SŁOWNIK POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

pod redakcją Ks. Hieronima Eug. Wyczawskiego OFM

SŻ 4

WYKAZY

Akademia Teologii Katolickiej

Warszawa 1983

LEXICON THEOLOGORUM CATHOLICORUM POLONIAE

Vol. 4 sż INDICES

Cura et directione
Hieronymi Eug. Wyczawski [illegible]M editum

ACADEMIA THEOLOGIAE CATHOLICAE
Varsaviae 1983

ZESPÓŁ AUTORÓW

Ks. Doc. Dr hab. MARIAN BANASZAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BOGDAN BRZUSZEK OFM, Instytut teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr STANISŁAW DOBRZANOWSKI, Myślenice
Ks. Dr KAZIMIERZ GABRYEL, Seminarium Duchowne w Łodzi
Ks. Dr hab. LUDWIK GRZEBIEŃ SJ, Wydział Filiozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Dr MICHAŁ GRZYBOWSKI, Seminarium Duchowne w Płocku
Ks. Dr STANISŁAW JANACZEK CM, Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr MARIAN KANIOR OSB, Biblioteka Opactwa OO. Benedyktynów w Tyńcu
Ks. Dr hab. JAN KRACIK, Pap. Wydział Teologiczny w Krakowie
Ks. Prof. Dr hab. BOLESŁAW KUMOR, Katolicki Uniwersytet Lubelski
Ks. Dr JÓZEF MANDZIUK, Pap. Wydział Teologiczny we Wrocławiu
Ks. Dr BOLESŁAW MICEWSKI CR, Warszawa
Ks. Dr WIESŁAW MURAWIEC OFM, Seminarium Duchowne OO. Bernardynów w Krakowie
Ks. Dr WINCENTY MYSZOR, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BRONISŁAW NATOŃSKI SJ, Wydział Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Bp Doc. Dr hab. EDWARD OZOROWSKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr LUDWIK PIECHNIK SJ, Wydział Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Doc. Dr hab. FRANCISZEK STOPNIAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr DAMIAN SYNOWIEC OFMConv., Seminarium Duchowne OO. Franciszkanów Konw. w Krakowie
Ks. Mgr ANZELM SZTEINKE OFM, Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Ks. Dr TADEUSZ ŚLIWA, Seminarium Duchowne w Przemyślu
Ks. Mgr GRZEGORZ WIŚNIOWSKI OFM, Niższe Seminarium OO. Franciszkanów-Reformatów w Wieliczce
Ks. Prof. Dr hab. HIERONIM EUG. WYCZAWSKI OFM, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JAN WYSOCKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JANUSZ ZBUDNIEWEK ZP, Seminarium Duchowne OO. Paulinów w Krakowie
Dr RYSZARD ŻMUDA, Uniwersytet Łódzki

Okładkę projektował

STANISŁAW STOSIEK

Cum permissione auctoritatis ecclesiasticae

AKADEMIA TEOLOGII KATOLICKIEJ

01-653 — WARSZAWA, UL. DEWAJTIS 3

DRUKARNIA NARODOWA, Z-1, KRAKÓW, UL. MANIFESTU LIPCOWEGO 19
Zam. 86/81. Nakład 2.300 egz. Z-83 Cena t. IV zł 1.000,—

SKRÓTY

CZASOPISM, WYDAWNICTW CIĄGŁYCH I SERYJNYCH ORAZ CZĘŚCIEJ CYTOWANYCH OPRACOWAŃ

I, II	— Cyframi tymi oznaczono bibliografię podmiotową (twórczość teologów), I — teologiczną, II — nieteologiczną
III	— Cyfra oznacza bibliografię przedmiotową
Acad. Eccl. Petrop.	— Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana
Acta hist.	— Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1507 usque ad annum 1795. T. 1-3. Kraków 1878-1908
Acta Ord. Fr. Min.	— Acta Ordinis Fratrum Minorum
Acta rectoralia Univ. Crac.	— Acta rectoralia almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno 1469. T. 1-2. Ed. W. Wisłocki, S. Estreicher. Cracoviae 1893-1909
Acta Tom.	— Acta Tomiciana, epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae... Sigismundi eius nominis primi regis Poloniae... scripta per Stanislaum Górski... collecta. Wyd. T. Działyński, Z. Celichowski, W. Dworzaczek, H. Chłopocka, B. Kürbisówna, W. Pociecha. T. 1-16. Poznań, Wrocław, Kraków 1852-1960
Acta Univ. Wratisl.	— Acta Universitatis Wratislaviensis
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
Alb. stud. Univ. Crac.	— Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. T, 1. Ed. Ż. Pauli Cracoviae 1887. T. 2-3. Ed. A. Chmiel. Cracoviae 1892-1904; T. 4. Ed. G. Zathey. Cracoviae 1950; T. 5. Ed. C. Lewicki. Cracoviae 1956
Acta Boll.	— Acta Bollandiana
Anal. Crac.	— Analecta Cracoviensia
Anal. Eccl.	— Analecta Ecclesiastica
Anal. Ord. Praed.	— Analecta Sacri Ordinis Fratrum Praedicatorum
Anal. Ord. Carm. Discalc.	— Analecta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum
Anal. OSBM	— Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni
Annal. Congr. a Resurr. DNJChr.	— Annales Congregationis a Resurectione D. N. Jesu Christi
Arch. Bibl. Muz.	— Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne
Arch. do Dziej. Liter. Ośw.	— Archiwum do Dziejów literatury i Oświaty w Polsce. T. 1: 1878 — T. 9: 1937
Arch. f. kath. KRecht	— Archiv für Katholisches Kirchenrecht
Arch. f. Oester. Gesch.	— Archiv für Oesterreichische Geschichte
Arch. f. Slav. Philol.	— Archiv für Slavische Philologie
Arch. Franc. Hist.	— Archivum Franciscanum Historicum
Arch. Fr. Praed.	— Archivum Fratrum Praedicatorum
Arch. Hist. Filoz. Myśli Społ.	— Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej
Arch. Hist. S. J.	— Archivum Historicum Societatis Jesu
AJG	— Archiwum Jasnogórskie OO. Paulinów
Arch. Jugo-Zapad. Ros.	— Archiv Jugo-Zapadnoj Rosiji
Arch. Ord. S. Pauli Er.	— Archivum Ordinis S. Pauli Primi Eremitae
Arch. Prow. Bern. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie

Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Arch. Teol.	— Archiwum Teologiczne
Arch. Wat.	— Archiwum Watykańskie
ARSJ	— Archiwum Romanum Societatis Jesu
ASk.	— Archiwum OO. Paulinów w Krakowie na Skałce
Aten. Kapł.	— Ateneum Kapłańskie
Aten. Wil.	— Ateneum Wileńskie
ATJKr.	— Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie
Backer A., Sommervogel C.: Bibl. Compagnie de Jésus	— Backer A.: Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Nouvelle ed. par G. Sommervogel. T. 1-11. Bruxelles 1890-1932
Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego	— Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1-2. Lwów 1860-1861.
Barycz H.: Historia Uniw. Jag.	— Barycz H.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu. Kraków 1935
Bibl. Czart.	— Biblioteka Czartoryskich w Krakowie
Bibl. Fr.-Ref. w Krak.	— Biblioteka Główna Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Bibl. Kazn.	— Biblioteka Kaznodziejska
Bibl. Krak.	— Biblioteka Krakowska
Bibl. Ossol.	— Biblioteka im. Osolińskich we Wrocławiu
Bibl. PANKórn.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Kórniku
Bibl. PANKrak.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie
Bibl. Rodz.	— Biblioteka Rodzinna
Bibl. TPN w Poznaniu	— Biblioteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Bibl. Warsz.	— Biblioteka Warszawska
Bieliński J.: Król. Uniw. Warsz.	— Bieliński J.: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 1-3. Warszawa 1907-1912
Bieliński J.: Uniw. Wil.	— Bieliński J.: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 1-3. Kraków 1899-1900
Bies. Liter.	— Biesiada Literacka
Biul. Bibl. Jag.	— Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej
Biul. Bibl. Ossol.	— Biuletyn Biblioteki im. Ossolińskich
Biul. Hist. Sztuki	— Biuletyn Historii Sztuki
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
Boniecki A.: Herbarz	— Boniecki A.: Herbarz Polski. T. 1-17. Warszawa 1899-1913
Bracha F.: Zarys hist. mariologii pol.	— Bracha F.: Zarys historii mariologii polskiej. W: Gratia plena. Studia teologiczne o Bogurodzicy. Poznań 1965
Brown J.: Bibl. pisarzów T.J.	— Brown J.: Biblioteka pisarzów asystencji polskiej Towarzystwa Jezusowego. Poznań 1862
Chodynicki I.: Dykcjonarz	— Chodynicki I.: Dykcjonarz uczonych Polaków zawierający krótkie rysy ich życia... T. 1-3. Lwów 1833
Chrzanowski I., Kot. S.: Humanizm i reformacja	— Chrzanowski I., Kot S.: Humanizm i reformacja w Polsce. Lwów 1927
Collect. Theol.	— Collectanea Theologica
Colloq. Salutis	— Colloqium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne
Conclusiones Univ. Crac.	— Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589. Wyd. H. Barycz. Kraków 1933. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce Nr 2
Czas. Praw.-Hist.	— Czasopismo Prawno-Historyczne
Czasop. Nauk. Ossol.	— Czasopism Naukowy Publicznego Księgozbioru im. Ossolińskich
Częst. Stud. Teol.	— Częstochowskie Studia Teologiczne
Czyt. Niedz.	— Czytelnia Niedzielna

Der Kath. Seelsorg.	— Der Katholische Seelsorger
Dict. d'hist. et de géogr. eccl.	— Dictionnaire d'Histoire et de Geographie ecclésiastique. T. 1-3. Wyd. A. Baudrillart i in. Paris 1912-1924
Dwutyg. Diec. Wil.	— Dwutygodnik Diecezji Wileńskiej
Dwutyg. Katech.	— Dwutygodnik Katechetyczny
Dwutyg. Katech. i Duszp.	— Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski
Dwutyg. Nauk.	— Dwutygodnik Naukowy poświęcony archeologii, historii i lingwistyce
Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.	— Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej
Dzieje Filoz. Średn. w Pol.	— Dzieje Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Dzieje teologii	— Dzieje teologii katolickiej w Polsce. T. 1-3. Pod red. M. Rechowicza, Lublin 1974-1977
Dzieje Uniw. Jag.	— Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764. T. 1-2 cz. 1. Praca zbior. pod red. K. Lepszego, K. Opałka. Kraków 1964-1965
Dz. Chic.	— Dziennik Chicagoski
Dz. Kuj.	— Dziennik Kujawski
Dz. Liter.	— Dziennik Literacki
Dz. Nar.	— Dziennik Narodowy
Dz. Pozn.	— Dziennik Poznański
Dz. Warsz.	— Dziennik Warszawski
Dz. Wil.	— Dziennik Wileński
Echa Płoc. Łomż.	— Echa Płockie i Łomżyńskie
Echo Przemys.	— Echo Przemyskie
Echo Trzeciego Zakonu	— Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka
Elementa ad Fontium Editiones	— Elementa ad Fontium Editiones. Ed. Institutum Historicum Polonicum Romae. Vol. 1-32. Romae 1960-1974?
Enc. katol.	— Encyklopedia katolicka. T. 1-2. Lublin 1973-1976
Enc. kośc.	— Encyklopedia kościelna. T. 1-32. Wyd. M. Nowodworski, A. Zaremba, S. Biskupski. Warszawa-Włocławek 1973-1933
Enc. powsz. (Orgel.).	— Encyklopedia powszechna. Nakł. S. Orgelbranda. T. 1-28. Warszawa 1859-1868
Estreicher K.	— Estreicher K.: Bibliografia polska. T. 1-34. Kraków 1872-1951
Filoz. w Pol. Słown.	— Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy. Wrocław 1971
Fol. Hist. Artium	— Folia Historiae Artium
Gaz. Codz.	— Gazeta Codzienna
Gaz. Kiel.	— Gazeta Kielecka
Gaz. Koresp. Warsz. i Zagr.	— Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego
Gaz. Kośc.	— Gazeta Kościelna (Lwów)
Gaz. Krak.	— Gazeta Krakowska
Gaz. Kuj.	— Gazeta Kujawska
Gaz. Lud.	— Gazeta Ludowa
Gaz. Lwow.	— Gazeta Lwowska
Gaz. Nar.	— Gazeta Narodowa (Lwów)
Gaz. Opol.	— Gazeta Opolska
Gaz. Pol.	— Gazeta Polska
Gaz. Robotn.	— Gazeta Robotnicza
Gaz. Świąt.	— Gazeta Świąteczna
Gaz. Warsz.	— Gazeta Warszawska
Gaz. WKP	— Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego
Geod. i Kartogr.	— Geodezja i Kartografia
Glemma T.: Wydział Teol. U.J.	— Glemma T.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1975-1847. Kraków 1949
Hagiografia pol.	— Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny. T. 1-2. Dzieło zbior. pod red. R. Gustawa. Poznań 1971-1972
Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibl.	— Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibliograficzna. Indeks biograficzny t. 1 i 2 (Historii nauki polskiej). W: Historia nauki polskiej. T. 6. Wrocław 1974

Hist. Bibl. Jag.	— Zathey J., Lewicka-Kamińska A., Hajdukiewicz L.: Historia Biblioteki Jagiellońskiej. T. 1: 1364-1775. Kraków 1966
Hist. Kośc. w Pol.	— Historia Kościoła w Polsce. T. 1 cz. 1-2. Pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego. Warszawa 1974
Hist. nauki pol.	— Historia nauki polskiej. T. 1-3, 6-7. Pod red. B. Suchodolskiego. Wrocław 1970-1977
Hurter H.: Nomenclator	— Hurter H.: Nomenclator literarius theologiae catholicae... T. 2-5. Oeniponte 1906-1913
Jahresbericht d. Schles. Gesell. f. Vaterl. Cultur	— Jahresbericht der Schles. Gesellschaft für Vaterländische Cultur
Janociana	— Janocki J. D.: Janociana sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum mecenatumque memoriae miscellae. Vol. 1-3. Varsaviae et Lipsiae 1776-1819
Janocki J. D.: Lexicon	— Janocki J.D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1-2. Breslau 1755
Janowski L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil.	— Janowski L.: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno 1939
Jocher A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol.	— Jocher A.: Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie. T. 1-3. Wilno 1840-1857
Juszyński M. H.: Dykcjonarz	— Juszyński M.H.: Dykcjonarz poetów polskich. T. 1-2. Kraków 1820
Kantak K.: Bernardyni	— Kantak K.: Bernardyni polscy. T. 1-2. Lwów 1933.
Kiel. Prz. Diec.	— Kielecki Przegląd Diecezjalny
Koresp. Płock.	— Korespondent Płocki
Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźn.	— Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasi i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821. T. 1-5. Poznań 1888-1892
Korytkowski J.: Prałaci gneźn.	— Korytkowski J.: Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. T. 1-4. Gniezno 1883
Kościół w Polsce	— Kościół w Polsce. T. 1: Średniowiecze; T. 2: Wieki XVI-XVIII. Studia nad historią Kościoła Katolickiego w Polsce. Pod red. J. Kłoczowskiego. (Kraków 1966-1970)
Kr.	— Kraków
Krak. Mies. Art.	— Krakowski Miesięcznik Artystyczny
Kron. Diec. Kuj.-Kal.	— Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej
Kron. Diec. Przem.	— Kronika Diecezji Przemyskiej
Kron. Diec. Sandom.	— Kronika Diecezji Sandomierskiej
Kron. Diec. Włocł.	— Kronika Diecezji Włocławskiej
Kron. Emigr. Pol.	— Kronika Emigracji Polskiej
Kron. M. Pozn.	— Kronika Miasta Poznania
Kron. Rodz.	— Kronika Rodzinna
Księga pam. Księży Misjonarzy	— Księga pamiątkowa trzechsetlecia zgromadzenia Księży Misjonarzy (1625-17 IV-1925). Kraków 1925
Księga tysiąclecia	— Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce. T. 1-3. Lublin 1969
Kubicki P.: Bojownicy kapłani	— Kubicki P.: Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915. Cz. 1-3. Sandomierz 1933-1939
Kur. Górnośl.	— Kurier Górnośląski
Kur. Płoc.	— Kurier Płocki
Kur. Pol.	— Kurier Polski
Kur. Pozn.	— Kurier Poznański
Kur. Warsz.	— Kurier Warszawski
Kwart. Hist.	— Kwartalnik Historyczny
Kwart. Hist. Nauki Tech.	— Kwartalnik Historyczny Nauki i Techniki
Kwart. Muzycz.	— Kwartalnik Muzyczny
Kwart. Opol.	— Kwartalnik Opolski
Kwart. Teol.	— Kwartalnik Teologiczny
Kwart. Teol. Wil.	— Kwartalnik Teologiczny Wileński

Lexikon f. Th. u. K.	— Lexikon für Theologie und Kirche. Bd 1-10. Hrsgg. von M. Buchberger. 2 Aufl. Freiburg i. Br. 1957-1965
Liber diligentiarum Univ. Crac.	— Liber diligentiarum Facultatis Artisticae Universitatis Cracoviensis. Pars 1: 1487-1563. Ed. W. Wisłocki. Cracoviae 1886. Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 4
Lubl.	— Lublin
Lw.	— Lwów
Łętowski L.: Katalog biskupów	— Łętowski L.: Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 1-4. Kraków 1852-1853
Łukaszewicz J.: Historia szkół	— Łukaszewicz J.: Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim od najdawniejszych czasów aż do roku 1794. T. 1-4. Poznań 1849-1851
Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo pol.	— Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo polskie od czasów najdawniejszych aż do roku 1830. T. 1-3, Warszawa 1851-1852
Małop. Stud. Hist.	— Małopolskie Studia Historyczne
Markowski M.: Spis osób wykł. na Wydz. Teol. U. Kr.	— Markowski M.: Spis osób dopuszczonych do wykładów i do katedry na Wydziale Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w XV w. W: Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. T. 4. Ser. A. Wrocław 1965 s. 127-275
Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.	— Materiały do Historii Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Mater. do hist. Zgromadz. Zak.	— Materiały do historii Zgromadzeń Zakonnych na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku. Lublin 1976
Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.	— Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej
Mediaev. Phiolos. Pol.	— Mediaevalia Philosophica Polonorum
Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim	— Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592-1745). W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1-2. Wyd. H. Barycz. Wrocław 1971-1972
Mies. Herald.	— Miesięcznik Heraldyczny
Mies. Katech. Wychow.	— Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy
Mies. Kośc. (Unitas)	— Miesięcznik Kościelny (Unitas)
Mies. Past. Płoc.	— Miesięcznik Pasterski Płocki
Mies. Połoc.	— Miesięcznik Połocki
Miłos. Chrześc.	— Miłosierdzie Chrześcijańskie
Misje Katol.	— Misje Katolickie
MPH	— Monumenta Poloniae Historica. Wyd. A. Bielowski i in. T. 1-6. Lwów 1864-1893
MPV	— Monumenta Poloniae Vaticana. T. 1-8. Kraków 1913-1946
Mon. M. Aevi	— Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae illustrantia. T. 1-19. Kraków 1874-1927
MUH	— Monumenta Ucrainae Historica. T. 1-13. Romae 1964-1974
Muzyka Kośc.	— Muzyka Kościelna
Myśl. Muzycz.	— Myśl Muzyczna
Nasza Przeszł.	— Nasza Przeszłość
Nasze Wiad.	— Nasze Wiadomości (Jezuici Kraków)
Niesiecki K.: Herbarz	— Niesiecki K.: Herbarz Polski. T. 1-10. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk 1839-1845
Not. Bibl.	— Notatki Bibliograficzne
Notif. e Curia Crac.	— Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi
Nowa Bibl. Kazn.	— Nowa Biblioteka Kaznodziejska
Noworocz. Liter.	— Noworocznik Literacki
Nowy Korbut	— Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut". T. 1-9, 12-14. [Warszawa] 1963-1973
Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki	— Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. Próba dokumentacji wzajemnej zależności. T. 1-2.

	Warszawa 1949. Studia Historico-Ecclesiastica. 6 i 7
Odrodz. Refor.	— Odrodzenie i Reformacja w Polsce
Ognisko Dom.	— Ognisko Domowe
Oracki T.: Słow. biogr. Warmii	— Oracki T.: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla od połowy XV w. do 1945. Warszawa 1963
Oręd. Nauk.	— Orędownik Naukowy
Orient. Christ. Per.	— Orientalia Christiana Periodica
P.	— Poznań
Pam. Emigr. Pol.	— Pamiętnik Emigracji Polskiej
Pam. Kiel.	— Pamiętnik Kielecki
Pam. Liter.	— Pamiętnik Literacki
Pam. Lubel.	— Pamiętnik Lubelski
Pam. Rel.-Mor.	— Pamiętnik Religijno-Moralny
Pam. Sandom.	— Pamiętnik Sandomierski
Pam. Warsz.	— Pamiętnik Warszawski
Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociem.	— Pamiętnik Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych
Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa	— Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kraków 1917
Petrani A.: Nauka prawa kan.	— Petrani A.: Nauka prawa kanonicznego w Polsce w XVIII i XIX wieku. Lublin 1961
Pielgrzym Pol.	— Pielgrzym Polski
Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej	— Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. Warszawa 1907
Podr. enc. kośc.	— Podręczna encyklopedia kościelna. Red. Z. Chełmicki. T. 1-44. Warszawa 1904-1916
Pol. Sacra	— Polonia Sacra
Pol. słow. biogr.	— Polski słownik biograficzny. T. 1-22. Kraków-Wrocław 1935-1977
Powśc. i Pr.	— Powściągliwość i Praca
Pr. Filol.	— Prace Filologiczne
Pr. Wrocł. TN	— Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego
Prz. Archeol.	— Przegląd Archeologiczny
Prz. Bibl.	— Przegląd Biblioteczny
Prz. Bibl.-Archeol.	— Przegląd Bibliograficzno-Archeologiczny
Prz. Chyr.	— Przegląd Chyrowski
Prz. Filoz.	— Przegląd Filozoficzny
Prz. Hist.	— Przegląd Historyczny
Prz. Hom.	— Przegląd Homiletyczny
Prz. Hum.	— Przegląd Humanistyczny
Prz. Katol.	— Przegląd Katolicki
Prz. Kośc.	— Przegląd Kościelny
Prz. Lek.	— Przegląd Lekarski
Prz. Liter.	— Przegląd Literacki
Prz. Lwow.	— Przegląd Lwowski
Prz. Pol.	— Przegląd Polski
Prz. Powsz.	— Przegląd Powszechny
Prz. Pozn.	— Przegląd Poznański
Prz. Socjol.	— Przegląd Socjologiczny
Prz. Polit. Społ. Lit.	— Przegląd Polityczny, Społeczny i Literacki
Prz. Teol.	— Przegląd Teologiczny
Prz. Warsz.	— Przegląd Warszawski
Prz. Wielkop.	— Przegląd Wielkopolski
Prz. Zach.-Pom.	— Przegląd Zachodnio-Pomorski
Przew. Nauk. Liter.	— Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do „Gazety Lwowskiej"
Przyj. Chrześc. Prawdy	— Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy
Przyj. Ludu	— Przyjaciel Ludu
Przyj. Szt. Kośc.	— Przyjaciel Sztuki Kościelnej
Refor. w Pol.	— Reformacja w Polsce
Revue Encycl.	— Revue Encyclopedique
Rocz. Bibl.	— Roczniki Biblioteczne

Rocz. Bibl. PAN Kr.	— Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
Rocz. Dzieła św. Dziec.	— Rocznik Dzieła św. Dziecięctwa P. J.
Rocz. Emigr. Pol.	— Rocznik Emigracji Polskiej
Rocz. Filoz.	— Roczniki Filozoficzne
Rocz. Hist. Czas. Pol.	— Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego
Rocz. Katol.	— Roczniki Katolickie
Rocz. Krak.	— Rocznik Krakowski
Rocz. Koleg. Pol.	— Rocznik Kolegium Polskiego w Rzymie
Rocz. Kr. Tow. Dobr.	— Rocznik Krakowskiego Towarzystwa Dobroczynności
Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr.	— Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pegagoicznej w Krakowie
Rocz. Obydwóch Zgrom.	— Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego à Paulo
Rocz. Olszt.	— Rocznik Olsztyński
Rocz. Orient.	— Rocznik Orientalistyczny
Rocz. Pol.	— Roczniki Polskie
Rocz. Pol. Tow. Herald.	— Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego
Rocz. Pol. TN na Obcz.	— Roczniki Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie
Rocz. Przemys.	— Rocznik Przemyski
Rocz. Rozkrz. Wiary	— Roczniki Rozkrzewiania Wiary
Rocz. Sądec.	— Rocznik Sądecki
Rocz. Slaw.	— Rocznik Slawistyczny
Rocz. Teol.-Kanon.	— Roczniki Teologiczno-Kanoniczne
Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz.	— Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim Połączonego
Rocz. TN Tor.	— Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Rocz. Tow. Hist.-Liter. w Paryżu	— Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.	— Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Śl.	— Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Wil.	— Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie
Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk	— Rocznik Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk
Rozm. Hist. Bibliogr.	— Rozmaitości Historyczne i Bibliograficzne
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Filol.	— Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-68. Kraków 1874-1949
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Hist. Filoz.	— Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-71. Kraków 1874-1947
Rozpr. Hist. TN Warsz.	— Rozprawy Historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego
Ruch Chrześc.-Społ.	— Ruch Chrześcijańsko-Społeczny
Ruch Biblij.	— Ruch Biblijny i Liturgiczny
Ruch Filoz.	— Ruch Filozoficzny
Ruch Katol.	— Ruch Katolicki
Sacr. Pol. Mill.	— Sacrum Poloniae Millenium
Schemat. Diec. N. na rok N.	— Skrótem tym oznaczono wszelkie spisy duchowieństwa, niezależnie od tytułu (Elenchus, Rocznik, Schematismus, Spis), języka i formy wydania (samostnie lub przy Rubryceli)
Script. Rer. Pol.	— Scriptores Rerum Polonicarum. T. 1-22. Kraków 1872-1917
Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III	— Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III... zawierający opis osób żyjących pod jego panowaniem. Cz. 1-2. Lwów 1828
Słow. muzyków pol.	— Słownik muzyków polskich. Red. J. Chomiński. T. 1-2 (Kraków 1964-1967)

Słow. prac. książki pol.	— Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa-Łódź 1972
Słowo Pol.	— Słowo Polskie
Smolikowski P.: Hist. Zgrom. Zmartwych.	— Smolikowski P.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Wyd. nowe i uzup. Kraków 1892-1896
Sod. Mar.	— Sodalis Marianus
Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.	— Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce (AU). T. 1-9. Kraków 1879-1914
Spraw. TN we Lwowie	— Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie
Spraw. z Czyn. Pos. PAU	— Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności
Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL	— Sprawozdania z Czynności Wydawniczej i Posiedzeń Naukowych oraz Kronika Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Spraw. z Pos. Komis. PAN Krak.	— Sprawozdania z Posiedzeń Komisji. Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie
Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum	— Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum viam universae carnis ingressorum. Cracoviae 1655
Starowolski S.: Setnik	— Starowolski S.: Setnik pisarzów polskich. Przekł. J. Starnawski. Wstęp F. Bielak, J. Starnawski. (Kraków) 1970. (Wyd. 1 1655)
Statuta nec non liber promotionum	— Statuta nec non liber promotionum Philosophorum Ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849. Ed. J. Muczkowski. Kraków 1849
Studia nad historią dominikanów	— Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222-1972. Pod red. J. Kłoczowskiego. T. 1-2. Warszawa 1975
Stud. Filoz.	— Studia Filozoficzne
Stud. Gnesn.	— Studia Gnesnensia
Stud. Hist.	— Studia Historyczne
Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.	— Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej
Stud. Mediew.	— Studia Mediewistyczne
Stud. Pelpl.	— Studia Pelplińskie
Stud. Philos. Christ.	— Studia Philosophiae Christianae
Stud. Płoc.	— Studia Płockie
Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.	— Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego
Stud. Theol. Vars.	— Studia Theologica Varsaviensia
Stud. Warm.	— Studia Warmińskie
Stud. Źródłozn.	— Studia Źródłoznawcze
Szelińska W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak.	— Szelińska W.: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku Wrocław 1966
Śl. Kwart. Hist. Sobótka	— Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka
Śl. Stud. Hist.-Teol.	— Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne
Śpiew Kośc.	— Śpiew Kościelny
Theol. Monatschr.	— Theologische Monatschrift
Theol.-Prakt. Qschr.	— Theologisch-Praktische Quartalschrift
TN Tor. Fontes	— Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Fontes
Tyg. Ilustr.	— Tygodnik Ilustrowany
Tyg. Katol.	— Tygodnik Katolicki
Tyg. Petersb.	— Tygodnik Petersburski
Tyg. Powsz.	— Tygodnik Powszechny
Tyg. Sob.	— Tygodnik Soborowy
Tyg. Wielkop.	— Tygodnik Wielkopolski
Tyg. Wil.	— Tygodnik Wileński
Uchańsciana	— Uchańsciana czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakuba Uchańskiego. Wyd. T. Wierzbowski. T. 1-5. Warszawa 1884-1895
Uruski S.: Rodzina	— Uruski S.; Kosiński A., Włodarski A.: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 1-15. Warszawa 1904-1931
W.	— Warszawa

WAPKr.	— Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Krakowie
Wiad. Archidiec. Warsz.	— Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie
Wiad. Diec. Lub.	— Wiadomości Diecezji Lubelskiej
Wiad. Diec. Podl.	— Wiadomości Diecezji Podlaskiej
Wiad. Katol.	— Wiadomości Katolickie (Lwów)
Wiad. Num.	— Wiadomości Numizmatyczne
Wiad. Num.-Archeol.	— Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne
Wiad. Past.	— Wiadomości Pasterskie
Wiad. Pol.	— Wiadomości Polskie
Wil.	— Wilno
Wiszniewski M.: Hist. liter. pol.	— Wiszniewski M.: Historia literatury polskiej. T. 1-10. Kraków 1840-1857
Wiśniewski J.: Katalog prałatów sandom.	— Wiśniewski J.: Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186-1926 r. Radom 1926
Wiz. i Roztrz. Nauk.	— Wizerunki i Roztrząsania Naukowe
Wr.	— Wrocław
Wydz. Teol. UJK	— Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1933. Lwów 1934
Zabawy Przyj. i Pożyt.	— Zabawy Przyjemne i Pożyteczne
Załęski S.: Jezuici	— Załęski S.: Jezuici w Polsce. T. 1-5. Lwów 1900-1906
Zap. Num.	— Zapiski Numizmatyczne
Zap. TN Tor.	— Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Zapyski ČSVV	— Zapyski Čyna Sviatoho Vasilija Velykoho
Zapyski NT Šev.	— Zapyski Naukovoho Tovarystva im. Ševčenka
Zar. Śl.	— Zaranie Śląskie
Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.	— Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej
Zesz. Nauk. KUL	— Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Zesz. Nauk. UJ	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
Zesz. Nauk. UWr.	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego
Ziem. Czerw.	— Ziemia Czerwieńska
Ztschr. d. Westpr. Gesch.	— Zeitschrift der Westpreusischen Geschichte
Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.	— Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde Ermlands
Ztschr. f. Gesch. Schles.	— Zeitschrift für Geschichte Schlesiens
Ztschr. f. Kathol. Theol.	— Zeitschrift für Katholische Theologie
Źródła Dziej.	— Źródła Dziejowe. Wyd. A. Pawiński, A. Jabłonowski i in. T. 1-24. Warszawa 1876-1915

Sadkowski Jan h. Trąby? (1630-1683), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się w 1630 r. na Rusi (Ruthenus). Do zakonu jezuitów wstąpił 10 VIII 1649 r. po ukończeniu jednego roku filozofii. Nowicjat odbył w Wilnie (1649-1651), filozofię ukończył w Połocku (1653-1654) i w Krożach (1654-1655). Czteroletnie studia teologiczne odbył poza prowincją (z powodu wojen). Do prowincji powrócił w 1661 r. Nauczał retoryki w Pińsku, Płocku i w Pułtusku (1663-1666), teologii moralnej i Pisma św. w Krożach (1666-1670, 1675-1677), w Akademii Wileńskiej filozofii (1672-1675), prawa kanonicznego (1678-1680) i teologii scholastycznej 1680-1683). W r. szk. 1683/84 objął kierownictwo szkół połockich, lecz wnet zmarł w drodze (in via) 6 X 1683 r.

I.

1. Tractatus theologicus.,. In Academia Vilnensi SJ, 1681-1682. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2085.

II.

1. Triplex philosophia rationalis, naturalis et moralis... publicae disputationi proposita in Alma Universitate Vilnensi Societatis Jesu a... Theodore Billewicz... Praeside Joan. Sadkowski... B. m. [ok. 1674] 2° k. nlb. A-G_2.

2. Wykłady z logiki i fizyki w Akademii Wileńskiej, 1672-1674. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2184, Bibl. Litewskiej Akad. Nauk w Wilnie, sygn. F41-698.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 207; BRENSZTEJN M.: Billewicz Teodor. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 101; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 470. — ARSJ., Lit. 11-16 (katalogi trzyletnie z lat 1655-1681); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1650-1683); Lit. 61 f. 785 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sakowicz (Isakowicz) Kasjan Kalikst h. Korwin (ok. 1576-1647), bazylianin, polemista.

Był synem prawosławnego popa. Urodził się ok. 1576 r. w Potyliczu w pow. Rawa Ruska. W dzieciństwie świnia odgryzła mu ucho, co w późniejszych polemikach wykorzystywali wrogowie przeciw niemu. Uczył się fizyki w Akademii Zamojskiej, studiował też w Akademii Krakowskiej, już chyba jako unita. Odznaczał się dużą pracowitością. Był domowym nauczycielem Adama Kisiela, późniejszego kasztelana czernihowskiego.

Po odbyciu studiów pełnił przez jakiś czas funkcje diakona u boku unickiego biskupa przemyskiego Atanazego Krupeckiego. Był żonaty. Ściągnął na siebie zarzut rozwiązłego trybu życia. W latach 1620-1624 sprawował urząd rektora szkoły brackiej w Kijowie. Uczył się j. tureckiego z zamiarem nawracania mahometan.

W 1625 r. przywdział Sakowicz habit bazyliański, zapewne po owdowieniu, przyjmując imię Kasjana. Rozwinął szeroką działalność polemiczną, przez co naraził się na prześladowanie. Musiał zmieniać miej-

sce pobytu. Przebywał m. in. w Chełmie, Chersonie, Dermaniu, Lublinie, Supraślu i Włodzimierzu. W 1637 r. występował jako ihumen monasteru w Dubnie, a potem jako jego archimandryta. W 1639 r. odebrano mu archimandrię dubneńską ze względu na jego słaby stan zdrowia. W 1641 r. podczas odbywającego się w Łucku synodu rzymsko-katolickiego przeszedł za dyspensą papieską na obrządek łaciński i wstąpił do zakonu augustianów. Nie wytrzymał jednak rocznej próby i klasztor opuścił. Odtąd ginie nam z oczu. Zmarł w 1647 r.

I.

1. Traktat o duszy... W Krakowie 1625 12° s. 167 k. 2.

2. Wyd.: Desiderosus abo ścieszka do miłości Bożej i do doskonałości żywota chrześciańskiego... potym na polski przełożony. Przez Gaspra WILGOWSKIEGO. Teraz znowu do druku podany... W Krakowie 1625 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 246, 4.

3. Kalendarz stary, w którym jawny i oczywisty błąd ukazuje się około święcenia Paschy, i reponsa na zarzuty starokalendarzan... w Wilnie 1640 4° k. nlb. 20. — Toż w Warszawie 1641 u Jana Treplińskiego 4° s. 37. — Toż pt. Okulary kalendarzowi staremu. Przy których i responsa katolickie na obiectie starokalendzarzan są położone... W Krakowie 1644 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 8, s. 48.

4. O mytarstwie czyli drugim miejscu po śmierci... Kraków 1641 4°. Druk. nieznany.

5. Przekł.: Sobór kijowski schismatycki przez Ojca Piotra Mohiłę złożony i odprawowany rok 1640... W Warszawie 1641 4° k. nlb. 6. Przekł. z j. rus. — Toż w Krakowie 1642 w Druk. Marcina Filipowskiego 4° k. nlb. 8. — Toż w j. pol. i rus. w: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 4: 1878 kol. 21-48.

6. Epanorthosis abo perspektywa i objaśnienie błędów, herezyey, i zabobonów w Grekoruskiej Cerkwi Disunitskiej tak w artykułach wiary, jako w Administrowaniu sakramentow i w inszych obrządkach i ceremoniach znajdujących się... W Krakowie 1642 w Druk. Waleriana Piątkowskiego 4° k. nlb. 18 s. 120.

7. Dialog abo rozmowa Maćka z Dyonizym popem schizmatyckim wileńskim o Wielkiejnocy Russkiej... W Krakowie 1642 w Druk. Waleriana Piątkowskiego 4° k. nlb. 4.

8. Oskard albo młot na skruszenie kamienia schizmatyckiego rzuconego z Fary Kijowskiej Pieczarskiej od niejakiegoś Euzebia Pimina przeciw Perspektywie W.O.K. Sakowicza... W Krakowie 1646. Druk nieznany. Według A. JABŁONOWSKIEGO jest to rkps.

II.

1. Przekł.: Problemata albo pytania o przyrodzeniu człowieczym... do których przydane są i przedmowy aktom weselnym i pogrzebowym służące... Kraków 1620 8° s. 249 k. nlb. 24. Przekł. z łaciny na j. pol. Jest to przeróbka średniow. traktatu, wydanego w 1535 r. przez ANDRZEJA z KOBYLINA.

2. Viršy na zalosnyj pohreb... Petra Konstantinowiča Sahajdačnoho... W Kijevie 1622 4° k. 24. — Toż w: S. T. GOLUBIEV: Istoria Kievskoj Duchovnoj Akademii. T. 1. Kiev 1880 s. 17-40. — Toż w: C. TITOV: Materialy dla istorii knižnij spravi na Ukraini w XVI-XVIII v. Vsezbirka peredmov do ukrainskich starodrukiv. Kiev 1924 s. 37-50.

3. Przedmowy aktom weselnym i pogrzebowym służące wszelkiego stanu i kondycji ludziom wielce potrzebne... W Jarosławiu 1626 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 12.

4. Powinszowanie J.W. Stanisławowi Lubomirskiemu... 1641 4°. Druk znany z notatki JOCHERA.

5. Materia radi blagodarenia pri progrebenii znamienitoho čelovieka. Kiev, 4°. Druk nieznany.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 198-199, tamże literatura. — Ponadto: BARĄCZ S.: Kassjan Sakowicz. Szkic bibliograficzny. *Warta.* R. 14: 1887 nr 678 s. 5911-5913; nr 679 s. 5920-5921; UTH G.: Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930 s. 262-263; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517--1648. Paris 1974 s. 354, 395. — Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 188, 190, 193, 198, 211; Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 168, 169, 173, 177; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 154; Epistolae metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 2. Romae 1956 s.

190; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 121, 148; *MUH*. T. 2. Romae 1965 s. 275; T. 11. Romae 1974 s. 322, 323, 325, 326, 336, 369, 370, 380; Litterae episcoporum historiam illustrantes. T. 2. Romae 1972 s. 32, 33, 34, 37, 39, 41, 44.

Bp Edward Ozorowski

Samuel z Lublina (Wierzchovius, Wierzchoński, Wierzchowski) († 1642), dominikanin, moralista.

Śluby zakonne złożył w 1606 r. w klasztorze dominikanów w Lublinie. W latach 1609-1616 uczył się w krakowskim dominikańskim studium generalnym, gdzie prawdopodobnie zdobył tytuł lektora. Wykładał filozofię od 1618 r. w Lublinie oraz teologię od 1623 r. w Poznaniu i w latach 1625-1627 w Krakowie, gdzie też był w latach 1629-1633 regensem studium. Bakalaureat uzyskał w 1622 r. w Mediolanie, doktorat teologii w 1628 r. w Tuluzie, potwierdzony następnie w Rzymie. Uprawiał filozofię tomistyczną. W teologii moralnej łączył kazuistykę z ascetyką. Zmarł w 1642 r. w Lublinie.

I.

1. Summula casuum omnium pene dubiorum, quo in ministerio poenitentiae accidere solent... Pars prima. Coloniae Agrippinae 1631 sumptibus Haeredum Joannis Critii 8° k. 8, s. 544; Summula casuum... Pars secunda... Coloniae Agrippinae 1635 sumptibus Haeredum Joannis Crithii 8° k. nlb. 7, s. 912, k. 2. — Toż... in duas partes distributa... Coloniae Agrippinae 1712 sumptibus Sebastiani Ketteler 4° cz. 1, k. nlb. 4, s. 460; Cz. 2, k. nlb. 2, s. 436.

2. Compendium dubiorum Vincentii Ferrariensis super librum quartum Contra Gentiles disputatorum. B. m. 1637. Druk bliżej nie znany.

II.

1. In universam Aristotelis logicam quaestiones scholasticae secundum viam Thomistarum per articulos distinctae... Coloniae Agrippinae 1620 apud Joannem Crithium 8° k. nlb. 8, s. 810, k. nlb. 7.

2. In tres libros Aristotelis de anima quaestiones scholasticae... Coloniae Agrippinae 1627 ex Officina Crithiana 8° s. 348, k. 8.

3. In octo libros Aristotelis de physico auditu quaestiones scholasticae... Coloniae Agrippinae 1627 ex Officina Crithiana 8° k. nlb. 8, s. 454.

4. Tractatus summularum omnibus tyrunculis veram Philosophiam amantibus perutiles iucundi ac necessarii in tres libros digesti... Coloniae Agrippinae 1627 ex Officina Crithiana 8° s. 144, k. 4.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2. s. 244-245; WADOWSKI A.: Kościoły lubelskie. Kr. 1907 s. 314-315; WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1958 s. 68; KORCIK A.: Wierzchoński Samuel. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 420; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 586-587; BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 282, 283, 296, 304; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 281; SZOSTEK I.: Biblioteka dominikanów lwowskich w świetle katalogu z roku 1776. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 426.

Bp Edward Ozorowski

Sarbiewski Maciej Kazimierz h. Prawdzic (1595-1640), jezuita, profesor w Akademii Wileńskiej, autor rozprawy teologicznej.

Urodził się 24 II 1695 r. w Sarbiewie pod Płońskiem na Mazowszu jako syn Mateusza i Anastazji z Milewskich. Początkowo uczył się w kolegium jezuickim w Pułtusku. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VII 1612 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1612-1614). Filozofię studiował w Braniewie (1614-1617), a następnie nauczał syntaksy i poetyki w Krożach (1617-1618) oraz retoryki w Połocku (1618-1620). Teologię rozpoczął w Akademii Wileńskiej (1620-1622), a ukończył w Rzymie, dokąd przybył w listopadzie 1622 r. Święcenia kapłańskie przyjął w 1623 r. W Rzymie przebywał do 1625 r. Na ten okres przypada nie wyjaśniona jesz-

BIBLIOTEKA

cze ostatecznie sprawa jego udziału w reformie hymnów brewiarzowych, zainicjowanej przez pap. Urbana VIII.

Po powrocie do kraju uczył retoryki w Połocku (1626-1627) i w Akademii Wileńskiej (1627-1628), a następnie wykładał filozofię (1628-1631) i teologię (1631-1633) w tejże Akademii. W 1632 r. otrzymał tytuł doktora sztuk wyzwolonych i filozofii, a 5 VII 1636 r. doktora teologii. W latach 1633-1635 pełnił funkcje dziekana Wydziału Filozoficznego i Teologicznego oraz kaznodziei w kościele św. Jana. W jesieni 1635 r. przeniósł się do Warszawy i został kaznodzieją i teologiem króla Władysława IV. Towarzyszył królowi w częstych podróżach po kraju i za granicą m. in. w 1638 r. do Austrii. Zmarł 2 IV 1640 r. w Warszawie.

Posiadał rozległą wiedzę kultury klasycznej i teorii literatury. Znał dobrze j. włoski i francuski. Swoją sławę europejską zapoczątkował pobytem we Włoszech, gdzie zbliżył się do literatów i osobistości związanych z dworem Urbana VIII, od którego w 1623 r. został uwieńczony laurem poetyckim. Poezje Sarbiewskiego wydawano w językach oryginalnych i tłumaczeniach bardzo często i ich wyliczenie w miarę kompletne przekracza ramy podanego tu zestawu.

I.

1. In primam partem Summae theologicae divi Thomae Aquinatis, doctoris Angelici. In Academia Vilnensi... Anno 1631 [-1633]. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2037. — Fragm. ogł. J. ZDANOWICZ: Sarbiewski na tle kontrowersji teologicznych swojego wieku. Wil. 1932 8° s. 95. Studia teologiczne. T. 2.

II.

1. Obsequium gratitudinis... D. Joanni Carolo Chodkiewicz, palatino Vilnensi... ab Apolline Krozensi persolutum atque a Gymnasio Crosensi... oblatum. Vilnae 1619 Typ. Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 18.

2. De acuto et arguto liber unicus, sive Seneca et Martialis. Powst. ok. 1619/1620. Wyd. S. SKIMINA w: M. K. SARBIEWSKI: Wykłady poetyki. Wr. 1958 s. 1-41. Tekst łaciński i tłumaczenie polskie. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1446, 1858.

3. Hymenodra... Almae Academiae Vilnensis nomine, illustrissimis sponsis Joanni Stanislao Sapieha... et Annae Chodkieviciae... oblata. [Vilnae 1620] 4° k. nlb. 20.

4. Sacra Lithothesis, in prima templi Magnae Virgini Matri dedicati erectione, a patribus collegii Crosensis Societatis Jesu... D. Joanni Carolo Chodkiewicz, palatino Vilnensi... ab studiosa iuventute... oblata. Vilnae 1621 Typ. Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 12. — Toż w przekł. pol. Szymona ZABIEŁŁY: Nieśmiertelna pamięć wielkiego w ojczyźnie bohatera... P. Jana Karola Chodkiewicza... Wilno 1766 Druk. Akad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 9.

5. Ferdinando II herculis Germanici tropheum philosophicas inter disputationes Sigfridi Christophori Straus ab Haiderstorff Austriaci Viennensis Coll. Germ. et Hung. alumn. decantatum in Coll. Romano Societatis Jesu. Romae 1624 apud Alex. Zannettum 4° s. 20.

6. Quattuor leucae Virginis Matris seu publica et solemnis ad aedem B. Virginis Matris Trocensem processio odis IV expressae. Antverpiae 1624 Typ. Monti. — Przekł. pol. J. EJSMONDA: Pieśń na cześć Najśw. Marii Panny albo publiczna procesja do kościoła N. M. Panny w Trókach. W: *Polska poezja Maryjna*. Antologia w układzie Tomasza JODEŁKI. Niepokalanów 1949 s. 52-62.

7. Sapientiae Divinae radiis coronatae Ludovisianus dithyrambus in Coll. Romano decantatus inter phylosophicas theses Pauli Frigerii Romani. [Romae] 1625 4° s. 15.

8. Lyricorum libri tres. Coloniae Agr. 1625 Sumpt. Bern. Gualteri 12° k. nlb. 4, s. 196. — Toż. Lyricorum libri tres. Epigrammatum liber unus. Coloniae Agr. 1625 Sumpt. Bern. Gualteri 12° k. nlb. 2, s. 196, k. nlb. 2. — Toż. Vilnae 1628 Typ. Acad. SJ 12° k. nlb. 2, s. 247. — Toż. Antverpiae 1630 Joannis Cnobbaris 12° s. 215. — Toż. Divione 1647 apud P. Palliot 12° s. 215. — Toż. Calissii 1681 Typ. Coll. SJ 12° s. 404. — Toż. Coloniae 1682 God. Meucheri 12° s. 423, k. nlb. 10.

9. Characteres lyrici seu Horatius et Pindarus. Powst. przed 1626. Wyd. S. SKIMINA w: M. K. SARBIEWSKI: Wykłady poetyki. Wr. 1958 s. 43-317. Biblioteka Pisarzów Polskich. Tekst łaciński i tłumaczenie polskie. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1446, 1858.

10. De virtutibus et vitiis carminis elegiaci, seu Ovidius. Powst. przed 1626. Wyd. S. SKIMINA w: M. K. SARBIEWSKI: Wykłady poetyki. Wr. 1958 s. 319--377. Biblioteka Pisarzów Polskich B5. 377. Tekst łaciński i tłumaczenie polskie. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1446, 1858.

11. De figuris sententiarum. Powst. przed 1626. Wyd. S. SKIMINA w: M. K. Sarbiewski: Wykłady poetyki. Wr. 1958 s. 379-485. Biblioteka Pisarzów Polskich B5. Tekst łaciński i tłumaczenie polskie.

12. De perfecta poesi, sive Vergilius et Homerus. Powst. przed końcem 1626. Rozdz. 36 księgi IX (o poezji dramatycznej i urządzeniu sceny w szkolnych teatrach jezuickich) ogł. B. I. RIEZANOV: K istorii russkoj dramy. Poetika M. K. Sarbievskogo. Niežin 1911. — Całość wyd. po łac. i w przekł. pol. M. PLEZIA, S. SKIMINA: O poezji doskonałej, czyli Wergiliusz i Homer. Wr. 1954 8° s. LVII, 523. Biblioteka Pisarzów Polskich. B4.

13. Dii gentium seu theologia, philosophia tam naturalis quam ethica, politica, oeconomica, astronomica... Powst. ok. 1627. Wyd. K. STAWECKA: Dii gentium. Bogowie pogan. Wr. 1972 Ossolineum 8° s. 799. Biblioteka Pisarzów Polskich B20. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1248, 1249, 1878.

14. Pompa nuptialis, quam... Alberto Vladislao Radziwiłł duci in Ołyka et Nieśwież... connubium ineunti cum... Anna Zenovicia... Almae Academiae et Universitatis Vilnen. Soc. Jesu studiosa iuventus adornat. [Vilnae] 1628 Typ. Acad. 2° k. nlb. 11.

15. Honor sanctorum reliquiis publice deductis susceptisque Vilnae habitus anno 1631. B. m. 1631 4° k. nlb. 8.

16. Lyricorum libri IV. Epodon liber unus alterque Epigrammatum. Lugduni Batavorum 1631 Offic. Elzeviriana 16° s. 236. — Toż. Antverpiae 1632 Offic. Plantiniana, Balth. Moreti 4° k. nlb. 4, s. 336, k. nlb. 2. — Toż. Antverpiae 1634 Offic. Plantiniana, Balth, Moreti 12° s. 236, k. nlb. 2. — Toż. Romae 1634 apud Hermannium Scheus 12° s. 299. — Toż. Mediolani 1645 Typ. J. P. Ramellati 12° s. 12, 264. — Toż. Antverpiae 1646 12° s. 236, k. nlb. 2. — Toż. Parisiis 1647 apud Gasp. Meturas 8° s. 360 (?). — Toż. Lyricorum libri V... Divione 1647 apud P. Palliot 12° s. 390. — Toż. Lyricorum libri IV... Coloniae Ubiorum, apud Joannem Kalcovium 16° s. 423, k. nlb. 10. — Toż. Antverpiae 1648 — Toż. Coloniae 1652 apud G. Meucher. — Toż. Coloniae 1653 apud Joannem Kalcovium 16° s. 433, k. nlb. 10. — Toż. Coloniae Ubiorum 1659 apud Joannem Kalcovium 16° s. 423, k. nlb. 10. — Toż. [Vratislaviae] 1659 Typ. Coll. SJ 12° s. 524. — Toż. Venetiis 1668 apud Paullum Ballennum 12°. — Toż. Vratislaviae 1669. — Toż. Londini 1684 12°. — Toż. Cantabrigiae 1684 Ric. Green 12° s. 239. — Toż. Cantabrigiae 1689 apud Green 12° s. 239. — Toż. Coloniae Ubiorum 1689 apud Joannem Kalcovium 16°. — Toż. Coloniae 1692 Sumpt. Meucherii 12°. — Toż. Venetiis 1697 Laur. Basilii 12° s. 299. — Toż. Coloniae Agripp. 1721 Sumpt. J. E. Fromart 8° s. 8, 424, k. nlb. 8. — Toż. [1737] 12° s. 551. — Toż. Gedani [1737] 12° s. 384. — Toż. B. m. [1738] 12° s. 551. — Toż. Parisiis 1759 Sumpt. Jo. Barbou 12° s. 292. — Toż. Coloniae Agr. b. r. Sumpt. J. E. Fromart 8° k. nlb. 4, s. 424, k. nlb. 8.

17. Duodecim Caesarum elogia. Cracoviae 1633 Offic. Andr. Petricovii 2° k. nlb. 2.

18. Laska marszałkowska na pogrzebie... Jana Stanisława Sapiehy, marszałka W.X.L... w Wilnie w kościele św. Michała... wystawiona. Vilnae 1635 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 42. — Toż. w: J. OSTROWSKI DANEJKOWICZ: Swada polska i łacińska. T. 1. Lublin 1745 (Część: Swada ambony, s. 99-157). — Toż w przekł. łac. W. CIECISZOWSKIEGO: Scipio marschalcalis in funere... Joannis Stanislai Sapieha... Vilnae 1645 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 38. Rkps Bibl. PAN Krak., sygn. 1248; Bibl. Jag., sygn. 2285.

19. Oratio panegyrica habita in praesentia... Vladislai IV... in solenni corporis D. Casimiri translatione... Vilnae 1636 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 9. — Toż w przekł. pol. w: J. LIPNICKI: Życie, cuda i część św. Kazimierza. Wilno 1858.

20. Liber de Urbe et Romanis. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1249; fragm. w BN., sygn. 3045, 3210.

21. Memorabilia. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1405.

22. Conciones, 1633-1638. Rkps znajdował się w Bibl. Ces. w Petersburgu.

23. Liczne przekłady na język polski i języki obce podaje *Nowy Korbut*. T. 3 s. 210-211.

24. Wyd. zbior.: Opera poetica, quae innotuerunt, omnia. Wyd. F. KRUSZEWSKI. Vilnae 1749 Typ. Acad. SJ 1749 12°. — Toż. Wyd. G. M. LEYTNER. Vratislaviae 1753 Car. G. Mayer 8° k. nlb. 4, s. 376. — Poema ex vetustis manuscriptis et variis codicillis... in unum collecta. Wyd. A. NARUSZEWICZ. Vilnae 1757 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 13, s. 169. — Toż. Carmina. Nova editio... auctior et emendatior. Parisiis 1759 Typ. I. Barbou 12° s. VIII, 383, 92. J Opera posthuma quibus accesserunt multa poema vernaculo carmine reddita. Wyd. F. BOHO-

MOLEC. Varsaviae 1769 Typ. Regiis in Coll. SJ 8° s. XVI, 312. — Poemata omnia. Wyd. F. T. FRIEDMANN. Lipsiae 1804. — Toż. Strassburg 1805. — Toż. Drezno 1814. — Toż. Graz 1831. — Toż Lipsk 1840. — Toż. Poemata omnia. Wyd. T. WALL. Staraviesiae 1892 8° s. LXIV, 624. Wydanie najpełniejsze. — Carmina in usum iuventutis... edita. Wyd. E. ANDRASZEK. W. 1830. — Carmina posthuma e codice auctoris manu scripto... Wyd. J. KRYSTYNIACKI. Jahres Berickt d. Zweiten Obergymnasium in Lemberg f. d. Schuljahr 1876. Lw. 1876.

25. Listy: 4 listy do Stanisława Łubieńskiego z 1636-1638. Wyd. w: S. ŁUBIEŃSKI: Opera posthuma. Antwerpia 1643. Toż. w: M. K. SARBIEWSKI: Poemata ex manuscriptis et variis codicillis... in unm collecta. Wyd. A. NARUSZEWICZ. Wilno 1757. — 36 listów do S. Łubieńskiego z 1636-1639. Wyd. w: M. K. SARBIEWSKI: Opera posthuma... Wyd. F. BOHOMOLEC. Warszawa 1769. — Do K. L. Sapiehy z 1634. Wyd. W. A. MACIEJOWSKI: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 240. — Do K. L. Sapiehy z 1636. Wyd. w: *Bibl. Warsz.* R. 19: 1859 t. 4. — 86 listów M. K. Sarbiewskiego przeł. W. SYROKOMLA: Przekłady poetów polsko-łacińskich. T. 6. Wil. 1852.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 208-216, tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 627-646; BACCI A.: De Mathia Casimiro Sarbiewski, Polonorum Horatio. *Latinitas* (Roma). R. 2: 1954 s. 94-101; RÖSTVIG M. S.: Benloves, Marvel and the Divine Casimire. The Huntingdon Library Quarterly. *San Mariano.* R. 18: 1954 s. 13-35; BIRELL T. A.: Sarbiewski, Watts and the later metaphysical tradition. *English Studies.* R. 37: 1956 nr 3 s. 125-132; SPARROW J.: Sarbiewski's Silviludia and their Italian source. *Oxford Slavonic Papers.* R. 8: 1958 s. 1-48; GÓRNY W.: Sarbiewskiego próba scholastycznej teorii literatury. *Rocz. Hum.* T. 8 z. 1: 1959 s. 309-320; ANGYAL A.: Die slawische Barockwelt. Leipzig 1961 s. 88-82; ARENS J. C.: Simon Ingels en Sarbievius. *Neophilologus.* Groningen. R. 46: 1962 s. 319-321; BOHONOS-LEWAŃSKA M.: Un aperçu de la metrique des poètes polon-latins du 16e au 17e siècle. W: *Renaisaince und Humanismus in Mittel- und Osteuropa.* T. 2. Berlin 1962 s. 121-130; ARENS J. C.: Sarbiewski's Ode against Tears imitated by Lovelace. Yalden and Watts. *Neophilologus.* Groningen. R. 47: 1963 s. 36-39; WARSZAWSKI J.: „L'Orazio Cristiano" in lode dei Bergamaschi. *Revista Diocesana di Roma.* R. 4: 1963 s. 250-261; TENŻE: Sarbiewski na Zachodzie. *Wiadomości.* Londyn. R. 19: 1964 nr 23 s. 3; TENŻE: Horacy chrześcijański. *Duszp. Pol. Zagr.* (Rzym). R. 15: 1964 s. 268-275; TENŻE: Mickiewicz uczniem Sarbiewskiego. Rzym 1964 8° s. 528; SPARROW J.: Sarbiewski's „Silviludia" a Rejoinder. *Oxford Slavonic Papers.* R. 12: 1965 s. 80-93; PIETRASZKO S.: Doktryna literacka polskiego klasycyzmu. Wr. 1966 s. 203-205; SPARROW J.: Controversial Essays. London 1966 s. 89-107; TATARKIEWICZ W.: Pierwszy Polak w dziejach estetyki. Streszczenie referatu i dyskusja. *Sprawozdania z prac naukowych Wydziału Nauk Społecznych PAN.* Wr. R. 9: 1966 z. 1 s. 42-52; SARNOWSKA E.: Teoria poezji Macieja Kazimierza Sarbiewskiego. W: *Studia z teorii i historii poezji.* Seria 1. Wr. 1967 s. 126-147; OKOŃ J.: Poetyka Sarbiewskiego i niektóre problemy baroku w dramacie szkolnym jezuitów w Polsce wieku XVII. *Zesz. Nauk. U. J.* Prace historyczno-literackie. R. 1968 nr 168 z. 14 s. 41-66; OTWINOWSKA B.: „Consors discordia" Sarbiewskiego w teorii konceptyzmu. *Pam. Liter.* R. 59: 1968 z. 3 s. 81-110; TATARKIEWICZ W.: Le premier Polonais dans d'histoire de l'esthètique. *Organon.* R. 1968 nr 2 s. 169-179; TENŻE: Pierwszy Polak w dziejach estetyki. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej.* Seria A: Historia Nauk Społecznych. W. R. 1968 z. 12 s. 175-183; SARNOWSKA-TEMERIUSZ E.: Świat mitów i świat znaczeń. Maciej Kazimierz Sarbiewski i problemy wiedzy o starożytności. Wr. 1969; MICHAŁOWSKA T.: Między poezją a wymową. Konwencje i tradycje staropolskiej prozy nowelistycznej. Wr. 1970 s. 120-129. Studia staropolskie 27; STAWECKA K.: Uwagi do tekstu Dii gentium. *Rocz. Hum.* R. 19: 1971 z. 3 s. 85-96; KONAU U. M.: Polacy kur poetyki M. K. Sarbevskaga. *Vesci Akademii Nauk BSSR.* Ser. Gramadskich Nauk. R. 1972 z. 1 s. 113-122; SAJKOWSKI A.: Barok. W. 1972 s. 164--166; BUDZYŃSKI J.: Tradycja biblijna w liryce religijnej Macieja Kazimierza Sarbiewskiego. *Rocz. Hum.* R. 21: 1973 z. 3 s. 93-107; LEWIN P.: Teoria akuminu w estetycznej świadomości wschodniej słowiańszczyzny XVII-XVIII wieku a traktat Sarbiewskiego. W: *Literatura staropolska i jej związki europejskie.* Prace poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Slawistów w Warszawie w r. 1973. Wr. 1973 s. 309-324; RASZEWSKI Z.: Psalterion mechaniczny w „Poe-

tyce" Sarbiewskiego. *Pam. Teatr.* R. 22: 1973 z. 1 s. 23-32; STAWECKA K.: Proza łacińska Sarbiewskiego jako wyraz łamania się tendencji renesansowej i barokowej. *Meander.* R. 28: 1973 nr 11/12 s. 448-464; KURZYNINA B.: Wkład Macieja Kazimierza Sarbiewskiego w polską wiedzę numizmatyczną XVII wieku. *Wiad. Num.* R. 18: 1974 s. 131-148; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W. *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 590; BUDZYŃSKI J.: „Parodia" i „palinodia" horacjańska w liryce M. K. Sarbiewskiego. Studium z techniki poezji barokowej. *Meander.* R. 30: 1975 z. 2/3 s. 88-108; KOLENDO J.: Inskrypcje łacińskie w „Dii gentium" M. K. Sarbiewskiego. *Meander* R. 30: 1975 z. 11/12 s. 471-483; MYCIŃSKI J.: Les débuts des Jésuites en Pologne et Mathias Casimir Sarbiewski SJ. *Mélanges de Science religieuse.* (Lille). R. 32: 1975 s. 103-110; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI--XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 293, 471; STAWECKA K.: Adresaci liryków Sarbiewskiego. *Meander.* R. 30: 1975 z. 1 s. 37-54; WICHARY G.: Recepcja twórczości M. K. Sarbiewskiego w polskim Oświeceniu. *Pam. Liter.* R. 66: 1975 z. 2 s. 143-157; JUCEVIČIUS L.: Mokyti Žemaičiai. Vilnius 1975 s. 132-136, 237. — ATJ Kr., rkps 1536 s. 603, 742-743, 951--952.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sarnecki Jakub Wojciech (ok. 1672-1722), członek akademickich kolegiat św. Anny i św. Floriana, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Był uczniem Uniwersytetu Krakowskiego, w 1694 r. otrzymał promocję na bakałarza sztuk, a w 1696 r. na magistra sztuk i doktora filozofii. W latach 1696-1699 pracował jako docent bezpłatny (extraneus), a w latach 1699-1706 jako płatny profesor Szkół Nowodworskich. Uczył przedmiotów humanistycznych, następnie w 1705/6 wyjaśniał logikę na podstawie skryptu Mikołaja z Mościsk: „Clavis scientiarum aurea". Od 1699 r. pełnił obowiązki seniora Szkoły św. Anny, a od lutego 1702 r. seniora Bursy Starnigielskiej. W 1706 r. został powołany do Kolegium Mniejszego, w 1713 r. do Kolegium Większego jako wykładowca filozofii w katedrze tzw. Trątnowickiej (uposażonej dochodami wsi Trątnowice). Posiadał także kanonię kolegiaty św. Anny (był od 1702 r. kapłanem) i dochody z fundacji A. Olszewskiego za kierownictwo biblioteką Kolegium Większego. Mimo że lokal biblioteki znajdował się w katastrofalnym stanie, Sarnecki mało dbał o to, zajęty staraniami o zdobycie wyższej pozycji w Akademii. I rzeczywiście 12 VII 1720 został bakałarzem teologii i wykładowcą tej dyscypliny, a co za tym szło: kanonikiem u św. Floriana, dziekanem kolegiaty św. Anny, proboszczem w Zielonkach i Bestwinie i prowizorem Bursy Filozofów. Zmarł w 1722 r., „w 50 roku życia i 20 kapłaństwa".

I.

1. Quaestio theologica de Sacramentis in genere ex primo tractatu cursus sacramentalis, correspondente 3. partis Summae Theologicae D. Thomae quaestioni 60 usque ad 65 inclusive iuxta interpretationem Commentatoris ejusdem S. Doctoris praecipue eximii thelogii M. Adami Opatovii in... Universitate Studii Generalis Cracoviensis... professoris... ad mentem... Cursus Sacramentalis fundatoris M. Martini Radiminski... deprompta et publicae disputationi exposita, quam praesidente M. Mathia Brocki, s. Theologiae baccalaureo eiusdemque Cursus... professore... suscepit... philosophiae doctor et professor... propugnandam. Anno... 1699 die 29 mensis martii. Cracoviae [1699] Typis Universitatis 2° k. 4. — Jest tu konkluzji 20.

II.

1. Laurus perennaturae gloriae triumphalis virtutum, meritorum... Perillustris olim... M. Martini Winkler... theologiae doctoris et professoris... assurgens, dum inter iusta funebria ad ecclesiam collegiatam S. Annae tristibus dolentium lacrimis suffunderetur, a... Novodvorsciano poeseos professore, Scholae S. Annae se-

niore... obsequioso poemate Anno Domini 1700 23 mensis augusti celebrata. Cracoviae [1700] ex Officina Francisci Cezary... 2° k. nlb. 5.

2. Lucta atrocium fatorum a magnae virtutis..., probatoque toti Sarmatiae literato Athleta, perillustri olim... M. Martino Bielecki... theologiae professore... expedita. Ac cum eidem... intra ferias Hebdomadae Sanctae... maestissimi Ordines academici laureatas inferias, in ecclesia collegiata D. Annae Cracoviae exhiberent, a... philosophiae doctore et professore... heroica Musa consignata. Anno... 1712 XI Calendas Maii [21 IV]. Cracoviae [1712] Typis Francisci Cezary 2° k. 8. — Wiersz.

III.

ESTREICHER K.: T. 27, s. 138-139; LENIEK J., Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum S. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. C; MUCZKOWSKI J., Rękopisma Marcina Radymińskiego... Kr. 1840 s. 70; BARYCZ H., Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 pod r. 1720; HAJDUKIEWICZ L., Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 369, 426. — Statuta nec non liber promotionum, s. 363, 366, 376, 378, 380. — Bibl. Jag. Rkps 2849, 3316, 5359, 6136; Arch. Uniw. Jag. Rkps 90, 76, 91; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Sarnicki Klemens (1832-1909), bazylianin, profesor Uniw. Lwowskiego, biblista.

Urodził się we Lwowie w 1832 r. w polskiej rodzinie i tamże ukończył szkołę elementarną oraz uczęszczał do gimnazjum. W 1848 r. wstąpił do łacińskiego Seminarium Duchownego. Policja podczas rewizji znalazła u niego książki, zakazane cenzurą austriacką, i z tego powodu wydalono go z Seminarium. Wówczas Sarnicki zmienił obrządek i w 1850 r. wstąpił do zakonu bazylianów w Dobromilu. Po skończeniu nowicjatu był nauczycielem w szkole ludowej w Buczaczu od 1851-1854 r. Egzamin dojrzałości zdał w gimnazjum w Stanisławowie w 1854 r., a studia teologiczne odbył w ruskim Seminarium Duchownym we Wiedniu w latach 1854-1858. W 1857 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie jako stypendysta w wiedeńskim Frintaneum studiował na wiedeńskim Uniwersytecie i przygotowywał się do doktoratu. Złożył wszakże tylko 1-sze rygorosum i wrócił do kraju.

W 1861 r. został Sarnicki adiunktem na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego, w 1863 uzyskał doktorat teologii, w 1864 został *suplentem studium biblijnego* St. Testamentu i wreszcie w 1869 r. otrzymał nominację na profesora zw. tego przedmiotu. Czterokrotnie był dziekanem Wydziału — w 1871/2, 1877/8, 1883/4 i 1891/2, dwukrotnie prorektorem — w 1876/7 i 1884/5 oraz dwukrotnie piastował godność rektora Uniwersytetu — w 1880/1 i 1889/90. W 1902 r. przeszedł na emeryturę.

W swoim zakonie został Sarnicki w 1867 r. członkiem zarządu galicyjskiej prowincji, a nieco wcześniej ihumenem lwowskiego klasztoru. W 1878 r. wybrano go prowincjałem. Widząc upadek zakonu, zwrócił się w 1881 r. po uprzednim porozumieniu z prowincjałem jezuitów H. Jackowskim do pap. Leona XIII z prośbą o zlecenie reformy galicyjskich bazylianów zakonowi jezuitów. Z tego powodu wycierpiał dużo przykrości ze strony własnych współbraci zakonnych, unickiego duchowieństwa świeckiego i ukraińskiej inteligencji. Nie upadał jednak na duchu, a jezuici systematycznie przez wiele lat przeprowadzali reformę. W 1891 r. brał udział jako protoinumen w lwowskim synodzie prowincjonalnym Cerkwi Gr.-Kat. Pod koniec życia został archi-

mandrytą (opatem) i widział, jak odnowiony jego zakon pięknie się rozwija.

Sarnicki uchodził za najwybitniejszego lwowskiego biblistę w 2 poł. XIX w. głównie dzięki jego obszernemu komentarzowi do psalmów brewiarzowych (brewiarza ob. gr.-kat.) i gramatyce hebrajskiej. Zmarł Sarnicki 8 X 1909 r.

I.

1. Mojsejova povist' o sotvorenju sieho svita. *Ruskij Sijon.* R. 1: 1871 nr 2-7; nr 9-19; nr 21-24; R. 2: 1878 nr 1-2; nr 5-7; nr 9; nr 10; nr 13; nr 15; nr 20; nr 23; R. 3: 1873 nr 2; nr 5-8; nr 10-12; nr 21; nr 23; nr 24; R. 4: 1874 nr 7; nr 11; nr 21; R. 5: 1875 nr 21-24.

2. Pojasnenje psalmiv i inšich bohosluženych pisnej, kotori čitajem w Časoslovi. Spisav... Lviv 1888 Nakladom avtora, iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 8° s. 1, XXIII, 401, 4.

3. Przekł.: Doroha spasensja abo sposib jakim dojty do christjan's'koj doskonalosti z dodatkom korotkich molitv. Pereložyv... Lviv 1889 Nakladom avtora, iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 16° s. 151.

4. Čeloviek i zviria. *Dušpastyr.* R.: 1890 s. 89-91, 113-116, 144-146, 206-210, 273--276, 394-397, 445-447.

5. O jednosty roda ludskoho. *Dušpastyr.* R. 5: 1891 s. 599-601; R. 6: 1892 s. 76-79, 126-131.

6. O dolhom žytju ludej pervistomi časi. Starozavitna chronologia. *Dušpastyr.* R. 6: 1892 s. 461-466, 481-485, 505--508.

7. Die theologische Facultät der k. k. Universität Lemberg. W: H. ZSCHOKKE: Die theologischen Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Oesterreich. Wien u. Leipzig 1894 s. 298-307.

8. Gramatyka języka hebrajskiego. Napisał... Lw. 1899 Nakł. autora, druk. OO. Bazylianów w Żółkwi 8° s. 334, nlb. 2, VIII. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1906 Gubrynowicz i Schmidt, Druk. OO. Bazylianów w Żółkwi 8° s. 334, VIII.

9. Artykuły w *Kirchenlexikon*, wyd. przez J. HERGENROETHERA i F. KAULENA.

II.

1. Jeszcze słowo w sprawie reformy zakonu OO. Bazylianów w Galicji. *Ruś.* R. 1886 nr 5 z 13 III. — Przedr. w: *Wiad. Katol.* R. 4: 1886 nr 7 s. 56-57.

2. Rozvažanja pry pošišćenju Najsvjatijšych Tajn na koždyj den' v miesiaču. [Lviv] 1890 iz Tipografii Stavropigijskoj 16° s. 256,4.

3. Moleben k'Presviatoj Dieve Marii i Sladčajšemu Isusu s prybavlenjem nekiich pesniej ili Bohosluženje na Maj i Julij.

4. Przekł.: E.M. MILLER: Duchovna likarnia (aptika) dla vsich, ščo chotiat' vično žyty. Knižočka poucajuca spisana poslia..., čerez... Lviv 1892 Nakladom Tovarystva sv. Ap. Pavla, iz Druk. Tovarystva im. Ševčenka 8° s. 59.

5. Listy: *Do pap.* Leona XIII z 25 XII 1881. Wyd. M. KAROVEC': Velyka reforma Čyna sv. Vasilija Velykoho 1882 r. Cz. 1. Žovkva 1933 s. 48-50. — 2 listy do H. Jackowskiego z 1 i 19 V 1882. Tamże. Cz. 2 s. 85-86, 135-136. — 29 listów do S. Barącza z 1878 i b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2758 II.

III.

FINKIEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 2. Lw. 1894 s. 83-84, 182, 374-375, 377-379; [JASZOWSKI B.]: Śp. Klemens Sarnicki zakonu św. Bazylego W. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 43 s. 531-533; KAROVEC' M.: Velyka. reforma Čyna sv. Vasilija Velykoho 1882 r. Cz. 1-2. Žovkva 1833 passim; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 22; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 51.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sawicki Bazyli (ok. 1667-1715), archidiakon kolegiaty krakowskiej św. Anny, profesor Akademii Krakowskiej, autor tez teol.

Studiował w Uniwersytecie Krakowskim. W 1694 r. został bakałarzem filozofii, a w 1696 magistrem sztuk i doktorem filozofii. Od 1696 r. odbywał trzyletni kurs teologii w katedrze fundacji obłąkowskiej. Równocześnie był nauczycielem w Szkołach Nowodworskich (1698-1706) i seniorem Bursy Sisiniego. W 1701 r. napisał utwór sceniczny: „Dolor Christi"..., który odegrali uczniowie gramatyki. W 1710 r.

wszedł do Kolegium Mniejszego i uczył dialektyki w Szkołach Nowodworskich. Od 1713 r. należał do Kolegium Większego, posiadał godność archidiakona kolegiaty św. Anny, tamże był kaznodzieją odświętym, a ponadto proboszczem w Polonce. W 1716/17 r. pełnił urząd dziekana Wydziału Filozoficznego. Zmarł w Krakowie przed 11 V 1717 r. w 50 r. życia. F. H. Plucieński uczcił go żałobnym panegirykiem: „Medela ad perennem gloriae vitam"... 11 V 1717 r.

I.

1. Theologiae speculativae conclusiones, menti D. Thomae Angelici Doctoris conformes; in alma Universitate Cracoviensi sub praesidentia... M. Petri Praczlewicz... cursus speculativi professoris a... theologiae auditore, publicae disputationi expositae... Anno Domini 1697 die 13 Julii. Cracoviae 1697 Typis Universitatis 2° k. 7. — Autorem tez jest niewątpliwie profesor kursu, Piotr PRACZLEWIC.

2. Hexastylium theologicum in fundamentis Obłąmkovianae liberalitatis, cursu triennali theologico morali erectum, seu conclusiones ex tractatibus sex theologiae moralis, ad mentem D. Thomae Doctoris Angelici ex prima secundae et secunda Summae Theologiae collectae, quas in sui praesidentia M. Josephus Wiśniowski... cursus Obłąmkoviani professor proposuit; propugnandas vero... cursus auditor suscepit... Anno Salutis humanae... 1699 die 22 Februarii. Cracoviae 1699 Typis Universitatis 2° k. nlb. 9. — Tu nie ma wątpliwości, że autorem tez jest profesor kursu, Józef Wiśniowski.

II.

1. Pantheon Deo Optimo Maximo... a VV. DD. XXXIV magisterii in Artibus et in Philosophia licentiatis, votivis eorundem Laureis adoratum. Anno Salutis 1696 die 4 Aprilis. Cracoviae 1696 Typis Universitatis 2° k. nlb. 22. — Wśród autorów znajduje się także B. SAWICKI. Red. Sebastian PISKORSKI.

2. Ara Palladis in Capitolio philosophici honoris erecta viventibus laureis XVII VV. DD. Magisterii in Artibus et in Philosophia doctoratus licentiatorum; dum in... Universitate Cracoviensi... Artium Liberalium magistri et philosophiae doctores ritu solenni renuntiarentur, ornata et... gratulatorio calamo celebrata. Anno... 1696 die 24 Maii. Cracoviae 1696 Typis Nicolai Alexandri Schedel... 2° k. nlb. 9.

3. Serenum inter nubila mundi... virtutibus et meritis... Casimiri Sowiński... Canonicorum Regularium Ordinis Praemonstratensis Abbatis Neo-Sandecensis... coruscans, dum Cracoviae... ritu solemni in abbatem benediceretur... opere panegyrico productum. Anno Salutis 1699 die 24 Februarii. Cracoviae 1699 Typis Universitatis 2° k. 6. — Stylem nakamiennym.

4. Dolor Christi in cruce patientis post saeva bellorum perpetuum pacis firmamentum. Maestissimo auditori ab illustri scholae grammatices in Collegio Novodvorsciano juventute... scenico apparatu repraesentatus. B. m. r. [Cracoviae 1701] 4° k. nlb. 3. — Jest to program przedstawienia. Współczesna ręka dopisała na egzemplarzu Bibl. Ossol.: 1701 12 Cal. April. [21 III].

III.

ESTREICHER K. T. 27 s. 163-164; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. C.; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 391. — PLUCIEŃSKI F.H.: Medela ad perennem gloriae vitam... M. Basilio Sawicki... dum in ecclesia collegiata Cracov. divae Annae illius mortales exuviae... tumularentur... lugubri calamo publicata. Anno... 1717 die 11 Maii. Cracoviae 1717 k. nlb. 1-4; Statuta nec non liber promotionum, s. 363, 366, 369. — Arch. Uniw. Jag. Rkpsy 76, 90, 91; Bibl. Jag. Rkps 2849.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Sawicki Kasper h. Nowina, pseud.: Jan z Prus Golubski (1552-1620), jezuita, polemista.

Urodził się w Wilnie w 1552 r., był synem mieszczanina Melchiora i Katarzyny. Kształcił się w jezuickich kolegiach w Braniewie (retoryka) i Wilnie (filozofia). Studia teologiczne odbył pod kierunkiem Roberta Bellarmina (1575-1577) w Rzymie, gdzie też 16 IX 1576 r. wstąpił do zakonu jezuitów. Po powrocie do kraju był przez 4 lata

wykładowcą teologii moralnej i polemicznej w Jarosławiu (do 1584), następnie był pierwszym wicerektorem kolegium w Kaliszu (1584-1686). Od 1586 r. przebywał w Gdańsku oraz Braniewie, gdzie głosił kazania i zastępował rektora kolegium. W 1589 r. został superiorem oraz mistrzem nowicjatu domu św. Szczepana w Krakowie i pełnił te obowiązki do sierpnia 1598 r., kiedy został sekretarzem prowincjała, a 1599 r. prepozytem domu profesów u św. Barbary w Krakowie. W 1605 r. uczestniczył w poselstwie polskim do Moskwy z okazji koronacji Dymitra Samozwańca, gdzie został uwięziony. Wróciwszy po 3 latach więzienia do Krakowa, przebywał już do śmierci w domu profesów jako spowiednik, prefekt bractwa miłosierdzia oraz kaznodzieja. Zmarł w drodze z Rzymu we Frankfurcie nad Odrą 19 I 1620 r.

I.

1. Anatomia Consilii editi de stabilienda pace Regni Poloniae Jezuitis pulsis. Mendacia conflictiva a quodam anonymo impostore contra religiosum Societatis Jesu ordinem detengens. Cracoviae 1611 Andr. Petricovii 4° k. nlb. 10, s. 126. Wydane pod nazw. Kaspra CICHOCKIEGO. SAWICKI prawdopodobnie współpracował w napisaniu i wydaniu druku.

2. Nowiny z Torunia o gwałtownym zabronieniu przez heretyki nabożeństwa i processji katolickich z starodawna zwykłych, więc i o zabiciu i zelżeniu kapłanów, zakonników i innych zacnych tam na ten czas będących roku Pańskiego 1614. B. m. r. 4° k. nlb. 4.

3. Replika na nowiny z Poznania, które minister jeden trefny tego roku rozsiał po Prusiech... Kraków 1614 u Jana Drukarza 4° k. nlb. 10. Wyd. pod pseud. Jana z Prus GOLUBSKIEGO.

4. Tryplika na duplikę X. Tenebriona Niedoperza, ministra zborowej drużyny w Toruniu... Cracoviae 1615 4° k. nlb. 36. Wyd. pod pseud. Jana z Prus GOLUBSKIEGO.

5. Foremna zgoda albo raczej istna wrzawa między tymi, którzy się tych naszych czasów Ewangelikami niewinnie nazywają: jako Luterani, Zwingliani, Kalwinistowie. Kraków 1616 Druk. Łazarzowa, Mac. Jędrzejowczyk 4° k. nlb. 3, s. 30. Wyd. pod. pseud. Jana z Prus GOLUBSKIEGO. Jest to odpowiedź na druk J. TURNAWSKIEGO (pseud. J. Tyniecki): Dowód zgody ewangelickiej. B. m. 1613. Turnowski odpowiedział Sawickiemu pismem: Obrona zgody ewangelickiej. B. m. 1618.

6. Index biblicum omnium materiarum. Rkps obecnie nieznany.

II.

1. Dialog albo rozmowa Flisa z Cursorem, którzy w towarzystwie do Warszawy jadąc, to i owo sobie ochotnie powiadają, aż ich miło słuchać... Kraków 1611 Druk. A. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 18.

2. Alloquiorum Osiecensium sive variorum familiarum sermonum libri quinque... Cracoviae 1615 Bas. Skalski 4° k. nlb. 7, s. 540, k. nlb. 1. Wyd. pod nazw. Kaspra CICHOCKIEGO. Autorstwo SAWICKIEGO niepewne.

3. Przekł.: R. BELLARMIN: Pietnaście stopni, po których człowiek zwłaszcza chrześcijański, upatrując Pana Boga w stworzeniu rozmaitym, przychodzi do wielkiej znajomości Jego. Kraków 1616 Druk. Franc. Cezarego 4° s. 225, k. nlb. 8. Rkps tłumaczenia znajdował się w Ces. Bibl. w Petersburgu.

4. Przekł.: R. BELLARMIN: O wiecznym błogosławieństwie i szczęściu, którego zażywają święci i wybrani Boży w niebie, pięcioro ksiąg. Kraków 1617 Druk. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 10, s. 183.

5. Diariusz, 1605-1609. Rkps obecnie nie znany. Fragmenty przytacza J. WIELEWICKI: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 2. Kr. 1886 s. 129-133. *Script. Rer. Pol.* T. 10.

6. Listy: 8 listów do generała zakonu z 1592-1597. Rkps ARSJ., Germ. 168, 170, 175-177.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 220-221, tamże literatura. — Ponadto: ALEGAMBE F.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 152-153; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesù. T. 1. Venezia 1730 s. 183-184; NIESIECKI K.: Herbarz. s. 287-288; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 117, 418; ZAŁĘSKI S.: O sodalisach Marii. Kr. 1886 s. 19-22; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jé-

sus. T. 7 s. 679-682; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 30, 127; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 84-85; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 316-318; VÖLKER K.: Der Protestantismus in Polen auf Grund der einheimischen Geschichtsschreiburg. Leipzig 1910 s. 88-90; BARYCZ H.: Cichocki Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 22; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 190; PIECHNIK L.: Jezuici a seminarium diecezjalne w Kaliszu, 1953-1620. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 122; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 591-592. — WUJEK J.: Korespondencja z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 147, 148, 179, 188. — ARSJ., Pol. 7-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1622); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1620); Pol. 68 f. 54, 85, 137 (nekrologi); Bibl. Czart. rkps 1266 s. 30 (biogram); Bibl. Jag., rkps 2501 (listy T.E. Świniarskiego do K. Sawickiego), rkps 2692 s. 28-30 (Catalogus Jesuitarum in domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Saxilius Cyprian (XVII w.), franciszkanin konw., autor rozprawki teologicznej.

W 1605 r. wstąpił do zakonu franciszkanów konw. W 1610 r. przebywał we Włoszech, skąd prawdopodobnie przywiózł doktorat teologii. W 1612 r. piastował urząd regensa studium zakonnego we Lwowie. Następnie przez jakiś czas przebywał na Węgrzech, po czym wrócił do Lwowa, gdzie w 1616 r. odbył dysputę o rzeczywistej obecności Chrystusa w Eucharystii. Był pierwszym regensem studium w klasztorze w Wilnie, tam też zmarł przed 1627 r.

I.

1. Assertiones ex theologia fratris Joannis Duns Scoti Doctoris Subtilissimi desumptae et in conventu Leopoliensi... tempore sacri capituli provincialis ad disputandum propositae... Dobromili 1616 4° k. 8.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 252.

Bp Edward Ozorowski

Schill Grzegorz (1625-1700), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się na Warmii 10 III 1625 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VIII 1643 r. Studium pedagogiczne odbył w Akademii Wileńskiej (1645-1646), filozofię studiował w Pińsku (1646-1649), a teologię w Braniewie (1652-1656). W czasie wojen szwedzkich wykładał filozofię w Würzburgu (1657?-1600) i teologię moralną w Bambergu (1660-1662?). Po powrocie do kraju wykładał w Braniewie filozofię (1663-1664) i teologię scholastyczną (1664-1668, 1672-1673), w Akademii Wileńskiej teologię scholastyczną (1673-1676) i w Warszawie prawo kanoniczne (1682-1683). Był rektorem kolegium w Braniewie (1676-1681), domu nowicjatu w Wilnie (1683-1686), kolegium w Reszlu (1695-1698) i prowincjałem litewskim (1686-1689). W różnych kolegiach spełniał obowiązki kaznodziei. Zmarł w Reszlu 13 I 1700 r.

I.

1. Tractatus theologicus in 2dam 2dae D. Thomae. Vilnae 1674... Tractatus secundus de spe... In Academia Vilnensi SJ. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2012.

II.

1. Listy: Do generała zakonu b. r. Rkps ARSJ., Lit. 42 f. 415, — 2 listy do prowincji z 1686 — 1688. Rkps ATJ Kr., sygn. 1795 s. 237, 241-242.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1184; T. 4. K. s. 947; POSCHMANN A.: Das Jesuitenkolleg in Rössel. Braunsberg 1932 s. 59; LEBĖDYS J.: Lietuviu kalba XVII-

XVIII a. viešajame gyvenime. Vilnius 1976 s. 221. — ARSJ., Lit. 10-22 (katalogi trzyletnie z lat 1645-1700); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1644-1700); ATJ Kr., rkps 1536 s. 755-756 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Schmit Antoni (1679-1723), jezuita, autor rozprawy kanonistycznej. Urodził się 6 VIII 1679 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VII 1698 r. Filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1698-1701), a teologię w kolegium w Pińsku (1704-1708). Był wykładowcą retoryki w Reszlu i w Grodnie (1708-1711), kaznodzieją niemieckim w Królewcu (1711--1713), Warszawie (1713-1715, 1717-1718) i w Braniewie (1718-1720). Uczył też filozofii w Warszawie (1715-1717), prawa kanonicznego w Braniewie (1720-1721, 1722-1723) oraz teologii moralnej w Warszawie (1721-1722). Zmarł w Braniewie 23 IV 1723 r.

I.

1. Umbra corporis juris canonici... In Collegio Braunsbergensi SJ... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 210 k. 1--224.

III.

ARSJ., Lit. 22-23 (katalogi trzyletnie z lat 1700, 1705, 1711, 1717, 1723); Lit. 57 (katalogi roczne z lat 1696-1723); Lit. 63 f. 177 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 759 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Schoneus (Glogoviensis, Schen, Schoeneus, Schonaeus, z Głogowa) Andrzej, pseud.: Eumorpitus, (1552-1615), prałat kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Urodził się w 1552 r. w Głogowie na Śląsku jako syn Macieja, niemieckiego pochodzenia. W 1583 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1584 r. zdobył bakalaureat, a w 1586 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Do 1595 r. prowadził wykłady na Wydziale Filozoficznym, będąc kolejno członkiem Kolegium Mniejszego i Większego, a następnie jako mentor wojewodziców krakowskich Jana, Gabriela i Andrzeja Tęczyńskich wyjechał do Włoch. Studiował na Uniwersytecie w Padwie, a potem w rzymskiej Sapienzy, gdzie w 1598 r. uzyskał doktorat obojga praw i teologii. Po powrocie do kraju objął wykłady w Akademii Krakowskiej. Dyplom doktorski nostryfikował w 1602 r. W dwa lata później pełnił funkcje podkanclerzego, a od półrocza 1605/1606 r. piastował ośmiokrotnie godność rektora. W 1612 r. ufundował osobną katedrę j. greckiego.

Schoenus był dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, prepozytem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie i proboszczem korczyńskim. Znał doskonale j. łaciński i grecki. Interesował się matematyką, prawem i literaturą antyczną. Pozostawał pod wpływem Stanisława Sokołowskiego, przyjaźnił się z Szymonem Szymonowicem. Zmarł 18 V 1615 r.

I.

1. Quaestio de angelis... pro loco inter doctores s. theologiae assequendo. Cracoviae 1602 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 5.

II.

1. Adonis. Ecloga gratulatoria ad Georgium Radivilium episcopum Vilnensem... Cracoviae 1581 in Officina Lazari 4°. — Toż wyd. J. G. BOECHME w: Poetarum Polonorum carmina pastoralia. Attenburgii 1779 apud Gotl. Eman Rüchterum 8° s. XIV, 80.

2. Reverendissimi... Andreae Gerini episcopi Vratislaviensis cheirotonia sive

mysticum connubium... conscriptum. Cracoviae 1585 in Officina Lazari 4° k. 4.

3. Przekł.: ALBERT WIELKI: Summa philosophiae naturalis in quinque tractatus distributa. Cracoviae 1587 8° k. nlb. 102. (przekł. z j. greckiego na łaciński). — Toż. Przedmowa do Sumy w przekł. J. CZERNIATOWICZA. Wyd. L. SZCZUCKI w: 700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. W. 1978 s. 198-203.

4. Daphnis seu de funere magni Stephani I regis Polonorum... ecloge. Cracoviae 1588 Typis Andreae Petricovii 4° k. nlb. 4.

5. De pace sarmatica odae II ad Andream Gerinum episcopum Vratislaviensem. Cracoviae 1589 ex Officina Lazari 4° k. nlb. 7.

6. Palaemon seu promnicum crasinianum in tumultu bellico conservatum ad... Stanislaum Crasinium archidiaconem Cracoviensem. Cracoviae 1589 Typis Andreae Petricovii 4° k. nlb. 4.

7. Navis munifica ad Petrum Costkam episcopum Culmensem... Cracoviae 1590 in Officina Lazari 4° k. 4. — Toż we fragm. wyd. T. GLEMMA w: Piotr Kostka. Lata młodzieńcze i działalność polityczna 1532-1595. *Roczn. TN Tor.* T. 61: 1956 z. 2.

8. Conventus duorum... virorum, Andreae Vratislaviensis et Hieronymi a Rozdrażow... episcoporum. Cracoviae 1591 in Officina Lazari 4° k. 4.

9. Oda ad Georgium Radivilium S.R.E. cardinalem episcopum Cracoviensem... Cracoviae 1592 in Architypogr. Lazari 4° k. 6.

10. Ad... Georgium Radivilium S.R.E. cardinalem... in primum sui episcopatus ingressum... gratulatio. Cracoviae 1592 in Architypogr. Lazari 4° k. nlb. 7.

11. Natalis... Vladislai, Sigismundi tertii Polonorum regis filii... Cracoviae 1595 in Officina Lazari 4° k. nlb. 5.

12. Nikespaean... Cracoviae 1595 apud Lazarum 4°. Druk bliżej nie znany.

13. Odae tres funebres de laudibus Stanislai Socolovii Stephani regis Polonorum quondam theologi... ad Hieronymum comitem a Rozdrażow episcopum Vladislaviensem... Cracoviae 1595 in Officina Lazari 4° k. nlb. 15.

14. Gratulatio... ad... Franciscum Dietrichstein S.R.E. cardinalem... Romae 1599 ex Typogr. Nicolai Mutti 4° k. 4.

15. Panegyricus... ad... Franciscum Diettrichstain S. R. E. cardinalem et episcopum Olomucensem. Cracoviae 1600 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 17.

16. Fidus comes D. Andreae Schonei ad... D. Joannem comitem in Tenczyn fautorem suum singularem... Cracoviae 1601 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 7. — Toż w: Justi LIPSII... epistolae duae... adiunctus est his fidus comes eiusdem Andreae SCHONEI auctior. Cracoviae 1602 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 10.

17. Fax nuptialis ad... Gabrielem comitem in Tenczyn... et Elisabeth Radivilam... ducem in Olica... Cracoviae 1603 in Officina Lazari 4° nlb. 6.

18. Panegyricus ad... Bernardum Maciejowski S.R.E. cardinalem, episcopum Cracoviensem... Cracoviae 1604 in Officina Lazari 4° s. 29.

19. Gratulatio ad... Petrum Tylicki... episcopum Cracoviensem... in primo episcopatus sui ingressu. Cracoviae 1607 in Officina Lazari 4° k. nlb. 7.

20. Liber privilegiorum, monimentorum inscriptionum... Almae Universitatis Studii Cracoviensis iussu... Andreae SCHONEI... publico sumptu a. d. 1606 comparatus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 223 EE II 2 k. 51, 439.

21. Liber literarum pontificum, regum, principum et aliorum ad Universitatem Studii Generalis Cracoviensis... iussu... Andreae SCHONEI publico sumptu a. d. 1606 comparatus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 224 EE II 3 k. 44, 448.

22. Quaestiones super varios Aristotelis libros. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2587 DD XXI 4 (BB XV 4) k. 445.

23. Supplementa in Porphirii institutiones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3229 DD XI 24 k. 42.

24. Drobne wiersze znajdują się w: Oratio Joanni FOXII. Cracoviae 1602; Jakub GÓRSKI: Animadversio sive Crusius Coloniae 1586; TENŻE: Pro tremenda et veneranda Trinitate. Coloniae 1585; Stanisław GROCHOWSKI: Lavacrum animae. Cracoviae 1601; Justus LIPSIUS: Epistola erudita. Cracoviae 1602; Hieronim POWODOWSKI: Agenda. Cracoviae 1591; Psalterium secundum ritum Officii Romani. Cracoviae 1599; Stanisław SOKOŁOWSKI: Epithalamion. Cracoviae 1592; TENŻE: Justus Joseph. Cracoviae 1586; TENŻE: Nuntius salutis. Cracoviae 1588; TENŻE: Operum tomus secundus. Cracoviae 1598; TENŻE: Orationes ecclesiasticae. Coloniae 1587; TENŻE: Partitiones ecclesiasticae. Cracoviae 1589.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 221-223, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 270, 289, 290; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblio-

teka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 166, 183, 184, 218, 228, 236, 254, 264, 266, 271; Archiwum nacji Polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 378; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 20-22; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist nauki pol.* T. 6 s. 599-600.

Bp Edward Ozorowski

Schönhoff (Schenhoff, Schenoff, Schoenhoff) Grzegorz (1596-1667), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor pracy o odpuście jubileuszowym.

Urodzony w Warmii w 1596 r., wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 8 VIII 1614, po ukończeniu nauk humanistycznych — prawdopodobnie w Braniewie. Po 2-letnim nowicjacie w Wilnie odbył 3-letnie studia filozoficzne (1616-1619) i 4-letnie teologiczne (1622-26) w Akademii Wileńskiej.

W Akademii Wileńskiej poświęcił Schönhoff wiele lat działalności dydaktycznej. Wykładał teologię moralną (1628, 1630), filozofię (1631-1634) i teologię (przez rok Pismo św., przez 3 lata teologię scholastyczną). W 1632 r. otrzymał stopień magistra filozofii, a w 1639 r. promowano go na doktora teologii. W tym samym roku został powołany na dwór królewski na stanowisko kaznodziei i spowiednika królowej Cecylii Renaty. Po jej śmierci Schönhoff pozostał na dworze Władysława IV w charakterze teologa królewskiego. W 1649 r. zapisano o nim: „...In colloquio Toruniensi tamquam regius theologus, maximą parte molem illam sibi incumbentem sustinuit. Exstant aliquae eius orationes in actis colloquii Toruniensis. Scribit opus contra Haeriticos" (Laureae f. 95). Schönhof dysponował króla na śmierć w Mereczu (20 V 1648). Podobnie Jan Kazimierz darzył Schönhoffa szczególnym zaufaniem, powierzając mu poufne misje (1655 — do cesarza Ferdynanda III).

W latach 1650-1653 Schönhoff pełnił obowiązki rektora Akademii Wileńskiej, w latach 1658-1662 zaś obowiązki przełożonego prowincji litewskiej. Współcześni uważali Schönhoffa za wyjątkowo uzdolnionego i bardzo duchowo wyrobionego. Zmarł w Warszawie 18 I 1667 r.

I.

1. Praxis jubilaei certius consequendi. Vilnae 1651. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Wykład z logiki w Akademii Wileńskiej, 1631-1632. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 231 k. 148-152.

III.

ŁUKASZEWICZ J.: O kościołach braci czeskich w dawnej Wielkopolsce. P. 1835 s. 214, 220-222; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4 Wil. 1841 s. 198; ŁUKASZEWICZ J.: Krótki opis historyczny kościołów parochialnych w dawnej Diecezji Poznańskiej T. 3. P. 1863 s. 76; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 332, 429, 433; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 T. 3; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 153-154, 393, 478. — Bibl. Uniw. w Wil. Rkps Laureae Academicae, sygn. F2-KC1, f. 95; ARSJ. Lit. 6-12 (katalogi trzyletnie z lat 1615-1655); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1617-1667), Lit. 61 f. 371 (nekrolog): ASJKr. Rkps 1553 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituaniae) s. 757-758.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Schultz (Szulc) Serafin (ok. 1831-1905), bernardyn, autor pamiętnika.

Urodził się w Siemoni 16 IV 1831 r., do zakonu bernardynów wstąpił w Przyrowie w 1849 r. W latach 1853-1857 studiował filozofię

i teologię w klasztorze bernardynów w Kaliszu i w Warszawie i w 1857 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po święceniach został kaznodzieją w Górze Kalwarii, a ok. 1860 r. objął te same obowiązki w Warcie, a następnie w Kaliszu i w Złoczewie. Sympatyzując z przedstyczniowym ruchem spiskowym, zbiegł do powstania do oddziału A. Kurowskiego, w którym objął funkcję kapelana. Później pełnił je także w oddziale K. Cieszkowskiego, po którego rozbiciu uszedł do Galicji. Tu zgłosił się jako kapelan do formującego się oddziału A. Łopackiego, a następnie z oddziałem D. Czachowskiego odbył całą kampanię. Po zniesieniu oddziału werbował do powstania chłopów w okolicach Piotrkowa, Sieradza i Wielunia. Poszukujący go Rosjanie wyznaczyli za głowę Schultza nagrodę. Po likwidacji powstania zbiegł znowu do Galicji, a stamtąd wyemigrował do Monachium. Tam się sekularyzował, a wróciwszy niebawem do kraju, pracował od 1877 r. w duszpasterstwie na terenie Archid. Lwowskiej. Zmarł w Piastyniu na Pokuciu 7 XII 1905 r.

Dzięki swej aktywności uchodził Schultz za jednego z najwybitniejszych powstańców. Pozostawił pamiętniki, wydane przez Agatona Gillera.

I.

1. Pamiętnik kapelana... Wyd. A. GILLER. W: Polska w walce T. 1. Paryż 1868 s. 65-143.

III.

DRĄŻKIEWICZ A.: Wspomnienia Czachowczyka. Lw. 1890 s. 112-113; A.Z.: Ksiądz Serafin Szulc. *Nasz Kraj.* R. 1: 1906 nr 1 s. 37; KUBICKI P.: Kapłani bojownicy. Cz. 3 t. 1 s. 473; Materiały do historii zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich w XIX i początku XX wieku. Lub. 1976 s. 99, 112; GRUDZIŃSKI K.: Bernardyni w latach 1772-1970. W: *Zakony św. Franciszka w Polsce w latach 1772-1970.* Cz. 3. W. 1978 s. 121-123. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1855-1859; Schemat. Diec. Kujawsko-Kaliskiej na rok 1860 i 1861. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-69, k. 38-42v.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Schwang Jan (1637-1710), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się w 1637 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1653 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1653-1655). W czasie wojen szwedzkich i moskiewskich wyjechał do Rzymu, gdzie ukończył filozofię. Teologię studiował w Braniewie (1661-1665) i tam w 1665 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał filozofię w kolegium braniewskim (1670-1672) i w Akademii Wileńskiej (1674-1677), teologię scholastyczną w Braniewie (1679-1682), a moralną w Braniewie (1682-1692) i w Akademii Wileńskiej (1694-1698). Pełnił też urząd prefekta Alumnatu Papieskiego w Braniewie (1686-1692, 1702-1704), rektora domu trzeciej probacji w Nieświeżu (1699-1702) oraz rektora kolegium braniewskiego (1704-1707). W 1709 r. powrócił na urząd prefekta Seminarium Papieskiego w Braniewie, lecz wnet zmarł 2 VIII 1710 r.

I.

1. Tractatus theologicus... in Collegio Braunsbergensi traditus, 1680-1681. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2050.

II.

1. Philosophia universa. Sub auspiciis Benedicti Żuchorski... praeside Joanne Schwang in Alma Universitate Vilnensi SJ. Vilnae 1677 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 13.

III.

PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotar-

pio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 480. — ARSJ, Lit. 11-12 (katalogi trzyletnie z lat 1655-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1656-1710); Lit. 62 f. 548 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 762 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Schwartz (Szwartz, Szwarc) Izydor (1734-1794), benedyktyn, historyk swego zakonu.

Urodzony 14 VIII 1734 r. wstąpił ok. 1754 r. do zakonu benedyktynów w Płocku, gdzie też złożył uroczystą profesję 15 VI 1755 r. Po ukończeniu filozofii, a jeszcze podczas nauki teologii w zakonnym studium polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej na Łysej Górze, otrzymał święcenia kapłańskie 10 V 1759. W latach 1762-1767 pracował na prepozyturze w Wyśmierzycach k. Radomia, a następnie w 1768 r. w Przybyszewie. We wrześniu 1771 r. wziął udział jako pełnomocnik opata płockiego w obradach kapituły generalnej w Sieciechowie. Został wówczas wybrany na sekretarza i kanclerza zarządu Kongregacji w kadencji 1771-1774. W latach 1774-1777 pełnił w Tyńcu obowiązki przeora i kustosza przy opacie Florianie Amandzie Janowskim. Na kapitule generalnej w Tyńcu w 1774 r. został wybrany sekretarzem i kanclerzem zarządu Kongregacji na drugie trzylecie. Z materiałów kapituły zredagował jeszcze w tym samym roku katalog członków polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej z podaniem dat biograficznych i spełnianych zajęć poszczególnych zakonników.

W 1777 r. powrócił do Płocka i do 1783 r. był przeorem przy opacie Norbercie Hieronimie Komońskim. W 1780 r. kapituła generalna powierzyła Schwartzowi obowiązki profesora teologii moralnej i historii Kościoła w studium commune Kongregacji. Na mocy układu, podpisanego w Warszawie 20 VI 1781 między H. Komońskim i Schwarztem a bpem płockim M. Poniatowskim przenieśli się benedyktyni płoccy na stałe do Pułtuska, gdzie przejęli pojezuickie kolegium i kościół, oddając swój konwent i kościół w Płocku misjonarzom na seminarium duchowne. Ok. 1786 r. Schwartz doktoryzował się z prawa kanonicznego. W latach 1786-1789 był znów przeorem konwentu płocko-pułtuskiego, a w latach 1789-1792 mistrzem nowicjatu. Ponadto pełnił obowiązki diecezjalnego egzaminatora i cenzora książek. W następnych latach uczył w państwowych szkołach pułtuskich. Zmarł 22 I 1794 r.

I.

1. Congregatio Benedictino-Polona abbatum, praelatorum et monachorum in monasteriis per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae sub regula S. Patris Benedicti militantium a... Clemente XI... sub titulo Sanctae Crucis erecta et confirmata. Cum expressione nominum, cognominum, officiorum, aetatis, annorum professionis et sacerdotii omnium et singularum personarum... [1774] luci publicae praesentata. B. m. [Cracoviae?] 1774 8° k. nlb. 56, tabl. 1.

III.

MĄKOWSKI W.: Benedyktyńskie opactwo S. Wojciecha na zamku płockim. W: A.J. NOWOWIEJSKI: Płock. Wyd. 2. Płock 1930 s. 545. — Nomina vivorum et defunctorum... Congregationis per Regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae O.S.P. Benedicti... 1759. B. m. [1759]; Toż... B. m. [1762]; Toż... 1765. Lublini 1765; CHYLIŃSKI B.: Congregatio Benedictino-Polona... sub titulo Sanctae Crucis... 1768... praesentata. Cracoviae 1768; SCHWARTZ I.: Congregatio Benedictino-Polona... j. w.; Series abbatum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae... 1777 praesentata. Calissii 1777; Toż... 1780 praesentata. Lesnae 1780; Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae sub titulo Sanctae Crucis... demonstra-

ta... 1780. Lublini 1780; Toż... 1783 praesentata. Posnaniae 1783; Cathalogus monasteriorum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae... Varsaviae 1787; Toż... 1789. Posnaniae 1789; Toż... 1792. Vilnae 1792; Regimen generale Congregationis Benedictinae... 1797... celebratum... B. m. 1797. — Bibl. Jag. rkps 5282 t. 5. passim.

O. Marian Kanior OSB

Sczaniecki Stefan h. Ozoria (1658-1737), jezuita, polemista, dogmatyk. Urodził się 2 XI 1658 w Wielkopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 XI 1673 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1673-1675), studium nauczycielskie przeszedł w Lublinie (1675-1676), filozofię studiował w Kaliszu (1676-1679), a teologię w Poznaniu (1681-1685). Uczył w kolegiach jezuickich filozofii w Poznaniu (1686-1688) i Kaliszu (1688-1694) oraz teologii dogmatycznej i polemicznej w Poznaniu (1694-1703). Był następnie rektorem kolegium w Kaliszu (1703-1706, 1710-1713), Lublinie (1708-1710), Poznaniu (1723-1726) i we Lwowie (1728-1731), prepozytem domu profesów w Krakowie (1716-1720) i prowincjałem polskim (1720-1723). Ostatnie lata życia spędził w Kaliszu (1732-1734) i w Poznaniu (1734-1737) jako doradca rektorów. Zmarł w Poznaniu 26 IV 1737 r.

I.

1. Szczera prawda przeciw obłudnemu fałszowi. To jest prosta z Pisma świętego odpowiedź katolicka na wykrętne, osobliwe Karola Drelinkurta, z tegoż Pisma zarzuty dyssydenckie. Poznań 1719 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 8, s. 296. — Toż w tłum. łac.: Nuda veritas de terra puri Verbi Dei pridem exorta, contra palliatam falsitatem ex Carne et Sanguine Spiritusque Privato subinde renatam; seu vetus et genuina ex S. Scriptura Responsio Catholica... Posnaniae 1723 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 7, s. 447, k. nlb. 5. — Toż w tłum. łac. Posnaniae 1727 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 7, s. 447, k. nlb. 5.

2. Remonstratio contra cuiusdam D. Lutherani mellite maledicam de Sanctissimo D. nostro Benedicto XIII demonstrationem. Ejusdem supremi Capitis a lingua dolosa, et a labiis Operantium mendacium vindicativa... brevi calamo, Orbi monstrata Anno 1727... B. m. 1727 Typ. Coll. Posnaniensis 4° k. nlb. 4, s. 124.

3. Tractatus theologicus de gratia et peccatis. Posnaniae 1701. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 1107.

4. Tractatus theologicus... In Colleqio Posnaniensi SJ, 1702-1703. Rkps Bibl. Uniw. Adama Mickiewicza w Poznaniu, sygn. 468 I.

II.

1. Kolumna Z — Złotą na mecie szczęśliwej wieczności Koroną pogodnie przepędzonych w oboim polu Olympiach doczesnego życia, przy grobowym kamieniu terminalna nad grobem... P. Jana Franciszka z Walewic Walewskiego, stolnika sieradzkiego... pogrzebowym kazaniem postawiona... B. m. 1692 Druk. Koll. Kaliskiego 2° k. nlb. 18.

2. Troy-Kapitolum starożytności, nieśmiertelności i potomności przy doczesnych śmiertelnego ciała ruinach Zofii z Łubieńskich Mączyńskiej, starościnie klonkowskiej ostatnią kaznodziejską przysługą... wystawione w kościele kaliskim SJ. B. m. 1692 2°.

3. Fragmenta philosophiae universae ex Praelectionibus P. Stephani SCZANIECKI SJ collecta... B. m. 1694 Typ. Coll. Calissiensis 8° k. nlb. 8, s. 277.

4. Trach na niebie osadzony przez kazanie na pogrzebie... Władysława na Gninie Gnińskiego, starosty radzyńskiego... w kościele klasztornym wągrowickim... 13 dnia maja miane roku 1697 Poznań 1697 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 12.

5. Kazanie na S. Thomasza z Aquinu, pierwszego Anielskiego, piątego kościelnego doktora... w kościele poznańskim OO. Zakonu Kaznodziejskiego miane roku 1699 dnia 7 marca. Poznań 1699 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 12.

6. Godziemba śmiertelny na ziemi cień z ciałem zostawiwszy do górnego raju przesadzona. Kazanie na pogrzebie... Pani P. Teresy Antoniny z Lubrańca z Dąmbskich Łąckiej, kasztelanicowej kaliskiej... miane dnia 7 czerwca. Poznań 1700 Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 13.

7. Nawa u portu szczęśliwej wieczności znaleziona, na pogrzebowych exequiach... P. Marianny z Szołdrskich Broniszowy, starościny pyzdrskiej... w kościele farskim czempińskim... pokazana Roku Pańskiego 1701 dnia 10 stycznia. Poznań 1701 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 13.

8. Kazanie przy oddawaniu pierwszej

ofiary Bogu albo na prymicjach... X. Józefa Bernarda z Gurowa Gurowskiego, z Boskiej Prowidencji opata przemętskiego, świętego zakonu Cystersjeńskiego... miane... Roku Pańskiego 1702. Poznań 1702 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 7.

9. Fragmenta philosophiae universae ex praelectionibus P. Stephani Sczaniecki SJ collecta. Disputationi publicae proposita. B. m. 1710 Typ. Coll. Lublinensis SJ 8° k. nlb. 7, s. 199. Tworzy tom II Fragmentów. Por. poz. 3.

10. Kazanie przy pierwszym solennym dziękczynieniu za dekret kanonizacji B. Stanisława Kostki, Societatis Jesu nowicjusza, w mieście stołecznym krakowskim w kościele SS. Piotra i Pawła... miane. Kalisz 1715 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 17. — Toż w tłum. łac.: Sacer panegyricus D. Stanislao Kostkae Polono Societatis Jesu novitio, sub primam, in Metropoli Regni Poloniae, pro Decreto canonisationis ejusdem Beati, eucharisticam solemnitatem in Basilica SS. Petri et Pauli Collegii Cracoviensis Soc. Jesu anno 1715 die 3 Febr. Calissii 1715 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 28.

11. Professio circa puerorum in virtute, sapientia et politie institutionem, seu ars docendi religiose, utiliter, honeste, professoribus Societatis Jesu provinciae Poloniae proposita... Calissii 1715 Typ. Coll. SJ 12° s. 119.

12. Księga żywota przy niezmazanym Poczęciu bez pierworodnej cenzury na świat wydana i sama od powszechnie pierwszego dekretu śmierci wolna i na ostatni dzień sądny przy dokonaniu tegoż świata, wszystkich w Nię dziś wpisanych od tejże śmierci zbawiennie uwalniająca Maria z kazaniem na Niepokalane Jej Poczęcie w niedzielę wtórną Adwentową, przy pierwszym przez Klemensa XI, dla oboi płci tegoż bractwa otworzeniu w kościele lwowskim Soc. Jesu... do druku podana. Kraków 1716 Franc. Cezary 2° k. nlb. 17.

13. Pierwsza wedle porządku Kościoła świętego zapowiedź beatyfikacji B. Jana Franciszka Regis Societatis Jesu przy solennym jego obrazu.. processją, z kościoła Najświętszej Marii Panny do świętej Barbary wprowadzeniu, ogłoszona... w Sobotę przed Niedzielą XIX po Świątkach, Roku... 1716. Kraków 1716 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 19.

14. Kazanie na profesji zakonnej... Panny P. Franciszki hrabianki na Żywcu i Pieskowej Skale Wielopolskiej, generałówny małopolskiej... w kościele krakowskim [illegible] Andrzeja... Roku Pańskiego 1718 dnia 26 lutego. Kraków 1718 Franc. Cezary 2° k. nlb. 17.

15. Serce JMP. Stefana Potockiego, marszałka nadwornego koronnego etc. w kościele OO. Jezuitów lwowskich z exequialną pompą złożone... B. m. 1730 Typ. Coll. Leopoliensis SJ 2° k. nlb. 16.

16. Kazanie miane przy poświęceniu kościoła św. Antoniego dnia 14 stycznia 1733 r. Druk obecnie nieznany.

17. Pierwsza Msza pospolicie szczególna wszystkich strapionych, pociecha, na prymicjach... J. X. Józefa z Kiekrza Kierskiego, kustosza katedralnego poznańskiego... 1734 dnia 16 kwietnia. Poznań 1734 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 7.

18. Protrepticon ad Magistros. B. m. r. 4° s. 10.

19. Praelectiones philosophicae ad mentem Aristotelis. In Collegio Posnaniensi SJ, 1686-1688. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 540.

20. Praelectiones philosophicae. In Collegio Posnaniensi SJ, 1687-1688. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 508.

21. Praelectiones triennales philosophicae... Collegii Carncoviani Soc. Jesu, 1688-1690. Rkps Bibl. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, sygn. 621.

22. Listy: Do S. Kijeńskiego z 1714. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schneidra 823. — List do Radziwiłłów z 1718. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V nr 15614. — Do kardynała, prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 1721. Rkps ARSJ., Lit. 47 f. 266-267. — List do prowincjała litewskiego z 1721. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schneidra 707.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 304; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1743-1748; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 263; Sczaniecki Stefan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 360-361; STRUVE H.: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W. 1911 s. 185, 188; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 91; THOMAS M.: Sczaniecki Etienne. W: *Dictionnaire de théologie catholique.* T. 14. Paris 1941 s. 3170; AUGUSTYN W.: Sczaniecki Stefan. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 345; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W. *Hist nauki pol.* T. 6 s. 605; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2

cz. 1 s. 209. — ARSJ., Pol. 16-26 (katalogi trzyletnie z lat 1675-1737); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1674-1737); Epistolae Nostrorum 45-47 (5 listów generała zakonu do Sczanieckiego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sebastian od Matki Bożej (Sebastianus a Matre Dei) (XVII w.), karmelita bosy, mariolog.

Historiografia milczy o jego życiu. W pismach zajmował się głównie mariologią, stosując do jej wykładu bogato rozwiniętą alegorię.

I.

1. Firmamentum symbolicum in quo Deiparae elogia, quibus veluti firmamentum stellis, est exornata, symbolice depinguuntur. Opus coalescens ex solis idque novis conceptibus allegoricis... compositus a... Lublini 1652 sumptibus Georgii Försteri 4° k. 7, s. 265, k. 2.

2. Przekł.: Coelum symbolicum in quo sacra elogia, quibus velut firmamentum stellis, est exornata, symbolicę depinguuntur, ex italico idiomate in latinum translata per... Gedani 1698 sumptu Fischeriano 4° k. 2, s. 265, k. 3.

3. Situlae symbolicae. Rkps Arch. Gen. Karmelitów Bosych w Rzymie, sygn. 342b 2° s. 432.

4. Situlae symbolicae. Rkps Arch. Gen. Karmelitów Bosych w Rzymie, sygn. 342b 2° k. 72.

III.

COSMAS de VILLIERS: Bibliotheca Carmelitana notis criticis et disertationibus illustrata. T. 2. Aurelianis 1752 kol. 719; BARTHOLOMEUS a S. Angelo: Collectio scriptorum carmelitarum excalceatorum. T. 2. Savona 1884 s. 134; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 384; GIL C.: Karmelici Bosi w Polsce 1605-1655. *Nasza Przeszł.* T. 48: 1977 s. 189.

Bp Edward Ozorowski

Sebastian z Felsztyna (Felstinensis, Felsztyński, Roxolanus) (ok. 1485 - po 1543), proboszcz w Sanoku, muzykolog.

Był synem Jana, urodził się ok. 1485 r. w miasteczku Felsztynie w pow. samborskim. Korzystając z pomocy finansowej dziedziców Felsztyna Herburtów, zapisał się w 1507 r. na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, a w 1509 r. uzyskał bakalaureat. Prawdopodobnie uczył się też w Krakowie teologii i muzyki pod kierunkiem Henryka Fincka i Jerzego Libana. Co robił po ukończeniu studiów, nie wiadomo. Święcenia kapłańskie przyjął w późniejszym wieku i został wówczas wikariuszem w Felsztynie, potem w Przemyślu, wreszcie ok. 1536 r. proboszczem w Sanoku. Pierwszy w Polsce napisał podręcznik muzycznej teorii menzuralnej, a układane przezeń kompozycje — najstarsze zabytki polskiej muzyki na cztery głosy — wykonywała katedralna kapela rorantystów na Wawelu. Dzięki swym traktatom muzycznym wszedł Sebastian z Felsztyna na stałe do polskiego piśmiennictwa muzycznego jako najbardziej samodzielny z teoretyków polskich XVI w. Zmarł po 1543 r.

I.

1. Opusculum musicae mensuralis. B. m. r. [ok. 1515] 4° k. nlb. 12.

2. Opusculum musicae compilatum noviter per... pro institutione adolescentum in cantu simplici seu Gregoriano. B. m. r. [ok. 1518] 4° k. 22. — Toż. B. m. r. [ok. 1530] 4° k. 27. — Toż. Addita est Musica figurata Martino CROMERO Beczensi autore. Cracoviae 1534 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 29.

3. Modus regulariter accentuandi lectiones matutinales, prophetias necnon epistolas et evangelia. Cracoviae 1518 in Aedibus J. Haller 4° k. 8. — Toż. Cracoviae 1525 in Aedibus Hieronymi Vietoris 4° k. 7. — Toż. Oprac. J. MORAWSKI. Kr. 1979 PWM 16° k. nlb. 12. PAN Inst. Sztuki. Monumenta Musicae in Polonia. Biblioteca Antiqua 5.

4. Opusculum utriusque musicae tam choralis quam mensuralis compilatum per... Cracoviae 1519 in Officina Floriani Ungleri 4°. Druk znany tylko z opisu JANOCKIEGO.

5. Wyd.: Divi Aurelii AUGUSTINI: De

musica dialogi VI... editi per... Cracoviae 1536 Hieronymus Vietor 4°. Druk znany tylko z opisu JOCHERA i JANOCKIEGO.

6. Directiones musicae ad cathedralis ecclesiae Premisliensis usum. Cracoviae 1543 excudebat Hieronymus Vietor. Druk znany tylko z opisu JANOCKIEGO.

II.

1. Kompozycje: Aliquot hymni ecclesiastici vario melodiarum genere editi. Cracoviae 1552 H. Vietor. Druk nieznany.

2. Kompozycje: Alleluja ad Rorate cum Prosa Ave Maria; Alleluja Felix es sacra Virgo Maria; Prosa ad Rorate tempore paschali Virgini Mariae laudes. Wyd. J. SURZYŃSKI w: Monumenta musices sacrae in Polonia. Z. 2: 1887 s. VII, 23-27.

III.

STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 153, 235, 300; Janociana. T. 1 s. 77-78; CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 1 s. 147-148; SURZYŃSKI J.: Matka Boska w muzyce polskiej. Kr. 1905 s. 14; CHYBIŃSKI A.: Teoria mensuralna w polskiej literaturze muzycznej w pierwszej połowie XVI wieku. Kr. 1911 s. 1-26. Odb. z *AU Rozpr. Wydz. Filolog.* T. 48; TENŻE: Biografia Sebastiana z Felsztyna. *Myśl Muzycz.* R. 1: 1928 s. 57-59; R. 2: 1929 s. 1-3; ŁOBACZEWSKA S.: O utworach Sebastiana z Felsztyna. *Kwart. Muzycz.* R. 1: 1929 nr 3/4 s. 227-245; CHYBIŃSKI A.: Do biografii Sebastiana z Felsztyna. *Kwart. Muzycz.* R. 4: 1932 nr 14/15 s. 594-598; TENŻE: Ziemia Czerwieńska w polskiej kulturze muzycznej. *Ziem. Czerw.* R. 2: 1936 z. 1 s. 15-23; Z. 2 s. 161-169; Z dziejów polskiej kultury muzycznej. Kr. 1958 s. 85-87, 89-92; REISS J.: Mała encyklopedia muzyki. W. 1960 s. 676-677; S[WARYCZEWSKA] K.: Z Felsztyna Sebastian. W: *Słow. muzyków pol.* T. 1 s. 138-139; FEICHT H.: Dzieje polskiej muzyki religijnej w zarysie. W: *Księga tysiąclecia.* T. 2 s. 403, 404, 433; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 605. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 109.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sebastian z Szamotuł (Szamotulski) (XVI w.), kaznodzieja kościański, wydawca dysput Powodowskiego.

Historiografia nie podaje o nim szerszych wiadomości. Był kaznodzieją w Kościanie. Spisał i wydał drukiem dwie dysputy, jakie odbył H. Powodowski z arianinem J. Krotowicjuszem w Śmiglu w Wielkopolsce.

I.

1. Wyd.: Dysputacja księdza Hieronima Powodowskiego z ministrem zboru nowoariańskiego śmigielskiego Janem Krotowicjuszem... przez... spisana i wydana. W Poznaniu 1581 u Jana Wolraba 8° k. nlb. 34. — Toż. W Krakowie 1586 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. $A\text{-}D_8$.

2. Dysputacja wtóra księdza Hieronima Powodowskiego z Śmigielskimi różnobożany... W Poznaniu 1592 u Wdowy i Dziedziców Jana Wolraba 8° k. nlb. 60.

III.

ESTREICHER K.: T. 25, s. 190; GLINKA A.: Hieronim Powodowski teolog polemista XVI wieku. *Nasza Przesz.* T. 13: 1961 s. 80.

Bp Edward Ozorowski

Sembratowicz (Sembratowycz) Sylwester (1836-1898), arcybiskup lwowski ob. gr.-kat., kardynał, profesor Uniw. Lwowskiego, dogmatyk, popularyzator wiedzy teologicznej.

Urodzony 3 IX 1836 r. w Desznicy k. Jasła był synem miejscowego proboszcza grecko-katolickiego Antoniego i Anny Wisłockiej, córki grecko-katolickiego proboszcza we Florynce. Uczył się w szkołach ludowych w Jaśle i Gorlicach, a naukę gimnazjalną rozpoczął w Tarnowie. Przerwał ją w 1848 r. z powodu śmierci ojca, a następnie własnej choroby. W 1850 r. sprowadził go do Lwowa dla kontynuowania nauki jego stryj Józef Sembratowicz, późniejszy arcybiskup, z którym w 1852 r. przeniósł się do Wiednia. Stąd po skończeniu 3-ciej klasy został Sembratowicz przyjęty do Kolegium św. Atanaze-

go w Rzymie, gdzie po ukończeniu gimnazjum studiował filozofię i teologię w Collegium Urbanum. W 1860 r. przyjął święcenia kapłańskie jako ksiądz diecezji przemyskiej ob. gr.-kat., a w 1861 r. uzyskał doktorat teologii.

Po krótkim wikariacie u swego dziadka we Florynce, a następnie w Tyliczu, przeniósł się Sembratowicz do Archidiec. Lwowskiej. Początkowo był kapelanem bazylianek w Słowicie, a od 1863-1870 r. prefektem w Seminarium Duchownym. W 1865 r. został zastępcą profesora dogmatyki na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego, a w 1869 r. profesorem zw. W 1872/73 i 1878/79 r. pełnił urząd dziekana Wydziału. W 1877 r. wszedł do kapituły katedry św. Jura, gdzie w 1878 r. posunął się na prałaturę archipresbitera (prepozyta).

W 1878 r. został Sembratowicz lwowskim biskupem pomocniczym u boku stryja arcybpa Józefa, a po jego rezygnacji w 1882 r. administratorem ap. opróżnionej Archidiecezji. W 1885 r. wysieniono go do godności lwowskiego metropolity. Osobiście bardzo pobożny był pasterzem gorliwym. Dbał o poziom wychowania kleryków w Seminarium Duchownym, niestrudzenie wizytował Archidiecezję, urządzał dla księży rekolekcje, a dla ludu misje, założył we Lwowie Instytut Wychowawczy dla dziewcząt, czuwał nad pomnażaniem funduszu na zapomogi dla wdów i sierot po zmarłych księżach, doprowadził do zorganizowania w 1885 r. erygowanej jeszcze w 1850 r. Diecezji Stanisławowskiej, zwołał na 1891 r. prowincjonalny synod grecko-katolicki do Lwowa i postarał się o druk wspaniale opracowanych statutów tego synodu. W stosunku do Polaków reprezentował kierunek zgody i współpracy. W 1893 r. otrzymał od cesarza wielką wstęgę orderu żelaznej korony I kl., a w 1894 r. od papieża tytuł hrabiego rzymskiego. W 1895 r. został mianowany kardynałem. Jako arcybiskup był członkiem Sejmu galicyjskiego i wiedeńskiej Izby Panów. Zmarł 4 VIII 1898 r. i został pochowany w podziemiach katedry św. Jura. W jego pogrzebie wzięli udział galicyjscy polscy biskupi i przedstawiciele galicyjskich polskich władz centralnych.

Naukowy dorobek Sembratowicza jako profesora teologii sprowadza się do jednej pracy polemiczno-dogmatycznej „Rozsudženje...". Przez powołanie jednak do życia w 1871 r. pierwszego i od razu na pewnym poziomie w galicyjskiej Cerkwi Unickiej czasopisma dla duchowieństwa „Ruskyj Sijon" położył duże zasługi dla rozwoju teologii wśród ruskiego kleru. W piśmie tym bowiem poczęto drukować artykuły z zakresu teologii, choć przeważnie w formie popularnej. Sembratowicz redagował je do 1879 r. przy współpracy księży J. Pełesza i K. Sarnickiego, umieszczając w nim także artykuły własne.

I.

1. Rozsudženje i oproverženje statji pomiščenoj w časopisie „Slovo" w č. 84-93 z goda 1868 ročnika VIII pod zaklaviem „Schodstvo i roznicy učenija pravoslavnoj i rimskoj Cerkvej, spisanoj pravoslavnym archiepiskopom minskim Kir Antonim" ot... Lvov 1869 Typ. Instituta Stavropigijskoho 8° s. 230.

2. Poradnyk dla počatkovych spovidnykiv. *Ruskyj Sijon.* R. 1: 1871 nr 1-24; R. 2: 1872 nr 1-24; R. 3: 1873 nr 1-24; R. 4: 1874 nr 1-4, nr 7; R. 5: 1875 nr 1, nr 18, nr 19; R. 6: 1876 nr 1, nr 2, nr 20-24; R. 8: 1878 nr 1, nr 6-15, nr 21-24; R. 10: 1880 nr 1-3, nr 18-20.

3. Rukovodstvo dla počatkovych dušpasterej v dilach supružestva. *Ruskij Sijon.* R. 1: 1871 nr 8-24; R. 2: 1872 nr 1-24.

4. Red.: *Ruskij Sijon.* R. 1: 1871 - 9: 1879. Przy współpracy ks. J. PEŁESZA i ks. K. SARNICKIEGO.

II.

1. O soobščeniju svoistv abo poreminiaju i prysvoivaniju vlasnostej Isusu Christu. *Ruskij Syjon.* R. 1: 1871 nr 1-3.

2. [Rozwiązanie duszpasterskich kazusów. Artykuły pod tyt.]: Otvit na voprosy dušpastyrs'ki; Rozviazanje dušpastyrs'kich vypadkiv; Rišenija dušpastyrs'kich wypadkiv itp. *Ruskij Sijon.* R. 1: 1871 nr 2, nr 4; R. 3: 1873 nr 20; R. 4: 1874 nr 1-4; nr 19-24; R. 5: 1875 nr 1-3, nr 9, nr 18-20, nr 22, nr 24; R. 6: 1876 nr 1, nr 3, nr 20, nr 22-24; R. 7: 1877 nr 1-3, nr 5-7, nr 12, nr 14; R. 8: 1878 nr 2-6; nr 13, nr 21.

3. Izbornyk blahopotrebnich cerkovnich čynov i služb... (Razem z J. PEŁESZEM i O. ŁEPKIM). Lviv 1873 typom Stavropigijskoho Instituta 8° s. 3, 409, 1.

4. Wypadki v dušpastyrstvi vedla Benedikta XIV. *Ruskij Sijon.* R. 3: 1873 nr 3.

5. Nikotoryje uvahy dotyčyjisia juvylejnoho otpusta. *Ruskij Syjon.* R. 5: 1875 nr 12.

6. Przekł.: Molytvennyk narodnyj ruskij. Lviv 1878 iz Druk. Tovarystva imeny Ševčenka 16° s. VIII, 484, 4. — Toż. Lviv 1878 s. 318. Tłumaczył wraz z innymi.

7. [List pasterski o objęciu administracji Archidiecezji Lwowskiej obrz. gr.-kat. po rezygnacji arcybpa Józefa Sembratowicza]. Lviv [1882] iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 4° s. 5.

8. Kurenda... w sprawie zmiany kalendarza z 2 IV 1883. *Dz. Pozn.* R. 25: 1883 nr 79 s. 1 Niepublikowana w urzędowych pismach ruskich.

9. [Okólnik z 3 II 1884 r. ostrzegający wiernych przed pielgrzymkami do Poczajowa]. *Czas.* R. 37: 1884 nr 41 s. 3.

10. [List pasterski] po dilu učreždenija gr. kat. episkopstva v Stanislavovi. [Lviv 1885] iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 4° s. 18. — Toż. w j. pol. Lw. 1885.

11. Okružnik sej izdan po povodu 50-letnioho s'viaščenničeskoho juvileja Lva XIII. Lviv 1887 iz Tipografii Stavropigijskoj 4° s. nlb. 2.

12. Zaborna čytanja i širenja vydavanoj u Vidni časop. „Ruskaja Pravda". Lviv 1888 iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 4° s. 1.

13. Archipastyrs'kyj list z dn. 21 maja 1888 v spravi poizdki deputaciji do Rima. [Lviv 1888] iz Tipografii Stavroprigijskoho Instituta 4° s. 6.

14. Archipastyrs'kij list z d. 30 serpnia 1888 opoviščaje epistolu papy Lva XIII vidanu z nahodi 50-litnoho joho s'viaščen'stva. [Lviv 1888 Tipografia Stavropigijskoho Instituta] 4° s. 5.

15. Archipastyrs'kij list z d. 8 bereznia 1888 v spravi s'viatkovanja 900-litnoj ričnyci kreščenja Rusy w lvivs'kij archieparchii. [Lviv 1888] Nakladom Gr.-Kat. Mitropol. Konsistorii, iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 4° s. 6. — Toż w j. pol. pt. List pasterski z 8 IX 1888 z okazji 900-lecia wprowadzenia chrześcijaństwa na Rusi. *Czas.* R. 41: 1888 nr 239 s. 1.

16. [List pasterski] v spravi zakinčenia juvyleja s'viaščenstva papy Lva XIII. [Lviv] 1888 Nakładom Mitropol. Konsistorii, Tipografia Stavropigijskaja 4° s. 1.

17. [List pasterski] v spravi ruskoho Sinodu Provincjalnoho, jakij vidbuvsia u Lvovi 1891 g. [Lviv 1891] iz Tipografii Stavropigijskoj 4° s. 6.

18. Stichi i kantata v čest' episkopskoho juvyleja Joho S'viatosty Papy Lva XIII uloženi... dla toržestv juvylejnych u Lvovi 1893 g. Lviv 1893 Tipografia Stavropigijskoho Instituta 8° s. 6, 1.

19. List pasterski zwołujący synod prowincjonalny na wrzesień 1891 r. do Lwowa. W: Acta et decreta Synodi Prov. Ruthenorum Galiciae... an. 1891. Romae 1896 s. III-V.

20. Red. i wyd.: Acta et decreta Synodi Provincialis Ruthenorum Galiciae habitae Leopoli an. 1891. Romae 1896 ex Typogr. Polyglotta 8° s. LXXVIII, 537, nlb. 1.

21. Besida... na peršom zasidaniu katolyc'koho viča u Lvovi dnia 7 lypnia 1896. *Dušpastyr.* R. 10: 1896 s. 341-350.

22. Ruskij divočij institut u Lvovi. Osnovatelna hramota. *Dušpastyr.* R. 12: 1898 s. 317-321.

23. Listy: Do pap. Leona XIII z 1888. Wyd. w: Acta et decerta Synodi Prov. Ruthenorum... Romae 1896 s. III-V. — Do kard. J. Simeoni z 1889. Tamże, s. V--VII. Do S. Pawlickiego z 1881. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8699 III k. 282-283.

III.

Najprzewielebniejszy ks. biskup Sylwester Sembratowicz. *Prz. Kośc.* R. 6: 1885 nr 34 s. 276-277; Ks. arcybiskup Sylwester Sembratowicz. *Ognisko Dom.* R. 2: 1885 nr 39 s. 226-227; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego 1869-1894. Cz. 2. Lw. 1894 s. 78, 92, 93, 95-96, 375; T[ORON'S'KYJ] A.: Jeho Eminencija Kardynał Sylvester Sembratovyč. Biografičnyj načerk. *Dušpatyr.* R. 9: 1895 nr 24 s. 625-630; Kardy-

nał Sylwester Sembratowicz. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 49 s. 455-456; Kardynał Sylwester Sembratowicz. *Czas.* R. 48: 1895 nr 283 s. 1; Uroczysty wjazd X. Kardynała Sembratowicza. *Czas.* R. 48: 1895 nr 288 s. 1-2; Sylwester sv. Rym. Cerkvy sv. Stefana na Cholmi Celijskom kard. Sembratovyč. *Dušpastyr.* R. 12: 1898 s. 291-298; PIURKO B.: Pamiaty pokojnoho kardynala Sylvestra Sembratovyca. Tamże, s. 306-316; Śmierć i pogrzeb śp. kardynała Sylwestra Sembratowicza. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 34 s. 529-532; B.L.: Śp. ks. kardynał Sylwester Sembratowicz. *Bies. Liter.* T. 46: 1898 nr 34 s. 122; Kardynał Sembratowicz. *Gaz. Kośc.* R. 6: 1898 nr 32 s. 253; nr 33 s. 263-265; Śp. ks. kardynał Sembratowicz. *Rola.* R. 16: 1898 nr 33 s. 548; M.; Śp. ks. kardynał Sylwester Sembratowicz. *Wędrowiec.* R. 36: 1898 nr 33 s. 651; Z[AREMBA] A.: Sembratowicz Sylwester. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 6-7; A[RCHUTOWSKI] R.: Sembratowicz Sylwester. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 168; KAROVEC' M.: Velyka reforma Čyna sv., Vasylija V. 1882 r. Č. 1. Žovkva 1933 s. 179; DOROŠENKO D.: Narys istoriji Ukrajiny. T. 2. W. 1933 s. 338; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 24; NAZARKO I.: Kyivs'ki i halyc'ki mytropolyty. Biografični narysy (1590-1960). Rym 1962 s. 205-212.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Semenenko Piotr Adolf Konstanty (1814-1886), zmartwychwstaniec, teolog ascet., *filozof.*

Urodził się w czerwcu 1814 r. w Dzięciołowie w woj. białostockim jako syn urzędnika Mikołaja, zruszczonego polskiego szlachcica wyznania prawosławnego, i protestantki Anny Zielińskiej. Z braku cerkwi został ochrzczony w katolickim kościele w Dolistowie Starym. Wykształcenie elementarne i średnie zdobył w szkole misjonarzy w Tykocinie, gdzie w tajemnicy przed wychowującą go babką przyjął po katolicku pierwszą Komunię, następnie w gimnazjum w Białymstoku i w Krożach. Studia uniwersyteckie rozpoczął w Wilnie, lecz z wybuchem powstania listopadowego je przerwał i stanął do walki w korpusie Giełguda i Chłapowskiego. Z korpusem tym przeszedł granicę pruską i w 1832 r. znalazł się we Francji. W Besançon, Chateauroux, a potem w Paryżu prowadził działalność polityczną w polskim Towarzystwie Demokratycznym, a równocześnie odszedł od religii. Za radykalne artykuły w prasie wszedł w konflikt z policją. Ciągle ścigany i bez środków do życia trafił w końcu do Bogdana Jańskiego.

Pod wpływem Jańskiego zwrócił się Semenko ku sprawom religijnym, w 1835 r. odbył spowiedź i wszedł w szeregi założonego przez A. Mickiewicza stowarzyszenia Braci Zjednoczonych. A kiedy Jański począł organizować zgromadzenie zakonne, nazwane później zmartwychwstańcami, Semenenko został jednym z pierwszych jego członków, a niebawem współorganizatorem i po śmierci Jańskiego w 1840 r. pierwszym generalnym przełożonym. Teologię studiował najpierw w Paryżu w Collège Stanislas, potem w Rzymie w Collegium Romanum, gdzie też uzyskał doktorat i w 1841 r. przyjął święcenia kapłańskie. Ułożywszy dla swego zgromadzenia regułę, złożył wraz ze swymi towarzyszami w dniu Wielkanocy (stąd zmartwychwstańcy) 1842 r. w katakumbach św. Sebastiana śluby zakonne. W tymże roku otrzymał Semenenko dla zgromadzenia kościół św. Klaudiusza w Rzymie i założył w Paryżu polską misję dla opieki nad emigrantami. W latach 1845-1848 przeżył głęboki kryzys wewnętrzny z powodu kolizji ze współbraćmi zakonnymi w związku z nieudaną próbą utworzenia żeńskiego zgromadzenia. Przy tym długo chorował. Po pobycie w Montpellier

i w Tunisie wrócił w 1848 r. do Paryża. Na polecenie kapituły zakonnej ułożył w 1850 r. nową regułę zakonną w oparciu o idee Jańskiego i własną koncepcję. W 1852 r. zamieszkał na stałe w Rzymie, stając się głównym doradcą generalnego przełożonego H. Kajsiewicza (kadencja Semenenki skończyła się w 1845 r.). W 1857 r. został Semenenko konsultorem Kongregacji Indeksu, w 1859 członkiem Akademii Religii Katolickiej, w 1873 r. konsultorem Kongregacji św. Oficjum. Po śmierci Kajsiewicza został w 1873 r. generałem zgromadzenia i piastował ten urząd do zgonu. Przyczynił się do wewnętrznego okrzepnięcia zgromadzenia, zwłaszcza że od 1859 r. pełnił szereg lat obowiązki mistrza nowicjatu. Realizował też ideę Jańskiego odradzania religijności Polaków w kraju i za granicą. W 1880 r. założył dom we Lwowie wraz z internatem dla Rusinów, w 1884 r. dom w Krakowie, a później filię misji paryskiej w Londynie. Nie udały mu się natomiast nowe próby związania ze zmartwychwstańcami jakiegoś zgromadzenia żeńskiego. Początkowe bliskie kontakty z niepokalankami i ich przełożoną M. Darowską skończyły się zerwaniem tej ostatniej z Semenenką i secesją ze zgromadzenia kilku zmartwychwstańców.

Kierował także Semenenko rozwijaną przez zgromadzenie opieką nad polską emigracją. Misja paryska i dom rzymski stały się miejscami rekolekcji dla wielu Polaków. Sam głosił z dużym powodzeniem w różnych miastach Europy wiele kazań i rekolekcji po polsku, włosku, francusku; część jego kazań wyszła drukiem. Był poszukiwanym spowiednikiem i przewodnikiem w życiu wewnętrznym. Bronił emigrantów przed wpływami sekciarskiej ideologii Towianskiego. W 1863 r. zorganizował misję zmartwychwstańców w Bułgarii. Dzięki wyrobionym stosunkom w kraju uzyskiwał systematycznie informacje o stanie Kościoła na ziemiach polskich pod wszystkimi zaborami i w częstych memoriałach przedstawiał je papieżowi. Zarówno Pius IX jak i Leon XIII darzyli Semenenkę pełnym zaufaniem, toteż znaczny był jego wpływ przy obsadzie biskupstw na ziemiach polskich. Po kilkunastoletnich zabiegach doprowadził do otwarcia w Rzymie w 1866 r. Kolegium Polskiego dla studiujących tam polskich księży. Był też pierwszym jego rektorem.

Przy tych wszystkich pracach prowadził Semenenko ożywioną działalność naukową. Na jego formację umysłową wywarły kolejno wpływ: filozofia Kanta i Hegla, sainsimonizm, pisma braci De Lamennais, kontakty z Montalembertem, benedyktynem Dom Guérangerem, dominikaninem Lacordairem, wykłady rzymskie słynnego teologa i filozofa G. Perrone, lektura pism św. Tomasza z Akwinu. Stworzył własny system filozoficzny, będący zmodyfikowanym — ze względu na rozwój wiedzy — teologizmem. Zajmował się też historiozofią. Pisał rozprawy z zakresu filozofii i historiozofii oraz teologii z predylekcją do zagadnień teologiczno-mistycznych.

Zmarł w Paryżu 18 XI 1886 r. podczas podróży i został pochowany w grobowcu zmartwychwstańców w Rzymie, skąd przeniesiono zwłoki do kościoła Zmartwychwstania Pańskiego. W 1951 r. rozpoczęto w Rzymie jego proces beatyfikacyjny.

I.

1. Przeciwko Cerkwi rosyjskiej. Prawda o Kościele Bożym i o Kościele rosyjskim. Paryż 1843 Druk. Maulde et Renou 8° s. 44. — Toż. P. 1858 8°.

2. Towiański et sa doctrine jugés par l'enseignement de l'Eglise. Paris 1850 chez Sagnier et Bray 8° s. XXIV, 173, LXXIX. Tu także przekł. Biesiady A. TOWIAŃSKIEGO. — Toż. streszcz. w j. pol. pt. Przeciw błędom Andrzeja Towiańskiego. Kazanie... miane w Paryżu dnia 4 października br. [1858] przypisami objaśnione. *Prz. Pozn.* R. [14]: 1858 t. 25 s. 1-20, 157-227. — Toż w osob. odb. P. 1858 8° s. 71. — Toż. P. 1868 8° s. 71.

3. Ksiądz Jan Pociej i jego dzieło o Jezusie Chrystusie Odkupicielu, tudzież o pierwotnych chrześcijanach i ich domach modlitwy. Rzecz ze stanowiska historyczno-religijnego w kilku słowach skreślona. *Prz. Pozn.* R. [9]: 1853 t. 17 s. 315-371. — Toż w osob. odb. P. 1853 8° s. 57.

4. O Chrystusie Bogu. *Prz. Pozn.* R. [13]: 1857 t. 23 s. 113-143.

5. Czy Rosja jest schizmatycka? (Rec.: J. GAGARIN: La Russie est elle schysmatique? Aux hommes de bonne foi par un Russe orthodoxe. Paris 1859). *Prz. Pozn.* R. [16]: 1860 t. 29 s. 189-209; R. [17]: 1861 t. 30 s. 1-16.

6. Ojcze nasz. Ciąg nauk. Fragm. *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 31 s. 1-21; t. 33 s. 133-163. — Całość. Kr. 1896 Nakł. Księży Zmartwychwstania Pańskiego. Druk. Czasu 8° ss. 235, nlb. 1.

7. Quid papa et quid est episcopatus ex aeterna ac divina ratione nec non quae eorum partes in Ecclesiae infallibilis magisterio explanandum curabat... Romae 1870 Typis S. Congr. de Propaganda Fide 8° s. 148. Przy końcu spis prac drukowanych Semenenki.

8. Recensio actorum et decretorum concilii provincialis Alba-Juliensis et Fogarasiensis Graeci ritus celebrati in Basilica Basiliensi a. D. 1872. Romae 1876 Typis S. Congr. de Propaganda Fide 8° s. 138.

9. Credo. Chrześcijańskie prawdy wiary, które wykładał w katedrze lwowskiej w maju 1885 r. Lw.-Kr. 1885 Nakł. Seyfartha i Czajkowskiego, Druk. Czasu 8° s. 331, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1907 8° s. 285.

10. Mistyka ułożona podług nauk konferencyjnych X. P. Semenenki. Kr. 1896 Nakł. Księży Zmartwychwstania Pańskiego, Druk. Czasu 8° s. 324. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1904 Druk. Czasu 8° s. 325. — Toż pod zm. tyt.: Życie wewnętrzne podług nauk konferencyjnych. Z przedmową arcybpa J. TEODOROWICZA. Lw. 1931 Wyd. Księży Zmartwychwstania Pańskiego 8° s. 336. — Fragm. przedr. K. GÓRSKI: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 253-254. — Toż (całość) w przekł. F. GRZECHOWIAKA na j. ang.: The interior life. Rome 1969 8° s. XXVII, 414.

11. Ćwiczenia duchowne. Wyd. i wstępem poprz. P. SMOLIKOWSKI. Kr. 1903 Druk. Czasu 8° s. 392. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1913 Wyd. Księży Zmartwychwstańców 8° s. 392.

12. Męka i śmierć Pana naszego Jezusa Chrystusa. Kr. 1903 Druk. Czasu 8° s. 225. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1934 Wyd. Księży Zmartwychwstańców 8° s. 225.

13. Listy duchowne. Kr. 1923 Wyd. Księży Zmartwychwstańców 8° s. 98.

14. Dziennik 1851-1886. Wyd. w wyborze E. ELTER z przyp. P. NARUSZEWICZA pt. Dziennik. Rzeczy polskie i słowiańskie (1861-1886). *Sacr. Pol. Mill.* T. 2: 1955 s. 239-465. — Toż w osob. odb. Rzym 1955 Sacr. Pol. Mill. 4° s. 252.

15. Quid papa. Liber theoreticus. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

16. O pierwszym dziele stworzenia. O drugim dziele stworzenia. O trzecim warunku poznania Boga. Rkpsy tegoż Archiwum.

17. Le pape et son infallibilité dans sa cause première et éternelle et dans sa dernière conséquence. Rkps dziś nieznany.

18. O Bogu Stworzycielu. O Bogu samym w sobie. Rkpsy Arch. Wizytek w Krakowie.

II.

1. O narodowości. 1: Czym była narodowość w Polsce. *Postęp.* (Paryż). R. [2]: 1835 s. 49-57. Cz. 2: Czym ma być narodowość w Polsce. Tamże, s. 65-72.

2. Trzeba panować nad ptakami powietrznymi. *Głos Misji Wewn.* R. 8: 1839 s. 113.

3. Pamiątka święceń pierwszych kapłanów w tułactwie polskim. Wersal 1841 Druk. Bourgogne et Martinet 8° s. 35. Zawiera „Kazanie P. SKARGI na nowej mszy o sakramencie święcenia księży".

4. Le prophète Towianski — encore une secte à devoller. *La voix de la Vérite.* R. 1849 t. 7 s. 12, 20, 28.

5. Dwa kazania. O powołaniu i posłannictwie Polski, miane u św. Rocha dnia 29 listopada; żałobne po śmierci Edwarda Jełowickiego, miane 11 grudnia 1848. Paryż 1849. — Odpowiedź P. SEMENENKI na recenzję w *Prz. Pozn.* R. [5]: 1849 t. 8 s. 414-416. *Prz. Pozn.* R. [5]: 1849 t. 9 s. 480-493.

6. O magnetyzmie. Nauka miana 9 lutego 1850 r. w kościele Matki Bożej Wniebowziętej. Paryż 1850 Sagnier et Bray 8° s. 32. — Toż. *Czas.* R. 1851 nr 6 s. 1-2.

7. Przekł.: A. TOWIAŃSKI: Biesiada. (Przekł. łac.). Przy: Towiański et sa doctrine... Zob. poz. I/2.

8. Obraz słowa polskiego i jego odmiana. *Prz. Pozn.* R. [8]: 1852 t. 14 s. 1-32, 243-268. — Toż w osob. odb. P. 1852 s. 57.

9. O przedostatnim pokoleniu polskim i jego literaturze. *Pokłosie.* R. 3: 1854 s. 28-41.

10. O stołach wirujących. *Prz. Pozn.* R. [10]: 1854 t. 10 s. 1-14.

11. Tradycjonalizm i semiracjonalizm. Zarysy filozofii katolickiej w czterech poglądach zawarte przez Eleonorę Ziemięcką. W. 1857. *Prz. Pozn. R.* [13]: 1857 t. 24 s. 151-170. — Toż w osob. odb. P. 1857 s. 21.

12. O magii a w szczególności o stolikach nauk dwie. *Prz. Pozn.* R. [13]: 1857 t. 23 s. 423-447. — Toż w osob. odb. P. 1857 s. 27.

13. Rec.: [A. JEŁOWICKI]: Katechizm pośredni do wykładania nauki chrześcijańskiej. Berlin; [D. PONIATOWSKA]: Dar Boży czyli nauka chrześcijańska dla dzieci i prostaczków. Rzym 1855; Ks. RESPĄDEK: Katechizm rzymsko-katolicki. P. 1858. *Prz. Pozn.* R. [14]: 1858 t. 26 s. 171-196.

14. Do różnowierców między nami. Kazanie z powodu ostatnich pism i czynów zwolenników nauki Towiańskiego. W: Przeciw błędom Andrzeja Towiańskiego. *Prz. Pozn.* R. [14]: 1858 t. 25 s. 1-20. — Toż w osob. odb. P. 1858 s. 20. — Toż. 1868. Zob. poz. I/2.

15. Biesiady filozoficzne. *Prz. Pozn.* R. [15]: 1859 t. 27 s. 113-147; t. 28 s. 41-75, 257-309; R. [16]: 1860 t. 30 s. 137-205; R. [17]: 1861 t. 31 s. 131-183; R. [18]: 1862 t. 33 s. 1-32. — Toż (1 Biesiada) w: P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 98-135. — Toż (1, 2 i 3 Biesiada) w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 60-285.

16. O Awerroesie pana Ernesta Renana i o wartościach awerroizmu. Rozprawa akademiczna czytana na posiedzeniu Akademii Religii Katolickiej w Rzymie dn. 19 lipca 1860 r. *Prz. Pozn.* R. [16]: 1860 t. 30 s. 506-526. — Toż w j. włoskim: Studio critico sull'Averroë di Ernesto Renan e sul valore dell'averroismo. Roma 1861 presso Giuseppe Spithoever Tipi della Congr. di Prop. Fede 8° s. IV, 38.

17. Z Panem na pustynię. (Dialog mistyczny). Paryż [1861].

18. Historiozofia. Ogólny rzut oka na całe dzieje. *Prz. Pozn.* R. [19]: 1863 t. 35 s. 365-394; T. 36 s. 265-309.

19. O miłości ojczyzny. Kazanie, które miał w Rzymie w kościele s. Andrea della Valle... dnia 9 stycznia 1864. (Nauka pierwsza). *Prz. Pozn.* R. [20]: 1864 t. 37 s. 1-15. — Przedr. Paryż 1864 K. Królikowski 8° s. 22. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 4. Kr. 1923 s. 44-60. — Nauka druga miana w Rzymie w poniedziałek wielkanocny [1864]. *Prz. Pozn.* R. [20]: 1864 t. 37 s. 127-148. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 4 s. 60-83.

20. O fałszywych bogach. Kazanie... w kościele archipresbiterialnym Panny Marii w Krakowie. *Czas.* R. [21]: 1868 nr 125 s. 1-2.

21. Korzeniowski Józef Onufry. (Mowa na pogrzebie w kościele św. Klaudiusza w Rzymie). *Rocz. Tow. Hist.-Liter.* R. [3]: 1868 s. 390-405. — Toż w osob. odb. pt. Mowa pogrzebowa po śp. Onufrym Józefie Korzeniowskim byłym kapitanie wojsk polskich... Paryż 1869 Księg. Lux 8° s. 16. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 4 s. 178-203.

22. San Pietro, autore della civilità. Discorso accademico. Recitato nella radunanza dell'Accad. della Religione Cattolica il di 8 agosto 1867. Roma 1868 presso Giuseppe Spithoever Stamperia della S. Congr. de Prop. Fede 8° s. 40.

23. Przekł.: Alokucja pap. Piusa IX z 8 XII 1869 r. *Czas.* R. [22]: 1869 nr 286 s. 1.

24. Przekł.: Konstytucja pap. Piusa IX z 8 XII 1869 r. *Czas.* R. [22]: 1869 nr 291 s. 1.

25. Sobór. *Czas.* R. [22]: 1869 nr 264 s. 1; nr 265 s. 1; nr 266 s. 1; nr 272 s. 1-2; nr 273 s. 1-2; nr 294 s. 1-2.

26. Korespondencja. (Z Rzymu 10 VI 1869 - 9 XII 1877). *Czas.* R. [22]: 1869 nr 137 s. 1-2; nr 142 s. 2; nr 146 s. 2; nr 148 s. 2; nr 149 s. 2; nr 150 s. 1-2; nr 169 s. 2; nr 174 s. 2; nr 180 s. 1; nr 183 s. 2; nr 189 s. 2; nr 193 s. 2; nr 199 s. 2; nr 201 s. 2; nr 217 s. 2; nr 219 s. 2; nr 229 s. 1-2; nr 234 s. 2; nr 238 s. 2; nr 246 s. 2; nr 249 s. 2; nr 251 s. 2; nr 255 s. 2; nr 261 s. 2; nr 262 s. 2; nr 265 s. 2; nr 273 s. 1-2; nr 275 s. 2; nr 279 s. 2; nr 281 s. 1-2; nr 284 s. 1-2; nr 286 s. 2; nr 290 s. 2; nr 291 s. 2; nr 293 s. 2; nr 295 s. 2; nr 295 s. 2; nr 296 s. 2; nr 298 s. 1; R. [23]: 1870 nr 3 s. 2; nr 6 s. 1-2; nr 7 s. 1-2; nr 10 s. 1-2; nr 13 s. 2; nr 15 s. 1; nr 19 s. 1; nr 22 s. 1-2; nr 23 s. 1-2; nr 24 s. 1; nr 27 s. 2; nr 30 s. 1; nr 31 s. 1-2; nr 35 s. 2; nr 40 s. 1; nr 42 s. 1-2;

nr 47 s. 1-2; nr 48 s. 1; nr 49 s. 1; nr 52 s. 1; nr 54 s. 1; nr 59 s. 1; nr 61 s. 1-2; nr 62 s. 1-2; nr 65 s. 1-2; nr 67 s. 2; nr 72 s. 1; nr 78 s. 1-2; nr 82 s. 1-2; nr 89 s. 2; nr 93 s. 1-2; nr 94 s. 1; nr 100 s. 1-2; nr 101 s. 2; nr 102 s. 2; nr 103 s. 1-2; nr 104 s. 2; nr 111 s. 2; nr 115 s. 1; nr 123 s. 1; nr 127 s. 1; nr 131 s. 1; nr 137 s. 1; nr 141 s. 1; nr 148 s. 2; nr 149 s. 2; nr 156 s. 2; nr 161 s. 2-3; nr 162 s. 1: nr 164 s. 2; nr 167 s. 2; nr 169 s. 1-2; nr 170 s. 2; nr 171 s. 2; nr 175 s. 2; nr 176 s. 2; nr 181 s. 2; nr 187 s. 1-2; nr 224 s. 2; nr 226 s. 1-2; nr 227 s. 1-2; nr 228 s. 1-2; nr 229 s. 1-2; nr 232 s. 1; nr 234 s. 1-2; nr 237 s. 2; nr 238 s. 1-2; nr 240 s. 1-2; nr 244 s. 2; nr 245 s. 2; nr 246 s. 2; nr 248 s. 2; nr 254 s. 2; nr 261 s. 1-2; nr 262 s. 2; nr 263 s. 2; nr 268 s. 1-2; nr 270 s. 1-2; nr 272 s. 2; nr 273 s. 1-2; nr 276 s. 1-2; nr 278 s. 2; nr 279 s. 1-2; nr 283 s. 1; nr 286 s. 2; nr 289 s. 1-2; nr 293 s. 1; R. [24]: 1871 nr 3 s. 1-2; nr 6 s. 1-2; nr 8 s. 1-2; nr 10 s. 2; nr 13 s. 1-2; nr 16 s. 2; nr 21 s. 2; nr nr 28 s. 3; nr 31 s. 1-2; nr 33 s. 2; nr 37 s. 2; nr 41 s. 2; nr 43 s. 2; nr 44 s. 1-2; nr 46 s. 2; nr 47 s. 2; nr 57 s. 2-3; nr 58 s. 2; nr 61 s. 2; nr 63 s. 2; nr 66 s. 2; nr 71 s. 3; nr 74 s. 2; nr 76 s. 2; nr 80 s. 2; nr 89 s. 2; nr 97 s. 2; nr 98 s. 2; nr 99 s. 2; nr 100 s. 2; nr 104 s. 1-2; nr 110 s. 2; nr 140 s. 2; nr 141 s. 2; nr 142 s. 2; nr 148 s. 2; nr 155 s. 2; nr 157 s. 2; nr 165 s. 2; nr 174 s. 2; nr 186 s. 1-2; nr 188 s. 1; nr 208 s. 1; nr 212 s. 1-2; nr 298 s. 2; R. [25]: 1872 nr 26 s. 1; nr 50 s. 1; nr 90 s. 1; nr 109 s. 2; nr 135 s. 1-2; R. [26]: 1873 nr 6 s. 2; nr 23 s. 1-2; nr 26 s. 1-2; nr 34 s. 2; nr 50 s. 1-2; nr 52 s. 1-2; nr 59 s. 2; nr 78 s. 1-2; nr 115 s. 2; nr 117 s. 1-2; nr 122 s. 1-2; nr 124 s. 2; nr 125 s. 1; nr 126 s. 1-2; nr 134 s. 2; nr 136 s. 1-2; nr 144 s. 1; nr 145 s. 1-2; nr 148 s. 1-2; nr 150 s. 1; nr 155 s. 1-2; nr 157 s. 1-2; nr 161 s. 1; nr 164 s. 1-2; nr 167 s. 1-2; nr 168 s. 1-2; nr 175 s. 2; nr 178 s. 2; nr 254 s. 2; nr 268 s. 1-2; nr 269 s. 2; nr 278 s. 1-2; R. [27]: 1874 nr 168 s. 1; nr 169 s. 1; nr 179 s. 1-2; nr 195 s. 1; nr 204 s. 2; nr 219 s. 2; nr 248 s. 1; R. [28]: 1875 nr 57 s. 1; nr 109 s. 2; nr 110 s. 2; nr 113 s. 2; nr 115 s. 2; nr 117 s. 2-3; nr 119 s. 3-4; nr 125 s. 1-2; nr 126 s. 2; nr 127 s. 1; nr 133 s. 1; nr 137 s. 1; nr 139 s. 1; nr 146 s. 1; nr 152 s. 1; nr 158 s. 2; nr 162 s. ; nr 164 s. 2; nr 170 s. 1-2; nr 172 s. 1; nr 174 s. 2; nr 175 s. 1; nr 185 s. 1-2; nr 189 s. 1; nr 196 s. 1; nr 198 s. 1; nr 205 s. 1; nr 221 s. 1; nr 238 s. 1-2; nr 239 s. 2; nr 240 s. 1-2; nr 243 s. 2; nr 247 s. 2; nr 250 s. 2; nr 255 s. 2; nr 259 s. 2; nr 260 s. 1; nr 262 s. 1; nr 264 s. 1; nr 267 s. 1; nr 268 s. 1; nr 269 s. 1; nr 272 s. 2; nr 274 s. 1; nr 279 s. 2; nr 280 s. 2; nr 282 s. 2; nr 285 s. 4; nr 290 s. 1; nr 294 s. 1; nr 295 s. 1-2; nr 298 s. 2; nr 299 s. 1; R. [29]: 1876 nr 2 s. 1; nr 3 s. 1; nr 5 s. 1; nr 8 s. 1; nr 9 s. 1-2; nr 14 s. 1; nr 22 s. 1-2; nr 24 s. 1; nr 25 s. 1; nr 28 s. 1; nr 30 s. 2; nr 31 s. 1; nr 37 s. 1; nr 41 s. 1; nr 43 s. 1-2; nr 44 s. 2; nr 47 s. 1-2; nr 51 s. 1-2; nr 53 s. 2; nr 54 s. 2; nr 57 s. 2; nr 65 s. 2; nr 68 s. 2; nr 69 s. 2; nr 71 s. 2; nr 72 s. 2; nr 73 s. 2; nr 76 s. 1-2; nr 79 s. 2; nr 83 s. 2; nr 85 s. 2; nr 93 s. 2; nr 94 s. 2; nr 96 s. 2; nr 99 s. 2; nr 100 s. 1-2; nr 104 s. 2; nr 107 s. 2; nr 108 s. 1; nr 109 s. 2; nr 110 s. 1-2; nr 111 s. 1; nr 112 s. 1-2; nr 113 s. 2; nr 114 s. 1; nr 115 s. 1-2; nr 116 s. 1-2; nr 117 s. 2; nr 119 s. 1-2; nr 126 s. 1; nr 134 s. 1; nr 136 s. 2; nr 138 s. 1; nr 139 s. 1; nr 143 s. 1-2; nr 148 s. 1; nr 150 s. 1-2; nr 158 s. 1; nr 168 s. 1; nr 174 s. 1; nr 177 s. 1; nr 183 s. 1; nr 185 s. 1; nr 192 s. 1-2; nr 193 s. 1; nr 196 s. 1; nr 228 s. 1; nr 230 s. 1; nr 232 s. 1; nr 236 s. 2; nr 240 s. 1; nr 249 s. 1-2; nr 250 s. 2; nr 253 s. 2; nr 260 s. 2; nr 262 s. 2; nr 271 s. 2; nr 277 s. 1-2; nr 282 s. 2; nr 283 s. 2; nr 287 s. 2; nr 292 s. 1-2; R. [30]: 1877 nr 9 s. 1; nr 46 s. 1; nr 50 s. 1-2; nr 73 s. 1; nr 115 s. 1; nr 131 s. 2; nr 133 s. 1-2; nr 134 s. 2; nr 136 s. 2; nr 139 s. 2; nr 163 s. 1-2; nr 287 s. 1; nr 168 s. 1; nr 174 s. 1; nr 177 s. 1; nr 183 s. 1; nr 185 s. 1; nr 185 s. 1; nr 192 s. 1-2; nr 193 s. 1; nr 196 s. 1; nr 228 s. 1; nr 230 s. 1; nr 232 s. 1; nr 236 s. 2; nr 240 s. 1; nr 249 s. 1-2; nr 250 s. 2; nr 253 s. 2; nr 260 s. 2; R. [31]: 1878 nr 14 s. 1; nr 17 s. 2; nr 18 s. 1-2; nr 23 s. 3; nr 25 s. 2; nr 33 s. 2; nr 35 s. 2; nr 47 s. 2; nr 48 s. 1-2; nr 50 s. 1-2; nr 89 s. 1; nr 109 s. 1-2; nr 134 s. 2; nr 172 s. 1-2; nr 177 s. 2; nr 184 s. 2; nr 187 s. 2; nr 199 s. 2; nr 210 s. 2; nr 257 s. 1; nr 271 s. 2; nr 271 s. 2; nr 276 s. 2; nr 278 s. 2; nr 281 s. 2; nr 288 s. 1; nr 289 s. 1; R. [32]: 1879 nr 11 s. 1; nr 24 s. 1; nr 110 s. 1; nr 185 s. 2; nr 195 s. 2; nr 243 s. 1; nr 256 s. 1; nr 262 s. 1; nr 271 s. 1-2; nr 277 s. 2; nr 285 s. 1; R. [33]: 1880 nr 10 s. 1; nr 86 s. 2; nr 254 s. 2; R. [34]: 1881 nr 14 s. 2; nr 35 s. 2; nr 163 s. 1-2; nr 243 s. 3; nr 250 s. 2; nr 272 s. 2; nr 286 s. 1-2; R. [35]: 1882 nr 40 s. 3; nr 59 s. 2; nr 195 s. 2; nr 234 s. 1-2; R. [36]: 1883 nr 41 s. 2; nr 75 s. 2; nr 139 s. 2; nr 145

s. 1-2; nr 265 s. 2; nr 284 s. 2; R. [37]: 1884 nr 68 s. 1-2; nr 87 s. 2; nr 156 s. 2; nr 162 s. 2; nr 204 s. 2; nr 263 s. 2; nr 288 s. 1; R. [38]: 1885 nr 11 s. 2; nr 25 s. 2; nr 33 s. 3; nr 51 s. 2; nr 66 s. 1; nr 73 s. 2; nr 82 s. 2; nr 107 s. 2; nr 115 s. 1; nr 135 s. 2; nr 143 s. 2; nr 173 s. 1; nr 219 s. 2; nr 256 s. 2; R. [39]: 1886 nr 8 s. 3; nr 88 s. 1-2; nr 125 s. 1-2; nr 138 s. 2; nr 167 s. 1-2.

27. Przekł.: Encyklika pap. Piusa IX na 25 lat pontyfikatu. *Czas.* R. [24]: 1871 nr 128 s. 1.

28. [Przemowa do Ojca św. Piusa IX w czasie audiencji rektorów kolegiów narodowych]. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 3 s. 44-45.

29. Przekł.: Alokucja pap. Piusa IX z 25 VII 1873 r. *Czas.* R. [26]: 1873 nr 173 s. 1.

30. Przekł.: Encyklika pap. Piusa IX z 21 XI 1873 r. *Czas.* R. [26]: 1873 nr 281 s. 1; nr 282 s. 1; nr 283 s. 1-2.

31. Konferencje duchowne miane w r. 1866 w Rzymie w klasztorze karmelitańskim di S. Egidio. B. m. r. [po 1979]. Powiel.

32. Nauka na święto Objawienia Pańskiego miana W Rzymie w kościele S. Andrea della Valle 10 stycznia 1880 r. *Bonus Pastor.* R. 4: 1880 s. 25-27; 33-36. — Toż w osob. odb. Lw. 1880 8° s. 20.

33. Trzej Królowie magowie. Nauka na święto Objawienia się Pańskiego miana 8 stycznia 1881 r. w kościele św. Andrzeja della Valle w Rzymie. *Bonus Pastor.* R. 5: 1881 s. 75-79, 85-88. — Toż w osob. odb. Lw. 1881. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 1 s. 82--100.

34. Mowa pochwalna na cześć św. Cyryla i Metodego apostołów słowiańskich miana wśród uroczystych obchodów w Rzymie w kościele św. Klemensa dnia 3 lipca 1881 r. *Czas.* R. [34]: 1881 nr 170 s. 2-3; nr 171 s. 1-2; nr 172 s. 2; nr 173 s. 1; nr 174 s. 2; nr 177 s. 2; nr 178 s. 2; nr 179 s. 2; nr 180 s. 2; nr 181 s. 2; nr 182 s. 2; — Toż w osob. odb. Kr. 1881 Druk Czasu 8° s. 53. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 4 s. 360--391. — Przekł. franc. pt. Panégyrique de S. Cyrille et de S. Methode apôtres des Slaves prononcé à Rome pendant les fêtes sollennelles, qui ont eu dans l'Eglise de S. Clément le 3 juillet 1881. Rome 1882 impr. de la Société Apost. chez. Spithoever 8° s. 51. — Toż. Paris 1882 chez V. Palmé 8° s. 51.

35. Le Saint Père et le Collège Grec. *Le Moniteur de Rome International et Quotidien.* R. 5: 1885 nr 161.

36. Trzy szukania Jezusa. Nauka, którą miał w Rzymie w kościele s. Andrea della Valle w czasie oktawy Trzech Królów 1886. *Prz. Kośc.* R. 7: 1886 nr 33 s. 257-261. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 1 s. 100-112.

37. Rozmyślania o Męce Chrystusa Pana. Wyd. P. SMOLIKOWSKI. Kr. 1892 Spółka Wydawnicza 8° s. 124. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1931 8° s. 125.

38. Wyższy pogląd na historię Polski. (Myśl Boża w jej dziejach). Kr. 1892 Nakł. Księży Zmartwychwstańców, Druk. Czasu 8° s. 101, nlb. 1.

39. Drobne wiersze młodzieńcze. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1. Kr. 1892 s. 61-62.

40. Marco Aurelio. Corso di conferenze sul libro „Marco Aurelio e la fine del mondo antico", ultimo volume dell'opera E. Renan „Sulle origine del Cristianesimo". *Annali dei Resurrezionisti.* R. 3: 1902 s. 105-117, 177-184.

41. Kilka myśli o estetyce. *Prz. Kośc.* R. [25]: 1903 t. 4 s. 272-291.

42. Szkic kazania na uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najśw. Marii Panny. *Rocz. Koleg. Pol.* R. 3: 1904 s. 6-15.

43. De vita spirituali. Roma 1905 16° s. 163.

44. De philosophia excolenda. Roma 1905 16° s. 124.

45. Kazanie na uroczystość Narodzenia N. Panny. (Z notatek z r. 1852). *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 35 s. 421-423; nr 36 s. 434-435.

46. Kazanie o św. Stanisławie Kostce miane we Lwowie u OO. Jezuitów 13 listopada 1864 r. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 37 s. 445-447; nr 38 s. 457-459; nr 39 s. 470-472. — Przedr. w: P. SEMENENKO: Kazania. T. 4 s. 100-117.

47. Kazania na niedziele i święta roku kościelnego. [T. 1-4]. T. 1-2. Lw. 1913 Nakł. XX. Zmartwychwstańców, Druk. Jakubowskiego i Sp. 8° t. 1 s. VIII, 407; t. 2 s. VIII, 354. T. [3-5] 1-2. Kazania przygodne. Kr. 1923 Nakł. Zgrom. Zmartwychwstania Pańskiego, Druk. Czasu 8° t. 1 s. 341; t. 2 s. 391. — Fragm. z t. 2 (kazanie na niedzielę 18 po Ziel. Świątkach) przedr. K. GÓRSKI: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 254-255.

48. Reguła Zgromadzenia SS. Zmartwychwstania Pańskiego z 1882 r. zwana „Regułą ośmiu błogosławieństw". Roma 1967 Tipogr. Poliglotta Vaticana 8° s. 108.

49. Schema bibliothecae quod omnibus christianis bibliophilis praesertim vero meditandum, perficiendum et si placuerit probandum. B. m. r. 2° k. 1.

50. Przemówienie w dniu I Komunii

św. panny J. Borzęckiej. Rkps Arch. Zmartwychwstanek w Rzymie.

51. Szkice do traktatów filozoficznych. 6 fascykułów. Rkpsy Arch. Zmartwychwstańców w Rzymie.

52. Tractatus elementaris philosophiae. Rkps Arch. Wizytek w Krak.

53. O dualizmie. Rkps Arch. Wizytek w Krak.

54. Estetyka i fizyka. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. Estetyka została opubl. w *Prz. Kośc.* R. [25]: 1903 t. 4 s. 272-291. Zob. poz. II/40.

55. Ideosophia — logica. Pars 1: Ideologia. Pars 2: Enoticologia. Pars 3: Ontologia. 1856-1858. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

56. Klucz do filozofii. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

57. Principia de intellectu humano: Anthropologia, somatologia. Akps. Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

58. Proemium in philosophiam. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

59. Listy: 6 listów do A. Bentkowskiego z 1841-1843. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Pierwsi bracia zmartwychwstańcy i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1894 t. 112 s. 99-111, 113-116. Przedr. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 3 s. 60-72, 75-77, 184, 304-305. — 4 listy do J. Hubego z 1842-1843. Wyd. TENŻE w: Pierwsi bracia zmartwychwstańcy..., *Prz. Pol.* R. 28: 1894 t. 112 s. 533-535, 538, 540, 542 — 9 listów do tegoż z 1844-1845, 1848, 1850. Wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 3 s. 141-143, 199-201, 206-207, 209-213, 219--220, 334-335, 417-419; T. 4 s. 108-110, 263-264. — Do tegoż b. d. Fragm. wyd. TENŻE w: Początki odrodzenia religijnego na wychodźctwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891 t. 101 s. 655. — Do tegoż z 1851. Wyd. TENŻE w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 8-10. — Do J. Hubego i E. Duńskiego z 1837. Wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 2 s. 44-51. — 2 listy do B. Jańskiego z 1835 (podpisane z H. Kajsiewiczem). Wyd. TENŻE w: Początki odrodzenia religijnego..., *Prz. Pol.* R. 26: 1891 t. 101 s. 623-626, 629-631. — 35 listów do tegoż z 1837-1840 (niektóre podpisane wraz z H. Kajsiewiczem). Wyd. TENŻE w: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 104 s. 395--414, 425-429; R. 27: 1892 t. 105 s. 125--145, 148-163, 310-318, 320-338, 342-347, 548-554, 557-560, 564-575; T. 106 s. 113--115, 118-121. Przedr. listów z 1835-1839. Wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 1 s. 19-24, 95-98; T. 2 s. 4-24, 37-41, 55-72, 83-94, 99-101, 104-106, 109-127, 132--156, 169-198, 204-208, 210-215, 218-222, 226-238, 275-277. — Do A. Jełowickiego z 1845. Wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 3 s. 246-247. — Fragm. 9 listów z 1864-1865. Wyd. TENŻE w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1869 s. 73-74, 110, 111, 119-120, 124--127. — Fragm. 2 listów do tegoż i H. Kajsiewicza z 1861. Wyd. TENŻE w: Juliusz Verne. *Czas* R. [58]: 1905 nr 186 s. 3. — 5 listów do H. Kajsiewicza z 1842--1844. Wyd. TENŻE w: Pierwsi bracia zmartwychwstańcy... *Prz. Pol.* R. 28: 1894 t. 111 s. 552-553; T. 112 s. 530-536, 551--555, 558. Przedr. tych i wyd. 14 innych listów do tegoż z 1842-1847 TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 3 s. 77--78, 136-141, 144, 160-164, 167-168, 186--187, 191-192, 195, 220-225, 244-245, 261--278, 280-281; T. 4 s. 122. — Fragm. 25 listów do tegoż z 1857, 1866. Wyd. TENŻE w: Historia Kolegium Polskiego..., s. 23, 24-26, 32-33, 36, 43-48, 50-51, 105--108, 111-114, 116-118, 121, 125, 134, 136. — Do H. Kajsiewicza i E. Duńskiego z 1842. Wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 4 s. 64-65. — Do F. Koryckiego z 1838. Wyd. TENŻE w: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 104 s. 587-591. Przedr. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 2 s. 78-81. — 6 listów do J. Koźmiana z 1841. Wyd. TENŻE w: Pierwszy zakon... *Prz. Pol.* R. 27: 1892 t. 106 s. 291-293, 296-297, 303-304; T. 107 s. 113-115, 133-135. — 9 listów do tegoż z 1842-1845. Wyd. TENŻE w: Pierwsi bracia zmartwychwstańcy... *Prz. Pol.* R. 28: 1894 t. 111 s. 311-313, 316-322, 552-553; T. 112 s. 537. — Fragm. 3 listów do tegoż z 1861-1864. Wyd. TENŻE w: Historia Kolegium Polskiego..., s. 33, 48-49, 109. Przedr. 11 listów do tegoż z 1841-1843. Wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 2 s. 311-313, 316-317, 323-325, 329--331, 345-347; T. 3 s. 23-25, 28-35, 145--146; T. 4 s. 5-6, 11-17. — 2 listy do C. Platera z 1840, 1841. Wyd. TENŻE w: Pierwszy zakon..., *Prz. Pol.* R. 27: 1892 t. 106 s. 274-278; T. 107 s. 118-125. Przedr. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 2 s. 293-297, 334-341. — Do jednej Polki o stołach wirujących. *Prz. Pozn.* R. [10]: 1854 t. 18 s. 1-14; t. 19 s. 140--154. — Do L. Przecławskiego i A. Celińskiego z 1836. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 1 s. 148-150. — List otwarty do przyjaciół i nieprzyjaciół z 1835. Wyd. TENŻE tamże. T. 1 s. 63-65. — Do J. A. Pukalskiego z 1865. Wyd. B. KUMOR pt. Nieznany

list ks. P. Semenenki. *Nasza Przeszł.* T. 8: 1958 s. 430-432. — 4 listy do Redakcji „Czasu" z 1869, 1880, 1883. *Czas.* R. [22]: 1869 nr 135 s. 2; nr 150 s. 2; R. [33]: 1880 nr 290 s. 2; R. [36]: 1883 nr 259 s. 1. — Do Redakcji „Kraju". *Tyg. Katol.* R. 11: 1870 s. 353-355; Toż. *Unia.* R. [2]: 1870 nr 64 s. 1-2. — Do Redakcji „Kuriera Poznańskiego" z 1883. *Czas.* R. [36]: 1883 nr 259 s. 1. — Do Redakcji „Przeglądu Poznańskiego". *Prz. Pozn.* R. [6]: 1850 t. 10 s. 485-488. — Do Redaktora „Tygodnika Katolickiego". *Tyg. Katol.* R. 11: 1870 s. 353. — Do Redakcji „Unii" z 1870. *Unia.* R. [2]: 1870 nr 64 s. 1. — Do J. Roothana z 1842. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Pierwsi bracia zmartwychwstańcy..., *Prz. Pol.* R. 28: 1894 t. 4 s. 542-543. Przedr. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 3 s. 151-152. — Do W. K. Stattlera z 1853. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12911 III, s. 343-346. — Do L. Turowskiego z 1838. Wyd. tenże w: Pierwszy zakon... *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 104 s. 591-592. Przedr. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 2 s. 81-82. — Do Wydawcy „Dziennika Poznańskiego". *Czas.* R. [22]: 1869 nr 150 s. 2. — Do Wydawcy „Gazety Narodowej" z 1869. *Czas.* R. [22]: 1869 nr 135 s. 2. — 4 listy do J. i B. Zaleskich z 1837-1838, 1842. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Pierwszy zakon..., *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 104 s. 415-418; R. 27: 1892 t. 105 s. 145-148, 342-343; R. 27: 1893 t. 107 s. 135-138. Przedr. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 2 s. 27-30, 202--204, 351. — Do S. Zamoyskiego z 1837. Wyd. TENŻE tamże, s. 53-54. — Do W. Zamoyskiego z 1863. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: *Historia Kolegium...*, s. 85--88. — Fragm. listów do M. A. Zawadzkiej. Wyd. w: Circulaire de la Visitation S. Mariae à Versailles le 29 I 1878, s. 19-23. — 8 listów do zmartwychwstańców z 1842 [1], 1843 [6], 1845 [1]. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Hist. Zgrom. Zmartwych. P. T. 3 s. 185-191, 245; T. 4 s. 261--263. — Do C. i J. Borzęckich. Rkps Arch. Zmartwychwstanek w Rzymie. — 80 listów do M. Darowskiej z 1859-1882. Rkpsy Arch. Niepokalanek w Szymanowie. Fragm. wyd. Z. OBERTYŃSKI w: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1--2. Tomy i strony podane: t. 2 s. 335-337. — Do C. Działyńskiej z 1877. Rkps Bibl. PAN Kórn. Arch. Działyńskich. Et. 5. — 14 listów do J. Felińskiego z 1879-1881. Rkpsy Arch. Niepokalanek w Szymanowie. Fragm. wyd. Z. OBERTYŃSKI w: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1--2. Tomy i strony podane: t. 2 s. 337-338. — Do J. N. Janowskiego z 1833 i 1842. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3685. — 2 listy do W. Godlewskiego z 1841 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2411 k. 24-27. — Do J. Kaliniewicza z 1884. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie. Fragm. wyd. Z. OBERTYŃSKI w: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 2 s. 167. — Do L. Kalm-Podoskiego. Rkps tegoż Arch. Fragm. wyd. TENŻE. T. 1 s. 21. — 2 listy do J. Koźmiana z 1856. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2213 t. 4; t. 9 k. 42. — 10 listów do S. E. Koźmiana z 1848-1858. Rkps tejże Bibl., sygn. 2210 t. 7; t. 13. — Do J. I. Kraszewskiego z 1868. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6531. — Do S. Marie de Jésus. (hr. d'Oultremont, bar. d'Hooghvorst) z 1874. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie. Fragm. wyd. Z. OBERTYŃSKI w: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1 s. 115. 7 listów do S. Pawlickiego z 1871-1886. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8699 III k. 201-213. — Do Leona Sapiehy z 1865. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7880 IV k. 33-34. — 3 listy do E. Skrochowskiego. Rkps tegoż Arch. Fragm. wyd. TENŻE: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 2 s. 3, 10, 18. — 9 listów do J. Skrzyneckiego z 1841-1851. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1883 k. 8-9; sygn. 2408, t. 2 k. 81-96. — 2 listy z 1843 wyd. S. PIGOŃ w: Do dziejów wydania „Biesiady" Towiańskiego. *Pam. Liter.* R. 14: 1916 s. 118-122. — Do Z. Truszkowskiej. Rkps Arch. Felicjanek w Krakowie. — 10 listów do W. Wielogłowskiego z 1840--1857. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1830 k. 213-217; sygn. 1835 k. 107, 135, 184--186, 293-294, 305-306, 336. — 3 listy do J. Zamoyskiej z 1867-1880. Rkps Bibl. PAN Kórn. Arch. Zamoyskich, sygn. 122. — Do W. Zamoyskiego z 1840-1867. Rkps tejże Bibl., sygn. 2331.

III.

Nowy Korbut. T. 9 s. 126-129, 540, tamże literatura; PIĄTKOWSKI M.: Semenenko Piotr. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 314-333, tamże bibliografia opr. przez R. GUSTAWA, s. 333-340; KWIATKOWSKI W.: La vita di padre Pietro Semenenko. Roma 1953. — Ponadto: KELLER J.: Semenenko Piotr. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 346; MRÓWCZYŃSKI J.: Ks. Walerian Kalinka. Życie i działalność. P. [1972] według indeksu; KARPIŃSKI W., KRÓL M.: Sylwetki polityczne XIX wieku. Kr. 1974 s. 69-76; NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 193-195; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. Tamże, s. 333-334.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Senkler (Senckler) Józef Jan Kasper (XVII/XVIII w.), hon. kanonik kolegiaty w Dobrym Mieście, polemista.

Urodził się w Westfalii w rodzinie luterańskiej. Przebywał początkowo w Prusach. W 1694 r. przeszedł na katolicyzm, z powodu czego musiał uchodzić na Warmię. Ukończył seminarium duchowne w Braniewie i przyjął święcenia kapłańskie. Był proboszczem w Radostowie i od 1705 r. hon. kanonikiem kolegiaty w Dobrym Mieście. Rozwinął ożywioną działalność wśród ludności protestanckiej. Jego dzieło „Richtiges Papstthum" stanowi źródło do poznania polemiki wyznaniowej na Warmii na przeł. XVII i XVIII w.

I.

1. Richtiges Papstthum nichtiges Lutherthum oder Verantwortung der Römischen recht Catholischen Lehr und Lehrer. Warnung für den falschen Propheten und Lehreren zusamt den kätzerischen Lehren des Lutherthums entgegengesetzt der sogenanten Warnung für den falschen Propheten und Lehreren des Papsthmus, wie auch dem so genanten festen Sand-Ufer Bernard von Sanden königsbergischen Doctoris und Predicanten etc. von... Braunsberg 1701 gedruckt im Collegio der Soc. Jesu 4° k. 7, s. 841.

III.

HIPLER F.: Literaturgeschichte des Bistums Ermland. T. 1. Braunsberg 1872 s. 208; DITTRICH F.: Cathalogus eorum, qui exeunte saeculo XVII e sincretistarum regiomontanorum ad Catholicam Ecclesiam transierunt. W: *Index Lectionum in Lyceo Regio Hosiano Brunsbergensi... instituendarum.* Brunsbergae 1901 s. 8; SZORC A.: Diaspora Diecezji Warmińskiej za biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego (1698-1711). *Stud. Warm.* T. 3: 1966 s. 76.

Bp Edward Ozorowski

Serwan Paschalis († 1803), bernardyn, dogmatyk, homileta.

Z historycznej literatury zakonu wiadomo tylko, że Serwan należał do Małopolskiej Prowincji bernardynów, w latach 1778-1788 był lektorem filozofii, a po złożeniu w 1788 r. egzaminu konkursowego lektorem teologii zapewne w konwencie krakowskim. Przez pewien okres czasu był kaznodzieją w katedrze krakowskiej, czego śladem są wydane przezeń kazania kaznodziejów katedralnych, w tym i jego własne. Wiadomo także, że jakiś czas mieszkał w Kalwarii Zebrzydowskiej i zreformował kalwaryjskie nabożeństwa, ogłosiwszy nowe, w oparciu o dawniejsze modlitewniki M. Postękalskiego, Mikołaja ze Skalbmierza i innych, „Uwagi stosowane". W latach 1796-1799 był kustoszem krakowskim, a pod koniec życia został kustoszem swej prowincji. Zmarł 20 IX 1803 r. w Krakowie, a pochowany został w Alwerni w grobowcu klasztornym.

I.

1. Uwagi i prawidła ogólniejsze dla tych, którzy mają wiadomość prawideł i figur wymowy i chcą się usposobić do opowiadania słowa Boskiego publicznie w kościele krótko zebrane. Kraków 1786 Druk. Szkoły Głównej 8° s. 31.

2. Institutiones dogmatico-theologicae. 1790. (Kurs wykładów dogmatyki). Rkps Bibl. Bernardynów w Krak., sygn. 425/R.

II.

1. Wyd.: Kazania na niedziele całego roku 1781 w katedrze krakowskiej miane. T. 1-2. Kraków 1782-1783 Druk. Akademii Krak. 8° t. 1 k. 3, s. 4, 305; T. 2 s. 334, 6. W t. 2 są kazania SERWANA.

2. Książka kalwaryjska. Uwagi stosowane do pobożnego rozmyślania męki... Zbawiciela naszego oraz tajemnic życia... Matki Jego w Górach sławnej Kalwarii Zebrzydowskiej podług dawnej książki ułożone... [Poznań] 1791 8° k. 6, s. 197. — Toż. popr. przez J. M[IKĘ]. Bochnia 1843 Pisz 16°. — Toż. Wadowice 1875 Fr. Foltyn 8° s. 296, III. — Toż. Wadowice 1880 Fr. Foltyn 8° s. 296, III. Jest to 11 wydanie z rzędu. Wydania poprzednie, nie wymienione wyżej, są trudne do odnalezienia.

3. Kazanie na obłóczynach sześciu Panien... w kościele PP. Benedyktynek w Staniątkach 20 sierpnia R.P. 1797... miane. Kraków 1798 8° s. 20.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 220, 387; WYCZAWSKI H. E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 188, 195; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 302. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-64 k. 56.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Serwatowski Walerian (1810-1891), proboszcz parafii WW. Świętych w Krakowie, biblista.

Urodził się w 1810 r. w Budzanowie k. Trembowli jako syn Stanisława i Karoliny Tarnowskiej. Po ukończeniu gimnazjum zapisał się w 1830 r. na Wydział Teologiczny Uniw. Lwowskiego. W 1834 r. przyjął święcenia kapłańskie i został wysłany na wikariusza do Czerniowiec na Bukowinie. W latach 1837-1838 uzupełniał swe studia na Uniwersytecie we Wiedniu i uzyskał tam (według R. Banacha) doktorat teologii. W 1838 r. bp tarnowski F. Zachariasiewicz powołał Serwatowskiego na wykładowcę biblistyki N. Testamentu w Seminarium Duchownym w Tarnowie.

W 1846 r. za krytykę miejscowych władz austriackich, które niedwuznacznie poparły osławioną rabację galicyjską, pozbawiono Serwatowskiego posady w Seminarium i przez kilka miesięcy internowano w jego mieszkaniu w tarnowskim klasztorze bernardynów. Po umorzeniu śledztwa otrzymał wikariat w Tuchowie. Serwatowski odwołał się do cesarza, prosząc o przywrócenie go do profesury w Seminarium. W odpowiedzi skazano go na wygnanie z Diecezji Tarnowskiej i przeznaczono do duszpasterstwa w Diecezji Linz w Górnej Austrii. Serwatowski nie wykonał rozkazu, lecz zbiegł w Poznańskie, gdzie w Turwi u generała D. A. Chłapowskiego doczekał się w 1848 r. ogłoszonej przez ces. Ferdynanda amnestii. Wróciwszy do Diecezji Tarnowskiej, nie objął jednak utraconej posady profesora w Seminarium, lecz wikariat parafialny i katecheturę gimnazjum w Nowym Sączu. Tu zaangażował się w ruchu patriotycznym jako wiceprezes Rady Narodowej, pracując nad uświadomieniem politycznym ludu. Kiedy jednak nastąpiła rządowa reakcja, Serwatowskiego aresztowano 15 V 1849 r. i do października więziono w Krakowie na Wawelu. Zwolniony z więzienia przebywał krótko w klasztorze reformatów w Wieliczce, potem w rezydencji książąt Sanguszków w Gumniskach k. Tarnowa aż w marcu 1850 r. otrzymał posadę wikariusza w Zebrzydowicach k. Kalwarii. W tym jeszcze roku ekskardynował się z Archidiec. Lwowskiej i 1 I 1851 r. zamieszkał w Krakowie; w 1859 r. bawił chwilowo w Stawiszczach u hr. A. Branickiego na Ukrainie.

W Krakowie otrzymał posadę mansjonarza i kaznodziei w kościele Mariackim oraz notariusza w konsystorzu biskupim. Posady te stracił w 1860 r., gdy zaatakował ułożony przez ks. Z. Goliana „Adres katolików krakowskich" do Piusa IX w obronie świeckiej władzy papieża. Rozpętaną burzę zakończyła dopiero w 1861 r. interwencja nuncjusza wiedeńskiego. Serwatowski otrzymał wikariat w krakowskiej parafii św. Krzyża, a w 1863 r. administrację parafii WW. Świętych. W roku następnym został proboszczem wymienionej parafii i pozostał nim do śmierci. Pełnił też obowiązki wiceoficjała Sądu Biskupiego i cenzora książek religijnych.

Nie skończyły się jednak kłopoty Serwatowskiego. Kiedy po ogłoszeniu na Soborze Watykańskim I dogmatu o nieomylności papieskiej (1870) rozgorzała w Krakowie walka między zwolennikami dogmatu (Z. Golian) a jego przeciwnikami (K. Gilewski) i gdy pierwsi zbierali podpisy na „Adresie" do Piusa IX, Serwatowski dopisał na nim, że nieomylności nie można rozciągać i na sprawy świeckie. Zasuspendowany przez bpa A. Gałeckiego musiał długo tłumaczyć się, że nie atakował samego dogmatu, tylko jego rozciąganie na sprawy polityczne. Zajście to nie nadwerężyło dobrych stosunków Serwatowskiego z Gałeckim, bo kiedy w 1878 r. wiceprezydent Krakowa poseł F. Weigel rozpętał nagonkę na bpa Gałeckiego, domagając się jego odwołania z Krakowa, Serwatowski stanął w obronie biskupa i w broszurze „Kulturkampf w Krakowie" zarzucił Weiglowi rozsiewanie oszczerstw na Gałeckiego. Pozwany przez Weigla do sądu za „występek obrazy czci" stał się Serwatowski ponadto przedmiotem napaści prasowych ze strony zwolenników wiceprezydenta. Spór skończył się z objęciem w Krakowie rządów biskupich przez A. Dunajewskiego.

Pomimo tak burzliwego życia Serwatowski bardzo dużo pisał, przede wszystkim w zakresie literatury religijnej. Wartość naukową posiadają tylko jego komentarze do Pisma św. Współcześnie uchodził za wybitnego biblistę toteż został powołany na członka krakowskiego Towarzystwa Naukowego, a redakcja warszawskiego „Pamiętnika Religijno-Moralnego" szczyciła się z pozyskania do współpracy „tak znakomitego uczonego". Późniejsi bibliści bardziej realnie ocenili wartość wspomnianych komentarzy, które pomimo „pewnych braków w różnych gałęziach wiedzy biblijnej..." „dziś jeszcze mają praktyczne znaczenie" (P. Stach). Zmarł Serwatowski w Krakowie 22 III 1891 r.

I.

1. Wykład Pisma świętego Nowego Zakonu. T. 1-5. Wiedeń 1844-1846 OO. Mechitarzyści 8° t. 1 s. XV, 480; T. 2 s. VIII, 140, 399; T. 3 s. XII, k. 4, s. 464, k. 2, mapa 1; T. 4 s. 290; T. 5 s. 164. — Toż. Wyd. nowe. T. 1-4. W. 1860 Nakł. i Druk. J. Ungra 8° t. 1 s. 297; T. 2 s. 316; T. 3 s. 264; T. 4 s. 163. — Toż. Wyd. 3. T. 1-4. Kr. 1870 Jaworski 8° t. 1 s. 296. Do reszty tomów tego wydania nie dotarto.

2. Wykład obu Listów św. Pawła apostoła do Koryntian jako dalszy ciąg Wykładu Pisma świętego Nowego Zakonu. Kr. 1850 8° s. 190.

3. Przekł.: S. OKOLSKI: Biskupów kijowskich i czernichowskich świętego rzym.-kat. Kościoła porządek i liczba. Kr. 1853 Druk. „Czas" 8° s. IX, 11-74.

4. Wykład listów św. Apostoła Pawła do Galatów, Efezów, Filipińczyków, Kolosseńczyków i obydwu listów do Tessalończyków jako dalszy ciąg Wykładu Pisma św. przez... Kr. 1854 Nakł. Wydawnictwa Dzieł Katolickich 8° s. 188.

5. Wykład listów św. Apostoła do Tymoteusza, do Tytusa, do Filemona i do Żydów jako dalszy ciąg Wykładu Pisma św. Nowego Zakonu przez... Kr. 1856 w Druk. Czasu 8° s. 206.

6. Wykład słów Genezy w rozdz. III wierszu 17-19. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 63-75.

7. Kain i Abel. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 275-293.

8. Dzieje przedpotopowe. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 500-516.

9. Potop świata. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 31-44.

10. Noechidzi. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 145-165.

11. Abrahąm. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 361-377, 480-496, 612-631; R. 17: 1858 t. 1 (nowa ser.) s. 36-54, 279-293.

12. Izaak. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1858 t. 1 (nowa ser.) s. 409-423.

13. Jakub i Ezaw. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1858 t. 1 (nowa ser.) s. 624-638.

14. Synowie Jakuba. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 40-55, 278-290, 400-427.

15. Mojżesz. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 601-616.

16. Powołanie Mojżesza. *Pam. Rel.-*

-Mor. R. 18: 1859 t. 3 (nowa ser.). s. 121-139.

17. Mojżesz i Aaron wobec faraona. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1859 t. 3 (nowa ser.) s. 211-267.

18. Baranek Wielkanocny. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1859 t. 3 (nowa ser.) s. 361-374.

19. Przepisy obrzędowe wielkanocne. Ofiary pierworodnych. Wyjście z Egiptu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1859 t. 3 (nowa ser.) s. 601-615.

20. Pierwsze siedm tygodni po wyjściu Hebreów z Egiptu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 t. 4 (nowa ser.) s. 5-19.

21. Danie przykazań od Boga z Góry Synaj. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19 1859 t. 4 (nowa ser.) s. 241-262.

22. Pierwsze zarysy prawodawstwa Hebreów. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 t. 4 (nowa ser.) s. 601-619.

23. Ustawy towarzyskie obyczajowe przez Mojżesza skreślone. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 t. 5 (nowe ser.) s. 38-50.

24. Przybytek Boga śród narodu Hebreów. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 t. 5 (nowa ser.) s. 241-255.

25. Urząd Boży na ziemi czyli kapłaństwo. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 t. 5 (nowa ser.) s. 383-393.

26. Obrzędowe uporządkowanie starozakonnego kapłaństwa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 t. 5 (nowa ser.) s. 481-494.

27. Reakcja bałwochwalcza w narodzie hebrajskim krwawo ukarana. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (nowa ser.) s. 21-34, 601-614.

28. Dokończenie drugiej księgi Mojżesza. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (nowa ser.) s. 121-131.

29. Liturgia Starego Zakonu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (nowa ser.) s. 299-312, 361-374.

30. Uwagi nad Rzym. r. 8 w. 19-22 z powodu artykułu pana E[ugeniusza] M[iłosza] pod tyt. Co znaczy nieład, jaki grzech Adama sprawił w rzeczach materialnych, w świecie fizycznym. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (nowa ser.) s. 628-633.

31. Uroczystości narodu hebrajskiego liturgiczne i rolnicze. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 39-55.

32. Urządzenie pospolitego ruszenia i pochód Hebreów od Góry Synaj. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 361-380.

33. Dalszy ciąg dziejów czterdziestoletniego koczowania Hebreów na puszczy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 481-495; R. 21: 1861 t. 8 (nowa ser.). s. 5-17.

34. Przepowiednie Balaama. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 601-616.

35. Dokończenie księgi Numerorum. Pogląd na księgę Deuteronomium. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1861 t. 8 (nowa ser.) s. 121-134.

36. Deuteronomium. Pierwsze cztery mowy Mojżesza. *Pam. Rel.*-Mor. R. 21: 1861 t. 8 (nowa ser.) s. 241, 254, 482 498.

37. Przejście Jordanu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1861 t. 8 (nowa ser.) s. 601-614.

38. Zdobywanie obiecanej ziemi. *Pam. Rel.*-Mor. R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 25-36.

39. Całkowite zajęcie w posiadłość i podzielenie obiecanej ziemi. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 121-133.

40. Job. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 241-254. 361-376.

41. Joba cierpienie i żale. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 481-494.

42. Mowa Elifaza do Joba. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 601-616.

43. Kronika kościelna. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 699-703; R. 22: 1862 t. 10 (nowa ser.) s. 570-571.

44. Powtórna mowa Elifaza i odpowiedź na nią Joba. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 (nowa ser.) s. 361-370.

45. Mowy Baldada i Zofara i odpowiedzie na nie Joba. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 (nowa ser.) s. 492.

46. Ostatnie przemowy Elifaza i Baldada i dumania Joba. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 (nowa ser.) s. 601-610.

47. O pierwotnych tradycjach najdawniejszych patriarchów rodu ludzkiego czyli porównanie zasad Zoroastra z zasadami Starohebreów. *Warta.* R. 1: 1874 nr 23 s. 210-212; nr 27 s. 245-249; nr 31 s. 281-283.

48. Wykład Listu św. Pawła Apostoła do Rzymian. Poszyt jeden. W. 1872 w Druk. J. Ungra 8° s. 159.

49. Kole Kore. (Głos wołającego). *Warta.* R. 6: 1879 nr 261 s. 2785-2786; nr 262 s. 2794-2795; nr 264 s. 2811-2812; nr 266 s. 2825-2826; nr 268 s. 2842-2843; nr 270 s. 2862-2863.

50. Pierwsze karty ksiąg Mojżeszowych. Badania biblijne. P. 1882 Druk. W. Simona 12° s. 117.

II.

1. Leitfaden zur Belehrung der zur Katholischen Kirche zurücktrettenden Nichtuniten. Wien 1847.

2. Głos kapłana do ludu Chrystusowego. Tarnów 1848 8° s. 24.

3. Modlitwy i westchnienia dla cho-

rych. Kr. 1851 Wydawnictwo Dzieł Katolickich 16°

4. Modlitwy i obchody kalwaryjskie przez... Kr. 1851 Nakł. Wydaw. Dzieł Katol. 16° s. 216, tabl. 1.

5. Obrzędy Wielkiej Soboty z odpowiednimi rozmyślaniami przez... Kr. 1851 Nakł. Wydaw. Dzieł Katol. 8° s. 59.

6. Pierworys systematu filozofii ze stanowiska chrześcijańskiego pojętej przez... Kr. 1852 Nakł. autora, czcionkami Czasu 8° k. 1, s. 83, III.

7. Pogląd na dzieje rodu ludzkiego ze stanowiska chrześcijańskiego. *Roczn. TN Kr.* T. 22: 1852 s. 187-201. — Toż w osob. odb. Kr. 1852 8° s. 15.

8. Dzieje Starego i Nowego Testamentu krótko zebrane dla dzieci. W. 1852 8° s. 188. — Toż. Wyd. 2. przejrz. i popr. przez... W. 1861 Gebethner i Wolff 8° s. 204. — Toż. Wyd. 3 przejrzane i popr. przez... W. 1865 Gebethner i Wolff 8° s. VIII, 221.

9. Zbiór modlitw i pieśni używanych przez Bractwo Najśw. Odkupiciela Ukrzyżowanego przy kościele archipr. NMP. w Krakowie z dawniejszych tegoż Bractwa ksiąg złożony, przez członka tegoż Bractwa przejrzany. Kr. 1852 Nakł. Józefa Grabczaka, druk. Czasu 8° k. nlb. 2, s. 198, k. nlb. 1.

10. Pismo zbiorowe przez X. Waleriana SERWATOWSKIEGO, X. Zygmunta GOLIANA i Walerego WIELOGŁOWSKIEGO czyli część literacka Kalendarza dla rodzin katolickich na rok 1856. Kr. 1856 w Zakładzie Wydawnictwa Dzieł Katol. 8° s. 149, nlb. 2.

11. Listy otwarte do pani Eleonory Ziemięckiej z powodu jej dzieła: Zarysy filozofii katolickiej. W. 1857 roku. List pierwszy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 532-587; List drugi. Tamże, s. 676-683; List trzeci. Tamże. R. 17: 1857 t. 33 s. 90-101; List czwarty. Tamże, s. 203-211; List piąty. Tamże, s. 315-327; List szósty. Tamże, s. 422-432; List siódmy. Tamże, s. 562-567.

12. Słowo z powodu rozprawy Dzieduszyckiego (Rzut oka na stan religijno-moralny Polski w XVIII w.). *Czas.* R. 1858 nr 7.

13. Nauki parafialne, dogmatyczne dla ludu wiejskiego. W. 1860. Nakł. i druk. J. Ungra 8° s. 338, II.

14. Protestacja przeciw Adresowi Krakowian do pap. Piusa IX. *Prz. Powsz.* (Lw.). R. 1860.

15. Obrona prawdy przyjaciołom poświęcona. Kr. 1860 Druk. Czasu 8° s. 7.

16. Pierwsze zarysy katechizmu dla najmniejszych dziatek. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 s. 633-641.

17. Katechizm początkowy dla rzymsko-katolickiego wyznania młodzi, ułożony przez... W. 1862 Nakł. i Druk. XX. Misjonarzy u św. Krzyża 12° s. 22.

18. Zabobon. Obrazek osnuty na tle powieści ludowej. Kr. 1862 8° s. 21.

19. Wyd.: Dzieje Starego Testamentu krótko zebrane dla dzieci. Wyd. 2 przejrz. i popr. przez... W. 1862 Nakł. G. Gebethnera 8° s. VIII, 221. — Toż. Wyd. 4. W. 1869 Gebethner i Wolff 12° s. 221. (Wyd. 1 wydał ks. Aleksy ŁASIEWICKI z Diec. Płockiej). — Toż. Wyd. 5. W. 1872 Gebethner i Wolff, w Druk. Klingharda w Lipsku 8° s. VIII, 220. — Toż. Wyd. 6. 1874 12° s. 220. — Toż. Wyd. 7 przejrz. i popr. W. 1876 Gebethner i Wolff 8° s. VIII, 220. — Toż. Wyd. 9 przejrz. i popr. W. 1880 Gebethner i Wolff 8° s. VIII, 220. — Toż. Wyd. 17 przejrz. i popr. W. 1897 Gebethner i Wolff 8° s. VII, 208. — Toż. W. [1908] Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. Tow. Akc. S. Orgelbranda i Synów 8° s. 213. Do wyd. 3, 8, 10-16 i 18 nie udało się dotrzeć.

20. Przekł.: Książka do nabożeństwa zawierająca żywot i cuda bł. Szymona z Lipnicy., tudzież różne modlitwy i pieśni w kościele WW. OO. Bernardynów w Krakowie na Stradomiu używane... z łacińskiego na j. polski przerobione przez... Kr. 1864 Druk. Czasu 8° s. 687.

21. Kalendarz na Boże Narodzenie 1864 roku przez... Kr. [1864] w Druk. K. Budweisera 2° k. 2.

22. Red. i wyd.: *Krzyż* (Tygodnik). R. 1: 1865 — 5: 1869, zapełniany przeważnie własnymi artykulikami.

23. Wyd.: Książka podręczna Bractwa Przenajśw. Sakramentu zjednoczonego z Bractwem Trójcy Przenajśw. w kościele parafialnym Kolegiaty WW. Świętych w Krakowie podług powtórnego wydania 1771 roku przez... ułożona. Kr. 1865 Czczionkami K. Budweisera 8° s. 131. — Toż nieco zm. Kr. 1893 Nakł. i Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. IV, 168, nlb. 1.

24. Katolicyzm i schyzma w obopólnym do siebie stosunku. Kr. 1866 Wielogłowski i Jaworski 8° s. 36.

25. Rozmowa włościanina z plebanem o Królestwie Bożym na ziemi. *Zwiastun Górnośląski.* R. 1872. — Toż. w osob. odb. Kr. 1872 Nakł. autora, druk. Pobudkiewicza 8° s. 32.

26. Jak mama maleńkiego Jasia religii uczyła. Zarys I. Kr. 1874 w Druk. L. Paszkowskiego 8° s. 23. Zarys II. Kr. 1875 w Druk. L. Paszkowskiego 12° s. 48.

27. Kulturkampf w Krakowie. Napisał... [Kr. 1878] Nakł. ks. W. Serwatowskiego, w Druk. Pobudkiewicza 8° s. 8.

W obronie bpa A. Gałeckiego przeciw F. Weiglowi.

28. Ubóstwo w Krakowie i instytuta dobroczynne. W Kr. 1878 Nakł. ks. W. Serwatowskiego, w Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 17.

29. Co działo się w Cierniogrodzie. Kwestia socjalistyczna. Napisał... Kr. 1880 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 24.

30. O Mszy św. dla dziatwy. P. b. r. [po 1880] W. Simon.

31. Przekł.: J. AKERMAN: Książka do nabożeństwa za dusze zmarłych pokutujące w czyścu, zawierająca gruntowne nauki wiary, objaśnienia o modlitwach, mszach św., jałmużnach i pobożnych uczynkach za zmarłych na 30 dni miesiąca rozłożonych, z niemieckiego przełożył... Kr. 1891 Nakł. OO. Bernardynów. Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. XIII, 509.

32. Św. Alojzy Gonzaga, książeczka jubileuszowa, napisana na obchód trzechsetnej rocznicy błogosławionego zgonu św. Alojzego Gonzagi patrona i opiekuna katolickiej młodzieży. P. 1891 Nakł. i Druk. Kuriera Pozn. 16° s. XIV, 111, nlb. 1.

33. Listy: 6 listów do W. Wielogłowskiego z 1850. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1830 k. 222-233; 2 listy do S. Barącza z 1860, 1861. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2758 II. — Do A. Grabowskiego w imieniu Tow. Nauk. Krak. (podp. także J. Majer) z 1862. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12153 II s. 151-152.

III.

GOLIAN Z.: Adres katolików krakowskich i skarżąca go protekcja. Kr. 1861; TENŻE: List do „Przeglądu Powszechnego" lwowskiego w sprawie księdza Serwatowskiego. Kr. 1861; DOBSZEWICZ T.: Wspomnienia z czasów, które przeżyłem. Kr. 1883 s. 210; Śp. ks. Serwatowski Walerian. *Ateneum*. R. 16: 1891 t. 61 s. 406--407; Ks. Walerian Serwatowski. *Kur. Pozn.* R. 22: 1891 nr 69 s. 3; [Nekrolog]. J. *Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1892*. Kr. 1892 s. 90; TYSZYŃSKI A.: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904 s. 256--261; [Śp. ks. Walerian Serwatowski] *Prz. Kośc.* R. 13: 1891 s. 375-376; HURTER H.: Nomenclator. T. 5 kol. 1233; KNAPIŃSKI W.: Serwatowski Walerian. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 154-157; A[RCHUTOWSKI] J.: Serwatowski Walerian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 209; GABRYL F.: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W. 1914 s. 131-134; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 428-429; STACH P.: Krótki życiorys i działalność ks. W. Serwatowskiego na polu biblijnym. *Pol. Sacra*. R. 1: 1948 s. 323-327; SMEREKA W.: Zarys bibliograficzny ważniejszych wydań Biblii ks. Wujka (1593-1950). *Ruch Biblij.* R. 3: 1950 s. 79; TENŻE: Początki i rozwój ruchu biblijnego w Polsce. *Ruch Biblij.* R. 11: 1958 s. 81-113; URBAN Wincenty: Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem (1815-1965). [Rzym] 1966 s. 388; KELLER J.: Serwatowski Walerian. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 346-347; DOBRZANOWSKI S.: Biskup Antoni Gałecki wikariusz apostolski krakowski. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce*. T. 1. W. 1972 s. 50-51, 91-93; BANACH R.: Początki Seminarium Duchownego w Tarnowie. W: *Alma Mater Tarnoviensis*. Tarnów 1972 s. 196. STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 54-55; — Elenchus cleri partis Dioecesis Cracoviensis sub dominio Caesareo-Austriaco sitae anno salutis 1857. Cracoviae b. r. s. 11.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sędziwój z Czechła h. Korab (ok. 1410-1476), kanonik gnieźnieński, potem kanonik regularny laterański, autor prac teologicznych i kanonistycznych.

Wywodził się z rodu Korabitów, szlachty zagrodowej z Czechła k. Kalisza. Do szkół uczęszczał prawdopodobnie w Kaliszu lub Gnieźnie. Od 1423 r. studiował artes na Akademii Krakowskiej, zdobywając w 1426 r. bakalaureat, a w 1429 r. mistrzostwo sztuk, poczem wykładał przejściowo na tymże Wydziale. Zachowały się szkice jego wykładów z optyki i astronomii. W 1432 r. osiadł w Gnieźnie jako kanonik katedralny, zostając także prepozytem miejscowej kolegiaty Św. Jerzego. Brał czynny udział w życiu kościelnym i politycznym. Był znanym koncyliarystą. W latach 1437-1438 przebywał na soborze w Ferrarze jako informator prymasa W. Kota, w 1441 r. zaś wysłano go na sobór w Bazylei, skąd udał się na studia teologiczne do Paryża. Uzyskawszy

tam w 1443 r. bakalaureat teologii, wykładał Sentencje P. Lombarda w Kolegium Nawarskim. Po powrocie ok. 1445 r. do Gniezna starał się o doktorat teologii na Akademii Krakowskiej, ale nie uzyskał go z powodu sporu o wysokość taksy. W latach 1449-1458 był wykładowcą teologii w szkole katedralnej w Gnieźnie. W latach 1449-1452 pełnił urząd oficjała i wikariusza generalnego arcybpa gnieźnieńskiego. Proponowanego mu przez króla biskupstwa wileńskiego nie przyjął. W 1458 r. zrezygnował z kanonii gnieźnieńskiej oraz profesury i osiadł w klasztorze kanoników laterańskich w Kłodawie, będąc tam prepozytem do śmierci w 1476 r. Przebywając w klasztorze, uczestniczył jednak w życiu publicznym, m. in. w sejmie w Brześciu (1463) i traktacie toruńskim (1466), służąc dyplomacji królewskiej jako ekspert w sprawach krzyżackich.

Sędziwój obok wykształcenia teologicznego miał dużą wiedzę humanistyczną, interesował się zwłaszcza historią, ułożył dwie kolekcje tekstów kronikarskich i hagiograficznych, zdobywając tym zasługi dla historiografii polskiej. Przyjaźnił się z Janem Długoszem, gromadził pilnie książki i materiały historyczne. Większość jego pism zaginęła.

I.

1. Sermo factus in Universitate [Parisiensi] cum collatione. (Inc.: Cecus quidam sedebat...). Powst. ok. 1444 r. Rkps Bibl. Nationale w Paryżu, sygn. cPL 8432, f. 111r-114v.

2. Expositio regulae S. Augustini. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1943 k. 409-416.

3. De tuenda Conciliorum auctoritate suprema. Powst. Bazylea 1434. Utwór zaginiony. Zob. Janociana. Vol. 3. Varsaviae 1819 s. 266.

4. De episcoporum electione capitulari sustinenda. Powst. Kłodawa 1472. Utwór zaginiony. Por. J. JANOCKI: Specimen catalogi codicum Bibliothecae Załuscianae. Drezno 1752 s. 33 oraz Janociana. Vol. 3. Varsaviae 1819 s. 267.

II.

1. Perspectiva communis cum Explanatione... Powst. w 1430 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1929, f. 14-150r.

2. Theoria planetarum cum Commento... Powst. w 1430 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1929, f. 169-287.

3. Listy: Do Jana Długosza z 1 IX 1466 r. Ogł. w: J. DŁUGOSZ. Opera omnia. T. 1. Kr. 1867 s. 172-177. — Do bpa krakowskiego Jana Lutka z Brzezia z 1469 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2367, f. 323. Fragm. ogł. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 5 s. 29-30. — Do Jana Długosza z 25 VI 1472 r. Wyd. J. SZUJSKI. W: Codex epistolaris saeculi XV. T. 1 cz. 2. Cracoviae 1876. — Listy i materiały (w tzw. Kodeksie Sędziwoja). Rkps Bibl. Czart., sygn. 1310.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 104-105, tamże literatura. — Ponadto: ZEISSBERG H.: Dziejopisarstwo polskie wieków średnich. T. 1. W. 1877 s. 252-253; HAIN S.: Wincenty Kot, prymas polski 1436-1448. P. 1948 s. 91 i passim; JARRA E.: Twórczość prawna duchowieństwa polskiego 966--1800. W: *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 280; SILNICKI T.: Z dziejów Kościoła w Polsce. W. 1960 s. 425-426; GIEYSZTOR A.: Mistrzowie polscy uniwersytetu paryskiego w XIV i XV w. W: *Wieki Średnie.* Prace ofiarowane T. Manteuflowi... W. 1962 s. 222-223; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 41, 67, 101, 126, 127, 128, 168, 212; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 120, 125; WIESIOŁOWSKI J.: Sędziwój z Czechła. Studium z dziejów kultury Wielkopolski. *Stud. Źródłozn.* T. 9: 1964 s. 76-104; KÜRBISÓWNA B.: Udział Gniezna w dorobku kulturalnym Polski od 1331 do końca XV wieku. W: *Dzieje Gniezna.* W. 1965 s. 211-213; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Posnaniensia.* Księga Pamiątkowa Uniwersytetu... w Poznaniu... P. 1965 s. 82-83; 99-100; WIESIOŁOWSKI J.: Kolekcje historyczne w Polsce średniowiecznej. Wr. 1967 s. 98-135; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 44, 74, 79-81, 182, 185, 341--342; MARKOWSKI M.: Burydanizm

w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana.* T. 2. Wr. 1971; WIESIOŁOWSKI J.: Sędziwój z Czechła. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 811; ROSIŃSKA G.: Dzieło astronomiczne Sędziwoja z Czechła, *Kwart. Hist. Nauki Techn.* R. 17: 1972 nr 1 s. 11-24; MARKOWSKI M.: Nauki ścisłe na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku. W: *Filozofia polska XV wieku.* W. 1972 s. 199--200, 208-217; ROSIŃSKI G.: Sandivogius de Czechel et l'ecole astronomique de Cracovie vers 1430. *Organon.* Fasc. 9: 1973 p. 217-229; TENŻE: Nicolas Copernic et l'ecole astronomique de Cracovie an XV[e] siecle. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 19: 1974 p. 152-156; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 607-608; RYŁ J.: Biblioteka katedralna w Gnieźnie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 32: 1976 s. 198; Historia astronomii w Polsce. T. 1. Wr. 1975 s. 75, 80-81, 86; SZYMAŃSKI J.: Sędziwój z Czechła autorem Katalogu arcybiskupów gnieźnieńskich. W: *Ars Historica. Studia z historii...* Księga ku czci G. Labudy. P. 1976 s. 503-511. — Alb. Stud. Univ. Crac. T. 1 s. 36, 56; Statuta necnon liber promotionum, s. 18, 21; Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski. T. 5. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. P. 1908 passim; Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta. Ed. B. ULANOWSKI. Cracoviae 1894 t. 1 s. 256, 304; T. 2 s. 31-45. *Mon. M. Aevi Hist.* T. 13 i 16.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Sękowski (Secovius) Jacek (1556-1636), dominikanin, autor dziełka ascetycznego.

Urodził się w 1556 r. Wstąpił do zakonu dominikanów w Lublinie. W 1603 r. otrzymał tytuł kaznodziei generalnego. Bakalaureat uzyskał w 1605 r. na kapitule generalnej w Valladolid, a doktorat teologii w 1609 r. w studium generalnym w Krakowie. Napisał dziełko o sposobie publicznego odmawiania różańca, które stanowi źródło do poznania duchowości w Polsce w XVII w. Zmarł w 1636 r. w Lublinie.

W 2 poł. XVII w. żył inny Jacek Sękowski, dominikanin, który w 1675 r. otrzymał pozwolenie na wyjazd do Włoch.

I.

1. Modus publice per choros recitandi rosarium B.V. Mariae... Lublini 1628 12° k. nlb. 96. — Toż. Cracoviae 1629 Typis Antonii Wosiński 12°.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 248-249; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 277; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 534.

Bp Edward Ozorowski

Siarczyński Franciszek Ludwik Dionizy h. Sas, krypt.: F.S., Fr.S., S..., X.S., (1758-1829), pijar, po sekularyzacji proboszcz, pierwszy dyrektor Ossolineum, historyk.

Urodził się 12 X 1758 r. w Hruszowicach k. Jarosławia z ojca Ludwika, podczaszego nowogrodzkiego oraz podkomorzego sanockiego i matki Franciszki Chrzanowskiej. Uczył się u jezuitów w Jarosławiu, a w 1773 r. wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu. Po ukończeniu nowicjatu uczył się w kolegiach pijarskich, retoryki w Rzeszowie, filozofii w Międzyrzecu Koreckim w latach 1775-1778. W latach 1778-1780 sam był nauczycielem w Łukowie. Teologię studiował w Krakowie w latach 1780-1781. Od 1781-1785 r. był proferorem gramatyki, geografii i historii w Collegium Nobilium w Warszawie. W międzyczasie 5 IV 1783 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1785 r. przeniesiono Siarczyńskiego do Radomia na profesora wymowy. Po roku wrócił w tym samym charakterze do Collegium Nobilium, pełniąc ponadto obecnie urząd kaznodziei.

W Warszawie nawiązał Siarczyński stosunki z grupującym się na

dworze Stanisława Augusta światem literacko-naukowym i sam podjął działalność pisarską, publicystyczną i naukową; za pracę o soli otrzymał od króla medal „Merentibus". W 1789 r. opuścił zakon pijarów. Z prezenty królewskiej otrzymał probostwo w Kozienicach, gdzie założył szkołę i szpital. W 1791 r. bp A. Okęcki zamianował Siarczyńskiego kanonikiem hon. warszawskim, a bp I. Krasicki takimże kanonikiem warmińskim. Jako proboszcz nie zerwał Siarczyński kontaktów z Warszawą. Podczas insurrekcji kościuszkowskiej redagował wraz z F.K. Dmochowskim „Gazetę Rządową" i „Gazetę Wolną Obywatelską". W 1799 r. zrezygnował z probostwa kozienickiego, złupionego w 1794 r. przez wojsko rosyjskie, później zaś dotkniętego jeszcze pożarem, a przyjął ofiarowane mu przez Izabelę z Czartoryskich Lubomirską probostwo w Łańcucie, skąd w 1804 r. przeniósł się na probostwo w Jarosławiu.

Tu przeżył ciężkie chwile w związku z zamknięciem i sprzedaniem kościoła parafialnego (po zniesionej kolegiacie) i przeniesieniem parafii do pojezuickiego kościoła św. Jana. W parafii zorganizował wzorowo pracę duszpasterską, poza tym założył szkołę niedzielną i szkołę dla dziewcząt. W 1807 r. był komisarzem biskupim przy likwidowaniu Diecezji Tarnowskiej, w 1813 został egzaminatorem zakonników, w 1814 dziekanem jarosławskim. Z ramienia bpa A. Gołaszewskiego wizytował diecezję. Pod koniec życia otrzymał hon. kanonię przemyską i został deputatem kleru do sejmu galicyjskiego.

Na kolejnych probostwach Siarczyński pracował naukowo. Jako proboszcz jarosławski korzystał z biblioteki Czartoryskich w odległej o 22 km Sieniawie. W 1827 r. powołano Siarczyńskiego na pierwszego dyrektora Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Przeniósłszy się do Lwowa, rozpoczął pracę około inwentaryzacji księgozbioru, a równocześnie założył i redagował kwartalnik „Czasopism Naukowy Księgozbioru Publicznego im. Ossolińskich", który zapełniał przeważnie własnymi artykułami. W uznaniu zasług Siarczyńskiego dla nauki powołano go w 1801 r. na członka warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i w 1828 r. na członka Krakowskiego Towarzystwa Naukowego. Zmarł nagle przy biurku 7 XI 1819 r., pochowany we Lwowie.

I.

1. Wiadomość o życiu i pismach Grzegorza Knapskiego (jezuity). *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 3 s. 32-49.

2. Dzieje biskupstwa przemyślskiego, greckiego i łacińskiego obrządku. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 4 s. 3-21.

3. Wiadomość o przekładach biblii w języku polskim. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 4 s. 36-60.

4. Wiadomość o świętej Piatnicy czyli Paraskewie, która z dawna u Sławian, a mianowicie u Rusinów we czci szczególnej jest miana. *Czasop. Nauk Ossol.* [R. 2]: 1929 z. 4 s. 50-58.

5. Przekł.: J.H. SCHMITT: Zgodność i różność między Wschodnim i Zachodnim Kościołem, czyli pomysł ku połączeniu odstępnej Cerkwi Greckiej z Kościołem Rzymsko-Katolickim. Dzieło... przełożone i przekształcone po polsku przez... z różnymi ważnymi jego dodatkami i wydawcy. W. 1831 Wyd. B. Gutkowski, Druk. XX. Misjonarzy 8° s. XXIX, 533, nlb. 7.

6. Solikowski Jan Dymitr z Solek h. Bończa arcybiskup Lwowski. *Lwowianin.* R. 1835 t. 3 s. 151-153.

7. O ręce ś. Jana Chrzciciela w kościele ruskim w Brzeżanach. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1062 k. 4-10v. Zaginął.

8. Zbiór podanych przełożeń, próśb i zaskarżeń do różnych sądów, zwierzchności i przełożeństw jako też i listów do różnych osób pisanych w sprawach tyczących się kościoła kolegiaty jaro-

sławskiej, a to od roku 1803 do 1815 spisany ręką własną. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 466 2° k. 140.

II.

1. Przekł.: Uwaga na koszta pogrzebowe w Wiedniu. Wr. [właściwie Kr.] 1771 8° s. 20. — Toż. Kr. 1801. — Toż przedr. A. SKAŁKOWSKI w: Archiwum Wybickiego. T. 1. Gdańsk 1948 s. 98-105 (jako pismo WYBICKIEGO). Wyd. anonimowo. Współcześnie przypisywano utwór także A. TRZCIŃSKIEMU.

2. Sztuka ogrodnicza czyli o ogrodnictwie, zawierająca przepisy chodzenia przyzwoitego około ogrodów kwiatowych, kuchennych i sadów z przydaniem niektórych ciekawych wiadomości i sekretów. W Krakowie 1782 kosztem Ignacego Grebla 8° s. 146. — Toż. W Krakowie 1785 kosztem i drukiem Ignacego Grebla 8° s. 114. — Toż. Kr. 1802 8° s. 14, 155. — Toż. Edycja czwarta. Łuck 1803 8° s. 115. — Toż. Kr. 1805 Druk. Gröblowa 8° s. 304. — Toż. Edycja nowa. Kr. 1819 Druk. J. Mateckiego 8° s. 348, k. nlb. 11.

3. Przekł.: L. ECHARD: Dykcjonarzyk geograficzny czyli opisanie królestw, prowincji, miast, biskupstw, księstw... w czterech częściach świata... Po angielsku napisany przez pana ECHARDA, z trzynastej edycji angielskiej na francuski język przełożony, powiększony i poprawiony przez K. VOSGIEN. Na koniec z ósmej francuskiej edycji w polskim wydany języku z dodatkiem zaszłych odmian i umieszczeniu wielu miast i prowincji polskich. T. 1-3. W Warszawie 1782-1783. Dufour 8° t. 1 s. 315; T. 2 s. 368; T. 3 s. 218. Dodatek do t. 3 s. 16, 67.

4. Przekł.: G.T.F. RAYNAL: Historia polityczna rewolucji amerykańskiej teraźniejszej przez... w francuskim napisana języku a teraz na polski przełożona. W Warszawie 1783 Nakł. i Druk. Michała Gröbla 8° s. 233, k. 4.

5. List Sandomierzanki do Podolanki. Kraków 1784 u Ignacego Grebla 8° k. nlb. 10. — Toż. pod zm. tyt.: Antipodolanka czyli list Sandomierzanki do Podolanki. W: [D. M. KRAJEWSKI]: Podolanka wychowana w stanie natury... Lwów 1784. — Frag. przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA w: Ludzie oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958. Wyd. anonimowe, przypisywane też F.K. DMOCHOWSKIEMU. Jest to polemika z D.M. Krajewskim.

6. List Paryżanki do Podolanki czyli oryginał do kopii. [Warszawa] 1874 8° s. 15. Wyd. anonimowe. Ciąg dalszy polemiki z D.M. Krajewskim.

7. Mowa przy dorocznym zaczęciu Szkół Warszawskich XX. Scholarum Piarum miana przez... W Warszawie 1788 8° s. 27.

8. Krótka fizyczna i historyczna wiadomość o soli. B. m. [Warszawa] 1788 W. Druk. J.K. Mości i Kom. Eduk. Nar. 8° s. 58.

9. Uwagi nad niektórymi dezyderatami Wszechnicy Krakowskiej. [1788].

10. Przekł.: J.J. DUSCH: Listy moralne do utworzenia pięknego serca stosowne z niemieckiego na polski język przełożone. T. 1-2. Kraków 1785-1788. Druk. Ignacego Gröbla 8° t. 1 k. nlb. 1, s. 252; T. 2 k. nlb. 2, s. 305. — Toż. T. 1-2. Kraków 1792-1793 Druk. Antoniego Gröbla 8°. — Toż. T. 1-2. Kr. 1800. — Toż. T. 1-2. Kr. 1805. — Toż. T. 1-2. Wyd. 4. Kr. 1808 Druk. T. Greblowej 8° t. 1 s. 252; T. 2 s. 105.

11. Wyd.: Traktaty między mocarstwami europejskimi od roku 1763 zaszłe podług lat porządku z przyłączoną potrzebnej historii wiadomością. Opisane i zebrane przez... [T. 4]. W Warszawie 1789 w Druk. J.K. Mości i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 4 s. 375, k. nlb. 2. — Traktaty... od roku 1779 zaszłe. T. 5. W Warszawie 1789 w Druk. J.K. Mości i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° s. 347, k. nlb. 1. — Traktaty... T. 6. W Warszawie 1790 w Druk. J.K. Mości i Rzeczypospolitej XX. Scholarum Piarum 8° s. 253 k. nlb. 1. Do t. 4 Przedmowa SIARCZYŃSKIEGO. T. 1-2 wyd. F. OBERMAIER, t. 3. W. SKRZETUSKI.

12. Zakus nad zaciekami Wszechnicy Krakowskiej czyli uwagi nad niektórymi tej Akademii dysertacjami. Cz. 1. W Warszawie [1788] P. Dufour 8° s. 95. Przeciw profesorom krak. M. Fijałkowskiemu, J. Przybylskiemu, A. Trzcińskiemu. Cz. 2 nie ukazała się. Możliwe współautorstwo F.K. DMOCHOWSKIEGO.

13. Pochwała Stanisława Szczęsnego Potockiego generała artylerii koronnej. W Warszawie 1789 w Druk. XX. Scholarum Piarum 8° s. 43. Wyd. anonimowe.

14. Geografia czyli opisanie naturalne, historyczne i polityczne krajów i narodów we czterech częściach świata zawierających się, z dołączeniem geografii astronomicznej. T. 1-3. W Warszawie 1790-1794 w Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° t. 1 k. nlb. 8, s. 402, k. nlb. 4; T. 2 k. nlb. 2, s. 539, nlb. 1; T. 3 s. 684, k. nlb. 1. Brak opisu Polski, dzieło niedokończone.

15. Wyd.: Traktaty, konwencje handlo-

we i graniczne, wszelkie publiczne umowy między Rzeczypospolitą Polską i obcymi państwami od 1764 dotąd, to jest do r. 1791... Cz. 1-2. W Warszawie 1791 w Druk. J.K. Mości i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° k. cz. 1 nlb. 2, s. 385; Cz. 2 k. nlb. 3, s. 348.

16. Dzień Trzeci Maja roku 1791. W Warszawie b. r. Nakł. i Druk. M. Gröbla 8° k. nlb. 3, s. 260. — Toż. Kr. 1891 Nakł. Spółdz. Wydawn. Druk. Związkowa 8° s. nlb. 2, 187. Wyd. anonimowe, autorstwo przypisywane też bratu Antoniemu.

17. Ekonomia Kozienicka dóbr stołowych J.K. Mości w województwie sandomierskim, powiecie radomskim. *Dzien. Handl.* R. 1791 s. 163-179.

18. Przekł.: F. ARNAUD BACULARD: Daminville. Powieść wyjęta z dzieła francuskiego pana... pod tyt.: Doświadczenia uczucia. Na polski język przetłumaczona przez... Lw. 1803 Piller 8° s. 149.

19. Uwagi i postrzeżenia czynione nad dziełem: Dzieje panowania Zygmunta III... przez J.U. NIEMCEWICZA w Warszawie roku 1819 wydanym. *Pszczoła Pol.* (Lwów) R. 1820.

20. Do... Księżnej Jejmości Teresy z książąt Czartoryskich Lubomirskiej w dzień jej urodzenia d. 15 października 1823. Lw. 1823 Druk. J.J. Pillera 4° k. 3. Wiersz.

21. Mowa żałobna na śmierć książęcia Adama Kazimierza na Klewaniu i Żukowie Czartoryskiego c. k. wojsk austriackich marszałka polnego.. w obchodzie żałobnym przy wyprowadzaniu zwłok przez... miana dnia 25 marca 1823 w Sieniawie. Lw. 1822 Druk. J. Pillera 8° s. 16.

22. Kazanie pogrzebne na śmierć... X. Antoniego z Gołasza Dąb Gołaszewskiego biskupa przemyskiego.. dnia 30 kwietnia 1824 w kościele przemyskim przez... miane. Lw. 1824 P. Piller 8° s. II, 24.

23. Wiadomość historyczna i statystyczna o mieście Jarosławiu... przez... Lw. 1826 Druk. Józefa Schnaydera 8° s. XIV, 148.

24. Rozprawa o starodawnych osadnikach niemieckich. *Pątnik Nar.* R. 1827 t. 1 s. 129-147.

25. Do nowego Redaktora [Rozmaitości Mikołaja Michalewicza]. *Rozmaitości.* (Lw.). R. 1827 nr 1.

26. Obrona krytyki czyli pism rozsądku. *Rozmaitości.* R. 1827 nr 8.

27. O dziele wychodzącym w Wiedniu z napisem: Neues Conversations-Lexicon. *Rozmaitości.* R. 1827 nr 18.

28. Obraz wieku panowania Zygmunta III... zawierający opis osób, żyjących pod jego panowaniem, znamienitych przez swe czyny pokoju i wojny, cnoty lub występki, dzieła piśmienne, zasługi użyteczne i celne sztuki, porządkiem abecadła ułożony. T. 1-2. Lw. 1828 Druk. J. Sznajdra 8° t. 1 s. IV, 353; T. 2 s. 398, k. 2.

29. Nowy kalendarzyk czyli świętnik lwowski na rok 1829. Lw. 1828 Wyciśnięto u P. i A. Pillerów 16° s. 148.

30. Obwieszczenie czasopisma, które Zakład Narodowy Księgozbioru imienia Ossolińskich wydawać będzie. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 1-8.

31. Wspomnienie zasług i dzieł męża wiekopomnej pamięci Józefa Maksymiliana hrabiego z Tęczyna Ossolińskiego jako dług wdzięczności narodowej. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 9-38.

32. Rozprawa czyli Sławianie lub Słowianie zwać się i mówić właściwie mają. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 38-63.

33. Badanie o dawnej siedzibie Radymiczanów i Wiatyczanów niegdyś nad rzeką Sanem w sąsiedztwie Lachów i Rusinów zamieszkałych. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 64-75.

34. Wiadomość o Wojciechu Jaksie z Bobowej Bobowskim czyli Hali-Beju Terdziumanie Paszy Mahometa IV. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 89-103.

35. Już czas abyśmy się bez pożyczki [wyrazów obcych] obeszli. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 104-120.

36. Sprawa o stanie Księgozbioru Publicznego imienia Ossolińskich we Lwowie roku 1828. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R.]: 1828 z. 1. s. 130-137.

37. Doniesienie śmierci [Jacentego Fredry]. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 1 s. 139-140.

38. Rozprawa o początku nazwy Rusi i Rusinów. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 2 s. 3-30.

39. Badanie względem listu Jana Smery do Włodzimierza Wielkiego książęcia Rusi, o którego znajdowaniu się w monasterze S. Spasa blisko Sambora położonym napisał Krzysztof Sandiusz w książce roku 1669. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 2 s. 31-42.

40. Dzieje księstwa niegdyś przemyślskiego. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 2 s. 63-78, z. 3 s. 3-23.

41. Wiadomość o dawnym powszechnym używaniu łazien w krajach słowiańskich a w szczególności w Polsce i Rusi. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 2 s. 100-115.

42. Ślady walk Trajana w Galicji i Rusi. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 2 s. 116-212.

43. Rozprawa czy Wanda do prawdziwych lub bajecznych dziejów należy? *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 3 s. 77-84.

44. Rzecz o stanie piśmiennictwa polskiego w Galicji. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1823 z. 3 s. 114-136.

45. Wspomnienie cnotliwego życia Józefa Kalas. Gorczyńskiego włości Strzeszowa i innych w obwodzie wadowickim dziedzica... *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 3 s. 153-156.

46. O skalnym oleju czy porkurze jako właściwym płodzie ziemi galicyjskiej. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 4 s. 93-101.

47. Powieść niezbyt dalekiego mieścem i czasem zdarzenia. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 4 s. 102-109.

48. Rzecz o szarańczy ku nauce, przestrodze i wiadomości. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 4 s. 110-131.

49. O założeniu i stanie zbioru narodowego im. książąt Lubomirskich, Museum Lubomirianum i uczynionych dlań darach. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 1]: 1828 z. 4 s. 135-154.

50. Wiadomość o dawniejszym i późniejszym stanie miasta Przemyśla, o dziejach jego, o mieszkańcach niegdyś Ziemi teraz Obwodu Przemyślskiego. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1828 z. 1 s. 4-22.

51. Śledzenie dokładniejszej wiadomości o Twardowskim w wiekach przeszłych za sławnego czarodzieja mianym. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 1 s. 23-36.

52. Imiona polskie tudzież niektórych imion obcych polskie znaczenie. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 1 s. 37-50.

53. O śpiewach narodowych litewskich przez L. J. Rhesę zebranych a przez Fr. Lad. Celakowskiego na język czeski przełożonych i w Pradze r. 1827 wydanych. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 1 s. 51-67.

54. Rzadki długoletni przykład. (Nekrolog Jana Alojzego Gintowta Dziewałtowskiego). *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 1 s. 138-141.

55. Wspomnienie bitwy z Turkami i poległego na niej Władysława III króla polskiego i węgierskiego dnia 10 listopada roku 1444. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 2 s. 3-15.

56. Słowniczek niektórych mniej lub źle używanych wyrazów polskich z uwagą co do właściwego ich znaczenia. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 2 s. 16-29.

57. Opisanie miasta Sambora i obwodu jego, dzieje dawne miasta tego i stan niniejszy. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 2 s. 50-73.

58. Badanie czyli mieszkańcy Rusi Czerwonej mieli niegdyś jakie szczególne prawo pisane? *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 2 s. 74-83.

59. Dzieje postępu oświaty narodów lat porządkiem od narodzenia Chrystusa Pana. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 2 s. 133-145; z. 3 s. 53-84.

60. Przekł.: JUNGMANN J.: O piśmiennictwie wzorowym w ogólności, a w szczególności o czeskim. Przekład z języka czeskiego. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1929 z. 2 s. 137-147; z. 3 s. 124-131.

61. Przekł.: B. LOBKOVIČ z Hassensteinu: Przekłady polskie wierszów łacińskich Bolesława Lubkowicza napisanych w wieku XV na pochwałę cieplic Karlsbadu. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 3 s. 3-13.

62. Dzieje niegdyś Księstwa Bełzkiego i miasta Bełza. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 3 s. 14-32.

63. O fizycznym wychowaniu młodzieży i o zapaśniczych ćwiczeniach (gymnastika). *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 3 s. 33-55.

64. Wykład właściwego znaczenia niektórych wyrazów polskich. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 3 s. 88-98.

65. Dzieje niegdyś Księstwa Trębowelskiego i Dźwinogrodzkiego. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 4 s. 3-30.

66. Wiadomość o Trębowli i Dźwinogrodzie. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 4 s. 31-39.

67. Rozprawa o początku i zwyczaju nadwornych błaznów czyli trefnisiów w Polsce. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 2]: 1829 z. 4 s. 40-49.

68. O Konradzie Celtis akademiku krakowskim. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 3]: 1830 z. 1 s. 50-57.

69. Kazania śp... Zebrane z pozostałych jego rękopismów. Wyd. ks. J. A. KAMIŃSKI. Lw.-Tarnopol 1832 Nakład F. Pillera 8° s. 259. Załączony żywot F. Siarczyńskiego pióra J. A. KAMIŃSKIEGO.

70. Obraz wieku panowania Zygmunta III... czyli obraz stanu narodu i kraju... T. 1-2. P. 1843-1858 Nowa Księgarnia 8°. t. 1 s. XI, 337; T. 2 s. 404.

71. Kozienice. Podług rękopisu F. Siarczyńskiego. Wyd. J. GACKI. *Pam. Rel.-Mor.* R. 7: 1847 t. 13 s. 93-126, 181-209.

72. Opis powiatu radomskiego w rękopisie pozostały wydał T. LIPIŃSKI. W. 1847 Druk. Rządowa 16° s. 204.

73. O stosunku Katarzyny II do Porty. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 149/II k. 144-145.

74. Opowiadania o królu Stanisławie Auguście oraz o Szczęsnym Potockim. Rkps Bibl. Ossol., k. 295v-296.

75. Przysposobienie do żywotopisma księcia Adama Czartoryskiego zmarłego dnia 19 marca 1823. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 535/III k. 52-56v.

76. Materiały do geografii Polski. Lit. A-O. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 499/III 2° k. 528.

77. Materiały do geografii Polski. Lit. O-Z. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 498/III 2° k. 441.

78. Materiały do geografii Polski. Lit. B-N. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 497 2° k. 475. Brak k. 434-443.

79. Materiały do geografii i historii Polski i Rusi oraz do heraldyki. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 507 2° s. 272. Zaginął.

80. Materiały do geografii i historii Polski. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 501/III k. 1-19v, 29-30v, 33-158, 166-220, 222-223, 226-301v, 308, 339, 362.

81. Materiały geograficzne. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 500/III k. 203-244, 247-429, 431-435, 438-467, 555-654, 659-661, 665-706, 763-770.

82. Przyczynki do dziejów polskich w latach 1787-1788. Autorstwo niepewne. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 527/III k. 25-55.

83. 61 rozprawek, notat, wypisów na różne tematy historyczne. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 496/II 2° s. 396.

84. Różne rozprawki (w większości drukowane), notaty, wypisy. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 510 2° k. 245. Zaginął.

85. Różne rozprawki (w większości F. Siarczyńskiego), notaty, wypisy, akta i listy. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1087 2° s. 360. Zaginął.

86. Rozmaitości rękopiśmienne. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 502/II 2° k. 276. Brak k. 3-276.

87. Kazanie z powodu pierwszego wnijścia do katedralnego kościoła JW. Jana Potockiego biskupa przemyskiego dnia 2 kwietnia 1826 przez... Rkps Bibl. Ossol., sygn. 907 k. 33-38v. Zaginął.

88. Dziennik czynności urzędowych Księgozbioru narodowego im. Ossolińskich we Lwowie przez... pisany od dnia 1 stycznia r. 1828 (a doprowadzony do 20 października 1829). Rkps Bibl. Ossol., sygn. 533/III 2° s. 119.

89. W nekrologu F. Siarczyńskiego [J. DZIERZKOWSKI]: Wiadomość o życiu i pismach X. Franciszka Siarczyńskiego. *Czasop. Nauk. Ossol.* [R. 3]: 1830 z. 1 s. 106-140 wymieniono pozostałe po nim rękopisy, z których część weszła do zbiorów Ossolineum (sygn. 496/II 510, 1087, 502/II — zob. poz. 83, 84, 85, 86), a część zaraz po śmierci ich autora się rozproszyła. Były one następujące: Słownik historyczno-statystyczno-geograficzny Królestwa Galicji. T. 1-3; Dzieje narodu i kraju Rusi Czerwonej, a w ogólności Rusi południowo-zadnieprskiej. T. 1-3. (Siarczyński uważał je za główne swe dzieło, fragmenty zaś ogłosił drukiem — zob. poz. 39, 62, 65); Słownik znakomitych osób za panowania Zygmunta III. Uzupełnienie do dzieła wydanego drukiem; Materiały do słownika znakomitych Polaków wszystkich wieków. Kilka tomów; Noworocznik czyli Kalendarz na r. 1830; Rozprawa o Wenedach, Wenetach, Winidach itd. Sławianach; O Sławianach. Tłumaczenie ze Storcha; O gramatyce słowiańskiej; Język czesko-słowiański; O mianowaniu cara i cesarza Rosji; O cenzurze duchownej w Polsce; O inkwizycji w Polsce i na Rusi; Dawne pomysły kanałów do połączenia rzek polskich; Uwagi względem rządu lennego w Polsce; O początkowej poczcie w Polsce; O listowaniu w Polsce w różnych wiekach; O dawnych u nas pieniądzach, podatkach i handlu; Podatki w Królestwie Polskim około 1717; Obserwatorium we Lwowie. Tłumaczenie z Monatliche Correspondenz. 1801 listopad; O ordynacji Ostrogskiej; O biskupstwie katolickim bakońskim czyli wołoskim; Mowa na obchodzie weselnym JO. Xiężniczki Izabelli Lubomirskiej zaślubionej JO. Xięcu Władysławowi Sanguszkowi w lipcu r. 1829; Wiadomość o miarze osmak zwanej; Wiadomość o kraju polskim zwanym Podlasie; O wójtostwach i sołtystwach w Polsce; O słobodach i wołach; Wiadomość o rękopisie bezimiennego Beli króla węgierskiego; O Łysej Górze w Sandomierskim; Rys historyczny o początkach klasztorów bazyliańskich w Galicji; Wiadomość o pisarzu i dziele: Histoire de l'Anarchie de Pologne, tłumaczenie z Monitora francuskiego 1808 nr 251; Rozprawa ile piśmiennictwo polskie rosyjskiemu i to nawzajem naszemu pomocnym być może i powinno; Wspomnienie pięknych czynów (czyny mniej znajome Polaków).

90. Red. (wspólnie z DMOCHOWSKIM): *Gazeta Rządowa* i *Gazeta Wolna Obywatelska* w 1794 r., od lipca.

91. Red.: *Czasopism Naukowy Księgozbioru Publicznego im. Ossolińskich.* [R. 1]: 1828 z. 1-4, [R. 2]: 1829 z. 1-4; z. 4 (wyszedł już po śmierci Siarczyńskiego).

92. Listy: Do J. U. Niemcewicza z 1829 i do E. Czarneckiego z 1829. Wyd. A. KRAUSHAR w: Towarzystwo Warsz. Przyj. Nauk. T. 7. W. 1905. — Do J. M. Ossolińskiego z 1823. Rkps Ossol., sygn. 2193/II. — 118 listów do A. Rościszewskiego z 1819-1829. Rkps Ossol., sygn. 1113/I s. 103-576. — Do Stanisława Augusta Rkpsy Bibl. Czart., sygn. 700, 734,

736. — Do K. Tańskiej. Rkps PAN Kr., sygn. 121. — Do Towarzystwa Przyjaciół Nauk z 1823. Rkps AGAD. (Arch. Tow. Warsz. Przyj. Nauk), sygn. 62 s. 103. — Do F. P. Turskiego z 1791. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3295/II k. 79. — Do T. Wasilewskiego z 1829. Rkps Ossol., sygn. 4364/II. — 31 listów do różnych osób (W. Federowicza, S. Jaszowskiego, Urbańskiego, Żychlińskich) z 1812-1829. Rkps Ossol., sygn. 111/I s. 1-79, 85-100. — 13 listów do różnych osób (ks. Faygla, Kłodzińskiego, H. Lubomirskiego, Piątkiewicza, Redakcji „Rozmaitości", E. Sanguszki, Tarnowskiego, Tyszkowskiego, Wiesiołowskiego, ks. Zabierzowskiego) z 1826-1827 (bruliony). Rkps Bibl. Ossol., sygn. 510. Zaginął.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 158-164; cz. 2 s. 131-132, tamże literatura. — Ponadto: Głos przy wyprowadzeniu zwłok... *Rozmaitości.* R. 1829 nr 49 s. 393-395; H. K.: Żal nad zgonem Franciszka Siarczyńskiego... Tamże, s. 395-396; HARLENDER J.: Ks. Franciszek Siarczyński. W: Jarosław i jego ludzie. Jarosław 1937 s. 5-31; GRZYBOWSKI S.: Siarczyński Franciszek. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 347; Materiały do polskiej leksykografii nautycznej. (Fr. Siarczyński: Wyrazy marynarskie używane w pismach geograficznych). Wyd. A. KASPRZYCKA. *Nautologia.* R. 6: 1971 ne 2/4 s. 57-70; BOGUSZ A.: Przemysł Galicji w latach dwudziestych XIX wieku w świetle słownika geograficznego F. Siarczyńskiego. *Annales Univ. M. Curie-Skłodowska.* Ser. B. Vol. 29: 1971 s. 287-312; KOLASA J.: Siarczyński Franciszek. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 811-812; KOSIŃSKI J. A.: Prace bibliotekarskie pierwszego dyrektora Ossolineum ks. Franciszka Siarczyńskiego. *Rocz. Zakł. Nar. im. Ossol.* T. 8: 1973 s. 93-113.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Siarkowski Władysław, krypt.: Siar., Siark., (1840-1902), proboszcz w Kijach, historyk, archeolog.

Urodził się 28 II 1840 r. w Imielnie w pow. stopnickim. Po ukończeniu w 1850 r. szkoły elementarnej uczył się w latach 1850-1859 w Szkole Wydziałowej i w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W 1859 r. zaciągnął się jako ochotnik do wojska austriackiego i podobno brał udział w wojnie austriacko-włosko-francuskiej. Po 15 miesiącach wystąpił z wojska, wrócił do Kongresówki i w 1860 r. zgłosił się do Seminarium Duchownego w Kielcach. Jako kleryk pełnił Siarkowski w 1863 r. równocześnie ze studium teologii obowiązki sekretarza miejscowego konsystorza. Wyświęcony na księdza w 1864 r. został wikariuszem w Proszowicach. W 1866 r. objął to samo stanowisko w Kielcach, a równocześnie posadę notariusza w konsystorzu. Usunięty zeń w 1867 r. przez władze rządowe wrócił do konsystorza w 1873 r. W roku następnym został regensem konsystorza i na tym stanowisku pozostał do 1900 r. W 1877 r. otrzymał probostwo w Kijach, a w 1878 r. kanonię hon. w kapitule sandomierskiej.

Przez całe życie zbierał Siarkowski pieśni ludowe, różne znaleziska archeologiczne, zapisywał ludowe zwyczaje z regionu kieleckiego, prowadził nawet na małą skalę wykopaliska. Zgromadzone zbiory archeologiczne ofiarował krakowskiej Akademii Umiejętności. Doskonałym przeglądem jego zbieractwa są ogłaszane przezeń artykuły. W 1876 r. został członkiem Komisji Archeologicznej Akad. Umiej., a w 1878 r. członkiem lwowskiego Towarzystwa Archeologicznego.

Z powodu słabego zdrowia zrezygnował w 1900 r. z regensostwa konsystorza i z probostwa w Kijach, osiadł w Grodźcu u rodziny i tam zmarł 23 III 1902 r. W kościele w Kijach uczczono jego zasługi pamiątkową tablicą.

I.

1. Kościół w Proszowicach. *Tyg. Ilustr.* T. 16: 1867 nr 416 s. 128-129.

2. Wiadomość o kościele w Zembocinie. *Zorza.* R. 3: 1868 nr 46 s. 370-371.

3. Kościół św. Trójcy czyli seminaryjski

w Kielcach. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 14.

4. [O parafii Chroberz]. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 16.

5. O nabożeństwie majowym. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 35.

6. [O parafii Żembocin]. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 41/42.

7. Wiadomości o Siostrach Miłosierdzia w Kielcach. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 62.

8. Ostatnia zakonnica suprymowanego klasztoru PP. Norbertanek w Busku. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 65, nr 68. — Toż w osob. odb. Kielce 1871.

9. Biskup Łętowski. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 8, nr 9.

10. Wspominki o zmarłych kapłanach w diecezji. Notatki. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 23.

11. Tablice erekcyjne w kościołach: Oleśnica i Stopnica. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 53.

12. Groby kościoła N. Marii Panny i bulla erekcyjna diecezji i katedry kieleckiej przez... W. 1872 Nakł. Michała Goldhaara 8° s. 93.

13. O kościele w Koniuszy i o św. Wiktorii. *Zorza.* R. 7: 1872 nr 37 s. 301-302.

14. Kościół Najśw. Marii Panny w Kielcach. *Pam. Kiel.* R. 3: 1874 s. 1-28.

15. Pomnik Rafała Granowskiego w kościele św. Jakuba w Sandomierzu. *Pam. Kiel.* R. 3: 1874 s. 113-116.

16. Nieznane pamiątki w Kielcach. [O ornatach]. *Gaz. Kiel.* R. 5: 1874 nr 21.

17. Pamiątki i zabytki przeszłości. Zamek kielecki [biskupów krakowskich]. *Gaz. Kiel.* R. 6: 1875 nr 36; nr 37; nr 38; nr 39.

18. Historia kieleckiego szpitala św. Trójcy. *Gaz. Kiel.* R. 6: 1875 nr 84.

19. Żałoba po św. Stanisławie. *Gaz. Kiel.* R. 8: 1877 nr 36.

20. Nieznane pamiątki historyczne niektórych kościołów powiatu olkuskiego zebrane przez... *Bibl. Warsz.* Ser. 5. R. 37: 1877 t. 2 s. 493-498.

21. Dzwony w guberni kieleckiej. Rzecz archeologiczno-historyczna. W. 1878 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiry 8° s. 50.

22. Ks. Antoni Brygierski nieznany artysta malarz kielecki. Kielce 1878 Druk. S. Święcickiego 16° s. 20.

23. Kościół we Włoszczowej. *Kłosy.* T. 28: 1879 nr 706 s. 20-21.

24. Kościół parafialny w Tarczkach. *Tyg. Ilustr.* T. 9: 1880 nr 211 s. 26.

25. Chrzcielnica w kościele parafialnym w Bodzentynie. *Tyg. Ilustr.* T. 10: 1880 nr 248 s. 46.

26. Starożytny mszał archidiecezji gnieźnieńskiej z 1555 r. w kościele kurzelowskim. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 50 s. 808-809.

27. Kielich mszalny z XV wieku. *Tyg. Ilustr.* T. 11: 1881 nr 277 s. 250.

28. Rec.: I. POLKOWSKI: Spis rzeczy skarbcowych wystawionych w kapitularzu katedry krakowskiej. Kr. 1881. *Prz. Bibl. Archeol.* R. 2: 1882 t. 3.

29. Diariusz podróży Stanisława Reszki z lat 1586-1589. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 1 s. 4-6; nr 2 s. 19-23; nr 3 s. 36-37.

30. Wyd.: K. SOŁTYK: Instrukcja do cudzych krajów wyjeżdżającemu Imci ks. kantorowi krakowskiemu [Michałowi Sołtykowi] od księcia biskupa krakowskiego stryja jego... na Promniku 20 sierpnia 1765 r. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 28 s. 438-439; nr 29 s. 452-454.

31. Kilka lat do biografii ks. Michała Sołtyka. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 30 s. 472.

32. Notatki historyczno-kościelne z dawnych akt zebrane przez... *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 21 s. 328-330; nr 22 s. 346; nr 23 s. 362-365; nr 28 s. 438-441; nr 49 s. 772-775.

33. Jeszcze o starych inwentarzach kościelnych. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 43 s. 675-679.

34. Przyczynek do zwyczajów prawnych w Kościele wieków średnich. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 48 s. 757-759; nr 49 s. 772-773.

35. Wytrykusy kościelni. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 1 s. 5-8.

36. Kilka terminów inwentarzowych. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 9 s. 136-139.

37. Z inwentarzy kościelnych. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 27 s. 423-426; nr 28 s. 437-439.

38. Przyczynek do biografii ks. Klemensa Bąkiewicza biskupa nominata sandomierskiego. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 47 s. 740-742.

39. Wiadomości o szczątkach ornatu z XV wieku w kościele wiejskim w Piotrkowicach. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 30 s. 465-467.

40. Zapowiedzi stanu kapłańskiego z ambon. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 51 s. 807-809.

41. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. Księża droga pod Skalbmierzem. *Zorza.* R. 3: 1868 nr 20 s. 157-159.

2. Wspomnienie o chłopku kaznodziei ze wsi Sukowa. *Zorza.* R. 3: 1868 nr 48 s. 386-387.

3. Kościół zaklęty. (Z podania ludowego). *Zorza.* R. 4: 1869 nr 26 s. 201-204; nr 27 s. 209-212.

4. Dół kmotrów. (Z podania ludowego). *Zorza.* R. 4: 1869 nr 36 s. 281-284.
5. Koniusza i podanie o wiernym koniu. *Zorza.* R. 4: 1869 nr 48 s. 377-380.
6. Wigilia Wielkanocy w Proszowicach. *Zorza.* R. 5: 1870 nr 14 s. 115-116.
7. Ksiądz Zygmunt Wiśniewski. (Wspomnienie pośmiertne). *Zorza.* R. 5: 1870 nr 20 s. 161-163; nr 21 s. 169-171.
8. Wspomnienie pośmiertne o śp. biskupie Majerczaku. *Zorza.* R. 5: 1870 nr 43 s. 349-350.
9. Wesele włościan z okolic Sobkowa i Chmielnika przez... Kielce 1871 Druk. E. Kołakowskiego 8° s. 15.
10. Wspominki z stron świętokrzyskich i podania ludowe. *Pam. Kiel.* R. 1: 1871 s. 81-97.
11. Nekrolog śp. Wojciecha Pańkowskiego. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 29.
12. [Polemika z p. K.Ł.]. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 30.
13. Gałka. (Baśń ludowa). *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 49.
14. Zakończenie roku szkolnego w Seminarium Kieleckim. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 57.
15. Wiadomości miejscowe i z okolicy. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 67.
16. Piekoszew czyli Piękoszew. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 74.
17. Zamek w Książu Wielkim. *Zorza.* R. 6: 1871 nr 4 s. 25-26.
18. Wspomnienia pośmiertne. [Śp. Maria Zembrzuska]. *Zorza.* R. 6: 1871 nr 6 s. 52-53.
19. Zacny i prawy człowiek. *Zorza.* R. 6: 1871 nr 17 s. 136-138.
20. Daleszyce. *Gaz. Kiel.* R. 2: 1871 nr 82.
21. Wykopaliska we wsi Miłułowicach. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 37.
22. Sobków. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 47.
23. Notatki z wycieczki w strony buskie. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 70; nr 71.
24. Czarnca. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 78.
25. Wspomnienia o Piotrze Szafrańcu. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 83.
26. Słów kilka o kwestii szkoły rzemieślniczo-niedzielnej w Kielcach. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 90.
27. Małogoszcz. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 93.
28. Sodalisi kieleccy. *Gaz. Kiel.* R. 3: 1872 nr 97.
29. Z Pińczowskiego. (Korespondencja). *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 15 s. 235-236.
30. Z Kielc. (Korespondencja). *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 35 s. 553-555; nr 45 s. 713-715; R. 12: 1874 nr 22 s. 345-347; nr 23 s. 360-361; R. 15: 1877 nr 40 s. 632-633; R. 16: 1878 nr 6 s. 89-92; nr 7 s. 104-106.
31. Zwyczaje ludu w wigilię św. Jana w guberni kieleckiej obchodzone. *Gaz. Kiel.* R. 5: 1874 nr 16.
32. Lud z okolic kieleckich. *Gaz. Kiel.* R. 5: 1974 nr 23; nr 25; nr 27; nr 29; nr 31; nr 33; nr 36; nr 39.
33. Szczątki Adama Śmigielskiego za wsią Szczaworyżem. *Gaz. Kiel.* R. 5: 1874 nr 52.
34. Pensja usług i ceny różnych przedmiotów przed 147 laty w Kielcach. *Gaz. Kiel.* R. 5: 1874 nr 60.
35. Red.: *Pamiętnik Kielecki.* R. 3: 1874.
36. Zarysy Chiwy (Przeróbka z rosyjskiego). *Pam. Kiel.* R. 3: 1874 s. 29-34.
37. Okolice Kielc. Piotrkowice. *Pam. Kiel.* R. 3: 1874 s. 35-47.
38. Nowy dokument dotyczący Jana Chryzostoma z Gosławic Paska. *Pam. Kiel.* R. 3: 1874 s. 61-63.
39. Kadzielnia. *Pam. Kiel.* R. 3: 1874 s. 77-79.
40. Ułamek „Tragedii Żebraczej" z 1552 roku. *Bibl. Warsz.* Ser. 5. R. 35: 1875 t. 3 z. 8 s. 291-294.
41. Dawny ratusz kielecki. *Gaz. Kiel.* R. 6: 1875 nr 33.
42. Stanisław Czechowski starosta kielecki. *Gaz. Kiel.* R. 6: 1875 nr 51.
43. Zwyczaje ludowe wielkanocne. *Ognisko Dom.* R. 1876 nr 14.
44. Założenie i otwarcie szkół w Kielcach. *Gaz. Kiel.* R. 7: 1876 nr 76, nr 77.
45. Zagadki zebrane ze wsi Dymin, Kostomłót, Masłowa, Sukowa, Zagórza. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 1: 1877 s. 114-130.
46. Materiały do etnografii ludu polskiego z okolic Kielc. Cz. 1. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 2: 1878 s. 184-209; Cz. 2. Tamże. T. 3: 1879 s. 3-61; Cz. 3. Tamże. T. 5: 1881 s. 83-184. — Toż. w osob. odb. [Cz. 1-2]. Kr. 1878-1879 Nakł. Akad. Umiej. 8° s. 111; Toż w osob. odb. [Cz. 3]. Kr. 1880 Nakł. Akad. Umiej. 8° s. 104.
47. Zbiory przyrodnicze z okolic kieleckich w Seminarium Kieleckim. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 33 s. 534-535.
48. Korespondencja archeologiczna z powiatu kieleckiego. *Prz. Bibl. Archeol.* T. 1: 1881 s. 253-255.
49. [Polemika z powodu art. p. Gersona pt. Szymon Czechowicz]. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 1: 1881 s. 358-359.
50. W sprawie archeologii przedhistorycznej. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 1: 1881 s. 504-505.
51. Pamiątki polskie w skrabcu cesarskim w Wiedniu. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 2: 1881 s. 168-169.
52. Notatki z wycieczki archeologicznej do Koprzywnicy w powiecie sando-

mierskim. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 2: 1881 s. 279-284.

53. Przyczynek do monografii rodziny Dobiańskich. Ustęp z odsieczy Wiednia. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 3: 1882 s. 187-194.

54. Zagadki ludowe z różnych miejscowości guberni kieleckiej. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 6: 1882 s. 3-29. — Toż w osob. odb. Kr. 1882 8° s. 27.

55. Podania i legendy o zwierzętach, drzewach i roślinach. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 7: 1883 s. 106-134. — Toż w osob. odb. Kr. 1882 8° s. 14.

56. Materiały do etnografii ludu polskiego z okolic Pińczowa. Cz. 1. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 9: 1885 s. 3--72. — Toż w osob. odb. Kr. 1884 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 72.

57. Wiadomości o zabytkach przedhistorycznych w Rembowie pod Pińczowem. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 10: 1886 s. 17-23. — Toż w osob. odb. Kr. 1886 8° s. 7.

58. Wiadomości o zabytkach przedhistorycznych na Turku (pod Leszczynami) w Morawicy i w Trzciowej (pod Zagrodami) w Kieleckim. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 11: 1887 s. 1-12. — Toż. w osob. odb. Kr. 1887 8° s. 12.

59. Wiadomości o zabytkach przedhistorycznych w okolicach Pińczowa. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 12: 1888 s. 47-55. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 8° s. 9.

60. Wyciąg dosłowny procedury karnej z księgi akt wójtowskich b. miasteczka Krzyżanowice od roku 1528-1772 oraz innych akt dawnych. *Wisła.* R. 1890 s. 812-818.

61. Słownik gwary ludowej z okolic Pińczowa. *Spraw. Komisji Język. AU.* T. 4: 1891 s. 335-340. — Toż w osob. odb. Kr. 1891 8° s. 6.

62. Przyczynek do materiałów o stroju chłopskim w XVI w. *Wisła.* R. 1893 s. 849-851.

63. Potrawy, ciasta i chleby ludowe w okolicach Kielc, Pińczowa i Jędrzejowa. *Wisła.* R. 1893.

64. Przyczynek do zwyczajów i obrzędów religijnych. (Zgłoduchna, Borys). *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 49 s. 769-771.

65. Wiersze króla Jana Sobieskiego. *Dz. Pozn.* R. 1894 nr 4. — Toż. *Gaz. Lwow.* R. 1894 nr 2; nr 3.

66. Opisanie niektórych zwyczajów ludu guberni lubelskiej i siedleckiej. 1876. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3178 k. 1-458.

67. Szkice z podróży do Austrii i Włoch w roku 1882 przez... odbytej. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2068 k. 1-87.

68. Listy: 5 listów do „Zorzy" z 1871--1872. *Zorza.* R. 6: 1871 nr 192-193; R. 7: 1872 nr 1 s. 5-7; nr 26 s. 213-214; nr 40 s. 328-331; nr 49 s. 405-408. — 30 listów do Oskara Kolberga z 1876-1886. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2185 t. 3 k. 90-117; sygn. 2185 t. 4 k. 260v, 282-292.

III.

AUGUSTYNIAK G.: Śp. ksiądz Władysław Siarkowski. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 20 s. 313-316; nr 21 s. 328-330; Ksiądz Władysław Siarkowski. *Gaz. Świąt.* R. 22: 1902 nr 1109 s. 4-5; Śp. ks. Władysław Siarkowski. *Kron. Rodz.* R. 35: 1902 nr 15 s. 342; [Śp. ks. Władysław Siarkowski]. *Rola.* R. 20: 1902 nr 13 s. 201; Zgon uczonego męża śp. ks. Władysława Siarkowskiego. *Bies. Liter.* R. 26: 1902 t. 53 nr 16 s. 316; Siarkowski Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 227; WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 354; ZDANOWSKI J.: Ks. Władysław Siarkowski. *Kiel. Prz. Diec.* R. 34: 1948 nr 3/10 s. 216-223.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Siejkowski (Sieykowski) Michał (ok. 1695-1752), dominikanin, historyk swego zakonu.

Wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie 4 VI 1712 r. (w bardzo młodym wieku). Profesję zakonną złożył 9 XII 1714 r. Generał zakonu wstrzymał (26 VIII 1716 r.) jego wyjazd do Italii na studia, ponieważ Siejkowski nie miał zapewnionego miejsca pobytu w tym kraju. Dlatego Siejkowski odbywał studia filozoficzne i teologiczne w Studium Generalnym zakonu w Krakowie i równocześnie pełnił obowiązki wychowawcy kleryków u boku mistrza nowicjatu. Jeszcze 23 VI 1719 r. był studentem teologii w Krakowie. Wkrótce potem wyjechał na studia do Włoch, a 23 XI 1724 r. jako lektor filozofii otrzymał od generała polecenie powrotu do Krakowa i podjęcia wykładów w tamtejszym Studium Generalnym. W Krakowie wykładał Siejkowski filozofię lat 3, następnie został drugim lektorem teologii w Studium Formalnym w Po-

znaniu (1729-1732). W 1732 r. otrzymał tytuł prezentata teologii (STP). Po powrocie do Krakowa był kaznodzieją konwentowym, a także kapelanem na dworze Wodzickich. Przed 1741 r. piastował urząd przeora w Bochni, a potem w Toruniu, gdzie był także mistrzem nowicjuszy. Słynął z talentu kaznodziejskiego. Toteż 5 IX 1741 r. obdarzył go generał zakonu stopniem magistra teologii „via praedicationis", dzięki czemu objął urząd kaznodziejski w katedrze krakowskiej na Wawelu. Zbieranie materiałów do nowego wydania „Klejnotów" P.H. Pruszcza dało mu sposobność do szerszych badań nad przeszłością kościoła św. Trójcy w Krakowie przy konwencie dominikanów i w ogóle nad przeszłością swego zakonu. Ok. 1748 r. został przeorem konwentu krakowskiego. Zmarł w Krakowie 9 V 1752. Uchodził w swoim czasie za człowieka uczonego i światłego.

I.

1. Chronicon Universitatis Cracoviensis. Cracoviae 1733 4°. Dzieło znane jest tylko z relacji F. M. SOBIESZCZAŃSKIEGO w *Enc. powsz.* Orgelbranda (t. 23 s. 415) i z Catalogus... S. BARĄCZA, który powtórzył zapis Sobieszczańskiego. ESTREICHER natomiast (t. 28 s. 15) wątpi w istnienie takiej książki.

2. Oratio in laudem Sapientiae ac gratiarum actoria pro magisterio... dicta a..., Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis concionatore, dum ad eundem gradum promovebatur cum... P. Raphaele Chybiński... per... Patrem S. Th. Magistrum Justinum Jakielski. Anno Domini 1741. Die 5-ta Septembris. [Cracoviae 1741] 4° k. nlb. 2.

3. Dni Roczne Świętych, Błogosławionych, Wielebnych i Pobożnych Sług Boskich, Zakonu Kaznodziejskiego... z Diariusza Xiędza Markiezego, Bzowiusza i innych Autorów, z Ksiąg... także z opisaniem kościołów i klasztorów Prowincji Polskiej zebrane, a przez... do druku... Roku Pańskiego 1743 podane. W Krakowie [1743] w Druk. Uniwersyteckiej 4° k. nlb. 54.

4. Świątnica Pańska to Iest Kościół Boga w Trójcy SS. Jedynego z Klasztorem WW. OO. Dominikanów w Krakowie... Wprzód krótkim historycznym z różnych autorów zebraniem, do klejnotu między kościoły koronnego Miasta Krakowa, a teraz zaś osobliwszą książką... przez... do druku Roku Pańskiego 1743 wpisana i podana. W Krakowie [1743] w Druk. Akademickiej 4° k. 5, s. 408, k. nlb. 16.

5. Monologium dominikańskie. Kraków 1743. Tak podaje F. M. SOBIESZCZAŃSKI, j. poz. 1 i BARĄCZ, j. poz. 1, ESTREICHER, j. poz. 1 pisze, że dzieło to jest „zapewne fałszywe". Nazwa „Monologium" jest zapewne pomyłką i poprawnie winna brzmieć: „Menologium", czyli żywoty sławnych ludzi. Zob. poz. 3.

6. Kościół Przenajświętszej Trójce, Wielebnych Ojców Dominikanów. W: Piotr Hiacynt PRUSZCZ [Stefan Szczepanowski]: Klejnoty Stołecznego Miasta Krakowa... W Krakowie 1745 w Druk. Akademickiej 4° nr 27 s. 63-107. Zob. BARĄCZ S. Catalogus..., jw.

7. Elogia Universitatis Cracoviensis. Cracoviae 1747 Typis Universitatis 4°. Tak podaje Jan Daniel Andrzej JANOCKI (Pol. Lit. T. 1 s. 76), a za nim powtarzają JOCHER (1312) i S. BARĄCZ (Catalogus..., jw.). ESTREICHER natomiast jest zdania, że Janocki „sfabrykował" tytuł na podstawie ustępu z Orationes gratulatoriae).

8. Orationes gratulatoriae... pro variis Festivitatibus Sanctorum, quibus adjuncta sunt Elogia in Honorem... Universitatis Cracoviensis, Nec non Sententiae pro Regula Vitae et Morum, ex Anno Symbolico collectae per... Cracoviae die 3 Aprilis 1748 Typis Universitatis 4° s. 48.

9. Biblioteka znakomitszych Polski kaznodziejów. Rkps.

10. Quadragesimales sermones. Rkps. Według BARĄCZA dzieła te, wspomniane w Świątnicy (s. 331), pozostały w rękopisie. J. D. A. JANOCKI natomiast pisze, że „Biblioteka... drukowała się jego [SIEJKOWSKIEGO] staraniem 1750 r.", jw. poz. 1, ESTREICHER nie widział śladu tego druku. Wiadomo też (Arch. Gen. w Rzymie, sygn. IV 217, p. 121), że przez kleryka I. Kochańskiego wysłał Siejkowski do cenzury rzymskiej 2 książki o różańcu.

III.

SIEJKOWSKI M.: Świątnica Pańska... Kraków 1743 s. 331, 360; JANOCKI J. D. A.: Polonia literata nostri temporis. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 76; CHODYKIEWICZ K.: De rebus gestis in Provincia Russiae OP commentarius... Berdyczoviae 1780 s. 332; CHŁĘDOWSKI A. T.: Spis dzieł

opuszczonych lub źle oznaczonych w Bentkowskiego Historii literatury polskiej... Lw. 1818 s. 86; KRASZEWSKI J. I.: Uczeni i pisarze zakonu kaznodziejskiego w Polsce. W: Okruszyny. T. 1. W. 1856 s. 218; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 196, 249, 255, 277; TENŻE: Archiwum OO. Dominikanów w Jarosławiu. Lw. 1884 s. 29; TENŻE: Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie. P. 1888 s. 43; Siejkowski Michał. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 415; Siejkowski Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 234-235; ESTREICHER. T. 28 s. 13-15; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wykaz klasztorów dominikańskich Prowincji Ruskiej. Cz. 2. Kr. 1923 s. 17, 18, 60, 71, 73, 101, 140, 151, 195, 196; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia Dominicana apud extraneos. W.: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 11, 17, 18, 198, 207, 507-509. — Arch. Prow. Dominikanów w Krak.: sygn. Pr. 35: BARĄCZ S.: Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum. Conscriptus per... 1887, s. 621-622; sygn. Kr. 9. Catalogus Fratrum profitentium in conventu SS. Trinitatis Cracoviae, s. 113--116, 128-129, 132-134; sygn. Acta Capitulorum Provinciae Poloniae PP: Cap. Varsav. 11 IX 1734 — Cap. Luceor. 15 IX 1731; Cap. Bełz. 9 IX 1752; Liber Studii Generalis Cracoviensis, s. 349; Liber mortuorum Provinciae Poloniae PP nr 2; Catalogus mortuorum PP. Provinciae Poloniae, s. 5; sygn. PP. 79: Dominicus WALIGÓRSKI OP: Series Fratrum, Sororum et Benefactorum..., s. 130; Lautentius TELESZYŃSKI: Adnotationes. Lib. I. c. 51, 93; Arch. Gen. Dominikanów w Rzymie: Sygn. IV 217, p. 57, 117, 119, 120, 121, 126, 237-241; Sygn. IV 201, s. 45, 93; Informacja ks. Brunona Mazura OP.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Sielawa Anastazy Antoni h. własnego (ok. 1583-1655), unicki metropolita kijowski, polemista, hagiograf.

Urodził się ok. 1583 r. na Litwie. W 1612 r. wstąpił do zakonu bazylianów w Wilnie, przybrawszy imię Anastazego. Nowicjat odbywał wraz z Józefatem Kuncewiczem. Po 1615 r. wyjechał na studia do Kolegium Greckiego w Rzymie. W 1622 r. był archimandrytą klasztoru św. Trójcy w Wilnie. Po zamordowaniu Kuncewicza otrzymał Sielawa w 1624 r. nominację na arcybiskupa połockiego, witebskiego i mścisławskiego. Przewodniczył kapitułom bazyliańskim w Wilnie (1636, 1642 — wybrany protoarchimandrytą, 1646, 1650) i Mińsku (1652). Brał udział w synodach w Kobryniu (1626) i we Lwowie (1629). W 1639 r. został Sielawa wikariuszem gen. metropolity Rafała Korsaka, a po jego śmierci w 1641 r. metropolitą kijowskim. Odnowił cerkwie katedralne w Wilnie i w Nowogródku oraz ufundował klasztor bazylianek w Mińsku. Był promotorem beatyfikacji Kuncewicza i głównym świadkiem w otwartym w tym celu procesie. Protestował przeciw nieprzychylnym dla unii postanowieniom łacińskich synodów, prowincjonalnego z 1643 r. i diecezjalnego chełmskiego z 1644 r., uzyskując w Rzymie anulowanie wspomnianych postanowień. Zabiegał też u króla Jana Kazimierza i nuncjusza Torresa o zmianę ugody zborowskiej z kozakami w sprawie zniesienia unii na ziemiach kozackich. W 1654 r., uchodząc przed wojskiem cara Iwana Groźnego, zabrał z Połocka ciało Józefa Kuncewicza i umieścił je najpierw w Żyrowicach, potem w Zamościu. Schorowany i oślepły zmarł w 1655 r. w Tykocinie i został pogrzebany w klasztorze bazylianów w Supraślu.

I.

1. Antelenchus to jest odpis na Scrypt uszczypliwy zakonników Cerkwie odstępnej S. Ducha Elenchus nazwany... W Wilnie 1622 w Druk. Bazylianów 4° s. 66. — Toż. w: *Archiv Jugozapad. Rosiji.* Cz. 1 t. 8: 1914 s. 674-731.

2. Żywot błogosławionego Józefata Kuncewicza archiepiskopa Połockiego męczennika. Rkps Powst. 1625. Wiadomość podał ESTREICHER w Bibliografii polskiej. T. 28 s. 20.

II.

1. Listy: 23 listy do pap. Urbana VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kar-

dynałów O. Bandiniego i F. Ingoliego, bpów G. Kolendy i M. Terleckiego, bazylianina G. Bienkowskiego z 1626-1655. Wyd. A. VELYKYJ w: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 2. Romae 1956 s. 181-205. — 3 listy do alumnów ruskich w Rzymie z 1622-1632. Wyd. A. VELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 73, 226-228. — Do bazylianów z 1622. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 1. Romae 1964 s. 326-327. — Do bpa R. Korsaka z 1632 oraz memoriał z 1632 r. do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 2. Romae 1965 s. 133-134, 135. — 8 listów do pap. Urbana VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów O. Bandiniego i F. Ingoliego, alumnów ruskich w Kolegium Greckim w Rzymie z 1624-1628. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 9/10. Romae 1971 s. 374-376, 583-588, 660-662. — 11 listów z 1642-1653 do pap. Urbana VIII, kardynałów A. Capponiego, M. Filonardiego, F. Ingoliego i D. Massariego, bazylianina G. Bienkowskiego z 1642-1653. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 11. Romae 1974 s. 312, 333-334, 401-402, 410-411, 420-421, 467, 479-481, 623-624.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 331, 332; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 691-692; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. T. 2. Würzburg 1881 s. 237-256; LIKOWSKI E.: Unia Brzeska. P. 1896 s. 298, 309; Sielawa Ant. Anastazy. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 283-285; LEWICKI K.: Sprawa unii Kościoła wschodniego z rzymskim w polityce dawnej Rzeczypospolitej. W. 1934 passim; DERUGA A.: Piotr Wielki a unici i unia kościelna 1700-1711. Wil. 1936 s. 96-97; RECHOWICZ M.: Sprawa Wielkiego Seminarium Misyjnego dla unitów na ziemiach dawnej Polski (1595-1819). Kr. 1948 s. 53; WOJNAR M.: De capitulis Basilianorum. Romae 1954 s. 10-13; NAZARKO I.: Kyivs'ki i halyc'ki mytropolyty. Rym 1962 s. 45-49; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 869, 876, 878, 890, 894; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 323, 360, 361, 395, 397. — WOJNA G.: Ad laetissimas... Vilnae 1642; SAKOWICZ K.: Okulary kalendarzowi staremu... Kraków 1644; DUBOWICZ J.: Hierarchia... Lwów 1644; KULCZYŃSKI I.: Specimen Ecclesiae Ruthenicae. Romae 1733 s. 132; THEINER A.: Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. T. 3. Romae 1863 s. 422; Materiały dla istorii bretskoj unii. *Vistnik Jugo-zapadnoj i Zapadnoj Rossii*. R. 1: 1863 nr 3 s. 29-36; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1-3. Romae 1952-1967, passim; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 472, 519, 578, 579, 581; Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 177, 187, 188, 192, 195, 198, 224, 233, 235, 264, 269, 282, 318; T. 2. Romae 1954 s. 287; Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 59, 81, 171, 177, 181, 183, 195, 197, 198, 243; T. 2. Romae 1955 s. 20, 60, 150; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 18, 23, 79, 85, 90, 93, 94, 247, 248; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 113, 115, 121, 129, 154, 155, 180, 182, 183, 191, 198, 202, 204, 205, 290; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 4. Romae 1960 s. 318-319, 320-321; T. 5. Romae 1961 s. 121; T. 6. Romae 1962 s. 44-45, 48-49, 50-51, 57-58, 67-68, 70, 71, 76, 81, 93, 94, 95, 96, 101, 106, 109, 110, 112, 120, 126, 127, 128, 140, 142, 143, 152, 153, 154, 159, 160, 168, 208, 212, 221, 226, 227, 228, 229, 231, 233, 234, 253, 254, 259, 283; T. 7. Romae 1962 s. 88, 105, 111-112, 121, 124, 281; T. 8. Romae 1963 s. 17; T. 9. Romae 1963 s. 60-61, 71-72; T. 10. Romae 1965 s. 35, 36, 53, 55; T. 12. Romae 1968 s. 14; T. 13. Romae 1969 s. 179-180, 181; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 73, 228, 301; T. 2, Romae 1973 s. 14, 30, 31, 34, 36, 55, 58, 76, 100, 101, 131, 182, 184, 205, 206, 239, 248, 255, 258, 303, 309, 310, 323-327, 350; T. 3. Romae 1974 s. 4, 28, 89, 142, 217-219, 221, 226, 227, 247, 254, 256, 259, 261.

Bp Edward Ozorowski

Siemaszko Stanisław h. Łabędź († ok. 1700), kanonik żmudzki, autor dysertacji dogmatycznej.

Siemaszko studiował na Uniw. Wileńskim, zdobywając mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Jako student teologii w 1672 r. odbył w auli uniwersyteckiej dysputę teologiczną. Był kanonikiem wornieńskim i ple-

banem w Krożach na Żmudzi. W 1699 r. ufundował jezuicką misję w Tylży. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Quaestiones ex universa theologia selectae... publicae proposuit disputationi. Vilnae [1672] Typis Academiae S.J. k. 14.

III.

Szczegóły z karty tytułowej: „Quaestiones"; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 335; WOŁONCZEWSKI M.: Biskupstwo żmudzkie. Kr. 1898 s. 89; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 cz. 4 s. 1652-1655, 1659; ESTREICHER K. T. 28 s. 22-23.

Ks. Józef Mandziuk

Siemieński Jan, krypt.: X. J.N.S., pseud.: Bróg, J.N. Leszczyc, (1836--1920), ksiądz, popularyzator różnych zagadnień teologicznych.

Urodzony w 1836 r. przyjął święcenia jako kapłan Archidiec. Lwowskiej w 1860 r., lecz nie na tytuł służby archidiecezji, ale na tytuł proprii patrimonii. Stąd, utrzymując się z własnego, acz niedużego majątku ziemskiego, nie przyjmował żadnych posad duszpasterskich ani w swojej, ani w innej diecezji. Krótko tylko był (przed 1879 r.) spowiednikiem alumnów w Seminarium Duchownym w Kielcach. Posiadał doktorat filozofii, uzyskany w 1887 r. na Uniwersytecie w Erlangen. Nie miał też przez długi czas stałego miejsca pobytu, bo stale podróżował, zarówno po kraju, jak i po całej Europie. Był też w Ziemi świętej. Jeszcze jako 80-letni staruszek wojażował podczas I wojny światowej po miastach austriackich i pruskich. W 1883 r. próbował osiąść w Czerniowcach, zwabiony tam sławą arcybpa Z.S. Felińskiego, ale gdy Feliński przeniósł się do Dźwiniaczki, porzucił Czerniowce. Dopiero w późnej starości pomyślał o stałej rezydencji. W 1911 r. mieszkał jakiś czas w Zakładzie Jadwigi Zamoyskiej w Zakopanem, potem przez kilka lat we Lwowie, gdzie gromadził u siebie młodzież akademicką na pogadanki religijne, wreszcie pod koniec wojny światowej osiadł w Krakowie, gdzie też zmarł w 1920 r.

Przez swe liczne publikacje usiłował Siemieński wykonywać pewien rodzaj duszpasterstwa nad inteligencją i kształcącą się młodzieżą. Dla nauki teologicznej mają pewne znaczenie pozycje, zgrupowane w cz. 1-szej jego twórczości.

I.

1. Mistyczne poezje św. Jana od Krzyża. *Prz. Pol.* R. 6: 1872 t. 4 s. 216-237.

2. Biskup Dupanloup i jego dzieło „O wychowaniu". *Prz. Pol.* R. 1879 t. 4 s. 66-84. — Toż. w osob. odb. Kr. 1879 Gebethner i Sp. 8° s. 21.

3. Objaśnienie do ksiąg „O naśladowaniu Chrystusa" przypisywanych Tomaszowi à Kempis skreślił i do pojedynczych rozdziałów zastosował... Lw. 1884 Nakł. Gubrynowicza i Schmidta, Druk. W.L. Anczyca i Sp. w Krakowie 16° s. XIV, 196, IV.

4. [W sprawie przywilejów kanoników loretańskich]. *Bonus Pastor.* R. 8: 1886 nr 17 s. 141.

5. Ueber einige Thenanthrenderwate. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doctorwuerde der hohen Philosophischen Facultaet der Universitaet Erlangen vorgelegt von... Dresden 1887 Druck von B.G. Teubner 8° s. 37.

6. Rec.: W. BARTYNOWSKI: Obchód świąt Bożego Narodzenia w Polsce. Kr. 1887. *Kwart. Hist.* R. 1: 1887 s. 424--425.

7. Socjalizm a czynny chrystianizm. Rzecz czytana na walnym zebraniu Bractwa NMP. Królowej Korony Polskiej. W dodatku: Elberfeld i jego metoda opieki nad ubogimi i biuro centralne towarzystw dobroczynnych w Dreźnie. Lw. 1890 Nakł. autora, Druk. Dziennika Polskiego 8° s. 21, VIII.

8. Rec.: J. CAVALIER: Die Judenmission in Poland und Litauen. Zeitschrift fuer Missionswissenschaft. Bd 9: 1919. *Gaz. Kośc.* R. 27: 1920 nr 14 s. 192-193.

II.

1. Mowa... przy poświęceniu Szkoły

Sztuk Pięknych. *Warta.* R. 4: 1877 nr 176 s. 1936-1937; nr 178 s. 1958-1960.

2. Mowa miana na ogólnym zebraniu Towarzystwa św. Salomei w sali radnej krakowskiej dnia 15 grudnia 1878. Kr. 1878 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 19.

3. Listy do pani Apatii która stała się Progresją, ofiarowane J.I. Kraszewskiemu. Ser. 1. *Echo.* R. 1879. — Toż w osob. odb. Kr. 1879 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 225.

4: Literacka uroczystość Dziadów. Rok. I. *Warta.* R. 6: 1880 nr 297 s. 3076-3077; nr 298 s. 3084-3086; nr 299 s. 3093-3095; nr 300 s. 3103-3105. — Toż w osob. odb. P. 1880 Czcionkami W. Simona 8° s. 23. Mowa na cześć Władysława Tarnowskiego.

5. Do matki Polki. Naśladowanie Mickiewicza w 50 lat później, na pamiątkę pobytu ukochanego cesarza Franciszka Józefa w Galicji r. 1880. Kr. 1880 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 2.

6. Korespondencja [z Grazu w Styrii]. *Bonus Pastor.* R. 4: 1880 nr 18 s. 139-140; nr 21 s. 164-165; nr 23 s. 179-180.

7. Listy do pani Postępowskiej i jej odpowiedzi. Dalszy ciąg listów do pani Apatii. Ser. 2. W dod.: Obrona filozofii i inne pisma w Echu niedrukowane. Kr. 1881 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 205.

8. Lud. Pogadanka. *Bonus Pastor.* R. 5: 1881 nr 2 s. 11-12; nr 4 s. 27-28; nr 6 s. 45-46; nr 8 s. 62-63. — Toż w osob. odb. Lw. 1881 Druk. Ludowa 8° s. 58.

9. Lud wiejski. *Bonus Pastor.* R. 5: 1881 s. 79.

10. Miasteczka. *Bonus Pastor.* R. 6: 1882 nr 2 s. 11-12; nr 3 s. 17-18; nr 5 s. 35-36; nr 6 s. 43; nr 7 s. 51; nr 8 s. 61-62; nr 9 s. 67; nr 12 s. 92-93; nr 14 s. 109--110 nr 16 s. 124-125; nr 17 s. 133-134; nr 19 s. 148-149. — Toż w osob. odb. pt. Luźne pogadanki o ludzie miejskim i wiejskim. Lw. 1882 Seyfarth i Czajkowski, Druk. Ludowa 8° s. 69.

11. Ewunia. (Henrietta Ewa z hr. Ankwiczów 1 voto Sołtykowa, 2 voto Kuczkowska). 1810-1879. *Pogoń.* R. 6: 1886 nr 10 s. 1-3; nr 11 s. 2-4; nr 12 s. 1-5; nr 13 s. 1-5; nr 14 s. 1-4; nr 15 s. 1-4; nr 16 s. 1-4; nr 17 s. 1-4; nr 19 s. 1-3; nr 20 s. 1-3; nr 21(-) s. 1; nr 22 s. 1-4; nr 23 s. 1-4; nr 24 s. 1-4; nr 25 s. 1, 2; nr 26 s. 1, 2; R. 7: 1887 nr 1 s. 1, 2; nr 6 s. 2, 3; nr 8 s. 2, 3; nr 9 s. 2, 3; nr 10 s. 3-5; nr 11 s. 2, 3; nr 12 s. 2, 3; nr 12 s. 2, 3; nr 13 s. 2-5; nr 14 s. 2, 3; nr 16 s. 1-3; nr 17 s. 2, 3; nr 20 s. 2-4; nr 21 s. 2-4; nr 23 s. 2, 3; nr 24 s. 1-4; nr 25 s. 1, 2; nr 26 s. 2, 3. — Toż w osob. odb. Tarnów 1886 Druk. J. Pisza 16° s. 280. — Toż. Szkic na podstawie dzienników, albumów i innych papierów pośmiertnych. Lw. 1888 Nakł. autora, Druk. E. Winiarza i J. Pisza w Tarnowie 16° s. XXIII, 288, nlb. 3, portr. 1.

12. Dwa słowa o oszczędności. *Kłosy.* T. 45: 1887 nr 1173 s. 399.

13. Przemówienie dnia 3 maja 1888 miane w katedrze lwowskiej. Lw. 1888 Nakł. autora, Druk. E. Winiarza 8° s. 15, nlb. 1

14. Kwestie sporne w życiorysie Adama Mickiewicza. (Rzecz czytana na posiedzeniu Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu i w Kole Literackim lwowskim d. 6 października 1887 r.). Cz. 1. *Ognisko Dom.* R. 4: 1889 nr 124 s. 154--155; nr 125 s. 170-172; nr 126 s. 187-190. — Toż w osob. odb. Lw. 1889 Nakł. autora, Gubrynowicz i Schmidt 8° s. 48.

15. Codzienne krótkie rozmyślania dla inteligencji. Cz. 1-2. Kr. 1889 Druk. R. Łakocińskiego 16° cz. 1 s. 132, nlb. 1; Cz. 2 s. 48.

16. O odrodzeniu narodów w starożytnym i nowożytnym świecie. Kr. 1892 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 66.

17. Wyd.: G. OLIZAR: Pamiętniki 1798--1865. Przedm. J.N. LESZCZYCA [Jana SIEMIEŃSKIEGO]. Lw. 1892 8° s. XLIV, 300. — Przedr. fragm. pt. Gustaw Olizar marszałek guberni kijowskiej 1798-1865. Życie i prace. Lw. 1892 Nakł. Gubrynowicza i Schmidta 8° s. 32.

18. Dialog między rozumem a sercem Polki. P. 1893 Nakł. i Druk. S. Knapowskiego 8° s. 16.

19. Za pokutę. W 100-letnią rocznicę upadku Polski. Kr. 1895 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 16° s. 8.

20. Resurrecturis. B. m. r. [1898] 16° s. nlb. 7.

21. Codzienne krótkie rozmyślania (dla inteligencji). Cz. 1-2. Kr. 1899 32° cz. 1 s. 132; Cz. 2 s. 96. — Toż pod zm. tyt.: Pięciominutowe rozmyślania (dla inteligencji). Wyd. 2 w dwójnasób powiększ. Kr. 1902 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 639. — Toż. Wyd. 3 Kr. 1916 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 5, 711.

22. Montalembert et sa correspondence inédite avec le generalissime Skrzynecki. Détails biographiques. Montligeon 1903 s. 43.

23. Le voeu national du roi de Pologne Jean Casimir a la Tres Sainte Vierge en 1656. (Essai de solution de la question sociale au XVII siècle). La démocratie chretienne. *Revue sociale.* (Lille). A. 1903 nr 11 s. 690-698. — Toż rozszerz. w j. pol.: Śluby narodowe króla Jana Kazimierza, senatorów i rycerstwa polskiego

złożone u stóp Najśw. Marii Panny Łaskawej w katedrze lwowskiej dnia 1 kwietnia 1656. W: *Księga pamiątkowa mariańska*. T. 1. Lw. 1905 s. 671-684. — Toż w osob. odb. Lw. 1905 Nakł. Księg. Polskiej 8° s. 16. — Toż. Kr. 1907 Nakł. Księg. Ludowej 8° s. 26, nlb. 1.

24. O pobożności. P. 1904 Nakł. i Druk. Księg. św. Wojciecha 8° s. 31.

25. O fałszywym nabożeństwie do Najśw. Marii Panny. (Referat Kongresu Mariańskiego lwowskiego). *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 46 s. 725-737; nr 47 s. 743-744; nr 48 s. 759-760. — Toż. W: *Księga pamiątkowa mariańska*. T. 1. Lw. 1905 s. 36-48.

26. Znaj samego siebie. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 nr 1 s. 16-20; nr 3 s. 80-82; nr 5 s. 141-143. — Toż. Paryż 1906 Druk. Polska Heymanna i Guelisa 8° s. nlb. 10.

27. Memoires historique rédigé pour le Directoire français durant le Congrès de Rastadt (1797-1799). *Revue Slave*. T. 3: 1907 nr 3 s. 145-175. — Toż w osob. odb. Paris 1907 8°.

28. Pierwsze odrodzenie Polski i ogłoszenie praw człowieka. Kr. 1916 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 38.

29. List do maturzysty. Kr. 1916 Nakł. autora, Druk. Katol. Spółki Wydawniczej 8° s. 16.

30. List otwarty w obronie złotej młodzieży polskiej. B. m. r. s. 21. Druga część Listu do maturzysty.

31. Z podróży. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 35 s. 415-416; nr 40 s. 478-479.

32. Wyd.: Memoriał Sejmu Czteroletniego dla rządu francuskiego z powodu Kongresu w Rastadt 1797-1798. Wydał... P. 1917 Druk. „Pracy" 8° s. 61. Zob. poz. 27.

33. Rec.: Z.S. FELIŃSKI: Trzej wieszczowie nasi wobec Kościoła. Kr. 1916. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 16 s. 183-184; nr 17 s. 198.

34. Wspólne rekolekcje kapłańskie po raz 50-ty odbyte. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 3 s. 35.

35. Nauczanie za pomocą dialogów. *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 nr 9 s. 101-102.

36. Listy: Do W. Łuszczkiewicza z 1886. *Czas.* R. 39: 1886 nr 202 s. 2. — 3 Listy do T. Lenartowicza z 1873, 1872. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2028 t. 8 k. 76-77; t. 6 k. 266-267. — 12 listów do T. Wierzbowskiego z 1877, 1879, 1881, 1904, 1906. Rkpsy Bibl. PAN Kr., sygn. 1881 t. 2 k. 115. 121-122; T. 3 k. 147-148; T. 4 k. 5, 109, 125; T. 5 k. 16-17, 20, 27, 61-62; T. 24 k. 111; T. 26 k. 160. — 45 listów do J.I. Kraszewskiego z 1879-1887. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6531 IV k. 429-442, 442-512; sygn. 8917 III k. 150-151. — 6 listów do ks. S. Pawlickiego z 1880-1892. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8699 III k. 216-228. — Do J. Kołaczkowskiego z 1883. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12042 III nr 11. — 33 listy do W. Bełzy. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12660 II s. 1-116. — 10 listów do M. Darowskiej z 1886-1889. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6789 II t. 2. — Do Janowskich z 1890. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 8048 I t. 4. — Do W. Kętrzyńskiego z 1891. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6223 II, t. 20. — 3 listy do S. Tomkowicza z 1891. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1999 k. 38. — Do E. Pawłowicza b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6835 I t. 8. — Do ks. A. Krechowieckiego b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12587 II k. 28.

III.

P[ECHNIK] A.: Śp. X. Jan Siemieński. *Gaz. Kośc.* R. 27: 1920 nr 18 s. 243. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej na lata 1891 i 1911; Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1917 i 1919.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Siemiński Andrzej h. Leszczyc (1685-1703), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 20 VIII 1685 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 III 1703 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1703-1704), filozofię studiował w Lublinie (1704-1707), a teologię w Krakowie (1711-1715), gdzie też przyjął w 1714 r. święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Gdańsku (1718-1720), Sandomierzu (1720-1722), Kaliszu (1722-1724) i we Lwowie (1724-1726), a teologii w Sandomierzu (1726-1727), Lwowie (1727-1728, 1731-1736) i w Kaliszu (1728-1731). W latach 1739-1742 był rektorem kolegium we Lwowie. Od 1742 r. spełniał obowiązki duchownego kolegiów w Krasnymstawie (1742-1746), Krakowie (1746-1756) i we Lwowie (1756-1768). Zmarł we Lwowie 26 IV 1768 r.

I.

1. Theologia sacra de Deo Trino et Uno in primam partem Divi Thomae... Anno Domini 1731. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 444 k. 158-240.

2. Theologia sacra... In Collegio Leo-

poliensi SJ, 1731-1733. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 7.
3. Tractatus theologicus... In Collegio Leopoliensi SJ, 1735-1738. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 9.
4. Tractatus theologicus... In Collegio Leopoliensi SJ, 1735-1738. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 107.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1631; GADACZ K.: Katalog rękopisów bibliotecznych prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów. *Arch. Bibl. Muz.* T. 7: 1963 s. 110-113, 162-163. — ARSJ., Pol. 22-32, 38-41 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1767); Pol. 45-46, 49 (katalogi roczne z lat 1704--1768); Pol. 89 f. 279 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Siemiński (Siemieński) Mikołaj (1717-1788), misjonarz, autor dziełka polemicznego.

Urodził się w 1717 r. W 1740 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie. Po przyjęciu święceń kapłańskich prowadził przez jakiś czas wykłady w studium zakonnym w Krakowie. W 1755 r. wrócił do Warszawy i został dyrektorem Seminarium Internum, a w 1763 r. proboszczem przy kościele św. Krzyża. Od 1774 r. pełnił urząd wizytatora polskiej prowincji. Przyczynił się wówczas do powstania nowych domów zakonnych, w Warszawie odrestaurował kościół św. Krzyża i uporządkował bibliotekę zakonną. W 1780 r. sprowadził z Chełmna do Warszawy drukarnię. Zmarł w 1788 r. w Warszawie.

I.

1. Odpowiedź na zarzuty względem przeznaczenia Boskiego... W Warszawie 1766 w Druk. Collegium Societatis Jesu 8°.

II.

1. List do Stanisława Augusta z ok. 1780 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 689.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Siemieński Mikołaj. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 23 s. s. 422-423; Księga pamiątkowa trzechsetlecia Zgromadzenia Księży Misjonarzy. Kr. 1925 s. 79, 80, 81-82, 115, 197, 208, 218.

Bp Edward Ozorowski

Sienicki Ludwik h. Bończa (1677- ok. 1750), polemista.

Urodził się w 1677 r. jako syn Pawła i Konstancji ze Stankarów. Wychowany w religii kalwińskiej, poświęcił się karierze wojskowej, dochodząc do stopnia pułkownika wojsk królewskich. Mianowany regimentarzem dywizji białoruskiej dostał się w 1707 r. jako stronnik króla Stanisława Leszczyńskiego wraz z bratem Krzysztofem, do niewoli rosyjskiej. Po dwuletnim pobycie w moskiewskim więzieniu zesłano obu braci Sienickich najpierw do Tobolska, a następnie do Jakucka. W drodze do Jakucka zmarł brat Ludwika, Krzysztof. Ludwik Sienicki przeżył jeszcze w Jakucku kilkanaście lat, zwolniony wreszcie w 1722 r. W drodze powrotnej do Polski złożył wyznanie wiary w kościele Kapucynów w Moskwie i przeszedł na katolicyzm. Po przybyciu do Polski urywają się nasze wiadomości o dalszym życiu Sienickiego. Zmarł najprawdopodobniej ok. 1750 r.

I.

1. Dokument osobliwego miłosierdzia Boskiego, cudownie z kalwińskiej sekty pewnego sługę i chwalcę swego do Kościoła Chrystusowego pociągający, z wykładem niektórych kontrowersji, zachodzących między nauką Kościoła powszechnego katolickiego, a podaniem wymyślonych rozumem ludzkim luterskiej, kalwińskiej, greckiej i innych w tej księdze wyrażonych i wymienionych sekt, i ze wspomnieniem o mniej znanych Moskiewskiego państwa krainach, w pogańskich błędach jeszcze zostających, dla duchownego pożytku ludzi w różnych sektach od jedności Kościoła powszechnego odpadłych, częścią z uporu, częścią z niewiadomości żyjących, z d.uku pierwszy

raz wychodzący. Wilno 1754 Druk. XX. Franciszkanów 4° k. nlb. 6, s. 393, nlb. 3.

III.

BARTOSZEWICZ J.: K. Krzysztof Sienicki. *Księga Świata.* R. 6: 1857 cz. 2 s. 125-130; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Sienicki Ludwik. W: *Enc. pow.* (Org.). T. 23 s. 425; Sienicki Ludwik (informacja biograficzna). *Tyg. Ilustr.* R. 1882 nr 322 s. 122; nr 326 s. 186; R. 1902 nr 28 s. 546-547; nr 29 s. 569-571; nr 30 s. 592-594; JANIK M.: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928 s. 45-46.

Ks. Kazimierz Gabryel

Siennik (Heuwrecher, Pelczman) Marcin († ok. 1588), tłumacz.

Pochodził z rodziny niemieckiej, uczył się może w Krakowie. W 1565 r. mieszkał w Krakowie na Garbarach, a w 1578 r. był tam ławnikiem. Ok. 1568 r. miał jakieś zajęcie w kopalni olkuskiej. Trudnił się też zarobkowo tłumaczeniem książek z j. łacińskiego i niemieckiego na j. polski. W latach 1583-1587 odbywał karę więzienia za długi. Zmarł ok. 1588 r.

Siennik przełożył m. in. uchwały Soboru Trydenckiego, dostarczone mu w j. łacińskim przez Jana Bozołę. Jest to jedyny polski przekład uchwał trydenckich, ważny wobec wydanego niebawem zakazu ich tłumaczenia na języki narodowe. Kim był Bozoła, nie sposób ustalić.

I.

1. Przekł.: Koncilium Trydentskiego nowoskończonego wyroki i ustawy, które bełło poczęło r. 1545 dnia świętej Łuciej, a skończyło się dnia czwartego grudnia r. 1563, wydane przez Jana Baptystę BOZOŁĘ łacińskim językiem, a Marcin SIENNIK samy ustawy tylko na polskie przełożył dla ludu pospolitego co nakrocej być mogło. Kraków 1565 8° k. 56. — Przedm. przedr. J. LELEWEL: Bibliograficznych ksiąg dwoje. T. 1. Wil. 1823 s. 135-136. — Toż. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 9 s. 282-283.

II.

1. Wyd.: Lekarstwa doświadczone, które zebrał uczony lekarz pana Jana Pileckiego, któremu są przydane lekarstwa końskie z ćwiczeniem tego lekarza. [Kraków] 1564 [Łazarz Andrysowic] 4° k. 3, 256, nlb. 27. — Przedr. A. PERENC: Pierwsze druki weterynaryjne w Polsce. Lubl. 1955. *Annales Univ. Mariae Curie Skłodowska.* 1954. Sectio DD Supplem. 1.

2. Wyd.: Sposób a porządek słusznego modlenia według nauki starych uczycielów świętych ze dwanaście pytania i odpowiedzi zebrany. Teraz nowo z niemieckiego na polskie przełożon przez... W Krakowie 1566 u Mattheusza Siebeneychera 8° k. 32.

3. Przekł.: Historia prawdziwa która się stała w Landzie mieście... polskim językiem wyprawiona... [Kraków] 1568 z Druk. Macieja Wirzbięty 4° k. nlb. 26. (Przekład SIENNIKA wątpliwy). — Toż. Wyd. Z. CELICHOWSKI. Kr. 1891 Bibl. Pis. Pol. Nr 13. Celichowski przekład przypisał M. REJOWI.

4. Herbarz to jest ziół tutecznych, postronnych i zamorskich opisanie... W Krakowie 1568 w Druk. Mikołaja Szarffenberga 2° k. nlb. 5, s. 632, k. nlb. 4, nlb. 47. — Fragm. przedmowy przedr. J.M. OSSOLIŃSKI: Wiadomość historyczno-krytyczna do dziejów literatury polskiej. T. 2. Kr. 1819 s. 253-255. — Przedr. całą przedmowę W. TASZYCKI: Obrońcy języka polskiego. Wiek XV-XVIII Wr. 1953. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 146. Jest to przeróbka pracy H. SPICZYŃSKIEGO.

5. Przekł.: Historia o Meluzynie. Kraków 1569 8° s. 138. Egzemplarze pierwszych wydań nie zachowały się. — Toż pt. Historia wdzięczna o szlachetnej i pięknej Meluzynie. Kraków 1671 w Druk. W. Goreckiego 8° k. A-H_3. — Toż. Kraków 1763 Druk. S. Stachowicza 8° s. 112. — Toż. Kraków 1768 8° s. 80, k. nlb. 19. — Toż. Lwów 1769 8° s. 143. — Toż. B. m. 1787 8° s. 130. — Toż. B. m. r.

6. Przekł. Historia o Fortunacie. Kraków 1570 M. Szarffenberg. — Toż pt. Fortunat i jego synowie. Cieszyn 1884. — Toż. Wyd. kryt. J. KRZYŻANOWSKI pt. Fortunat. Kr. 1926. Bibl. Pis. Pol. Nr 78. Autorstwo niepewne.

7. Przekł.: [Historia o Magiellonie, królewnie neapolitańskiej]. (Tyt. oryg. nieznany, powst. między 1565-1587 r.). Wydania z XVI w. nie zachowały się, z XVII w. istnieją fragmenty 2 wydań. Fragm. jednego wydania ogłosił A. BRÜCKNER pt. Dawne powieści i romanse polskie. *Bibl. Warsz.* R. 61: 1901 t. 2. — Całość wyd. Kraków 1701. — Toż. Kraków 1710 w Druk. K. Domańskiego 8° k. A-K_8. — Toż. B. m. 1725 8° s. 159. — Toż. Kraków 1939 w Druk. D. Siarkow-

skiego 8° k. A-K_4. — Toż Kraków 1752 w Druk. M.J. Dyaszewskiego 8° k. A-K_2 — Toż. B. m. 1773 8° s. 170. — Toż. B. m. 1783 8° s. 198. — Toż. B. m. 1788. — W nowym przekł. pt. Ciekawa opowieść o Magiellonie córce króla neapolitańskiego i rycerza złotych kluczów. W. 1931. — Toż. W. 1938. Autorstwo niepewne.

8. Przekł.: T. GRAZER: Judicium albo rozsądek doskonały z gwiazdarskiej nauki. Kraków 1572. Unikat w Bibl. Uniw. w Uppsali.

9. Przekł.: [Libri de aedificiis e germanico in polonicum]. (Powst. ok. 1575). Znany z przekazu A. GRABOWSKIEGO: Skarbniczka naszej archeologii. Lipsk 1854 s. 198.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 232-234, tamże literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sierakowski Hugo (XVIII w.), cysters, autor konkluzji teologicznych. W literaturze drukowanej brak o nim jakiejkolwiek informacji. Należał do zakonu cystersów i w konwencie sieciechowskim był profesorem teologii.

I.

1. Conclusiones ex universa theologia menti divi Thomae Aquinatis... conformes in coenobio Sieciechoviensi... expositae per... Hugonem Sierakowski S. Th. professorem. B. m. [1759] 2°.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sierakowski (Sirakoniusz, Sirakovius, Sirakovic) Jacek (XVII w.), dominikanin, autor dziełka ascetycznego.

Profesję zakonną złożył w 1629 r. w klasztorze dominikanów w Poznaniu, gdzie też uczył się filozofii. W 1635 r., będąc jeszcze diakonem, otrzymał skierowanie na studia do Włoch. Bakalaureat teologii uzyskał w 1645 r. Napisane przez niego dziełko „Wieniec różany" stanowi źródło do poznania duchowości i historii liturgii w Polsce w XVII w. Zmarł po 1667 r.

I.

1. Wieniec różany N. Marii Panny z piętnastu różanych kwiatów tajemnic Chrystusa Pana uwity. Z historią krótką o antyfonie Salve Regina, przez... B. m. r. [W Poznaniu 1644 w Druk. Wojciecha Regulusa] 4° s. nlb. 51.

II.

1. Prezenta wielocnót.. domu Berzewiców i... prezenta... Marianny Berzewiców-ny... przy pogrzebowym akcie... z ambony wysławiona... Toruń 1648 Druk. Michała Karnała 4° k. nlb. 24.

2. Kawaler renatus, to jest odrodzony w walecznego rycerza. Z waloru krzyża świętego szlachetny syn koronny. Kazaniem na uroczystość znalezienia tegoż drzewa... illustrowany. W Lublinie 1654 w Druk. Jana Wieczorkiewicza 4° k. nlb. 18. — Toż. W Lublinie. B. m. r. 4° k. nlb. 16.

3. Niebieska kostka karmelitańska... S. Teresa Panna... kazaniem... illuminowana... W Lublinie 1654 w Druk. Jana Wieczorkiewicza 4° k. nlb. 10.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 256; ŚWIĘTOCHOWSKI R. Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 277-278; ŚWIĘTOCHOWSKI CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów*. T. 2 s. 488; SÓJKA J. Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVIII wieku. W. 1976 s. 91.

Bp Edward Ozorowski

Sierakowski z Bogusławic Wacław Hieronim h. Ogończyk (1699-1780), biskup kolejno inflancki, kamieniecki,, przemyski, arcybiskup lwowski, autor podręcznika ascetyki.

Był synem Jana, stolnika zakroczymskiego, i Marianny Ruszkowskiej. W Krakowie studiował prawo, w Łowiczu zaś teologię i w Rzymie znowu prawo. W 1726 r. wrócił do kraju i z nominacji papieskiej

wszedł do kapituły katedralnej w Krakowie. Po święceniach 26 IX 1726 r. pracował w konsystorzu gen. w Krakowie. Do 1737 r. był także scholastykiem sandomierskim, prepozytem kolegiat w Kielcach i Jarosławiu, proboszczem parafii Kije i Markuszów. W 1732 r. został kustoszem insygniów królewskich.

W 1737 r. mianowany biskupem koadiutorem ordynariusza inflanckiego, konsekrowany 1738 r., nie dotarł do tej diecezji. W 1739 r. został biskupem kamienieckim. W 1740 r. zwizytował wszystkie 65 parafii tej diecezji, w wyniku czego m. in. zreorganizował sieć dekanalną, zapewnił opiekę duszpasterską w parafiach opuszczonych i usprawnił działalność duchowieństwa. W 1742 r. został biskupem przemyskim, a po 18 latach rządów, w 1760 r. przeniósł się na arcybiskupstwo lwowskie, którym rządził 20 lat. W obu diecezjach rozwinął gorliwą działalność duszpasterską. W przemyskiej 2 razy osobiście zwizytował jej 173 placówki duszpasterskie w latach 1743-1745 i 1753-1756. Wybierzmował wówczas 82.184 osoby, oraz konsekrował i poświęcił 78 kościołów. W czasie obu wizytacji towarzyszyli mu księża misjonarze, którzy nauczali wiernych i ich spowiadali. Celem usprawnienia rządów 6 krotnie odprawił kongregacje dziekanów, na których ogłaszał swoje rozporządzenia. W diecezji ustanowił 3 archidiakonaty: przemyski, brzozowski, jarosławski i związał je z kapitułami katedralną i kolegiackimi. W miejsce 9 utworzył 12 dekanatów. W całym okresie rządów erygował, w tym 4 z własnej inicjatywy, względnie rozgraniczył 16 parafii. Powiększył też skład osobowy kapituł w diecezji. W 1759 r. erygował wyższe studium teologii o 2 profesorach przy kolegium jezuitów w Przemyślu, oraz założył przy nim i zabezpieczył materialnie bibliotekę publiczną (drugą w Polsce). W Brzozowie założył drugie Seminarium Duchowne dla diecezji na 6 kleryków i powierzył je księżom misjonarzom. Dbał bardzo o dyscyplinę kleru. Ujednolicał nabożeństwa w parafiach, regulował głównie kultyczną działalność 85 bractw i 104 cechów w diecezji, a nawet zalecił proboszczom odprawianie z wiernymi medytacji w kościele. Porządkującą działalnością objął i sprawy gospodarcze, toteż m. in. zlustrowano dobra biskupie, zbudowano w Przemyślu pałac biskupi i rozpoczęto budowę wieży katedralnej.

W archidiecezji lwowskiej rozwijał działalność w tych samych kierunkach choć ze względu na zmienne warunki, z mniejszymi efektami. W latach 1765-1775 przeprowadził wizytację, ale jej nie ukończył. Z 9 utworzył 12 dekanatów, ustanowił 6 parafii, erygował kapitułę kolegiacką we Lwowie. Z dużym wysiłkiem dokonał restauracji katedry, przy czym zmieniono gotycki jej styl na barokowy, zlikwidowano szereg bocznych kaplic, kilkanaście ołtarzy i kilkadziesiąt nagrobków, co później naraziło go na krytykę. Ważnym wydarzeniem było odprawienie synodu w 1765 r. we Lwowie, po 124 letniej przerwie, a ostatniego w Rzeczypospolitej.

Jego polityczna działalność była nieporównanie uboższa od duszpasterskiej, w której celował nad innymi biskupami. W czasach przemyskich 2 razy prezydował Trybunałowi Radomskiemu. Na kilku sejmach występował za aukcją wojsk i zmianą polityki wobec miast, ale jego poglądy bardziej zbliżały go do obozu republikańskiego. Kurczowe obstawanie przy zachowaniu praw Kościoła i przywilejów ducho-

wieństwa przeciwstawiło go żądaniom dysydentów równouprawnienia w 1766 r. ale już w lipcu t. r. wraz z biskupem Kajetanem Sołtykiem wcześniej od króla, przystąpił do konfederacji radomskiej w obawie o utratę głosu na sejmie i o zrabowanie majątków biskupich przez wojska carskie. Wezwał też innych biskupów do przystąpienia do konfederacji. Po wywiezieniu bpa Sołtyka i towarzyszy, bezskutecznie interweniował w sprawie ich uwolnienia. W diecezji, w początkowym okresie, zakulisowo popierał konfederację barską. Wobec władz austriackich zajął postawę lojalną. Podjął starania o utrzymanie przywilejów duchowieństwa i nawet odbył podróż do Wiednia w 1775 r., ale prócz uwolnienia biskupów od asysty komisarza rządowego w czasie wizytacji diecezji i uzyskania tytułu hrabiowskiego dla siebie i rodziny oraz orderu prawie nic więcej nie otrzymał. W 1779 r. uzyskał przyznanie dochodów opactwa tynieckiego, ale tylko dla siebie.

Działalność duszpasterska zjednała mu u współczesnych opinię gorliwego biskupa. Cenili go za nią i ówcześni nuncjusze, ale sztywne nieraz stosowanie prawa oraz pewna bezwzględność, okazana w kilku wypadkach, wyrobiły mu wśród zwolenników oświecenia w czasach stanisławowskich miano fanatyka. Wobec Żydów zajmował stanowisko niechętne. Przekonanie o wyższości obrządku łacińskiego nad grecko-katolickim, skłoniło go do udaremnienia w 1772 r. w Rzymie starań o zatwierdzenie ruskiej kapituły katedralnej we Lwowie i powstrzymania takiego zatwierdzenia przez rząd Austrii w 1774 r.

Działalność pisarska Sierakowskiego miała wyłącznie charakter duszpasterski. Zmarł 25 X 1780 r.

I.

1. Droga do nabycia doskonałości chrześcijańskiej i do dostąpienia zbawienia wiecznego przez sposób modlitwy wewnętrznej, albo medytacji codziennych od Benedykta XIV wiernym podana. Lwów 1751 12° s. nlb. 35, 185, nlb. 4. (Jest to kompilacja kilku pism o charakterze ascetycznym. Na s. nlb. 1-35 i 185-189 znajdują się zarządzenia i instrukcje biskupa, polecające odprawianie rozmyślań w kościołach, oraz list Benedykta XIV dotyczący tej sprawy. Na s. 1-76 znajdują się rozmyślania tłumaczone z francuskiego, a na s. 76-185 modlitwy, podstawowe zasady katechizmu, nauka o odprawianiu medytacji). — Toż. [Wyd. 2]. Przemyśl 1758. — Toż. [Wyd. 3]. Lwów 1761. — Toż. [Wyd. 4] pt. Droga... do używania zalecona i z poprawą po trzecie przedrukowana. Lwów 1773 w Druk. św. Trójcy 12° s. nlb. 35, 185, nlb. 4.

II.

1. Majus Szembecius, in Celsissimo Principe... Stanislao in Słupow Szembek... Archiepiscopo Gnesnensi... per devinctissimum clientem Venceslaum Hieronymum a Bogusławice Sierakowski, nomine totius Seminarii Lovicensis oblatus A. D. 1720 die 8 maji. B. m. r. 2° k. nlb. 20.

2. Edicta et ordinationes Illmi.. episcopi Camenecensis, nominati Premisliensis post peractam feliciter visitationem generalem omnium ecclesiarum Dioecesis Camenecensis omnibus jurisdictioni suae spirituali cubiectis ad observandam, praescripta et promulgata. Leopoli 1742 in Typogr. Confraternitatis SS. Trinitatis 4° k. Qq, s. $A\text{-}U_4X_1$.

3. Kazanie w dzień aktu solennego konsekracji kościoła katedralnego przemyskiego ritu solenni dnia 3 maja roku Pańskiego 1744. B. m. r. 2° k. nlb. 13.

4. [Przemówienie na sejmie w 1746 r.]. W: W. KONOPCZYŃSKI: Diariusze sejmowe z wieku XVIII. T. 2. Diariusz sejmu z r. 1746. W. 1912 s. 67-68.

5. [Przemówienie na sejmie w 1748 r.]. W: W. KONOPCZYŃSKI: Diariusze sejmowe z wieku XVIII. T. 1. Diariusz sejmu z r. 1748. W. 1911 s. 30-31, 271.

6. [Listy pasterskie]. Brzozów 23 I 1746. Proces na obserwowanie postów. Plakat w Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Brzozoviae 16 X 1749. Proces na reasumpcje publicznych suplikacji. B. m. r. plakat w Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Brzozów, 17 I 1753. Edictum pro visitatione generali. B. m. r.; k. 2. W Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Jarosław, 10 III 1755. Processus pro electione s. pa-

troni Dioecesis. (W j. polskim). B. m. r. 2° k. nlb. 2. W Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Brzozów, 10 VI 1758. Proces obwieszczający o śmierci śp. nieboszczyka Ojca św. Benedykta XIV. B. m. r. 2° k. nlb. 2. W Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Brzozów, 31 XII 1758. Proces za duszę śp. ks. Imć [Andrzeja Stanisława] Załuskiego biskupa krakowskiego. B. m. r. Plakat w Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Varsaviae, 27 XI 1758. Litterae pastorales. B. m. r. Plakat k. 1. — Brzozów, 23 II 1759. Processus [de recitanda praefatione de ss. Trinitate qualibet dominica] disponente papa Clemente XIII Romae 3 I 1759. B. m. r. 2° k. nlb. 1. W Arch. Diec. Przemyskiej. Kurendy 2. — Proces obwieszczający święto św. Dyzmy — Łotra Pokutującego. Brzozów, 5 IV 1759. B. m. r. k. A-Ax w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2. — Brzozów, 14 IV 1759. Proces powtórny do duchowieństwa Diecezji Przemyskiej przypominający zaleconą kollektę jałmużny dla zrujnowanych przez ogień Sasów. B. m. r. k. A-A_2 w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2. — Brzozów, 11 II 1760. [List pasterski ogłaszający breve apostolskie pap. Klemensa XIII z 20 XII 1759 w sprawie przestrzegania postu]. B. m. r. k. nlb. 2 w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2. — Dunajów, 18 IV 1761. Epistola pastoralis... archiepiscopi metropolitani Leopoliensis ad clerum tum saecularem, tum regularem et universum gregem Archidioecesis Leopoliensis, pastorali suae curae et jurisdictioni subjectum, directa et ordinata Anno Christi 1761, ingressus sui in cathedram metropolitanam Leopoliensem anno 2. Leopoli 1761 Typis Academicis S.R.M. Collegii Societatis Jesu 2° k. nlb. 43. — Obwieszczenie podane do wiadomości publicznej, do kaznodziei stołecznego miasta Lwowa. [O parafii katedralnej]. Anno 1764. B. m. r. k. 1. — Kukizów, 15 VIII 1766. Proces na suplikacje przedsejmowe od 28 IX do końca sejmu. B. m. r. 2° plakat. — Dunajów, 20 IV 1767. List pasterski nakazujący odprawianie suplikacji o odwrócenie nieszczęść i klęsk ojczyzny. B. m. r. — Dunajów, 7 V 1770. Obwieszczenie jubileuszu na niedziel dwie przez Ojca św. Klemensa XIV papieża teraz szczęśliwie Kościołem Chrystusowym rządzącego, na uproszenie mu do sprawowania zbawiennego tychże rządów Kościoła św. Boskiej pomocy, po wszystkich diecezjach nadanego. B. m. 1770, 2° k. nlb. 5. — 29 VII 1770. List pasterski nakazujący modły za zmarłego biskupa łuckiego Wołłowicza. B. m. r. plakat. — 24 IX 1770. [List pasterski w sprawie zarazy z poleceniem odprawiania suplikacji, procesji, postów i czynów miłosierdzia dla odwrócenia tej klęski]. B. m. r. 4° k. nlb. 4. — 29 XII 1770. List pasterski o mięsopuście. B. m. r. 2°. — 18 III 1771. Proces suffragiorum za duszę śp. Jmci pani Heleny z Mokrskich hr. Tarnowskiej. B. m. r. plakat. — 13 IV 1771. Proces suffragiorum za duszę śp. J.O. Jmci pani Anny Radziwiłłowy, wojewodziny wileńskiej, hetmanowej W. Księstwa Litewskiego. B. m. r. 2° k. nlb. 1. — 13 XI 1771. Proces suffragiorum za duszę śp. J.W. Imci pana Maurycego Kurdwanowskiego, starosty baranowskiego. B. m. r. 2° plakat. — 14 XI 1771. Proces suffragiorum za duszę śp. Jana Klemensa Branickiego hetmana wielkiego koronnego. B. m. r. 2° plakat. — 3 XII 1771. Proces gratiarum actionis za ocalenie przy życiu Najjaśniejszego Pana. 2° plakat — 13 V 1772. [List pasterski z wezwaniem do modłów za zmarłą Annę z Kołowratów Mniszchową]. B. m. r. — 17 XII 1773. Zawiadomienie o redukcji świąt. (W j. łac. i pol.). 1775. [Inc.: Wacław... arcybiskup metropolita lwowski, orderu św. Stefana króla apostolskiego, wielkiego krzyża kawaler]. B. m. r. 2° k. 1. — 27 I 1776. List pasterski o cłach, komorach celnych i przewożeniu towarów. — Kwiecień 1776. List pasterski ogłaszający jubileusz powszechny w diecezji od 2 VI - 2 XII 1776. — 9 XII 1776. List pasterski do ludu Archidiecezji Lwowskiej po zakończonym szczęśliwie jubileuszu wielkim, o wytrwanie w przedsięwzięciu dobrym. B. m. r. 2° k. nlb. 6. — 24 XII 1777. List pasterski. B. m. r. 2°. — 3 III 1778. List pasterski zawiadawiający o objęciu władzy metropolity kijowskiego przez gr.-kat. biskupa lwowskiego Leona Szeptyckiego. — [Po 15 X] 1778. Zawiadomienie o śmierci Jerzego Mniszka kasztelana krakowskiego i wezwanie do modłów za niego. Lwów 1778 2° plakat.

7. Ordinationes, declarationes et resolutiones in congregatione decanorum foraneorum in praesentia Illmi, Excllmi et Rvdmi SIERAKOWSKI... A. D. 1746 factae. Premisliae 1746 f° k. nlb. 9 w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2.

8. Pobudka i sposób do przebłagania Boskiego Majestatu w ucisku powietrza na bydło już dawno trwającego wydana. Sandomierz 1749 Druk. Collegii Soc. Jesu 8° s. 64. Na czele list pasterski bpa SIERAKOWSKIEGO. Dalej informacja, jak należy odprawiać modlitwy i ceremonie egzorcyzmów nad bydłem do s. 13. Modlitwy w j. łac. Na końcu podpis biskupa i kanonika przem. Kaz. Chochmańskiego. — Toż. Lwów 1762 8°.

9. [Przemówienie na sejmie w 1750 r.].

Wyd. W. KONOPCZYŃSKI: Diariusze sejmowe z wieku XVIII. T. 3. Diariusze sejmowe z lat 1750-1758. W. 1937 s. 73-74. Streszczenie.

10. Brzozów, 20 II 1751. Instrukcja w sprawie odpustu jubileuszowego ogłoszonego przez Benedykta XIV w Rzymie 10 XII 1750 r. B. m. r. plakat.

11. Przemowa do ludu. Przemyśl 1752.

12. Brzozów, 23 I 1753. Udzielenie duchowieństwu prawa nadawania odpustu zupełnego w chwili śmierci na podstawie listu Benedykta XIV z 9 IV 1747 r. B. m. r. 2° k. nlb. 1 w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2.

13. Edykt pasterski z wyraźnej woli Stolicy Apostolskiej na fundamencie prawa duchownego w kanonach opisanego i ojczystego dla zniesienia i z gruntu wyniszczenia niegodziwych występków żydowskich w Diecezji Przemyskiej ogłoszony roku Pańskiego 1753. Lwów 1753 w Druk. Brackiej św. Trójcy 4° k. nlb. 1, A-E, nlb. 1. W Arch. Diec. Przem. Kurendy 2. — Przedr. W. M. SCHORR: Żydzi w Przemyślu do końca XVIII w. Lw. 1903 s. 213-226 nr 136, ale pod datą 19 VII 1743.

14. Przemyśl, 31 V 1754. Biskup grozi ostrymi karami okolicznym kahałom Żydów, wzbraniającym się pozostawać w stosunku zawisłości do kahału przemyskiego w szczegółowo wymienionych punktach. Wyd. M. SCHORR: Żydzi w Przemyślu do końca XVIII wieku. Lw. 1903 s. 235-236 nr 141.

15. Jarosław, 20 XII 1754. Zakaz rozszerzania w Diecezji książki objętej indeksem, franciszkanina B. Combassori: Vera et dilucida explikatio praesentis status totius serapnicae Fratrum Minorum religionis, a sancto et magno patriarcha Francisco Numine Divino inspirante fundatae. Coloniae Agripinae 1640 et Viennae Austriae 1710 wydanej, jako szkodliwej. B. m. r. plakat w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2.

16. Taksa jurium cancellariae in judicio curiae nostrae et officio consistorii nostri generalis Premisliensis per officialistas servanda, die 7 XII 1757 constituta. B. m. r. plakat w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2.

17. Przemowa... do ludu parochialnych kościołów podczas powtórnej generalnej wizyty pasterskiej w r. 1753 dnia 15 miesiąca maja zaczętej z nauką o przyczynach wizyty miewana, a przez... ks. Jacka SOLECKIEGO scholastyka kolegiaty brzozowskiej, a oraz tegoż ks. biskupa kapelana do druku dla powszechnego nieustającego w owieczkach tej dziecezji pożytku w roku Pańskim 1758 podana. Przemyśl 1758 w Druk. J.K.M. 2° k. nlb. 1, A-D_2 w Arch. Diec. Przem. Kurendy 2.

18. Wyd.: (Autor nieznany). Prawo święte Kościoła Chrystusowego o postach, jak zachowane być mają z rozkazu Wacława Hieronima SIERAKOWSKIEGO obwarowane. Przemyśl 1759 Druk. J.K.M. — Toż. Wyd. 2. Prawo... jak zachowane w Polsce być mają... Sandomierz 1773.

19. Mowa... SIERAKOWSKIEGO na sejmie coronationis miana [10 XII 1764]. B. m. r. 2° ark. 1.

20. Synodus dioecesana Leopoliensis sub... Venceslao Hieronymo SIERAKOWSKI... archiepiscopo metropolitano Leopoliensi, A. D. 1765 diebus 20, 21 et 22 Maji celebrata. Leopoli 1765 Typis S.R.M. Academicis 2° k. nlb. 1, A_2-Qq (77). We wstępie do uchwał synodu 3 okólniki Sierakowskiego z Obroszyna: 26 V 1764 zwołujący synod na 6 VIII 1764, z 20 VII 1764 odwołujący ten synod i z 11 III 1765 zapowiadający znowu synod na 20-22 V 1765 r. Na k. A_2-Bbv znajduje się treść uchwał podjętych na 3 sesjach, pokrywających się z treścią „Epistolae pastoralis" z 1761 r. Na k. Bbv-Ff_2 są „Appendices" do sesji, w tym niektóre w j. łac. i pol. Na k. Ff2-Hh jest Sermo... Lucae GODUROWSKI, na k. Hh_2-Ll_2 Sermo... Antoni ALEKSANDROWICZ ante secundam sessionem, na k. Ll_2 Sermo... Laurentii OPEYDOWICZ... ante tertiam sessionem, na k. Nn_2-Qq Sermo... archiepiscopi metropolitani ad clerum in fine Synodi habitus.

21. Mowa... na sejmie ekstraordynaryjnym die 6 X 1767 w Warszawie miana. B. m. r. 2° k. nlb. 4. Tam też mowa SIERAKOWSKIEGO wygłoszona na 25 V 1767 na radzie senatu, podana również w: M. DZIEDUSZYCKI: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego arcybpa lwowskiego. Lw. 1868 s. 231-239.

22. Ordinationes, resolutiones et declarationes in congregatione synodali per... SIERAKOWSKI constitutae A. D. 1788 Leopoli 1769 Typis S.R.M. Academicis S.J. 4° s. 70.

23. Nauka pasterska w dzień Popielca w kościele metropolitalnym lwowskim, przez JW. ks. Wacława Hieronima SIERAKOWSKIEGO arcybiskupa miana w roku 1774. Lwów 1774 Druk. Antoniego Pillara 2°. Równocześnie tekst niemiecki: Hirtenslehre die an der Aschermittwoche von Ihro Hochgräflichen Excellenz dem Hochwürdigsten H. H. Venceslao Hieronimo SIERAKOWSKI von Bogusławice Erzbischot zu Lemberg daselbst in der Domkirche ist abgehalten worden im Jahre 1774. Lemberg 1774 in der Buchdruckerey Anton Piller 2° s. 31.

24. 3 VII 1774. Rozporządzenie... B. m. r. 2° k. nlb. 1.

25. 12 VI 1774 Rozporządzenie. B. m. r. 2° plakat.

26. Wyd.: (Autor nieznany, duchowny Diecezji Lionskiej). Meditationes super veritates christianas et ecclesiasticas desumptae ex epistolis et evangeliis missarum totius anni, atque in singulos illius hebdomadarum dies et principalia festa distributae. Universis de clero ut se ipsos ad celebrandum seu digne communicandum, nec non ad quaevis ecclesiastica munia sancte obeunda disponere et populum suae curae commissum debite ac fructuose instruere valeant. Opus... Gallice editum, latinitate vero a quodam canonico regulari s. Augustini donatum, in quatuor partes divisum et pro bono cleri Germaniae typis impressum. Nunc... demum authoritate et mandato... Venceslai Hieronymi de Bogusławice SIERAKOWSKI archiepiscopi metropolitani Leopoliensis reimpressum. Pars vernalis. Leopoli 1770 Typis Confraternitatis SS. Trinitatis, cum privilegio S.R.M. 8° s. 471, indeksu k. 8; Pars aestivalis a dominica ss. Trinitatis usque ad dominicam duodecimam post Pentecosten. 8° s. 483, indekcu k. 7; Pars autumnalis a dominica decima tertia usque ad dominicam vigesimam quartam seu ultimam post Pentecostes 8° s. 564, indeksu k. 7; Pars heymalis a dominica prima Adventus ad diem Cinerum. 8° k. 7, s. 428, indeksu k. 8. Pierwsze wydanie w Chełmnie 1762 r. staraniem bpa Andrzeja BAJERA.

27. Okólnik arcybiskupa do duchowieństwa polecający Meditationes. Obroszyn, 12 VII 1776.

28. Catalogus confessariorum sub tempus jubilei. Leopoli. 1776.

29. Ordo missionum. Leopoli 1776.

30. Testament... Obroszyn, 13 X 1780. (Inc.: Z najwyższej i wszechmocnej woli...). Wyd. M. DZIEDUSZYCKI: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego Lw. 1868 s. 290-297.

31. Ordinationes, declarationes et resolutiones... decanorum foraneorum ad praesentiam... domini Venceslai Hieronymi Sierakowski episcopi Premisliensis, A. D. 1747 die 29 VIII Premisliae factae et datae. Rkps Arch. Diec. Przem. Kurendy 2, k. nlb. 9. — Toż. A. D. 1748 die 19-20 VIII. Rkps Arch. Diec. Przem. Kurendy 2, k. nlb. 5. — Toż. A. D. 1749 die 9 IX Brzozoviae. Rkps Arch. Diec. Przem. Kurendy 2, k. nlb. 5. — Toż. A. D. 1752 die 19 VII factae. Rkps Arch. Diec. Przem. Kurendy 2, k. nlb. 14. — Toż. A. D. 1758, die 10 VII. Rkps Arch. Diec. Przem. Kurendy 2, k. nlb. 6.

32. Akt fundacji przytułku dla kapłanów starców w Przemyślu przy szpitalu św. Rocha. Brzozów, 12 V 1760. Rkps Arch. Diec. Przem., sygn. 75 k. 303-314.

33. Lustracja klucza obroszyńskiego, dóbr stołowych arcybiskupa ekspediowana roku Pańskiego 1764. Rkps Arch. Diec. Przem. Kapituła s. 338 bez sygnatury.

34. Leges et regulae pro seminariis Archidioecesis Leopoliensis tam circa et penes ecclesiam metropolitanam, quam in suburbio postportam Cracoviensem Leopoli fundatis, vi et auctoritate decreti circa reformationem et dispositionem seminarii cathedralis A. D. 1765, 13 V lati, formatae et conscriptae, a superioribus, professoribus et alumnis eorundem seminariorum observandae. Rkps Arch. Diec. Przem. Kapituła, sygn. 48.

35. Mowa ks. Wacława SIERAKOWSKIEGO arcybiskupa lwowskiego miana na radzie senatu w Warszawie 1767 25 maja. Rkps Bibl. sygn. 12770 II B., s. 111-113.

36. Akta obu wizytacji parafii, katedry, kolegiat i klasztorów żeńskich Diecezji Przemyskiej wraz z dekretami reformacyjnymi. Rkpsy Arch. Diec. Przem., sygn. 163-183, 185-189. Dekrety reformacyjne dla kapituły. Tamże. Kapituła, sygn. XXIV.

37. Listy: 2 listy do pap. Klemensa XIII z 1760 i 1765. Wyd. P. de RAVIGAN: Clement XIII. Vol. 1 i Vol. suplementaire. Paris 1854. — [List pasterski zapowiadający wizytację diecezji z 1743]. Inc.: Onus pascendi... Rkps Arch. Diec. Przem., sygn. 163, k. 1-15. — List pasterski o śmierci bpa sufragana A. Pruskiego. Rkps Bibl. Czart., sygn. 2072, k. 96-98. — 340 listów do brata Romana Sierakowskiego z 1738-1772. Rkps Woj. Arch. Państw. w Gdańsku. Akta Sierakowskich z Waplewa, sygn. 1000/11. — 14 listów do brata Gabriela Sierakowskiego z 1739-1753 i 1757. Rkps tamże. — 2 listy (kopie) do bratanka Jakuba Sierakowskiego z 1757. Rkps tamże. — Do ks. Oborskiego b. generała trynitarzy z ok. 1762. Rkps tamże. — Do ks. Antoniego Sierakowskiego bratanka z 1762. Rkps tamże. — Do Grafowej Selmurowej? w Wiedniu z 1763. Rkps tamże.

III.

DZIEDUSZYCKI M.: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego arcybiskupa lwowskiego. Lw. 1868; TENŻE: Kościół katedralny lwowski obrządku łacińskiego pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP. Lw. 1872 s. 51-73; ATAMAN J.: W. H. Sierakowski i jego rządy w Diecezji Przemyskiej. W. 1936, tamże lite-

ratura. — Ponadto: PEŁESZ J.: Geschite der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. T. 2 Wien 1880 s. 618-626; CHOTKOWSKI W.: Historia polityczna Kościoła w Galicji zą rządów Marii Teresy. T. 1-2 Kr. 1909 passim; SZYDELSKI Sz.: Arcybiskup Sierakowski i szkoły parafialne w Archidiecezji Lwowskiej. Lw. 1911; SZUREK S.: Seminarium katedralne we Lwowie. Lw. 1932 s. 5-7, 17, 72-84, 101, 132; *Kościół w Polsce*. T. 2, passim — Relacja o koronacji obrazu Najświętszej Marii Pocieszenia w Leżajsku, w kościele OO. Bernardynów za pozwoleniem i błogosławieństwem Benedykta XIV papieża, przez ręce jw. ks. Wacława Hieronima Sierakowskiego biskupa przemyskiego, szczególnym zaś sumptem i staraniem jw. Jmci Stanisława na Złotym Potoku... Potockiego, wojewody jenerała ziem kijowskich... odprawionej roku Pańskiego 1752 dnia 8 IX. Lwów 1752.

Ks. Tadeusz Śliwa

Sierakowski Wacław h. Ogończyk (1741-1806), prepozyt krakowski i sandomierski, teoretyk muzyki, wydawca.

Urodzony w 1741 r. był synem Romana, chorążego i sędziego grodzkiego krakowskiego, i Teresy z Sierakowskich h. Dołęga, bratankiem arcyba lwowskiego Wacława Hieronima. W latach 1752-1759 uczył się u jezuitów w Przemyślu pod opieką stryja, wówczas biskupa przemyskiego. Następnie studiował teologię, zapewne we Lwowie, dokąd stryj przeniósł się na arcybiskupstwo. W latach 1763-1765 bawił w Rzymie i tam przyjął święcenia kapłańskie. Pierwszym jego beneficjum była kanonia warszawska. W 1763 r. uzyskał koadiutorię prepozytury krakowskiej, a w 1797 r. samą prepozyturę, oraz w 1771 r. najpierw koadiutorię prepozytury, a niebawem prepozyturę w kolegiacie sandomierskiej. W 1776 r. był z ramienia kapituły krakowskiej deputatem na Trybunał Koronny.

Uprawiał Sierakowski dyskretną, lecz kosztowną, filantropię. Aby dać ubogim łatwy zarobek, założył w Krakowie i w Sandomierzu fabryki sukna. W Sandomierzu uruchomił ponadto dla ubogich aptekę, którą w 1788 r. odstąpił tamtejszym wikariuszom. W czasie insurekcji 1794 r. założył na Wawelu warsztat do wyrobu ładunków wybuchowych dla wojsk Kościuszki. Filantropia leżała również u podstaw jego pracy pisarskiej i wydawniczej. Pisał oraz tłumaczył dzieła obce z różnych dziedzin, które następnie własnym kosztem drukował i rozdawał, aby przez ich lekturę podnosić poziom religijny i gospodarczo-kulturalny ludności. Choć posiadał rozległą wiedzę, jego twórczość nie przedstawia większej wartości. Przy tłumaczeniu dzieła oratorianów Massiniego i Micheliego posłużył się wcześniejszym polskim przekładem bazylianina Porfirego Skarbka Ważyńskiego. Myślał o nowym wydaniu Biblii Wujka i przeznaczył na ten cel 50.000 złp, które w nieznanych okolicznościach przepadły.

Interesował się żywo muzyką. Od 1780 r. był zwierzchnikiem wawelskiej kapeli katedralnej oraz posiadał kapelę własną, która w jego mieszkaniu dawała koncerty. Na jednym z nich był obecny w 1787 r. król Stanisław August. Założył w Krakowie szkołę śpiewu. Zmarł Sierakowski 24 II 1806 r. w Krakowie. W testamencie zapisał swą znaczną bibliotekę przyjacielowi kanonikowi krakowskiemu Mateuszowi Dubieckiemu.

I.

1. Sztuka muzyki dla młodzieży krajowej... wydana pracą i kosztem autora. T. 1-3. W Krakowie 1795-1796 w Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° t. 1 s. 231; T. 2 s. 234; T. 3 s. 93.

2. Wyd.: C. I. MASSINI, A. MICHELI: Historia kościelna czyli zbiór żywotów

Świętych Pańskich w okręgu całego roku, na którego czele życie Jezusa Chrystusa... tłumaczone z włoskiego... T. 1-13. W Krakowie 1799-1800 w Druk. Akademickiej 8° t. 1 s. 319; T. 2 s. 411; T. 3 s. 288; T. 4. s. 410; T. 5 s. 372; T. 6 s. 480; T. 7 s. 393; T. 8 s. 320; T. 9 s. 397; T. 10 s. 299; T. 11 s. 318; T. 12 s. 320; T. 13 s. 446. Pierwsze wyd., tłumaczone przez Porfirego WAŻYŃSKIEGO wyszło w Wilnie w 1786 r., także w 13 tomach.

II.

1. Uświadomienie o funduszu dla żebraków i fabryce sukiennej. Kraków 1789.

2. Architektura cywilna w dwóch częściach zawarta. Cz. 1-2. W Krakowie 1796 w Druk. Szkoły Głównej 8° t. 1 s. 168; T. 2 s. 99, tabl. 28.

3. Rękodzieło fabryki sukiennej, które w Krakowie 1796 dla wielu pożytków i zatrudnienia ubogich pracą jest ustanowione. Cz. 1-3. W Krakowie 1797 w Druk. Szkoły Głównej 8° t. 1 cz. 1 s. 64; Cz. 2 s. 43; T. 2 cz. 3 s. 212.

4. Wyd.: TOMASZ à KEMPIS: Nauka o naśladowaniu Chrystusa Pana. Kraków 1798 w Druk. Akademii Krakowskiej 12° s. 453. Zmodernizowany przez SIERAKOWSKIEGO przekład Jana WIELEWICKIEGO.

5. Przekł.: La SALLE de l'ETANG: Rolnictwo dla włościan, dziedziców i władzy rządowej w trzech częściach wydany. Cz. 1-3. W Krakowie 1798 w Druk. Szkoły Głównej 8° t. 1 cz. 1 s. 124; Cz. 2 s. 54; T. 2 cz. 3 s. 369.

6. Postać ogrodów, która do dwóch zmysłów, smaku w owocach i powonienia w kwiatach szczególniej ściąga się. T. 1-2. W Krakowie 1798 w Druk. Szkoły Głównej 8° t. 1 s. 260; T. 2 s. 272.

7. Przekł.: Hymny z Brewiarza Rzymskiego dla użytku powszechnego zebrane i na polskie przełożone. W Krakowie 1799 w Druk. Szkoły Głównej 8° s. 274.

8. Silnie czyli oszczędzanie zdrowia pracujących około ciężarów dla użytku powszechnego wydane. W Krakowie 1799 w Druk. Szkoły Głównej 8° s. 127. Przeróbka dzieła włoskiego N. ZABAGLIA.

10. Igraszki uczonego dowcipu czyli rozmaitości gustu tworzenia wierszów dla zabawienia szkolnej młodzi wydane. W Kr. 1800 w Druk. Antoniego Groebla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 4° s. 91.

11. Przekł.: B. HAFFTEN: Królewska Droga Krzyżowa... tłumaczona z łacińskiego. W Kr. 1800 w Druk. Akademii 8° s. 556.

12. Upominek przy spadku XVIII wieku rodzicom ofiarowany ku uszczęśliwieniu zaczynającego się wieku XIX przez... Kr. 1801

13. Wyd.: J. CRASSET: Uwagi chrześcijańskie na wszystkie dni całego roku... przez... w języku francuskim wydane, a dawniej na polski język przetłumaczone [przez J. N. BĄKOWSKIEGO] i na cztery części podzielone, a teraz na nowo przedrukowane dla bliźnich pożytku. Cz. 1-4. Kr. 1901 Druk. Akad. 8°.

14. Przekł.: J. HEUME: Józef we śnie, zawierający fałszywe różnych imaginacje... dla pożytku przetłumaczony. T. 1-3. W Kr. 1801-1802 w Druk. Akademickiej 8° t. 1 s. 603; T. 2 s. 653; T. 3 s. 604.

15. Przekł.: L. GUIGLARIS: Szkoła prawdy otwarta dla książąt i władców przez... z powodu edukowania Karola Emanuela II książęcia Sabaudii i Piemontu... tłumaczenie z włoskiego przez... T. 1-2. W Kr. 1802 w Druk. Antoniego Groebla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 8° t. 1 s. 488; T. 2 s. 609.

16. Przekł.: Baltazar Gracjan doskonalący dworskiego człowieka przez 300 maksym w języku hiszpańskim wydanych, później po francusku wytłumaczonych, a teraz polskim językiem wyłożonych. W Kr. 1802 w Druk. Antoniego Groebla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 12° s. 446.

17. Przekł.: M. de BOUVIERS: Adwokat czyścowy czyli łatwy sposób dusz w czyścu zostających ratowania przez... w języku francuskim, potem przez ks. Jakuba HAYTYNA... na łaciński przetłumaczony i objaśniony, a teraz na język polski przeniesiony dla wszystkich pożytku. W Kr. 1803 w Druk. Akademickiej 8° s. 235.

18. Wyd.: Kantaty w muzyce. B. m. r. Obejmuje 44 kantat: Abigail (muzyka: F. DIGNE); Adam i Ewa; Błogosławieństwo Jakuba (muzyka: G. B. CASALI); Boże Narodzenie; Bł. Bronisława zakonnica reguły św. Norberta klasztoru zwierzynieckiego pod Krakowem (muzyka: J. GOŁĄBEK; Debbora; Ester (muzyka: A. M. SACCHINI); Ezechiasz król (muzyka: F. FENAROLI); Św. Filip Neriusz; Św. Helena; Na honor ś. Cecylii panny i męczenniczki (muzyka: F. M. LANG); Na honor Najśw. Marii Panny; na honor ś. Szymona z Lipnicy (muzyka: F. M. LANG); Izaak (muzyka: N. JOMMELLI); Ś. Jacek patron Korony Polskiej (muzyka: J. GOŁĄBEK); Jakub patriarcha; Ś. Jan Kanty (muzyka: J. GOŁĄBEK); Jefte (muzyka: G. ANDREOZZI); Jerycho zburzone; Joas (muzyka: G. ROMANO); Jonas; Jonatas (muzyka: F. DIGNE); Józef; Judyta heroina (muzyka: N. PICCINI); Trzej Królowie (muzyka: G. B. CASALI); Lamentacje to jest narzekania Je-

remiasza; Machabejczykowie; Męka Pańska; Bł. Michał Giedroyć; Narodzenie Panny Marii; Oblubienica Pańska; Opera w muzyce na honor ś. Stanisława (muzyka: J. GOŁĄBEK); Ofiara Noego (muzyka: PASQUALI); Ruth; Salomon matce wdzięczny (muzyka: GUILHELMI); Salomon na tronie, wyst. w 1787 w obecności Stanisława Augusta (muzyka: MAGHERINI); Śmierć Abla (muzyka: N. PICCINI); Śmierć Goliata olbrzyma (muzyka: F. DIGNE); Tobiasz (muzyka: G. B. CASALI); Na uroczystość Bożego Narodzenia; Na uroczystość Narodzenia Pańskiego (muzyka: G. B. CASALI); Zniesienie Chananejczyków (muzyka: G. SARTI); Na honor ś. Wacława (muzyka: T. ZYGMUNTOWSKI). — Kantaty te wychodziły uprzednio w osobnych drukach w liczbie ok. 60.

19. Przekł.: TERRIBILINI P.: Kantata w muzyce Narodzenia Odkupiciela (muzyka: P. ABFOSSI). B. m. r.

20. Krótko zebrana szkoła fortepianu dla zaczynających się uczyć z najlepszych autorów muzyki wyjęta. B. m. r.

21. Prospekt powodowania młodziana narodowego przez chrześcijańsko-katolicką edukację do doskonałej obyczajności w tym życiu, aby wiecznej szczęśliwości nie chybił. B. m. r.

22. Przekł.: P. METASTASIO: Józef od braci swoich uznany. Tragedia z włoskiego na polski język przez... przetłumaczona, grana i śpiewana od młodzi w sztuce muzycznej ćwiczącej się. Kraków b. r.

23. Stanisław August król, ojciec łaskawy... Kantata na powitanie w Krakowie króla w 1787 r. (Muzyka: F. M. LANG). Rkps w Bibl. Kapituły Krak.

24. Przyjmij kantat pierwiosnki Najjaśniejszy Panie... Kantata na pożegnanie Stanisława Augusta w 1787 r. (muzyka: F. M. LANG). Rkps Bibl. Kapituły Krak.

25. List do J. Borowskiego z 1794 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7515/II k. 319-320.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 170-173, tamże literatura. — Ponadto: WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 271; CHYBIŃSKI A.: Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800. Kr. [1949] s. 114-115; ŻURKOWA R.: Sierakowski Wacław. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 817.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Siestrzeńcewicz Bohusz Stanisław Jan h. Strzała (1731-1826), metropolita mohylewski, autor pamiętników.

Urodził się 3 IX 1731 r. w Zańkach k. Wołkowyska z ojca Jana, kalwina, starosty starodubowskiego i matki Kornelii Odyńcówny, katoliczki. Uczył się w dysydenckiej szkole w Kiejdanach, skąd w 1745 r. udał się do Niemiec, gdzie zaciągnął się do wojska w pułku księcia L. Anhalt Dessau. Ranny pod Kasseldorf porzucił armię i udał się do Berlina, by kontynuować naukę w gimnazjum. W 1748 r. zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu we Frankfurcie n. Odrą. Pod wpływem dominikanina Amanda przeszedł na katolicyzm. W 1751 r. wrócił do kraju. W latach 1754-1763 był nauczycielem synów Stanisława Ignacego Radziwiłła, krajczego kor., w którego regimencie uzyskał rangę chorążego.

Popierany przez bpa wileńskiego J. I. Massalskiego udał się Siestrzeńcewicz w 1763 r. do Warszawy i przez kilka miesięcy studiował teologię u misjonarzy w Seminarium św. Krzyża. Już 3 VII tegoż roku przyjął święcenia kapłańskie. Uzyskał probostwo w Homlu, w 1766 r. kanonię wileńską, potem prepozyturę świetnie uposażonej kaplicy św. Kazimierza w katedrze wileńskiej, probostwo w Bobrujsku, w 1791 r. dziekanię w kapitule wileńskiej; dziekanię i probostwo bobrujskie trzymał do śmierci. W 1773 r. został sufraganem wileńskim i jeszcze w tym roku Katarzyna II mianowała go bez porozumienia z Rzymem biskupem białoruskim, a w 1782 r. arcybiskupem. Sankcję kościelną na ostatnie nominacje carskie otrzymał od bawiącego w Petersburgu w 1783/84 r. nuncjusza warszawskiego J. A. Archettiego. W 1798 r. w związku z organizowaniem przez delegata pap. W. Littę metropolii mohylewskiej został Siestrzeńcewicz metropolitą wszystkich kościołów w imperium ro-

syjskim. Kilkakrotne starania dworu carskiego dla niego o kardynalat nie dały rezultatu jak również próby stworzenia dlań prymasostwa litewskiego.

Rzym obawiał się febroniańskich tendencji Siestrzeńcewicza. Jakoż w 1798 r. stanął on na czele państwowego Departamentu do Spraw Kościoła Katolickiego, a potem Rzymsko-katolickiego Kolegium Duchownego i realizował rządowy program ścisłego nadzoru państwa nad Kościołem. Szkodziło mu też później członkostwo protestanckiego Towarzystwa Biblijnego. U szczytu wpływów znalazł się za panowania Pawła I, choć ten sam monarcha skazał go w 1800 r. na wygnanie. Wróciwszy do Petersburga za Aleksandra I, zabiegał do śmierci o zachowanie łaski carskiej. Posiadał polski order św. Stanisława, rosyjskie św. Andrzeja, św. Aleksandra, św. Anny i maltański wielki krzyż św. Jana Jerozolimskiego.

Na ujemnej opinii o Siestrzeńcewiczu w historiografii zaważyła książka S. Szantyra „Zbiór wiadomości o Kościele... w Cesarstwie Rosyjskim". Faktycznie miał on pewne zasługi. Zorganizował Kościół w Rosji (m. in. urządził 2 kongregacje synodalne), otworzył w Petersburgu Seminarium Duchowne i przyczynił się do powstania Seminariów w Białymstoku i w Żwinogródku, wybudował kościoły: św. Stanisława w Petersburgu, przy którym, osadziwszy pijarów, utworzył parafię, oraz ufundował szkołę dla młodzieży katolickiej, dalej zbudował kościół w swych Malatyczach, przekazany dominikanom, uczynił fundację dla wychowywania dziewcząt i drugą dla 20 uczniów w gimnazjum petersburskim, wspierał wileński Dom Dobroczynności. Różne akademie i towarzystwa naukowe obierały go swym członkiem. Ale też z drugiej strony przyczynił się walnie do kasaty jezuitów w Rosji w 1820 r., choć w 1779 r. otworzył im na rozkaz Katarzyny II, bez zgody Rzymu, nowicjat w Połocku. Zmarł w Petersburgu 1 XII 1826 r., pochowany w kościele św. Stanisława w przygotowanym za życia grobowcu.

I.

1. Diarium congregationis synodalis utriusque cleri Romanocatholici in Imperio Rossiaco absolutae. Mohiloviae 1793.

2. Diarium congregationis synodalis utriusque cleri Romanocatholici in Imperio Rosiaco. Mohileviae 1794.

3. Lettre du ci-devant secrétaire du Métropolitain à son ami sur la demande des causes du mée contentenment de Rome contré lui. Wyd. M. GODLEWSKI w: Monumenta ecclesiastica Petropolitana. T. 1. Petersburg 1906 s. 38-50. Własna apologia.

4. Journal et correspondance de... Part. 1: 1797-1798. Wyd. M. GODLEWSKI, W. KRIKSINE. Petersburg 1913. *Starina i novizna.* T. 16; Part. 2: 1798. Petersburg 1914; Part. 3: 1799-1800. Petersburg 1917. (Na skutek zniszczenia nierozprowadzonego nakładu „Journal" należy do rzadkości bibliograficznych). — Fragm. wyd. A. Weryha DAROWSKI w: Młodość S. Bohusza Siestrzeńcewicza. Kr. 1872; D. TOŁSTOJ w: Le catholicisme Romain en Russie. T. 2. Petersburg 1864; M. MOROSZKIN w: Jezuity w Rosiji s carstvovanja Jekatieriny II do našego vremieni. T. 1-2. S. Petersburg 1867.

II.

1. Oda. (Inc.: I gdzież mi to Hipokrene zachwycone myśli niesie...). Wilno 1752. Informacja A. Weryhi DAROWSKIEGO. *Rocz. dla Archeolog. Numizmat. i Bibliografów.* R. 1870 s. 11.

2. Przekł.: J. MACKENZIE: Sztuka utrzymania zdrowia i onej historia albo zebranie wszystkiego tego, co lekarze i filiozofowie dawni i teraźniejsi przepisali do utrzymania zdrowia, z dokładem najprzedniejszych ku temu końcowi służących reguł i onych przyczyn przez... Przeł. z angielskiego przez... Wilno 1769. — Toż. Wilno 1775.

3. Kazanie... w dzień S. Stanisława Kostki w roku 1771 w katedrze wileńskiej miane. B. m. r. 2° k. 2. (O zamachu na króla Stanisława Augusta. Autorstwo niepewne). — Przekł. niem.: Predigt... wel-

che er am Tage des H. Stanislaus Kostka anno 1771 in der Kathedral-Kirche zu Wilna gehalten. Aus dem Polnischen ins Deutsche übersezt von T. J. B. m. r. 2° k. 2. — Toż w j. łac.: Providentiae divinae evidens argumentum. Consideratio historico-philosophica de summo regis periculo 1771 die 3 Novembris. Wilno 1771. — Toż. Warszawa 1771.

4. List pasterski o jubileuszu wielkim w r. 1776. Mohilew 1776 4°.

5. Przekł.: Najprawosławniejszej, najsamowładniejszej, wielkiej Pani Imperatorowej Katarzyny II Ustawy na gubernie Państwa Cało-Rosyjskiego z narodowego na polski język przełożone przez... W Mohilewie 1777 w Druk. Narodowej Biskupa Łacińskiego Rzymsko-Katolickiego 4° k. 3, s. 198 (Tekst po rosyjsku i po polsku). — Przedr. samego tekstu pol. przy: Seriarz projektów do prawa formowanych. Cz. 5. Warszawa 1785. — Wyd. 2. W Mohilewie 1795 4° k. 2, s. 138, k. 1. Po rosyjsku i po polsku.

6. List pasterski [datowany po S. Piotrze i Pawle 1779 r., pozwalający zakładać jezuitom nowicjaty i przyjmować do zakonu]. B. m. r.

7. Gicja w Taurydzie. Tragedia przez autora „Historii Tauryckiej". W Mohilewie 1783 8° k. nlb. 4, s. 54. Wierszem w 5 aktach). — Toż. Mohilew 1788 8°.

8. O Rosji zachodniej. Mohilew 1793 8°.

9. Sermo die natali... Catherinae II... in aede parochiali Rezitensi dictus d. 21 Aprilis v. s. 1794 anno. Mohileviae. B. m. r. [1794].

10. List pasterski [datowany 17 V 1798]. B. m. r. 4° k. 1.

11. Regulamen dla kościołów i klasztorów katolickich w Imperium Rosyjskim. Wilno 1798.

12. Histoire de la Tauride par... T. 1-2. Brunswick 1800 chez Pierre François Fauche et Comp. 8° t. 1 k. 1, s. 395; T. 2 k. 1, s. 368. — Toż pod zm. tyt.: Histoire du Royaume de la Chersonèse Taurique. Seconde édition. S. Pétersbourg 1824 4° k. 3, s. 433, map 3. — Toż w przekł. rosyjskim: Istoria o Tavrii sočinennaja na francuskom jazykie. (Drugi tytuł): Istoria carstva Chersonesatavrijskogo sočinennaja. T. 1-2. S. Pétersbourg 1806 Typogr. Sznora 8° t. 1 s. 442, planów 2, mapa 1; T. 2 s. 444, mapa 1.

13. Sommaire de recherches historiques sur les origines des Sarmates, des Esclavons et des Slaves. Mochilew 1810 8°.

14. Recherches historiques sur l'origine des Sarmates, des Esclavons et des Slaves et sur l'epoque de la conversion de ces peuples au christianisme par... T. 1-4 (wszystkie tomy razem). St. Pétersbourg 1812 de l'Imprimerie de Pluchart et Comp. 8° s. XVI, 857. Na końcu dane: Table des noms propres lui indiquent les matières contenues dans les Recherches historiques... St. Pétersbourg 1813 de l'Imprimerie de Pluchart et Comp. 8° s. 72. — Toż pod zm. tyt.: Précis de recherches historiques sur l'origine des Slaves, Esclavons et des Sarmates et sur les epoques de la conversion de ces peuples au christianisme. Seconde édition. St. Pétersbourg 1824 4° s. 228, nlb. 12, map 3. — Toż. Edition populaire. St. Pétersbourg et Londres 1833 8°. — Toż w przekł. rosyjskim: Fragm. Izsledovaninije o proizchoždenii russkogo naroda sočinenie... Petersburg 1818 w Morskoj Typogr. 8° k. 1, s. 42.

15. Kazanie miane w Wilnie 1819. — Toż w przekł. rosyjskim. Petersburg 1819.

16. Przepis dla seminarzystów Archidiecezji Mohilewskiej czyli reguły seminarzystów 1786. Wyd. M. GODLEWSKI w: Monumenta ecclesiastica Petropolitana. T. 2. Petersburg 1907 s. 1-16.

17. Według F. STACHOWSKIEGO (Rys życia... Siestrzeńcewicza... *Rocz. Tow. Nauk. Kr.* Poczet 2 t. 1: 1841) i M. GODLEWSKIEGO (Dola i niedola Stanisława Siestrzeńcewicza Bohusza...) miał Siestrzeńcewicz pozostawić w rękopisach: Król ocalony, poemat w 5 księgach; Poemat o wzięciu Oczakowa; Elegia na śmierć Aleksandra I; Krytyczno-filologiczne rozprawy o języku estońskim i litewskim oraz skrócony słownik tychże języków; Gramatyka litewska; Rozprawy o fabrykacji piwa, o pańszczyźnie, o skutecznym leczeniu hemoroidów.

18. Listy: Do Stanisława Augusta z 1761-1792. Rkpsy Bibl. Czart., sygn. 730-707, 689, 700, — 27 listów do K. Lubomirskiego z 1791-1802 i 35 listów do T. z Rzewuskich Platerowej z 1797-1820. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6029/II oraz 6027/II. — Do S. Sz. Potockiego z 1802. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7822 IV k. 45-46. — Do Jana Śniadeckiego z 1809. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6340 IV. — Do Jana Śniadeckiego z 1811. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904. — Do Komitetu Seminariów Diecezji Wileńskiej z 1825. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7861 IV k. 132.

III.

Nowy Korbut. T. 6 s. 176-178, tamże literatura. — Ponadto: KURCZEWSKI J.: Biskupstwo wileńskie. Wil. 1912 s. 56, 63, 65, 68, 84-86, 103, 148, 162, 279, 340, 345, 351, 361, 380; AMMAN A. M.: Abriss der ostslawischen Kirchengeschichte. Wien [1943] s. 440, 441, 443-445, 457-462, 466-

-468, 470, 472, 473, 479, 516, 532, 635; GODLEWSKI M.: Dola i niedola Stanisława Siestrzeńcewicza Bohusza za rządów cesarza Pawła I. Fragmenty jego dziennika oraz niewydanej jego korespondencji. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 s. 145-174; R. 2: 1949 s. 301-326 (niedokończ.); PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 24, 57, 216-217; BRUMANIS A. A.: Aux origines de la hiérarchie latine en Russie. Msgr Stanislas Siestrzeńcewicz-Bohusz premier archevêque-métropolitain de Mohilev (1731-1826). Louvain 1968; TENŻE: Die Bedeutung Erzbischofs Stanislas Siestrzeńcewicz-Bohusz für die katholische Kirche im Lettland. *Acta Baltica.* R. 8: 1968 s. 40-61.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sikorski (Kopasinius) Jan Chryzostom (XVII w.), polemista.

Bakalaureat sztuk wyzwolonych uzyskał prawdopodobnie w Akademii Krakowskiej. W 1569 r. zdobył doktorat obojga praw w rzymskiej Sapienzy. W dziełku „Historia SS. Corporis Christi" prowadził polemikę z Żydami i protestantami. O innych szczegółach jego życia panuje milczenie w historiografii.

I.

1. Historia SS. Corporis Christi miraculose reperti Posnaniae in Polonia Anno Salutis 1399... Posnaniae 1604 in Officina Typogr. Martini Wolrabi 4° k. nlb. 8.

2. Refutatio rationum quibus erectio Academiae Leopoliensis Patrum Soc. Jesu impugnatur. B. m. r. Druk bliżej nie znany.

II.

1. Reverendissimo... Christophoro Kazimirski... episcopo Kioviensi... gratulatio... Cracoviae 1599 4° k. nlb. 4.

2. Gratulatio in felicissimum ingressum abbatiae Suleoviensis Othonis Schenking episcopi Livoniae. Cracoviae b. r. Kempini 4°.

III.

ESTREICHER K.: T. 28 s. 89; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia (1440-1600). Kr. 1938 s. 163; TARGOSZ K.: Hieronim Pinocci. Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku. Wr. 1967 s. 221.

Bp Edward Ozorowski

Sikorski Józef Kanty (ok. 1720-1772), prałat kolegiaty zamojskiej, profesor Akademii Zamojskiej, autor konkluzji teologicznych.

Był synem Bernarda obywatela miasta Krakowa. W 1738 r. zapisał się do metryki słuchaczy Akademii Krakowskiej i 22 X 1740 r. otrzymał promocję na bakałarza filozofii. We wrześniu 1743 r. wezwano go do Akademii Zamojskiej, która mianowała go nauczycielem kolonii akademickiej w Ołyce. Przebywał tam do 1747 r. W tym czasie otrzymał stopień magistra sztuk i doktora filozofii (1744). Po powrocie do Zamościa uczył w Akademii syntaksy i poetyki, a następnie fizyki (1748-1750), dając się poznać jako zdolny wykładowca filozofii. W 1749 r. został kanonikiem kapituły zamojskiej. Dla podniesienia poziomu nauk w kolonii ołyckiej wysłano tam ponownie Sikorskiego na profesora logiki i fizyki (1750). Niestety, fatalne warunki materialne nauczycieli ołyckich były powodem odwołania ich do Zamościa w 1752 r. W Akademii Zamojskiej Sikorski wykładał najpierw logikę i fizykę, a następnie teologię polemiczną (1753-1755 i 1758-1765) i teologię scholastyczną (1756-1772). Był kwestorem i dziekanem, a przejściowo także prefektem drukarni po jej odnowie. W 1764 r. otrzymał godność kustosza kapituły zamojskiej. Zmarł w Zamościu 20 V 1772 r.

I.

1. Dissertatio historico-polemica de Conciliis, quam... in eadem Zamoscensi Universitate Studium Theologico-Polonicum publicae disputatnioni exponit. Anno Domini [1754] mense... [Zamosciae 1754] Typis Universitatis Zamoscensis 4° k. nlb. 16. — Po dedykacji bpowi chełm-

skiemu, Walentemu Wężykowi następuje: Oratio in actu scholastico, zawierająca polemikę z luteranami na temat soboru. Potem na k. 8 tezy w obronie katolickiego poglądu na sprawę soborów, pt.: Articuli catholici. Sikorski jako profesor kierował dysputą, bronił tez Wawrzyniec Żłoba, słuchacz filozofii, teologii i prawa, a w roli adwersarzy występowali Ojcowie Reformaci.

2. Conclusiones theologicae ex tractatu de angelis iuxta mentem Divi Thomae Aquinatis Angelici et Ecclesiae Doctoris lectae... Oppugnabuntur ab... PP. Franciscanis Theologiae doctoribus in conventu Zamoscensi Studii regentibus... defendentibus M. Laurentio Żłoba AA. LL. et Philosophiae baccalaureo, sacrae Theologiae et juris auditoribus... B. i r.

3. Wyd.: Nicolaus RUGGIERI: Graves considerationes XVI ad magnam utilitatem, praecipue sacerdotibus occupatis ex Nicolao Ruggieri Congregationis Piorum Operariorum per... cum nonnullis additionibus brevi sensu depromptae... Zamosci 1759 Typis Universitatis k. 10 s. 123.

II.

1. [Utworów wierszowanych sześć w:] Dominicus RYDULSKI: Cidaris doctoralis ex Archivo Palladis Sarianae... Zamoscii 1744 k. nlb. 9. Jest w tym zbiorku oda na cześć św. Jana Kantego, wiersze dla profesorów i kandydatów na doktorów filozofii. W imieniu kandydatów dziękuje w sześciu utworach wierszowanych Sikorski.

III.

ESTREICHER K.: T. 28, s. 89-90; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900, s. 238, 247, 278-279, 303 i bibliogr.; WADOWSKI J. A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 57, 177, 178, 217, 218, 219, 290, 292, 293, 299, 302; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962, s. 194 (Dodatek). — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 57; Statuta nec non liber promotionum, s. 400.

Ks Bronisław Natoński SJ

Sikorski Kazimierz od św. Michała (1736-1780), pijar, autor „Mów moralnych".

Urodził się w 1736 r. w Brzozowie, diec. przemyskiej. Do zakonu pijarów wstąpił w Podolińcu w 1753 r. Nauki odbywał w Rzeszowie (1756), Międzyrzecu Koreckim (1757-1758), Warszawie (1761-1762) i w Rzymie (1763-1764). Uczył się filozofii w szkołach pijarskich w Rzeszowie (1765), Nowym Sączu (1766), Międzyrzecu Koreckim (1767-1769), Rzeszowie (1770-1773), i znowu w Międzyrzecu Koreckim (1774). Był następnie prefektem szkół i superiorem domu w Łomży (1775-1779). Zmarł w Warszawie 6 III 1780 r.

I.

1. Mowy moralne przeciwko kłamstwu i różnym rodzajom nierzetelności miane w szkołach łomżyńskich... Warszawa 1776 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 4, s. 167.

II.

1. Arithmetica brevis et facilis ad usum studiosae iuventutis per quaestiones collecta. Varsaviae 1761 Typ. Mitzleriana 8° k. nlb. 3, s. 254, k. nlb. 5.

III.

BIELSKI S.: Vita et scripta quorundam e Congregatione Clericorum Regularium Scholarum Piarum in Provincia Polona professorum... Varsaviae 1812 s. 142; Sikorski Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 258; TYNC S.: Nauka moralna w szkołach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1922 s. 306. — Historia domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 139, 203.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sikorski Marian od św. Stanisława (1713-1767), trynitarz, egzegeta, historyk swego zakonu.

Pochodził w rodziny szlacheckiej z Pokucia. Urodził się w początkach 1713 r., ochrzczony 3 IV 1713 w Przeworsku. Do zakonu trynitarzy wstąpił w Stanisławowie w 1730 r. Studia zakonne odbył w Łucku i w 1736 r. został wyświęcony na księdza. Był kaznodzieją we Lwowie, profesorem filozofii i teologii. Zmarł 16 IV 1767 w Tomaszowie Lubelskim.

I.

1. Przekł.: F. MACEDO: Przewodnik szczęśliwy jęczącym u pogan więźniom do nieba z nieba dany, to jest życie św. Jana de Matta i św. Feliksa Walezjusza fundatorów i patriarchów zakonu Trójcy Najśw. od Wykupienia Niewolników... Wilno 1750 Druk. Akad. SJ 8° k. nlb. 20.

2. Hypomnema ordinis discalceatorum Sanctissimae Trinitatis, Redemptionis Captivorum... in provinciam sancti Joachimi redacti... Varsaviae 1753 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 6, s. 854, k. nlb. 24.

3. Przekł.: F. MACEDO: Vitae sanctorum Joannis de Matta et Felicis Valesii fundatorum Ordinis Sanctissimae Trinitatis... Leopoli 1754 Typ. Haer. P. Golczewski 8° k. nlb. 2, s. 148.

4. Brevis notitia rerum ordinis Sanctissimae Trinitatis de Redemptione Captivorum, ex variis authoribus... collecta. Leopoli 1754 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 224.

5. Compendium antilogiarum seu contradictionum apparentur talium Sacrae Scripturae ex diversis et selectis authoribus collectarum rito ordine A. D. 1756 dispositum. Leopoli 1759 Typ. S. Trinitatis 8° k. nlb. 8, s. 449, k. nlb. 4.

II.

1. Fasces Franciae floribus Floridi... Domino Joanni de Jabłonow Jabłonowski... consecrati. Leopoli 1737 Typ. Confrat. S. Trinitatis 2° k. nlb. 24.

2. Rok odkupienia. Rok dniami męki Jezusowej wymierzony... Lwów 1747 Druk. Bractwa św. Trójcy 4° k. nlb. 3, s. 207.

3. Honor cum debito cultu B. Stanislao Casimiriensi Polono... carmine poetico exhibitus... Leopoli 1761 Typ. Confrat. S. Trinitatis 2° ark. 6.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Breslau 1755 t. 1 s. 152-153; T. 2 s. 188-189; KRZYŻANOWSKI A.: Pogląd na powołanie, dzieje i sprawy zakonu trynitarzy w Polsce. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11: 1851 t. 20 s. 395; Sikorski Marian. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 458; N[IEDZIELSKI] J.: Marian od św. Stanisława. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 321; [GIŻYCKI J. M] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 7, 100-101.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sikrański Albrecht (XVII w.), polemista.

W historiografii brak danych o jego życiu. Napisał polemiczne dzieło, które podpisał jako pleban świnkotącki, a w którym w formie rozmowy między reformatem (reformatorem, protestantem) a Mazurem omówił zagadnienia tolerancji religijnej, Pisma św., sakramentów, kultu świętych i czci obrazów. Wykazywał duże oczytanie i praktyczne podejście do problemów wiary. W dialogu międzywyznaniowym przyjmował postawę ireniczną. Co to za parafia świnkotącka, trudno ustalić. Być może, że „pleban świnkotącki" jest tytułem fikcyjnym.

I.

1. Colloquium charitativum abo rozmowa braterska Polaka reformata z Mazurem starym katolikiem o pewnych rzeczach w wierze... przez... szczerze wypisane. W Krakowie 1652 w Druk. Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 3, s. 272.

III.

ESTREICHER K.: T. 28 s. 92-93; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 186.

Bp Edward Ozorowski

Skarga (Pawęski, Powęski) Piotr h. Prus (1536-1612), jezuita, polemista, hagiograf.

Urodził się w lutym 1536 r. w Grójcu, niedaleko Warszawy. Był synem Michała i Anny ze Świątków. Pierwsze nauki pobierał w mieście rodzinnym, a następnie w półroczu letnim 1552 r. zapisał się w poczet uczniów Akademii Krakowskiej. W czerwcu 1555 r. opuścił Uniwersytet i przez następne 2 lata był rektorem szkoły parafialnej przy kościele św. Jana w Warszawie. W październiku 1557 r. wstąpił na dwór Andrzeja Tęczyńskiego, kasztelana krakowskiego. Jako wycho-

wawca syna jego Jana udał się z nim do Wiednia. W 1564 r. przyjął święcenia z rąk arcybpa lwowskiego Pawła Tarły. W tymże roku został kanonikiem katedralnym we Lwowie i rozpoczął działalność kaznodziejską. W 1566 r. wyjechał do Gorliczyny, aby umocnić w wierze Jana Krzysztofa Tarnowskiego, syna wielkiego hetmana.

W październiku 1568 r. wyruszył do Rzymu, gdzie 2 II 1569 r. wstąpił do zakonu jezuitów wraz ze swoim przyjacielem Szymonem Wysockim. Podczas dwuletniego pobytu w Rzymie odbył nowicjat, uzupełniał studia teologiczne pod znakomitymi profesorami, m. in. Jakubem Ledesmą i Emmanuelem de Sà oraz pełnił obowiązki penitencjarza w bazylice św. Piotra. Wiosną 1571 r. opuścił Rzym i powrócił do Polski. Pracował w Pułtusku jako kaznodzieja i nauczyciel i wyjeżdżał z kazaniami oraz w sprawie nowych fundacji jezuickich do Lwowa, Jarosławia i Płocka. W styczniu 1573 r. udał się do Wilna, gdzie służył pomocą w kaznodziejstwie Stanisławowi Warszewickiemu oraz włączył się do walki polemicznej w obronie dogmatu katolickiego. Z chwilą wyjazdu Warszewickiego do Szwecji (1574) jego następcą na urzędzie rektora został Skarga. Kiedy 7 VII 1578 r. Stefan Batory podniósł szkołę jezuicką w Wilnie do stopnia Akademii, Skarga został jej pierwszym rektorem (1579-1584). Zajmował się w tym czasie również organizacją nowego kolegium w Połocku, Rydze i w Dorpacie. W 1584 r. został powołany do Krakowa na stanowisko superiora domu św. Barbary. Rozpoczął tu na szeroką skalę działalność społeczną i charytatywną. Założył Bractwo Miłosierdzia, Bractwo św. Łazarza, Bank Pobożny i Skrzynkę św. Mikołaja. Podobne bractwa założył także w innych miastach Polski.

W styczniu 1588 r. został kaznodzieją nadwornym Zygmunta III i pełnił ten urząd przez 24 lata. W czasie pobytu Zygmunta III w Szwecji (1593-1594) przebywał w Jarosławiu i w Lublinie. Kilkakrotnie ponawiał prośby o zwolnienie go z obowiązków kaznodziei nadwornego, aby więcej czasu poświęcić pisarstwu, lecz dopiero 5 IV 1612 r. został zwolniony z tego obowiązku. Był w tym czasie poważnie wyczerpany i chory. W końcu kwietnia 1612 r. wygłosił ostatnie kazanie przed królem i dworem i przeniósł się w czerwcu do kolegium św. Piotra w Krakowie. Tu zmarł 27 IX 1612 r. i został pochowany w podziemiach kościoła. Działalność Skargi i jego poglądy, mimo niezwykle bogatej literatury przedmiotowej, stanowią ciągle przedmiot badań i opracowań. Również poglądy teologiczne nie zostały dotąd w pełni opracowane.

I.

1. Pro Sacratissima Eucharistia contra haeresim Zvinglianam. Ad Andream Volanum, praesentiam corporis D.N. Jesu Christi ex eodem Sacramento auferentem... Libri tres... Vilnae 1576 Typ. et sumpt. N. Chr. Radivili 8° k. nlb. 12, s. 468, k. nlb. 14. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 2° s. 1-90. — Toż. Brunsbergae 1707 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8, s. 452. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 3. Wilno 1738 s. 1-110.

2. O jedności Kościoła Bożego pod jednym pasterzem... Wilno 1577 Druk. M. Chr. Radziwiłła 8° k. nlb. 12, s. 404, k. nlb. 8. — Toż we fragm. w tłum. łac. pt. Appendix Scargae Jesuitae de Russorum erroribus et causis propter quas Graeci a Romana Ecclesia defecerunt w: J. ŁASICKI: De Russorum, Moscovitarum, et Tartarorum religione, sacrificiis, nuptiarum funerumque ritu. Spirae 1582 4° s. 220-240. — Toż pt. O rządzie i jedności Kościoła Bożego pod jednym pasterzem i o greckim i ruskim od tej jedności odstąpieniu. Kraków 1590 Druk. Andrz.

Piotrkowczyka 8° k. nlb. 12, s. 353, k. nlb. 6. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 294-381. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 1--83. — Toż. W: *Russkaja Istoričeskaja Biblioteka*. T. 7: 1882 s. 224-526. — Toż we fragm. w tłum. łac. pt. Appendix de erroribus Moscorum. W: *Russkaja Istoričeskaja Biblioteka*. T. 7: 1882 s. 211-213. — Toż. Kr. 1885 Druk. Czasu 8° s. XVI, 292, XVI. — Toż we fragm. w: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 44-47, 98, 179--180. Rkps De unitate Ecclesiae Dei sub uno pastore znajduje się w Bibl. Wiktora Emmanuela w Rzymie, dawna sygn. 988 (3117).

3. Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu. Cz. 1-2. Wilno 1579 Druk. i Nakł. M. Chr. Radziwiłła 2° cz. 1 k. nlb. 12, s. 608; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1134, k. nlb. 3. — Toż. Cz. 1-2 Kraków .1585 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 12, s. 586; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1139, k. nlb. 6. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1592-1593 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 14, s. 604; Cz. 2. Kraków 1593 k. nlb. 2, s. 1176, k. nlb. 6. — Toż Cz. 1-2. Kraków 1598 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 12, s. 589; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1148, k. nlb. 6. — Toż. Cz. 1-2 Kraków 1601 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 12, s. 604; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1176, k. nlb. 6. — Toż. Cz. 1-2 Kraków 1603 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 10, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1148, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1610 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 10, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2 s. 1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1615 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 10, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1619 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 10, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1626 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 18, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1644 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° cz. 1 k. nlb. 18, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Poznań 1700--1702 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° cz. 1 k. nlb. 5, s. 954; Cz. 2 k. nlb. 3, s. 1492, k. nlb. 3. — Toż. Cz. 1-2. Wilno 1747-1748 Druk. Akademicka Soc. Jesu 2° cz. 1 k. nlb. 2, s. 486; Cz. 2 s. 1009, k. nlb. 2. — Toż. Cz. 1-2. Wilno 1780 Druk. Królewska przy Akademii 2° cz. 1 k. nlb. 10, s. 445; Cz. 2 s. 458, k. nlb. 25. — Toż. Cz. 1-2. Wiedeń 1842-1843 u OO. Mechitarystów 4° cz. 1 k. nlb. 7, s. 608; Cz. 2 k. nlb. 1, s. 649, k. nlb. 43. — Toż. w skróceniu. W. 1857 Druk. XX. Misjonarzów 4° s. XXII, 664. — Toż. Cz. 1-2. Wiedeń 1859 Nakł. Księg. OO. Mechitarzystów 4° cz. 1 s. XLII, 522; Cz. 2 k. nlb. 1, s. 567, k. nlb. 34. Istnieją też egzemplarze z odbiciem tytułowym z r. 1860. — Toż. T. 1-2. Petersburg 1862 Nakł. i Druk. B. M. Wolffa 8° t. 1 k. nlb. 2, s. XLVII, 632; T. 2 k. nlb. 2, s. 658. — Toż. Cz. 1-2. W Grodzisku 1866 Nakł. X. Zientkiewicza i X. Zenktelera 2° cz. 1 s. X, k. nlb. 2, s. 528; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 1085, LIII, V. — Toż. Cz. 1-2. Chełmno 1869 Nakł. J. F. Tomaszewskiego 4° cz. 1 k. nlb. 4, s. 467; Cz. 2 s. 852, k. nlb. 2. — Toż. T. 1-12 Kr. 1881-1882 Druk. W. L. Anczyca 16° t. 1 s. 416; T. 2 s. 271; T. 3 s. 363; T. 4 s. 355; T. 5 s. 427; T. 6 s. 425; T. 7 s. 444; T. 8 s. 440; T. 9 s. 346; T. 10 s. 376; T. 11 s. 418; T. 12 s. 444. — Toż. Cz. 1-2. Lw. 1883 Księg. Polska A. D. Bartoszewicza i M. Biernackiego 8° cz. 1 k. nlb. 6, s. 600, k. nlb. 1; Cz. 2 s. 620, k. nlb. 5. — Toż. Kr. 1888 Druk. Czasu 16°. (Jest to tylko odmienna k. tyt., należąca do wydania z 1881-1882 r.). — Toż. T. 1-12. Kr. 1899 Druk. A. Koziańskiego 16°. Przedruk wydania z 1881-1882. — Toż w wyborze pt. Wybór żywotów świętych Starego i Nowego Zakonu. Kr. 1912 Krak. Druk. Nakładowa 16° s. 251, k. nlb. 1. — Toż. T. 1-4. Kr. 1933-1936 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 8° t. 1 s. 563; T. 2 s. 644; T. 3 s. 594; T. 4 s. 670. — Toż w wyjątkach w: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 34-36, 42, 44, 70-81, 148--149. — Żywot błogosławionego Jana Kantego, doktora Akademii Krakowskiej. Kraków 1667 Druk. Dziedz. Franc. Cezarego 4° s. 11. — Żywot św. Eustachiusza pisany od Symona Metafrasta, a tłumaczony przez X. Piotra Skargę. W: A. JEŁOWICKI: Korona męki Pańskiej. Paryż 1842 s. 388. — Toż. Berlin 1843 16° s. 388. — Toż. Berlin 1845 16° s. 388. — Toż Berlin 1856. — Życie przedziwnej św. Dziewicy Katarzyny Seneńskiej, zakonu św. Dominika. Kr. 1843 Druk. D. E. Friedleina 16° s. III, 79. Życie świętej obejmuje s. 1-40. — Żywoty świętych Pańskich narodu polskiego. Wyd. K. J. TUROWSKI. Sanok 1855 Druk. K. Pollaka 8° s. XX, 100, II. — Toż pt. Żywoty świętych polskich. Wyd. A. JANUSZEWSKI. Kr. 1912 Druk. Nakładowa 16° s. 168, k. nlb. 1. — Żywot męczennika Chrystusowego, Stanisława św., biskupa krakowskiego... Kr. 1879 Nakł. OO. Paulinów, Druk. W. L. Anczyca 16° s. 28. — Toż pt. Pamiątka ośmiowiekowej rocznicy męczeństwa św. Stanisława Szczepanowskiego, biskupa krakowskiego... Lw. 1879 Druk. Związkowa 16° s. 32. — Toż pt. Żywot męczennika Chrystusowego... Cheł-

mno 1885 Druk. i Nakł. W. Fiałka 16° s. 31. — Żywot św. Jana Jałmużnika, patriarchy aleksandryjskiego. Kr. 1899 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 36. — 7 kazań o Najśw. Maryi Pannie wyjęte z Żywotów świętych. W: P. SKARGA: Kazania o Przenajśw. Bogarodzicy, Niepokalanej Dziewicy. Kr. 1905 Wyd. Apost. Modlitwy. 8° s. XIX, 155. — Das Leben der heiligen Hedwig. Beuthen 1851 C. A. Kirsch 8° s. VI, 32. Od s. 1 do 15 żywot św. Jadwigi w tłum. niem. wyjęty z Żywotów świętych. — Św. Stanisław Kostka. Chyrów 1926 Druk. Styfiego w Przemyślu 16° s. 32. — Żywoty św. Apostołów i Ewangelistów. Wyd. A. JANUSZEWSKI. Kr. 1913 Druk. Narodowa 8° s. 62.

4. Siedem filarów na których stoi katolicka nauka o przenajświętszym Sakramencie Ołtarza... [Wilno] 1582 8° k. nlb. 2, s. 254, k. nlb. 8. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 707-755. — Toż. W: Kazania przygodne. T. 3. Połock 1809 s. 285-427.

5. Artes duodecim Sacramentariorum seu Zvingliocalvinistarum. Vilnae [1582] 4° k. nlb. 16, s. 444, k. nlb. 6. (Wydanie posiada k. tyt. w dwóch wariantach). — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 91-176. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 3. Wilno 1738 s. 111-218. Dodatek do dzieła stanowi: Contradictionum et antilogiarum scholae Calvinisticae Andreae Volani Index.

6. Przekł.: KAMPIANUS: Dziesięć wywodów dla których Edmundus Kampianus z Londynu Societatis Jesu wszystkie heretyki co najuczeńsze w Anglii na dysputację około wiary wyzwał... Wilno 1584 Druk. M. Chr. Radziwiłła 16° k. nlb. 66.

7. Upominanie do Ewangelików i do wszystkich społem nie katolików... Kraków 1592 Druk. Łazarzowa 4° s. 88. (Dwa wydania w ciągu roku). — Toż. W: Kazania o siedmiu Sakramentach Kościoła katolickiego. Kraków 1600 s. 444-468. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 405-421. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 105-120. — Toż w tłum. łac. J. ODROWĄŻA PIENIĄŻKA w: Conciones de septem sacramentis. Cracoviae 1691.

8. Proces konfederacjej. B. m. 1595 4° k. nlb. 20. — Toż pt. Proces na Konfederacją. B. m. 1596 4° s. 70. (Wydanie znacznie rozszerzone). — Toż pt. Discurs na Confederacją. Kraków 1607 4° k. nlb. 10. — Jest to streszczenie wydania poprzedniego. — Toż. Discurs na Confederacją. Kraków 1607 Jan Stayn 4° k. nlb. 10. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 422-455 (Proces na Konfederacją), s. 456-460 (Discurs na Confederacją). — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 121-150 (Proces na Konfederacją), s. 151-155 (Discurs na Konfederacją). — Toż. W. ZAŁUSKI J. A.: Dwa miecze katolickiej... odsieczy. Warszawa 1731. Dyskurs na Konfederacją umieszczony jest w: „Przydatek różnych skryptów" pod koniec książki.

9. Synod Brzeski. Kraków 1597 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 27. (2 wydania w ciągu roku). — Toż. W: Kazania o siedmiu Sakramentach. Kraków 1600 s. 504-529. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 388-404. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 84-104. — Toż. Poznań 1874. — Toż. W: *Russkaja Istoričeskaja Biblioteka.* T. 7: 1882 s. 939-1002. — Toż. W: O jedności Kościoła Bożego... Kr. 1885 s. 238--292. — Toż. W: *Russkaja Istoričeskaja Biblioteka.* T. 19: 1903 s. 183-326. — Toż w tłum. starosłow. Hipacego POCIEJA: Opisanije i obrona sboru ruskoho Berestejskoho w roku 1596. U Vilni 1597 4° k. nlb. 60. — Toż w tłum. starosł. w: *Russakaja Istoričeskaja Biblioteka.* T. 19: 1903 s. 183-326.

10. Kazania o siedmiu Sakramentach Kościoła katolickiego. Do których przydane są kazania przygodne o rozmaitych nabożeństwach wedle czasu. Kraków 1600 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 6, s. 529. Kazania o siedmiu Sakramentach s. 1-190. — Toż. Kraków 1609 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° s. 669-846. (Wyszły razem z Kazaniami na niedziele i święta). — Toż. Kraków 1618 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° s. 669-854. (Wyszły razem z Kazaniami na niedziele i święta). — Toż. Wilno 1737 Druk. Akad. Soc. Jesu 2° s. 586-786. (Wyszły jako dopełnienie kazań na niedziele i święta. Pińsk 1735). — Toż w: Kazania przygodne i pisma różne. T. 3-4. Połock 1809. — Toż. Poszyt 4-8. Kr. 1833-1836 8° s. 131; 115; 158; 157; 148. — Toż. Kr. 1871 Nakł. Wyd. Dzieł Katolickich Wł. Jaworskiego 8° s. 404. — Toż pt. Nauki o Przenajśw. Sakramencie. T. 1-2. Kr. 1891 Druk. Czasu 8° t. 1 s. 1-242; T. 2: Nauki o Sakramentach chrztu, bierzmowania, pokuty, ostatniego pomazania, kapłaństwa i małżeństwa... Kraków 1891 Druk. Czasu 8° s. 399. (Oba tomiki stanowią całość Kazań o siedmiu sakramentach). — Toż fragm. pt. Nauki o Przenajśw. Sakramencie. Kr. 1900 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 365. — Toż w wyborze w: Pisma wszystkie. T. 3. W. 1925 s. 103-113. — Toż w wyborze w: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 55-62, 155-156. — O sakramencie święcenia księży. W: Pamiątka święceń

pierwszych kapłanów w tułactwie polskim. Wersal 1841 s. 35. Kazanie Skargi obejmuje s. 23-35. — O wychwaleniu czystości i stanu poświągliwego. Nauka wyjęta z kazań o Sakramentach. Kr. 1892 Druk. Czasu 16° s. 19.

11. Przekł.: C. BARONIUSZ: Roczne dzieje kościelne. Kraków 1603 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 8, s. 1016, k. nlb. 14. — Toż. Kraków 1607 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 8, s. 1202, k. nlb. 16. — Fragment pt. Pierwsze 354 lata historii Kościoła świętego wyjęte z Rocznych dziejów kościelnych" zebranych przez P. Skargę. P. 1889. — Toż w przekł. ros. pt. Diejanija cerkovnyja i graždanskija... Sočynienija Baronija. Moskva 1719.

12. Zawstydzenie arianów i wzywanie ich do pokuty i wiary chrześcijańskiej. Przy nim kazanie o Przenajchwalebniejszej Trójcy... Kraków 1604 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 4, s. 99. — Toż pt. Zawstydzenie nowych Arianów i wzywanie ich do pokuty. Kraków 1608 Druk. M. Loba 4° k. nlb. 4 s. 209. (Zawstydzenie Arianów, s. 1-97). Dalej Wyjawienie niewstydu ariańskiego Marcina ŁASZCZA. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 555-593. (Bez kazania o Trójcy św.). — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 198-293. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 1. Połock 1808.

13. Na artykuł o Jezuitach, Zjazdu Sandomierskiego. Kraków 1606 Druk. A. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 20. — Toż. Kraków 1606 Druk. M. Loba 8° s. 47. — Toż. Wilno [1606] 8° k. nlb. 22. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 509--520. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 156-166. — Toż. W: Obrona Jezuitów. W. 1814 s. 124-162. — Toż. W: Pisma polityczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego. Wyd. J. CZUBEK. T. 3. Kr. 1918 s. 94-116.

14. Discurs na Confederacją. Kraków 1607 4° k. nlb. 10. — Toż. Kraków 1607 Przedr. Jan Stayn 4° k. nlb. 10. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 456-467. — Toż. Kraków 1615 4° k. nlb. 10. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 2° s. 151-155.

15. Próba zakonu Societatis Jesu. Kraków 1607 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 5, s. 124, k. nlb. 2. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 521--554. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 167-197. — Toż pt. Obrona Jezuitów. Warszawa 1814 Druk. W. Dąbrowskiego s. 162, k. nlb. 2. Od s. 124 idzie: Na artykuł o jezuitach.

16. Wtóre zawstydzenie arianów przeciw Jaroszowi Moskorzowskiemu z Moskorzowa... Kraków 1608 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 4, s. 127. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 594-657. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 2. Wilno 1738 s. 234-293. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 1. Połock 1808.

17. Areopagus, to jest wykład słów św. Pawła Apostoła, którymi w Areopagu trybunalisty pogańskie w Atenach do uznania jednego prawego Boga namawiał. Kraków 1609 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2, s. 148. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 756--779. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 66-86. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 1. Połock 1808. — Toż. Poszyt 9. Kr. 1841 Druk. St. Gieszkowskiego 8° k. nlb. 2, s. 95. — Toż fragm. Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 22-27.

18. Wzywanie do jednej zbawiennej wiary... Wilno 1611 Druk. J. Karcan 4° k. nlb. 80. — Toż. Kraków 1835 Druk. Akademicka 8° s. 158. Dopełnienie poszytu 2 dzieł ks. P. Skargi.

II.

1. Bractwo Miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary zaczęte R. P. 1584, miesiąca Oktobra... [Kraków 1588] 4° k. nlb. 4, k. ib. 37. — Toż. Kraków 1598 Druk. Łazarzowa 4° s. 52, 33, 107 (Czytania). — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 112-156. — Toż. Warszawa 1628 Druk. Jana Kossowskiego 4° s. 96, 107 (Czytania). — Toż. Kraków 1653 Druk. Wdowy i Dziedz. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 4, s. 192, k. nlb. 2. (Od s. 87 idą Czytania). — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 253-296. — Toż. W: Cnota miłosierdzia pobudkami serc chrześcijańskich do politowania się nad nędzą ludzką... Poznań 1741 Druk. Soc. Jesu 8° k. nlb. 19. (Bractwo miłosierdzia, bez kazań), s. 221 (Czytania). — Toż. Warszawa 1763 Druk. Mitzlerowska 4° s. 327. (Bractwo miłosierdzia do s. 94). — Toż. Kr. 1819 Druk. Akademicka 4° 23 ark. nlb. (Bez kazań o miłosierdziu). — Toż. W: Wybór pism. Ułożył A. JANUSZEWSKI. Kr. 1912 Krak. Druk. Nakładowa 16° s. 176. (Są tu tylko wyjątki z Bractwa Miłosierdzia). — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 4. W. 1926 s. 1-85. — Toż w wyborze w: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 162-164.

2. Czytanie Bractwa Miłosierdzia w Krakowie przy kościele św. Barbary na każdą niedzielę do roku... [Kraków 1588] 4° k. nlb. 62. — Toż. W: Bractwo Miło-

sierdzia. Kraków 1598 s. 1-107. — Toż. 159-205. — Toż. W: Bractwo Miłosierdzia. Kraków 1653 s. 87-192. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 253--926. — Toż pt. Pobudki ku cnocie miłosierdzia służące do czytania na każdą niedzielę w rok. Poznań 1739 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 221. — Toż. W: Cnota miłosierdzia pobudkami serc chrześcijańskich do politowania się nad nędzą ludzką, w każdoniedzielnym o tejże cnocie czytaniu, zalecona... Poznań 1741 Druk. Soc. Jesu 8° s. 1-221. — Toż. W: Bractwo Miłosierdzia. Warszawa 1763 s. 151-327. — Toż. W: Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia po parafiach w Diecezji Płockiej. Warszawa 1777 8° s. 280. — Toż. W: Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia po parafiach w Diecezji Krakowskiej. Kraków 1784 s. 106-243. — Toż. W: Ustanowienie Bractwa miłosierdzia po parafiach w Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Łowicz 1786 8°. — Toż. Wilno 1792 Druk. Akademicka 8° s. 140. — Toż. Leszno 1862 Nakł. i czcionkami E. Günthera 8°. — Toż. Kr. 1880 Nakł. M. Mycielskiego, Druk Czasu 8° s. 282. — Toż. Kr. 1885 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 280. — Toż. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 306. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 4: W. 1926 s. 97-197.

3. Kazania na niedziele i święta całego roku. Kraków 1595 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 4, s. 656, k. nlb. 6. — Toż. Z przydatkiem kazań sejmowych. Kraków 1597 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 4, s. 716, k. nlb. 6, s. 737. — Toż. Kraków 1602 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 4, s. 660. — Toż. Kraków 1609 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 4, s. 664, k. nlb. 2. — Toż. Kraków 1618 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 4, s. 664, k. nlb. 2. — Toż. Pińsk 1734 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 4, s. 585, k. nlb. 4. — Toż. Pińsk 1735 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 4, s. 584, k. nlb. 4. (Jest to wydanie z 1734 z odmienną k. tyt.). — Toż. Warszawa 1738 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 4, s. 585, k. nlb. 4. (Jest to wydanie pińskie z 1734 z przedrukowaną k. tyt.). — Toż. Kazania odświętne. T. 1-3. Sandomierz 1790-1793 16° t. 1. 1790 k. nlb. 8, s. 528; T. 2. 1790 k. nlb. 4, s. 480; T. 3. 1793 k. nlb. 4, s. 334. — Toż. Kazania na niedziele całego roku. T. 1-3. Sandomierz 1792 t. 1 k. nlb. 12, s. 576; T. 2 k. nlb. 4, s. 400; T. 3 k. nlb. 4, s. 445. — Toż. T. 1-6. Wilno 1793 Druk. JKM przy Akademii 16° t. 1 k. nlb. 9, s. 279; T. 2 s. 344; T. 3 s. 340; T. 4 s. 303; T. 5 s. 292; T. 6 s. 302, k. nlb. 25. — Toż w wyjątkach w: Wybór kazań oryginalnych z najlepszych naszych dawniejszych i nowszych kaznodziejów zebrany. T. 1-2. Leszno 1839-1841 8° t. 1 s. 351; T. 2 s. 274. — Toż. T. 1-6. Lipsk 1843 Wyd. J.N. Bobrowicz 8° t. 1 k. nlb. 7, s. 222; T. 2 k. nlb. 2, s. 276; T. 3 k. nlb. 2, s. 268; T. 4 k. nlb. 2, s. 248; T. 5 k. nlb. 2, s. 233; T. 6 k. nlb. 2, s. 234. — Toż. Cz. 1-3. Lw. 1883-1884 Druk. Ludowa 8° cz. 1 s. XV, 494; Cz. 2 s. 398; Cz. 3 s. 396. — Toż. Cz. 1-3. Lw. 1898 Nakł. Księgarni Gubrynowicza i Schmidta 8° cz. 1. s. XV, 494; Cz. 2 k. nlb. 4, s. 398; Cz. 3 s. 396. (Istnieją też egzemplarze z dodrukowaną k. tyt. z rokiem wyd. 1899). — Toż. w wyborze w: Wybór pism. Kr. 1912 Krak. Druk. Nakładowa 16° s. 176. — Toż w wyborze w: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 30-34, 36-44, 47-54, 62-69, 105, 115, 141--147, 150-162, 180-182. — Toż. T. 1-2. Kr. 1938 Wyd. Apost. Modlitwy 8° t. 1 s. 563; T. 2 s. 430. — O herezjach, kazanie... napisane przed dwoma przeszło wieki... Paryż 1842 Druk. Bourgogne i Martinet 8° s. 8. Jest to skrócone kazanie na siódmą niedzielę po Świątkach. — Kazanie na poświęcenie kościoła... na pamiątkę 25-letniej rocznicy poświęcenia kaplicy sióstr N. Serca Jezusowego we Lwowie, dnia 24 maja 1864. Lw. 1889 Czcionkami Wł. Łozińskiego 8° s. 28. — Kazanie o Przenajśw. Bogarodzicy, Niepokalanej Dziewicy. Kr. 1905 Wyd. Apost. Modlitwy 8° s. XIX, 155. (Jest tu 6 kazań wyjętych z Kazań na niedziele i święta.) — Przekł. łac.: Conciones pro diebus dominicis et festis totius anni... a Joanne ODROWĄŻ PIENIĄŻEK... in lucem publicam datae. Cracoviae 1691 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 7, s. 869, k. nlb. 3. — Przekł. czeski Franciszka KLIMA: Kázaní na svátky svátých Božich. V Brně 1822 8° s. 240. — Toż. V Brně 1882 8° s. 240. — Toż. V Brně 1884. — Przekł. niem.: Augustyna SWIENTKA: Peter Skarga Sonn-Festtags- und Gelegenheits-Predigten. Breslau 1871 8° s. IV, 390. — Toż. Breslau 1889 8° s. 390.

4. Kazania sejmowe. W: Kazania na niedziele i święta całego roku... Z przydatkiem kazań sejmowych... Kraków 1597 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° s. 657-707. — Toż. W: Kazania o siedmiu sakramentach. Kraków 1610 s. 68-112. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 1-39. — Toż. Warszawa 1792 8° k. nlb. 4, s. 259. — Toż. W: Kazania przygodne. T. 5. Połock 1809 s. 329-464. — Toż. W: Wybór różnych gatunków mowy wolnej... przez Pawła CHRZANOWSKIEGO. T. 2. W. 1816 16° s. 215-247. (Jest to kazanie pierwsze i część kazania trzeciego). — Toż. Kr. 1831 8° k. nlb. 2,

s. 164. — Toż. Kr. 1857 Nakł. Wyd. Biblioteki Polskiej, Czcionkami Czasu 8° s. XXXII, 160. — Toż. P. 1869 Nakł. i Czcionkami L. Merzbacha 8° k. nlb. 2, s. 92. — Toż. Kazanie o miłości ku ojczyźnie. P. 1869 4° s. 20. — Toż. O miłości ojczyzny. Lw. 1882 Księgarnia Polska, Druk. Gazety Narodowej 16° s. 27. — Toż. W. 1900 Druk. Lepperta i Sp. 80 s. XVI, 214. — Toż. Opracował dla użytku szkolnego Michał JANIK. Brody 1903 Nakł. i Druk. Feliksa Westa 8° s. 138. — Toż. Brody 1903 Nakł. i Druk. Feliksa Westa 8° s. 144. — Toż. Wyd. Ignacy CHRZANOWSKI. W. 1903 Druk. Piotra Laskauera i Sp. 8° k. nlb. 4, s. 136, 130, k. nlb. 1. — Toż. W. 1904. (Jest to wydanie I. CHRZANOWSKIEGO z 1903 r. z nową kartą tytułową.) — Toż. W. 1907 Wyd. Dziennika Powszechnego, Druk. Noskowskiego 8° s. 271. — Toż. Wyd. I. CHRZANOWSKI. W. 1907 Nakł. Gebethnera i Wolffa 8° s. 89. — Toż. w wyborze. W: I. CHRZANOWSKI: Historia literatury niepodległej Polski. W. 1908 s. 227-237. — Toż. Wyd. I. CHRZANOWSKI. W. 1912 Nakł. Gebethnera i Wolffa 8° s. 377. — Toż. Złoczów 1920 Nakł. i druk. W. Zukerkandla 8° s. 175. — Toż. pt. Pięć kazań sejmowych. Przedm. S.F. MICHALSKIEGO. W.-Kr. 1920 Wyd. Ultima Thule 8° s. 56. — Toż. w: Pisma wszystkie. T. 2. W .1924 s. 1-106. — Toż. Opracował S. KOT. Kr. 1925 Nakł. Krak. Spółki Wydawn., Druk. W.L. Anczyca 8° s. XCVI, 190. Biblioteka Narodowa. Ser. I nr 70. — Toż. W wyborze. Oprac. I. CHRZANOWSKI. W.-Kr. [1926] Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. W.L. Anczyca 8° s. 88. — Biblioteczka Uniw. Ludowego i Młodzieży Szkolnej. Nr 52. — Toż. W wyborze w: W. TASZYCKI: Wybór tekstów staropolskich, XVI-XVIII wieku. Lw. 1928. (Jest tu fragment kazania 2 i 8). — Toż. W wyborze. W: K. WOJNAR: Żywot, dzieła i proroctwa księdza Piotra Skargi. W. 1936 s. 78-115. (Fragmenty kazań sejmowych: 1-3, 7, 8). — Toż. W wyborze. W: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 89-105, 116-117, 119-121, 178-179, — Toż. Kazania wtóre sejmowe. [Szkocja 1945-1948]. — Toż. Kr. 1947. Biblioteka arcydzieł literatury polskiej. Nr 2. — Toż. W wyborze. W: W. TASZYCKI: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII wieku. Wyd. 2. W. 1955. — Toż. Opracował J. TAZBIR przy współudziale M. KOROLKI. Wr. 1972 Ossolineum 16° s. CVI, 198. — Przekł. niem. Rafaela LOEWENFELDA: Vom Frieden im Hause. W: K. ALBERTI: Die Schule des Redners. Leipzig 1890 s. 170-186. (Jest to tłumaczenie trzeciego kazania sejmowego). — Przekł. franc. A. BERGI: Les sermons politiques. Paris 1916 8° s. 188.

5. Dziękowanie kościelne za zwycięstwo multańskie dane od Pana Boga tej Koronie... B. m. 1600 4° k. nlb. 10. — Toż. B. m. [1605] 4° k. nlb. 7. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 462-468. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 2° s. 40-44. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 5. Połock 1809. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 3. W. 1925 s. 1-14. — Toż. w przekł. łac.: Gratiae Deo actae ab Ecclesia pro victoria ex Michaele Multano parta. B. m. 1601 4° k. nlb. 12.

6. Wsiadanie na wojnę. Kazanie, gdy niezwyciężony i Bogu miły król polski i szwedzki Zygmunt III na konia swego do Inflant z wojskiem wsiadać miał. Kraków 1602 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° s. 27. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 2° s. 468-481. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 45-58. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 5. Połock 1809. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 3. W. 1925 s. 14-43.

7. Wstęp do: J. FATI: Księgi o umartwieniu nieporządanych naszych skłonności i popędliwości. Kraków 1604 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 8, s. 249, k. nlb. 5.

8. Pokłon Bogu Zastępów za zwycięstwo inflanckie nad Karolusem książęciem Sudermańskim... W Krakowie 1605 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 7. — Toż. Wilno 1605 4° k. nlb. 11. — Toż. W: Kazania przygodne. Kr. 1610 2° s. 482-488. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 59-65. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 5. Połock 1809. — Toż w wyborze. W: Wybór pism. Kr. 1912 16° s. 176. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 3. W. 1925 s. 44-58.

9. Żołnierskie nabożeństwo... Kraków 1606 Druk. u Wdowy Jak. Sybeneychera 16° k. nlb. 4, s. 131. — Toż. W: kazania przygodne. Kraków 1610 s. 489-508. — Toż. Kraków 1618 Druk. Franc. Cezarego 16° k. nlb. 2, s. 84. — Toż. pt. Żołnierz chrześcijański nauką z Pisma św. i przykłady i modlitwy przeciw nieprzyjaciołom Krzyża św.... uzbrojony. Poznań 1677 Druk. W. Regulusa Młodniewicza 8° s. 128. — Toż. Oliwa 1688 Druk. Joh. Jakob Textor 8° s. 135. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 365-388. — Toż. Wilno 1748 Druk. Akad. Soc. Jesu 16° k. nlb. 19, s. 316, k. nlb. 8. — Toż. Wilno 1759 Druk. Akademicka Soc. Jesu 16° k. nlb. 9, s. 314, k. nlb. 8. — Toż pt. Żołnierskie nauki i nabożeństwo... Łowicz 1763 16° s. 104. — Toż. pt.

Żołnierz chrześcijański... Sandomierz 1789 12° s. 122, k. nlb. 2. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 5. Połock 1809. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 5. W. 1930 s. 1-56. — Toż w wyborze. W: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 128-133.

10. Wstęp do: Modlitwy nazwane: Gospodarstwo duchowne, z litaniami tygodniowymi. Kraków 1606 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 16° k. nlb. 4, s. 143. — Toż. Kraków 1858 16° s. 166.

11. Przekł.: F. COSTERUS: O czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego i o wielce pożytecznym rozmyślaniu ich. Kraków 1606 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 4, s. 219. — Toż. Kraków 1606 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° s. 203. — Toż. W: Kazania przygodne. Kraków 1610 s. 658-706. — Toż. W: Kazania przygodne. Cz. 1. Wilno 1738 s. 162-208. — Toż. W: Kazania przygodne i pisma różne. T. 2. Połock 1808.

12. Wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej i W. X. Litewskiego. Kraków 1610 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2 s. 32. — Toż pt. Skarga wzbudzony, wzywający do pokuty nieodwłocznej... Wilno [1618?] Druk. Akad. Soc. Jesu 4° s. 42. — Toż pt. Skarga wzbudzony... Kraków 1620 Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 3, s. 7-44. — Toż. Warszawa 1688 Druk. K.F. Schreibera 4° k. nlb. 24. — Toż. Wilno 1715 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° s. 47. — Toż. W: Kazania na niedziele i święta całego roku. T. 6. Wilno 1793 s. 244-302. — Toż. W: Kazania przygodne. Poszyt 2. Kr. 1832. — Toż. W: Kazania na niedziele i święta całego roku. T. 6. Lipsk 1843 s. 177-232. — Toż. W: Kazania sejmowe. Kr. 1857 s. 111-152. — Toż. Paryż [1866] 16° s. 43. Biblioteka Ludowa. T. 8. — Toż pt. Kazania sejmowe. Także wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej. W. 1900 8° s. 147-200. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 2. W. 1924 s. 107-147. — Toż. w wyborze w: Skarga pośród nas. Kr. 1936 s. 54-55, 69-70, 105-116, 119, 121-122.

13. Kazania przygodne z innymi drobniejszymi pracami o różnych rzeczach wszelakim stanom należącymi. Kraków 1610 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 2° k. nlb. 4, s. 779, 176. — Toż. Wilno 1738 Druk. Akad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 12, s. 388, 293, 218. — Toż. T. 1-5. Połock 1808-1809 t. 1 8° k. nlb. 11 s. 390; T. 2 k. nlb. 4, s. 374; T. 3 k. nlb. 6, s. 427; T. 4. nlb. 5, s. 422; T. 5 k. nlb. 8, s. 464. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 1 W. 1923 s. 1-125; T. 3. W. 1925 s. 58-113; T. 4. W. 1926 s. 1-96; T. 5. W. 1930 s. 1-133.

14. Na threny i lament Theophila Orthologa, do Rusi greckiego nabożeństwa, przestroga. Kraków 1610 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 8, s. 115.

15. Na moskiewskie zwycięstwo. Kazania i dzięki Panu Bogu czynione w Wilnie... Kraków 1611 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° s. 13. — Toż. W: Pisma wszystkie. T. 3. W. 1925 s. 115-130.

16. Otóż tobie rozkosz. Z rękopisu wyd. J. CZUBEK: Pisma polityczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego. T. 2. Kr. 1918 s. 35.

17. Wsiadanie na rokosz. P. Uporskiego, któremu odradza P. Rozumowski... złożone 20 Aprilis 1607. Z rękopisu wyd. J. CZUBEK: Pisma polityczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego. T. 2. Kr. 1918 s. 74-77.

18. Exortacja od Wiel. Ojca X. Piotra Skargi S.J. najjaśn. Władysławowi IV, królewiczowi polskiemu, będącemu w ośmioletnim wieku, przypisana. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 493/30 k. 146-151.

19. Kazanie Skargi pod Byczyną. 1588. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 168 k. 139-142.

20. Listy: 142 listy i inne pisma z lat 1566-1610. Ogł. JAN SYGAŃSKI: Listy ks. Piotra Skargi T. J. Kr. 1912. — Do Jana Ossolińskiego z 1594. Ogł. Jerzy STARNAWSKI. *Odrodz. Ref.* T. 21: 1976 s. 141-143.

III.

OTWINOWSKI K.: Dzieła X. Piotra Skargi. T.J. Spis bibliograficzny. Kr. 1916; *Nowy Korbut*. T. 3 s. 236-245, tamże literatura; GUSTAW R.: Aneks. W. *Hagiografia pol.* T. 2 s. 700-711, tylko bibliografia przedmiotowa. — Ponadto: RIBADENAIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antverpiae 1613 s. 204-206; KOCH L.: Jesuiten-Lexikon. Paderborn 1934 s. 1652-1653; WOJDAK A.: Fundacja ks. Piotra Skargi dla ubogich w Grójcu. *Prz. Chyr.* R. 43: 1935 nr 173 s. 11-18; PIĄTKIEWICZ W.: O. P. Skarga jako jezuita. *Nasze Wiad.* T. 11: 1935-1933 s. 113-134; KOSSOWSKI A.: Ze studiów nad polemiką religijną XVII w. *Rocz. Hum.* T. 8. S: 1959 z. 2 s. 173-214; WOSIŃSKI J.: Na szlaku ks. Piotra Skargi w Pułtusku. *Mies. Past. Płoc.* R. 48: 1963 s. 55-56; KOTAŃSKI W.: Japonica u Skargi. *Pr. Filol.* T. 18: 1965 Cz. 4 s. 239-251; STAWECKA K.: Z zagadnień rytmu „Kazań sejmowych" Skargi. Cyceronianizm Skargi. *Eos.* T. 55: 1965 [1967] fasc. 1 s. 180-191; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. Seria druga. P. 1966 s. 114-115, 217-218; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 180-181; MAJEWSKI W.: Wokół Paska, Adriana

Piekarskiego i Skargi. *Prz. Hist.* T. 58: 1967 s. 518-524; MUSZYŃSKI L.: O fleksji rzeczowników u Piotra Skargi na podstawie fragmentów „Rocznych dziejów kościelnych". *Rozprawy Komisji Językowej.* Łódzkie Towarzystwo Naukowe. Wydział I Językoznawstwa, Nauki o Literaturze i Filozofii. R. 14: 1968 s. 165-183; CONSTANTINI Lionello: Gli Annali del Baronio-Skarga, quale fonte di Gavrilo Stefanović Venclović. *Richerche Slavistiche.* R. 16: 1968/1969 s. 163-190; STARNAWSKI J.: Piotr Skarga w legendzie wieków. *Pam. Liter.* R. 60: 1969 z. 3 s. 3-46; TAZBIR J.: Skarga Piotr. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 348-349; KOROLKO M.: O prozie kazań sejmowych Piotra Skargi. W. 1971 8° s. 223; BARYCZ H.: Z dziejów jednej książki. W: TENŻE: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 652-766. (O żywotach świętych); WĘGIER J.: Polemika księdza Piotra Skargi z Danielem Cramerem ze Szczecina. *Prz. Zach.-Pom.* R. 16: 1972 z. 2 s. 47-54; ZIOMEK J.: Proza religijna Skargi. W: TENŻE: Renesans. W. 1973 s. 329-338; GŁUSZEK L.: Losy fundacji Piotra Skargi. Z dziejów grójeckiego szpitala. *Szpitalnictwo polskie.* W. T. 18: 1974 z. 4 s. 157-164; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 619-620; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 481-483; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże s. 375-376; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Tamże, s. 133-134, 152-153.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Skarszewski Wojciech h. Leszczyc (1742-1827), biskup kolejno chełmski, chełmsko-lubelski, lubelski, arcybiskup warszawski, kanonista.

Urodził się w 1742 r. w woj. malborskim jako syn Marcina i Marii Szymborskiej. Dojście do kapłaństwa w 1776 r. w 34 roku życia zawdzięczał w bliżej nieznany sposób bpowi chełmskiemu W. Aleksandrowiczowi. Co robił do tego czasu, nie wiemy. Za nauką jeździł podobno za granicę. Teologii uczył się w Warszawie u misjonarzy. Jako kleryk głosił z dużym powodzeniem kazania. Błyszcząc niezwykłymi zdolnościami i szeroką wiedzą zwrócił Skarszewski na siebie uwagę bawiącego w Warszawie bpa włocławskiego J. Rybińskiego oraz wpływowego audytora płockiego K. Żórawskiego. Pierwszy zamianował go w 1777 r. swoim audytorem, a gdy wyjeżdżał w 1781 r. za granicę, administratorem diecezji z bardzo rozległą władzą. Drugi powołał go do pomocy dla obmyślenia obrony przywilejów duchowieństwa, których przygotowany przez A. Zamojskiego kodeks praw chciał je pozbawić.

Na stanowisku audytora z szeroką delegowaną władzą, jak i administratora w latach 1781-1784, rządził diecezją bardzo sprężyście. Ogłoszone w 1778 r. pod nazwiskiem bpa Rybińskiego znakomite „Rozporządzenie pasterskie" ułożył Skarszewski. Toteż nietrudno mu było skupić w swym ręku szereg beneficjów. Przed 1777 r. był kanonikiem kamienieckim, w latach 1777-1790 wszedł w posiadanie: kanonii, następnie scholasterii i prepozytury wolborskiej, kanonii (1779), potem prepozytury (1782) włocławskiej, probostw w Chobrzanach, Niesułkowie i Raciążku, oficjalatu gdańskiego (1780) i gdańskiego probostwa (1785). Ponieważ rezydował stale we Włocławku, przelał swą władzę oficjalską w okręgu gdańskim na oficjała pomorskiego W. Schultza. W 1790 r. został biskupem chełmskim, a po przyłączeniu w 1805 r. do diecezji chełmskiej okręgu lubelskiego chełmsko-lubelskim.

Bardzo aktywny był Skarszewski również na arenie politycznej, najpierw u boku Żórawskiego, później jako sekretarz Rady Nieustającej (od 1787), referendarz (1790), biskup senator (od 1790) samodzielnie. W obronie praw kleru ogłosił w latach 1776-1777 „Prawdziwy stan duchowieństwa w Polsce" i „Uwagi polityczne imieniem

stanu duchownego...". Wprawdzie projekt kodeksu Zamojskiego upadł w 1780 r., ale sprawa duchowieństwa nie schodziła z porządku dziennego i weszła pod obrady Sejmu Czteroletniego. Ogłaszał jedną po drugiej broszury w obronie dotychczasowych przywilejów duchowieństwa. Ganił uchwaloną tolerancję dla innowierców. Wprawdzie zaprzysiągł Konstytucję 3 Maja, ale był jej przeciwnikiem. Toteż rychło połączył się z Targowicą. Na sejmie grodzieńskim 1793 r. był obok J. Kossakowskiego jedynym biskupem. Jego działalność na tym sejmie ściągnęła nań zarzut zdrady stanu, aresztowanie i skazanie w 1794 r. na karę śmierci. Na interwencję prezydenta Warszawy Zakrzewskiego i nuncjusza Saluzzo Kościuszko złagodził mu wyrok na dożywotnie więzienie. Po trzecim zaborze kraju odzyskał wolność i wrócił do diecezji. Za czasów Księstwa Warszawskiego nie brał udziału w życiu politycznym, wrócił doń z utworzeniem Królestwa Kongresowego, broniąc po dawnemu na sejmach praw Kościoła i nierozerwalności małżeństwa. W 1823 r. kapituła warszawska wybrała Skarszewskiego wikariuszem kapitulnym, a niebawem papież na wniosek cesarza-króla mianował go warszawskim arcybiskupem.

Jako biskup rządził Skarszewski swymi diecezjami wzorowo. Diec. Lubelską często osobiście wizytował według ułożonej przez siebie drobiazgowej instrukcji. W Archidiec. Warszawskiej z powodu sędziwego wieku obowiązek ten złożył na wyznaczonych wizytatorów. Zaraz na początku swych rządów w Chełmie i w Warszawie ogłosił obszerny list pasterski (prawie dosłowna kopia listu z 1778 r. ułożonego dla Rybińskiego), będący jakby podręcznikiem teologii pastoralnej. W Lublinie zreorganizował Seminarium Duchowne, a w Warszawie wprowadził w życie wcześniejszy dekret o utworzeniu Seminarium Głównego. W 1826 r. wykorzystał ogłoszony przez papieża jubileusz do pogłębienia życia religijnego wiernych. Zmarł w Warszawie 12 VI 1827 r. i został pochowany w podziemiach katedry.

I.

1. Prawdziwy stan duchowieństwa w Polsce. W Warszawie 1776 w Druk. Nadwornej J.K. Mości 8° s. 138, k. nlb. 1. — Toż. W Warszawie do druku podany a za usilnym wielu żądaniem przedrukowany w Kaliszu 1777 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej 8° s. 137, k. nlb. 1.

2. Uwagi polityczne imieniem stanu duchownego do zbioru praw polskich podane roku 1777. W Kaliszu [1777] w Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej 8° k. nlb. 4, s. 138. — Toż podane 1778. Ed. druga. Kalisz 1788 8°.

3. Pismo o małżeństwie. B. m. r. [Warszawa 1818] 8°.

4. O władzy duchownej przez autora Pisma o małżeństwie. B. m. r. [W. 1820 u XX. Misjonarzy] 8° s. 183.

5. Expositio iurium cleri ritus latini in Regno Poloniae super decimis exigendis a Ruthenis una cum responso ad obiecta cleri Rutheni ab episcopo Lublinensi anno 1800 exhibita. Varsaviae 1820 ad Sanctam Crucem 8° s. 106.

6. Myśli wyjęte z dzieła dawniej drukowanego pt. Prawdziwy stan duchowieństwa w Polsce. B. m. r. 8° s. 125.

7. Institutiones iuris ecclesiastici in usum auditorum methodo scientifica adornatae. T. 1-2. Cracoviae 1840. Mylnie przypisane przez XX. Bączkowicza, Barona, Bara i Zmarza. SKARSZEWSKIEMU.

II.

1. Kazanie w dzień S. Stanisława biskupa i męczennika w kościele św. Krzyża XX. Misjonarzów przed... królem... miane przez... W Warszawie 1775 w Druk. Narodowej J.K. Mości 8° k. 15.

2. Powinszowanie Prymasowi X. Michałowi Poniatowskiemu 17 kwietnia roku 1785. B. r. m.

3. List Plebana do Korespondenta Warszawskiego. B. m. r. [1788] 8° s. 39.

4. Respons Xiędza Plebana do Korespondenta Warszawskieg. B. m. r. [1789] 8° k. nlb. 14.

5. Odpowiedź Plebana na nowe zarzuty

przeciwko duchowieństwu polskiemu. B. m. 1789 8° s. 135.

6. Odezwa Gallicjanina do Polaków roku 1790. B. m. [Warszawa] r. Druk. Grella 8° s. 45.

7. Kallkulacja pożytków Rzeczypospolitej z odebranego funduszu biskupstwa krakowskiego. B. m. r. [1790] 8° s. 40.

8. Głos... z dziękczynieniem Królowi Jegomości za umieszczenie w krześle jego biskupstwa miany na sesji sejmowej 10 lutego r. 1791. B. m. r. 4° k. 2.

9. Głos... miany na sesji sejmowej dnia 17 lutego roku 1791. B. m. r. 4° k. nlb.

10. Głos.. na sesji sejmowej dnia 26 maja roku 1791 miany. B. m. r. 4° k. nlb. 2.

11. Głos... na sesji sejmowej dnia 14 listopada 1791 miany. B. m. r. 4° k. nlb. 6.

12. Głos... na sesji sejmowej dnia 21 maja 1792 miany. B. m. r. 4° k. nlb. 6.

13. Rozporządzenie pasterskie na Diecezję Hełmską i Lubelską roku 1792. B. m. r. 4° s. 69. — Toż z drobnymi zmianami i pod zm. tyt.: List pasterski do duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej roku 1824 4° s. 76. — Po raz pierwszy rozporządzenie zostało opublikowane w 1778 r. pod nazwiskiem bpa J. Rybińskiego.

14. List pasterski zalecający modlitwy za duszę śp. Andrzeja Zamojskiego. 1792.

15. Gandzara prawdy niecnotliwej Cygana chłoszcząca czyli paszkwil pod tytułem Cygan cnotliwy gandzarą prawdy chłoszczący. Odpowiedź dedykowana temuż Cyganowi przez autora U.N.P.P.S. W Warszawie 1792 P. Dufour 8° s. XII, 142, k. nlb. 1. Autorstwo niepewne.

16. Miasta duchowne w krajach Rzeczypospolitej. B. m. r. [1793?] 2° k. 1.

17. Skutki nowej filozofii spokojności krajowej grożące, mogą się zmniejszyć po wielkiej części przy urządzaniu dobrym w duchowieństwie. B. m. 1793 8° s. 29. ESTREICHER przypisał autorstwo Skarszewskiemu.

18. List pasterski. W. 1823 2° k. 1. Zalecenie modlitw za duszę pap. Piusa VII.

19. List pasterski. W. 1824 2° s. 8. Ogłoszenie jubileuszu na 1825 r.

20. Articuli in visitatione generali ecclesiarum parochialium Archidioecesis Varsaviensis examinandi. [W. 1824] 4° s. 28.

21. Korespondencja (odpisy). Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6851 I s. 1-11.

III.

Gazeta Rządowa. R. 1794 nr 74 s. 291 [tekst wyroku śmierci]; ANDRASZEK E.: Ode honoribus... Adalberti Leszczyc Skarczewski... archiepiscopi Varsaviensis... dum sedem suam adiret a Provincia Polona Scholarum Piarum dicata a. D. 1824 d. XVI Cal. Nov. W. 1824; HORWATH D.: Applausas D. Adalberto de Leszczyc Skarszewski archiepiscopo Varsaviensi senatori ac primati R. P.... die 19 Septembris 1824 dedicatus... nomine totius Carmeli Teresiani caetus Varsaviensis. Varsaviae 1824; WIERZBOWSKI M.: Kazanie przy wprowadzeniu do kościoła metropolitalnego i spuszczeniu tamże do grobu śmiertelnych zwłok śp. Wojciecha Skarszewskiego arcybiskupa warszawskiego... miane przez... 15 czerwca. W. 1827; [Opis pogrzebu]. *Gaz. Koresp. Warsz. i Zagr.* R. 1827 16 VI; NIEMCEWICZ J.U.: Pamiętniki czasów moich. Paryż 1848 s. 211-212; [IWANOWSKI] HELENIUSZ E.: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876 s. 125-126; KALINKA W.: Sejm czteroletni. Wyd. 4. T. 1. Kr. 1895 s. 559-560; KORZON T.: Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta (1764-1794). Wyd. 2. Kr.-W. 1897 t. 1 s. 154, 261; T. 2 s. 267; T. 4 s. 71; T. 5 s. 183-184; T. 6. Kr.-W. 1898 s. 3; GODLEWSKI M.: Biskup Skarszewski i hr. Zubow. *Kwart. Hist.* R. 21: 1907 s. 659-622; CZAPLEWSKI P.: Wykaz oficjałów gdańskich i pomorskich od 1467-1824 r. *Rocz. TN Tor.* R. 19: 1912 s. 6, 16, 108, 109-111; J[ANCZAK] Ł.: Skarszewski Wojciech. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 461-464; Skarszewski Wojciech. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 289-290; ARCHUTOWSKI R.: Arcybiskupi i biskupi warszawscy. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 8: 1918 nr 5/6 s. 196-197; SMOLEŃSKI W.: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. W. 1923 s. 232, 282-283, 292-294, 299, 352, 398; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 21, 52, 58-59, 235-237; LITAK S.: Początki działalności wizytacyjnej Wojciecha Skarszewskiego biskupa chełmsko-lubelskiego. *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL.* Nr 11: 1960 s. 101-103; WYSOCKI J.: Józef Ignacy Rybiński biskup włocławski i pomorski 1777-1806. Zarys biograficzny na tle rządów diecezją. Rzym 1967 s. 66, 107, 110, 144-145, 157-159, 186, 194-196, 220, 227-232; SKIEŁCZYŃSKI Z.: Jubileusz roku świętego obchodzony w Archidiecezji Warszawskiej w 1826 r. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 55: 1973 nr 9 s. 337-341; TENŻE: Parafialne księgi wpisów Archidiecezji Warszawskiej z lat 1818-1847. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce.* T. 3. W. 1977 s. 328-351; TENŻE: Archidiecezja Warszawska w latach 1818-1830. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce.* T. 4. W. 1978 s. 77-89.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Skidełł Jan (1790-1837), kanonik wileński, profesor Uniw. Wileńskiego, moralista, homileta.

Pochodził z guberni wileńskiej. Po ukończeniu szkoły powiatowej w Telszach studiował przez rok (1817/18) „nauki przyrodzone" na Uniw. Wileńskim, następnie wstąpił do Seminarium Głównego. W 1822 r. uzyskał na miejscowym Uniwersytecie doktorat teologii na podstawie pracy „De eminentia et iuribus episcoporum super presbyteros". Zaraz powierzono mu na Uniwersytecie wykłady nauki chrześcijańskiej. W 1825 r. przedmiot ten przejął ks. Ignacy Borowski, a Skidełł przeszedł na katedrę starożytności biblijnych i homiletyki, wakującą z powodu usunięcia z niej za związki z filaretami ks. M. Bobrowskiego. Z przywróceniem do katedry Bobrowskiego Skidełł objął z kolei jako profesor zw. katedrę teologii moralnej i pastoralnej po zmarłym ks. Platonie Sosnowskim. Pozostawał na niej do śmierci, po likwidacji Uniwersytetu na takiejże katedrze w utworzonej Akademii Duchownej. W wykładach trzymał się podręcznika F. Pollaschka „Theologia moralis" (T. 1-2. Ołomuniec 1803; Wilno 1824). W 1829 r. wszedł do kapituły wileńskiej. Zmarł w Wilnie 20 XI 1837 r. Współcześnie zaliczano go do wybitniejszych profesorów wileńskich.

I.

1. De eminentia et iuribus episcoporum super presbyteros. Wil. 1823 8°. Informacja o druku J. BIELIŃSKIEGO.

2. De simoniae crimine. Wil. 1823 8°. Informacja o druku J. BIELIŃSKIEGO.

3. Celniejsze prawidła homiletyki czyli wymowy kazalnej ułożone przez... dawniej homiletyki, a teraz Pisma św. w Akademii Duchownej Wileńskiej profesora. Wil. 1835 Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. XII, 208.

4. Krótki rys historii nauki moralnej wraz z wizerunkami celniejszych moralistów i roztrząsania naukowe. *Wizerunki.* T. 9: 1835 s. 5-48.

5. Introductio specialis in sacros Novi Testamenti libros. Rkps Bibl. Zamoj., sygn. 184.

II.

1. Przekł.: M. LEWICKI: Ustawy Towarzystwa Grecko-katolickiego Duchowieństwa w Galicji do układania dzieł dla rozkrzewienia znajomości religii pomiędzy wiernymi i kształcenia ich obyczajów ustanowionego. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [5]: 1824 t. 5 s. 489-498, 585-593. Autorem był ruski biskup przemyski, potem arcybiskup lwowski i kardynał.

2. Kazanie o grzechach wątpliwości i obojętności religijnej. W: *Kazania* [w czasie] *jubileuszu w kościele św. Jana.. wileńskim miane... od 18 marca do 13 kwietnia 1826.* Wil. 1826 s. 25-42.

3. Kazanie o cnocie czystości. Tamże jak poz. 2/II, s. 105-126.

4. Kazanie o wynagradzaniu szkód na sławie i majątku. W: Zbiór kazań. Wil. 1826.

5. Wyd.: J.K. CHODANI: Kazania... z pozostałych po śmierci rękopisów wydane przez [J. Skidełła]. T. 1-2. Wil. 1828 Nakł. i Druk. XX. Misjonarzów 8° s. 344. (Kazania poprzedził SKIDEŁŁ własnymi uwagami o stylu i wysłowieniu). — Toż. Wyd. 2 pomn. T. 1-2. Wil. 1832 8° t. 1 s. 315; T. 2 s. 332.

6. Katechizm większy dla szkół. Cz. 2-3. Wil. 1834 4°. — Toż. Wil. 1846 12° s. 231. — Toż. Wil. 1851 8°. — Toż. Kijów 1853 w Typogr. Uniwersyteckiej 8° s. 175, VI, Cz. 1 (dogmatyczna) opracował ks. M. BOBROWSKI, która ukazała się w znacznym skróceniu na skutek ingerencji cenzury rządowej.

III.

TRYNKOWSKI L.: Mowa na uczczenie śp. Jana Skidełła. *Piśmiennictwo Krajowe.* [W.]. R. 1840 nr 43; nr 44; nr 46; SKIMBOROWICZ H.: Życiorys. Tamże, nr 40 — nr 42; [FIJAŁKOWSKI A.M.]: Wspomnienie o życiu i pismach śp. X. Jana Skidełła. Wil. 1842; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Skideł Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 520-521; JUNDZIŁŁ S.: Ustęp z pamiętników. P. 1874 s. 186, DOBSZEWICZ T.: Wspomnienie z czasów, które przeżyłem. Kr. 1883 s. 95-96; SYMON F.A.: Academiae Ecclesiasticae Romano-Catholicae Petropolitanae origo et fata. W: *Acad. Eccl. Petrop.* Anno 1885 s. 64; Ł[OPACIŃSKI] H.: Skidełł Jan. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 469-470; CHOTKOW-

SKI W.: Przegląd piśmiennictwa. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 24 s. 106; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 537, 538, 566, 581, 601, 817; T. 3 s. 319-320; Skidełł Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 291; KURCZEWSKI J.: Biskupstwo wileńskie. Wil. 1912 s. 350-352, 521; JANOWSKI L.: Słownik bio.-bibl. Uniw. Wil., s. 393-394; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 40-41; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. Tamże, s. 236, 246.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Skrobiszewski (Scrobissevius) Jakub († 1635), kanonik lwowski, autor kwestii prawnych, biograf arcybiskupów halickich i lwowskich.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej, osiadłej w woj. poznańskim. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1593 r. uzyskał mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był kolegą mniejszym, a w 1604 r. został seniorem Bursy Prawników. W 1606 r. zdobył magisterium z prawa, a w 1609 r. doktorat obojga praw. Tamże przez jakiś czas prowadził wykłady, potem przeniósł się do Lwowa, gdzie został kanonikiem kaznodzieją katedralnym. Uchodził za biegłego prawnika i dobrego mówcę. W „Vitae archiepiscoporum" opracował biografie metropolitów halickich i lwowskich od Krystyna do Próchnickiego, zamieścił też wiele wiadomości o dziejach archidiecezji. Dzieło to wykorzystał jezuita F. Rzepnicki w „Vitae Praesulum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae". Skorbiszewski zmarł w 1635 r. we Lwowie (według Sobieszczańskiego w 1628 r.).

I.

1. Quaestio ex c. Canonum Statuta ext. de Constit. a... Cracoviae 1605 apud Viduam Jacobi Siebeneycher 4°.

2. Quaestio ad c. Ex litteris Ext. de dolo et cont. a... pro assequenda prima in Juridica Facultate laurea... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1606 apud Viduam Jacobi Siebeneycher 4° k. nlb. 4.

3. Vitae archiepiscoporum Haliciensium et Leopoliensium per... canonicum Leopoliensem editae. Leopolj 1628 in Officina Typogr. Joannis Szeligae 4° k. nlb. 79.

II.

1. Ad... Joannem de Zamoscio Regni Cancellarium... ob victoriam Livonicam gratulatio... Cracoviae 1603 in Officina Typogr. Lazari 4° s. 12.

2. Trium clarissimorum virorum Basilii Golinii... Stanislai Bątkovii... Adami Falecii... laureae doctorales s. Theologiae quibus in Alma Academia Cracoviensi publice ornabuntur... a... praetextae. Cracoviae 1603 in Officina Typogr. Lazari 4° k. nlb. 6.

3. Panegyricus ad... Joannem Tarnovium archiepiscopum Gnesnensem... Cracoviae 1604 in Officina Lazari Basilius Skalski 4° s. 20.

4. Piis manibus magni Joannis de Zamoscio supremi Regni Poloniae cancellarii... musa, milesque mnemeion... Cracoviae 1605 apud Viduam Jacobi Siebeneycher 4° k. nlb. 12.

5. Petro Tilicio episcopo Cracoviensi prosperitatis euche a... Romae 1607 apud Lepidum Focium 4°.

6. Syncharmone ad excellentem virum... Gabrielem Joannicium Philosophiae et Medicinae doctorem... pro loco inter doctores Medicinae in Alma Academia Cracoviensi obtinendo disputantem... Cracoviae 1610 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 6.

7. Wiersz w: M. WADOWITA: Quaestio de Christi merito. Cracoviae 1604 in Officina Jacobi Siebeneycher 4°.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Skrobiszewski Jakub. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 553; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 6 s. 323; T. 8 s. 159; Skrobiszewski Jakub. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 499; FIJAŁEK J.: *Moderniści katoliccy Kościoła lwowskiego w XVI w. Pam. Liter.* T. 7: 1908 s. 52-53; Skrobiszewski Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 295; SZYDELSKI S.: W pięćsetną rocznicę kapituły lwowskiej. W: *Pięćsetna rocznica założenia kapituły metropolitalnej lwowskiej obrządku łacińskiego.* Lw. 1930 s. 55; CHAREWICZOWA Ł.: Historiografia i miłośnictwo Lwowa. Lw. 1938 s. 17, 29, 223.

Bp Edward Ozorowski

Skrobkowic (Skrobcovicius, Scrobovicius, Skropkowic) Ludwik Jan († 1657), bernardyn, profesor Akademii Krakowskiej, hagiograf.

Urodził się w Krakowie pod koniec XVI w. jako syn profesora prawa w Akademii Krakowskiej i rajcy miejskiego Grzegorza. W 1612 r. zapisał się na Wydział Artium miejscowej Akademii i w 1618 r. uzyskał stopień bakałarza. Od razu rozpoczął wykłady i wszedł do Kolegium Mniejszego, zapewne dzięki protekcji ojca. Z tego okresu pochodzą jego wiersze i panegiryk na ślub Jana i Anny Starskich. Niedługo jednak zabawił w Akademii. W 1620 r. był już kanonikiem kolegiaty św. Jerzego na zamku i proboszczem w Żarnowcu oraz pełnił obowiązki sekretarza bpa krakowskiego Marcina Szyszkowskiego. Niebawem otrzymał jeszcze kantorię tarnowską i kanonię wiślicką. Kiedy przyjął święcenia, nie wiadomo.

W 1635 r. wstąpił do zakonu bernardynów i wnet objął prokuraturę beatyfikacji Szymona z Lipnicy. W związku z tym napisał jego żywot. Uprawiał też z powodzeniem kaznodziejstwo. W 1645 r. uzyskał w Rzymie notariat publiczny apostolica auctoritate. W tymże roku wszedł do zarządu Małopolskiej Prowincji. W latach 1647-1650 był prowincjałem, następnie kustoszem, z którego to tytułu uczestniczył w kapitule generalnej w Rzymie w 1651 r. W latach 1653-1656 sprawował urząd gwardiana w Kalwarii Zebrzydowskiej, po którego złożeniu znowu został prowincjałem. Zmarł 12 III 1657 r. w Ćwiklicach k. Pszczyny. Pochowano go w Kalwarii Zebrzydowskiej.

I.

1. Vita gloriosi Servi Dei B. Simonis de Lipnica Ordinis Minorum de Observantia collecta per... Brunsbergae 1636 Typis Casparis Weingärtneri 4° k. nlb. 4, s. 48. — Przedr. w: *Acta Sanctorum Bolland.* T. 4, Die Julii 18, s. 518-525.

II.

1. Epitalamium in nuptias... Joannis de Stara Starski... Annam Młodecka in sponsam ducentis... a... conscriptum. Cracoviae 1619 ex Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 8.

2. Wiersz przy: Jakub PIOTROWSKI: Quaestio de principiis et natura intellectionis a... ad disputandum in alma Academia Cracoviensi proposita... Cracoviae 1623.

3. Wiersze po 19 biografiach (Marcina ze Lwowa, Marcina z Pilzna, Jakuba Przyłuskiego, Andrzeja Modrzewskiego, Stanisława Sokołowskiego, Jana Latosa, Mikołaja Kopernika, Marcina Śmigleckiego, Piotra Lilio, Jana Ursinusa; Piotra z Poznania, Bernarda Paxyla, Jana z Kłobucka, Kacpra Cichockiego, Stanisława Krzysztanowicza, Seweryna Lubomlczyka, Krzysztofa Warszewickiego, Piotra Skargi, Szymona Simonidesa) w: Sz. STAROWOLSKI: Scriptorum Polonicorum Hecatontas... Francofurti 1625. — Toż w przekł. pol. J. STARNAWSKIEGO: Sz. Starowolski: Setnik pisarzów polskich... [Kr.] 1970.

4. Korab na morzu... X. Jakuba Zadzika biskupa krakowskiego xiążęcia siewierskiego... pokazany z ambony w kościele św. Agnieszki na exequiach nieboszczykowskich... W Krakowie [1642] w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3, s. 20.

5. Spelunca duplex to jest jaskinia dwoista przy bramie possesji w niej dwóch zacnych ciał... Piotra Szyszkowskiego kasztelana wojnickiego... i xiężny Teofile Korybutowej Wiśniowieckiej małżonków wystawiona z ambony w kościele katedralnym krakowskim dnia 26 czerwca. W Krakowie [1643] w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 35.

6. Peregrynacja szczęśliwa dwóch biskupów wielkich, krakowskiego i warmińskiego, na lądzie jedna, po morzu druga, dwojgiem kazaniem ogłoszona przez... Przydana jest do tego Wróżka duchowna tegoż autora. W Warszawie 1644 w Druk. Piotra Elerta 4° s. 51. (kazanie w katedrze fromborskiej na pogrzebie bpa Mikołaja Szyszkowskiego i przy egzekwiach bpa Jakuba Zadzika.). Na odwrocie karty tytułowej zaznaczono, że kazania te były uprzednio osobno drukowane. Osobny druk kazania na pogrzebie Mikołaja Szyszkowskiego i oddzielny druk wróżki są nieznane.

7. Śmierć strojna pod wiosnę przy

wyprowadzeniu ciała... Konstancji z Bobrku Lubomirskiej starościny generalnej krakowskiej... z ambony w kościele ś. Michała na zamku dnia 26 marca wystawiona. W Krakowie 1648 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. 20.

8. List do Jana Brożka z 20 II 1626. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2363 s. 886-887.

III.

JUSZYŃSKI M.H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 187; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3. s. 842; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Skrobkowicz Ludwik, W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 553; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu OO. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 274-275; Skrobkowicz Ludwik. W: *W enc. kośc.* T. 25 s. 499; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 62 s. 163; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce, s. 182-183; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 121, 133-134, 137, 139, 263, 337, 341-342; WYCZAWSKI H.E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 48, 201, 216, 210; TENŻE: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl.* Muz. T. 3: 1961 s. 37 — Statuta nec non liber promotionum, s. 282, 285; Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 29.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Skrochowski Eustachy, krypt.: E.S., X. E.S., X. E.Skr., (1843-1895), zmartwychwstaniec, potem sekularyzowany, docent Uniw. Jagiellońskiego, profesor Uniw. Lwowskiego, historyk sztuki kośc., historyk Kościoła.

Urodził się 18 IX 1843 r. w Kotowej Woli k. Tarnobrzegu w ziemiańskiej rodzinie jako syn Mansweta i Ludwiki z Olszewskich. Średnią szkołę techniczną oraz Politechnikę ukończył we Lwowie. Na dalsze studia wyjechał do Wiednia i Paryża (1863-1867), gdzie w École des Ponts et Chaussées uzyskał dyplom inżyniera. Od 1867 r. pracował w Wydziale Krajowym we Lwowie, kierując budową drogi Wielkie Mosty — Krystynopol i szpitala w Kulparkowie. Pod wpływem przyjaciela Waleriana Kalinki wstąpił w 1870 r. do Zgromadzenia Zmartwychwstańców w Rzymie, gdzie po odbyciu nowicjatu, złożył śluby i rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne na Uniw. Gregoriańskim, zakończone doktoratem filozofii (1874) i magisterium teologii (1878). Święcenia kapłańskie otrzymał 31 III 1877 r.

Skrochowski pracował w Kolegium Polskim w Rzymie przy ks. S. Pawlickim, który obudził w nim zainteresowania archeologią chrześcijańską. W 1879 r. przeprowadził kwestę we Francji i w Holandii na koszty translokacji kolegium z via Salaria Vecchia na via Maroniti. Lata 1879-1882 spędził na pierwszej galicyjskiej placówce zmartwychwstańców w Wołkowcach i w Dźwiniaczce. W zgromadzeniu przyłączył się do grupy secesjonistów i w 1881 r. opuścił zgromadzenie. Inkardynowany do Diec. Krakowskiej prowadził internat męski, był katechetą w Szkole Realnej i na życzenie bpa A. Dunajewskiego dawał klerykom w seminarium duchownym kurs historii sztuki kościelnej, nie wykładanej wówczas na Wydziale Teologicznym. W 1889 r. uzyskał docenturę z historii sztuki na Uniw. Jagiellońskim. Po 3 semestrach wykładów został mianowany w 1891 r. profesorem zw. historii Kościoła na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego.

Należał do redakcji „Gazety Kościelnej" (1892-1895) i „Przyjaciela Sztuki Kościelnej" (1883-1885). Był członkiem i sekretarzem Komisji Sztuki Akademii Umiejętności, członkiem korespondentem Komisji Centralnej dla utrzymania zabytków historycznych i artystycznych we Wiedniu, Towarzystwa Historycznego im. A. Mickiewicza we Lwowie, Towarzystwa św. Łukasza w Krakowie, Towarzystwa Leonowego w Wiedniu i Galicyjskiego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych.

Współpracował także z „Czytelnią Katolicką" i Konferencjami św. Wincentego a Paulo. Zmarł nagle 16 IX 1895 r. w Czerniowcach, gdzie też został pochowany.

I.

1. Rec.: A.S. STACHOWSKI: Krótki zarys historii Kościoła Katolickiego. P. 1884. *Prz. Pow.* R. 1: 1884 t. 3 s. 273.

2. Sarkofag chrześcijański z IV w. *Sprawozdanie z c. k. Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie za r. szk. 1885/6.* Kr. 1886 8° s. 3-41. — Toż. *Prz. Pow.* R. 3: 1886 t. 12 s. 38-56, 244-261.

3. Nowa teoria powstania świata. Rec.: H. Taye de l'Institut „Sur l'origine du monde". Paris 1884. *Prz. Pow.* R. 3: 1886 t. 9 s. 21-37, 197-209. — Toż w osob. odb. Kr. 1886 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 31.

4. Pierwsze ołtarze chrześcijańskie. *Prz. Pow.* R. 4: 1887 t. 16 s. 187-199.

5. Rec.: J. BILCZEWSKI: Archeologia chrześcijańska wobec historii Kościoła i dogmatów. Kr. 1890. *Prz. Pow.* R. 7: 1890 t. 29 s. 93-97.

6. O potrzebie zakładania muzeów diecezjalnych dla zabytków artystycznego przemysłu, archeologii i sztuki kościelnej. W: *Pamiętnik drugiego zjazdu historyków polskich we Lwowie.* [Cz. 1]: Referaty. Lw. 1890 s. 1-6. Pamiętnik nie posiada ciągłej paginacji.

7. Nowy żywot Chrystusa. Rec.: Père DIDON: Jesus Christ. Vol. 1-2. Paris 1891. *Prz. Pow.* R. 10: 1892 t. 36 s. 352-371.

8. Intryga czy mrzonka. (Polemika na temat rzekomego ekumenizmu moskiewskiego). *Gaz. Kośc.* R.: 1893 nr 0 s. 76-78; nr 11 s. 92-94; nr 12 s. 101-103; nr 15 s. 127-129; nr 16 s. 136-137; nr 17 s. 147-149; nr 18 s. 154-155; nr 23 s. 96-198; nr 24 s. 205-206; nr 25 s. 216-217 (bezimiennie).

9. Wykopaliska asyryjsko-babilońskie wobec Biblii. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 22: 1894 t. 22 s. 549-555, 646-655, 738-745, 842-851.

10. Kardynał Ledóchowski (1845-1895). *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 28 s. 263-267.

11. Rec.: J. BILCZEWSKI: Katakumba św. Pryscylli i jej najważniejsze pomniki. Kr. 1895. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 32 s. 304-305.

II.

1. Z wystawy obrazów. (Iwan Groźny Matejki). *Prz. Pol.* R. 9: 1875 t. 4 (36) s. 156-162.

2. O zmianach w Cerkwi i obrządkach unickich w Galicji... *Czas* R. [35]: 1882 nr 136 s. 1; nr 137 s. 1-2; nr 139 s. 1-2; nr 140 s. 1-2.

3. Od redakcji. *Przyj. Sztuki Kośc.* R. 1: 1883 nr 1 s. 1-3. Współautorstwo.

4. Nowa szkoła malarska w Monte-Cassino. *Przyj. Szt. Kośc.* R. 1: 1883 nr 2 s. 21-28.

5. Godne Święta w górach. *Czas.* R. [36]: 1883 nr 53 s. 1-2; nr 54 s. 1; nr 55 s. 1-2.

6. Noc świętojańska. *Czas.* R. [36]: 1883 nr 140 s. 1-2; nr 142 s. 1.

7. Obrazy o. Bressona w kaplicy św. Dominika w Rzymie. *Przyj. Szt. Kośc.* R. 1: 1883 nr 4 s. 61-71.

8. Wycieczka do Monte-Cassino. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 15 s. 211-215, 259-266, 299-303.

9. Co to jest Rękawka? *Czas.* R. [37]: 1884 nr 88 s. 1-2.

10. Z wystawy obrazów. *Prz. Pow.* R. 1: 1884 t. 2 s. 324-328.

11. Rec.: H. SIENKIEWICZ: Ogniem i mieczem. Powieść z lat dawnych. *Prz. Pow.* R. 1: 1884 t. 2 s. 410-431; t. 3 s. 113-141.

12. Symbolika wiosenna. *Czas.* R. [37]: 1884 nr 118 s. 1-2; nr 120 s. 1; nr 121 s. 1-2.

13. Restauracja katedry w Przemyślu. *Czas.* R. [37]: 1884 nr 179 s. 1; R. 38: 1885 nr 221 s. 1.

14. Z wystawy sztuk pięknych: „Bolesław Chrobry" Matejki. Obrazy scen ludowych. *Prz. Pow.* R. 2: 1885 t. 5 s. 168-173.

15. Joanna d'Arc Matejki: *Prz. Pow.* R. 3: 1886 t. 11 dod. nr 31 s. I-X.

16. Rec.: M. SOKOŁOWSKI: Malarstwo ruskie. Odb. z Albumu wystawy archeologicznej polsko-ruskiej odbytej we Lwowie 1885 r. Lw. 1886. *Prz. Pow.* R. 3: 1886 t. 12 s. 452-457.

17. Wystawa krajowa w Krakowie w roku 1887. [Cz.] 2: Pierwsza wielka wystawa sztuki polskiej. *Prz. Pol.* R. 22: 1887 t. 85 s. 546-574.

18. Obrazy religijne na pierwszej wielkiej wystawie sztuki polskiej w Krakowie. *Prz. Pow.* R. 4: 1887 t. 16 s. 176-186.

19. Trzeci konkurs pomnika Mickiewicza. *Czas.* R. 41: 1888 nr 29 s. 1-2.

20. Jana Matejki Kościuszko pod Racławicami. *Prz. Pol.* R. 22: 1888 t. 88 s. 523-532.

21. Zjazd konserwatorów austriackich w Krakowie. *Prz. Pow.* R. 5: 1888 t. 20 s. 144-151.

22. Boże wspieraj. Hymn ludu na pamiątkę dnia 2 grudnia 1888, ilustrowany przez artystów austriackich w dziesięciu wydaniach. *Prz. Pow.* R. 5: 1888 t. 20 s. 411-412.

23. Z wystawy obrazów w Sukiennicach. *Czas.* R. 42: 1889 nr 40 s. 1; nr 42 s. 1; nr 88 s. 1; nr 89 s. 1; nr 172 s. 1; nr 173 s. 1; nr 174 s. 1.

24. Konkurs na gmach teatralny. *Czas.* R. 42: 1889 nr 69 s. 1; nr 70 s. 1.

25. Mowa... [na kongresie katolickim odbytym w Wiedniu w dniach 29 IV-3 V 1889 r.]. *Prz. Pow.* R. 1889 t. 22 s. 183-195.

26. Szkice Matejki z historii cywilizacji w Polsce. *Prz. Pow.* R. 6: 1889 t. 23 s. 457-466.

27. Zjazd katolicki w Wiedniu [30 kwietnia, 1 i 2 maja 1889]. *Prz. Pol.* R. 23: 1889 t. 92 s. 528-560. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk. „Czasu" 8° s. 34.

28. Restauracja presbiterium kościoła Panny Marii w Krakowie. *Prz. Pow.* R. 7: 1890 t. 26 s. 247-268.

29. Mistrz Matejko. (Nekrolog). *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 41 s. 365.

30. Rec.: K. ANTONIEWICZ: Kazania, t. 1-4. Zebrał ks. J. BADENI T. J. Kr. 1893. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 45 s. 403.

31. Pawilon sztuki na wystawie lwowskiej. Sztuka współczesna. *Czas.* R. 47: 1894 nr 164 s. 1-2; nr 165 s. 1-2; nr 171 s. 1-2; nr 184 s. 1; nr 188 s. 1-2; nr 204 s. 1-2; Sztuka współczesna. (Rzeźba). Nr 208 s. 1-2; Pod zm. tyt.: Sztuka na wystawie lwowskiej. Nr 209 s. 1-2; Pod zm. tyt.: Sztuka na wystawie lwowskiej... Panorama racławicka. Nr 210 s. 1-2.

32. Rec.: F. KNIE: Die Russisch-schismatische Kirche. Graz 1894. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 6 s. 54-55.

33. Nowa Biblioteka Uniwersalna. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 9 s. 84.

34. Listy: 2 listy do J. Felińskiego z 1880, 1881. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki... T. 1. W. 1949 s. 473-475 (fragm.); T. 2 s. 81-86. — 2 listy (fragm.) do M. Darowskiej z 1881. Wyd. TENŻE. Tamże. T. 2 s. 97. — Dopisek na liście I. Skrochowskiego do W. Kalinki z 1869. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8700-III k. 55. — 138 listów do zmartwychwstańców z 1870-1883. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 37746-37883 b. pag. — 7 listów do S. Pawlickiego z 1874-1876 i b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8699-III t. 5 k. 249-269. — 79 listów do M. Darowskiej z 1874-1890. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 6. 4. IV; P. 6. 4. V. — 28 listów do S. Tomkowicza z 1877-1895. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1994 k. 5-51. — Do Redakcji Czasu. B. d. *Czas.* R. [35]: 1882 nr 123 s. 3. Do E. Pawłowicza z 1887. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6835-I s. 179-184. Do O. Balzera z 1890. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7699-II s. 253-254. — 14 listów do J. Mohoffera z 1893-1894. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12792-II s. 21-66. — Do M. Bobrzyńskiego z 1895. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8081-III k. 236-237.

III.

Posiedzenie Towarzystwa Technicznego we Lwowie. *Unia. R.* [2]: 1870 nr 31 s. 3; nr 32 s. 3-4; nr 34 s. 3; Nowi profesorowie na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego. *Prz. Kośc.* R. 13: 1891 s. 152; STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 2: 1869-1894. Lw. 1895 s. 185-188; Śp. ks. Eustachy Skrochowski. *Ateneum.* R. 20: 1895 t. 80 s. 207; DĘBICKI L.: Z kroniki żałobnej. Ks. Eustachy Skrochowski. *Czas.* R. 48: 1895 nr 238 s. 1; LENKIEWICZ Z.: Śp. ks. Eustachy Skrochowski. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. kośc.* R. 3: 1895 nr 45 s. 416-420; TOMKOWICZ S.: Śp. ks. Eustachy Skrochowski. *Prz. Pol.* R. 30: 1895 t. 118 s. 193-199; Śp. ks. dr Eustachy Skrochowski. *Prz. Kośc.* R. 17: 1895 s. 733-734; Śp. ks. Eustachy Skrochowski. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 41 s. 650-651; Śp. ks. dr Eustachy Skrochowski. *Kron. Rodz.* R. 28: 1895 t. 21 s. 639; Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1 (1894-1898). Lw. 1899 s. 30-31; BAKANOWSKI A.: Moje wspomnienia. Lw. 1913 s. 109, 206, 210-211; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 20; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego Albano 1942 s. 298, 306, 311, 482; OBERTYŃSKI Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki... T. 1. Warszawa 1949 s. 145-149, 318, 354, 364, 365, 367, 377, 426, 442, 448, 453, 457, 467, 468, 472, 473, 474, 475, 477, 479-482; T. 2 s. 2, 3-6, 7, 10, 16, 17-21, 25, 30, 31, 47, 62, 63, 65, 69-70, 80-86, 89, 91, 95-98, 100, 101, 102, 104, 111, 112, 113, 114, 115, 118, 120, 121, 122, 129, 134, 144, 157, 160, 163, 180; MRÓWCZYŃSKI J.: Ksiądz Walerian Kalinka. Życie i działalność. P. 1973 s. 313, 341, 377, 386, 462, 519, 521, 525, 534, 535, 556, 559, 586; SZABLEWSKI M.: Kardynał Albin Dunajewski i zmartwychwstańcy. Roma 1974 s. 32, 38, 50, 54, 55, 56, 58, 59, 60.

Ks. Bolesław Micewski CR

Skrzynecki Rafał h. Bończa (?) (1714-1788), jezuita, polemista, tłumacz.

Urodził się 20 X 1714 r. w Goszczanowie w woj. poznańskim, był

synem Ludwika i Agnieszki Boguckiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 IX 1732 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1732-1734), filozofię studiował w Ostrogu (1735-1738), a teologię w Lublinie (1742-1746), gdzie 29 VI 1745 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1738-1742 nauczał w szkołach średnich w Stanisławowie i Brześciu. Był profesorem filozofii w Poznaniu (1742-1749) i w Ostrogu (1749-1752), prawa kanonicznego w Krakowie (1752-1753), teologii pozytywnej i polemicznej w Lublinie (1753-1755) i Krakowie (1755-1756), a teologii scholastycznej w Kaliszu (1756-1759) i Poznaniu (1759-1764). Następnie przeszedł do administracji i zarządzał jako rektor kolegiami w Krośnie (1767-1768), domem nowicjatu w Krakowie (1768-1772) i kolegium krakowskim św. Piotra (od 27 IV 1772), gdzie zastała go kasata zakonu w 1773 r. Po kasacie mieszkał w domu emerytów byłych jezuitów, jaki istniał w dawnym kolegium św. Piotra w Krakowie. Zmarł w 1788 r.

I.

1. De sex diebus quibus mundus conditus est a Deo. Ad Genes. Cap. 1. I. Dissertatio habita in Collegio Posnaniensi SJ anno 1762 mense Junio die 19. Posnaniae 1762 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 8.

2. Dissertatio theologica de libris canonicis. Posnaniae 1763.

3. Przekł.: S. FRANCISCUS XAVERIUS: Listy. Cz. 1-3. Kalisz 1777-1778 cz. 1 8° k. nlb. 2, s. 156; Cz. 2 k. nlb. 1, s. 165; Cz. 3 k. nlb. 1, s. 184.

4. Przekł.: WINCENTEGO LIRYNENSKIEGO kapłana za dawnością i powszechnością świętej wiary katolickiej przeciwko wszystkich kacerzów bezbożnych nowościom. Pamiętnik z łacińskiego po polsku wyłożony... Kalisz 1780 Druk. Rzeczp. 8° s. 134, k. nlb. 3. — Toż. Sandomierz 1781 8° s. 75.

5. Przekł.: J. B. BOSSUET: Wykład wiary katolickiej w tych częściach, w których wszczęte są spory po wydaniu swoich przed stem lat... Kalisz 1781 Druk. Rzeczp. 8° k. nlb. 2, s. 140.

6. Żywot wielebnego księdza Wojciecha Męcińskiego Societatis Jesu męczennika japońskiego z różnych pisarzów... zebrany. Kalisz [1781] Druk. JKM i Rzeczp. 8° k. nlb. 2, s. 139.

7. Wyd.: Spiknienie Burgofontskie samym swoim wykonaniem jawnie dowiedzione czyli prawdziwe ułożenie jansenizmu i wyjawienie tajemnicy nieprawości... T. 1-2. Kalisz 1783 8° t. 1 k. nlb. 8, s. 538; T. 2 k. nlb. 3, s. 468, k. nlb. 8.

8. Provinciae Poloniae SJ ortus et progressus, opere et studio P. Raphaelis Skrzynecki. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 628. Obecnie znajduje się nadal we Lwowie, fotokopia w ATJ Kr.

II.

1. Kazanie przy obłóczynach zakonnic Wizytek w Lublinie, dnia 17 marca 1754 roku. Druk obecnie nieznany.

2. Physica. In Collegio Posnaniensi SJ, 1748-1749. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 885.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 381-382; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1292-1293; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 280; TENŻE: Jezuici. T. 3 s. 1139; T. 4 s. 475, 824, 1126; Skrzynecki Rafał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 298; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 172; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 183. — ARSJ., Pol. 26-37 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1733-1773); Bibl. Ossol., sygn. 100 s. 43 (metryka).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Skarzyński Ignacy (1 poł. XVII w.), polemista.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził. Prawdopodobnie uzyskał doktorat z filozofii w Akademii Krakowskiej (w metryce studentów brak jego nazwiska). Przez pewien czas prowadził misje wśród Rusinów na terenach wschodnich Rzeczypospolitej, głównie w Korowieńcach, Cudnowie, Mirapolu i Baratołowie w pow. żytomierskim. Występował jako pleban zielenicki. Znał język grecki. Jego książka „Ad

Ecclesiam Ruthenam" stanowi źródło do dziejów unii kościelnej w Polsce w XVII w.

I.

1. Ad Ecclesiam Ruthenam Paraenesis authore... Polono. B. m. [ok. 1616] 8°. Druk bliżej nie znany.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 404; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2 1855 s. 193; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1858 s. 99; Skarzyński Ignacy. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 565; NOWODWORSKI M.: Skarzyński Ignacy. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 513.

Bp Edward Ozorowski

Skulik Bernard (1867-1927), działacz polonijny w Stanach Zjednoczonych, pastoralista.

Urodził się 20 VIII 1867 r. w Szopienicach jako syn Franciszka. Po ukończeniu szkoły elementarnej w rodzinnym mieście a gimnazjum w Krakowie studiował teologię na Uniw. Gregoriańskim w Rzymie. W 1891 r. przyjął święcenia kapłańskie w Rietti. Tam rozpoczął działalność publicystyczną i założył Stowarzyszenie Stolicy Mądrości. W 1893 r. uzyskał doktorat teologii i w tym samym roku wyjechał do Stanów Zjednoczonych Am. Półn. Objął słowacką parafię w Passaic i począł redagować katolicki tygodnik. Następnie przeniósł się do Chicago, gdzie również prowadził słowacką parafię. Równocześnie był przez pewien czas sekretarzem delegata ap. w Waszyngtonie kard. F. Satollego. Zrażony do Słowaków objął wikariat przy polskiej parafii św. Wojciecha, potem przy takiejże parafii w Brighton i w Milwaukee (3 lata) przy kościele św. Józefata, gdzie także redagował tygodnik „Katolik".

W 1899 r. został Skulik pdoboszczem polskiej parafii w La Salle. Zbudował tam dużą szkołę polską, plebanię, pięknie przyozdobił kościół i sprawił doń organy. Nie wypuszczał też pióra z ręki. W 1904 r. sprowadził z Polski do pomocy ks. Józefa Cieślę, który jednak po 2 latach pracy w La Salle przeszedł na probostwo w Spring Valley. W 1910 r. opuścił Skulik La Salle, zapewne wskutek przeciążenia pracą. Jakiś czas pracował w Alabamie, Westville i Hooppole, potem na kilka lat wyjechał do Polski. W 1923 r. objął probostwo polskiej parafii w Cleredont. Zmarł 1 V 1924 r. w szpitalu w Manchester i został tam pochowany na St. Mary Cemetery.

Zestawiona niżej bibliografia ks. Sulika nie jest pełna. Nie udało się bowiem dotrzeć do wszystkich pozycji, drukowanych w Ameryce, jak też ustalić, jakie gazety oprócz „Katolika" redagował i w jakiej mierze zasilał je swymi artykułami.

I.

1. Podręcznik teologii pastoralnej. Milwaukee Wis. 1897 Nakł. autora, Druk. „Katolika" 8° s. XX, 240, 352.

2. Historia parafii św. Jacka w La Salle, Illinois 1874-1900 ułożona przez... Chicago 1900 Druk. Gazety Katolickiej 8° s. 176.

II.

1. Ars literalis seu rhetorica politico-sacra. Ex probatioribus auctoribus compendiose collecta a... Senis 1898 Officina Archiep. Edit. S. Bernardini 16° s. 109, nlb. 1.

2. Wódka i pijaństwo. Wyd. 2. Chicago III. 1899 Nakł. autora, Druk. J. F. Smulskiego i Sp. 16° s. 96.

3. Luter i diabeł. Kr. 1899 Nakł. autora, Druk. A. Koziańskiego 16° s. 15.

4. Kielnia masońska przeciw. krzyżowi, Kościołowi i społeczeństwu czyli niebezpieczeństwo dla religii, państwa i ludów ze strony masonerii. Chicago III. 1900 Nakł. autora, Druk. W. Dyniewicza 16° s. 124.

5. Krzyż święty i jego znaczenie. St. Louis MO 1901 Nakł. autora, Druk. Spółki Wydawnictwa Polskiego 8° s. 18.

III.

EDELKA: Uroczyste poświęcenie szkoły św. Jacka w La Salle. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 14 s. 702-704; WARSZAWIANKA: Polacy w Ameryce. *Bies. Liter.* R. 29: 1905 t. 60 nr 39 s. 244-245; Złoty jubileusz parafii św. Jacka w La Salle, Illinois 1875-1925. La Salle 1925 s. 24-25; BROŻEK A.: Polonia amerykańska 1854--1939. W. 1977 s. 99.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Skuminowicz (Skuminas, Skumin, Tyszkiewicz) Teodor h. Leliwa († 1668), biskup sufragan białoruski, prawnik, polemista.

Pochodził z rodu Tyszkiewiczów, sam jednak nie używał tego nazwiska. Nieznane jest jego dzieciństwo i młodość. Wiadomo tylko, że był początkowo prawosławnym ihumenem i protopopem kijowskim. Potem przeszedł na katolicyzm ob. łac., uzasadniając swoją decyzję w piśmie do metropolity prawosławnego Piotra Mohiły (Przyczyny porzucenia dysuniej...). Studiował prawo w Lowanium. Opanował znakomicie kilka języków obcych, posiadał szeroką wiedzę prawniczą. Jego erudycję filozoficzną wychwalał jezuita Jakub Masenius (Familiarum argutiarum...), na jego dzieło „De jure personarum" powoływał się Leibniz, dedykował zaś mu swą pracę Plempius Vopiscus Fortunatus (De affectibus...). W Lowanium poznał Skuminowicz naukę protestancką. Korzystał z protekcji bpa wileńskiego Jerzego Tyszkiewicza. W 1652 r. został biskupem tyt. gracjanopolskim i sufraganem białoruskim w Diec. Wileńskiej. Zmarł 24 IX 1668 r. Nieco wcześniej żył jeszcze inny Teodor Skumin Tyszkiewicz († 1618), wojewoda nowogrodzki, unita.

I.

1. Przyczyny porzucenia dysuniej... W Wilnie 1643 w Druk. Akademickiej Societatis Jesu 4° k. nlb. 61.

2. Epistola paschalis... in qua Graeco-Ruthenum antiqum calendarium conformiter Gregoriano aequatione solis et lunae praevis corrigitur... Dantisci 1659 apud Georgium Försterum 4° k. 1, s. 33.

3. De jure personarum seu in primum Intitut. Justinianearum librum catholica explanatio... Bruxellae 1663 Typis Joannis Mommarti 4° k. nlb. 7, s. 365, k. nlb. 11.

III.

MASENIUS J.: Familiarum argutiarum fontes. Coloniae Agrippinae 1660; FORTUNATUS P. V.: De affectibus capillorum et unguium. Lovanii 1662; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 837; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 361; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1859 s. 100; STEBELSKI I.: Dwa wielkie światła na horyzoncie połockim. T. 2. Lw. 1867 s. 126; LIKOWSKI E.: Unia brzeska. P. 1896 s. 92, 126, 128, 135, 187, 273; BRÜCKNER A.: Spory o unię w dawnej literaturze. *Kwart. Hist.* R. 10: 1896 s. 578-644; JABŁONOWSKI A.: Akademia kijowsko-mohilańska. Zarys historyczny na tle rozwoju ogólnego cywilizacji zachodniej na Rusi. Kr. 1899-1900 s. 109, 125; Skuminowicz Teodor. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 515; STUDZIŃSKI C.: Pierwszy występ literacki Hipacjusza Pocieja. Lw. 1902 s. 26--31; Skuminowicz Teodor. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25-36 s. 298; TRETIAK J.: Piotr Skarga w dziejach i literaturze Unii brzeskiej. Kr. 1912 s. 131, 132, 133, 134, 140, 148, 291, 297; GRABOWSKI T.: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922; LEWICKI K.: Książę Konstanty Ostrogski a Unia brzeska 1596 r. Lw. 1933 passim — *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 10: 1904 s. 61, 75-76, 79-81, 193, 240, 315, 389, 499; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 2. Romae 1955; s. 219; T. 3. Romae 1967 s. 65; MUH. T. 3. Romae 1966 s. 287.

Bp Edward Ozorowski

Skupieński Kasper Tomasz (XVII w.), polemista.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził, ani też kiedy zmarł. Wiszniewski przypisuje mu pochodzenie ruskie, Estreicher natomiast twier-

dzi, iż był Polakiem. W swych pismach występował jako pisarz sądu ławniczego Warszawy. Skupieński szedł w sukurs unitom w polemice z prawosławnymi. W swej pracy „Rusin albo relacja" oparł się głównie na wywodach Baroniusza, cytował również pisma Cicatellego, Gwagnina, Herburta, Kromera i Smotryckiego. Nie wykluczone, że pod nazwiskiem tym ukrywał się jakiś jezuita.

I.

1. Rusin albo rellatia rozmowy dwóch Rusinów, schizmatyka z unitem o rozmnożeniu wiary katolickiej... i insze miscellanea. W Warszawie 1634 u Wdowy J. Rossowskiego 4° k. nlb. 40. — Toż w: *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 7: 1887 s. 650-732.

II.

1. Nowiny z Moskwy krótko i generaliter zebrane... W Warszawie 1634 u Wdowy J. Rossowskiego 4° k. nlb. 8. Trzy różne wydania tego samego roku i w tej samej drukarni.

III.

Synopsis albo krótkie spisanie praw, przywilejów, świebod i wolności od... królów... nadanych i poprzysiężonych. W: *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 7: 1887 s. 535-576; Supplementum Synopsis. Tamże. s. 577-649; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 354-360; GRABOWSKI T.: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922 passim.

Bp Edward Ozorowski

Skutowicz Dominik (ok. 1625-1667), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził z Litwy. W 1650 r. kończył studium teologii w krakowskim klasztorze bernardynów, stąd urodził się prawdopodobnie ok. 1625, a do zakonu wstąpił ok. 1845 r. Obradująca w 1850 r. kapituła Małopolskiej Prowincji zdecydowała wysłać Skutowicza na dalsze studia do Rzymu. Czy faktycznie tam wyjechał, trudno stwierdzić. Uchodził wszakże za męża uczonego (vir eruditus) i posiadał tytuł kaznodziei generalnego. Wnet wszedł do zarządu swojej prowincji najpierw jako sekretarz, potem definitor. W 1663 r. generał zakonu zamianował go komisarzem i wizytatorem Prowincji Ruskiej. W 1665 r. wybrano go prowincjałem Prowincji Małopolskiej. Zmarł w konwencie w Pradze k. Warszawy 7 III 1667 r.

I.

1. Quaestio theologica de praedestinatione ex primi Sententiarum Libri distinctione XLI A.R. Patris Joannis Dunsii Scoti Doctoris subtilissimi desumpta... Cracoviae 1650 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 8.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 164; SOKOŁOWSKI E.: Dzieje klasztoru oo. bernardynów pod nazwą „Żłóbek" w Krakowie. Kr. 1949 s. 82, 96; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 172; WYCZAWSKI H. E.: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 54.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Słabniewicz Andrzej (1722-1786), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 24 X 1722 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1742 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1742-1744), filozofię studiował w Kaliszu (1744-1747), matematykę we Lwowie (1749-1751) i teologię w Lublinie (1751-1755), gdzie w 1754 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich w Kaliszu, Gdańsku, Brześciu Litewskim (klasy gimnazjalne), a następnie filozofii tamże, we Lwowie, Krzemieńcu,

Łucku i Krasnymstawie, a w końcu teologii dogmatycznej w Łucku, Przemyślu (1768-1771) i znowu w Łucku (1771-1773). Po kasacie zakonu współpracował z Komisją Edukacji Narodowej, był prefektem szkół łuckich (1774-1781) i rektorem wydziału wołyńskiego (1781-1786). Zmarł 26 II 1786 r.

I.

1. Tractatus theologicus dogmatico-scholasticus de sacramento poenitentiae, extremae unctionis, ordinis et matrimonii. In scholis Premisliensibus SJ, 1770-1771. Rkps ATJ Kr., sygn. 184 k. 163-369.

II.

1. Physica generalis. Rkps Bibl. Kapucynów w Krakowie, sygn. 129.
2. Institutiones philosophicae, in Collegio Crasnostaviensi SJ, 1766. Rkps Bibl. Kapucynów w Krakowie, sygn. 130.

III.

Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie, 1773-1794. Wyd. T. WIERZBOWSKI. Z. 23. W. 1908 s. 134-168; z. 26. W. 1910 s. 59-60, 88-89; z. 27. W. 1911 s. 56-58, 88-89; z. 28. W. 1914 s. 20-22; z. 37. W. 1910 z. 21; z. 39. W. 1915 s. 233; WIERZBOWSKI T.: Szkoły parafialne w Polsce i na Litwie za czasów Komisji Edukacji Narodowej, 1773-1794. W. 1911 s. 55-195; MROZOWSKA K.: Walka o nauczycieli świeckich w dobie Komisji Edukacji Narodowej na terenie Korony. Wr. 1956 s. 192, 214; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 167-168. — Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej, 1786-1794. Oprac. T. MIZIA. Wr. 1969 s. 15, 42. — ARSJ Pol. 27-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1743-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sławek Tomasz (XVII w.), bernardyn, autor dysertacji teologicznej. W historiografii zakonnej zupełnie brak informacji o Tomaszu Sławku. W „Tekach Bogdalskiego" istnieje zapiska, że był lektorem teologii i w 1655 r. na kapitule w Bydgoszczy został powołany do zarządu Wielkopolskiej Prowincji bernardynów.

I.

1. Consecratio Sacramenti Eucharistiae incomprehensa unius quaestionis compendio conclusa. Ex distinctione octava Libri Quarti Sententiarum apud Scotum Subtil. Principem selecta. B. m. 1638 4° k. nlb. 6.

III.

W opracowaniach brak wzmianki. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-65, k. 69.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sławianowski Franciszek (1818-1867), kanonik hon. warszawski, zastępca profesora Akademii Duchownej w Warszawie, autor prac z historii liturgii.

Urodził się 28 I 1818 r. w Bydgoszczy. Po ukończeniu szkoły pijarskiej w Warszawie wstąpił w 1835 r. do Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie, skąd po 2 latach przeszedł na studia do Akademii Duchownej. W 1840 r. uzyskał stopień kandydata teologii. Z braku wieku kanonicznego do święceń skierowano go jako diakona do pomocniczej pracy duszpasterskiej w Warce. Po wyświęceniu na kapłana w 1841 r. był wikariuszem w Jadowie i w Łodzi. Następnie powołano go na wykładowcę teologii moralnej i filozofii do Seminarium Duchownego św. Jana, gdzie przez pewien okres czasu pełnił także obowiązki wiceregensa. Równocześnie uzyskał mansjonarię w kościele katedralnym, którą trzymał do śmierci.

Po zgonie ks. Dziubackiego powołano Sławianowskiego do Akademii Duchownej, powierzając mu wykłady filozofii w charakterze zastępcy profesora. Etatu stałego profesora nie uzyskał nigdy. Obok

zajęć w Akademii wykładał nadal w Seminarium świętojańskim i uczył religii na prywatnych pensjach żeńskich. Pracował też jako egzaminator prosynodalny i cenzor w warszawskim konsystorzu. Obdarzono go honorową kanonią kapituły warszawskiej.

Kapłanem był gorliwym, w obcowaniu z ludźmi uprzejmy. W grudniu 1865 r. mianowano Sławianowskiego regensem Seminarium św. Jana. Zmarł 25 X 1867 r., pochowany na Cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. O pacierzach kapłańskich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1855 t. 14 s. 233-274, 353-387.

2. Śpiew i muzyka kościelna. (Przeróbka oryginału w j. obcym). *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 401-419, 499-521; T. 9: 1862 s. 56-85. Praca niedokończona.

II.

1. Rec.: A. SCHWEGLER: Historia filozofii w zarysie. Tłum. z 4 wyd. niem. i pomn. dodatkiem o filozofii w Polsce przez ks. Fr. KRUPIŃSKIEGO. W. 1863. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 11 s. 161-164; nr 12 s. 178-182.

2. Rec.: F. KRUPIŃSKI: Przyszłość filozofii. *Bibl. Warsz.* R. 21: 1864 t. 1 s. 197-239. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 32 s. 497-502; nr 33 s. 513-518; nr 34 s. 528-534; nr 35 s. 545-549; nr 36 s. 561-565.

III.

GORZELAŃSKI M.: Ksiądz Franciszek Sławianowski. Wspomnienie pośmiertne. *Tyg. Ilustr.* R. 16: 1867 nr 427 s. 253-254; [KRASZEWSKI J. I.] BOLESŁAWITA B.: Rachunki z roku 1867 przez... Cz. 2 P. 1868 s. 487; Śp. ksiądz Fr. Sławianowski. *Gaz. Warsz.* R. 1867 nr 239 s. 1; Sławianowski Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 306; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 150; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 214, 253, 254, 301. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1841, 1842, 1860, 1863, 1864.

Ryszard Żmuda

Sławosz Wojciech Gabriel (XVII w.), polemista.

Brak o nim wiadomości w historiografii. W książce „Vox catelli" zajął się sprawą tolerancji różnowierców w Polsce. W wywodach posługiwał się metodą scholastyczną, w argumentacji korzystał z nauki S. Hozjusza i M. Kromera.

I.

1. Vox catelli pastoritii penes ovile Christi, seu controversia, utrum in Polonia liceat absque periculo damnationis aeternae... aedificare vel aedificari concedere, aut demum aedificatas fovere, tueri Synagogas Lutheranorum et Calvinistarum et aliorum haereticorum sola ratione lucri, vel alicuius respectus temporalis theologice iuxta mentem S.E.R. decisa... Olivae 1679 Typis Monasterii 8° k. nlb. 8, s. 221.

III.

ESTREICHER K.: T. 28, s. 228-229.

Bp Edward Ozorowski

Słończewski Leonard († 1562), bożogrobiec, biskup kamieniecki, autor kazań.

Urodził się w Wyszogrodzie k. Płocka w rodzinie plebejskiej, chociaż później przypisywano mu herb Kościesza. W rodzinnym mieście wstąpił do zakonu bożogrobowców. Studia teologiczne uwieńczył tytułem doktorskim (wymienionym w bulli prekonizacyjnej) na którymś z uniwersytetów niemieckich. Na szerszej widowni pojawił się, będąc od ok. 1539 r., prepozytem krakowskiego konwentu bożogrobców przy kościele św. Jadwigi na Stradomiu. Poświadczony został w dokumencie z 1543 r. jako kaznodzieja w kościele Mariackim w Krakowie. Zdobył sławę wybitnego kaznodziei, a wysoką opinię współczesnych o jego talentach krasomówczych przekazali w swych pismach A. Frycz Modrzewski i J. Przyłuski. W kazaniach ostro krytykował obyczaje szlach-

ty i kleru oraz stosunki kościelne, co naraziło go na napaści i ściągnęło nań zarzuty sprzyjania reformacji, z których się oczyścił. W uznaniu jego talentów, erudycji i przykładnego życia powołała go kapituła krakowska w 1544 r. na urząd kaznodziei katedralnego. Cenili go też arcybp P. Gamrat, królowa Bona i koła dworskie. Kapituła bożogrobców wybrała go prepozytem centralnego klasztoru w Miechowie, czyli generałem zakonu, ale on nie przyjął tej godności.

W 1546 r. został mianowany biskupem kamienieckim. Rozczarował nowatorów religijnych, ponieważ poszedł przeciw ich reformacyjnym żądaniom, umacniając obóz kontrreformacji. W 1550 r. brał udział w naradzie episkopatu przeciwko poczynaniom zwolenników reformacji, a w 1551 r. na synodzie prowincjalnym w Piotrkowie Trybunalskim złożył wraz z innymi biskupami wyznanie wiary i przeszedł badanie prawowierności. Podobnie na synodzie w Łowiczu w 1556 r. Nuncjusz L. Lippomano wystawił mu pochlebne świadectwo, uznając go za dobrego teologa. Jako biskup początkowo miewał okazyjne kazania dla dworu królewskiego i dla sejmu, ale po 1550 r. odsunął się od dworu zrażony chłodną religijnością króla Zygmunta Augusta. Osiadł w swej diecezji i oddał się gorliwie pracy pasterskiej, zdobywając uznanie zwłaszcza kresowego rycerstwa. Zmarł 27 III 1562 r. Z jego bogatej działalności na ambonie zachowało się tylko kilkanaście okolicznościowych kazań łacińskich.

I.

1. Sermones. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2309.

III.

ABRAHAM W.: Leonard Słończewski — próba charakterystyki. *Ref. w Pol.* R. 4: 1926 s. 121-127, tamże literatura. — Ponadto: PĘCKOWSKI Z.: Miechów. Studia z dziejów miasta i ziemi miechowskiej do roku 1914. Kr. 1967 s. 319-320.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Słotwiński Adam (1834-1894), pijar, historyk unii na Chełmszczyźnie, pamiętnikarz.

Urodził się w 1834 r., a w 1855 r. wstąpił do zakonu pijarów, gdzie po odbyciu kursu teologii otrzymał w 1858 r. święcenia kapłańskie. W 1861 r. został zastępcą chorego rektora kolegium pijarskiego w Chełmie. Wstąpiwszy tam do Towarzystwa Rolniczego, agitował wśród ziemian za zniesieniem pańszczyzny. Sam zamieniał chłopom w majątkach klasztornych pańszczyznę na oczynszowanie. Jeszcze w 1861 r. został przeniesiony do Opola Lubelskiego, a w 1862 r. do Łukowa. W Opolu i w Łukowie brał czynny udział w manifestacjach religijno-patriotycznych. M. in. uczestniczył w manifestacji w Horodle. Aresztowany 1 I 1862 r. został skazany na osiedlenie w Czerdyniu; jakiś czas przebywał w Werchoturii. Na skutek amnestii wrócił do Łukowa w 1862 r. i dalej brał aktywny udział w działalności politycznej. Z ramienia władz konspiracyjnych został naczelnikiem powiatu łukowskiego. Ostrzeżony przed grożącym mu aresztowaniem przedostał się w grudniu 1862 r. do Galicji.

W latach 1863-1864 przebywał Słotwiński w Krakowie. Wydalony przez władze austriackie udał się przez Wiedeń, Belgrad, Konstantynopol, Rzym do Paryża. Przebywał tu 7 lat, pracując w Stowarzyszeniu Kapłanów Polskich i wojując ze zmartwychwstańcami, występującymi przeciw zradykalizowanemu Stowarzyszeniu. W 1871 r. wrócił do

Krakowa i został rektorem pijarskiego kolegium. Ściągnął tu pijarów z Kongresówki. Nie wszyscy jednak z przybyłych byli zadowoleni z przełożeństwa Słotwińskiego, a ks. T Chromecki magister nowicjatu poprosił nawet z jego powodu o czasową eksklaustrację. Toteż po kilku latach musiał Słotwiński ustąpić z rektoratu (następcą został Chromecki). W Krakowie rozwijał Słotwiński szeroką propagandę na rzecz prześladowanych unitów chełmskich i do tej akcji usiłował wciągnąć byłych zesłańców, w tym arcybpa Z. S. Felińskiego, któremu udzielił po powrocie z zesłania gościny w swym klasztorze. Otoczony nimbem prześladowanego za sprawę ojczyzny patrioty zmarł w Krakowie w 1894 r.

I.

1. Prawa i zwyczaje zakładu wychowawczo-naukowego krakowskiego XX. Pijarów. Kr. 1877 Druk. W. Korneckiego 16° s. 23. — Toż. W Kr. 1879 16° s. 23. — Toż. Kr. 1881 Druk. W. Korneckiego 16° s. 23.

2. Wspomnienia z niedawnej przeszłości. Kr. 1892 Nakł. autora, Druk. W. Korneckiego 8° s. 199, nlb. 1.

3. Unia podlasko-chełmska od 1875--1885. Czaca 1894 Nakł. autora, Druk. Macierzy Polskiej 8° s. 122.

II.

1. Hygiena moralna czyli wskazówki dla matek chrześcijańskich, jak mają wychowywać dzieci. Kr. 1876 16° s. 214.

2. Jak oświecać lud galicyjski. P. [1888] Druk. Gońca Wielkopolskiego 4° s. nlb. 2.

3. Wspomnienia o śp. Zygmuncie Sierakowskim. Wyjątek z listu naocznego świadka Francuza, dotyczącego ostatnich chwil śp. Zygmunta Sierakowskiego i podanego komisarzowi Rządu Narodowego za granicą w Paryżu. Kr. 1890 Nakł. M. Falęckiej, Druk. Związkowa 8° s. 7.

4. Listy: List otwarty do wszystkich rodziców, którym oświata ludowa leży na sercu, z powodu sprawy wydawnictwa książek szkolnych ludowych, która traktowaną była w Izbie Sądowej we Lwowie dnia 20, 21 i 22 listopada r. b. Kr. 1888 Nakł. autora, Druk. Związkowa 4° s. nlb. 3. — List drugi otwarty w tejże sprawie traktowanej w sądzie lwowskim dnia 21, 22, 23 listopada 1888 r. i 29 stycznia 1889 r. Kr. 1889 4° s. nlb. 2. — List otwarty do wielmożnych panów Henryka Linka, Mieczysława Komarnickiego i ks. Teofila Midowicza z daty: Kraków 5 lutego 1892. Kr. 1892 Druk. A. Koziańskiego 2° k. 1. — List otwarty do J.E. hr. Badeniego Kazimierza c. k. namiestnika Galicji z dnia 4 października 1893 roku we Lwowie. Kr. [1893] 4° k. 1. — „Listy do Redakcji „Czasu". *Czas* R. 41: 1888 nr 44 s. 3; nr 102 s. 2. — Do J. Szujskiego z 1877. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7322 II t. 1. — Do M. Bełzy z 1878 Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12422 I s. 553-556. — Do S. Buczyńskiego z 1890. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2064 t. 4 k. 415-416. — Do M. Wysłouchowej z 1893. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12149 I k. 169-172.

III.

SŁOTWIŃSKI A.: Wspomnienia z niedawnej przeszłości. Kr. 1892; POSTAWKA L.: Pamiętniki obejmujące okres od roku 1863 do 1908 poprzedzone wspomnieniami z lat dziecinnych. T. 1. Paryż 1908 s. 32; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1. Sandomierz 1933 t. 2 s. 616; t. 3 s. 732; BENDER R.: Ludność miejska Lubelskiego w akcji przedpowstańczej w latach 1861-1862. Lubl. 1961 s. 98; TOMCZYK J.: Lublin w okresie powstania styczniowego. *Rocz. Lub.* R. 4: 1961 s. 153-154; TYNC S.: Pijarzy a sprawa włościańska. *Nasza Przeszł.* T: 15 1962 s. 194--195; BENDER R.: Chrześcijanie w polskich ruchach demokratycznych XIX stulecia. Warszawa 1975 s. 226, 232, 288--290; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 330-334; JABŁOŃSKA-DEPTUŁA E., GAWRYSIAKOWA J.: Materiały do zaangażowania patriotycznego zakonów męskich w Królestwie Polskim w latach 1861-1864. W: *Materiały do historii zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku.* Lubl. 1976 s. 171, 173, 176, 187.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Słowikowski Just (1595-1654), kanonik krakowski, autor dziełka o czyścu.

Urodził się w 1595 r. w Krakowie jako syn Krzysztofa, rajcy miej-

skiego. W 1606 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uwieńczone w 1612 r. bakalaureatem sztuk wyzwolonych i w 1615 r. doktoratem filozofii. W 1619 r. przebywał w Padwie już jako doktor obojga praw. W latach 1619-1639 studiował w Bolonii, a w 1629 r. w Lowanium. W 1633 r. wszedł do kapituły katedralnej krakowskiej, w 1637 r. zdobył doktorat teologii. Posiadał wtedy probostwo nowosądeckie. W 1640 r. został archiprezbiterem Kościoła Mariackiego w Krakowie, następnie audytorem bpa Piotra Gembickiego, od którego otrzymał w 1646 r. wieś Bolechowice, a w 1650 r. archidiakonem zawichojskim. Ufundował kilka stypendiów dla Polaków, studiujących w Rzymie.

W dziełku „Salutaris christianae pietatis ros" przedstawił Słowikowski katolicką naukę o czyścu, polemiując z poglądami jej przeciwnymi. W testamencie przeznaczył znaczną sumę na Msze św. za dusze w czyścu cierpiące. Resztę majątku zapisał na potrzeby chóru przy kościele Mariackim w Krakowie oraz na stypendia dla studentów filozofii, prawa i medycyny. Zmarł w 1654 r.

I.

1. Salutaris christiane pietatis ros contra vehementem purgatorii aestum sive confraternitas pro eliberandis animabus e purgatorio et peccatoribus ad poenitentiam revocandis... studio et opera... instituta... Cracoviae 1643 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 36.

II.

1. Exemplar munificentiae... testamento hocce expressae. Kraków 1654 2° k. nlb. 2.

2. Wiersz. W: Epigrammata in laudem moribus et eruditione insignium XXV... Cracoviae 1608 in Officina Typogr. Andreae Petricovii 4°.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 60-61; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 175, 183, 197, 202, 205, 207, 212, 226, 246-249, 251, 262, 265-267, 281, 294, 296, 310, 315; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 384. — Statuta nec non liber promotionum, s. 273, 276; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 60.

Bp Edward Ozorowski

Słowikowski Just (†1689), dominikanin, autor dysertacji teologicznej. Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził, ani kiedy wstąpił do zakonu dominikanów. W latach 1668 i 1670 studiował w Rzymie w dominikańskim kolegium sopra Minerva. W międzyczasie kształcił się również w Hiszpanii. W 1670 r. wpisał swoje nazwisko do metryki nacji polskiej Uniwersytetu w Padwie. Egzamin lektorski miał składać 14 II 1671 r. w Bolonii, lecz prawdopodobnie tytuł ten osiągnął wcześniej w Rzymie, przed swoim wyjazdem do Padwy. W 1679 r. prowadził wykłady w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. W 1683 r. został przeorem konwentu krakowskiego i otrzymał stopień doktora teologii od prowincjała Tomasza Schmita. Zmarł w Krakowie w styczniu 1689 r. Z okazji pogrzebu Tomasz Franciszek Ormiński napisał panegiryk „Tuba vocalis".

I.

1. Fax ignea in divinissimo sacrosanctae Eucharistiae Sacramento... accensa ac in Aquinatico candelabro theologicis theorematibus luci publicae exposita... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

II.

1. Scholasticae theologiae parens seu

Divus Thomas de Aquino Ecclesiae doctor angelicus... anniversario die ac more laudatus... Romae 1669 Typis Angeli Bernabo 4° s. 15.

III.

TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 384; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2. s. 496, 515. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 145.

Bp Edward Ozorowski

Słowikowski Marcin Kazimierz h. Suchekomnaty († 1703), kanonik kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii prawniczych.

Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1673 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych, uczczony przez Jana Jurkiewicza panegirykiem „Violetum academicum", a w 1674 r. doktorat filozofii, opiewany przez Erazma Szymona Sierzyckiego w utworze „Amphitheatrum magnificentiae laureatae". Doktorat obojga praw zdobył 8 VII 1687 r. w Rzymie. W tym samym roku immatrykulował się na Wydziale Prawa Uniw. Padewskiego. Był dwukrotnie, 12 I i 25 III 1687 r., na zebraniach nacji polskiej w Padwie. Po powrocie do kraju rozpoczął wykłady w Akademii Krakowskiej. W 1684 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, następnie do Kolegium Jurystów, a w 1699 r. został profesorem prawa. Był kanonikiem krakowskich kolegiat: WW. Świętych i św. Michała. Zmarł w Krakowie w lipcu 1703 r. Z okazji pogrzebu Michał Stanisław Szumowicz opublikował panegiryk „Eximius astrae coelestis speculator".

I.

1. Quaestio iuridica de decimis pro loco in Collegio Clarissimorum DD. U.J. doctorum et profesorum Almae Universitatis Studii Generalis Cracoviensis... publicae disputationi proposita... Cracoviae 1693 ex Officina Francisci Cezary 4° k. nlb. 11.

2. Quaestio iuridica de legatis... pro loco inter clarissimos ac consultissimos viros Inclytae Facultatis Iuridicae doctores et professores obtinendo publicae disputationi... proposita... Cracoviae 1699 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

II.

1. Quaestio meteorologica de fluxu et refluxu maris... pro loco in Collegio Minori... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 410; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 384; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 173. — Statuta nec non liber promotionum, s. 343, 344; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 171.

Bp Edward Ozorowski

Smoczyński Wincenty (1842-1903), proboszcz parafii św. Floriana w Krakowie, autor biografii i literatury „pielgrzymiej".

Urodził się 7 XI 1842 r. w Biórkowie k. Krakowa. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił w 1859 r. do Seminarium Duchownego w Kielcach, skąd w 1861 r. wysłano go na studia do Akademii Duchownej w Warszawie. Zaangażowawszy się w ruch spiskowy, został osadzony w 1862 r. w warszawskiej cytadeli, a następnie zesłany do Kostromy, a później do Nowomoskiewska. Zwolniony w 1863 r. z nakazem opuszczenia granic imperium rosyjskiego udał się do Rzymu i tam kontynuował studium teologii na Uniwersytecie Sapienza, a równocześnie uczył się prawa kanonicznego u św. Apolinarego. Licencjat teologii

i doktorat prawa uzyskał w 1867 r. W czasie studiów kard. Patrizi wyświęcił w 1865 r. Smoczyńskiego na kapłana. Przez 2 lata podróżował i uzupełniał swe wykształcenie. Był w Marsylii, Tours, Paryżu, Antwerpii, Brukseli i Lowanium.

W 1869 r. przybył Smoczyński do Krakowa. Pracował kolejno na wikariatach w Pleszewie, w Krakowie w parafii zwierzynieckiej, w Rudawie, w Rybnej i znowu w Krakowie u WW. Świętych. W 1879 r. otrzymał probostwo w Tenczynku, na którym pozostawał do 1901 r. Organizował kilkakrotnie zbiorowe pielgrzymki do Rzymu i w związku z tym ogłaszał na użytek pielgrzymów odpowiednią literaturę „pielgrzymią", wśród której pewne pozycje mają znaczenie dla nauki. Napisał też biografie dawnych pasterzy warszawskich: arcybpa Z. S. Felińskiego i bpa P. Rzewuskiego. W 1901 r. otrzymał z prezenty Uniwersytetu Jagiellońskiego probostwo św. Floriana w Krakowie. Zarówno w kościele w Tenczynku, jak i u św. Floriana przeprowadził zasadnicze prace konserwacyjne.

Zmarł 10 VIII w 1903 r. w Krakowie i został pochowany na cmentarzu w Tenczynku. Posiadał papieskie ordery „Benemerenti", „Pro Ecclesia et Pontifice" oraz od 1890 r. godność tajnego szambelana papieskiego i hon. kanonika kaliskiego. Był też członkiem Akademii degli Arcadi.

I.

1. Rzym, jego kościoły i pomniki. Upominek pielgrzymom polskim... Kr. 1877. Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. VIII, 477, 1. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1880 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 16° s. VII, nlb. 1, 522. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1902 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 16° s. 526.

2. Plan Rzymu wedle najlepszych i najnowszych źródeł. Kr. 1880/81 Litogr. M. Salba 4° k. 1.

3. Wyd.: Kopia dokumentu włożonego do gałki na wieży kościoła parafialnego w Tenczynku podczas jej odnowienia w roku 1879. Kr. [1880] Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. 12.

4. Wspomnienia o polskiej pielgrzymce do Rzymu w roku 1888 na jubileusz J.Ś. Leona XIII papieża. Kr. 1889 G. Genethner i Sp., Druk. „Czasu" 8° s. 826.

5. Przekł.: J. MARTINOV, J. GAGARIN: O języku rosyjskim w nabożeństwie katolickim rozprawa ks. Martinowa T.J. Listy ks. Gagarina T.J. do księcia A. Wołkońskiego oraz nowy plan zniszczenia Kościoła Katolickiego... Przeł. z francuskiego... Kr. 1889 S.A. Krzyżanowski, Druk. „Czasu" 8° s. 140, mapa 1.

6. Ksiądz biskup Paweł Rzewuski. Wspomnienie pośmiertne. W: *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1893* [r. 62]. Kr. 1893 s. 99-103. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 8° s. 15, portret 1.

7. O. Karol Grabowski. Wspomnienie pośmiertne. *Czas.* R. 48: 1895 nr 154 s. 1-2. — Toż w osob. odb. Kr. 1895 8° s. 20.

8. X. Zygmunt Szczęsny Feliński b. arcybiskup warszawski. W: *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1896* [r. 65]. Kr. 1896 s. 92-99.

9. Ksiądz Zygmunt Szczęsny Feliński arcybiskup metropolita warszawski. Kr. 1896 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. 67, nlb. 1.

II.

1. Kazanie na uroczystość św. Jacka miane w kościele św. Trójcy OO. Dominikanów w Krakowie w d. 27 sierpnia 1876 r. przez... Kr. 1876 Druk. „Czasu" 8° s. 16.

2. Jasełka na Syberii. Opisał... Kr. 1877 Druk. „Czasu" 8° s. 29.

3. Wesele podlaskie. Obrazek ludowy w pięciu aktach o sześciu odsłonach. Kr. 1881 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. 120.

4. Przekł.: W. FILICAIA: Cztery pieśni na cześć odsieczy wiedeńskiej z tłumaczeniem łacińskim ks. B. Verghettego i polskim... Cracoviae 1883 Typis et sumptu Officinae „Czas" 4° s. 111.

5. Odpowiedź na oszczerstwo. (Przeciw Gazecie Krakowskiej). Tenczynek 17 listopada 1883. Kr. 1884 4° s. nlb. 4.

6. Wyd.: Manuale quotidianum continens preces ante et post Missae sacrificium atque alias preces ad usum sacerdotum. Edidit... Cracoviae 1885 Sumptibus editoris, Typogr. „Czas" 16° s. 268.

7. Przekł.: Św. LEONARD a PORTO MAURIZIO: Droga krzyżowa ułożona po

włosku w polskim poprawnym przekładzie wydał... Kr. 1885 Nakł. wydawcy, Druk. „Czasu" 16° s. 48. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1886 8° s. 48. Do wydania 2 nie udało się dotrzeć.

8. Pielgrzymka polska do Rzymu. *Czas.* R. 40: 1887 nr 262 s. 2. — Toż. *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 264 s. 2.

9. Kartka z dziejów Tenczynka przez... Kr. 1888 8° s. 109.

10. Jubileusz pięćdziesięcioletni kapłaństwa Ojca św. Leona XIII. *Czas.* R. 41: 1888 nr 6 s. 1-2.

11. W sprawie polskiej pielgrzymki do Rzymu. *Czas.* R. 41: 1888 nr 14 s. 3.

12. Pielgrzymka polska do Rzymu z powodu jubileuszu Jego Świątobliwości Leona XIII papieża. *Czas.* R. 41: 1888 nr 24 s. 3.

13. Objaśnienie dla pątników biorących udział w pielgrzymce polskiej do Rzymu na jubileusz Ojca św. Leona XIII papieża w kwietniu 1888 r. Kr. 1888 16° s. 15, nlb. 1.

14. Pieśni nabożne polskie do użytku pielgrzymów udających się do Rzymu na jubileusz J. Św. Leona XIII papieża w dniu 6 kwietnia 1888 r. Kr. 1888 8° s. 16.

15. Ksiądz Bosko. *Czas.* R. 41: 1888 nr 31 s. 2-3.

16. Pielgrzymom polskim na odjezdnym z Rzymu po uroczystym posłuchaniu u J. Św. Leona XIII papieża. Kr. [1889] 8° karton.

17. Modlitwa do św. Józefa. Kr. 1890 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8°.

18. Dzwony nowe w kościele parafialnym w Tenczynku. Kr. 1891 Druk. „Czasu" 8° s. 3.

19. Mowa żałobna w czasie nabożeństwa za duszę śp. ks. Seweryna Paszkowskiego... proboszcza w Maciejowicach na Podlasiu, następnie wychodźcy po r. 1863, kapelana w Krzeszowicach, dnia 10 grudnia 1890 r., a pogrzebanego w Tenczynku dnia 13 grudnia t. r. powiedziana nad jego zwłokami w kościele parafialnym w Krzeszowicach. Kr. 1891 8° s. 24, fot. 1.

20. Obchód 300-letniej rocznicy zgonu św. Jana od Krzyża w kościele OO. Karmelitów Bosych w Czernej. Kr. 1891 8° s. 4.

21. Pielgrzymka młodzieży katolickiej polskiej do Rzymu. *Czas.* R. 44: 1891 nr 156 s. 4; nr 190 s. 2. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Pielgrzymka młodzieży polskiej katolickiej do Rzymu z powodu uroczystego obchodu trzechsetletniej rocznicy śmierci Św. Alojzego Gonzagi. Kr. 1891 8° s. 13.

22. Objaśnienie dla pątników biorących udział w pielgrzymce polskiej do Rzymu w 1891 r. z okoliczności obchodu 300-letniej rocznicy śmierci św. Alojzego Gonzagi. Kr. 1891 16° s. 13.

23. Jubileusz 50-letni biskupstwa Jego Świątobliwości Leona XIII papieża. W: *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1893* [r. 62]. Kr. 1893 s. 43-58. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 Spółka Wyd. 16° s. 15 fot. 1.

24. Pielgrzymka polska do Rzymu na 50-letni jubileusz biskupi J. Św. Leona XIII papieża. Kr. 1893 8° s. 7.

25. O pielgrzymkach. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 4 s. 29-31.

26. Objaśnienie dla pątników biorących udział w pielgrzymce polskiej do Rzymu w kwietniu 1893 na 50-letni jubileusz J.Św. Leona XIII papieża. Kr. 1893 8° s. 15.

27. O x. Golianie. (Sprostowanie). *Prz. Katol.* R. 16: 1894 s. 69-72.

28. Deputacja z Polski do Rzymu na uroczystość Piusa IX papieża w maju 1894. B. m. r. [Kr. 1894] 8° s. 4.

29. Objawienie się Najśw. Marii Panny w Italii. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 11 s. 101-102.

30. Obchód stuletniej rocznicy urodzin Piusa IX papieża. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 15 s. 146; nr 18 s. 184.

31. Ksiądz Le Rebours. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 17 s. 165-166.

32. Sur la persécution de la religion catholique en Russie lettre à monseigneur Joachim de Silva Serrano premier secrétaire du Congres Catholique Intern. de Lisbonne. Kr. 1895 4° s. 8.

33. Z Włoch. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 5 s. 37-39.

34. Echa z Rzymu. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 8 s. 61-62; nr 9 s. 70-71; nr 10 s. 95-99; nr 11 s. 108-109; nr 12 s. 119-120; nr 13 s. 128-129.

35. Przekł.: P.B. CASOLI: Pius IX. Wspomnienie o ukochanym ojcu. Tłum. z włoskiego... Kr. 1895 Nakł. hr. Jana Acquardeniego, Druk. „Czasu" 8° s. 17, ryc. 311.

36. Pielgrzymka polska do Padwy, Loretu i Rzymu. *Czas.* R. 48: 1895 nr 90 s. 2.

37. Il papa e la masoneria, il discorso pronunciato nel primo internationale congresso antimassonico di Trento nel 1896. Cracovie 1896 Spółka Wyd. Pol. 8° s. 26.

38. Mowa podczas uroczystego obchodu 25-letniego jubileuszu papieskiego Leona XIII w d. 8 marca 1903 w domu robotniczym w Krakowie. Kr. 1903.

39. Listy: 3 listy do J.I. Kraszewskiego z 1877-1880. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6532 IV, k. 266-269; 2 listy do S. Barącza z 1879. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2758 II. — 2 listy do S. Tomkowicza z 1885.

Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1995 k. 3-6 — Do M. Bobrzyńskiego z 1892. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8078 III, k. 282-283.

III.

Śp. ks. Wincenty Smoczyński. *Rola.* R. 21: 1903 nr 33 s. 520; Ks. dr Wincenty Smoczyński. W: *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1904* [r. 73]. [Kr. 1904] s. 116-117; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 219-220; N[IEDZIELSKI] J.: Smoczyński Wincenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 331; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 429-430; KUBICKI P.: Kapłani bojownicy. Cz. 3 t. 3 s. 266; URBAN W.: Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem (1815-1965). [Rzym] 1966 s. 99-101.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Smogulecki (Smogolecki, Smogoleński) Maciej h. Grzymała († 1617), starosta bydgoski, autor książki „O exorbitancjach stanu duchownego". Pochodził z Wielkopolski. Był synem Jana oraz bratem Krzysztofa i Adama. Kształcił się w Poznaniu, potem w Akademii Krakowskiej oraz przez 4 lata w teologii w Rzymie. Po powrocie do kraju został starostą bydgoskim. Ok. 1603 r. ożenił się z Teresą Zebrzydowską, która w 1610 r. urodziła mu syna Mikołaja, późniejszego jezuitę, misjonarza w Indiach i Chinach. W 1606 r. przystąpił do rokoszu Zebrzydowskiego, lecz wkrótce jednak przeszedł na stronę króla. Zygmunt III mianował go swym komisarzem do przeprowadzenia pewnych reform w Inflantach, a następnie asesorem swych sądów nadwornych. W 1616 r. posłował na sejm. W pracy „O exorbitancjach stanu duchownego", broniącym interesów kleru wobec świeckich, wykazał dużą znajomość prawa kanonicznego. Stanowi ona przyczynek źródłowy do poznania dziejów Kościoła w Polsce w XVII w. Zmarł Smogulecki w 1617 r.

I.

1. O exorbitancjach stanu duchownego, które w tym wieku niektórzy ich moście panowie świeccy stanowi duchownemu zadają... W Kaliszu 1619 w Druk. Wojciecha Gedeliusza 4° s. 116. — Toż. W Kaliszu 1619 w Druk. Wojciecha Gedeliusza 4° k. nlb. 2, s. 116. — Toż. W Kaliszu 1622 w Druk. Wojciecha Gedeliusza 4° s. 116. — Toż. W Krakowie 1632 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 99. — Toż w: M. STEPHANIDES: Opuscula tam ecclesiastici quam equestris ordinis... Cracoviae 1632 in Officina Andreae Petricovii 4° s. 99. — Toż w: D.F. KOLA: Obserwacje dla objaśnienia kontrowersji de evocationibus inter statum spiritualem et saecularem zachodzących... B. m. 1753 4° cz. 2, k. nlb. 49. — Toż w: D.F. KOLA: Obserwancje... B. m. 1755 4° s. 60-160.

II.

1. Nuntius auspiciis... Sigismundi III Poloniae et Sueciae regis... a Carolo Chodkievicio praeside Livoniae... cum Carolo duce Sudermaniae S.R.M. perduelli immissi praelii partaeque victoriae. Cracoviae 1605 in Officina Nicolai Scharfenbergeri 4° k. 5.

2. Wiersze w: Jan Chrzciciel GEMMA: De vera ratione curandi Bubonis... Dantisci 1600; Jacek ROZDRAŻEWSKI: Talassio... Posnaniae 1623.

3. Listy do braci Krzysztofa i Adama b. r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2434 DD XV 12 k. 67-82.

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 755; SOBIESZCZAŃSKI F.M.: Smogulecki Maciej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 721-722; SMOGULECKI Mikołaj. W: *Nowy Korbut.* T. 3, s. 253-254; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 385; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 126-127; KOSIBOWICZ E.: Jan Mikołaj Smogulecki SJ, Mu Ni-Ko Żu-to, zapomniany polski misjonarz w Chinach w XVII w. W: PLANTER F.A.: Gdy Europa szukała Azji. Kr. 1975 s. 324-345.

Bp Edward Ozorowski

Smoleniec Deodat (Bogdan) (1813- po 1865), kanonik kapituły chełmskiej ob. gr.-kat., autor rozprawy o kalendarzach kościelnych.

Urodził się w 1813 r. Jako kleryk Diec. Chełmskiej ob. gr.-kat. studiował teologię w Seminarium Głównym w Warszawie i ukończył ją w 1837 r. stopniem kandydata, lecz już w powstałej świeżo Akademii Duchownej. Święcenia kapłańskie przyjął w 1838 r. W swej diecezji zajmował stanowiska: kanonika kapituły katedralnej, oficjała oraz profesora w chełmskim Seminarium Duchownym. W 1865 r. za opór przeciw prawosławieniu obrz. unickiego został usunięty z zajmowanych urzędów. Jakie były dalsze koleje jego życia, nie wiemy. Podane przez E. Likowskiego (s. 303-311) spisy księży chełmskich, wywiezionych po zlikwidowaniu unii na Chełmszczyźnie w 1875 r., oraz tych, którzy wyemigrowali do Galicji, nie wymieniają Smolenca. Może już wtedy nie żył, bo chyba nie przyjął prawosławia, sądząc po jego postawie z 1865 r.

Znana jest tylko jedna jego praca, niżej podana.

I.

1. Paschalia chrześcijańskie to jest o kalendarzach chrześcijańskich i obrachowaniu dnia wielkanocnego, ułożył... W. 1860 w Druk. Jana Jaworskiego 8° s. 386, III.

III.

SZPADERSKI J.: [Omówienie pracy]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 s. 195-197; LIKOWSKI E.: Historia unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim. P. 1875 s. 197; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 246. — Schemat. Diec. Chełmskiej ob. gr.-kat. na rok 1863.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Smoleński Ignacy, pseud.: Ignacy Zagłoba, (1816-1899), misjonarz, potem kanonik płocki, historyk Diec. Płockiej.

Urodził się 24 I 1816 r. w Bońkach w pow. płońskim jako syn Klemensa i Józefy z Sarnowskich. Uczył się w Żurominie, a od 1829-1834 r. w Pułtusku. W tymże roku wstąpił do Zgromadzenia Misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Warszawie i w 1836 r. złożył śluby zakonne. Po 5 latach studiów teologicznych otrzymał 28 VII 1839 r. święcenia kapłańskie i został skierowany na profesora dogmatyki i liturgiki w płockim Seminarium Duchownym, prowadzonym przez misjonarzy. W październiku 1842 r. objął wykłady w Seminarium Duchownym w Tykocinie i tamże pomagał w duszpasterstwie parafialnym. Od jesieni 1844 r. uczył dogmatyki, prawa kanonicznego i homiletyki w Seminarium Duchownym w Lublinie. Po roku pracy powrócił do Tykocina i wykładał w miejscowym Seminarium do 1847 r., następnie przeszedł ponownie do Płocka, gdzie w latach 1847-1853 pełnił obowiązki profesora i dyrektora (ojca duchownego) Seminarium.

Uzyskawszy w 1854 r. probostwo parafii Sikórz pod Płockiem, otrzymał sekularyzację. W Sikorzu duszpasterzował przez 45 lat. Przeprowadził gruntowny remont zabytkowego drewnianego kościoła i troszczył się z niezwykłą gorliwością o katechizację dzieci i dorosłych. W 1874 r. powołano Smoleńskiego na stanowisko regensa płockiego Seminarium Duchownego; probostwo w Sikorzu pozostawiono mu do śmierci. W Seminarium wykładał na kursach niższych fizykę, rubryki, ceremonie i j. łaciński, na wyższych zaś teologię moralną i pasterską oraz prawo kanoniczne. Dla alumnów był łagodny i cierpliwy, z miłością i wyrozumiałością odnosząc się do nich, zyskiwał sobie ich zaufanie, szacunek i miłość.

Zainteresowania naukowe ks. Smoleńskiego sięgały daleko poza teo-

logię i liturgikę, drukowany wszakże jego dorobek jest niewielki. Był wielkim miłośnikiem książek, chętnie je kupował, czytał i zasobny księgozbiór pozostawił bibliotece kapitulnej. W 1877 r. po 3 latach pracy bp A. Gintowt Dziewałtowski zwolnił go z obowiązków regensa i profesora. W 1884 r. wszedł do kapituły katedralnej oraz został dziekanem płockim. Z oszczędności, które zgromadził, ufundował stypendium dla biednej młodzieży. Ze względu na słaby stan zdrowia i potrzebę stałej opieki lekarskiej zamieszkał w Płocku. Zmarł 23 VI 1899 r., pochowany na miejscowym cmentarzu.

I.

1. Z Lipowca Diecezji Płockiej w dzień św. Mikołaja B. W. *Prz. Katol.* R. 2: 1864 nr 52 s. 828.
2. Groby kamienne z epoki brązu. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 23 s. 3.
3. Cmentarz przedhistoryczny. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 54 s. 2-3.
4. List o pałacu biskupim w Płocku. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 52 s. 2-3.
5. List o Archiwum Płockim Akt Dawnych. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 104 s. 2.
6. Ingres biskupa Hieronima Antoniego na Szeptycach i Łącznie Szeptyckiego, herbu własnego, do kościoła katedralnego płockiego. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 35 s. 574-576.
7. Wspomnienie pośmiertne. (O ks. Józefie Smileńskim). *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 35 s. 1.
8. Emeryci w Diecezji Płockiej. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 36 s. 567-569.

II.

1. Wspomnienie o Rembielinie i bliskiej wsi Siecieniu. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 26 s. 2; nr 27 s. 2.
2. List w sprawie parafialnej. *Koresp. Płoc.* R. 6: 1881 nr 23 s. 2.
3. Z parafii Sikorskiej. *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 61 s. 2.
4. O pożarze we wsi Winnica par. Bątkowo. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 35 s. 1.
5. Uwagi nad krytyką ks. P. o usterkach katechizmu parafialnego śp. ks. Putiatyckiego, zamieszczone w „Przeglądzie Katolickim" w Warszawie r. 1886 nr 24. *Prz. Kośc.* R. 9: 1887 nr 3 s. 60-63.
6. Listy: 4 listy do W. Kętrzyńskiego z 1884-1886. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6223 II t. 20.

III.

Z Diecezji Płockiej. (Kronika kościelna. Zapis kapitału przez ks. J. Smoleńskiego na cele dobroczynne). *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 26 s. 433; KAMOCKI K.: Zapis ks. Ig. Smoleńskiego. *Koresp. Płoc.* R. 6: 1881 nr 46 s. 1-2; KOWALEWSKI T.: Śp. ks. Ignacy Smoleński. *Prz. Katol.* R. 37: 1889 nr 37 s. 587-588; Śp. ks. Ignacy Smoleński. *Echa Płoc. i Łomż.* R. 2. 1899 nr 50 s. 2-3.

Ks. Michał Grzybowski

Smoleński Julian (1834-1909), proboszcz w Jońcu, potem w Drobinie, autor artykułów z historii Kościoła.

Pochodził z ziemiańskiej rodziny mazowieckiej i był rodzonym bratem: ks. Macieja i historyka Władysława. Urodził się 3 II 1834 r. w Grabienicach Małych k. Ciechanowa jako syn Józefa i Balbiny z Smosarskich. Do szkoły powiatowej uczęszczał w Mławie. W 1854 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, gdzie 22 VIII 1857 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował kolejno na wikariatach w Sierpcu w latach 1857-1858, w Goworowie 1858-1860, w Lipnie 1861-1863, w Lubowidzu 1863-1868, w Gąsewie 1868-1874. W 1874 r. otrzymał probostwo w Jońcu, a w 1882 r. został wicedziekanem płońskim. Od 1884 r. był rektorem kościoła filialnego w Czarni w parafii Myszyniec. W 1886 r. przeszedł na probostwo w Drobinie. Zmarł w Płońsku 23 VI 1909 r.

I.

1. Profesor Döllinger i jego dzieło: Kościół i kościoły. *Prz. Katol.* R. 1: 1863 nr 3 s. 39-42; nr 4 s. 53-55; nr 5 s. 71-75; nr 6 s. 87-90.
2. Ksiądz Jan Teraszkiewicz biskup

bełzki, administrator chełmski. *Prz. Katol.* R. 1: 1863 nr 12 s. 177-178.

3. O postępie w wiekach upadku. *Prz. Katol.* R. 1: 1863. nr 12 s. 182-185; nr 13 s. 197-201; nr 15 s. 229-232; nr 16 s. 244--250.

4. Chrześcijanizm i socjalizm przez ks. de Salanis biskupa amieńskiego. (Rec.) *Prz. Katol.* R. 1: 1863 nr 22 s. 339-343; nr 23 s. 357-360; nr 24 s. 368-374.

5. Ojcowie święci i pisarze Kościoła. *Prz. Katol.* R. 1: 1863 nr 29 s. 450-455; nr 30 s. 470-476; nr 31 s. 485-493; nr 32 s. 500-507; nr 33 s. 516-523; nr 34 s. 530--535; nr 35 s. 546-550; nr 36 s. 563-569; nr 38 s. 595-600; nr 39 s. 612-615; nr 40 s. 629-636; nr 41 s. 644-653; nr 42 s. 659--666; nr 43 s. 676-679.

6. Upadek anglikanizmu przez ks. Darboy, dzisiejszego arcybiskupa paryskiego. (Rec.). *Prz. Katol.* R. 2: 1864 nr 1 s. 3-11; nr 2 s. 22-28.

7. Chrześcijanie w niewoli u pogan. W. 1889 Druk. S. Niemiry 16° s. 103.

II.

1. Przekł.: [Dwadzieścia] 20 listów o wytrwałości po Pierwszej Komunii świętej. Przydatne dla dzieci i wszystkich osób, tak duchownych jak świeckich poświęcających się chrześcijańskiemu kształceniu młodzieży. Z 5-tego francuskiego wydania przełożył... W. 1880 Druk. A. Pajewskiego 8° s. 284 s. 284, nlb. 2.

2. Kazania na wszystkie niedziele i święta uroczyste w roku zastosowane do potrzeby i ducha czasu. T. 1-2. W. 1881-1882 Druk. F. Czerwińskiego 8° t. 1 k. 8 s. 432; T. 2 s. 418.

3. Z Płońskiego. (Korespondencja). *Koresp. Płoc.* R. 8: 1883 nr 15 s. 2.

4. Wspomnienie pośmiertne. (O doktorze Emilianie Piotrkowskim z Płońska). *Koresp. Płoc.* R. 8: 1883 nr 23 s. 2.

5. Przyczynek do zbieranych wiadomości o królu Sobieskim. *Koresp. Płoc.* R. 8: 1883 nr 41 s. 2.

6. Żywot prawdziwej chrześcijanki. W. 1888 Druk. S. Niemiry 16° s. 24.

7. Boża opoka czyli sieroty pocieszone. Powiastka. W. 1888 Druk. S. Niemiry 16° s. 37.

8. Wyd.: [Sto] 100 mów pogrzebowych wypowiedzianych przy zwłokach osób różnego wieku i stanu. Zebrał z przedniejszych autorów łacińskich, francuskich i niemieckich. W. 1890 Druk. S. Niemiry 8° k. 16 s. 456.

III.

Smoleński Julian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33-34 s. 335; Śp. ks. Julian Smoleński. *Prz. Katol.* R. 47: 1919 nr 33 s. 521.

Ks. Michał Grzybowski

Smoleński Zagłoba Maciej, krypt.: Ks. M.S., (1832-1899), proboszcz w Domosławicach, historyk Kościoła.

Urodził się 23 II 1832 r. w Grabieniach Małych k. Ciechanowa, w rodzinie szlacheckiej jako syn Józefa i Balbiny Smosarskiej. Ks. Julian Smoleński był jego młodszym bratem. Po ukończeniu szkół w Mławie wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, skąd skierowano go na studia do Akademii Duchownej w Warszawie. Ukończył ją w 1858 r. ze stopniem kandydata teologii. Po wikariacie w Lipnie został w 1861 r. administratorem parafii w Dulsku. Wnet jednak wywieziono go w głąb Rosji za działalność spiskową. Wróciwszy do kraju, został w 1865 r. administratorem parafii w Lipnie. Usunięty ze stanowiska w 1866 r. w związku z represjami popowstaniowymi został skazany na przymusowy pobyt w klasztorze karmelitów w Oborach. Zbiegłszy jeszcze w tymże 1866 r. za granicę, pracował przez kilka lat jako wikariusz w czeskim Hradeszynie pod Pragą. Stąd przeniósł się do Galicji, gdzie przez pewien okres czasu był kapelanem szarytek w Załościach, następnie wikariuszem w Wielopolu i od 1876 r. do śmierci proboszczem w Domosławicach k. Brzeska. Zmarł w Krakowie 8 X 1899 r. i tam został pochowany.

Obok pracy duszpasterskiej zajmował się Smoleński pisarstwem religijnym, a w czasie pobytu w Czechach i publicystyką. Pewną wartość naukową posiadającą jego prace historyczne.

I.

1. Opis kościoła parafialnego w mieście powiatowym Lipnie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (ser. nowa) s. 132-150, 241-253.

2. Cztery kościoły w Ziemi Dobrzyń-

skiej opisał... Lw. 1869 Nakł. autora, Druk. Zakładu Nar. im. Ossol. 8° s. 143.

3. Przekł.: T. SCHERER: Uwagi o papieżach. Głosy katolickie w sprawie Kościoła świętego. Z. 1. Lw. 1868 8° s. 64. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1870 Druk. Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. 79.

4. Przekł.: SCHOEBEN: Świętość Kościoła w XIX wieku. Lw. 1869 8° s. 113.

5. Jeszcze o spirytyzmie. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 11 s. 166-169.

6. Początek postów kościelnych. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 14 s. 209-213.

7. Melsztyn. O zamku i jego panach, o kościele i plebanach z dodatkiem o Domosławicach napisał... Kr. 1888 G. Gebethner i Sp., Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 150, nlb. 5.

8. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. Michała Nowodworskiego).

9. Pamiętniki doprowadzone do 1866 r. Rkps. Wymienia je A. PLESZCZYŃSKI (Dzieje Akademii Duchow., s. 243).

II.

1. Przekł.: Misje w Afryce wschodniej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 (nowa ser.) s. 634-645.

2. Drobne artykuły o stanie Kościoła Katolickiego w zaborze rosyjskim w czeskim czasopiśmie *Blachoviest* w 1867 r. Do czasopisma tego nie udało się dotrzeć.

3. Korespondencja z Czech. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 35 s. 557-559; nr 36 s. 572-574; nr 37 s. 588-593.

4. Korespondencja z Pragi. *Tyg. Katol.* R. 1867 nr 13 s. 141-143; nr 18 s. 195-196; nr 19 s. 208; nr 25 s. 261-262.

5. Pamiątka pierwszej Komunii św. i Bierzmowania. Przygotowanie do tych Sakramentów i modlitwy przy nich z dodaniem nabożeństwa zwyczajnego. Kr. 1869 Nakł. wydawcy 16° s. 432.

6. Kilka słów o katolikach w Saksonii. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 51 s. 807-809.

7. Sieroty. Powiastka dla młodzieży. Napisał... Nowe Piekary 1870 Wyd. Dzieł Katol. na Górnym Śląsku 8° s. 92.

8. Siostra Wiktoria. Powiastka dla młodzieży. Nowe Piekary 1870 8° s. 113.

9. Korespodencja. Załośce. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 11 s. 171-172; nr 42 s. 666-669.

10. O łaskach w Filipowie. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 12 s. 185-188.

11. Katedra ostrzyhomska. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 42 s. 663-666.

12. Najdawniejszy przekład Biblii na język czeski. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 43 s. 676-678.

13. Błogosławiona Agnieszka królewna czeska. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 44 s. 689-699.

14. Prace polskich misjonarzy katolickich w północno-zachodniej Azji. *Czas.* R. [23]: 1870 nr 167 s. 2; nr 169 s. 2; nr 176 s. 1-2; nr 177 s. 1-2; nr 178 s. 1-2; nr 181 s. 1; nr 182 s. 1; nr 183 s. 1; nr 184 s. 1; nr 187 s. 1-2. — Toż w skróceniu. *Prz. katol.* R. 13: 1875 nr 12 s. 184-186; nr 13 s. 193-200.

15. S. Eurozja księżniczka czeska. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 17 s. 261-263.

16. Godła, chorągwie i patronowie różnych stowarzyszeń i cechów rzemieślniczych. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 18 s. 278-282.

17. Korespodencja z Wielopola w Galicji. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 50 s. 795-797.

18. Kronika kościelna. Austria. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 22 s. 346-347.

19. Z Galicji. (Korespondencja). *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 26 s. 411-413.

20. Ziemia Święta. Betlejem. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 21 s. 334.

21. Świecznik z kościoła jerozolimskiego w katedrze praskiej. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 40 s. 631-632.

22. O zmianie imion u papieżów. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 30 s. 431-473.

23. Misjonarze biskupi zmarli w 1877 r. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 52 s. 826-828.

24. Melsztyn w Galicji. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 50 s. 796.

25. Dobra Berta. Powiastka religijno-moralna. Napisał... Bytom 1878 Nakł. autora, Druk. Gazety Górnośląskiej 16° s. 173.

26. Przekł.: Obowiązki chrześcijanina względem Boga. Przeł. z francuskiego... Tarnów 1881 Nakł. tłumacza, Druk. J. Pisza 8° s. 363, IV.

27. Prawidła przyzwoitości i skromności dla młodzieży chrześcijańskiej. Napisał... Tarnów 1883 Nakł. autora, Druk. J. Pisza 16° s. 73, III.

28. Przewodnik obrzędów wielkotygodniowych. Kr. 1884 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 16.

29. Z Galicji. (Wiadomości i korespondencje). *Koresp. Płoc.* R. 11: 1886 nr 26 s. 2-3; nr 16 s. 2-3; nr 50 s. 1-2; nr 96 s. 2; R. 12: 1887 nr 34 s. 1-2; nr 39 s. 1-2.

30. Pogrzeb w Meksyku. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 34 s. 534-536.

31. List do W. Kętrzyńskiego z 1887. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6223 II t. 20.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 242-243, 250; N[OWO-

DWORSKI] M.: Smoleński Maciej. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 38; Smoleński Maciej. W. *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 35/36 s. 334-335; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 618.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Smoniewski Damian Augustyn (1735-1799), paulin, autor dysertacji teologicznej.

Urodził sią 4 IX na Pradze k. Warszawy jako syn Jana i Marianny. Na wniosek jezuitów warszawskich przyjęty został do zakonu paulinów 15 IV 1756 r. Po studiach filozofii udał się 21 VIII 1760 do Trnavy, gdzie słuchał teologii. Po powrocie do kraju wykładał w Krakowie teologię moralną, prowadził liczne dysputy międzyzakonne, m. in. w 1778 r. był ich przewodniczącym. Piastował również obowiązki zakrystiana na Jasnej Górze oraz przeora w domu nowicjackim św. Barbary. W latach 1789-1792 był przeorem w Leśnej na Podlasiu. W lipcu t. r. przewodniczył na kapitule domów w Galicji wschodniej we Włodawie celem obioru prowincjała. On wniósł petycję do Stolicy Ap. o potwierdzenie wyboru J. Wyszyńskiego, i otrzymał aprobatę 21 XII 1798 r. W niecały rok później udał się do Włodawy na pogrzeb Wyszyńskiego, gdzie zapadł również na zdrowiu i zmarł 3 VI 1799 r.

Działalność naukowa Smoniewskiego nie jest bliżej znana. Wiadomo jedynie, że pod jego kierunkiem uczniowie: A. Szmidt i A. Trąbczyński obronili tezy teologiczne, wydane drukiem. Smoniewski był również cenzorem książek duchownych.

I.

1. Assertiones ex universa theologia ad mentem Doctoris Angelici d. Thomae Aquinatis quas sub gratiosissimis auspiciis Illustrissimi e Comitibus Berchtold L. Baronis ab Ungerschicz Sacrae-Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis ordinis equestris vicecolonelli etc. etc. patroni sui gratiosissimi Tyrnaviae... 1763 mense Martio.. propugnavit... Praeside R.P. Ladislao Nagy... W: Ladislaus NAGY: Palatini Regni Hungariae bello paceque clarissimi... Tyrnaviae 1760 (sic) 2° k. 2 na wstępie wraz z przedmową podpisaną przez Smoniewskiego.

II.

1. Kazanie [w oktawie 400-lecia sprowadzenia Obrazu Matki Boskiej na Jasną Górę]. W: *Pamiątka wprowadzenia Przecudownego Obrazu Boga-Rodzicy Panny z bełskiego zamku na Jasną Górę.* Częstochowa 1784 s. 141-161.

III.

CHODYŃSKI S.: Paulini. W: *Enc. kośc.* T. 18 s. 438. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum s. 241; Rkps AJG, sygn. 65: Catalogus patrum, s. 129-130; Rkps ASk., sygn. 10: Liber II actorum in Rupella, s. 83-84, 338-343.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Smotrycki (Smotriscius, Smotryc'kij, Smotrzycki, Smotrzyski) Melecjusz Maksym, pseud.: Theofil Ortholog, (ok. 1578-1633), prawosławny arcybiskup połocki, potem unicki arcybiskup tyt. hieropolitański, polemista.

Urodził się ok. 1578 r. w Smotryczu na Podolu, jako syn Gerazyma Daniłowicza, rektora prawosławnej szkoły w Ostrogu. Początkowo uczył się w szkole ostrogskiej, potem studiował w Akademii Wileńskiej. Jako mentor młodego księcia Sołomereckiego udał się do Niemiec, gdzie m. in. otarł się o uniwersytety w Lipsku, Norymberdze i Wittemberdze. Zetknął się tam z teologią protestancką.

Po powrocie do kraju rozpoczął ożywioną działalność pisarską przeciw unii. W 1616 r. wstąpił do prawosławnego monasteru św. Ducha w Wilnie, gdzie w rok później przywdział habit mniszy i przybrał

imię Melecjusza. Przez jakiś czas pełnił obowiązki nauczyciela w prawosławnej szkole w Iwiu k. Oszmiany. W 1620 r. został konsekrowany w Kijowie na prawosławnego arcybiskupa połockiego, w tajemnicy przed władzami polskimi, przez patriarchę jerozolimskiego Teofana. Arcybiskupem unickim w Połocku był w tym czasie Józafat Kuncewicz. Wskrzeszenie przez Teofana prawosławnej hierarchii w Polsce pociągnęło za sobą długotrwałe spory prawno-teologiczne między unitami a prawosławnymi, w których brał wybitny udział również Smotrycki, początkowo po stronie prawosławnej, potem — po katolickiej. Swą demagogią doprowadził prawosławnych w niektórych ośrodkach do niebywałego fanatyzmu, a pośrednio i do zabójstwa unickiego arcybpa Kuncewicza w Witebsku.

Dla gruntowniejszego poznania wschodniej teologii odbył Smotrycki w 1623 r. podróż do Stambułu i Jerozolimy. W Stambule zetknął się z miejscowym, kalwinizującym patriarchą Cyrylem Lukarysem. Rozmowa z nim mocno poderwała dotychczasowe przywiązanie Smotryckiego do prawosławia. Podróż swą opisał Smotrycki w „Apologii peregrynacji", która przysporzyła mu wiele kłopotów, ale też była krokiem ku jego nawróceniu. Kiedy bowiem przedstawił ją w 1628 r. na prawosławnym synodzie w Kijowie, zebrani, widząc w niej odstępstwo od prawosławia na rzecz katolicyzmu, spalili ją publicznie, a Smotryckiemu kazali odwołać wyrażone w niej „heretyckie" poglądy.

W latach 1626-1628 był Smotrycki rektorem szkoły brackiej w Kijowie, podniesionej potem do rangi akademii. W 1627 r. wysłał z Dubna list do pap. Urbana VIII z zapewnieniem posłuszeństwa i jednocześnie złożył na ręce metropolity unickiego Rutskiego katolickie wyznanie wiary. Fakt ten ukrywał przez rok z myślą pozyskania dla unii innych prawosławnych. Ostatecznie ujawnił swe przejście na katolicyzm po wyjeździe z prawosławnego synodu w Kijowie w 1628 r. Resztę życia poświęcił obronie unii.

W 1629 r. Urban VIII, uznając jego święcenie biskupie, zamianował go tytularnym arcybiskupem hieropolitańskim. Osiadł w unickim klasztorze w Dermaniu na Wołyniu, gdzie zmarł jako jego archimandryta 27 XII 1633 r. Kazanie na pogrzebie wygłosił jezuita Wojciech Kortyski (Widok potyczki wygranej).

I.

1. Istoria o listrikijskom to jest rozbojničeskom Ferarskom abo Florentskom Synodi... B. m. 1598 4° k. 25. — Toż w: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 19: 1903 kol. 433--476. Autorstwo niepewne. STUDYNSKIJ, ŻUKOVIČ, GRABOWSKI i inni przypisują utwór ten Klerykowi Ostrogskiemu.

2. Antigrafe abo odpowiedź na script uszczypliwy któremu tytuł Heresiae, Ignorantiae... W Wilnie 1608 4° k. 9, 83. — Toż w: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 19: 1903 kol. 1149-1300. — Toż w: K. STUDYNSKIJ: Antigrafi, polemičnyj tvir Maksyma [Meletija] Smotryckoho. Lviv 1925. Autorstwo niepewne, przeczy mu B. WACZYŃSKI.

3. Threnos to jest lament jedynej ś. powszechnej apostolskiej wschodniej Cerkwie z objaśnieniem dogmatów wiary. Pierwej z greckiego na słoweński, a teraz z słoweńskiego na polski przełożony... W Wilnie 1610 4° k. nlb. 16, k. 218, 1. Tekst grecki i słowiański nieznany.

4. Verificatia niewinności i omylnych po wszystkiej Litwie i Białej Rusi rozsianych... [Wilno 1620] 4° s. 90. — Toż w Wilnie 1621. — Toż w: *Archiv. Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 7: 1887 s. 279--344.

5. Obrona verificaciej od obrazy majestatu króla jego miłości... W Wilnie 1621 przez Zakonniki Monastera Bractwa

Wileńskiego Cerkwie S. Ducha 4° s. 127. — Toż w: *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 7: 1887 s. 345-442. Autorstwo niepewne. ESTREICHER przypisuje je RUTSKIEMU.

6. Elenchus pism uszczypliwych przez Zakonniki Zgromadzenia Wileńskiego Świętej Trojce wydanych... W Wilnie 1622 4° k. nlb. 50. — Toż w: *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 8: 1914 s. 597-651.

7. Justificacja niewinności: Do najwyższej i pierwszej po Panu Bogu swej zwierzchności zrządzona... B. m. 1623 4° k. 22. Wydane pod nazwiskiem BORECKIEGO. — Toż w: *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* Cz. 1 t. 7: 1887 s. 511-532. Autorstwo niepewne.

8. Apologia peregrynaciej do krajów wschodnich... W Lwowie 1628 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 4 s. 129. Do tego są przydane Consideratiae, s. 130-201, oraz Przydatek do Consideraciej, s. nlb. 3. — Toż w j. ros. wyd. J. MARTYNOW pt. Apologia Melecjusza Smotryckiego w przekładzie rosyjskim ze wstępem. Lipsk-Paryż 1863.

9. Protestatia przeciwko soborowi w tym roku 1628... w Kijowie w Monasterze Pieczarskim obchodzonemu... W Lwowie 1628 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 16. — Toż. W: S. GOLUBIEV: Peter Mohila mitropolit i Priloženia. T. 1. Kiev 1883 s. 323-348.

10. Exethesis abo Expostulatia to jest rozprawa między Apologią i Antidotem o ostanek błędów w herezji i kłamstw Zyzaniowych... uczyniona... W Lwowie 1629 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 6 s. 102.

11. Paraenesis abo napomnienie... do wszystkiego tej strony narodu ruskiego uczynione... W Krakowie 1629 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2 s. 96 k. 1.

12. Rukopis' Meletija Smotrickoho. W: *Pamiatki ukrainsko-ruskoj movi i literatury.* T. 5: 1906 s. 250-302. Polemiczny utwór prawosławny.

13. Meletius Smotryckyj Cyrillo Lucaris, patriarchae Constantinopolitano. Circa veritates fidei ac errores haereticorum. Wyd. w: *MUH.* T. 2: 1965 s. 34-49. Rkps powstał w Dermaniu w 1627 r. Jego kopia znajduje się w BN., sygn. 6640.

14. Meletius Smotryckyj, nomine Ruthenorum non unitorum, Cyrillo Lukaris patriarchae: insistit, ut eos certiores faciat de legitimitate separationis Ecclesiae Grecae et Latinae circa quinque puncta divisionis Concilio Florentino definita. Wyd. w: *MUH.* T. 2: 1965 s. 98-109. Rkps powstał w 1629 r.

II.

1. Grammatika slavianiskaja Meletija Smotrickoho... W Jewiu 1618 8° k. 1, 247. — Toż pt. Grammatiki slavianskija pravilnoje sintagma... Wilno 1619 w Tipogr. Vilenskoho Bractva S. Ducha 1619 8° k. nlb. 4 s. 248. — Toż. W Wilnie 1621 (nieznane). — Toż w Kremience 1638 8° k. 104. — Toż w Moskwie 1648 4° k. 388. — Toż w Moskwie 1721 8° s. 2, 5, 283. — Toż w Petersburgu 1723 wyd. F. Maksimov. — Toż w Rymniku 1755. — Toż w Moskwie 1782 8°.

2. Kazanie na čestnyj pohreb prečystoho... Leontija Karpoviča... [Wilno] 1620 4° k. nlb. 28. — Toż w j. pol. pt. Kazanie na znamienity pogrzeb przezacnego... Leontego Karpowicza... B. m. 1620 4°.

3. Kopia listu pisanego od w Bogu wielebnego Meletiusza Smotrzyskiego... do JM ojca Cyrilla patriarchy konstantynopolitańskiego, który z łacińskiego na język polski przełożony tak się w sobie ma (z 21 VIII 1627). Rkps BN., sygn. 6640 (40), k. 54v-59v.

4. Listy: 10 listów do pap. Urbana VIII, patriarchy Cyryla Lukarisa, kardynała L. Ludovisiego, Świętego Officium, narodu ruskiego z 1627-1631. Wyd. A. WELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam Urainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 125--129, 130-148, 172-173, 180-197, 204-211, 222-225. — 5 listów do pap. Urbana VIII, patriarchy Cyryla Lukarisa, kardynała L. Ludovisiego, Świętego Officium (z 1627--1629) oraz dyskurs z podróży na górę Atos i relacja o cudzie w Kijowie w 1629 r. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 2. Romae 1965 s. 29-30, 31-33, 34-52, 98-109, 128-130. — Do pap. Urbana VIII z 1627. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 9/10. Romae 1971 s. 632.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 255-258, tamże literatura. — Ponadto: SABOL S.: De Meletio Smotryckyj polemista anticatholico. Roma 1951, tamże literatura; KRYLAS B.: Zjedynennija archiepiscopa Meletija Smotryckoho v istoričnom i psychologičnomu nasvitlenni. Vinnipeg 1962; SABOL S.: Argumentum anti-primatiale ex Corpore Christi Mystico apud Meletium Smotryckyj. *Anal. OSBM.* R. 4: 1963 s. 222-229; ŚLIWA T.: Kościół unicki w Polsce w latach 1596-1696. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 293-294; JOBERT A.: De Luther a Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 329, 350-352, 354, 355, 357, 366, 368, 370. — S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952; Documenta

Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 467, 482; Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 58, 65, 67, 76, 77, 80, 81, 85, 88, 90, 95, 97, 104, 125, 131, 139, 148, 153, 155; Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 65, 68, 69, 72-81, 84, 85, 89, 93, 94, 98-101, 103, 106, 107, 137, 139, 148, 151; Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 1. Romae 1956 s. 6, 12, 14, 15, 103, 164, 195, 196, 200, 204, 206, 207, 208, 221, 223, 224, 225, 227, 228, 230, 235, 245, 246, 256, 292, 297, 298, 301, 306, 308; T. 2 Romae 1956 s. 6, 10, 11, 73, 90, 92, 135, 174, 319, 320; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 3. Romae 1959 s. 53-54; T. 4. Romae 1960 s. 297-298, 299, 300, 331-332; T. 5. Romae 1961 s. 8, 36, 39, 40, 48, 49, 54, 60, 77, 175, 176, 187, 189; T. 7. Romae 1962 s. 271-272; T. 9. Romae 1963 s. 92-93; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 42, 48, 56, 58, 59, 60, 78, 96, 97; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 72, 98, 102, 126, 127-129, 145, 147, 148, 159, 162, 173, 177, 185, 201, 202, 204, 211, 212, 214, 215, 217-219, 224, 225, 251-253, 255-258, 261; T. 2. Romae 1973 s. 28, 38, 305, 312.

Bp Edward Ozorowski

Smukalski Idzi († 1803?), bernardyn, później sekularyzowany, autor rozprawy apologetycznej.

Należał do Wielkopolskiej Prowincji bernardynów. Wykształcenie zdobył zapewne w zakonie, a w 1764 r. przyjął święcenia kapłańskie. Do 1770 r. był lektorem filozofii, a do 1782 r. teologii na studium zakonnym. W 1779 r. wszedł do zarządu swojej Prowincji, w latach 1782-1785 był kustoszem klasztoru w Poznaniu, a w latach 1785-1788 prowincjałem. Po złożeniu prowincjalstwa został kustoszem kustoszy i prokuratorem Ziemi św. Wkrótce się sekularyzował. Zmarł prawdopodobnie w 1803 r., skoro prowincjał J. Modlibowski przekazał w tym roku klasztorom zebrane przez Smukalskiego intencje mszalne do odprawienia.

Drukiem ogłosił tylko apologię wiary chrześcijańskiej.

I.

1. Veritas christianae religionis e supremi numinis existentia naturali ratione deducta. Posnaniae 1782 8° k. nlb. 4 s. 206. — Toż. Posnaniae 1788 8° k. nlb. 4 s. 206.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 174, 225; KANTAK K.: Kronika bernardynów poznańskich. *Kron. M. Pozn.* R. 3: 1925 s. 180; TENŻE: Bernardyni. T. 2 s. 491, 518, 522.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Snarski Stanisław, krypt.: X. S.S.D., (1795-1880), dominikanin, popularyzator kanonistyki i historii kościelnej, tłumacz.

Urodził się w 1795 r. w szlacheckiej zamożnej rodzinie w pow. połockim. Po ukończeniu szkół dominikańskich w Zabiałach wstąpił do zakonu dominikanów w 1813 r. wraz z młodszym bratem Jackiem. W zakonie odbył studia, pogłębiając przy tym wyniesioną z domu znajomość obcych języków, tak że niebawem mógł ich uczyć i dokonywać przekładów. W 1820 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1824 r. został wykładowcą filozofii, matematyki i obcych języków na studium dominikańskim w Poławeniu. W 1826 r. spotykamy Snarskiego na posadzie nauczyciela szkoły powiatowej w Grodnie. W latach 1827-1828 prowadził duszpasterstwo dla katolików w Carskim Siole; należał wówczas do konwentu w Petersburgu. Od 1828-1836 r. uczył języków obcych kolejno w Orszy, w Wilnie, w Kalwarii żmudzkiej, w Zabiałach i znowu w Wilnie. W 1836 r. został w Wilnie magistrem kleryków. Później objął posadę nauczyciela religii w Werkach, a po

kasacie w 1850 werckiego klasztoru pełnił obowiązki prawnika przy prowincjale litewskim, a później — prawdopodobnie po 1864 r. — kapelana klasztoru benedyktynek w Wilnie. Na kilka lat przed śmiercią przeniósł się do dominikańskiego klasztoru w Agłonie i tam zmarł 22 XII 1880 r.

Snarski położył wielkie zasługi na polu piśmiennictwa kościelnego. Dzięki dokonanym przezeń licznym przekładom dostarczał przez okrągłych 40 lat polskiemu duchowieństwu i świeckim w zaborze rosyjskim doborową literaturę pastoralną i religijno-budującą. Mniej tłumaczył dzieł teologiczno-naukowych. Jeżeli informacja o przetłumaczeniu przezeń ponad 100 książek jest prawdziwa, wówczas ok. 50 jego przekładów nie doczekało się druku. Próbował też tworzyć własne prace. Tu jednak nie zabłysnął większym talentem. Napisane przezeń „Doręczny zbiór kanonów..." czy „Słownik obrzędowy..." to tylko zbiory encyklopedycznych wiadomości.

I.

1. Przekł.: W. COBBETT: Historia reformy protestanckiej wprowadzonej w Anglii i Irlandii w kształcie listów pisanych do narodu angielskiego z francuskiego przez... T. 1-2. Wil. 1843 Nakł. i druk. A. Dworca 8° t. 1 s. 224, nlb. 2; T. 2 s. 202.

2. Przekł.: F. T. JOLLY: Pamiętnik o rewolucji francuskiej skrócony przez M. B. d'EXAUVILLEZ tłum. na język polski... T. 1-2. Wil. 1844 A Dworzec 8° t. 1 s. 87; T. 2 s. 140.

3. Przekł.: A. F. ARTAUD de MONTOR: Dzieje życia Piusa VII papieża, zawierający układy i związki Stolicy Apostolskiej z Napoleonem b. cesarzem Francuzów i ościennymi władcami Europy... Wytłumaczone z trzeciego wydania francuskiego przez... T. 1-4. Wil. 1846 Nakł. i druk. A. Dworca 8° t. 1 s. VII, 259, k. 1; T. 2 s. 240, k. 2; T. 3 s. 290, k. 1; T. 4 s. 274, k. 1.

4. Dzieje rzymsko-katolickiego Kościoła w krótkich szczegółach zebrał... Wil. 1850 J. Zawadzki 8° s. 544. — Toż. Wyd. nowe. Wil. 1858 J. Zawadzki 8° s. 544. — Toż. Wyd. nowe. Wil. 1862 R. Rałałowicz 8° s. 560.

5. Doręczny zbiór kanonów przydatniejszych na wzór słownika ułożony przez... Wil. 1858 Druk. Rosensona 16° s. 164.

6. Słownik obrzędowy ułożony podług najlepszych źródeł przez... Wil. 1871 8° s. XII, 223.

7. Przekł.: I. GAUME: Dokądżeśmy zaszli. Studium nad wypadkami 1870-1871. Z francuskiego przełożył... Wil. 1882 Druk. Wil. 1882 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 211.

II.

1. Przekł.: B. GIRAUDEAU: Powieści... przełożone z francuskiego na język polski... T. 1-2. Wil. 1835 Druk. B. Neumanna 8° t. 1 s. 90, nlb. 2; T. 2 s. 96, nlb. 1.

2. Przekł.: F. I. EXAUVILLEZ de BOISTEL: Ksiądz pleban albo odpowiedzi na zarzuty parafian przeciw religii. Przekł.: z języka francuskiego przez... Wil. 1835 Ruben Daien 8° s. 302.

3. Przekł.: Ph I. B. de EXAUVILLEZ: Dobry wieśniak czyli Tomasz nawrócony. Dalszy ciąg x. Plebana napisany przez..., przełożony z języka francuskiego przez... Wil. 1836 Ruben Daien, Druk. B. Naumanna 8° s. 230, nlb. 4.

4. Przekł.: T. A. HUSSON: Panna znakomitego rodu sierota, powieść przełożona przez... Wil. 1836.

5. Przekł.: Ph. I. B. de EXAUVILLEZ: Piotr Jasmin albo wzór doskonałego sługi napisany przez..., przetłumaczony z drugiego wydania francuskiego na język polski przez... Wil. 1837 Druk. B. Neumanna 8° s. nlb. 6, 250, nlb. 4.

6. Przekł.: FLAMERAND (pani): Mateusz i Wiktor, powieści moralne napisane przez..., przeł. z franc. na pol. język... Wil. 1837 8° s. 78.

7. Przekł.: Ch. de NILON: Powieści. Z francuskiego przez... T. 1-2. Wil. 1839 8°.

8. Przekł.: Stuletni pustelnik gór pirenejskich. Z francuskiego. Wil. 1839.

9. Przekł.: J. BOCOUNS: Aniela albo wzór cnotliwej żony. Napisany po franc. przez..., wytłumaczony przez... T. 1-2. Wil. 1840 Nakł. Neumanna 8° t. 1 k. 2, s. 92; T. 2 s. 93-193, III.

10. Przekł.: H. J. Chrz. D. LAKORDER [Lacordaire]: Pamiętnik o potrzebie przywrócenia w kraju francuskim zakonu dominikańskiego przez..., z franc. przekł... Wil. 1840.

11. Przekł.: Ph. I. B. de EXAUVILLEZ: Edward albo wzgląd ludzki pokonany. Powieść skreślona w j. franc. przez..., przetłum. z drugiego wyd. przez... Wil.

1841 Druk. B. Neumanna 8° s. 170, nlb. 2.

12. Przekł.: E. NIGORET: Anna czyli dziecię z Domu Dobroczynności. Powieść usposabiająca młodzież do posłuszeństwa i przywiązania ku rodzicom, przetłum. z czwartego franc. wyd. przez... Wil. 1841 8°.

13. Przekł.: H. L. HULOT: Rozprawa... o romansach. Tłum. z j. franc. przez... Wil. 1842 Druk. M. Zymelowicza 8° s. 136.

14. Przekł.: W. COBBETT: Nowe listy. Tłum. z j. franc... Wil. 1843 u A. Dworca 8° s. 119.

15. Przekł.: J. BONA: Przewodnik do nieba, wyborniejsze zawierający zdania Ojców świętych Kościoła i filozofów dawnych. Tłum. z j. łac. przez... T. 1-2. Wil. 1844 R. Daien 16° t. 1 s. 155; T. 2 s. 135.

16. Przekł.: X. KOSSART: Nauki o przykazaniach boskich i kościelnych, o modlitwie, grzechach głównych i sakramentach, ułożone przez 200 kapłanów pod przewodnictwem ks. Kossarta przełożonego w Seminarium św. Sulpicjusza. Tłum. na j. pol... T. 1-3. Wil. 1844 R. Daien 8° t. 1 s. II, 246; T. 2 s. 242; T. 3 s. 270.

17. Przekł.: K. POPYS de CASTRES: Geniusz kapłana skreślony, tłum. z franc. na j. pol... T. 1-2. Wil. 1844 u A. Dworca 8° t. 1 s. 162; T. 2 s. 169.

18. Przekł.: FRAUENDORF de la RIVALIÈRE: Religia w sercu zaszczepiona albo przewodnik nieobeznanemu z wiarą skreślony, na pol. j. z czwartego wyd. wytłumaczony. T. 1-2. Wil. 1845 R. Daien 12°.

19. Przekł.: Nauki krótkie katolickie, zawierające co każdy chrześcijanin powinien znać, wiedzieć, aby się godnie przysposobił do spowiedzi. Z dodaniem podwójnego rachunku sumienia i modlitw. Przeł. z 6-go wyd. franc. przez... Wil. 1845 R. Daien 16° s. 174.

20. Miesiąc maj chwale Marii poświęcony albo ćwiczenia duchowne z ksiąg pobożnych wybrane i na wszystkie dni majowe rozłożone przez... Wil. 1846 u A. Dworca 16° s. 182.

21. Pacierz (codzienny) czyli wykład znaku krzyża świętego, Modlitwy Pańskiej, Pozdrowienia Anielskiego, dwunastu artykułów zawartych w Składzie Apostolskim, Dziesięciu Przykazań Boskich, nauki chrześcijańskiej, świąt i postów. Wil. 1847 J. Zawadzki.

22. Przekł.: T. LACROIX: Dobrodziejstwa religii czyli dzieje zakładów dobroczynnych, z jej natchnienia rozkrzewionych. Tłum. z franc. wyd... T. 1-2. Wilno 1847 16° t. 1 s. 118; T. 2 s. 110.

23. Zbiór krótki historii rzymsko-katolickiego Kościoła ułożony przez... Wil. 1848 R. Daien 16° s. 250. — Toż. Wyd. 2. W. 1858. — Toż. Wyd. 3. W. 1858.

24. Przekł.: F. M. J. de GÉRAMB: Podróż do Rzymu x. M. Józefa Géramba opata i generała zakonu trapistów. Z drugiego wyd. w j. franc. tłum. przez... T. 1-2. Wil. 1849 Nakł. Rubena Rafałowicza, Druk. M. Zymelowicza 16° t. 1 s. nlb. 6, 176, nlb. 5; T. 2 s. 147, nlb. 3.

25. Przekł.: J. J. GAUME: Wielki dzień się zbliża albo Listy o pierwszej Komunii świętej ułożone przez..., tłum. z poprawn. raz czwarty wydania w j. franc... Wil. 1850 Nakł. Księg. Rubena Rafałowicza, Druk. M. Zymelowicza 8° s. nlb. 4, 212, nlb. 1.

26. Przekł.: L. J. REGNAULT: Nauki o bierzmowaniu rozłożone na każdy dzień sześciu tygodni poprzedzających jego przyjęcie, w których się mieszczą pytania i odpowiedzi wyjaśniające zasady, obrzędy i cel tego sakramentu, przemowy upominalne... Tłum... Wil. 1850 R. Rafałowicza 16° s. 255.

27. Przekł.: F. M. J. de GÉRAMB: Trzyletnia pielgrzymka do Jerozolimy, Egiptu i na Górę Synaj x. M. J. Géramba opata i generała trapistów z czwartego wyd. w j. franc. tłum. przez... T. 1-3. Wil. 1852 Nakł. Księg. Rubena Rafałowicza. Druk. M. Zymelowicza 16° t. 1 s. nlb. 6, II, nlb. 1, 279; T. 2 s. 245, nlb. 3; T. 3 s. 292.

28. Nauki religijne z dziejów Starego i Nowego Testamentu zebrane dla pożytku duchownego bogobojnej młodzieży i pomocy gorliwych jej przewodników w zasadnym ich wykładzie. Ułożył... T. 1-2. Wil. 1853 16°.

29. Przekł.: L. G. SEGUR: Krótkie odpowiedzi na pospolite przeciw religii zarzuty ułożył..., a z 25 wydania przetł... Wil. 1853 J. Zawadzki 16° s. 200. — Toż. Wyd. 2 popr. Wil. 1854 J. Zawadzki 16° s. 200.

30. Przekł.: Hiacynt la BERTHONIE: Wykład proroctw o przyjściu Messjasza. Dla pomocy kapłanom sposobiącym do chrztu nawróconych Żydów. Tłum... Wil. 1854 Druk. A. Marcinkowskiego 8° s. 157, III.

31. Przekł.: Ph. I. D. de EXAUVILLEZ: Krótki rys występnego życia i nieszczęśliwej śmierci bezbożników słynnych w dziejach świata od początku jego aż do naszych czasów. Skreślił..., a z trzeciego wydania przetł... Wil. 1854 Nakł. Księg. Rubena Rafałowicza 16° s. IX, 1872, nlb. 1.

32. Przekł.: L. J. REGNAULT: Nauki rozdzielone na każdy dzień dwunastu tygodni od starozapustnej aż do trzeciej niedzieli po Wielkanocy. Dla przygoto-

wania dzieci do pierwszej Komunii świętej. Wil. 1854 16°.

33. Przekł.: de A. J. HEROUVILLE: O naśladowaniu Najświętszej Marii Panny na wzór Naśladowania Jezusa Chrystusa ksiąg IV ułożył... a z franc. j. przetł... Wil. 1856 Nakł. A. Assa, Druk. A. Marcinkowskiego 8° s. X, 468.

34. Przekł.: J. J. GAUME: Uwagi nad znieważaniem powszednią pracą niedzieli i złych skutkach stąd wynikłych dla religii, społeczności, rodzin i krajowych ustaw... skreślił... w XII listach... a z drugiego wydania przeł... Wil. 1857 Nakł. Księg. A. Assa, czcionkami A. Marcinkowskiego 8° s. 163.

35. Przekł.: K. J. KWADRUPANI [Quadrupani]: Prawidła chrześcijańskiego życia na świecie skreślił..., a przetł. z dziesiątego wydania... Wil. 1858 Druk. A. Dworca 16° s. 72.

36. Przekł.: K. J. KWADRUPANI [Quadrupani]: Przestrogi pobożnym osobom wątpliwościami i bojaźnią miotanym skreślił... Z drugiego wydania przeł... Wil. 1858 Druk. A. Dworca 16° s. 102.

37. Przekł.: K. ARWISENET: Anioł Stróż czyli rady i prawidła religijnego postępowania zebrane dla młodzieży. Tłum... Wil. 1859 Nakł. A. Syrkina 8°.

38. Przekł.: Obecność Boga wznowiona, stosowanymi wyjątkami z Pisma św. zebranymi dla pożytku duchownego wiejskiej młodzieży przeł. z francuskiego... Wil. 1859 Nakł. A. Syrkina.

39. Przekł.: PAULIMIER: Chrześcijanin ewangel. wobec chrześcijan tegoczesnych czyli obraz prawdziwego chrześcijanina skreślony z ksiąg Pisma świętego i z dzieł Ojców Kościoła przez..., tłum... Wil. 1860 A. Syrkin 16° s. 112.

40. Przekł.: X. LEPROUS: Dziennik cierpień wyznawców wiary świętej skreślił w j. franc. po niespodziewanym swoim ze trzechletniego więzienia powrocie... Przeł. na j. pol... Wil. 1861. A. Syrkin 16° s. 67.

41. Przekł.: A. MARTINET: Filozofia katechizmu katolickiego przez... Przekł. z franc. j. na polski przez... Wil. 1861 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 456.

42. Przekł.: M. WISEMAN: Perła ukryta. Obraz dramatyczny skreślony w j. angiel., a na polski przeł. przez... Wil. 1862 Nakł. J. Krasnosielskiego w Lipsku 16° s. 118.

43. Przekł.: Kapłan wobec ludu przez... tłumaczona z 3 wydania. Wil. 1863 Nakład A. Syrkina 8° s. 317.

44. Przekł.: X. H.A.D.: Katechizm obrzędowy czyli krótki wykład obrzędowy Rzymsko-katolickiego Kościoła dla ludu i młodzieży... Wil. 1863 Nakł. M. Orgelbranda, druk. A. Marcinkowskiego 8° s. 152.

45. Przekł.: X. LEPORTE: Czy jest diabeł i co robi? Z trzeciego wydania tłum... W. 1867 H. Neumark 8° s. 134.

46. Przekł.: J. MANNI: Prawdy chrześcijańskiej filozofii z rozważania wieczności duszy, ciała, nieba i piekła wynikłe. Ułożył i wyd. po włosku..., a z przekładu ich łac. tłum... Wil. 1876.

47. Przekł.: MANNOURY: Wieczory jesienne czyli rozmowy o religii, Pismem św. i licznymi wyjątkami dzieł Ojców Kościoła udowodnione i ludziom światowym poświęcone. Przeł. z franc... Wil. 1881 J. Zawadzki 8° s. 323.

III.

Cz. J.: Ks. Stanisław Snarski. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 16 s. 270-271; N[OWOWIEJSKI] A.: Snarski Stanisław. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 42-43; Snarski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 340; CHODŹKO D. C.: Agłona. Kościół i klasztor OO. Dominikanów w Inflantach. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 144; ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. Wyd. 3 P. 1866 s. 633, 635, 637-639; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wiadomość o dominikanach prowincji litewskiej. Cz. 1. Kr. 1917 s. 246, 260; LIPSKI J.: Archiwum Kuratorii Wileńskiej X. Ad. Czartoryskiego. Materiały do dziejów szkolnictwa polskiego. Ser. 3 nr 2. Kr. 1926 s. 206; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 315; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 246. — Schemat. Diec. Wileńskiej na lata 1865, 1873.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sobalski Franciszek Andrzej (1822-1880), bernardyn, tłumacz.

Wiemy o nim tylko tyle, że urodził się w 1822 r., ok. 1840 wstąpił do zakonu bernardynów Prowincji Wielkopolskiej, w 1846 przyjął święcenia kapłańskie, w latach 1855-1856 uczył gramatyki w Łęczycy, w latach 1859-1860 był kaznodzieją w Widawie, a następnie mieszkał w Skępem. Naczelnik powiatu płockiego raportował o nim, że jest wprawdzie nienagannych obyczajów, lecz podejrzewa go o sympatie dla powstańców. Po kasacie klasztorów w 1864 r. otrzymał Sobalski

kapelanię u norbertanek w Czerwińsku. Tu podczas rewizji znaleziono u niego album z fotografiami powstańców, w tym straconych Rylla i Rzońcy, i zaopiniowano, że Sobalski jest rewolucjonistą i nie zasługuje na zaufanie rządu. Mimo to w 1868 r. otrzymał administrację parafii w Wyszynach k. Mławy, którą w 1877 r. zamienił na taką samą posadę w Zielonej k. Ciechanowa, a w 1879 r. w Serocku, gdzie też zmarł 29 XI 1880 r., do śmierci pozostając zakonnikiem.

Przetłumaczył dzieło Stanisława Karnkowskiego († 1603), „Epistolae illustrium virorum in tres libros digestae" (Cracoviae 1578). Po śmierci Sobalskiego przekładem zaopiekował się ks. A. Szaniawski i drukował go w swym „Kwartalniku Teologicznym". Na skutek jednak upadku „Kwartalnika", przekład nie ukazał się w całości.

I.

1. Przekł.: Biskupa Stanisława KARNKOWSKIEGO. Listy znakomitych mężów. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. 1-26; z. 4 s. 52-64; R. 3: 1904 z. 1/2 s. 99-114; z. 3/4 s. 66-86; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 77-99; z. 3/4 s. 34-46; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 132-152; z. 3/4 s. 209-229; R. 6: 1907 z. 1/4 s. 91-118. Niedokończone. Są tu listy m. in. J. F. Commendonego, M. Kromera, F. Padniewskiego, S. Reszki, H. Rozrażewskiego, P. Skargi, Zygmunta Augusta, korespondencja Karnkowskiego z Hozjuszem.

III.

KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 618-619; Materiały do historii zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich w XIX i początku XX wieku. Lubl. 1976 s. 110-111. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1874, 1875, 1877, 1879, 1882; Schemat. Diec. Kujawsko-Kaliskiej na rok 1861; Schemat. Archidiec. Warszawskiej na rok 1856.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sobański Hugo (1753-1785), benedyktyn, autor tez teologicznych.

Urodzony 6 XI 1753 r. wstąpił do zakonu benedyktynów w Lubiniu w 1770 r. i tam złożył profesję 17 VII 1771. W latach 1774-1780 studiował filozofię i teologię na studium commune Polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej w Tyńcu pod kierunkiem Celestyna Dydzińskiego oraz Ildefonsa i Majola Konopków. W 1775 r., a więc jeszcze podczas studiów, bronił na publicznej dyspucie w opactwie tynieckim wraz z klerykiem Maurem Łąckim, w obecności profesorów i zakonników konwentu tynieckiego 11 tez z Pisma Ś. i 12 tez z teologii dogmatycznej, z traktatu o Wcieleniu. W wyniku tej obrony został dopuszczony do święceń kapłańskich, które przyjął 1 VI 1777 r. Na zakończenie swoich studiów teologicznych przeprowadził obronę tez o Sakramentach, występując wraz ze wspomnianym Maurem Łąckim na kapitule generalnej Polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej w Lubiniu we wrześniu 1780 r. wobec członków kapituły i profesorów tynieckich I. i M. Konopków. W wyniku tej rozprawy kierownictwo Kongregacji zamianowało Sobańskiego profesorem teologii dogmatycznej na studium commune polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej. W latach 1780-1785 prowadził wykłady z teologii dogmatycznej w Lubiniu oraz z teologii dogmatycznej i prawa kanonicznego na Łysej Górze i znów w Lubiniu, gdzie zmarł w 1785 r.

I.

1. Propositiones theologicae scholastico-dogmaticae menti S[anctae] R[omanae] E[cclesiae], Conciliorum atque SS. Patrum conformes... quas pro publicis disputationibus expositas defendendas susceperunt... Hugo Sobański professus Lubinensis et Maurus Łącki professus Tynecensis... in assintentia... Caelestini Dydziński, professi Tynecensis et Ildephonsi Konopka professi Lubinensis actualium in Archi-Caenobio Tynecensi S. Theologiae professo-

rum. Anno [1775] diebus ultimis Junii... [Cracoviae 1775] Typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis 8° k. nlb. 10.

2. Propositiones theologicae dogmatico-critico scholasticae ad mentem Sacrae Scripturae, Conciliorum atque Sanctorum Patrum expositae a... Hugone Sobański professo Lubinensi et Mauro Łącki professo Tynecensi theologis consummatis, assistentibus... Majolo Konopka et Ildephonso Konopka sacrae theologiae licentiatis ac ejusdem actualibus in Archi-Coenobio Tynecensi professoribus... Congregationis Benedictino-Polonae. Sub tempus capituli generalis in monasterio Lubinensi propugnatae. Anno... 1780 diebus mediis Septembris. Cracoviae [1780] Typis Seminarii Episcopalis 12° k. nlb. 15. — Są to tezy o sakramentach.

III.

SCHWARTZ I.: Congregatio Benedictino-Polona... per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae... cum expressione nominum... omnium et singularum Personarum... (1774)... praesentata. [Cracoviae 1774]; Series abbatum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae... in Regno Poloniae et M.D. Lithuaniae... 1777... praesentata. Calissii 1777; Series abbatum... Congregationis Benedictino-Polonae... sub tempus capituli generalis in monasterio Lubinensi... 1780. Losnae 1780; Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae... demonstrata anno 1780... Lublini 1780; Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae... auctoritate capituli generalis in monasterio Calvomontano 1783. Posnaniae [1783]; Catalogus monasteriorum... Congregationis Benedictino-Polonae... Varsaviae 1787. — Bibl. Jag. rkps 5282, t. 5 f. 230-231; Woj. Arch. Państw. w Poznaniu, rkps C. 32: Professiones fratrum monasterii Lubinensis... ab a. 1589 ad 1815; Tamże, rkps C. 31: Matricula defunctorum... monasterii Lubinensis.

O. Marian Kanior OSB

Sobiech Szymon (1749-1832), profesor i rektor Seminarium Duchownego we Wrocławiu, moralista, kanonista.

Urodził się 8 X 1749 r. w Chróścicach k. Opola w polskiej rodzinie chłopskiej. Nie znamy przebiegu studiów Sobiecha ani początkowej jego pracy kapłańskiej. Przed 1790 r. został ojcem duchownym Seminarium Duchownego we Wrocławiu tzw. Alumnatu, a w 1790 r. jego rektorem, który to urząd pełnił do śmierci. Dla alumnów ułożył regulamin i dbał o ich wyrobienie wewnętrzne. Doprowadził też do wycofania z alumnatu „oświeceniowych" podręczników, a wprowadził nowsze, pisane w duchu kościelnym. Sądząc z przychylnych jego opinii na temat znajomości przez alumnów Polaków j. ojczystego, miał Sobiech żywe poczucie swej polskiej narodowości. W alumnacie wykładał przejściowo dogmatykę, a stałe prawo kanoniczne i teologię moralną, w ramach której uwzględniał wiele kwestii prawniczych. Był hon. kanonikiem kapituły wrocławskiej. Zmarł we Wrocławiu 3 III 1832 r.

Sobiech napisał podręcznik teologii moralnej, przeznaczając go nie do kursorycznego wykładu w alumnacie, lecz dla absolwentów tej instytucji, głównie dla spowiedników. Antoni Theiner zarzucił mu, że jest to plagiat książki jezuity Edwarda Voita (Theologia moralis... Würzburg 1763/64). Bezstronność tej opinii podważa fakt, że Theiner, głośny wówczas we Wrocławiu rzecznik wprowadzenia do liturgii j. niemieckiego, widział w konserwatywnych poglądach Sobiecha swego przeciwnika.

I.

1. Compendium theologiae moralis pro utilitate confessariorum et examinandorum editum. Partes 1-2. Wratislaviae 1798 Sumptibus Johannis Fryderici Kornii Senioris 8° s. XVI, 318, nlb. 1. — Toż. Wratislaviae 1806. — Toż. Wratislaviae 1824 Sumptibus Johannis Fryderici Senioris 8° s. XIV, 535, nlb. 1. — Toż. Wratislaviae 1845 Guilelmus Theophilus Korn 8° s. VIII, 288.

III.

HURTER H.: Nomenclator. T. 5 kol.

1054; URBAN W.: Leopold hr. Sedlnicki książę biskup wrocławski 1836-1840 na tle dziejów Kościoła na Śląsku w pierwszej połowie XIX wieku. W. 1955. *Stud. Hist.-Eccl.* T. 10 s. 45-48, 52-54, 62, 123; TENŻE: Katalog Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Rękopisy. *Arch. Bibl. Muz.* T. 11: 1955 s. 52; PETRANI A.: Nauka prawa kan., 281; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 140-141; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. Tamże, s. 240.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sobieszczański Alekhander h. Rogala (1700-1765), jezuita, hagiograf. Urodził się 19 (?) III 1700 r. w Dynowie jako syn Franciszka i Katarzyny Matuszewicz. Do zakonu jezuitów wstąpił 23 VIII 1719 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1722-1725), a teologię w Poznaniu (1727-1731). Był kaznodzieją we Lwowie (1732-1733), Sandomierzu (1733-1735), Krakowie (1735-1737), Sandomierzu (1737-1739), Lublinie (1739-1741), w Jarosławiu (1741-1744), następnie rektorem kolegium w Przemyślu (1744-1748) i w końcu prokuratorem spraw prowincji polskiej z siedzibą w Toruniu (1748-1765). Zmarł w dobrach Młyniec, należących do kolegium toruńskiego 7 VI 1765 r.

I.

1. Apostoł piński żarliwością zbawienia dusz ludzkich pałający, to jest życie i śmierć świątobliwej pamięci W. X. Jędrzeja Boboli Societatis Jesu... Z procesów apostolskich drukowanych w Rzymie zebrane roku Pańskiego 1745. W Sandomierzu [1745] Druk. JKM Societat. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 218, k. nlb. 1. — Toż w Toruniu [1750] 8° k. nlb. 4, s. 216, k. nlb. 1.

II.

1. Fortuna nieba w pierwszej JMci X. Andrzeja Skarbka prymicjanta ofierze depozytowana... A panegirycznym kazaniem w kościele sandomirskim Świętych Apostołów Piotra i Pawła w niedzielę pierwszą po trzech Królach... na prymicjach ogłoszona. W Sandomierzu 1734 Druk. JKM Coll. SJ 2° k. nlb. 12.

2. Okrąg fortunny w herbownym Nałęczu wielmożnych Panów Moszyńskich, na centrum Najświętszego Serca Jezusowego ufundowany, to jest kazanie w niedzielę szóstą po Świątkach Opatrzności Boskiej nazajutrz po solennym wprowadzeniu Kongregacji Serca Jezusowego w kościele sandomirskim Soc. Jesu... Roku Pańskiego 1738. 2° k. nlb. 15.

3. Szczęśliwość z świętym tytułem Jana Franciszka Regisa, wyznawcy Soc. Jesu przy solennej introdukcji do kościoła SS. Apostołów Piotra i Pawła Collegii Societatis Jesu w mieście Sandomierzu wprowadzona, a panegirycznym kazaniem na przywitaniu dnia 23 maja... wywiedziona Roku Pańskiego 1738. B. m. 1738 2° k. nlb. 14.

4. Droga do wszelkiego dobra introdukcją Kongregacji Najsłodszego Imienia Marii, dyskursem kaznodziejskim w kościele... kolegiaty lubelskiej... pokazana. 1739. B. m. 1739 Druk. Coll. SJ 2°.

5. Najjaśniejsza Królowa nieba i ziemi przy obrazie swoim lubelskim w kościele szpitalnym Ducha św. łaskami i dobrodziejstwy wsławiona Najśw. Maria Panna. B. m. [ok. 1740] 4° ark. D_4-F_2.

6. Jubileusz dwuniedzielny od Benedykta XIV nadany, kazaniem publicznym dla pospolitego wyrozumienia i pożytku, przy otwieraniu tegoż odpustu zupełnego, w kościele S. Michała Archanioła kollegiaty lubelskiej w niedzielę pierwszego postu, wytłumaczony. W Lublinie 1741 Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 20.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 385-386; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1339-1341; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 261; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 31, 32; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 491. — ARSJ., Pol. 24-35 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1764); Pol. 46-49 (katalogi roczne z lat 1720-1765); Pol. 86 f. 259 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sobociński Erazm Melchior Józef (1841-1890), reformat, tłumacz. Urodził się 22 XII 1841 r. w Skępem k. Lipna jako syn Antoniego i Marianny z Ruszkowskich. Ukończył miejscową szkołę prowadzoną

przez bernardynów. Dnia 1 VI 1861 r. wstąpił w Szczawinie do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Śluby uroczyste złożył 4 VII 1864 r. w Miedniewicach. Po kasacie zakonów w Królestwie Polskim w listopadzie t. r. wyjechał do Włoch. Tam odbył studia teologiczne i 22 V 1869 r. w Anagni został wyświęcony na kapłana.

Do 1881 r. pracował w francuskiej Prowincji św. Bernardyna, pełniąc m. in. obowiązki magistra kleryków. Po rocznym pobycie w Galicji przeniósł się do Prowincji Weneckiej. W 1886 r. powrócił do Galicji. Przez rok (1886-1887) był wicemagistrem nowicjatu w Wieliczce, a potem kapelanem niepokalanek w Jarosławiu. Dekretem generała zakonu Bernardyna Dal Vago z 3 II 1887 r. został mianowany komisarzem generalnym i pierwszym przełożonym klasztoru polskich reformatów w Pułaski w stanie Wisconsin (USA). Wkrótce objął w organizującej się społeczności również stanowisko magistra nowicjatu. Obowiązki te pełnił do swej śmierci w dniu 4 II 1890 r.

Zachowanych 45 listów S-ego stanowi wartościowe źródło do dziejów tułactwa polskich reformatów po roku 1864 oraz do początków polonijnej prowincji Wniebowzięcia NMP. w Pułaski, Wis.

I.

1. Przekł.: MARIAN z FLORENCJI: Nowicjusz Braci Mniejszych w regule Serafickiego Ojca św. Franciszka pouczony. Przekł. z włoskiego. Kr. 1886 Druk. Wł. L. Anczyca i Spółki 16° s. 183, 9, nlb. 4.

II.

1. Przekł.: Żywot św. Małgorzaty z Kortony sławnej pokutnicy III Zakonu św. Franciszka. Przełożył z włoskiego... Pułaski, Wis. 1916 Druk. Miesięcznika Franciszkańskiego 8° s. 79.

2. Listy: 31 listów do władz generalnych zakonu w Rzymie z 1871-1889. Rkps Arch. Gen. OFM w Rzymie, Polonia Immaculatae Conceptionis in Borussia (1855-1913) nr 377, 493, 498, 512, 513, 515, 519, 521, 550, 562, 569, 571, 581, 585, 592, 598, 606, 639, 640, 658, 670, 671, 673, 676; Provincia B.V.M. Dolorosae in Galicia Austriaca (1854-1899) nr 274, 279, 283, 459, 520, 545, 558. — Do Konstantego Pacholika z 1881 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Acta ARP. C. Pacholik (1872-1881) nr 203. — 13 listów do Joachima Maciejczyka z 1884-1889. Rkps tamże, Acta originalia ARP. J. Maciejczyk (1882-1884) nr 108; Toż (1884-1887) nr 31, 33, 170, 180, 182, 184; Toż (1887-1893) nr 40, 54, 57, 58, 70, 80, 81.

III.

Informacja w: *Bonus Pastor.* R. 10: 1888 s. 32; Śp. ks. Erazm Sobociński. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 399; KRUSZKA W.: Historia polska w Ameryce. T. 3. Milwaukee, Wis. 1905 s. 40-41; [BUDZIK G., KLUKOWSKI K.]: Necrology of the Assumption of the B.V.M. Province Order of Friars Minor. Pulaski, Wisconsin [1956]; MASIAK F.: Krótka historia Prowincji Wniebowzięcia N.M. Panny Zakonu Braci Mniejszych... w Stanach Zjednoczonych Północnej Ameryki. Pułaski, Wis. 1962 s. 12-22; BLUMA D., CHOWANIEC Th.: A History of the Province of the Assumption of the Blessed Virgin Mary. Pulaski, Wis. 1967 s. 12-32; BOLEK F.: Whos Who in Polish America. New York 1970 s. 421. — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Acta originalia A.R.P. L. Ciepliński (1854-1857, 1863-1872, 1881-1882) nr 238, 239; Acta originalia A.R.P. J. Maciejczyk (1884-1887) nr 114, 126, 168, 184; Toż (1887-1893) nr 1, 6, 7, 34, 37; Arch. Prow. Wniebowzięcia NMP. w Pułaski, Wis.: Akta pers. E. Sobocińskiego; Arch. Gen. OFM w Rzymie, Polonia Maior et Minor (1815-1889) nr 192; Prowincja B.V.M. Dolorosae in Galicia Austriaca (1854-1899) nr 567-569; Polonia Immaculatae Conceptionis in Borussia (1855-1913) nr 525, 527-528, 641.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Sokolnicki Benedykt h. Nowina (†1774), bernardyn, potem reformat, moralista.

Pochodził ze znanej rodziny wielopolskiej, wywodzącej się z Sokolnik pod Gnieznem. Ok. 1730 r. wstąpił do Wielkopolskiej Prowincji bernardynów. W 1734 r. spotykamy go w klasztorze Aracoeli na Kapi-

tolu w Rzymie, gdzie prawdopodobnie odbywał studia. Równocześnie dostarczał przebywającemu tamże Józefowi Andrzejowi Załuskiemu, referendarzowi w. kor. informacji o sytuacji politycznej w Polsce. Po powrocie do kraju był m. in. lektorem teologii w Poznaniu.

W 1742 r. przeszedł do reformatów Prowincji Wielkopolskiej. Po roku zastanowienia się spędzonym w Osiecznej powrócił do Poznania, gdzie do ok. 1750 r. pełnił obowiązki lektora teologii i penitencjarza katedralnego. Następnie nauczał prawa kanonicznego w Miedniewicach (1750-1751), teologii w Woźnikach (1752-1753) oraz w Choczu (1756-1757). Potem był prefektem studiów teologicznych w Warszawie (1758-1763) oraz filozoficznych w Kaliszu (1767-1770) i w Wieluniu (1770-1771). Wybierano go też dwukrotnie do zarządu prowincji jako definitora (1749-1752, 1764-1767) oraz na stanowisko kustosza czyli zastępcy prowincjała (1758-1761). W 1752 r. był wizytatorem generalnym Kustodii Ruskiej reformatów. Jako zastępca przeszkodzonego prowincjała uczestniczył w 1762 r. w kapitule generalnej zakonu w Mantui. Poza tym sprawował też urząd gwardiana w Kaliszu (1754-1756), w Szczawinie (1757-1758) oraz w Miedniewicach (1763-1764). Dla tego ostatniego miejsca uzyskał w Rzymie w 1764 r. dekret Kapituły Watykańskiej na koronację łaskami słynącego obrazu Najśw. Rodziny, którą przeprowadzono w trzy lata potem. Ostatni okres życia spędził Sokolnicki w Wieluniu, gdzie też zmarł 15 II 1774 r.

I.

1. Libertas conscientiae a praeiudiciis vindicata seu tractatus theologicus de conscientia recta in obscuris menti v. Ioannis Duns Scoti accomodatus... Posnaniae 1748 Typis Academicis 8° k. nlb. 8, s. 392, k. nlb. 4.

II.

1. Odgłos śmierci... Aleksego Dunina... podczas jego... pogrzebu stłumiony w kazaniu... W Warszawie [1751] w Druk. J.K.Mci i Rzeczypospolitej in Collegio Societatis Iesu 2° k. nlb. 27.

2. Listy: Do Józefa Andrzeja Załuskiego z 1734 r. Rkps BN., sygn. III 3234 t. 2 k. 58-59; 2 listy do klasztorów Kustodii Ruskiej w związku z wizytacją generalną z 1752 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocollum Conventus Leopoliensis (1700-1763), k. 115v.-116v.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon. T. 1 s. 156-157; MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 37, 47, 53, 65, 74, 76, 81, 102; [JĘDRZEJEWSKI] A.: Klasztor i kościół z cudownym obrazem Świętej Rodziny w Miedniewicach. Częstochowa 1902 s. 35; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 420; WOJTKOWSKI A.: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. P. 1938 poz. 8049; PISZCZ E.: Biblioteka klasztoru OO. Reformatów w Łąkach na Pomorzu. *Arch. Bibl. Muz.* T. 2: 1961 s. 219; Korespondencja Józefa Andrzeja Załuskiego 1724-1736. Wr. 1967 s. 114, 666. — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Erectiones omnium almae Antonianae Provinciae Maioris Poloniae Reformatorum conventuum. [Cz. 2] s. 27-42; Protocolla Conventus Varsaviensis (1738-1764), s. 163, 308, 399, 450, 458, 466, 473, 486, 490, 494, 548; Toż (1764-1797), s. 18, 51, 70, 123; Scrutinium Conventus Calissiensis. T. 2; Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 55; 56, 57, 58, 61; Scrutinium Conventus Vielunensis. T. 1-2 (mikrofilm); ROSZKOWSKI B.: Genuina descriptio solemniter coronatae Imaginis B.V.M. in ecclesia Miednievicensi 1767 (mikrofilm). — Wiadomości z dzieł Sokolnickiego.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Sokołowicz Józef (1866-1918), misjonarz, historyk swego zgromadzenia.

Urodził się 3 III 1866 r. w Rozborzu k. Przeworska. Był synem Tomasza i Tekli z Zabierowskich. Po ukończeniu szkoły ludowej w Przeworsku, uczył się od 1878 r. w Małym Seminarium Misjonarzy w Kra-

kowie na Kleparzu. Do zgromadzenia wstąpił w 1882 r. święcenia kapłańskie przyjął w 22 roku życia 28 X 1888 r. Następnie pracował krótko na Kleparzu i jako wikariusz w Jezierzanach na terenie Archid. Lwowskiej. W latach 1891-1906 przebywał w Krakowie na Kleparzu. W tym czasie wyjeżdżał często na misje ludowe, a od 1896-1906 r. był ich dyrektorem. Przez kilka lat sprawował też urząd asystenta domu, w latach zaś 1901-1906 był prokuratorem prowincji oraz konsultorem w radzie prowincjalnej. W 1906 r. został przeniesiony do Jezierzan na proboszcza i superiora, a stamtąd w 1911 r. do Lwowa na kapelana w Szpitalu Powszechnym i asystenta tamtejszego domu misjonarskiego. Zmarł we Lwowie 7 I 1918 r.

Sokołowicz interesował się nowszą historią zgromadzenia, spisywał ważniejsze wydarzenia z życia prowincji i z jej przeszłości. Jego barwne, pisane ładnym stylem, sprawozdania z misji posiadają obecnie wysoką wartość historyczną. Zawierają też wiele szczegółów z dziejów poszczególnych parafii.

I.

1. Prace misyjne w prowincji krakowskiej od początku aż do bieżącego r. 1899. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 5: 1899 s. 151-199.

2. Sposób prowadzenia misji parafialnych zachowany przez OO. Misjonarzy (św. Wincentego a Paulo). W: M. NASSALSKI: Sposób prowadzenia misji parafialnych i rekolekcji oraz ćwiczenia duchowne obrazowo przedstawione. Włocławek 1908. 8° s. XXXIV-XXXVII.

3. Dom św. Wincentego w Krakowie na Kleparzu. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 23: 1921 s. 10-29.

II.

1. Wspomnienia z misji odbytych w r. 1895. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 1: 1895 s. 151-160.

2. Drugie sprawozdanie z misji w Galicji odprawionych w r. 1895. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 1: 1895 s. 219-227.

3. Sprawozdanie z misji danych przez XX. Misjonarzy w jesieni 1895 roku. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 2: 1896 s. 19-34. — Toż w przekł. francuskim: Relation par... sur les missions données en Galicie pendent l'année 1896 (sic!). *Annales de la Congrégation de la Mission.* T. 52: 1897 s. 395-403.

4. Sprawozdanie z misii odprawionych w Zachodniej Galicji przez XX. Misjonarzy z Krakowa w pierwszej połowie r. 1896. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 2: 1896 s. 194-223. — Toż częściowo w przekł. francuskim: Les missiones donnés en Galicie. *Annales de la Congrégation de la Mission.* T. 53: 1898 s. 217-220.

5. Sprawozdanie z dalszych misji w ubiegłym roku odbytych w Zachodniej Galicji przez XX. Misjonarzy krakowskich. *Rocz. Obydwóch. Zgrom.* R. 3: 1897 s. 36-44, 60-70.

6. Rekolekcje w zakładzie karnym świętego Michała. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 3: 1897 s. 70-72.

7. Rekolekcje ludowe. Seria 1. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 3: 1897 s. 72-75.

8. Sprawozdanie z misji odprawionych w r. 1897 przez XX. Misjonarzy z Kleparza. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 4: 1898 s. 81-52, 80-100. — Toż. częściowo w przekł. francuskim pt.: Relation sur les missions données en Galicie Occidentale au printemps de 1897. Extraits de lettres... *Annales de la Congrégation de la Mission.* T. 53: 1898 s. 520-528.

9. Sprawozdanie z prac misyjnych podjętych przez XX. Misjonarzy z Kleparza w Zachodniej Galicji w pierwszej połowie r. 1898. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 4: 1898 s. 215-225; R. 5: 1899 s. 277-300 (pomyłka w paginacji, winno być 21-44).

10. Sprawozdanie z misji danych przez XX. Misjonarzy w Zachodniej Galicji i na Śląsku. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 5: 1899 s. 231-261.

11. Wyd.: Książka misyjna zawierająca krótki zbiór katechizmu i powinności chrześcijańskich... Wyd. nowe powiększ. Kr. 1900 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 339.

12. Sprawozdanie z misji danych przez XX. Misjonarzy z Kleparza w r. 1899. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 6: 1900 s. 67-97.

13. Sprawozdanie z misji odprawionych przez XX. Misjonarzy w r. 1900. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 7: 1901 s. 17-23, 68-88.

14. Misje w Jezierzanach. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 9: 1903 s. 26-33.

15. Sprawozdanie z misji odprawionych w Galicji Zachodniej przez XX. Misjona-

rzy z Kleparza. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 9: 1903 s. 68-82, 235-248; R. 12: 1906 s. 38-42.

16. Sprawozdanie z misji danych w r. 1904 przez XX. Misjonarzy w Galicji Zachodniej. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 11: 1905 s. 31-39, 96-105.

17. Misje w Królestwie Polskim. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 12: 1906 s. 156-168, 232-239.

18. Misje w Zachodniej Galicji dane przez konfratrów z Kleparza. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 13: 1907 s. 31-45.

19. Misje dane przez naszych konfratrów w Galicji Zachodniej i Środkowej. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 13: 1907 s. 114-131.

20. Kronika-Jezierzany. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 13: 1907 s. 345-355; R. 15: 1909 s. 64-69.

21. Jubileusz Dzieci Marii w Czerwonogrodzie. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 17: 1911 s. 28-37.

22. Poświęcenie kaplicy w Piłatkowcach pod Jezierzanami. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 17: 1911 s. 38-44.

23. Kronika-Husiatyn. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 17: 1911 s. 157-159.

24. Śp. X. Wincenty Rożek. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 22: 1920 s. 216-223.

25. Śp. X. Jakub Konieczny. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 22: 1920 s. 223-232.

III.

KRZYSZKOWSKI [H.]: Śp. ks. Józef Sokołowicz. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 24: 1922 s. 75-86; Księga pamiątkowa trzechsetlecia Zgromadzenia Księży Misjonarzy 1625-1925. Kr. 1925 s. 149, 178--179.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Sokołowski Antoni (1728- po 1763), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Wstąpił do prowincji ruskiej zakonu kaznodziejskiego, profesję zakonną złożył w 1747 r. W latach 1757-1758 był lektorem filozofii w Konstantynowie, następnie wykładał teologię moralną w Mińsku. Kapituła prowincjalna we Lwowie 8 IX 1760 r. mianowała go drugim lektorem teologii w zakonnym Studium Formalnym w Pińsku na Polesiu. Wykłady rozpoczął 15 IX 1760 r. Równocześnie (do 23 III 1762) pełnił obowiązki mistrza nowicjuszy. W 1763 r. wyjeżdżał na misje białoruskie. Jesienią 1763 r. został mianowany pierwszym lektorem teologii w Pińsku, a 21 XI t. r. wybrany bursarzem. Dalsze jego losy nie są znane.

I.

1. Dissertatio in qua evincitur genuina divi Thomae Aquinatis... omniumque antiquorum sincerae Notae Thomistarum Sententia, Deum nempe causas secundas liberas ad suas actiones physice praedeterminare. Usui commodoque Tyronum compilata atque sub auspiciis... D. Caroli Orzeszko Praefecti Vincensis propugnationi sub tempus Comitiorum Provincialium Provinciae S. Hyacinthi in Russia Ord. Praed. Anno 1762 Pinsci ad aedes S.P. Dominici in Suriano tradita a... in Studio Formali Pinscensi S. Theologiae Professore. Varsaviae [1762] Typis S.R.M. et Reipublicae in Collegio Scholarum Piarum 4° s. 28. Autor polemizuje z jakimś warszawskim profesorem metafizyki i matematyki. Zdaje się, że był nim jezuita, Stefan Łuskina (1725-1793), który w tym czasie wykładał metafizykę i matematykę w Kolegium Warszawskim.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 259; TENŻE: Dzieje klasztoru OO. Dominikanów w Podkamieniu. Tarnopol 1870 s. 284; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wykaz klasztorów dominikańskich prowincji ruskiej. Kr. 1923 s. 189, 341, 344. — Arch. Prow. Dominikanów w Krak.: BARĄCZ S., Sygn. Pr. 35: Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum conscriptus per... 1887, s. 649; Liber institutionum in Podkamień; Liber encyclopedicus Provinciae Russiae ab anno 1756, s. 34, 42, 47, 55, 99; ŻEBROWSKI C.: Diarium. s. 407, 408, 442, 445, 450.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Sokołowski Jan Damascen († 1640), dominikanin, tłumacz.

Urodził się ok. 1575 r. w zamożnej rodzinie ruskiej we Lwowie. Tam też wstąpił do zakonu dominikanów i pobierał początkowe nauki.

W 1615 r. uzyskał bakalaureat teologii na kapitule generalnej w Bolonii. W 1625 r. został wybrany prowincjałem ruskiej prowincji, a w rok później otrzymał od Kongregacji Rozkrzewiania Wiary nominację na prefekta misji dominikańskiej na Rusi. Propagował unię prawosławia z Kościołem Katolickim. M. in. w tej sprawie jeździł w 1636 r. z polecenia wojewody wołyńskiego A. A. Sanguszki do Rzymu. Zbudował kilka konwentów dominikańskich, zasłynął jako misjonarz Rusinów i Tatatrów. Przełożył z j. włoskiego na polski dziełko o historii i kulcie obrazów św. Dominika w Surianie, do którego dodał opis cudów związanych z tym obrazem w Polsce w l. 1628-1635. Stanowi ono źródło do poznania dziejów kultu obrazów w Polsce w XVII w. Zmarł w 1640 r. w Smoleńsku.

I.

1. Przekł.: Niebieskich farb z ziemskimi przywitanie, albo obraz niebieski Dominika S. Suryanski od Najświętszej Bogarodzicy darowany z zupełną historią z włoskiego na polskie przetłumaczoną... W Wilnie 1639 4° k. nlb. 40.

III.

JURAK P.: Jan Damascenus Sokolovski, aposztolatu an XVII. Olomuc 1936. — Ponadto: SZMURŁO S.: Le Saint-Siège et l'Orient orthodoxe russe (1609-1654). Pragae 1928 s. 97; WOJTYŁA A.: De tentaminibus novae „Unionis universalis" in Polonia-Lithuania Anno 1636 factis. *Orient. Christ. Per.* T. 18: 1952 s. 159-172; KRAJCAR J.: Religious Conditions in Smolensk 1611-1654. *Orient. Christ. Per.* T. 33: 1967 s. 405-406; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 223; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 522, 524.. — Supplicationes Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 97, 98, 100, 124; Istruttioni diversi dal An. 1623—1636. Rkps Arch. S. Congr. de Propaganda Fide. Vol. I f. 215v-215v; Rkps Scritture orig. riferite nelle Congr. Vol. 338, f. 244v.

Bp Edward Ozorowski

Sokołowski (Socolovius) Stanisław h. Gozdawa (1537-1593), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk polemista, homileta.

Urodził się w Krakowie w 1537 r. z poza małżeńskiego związku nieznanych bliżej osób. Jeżeli zapiska w metryce studentów Akademii Krakowskiej z 1551 r.: „Stanislaus Stanislai de Sokołów" odnosi się do niego, możliwe, że matka Sokołowskiego lub domniemany ojciec pochodzili z Sokołowa na Podlasiu. Z drugiej strony szczegóły te mógł poddać Sokołowskiemu dla zatuszowania jego nieprawego pochodzenia opiekun Jakub Bieliński, sufragan płocki. Fizycznie był upośledzony, bardzo niskiego wzrostu, brzydki, do tego garbaty. Odznaczał się natomiast nieprzeciętnymi zdolnościami. Przy kim spędził dzieciństwo i gdzie zdobył elementarne wykształcenie, nie wiemy. Opiekuna znalazł w Bielińskim dopiero jako podrostek.

W 1551 r. zapisał się Sokołowski na Wydział Artium Akademii Krakowskiej. Prawdopodobnie studia przerwał, ponieważ pomimo dużych zdolności dopiero w 1561 r. uzyskał bakalaureat, a w 1562 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Być może był nauczycielem w jakiejś szkole parafialnej lub bawił przy Bielińskim. W półroczu letnim 1562 r. rozpoczął jako docent extraneus na Wydziale Artystów objaśniać Cycerona, Arystotelesa i Alberta Wielkiego. Pracę pedagogiczną prowadził do 1572 r., z tym że w 1565 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1571 r. był dziekanem swego Wydziału. Był świet-

nym pedagogiem. Jego to uczniowie, doszedłszy do wpływów, wystarali się w 1570 r. o dekret króla Zygmunta Augusta, legalizujący jego pochodzenie. Akt ten był mu bezwzględnie potrzebny przy ewentualnych staraniach wejścia do stanu duchownego; ciążyła bowiem na nim irregularitas ex defectu natalium. W 1571 r. król go nobilitował, nadając mu herb Gozdawa.

W latach 1572-1575 bawił Sokołowski za granicą na dalszych studiach, zostawiwszy w Akademii do swych wykładów zastępcę. W Padwie studiował prawo, a teologię w Sapienzy rzymskiej, uzyskując z obu zakresów studiów doktoraty. Prawdopodobnie był również, może tylko przejazdem, w niektórych uczelniach niemieckich. Przypuszczalnie w Rzymie przyjął święcenia kapłańskie. Do kraju wrócił w 2 połowie 1575 r., lecz wykłady w Akademii wznowił dopiero w półroczu letnim 1578 r. i to na krótko, ponieważ od 1576 r. pełnił przy królu Stefanie obowiązki nadwornego kaznodziei. Na stanowisko to podsunął go królowi bp włocławski S. Karnkowski wraz z kanclerzem w. kor. J. Zamojskim, aby czuwał nad prawowiernością monarchy i utrwalał go w wierze katolickiej. Nie ufano bowiem początkowo w tym względzie Batoremu. Sokołowski szybko zdobył zaufanie króla i sam się doń przywiązał. Wszędzie królowi towarzyszył, nawet podczas pierwszej wyprawy moskiewskiej w 1579 r. Dla króla głosił Sokołowski kazania po łacinie, dla dworu po polsku. Niektóre z tych kazań, podbudowane źródłowo i rozszerzone w formę traktatów teologicznych ogłosił drukiem. Kaznodzieją był świetnym, a swe doświadczenia przedstawił w podręczniku homiletycznym pt. „Partitiones ecclesiasticae". W nagrodę Batory prezentował go w 1578 r. na prepozyturę św. Floriana w Krakowie, a nawet zamierzał mianować go biskupem jakiejś mniejszej diecezji, aby pozostając nadal na dworze, mógł zasiąść w senacie. Nuncjusz J. A. Caligari zaś obiecywał Sokołowskiemu pierwszą kanonię, jaka zawakuje w miesiącu papieskim. Z obietnic tych nic nie wyszło, bo Sokołowski nie zabiegał o beneficja. Przyjął tylko w 1584 r. kanonię katedry krakowskiej, jaką mu ofiarował bp P. Myszkowski. Wyjednał też u króla zrzeczenie się patronatu nad probostwem św. Floriana na rzecz Akademii Krakowskiej. Z powodu złego stanu zdrowia (uciążliwe bóle głowy) zwolnił Batory w 1682 r. Sokołowskiego na jego prośbę z urzędu nadwornego kaznodziei, pozwalając zatrzymać tytuł kaznodziei królewskiego i pozostając nadal z nim w kontakcie.

Lata 1578-1592 to okres intensywnej publikacji dzieł Sokołowskiego. Główną ich tematyką jest z jednej strony apologia wiary katolickiej, z drugiej zaś wykazywanie błędów w teologii protestanckiej. Dziełem, które przyniosło mu europejską sławę, a wśród protestantów wywołało niebywałe poruszenie, była ogłoszona w 1582 r. „Censura Orientalis Ecclesiae", czyli krytyczne omówienie odpowiedzi patriarchy konstantynopolskiego Jeremiasza II Tranosa niemieckim luteranom, proponującym patriarsze zjednoczenie greckiej Cerkwi prawosławnej z luteranami. Tekst odpowiedzi Jeremiasza otrzymał Sokołowski od greckiego archimandryty Teoleptosa, którego poznał w 1578 r. we Lwowie. Z Polski i z zagranicy posypały się na ręce Sokołowskiego podziękowania za to dzieło, protestanci zaś odpowiedzieli inwektywa-

mi. Nic dziwnego, że w kraju stał się odtąd Sokołowski czołowym teologiem polemistą, nieustępującym w niczym zmarłemu (1579 r.) Hozjuszowi. Biskupi jeden po drugim nawiązywali z nim stosunki. Toteż gdy pogorszyło się zdrowie Sokołowskiego, wszyscy się oń troszczyli, bp wrocławski Niemiec Marcin Gerstman radził przyjechać do wód Lądku, a bawiący na studiach w Bolonii Daniel Sigonius radził się w jego sprawie najsłynniejszych włoskich lekarzy. Podobne zainteresowanie okazano Sokołowskiemu, gdy z powodu spustoszenia jego beneficjum świętofloriańskiego podczas walk z pretendentem do tronu polskiego po śmierci Batorego arcyksięciem Maksymilianem znalazł się w niedostatku. Biskupi P. Kostka, M. Kromer i P. Wolski pospieszyli mu z pomocą materialną.

Pomny na ciężkie swe dzieciństwo i młodość, niósł Sokołowski pomoc studiującej ubogiej młodzieży, a studenta Andrzeja Schoneusa, późniejszego profesora i rektora Akademii Krakowskiej, uczynił nawet swym domownikiem. Ciągle słabego zdrowia, a od 1580 r. cierpiący na uporczywe bóle głowy zmarł Sokołowski 31 III 1593 r. w Krakowie. Warto zaznaczyć, że ułożone przezeń na zlecenie ówczesnego episkopatu oficja brewiarzowe polskich patronów, przetrwały wieki, opublikowane po raz pierwszy już po śmierci autora przez kard. Jerzego Radziwiłła.

I.

1. Concio de vestitu et fructu haereseon. Leopoli 1578 [Mikołaj Scharffenberger] 4° k. nlb. 16. — Toż. Nissae Silesiorum 1578 Joannes Cruciger 4° k. nlb. 13. — Toż w: Conciones duae. Leopoli 1578. — Toż przy: Jakub GÓRSKI: Praelectionum Plocensium liber tertius de pastore. Cracoviae 1560. — Toż w: De verae et falsae Ecclesiae discrimine. Cracoviae 1583. — Toż w: Orationes ecclesiaticae septem. Coloniae 1587.

2. Conciones duae. Altera de vestitu haereticorum et fructu haereseon, altera de causis supremi excidii Hierosolymitani. Leopoli 1578 [in Officina Nicolai Scharffenbergii] 4° k. nlb. 31. — Kazanie drugie wyszło oddzielnie pt. Excidium Hierosolymitanum sive de causis ultimi excidii urbis illius. Cracoviae 1580 in Officina Lazari 4° s. 43. — Toż (oba kazania) w: Conciones quattuor. Coloniae 1583. — Toż w: Orationes ecclesiasticae septem. Coloniae 1587.

3. Epithalamion episcopi cum sua sponsa ecclesia sive de consecratione episcopi sermo. Cracoviae 1580 in Officina Lazari 4° k. nlb. 3 s. 120, k. nlb. 1. — Toż. Nissae Silesiorum 1580 Joannes Cruciger 4° k. 4 s. 106. — Toż w: Conciones quattuor. Coloniae 1583. — Toż w: Orationes ecclesiasticae septem. Coloniae 1587. — Toż pod zm. tyt.: De consecratione episcopi.. opusculum..., in quo ritus, vetustas, mysteria, usus consecrationis episcopi, functio item et dignitas episcopalis explicantur... Romae 1602 apud Haeredes Mutii 4° k. nlb. 3, s. 72.

4. Censura Orientalis Ecclesiae. De praecipuis nostri saeculi haereticorum dogmatibus Hieremiae Constantinopolitano Patriarcha iudicii et mutuae communionis causa non ita pridem oblatis ab eodem Patriarcha.. ad Germanos graece conscripta... Cracoviae 1582 in Officina Lazari 2° k. 6- s. 235. — Toż. Dilingae. 1582 excudebat Joannes Mayer 8° k. nlb. 8, s. 399. — Toż. Coloniae 1583 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 8, s. 417. — Toż. Parisiis 1584 apud Arnoldum Sittart 8° k. nlb. 6, k. 178. — Toż w j. niem.: Censur oder Urtheil der Orientalischen Kirchen und ihres Patriarchen zu Constantinopel über die Augspurgische Confession... erstlich durch Herren Stanislaum SOCOLOVIUM Königklicher Mayestat in Poln Theologen auss Griechischer Sprach ins Latein gebracht auch mit Annotaten und Beyverzichnussen gemehrt und erkläret an jetzo aber durch Herrn Jaohann Baptista FICKLERN... aus dem Latein ins Teutsch... vertiert. Cöln 1582 Maternus Cholinus 8°. — Toż. Ingolstadt 1583 bey David Sartorio 8° k. nlb. 35, k. 268.

5. Pro cultu et adoratione Jesu Christi in Eucharistiae Sacramento... concio. Cracoviae 1582 in Officina Lazari 4° k. nlb. 2, s. 43. — Toż w: Conciones quattuor. Coloniae 1583. — Toż. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 12° s. 103. — Toż przy: Censura Orientalis Ecclesiae. Parisiis 1584. — Toż w: Orationes ecclesia-

sticae septem. Coloniae 1587. — Toż w j. pol.: O czci i chwale Pana Christusa w Najświętszym Sakramencie... kazanie na polskie przełożone. W Krakowie 1590 u Wojciecha Kobylińskiego 4° k. nlb. 22.

6. De verae et falsae Ecclesiae discrimine... libri tres. Quibus adiecta est pro dignoscendis et fugiendis falsis dogmatibus eiusdem concio. Cracoviae 1583 in Officina Lazari 2° k. nlb. 7, s. 238, k. nlb. 1. — Toż. Coloniae 1584 apud Maternum Cholinum 8° k. 6, s. 437. — Toż. Ingolstadii 1584 ex Officina Wolfgangi Ederi 4° k. nlb. 8, s. 248, s. nlb. 7. — Toż. Ingolstadii 1586 ex Officina Wolfgangi Ederi 4° s. 249, 7.

7. Ultima responsio Protestantium ad censuram et iudicium patriarchae Constantinopolitani de articulis Confessionis Augustanae. Cracoviae 1853 in Officina Lazari 4° k. nlb. 9. — Toż przy: Sententia definitiva Jeremiae patriarchae Constantinopolitani de doctrina et religione Wirtembergensium Theologorum una cum Antidoto ultimae responsionis eorundem ad Censuram Patriarchae... ipsorumque Protestantium manu scriptae ac in lucem a doctissimo Stanislao SOCOLOVIO editae cum eiusdem in margine annotationibus. Addita est praeterea ejusdem Stanislai SOCOLOVII ad Wirtembergensium Theologorum invectivam, quam actis et scriptis suis cum praedicto Patriarcha praefixerunt, brevis et erudita responsio. Opera Thomae SUBNOBBIGII... edita. Augustae Trevirorum 1586.

8. Conciones quattuor... praesenti huic nostro saeculo imprimis accommodatae. I. Epithalamion episcopi cum sua sponsa Ecclesia. II. Pro cultu et adoratione Jesu Christi in Eucharistiae Sacramento. III. De ultimo excidio Hierosolymitano. IV. De vestitu haereticorum et fructu haereseon. Coloniae 1583 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 2, s. 296.

9. Ad Wirtembergensium Theologorum invectivam... brevis responsio. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 2° k. nlb. 1, s. 52, k. nlb. 2. — Toż. Ingolstadii 1585 ex Officina Wolfgangi Ederi 4° k. 6, s. 60. — Toż. Augustae Trevirorum 1586 apud Vidúam Edmundi Haloti 8° k. 1, s. 50. — Toż przy: Sententia definitiva Jeremiae patriarchae... Augustae Trevirorum 1586.

10. Orationes ecclesiasticae septem. I. Pro religione catholica (nie wyszło osobno). II. Pro cognoscendis et fugiendis falsis prophetis. III. De causis excidii Hierosolymitani. IV. Epithalamion episcopi. V. Pro cultu et adoratione. VI. Pro dote. VII. Pro vera et catholica libertate (nie wyszło osobno). Coloniae 1587 apud Maternum Cholinum 8° k. 8, s. 589, k. nlb. 3.

11. Partitiones ecclesiasticae. Cracoviae 1598 ex Officina Lazari 4° s. 38, k. nlb. 1.

12. In evangelia Matthaei, Marci et Lucae notae. Cracoviae 1598 in Architypogr. Regia et Ecclesiastica Lazari.

13. Wyd.: zbior.: Opera. T. 1-2. Wyd. M. DOBROCIESKI. Cracoviae 1591-1598 in Architypogr. Regia et Ecclesiastica Lazari 2° t. 1 k. 4, k. nlb. 2, s. 789, km nlb. 16; T. 2 k. nlb. 4, s. 751, k. nlb. 15.

II.

1. Compositio sive pro dote ecclesiastica et haereditate Christi ad ordines Poloniae Regni... concio. Cracoviae 1582 in Officina Lazari 4° k. nlb. 3, s. 94, k. nlb. 1. — Toż w: Orationes ecclesiasticae septem. Coloniae 1587. — Toż w: Opuscula tam ecclesiastici quam equestris ordinis virorum compositionis inter status negotiis servientia. Cracoviae 1632. — Toż pt. Oratio ecclesiastica pro dote Ecclesiae Dei et haereditate Christi. Cracoviae 1632 in Officina Andreae Petricovii 4° s. 64.

2. R.D. Thomae Natali Rhacusano... excellentissimo medico et canonico Cracoviensi... Cracoviae 1584 in Officina Lazari 4° k. 4 — Toż w: H. CICHOWSKI: Ks. Stanisław Sokołowski a Kościół Wschodni. Studium z dziejów teologii w Polsce w w. XVI. Lw. 1929 s. 139-141.

3. Justus Joseph sive in Jesu Christi Domini nostri mortem et passionem... meditationes. Cracoviae 1586 in Officina Lazari 4° k. nlb. 5, s. 236, k. nlb. 1. — Toż w j. pol.: Sprawiedliwy Jozeph albo o męce i śmierci Pana naszego Jezusa Krystusa rozmyślania.... na polskie przetłumaczony przez x. Jana BOGUSŁAWSKIEGO. W Krakowie 1596 w Druk. Łazarzowej 4° k. 9, s. 315.

4. Elogium Magni Stephani regis. Przy: Hieronim POWODOWSKI: Na pogrzebie Stefana Wielkiego Króla Polskiego... kazanie... Kraków 1588.

5. Nuntius salutis sive de Incarnatione... sermones quinque. Cracoviae 1588 ex Officina Lazari 4° s. 203, k. nlb. 1. — Toż w j. pol. Poseł wielki o Wcieleniu Syna Bożego... pisany, a przez Jana JANUSZOWSKIEGO na polskie przełożony. W Krakowie 1590 w Druk. Łazarzowej 4° s. 321.

6. Quaestor sive de parsimonia atque frugalitate. Cracoviae 1589 in Officina Lazari 4° s. 53. — Toż. Przekł. w j. pol. J. JANUSZOWSKI: Szafarz abo o pohamowaniu utrat niepotrzebnych dialog. W

Krakowie 1589 w Druk. Łazarzowej 4° s. 62.

7. Epithalamion sive benedictiones nuptiales ad.. Sigismundum III Poloniae regem et Annam Austriacam coniugem eius. Cracoviae 1592 in Architypogr. Ecclesiastica et Regia Lazari 4° s. 31.

8. Officia propria Patronorum Provinciae Polonae... ex mandato Synodi Petricoviensis conscripta. Cracoviae 1596 ex Officina Lazari 4° k. nlb. 3, s. 74. — Toż. Cracoviae 1599 in Officina Lazari 8° s. 102. — Toż. Cracoviae 1603 in Officina Lazari 2°. — Toż. Venetiis 1603 apud Juntas 4° s. 45. — Toż. Venetiis 1603 4° k. 24. — Toż. Antverpiae 1604 8°. — Toż. Antverpiae 1611 8°. — Toż. Antverpiae 1613 ex Officina Plantiniana apud Viduam et Filios Joannis Moreti 8° s. 47. — Toż. Venetiis 1613 apud Juntas 8° k. nlb. 1, s. 45. — Toż. Antverpiae 1615 ex Officina Plantiniana apud Viduam et Filios Joannis Moreti 4° s. 56. — Toż. Coloniae Agrippinae 1629 sumptibus Cornelii ab Egmondt et Sociorum 8° t. 48. — Toż. Venetiis 1629 apud Juntas 8° k. 2, s. 44. — Toż. Antverpiae 1637 ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti 8° s. 54, k. nlb. 1. — Toż. Coloniae Agrippinae 1641 sumptibus Cornelii ab Egmondt et Sociorum 8° s. 48. — Toż. Venetiis 1642 apud Cieras 8° k. 2, s. 44. — Toż. Antverpiae 1643 ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti 12° s. 53. — Toż. Antverpiae 1649 ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti 4° s. 32. — Toż. Venetiis 1653 4°. — Toż. Cracoviae 1661 in Officina Typogr. S. R. M. Schedeliana 4° k. 2, s. 76. — Toż. Coloniae Agrippinae 1665 sumptibus Balthasaris ab Egmondt et Sociorum 12° s. 20. — Toż. Cracoviae 1673 ex Officina Schedeliana S.R.M. 8°. — Toż. Antverpiae 1676 ex Officina Plantiniana apud Viduam et Haeredes Balthasaris Moreti 8° s. 53. — — Toż. Coloniae Agrippinae 1682 sumptibus ab Egmondt et Sociorum 12° s. 46. — Toż. Coloniae Agrippinae 1682 sumptibus Balthasaris ab Egmondt 8°. — Toż. Antverpiae 1683 ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti 12° s. 58. — Toż. Venetiis 1695 4° s. 87. — Toż. Antverpiae 1697 ex Officina Plantiniana. — Toż. Venetiis 1701 8° s. 143. — Toż. Venetiis 1701 8° s. 77. — Toż. Augustae Vindelicorum b. r. Typ. Christiani Deckardt 8° s. 30, 47, 52. — Toż. Antverpiae 1723 8°. — Toż. Coloniae Agrippinae 1725 8°. — Toż. Augustae Vindelicorum 1728 sumptibus Philippi et Martini Veith 8° s. 64. — Toż. Cracoviae 1728 8° ark. A. V_3. — Toż. Vratislaviae 1735 Typis Academicis Soc. Jesu 12° s. 140. — Toż. Gedani b.r. Joannes E. F. Müller 4° s. 84, k. nlb. 14. — Toż. [Vilnae 1780 Typis Academicis] 8° s. 170. — Drukowane też przy wydaniach Oficjów Patronów Szwecji i Polski.

9. Peregrinus sive lesae virtutis quaerela nunc primum ex manuscripto publicae luci exposita, adiecta auctoris vita. (Powst. w 1587). Wyd. C.G. FRIESE. Varsaviae 1759 ex Typogr. Mizleriana 4° k. nlb. 1 s. 51.

10. Listy: Fragm. listów do Stefana Batorego, Wilhelma V księcia bawarskiego, kard. W. Sirleto z 1582-1583. Wyd. E. KUNTZE, Cz. NANKE w: Alberti BOLOGNETTI... epistolae et acta 1581-1585. *MPV*. T. 5 s. 698-699; T. 6 s. 70-71 przyp. 1, 379 przyp. 1, 389 przyp. 3. — Listy do kard. W. Sirleto z 1583, do J. Młodziejowskiego z 1587. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 249, 273. — Memoriał dla kard. W. Sirleto w sprawie dzieła „Censura Ecclesiae Orientalis" z 1581, Wyd. T. WIERZBOWSKI. Tamże, s. 240. — Nobilitatio Stanislai Sokołowski z 10 IX 1571. Wyd. T. WIERZBOWSKI. Tamże, s. 159. — Do M. Piskorzewskiego [1586]. Wyd. S. ŁEMPICKI: Przyczynek do biografii Szymona Szymonowicza. *Pam. Liter.* R. 15: 1917 s. 345. — List do biskupa kujawskiego w sprawie Akademii Krakowskiej, b. d. Wyd.: *Atheneum*. T. 1841 t. 1 s. 39-40. — Do bpa P. Kostki z 1589. Wyd. T. GLEMMA: Piotr Kostka. Lata młodzieńcze i działalność polityczna 1532-1595. Toruń 1959 s. 284. *Rocz. TN Tor.* T. 61 z. 2. — Do bpa H. Rozrażewskiego z 1590. Wyd. A. GRABOWSKI: Starożytności historyczne polskie. T. 1. Kr. 1840 s. 98-99.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 267-270, tamże literatura. — Ponadto: HURTER H.: Nomenclator. T. 3 kol. 455-456; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 380, 382, 385, 387, 390; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. Tamże, s. 73-74.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sokołowski Wojciech h. Pomian (1586?-1631), jezuita, autor „Disputationes".

Urodził się w Wielkopolsce w 1586 lub 1587 r. Do zakonu jezuitów

wstąpił 25 VIII 1606 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1606-1608), seminarium nauczycielskie przeszedł w Lublinie (1608-1609), teologię studiował w kolegium poznańskim (1609-1613). Nauczał gramatyki, poetyki i retoryki w Poznaniu (1613-1616), teologii polemicznej w Kaliszu (1617-1618), filozofii w Kaliszu (1618-1621) i teologii scholastycznej w Poznaniu (1621-1630). Zmarł w Poznaniu 21 IX 1631 r.

I.

1. Disputationes theologicae... In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 38.

II.

1. Decreta prudentissimi Peripatetici... Aristotele Stagirita per triennium elaborata et ad disputandum proposita. Ab Andrea Poniatowski in aula Collegii Karnkoviani Societatis Jesu, Anno Salutis 1621 mense Junio, die 27. Calissii 1621 in Offic. Alb. Gedelii 2° s. 124.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 450. — ARSJ., Pol. 8-9 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1628); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1607-1631); Pol. 68 f. 333 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 58 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sokulski Stanisław (1678-1740), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, kanonista.

Urodził się w woj. mińskim 12 II 1678 r. Po ukończeniu nauk humanistycznych z retoryką włącznie w szkołach jezuickich wstąpił 30 VII 1696 r. do Towarzystwa Jezusowego. W kolegium w Pińsku słuchał 3 lata filozofii i rok teologii (1701-1705). W latach 1708-1713 uczył retoryki i poezji w różnych kolegiach (Witebsk, Mińsk, Słuck, Pułtusk), a następnie do 1718 r. wykładał filozofię i matematykę (Pińsk, Połock). Od 1718-1723 r. prowadził wykłady teologii i prawa kanonicznego w Akademii Wileńskiej i w Kolegium warszawskim. W 1724 r. został promowany na doktora teologii i prawa kanonicznego w Akademii Wileńskiej. W czasie profesury był prefektem studenckiej Sodalicji Mariańskiej, prefektem biblioteki i regensem Alumnatu Papieskiego w Wilnie.

W 1723 r. Sokulski przeszedł do pracy administracyjnej. Pełnił obowiązki rektora w Pińsku (5 IX 1723 - 10 VII 1724), w Akademii Wileńskiej (26 VII 1724 - 9 X 1727), w Połocku (1 XI 1727 - 3 VIII 1731), znowu w Akademii Wileńskiej (26 VIII 1731 - 26 VII 1735), a następnie znowu w Połocku (10 VIII 1735-1740). Zmarł 17 IV 1740 r. w Połocku.

I.

1. Jus plenum religionis catholicae in Regno Poloniae et M.D.L. iuri praetenso dissidentium in supplici libello et supplemento privilegiorum ac constitutionum ad comitia generalia congregatis ordinibus praesentato Grodnae anno 1718 oppositum, demonstrans: nullam capacitatem dissidentes habere activae et passivae vocis in Regno Poloniae et M.D.L. Vilnae 1719 Typ. Universitatis 8° k. nlb. 21, s. 306, k. nlb. 16. — Toż w przekł. pol. L. PRUSZANOWSKIEGO: Prawo zupełne wiary katolickiej w Koronie i W.X.L. przeciw prawu uprzątnionemu dyssydentów... ukazujące, iż nullam capacitatem dyssydenci mają vocis activae et passivae w Koronie i W.X.L. 1767 8° k. nlb. 15, 360, k. nlb. 19. Wydane pod nazw. Jerzego Kazimierza Ancuty. Autorstwo SOKULSKIEGO potwierdza J. POSZAKOWSKI w: De viris illustribus Provinciae Lithuaniae SJ s. 782. Rkps TJ Kr., sygn. 1536.

2. Stadiodromus orthodoxus, Erratici Heterodoxi, vestigator Prodromi, seu manifesta deprehensio errorum, ineptiarum, contradictionum anonymi dissidentis, sub titulo: Prodromus Poloniae cavillantis jus plenum religionis catholicae... Vilnae 1721 Typ. Academicis Soc. Jesu 8° s. 68. Wydane pod nazw. Jerzego Kazimierza Ancuty. Autorstwo SOKULSKIEGO potwierdza J. POSZAKOWSKI w: De viris

illustribus provinciae Lithuaniae SJ s. 782.

II.

1. Listy: 2 listy do Radziwiłłów (?) z 1727, 1733. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V teka 368 nr 14809.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 446; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 1. W. 1856 s. 274; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 386; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1348-1349; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 85; T. 3 s. 337-338; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 558, 700, 894; FALKOWSKI C.: Ancuta Jerzy Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 90; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos spaustuve, 1575-1773. Vilniaus 1976 s. 96-97, 218. — ARSJ. Lit. 22-26 (katalogi trzyletnie z lat 1700-1740); Lit. 57-58 (katalogi roczne z lat 1696-1740); Lit. 65 f. 207 (nekrolog); ATJ Kr., Rkps 1536 s. 497, 782--783, 1005 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Solarski Mateusz (1808-1873), pijar, po sekularyzacji proboszcz w Bobrku, autor dysertacji dogmatycznej.

Urodził się 21 IX 1808 r. w Jastrzębskiej Woli k. Sandomierza. Uczył się w Koprzywicy i w Radomiu. W 1826 r. wstąpił do zakonu pijarów, a po ukończeniu nowicjatu w Opolu zapisał się w 1829 r. na Wydział Filozoficzny Uniw. Warszawskiego. Równocześnie uczył w szkołach pijarskich. Jako ochotnik wziął udział w powstaniu listopadowym. Po jego upadku przeszedł do Galicji, wstąpił do stradomskiego Seminarium Duchownego, studiując teologię na Uniw. Jagiellońskim i w 1836 r. przyjął święcenia kapłańskie jako kapłan świecki. Był kolejno wikariuszem w Krakowie u św. Szczepana, penitencjarzem w kościele Mariackim, psałterzystą i mansjonarzem w katedrze.

W 1843 r. przedstawił na Wydziale Teologicznym krakowskim dysertację „De schismate Graecorum" w celu uzyskania doktoratu i zdał, choć z nienajlepszym wynikiem, rygoroza. Ponieważ senat akademicki orzekł, że praca nie może być drukowana „z powodu drażliwości materii", napisał Solarski drugą dysertację „De divinitate Jesu Christi" i po słabej jej obronie został promowany na doktora teologii w 1846 r.; rektor L. Laurysiewicz podpisał mu dyplom dopiero na interwencję komisarza rządowego, do którego Solarski się odwołał. W 1846 r. zaangażował się w konspiracyjny, dążący do powstania, ruch narodowy. Po 1857 r. został proboszczem w Bobrku. Zmarł w 1873 r.

I.

1. De divinitate Jesu Christi dissertatio inauguralis. Kr. 1845 Druk. S. Gieszkowskiego 8° s. 28.

2. De schismate Graecorum. Rkps nieznany.

II.

1. Przekł.: Św. ALFONS Ligouri: O ważności modlitwy w celu wyjednania u Boga wszelkich łask i zbawienia duszy. Z j. francuskiego przetłumaczył... Wyd. 2 popr. Kr. 1856 Nakł. i Druk. Budweisera 32° s. 128. Do wyd. 1 nie udało się dotrzeć.

2. Przekł.: J.B.E. AVRILLON: O godności duszy. Z j. francuskiego tłumaczył... Wyd. 2 popr. W. 1858 S. Orgelbrand 16° s. 97. Do wyd. 1 nie udało się dotrzeć.

3. Przekł.: Przewodnik do szczęśliwości dla młodzieży naszej z francuskiego przełożył i zastosował... W. 1859 Druk. J. Ungra 8° s. 168, k. 6.

4. Katechizm większy religii objawionej przez.. W. 1862 Druk. A. Liefelda 8° s. 415, V.

5. Katechizm mniejszy religii rzymsko-katolickiej dla użytku uczącej się młodzieży. W. 1864 Nakł. J. Błaszkowskiego, Druk. A. Ginsa 16° s. 235, k. 1.

6. Pamiątka z odpustu na św. Bonifacego w Czerniakowie (pod Warszawą) przez... W. [1869] Nakł. i Druk. J. Cotty 16° s. 71.

III.

WAWEL-LOUIS J.: Kronika rewolucji krakowskiej w r. 1846. Kr. 1898 s. 63 i passim; Solarski Mateusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 410; BIENIARZÓWNA J.: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1848. Bibl. Krak. Nr 106 s. 103; GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J., s. 138, 160-162, 199; LEWICKI K.: Wykaz promowanych na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiell. w latach 1796-1939. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 313; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 444. — Elenchus cleri partis Dioecesis Cracoviensis sub dominio Caesareo-Austriaco sitae anno 1857. Cracoviae b. r., s. 5.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Solecki Grzegorz (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, autor dysertacji teologicznych.

W 1629 r. był przeorem klasztoru karmelitów w Krakowie na Piasku. W tym też roku uzyskał doktorat teologii w Akademii Krakowskiej. W 1638 r. podczas kapituły prowincjalnej w Wilnie wystąpił z dysputą teologiczną, w której, opublikowanej, zamieścił wiele wiadomości o zakonie karmelickim.

I.

1. Quaestio de auxilio, ac efficacia Divinae gratiae ad disputandum proposita, dum insignis Sacrae Theologiae in Inclyta Universitate et in templo S. Mariae Carmelitarum publice solenni ritu ornaretur... Cracoviae 1629 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5.

2. Sacrum stemma vel monile Carmelitarum octo gemmis Sacrorum Symbolorum insignitum, ac conclusionibus succincte elucidatum in solemnitate comitiorum provincialium Vilnae anno 1638... celebrandorum, publicae theologorum palestrae... expositum... Cracoviae 1638 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 91.

II.

1. Monile seu insigne Inclytae civitatis Leopoliensis... ornatum, amplissimo illius senatui... oblatum ac consecratum.. Cracoviae 1629 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 10. Panegiryk na cześć miasta Lwowa.

III.

ESTREICHER K.: T. 29 s. 31. — Wstępy i dedykacje druków Soleckiego.

Bp Edward Ozorowski

Solecki Ostoja Leonard, krypt.: L.S., (1842-1915), proboszcz w Brzeżanach, muzykolog.

Urodził się 4 I 1842 r. w Chlebowicach Wielkich, pow. Bóbrka, jako syn ubogiego szlachcica Leonarda i Marii Ostrowskiej. Bp przemyski Łukasz Solecki był jego kuzynem. Z lwowskiej szkoły elementarnej przeszedł do Małego Seminarium, a w latach 1855-1862 uczęszczał do II Gimnazjum we Lwowie. Po maturze wstąpił do lwowskiego Seminarium Duchownego. Po pierwszym semestrze zbiegł w 1863 r. do powstania. Bił się pod Radziwiłłowem. Wróciwszy w 1864 r. do Lwowa i do Seminarium, ukończył teologię i w 1867 r. przyjął święcenia kapłańskie. Przez 7 miesięcy pełnił obowiązki wikariusza w Kozowej, a przez 6 lat wikariusza ekonoma przy zniedołężniałym proboszczu w Kąkolnikach.

W latach 1874-1883 był Solecki wikariuszem i kantorem przy lwowskiej katedrze. Rozwinął tu szeroką akcję charytatywną. Wraz z Leonową Sapieżyną założył dom pracy dla ubogich, ożywił Towarzystwo św. Wincentego, przejął od ks. Odelgiewicza kierownictwo Towarzystwa Józefa z Arymatei i Stowarzyszenia „Skała", propagował zakładanie sklepów chrześcijańskich. Osobno zajął się sprawą organistów, wydawał dla nich pismo „Muzyka kościelna parafialna", pracował nad założeniem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy dla Organistów, w 1883 r. powołał do życia Galicyjskie Towarzystwo św. Cecylii dla propagowa-

nia muzyki kościelnej i kształcenia organistów. Nie posiadając przygotowania muzycznego, jeździł kilkakrotnie do Monachium i Mediolanu celem zdobycia w tamtejszych szkołach muzycznych pewnego wykształcenia.

W 1883 r. otrzymał Solecki z prezenty kapituły lwowskiej probostwo w Milczycach w diecezji przemyskiej. Zbudował tam murowany kościół. W 1887 r. przeniósł się na probostwo w Brzeżanach w Archidiec. Lwowskiej. Chcąc uchronić mniejszość polską przed zruszczeniem, począł budować w swej parafii filialne kościoły i kaplice oraz pomagać w budowie kościołów w sąsiednich parafiach, obracając na ten cel dochody swego bogatego beneficjum plebańskiego. Wystawił kościółki w Kotowie, Kuropatnikach, Mieczyszczowie, Hinowicach, kaplice w Szybalinie oraz w Brzeżanach na Chatkach i na cmentarzu. Dokończył budowy kościółka w Baranówce i kaplicy w Dryszczowie (par. Buszcze), należącym do beneficjum brzeżańskiego. Poza tym założył w Brzeżanach ochronkę dla sióstr służebniczek i Konferencję św. Wincentego. Te liczne budowle sprowadziły ruinę w plebańskim beneficjum. Toteż konsystorz arcybiskupi przysłał Soleckiemu na 6 lat administratora w osobie ks. Stanisława Wałęgi. Trzeba dodać, że Solecki przy wielkiej swej gorliwości duszpasterskiej nigdy nie głosił kazań. Jako wikariusz wyręczał się kolegami, a jako proboszcz swymi wikariuszami. Zmarł na cholerę 28 VI 1915 r. i został pochowany w Brzeżanach pod kaplicą cmentarną.

I.

1. Historia cudownego obrazu w archikatedrze lwowskiej Najśw. Panny Łaskawej. Lw. 1876 32° s. 63.

2. O muzyce kościelnej. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14 s. 620-626.

3. Wyd.: Psałterz Dawidowy z komentarzem J. MENOCHIUSZA i J. WUJKA. Oprac.... Lw. 1882 J. Leitgeber, Druk. K. Pillera 8° s. 405.

4. Parę słów o muzyce kościelnej mianowicie o chorale, śpiewie figuralnym i muzyce instrumentalnej z dodatkiem przepisów liturgicznych dotyczących muzyki kościelnej. Lw. 1883 Druk. K. Pillera 8° s. 41.

II.

1. Szopka czyli przedstawienie jasełki w kolędach i obrazach scenicznych zestawionych z naszych kolęd. Lw. 1875 Wyd. własne, Druk. Związkowa 12° s. 24. — Toż pod zm. tyt.: Jasełka-oratorium ludowe w sześciu oddziałach. Lw. 1881 Nakł. autora, Czcionkami Druk. Ludowej 8° s. VI, 48. — Toż. Wyd. 5 popr. Kr. 1909 Nakł. Księg. Katol. W. Miłkowskiego, Druk. Józefa Eberlego w Wiedniu 4° s. XIX, 59. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

2. Śpiewy kościelne w nutach, w zeszytach — dla każdego głosu osobno, to jest osobno dla sopranu, altu, tenoru i basu. Na końcu krótkie zebranie teorii śpiewu. Lw. 1876.

3. Wyd.: Zbiór 80 pieśni kościelnych między tymi 29 kolęd. Z dodaniem Gorzkich żalów i litanii. B. m. 1876.

4. Wyd.: Zbiór 32 łatwych i śpiewanych pieśni na 1 i 2 głosy, między tymi trzy Msze zastosowane do wydania Bordesego z towarzyszeniem organu lub fortepianu. Lw. 1876. — Toż. Wyd. 2 popr. i pomn. Cz. 1 Lw. [1882] Nakł. wydawcy s. 34, nlb. 1.

5. Elementarz do nauczania w sposób praktyczny i przystępny śpiewu i teorii muzyki. Lw. 1876.

6. Wykład nabożeństwa różańcowego do N.P.M. w 31 rozmyślaniach na każdy dzień miesiąca z przykładami historycznymi... oraz przewodnikiem do odmawiania różańca żywego i wielkiego. We Lw. 1876 16° s. XXXII, 272.

7. Wykład litanii loretańskiej w 31 rozmyślaniach z przykładami na każdy dzień miesiąca. Lw. 1876 Nakł. autora, Druk. Związkowa 12° s. V, 210.

8. Towarzystwo św. Wincentego à Paulo we Lwowie. *Wiad. Kośc.* R. 6: 1878 nr 19 s. 147-148.

9. Wyd.: Cantionale ecclesiasticum per... Campoduni 1878 ex Typographia I. Koesl 8° s. 328.

10. Żywy różaniec Marii. Lw. b. r. [1880] 16° s. IV, 60.

11. Przekł.: E. LA LOMIA: Nowy miesiąc Marii, 31 rozmyślań o 10 głównych świętach Matki Boskiej... ułożone przed 120 laty przez... obecnie przełożone na język ojczysty przez... Lw. 1880 16° s. 157.

12. Wyd.: Rituale sacramentorum ac aliarum Reclesiae Romanocatholicae caeremoniarum ex Rituali Romano atque ex Rituali Synodi Petricoviensis... depromptum. Leopoli 1880 Sumptibus Seyfarth et Czaykowski 16° s. VIII, 256.

13. Wyd.: Zbiór 100 pieśni kościelnych dla użytku młodzieży szkolnej z dodatkiem litanii, ministrantury i Gorzkich żalów. Wyd. 8 stereotyp. Lw. 1881 Druk. im. Szewczenki 16° s. 167, nlb. 9, V. Do wydań wcześniejszych nie udało się dotrzeć.

14. Red. i wyd.: *Muzyka Kościelna Parafialna.* R. 1: 1881-3: 1883 (po 6 zeszytów rocznie) z szeregiem własnych artykułów.

15. W sprawie wydawnictwa „Muzyki kościelnej parafialnej" na rok Pański 5: 1881 nr 7 s. 54-55.

16. Kalendarz wydawnictwa „Muzyki kościelnej parafialnej" na rok Pański 1882. Lw. 1881 Nakł. autora, Druk. Ludowa 8° s. nlb. 14, V. nlb. 1, 113, nlb. 33. — Toż na rok 1883. Lw. b. r. [1882] 8° s. 106.

17. Wykład Godzinek o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Marii Panny w rozmyślaniach na każdy dzień miesiąca maja z przykładami o łaskach i cudach Królowej niebios z dodatkiem pieśni. Lw. 1882 8° s. 159.

18. Śp. Władysław Czaplicki. *Rocz. Samb.* R. 11: 1887/88 s. 80-84.

19. Wyd.: Zbiór preludiów organowych. W. 1890 Gebethner i Wolff.

20. Listy: Do ks. S. BARĄCZA b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2758 II. — 2 listy do S. Tomkowicza z 1894. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1995 k. 63-65.

III.

Dwa projekta księdza Leonarda Soleckiego. *Bonus Pastor.* R. 10: 1882 nr 3 s. 23; nr 11 s. 87; JASTRZĘBSKI K.: Śp. x. Leonard Ostoja Solecki. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 9 s. 105-106; POLIŃSKI A.: Dzieje muzyki polskiej w zarysie. Lw. 1907 s. 252; E[KIERT] J.: Solecki Leonard. W: *Słow. muzyków pol.* T. 2 s. 192-193. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej na lata 1877-1911.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Solecki Ostoja Łukasz (1827-1900), biskup przemyski, profesor Uniw. Lwowskiego, autor tezy teologicznej, tłumacz.

Urodził się 6 VIII w Jawczu w pow. Rohatyn. Pochodził z ubogiej rodziny ziemiańskiej. Gimnazjum ukończył w Brzeżanach, filozofię i teologię we Lwowie, gdzie w 1850 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W ciągu następnych 2 lat był wikarym przy kościele św. Marcina we Lwowie. W 1852 r. został kapelanem arcybpa Łukasza Baranieckiego († 1858), a na Uniw. Lwowskim uzyskał doktorat teologii. W latach 1854-1857 był katechetą II Gimnazjum we Lwowie. W r. akad. 1857/58 objął wykłady na Uniw. Lwowskim w zakresie Pisma św. St. Test., języków wschodnich i archeologii biblijnej. W jesieni (14 XI) 1860 r. został mianowany profesorem Uniwersytetu. W r. 1863/64 był dziekanem Wydziału Teologicznego, w następnym zaś rektorem Uniwersytetu. Działalność na Uniwersytecie — nie tylko naukowa — zjednała mu zaufanie i szacunek tego środowiska.

W 1865 r. został mianowany członkiem kapituły katedralnej, w której doszedł do godności scholastyka. W 1866 r. zrezygnował z pracy w Uniwersytecie, objął natomiast obowiązki rektora Seminarium Duchownego. Był także w konsystorzu referentem i egzaminatorem prosynodalnym, a w od 1867 r. także członkiem Rady Szkolnej Krajowej. Udzielał się zresztą i na innych odcinkach życia społecznego, należał m. in. do wydziału Galicyjskiej Kasy Oszczędności i do wydziału krajowego Stowarzyszenia Patriotycznej Pomocy. Mianowany przez cesarza Franciszka Józefa (28 X 1881) i pap. Leona XIII (27 III 1882) biskupem przemyskim, przyjął 14 V 1882 r. w Przemyślu konsekrację biskupią z rąk nuncjusza wiedeńskiego Serafina Vanutelli.

Działalność pasterska w diecezji Soleckiego nie wykraczała w zasadzie poza ramy zwykłego kierowania diecezją przez ówczesnych biskupów galicyjskich. Z czasów lwowskich zostało mu zrozumienie dla wagi szkolnictwa, toteż i w Przemyślu zwracał na te sprawy sporo uwagi, będąc zresztą członkiem Komisji Szkolnej w Sejmie Galicyjskim. W Diecezjalnym Instytucie Teologicznym (Seminarium Duchownym) wprowadzono za jego czasów katedrę filozofii. Poszerzył gmach Seminarium Duchownego i zajął się restauracją katedry. Z jego polecenia opracowano jednolity porządek nabożeństw, obowiązujący w całej diecezji. Z jego też inspiracji nabrała pewnego rozmachu działalność społeczna duchowieństwa w diecezji. Zmarł 2 III 1900 r. i pogrzebany został na cmentarzu przemyskim.

I.

1. Theses ex universa Theologia, quas... pro obtinendo doctoris in s. Theologia gradu academico publice defendendas suscepit... Leopoli 1852 typis Instituti Ossolinsciani 8° s. 10.

2. Przekł.: K. MARTIN: Lehrbuch der katolischen Moral. Mainz 1850 (do 1865 r. 5 wydań). Etyka katolicka. Lw. 1863.

II.

1. Nabożeństwo chrześcijanina katolika na cały rok. Lw. 1867 A. Vögel 8° s. 744, tabl. 1.

2. [List pasterski]. Przemyśl, 14 V 1882. B. m. r. w Druk. S. F. Piątkowicza 8° s. 14. — Przedr. w: *Bonus Pastor*. R. 6: 1882 nr 11 s. 81-89.

3. [List pasterski w sprawie restauracji katedry]. Przemyśl, 10 VI 1882. B. m. r. w Druk. S. F. Piątkiewicza 4° s. nlb. 4. — [W tej samej sprawie]. Przemyśl, 19 VIII 1884. *Kurrenda*. R. 1884 nr 8 s. 4 oraz Przemyśl, 3 X 1885. *Kurenda*. R. 1885 nr 13, s. 139-143.

4. [List pasterski z podziękowaniem za przyjęcie nuncjusza pap.]. Przemyśl, 23 VI 1882. *Kurenda*. R. 1882 nr 6 s. nlb. 3.

5. Listy pasterskie wielkopostne: 1. Przemyśl, 12 I 1883. *Kurenda*. R. 1883 nr [1] s. 1-8; 2. Przemyśl, 1 II 1884. *Kurenda*. R. 1884 nr 1 s. 1-8; 3. Przemyśl, 24 I 1885. *Kurenda*. R. 1885 nr 1 s. 1-11; 4. Przemyśl, 19 II 1886. *Kurenda*. R. 1886 nr 4 s. 35-48; 5. Przemyśl, 7 II 1887. *Kurenda* R. 1887 nr 1 s. 3-9; 6. Przemyśl, 221 I 1888. *Kurenda*. R. 1888 nr 1 s. 1-12; 7. Przemyśl, 15 II 1889. *Kurenda*. R. 1889 nr 2 s. 7-15; 8. Przemyśl, 30 I 1890. *Kurenda*. R. 1890 nr 1-11; 9. Przemyśl, 18 I 1891. *Kurenda*. R. 1891 nr 2 s. 23-35; 10. Przemyśl, 29 I 1892. *Kurenda*. R. 1892 nr 1 s. 1-11; 11. Przemyśl, 12 I 1893. *Kurenda*. R. 1893 nr 1 s. 1-9. — 12. Przemyśl 12 I 1894. *Kurenda*. R. 1894 nr 1 s. 1-9; 13. Przemyśl, 30 I 1895. *Kurenda*. R. 1895 nr 2 s. 13-23; 14. Przemyśl, 19 I 1896. *Kurenda*. R. 1896 nr 1 s. 1-9; 15. Przemyśl, 4 II 1897. *Kurenda*. R. 1897 nr 3 s. 9-18; 16. Przemyśl, 21 I 1898. *Kurenda*. R. 1898 nr 2 s. 21-28; 17. Przemyśl, 10 I 1899. *Kurenda*. R. 1899 nr 1 s. 1-8; 18. Przemyśl 1 II 1900. *Kurenda* R. 1900 nr 2 s. 21-26.

6. [List pasterski w sprawie 200-tnej rocznicy zwycięstwa pod Wiedniem]. Przemyśl, 20 VIII 1883. *Kurenda*. R. 1883 nr 7 s. 1-7.

7. [List pasterski z powodu encykliki Ojca św. przeciw masonom]. Przemyśl, 29 IX 1884. *Kurenda*. R. 1884 nr 8 s. 1-9.

8. [List pasterski ogłaszający odpust zupełny z okazji 1000 letniej rocznicy śmierci św. Metodego]. Przemyśl, 9 II 1885. *Kurenda*. R. 1885 nr 4 s. 49-54.

9. [List pasterski przestrzegający przed wychodźstwem do Ameryki]. Przemyśl, 14 II 1885. *Kurenda*. R. 1885 nr 3 s. 37-48.

10. [List pasterski w sprawie jubileuszu na rok 1886]. Przemyśl, 27 IV 1886. *Kurenda*. R. 1886 nr 6 s. 59-71.

11. [List pasterski w sprawie wyborów do izby deputowanych Rady Państwa]. Przemyśl, 22 V 1885. *Kurenda*. R. 1885 nr 6 s. 75-78.

12. [Okólnik przed pielgrzymką do Rzymu]. Przemyśl 3 IV 1888. *Kurenda*. R. 1888 nr 3/4 s. 43-45.

13. [List pasterski po odbytej pielgrzymce do Rzymu]. Przemyśl, 8 V 1888. *Kurenda*. R. 1888 nr 4 s. 51-58.

14. [List pasterski w sprawie jubileuszu pap. Leona XIII i 40-lecia rządów ces. Franciszka Józefa]. Przemyśl, 4 XI 1888. *Kurenda*. R. 1888 nr 6 s. 93-100.

15. [List pasterski polecający odprawienie 1 XI nabożeństwa ekspiacyjnego. W treści tekst przemówienia papieża z 30 VI 1889]. Przemyśl, 7 X 1889. *Kurenda*. R. 1889 nr 8 s. 89-99.

16. [List pasterski (lokalny) przeciwko pielgrzymkom do wsi Ubieszyn, parafia Gniewczyna z powodu rzekomych objawień Najśw. Marii Panny]. Przemyśl, 3 V

1890. Przemyśl 1890 Druk. Piątkiewicza 8° s. 5.

17. [List pasterski z wezwaniem do ofiar na misje w Afryce]. Przemyśl, 22 XII 1890. *Kurenda*. R. 1890 nr 11 s. 193-199.

18. [List pasterski w sprawie wyborów do Rady Państwa]. Przemyśl, 11 II 1891. *Kurenda*. R. 1891 nr 3 s. 47-52.

19. [List pasterski ogłaszający jednolity „Porządek nabożeństw w diecezji"]. Przemyśl, 19 I 1892. *Kurenda*. R. 1892 nr 1 s. 1-53, nlb. 2.

20. [List pasterski w sprawie jubileuszu 50-lecia biskupstwa pap. Leona XIII]. *Kurenda*. R. 1893 nr 3 s. 17-25.

21. [List pasterski o przestrzeganiu niedziel i świąt]. Przemyśl, 10 XII 1893. *Kurenda*. R. 1893 nr 9 s. 85-94.

22. [List pasterski w sprawie ks. Stanisława Stojałowskiego]. Przemyśl, 26 VIII 1896. *Kurenda*. R. 1896 nr 8 s. 80-84, a także Przemyśl 17 XII 1897. *Kurenda*. R. 1898 nr 1 s. 1-6.

23. [List pasterski w sprawie kultu Najśw. Serca P. Jezusa z tekstem encykliki pap. Leona XIII z 25 VI 1899]. Przemyśl, 14 V 1899. *Kurenda*. R. 1899 nr 5 s. 43-53.

24. [List pasterski — zapowiedź jubileuszu na rok 1900]. *Kurenda*. R. 1900 nr 8 s. 79-81.

25. Listy: 6 listów do ks. E. Szediwego z 1882. Rkpsy Arch. Diec. w Przemyślu, — 2 listy do ks. J. Hoppego z 1882 i 1887. Rkpsy tamże. — Do M. Darowskiego z 1886. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6789 II t. 2. — Do Urzędu Paraf. w Rakszawie z 1891. Rkps tamże, sygn. 6790 II t. 3. — Do L. Germana z 1892. Rkps tamże, sygn. 6413 II t. 2. — Do ks. J. Marszała z 1897. Rkps tamże, sygn. 7657. — Do XX. S. Momidłowskiego i W. Kochowskiego z 1898. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, Akta osobiste bpa Ł. Soleckiego, b. sygn.

III.

Wielebnemu księdzu Łukaszowi Soleckiemu, doktorowi św. teologii był[emu] katechecie przy ces. król. Gimnazjum Akademii Lwowskiej, wdzięczni uczniowie. Lw. 1861; Konsekracja i intronizacja Najprzew. Ks. Biskupa Łukasza Soleckiego. *Bonus Pastor*. R. 6: 1882 nr 10 s. 73-76; Pamiątka konsekracji Ks. Bisk[upa] Ł[ukasza] Soleckiego. Lw. 1882; FISCHER K.: Mowa na pogrzebie śp. Łukasza Ostoji Soleckiego, biskupa przemyskiego o. ł. *Gaz. Kośc*. R. 8: 1900 nr 12 s. 109-111; SARNA W.: Biskupi przemyscy obrz[ądku] łac[ińskiego]. Cz. 2. Przemyśl 1910 s. 529-553; B[ARTYNOWSKI] M.: Solecki Łukasz h. Ostoja. W: *Podr. enc. kośc*. T. 25/26 s. 410-411. — Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z W. Księstwem Krakowskim, na rok 1878. Lw. 1878 s. 8, 313, 317, 515.

Ks. Tadeusz Śliwa

Solfa (Losacius, Luzatus) Jan (1483-1564), członek kilku kapituł, lekarz teologizujący.

Urodził się w Trzebieli na Łużycach w 1483 r. jako syn Benedykta i był chyba Słowianinem łużyckim. Z wymienionych w genetiwie imion Solfy i jego ojca na tytułach jego dzieł (Joannis Benedicti) nazywają go niektórzy niesłusznie Janem Benedyktem. Na Wydział Artium Akademii Krakowskiej zapisał się w 1506 r., bakalaureat uzyskał w 1507, a mistrzostwo sztuk wyzwolonych w 1512 r. Przez rok wykładał na tymże Wydziale jako docent extraneus. Następnie udał się do Włoch i prawdopodobnie w Bolonii doktoryzował się w 1516 r. z zakresu medycyny, a w 1517 r. z obojga praw. Swe wykształcenie medyczne uzupełnił praktyką — chyba przy szpitalach — w Rzymie, Neapolu i w Wenecji. W 1519 r. osiadł w Krakowie, gdzie zasłynął z szerokiej praktyki lekarskiej. W 1523 r. został nadwornym lekarzem Zygmunta I i w tej roli utrzymał się także za Zygmunta Augusta. Był również stałym lekarzem bpów Tomickiego i Samuela Maciejowskiego. Często wyjeżdżał poza Kraków leczyć różne osobistości, m. in. bpa M. Ferbera na Warmię. W 1541 r. uzyskał od ces. Karola V nobilitację. Szerokie stosunki ułatwiły mu skupienie wielu beneficjów. Posiadał kanonię, potem prepozyturę warmińską, kanonię wileńską, warszawską, sandomierską, krakowską, kustodię łowicką, kanonię wrocławską i głogowską oraz probostwo w Bochni. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo.

Niewykluczone też, że poprzestał tylko na niższych święceniach. Zmarł w Krakowie 30 III 1564 r.

Do niektórych swych prac medycznych wprowadził wątek teologiczny.

I.

1. De visionibus et revelationibus naturalibus et divinis. Cracoviae 1545 Officina Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 20. — Toż. Moguntiae 1550 apud S. Vietorem excudebat Franciscus Behem 8° k. nlb. 36.

2. De humatione corporum mortuorum et refrigerio animarum a corpore exutarum libellus. Cracoviae 1564 [Druk. Łazarza] 4° k. nlb. 21.

II.

1. Wyd. i Przedmowa: M. T. CICERO: Partitiones oratoriae, in quibus omnis ars oratoria brevissimo continetur et omnis dicendi facultas una cum verborum et sententiarum pondere divino quodam artificio tradita est. Cracoviae 1521 per Hieronymum Vietorem 4° k. 12. — Toż. Cracoviae b. r. per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 22.

2. Libellus novus de causis, signis et curatione pestilentiae, ad praeservationem simul et curam eius mali, apprime utilis. Cracoviae 1521 per Hieronymum Vietorem impensis Marci Scharffenbergk 4° k. nlb. 14. — Toż... nunc denuo revisus et multis in locis auctus voluntate auctoris. Cracoviae 1552 Lazarus Andreae excudebat 8° ark. 4.

3. Regimen de novo et prius Germaniae inaudito morbo, quem passim anglicum sudorem, alii gurgentionem apellant... praeservativum et curativum huius et cuiusvis epidemiae utilissimum. Cracoviae 1530 per Hieronymum Vietorem 8°. Druk znany tylko z opisu JOCHERA i JUSZYŃSKIEGO.

4. Observationes... (Na temat choroby Piotra Tomickiego i Jana Turzona). Wyd. przy pracy: D. RAYGOZA: Libellus utilissimus de urinarum significatione. B. m. r. [Cracoviae przed 1556] 4° k. 15-16.

5. Historica narratio rerum variarum, in hac sexta mundi aetate omni hominum generi utilissima et iucunda. B. m. 1560 4° k. nlb. 38. — Toż. — ...ab ipso auctore recognita et multis in locis aucta. Cracoviae 1562 per Lazarum Andreae 4°. Druk znany tylko z opisu JANOCKIEGO.

6. Phalecium endecasillabum. Wyd. w: Acta Tom. T. 2 s. 27-28.

III.

Janociana. Vol. 3 s. 11-14; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 1 Dod. s. 309; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 12-16; EICHHORN A.: Die Prälaten des ermländischen Domcapitels. *Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* Bd. 3: 1866 s. 321-322; BIRKENMAJER L. A.: Mikołaj Kopernik. Cz. 1. Kr. 1900 s. 420, 480-490, 575; BAUCH G.: Deutsche Scholaren in Krakau in der Zeit der Renaissance 1400 bis 1520. *Jahresbericht d. Schles. Gesell. f. Vaterl. Cultur.* Abt. 3 Bd 78: 1901 s. 65-66; LACHS J.: Lekarze krakowskiej kapituły katedralnej. *Prz. Lek.* T. 44: 1905 s. 15-17; GIEDROYĆ F.: Źródła biograficzno-bibliograficzne do dziejów medycyny w dawnej Polsce. W. 1911 s. 747-752; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1444-1600). Kr. 1938 s. 90; ZINS H.: W kręgu Mikołaja Kopernika. Lub. 1966 s. 261-262; KOŻUSZEK W.: Jan Benedykt Solfa lekarz polskiego Odrodzenia. Wr. 1966; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 631-632. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 2 s. 96; Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego. T. 5: Rok 1564. Wyd. A. SZORC. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 194-195, 232, 648-649.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Solikowski (Solicovius, Sulicovius) Jan Dymitr h. Bończa, krypt.: J.S.S., (1539-1603), arcybiskup lwowski, historyk, polemista.

Urodził się w 1539 r. w Sieradzu w rodzinie różnowierczej jako syn wójta dziedzicznego Jana i Zuzanny Fiszer. W latach 1556-1559 studiował w Akademii Krakowskiej pod kierunkiem m. in. J. Górskiego, M. Szadka i W. Nowopolczyka, a następnie przeniósł się do Witenbergi, gdzie słuchał wykładów F. Melanchtona. Po powrocie do kraju bawił na dworach J. Krzysztoporskiego i bpa J. Uchańskiego. Pod wpływem P. Skargi i S. Hozjusza przeszedł na katolicyzm i przyjął święcenia kapłańskie. W 1564 r. objął stanowisko sekretarza królewskiego.

W kancelarii królewskiej, której z czasem został regentem, pracował z przerwami 20 lat, biorąc czynny udział w życiu politycznym kraju. Odbył szereg misji dyplomatycznych: w 1564 i 1570 r. do Szczecina, w 1569 r. do Danii i Rostocku, w 1574 r. do Paryża, gdzie starał się nakłonić do powrotu do Polski króla Henryka III Walezego, w 1576 r. do Prus Książęcych i do Wiednia oraz w 1586 r. do Rzymu. Był kanonikiem włocławskim, scholastykiem łęczyckim, kustoszem sandomierskim, komendatoryjnym opatem wąchockim i sieciechowskim. Po wojnach moskiewskich przyczynił się wydatnie do zorganizowania życia kościelnego w Inflantach. W 1583 r. został arcybiskupem lwowskim. Uczestniczył w pracach przygotowawczych do zawarcia unii między katolikami a prawosławnymi i był obecny na synodzie unijnym w Brześciu w 1596 r. W dwa lata później wchodził w skład Komisji do spraw inflanckich.

Solikowski po przejściu na katolicyzm stał się zdecydowanym przeciwnikiem reformacji. Występował przeciw konfederacji warszawskiej i artykułom henrycjańskim. Popierał kontrreformacyjną działalność jezuitów. Przyczynił się do powstania rozszerzanego przez bernardynów bractwa św. Anny. Uchodził za dobrego specjalistę od spraw bałtyckich. W pismach odznaczał się pięknym stylem. Zmarł 27 VI 1603 r. we Lwowie i został pochowany w miejscowej katedrze.

I.

1. Meditatio seu explicatio psalmi LXVII... Cracoviae 1597 in Officina Lazari 4; k. nlb. 26.

2. Commentarius brevis rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti... Dantisci 1647 sumptibus Georgii Försteri 4° k. nlb. 7, s. 231. — Toż. Wyd. C. T. L. SORNIZ w: *Script. Rer. Pol.* T. 1. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 224. — Toż. Wyd. W. SYROKOMLA w przekł. pol. pt. Krótki pamiętnik rzeczy polskich od zgonu Zygmunta Augusta do roku 1590. Petersburg 1854. Dziejopisowie Krajowi 3. Dotyczy i spraw kościelnych.

3. De confoederatione Varsoviensi in causa religionis christianae et patriae salutis cupida sententia. (Powst. w 1573 r.). Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Kr. 1906 s. 552-559.

4. Colloquium... cum Martino Krowicki haeresiclito in oppido Podlassensi Mordi 11 Augusti habitum 1569. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1140 k. 105[a]-112[b].

II.

1. Poemata. De natali Jesu Christi. De Tribus Magis. Iconica meditatio passionis et resurrectionis... [Cracoviae 1562] 4° k. nlb. 47.

2. Hamaxa sive religionis et reipublicae currus Jacobo Uchanico antistiti Gnesnae... archiepiscopatum ingressuro in gratulationem oblatus... Cracoviae 1564 Lazarus Andreae inpressit 4° k. nlb. 18.

3. Quaerimonia calamitosi Ducatus Lithuaniae. Ad serenissimum regem Poloniae Sigismundum Augustum... B. m. 1564 4° k. nlb. 11.

4. Apocalipsis. Powst. ok. 1564 r. Wyd. anonimowo ok. 1580 r. Edycja dziś już nie znana. — Toż pt. Stanislai ORECHOVII Apocalipsis... Cracoviae 1626 4° k. nlb. 27. (Praca błędnie przypisana przez wydawców S. Orzechowskiemu). — Toż... nunc primum recognita ac emendatius iterum expressa... Leopoli 1630 4° k. nlb. 26. — Toż pt. Idea apocaliptica Stanislai ORECHOVII... Cracoviae 1660 in Officina Typogr. Viduae et Haeredum Fr. Cezary 12° s. 93. — Toż. Varsaviae 1696 in Collegio Schol. Piarum 8° k. nlb. 5, s. 84. — Toż. Wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI: Swada polska i łacińska. T. 2. Suada latina. Lublin 1747 s. 81-89. — Toż. Varsaviae 1763 Typis in Collegio Regio Schol. Piarum 8° s. 82. Przekłady na j. pol.: Z. A. WŁYŃSKI pt. Sen na jawie albo widowisko... W Krakowie 1767 w Druk. Seminarium Biskup. 8° k. nlb. 5 s. 86, k. 1. — Toż. [Warszawa] 1779 8° s. 84. — Toż b. m. r. 12° k. nlb. 2, s. 74. — Toż przeł. A. NAŁĘCZ-WŁYŃSKI w: Dzieła w niektórych przedmiotach pisane S. Orzechowskiego. T. 2. Wr. 1826. — Toż. *Warta*. R. 1882 nr 418 - nr 420. — Przeróbki pol. wierszem: Wizerunek utrapionej Rzeczypospolitej i naprawa Piotra Grzegorzkowica. Z ksiąg Stanisława Orze-

chowskiego wzięta... W Dobromilu 1612 4° k. nlb. 2, s. 66. — Toż. W Dobromilu 1613 4° k. 2, s. 66. — Toż. W Dobromilu 1616 4° k. nlb. 2, s. 58. — Toż. W Krakowie 1628 4°. — Toż b. m. 1629 4° k. 1, k. nlb. 11. — Toż przerob. w j. łac. pt. Monitor somnianus seu somnium praesentem Reipublicae Polonae statum referens... *B. m. 1770 4° k. nlb. 10.*

5. Ziemianin albo rozmowa ojca z synem o sprawie Polski... w Krakowie 1655 w Druk. Łazarza Andrys. — Toż. Wyd. Ż. PAULI. W Krakowie 1859 (jako utwór S. ORZECHOWSKIEGO wraz z jego Policyją Królestwa Polskiego). — Toż. Wyd. H. GAERTHNER pt. Pseudo-Orzechowskiego Ziemianin. Lubl. 1922 Bibl. Uniw. Lubelskiego Wydz. Hum. nr 3. Autorstwo niepewne.

6. Prussia Regi optimo maximo, patri patriae foelicitatem... B. m. 1566 4° k. nlb. 4. — Toż. Rigae 1599 [wyd. Daniel Hermann] 4°. — Toż. Cracoviae 1602 in Officina Jac. Sibeneycher 4° k. nlb. 5.

7. Lukrecja rzymska i chrześcijańska... B. m. r. [ok. 1570] 4° k. nlb. 7. — Toż we fragm. Wyd. M. WISZNIEWSKI w: Hist. liter. pol. T. 8 s. 119. — Toż. Wyd. J. KRZYŻANOWSKI w: Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików polskich XVII-XVIII w. W. 1936 Ser. 2 z. 4 s. 10. — Toż we fragm. Wyd. W. TOMKIEWICZ w: Pisarze polskiego odrodzenia o sztuce. Wr. 1955 Teksty źródłowe do dziejów teorii sztuki. T. 4 s. 217.

8. Mowa na zjazd warszawski 1573. Streszcz. w j. łac. podał O. ORZELSKI w: Interegni Poloniae libri VIII. Wyd. E. KUNTZE. *Script. Rer. Pol.* T. 22. Kr. 1917. — Streszcz. w j. pol. wyd. J. U. NIEMCEWICZ w: Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polszcze. T. 1. W. 1822 s. 116-118. — Toż. Wyd. 2. Lipsk 1838. — Toż. W całości w j. pol. wyd. z rkpsu M. WISZNIEWSKI w: Hist. liter. pol. T. 9 s. 434.

9. Przekł.: Legacja na elekcji króla nowego polskiego... W Krakowie 1573 w Druk. Mikołaja Scharfenberga 4° k. nlb. 28. — Przekł. z j. łac., autorem jest Jan MONTLUC (†1579) bp Walencji.

10. In funere D. Sigismundi Augusti Poloniae regis... oratio... Cracoviae 1574 in Officina Nicolai Scharfenberger 4° k. nlb. 38. — Toż. Wyd. M. KROMER w: Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX. Coloniae Agrip. 1589 s. 701-720. — Toż. Wyd. M. JUNIUS w: Orationes ex historicis, partes III. Argentorati 1598 8° s. 111-147. — Toż. Wyd. H. KIRCHNER w: Superiori aevi imperatorum, regum, electorum, ducum... curricula... Marpurgi 1619 s. 160-211.

11. Rozsądek o warszawskich sprawach na elekcji przyszłej do Korony należącej... W Krakowie [1574] u Mateusza Sibeneychera 4° k. nlb. 10. — Toż. Wyd. J. CZUBEK, j. w. poz. 3/I s. 578-587.

12. Urania sive coelestis electio... Cracoviae 1574 in Officina Scharfenbergiana 4° k. nlb. 15.

13. Probi et Galliae ac Poloniae amantis viri ad Gallos et Sarmatas oratio... Basileae 1575 8° k. nlb. 27. — Toż w j. franc. pt. Discours d'un Poloniae catholique sur la fuite de Henri III de Valois hors du Royaume de Pologne. Paris 1574 André de Coq 4°. — Toż. Wyd. M. KROMER w: Polonia. Coloniae 1589 s. 720-731. — Toż. Wyd. J. CZUBEK, j. w. poz. 3/I s. 594-613.

14. Wyd.: Acta et constitutiones Synodi Dioecesanae Leopoliensis [14 II 1593]... Leopoli 1593 Mathias Bernarth excudebat 4° k. nlb. 22. — Toż. Cracoviae 1594 in Officina Andreae Petricovii 8° k. nlb. 43.

15. Votum szlachcica polskiego... o założeniu skarbu Rzeczypospolitej i o obronie krajów ruskich... napisane... roku 1589. W Krakowie 1596. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Bibl. Pol. Kr. 1859 z. 11-13. — Toż. Wyd. J. GÓRSKI, E. LIPIŃSKI: Merkantylistyczna myśl ekonomiczna w Polsce XVII i XVIII wieku. Wybór pism. W. 1958. Hist. Pol. Myśli Społ. Ekonomicznej s. 85-109. Autorstwo niepewne.

16. Ad Livones.. paterna et amica paraenesis.. Zamosci 1600 in Offic. Academica. — Toż pt. Do obywatelów Inflanckich... ojcowskie i życzliwe napomnienie. We Lwowie 1600 drukował Paweł Żelazo 4° k. nlb. 13.

17. Christianorum actorum disticha ab Alberto Solikowski a Solki collecta in ordinem digesta... Cracoviae 1602 in Officina Jac. Sibeneycher 4° k. nlb. 35.

18. Adiunctum testamenti... cum paraphrasi Mathiae Sisinii... Cracoviae 1603 in Officina Jacobi Sibeneycher 4° k. nlb. 12. — Toż w: Commentarius brevis. Dantisci 1647. — Toż. Wyd. S. KRZYSZTANOWIC w: Polonia seu brevis descripto statuum Regni Poloniae... cui... adiuncta testamentorum duorum magnorum in Polonia virorum unum Archiepiscopi Leopoliensis. Moguncja 1606.

19. Series legationum... Joannis Demetrii Solikowski... cum threnodia adiuncta a Joanne Theodoro SOLIKOWSKY. Calissii 1603 in Officina Typogr. Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 8

20. Verus Martini Lutheri Triumhus.

Contra Trasonicum eiusdem Triumphum a quodam Lutherano confictum...ab... Joanne Demetrio SOLIKOWSKI... olim conscriptus, nunc vero in lucem editus opera et studio Mathiae SISINI. Cracoviae 1604 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 9.

21. Cum in convocatione Varsoviensi. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Kr. 1906 s. 560-565.

22. Pokazanie błędów i naprawy ich w naszej Rzplitej polskiej in hoc interregno, gdyż potem już czasu nie będzie. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 160-171.

23. Kto zna, co jest R.P. zupełna i cała... Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 214-216.

24. Prędka rada przed upadkiem. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne, s. 252--256.

25. Gdyby panowie Polacy cesarza albo Niemca obrali, toby na nie przyść musiało. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne, s. 358-362.

26. Sententia cuiusdam de eligendo rege. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne... s 447-450.

27. Responsum ad praecedentem epistolam pro duce Andium. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 454--458.

28. Respons na tenże skrypt. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 461--463.

29. Circumstantiae albo kondycje, które za sobą ma król szwedzki. Respons na circumstantiae szwedzkie. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 464--466.

30. Rozmowa Kruszwicka de nobillissimo septentrionis regno tempore interregni post mortem Sigismundi Augusti regis X Februarii w Kruszwicy. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne, s. 466--490.

31. Tabula Cebetis. Competitorum ad regnum commoda. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 490-491.

32. Kompetytorów do Korony polskiej commoda. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 492-494.

33. Odpowiedź na odpis jakiś, uczyniony przeciwko posłowi francuskiemu. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 507--510.

34. Contra G. Incommoda Galli. Contra te, qui scribis contra G. Commoda Galli. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 511-513.

35. O przyjeździe króla Jego Mości, pana naszego obranego, wierna i potrzebna przestroga. Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne..., s. 527-530.

36. Komornik a burmistrz. Wyd. J. CZUBEK: w: Pisma polityczne..., s. 643--654.

37. Testament. Wyd. po łac. C.T.L. SORNIZ w: *Script. Rer. Pol.* T. 1. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 225-231. — Toż po pol. Wyd. A. CHMIELOWSKI w: Życiorys księdza Jana Dymitra Solikowskiego arcybiskupa lwowskiego. Kr. 1890 s. 11-23.

38. Pisma drobne: Przywilej dla lwowskiego Bractwa malarzy w XVI i XVII wieku. Lw. 1936 s. 102; Takiż przywilej z 10 VII 1596 r. Wyd. E. RASTAWIECKI w: Słownik malarzów polskich. T. 2. W. 1851 s. 297-302. — Toż. Wyd. T. MAŃKOWSKI w: Lwowski cech..., s. 103--104 — Potwierdzenie odbioru pieniędzy. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzów polskich. T. 1. W. 1900 s. 159-160. — Wiadomości o innych pismach i materiałach podaje W. NEHRING w: O historykach polskich szesnastego wieku. Cz. 3. O życiu i pismach J. D. Solikowskiego. P. 1860.

39. Listy: Do króla z 1571 r. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzów polskich. T. 1. W. 1900 s. 158-159. — Do M. Kromera z 1577 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1617. — Do P. Kostki z 1579 r. Wyd. T. GLEMMA w: Piotr Kostka. Lata młodzieńcze i działalność polityczna 1532-1595. *Rocz. TN Tor.* T. 61: 1956 z. 2 s. 277-278. — Do M. Kromera z 1582 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 403. — Do nuncjusza Bolognettiego z 1582 r. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: A. BOLOGNETTI... epistolae et acta 1581-1585. *MPV*. T. 5 s. 288-290, 447-448, tamże wiadomość o innych listach. — Do tegoż z 1583 r. Wyd. E. KUNTZE w: A. BOLOGNETTI... epistolae et acta 1581-1585. Pars 2. *MPV*. T. 6 s. 445-447, tamże wiadomość o innych listach z 1584 r. Wyd. E. KUNTZE w: Series Nuntiaturae Poloniae. *MPV*. T. 7 s. 516-520, tamże wiadomość o innych listach. — Do J. Zamoyskiego z 1585 r. Wyd. K. LEPSZY w: Archiwum Jana Zamoyskiego. T. 4. Kr. 1948 s. 26-27. — 2 listy do kard. A. Farnesego z 1586-1587. Wyd. W. MEYSZTOWICZ, W. WYHOWSKA w: *Elementa ad fontium editiones*. T. 22. Romae 1970 s. 177-178, 191-192. — 2 listy do pap. Klemensa VIII z 1595-1597. Wyd. T. DŁUGOSZ w: Relacje arcybiskupów lwowskich 1595-1794. Lw. 1937 s. 1-2, 5-6. — Do kard. Mathaeio z 1600 r. Wyd. TENŻE, s. 9. — Relacje o stanie archidiece-

zji lwowskiej z 1595. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 2-5. — Relacja o stanie tejże archidiecezji z 1597. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 7-8. — Relacja o stanie tejże archidiecezji z 1600 r. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 10--12. — Relacja o stanie tejże archidiecezji z 1600 r. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 13--45. — Inne listy w rkpsach w Bibl. Jagiell. sygn. 37, 41, 56. — Listy w Bibl. Krasińskich uległy zniszczeniu.

III.

NEHRING W.: O historykach polskich szesnastego wieku. Cz. 3: O życiu i pismach J.D. Solikowskiego. P. 1860, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 3 s. 270--275, tamże literatura. — Ponadto: WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 277; TARGOSZ K.: Hieronim Pinocci. Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku. Wr. 1967 s. 97, 173; KOTARSKI E.: Publicystyka Jana Dymitra Solikowskiego. Toruń 1970, tamże literatura; STARNAWSKI J.: Komentarz. W: STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 251-253, 284, 302, 303, 334; MÜLLER W.: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 187, 188, 213, 216, 216, 244, 245; KOROLKO M.: O prozie kazań sejmowych Piotra Skargi. W. 1971 s. 21, 61, 89, 135, 154, 187; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 99, 161, 358, 359; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 632; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 63, 68, 72, 73, 147, 148; BIEŃKOWSKI T.: Antyk w literaturze i kulturze staropolskiej (1450-1750). Wr. 1976 s. 115, 119, 132, 142; SERWAŃSKI M.: Henryk III Walezy w Polsce. Kr. 1976 s. 24, 55, 84, 85, 94, 96, 213, 222, 263, 272; BACKVIS C.: Szkice o kulturze staropolskiej. W. 1975 s. 77, 79, 82, 83, 138, 472, 716, 737, 760; LITWORNIA A.: Sebastian Grabowiecki. Zarys monograficzny. Wr. 1976 s. 20, 26, 39; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 38, 76. — Thomae PIRAWSKI Relatio status... Archidioecesis Leopoliensis. Ed. C.J. HECK. Leopoli 1893 s. 35-37, 46, 47, 53, 54, 61, 63-65, 70, 72, 74, 75, 81, 86, 93, 94, 98, 111, 113, 117, 119, 123, 130, 141, 151, 162; Supplicationes Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 51; Materiały do dziejów reformacji w Krakowie. Zaburzenia wyznaniowe w latach 1551-1598. Wr. 1962 s. 92, 116.

Bp Edward Ozorowski

Solski Stanisław (1622-1701), jezuita, teolog ascet.

Urodził się w Kaliszu w rodzinie mieszczańskiej 21 IX 1622 r. Uczęszczał do szkół kaliskich. Po ukończeniu retoryki wstąpił do zakonu jezuitów 9 VIII 1638 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1638-1640), filozofię i matematykę studiował w Kaliszu (1641-1644), a teologię w Poznaniu (1647-1651). Uczył gramatyki i syntaksy w Poznaniu (1644-1646), poetyki w Krośnie (1652-1653) i retoryki w Kamieńcu (1653-1654).

Wiosną 1654 r. wyjechał do Turcji jako kapelan poselstwa Bieganowskiego; w Konstantynopolu przebywał do 1661 r., pracując wśród jeńców polskich i ucząc się j. tureckiego i włoskiego. W tym też czasie prowadził naukową korespondencję z matematykiem A. Kircherem. W latach 1663-1667 przebywał we Lwowie, a następnie był kapelanem dworskim i obozowym Jana Sobieskiego (1667-1670). W 1670 r. osiadł w kolegium krakowskim św. Piotra i przez 12 lat prowadził rozbudowę kolegium. W latach 1682-1683 był wicerektorem i mistrzem nowicjatu u św. Szczepana w Krakowie, a następnie wrócił do kolegium krakowskiego i zajmował się architekturą, nadzorując m. in. budowę klasztoru sióstr wizytek. W dziełach matematycznych był praktykiem o dużym doświadczeniu, pisał też dzieła ascetyczne i propagował częstą Komunię św. Zmarł w Krakowie 8 I 1701 r.

I.

1. Nauka o częstym używaniu Najświętszego Sakramentu i sto sposobów uczczenia Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie. Kraków 1671 Dziedz. Krzysztofa Schedla 8° k. nlb. 8, s. 208. — Toż. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16° s. 158. — Toż w skróceniu. Kr. 1891 Druk. Czasu 16° s. 123. — Toż. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 123. — Toż. W: P.

SKARGA: Nauki o Przenajśw. Sakramencie. Kr. 1900 s. 245-362. — Toż. Kr. 1902 Druk. Czasu 16° s. 123.

II.

1. Prawdziwego wesela doznany konterfekt przy znakomitych ślubinach sławetnego P. Jana Solskiego i P. Jadwigi Foltynowej w Pleszewie roku Pańskiego 1654. [Kalisz] 1654 4° k. nlb. 8.

2. Machina motum perpetuum exhibens sine ullo adminiculo atque naturaliter decurrentis, absque ullo animali, absque sole, igne... per solam duorum ponderum artificiosam pugnam... Varsaviae 1661 4° k. nlb. 2.

3. Machina exhibendo motui perpetuo artificiali idonea mathematicis ad examinandum et perficiendum proposita... Cracoviae 1663 Vid. et Haer. Fr. Cezary 4° k. nlb. 7, s. 68, tabl. 3. — Toż. W: K. SCHOTT: Technica curiosa. Pars 2. Herbipoli 1687 s. 774-818.

4. Rozmyślania codzienne na rok cały... na pięć części rozłożone... Kraków 1676 Franc. Cezary 8° cz. 1 k. nlb. 19, s. 415; Cz. 2: 1677 s. 462; Cz. 3: 1677 s. 463-918; Cz. 4: 1681 s. 919-1354. — Toż pt. Rozmyślania na wszystkie dni całego roku. Oprac. H. JACKOWSKI. Cz. 1-2. Kr. 1902 Druk. A. Koziańskiego 16° cz. 1 s. XXVIII, 738; Cz. 2 s. 741-1409. — W osobnej odb. z tej książki wydano: Krótka nauka o rozmyślaniu. Kr. 1902 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 32.

5. Geometra polski to jest nauka rysowania, podziału, przemienienia i rozmierzania linii, angułów, figur i brył pełnych... Kraków 1683 G.M. Schedel 4° k. nlb. 15, s. 288, tabl. 3; Księga 2: 1684 k. nlb. 3, s. 152, tabl. 9; Księga 3: 1686: k. nlb. 2, s. 204, tabl. 12. — Fragm. w: T. NOWAK: Cztery wieki polskiej książki technicznej 1450-1840. W. 1961 s. 106-107.

6. Prognostyk życzliwy Janowi III królowi polskiemu pewnego nad Turczynem zwycięstwa w r. 1683. B. m. r. 2° k. nlb. 3.

7. Praxis nova et expeditissima mensurandi geometrice qua suis distantias, altitudines et profunditates... sine usu ordinario regulae proportionum, quam auream seu trium vocant... Cracoviae 1688 Franc. Cezary 4° k. nlb. 8, s. 136, tabl. 8.

8. Architekt polski to jest nauka ulżenia wszelkich ciężarów, używania potrzebnych machin ziemnych i wodnych, stawiania ozdobnych kościołów małym kosztem... Kraków 1790 Mik. Alex. Schedel 2° k. nlb. 3, s. 200, tabl. 38. — Toż. Wyd. J. BURSZTA, C. ŁUCZAK. Wr. 1959 8° s. XXXII, 431. Źródła do dziejów nauki i techniki. Nr 2. — Fragm. w: T. NOWAK: Cztery wieki polskiej książki technicznej 1450-1850. W. 1961 s. 109-112.

9. Listy: 5 listów do A. Kirchera z 1654-1655. Rkps Arch. Uniw. Gregoriańskiego w Rzymie. Odpisy w BN., Biblioteka Ord. Zamojskich, sygn. 1362. Fotokopie w ATJ Kr. — Do K. Schotta z 1662. Wyd. K. SCHOTT: Technica curiosa. Herbipoli 1687 s. 773.

III.

Nowy Korbut T. 3 s. 275-276, tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1372-1374; Solski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 35/36 s. 414; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce 968-1831. W. 1932 s. 61; MAYENOWA M.R.: Walka o język w życiu i literaturze staropolskiej. Wyd. 2. W. 1955 s. 138; SOBIESKI J.: Listy do Marysieńki. Oprac. L. KUKULSKI. W. 1962 s. 207, 239, 309; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 191; ALEKSANDROWICZ S.: Rozwój kartografii Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku. P. 1971 s. 99-100; POPLATEK J., PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 202-203; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 633.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Sołtanowski Jonasz Ignacy (1800-1889), bazylianin, autor pamiętnika. Urodził się 1 II 1800 r. w pow. słonimskim w ubogiej rodzinie szlacheckiej wyznania rzymsko-katolickiego jako syn Bazylego i Magdaleny. Osierocony w 5-tym roku życia wychowywał się u proboszcza Dionizego Pachinkiewicza, wykonując obowiązki służącego. W 1817 r. udał się do klasztoru bazylianów w Leszczu i tam jako pomocnik zakrystiana począł się uczyć. W 1820 r. przyjęto go do nowicjatu bazylianów w Byteniu, a po ukończeniu nauki w zakresie szkoły średniej, a następnie teologii i po zmianie obrządku wyświęcono na kapłana w 1830 r. Został eklezjarchą (rektorem cerkwi) i kaznodzieją w Leszczu.

Prześladowany po kasacie unii przez bpa J. Siemaszkę i zsyłany do różnych monasterów prawosławnych, a nawet więziony, nie przyjął do końca życia prawosławia. Ostatecznie w 1852 r. dano mu spokój. Zaopatrzony w 100-rublową roczną pensję mieszkał do śmierci w Nieżynie. Zmarł 11 XII 1889 r. i po katolicku został pochowany.

Jego pamiętnik jest ważnym źródłem do dziejów bazylianów w Cesarstwie Rosyjskim po 1839 r.

I.

1. Pamiętnik unity bazylianina. Wyd. [E. IWANOWSKI] Eu. HELENIUSZ: Wspomnienia polskich czasów. T. 1. Lw. 1894 s. 207-215. Rkps w Bibl. Jag., sygn. 5915.

III.

Pamiętnik unity bazylianina, jw. *Ks. Hieronim Eug. Wyczawski*

Sołtyk Kajetan Ignacy h. własnego (1715-1788), biskup kijowski, potem krakowski, autor pism o Akademii Krakowskiej.

Syn kasztelana lubelskiego Józefa i Konstancji z Drzewickich, urodzony 12 VI 1715 r., nauki pobierał na dworze swego krewnego, arcyba T. Potockiego, studiował też w Rzymie w latach 1735-1737 i uzyskał w Sapienzy doktorat. Obdarzony kanonikatem łowickim, scholasterią łęczycką i kanonikatem gnieźnieńskim przeniósł się po śmierci Potockiego na dwór bpa krakowskiego kard. Lipskiego i uzyskał od niego kanonikat krakowski. W 1749 r. mianowany biskupem tyt. emauzyjskim, został koadiutorem bpa kijowskiego S. Ożgi i rozpoczął owocną działalność w tamtejszej diecezji, a należąc do przybocznej rady królewskiej, dał się poznać jako gorliwy reformator życia publicznego. W 1756 r. został biskupem kijowskim, a w 1759 r. objął biskupstwo krakowskie. Dążąc do odrodzenia Kościoła i Ojczyzny, gromadził koło siebie ludzi rozumnie myślących. Z polecenia króla dokonał wizytacji Akademii Krakowskiej i przygotował memoriał o jej stanie. W odniesieniu do Wydziału Teologicznego nie wysunął postulatów nowatorskich, lecz starał się o zapewnienie mu wyższego poziomu.

Za sprzeciwianie się na sejmie uchwale o przywilejach dla dysydentów został porwany na rozkaz posła rosyjskiego Repnina i wywieziony do Kaługi. Po pięcioletnim wygnaniu powrócił w 1772 r. do kraju, lecz poważnie chory. Widoczny u niego rozstrój nerwowy powodował niezdolność do sprawowania rządów w diecezji. Kapituła umieściła go w zamku kieleckim, a rządy w diecezji objął bp płocki Michał Poniatowski, przyjęty przez Sołtyka na koadiutora cum iure succesionis. Spowodowany tymi wydarzeniami konflikt z kapitułą krakowską, znalazł odbicie w szeregu pism drukowanych przez obie strony. Inne pisma bpa Sołtyka, często o charakterze druków ulotnych, mają wartość materiałów źródłowych do dziejów Kościoła i Polski. Cenne są jego mowy w senacie i na sejmach, szczególnie zaś memoriał o stanie Akademii Krakowskiej. Bp Sołtyk zmarł w Kielcach 31 VII 1788 r.

I.

1. Diariusz wizyty Akademii Krakowskiej przez... tejże Akademii kanclerza i wizytatora, od Stolicy Apostolskiej i Najjaśniejszego Króla... Stanisława Augusta... delegowanego dnia 8 miesiąca lipca w roku niniejszym 1765 w Krakowie zaczętej. B. m. r. 2° k. nlb. 6.

2. Informacja krótka o Akademii Krakowskiej... Stanisławowi Augustowi... w Warszawie roku 1766 podana przez... B. m. r. 4° k. nlb. 8.

II.

1. [Przemowa i kazanie]. W: Anioła z obronną ręką to jest prześwietnego Województwa Kijowskiego wprowadzającego korony od Ojca św. Benedykta XIV... na ukoronowanie obrazu Najśw. Panny Marii do kościoła OO. Karmelitów Bosych konwentu berdyczowskiego relacja. Roku... 1752. B. m. r. 2° ark. 10.

2. Dekret o zamęczeniu przez Żydów dziecięcia katolickiego w grodzie żytomierskim. A naprzód Kopia listu JW. JM. X. Kajetana Imci Arcybiskupa Lwowskiego z Żytomierza ferowany. Kraków 1753 w Druk. Seb. Hebanowskiego 2° ark. 2.

3. Dziękowanie J.W. Jmi Xiędza Biskupa Kijowskiego za toż biskupstwo na senatus consilium w Warszawie dnia 30 Octobra 1758 i Zdanie tegoż Biskupa na propozycje do tronu. B. m. r. ark. 1.

4. Epistola Celsissimi Principis Cajetani Sołtyk Nominati Episcopi Cracoviensis ad Venerabile Capitulum Cracoviense, die 21 Decembris 1758. Varsaviae b. r. 2° k. 1. Z tym wydrukowano: Responsum Venerabilis Capituli Cracoviensis die 29 Decembris 1758.

5. Okólnik. W Kielcach 15 czerwca 1759. B. m. r. 2° k. 1.

6. Processus per Cajetanum Ignatium Sołtyk Episcop. Cracov. editum. Kielciis 20 Aprilis 1749. B. m. r. 2° k. 1.

7. Okólnik. W Warszawie 10 Decembris 1759. B. m. r. 2° k. 1.

8. Proces względem Żydów wydany przez Kajetana Ignacego Sołtyka biskupa krakowskiego r. 1759. B. m. r. 2° s. 1.

9. Proces względem wypłacenia podatku publicznego Wojsku Koronnemu przez Cajetana Sołtyka biskupa krakowskiego wydany. 1759. B. m. r. 2° s. 1.

10. Cajetanus Ignatius Sołtyk... universo Clero... die 18 Mensis Julii 1760. B. m. r. 2° plakat. List pasterski.

11. Epistola pastoralis ad Clerum Dioecesis Cracoviensis Lublini sub tempus Visitationis nostrae generalis d. 16. Febr. 1760. B. m. r. 2° ark. 1.

12. Processus ad Clerum pro implorando divino auxilio comitiis Regni generalibus. Dat. Varsaviae d. 18 Iulii 1760. B. m. r. 2° plakat.

13. List okólny do Duchowieństwa, zawierający rozmaite przepisy tyczące się wykonywania obrządków religijnych. Dan w Krakowie w pałacu naszym biskupim d. 18 kwietnia 1761. B. m. r. 2° k. 1.

14. Mowa Xiążęcia JMci Sołtyka biskupa krakowskiego podczas Senatus Consilium miana. Anno 1761 Die 13 Maii w Warszawie. B. m. r. 2° k. 4.

15. Processus supplicationum pro felicissimo successu Ordinum regni sub tempus comitiorum extraord. Dat. Varsaviae 11 Martii 1761. B. m. r. 2° plakat.

16. Indulgentiae plenariae Clementis XIII pro quadraginta horarum oratione ecclesiis urbis Cracoviae ad decennium concessae. Opatoviae 14 Lutego 1762. B. m. r. 2° k. 2.

17. Mowa J. O. Xcia JMci Biskupa krakowskiego na Senatus Consilium miana w Warszawie die 25 Octobris Anno 1762. B. m. r. 2° ark. 1.

18. Ordynacja Procesji w Oktawy Bożego Ciała. De dato Kraków 16 maja 1762. B. m. r. 2° k. 2.

19. Processus suplicationum pro felici successu consiliorum tempore Comitiorum Generalium Ordinariorum per Cajetanum Ignatium Episcopum Cracov. editus 1762. B. m. r. 2° k. 1.

20. Votum Xcia Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego na Senatus consilium 8 marca 1763. B. m. r. 2° k. nlb. 4.

21. Edictum premonitivum Regularium in quibusdam articulis per Cajetanum Ignatium Sołtyk editum 1763. B. m. r. 2° k. 1.

22. Edictum ordinativum quatenus Regulares praevio examine approbentur... per Cajetanum Sołtyk editum 1763. B. m. r. 2° s. 1.

23. Proces nakazujący Supplikacje o szczęśliwy sukces sejmu konwokacji i elekcji. Dat. Kielce 14 stycznia 1764. B. m. r. 2° s. 1.

24. Dziękczynienie za przebyte szczęśliwie interregnum i obranie N. Króla. Dat. w Kielcach 4 paźdź. 1764. B. m. r. 2° ark. 1.

25. Mowa J. O. Xiążęcia Imci Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego na Sejmie Coronationis króla Imci Stanisława Augusta, miana dnia 7 miesiąca Grudnia Roku Pańskiego 1764. B. m. r. 2° k. 2.

26. Edictum praescribens jejunium, supplicatio... pro successu congressus in ordine ad Compositionem inter status celebrandi per Cajetanum Ignatium Sołtyk Episcopum Cracov. De dato Promnik 21 Augusti 1765. B. m. r. 2° k. 1.

27. Proces przedsejmowy nakazujący Supplikacje i modlitwy o szczęśliwy sukces. B. m. 1766 2° plakat.

28. Mowa J.O. Xcia IMci Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego. Xiążęcia Siewierskiego miana w Warszawie na Senatus Consilium 7 Martii 1766. B. m. r. 2° ark. 2.

29. Proces o exekwie i msze za duszę JW. Michała Sołtyka kasztelana siewierskiego. Dan w Borzęcinie w pałacu biskupim 14 lipca 1766. B. m. r. 2° s. 1.

30. Mowa... na Sejmie Ordynaryjnym

Warszawskim miana dnia 11 Miesiąca Października R. P. 1766. B. m. r. 2° k. nlb. 6. — Toż w j. włoskim: Allocuzione al ré ad Ordini del Regno di Polonia interno al non doversi in esso permettere ai Dissidenti dalla Religione Cattolica il publico exercizio delle di loro Sette fatta nella Dieta generale di tutto dello regno in Varsavia il 11 Ottobre 1766 e tradotta dall'Idioma Polono in Latino e da questo in Italiano. In Roma 1767 nella Stamperia del Chracas, presso S. Marco al Corso 4°.

31. Mowa... na Sejmie Ordynaryjnym Warszawskim miana dnia 21 Octobris Roku 1766. B. m. r. 2° k. 2.

32. Mowa... miana dnia 22 Octobris Roku 1766. B. m. r. 2° k. 2.

33. Mowa... miana dnia 30 Octobris 1766. B. m. r. 2° ark. 1.

34. Mowa... miana dnia 6 Novembris 1766. B. m. r. 2° k. 2.

35. Mowa... miana. Dnia 12 Novembris 1766. B. m. r. 2° k. nlb. 4.

36. Mowa... miana. Dnia 20 Novembris 1766. B. m. r. 2° ark. 1.

37. Mowa... miana Dnia 22 Novembris 1766. B. m. r. 2° k. nlb. 4.

38. Mowa... miana Dnia 27 Novembris 1766. B. m. r. 2° ark. 1.

39. Mowa... miana dnia 28 Novembris 1766. B. m. r. 2° k. 2.

40. Mowa... miana 29 Novembris 1766. B. m. r. 2°.

41. Proces obwieszczający Artykuły Nieunitom i Dyssydentom ostrzeżenie. Dat. 13 stycznia r. 1767. B. m. r. 2° k. 2.

42. Kopia Listu J.O. Xcia IMCi Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego Xcia Siewierskiego, do Województw i Ziem de Datum w Warszawie Die 15 Augusti 1767 na Sejmiki przedseymowe. B. M. r. 2° k. nlb. 2.

43. Mowa miana na Seymie Extraordynaryjnym 5 Octobris Roku 1767. B. m. r. 2° ark. 1.

44. In negotio praetensae ab Acatholicis administrationis Sacramentorum. B. m. r. [1767] 2° k. 7.

45. Proces nakazujący modlitwy etc. o szczęśliwy sukces Sejmu. Dan w Warszawie... dnia 28 sierpnia Roku 1767. B. m. r. 2° plakat.

46. Instrukcja... swemu synowcowi Stanisławowi kasztelanicowi warszawskiemu pisana w Kałudze w czasie niewoli tegoż J.O. Xiążęcia JMCi Roku 1771. B. m. r. 4° k. nlb. 11. — Toż w j. franc. Instruction du Prince Sołtyk evêque de Cracovie à son neveu Stanislas kastellanic de Varsovie, ecrita a Kaługa dans la detention du dit Prince l'an 1771.

47. Proces obwieszczający Diecezją o powrocie do ojczyzny. Dan w Warszawie 13 lutego 1773. B. m. r. 2° plakat.

48. Rozporządzenie, dat. w Warszawie d. 5 marca 1773. B. m. r. 2° ark. 1.

49. Venerabili Fratri Cajetano Episcopo Cracoviensi Clemens P.P. XIV. Romae datae die VI et XX Martii 1773. B. m. r. Zawiera też odpowiedź bpa Sołtyka na listy papieskie.

50. Proces nakazujący msze i modlitwy za duszę wojewody łęczyckiego. Dan w Krakowie d. 12 lipca 1773. B. m. r. 2° plakat. Dotyczy Tomasza Sołtyka.

51. Proces nakazujący dzwonienie i modlitwy za X. Szeptyckiego biskupa... Dnia 19 sierpnia 1773 w pałacu biskupim.

52. Proces za duszę JW. J. Pana Chorążego Margrabi Pinczowskiego Karola Myszkowskiego Wielopolskiego. Dan w Krakowie 1 stycznia 1774. B. m. r. 2° k. 1.

53. Proces za duszę JW. JM. X. Załuskiego biskupa kijowskiego przez... Dnia 17 stycznia 1774. B. m. r. 2° s. 1.

54. Proces za duszę JW. wojewody sandomierskiego Jana Wielopolskiego d. 14 marca 1774. B. m. r. 2° s. 1.

55. Proces nakazujący modlitwy z dzwonieniem za zmarłego Ojca S. Klemensa XIV i o szczęśliwe obranie nowego Papieża przez... 4 października 1774. B. m. r. 2° s. 1.

56. Doniesienie o obraniu Ojca Świętego z przepisem modlitw przez... 1775. B. m. r. 2° s. 1.

57. List pasterski o kanonizacji S. Jana Kantego. W Krakowie 27 maja 1775. B. m. r. 2° plakat.

58. Obwieszczenie względem nabożeństwa z oktawą na cześć ś. Jana Kantego dnia 15 i 16 lipca 1775 r. odprawić się mające. Kraków 1775 2° plakat.

59. Proces obwieszczający świąt zmniejszenie... D. 6 lipca r. 1775. B. m. r. 2° k. 2.

60. Proces o składkę po 6 zł. od komina pro Subsidio Charitativo. Dat. 1 paźdz. 1775. B. m. r. 2° k. 2.

61. Proces rozporządzający lustracje wszystkich intrat duchownych w Diecezji krakowskiej w Polsce leżącej. [20 października 1775]. B. m. r. 2° k. nlb. 4.

62. Prohibitio gestandorum distinctionum per Canonicos gratiales. Cracoviae, 15 Mensis Martii. B. m. r. 2° s. 1.

63. Doniesienie o mającym się odprawić Jubileuszu wielkim w Krakowie. Kraków 24 lutego 1776. B. m. r. 2° s. 1.

64. Instructio super Jubileo magno per Sanctissimum Dominum nostrum Dominum Pium PP. VI ad universum orbem catholicum in anno 1776 extenso ad Parochos, Concionatores et Confessarios

Dioecesis Cracoviensis. Romae 1776 ex Typographia reverendae Camerae Apostolicae recusum Cracoviae typis Seminarii Episcopalis Academico Diocesani 4° k. nlb. 8.

65. Allgemeines Heiliges Jubel-Jahr unter dem Pabst-Thum der Päbstlichen Heiligkeit Pii des VI dieses Nahmens welches Anno 1775 zu Rom celebrieret, ietzt aber in allen Catholischen Oertern durch die gantze Welt verbreitet worden, Promulgiret zu Krakau, wie auch in dessen gantzen Gebiet anno Domini 1776 von... Gedruckt zu Krakau, in der Collegii Majoris Druckerey (1776) 8° k. nlb 16.

66. Proces o składkę pro Subsidio Charitativo po 6 zł. i groszu srebrnym od komina. 23 listopada 1776. B. m. r. 2° k. 1.

67. Rozporządzenie porządku jubileuszowego w Krakowie i na przedmieściach. Dnia 14 marca 1776. B. m. r. 2° plakat.

68. Przydanie do porządku jubileuszowego przez... 1776. B. m. r. 2° k. 1.

69. Indultum exponendi Ssmum Sacramentum in Ecclesia. 1777. B. m. r. 2° s. 1.

70. Proces za duszę JO. Xcia JMci Prymasa Gabriela Podoskiego 22 kwietnia 1777. B. m. r. 2° s. 1.

71. Proces nakazujący modlitwy za duszę wojewodziny łęczyckiej. Dan w Krakowie 6 listop. 1778. B. m. i dr., fol., k. 1. Dotyczy Antoniny z Małachowskich Sołtykowej.

72. Proces rozporządzający dzwonienie i modlitwy za dusze śp. JO. JMP. Wacława Rzewuskiego kasztelana krak. D. 6 listopada 1779. B. m. r. 2° s. 1.

73. Proces za duszę JW. JMX. Młodziejowskiego biskupa poznańskiego, kanclerza w. kor. w Krakowie 27 marca 1780. B. m. r. 2° k. 1.

74. Proces rozporządzający dzwonienie i modlitwy za duszę śp. JW. JM. P. kasztelana warszawskiego Macieja Sołtyka. 1780. B. m. r. 2° k. 2.

75. Proces za duszę JW. JMP. Jacka Ogrodzkiego sekretarza w. kor. w Krakowie 16 czerwca 1780. B. m. r. 2° k. 1.

76. Proces o modlitwy za JW. Józefa Sołtyka kawalera Orderu Lwa Pruskiego. W Krakowie 24 lipca 1780. B. m. r. 2° k. 1.

77. Doniesienie Biskupa Krakowskiego de altaribus privilegiatis 19 lipca 1780. B. m. r. 4°.

78. Proces rozporządzający dzwonienie i modlitwy za duszę śp. JW. JMX. Wacława hr. Sierakowskiego arcy-biskupa lwowskiego... w Krakowie 30 października 1780. B. m. r. 2° k. 1.

79. Proces o wyderkach, zapisach, długach kośc. na dobrach ziem. w Galicji. W Krakowie 30 listopada 1780. B. m. r. 2° k. 1.

80. Proces nakazujący dzwonienie, exekwie, msze i modlitwy za Najjaśniejszą Marię Teressę Cesarzową, Królową Apostolską. w Krakowie 10 grudnia 1780. B. m. r. 2° ark. 1.

81. Interdictum et inhibitio contra V. Capitulum Cathedrale. Datum Cracoviae die 11 Mensis Februarii Anno 1782. B. m. r. 2° s. 1.

82. List J. O. Pasterza cum monitione ad Capitulum. Datum Cracoviae die 11 Februarii A. D. 1782. B. m. r. 2° k. 1. — Jest to odpowiedź na równocześnie ogłoszone przez bpa Sołtyka pismo kapituły, któremu dał nagłówek: Kopia Listu albo raczej głupiego, nierozumnego, ze wszech miar niegodziwego (a od Całego Świata z wielką wzgardą, i urąganiem się nad temi Głupcami co ważyli podpisać go) Paszkwilu, Kapituły Krakowskiej do J. O. Xsiążęcia JMci Kajetana Sołtyka biskupa krakowskiego de Die 8 Februarii Anno 1782. in Stuba Capitulari. B. m. r. 2° k. nlb. 2.

83. Obwieszczenie o mającej się odprawić wizycie kościołów w dziewięciu dekanatach. Kraków 28 stycznia 1782. B. m. r. 2° k. 2.

84. Ogłoszenie po całej Diecezji w Królestwach Polskim i Galicyjskim zrzucenia z urzędu audytorskiego JMci Xsiędza Olechowskiego archidyakona krakowskiego. Dat. Kraków 10 Lutego 1782. B. m. r. 2° plakat.

85. Obwieszczenie ex officio curiae episcopalis Crac., aby duchowni opisali, co i wiele tracą w Galicji w dziesięcinach, mesznym, wyderkach, zapisach, pensjach. W Krakowie 20 listopada 1782. B. m. r. 2° k. 1.

86. Proces względem zachowania postu. W Krakowie 10 lutego 1782. B. m. r. 2° k. 1 .

87. Przywilej na kanclerstwo Xsięstwa Siewierskiego. Dat. w Krakowie 13 lutego 1782. B. m. r. 2° plakat.

88. Proces nakazujący msze, dzwonienie i modlitwy za duszę Najj. króla Augusta III. Dat. 18 paźdz. 1783. B. m. r. 2° k. 1.

III.

RUDNICKI A.: Biskup Kajetan Sołtyk 1715-1788. Kr. 1906. — Ponadto: ESTREICHER S.: T. 29 s. 58-67; Z[AREMBA] A.: Sołtyk Kajetan Ignacy. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 159; A[RCHUTOWSKI] R.: Sołtyk Kajetan Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 4-5; SKAŁKOWSKI A.: Biskup

Sołtyk. W: Tegoż: O cześć imienia polskiego. Lw. 1908 s. 43-118; KONOPCZYŃSKI W.: Do charakterystyki bpa Sołtyka. *Kwart. Hist.* R. 24: 1910 s. 468-494; PĘCKOWSKI M.: Józef Olechowski archidiakon i sufragan krakowski 1735-1806. Kr. 1926 według indeksu; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 557; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Wr. 1957; MÜLLER W.: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 69-70, 233, 255-257; LITAK S.: Struktura i funkcje parafii w Polsce. Tamże, s. 291, 323, 463; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 633-634; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 18.

Ks. Marian Banaszak

Sołtyk Kajetan Jacek h. własnego (1732-1773), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się ok. 18 VIII w Żelichowie w dzisiejszym woj. tarnowskim jako syn Michała woj. sandomierskiego i Józefy. Do zakonu paulinów wstąpił w 1750 r., profesję złożył 24 X 1751 r. Teologię studiował w Krakowie na Skałce oraz w Trnawie na Słowacji. Święcenia kapłańskie otrzymał w Krakowie 18 VII 1756 r. Był korepetytorem filozofii, a po roku jej profesorem na studium paulińskim, następnie został mianowany kaznodzieją świątecznym na Jasnej Górze, profesorem teologii w domu studiów w Warszawie, otrzymując wtedy doktorat teologii. Przez pewien czas wykładał także teologię w Krakowie, piastując godność doradcy prowincjała. Był przeorem w Beszowie, gdzie wypadło mu przeżyć wiele przykrości od Rosjan i konfederatów.

Sołtyk był bliskim krewnym swego imiennika Kajetana Ignacego, bpa krakowskiego, zakonnikiem o szlachetnych obyczajach. Wniósł do zakonu wkład 6000 zł, które zapisał na dobrach Słupca k. Pacanowa konwentowi krakowskiemu. Zmarł w 3 I 1773 r.

I.

1. Assertiones ex universa theologia... Tyrnaviae... anno 1758 mense Augusto... publice propugnaret... praeside R. P. Gasparo Gindl. W: A. SANDINUS: Vitae Pontificum Romanorum... Tyrnaviae 1756 k. nlb. 20 na początku dzieła.

2. Tractatus speculativo-dogmaticus in 1-mam 2-dae divi Thomae doctoris Angelici de virtutibus, et peccatis, gratia, iustificatione et merito, traditus in Rupellano conventu... explanatus a... manu vero fidelis sibi discipuli ac grati fratris Evaristi Grzybowski... exaratus, anno,... 1765 vergente in 1766. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 26 k. 3-91v.

II.

1. Aquila in montibus myrrhae et thuris quiescens sive Christus patiens in documentum debiti obsequii ob munificentias copiosas Celsissimo Principi... Cajetano Sołtyk episcopo Cracoviensi... praesentatus et oblatus a... anno Domini 1763 diebus Octobris. Varsaviae (1763) 4° k. 3.

III.

Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H. D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 28: 1974 s. 238-239. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 224, 708; Rkps AJG, sygn. 1422: Profesje składane w konw. św. Barbary. 1745-1752, s. 247-249; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 286, 296.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Sołtyk Michał h. własnego († 1814), prałat kilku kapituł, autor dysertacji teologicznej.

Syn Józefa, miecznika sandomierskiego, i Katarzyny Lipowskiej odbył w 1763 r. po powrocie ze studiów w Rzymie publiczną dysputę teologiczną u misjonarzy w Warszawie. Zostawszy księdzem, zawdzięczał w wielkiej mierze swą karierę duchowną stryjowi bpowi krakowskiemu Kajetanowi Ignacemu Sołtykowi. Już w 1761 r. został dziekanem sandomierskim, a niebawem kustoszem krakowskim, w 1775 r. otrzy-

mał archidiakonat zawichojski, w 1780 koadiutorię a w 1782 samą dziekanię krakowską, w 1785 koadiutorię, a w 1787 r. kantorię gnieźnieńską. Był poza tym kustoszem kieleckim i proboszczem w Pacanowie. W 1766 r. jeździł do Rzymu z relacją o stanie Diecezji Krakowskiej swego stryja Kajetana Ignacego, a w 1768 r. ponownie w sprawie tegoż stryja więzionego w Kałudze. Wysłany w 1785 r. przez kapitułę gnieźnieńską na Trybunał Koronny w Piotrkowie został jego prezydentem. Po zakończeniu kadencji otrzymał urząd referendarza koronnego i order Orła Białego.

Rezydował Sołtyk głównie w Krakowie, gdzie na dworze stryja biskupa był wpływową osobistością, a po jego śmierci prosił króla o biskupstwo krakowskie, lecz go nie dostał. Był zapalonym kolekcjonerem medali, pierścieni, drogich kamieni, obrazów i książek. Dał wybić medal na cześć swego przodka Michała, wiozącego z Moskwy koronę Władysławowi IV. Zbiory swe podarował Akademii Krakowskiej, w czym samych drogich kamieni 1965. Nie zachowała się cenna jego biblioteka, gdyż po jego śmierci ją rozdrapano. W okresie sejmu wielkiego ogłaszał polemiczne broszury w obronie stanu duchownego. Zmarł w Krakowie 20 X 1814 r., pochowany w katedrze wawelskiej.

I.

1. Propositiones theologicae quas... publice propugnandas exponit... 1763. Varsaviae [1763] Typis Scholarum Piarum 4° k. A-F_4.

II.

1. Mowa... przy zaczęciu Trybunału w Piotrkowie miana dnia 1 września 1785. B. m. r. 2° k. 2.

2. Mowa... miana w Lublinie przy limicie Trybunału r. 1786 miesiąca grudnia dnia 20. B. m. r. 8° k. nlb. 8.

3. Czyny niektóre działane w Polsce przez osoby stanu duchownego religii, społeczeństwu ludzkiemu i krajowi pożyteczne. B. m. 1790 8° k. nlb. 16.

4. Ocalenie prawdy poświęconej przyszłości. [Kraków 1790] 16° k. nlb. 5. — Jest to odpowiedź na pismo: Co się dzieje z nieszczęsną Ojczyzną, autorstwa KOŁŁĄTAJA lub JEZIERSKIEGO.

5. Przekł.: List pasterski Elleona biskupa tulońskiego do wiernych swych diecezjanów w roku 1790 pisany, przez... wyłożony przydatkiem not, wykładem prawideł i stałości duchowieństwa jego tudzież stosownymi do listu uwagami politycznymi pomnożony pracą i kosztem tłumacza. W Krakowie 1795 w Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 238, k. 1.

6. Encyklopedia wiadomości elementarnych czyli pierwsze rysy i wyobrażenia nauk i kunsztów dla użytku młodzieży przez... w częściach 2 pracą i kosztem autora. W Krakowie 1798 w Druk. Szkoły Głównej 8° k. nlb. 3, s. 119.

7. Myśli i przypadki pamięci godne z czytania książek zebrane z przydatkiem uwag... przez... Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1964 I k. 1-126.

III.

[Nekrolog]. *Dz. Wil.* T. 1: 1815 s. 573-574; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 73-74; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 3 s. 574-575; SOŁTYK I. K.: Instrukcja do cudzych krajów wyjeżdżającemu Imci ks. kantorowi krakowskiemu [Michałowi Sołtykowi] od... Podał W. SIARKOWSKI. *Prz. Katol.* R. [24]: 1886 nr 28 s. 438-439; nr 29 s. 452-454; SIAR-[KOWSKI] W.: *Kilka dat do biografii* ks. Michała Sołtyka. *Prz. Katol.* R. [24]: 1886 nr 30 s. 472; RUDNICKI K.: Biskup Kajetan Sołtyk 1715-1788. Kr. 1906 s. 97, 157, 226, 242; WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 276-277; PECKOWSKI M.: Józef Olechowski archidiakon i sufragan krakowski 1735-1806. Kr. 1926 s. 26, 57, 58, 60, 135, 175; PACHOŃSKI J.: Drukarze, księgarze i bibliofile krakowscy 1750-1815. Kr. 1962 s. 17, 247; MROZOWSKA K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach od 1795-1850. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 133.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sosnowski Jan, krypt.: X. J.S., (1880-1918), misjonarz, historyk Kościoła.

Urodził się 29 IV 1880 r. we wsi Miedzna k. Pszczyny z ojca Kle-

mensa Sosny i matki Katarzyny Zuber. Ze szkoły elementarnej we wsi rodzinnej przeszedł w 1894 r. do Małego Seminarium XX. Misjonarzy w Krakowie, po ukończeniu którego wstąpił w 1898 r. do zgromadzenia misji. Studia teologiczne ukończył u misjonarzy i w 1906 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jeszcze jako kleryk rozpoczął studiować historię na Uniw. Jagiellońskim i studia te kontynuował po święceniach. Sposobiąc się do doktoratu, przygotował rozprawę o zatargu arcybpa M. Dunina z rządem pruskim, stopnia jednak nie uzyskał. Od 1906 r. do śmierci wykładał w zakładzie teologicznym misjonarzy w Krakowie historię Kościoła i patrologię.

Interesowały Sosnowskiego również misje wśród pogan oraz sprawy miłosierdzia chrześcijańskiego. Od 1906 r. redagował propagujące misje „Roczniki Papieskiego Dzieła św. Dziecięctwa", a od 1910 r. organ Konferencji Męskiej św. Wincentege „Miłosierdzie Chrześcijańskie". Podniósł poziom tych pism i zwiększył znacznie liczbę prenumeratorów. Z myślą o misjach i pracy charytatywnej pisał, względnie przekładał książki i zasilał drobnymi artykułami oba redagowane przez siebie pisemka. Zmarł na zawał serca 17 VII 1918 r.

I.

1. Misje w Persji. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 12: 1906 s. 185-203.

2. Zatarg arcybiskupa Dunina z rządem pruskim o małżeństwa mieszane. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 3 s. 310-323, 385-398; T. 4 s. 21-35.

II.

1. Nauki dla Stowarzyszenia św. Dziecięctwa. Kr. 1911 Nakł. Stow. św. Dziecięctwa, Druk. Związkowa 16° s. 176. W zbiorze tym jest 15 kazań Sosnowskiego (s. 5-133), z których 3 są przekładem nauk autorów francuskich MEUNIERA i BUSSLA.

2. Fryderyk Ozanam założyciel Konferencji św. Wincentego à Paulo. Kr. 1913 Nakł. „Miłosierdzia Chrześc.", Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 26. Osob. odb. z „Miłosierdzia Chrześcijańskiego" ze zm. tyt. R. 9: 1913 s. 1-13.

3. Potrzeba organizacji miłosierdzia. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 nr 26 s. 307-308; nr 27 s. 320-322.

4. Przekł.: Utwory dramatyczne dla młodzieży. Kr. 1914 Nakł. Stow. św. Dziecięctwa, Druk. Związkowa 16° s. nlb. 1, 302, nlb. 1. (Tłumaczenie utworów francuskich). — Toż. Wyd. 2 Kr. 1933 Pap. Dzieło św. Dziecięctwa 8° s. nlb. 4, 302.

5. Żywot św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Kr. 1915 Stow. św. Dziecięctwa 16° s. 150, nlb. 1, tabl. 1.

6. Podręcznik dla księży kierowników Dzieła św. Dziecięctwa Pana Jezusa. Kr. 1920 Nakł. Dzieła św. Dziecięctwa P.J., Druk. Związkowa 16° s. 77.

7. Red.: *Roczniki Papieskiego Dzieła św. Dziecięctwa.* (Kwartalnik). Od 1906 r. Umieścił w nich ponad 20 artykulików własnych.

8. Red.: *Miłosierdzie Chrześcijańskie.* (Kwartalnik). Od 1910 r. Umieścił w nim ok. 20 artykulików własnych.

III.

O[LEARSKI B.]: Ks. Jan Sosnowski. *Miłos. Chrześc.* R. 13: 1918 z. 4 s. 73-76; G[RACZYK] S.: Śp. ks. dyrektor Sosnowski. *Rocz. Dzieła św. Diec.* R. 34: 1918 z. 4 s. 130-139; TENŻE: Śp. ks. Jan Sosnowski. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 23: 1921 s. 113-121; Księga pamiątkowa trzechsetlecia zgromadzenia księży misjonarzy 1625-17/IV-1925. Kr. 1925 s. 142, 307; SCHLETZ A.: Wybitniejsi misjonarze Ślązacy w Polsce pierwszej połowy XX wieku. *Nasza Przeszł.* T. 44: 1975 s. 269-270.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sosnowski Platon (1799-1827), proboszcz grecko-katolicki, profesor Uniw. Wileńskiego, moralista, historyk Cerkwi Unickiej.

Urodził się 31 XII 1799 r. w Kleszczelach w pow. bialskim, gdzie jego ojciec Antoni, przyszły prezes gr.-kat. konsystorza metropolitalnego wileńskiego, był wtedy grecko-katolickim proboszczem. Do gimnazjum uczęszczał Sosnowski w Białymstoku, następnie jako kleryk unickiej Diecezji Brzeskiej studiował teologię w wileńskim Seminarium Głów-

nym w latach 1817-1821, gdzie uzyskał stopień magistra. Po rocznym urlopie zdrowotnym wrócił w 1822 r. do Seminarium Głównego i przygotował dwie rozprawy naukowe, na podstawie których uzyskał w 1823 r. doktorat teologii i prawa kan.

Po śmierci ks. J. Chodaniego w 1823 r. został Sosnowski zastępcą profesora na katedrze teologii moralnej i pastoralnej, a w 1826 r. profesorem nadzw. Po tym awansie przyjął święcenia kapłańskie w obrz. grecko-katolickim, ożeniwszy się uprzednio z córką ks. Antoniego Tupalskiego, prezesa gr.-kat. konsystorza brzeskiego. Niebawem otrzymał obok profesury probostwo w pow. nowogródzkim. Niezwykle uzdolniony i pracowity zbierał materiały do dziejów Cerkwii Uniçkiej w Polsce. Wybijał się też jako kaznodzieja. Zmarł na gruźlicę 4 X 1827 r. w 28 roku życia.

I.

1. Przywilej Zygmunta III dany ruskiemu duchowieństwu. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [4]: 1823 t. 3 s. 164-165.

2. Uwagi nad artykułem o hierarchii Kościoła ruskiego z rzymskim zjednoczonego. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [4]: 1823 t. 3 s. 434-438; T. 4 s. 222-231, 324-335, 469-488, 550-561.

3. Fundusz grecko-unickiego Wołczańskiego kościoła. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [5]: 1824 t. 3 s. 283-284.

4. Rzecz przy rozpoczęciu publicznej lekcji teologii moralnej przez... d. 1 października 1823 czytana. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 4 s. 9-24.

5. Wyd.: F. GIFTSCHÜTZ: Teologia pasterska podług... przez x. J. K. CHODANIEGO ułożona. Wil. 1824 Nakł. i Druk. Zawadzkiego 8° s. VIII, 336, 7.

6. Theologico-hermeneutica disquisitio de summo hermeneuticae sacra principio. Rkps nieznany.

7. Historico-canonica disquisitio de praecipuis differentiis inter disciplinam Ecclesiae Grecae et Latinae. Rkps nieznany.

II.

1. Kazanie o tajemnicach religii chrześcijańskiej miane w dzień św. Trójcy według obrządku greckiego rzymsko-unickiego. Wil. 1825 8°.

2. Kazanie o obowiązkach oświecenia się: W: *Kazania w czasie jubileuszu w kościele św. Jana uniwersyteckim parafialnym wileńskim miane na nieszporach i kompletach od dnia 28 marca do 13 kwietnia 1826.* Wil. 1826 s. 175-188.

3. Kazanie o próżności świata. Tamże, s. 209-229.

4. Kazanie o pokucie (i jej odwlekaniu). W: *Zbiór niektórych kazań* (mianych w czasie wielkiego jubileuszu roku 1826 mies. styczniu w mieście guberskim Wilnie odbytego). [Wil.] 1826 s. 89-110.

III.

BOBROWSKI [M].: Nekrolog Platona Sosnowskiego. *Dz. Wil.* R. 1828 t. 3 s. 311-317; KIRKOR H.: Przechadzki po Wilnie i jego okolicach przez Jana ze Śliwina. Wil. s. 249-250; SYMON F. A.: De catholica facultate in Universitate Litter. olim Vilnensi. W: *Acad. Eccl. Petrop.* Anno acad. 1888/89. Petropoli 1888 s. 59; ŻUKOVIČ P.: O profiessorach bogoslavskogo vilenskogo universiteta v nastojaščem stoletji. Petersburg 1888 s. 58; ROGALSKI L.: Sosnowski Platon. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23, s. 842-843; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 580, 581; T. 3 s. 338-340; JUNDZIŁŁ S.: Pamiętniki życia... Wyd A. M. KURPIEL. Kr. 1905 s. 125; [GIŻYCKI] G[OZDAWA] J. M.: Sosnowski Platon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 9; JANOWSKI L.: Słow. bio-bibl. Uniw. Wil., s. 407-408.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sotkiewicz Antoni Franciszek Ksawery, krypt.: X. A.S., (1826-1901), biskup sandomierski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, kanonista.

Urodził się 12 I 1826 r. we wsi Bardo w pow. opatowskim jako syn Jędrzeja i Ludwiki z Targowskich. Początkowe nauki pobierał w Koprzywnicy, następnie uczęszczał do gimnazjum w Kielcach. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości pracował przez 2 lata w kancelarii burmistrza m. Rakowa. W 1842 r. wstąpił do Seminarium Duchownego

w Sandomierzu, skąd wysłano go w 1846 r. na dalsze studia do warszawskiej Akademii Duchownej, które ukończył w 1850 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał 5 VIII 1849 r. w Sandomierzu. Został nauczycielem religii w szkole powiatowej w Sandomierzu i na pensji u sandomierskich benedyktynek, a równocześnie przez 1 rok wykładał bezpłatnie w miejscowym Seminarium Duchownym historię powszechną i geografię. Zwolniony na własną prośbę z posad nauczycielskich otrzymał w 1852 r. probostwo w Zbilutce, na którym pozostawał do 1856 r. Jednakże już 24 VIII 1853 r. wrócił do Seminarium, zachowując nadal beneficjum w Zbilutce, tym razem jako etatowy profesor i wicerektor. Nauczał wówczas prawa kanonicznego, teologii pasterskiej, wymowy, administracji sakramentów, ceremonii oraz literatury łacińskiej i polskiej.

Zostawszy 30 VI 1855 r. asesorem sandomierskiego konsystorza, zrzekł się wicerektorstwa i ograniczył zajęcia dydaktyczne tylko do wykładów prawa kanonicznego i literatury polskiej, które prowadził do 1861 r. W 1856 r. otrzymał probostwo w Nowej Słupi, które zajmował do 1865 r., sprawując duszpasterstwo za pośrednictwem wikariusza. W konsystorzu był egzaminatorem prosynodalnym i cenzorem. W 1858 r. bp Pieńkowski mianował go hon. kanonikiem lubelskim. Przy swych zawodowych pracach zajmował się także działalnością społeczną.

W 1861 r. zgłosił się do konkursu na wakującą po ks. L. Topolskim katedrę prawa kanonicznego w warszawskiej Akademii Duchownej. W konkursie zwyciężył (było 4 kandydatów) i 22 X 1861 r. otrzymał katedrę, którą zajmował do kasaty Akademii w 1867 r. Równocześnie z profesurą w Akademii pełnił od 1862 r. funkcje referenta spraw małżeńskich w warszawskim konsystorzu, a niebawem arcybp Feliński mianował go kanonikiem warszawskiej kapituły archikatedralnej. W tymże roku wszedł Sotkiewicz w skład komisji, powołanej przez arcybpa Felińskiego do przygotowania synodów: archidiecezjalnego i prowincjalnego, które wszakże nie doszły do skutku z powodu wywiezienia arcybiskupa. Był też Sotkiewicz prowizorem Seminarium Duchownego św. Jana. Po wywiezieniu z Warszawy przez rząd zaborczy ks. M. Nowodworskiego prowadził w latach 1864-1877 redakcję „Przeglądu Katolickiego".

Po zamknięciu Akademii nauczał religii na pensjach warszawskich. Od 1872 r. był protektorem Arcybractwa Adoracji Najśw. Sakramentu i instytucji dobroczynnej przy kościele sakramentek oraz członkiem Towarzystwa Sztuk Pięknych w Warszawie. W latach 1873-1876 odbywał podróże zagraniczne do Austrii, Francji, Niemiec i Włoch. W 1877 r. pap. Pius IX zamianował Sotkiewicza administratorem apostolskim Archidiecezji Warszawskiej, a w 1883 r. Leon XIII biskupem sandomierskim. Jako biskup prowadził również zajęcia dydaktyczne w sandomierskim Seminarium Duchownym.

Bp Sotkiewicz posiadał następujące odznaczenia państwowe: krzyż brązowy ze wstęgą św. Włodzimierza, medal brązowy ze wstęgą św. Andrzeja, order św. Anny 2 kl. i św. Stanisława 1 kl. W związku z jubileuszem 50-lecia kapłaństwa pap. Leon XIII mianował go w 1889 r. hrabią rzymskim, prałatem domowym i asystentem tronu papieskiego.

Jako biskup pozyskał Sotkiewicz opinię dobrego administratora i pasterza. Zmarł nagle w Sandomierzu w nocy z 3 na 4 V 1901 r.

I.

1. Opis kościoła parafialnego w mieście Rakowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 134-145.

2. Siostra miłosierdzia Bronisława Kamieniobrodzka. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 341-342.

3. O egzaminach konkursowych na beneficja parafialne. Rzecz czytana w czasie uroczystego zakończenia kursów naukowych w Akademii Duchownej przez... *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 133-159.

4. Przekł. L. AUBINEAU: Jezuici na galerach. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 47 s. 708-712; nr 46 s. 725-731; nr 47 s. 740--747; nr 48 s. 758-762; nr 49 s. 773-780; nr 50 s. 789-793; nr 51 s. 805-809. Ogł. anonimowo.

5. Przekł.: DAURIGNAC: Święty Alojzy. Książe świętego imperium 1568-1585. *Prz. Katol.* R. (3): 1865 nr 26 s. 404-409; nr 27 s. 420-427; nr 28 s. 441-445; nr 29 s. 457--460; nr 30 s. 472-474; nr 31 s. 490-492; nr 33 s. 518-523; nr 34 s. 537-540; nr 35 s. 555-558; nr 36 s. 571-573; nr 39 s. 617--619; nr 40 s. 632-637; nr 41 s. 651-654. B. Zakonnik Towarzystwa Jezusowego 1585-1591. nr 42 s. 659-663; nr 43 s. 678--681; nr 44 s. 693-697; nr 45 s. 711-718; nr 46 s. 726-732; nr 47 s. 742-749; nr 48 s. 758-765. C. Nowy Anioł w niebie. nr 50 s. 789-798; nr 51 s. 806-813; nr 52 s. 820-828.

6. 101 artykułów w „Encyklopedii kościelnej" (ks. Michała Nowodworskiego) w t. 1-11, 13, 18-20, częściowo oryginalnych, częściowo przerobionych z „Kirchenlexikon" WELTEGO i WETZERA.

II.

1. Znad Kamy dnia 6 (18) października 1868 r. (List z podróży do Petersburga). *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 48 s. 733-734.

2. Rec.: Wędrowiec (czasopismo). *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 12 s. 177-182.

3. Kronika kościelna. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 22 s. 263-664.

III.

KUBICKI P.: Antoni Ksawery Sotkiewicz biskup sandomierski 1826-1901. Sandomierz 1931. — Ponadto: Biskup sandomierski ks. Antoni Sotkiewicz. *Gaz. Świąt.* R. 4: 1884 nr 168 s. 2-3; B.L.: J.E. ks. Antoni Ksawery Sotkiewicz biskup sandomierski. *Bies. Liter.* T. 43: 1899 nr 31 s. 83; L. P.: Wizyta kanoniczna kościoła w Słupi Nowej diec. sandomierskiej. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 39 s. 620-622; TENŻE: Wizyta kanoniczna J. E. biskupa Sotkiewicza... w dekanatach grabowskim, iłżeckim i kozienickim. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 43 s. 683-684; nr 44 s. 701-702; nr 46 s. 729-730; nr 48 s. 745-747; Wizyta bpa Sotkiewicza w Radomiu. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 31 s. 494-495; B.L.: J.E. ks. Antoni Ksawery Sotkiewicz biskup sandomierski. *Bies. Liter.* T. 48; 1899 nr 31 s. 83; O.: Śp. ks. biskup Antoni Sotkiewicz. *Tyg. Ilustr.* R. 1901 nr 19 s. 363-364; Śp. ksiądz biskup Antoni Sotkiewicz. *Gaz. Świąt.* R. 21: 1901 nr 1062 s. 3-4. R.W.: J.E. ks. biskup Sotkiewicz. *Wędrowiec.* R. 39: 1901 nr 20 s. 386; MALESZEWSKI W.: Zgon śp. J.E. biskupa Antoniego Sotkiewicza. *Bies. Liter.* T. 51: 1901 nr 19 s. 366; TRĄMPCZYŃSKI W.: Żałoba w Sandomierzu. Tamże, nr 21 s. 404-406; R[OKOSZNY] J.: Sotkiewicz Antoni Franciszek Ksawery. W: *Enc. kośc.* s. 187-190; W[YRZYKOWSKI] A.: Sotkiewicz Antoni Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 10-14; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 132-134; WIŚNIEWSKI J.: Biskupi sandomierscy. Radom 1913 s. nlb. 17-19; [WILK K.]: Antoni Sotkiewicz biskup sandomierski. W: *Gwiazdy katolickiej Polski.* T. 2. Mikołów 1938 s. 139-148; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 121, 242; WÓJCIK W.: Nauczanie prawa kanonicznego w Seminarium Duchownym w Sandomierzu (1820-1970). *Prawo Kanon.* R. 15: 1972 nr 3/4 s. 106, 113-114, 116; TENŻE: Bp Antoni Sotkiewicz (1826-1901). *Prawo Kanon.* R. 17: 1974 nr 1/2 s. 169-194, przedr. w: *Kron. Diec. Sandom.* R. 68: 1975 nr 6/8 s. 172-188; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822--1895. W. 1975 s. 123, 142, 146, 147, 150, 299-301, 319.

Ryszard Żmuda

Sowiński Krzysztof (†1699), prałat kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, komentator św. Tomasza z Akwinu.

Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1666 r. zdobył mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Prowadził wykłady na Wydziale Filozoficznym i był prowizorem Bursy Filozofów. W 1671 r. uzyskał doktorat te-

ologii w rzymskiej Sapienzy. Dyplom nostryfikował pod koniec 1690 r. Z tej okazji napisali panegiryki Wojciech Dzielski („Maiestas theologico honore paludata"), Andrzej Rudolf Margowski („Gemma honoris theologici"), Franciszek Ormiński („Aspis summa eruditae virtutis"), Samuel Podgórski („Sublimitas theologici honoris") i Kazimierz Prokopowicz („Splendor theologici honoris"). W latach 1689-1695 pełnił Sowiński obowiązki prowizora Szkół Nowodworskich, zaś w latach 1692--1696 piastował godność rektora Akademii.

Sowiński był kustoszem kolegiaty w Pilicy, kanclerzem kapituły poznańskiej, dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i prepozytem kolegiaty WW. Świętych. Zmarł w 1699 r. Śmierć jego uczcili utworami panegirycznymi Marcin Bielecki („Salve aeternumque vale") i Kasper Topiński („Aeternus virtutum et meritorum").

I.

1. Quaestio theologica de praedestinatione, ex 1 p. Doctoris Angelici q. 23... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1691 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Quaestio theologica de visione Dei, ex 1 p. Doctoris Angelici q. 12... pro loco inter... S. Th. doctores publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1691 Typis Universitatis 2° k. 2.

3. Wykłady z teologii. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1274. (Wykłady z teologii spekulatywnej, k. 1-52; Komentarz do listu do Efezjan, k. 53-75; Komentarz do listu do Rzymian, k. 77-129; Traktat o Trójcy św., k. 130-178; Pisma moralne, k. 179-328).

II.

1. Quaestio physica de concursu causae primae cum secundis... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1674 apud M. Jacobum Mościcki 2° k. nlb. 2.

2. Śrzeniawa... albo treny żałosne na śmierć Marianny z Żmigroda Sicińskiej sędziny Ziemi Przemyskiej... podczas aktu pogrzebowego w kościele katedralnym przemyskim... podane. W Krakowie 1674 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 2° k. nlb. 9.

3. Błażovianae Borcanae seu Pyzdrensis Rationes. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3914 (123) s. 34, k. 55.

4. Tabulae rationem fundationis Roszczevianae ex villis Tęgoborz et Szczodrkowice. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3936 k. 1, s. 134.

III.

LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXVIII; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 185-212; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 315; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 17, 22, 24--25. J Statuta nec non liber promotionum, s. 335, 348.

Bp Edward Ozorowski

Soxo de Benedykt (1586-1658), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, kazuista.

Hiszpan, urodził się w Grenadzie w 1586 r. Po ukończeniu retoryki wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 30 VII 1602 r. Po nowicjacie i odbytych w zakonie zwykłych studiach (rok retoryki, 3 lata filozofii i 4 teologii) wykładał przez 3 lata retorykę, przez 4 filozofię, a następnie teologię. W czasie profesury teologii Benedykt de Soxo prosił generała zakonu Mutiusa Vitelleschi, by wysłał go do Japonii, gdzie w owym czasie trwało krwawe prześladowanie chrześcijan. Generał zamiast do Japonii skierował w 1624 r. de Soxo do Wilna na profesora teologii. Tu został promowany w 1625 r. na doktora teologii. Poza jednym rokiem spędzonym w Nieświeżu na stanowisku instruktora trzeciej probacji pracował de Soxo przez cały czas pobytu w Polsce w Akademii Wileńskiej. Przez 8 lat wykładał teologię scholastyczną, obo-

wiązki wicekanclerza pełnił ok. 20 lat, prefektem wyższych studiów był ok. 16 lat, urząd rektora sprawował 3 lata (1643-1646). Ponadto był doradcą prowincjałów 7 lat, a rektorów Akademii Wileńskiej 9 lat. Miarą wielkiego uznania, jakim cieszył się de Soxo wśród jezuitów prowincji litewskiej był fakt, że został wybrany delegatem prowincji na ósmą kongregację generalną (21 XI 1645 V — 14 IV 1646) razem z Mikołajem Łęczyckim.

Po powrocie z Rzymu zaczął zapadać na zdrowiu. Zdołał jeszcze przygotować do druku książkę, przeznaczoną dla słuchaczy prawa. Wyszła w 1648 r. pt. Claves iuris Academicis Vilnensibus. Niektórzy historycy (M. Baliński, J. Bieliński, A. Petrani, St. Załęski) niesłusznie twierdzą, że de Soxo wykładał prawo kanoniczne i że podręcznik Claves iuris był owocem tych wykładów. Benedykt de Soxo nie wykładał prawa kanon. i inne było źródło powstania jego książki. Przez wiele lat (1626-1641 z małymi przerwami i 1646-1649) de Soxo jako „resolutor casuum" przygotowywał na każdą sobotę praktyczne zagadnienia z dziedziny teologii moralnej, prawa kościelnego lub cywilnego, przedstawiał je profesorom oraz słuchaczom teologii i słuchaczom prawa, a następnie dawał rozwiązanie przedstawionego problemu. Praktyczny charakter książki potwierdza taką opinię.

W 1655 r., gdy wojska rosyjskie zajmowały Wilno, został de Soxo uratowany przez dwóch kleryków jezuickich Marka Grabeńskiego i Piotra Wojciunowskiego, którzy zaprzęgli się do dwukołowego wozu i wywieźli go w bezpieczne miejsce. Zmarł w Antwerpii 18 XII 1658 r.

I.

1. Claves iuris Academicis Vilnensibus a... porrectae Vilnae 1648 Typ. Acad. S.J. 12° k. nlb. 146.

2. Commentarius in S. Th. III qu 73-83 (Inc.: De venerabili Eucharistiae sacramento). Rkps w Kungliga Biblioteket w Sztokholmie, sygn. A 817 s. 36-77. De sacramentis (Inc.: An in omni ente creato reperiatur potentia oboedientialis...). Vilnae 1626. Tamże, s. 78-127.

II.

1. Praecepta grammatica liguae Polonicae [1636]. Druk niepewny. Podają ją bibliografowie za Rostowskim (Lituanicarum Soc. Jesu hist..., s. 429). Być może, był to tylko rękopis.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 221; BALIŃSKI M.: Dawna Akademia Wileńska. Petersburg 1862 s. 147; ROSTOWSKI S.: Lituanicarum Soc. Jesu hist. libri decem. Parisiis 1877 s. 330, 340, 386, 432; BARWIŃSKI E., BIRKENMAJER L., ŁOŚ J.: Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji. Kr. 1914 s. 157; Kr. 1914 s. 157; STEGMÜLLER F.: Jesuitentheologie in Schwedischen Bibliotheken. *Arch. Hist.* S.J.R. 18: 1949 s. 180-181; NATOŃSKI B.: Graben Marek Ludwik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 460; POPLATEK J.: Grużewski Jan, W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 66; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 31; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo kanon.* R. 19: 1976 s. 185. — ARSJ: Lituanica 6 (katalogi roczne z lat 1604--1638, katalogi trzyletnie z lat 1622-1628); Lit. 7-9 (katalogi trzyletnie z lat 1628--1642); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1640--1650). ATJKr., Rkps 1536 (POSZAKOWSKI J.: De viris illustribus Prov. Lituaniae), s. 784.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Speronowic (Speronius) Joachim († 1663), prałat kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Był uczniem Jakuba Witeliusza w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1629 r. uzyskał magisterium filozofii. Prowadził wykłady na Wydziale Artium i był prowizorem Bursy Jagiellońskiej. W 1641 r. już jako profesor regius otrzymał katedrę j. greckiego z fundacji A. Scho-

neusa, którą kierował do pocz. 1646 r. W 1650 r. wybrał się za pozwoleniem bpa P. Gembickiego w pielgrzymkę do miejsc świętych. Podczas tej podróży zdobył w 1651 r. doktorat teologii w rzymskiej Sapienzy. Nostryfikacja dyplomu odbyła się w Krakowie w 1658 r. Uczcili ją panegirykami Samuel Kowalewski („Mnemosynon") i Ignacy Stanisław Szlachetka („Syncharma gratulationum"). Wcześniej, w 1653 r. Speronowic pełnił funkcje prowizora Biblioteki Kolegium Większego, dla której przekazał książki teologiczne ze swego prywatnego księgozbioru; książki filozoficzne ofiarował kolegium Mniejszemu, z zakresu humaniorów — Szkołom Nowodworskim, a drobne pisma ascetyczne przeznaczył ad devotionem scholarów.

Speronowic był prepozytem krakowskiej kolegiaty WW. Świętych, dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i proboszczem w Nowym Korczynie. Swym kłótliwym charakterem przysparzał Akademii wiele kłopotów. Zmarł w 1663 r.

I.

1. Quaestio theologica de vero supernaturali cognoscendo. Ex 1a 2ae D. Thomae q. 109... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1651 in Officina Franc. Caesarii 4° k. nlb. 4.

2. Quaestio theologica de satisfactione Christi Domini. Ex 3 p. D. Thomae... pro loco inter S. Th. doctores obtinendo... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1658 in Officina apud Viduam et Haeredes Stan. Bertut. 2° k. nlb. 6.

II.

1. Applausus musarum... Vladislao IV... Polonorum et Suecorum regi... oblatus... Cracoviae 1633 4° k. nlb. 109.

2. Gratulatio... Theodato Ogiński... filio... Alexandri Ogiński signiferi Trocensis... dum in celeberrima Cracoviensi Academia ex tota rationali philosophia publice disceptaret... oblata. Cracoviae 1635 in Officina Andreae Petric. 4° k. nlb. 11.

3. Charites Lechiacae... Ceciliam Renatam ex domo Austriaca imperatoria... in Poloniarum reginam Vladislao IV Polonorum et Suecorum... regi... divinitus destinatam reverendissimae Cracoviae primum consalutantes, et mox eidem una cum proceribus amplissimis Varsoviam in comites adiunctae. Quas et cohonestandae Sacrorum Connubiorum solennitatis et debitus cultus ac demissorum obsequiorum gratia M. Joachimus Speronowicz... cultu quo esse potuerunt felices ire iussit. Cracoviae 1637 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 19.

4. Debitum pietatis... Jacobo Vitelio S. Theol. doctori... in reditu ex Italia auspicatissimo... oblatum Cracoviae 1638 in Officina Stanislai Bertutowic 4° k. nlb. 6.

5. Hellanodicae virtuti quam cum fide bona tres et viginti primae laureae candidati in Olimpiis Academicis probavissent coronas oleaginas meruere opera... Cracoviae 1638 in Officina Typogr. Stanislai Bertutowic 4° k. nlb. 7.

6. Sospes votum pro felici... Adami Opatovii... S. Theol. doct. et professoris... cum in numerum canonicorum Cracoviensium feliciter cooptaretur, conceptum... Cracoviae 1638 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5.

7. Utraque civis... Stanislaus comes in Wiśnicz Lubomirski... quem cum recenter gemina dignitate tanquam corona redimitum vota et plausus bonorum inter faustissimas congratulationes cumularent, M. Joachimus Speronowic... reverenter prosecutus. Cracoviae 1638 ex Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 17.

8. Threni lugubres in funere... Jacobi Naymanowic J. U. doctoris et professoris... Cracoviae 1641 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

9. Lugubris lessus in... funere... Jacobo Zadzik... episcopo Cracoviensi... excitatus... Cracoviae 1642 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 7.

10. Botrus cypri coelestis... Petro Gembicki... episcopo Cracoviensi... a... ad sacram Magistri Sententiarum praelectionem... accedente... oblatus... Cracoviae 1652 in Officina Typogr. Lucae Kupisz 2° k. nlb. 8.

11. Wiersz. W: Łukasz PIOTROWSKI: Grammaticarum institutionum libri IV. Viennae Austriae 1660.

III.

WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 44, 45, 84, 148; BARYCZ H.: Lata szkolne Marka i Jana Sobieskich w Krakowie. Kr. 1939 s. 64-68; TENŻE: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lata 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947

s. 190; WYCZAWSKI E. H.: Biskup Piotr Gembicki 1587-1657. Kr. 1957 s. 288, 291, 294; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 334; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655--1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 280, 283, 294, 302, 338, 345, 348, 353. — Statuta nec non liber promotionum, s. 293, 308.

Bp Edward Ozorowski

Spis Stanisław Jan Nepomucen (1843-1920), kanonik kapituły krakowskiej, profesor Uniw. Jagiellońskiego, biblista.

Urodził się 8 V 1843 r. w Radymnie k. Jarosławia jako syn Jakuba i Cecylii Zarańskiej. Do szkół chodził w Rzeszowie, następnie w Przemyślu i w 1865 r. wstąpił tamże do Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie przyjął 13 IX 1868 r. Po rocznym wikariacie w Samborze wyjechał na studia do Wiednia, które ukończył w 1871 r. doktoratem teologii. Wróciwszy do kraju, został wykładowcą Pisma św. w przemyskim Seminarium Duchownym. W 1876 r. przeniósł się z tej posady na probostwo w Świlczy k. Rzeszowa.

W 1879 r. powołano Spisa na katedrę biblistyki N. Testamentu na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiell., od razu w charakterze profesora zw. W 1880 r. otrzymał prezentę senatu akademickiego na kanonię kapituły krakowskiej, na którą instalował się po dłuższym oporze bpa A. Dunajewskiego dopiero w roku następnym. W okresie 30-letniej profesury był 6-krotnie dziekanem Wydziału, w 1882 r. otrzymał doktorat teologii honoris causa, a w r. szk. 1887/88 pełnił urząd rektora Uczelni. Wraz z ks. J. Pelczarem doprowadził w latach 1881-1883 w kapitule krakowskiej do zrównania w prawach kanoników prezenty uniwersyteckiej z kanonikami kolacji biskupiej, a w 1887 r. swą interwencją we Wiedniu i w Rzymie nie dopuścił do zniesienia wspomnianych kanonii uniwersyteckich. W 1909 r. przeszedł na własne żądanie w stan spoczynku, odznaczony przy tej okazji godnością radcy dworu. Jako profesor był Spis przez szereg lat członkiem Rady Miejskiej m. Krakowa i przewodniczącym jej sekcji szkolnej. W uznaniu położonych przezeń na tym polu zasług nazwano jedną z burs krakowskich imieniem ks. Stanisława Spisa. Organizował także przez szereg lat pomoc materialną dla księży sybiraków.

Naukowy dorobek ks. Spisa w zakresie biblistyki jest niewielki zwłaszcza że interesowały go również zagadnienia ascetyczne i historyczne. Zmarł w Krakowie 20 X 1920 r.

I.

1. O czci jaką Kościół oddaje św. Teresie od Jezusa we Mszy św. dnia 15 października. Napisał... Kr. 1882 Nakł. Karmelitanek Bosych na Łobzowie, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 86. — Toż w j. franc.: Du culte que l'Eglise rend à Sainte Térèse de Jésus dans la messe du 15 octobre. Par... Tłum. s. Maria STEINMETZ. Lille [1884] Société de Saint--Augustin, Desclée, De Brouver 16° s. nlb. 2, 106, nlb. 1.

2. O objawieniu św. Jana Apostoła. Osob. odb. z *Encyklopedii Kościelnej.* T. 16. W. 1885 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 28.

3. Mowa J.M. Rektora... i tegoż odczyt o genealogii Chrystusa Pana, wygłoszony przy uroczystości otwarcia roku szkolnego na Uniwersytecie Jagiellońskim dnia 5 października 1887. Kr. 1887 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 30. — Toż. w j. franc.: De la généalogie de Notre Seigneur Jésus--Christ, leçon d'ouveture donnée à l'Université Jagellone de Cracovie à l'occasion du commencement de l'année scolaire de 5 Octobre 1887. Par... Bruges 1888 16° s. 38.

4. Sprawozdanie Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z czynności w roku szkolnym 1887/88, złożone podczas uroczystości otwarcia roku szkolnego 1888/89 dnia 9 października 1888 r. Kr. 1888 Nakł. Senatu Uniw. Jagiell., Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 28.

5. Exegesis sublimior Epistolae S. Pauli

apostoli ad Titum. B. m. r. [ok. 1890] 8° s. 71. Litogr.

6. Encyklika Ojca św. Leona XIII o „studium biblijnym". *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 47 s. 418-419. — Toż. *Czas* R. 47: 1894 nr 1 s. 2.

7. Rec.: J. MILCZANOWSKI: Dzieje apostolskie. Przemyśl 1894. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 14 s. 140-141.

8. Rec.: F. S. TRENKLE: Der Brief des heil. Jacobus. Freiburg i. Br. 1894. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 120-129.

9. Rec.: H. BOESE: Die Glaubwürdigkeit unser Evangelien. Ein Beitrag zur Apologetik. Freiburg i. Br. 1895. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 50 s. 443-447.

10. Hermeneutica sacra. Cracoviae 1900 8° s. 80. Litogr.

11. Rozprawa egzegetyczna o pokusach Chrystusa Pana. Pośw. Almae Jagellonicae Matri lustra centum laboris vitae gloriae suae celebranti. Kr. 1900 Spółka Wyd., Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 70.

12. Święta Teresa od Jezusa reformatorka zakonu karmelitańskiego. Kr. 1900 Spółka Wyd. Pol., Druk. Czasu 8° s. 54, nlb. 1.

13. Rec.: J. KNABENBAUER: Commentarius in Evangelium secundum Joannem. T. 1. Paris 1898. *Prz. powsz.* R. 17: 1900 t. 66 s. 333-335.

14. Znaczenie i kult św. Stanisława w dziejach polskich. Kr. 1908 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 15.

15. Uwagi o kanonikach akademickich kapituły krakowskiej. Kr. 1913 Nakł. i Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 48.

16. Hymn Matki Bożej Magnifikat. Wyjaśnił... Kr. 1915 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 32.

17. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. Michała Nowodworskiego).

II.

1. Kazanie o św. Stanisławie wypowiedziane w katedrze na Wawelu dnia 8 maja r. 1882 o czci św. Stanisława w historii polskiej. Kr. 1882 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 13.

2. Przekł.: Nowenna na cześć św. Teresy, zawierająca wianeczek, dziesięć rozważań, rozmyślania na dzień jej święta i akt poświęcenia się... oraz uwagi św. Teresy dla jej zakonnic, oprócz tego kilka uwag o czci, jaką Kościół oddaje św. Teresie we Mszy św. dnia 15 października. Kr. 1882 Nakł. A. Jerzmanowskiej, Druk. W. Korneckiego 8° s. VIII, 141.

3. Konferencje duchowne wypowiedziane u Panien Karmelitanek Bosych przy ulicy Łobzowskiej w Krakowie. Kr. 1885 Nakł. PP. Karmelitanek, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 3, 135.

4. Mowa J.M. Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego przy imatrykulacji uczniów w dniu 7 grudnia 1887 r. *Czas.* R. 40: 1887 nr 281- s. 2. — Toż w osob. odb. Kr. 1887 Druk. Czasu 8° s. 16.

5. [Przemówienie z okazji jubileuszu prof. Madurowicza]. *Czas.* R. 41: 1888 nr 12 s. 3.

6. Mowa... wypowiedziana przy ślubie pana Konstantego Sadowskiego z panną Julią Bronikowską dnia 9 lutego 1892 r. w kościele PP. Felicjanek na Smoleńsku w Krakowie. Kr. 1892 8° s. 7.

7. Św. Stanisław w historii polskiej i św. Stanisław naszym wzorem. Dwa kazania wypowiedziane w katedrze na Wawelu w czasie uroczystości św. Stanisława. Kr. 1895 Nakł. autora. Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 35.

8. Mowa przy uroczystym pożegnaniu w auli Uniwersytetu dnia 8 marca 1910. Kr. [1910] Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 12.

9. Odezwa [prezesa Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej]. *Gaz. Kośc.* R. 18: 1910 nr 8 s. 100-101.

10. Listy: Korespondencja... z lat 1860--1919 (25 listów). Rkps Bibl. Jag., sygn. 7063 IV. — 5 listów do M. Bobrzyńskiego z 1887, 1898, 1900, 1901. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8076 III k. 191-192; sygn. 8084 III k. 5-6, 310-311; sygn. 8086 III k. 52-53; sygn. 8087 III k. 162-163. — Do S. Tomkowicza z 1899. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1995 k. 125. — Do Konstantego Górskiego z 1901. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7730 III k. 265-266. — Do L. Mańkowskiego z 1906. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7660 II k. 333. — Do tegoż w imieniu Towarzystwa „Dom Rodzinny" w Krakowie z 1907. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7661 II k. 177-178. — Do tegoż z 1908. Rkps Bbil. Jag., sygn. 7662 II k. 12.

III.

Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego od r. 1864 do 1887 i obraz jego stanu dzisiejszego wraz z rzeczą o rektorach od czasów najdawniejszych. Kr. 1887 s. 47--48, 108; A[RCHUTOWSKI] J.: Spis Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 32-33 oraz Suplement I przy t. 43 s. LXVI; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 431-432; TENŻE: Krótka kronika mojego życia. *Nasza Przeszł.* T. 29: 1968 s. 87, 91, 95, 97, 102, 116, 117, 170, 171, 229; DOBRZANOWSKI S.: Restauracja diecezji krakowskiej w latach osiemdziesiątych XIX wieku. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce.* T. 3. W. 1977 s. 125, 127, 129-130, 133, 144. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1880-1921.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sporecius Bonawentura (XVI/XVII w.), franciszkanin konw., autor dysertacji teologicznej.

W historiografii franciszkanów brak o nim informacji. Posiadał doktorat teologii i w 1613 r. był regensem zakonnego studium teologicznego w Krakowie. Liczył się przeto do elity umysłowej w swym zakonie. Drukiem ogłosił tylko jedną rozprawkę.

I.

1. Theoremata theologica miscellanea de creatione, Angelis et beatitudine publicae disputationi proposita... Cracoviae 1613 in Officina Alberti Kobyliński 4° k. nlb. 12.

III.

Szczegóły z karty tyt. dysertacji; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2 Kr. 1938 s. 252.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sporn Marcin († 1545), dominikanin, wydawca dzieł apologetycznych.

W 1505 r. został we Wrocławiu mistrzem artium, w tym też roku na studium generalnym zakonu w Kolonii i pogłębiał wiedzę. W 1514 r. wykładał w Krakowie u dominikanów Pismo św., równocześnie był kaznodzieją generalnym. W 1525 r. jako wikariusz klasztoru we Wrocławiu otrzymał od generała zakonu nominację na komisarza. W latach 1536-1543 był prowincjałem polskich dominikanów. Czynił starania o kanonizację Jacka Odrowąża.

Jako jeden z pierwszych w Polsce podjął Sporn dysputę ze zwolennikami M. Lutra, głównie na terenie Wrocławia. M. in. wydał dzieło Ambrożego ze Sieny Catarinusa „Speculum haereticorum". Zmarł w 1545 r. w Krakowie jako regens zakonnego studium generalnego.

I.

1. Wyd.: A. POLITUS CATARINUS Senensis: Speculum haereticorum... Cracoviae 1540 per Hier. Vietorem 8° k. nlb. 46.

2. Wyd.: Confessio fidei ab Academia Coloniensi edita et optimorum quorumque iudicio plurimum approbata... Cracoviae [1544] in Officina Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 5.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 356-357; T. 24 s. 451-452; T. 29 s. 127; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 467-468; TENŻE: Klasztory dominikańskie na Śląsku w czasie reformacji. Tamże, s. 553, 558, 563-564, 566-571; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 224, 254, 169. — Acta capitolorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum. T. 1. Ed. R. F. MADURA. Roma 1972 s. XXXVII, 154, 157, 207, 212, 240, 267, 272-274, 285, 289, 291, 645, 648, 653-659, 663, 664, 666.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Spruszyński Benedykt Jerzy († 1700), franciszkanin konw., autor traktatu mariologicznego.

Pochodził z Rusi, studiował w Ferrarze, gdzie prawdopodobnie uzyskał doktorat teologii. Był gwardianem krzemienieckim, następnie 16 III 1664 r. na kapitule pińskiej został wybrany prowincjałem prowincji ruskiej i pozostawał na tym urzędzie do 29 I 1667 r. M. in. wizytował wówczas prowincję polską. W 1670 r. pełnił obowiązki gwardiana lwowskiego, a następnie do 1676 r. — gwardiana pińskiego i kustosza międzyrzeckiego. W tymże roku przewodniczył obradom kapituły pińskiej, podczas której został ponownie wybrany prowincjałem. Wyboru jednak nie potwierdził generał zakonu. W 1685 r. był gwardianem lwowskim. W „Stromata" bronił w oparciu o teksty Pisma św., wypowiedzi Ojców i racje teologiczne prawdy o Niepokalanym Poczęciu NMP. Zmarł 16 IX 1700 r. we Lwowie.

I.

1. Stromata honori Sanctissimae Virginis Mariae... consecrata. Zamosci 1680 Typis Academicis 4° k. nlb. 301.

II.

1. Epigramata... Mariano Korybski Sacrae Theologiae licenciato... dedicata. Zamosci 1677 ex Typogr. Academiae imprimebat Simon Piątkiewicz 4° k. 24.

2. Omen szczęśliwe po elekcji... Michała Korybutha Wiśniowieckiego na Królestwo Polskie... na kazaniu... ogłoszone... W Zamościu 1669 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 9.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 239, 272-273; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 473.

Bp Edward Ozorowski

Srzedziński Sebastian (1626-1678), jezuita, autor traktatu teologiczno-moralnego.

Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VIII 1643 r. Teologię studiował w Akademii Wileńskiej (1651-1655). Teologię moralną wykładał w kolegiach jezuickich w Krożach (1671-1672), Pułtusku (1673-1674), Nieświeżu 1675-1677) i w Poszawszu (1677-1678). W kilku kolegiach pełnił obowiązki zawiadowcy gospodarczego. Zmarł w Poszawszu 16 VII 1678 r.

I.

1. Tractatus moralis in Praecepta Decalogi... De Sacramento poenitentiae... dictatus Nesvisii 1675-1676. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. 2012 k. 212-297, 368-419.

III.

ARSJ., Lit. 10-15 (katalogi trzyletnie z lat 1645-1678); Lit. 44 (katalogi roczne z lat 1644-1678); Lit. 61 f. 653 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Stablewski Oksza Florian 1841-1906, arcybiskup gnieźnieński i poznański, historyk.

Urodził się we Wschowie 16 X 1841 r. w zubożałej rodzinie szlacheckiej jako syn Onufrego i Emilii Kurowskiej. Z gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu przeniósł się do Trzemeszna jako stypendysta fundacji opata Kosmowskiego i tu zdał maturę w 1861 r. Wstąpiwszy do Seminarium Duchownego w Poznaniu, udał się po 2 latach na studia teologiczne i historyczne na Uniwersytet w Monachium. Zakończył je w 1866 r. doktoratem teologii. Wyświęcony w tymże roku na księdza objął posadę wikariusza w Wielichowie, po 2 tygodniach w Tarnowie Podgórnym, a niebawem mansjonarza i katechety gimnazjum w Śremie. Za odmowę nauczania religii w j. niemieckim pozbawiono go w kwietniu 1873 r. posady katechety. Zdążył jednak jeszcze przed wydaniem ustaw majowych objąć probostwo we Wrześni, na którym dał się poznać jako gorliwy duszpasterz.

W latach 1876-1891 piastował Stablewski mandat poselski w sejmie pruskim. Swymi częstymi i świetnie przygotowanymi mowami w parlamencie zasłynął jako obrońca narodu polskiego wobec walki kulturnej. Współpracował ściśle z L. Windthorstem, niemieckim działaczem katolickim i przywódcą parlamentarnego Centrum, i kontaktował się z Rzymem. W 1876 r. został szambelanem papieskim, a w 1890 r. protonotariuszem ap.

W 1891 r. został Stablewski arcybiskupem gnieźnieńskim i poznańskim. Cesarz Wilhelm II zgodził się na kandydaturę Stablewskiego pod wpływem jego wystąpienia na wiecu w Toruniu, na którym oświadczył się za lojalnością Polaków wobec rządu przy zapewnieniu im prawa do rozwoju życia narodowego. Tę ugodową politykę realizował przez cały swój pontyfikat. Dbał o poprawne stosunki z pruskim rządem, a z drugiej strony czynił wszystko, aby rozwinąć własne życie narodowe Po-

laków. Bronił praw dzieci do nauki religii w j. polskim, popierał działalność głośnych w Wielkopolsce księży społeczników: Wawrzyniaka, Stychela, Kłosa, był inicjatorem i opiekunem czasopism: „Przewodnika Katolickiego", „Ruchu Chrześcijańsko-społecznego", wznowionego „Przeglądu Kościelnego", „Nowej Biblioteki Kaznodziejskiej" oraz doprowadził do założenia Księgarni i Drukarni św. Wojciecha. Na odcinku pracy pasterskiej zaprowadził kongregacje dekanalne księży, nakazał młodym kapłanom pisać przez 10 lat głoszone kazania i okazywać je podczas wizytacji, często wydawał listy pasterskie, roszerzał bractwa religijne, uzyskał fundusze rządowe na budowę Seminarium Duchownego w Poznaniu, odnowił obie katedry, w Gnieźnie i w Poznaniu.

Odznaczony przez papieża tytułem hrabiego rzymskiego i asystenta tronu papieskiego zmarł 24 XI 1906 r. w Poznaniu i został pochowany w katedrze w kaplicy Serca P.J. w przygotowanym za życia grobowcu.

I.

1. Der heilige Kirchenvater Petrus von Ravenna Chrysologus nach den neuesten Quellen. Posen 1871 J. Leitgeber et Co. 8° s. VIII, 145.

2. Fara wrzesińska. *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 2 s. [2]; nr 3 s. [2]; nr 4 s. [3]; nr 6 s. [2]; nr 8 s. [3]; nr 9 s. [2]; nr 11 s. [2]; — Toż w osob. odb. P. 1877 Druk. Kuriera Pozn. 16° s. 49.

II.

1. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Heleny z Taczanowskich Stablewskiej miana w Smolicach dnia 12 kwietnia 1875. B. m. r. 8° s. 16.

2. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Antoniowej z hr. Ponińskich hr. Czerneckiej miana w Golejewku w kościele parafialnym dnia 15 lipca 1875. B. m. r. 8° s. 16.

3. Mowa... [w sejmie pruskim]. *Kur. Pozn.* R. 6: 1877 s. 1-2.

4. Mowa... [w sejmie pruskim]. *Kur. Pozn.* R. 6: 1877 nr 48 s. 1.

5. Mowa żałobna nad zwłokami śp. Józefa Brezy pułkownika b. wojsk polskich miana w Poznaniu w kościele św. Wojciecha dnia 21 lipca 1877 przez... *Kur. Pozn.* R. 6: 1877 nr 169 s. 1-2; nr 170 s. 1-2.

6. Sprawa kościańska w sejmie pruskim poruszona w interpelacji... dnia 23 listopada 1877 r. *Kur. Pozn.* R. 6: 1877 nr 270 s. 1-3; nr 271 s. 1-2. — Toż w osob. odb. Poznań 1877 Nakł. Kur. Pozn., Druk. J. Leitgebra 16° s. 61.

7. Mowa na pogrzebie śp. Dezyderego Chłapowskiego generała b. wojsk polskich, zmarłego w Turwi dnia 27 marca 1879 r., miana 1 kwietnia w kościele parafialnym w Rombiniu. P. 1879 Druk. J. Leigebra 4° s. 32.

8. Mowa... [w sejmie pruskim]. *Kur. Pozn.* R. 6: 1877 nr 277 s. 3-4.

9. Pięć mów żałobnych mianych na pogrzebie śp. Adama Żółtowskiego, Bronisława Dąbrowskiego. B. z Żychlińskich Krajewskiej, Antoniego Gorzeńskiego-Ostroroga, Ludwika Grudzielskiego. P. 1880 Druk. J. Leitgebra 8° s. 98.

10. Mowa żałobna na pogrzebie śp. księcia Augusta Sułkowskiego ordynata rydzyńskiego, dziedzicznego członka Izby Panów, w dniu 25 listopada 1882 r. powiedziana w kościele parafialnym w Rydzynie. Gniezno 1883 Druk. J.B. Langego 8° s. 24.

11. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Alfredowej hr. Żółtowskiej zmarłej w Gorycji pod Triestem dnia 13 stycznia 1883, miana w kościele parafialnym w Czaczu na dniu 20 stycznia. Września 1883 Druk. B. Niklasa 8° s. 21.

12. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Aleksandra barona Graevego b. radcy generalnego ziemstwa i b. posła na sejm w Berlinie w dniu 3 lutego 1883 r. powiedziana w kościele parafialnym w Borku. Gniezno 1883 Druk. J.D. Langego 8° s. 26.

13. Wniosek Koła Polskiego w sprawie języka polskiego. [Głos ks. F. Stablewskiego w sejmie pruskim]. *Dz. Pozn.* R. 25: 1883 nr 61 s. 1-2; nr 63 s. 1-3. — Toż rozszerz. i z dodaniem Głosu posła A. KANTAKA: Wniosek posłów... w imieniu Koła Polskiego w sejmie pruskim w obronie języka narodowego w szkołach dzielnic polskich przed rządem pruskim w dniach 14 i 15 marca 1883 roku w izbie pruskiej. P. 1883 Nakł. i Druk. J. Leitgebra 8° s. 127. Na okładce: Obrona języka narodowego.

14. [Głos w sejmie pruskim] nad projektem do prawa o karanie rodziców i opiekunów za opuszczanie przez ich dzieci szkoły. *Dz. Pozn.* R. 25: 1883 nr 92 s. 1.

15. [Głos nad wnioskiem posła Windthorsta]. *Dz. Pozn.* R. 25: 1883 nr 97 s. 2.

16. Mowa na pogrzebie śp. Józefa Mycielskiego powiedziana w kościele XX. Filipinów w Gostyniu dnia 14 kwietnia. P. 1885 8° s. 18.

17. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Adolfowej Łęczyńskiej powiedziana w kościele parafialnym kościeleckim dnia 22 kwietnia 1885. P. 1885 8° s. 18.

18. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Stanisława Koźmiana, prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznań., członka Akademii Krakowskiej, powiedziana w kościele parafialnym w Brodnicy 27 kwietnia 1885 r. P. 1885 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 20.

19. Mowa.. powiedziana w sejmie pruskim dnia 9 b.m. podczas obrad nad projektem do ustawy o podziale powiatów Księstwa i Prus Zachodnich. *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 107 s. 2.

20. Mowa przy zwłokach śp. Władysława Wierzbickiego, posła na sejm w Berlinie, powiedziana na cmentarzu parafialnym św. Marcina w Poznaniu dnia 15 lipca 1888. P. 1888 8° s. 16.

21. Mowa powiedziana na pogrzebie śp. Teofila Magdzińskiego w kościele parafialnym w Bydgoszczy dnia 6 lutego 1889 r. P. 1889 8° s. 15.

22. Mowa żałobna na pogrzebie śp. z Lipskich hr. Skórzewskiej w kościele czerniejewskim miana dnia 25 października 1885. P. 1889 Nakł. i Druk. Kur. Pozn. 8° s. 24.

23. Przemowa miana na uroczystości ślubnej Karola i Anny Stablewskich w dniu 5 lutego 1890 w kościele PP. Felicjanek w Krakowie. P. 1890 Nakł. i Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 8.

24. Mowa żałobna na pogrzebie zwłok śp. Jana Chryzostoma Janiszewskiego biskupa eleuzyńskiego, byłego sufragana poznańskiego, miana dnia 14 października 1891 r. w archikatedrze gnieźnieńskiej. P. 1891 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 24.

25. Ueber die Polenfrage. Die Zukunft. Bd 1: 1892 H. 8 s. 1-10.

26. Mowa wypowiedziana dnia 20 listopada 1893 r. w kościele strzelińskim nad trumną śp. ks. dra Kanteckiego. P. 1894 Nakł. i Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 15.

27. Przekł.: J. KUENZLE: Jeżeli Jezus Chrystus Bóg nasz i Zbawiciel obecny jest w Najśw. Sakramencie, to chodźmy i uwielbiajmy Go. Początek i cel, organizacja Nieust. Adoracji. Przetłum. na polskie i zaopatrzone wstępem oraz listem pasterskim... Duelmen 1895 Nakł. i Druk. A. Laumanna 8° s. 36.

28. Mowa... wypowiedziana w dzień otwarcia dziewięćsetnego jubileuszu ś-go Wojciecha i misji w Gnieźnie 25 kwietnia 1897 roku. *Rola.* R. 15: 1897 nr 20 s. 317-319.

29. Trauerrede gehalten bei den Pontifikalrequiem für Burghard Freiherrn von Schorlemer-Alst am 26. Maerz 1895 in der Franciskanerkirche zu Posen. P. 1895 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 14.

30. Pismo... arcypasterza gnieźnieńskiego i poznańskiego. *Rola.* R. 23: 1905 nr 33 s. 507-508. — Odpowiedź na przesłany sobie List pasterski arcybiskupa warszawskiego W. POPIELA do rodziców polskich.

31. Okólnik w sprawie polskiej nauki religii. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 42 s. 407. — Toż. *Rola.* R. 24: 1906 nr 43 s. 688-689.

32. Wyd. zbior.: Mowy żałobne z dodaniem kilku innych mów kościelnych i dwóch okólników. Zebrał i wyd. Józef KŁOS. P. 1912 Druk. i Księg. św. Wojciecha 8° s. LXXXIV, nlb. 2, 530.

33. Listy: [Do Redakcji Biesiady Literackiej]. *Bies. Liter.* T. 43: 1897 nr 41 s. 229. — Do S. Eliasza Radzikowskiego b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12009 II s. 285-288.

III.

Ks. szambelan dr Florian Stablewski. *Kłosy.* T. 35: 1882 nr 890 s. 46-47; Jubileusz x. Stablewskiego. *Czas.* R. 44: 1891 nr 47 s. 3; Florian Stablewski... arcybiskup gnieźnieński i poznański. Art. na początku t. 15 „Złotej księgi szlachty polskiej". P. 1892 s. III-IX; J.E. ks. arcybiskup Stablewski do deputacji szkolnej. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 48 s. 751; OKONIEWSKI S.: Śp. dr Florian Stablewski arcybiskup gnieźnieński i poznański. *Prz. Kośc.* T. 10: 1906 s. 401-407; Śp. ks. arcybiskup Florian Stablewski. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 48 s. 751-752; nr 50 s. 782-784; nr 51 s. 799-800; nr 52 s. 815-816; R. 45: 1907 nr 2 s. 32; nr 3 s. 47-48; nr 4 s. 62-64; nr 6 s. 95-96; nr 7 s. 112; nr 8 s. 127; S. Z.: Śp. ksiądz arcybiskup Florian Stablewski. *Bluszcz.* R. 42: 1906 nr 48 s. 571; R.: Ks. Florian Stablewski arcybiskup gnieźnieńsko-poznański. *Bies. Liter.* T. 62: 1906 nr 49 s. 445-446; CHOTKOWSKI W.: Florian Oksza Stablewski arcybiskup gnieźnieński i poznański. Wspomnienie pośmiertne. Kr. 1906; BORNIŃSKI P.: Ks. Florian Oksza Stablewski arcybiskup gnieźnieński i poznański. *Mies. Past. Płoc.* R. 1: 1906 nr 10 s. 278-

-280; WIECKI W.: Śp. arcybiskup gnieźnieńsko-poznański. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 92 s. 442; Śp. arcybiskup Stablewski. *Rola.* R. 24: 1906 nr 48 s. 763-764; Ks. arcybiskup Stablewski. *Wędrowiec.* R. 41: 1906 nr 48 s. 1057; Śp. X. dr Florian Oksza Stablewski arcybiskup gnieźnieński i poznański. Art. na początku t. 30 „Złotej księgi szlachty polskiej". P. 1907 s. 9-18; KŁOS J.: Rys biograficzny W: Arcybiskupa Floriana Okszy Stablewskiego Mowy żałobne... P. 1912 s. VII-LXXXIV; Stablewski Florian. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 351-352; F[AJĘCKI] A.: Stablewski Florian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 61-62; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 325, 432-433; ŁUKOMSKI S.: Arcybiskup Stablewski. Kartki z jego życia i działania. P. 1933; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 120-121, 174, 716, 734, 736, 742-743, 748-751; LEŚNIOWSKI J.: O właściwą ocenę patriotyzmu arcybiskupa Floriana Stablewskiego (1841-1906). *Nasza Przeszł.* T. 25: 1966 s. 221-231; PIRKO M.: Stanowisko arcybiskupa Floriana Stablewskiego na tle polityki rządowej w sprawie wrzesińskiej. *Stud. z dziej. Kośc. Katol.* R. 5: 1967 nr 8 s. 88-106; ROSENTHAL H.K.: The election of archbishop Stablewski (1841-1906). *Slav. Rev.* Vol. 28: 1969 nr 2 s. 265-275; GROT Z.: Księża polscy w parlamentach niemieckich 1848-1918. W: *Na wskazanie drogi.* Praca zbiorowa poświęcona pokoleniu księdza Piotra Wawrzyniaka. [P]. 1975 s. 155-157; SZATKOWSKI H.: Pierwsze lata „Przewodnika Katolickiego" (1895-1900). Tamże, s. 239, 242, 244-245, 247, 255-256, 260.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stachowski Franciszek Ksawery (1790-1850), jezuita, po sekularyzacji kanonik kapituł krakowskich, profesor Uniw. Jagiellońskiego, dogmatyk.

Pochodził z Białorusi z szlacheckiej rodziny h. Ogończyk. W 1803 r. wstąpił do zakonu jezuitów w Połocku i tam zdobył teologiczne wykształcenie. Jeszcze przed otrzymaniem święceń uczył w szkołach jezuickich w Petersburgu i w Połocku. W Akademii Połockiej uzyskał doktorat filozofii i teologii i rozpoczął tam wykłady prawa rzymskiego. W Witebsku odbył 3-cią probację. Po wydaleniu w 1820 r. jezuitów z Rosji udał się do Dublina w Irlandii, gdzie został rektorem Seminarium Duchownego.

W 1823 r. przybył Stachowski do Krakowa. Daleki jego krewny bp P.J. Woronicz powołał go na swego sekretarza dla jego świetnej znajomości j. łacińskiego. Uzyskawszy w 1826 r. sekularyzację, został proboszczem w Chrzanowie, potem dziekanem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. W 1835 r. powierzono mu katedrę nauki religii na Wydziale Filozoficznym Uniw. Jagiellońskiego i obdarzono kanonią katedralną. W 1840 r. został prepozytem kolegiaty św. Floriana, a w 1846 r. archipresbiterem kościoła mariackiego. Współcześni zachwycali się jego zdolnościami i znajomością obcych języków, ale też zarzucali mu niedbalstwo w obowiązkach profesorskich i wygórowaną ambicję. Pisał niewiele, dla nauki mają pewne znaczenie jego prace: rozbiór „Partitiones ecclesiasticae" Sokołowskiego i żywot arcybpa Siestrzeńcewicza. Zagrożony usunięciem z katedry przez komisarza rządowego Uniw. Jagiellońskiego M.J. Brodowicza sam z niej zrezygnował w 1842 r. Zmarł w Krakowie wskutek zaczadzenia 22 X 1850 r.

I.

1. Rozbiór dzieła Stanisława Sokołowskiego p. n. Partitiones ecclesiasticae. *Mies. Połocki.* R. 1: 1818 s. 43-53.

2. Rys życia i prac naukowych śp. Stanisława de Bohusz Siestrzeńcewicza arcybiskupa mohylewskiego... *Rocz. Tow. Nauk. Kr. z Uniw. Jag. Połącz.* Poczet nowy. T. 1: 1841 s. 166-181.

II.

1. Kazanie przy złożeniu zwłok w ko-

ściele naszym śp. Jana Pawła Woronicza arcybiskupa warszawskiego. Kr. 1829 8°.

2. Mowa w czasie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Jana Śniadeckiego... wysłużonego profesora, astronoma w Akademii Krakowskiej, później astronoma i rektora Akademii Wileńskiej... miana dnia 26 listopada 1832 w Krakowie w kościele akademickim św. Anny przez... Kr. b. r. Nakł. i Druk. Uniwersytetu 8° s. 16.

3. Przekł.: PLUTARCH: O wychowaniu młodzieży. Przekł. z greckiego na j. polski przez... Kr. 1853 Czech 16° s. 84.

4. List do M.J. Brodowicza z 1842. Wyd. M. J. BRODOWICZ: Ważniejsze dokumenta..., s. 31.

III.

BRODOWICZ M.J.: Ważniejsze dokumenta odnoszące się do mojego udziału w sprawach i losach zakładów naukowych b. W.M. Krakowa i jego Okręgu. Kr. 1874 s. LV-LVII; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 76-77; TENŻE: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 170-171, 241; ZAŁĘSKI S.: Jezuici w Polsce porozbiorowej. Kr. 1907 s. 1194; S[IARKOWSKI] W: Stachowski Franciszek Ksawery. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 519-520; B[ARTYNOWSKI] M.: Stachowski Franciszek Ksawery. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37-38 s. 62; Człowiek nauki taki jakim był. Pamiętnik profesora Uniw. Jagiellońskiego Fryderyka HECHLA. Wyd. W. SZUMOWSKI. T. 2. Kr. 1939 s. 50-52, 87-88; GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J., s. 66, 68, 94-96, 104, 132-133, 136, 145, 154, 193, 200; HECHEL F.: Kraków i Ziemia Krakowska w okresie wiosny ludów. Pamiętniki. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1950 s. 218, 278, 317-318.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stafylus (Staphylus, Stapelage) Fryderyk (1512-1564) rektor szkoły parafialnej w Nysie, polemista.

Urodził się 27 VIII 1512 r. w Osnabrück, gdzie ojciec Fryderyka Ludwik Stapelage, ożeniony z Anną Birkman z Gdańska, był funkcjonariuszem w dobrach miejscowego biskupa. Osierocony w dzieciństwie wychowywał się Stafylus w Kownie u wuja Eberharda Birkmana, w domu którego opanował dobrze j. polski, litewski i ruski. Wyposażony przez Birkmana i innych krewnych z Gdańska odbył studia w Akademii Krakowskiej, następnie w Padwie i w Wirtemberdze, gdzie w 1541 r. uzyskał stopień magistra artium, a w 1543 r. rozpoczął wykładać na Wydziale Filozoficznym. Tu zbliżył się do Lutra i Melanchtona i przeszedł na luteranizm. W latach 1546-1552 był profesorem Uniwersytetu w Królewcu z przerwą od 1549-1550, w którym to czasie objął stanowisko nauczyciela języków klasycznych we wrocławskim gimnazjum św. Elżbiety, opanowanym przez protestantów. W przejeździe przez Poznań w 1549 r. był pytany przez starostę Górkę i burmistrza Lupsińskiego o radę w sprawach miejscowych braci Czeskich.

W 1552 r. przybył Stafylus ponownie do Wrocławia, skąd zapraszano go na superintendenta do Augsburga, Lubeki i Hamburga. Odrzuciwszy te propozycje, wrócił w tymże roku do katolicyzmu, a bp wrocławski Baltazar z Promnicy zaprosił go na swój dwór do Nysy i uczynił swym doradcą. W Nysie zreorganizował Stafylus szkołę parafialną i stanął na jej czele jako rektor. Następnie założył tam w 1555 r. katolicką drukarnię. Niebawem cesarz Ferdynard powołał go na swego doradcę i wysłał go w 1557 r. do Wormacji na kolokwium katolików z protestantami. W 1558 r. został Stafylus również doradcą księcia bawarskiego Albrechta V. Podczas sejmu w Augsburgu w 1559 r. nadano Stafylusowi za dyspensą papieską (nie był duchownym) doktorat teologii i prawa kanonicznego. W 1560 r. został kuratorem Uniwersytetu w Ingolsztadzie. Żonaty z Anną Hess miał trzech synów, z których Fryderyk kanonik i oficjał w Eichstädt przygotował zbiorowe wydanie prac ojca.

Od swej konwersji utrzymywał Stafylus ożywioną korespondencję z Hozjuszem i Kromerem — bardzo przez nich ceniony — a w niektórych swych rozprawach (De corruptis moribus..., Defensio...) dotykał spraw polskich. Zmarł w Ingolstadzie 5 III 1564 r. i został pogrzebany w kościele franciszkanów.

I.

1. Synodus sanctorum Patrum antiquorum *contra nova dogmata* Andreae Osiandri. Norimbergae 1553 apud Paulum Fabricium 4° k. nlb. 135.

2. Przekł.: S. MARCUS Anachoretes scil. Cato *christianus versus ex Graeca lingua* in Latinam pro pueris instituendis. Nissae Silesiorum 1555 excudebat Joannes Cruciger. Druk znany tylko z opisu SOFFNERA.

3. Theologiae Martini Lutheri trimembris epitome... nuper collecta Wormatiae durante colloquio anno 1558. Nissa 1558 excudebat Joannes Cruciger. — Toż... proposita Wormatiae durante colloquio per... Coloniae 1558 apud Maternum Cholinum. Druki znane tylko z opisu SOFFNERA.

4. Historia et apologia utriusque partis, catholicae et confessionariae, de dissolutione Colloquii nuper Wormatiae instituti, ad omnes catholicae fidei protectores. Viennae Austriae 1558. Druk znany tylko z opisu SOFFNERA.

5. De corruptis moribus utriusque partis, catholicorum videlicet et haereticorum, dialogus lectu iocundus et valde utilis. B. m. r. [1559] 4° k. nlb. 35. — Toż. znacznie zmienione. B. m. r. [Cracoviae 1560] 4° k. nlb. 63. — Toż. B. m. 1615 8° k. 60.

6. Defensio... adversus Philippum Melanchtonem, Shwenckfeldianum Longinum, Andream Musculum, Mat. Flaccum Illyricum, Jacobum Andream Schmidelinum aedificatores Babylonicae turris Martini Lutheri. Opus elegans, recens natum atque editum. Parisiis 1560 apud Gulielmum Guillard et Amelium Varencorium 8° k. 72. Wyd. jako dodatek do: Marcin KROMER: De falsa Lutheranorum... et vera Christi religione libri duo... Parisiis 1560. — Toż pod zm. tyt.: Defensio pro trimembri theologia Martini Lutheri contra aedificatores Babylonicae turris: Phil. Melanchtonem, Schwenckfeldianum Longinum, Andream Musculum, Jacobum Andream Schmidelinum. Nissae 1560. Druk. znany tylko z opisu SOFFNERA.

7. Christlicher Gegenbericht an den gottseligen Layen. Vom rechten, waren Verstand des göttlichen Worts und Von Verdolmetschung der deutschen Bibel. 1561. — Toż pod skróconym tyt. i z inną przedmową: Christlicher Gegenbericht an den gottseligen gemeinen Laien. 1561. Druk znany tylko z opisu SOFFNERA.

8. Vortrab zu Rettung des Buchs: Vom rechten, wahren Verstand des göttlichen Wortes wider Jacob Schmiedle Prädicanten zu Göppingen. Ingolstadt 1561 8° s. 35.

9. Nachdruck zu Verfechtung des Buchs vom rechten, wahren Verstand des göttlichen Worts und Von der teutschen Bibelverdolmetschung. Wider Jacob Schmidlen Predicanten zu Göppingen. Ingolstadt 1562 8° s. 235.

10. Vom letzten und grossen Abfall so vor der Zukunft des Antichristi geschehen soll. [Wyd. Daniel PROCKELIUS]. Ingolstadt 1565. — Toż w przekł. na j. łac. przez L. SURIUSA: De ultima et magna defectione adventum Antichristi praessura liber posthumus... Coloniae 1569. Druki znane tylko z opisu SOFFNERA.

11. Wyd. zbior.: Friderici Staphyli caesarii quondam consiliarii in causa religionis sparsim editi libri in unum volumen digesti. Ed. Fridericus STAPHYLUS iunior. Ingolstadt 1613. Druk znany tylko z opisu SOFFNERA.

III.

HURTER H.: Nomenclator. T. 3 kol. 19; SOFFNER J.: Friedrich Staphylus ein katholischer Kontroversist und Apologet aus der Mitte des 16. Jahrhunderts. Breslau 1904; WOTSCHKE T.: Geschichte der Reformation in Polen. Leipzig 1911 s. 97; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. 1536-1612. Kr. 1913 s. 119, 646; TENŻE: Literatura luterska w Polsce wieku XVI (1530-1630). P. 1920 s. 35, 56; FIJAŁEK J.: Przekłady pism Grzegorza z Nazjanzu w Polsce. *Pol. Sacra.* Nr 3: 1919 s. 141 n.; HERTE A.: Staphylus Friedrich. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 9 kol. 774; KOWALSKA H., MIKA., M.: Lupsiński Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 138. — Stanislai Hosii Cardinalis... epistolae... T. 2 (1551-1558). Ed. F. HIPLER et V. ZAKRZEWSKI. Cracoviae 1888. *Acta hist.* T. 9 nr 1081, 1115, 1521; Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego. T. 5: Rok 1564. Wyd. A. SZORC. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 81, 151-153, 396, 398.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stagraczyński Józef (1840-1905), proboszcz kolejno w Wonieściu, Łeknie, Szadłowicach, homileta, wydawca.

Urodził się w 1840 r., po ukończeniu szkoły średniej wstąpił w 1859 r. do Seminarium Duchownego w Gnieźnie i w 1863 r. przyjął święcenia kapłańskie. Początkowo był nauczycielem domowym w Pawłowie u hr. Mączyńskiego i pomagał w duszpasterstwie proboszczowi w Dąbrówce Kościelnej. Następnie uczył religii w Wieleniu. W 1886 r. został mansjonarzem przy kolegiacie św. Marii Magdaleny w Poznaniu i zaczął redagować i wydawać „Tygodnik Katolicki". Redakcja tego pisma, prowadzona do 1874 r. naraziła go na duże straty pieniężne i konflikt z władzami pruskimi, zakończony 6-miesięcznym więzieniem. W 1872 r. otrzymał Stagraczyński probostwo w Wonieściu, z którego przeniósł się w 1888 r. na takież stanowisko w Łeknie, a później w Szadłowicach. Zmarł 6 IX 1905 r.

Stagraczyński ma duże znaczenie w dziejach homiletyki w Polsce dzięki redagowanej przezeń i wydawanej w latach 1872-1879, opartej na wzorach niemieckich, „Bibliotece Kaznodziejskiej" oraz innym publikowanym zbiorom kazań. Wpłynął bowiem wydatnie nie tylko na odrodzenie kaznodziejstwa na ziemiach polskich, ale też był bodźcem do podniesienia wykładów homiletyki w zakładach teologicznych.

I.

1. Wyd.: Decretales Summorum Pontificum pro Regno Poloniae et Constitutiones synodorum provincialium et dioecesanarum Regni eiusdem ad summam collectae. T. 1. Ed. J. STAGRACZYŃSKI (na okładce, na karcie tyt. zaś: Curantibus plerisque sacerdotibus Posnaniensibus editae). Posnaniae 1869 J. Leitgeber 4° s. IV, 361, 18. Zbiór oprac. K. ZÓRAWSKI, uzup. G. ZACHARIASZEWICZ, popr. Z. CHODYŃSKI, wstęp napisał E. LIKOWSKI.

2. Przekł.: Hanani czyli ostatnie dni Jerozolimy. Z francuskiego wydał... P. 1871 czcionkami A. Schmaedickego 8° s. 189.

3. Red. i wyd.: *Biblioteka Kaznodziejska*. T. 1: 1872 — 9: 1894. STAGRACZYŃSKI umieszczał w niej oprócz kazań nowych przekłady klasyków kaznodziejstwa.

4. [Uwagi z powodu recenzji lwowskiego *Tygodnika Katolickiego* dwu zeszytów *Biblioteki Kaznodziejskiej* na rok bieżący]. *Prz. Kośc.* R. 13: 1891 s. 514-516. — [Przeproszenie z powodu tego artykułu] *Prz. Kośc.* R. 14: 1892 s. 128.

5. Zasady wychowania chrześcijańskiego. Mikołów 1901 Karol Miarka 16° s. 117.

6. Krótki wykład nauki o doskonałości chrześcijańskiej. Mikołów 1901 Nakł. i Druk. K. Miarki 16° s. 146, nlb. 1.

7. Ks. dr Florian Oksza Stablewski arcybiskup gnieźnieński i poznański. *Prz. Kośc.* R. 14: 1892 s. I-XI.

II.

1. Red i wyd.: *Tygodnik Katolicki* (Grodzisk). R. 1: 1860-15: 1874 nr 6. Umieszczał w nim wiele niepodpisanych artykułów własnych.

2. Zdrowaś Maria. Wykład Pozdrowienia Anielskiego dla wszystkich stanów. P. 1873 8° s. 104. — Toż rozszerz. pod zm. tyt.: Ave Maria. Nowy wykład Pozdrowienia Anielskiego dla wszystkich stanów. P. 1885 Nakł. Księg. Katol., Druk. E. Schmaedickego 8° s. 232.

3. Godzina śmierci czyli leki na strachy śmiertelne, a kto je zażyje, ten się już nigdy śmierci bać nie będzie, czytana na każdy miesiąc w roku dla wszystkich stanów. Wyd. 3 przerob. P. 1875 Nakł. i czcionkami T. Daszkiewicza 8° s. 109. — Toż. Wyd. 4. P. 1885 Nakł. Księg. Katol., Druk. Kuriera Pozn. 16° s. 112. (Do wyd. 1 i 2 nie udało się dotrzeć). — Toż pod zm. tyt.: Godzina śmierci czyli przygotowanie się na śmierć szczęśliwą. Czytana na każdy miesiąc w roku dla wszystkich stanów. [Wyd. 5]. Chicago 1886.

4. Nauki katechizmowe o prawdach wiary i obyczajów Katolickiego Kościoła według średniego Katechizmu Deharba. T. 1: O wierze. P. 1883 Nakł. wydawcy, Druk. E. Schmaedickego 8° s. 342, II. — Toż. Wyd. 2. P. 1886 8° s. nlb. 6, 342, nlb. 4. — Toż. T. 2: O przykazaniach i grzechach głównych. P. 1886 8° s. 480. — Toż. T. 3: O grzechach przeciw Duchowi św., o grzechach wołających o pomstę do nieba, o grzechach cudzych, o cnocie i doskonałości chrześcijańskiej. P. 1886 8° s. V, 352. — Toż. T. 4: O sakramentach świętych. P. 1887 8° s. VI, 424. —

Toż. T. 5: O sakramencie pokuty. P. 1889 8° s. 516.

5. Kazanie powiedziane dnia 22 grudnia 1883 na sekundycjach ks. Tomasza Hejnowicza plebana czerwonowiejskiego. P. 1884 Nakł. wydawcy, Druk. E. Schmaedickego 8° s. 15.

6. O biedzie i nędzy ludzkiej i jak jej zaradzić. P. 1884 Nakł. Księg. Katol. 8° s. 126.

7. [W sprawie przytaczania wyroków sądowych w sprawach kościelnych i niektóre wyroki]. *Prz. Kośc.* R. 10: 1888 s. 915-917.

8. W sprawie apparatów kościelnych, organów, dzierżawy ról kościelnych. *Prz. Kośc.* R. 11: 1889 s. 270-273.

9. [W sprawie wydawnictw ludowych, kalendarzy i książek do nabożeństwa]. *Prz. Kośc.* R. 12: 1890 s. 130-134.

10. Historia święta czyli dzieje Starego i Nowego Zakonu dla użytku szkół miejskich i wiejskich, oddział wyższy. P. 1891 Nakł. Księg. Katol., Druk. Dziennika Pozn. 8° s. VII, 155. — Toż. Oddział niższy. P. 1891 8° s. VIII, 108.

11. Jeszcze kilka uwag o podręcznikach Historii św. *Prz. Kośc.* R. 13: 1891 s. 586-590.

12. Odpowiedź *Tygodnikowi Katolickiemu* we Lwowie w sprawie Historii św... *Prz. Kośc.* R. 14: 1892 s. 60-66.

13. Św. Alojzy wzór młodzieży. Książka do modlitwy oraz przestrogi i nauki dla młodzieńców. Mikołów 1894 Nakł. i Druk. K. Miarki 32° s. 592, 95.

14. Historia biblijna dla rodzin chrześcijańskich czyli gruntowne i jasne objawienie dziejów Starego i Nowego Testamentu. T. 1-2. Mikołów 1894 Nakł i Druk. K. Miarki 8° t. 1 s. 920; T. 2 s. 810.

15. Chleb anielski. Książka do modlitwy dla młodzieży katolickiej. Mikołów 1895 Nakł. i Druk. K. Miarki 32° s. 500, 90.

16. Nieustające uwielbienie Przenajśw. Sakramentu Ołtarza. Książka do modlitwy oraz przewodnik dla młodzieży katolickiej. Mikołów 1895 Nakł. i Druk. K. Miarki 32° s. 544, 95.

17. Maria wzór dziewicy chrześcijańskiej. Książka do modlitwy oraz przestrogi i nauki dla dziewcząt. Mikołów 1895 Nakł. i Druk. K. Miarki 32° s. 560, 95.

18. Żywot Jezusa Chrystusa przedwieczny. *Prz. Kośc.* R. 17: 1895 s. 77-91, 149-163, 221-238, 293-307, 364-381, 445-461.

19. Rec.: X. J.: Żywot Jezusa Chrystusa x. dr Grimma. *Prz. Kośc.* R. 18: 1896 s. 73-88, 145-163.

20. Wykład modlitwy Pańskiej. Mikołów 1897 K. Miarka 16° s. 310, II. — Toż skróc. z dod. do tyt.: Przewodnik życia dla rodzin chrześcijańskich. Mikołów b. r. K. Miarka 16° s. 112.

21. Od kolebki do grobu. Przewodnik życia dla rodzin chrześcijańskich. Mikołów 1897 Nakł. i Druk. K. Miarki 16° s. 118, nlb. 1.

22. Kazania na niedziele i święta całego roku. T. 1-2. Mikołów 1899 K. Miarka 8° t. 1 s. 767, nlb. 1; T. 2 s. 743, nlb. 1.

23. Katalog książek po znacznie zniżonych cenach ks. J. Stagraczyńskiego w Szadłowicach p. Wierzchosławice. Gniezno 1899 Druk. J.B. Langego 16° s. 21.

24. Żywoty Świętych Pańskich na wszystkie dni roku podług najwiarogodniejszych źródeł, wyjętych z dzieł Ojców i Doktorów Kościoła św. z uwzględnieniem Świętych polskich, których wydała ziemia polska aż do najnowszych czasów opracował... Mikołów 1901 Nakł. i Druk. K. Miarki 4° s. 788.

25. Rozmyślania o rzeczach ostatecznych. Mikołów 1903 Nakł. i Druk. K. Miarki 8° s. 343.

26. Wybór kazań niedzielnych i świątecznych. T. 1-2. P. 1908 Nakł. i czcionkami Druk. i Księg. św. Wojciecha 8° t. 1 s. X, 527; T. 2 s. VII, 446.

27. Żywot Jezusa Chrystusa i dzieje apostolskie według czterech ewangelii. Mikołów b. r. Karol Miarka 8° s. 448.

28. Jezus przyjaciel dziatek. Zbiór najlepszych nabożeństw i pieśni kościelnych. Przejrzał i poprawił... Mikołów b. r. Nakł. i Druk. K. Miarki 32° s. 256.

29. Kazania adwentowe. Mikołów [1917] Wyd. Dzieł Ludowych K. Miarki 8° s. 244. W zbiorze są też kazania ks. K. BALSAMA i ks. A. MURCZYŃSKIEGO.

30. Kazania na Boże Narodzenie i na uroczystość św. Szczepana Mikołów [1917] Wyd. Dzieł Ludowych K. Miarki 8° s. 136.

31. Kazania noworoczne. Mikołów [1917] Wyd. Dzieł Ludowych K. Miarki 8° s. 92.

III.

KORYTKOWSKI J.: Brevis descriptio historico-geographica ecclesiarum Archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis... Gnesnae 1888 s. 99; Stagraczyński Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 67; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 433; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 98, 106, 111, 112; SZAFRAŃSKI A.L.: Zarys dziejów teologii pastoralnej ogólnej. Tamże, s. 33. — Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej i Poznańskiej na lata 1861, 1866, 1867, 1870, 1872, 1873, 1889, 1893, 1899, 1902, 1903, 1906.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stakłosiński Leander (1740-1785), benedyktyn, autor schyłkowych dziejów klasztoru tynieckiego.

Urodzony w Wadowicach 12 XII 1740 r., wstąpił do zakonu benedyktynów w Tyńcu ok. 1760 r. i tu złożył profesję zakonną 19 III 1761 r. Studia z filozofii i teologii odbył w domowym studium zakonnym w Tyńcu. Podczas studiów teologii otrzymał święcenia kapłańskie 16 VII 1764 r. Jeszcze jako student teologii objął w 1768 r. obowiązki wicemagistra nowicjatu. Konfederację Barską przeżył w opactwie tynieckim, pozostawiając nam opis naocznego świadka wydarzeń w Tyńcu i okolicy z tego okresu. Podczas działań wojennych pod Tyńcem (1771-1772), będąc archiwariuszem opactwa, wywiózł archiwum tynieckie do Krakowa i umieścił je w klasztorze karmelitów. W tym czasie zajmował się także duszpasterstwem miejscowej parafii przy kościele św. Andrzeja w Tyńcu oraz wśród załogi konfederackiej, przebywającej w murach opactwa. W latach 1774-1777 był sekretarzem kapituły tynieckiej, depozytariuszem i archiwistą. Pod koniec swego życia, oprócz wymienionych już obowiązków, pełnił jeszcze przez kilka lat urząd podprzeora i magistra nowicjuszy. Zmarł w Tyńcu w 1785 r.

I.

1. Historia domestica seu narratio descriptiva armiae confoederatorum in hocce Archi-coenobio Tynecensi locatae atque ultra annum consistentis simplici calamo... a me teste oculo Leander Stakłosiński OSB, capituli secretario et thesaurario... exarata. Rkps Arch. M. Krakowa, Teka Grabowskiego, E 74, s. 351-451.

III.

Nomina vivorum et defunctorum professorum fratrum Congregationis per regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae Ordinis S.P. Benedicti conscripta 1762. B. m. r. k. 8; Toż... Ordinis S.P. Benedicti conscripta 1765 k. 8; CHYLIŃSKI B.: Congregatio Benedictino-Polona per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae... 1768... praesentata. Cracoviae 1768 k. 15; SZWARTZ I.: Congregatio Benedictino-Polona... per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae... sub regula S.P. Benedicti... 1774... praesentata. Cracoviae 1774; Series abbatum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae sub titulo Sanctae Crucis in Regno Poloniae et M.D. Lithuaniae... 1777... praesentata, Calisii [1772] k. 35; Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae, sub titulo Sanctae Crucis... demonstrata 1780... Lublini 1780; Catalogus monasteriorum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae Sanctae Crucis. Varsaviae 1787 k. 26. — Historia Domestica... rkps Arch. M. Krakowa, sygn. 374 passim; Metrica fratrum proffessorum... coenobii Tinecensis... a 1634... ad 1740 deducta rkps Bibl. Jag., sygn. 5281; Acta... capituli monasterii Tinecensis O.S.B... 1713-1816, rkps Bibl. Jag., sygn. 5282 passim.

O. Marian Kanior OSB

Stanczewic Franciszek (XVII w.), autor dysertacji teologicznych.

Brak o nim wiadomości z historiografii. W 1636 r. kształcił się w kolegium jezuickim w Poznaniu. Pozostawał w bliskich związkach z jezuitami. W dysertacji „Meum et tuum" opracował w sposób interesujący tezę z teologii moralnej o własności prywatnej i sprawiedliwości.

I.

1. Meum et tuum iustitia et iniustitia ingeniose varium a theologia in ius vocatum et publice oppugnatum et propugnatum... Posnaniae 1636 in Officina Alberti Reguli 4° k. nlb. 7.

2. Universa theologia... Venceslao a Leszno Leszczyński... dedicata... et a... publice disputata... Calisii 1638 in Officina PP. Societ. Jesu 4°. Druk bliżej nie znany.

III.

ESTREICHER K. T. 29, s. 161.

Bp Edward Ozorowski

Stanisław (XIII w.), franciszkanin, hagiograf.

Należał do konwentu franciszkanów w Krakowie. Spisał po 1273 r. żywot błog. Salomei, księżniczki krakowskiej, późniejszej królowej halickiej i pierwszej klaryski, której jakiś czas był spowiednikiem. O jego życiu i studiach brak bliższych danych, jedynie z literackiej formy jego dzieła można poznać, że był człowiekiem uczonym, obeznanym z regułami retoryki i stylu.

I.

1. Vita sanctae Salomeae reginae Haliciensis. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 4: 1884 s. 776-796.

III.

Nowy Korbut. T. 1 s. 341, 344, tamże literatura. — Ponadto: DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 95-96; WITKOWSKA A.: Zagadnienie mentalności religijnej w świetle „Miracula" z. XIII/XIV w. W: *Kościół w Polsce.* T. 1 s. 592-593; TAŻ: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 350.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stanisław Brasiatoris z Wrocławia († 1470), augustianin, komentator Sentencji P. Lombarda, autor traktatu teologicznego.

Pochodził ze Śląska, przypuszczalnie z samego Wrocławia, z rodziny słodowników. Należał do zakonu augustianów. O jego młodości i studiach nic nie mówi kronikarz klasztoru NMP. na Piasku we Wrocławiu, do którego Stanisław należał. Nie znamy też wielu istotnych faktów jego życia. Niektórzy badacze przypuszczają, że był uczniem Akademii Krakowskiej, na co jednak brak dowodów, inni wskazują na Uniwersytet w Lipsku, chociaż księga promocyjna tej uczelni nie zawiera jego nazwiska. W źródłach klasztornych występuje jako bakałarz teologii. Przed 1450 r. pomagał Janowi Buschowi augustianinowi z Neuwerk, w pracy reformacyjnej w klasztorze św. Maurycego w Halle. Następnie przez szereg lat wykładał teologię we wrocławskim klasztorze NMP. na Piasku. Z tego okresu zachowały się jego komentarze do części Sentencji P. Lombarda. W tym także czasie napisał obszerny traktat o Mszy św., zachowany najprawdopodobniej w autografie. W 1464 r. został opatem wymienionego klasztoru. Zmarł 20 IV 1470 r.

I.

1. Principia IV librorum Sententiarum. Powst. 1456. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF214, f. 140-163.
2. Lectura in IV librum Sententiarum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF214, f. 164-370.
3. Conclusiones quarti libri Sententiarum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF214, f. 373-387.
4. Officium missae. Powst. 1457. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF332.

III.

Chronica abbatum Beatae Mariae Virginis in Arena. Wyd. G. STENZEL. W: *Scriptores Rerum Silesiacarum.* T. 2. Breslau 1839 s. 250-260, T. 3 s. 329; HEYNE J.: Dokumentierte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. T. 3. Breslau 1868 s. 452; FIJAŁEK J.: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 2 s. 92-93; FRANZ A.: Die Messe im deutschen Mittelalter. Freiburg in Br. 1902 s. 590-591; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. P. 1962 s. 222; ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 207; TENŻE: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 234.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stanisław Polak (XIV w.), cysters, kronikarz.

Dokładnych danych o jego życiu brak. Pochodził z Pomorza i był cystersem w Oliwie. Dzięki zdolnościom, mimo przewagi liczebnej zakonników pochodzenia niemieckiego, doszedł do godności opata tego

klasztoru. Godność tę dzierżył prawdopodobnie ok. lat 1330-1356. Według przekonywujących wywodów W. Kętrzyńskiego Stanisław był autorem Kroniki oliwskiej zwanej starszą. Kronika ta obejmuje dzieje klasztoru oliwskiego od jego założenia w 1170 do 1350 r., przy czym podaje wiele ważnych wydarzeń z Pomorza, sąsiednich książąt polskich i zakonu krzyżackiego.

I.

1. Die ältere Chronik von Oliva und die Schrifttafeln von Oliva. Wyd. T. HIRSCH. W: *Scriptores Rerum Prussicarum.* T. 1. Leipzig 1861 s. 496-805. — Toż pt. Die Chroniken von Oliva und Bruchstücke älterer Chroniken. Wyd. T. HIRSCH. W: *Scriptores Rerum Prussicarum.* T. 5. Leipzig 1874 s. 591-644. — Toż pt. Chronica Olivensis. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 6 s. 310-350.

III.

Nowy Korbut. T. 1 s. 243-244, tamże literatura. — Ponadto: KĘTRZYŃSKI W.: Fontes Olivienses. (Wstęp). W: *MPH.* T. 6 s. 257-289; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 170-171.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stanisław z Grodziska (Grodicius, Grodzicki) (ok. 1620-1707), bernardyn, teoretyk prawa zakonnego.

Urodził się ok. 1620 r. w Grodzisku Wielkopolskim. Gdzie się uczył i kiedy wstąpił do zakonu bernardynów, nie wiadomo. Po raz pierwszy występuje w źródłach dopiero w 1668 r. jako lektor teologii na studium zakonnym w Warszawie. Nieco później był czynny na tym samym stanowisku w Poznaniu. Bronił tu swego zakonu przed atakami franciszkanina konw. Kazimierza Biernackiego, który oskarżył bernardynów przez biskupem poznańskim za przyjęcie do swych klasztorów kilku konwentualnych. Stanisławowi udało się doprowadzić do umorzenia sporu. W 1673 r. został kustoszem poznańskim. W roku następnym wszedł do zarządu swojej (wielkopolskiej) prowincji, a po ukończeniu zwykłego trzechlecia wrócił na kustodię poznańską (1677-1680). W 1683 r. wybrano Stanisława prowincjałem. Później był jeszcze chronologiem, kustoszem, w 1693 r. wikariuszem prowincji i w 1700 r. zastępcą nieobecnego prowincjała. Na wszystkich urzędach wykazał dużo gorliwości i roztropności.

Pod koniec życia osiadł Stanisław w Grodzisku Wielkopolskim i poświęcił się pracy naukowej. Wydał 2 poważne dzieła: prawnicze „Pax religiosa..." i ascetyczne „Speculum religiosum..." W pierwszym, opartym na gruntownej znajomości ustawodawstwa kościelnego, ogólnego i partykularnego, zajął się wzajemnym prawnym stosunkiem duchowieństwa świeckiego i zakonnego. Obiektywizm w przedstawieniu rzeczy podnosi wartość tej rozprawy. Drugie dzieło poświęcił Stanisław wyłącznie sprawom zakonnym, omawiając w nim na szerokim tle historycznym całokształt życia klasztornego, ale tylko od strony ascetycznej. Przebija w nim ideologia św. Franciszka, choć przeznaczał autor swą książkę i dla innych zakonów. Umarł 20 X 1707 r. w Grodzisku na zarazę w opinii świętości.

I.

1. Pax religiosa theologice, canonice historiceque ex Summorum Pontificum, Conciliorum ac SS. Congregationum Cardinalium decretis deducta... a... in lucem edita. Posnaniae 1692 Typis Collegii Societatis Jesu 8° k. 5, s. 146, k. 10. — Toż. Cracoviae 1849 Typis St. Gieszkowski 8° s. nlb. 10, 174, nlb. 15.

2. Speculum religiosum to jest zwierciadło starożytnej zakonności, prawdziwie żarliwych zakonników cnotę, żywot świę-

tobliwy i wykonanie ich powołania wyrażające, wystawione przez... Torunii 1698 8° k. nlb. 8, s. 508, k. nlb. 2.

3. Summaria descriptio status Provinciae Poloniae Ordinis Minorum Regularis Observantiae specialiter quod divisionem eius et subsistentiam Maioris Poloniae Provinciae ab anno 1454 ad annum 1646. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 102 k. 110--112v.

4. Descriptio synoptica conventuum Provinciae S. Mariae Angelorum Maioris Poloniae Ordinis Minorum Regularis Observantiae anno 1688. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 102 k. 106-109.

II.

1. Listy: 5 listów do podległych zakonników z 1683, 1693. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 102 k. 7-8v, 132-135v, 141--143v, 214-215v, 218-219v.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Grodzicki Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 10 s. 755; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu OO. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 204; KORYTKOWSKI J.: Brevis descriptio historico-geographica ecclesiarum Archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis... Gnesnae 1888 s. 62; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 204; KANTAK K.: Kronika bernardynów poznańskich. *Kron. M. Pozn.* R. 3: 1925 s. 180,204; TENŻE: Bernardyni. T. 2 s. 180, 228, 189, 326, 332-333, 416, 461; WYCZAWSKI H. E.: W sprawie metody w badaniach monasteriologicznych. *Stud. Theol. Vars.* T. 14: 1976 nr 2 s. 264-246 (biografia Stanisława z Grodziska).

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stanisław z Krakowa (Stanisław zw. Lektor) (ok. 1300-1365), dominikanin, hagiograf.

Urodził się w Krakowie ok. 1300 r. Należał do zakonu dominikanów i w 1352 r. był lektorem w konwencie krakowskim. Wkrótce po wymienionym roku napisał żywot św. Jacka, który ożywił jego kult i stał się podstawą procesu kanonizacyjnego w XVI w. Poza tym nie mamy o Stanisławie pewnych wiadomości. Zmarł w 1365 r.

I.

1. De vita et miraculis sancti Jacchonis [Hyacinthi] ordinis Fratrum Praedicatorum auctore Stanislao lectore Cracoviensi eiusdem ordinis. Powst. wkrótce po 1352 r. Wyd. L. ĆWIKLIŃSKI. W: MPH. T. 4: 1884 s. 818-903 i w osob. odb. Kr. 1884.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 410, tamże literatura. — Ponadto: LOENERTZ R. J.: La vie de S. Hyacynthe du lecteur Stanislas envisagée comme source historique. *Arch. Fr. Praed.* T. 27: 1957 s. 5-38, oraz Rec.: Z. KOZŁOWSKIEJ-BUDKOWEJ. *Stud. Źródłozn.* T. 4: 1959 s. 190; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 98-101; WITKOWSKA M.: Zagadnienie mentalności religijnej w świetle „Miracula" z XIII/XIV wieku. W: *Kościół w Pol.* T. 1 s. 594, 597, 599; TAŻ: Miracula małopolskie z XIII i XIV wieku. *Rocz. Hum.* T. 19: 1971 z. 2, s. 41, 57-66; KŁOCZOWSKI J.: Jacek dominikanin. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 432-448; KIELAR P.: Początki Zakonu Dominikańskiego w Polsce. *Nasza Przeszł.* T. 39: 1973 s. 18--22; WITKOWSKA A.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 351-352; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 315-316.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stanisław (Leopolitanus) ze Lwowa (XV/XVI w.), autor dysertacji kanonistycznej.

W 1504 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej bakalaureat artium. Nie wiadomo, czy rozpoczął studia w 1499 czy w 1501 r. W pierwszym wypadku byłby to Stanisław ze Lwowa syn Mikołaja, w drugim Stanisław ze Lwowa syn Jana. Trzeci ze Stanisławów ze Lwowa, jacy studiowali w Akademii w latach 1489-1511, Stanisław syn Stanisława, nie może wchodzić w rachubę, ponieważ rozpoczął naukę dopiero w 1502 r. W Krakowie korzystał Stanisław z mecenatu archidiakona Piotra Tomickiego, którego wielbił za to w przedmowie dedykacyjnej

do swej rozprawki „Regulae tredecim". Przed 1510 r. uzyskał ponadto stopień bakałarza na Wydziale Prawa. Nigdy jednak nie wykładał ani na Wydziale Filozoficznym, ani na Wydziale Prawa i Grzegorz z Szamotuł nie był jego uczniem, jak to podał A. Petrani. Zajmował w Krakowie jakieś niższe beneficjum przy którymś z kościołów, może był kaznodzieją.

Przypisywane mu dziełko „Stella clericorum" pochodzi od nieznanego autora i było już drukowane w XV w. Nie wydał też dawniejszej anonimowej pracy „Salutifera Domini passionis contemplatio ex quattuor euangelistis... congesta" ani dzieła „Processus utriusque iuris". Podane przez Petraniego daty wydań tego ostatniego 1524, 1531 i 1537 dotyczą edycji książki Grzegorza z Szamotuł. Jedyne dziełko Stanisława „Regulae tredecim" — przeznaczone dla kapłanów, ujęte w ramy kazuistyki scholastyczno-jurydycznej, jest komentarzem wymogów moralno-prawnych wobec duchownych.

I.

1. Regulae tredecim iuxta doctrinam Apostoli primae ad Timotheum tertio capitulo editae, cuilibet clerico non inutiles in suo statu et salubriter conversari volenti sacerdotibus. Viennae Austriae 1512 per Hieronymum Vietorem et Joannem Singrenium 4° k. nlb. 8.

III.

FIJAŁEK J.: Moderniści katoliccy kościoła lwowskiego w wieku XVI. *Pam. Liter.* R. 9: 1910 s. 208-209; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag. s. 156; PETRANI A.: Kanonistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 377. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 2 s. 54, 66.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stanisław ze Lwowa (Lwowczyk) (XVI w.), wykładowca Akademii Krakowskiej, polemista.

Urodził się we Lwowie jako syn mieszczanina Wawrzyńca. W półroczu letnim 1531 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej. W 1545 r. spotykamy go stopniem bakałarza artium jako członka Kolegium Mniejszego. Prowadził zatem już od kilku lat wykłady w Akademii. Przez pewien okres czasu był nauczycielem wawelskiej szkoły katedralnej. Później założył szkołę prywatną w domu Podczawskiego na cmentarzu bernardyńskim, o co pociągnął go w 1545 r. przed sąd rektorski kierownik szkoły katedralnej znany z kłótliwości Jan Wieczkowski, ponieważ „do tejże szkółki wszyscy chłopcy z własnej woli i z własnego wyboru zbiegali jak gdyby do jakiegoś portu lub azylu". Czy i kiedy przyjął święcenia kapłańskie i jakie posiadał beneficjum, nie wiadomo.

Warto zaznaczyć, że współcześnie znany był Stanisław ze Lwowa o nieużywanym nazwisku Knot, a nazywany Albinusem, też bakałarz sztuk wyzwolonych, od 1553 r. kanonik kapituły lwowskiej, zmarły w 1572 lub 1573 r., ale czy jest on tą samą osobą co nasz Stanisław, tego nie można twierdzić bez zbadania źródeł archiwalnych.

Główne dzieło Stanisława „Apologia" zostało skierowane przeciw „Większemu katechizmowi" Seklucjana. Z problematyki kontrowersyjnej bronił w nim tylko Mszy św. i Komunii pod jedną postacią, innych zagadnień nie poruszył.

I.

1. De sanctis interfectis a Judaeis. Cracoviae 1543 apud Unglerium. Druk znany tylko z opisu CZACKIEGO (Dyk. t. 2 s. 50).

2. Apologia tho iesth obronienie wia-

ry świętej krześciańskiej Kościoła pospolitego przeciw naukom kacerskim. W Krakowie 1554 u Dziedziców Marka Scharffenbergera 8° k. 4, 144, 6.

3. Przekł.: INNOCENTY III pap.: O wzgardzie świata albo o nędzy stanu człowieczego troje książki. B. m. r. [1571] 16° k. nlb. 12, 65. Przekład Stanisława niepewny.

III.

FIJAŁEK J.: Moderniści kościoła lwowskiego w wieku XVI. *Pam. Liter.* R. 9: 1910 s. 201; N[IEDZIELSKI] J.: Lwowczyk Stanisław W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 51; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag., s. 411; HAJDUKIEWICZ L.: Krakowska szkoła zamkowa 1510-1801. Odb. ze *Stud. do Dziejów Wawelu.* T. 1: 1954 s. 22, 87-88; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 67, 69-70. — Alb. stud. Univ. Crac., T. 2 s. 256: Acta rectoralia Univ. Crac. T. 2 s. 106, 172.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stanisław ze Lwowa (Leopoliensis) († 1556), bernardyn, tłumacz biblii. O jego życiu wiadomo tylko, że pochodził ze Lwowa, posiadał stopień bakałarza, był lektorem w Opatowie, bywał gwardianem i 22 IV 1556 r. zmarł w Tarnowie.

Przetłumaczył na j. polski biblię, niedługo bowiem po nim żyjący prowincjał Hieronim Przybiński zapisał w jego nekrologu: „Stanislaus Leopoliensis baccalaureus vertit Bibliam in polonismum". Tłumaczenie to miano przekazać Antoniemu Possewinowi, zapewne do przejrzenia i korektury przez teologów jezuickich. Do wydawnictwa „Scriptores Ordinis Minorum" Łukasza Waddinga, a stąd do dzieł Jochera, K. Estreichera, S. Barącza, wszedł Stanisław pod imieniem Hieronima, prawdopodobnie przez pomieszanie przez Waddinga jego imienia z imieniem Przybińskiego, autora notatki w nekrologu. W. Smereka przyjął przez nieuwagę istnienie dwóch tłumaczy: Stanisława i Hieronima.

I.

1. Przekł.: Biblia. O tłumaczeniu tym brak wcześniejszych od zapiski Przybińskiego informacji.

III.

WADDINGUS L.: Scriptores Ordinis Minorum. T. 1. Romae 1650 s. 171; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 s. 51, 63, 85; KANTAK K.: Bernardyni. T. 1 s. 168, 307; GUSTAW R.: Polskie przekłady Pisma św. W: *Podręczna encyklopedia biblijna.* T. 2. P. [1959] s. 310; SMERKA W.: Biblistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 236, 246.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stanisław ze Skalbmierza (ze Skarbimierza, ze Skalmierza, Stanislaus de Scarbimira, Skarbimiriensis) (ok. 1360-1431), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista, autor traktatów teologicznych, mów i kazań.

Stanisław, syn Jana ze Skarbimierza vel Skalmierza (dziś Skalbmierza), skromnego plebejskiego pochodzenia, jawi się po raz pierwszy w dziejach ok. 1380 r. jako niespełna dwudziestoletni student, rozpoczynający naukę na Wydziale Sztuk Wyzwolonych Uniwersytetu Karola w Pradze. W 1382 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1485 r. magistra artium. Z lat 1385-1388 nie ma żadnych informacji o jego życiu. Opinie o jego studiach teologicznych w Paryżu nie mają podstaw. W 1389 r. rozpoczął już jako kapłan studia prawnicze w Pradze, zostając w 1391 r. bakałarzem, a w 1396 r. doktorem dekretów. W czasie tych studiów osiągnął pierwsze godności kościelne, ok. 1390 r. kanonię w swym rodzinnym miasteczku, a później kanonię przemyską i rekto-

rat kościoła Św. Piotra w Skalbmierzu. Pierwsze jego prace pisarskie powstały w latach 1386-1391.

Skalbmierczyk należał do grona osób które zabiegały o reaktywowanie Uniwersytetu Kazimierzowskiego w Krakowie i w 1390 r. wszedł w skład komisji, powołanej dla przywrócenia do życia tej uczelni. Najprawdopodobniej prowadził wykłady na uruchomionym wówczas Studium Generale. Jego działalność docenili biskupi krakowscy: Jan z Radliczyc († 1392) i współpracujący z nim Piotr Wysz. Gdy w 1400 r. Akademia Krakowska rozpoczęła nowy okres działalności, został Stanisław pierwszym jej rektorem, uświetniając inaugurację słynną mową. Godność tę piastował powtórnie w 1413 r. Brał udział przy układaniu statutów całego Uniwersytetu i jego poszczególnych wydziałów. Jako profesor prawa kanonicznego był mistrzem wielu kanonistów ze znakomitym Janem Elgotem i Łukaszem z Wielkiego Koźmina na czele. Należał do czołowych przedstawicieli „krakowskiej szkoły prawniczej" w XV w.

Stanisław zasłynął szczególnie jako mówca i kaznodzieja. Głosił mowy przy nadawaniu stopni naukowych, kazania żałobne o zmarłych profesorach i dobrodziejach Akademii, kazania okolicznościowe i na obowiązkowych nabożeństwach uniwersyteckich oraz polityczno-moralne. Był również stałym kaznodzieją katedralnym za bpów Wysza i W. Jastrzębca. Był pierwszym autorem polskim, którego kazania synodalne do kleru przetrwały do naszych czasów.

Ok 1410 r. otrzymał kanonię w krakowskiej kapitule katedralnej. Od 1419 r. przez 10 lat pełnił urząd oficjała i wikariusza generalnego in spiritualibus biskupa krakowskiego, zastępując go w wielu sprawach, szczególnie sądowych. Był spowiednikiem królowej Jadwigi, głosił kazanie na jej pogrzebie, otaczając następnie postać zmarłej szczerym kultem. Jako wikariusz generalny diec. krakowskiej wszczął 30 VII 1419 r. proces informacyjny w sprawie beatyfikacji Jadwigi, zbierając zeznania świadków o cudach. Kiedy zaś w 1426 r. bp Jastrzębiec powołał komisję do zbadania cudów zdziałanych przy grobie królowej, Skalbmierczyk został wymieniony na pierwszym miejscu. Jako rzecznik doktryny katolickiej zwalczał idee Wiklefa i Husa oraz krakowskich zwolenników husytyzmu mistrza Skultetusa i astrologa Henryka z Brzegu, zwanego Czechem. Angażował się też w sprawy polityczne, szczególnie w zmagania kraju z krzyżakami, m. in. stojąc w 1423 r. na czele pełnomocników polskich w procesie z Zakonem. Był także czynny jako doradca królewski. Zmarł 9 I 1431 r.

Stanisław ze Skalbmierza zajmuje czołowe miejsce wśród przedstawicieli polskiego piśmiennictwa wieków średnich. Na jego twórczość składają się niemal wyłącznie mowy i kazania powstałe w latach 1386-1425. Gdy idzie o zachowany dorobek pisarski, nie można mu jednak przypisywać ponad 700 kazań (zob. M. Rechowicz: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie, s. 136), ponieważ przypisane mu „Sermones breves" (Rkps Bibl. Jag., sygn. 194) okazały się kazaniami Bertranda de Turre, co przekonywująco udowodnił J. B. Schneyer (Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters. Münster 1969. Bd 43/1 s. 560-561). Również błędne było mu przypisywanie „Passionale" (Rkps Bibl. Czart., sygn. 3413), gdyż stanowi ono tylko

słabą komplikację „Złotej Legendy" Jakuba de Voragine, na którą stale powołuje się autor „Passionale", tyle że pod nazwą „Historia Longobardica". W sumie zachowało się około 520 kazań i mów Skalbmierczyka, wyróżniających się zawsze wysokim poziomem formy i treści. Intelektualny portret Stanisława ze Skalbmierza w nauce jest ciągle zbyt słaby, ponieważ wydano dotąd tylko ok. 1 procent jego dorobku pisarskiego. Uznanie dotychczasowe odnosi się właściwie tylko do jego kazania „De bellis iustis", które opublikowane, dało mu imię prekursora nowoczesnej teorii prawa narodów, okazało się bowiem najwcześniejszym w literaturze europejskiej, postępowo ujętym, wykładem prawa w zakresie wojny.

I.

1. Kazanie na pogrzebie królowej Jadwigi w 1399 r. Wyd. w przekł. pol. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 5 s. 47-52; Tłumaczenie kilkakrotnie przedrukowywane. — Tekst łac. i przekł. pol. ogłosił R. ZAWADZKI. W: *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 20-30.

2. Mowa na otwarcie odnowionej Akademii Krakowskiej w 1400 r. W przekł. pol. ogł. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 4 s. 244-252.

3. De bellis iustis. Powst. ok. 1410-1414. Tekst łac. i przekł. pol. wyd. L. EHRLICH: Polski wykład prawa wojny XV wieku. W. 1955 s. 90-144.

4. Mowa o złych studentach. Wyd. Z. KOZŁOWSKA-BUDKOWA. *Biul. Bibl. Jag.* R. 15: 1964 nr 1/2 s. 15-21.

5. Kazania w rocznicę śmierci królowej Jadwigi. Powst. 1401 lub 1409 r. Fragm. tekstu łac. i przekł. pol. ogł. R. ZAWADZKI. W: *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 76-79.

6. De materia virginalium gaudiorum. (Sermones super Ave Maria). Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 223v-280v.

7. Liber conclusionum Evangelicae veritatis. (Sermones). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1278, ff. 211; Rkps Bibl. Jag., sygn. 2416, f. 4v-176, 183-202v, 212-262v, 270-482; Bibl. Jag., sygn. 2724 f. 302 r; Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2081, f. 2-185; Rkps Bibl. Uniw. w Budapeszcie, sygn. Lat. 83, f. 112v--290v.

8. Consilia contra Henricum [de Brega]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 273, f. 147r; sygn. 2014, f. 120-129v; sygn. 2513, f. 261-269v.

9. Super Gloria in excelsis. (Sermones). Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 145-192v; Rkps Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz Berlin, sygn. Theol. Lat. F. 408, f. 1-46v.

10. Homiliae de vulneribus Redemptoris. Rkps Bibl. Klasztoru Kan. Reg. Later. przy kościele Bożego Ciała w Krak., sygn. 490, f. 105-133. Autorstwo wątpliwe.

11. Determinationes contra sectatores Wyklef et Joannis Hus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 723, f. 117-155, 216v-220; sygn. 1484, f. 228-237v.

12. Sermones de Incarnatione Christi. Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 1-42.

13. De materia indulgentiarum. (Sermones). Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 55-64.

14. Sermones super Magnificat. Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 191v-223v.

15. De octo beatitudinibus. (Sermones). Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 66v-89v.

16. Sermones occasione prolati scripti. Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 64-66v, 105--124, 308v-364; sygn. 723, f. 167-216v; sygn. 1272, f. 160v-172; sygn. 1587, f. 130v-133; sygn. 1629, f. 333v-336; sygn. 2091, f. 58v-62v, 91v-99, 101v-105v; sygn. 2400 f. 26-29, 33-37, 40v-45, 77v-83; sygn. 2509, f. 57-61, 163-170, 173-176v; Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 94, f. 277-282v; sygn. I Q 381, f. 55-94v.

17. De Beata Maria Virgine. (Sermones). Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 280v-308.

18. Soliloquia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 89v-105.

19. Sermones de poenitentia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 191, f. 42v-55v.

20. Sermones sapientiales vel de Sapientia Dei. Rkps Bibl. Jag., sygn. 192, f. 12-339v; sygn. 193, f. 1-274; sygn. 1627, f. 2-235v; sygn. 1629, f. 1-293; Rkps Bibl. Ossol., sygn. 818, f. 127-138; sygn. 2011, f. 1-209; Rkps Bibl Uniw. we Wrocł., sygn. IF750, f. 1-221.

21. Sermones super Symbolum Nicenum. Powst. w 1423 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 190, f. f. 1-125v; Rkps Bibl. Klasz. Kan. Reg. Later. przy kościele Bożego Ciała w Krak., sygn. 490, f. 1-104.

22. Sermones de tempore et de sanctis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 190, f. 126-384; Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 381, f. 106-109.

23. Varia opera et dubia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 190, f. 372; sygn. 191, f. 124--144v; sygn. 192, f. 1 (wyklejka); sygn. 404, f. 227r; sygn. 1203, f. 309v; sygn. 1272, f. 89-91r, 143-147v; sygn. 2014, f.

267-283; Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. IF285, f. 236-241v; Rkps Bibl. Kapituły Katedr. w Krak., sygn. 162, f. 1r; Rkps Bibl. Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. 627, f. 209r-v; Rkps Staatsbibliothek w Monachium, sygn. 14243, f. 235v-241v.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 234-236, tamże literatura. — Ponadto: ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 46; FIJAŁEK J.: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski... Kr. 1900 t. 1 s. 46, 148, 193, 274, 268, 256; T. 2, 43, 77; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Kodeks Mikołaja Tempelfelda. Kr. 1952. *Spraw. z Czyn. PAU.* R. 53: 1952 s. 466-469; JARRA E.: Twórczość prawna duchowieństwa polskiego, 966-1800. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 272; KOCOT K.: O miejsce Stanisława ze Skarbimierza w historii prawa narodów. *Państwo i Prawo.* R. 11: 1956 z. 3 s. 552-559; PLEZIA M.: Od Arystotelesa do Złotej Legendy. W. 1958 s. 430-457; GÓRSKI K.: Rec.: L. EHRLICH: Polski wykład prawa wojny XV w. W. 1955. *Stud. Źródłozn.* T. 2: 1958 s. 176-177; ZAWADZIŃSKA C.: Pisma Stanisława ze Skarbimierza, pierwszego rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, w kodeksach Biblioteki Jagiellońskiej. *Rocz. Bibl.* R. 4: 1960 z. 3/4 s. 299-327 oraz Rec. W. SZELIŃSKIEJ. *Stud Źródłozn.* T. 10: 1965 s. 215; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Grunwaldu. *Zesz. Nauk. U.J.* R. 1961 nr 48 s. 55-71; TAŻ: Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 38-40, 42, 43, 46, 48, 50, 55-59, 61, 63, 65-67, 71-74, 76, 77, 84-87; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. Tamże s. 85 i passim; KOWALCZYK M.: Odnowienie Uniwersytetu Krakowskiego w świetle mów Bartłomieja z Jasła. *Małop. Stud. Hist.* R. 6: 1964 nr 34 s. 23-42; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Stanisława ze Skarbimierza mowa o złych studentach. *Biul. Bibl.* Jag., R. 15: 1964 nr 1/2 s. 11-21; SZELIŃSKA W.: Biblioteka profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku. Wr. 1966 s. 42, 65, 67, 119, 120, 276, 288; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.*, T. 1 s. 51; TŘIŠKA J.: Literarni činnost předhusitskè University. Praha 1967 s. 125; SCHMAUCH M.: Bonet, Gower and Polish Jurists on the Rights of Non-Believers. W: *Mélanges de Litterature Comparée et de Philologie offerts à Mieczysław Brahmer.* W. 1967 s. 467-473; BARYCZ H.: Z dziejów polskich wędrówek naukowych za granicę. W. 1969 s. 14, 17-19; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. XLVII, LVI-LIX, 40, 47-52, 98, 100, 142, 144, 148, 151, 191; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV wieku. Wr. 1970; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 237-239, 241, 243-245; TRZEBUCHOWSKI P.: Stanisław ze Skarbimierza. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 364-365; WOLNY J.: Zagadnienie formacji duchowej królowej Jadwigi. *Notif. e Curia Crac.* R. 1974 s. 63-71; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 639-640; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 129-131, 136-137; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. Tamże, s. 189; TENŻE: Kaznodziejstwo. Tamże, s. 280, 284-286, 291, 293, 297; PETRANI A.: Kanonistyka. Tamże, s. 369; REBETA J.: Czy notatka „revocatur" należy do polskiej szkoły stosunków międzynarodowych z połowy XV wieku? *Kwart. Hist. Nauki Techn.* R. 20: 1975 nr 3/4 s. 533-540; WOLNY J., ZAWADZKI R.: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV wieku. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 15-33, 78-79; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 3/4 s. 172; ZAWADZKI R.: Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza. Kr. 1976 Maszynopis rozprawy doktorskiej w Dziekanacie Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniw. Jag. — Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis. T. 1. Pragae 1830 s. 208, 209, 223-227, 295; T. 2 Pragae 1834 s. 16, 102; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. T. 1. Cracoviae 1870 s. 44-48, 102-104, 133-136, 138, 139-140, 149, 157-158, 161, 154-157; Kodeks dyplomatyczny Małopolski. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. T. 4. Kr. 1905 s. 199, 211, 239; Zbiór dokumentów Katedry i Diecezji Krakowskiej. Wyd. S. KURAŚ. Cz. 2. Lubl. 1973 s. 49, 50, 77, 78, 145-146, 343-344.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stanisław z Zawady († 1491), kanonik kolegiaty św. Floriana, profesor Akademii Krakowskiej, egzegeta.

Był synem Andrzeja. Wpisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej w 1436 r. za rektoratu Jana z Jastrzębi i zyskał

w 1440 r. stopień bakałarza, a w 1444 r. magistra artium. Następnie objął profesurę na wspomnianym Wydziale i w latach 1451 i 1455 był jego dziekanem. W 1460 r. był prepozytem Collegium Maius i w związku z tym zarządzał księgozbiorem uniwersyteckim. Podjął także studia na Wydziale Teologicznym, zostając ok. 1464 r. bakałarzem, a ok. 1467 r. doktorem teologii. Odtąd pełnił obowiązki profesora zw. teologii. Komentował głównie St. Testament, uprawiając sens literalny i daleko idącą spekulację, wzorując się na dziełach egzegetycznych Henryka z Hesji. Szczególnym przedmiotem jego zainteresowań była Księga Rodzaju, do której napisał komentarz. Dał też obszerny wstęp do Pisma św. w oparciu o List św. Hieronima do Paulina „De studiis Scripturarum". Jego interesujące dzieła egzegetyczne nie zostały dotąd w pełni przeanalizowane. Był dziekanem Wydziału Teologicznego w 1478 r., a rektorem Akademii w semestrze zimowym 1478/1479. Z godności kościelnych posiadał tylko kanonię w kolegiacie akademickiej św. Floriana na Kleparzu przy Krakowie. Jakieś więzy łączyły go ze znanym profesorem Janem Dąbrówką, gdyż wraz z Maciejem z Sąspowa był wykonawcą jego testamentu. Zmarł w Krakowie 14 IV 1491 r. W Bibliotece Jagiellońskiej zachowało się kilka książek z jego księgozbioru.

I.

1. Komentarz do Księgi Rodzaju. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1358 (I część) i 1429 (II część). Fragm. wyd. M. SZAFARKIEWICZ: Uwagi dotyczące edycji krytycznej wybranych kwestii z komentarza do Księgi Rodzaju. Cz. 1 Rkps BJ. 1358, kk. 136v-141v, Stanisława z Zawady. *Acta Mediaev.* T. 2: 1974 s. 307-318.

2. Wstęp do Pisma św. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1538.

3. Kwestie i noty teologiczne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1704, f. 445-454; sygn. 2302, f. 106r-139v, 228v-291v. Autorstwo niepewne.

III.

MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 2. Kr. 1900 s. 64; MARKOWSKI M.: Spis osób wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 168, 195-196, 237; STEGMÜLLER F.: Repertorium biblicum medii aevi. T. 5. Madrid 1955 s. 229--230; SZELIŃSKA W.: Dwa testamenty Jana Dąbrówki. W: *Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.* Ser. A. Z. 3: 1962 s. 25; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.*, T. 1 s. 41, 123; SZAFARKIEWICZ M.: Uwagi dotyczące edycji krytycznej wybranych kwestii z Komentarza do Księgi Rodzaju Stanisława z Zawady (BJ. rkps 1358 kk. 136v-141v). *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL.* Nr 1/2: 1972 s. 185-186; TAŻ: Uwagi dotyczące edycji krytycznej wybranych kwestii z Komentarza do Księgi Rodzaju. Cz. I Rkps B.J. 1358, kk. 136v-141v Stanisława z Zawady. *Acta Mediaev.* T. 2: 1974 s. 301-306; WIELGUS S.: XV-wieczny komentarz Stanisława z Zawady do Księgi Rodzaju. Tamże. T. 2: 1974 s. 121--186; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 116, 118, 121-123. — Statuta nec non Liber promotionum, s. 32, 35, 42, 55; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Pars 2 s. 237, 254; Kodeks dypl. klasztoru tynieckiego. Cz. 1 s. 482; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1, s. 88: Acta rectoralia Uniw. Crac. T. 1 s. 15, 69, 106, 220; Conclusiones Univ. Crac. s. 35; Catalogus diplomatum perg. Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Ed. C. KACZMARCZYK. Cracoviae 1953 s. 77.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stankowicz Józef (1769-1824), misjonarz, biograf ks. A. Pohla.

Urodził się na Litwie w 1769 r. Uczył się początkowo w Kownie, a później na Uniwersytecie w Wilnie. Do zgromadzenia misjonarzy wstąpił w 1781 r. w Wilnie i tam odbył seminarium internum, ukończył wyższe Seminarium i pracował do końca życia. Uczył najpierw w diecezjalnym Seminarium Duchownym, będąc zarazem jego dyrek-

torem, następnie wykładał w Seminarium misjonarskim. Przez pewien czas spełniał obowiązki prefekta kościoła na Górze Zbawiciela i asystenta domu, superiora i ponownie asystenta. Po 1812 r. wszedł do rady prowincjalnej litewskiej prowincji misjonarzy. W tym czasie pracował też w Towarzystwie Dobroczynności i był spowiednikiem szarytek oraz benedyktynek.

Cenił go wizytator A. Pohl i w 1818 r. na mocy posiadanych uprawnień wyznaczył go na wypadek swej śmierci tymczasowym następcą. W 1820 r. objął Stankowicz faktycznie rządy po Pohlu i przez kilka miesięcy kierował prowincją. W 1821 zwołał konwent prowincjonalny, na którym wybrano wizytatorem D. Zarzeckiego. Nowy wizytator mianował Stankowicza konsultorem rady prowincjalnej. Zmarł w Wilnie 26 II 1824 r.

I.

1. Pamiątka życia śp. JX. Andrzeja Pohla, pierwszego w państwie rosyjskim jeneralnego wizytatora XX. Misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia. Wil. 1821 Druk. Diecezjalna XX. Misjonarzy 8° s. 20, nlb. 2.

III.

[GIŻYCKI J. M.] SMORA: Księża Misjonarze w Wilnie. Kr. 1916 s. 21, 29, 50-54; SALWA T.: Litewska prowincja Księży Misjonarzy 1794-1842. Lubl. 1971 s. 161-163, maszynopis w Arch. Misjonarzy w Krak. na Stradomiu.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Starczewski Leonard († 1638), bernardyn, autor dzieła teologiczno-ascetycznego.

Pochodził z drobnej szlachty w Ziemi Sieradzkiej. Do zakonu bernardynów wstąpił w 1604 r. Po studiach i otrzymaniu święceń był lektorem na studium zakonnym w Wilnie (1613), w 1617 r. w Poznaniu, w 1619/20 pełnił funkcje sekretarza przy komisarzu generalnym Michale z Appiniano, w 1620 r. wszedł do zarządu prowincji, a w 1623 r. został prowincjałem. Na urzędzie tym bronił z dużym taktem, lecz ze stanowczością swojej prowincji przed atakami tworzących się w Polsce reformatów, a zwłaszcza przysłanego z Rzymu komisarza Antoniego Strozziego. Nie dopuszczając reformatów do zaprowadzenia w prowincji ściślejszej obserwancji, sam przeprowadził jej reformę.

Po złożeniu prowincjalstwa w 1626 r. wchodził Starczewski nadal do zarządu prowincji, a w latach 1633-1634 po śmierci prowincjała Jana Lasockiego był jej wikariuszem. Pełnił też przez pewien okres czasu urząd kustosza klasztoru krakowskiego. W 1628 r. był delegatem bpa bakowskiego Gabriela Fredry (bernardyna) na synodzie prowincjalnym w Piotrkowie. Zmarł w Krakowie 30 I 1638 r. Zapisano o nim: „Był lwiego ducha wobec każdego, gróźb, postrachów, powag się nie lękał, najgorliwszy wyznawca reguły św... miłowali go dobrzy, bali się źli, wszelkie wykroczenia bowiem wielkodusznie powściągał". Starczewski był autorem podręcznika ascetycznego, przeznaczonego do kierownictwa nowicjuszkami w klasztorze żeńskim.

I.

1. Ordynarz albo porządne opisanie według którego panny zakonne nowicje (a także i insze młode siostry profeski) w zakonności... ćwiczone być mają. W Lublinie 1633 16° k. nlb. 2 s. 211, k. nlb. 4.

II.

1. Conclusiones ex universa philosophia in conventu Posnaniensi Fratrum Minorum de Observantia tempore almi capituli provincialis publice ad disputandum propositae. Cracoviae 1608 in Officina Andreae Petricovii.

2. Kazanie na pogrzebie... Piotra Czarnkowskiego kasztelana śremskiego... Poznań 1620 Druk. Jana Wolraba 4° k. nlb. 24.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 161, 162, 206; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 44, 47, 76-79, 84, 90, 105, 109, 114-115, 187-188, 366.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Starnigel (Starinigel, Staringellius, Starnigel, Starnigelius, Staryngelowicz, Sterngel, Sternigel) Zachariasz († 1641), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się ok. 1582 r. w Busku w woj. bełzkim. Po śmierci ojca wychowywał się pod okiem brata Wawrzyńca, późniejszego profesora i rektora Akademii Zamojskiej. W 1600 r. immartykulował się w Akademii Krakowskiej, był m. in. uczniem Marcina Wadowity. W 1603 r. uzyskał bakalaureat, w 1608 r. — mistrzostwo filozofii. Został następnie jako docent externus seniorem Szkoły Mariackiej w Krakowie. Przed 1614 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1616 r. piastował funkcje dziekana Wydziału Filozoficznego. Był pierwszym kierownikiem utworzonej przez Andrzeja Schoneusa katedry grecystyki, którą wszakże porzucił w r. akad. 1623/24 na rzecz wykładów na Wydziale Teologicznym. Członkiem tego Wydziału został w 1634 r. po uzyskaniu stopnia bakałarza. Potem był nadto jego dziekanem. W latach 1624-1632 pełnił obowiązki kustosza Biblioteki Kolegium Większego. Posiadał kanonię kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i probostwo w Nowym Korczynie. Swój prywatny księgozbiór zapisał dla katedry grecystyki. Zmarł w 1641 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio de natura legis ex I. 2. D. Th. q. 91... publice in Acad. Crac. disputata... Cracoviae 1627 Typis Francisci Caesarii 4° k. nlb. 3.

2. Quaestio de admirabili Incarnatione Christi Domini mysterio ex 3 D. Thomae q. I est seq... publice in Acad. Crac. disputata... Cracoviae [1634] Typis Andreoviensis 4° k. nlb. 3.

II.

1. Piis manibus... Adam Falęski... Almae Acad. Crac. generalis rectoris. M. Zacharias Starnigelius, collega minor, observantiae ergothrenum hunc lachrymis conspersum... Cracoviae 1611 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 3.

2. Appelatio ad SS. D.D.N. Urbanum VIII in causa iuris legendi Cracoviae... Cracoviae 1632 2° k. 8.

3. Wiersze i inne drobne utwory znajdują się w: Maciej BLOSIUS: Academica deifica trias. Cracoviae 1619; Jonas sarmaticus. Cracoviae 1617; HERKULES SAXONIA: Pantheum medicinae selectum. B. m. r.

III.

JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 206; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 6 s. 183; FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585--1652. Kr. 1884 s. 40, 136; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549--1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 268--269, 290; CZERNIATOWICZ J.: Z dziejów grecystyki w Polsce w okresie odrodzenia. Wr. 1965 s. 11, 112, 114-115; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 219, 228, 248, 271; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 643. — Statuta nec non liber promotionum, s. 259, 266; — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 3 s. 217. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359, t. XIII, k. 3 n., 47 n.; Arch. Kur. Metrop. Krak.: Officialia. T. 117 s. 805; Episcopalia. T. 44 k. 373, 497.

Ks. Józef Mandziuk
Bp Edward Ozorowski

Staroniewicz Jan (1821-1858), zastępca profesora Uniw. Jagiellońskiego, biblista.

Urodził się 6 XII 1821 r. w Gorlicach. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu i w 1844 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Zaraz został prefektem przemyskiego Seminarium. W latach 1845-1847 studiował na Uniwersytecie Wiedeńskim i uzyskał tam doktorat teologii. W październiku 1847 r. został suplentem przy katedrze religii i pedagogiki na Wydziale Filozoficznym Uniw. Jagiellońskiego. Po zlikwidowaniu katedry w 1850 r. przeszedł na posadę nauczyciela religii w gimnazjum św. Anny. Znał kilka języków i miał opinię dobrego wykładowcy. Zmarł w Krakowie 8 IX 1858 r. w 37 roku życia.

I.

1. Rozprawa historyczno-krytyczna o Księgach Sybillińskich. Rkps nie znany.
2. Św. Paweł a prorok Izajasz. Rkps nie znany.
3. O Sabeliuszu. Rkps nie znany.

II.

1. Wykład nauki wiary Kościoła Katolickiego dla użytku młodzieży szkolnej. Cz. Szczegółowa. Bochnia 1855 Druk. W. Pisza 8° s. X, 262. — Toż. Wyd. 2. Bochnia 1860 Druk. W. Pisza 8°.

III.

GLEMMA T.: Wydz. Teol. U.J., s. 132--133; HECHEL F.: Kraków i Ziemia Krakowska w okresie wiosny ludów. Pamiętniki. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1950 s. 313; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 48.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Staropolski Roman (XVIII w.), polemista.

W historiografii panuje o nim milczenie. Podawał się za szlachcica. Według sugestii K. Estreichera pod tym nazwiskiem ukrywał się jakiś jezuita. Pisma „Respons dowodny" i „Rozumnie ludzka" stanowią źródło do poznania polemiki wyznaniowej w Polsce w XVIII w.

I.

1. Respons dowodny na pospolite zarzuty pro immunitate sua in causa religionis I.M. Novella dyssydenckiego dany mu od... B. m. r. [po 1700 r.] 2° k. nlb. 2.
2. Rozumnie ludzka! Wolnie szlachecka! Chrześcijańsko katolicka! powszechnie jedyna odpowiedź na wszystkie oraz zwyczajnie wykrętne zarzuty F.P. Dyssydentiusza Ewangelickiego Skartabella nie dawno zjawionego, stanom Rzeczypospolitej na Sejm zgromadzonym podana od... B. m. r. [po 1725 r.] 2° k. nlb. 2.

II.

1. List do brata. B. r. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 233 s. 959-965.

III.

ESTREICHER K.: T. 29 s. 184-185; Karty tytułowe pism Staropolskiego.

Bp Edward Ozorowski

Starowieyski Biberstein Franciszek (1850-1923), dyplomata watykański, potem proboszcz parafii WW. Świętych w Krakowie, popularyzator historii kościelnej.

Urodzony we Lwowie w 1850 r. studiował prawo i był przez pewien okres czasu urzędnikiem państwowym. Wstąpiwszy do stanu duchownego, studiował teologię na Uniwersytecie w Innsbrucku, a następnie w papieskiej Academia dei Nobili Ecclesiastici. Zdobył doktoraty teologii i prawa kanonicznego. Święcenia kapłańskie przyjął w 1883 r. Poparty przez kard. W. Czackiego wstąpił do papieskiej służby dyplomatycznej i w 1888 r. udał się do Szwajcarii w charakterze sekretarza papieskiej legacji. W latach 1889-1890 był audytorem nuncjatury w Monachium. Stąd jeździł w poufnej misji do Drezna.

Odznaczony szambelanią papieską przeniósł się w 1890 r. do Krakowa. Tu otrzymał administrację prebendy przy Kaplicy Zygmuntowskiej

na Wawelu oraz urząd asesora konsystorza biskupiego, a w 1897 r. probostwo parafii WW. Świętych przy kościele św. Piotra i Pawła. Był też konsultorem Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, spowiednikiem norbertanek na Zwierzyńcu i komisarzem biskupim krakowskiego klasztoru wizytek. Zmarł w Krakowie w 1923 r.

Z zamierzonej historii papieży XIX w. ogłosił drukiem dzieje pontyfikatu Piusa VII, Leona XII, Piusa VIII i Grzegorza XVI. Drukowany na łamach „Przeglądu Polskiego" tekst publikował ponadto w formie rozszerzonej w osobnych odbiciach i to własnym nakładem.

I.

1. Rec.: A. PIEPER: Zur Entstehungsgeschichte der ständigen Nunziaturen. Freiburg i Br. 1893. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 44 s. 432-434.

2. Z dziejów Stolicy św. za pontyfikatu Piusa VII. *Prz. Pol.* R. 39: 1904 t. 1 s. 383-417; T. 2 s. 268-350; T. 3 s. 19-72. — Toż w osob. odb. Kr. 1904 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8 s. 183. — Toż rozszerz. Kr. 1906 Druk. „Czasu" 8° s. 321.

3. Z dziejów Stolicy św. za pontyfikatów Leona XII 1823-1829. *Prz. Pol.* R. 40: 1905 t. 2 s. 1-41, 242-285; R. 40: 1906 t. 3 s. 281-337. — Toż w osob. odb. (razem z poz. 4). Kr. 1906 Druk „Czasu" 8° s. 221, nlb. 3.

4. Zdziejów Stolicy św. za pontyfikatu Piusa VIII 1829-1830. *Prz. Pol.* R. 41: 1906 t. 1 s. 203-246. — Toż w osob. odb. (razem z odb. poz. 3).

5. Z dziejów Stolicy św. za pontyfikatu Grzegorza XVI 1831-1846. *Prz. Pol.* R. 46: 1911 t. 1 s. 148-180, 292-313; R. 47: 1913 t. 4 s. 16-44, 176-214; R. 48: 1913 t. 2 s. 56-80, 187-211; R. 48: 1914 t. 3 s. 38-57; T. 4 s. 62-92, 268-303. — Toż w osob. odb. Kr. 1911 Druk. „Czasu" 8° s. 347, nlb. 3.

6. Przekł.: Z. STORCHENAU: Wiara chrześcijańska jaką być powinna, na nowo wydał H. HURTER. Przekł. z niemieckiego... Brody 1911 Nakł. Księg. Feliksa Westa 8° s. 166.

7. List [do Redakcji Gazety Kościelnej w sprawie recenzji jego przekładu książki Z. Storchenau'a]. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 nr 15 s. 624.

II.

1. O znaczeniu, jakie ma dla nas parcelacja gruntów w większych majątkach. *Prz. Pol.* R. 8: 1874 t. 3 s. 321-347.

2. Sprawy ekonomiczne. *Prz. Pol.* R. 9: 1874 t. 1 s. 486-487.

3. Miesiąc w Szwajcarii. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 42 s. 305-333. — Toż w osob. odb. Kr. 1894 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 31.

4. Kardynał Monaco-Lavalletta. *Czas.* R. 49: 1896 nr 163 s. 1-2.

5. Kardynał Dominik Jacobini. *Czas.* R. 53: 1900 nr 30 s. 2.

6. Wieczory nad Adriatykiem. Kr. 1901 8°.

7. W sprawie wiecu duchowieństwa w Warszawie. List otwarty. Kr. 1906 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. 15.

8. Polacy we „wzmocnionej" Radzie Państwa 1860 r. Przyczynek do dziejów porozbiorowych. *Prz. Pol.* R. 44: 1909 t. 2 s. 141-161, 313-328; R. 44: 1910 t. 3 s. 45-57. — Toż w osob. odb. Kr. 1909 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. 54.

9. Mąż stanu francuski z epoki „Restauracji" (François René de Chateaubriand). *Przew. Nauk. i Liter.* R. 45: 1912 s. 1-14, 97-118. — Toż w osob. odb. Lw. 1912 Druk. W. Łozińskiego 8° s. 37.

10. Walery Wielogłowski (1805-1865). W pięćdziesięcioletnią rocznicę zgonu. Kr. 1915 Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 60.

11. Listy: Do S. Pawlickiego z 1884. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8699 III k. 357-358. — Do W. Chotkowskiego z 1892. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6958 IV k. 191. — 8 listów do S. Tomkowicza z 1893-1915. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1995 k. 142-156. — Do L. Dębickiego z 1893. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2001 k. 74-75. — 2 listy do L. Mańkowskiego z 1895 i 1909. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7649 II k. 154a; 7662 II k. 264-265; Do W. Bartynowskiego z 1903. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12534 II. — 2 listy do M. Bobrzyńskiego z 1906 i 1909. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8089 III k. 127-128; 8091 k. 67-68.

III.

N[IEDZIELSKI] J.: Starowieyski Biberstein Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 104. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1895, 1902, 1914, 1917, 1919, 1922.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Starowolski (Starovolscius) Szymon (1588-1656), kanonik krakowski, polihistor, polemista.

Urodził się w 1588 r. w Starej Woli w woj. brzesko-litewskim w zubożałej rodzinie bojarskiej jako ostatni z pięciu synów Bazylego i Zofii Zaranek. W 1605 r. przebywał na dworze kanclerza i hetmana w. kor. Jana Zamoyskiego, a po jego śmierci przeniósł się na dwór Anny Ostrogskiej, z której synami, Konstantym i Januszem, odbył w latach 1609-1611 podróż po Niemczech, Niderlandach, Francji i Włoszech. W 1612 r. wpisał się do metryki studentów Akademii Krakowskiej, gdzie w 1618 r. uzyskał bakalaureat filozofii i objął wykłady jako docent extraneus na Wydziale Artium. Zaprzyjaźnił się z wieloma profesorami akademickimi i drukarzami w Krakowie.

W 1619 r. prowadził wykłady dla kleryków cysterskich w Wąchocku. W rok później został sekretarzem hetmana w. litew. Jana Karola Chodkiewicza, po czym po jego śmierci w 1621 r. wstąpił na służbę do marszałka w. kor. Mikołaja Wolskiego. W latach 1624-1626 przebywał za granicą w charakterze mentora młodego Krzysztofa Sapiehy. Nawiązał wówczas kontakty z uczonymi i wydawcami włoskimi, był też na osobistej audiencji u pap. Urbana VIII, któremu potem zadedykował swą pracę „Eques Polonus". W 1632 r. wyjechał po raz trzeci za granicę, tym razem jako opiekun Piotra Potockiego. Odwiedził wtedy m. in. Lowanium, Antwerpię i Kolonię. W latach 1635-1638 towarzyszył młodemu Aleksandrowi Koniecpolskiemu w jego podróży po Włoszech i Niderlandach.

Po powrocie do kraju przebywał Starowolski na dworze bpa krakowskiego Jakuba Zadzika. W 1639 r. przyjął święcenia kapłańskie i otrzymał kantorię tarnowską oraz altarię w katedrze krakowskiej. W 1649 r. został penitencjarzem na Wawelu, której to funkcji zrzekł się w 1652 r. ze względu na piątą z kolei i ostatnią podróż za granicę (dłużej zatrzymał się wówczas w Rzymie). Pod koniec 1653 r. wrócił do Krakowa, gdzie w dwa lata później otrzymał upragnioną kanonię katedralną. Cieszył się poparciem bpa Piotra Gembickiego.

Na zlecenie kapituły krakowskiej rozpoczął Starowolski inwentaryzację skarbca katedralnego. Przy tej pracy zastał go najazd szwedzki. Starowolski pozostał w Krakowie. Oprowadzając po katedrze wawelskiej króla szwedzkiego Karola Gustawa, wypowiedział odważne słowa „Deus potens, fortuna variabilis", które zjednały mu u potomnych duży szacunek.

Starowolski należy do najwybitniejszych ludzi nauki w Polsce XVII w. Interesował się wieloma dziedzinami, m. in. teologią, prawem, historią, polityką, wojskowością i życiem gospodarczym. Napisał pierwszą historię literatury polskiej („Hekatontas"). Wydał zbiór inskrypcji z nagrobków, epitafiów i napisów architektonicznych („Monumenta Sarmatarum"), stanowiących do dziś cenne źródło historyczne. Angażował się w sprawy obrony granic kraju, dotykał kwestii nierówności społecznych, szukał sposobów podniesienia sytuacji gospodarczej. Sławił Polskę poza jej granicami, dostarczał wiadomości o jej położeniu, dziejach i ustroju. Przez całe niemal życie był związany z rodami magnackimi. Potrafił jednak bronić spraw publicznych wbrew nieraz interesom prywatnym swoich protektorów. Odznaczał się prawością charakteru i gorącym patriotyzmem. Pozostawił po sobie duży księgozbiór, z którego wiele dzieł zachowało się w bibliotekach seminariów duchow-

nych w Krakowie i w Tarnowie. Dla swoich zasług w nauce otrzymał od Szymona Okolskiego (Orbis Polonus. T. 2. Kr. 1643 s. 94) przydomek „polskiego Lipsjusza". Zmarł Starowolski w Krakowie w kwietniu 1656 r. Śmierć jego uczcili utworami panegirycznymi Stanisław Bieżanowski („Panegyris lyrica") i Franciszek Wolski („Supplement funeralnego apparatu").

I.

1. Penu historicum seu de dextra et fructuosa ratione historias legendi commentarius... Venetiis 1620 apud Haeredem Damiani Zenarii 8° k. nlb. 4, k. 47. — Toż... editio secunda ab ipso auctore recognita et aucta. Romae 1653 expensis J. Baptistae et Josephi Corvi, typis Ignatii de Lazaris 12° s. 106.

2. Scriptorum Polonicorum hekatontas, seu centum illustrium Poloniae scriptorum elogia et vitae... Francoforti 1625 sumptibus Jacobi de Zetter 4° s. 132, k. nlb. 2. — Toż. Venetiis 1627 apud Haeredes Damiani Zenarii 4° k. nlb. 5, s. 236, k. nlb. 4. — Toż. Venetiis 1627. — Toż w: Annalium R. P. F. Abrahami BZOVII... continuatio. Tomus XX... Coloniae Agrippinae 1641. — Toż. Francoforti 1644. — Toż w: Simonis STAROVOLSCII tractatus tres... Wratislaviae 1734 apud Joannem Jacobum Kornium 4° s. 116, k. nlb. 2. — Toż przeł. na j. pol. i wyd. J. STARNAWSKI pt. Setnik pisarzów polskich, albo pochwały i żywoty stu najznakomitszych pisarzów polskich. Kr. 1970 s. 37-230.

3. De claris oratoribus Sarmatiae... Florentiae 1628 ex Typogr. Zenobii Pignoni 4° s. 85. — Toż. Wyd. W. MITZLER de KOLOF w: Acta litteraria Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae. Trim. 2. Varsaviae 1756 ex Typogr. Mizleriana 4° s. 77-98. — Toż. Varsaviae 1758 ex Typogr. Mizleriana 8° k. 8, s. 64.

4. Accessus ad iuris utriusque cognitionem... Romae 1633 Typis Vaticanis. — Toż. Cracoviae 1634 Typis Matthiae Andreoviensis 8° s. 119, s. nlb. 3. — Toż przy: Simonis STAROVOLSCII commentarius in IV libros institutionum iuris civilis. Cracoviae 1638. — Toż. Romae 1646 Andreas Phaeus 16°.

5. Stacje żołnierskie abo wyciąganie ich z dóbr kościelnych potrzebne przestrogi... W Krakowie 1636 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 27. — Toż. W Lublinie 1638 w Druk. Pawłowej Konradowej 4° k. nlb. 23. Dziełko z zakresu prawa kanonicznego.

6. Laudatio Almae Academiae Cracoviensis. Cracoviae 1639 in Officina Christophori Schedelii 2° k. nlb. 2, s. 37. Historia Akademii Krakowskiej.

7. Vita et miracula servi Dei Vincentii Kadłubkonis... Cracoviae 1642 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 6, s. 256. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Zebranie życia B. Wincentego Kadłubka... z szerokiego opisania żywota jego przez dawnych i teraźniejszych historyków polskich wydanego... W Krakowie b. r. w Druk. Franciszka Cezarego 2° k. 2. — Toż pt. Żywot błogosławionego Wincentego Kadłubka... krótko z dawnych dziejopisów osobliwie X. Szymona STAROWOLSKIEGO... zebrane... B. m. r. 16° k. nlb. 3.

8. Jubileus seu remissa noxarum... pro poenitentium ac poenitentiariorum cognitione enodata. Cracoviae 1651 in Officina Francisci Caesarii 16° k. 53 — Toż w j. pol.: Jubileusz, albo miłościwe lato ludziom prostym do zrozumienia krótko opisane. W Krakowie 1651 w Druk. Franciszka Cezarego 8° k. nlb. 30. — Toż. W Krakowie 1676 w Druk. Wojciecha Goreckiego 12° k. 24. Dziełko o treści kanoniczno-moralnej.

9. Monita legalia... methodum in utroque iure studendi praescribentia... Romae 1652 expensis J. Baptistae et Josephi Corni apud Franciscum Monetam 12° k. nlb. 12. — Toż. Cracoviae b. r. apud Viduam et Haeredes Francisci Caesarii 12° k. 8, s. 102.

10. Epitome conciliorum tam generalium quam provincialium in Graeca et Latina Ecclesia celebratorum... libris XXVI comprehensa... Romae 1653 Typis Ignatii de Lazaris 2° k. nlb. 12, s. 384, k. nlb. 6.

11. Breviarum iuris pontificii in usum simplicium parochorum libris septem simpliciter collectum... Romae 1654 ex Typogr. Francisci Monetae 4° s. 428, k. 2.

12. Monumenta Sarmatarum viam universae carnis ingressorum Cracoviae 1655 in Officina Viduae et Haeredum Francisci... Caesarii 2° k. nlb. 7, s. 818, k. nlb. 10. — Toż we fragm. pt. Seweryna SIERPIŃSKIEGO wypisy nagrobków z dzieła „Monumenta Sarmatarum". Rkps Bibl. Jag., sygn. 3075 k. 34.

13. Vitae antistitum Cracoviensium... Cracoviae 1655 apud Viduam et Haeredes Francisci Caesarii 2° k. nlb. 22, s. 312, k. nlb. 10. — Toż. Cracoviae 1658 apud Viduam et Haeredes Francisci Cezary 2° k. nlb. 23, s. 312, k. nlb. 10.

II.

1. De rebus Sigismundi primi Poloniarum regis... gestis libri quatuor. Cracoviae 1616 in Officina Lazari Matth. Andreoviensis 4° k. nlb. 3, s. 305, s. nlb. 8. — Toż przeł. na j. pol. L. JANISZEWSKI: Szymona Starowolskiego dziejów Zygmunta I, króla polskiego, księga I i księgi I ciąg dalszy. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2/6 k. 18, 19-24.

2. Adorea... Andreae Lipski antistiti Luceoriensium dignissimo.. in sua consecratione oblata. Cracoviae 1617 in Officina Typogr. Lazari apud Matth. Andr. 4° k. nlb. 13.

3. Eucharisticon... Martino Szyszkowski episcopo Crac.... factum... in primo episcopatus sui ingressu. Cracoviae 1617 in Officina Lazari apud Matthiam Andreoviensem 4° k. nlb. 14.

4. Dyszkurs o pomnożeniu miast w Polszcze. B. m. 1617 2°. — Autorstwo niepewne. — Toż. B. m. 1648 4° k. 8. — Toż. Wyd. E. LIPIŃSKI w: Rozprawa „O pomnożeniu miast w Polsce" z roku 1648. Zesz. Nauk. Szkoły Gł. Planowania i Statystyki. Z. 1: 1953 s. 131-142. — Toż. Wyd. J. GÓRSKI i E. LIPIŃSKI w: Merkantylistyczna myśl ekonomiczna w Polsce XVI i XVII w. W. 1958 s. 351-367.

5. Pobudka albo rada na zniesienie Tatarów perekopskich... W Krakowie 1618 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 11. — Toż. W Krakowie 1671 w Druk. Wojciecha Goreckiego 4° k. 10. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI. W Kr. 1858 s. 17.

6. Przekł.: Wielkiego Turka listy... z łacińskiego języka na polski przełożone... W Krakowie 1618 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 2, s. 84, k. 1. Przekł. listów Mahometa II z lat 1449-1480 wydanych po łacinie przez LAUDINUSA.

7. Mellifluus Bernardus seu de laudibus et vita melliflui Ecclesiae doctoris D. Bernardi oratio. Cracoviae 1622 in Officina Matthiae Andreoviensis 8° k. nlb. 43.

8. Oratio in obitum... Caroli Chodkievicii... palatini Vilnensis... Cracoviae 1622 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 14.

9. O stacjej żołnierz z teologiem... b. m. 1623 8° k. nlb. 8. — Toż. B. m. 1624 4° k. nlb. 10. — Toż pt. Rozmowa żołnierza z plebanem o stację. W Krakowie 1624 4° k. nlb. 9.

10. Camaldula Argentini sive de laudibus inclyti Camaldulensis Ordinis... orationes III. Cracoviae 1623 in Officina Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 26. Toż... editio secunda... Cracoviae 1650 in Officina Franc. Caesarii 12° s. 107.

11. Prywat Polską kieruje... W Krakowie 1624. Wyd. przy: Rozmowa żołnierza z plebanem. — Toż przy: Respons na respons anonima jednego przeciwko duchownym podrzucony. B. m. [po 1635 r.] — Toż pt. Prywat Polską kieruje. Po nim stateczny sługa Rzeczypospolitej następuje... b. m. 1649 4° k. nlb. 7. — Toż. Wyd. J. SOKOŁOWSKA, K. ŻUKOWSKA. W: Poeci polskiego baroku. T. 1. W. 1965 s. 312-313.

12. Poprawa niektórych obyczajów polskich potocznych wszelkiego stanu i kondycji ludziom wielce potrzebna... W Krakowie 1625 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. n. b. 3 s. 148. Toż. W Krakowie 1628.

13. Votum o naprawie Rzeczypospolitej... W Krakowie 1625 w Druk. Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 20. — Toż we fragm. wyd. H. JUSZYŃSKI. W: Dykcjonarz. T. 2 s. 208. — Toż. Wyd. Z. SADOWSKI w: Rozprawy o pieniądzu w Polsce pierwszej połowy XVII wieku. W. 1959 s. 421-423. — Toż. Wyd. J. SOKOŁOWSKA, K. ŻUKOWSKA w: Poeci polskiego baroku. T. 1. W. 1965 s. 306-312. — Toż. Wyd. K. ŻUKOWSKA w: Poeci polscy od średniowiecza do baroku. W. 1977 s. 417-419.

14. Illustrissimo... Achacio Grochowski... episcopo Premisliensi... ad primum ingressum in ecclesiam cathedralem gratulatio. Jaroslaviae 1625 in Officina Joan. Szeligae 4° ark. 1-B_3.

15. Dzień dobry czyli powitanie Tomaszowi Zamojskiemu... B. m. 1628 8°. Druk bliżej nie znany.

16. Eques Polonus... Venetiis 1628 apud Franciscum Baba 8° s. 68.

17. Laudatio funebris... Nicolai de Podhajce Wolski supremi Regni Poloniae marschalci... dedicata. Cracoviae 1630 in Officina Typ. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 19.

18. Declamatio contra obtrectatores Poloniae. Cracoviae 1631 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 39. — Toż fragm. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wr. 1953 s. 236-243.

19. Sarmatiae bellatores. Coloniae Agrippinae 1631 apud Henricum Crithium sub signo Galli 4° k. nlb. 3, s. 243. — Toż w przekł. na j. pol. wyd. J. STARNAWSKI pt. Szymona Starowolskiego Wojownicy sarmaccy. W. 1978 Wyd. Min. Obrony Narodowej 2° s. 294.

20. Polonia. Coloniae 1632 apud Henricum Crithium 16° s. 277. — Toż... nunc denuo recognita et aucta... Dantisci 1652 sumptibus Georgii Försteri 16° s. 309. — Toż. Wolferbyti 1656 sumptibus Conradi Bunonis 4° k. nlb. 3, s. 102, k. nlb. 33. — toż Gedani 1662. — Toż. B. m. 1733 4°

k. 2, s. 64, k. nlb. 20 (2 wydania). — Toż w: Tractatus tres... Wratislaviae 1734 apud Jacobum Kornium 4° k. nlb. 7, s. 64. — Toż we fragm. wyd. J. Chrzciciel HOMANN pt. Regni Poloniae M.D. Lithuaniae nova et exacta tabula ad mentem Starovolscii descripta. Norimbergae 1734 2°. — Toż. Wyd. Laurentius MIZLERUS de KOLOF w: Historiarum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae scriptorum... collectio magna. T. 1. Varsaviae 1761 sumptibus Typogr. Mizlerianae 2° s. 430-476. — Toż w przekł. na j. pol. Wyd. W. F. GOŁĘBIOWSKI pt. Opisanie Królestwa Polskiego za czasów Zygmunta III. W Wilnie 1765 w Druk. XX. Scholarum Piarum 4° k. nlb. 6, s. 138. — Toż przeł. na j. pol. i wyd. A. PISKADŁO pt. Polska, albo opisanie położenia Królestwa Polskiego. Kr. 1976 s. 57-148.

21. Zguba ojczyzny stacja S. S. B. m. [powst ok. 1632 r.] 4° k. nlb. 10.

22. In obitum... Sigismundi III Poloniae et Sueciae magni regis... oratorio... Antverpiae 1632 ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti 2° s. 49, k. 1.

23. Panegyricus... principi Vladislao Sigismundo ob virtutem omnium votis acclamato Polonorum regi... consecratus... Antverpiae 1633 ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti 2° s. 48, k. 1.

24. Epithalamium Joannis Alberti magni Poloniae et Sueciae regis Sigismundi III tertio geniti filii... B. m. [1634] 2° s. 1.

25. Lachrymae in obitum... Alexandri Casimiri Poloniae et Sueciae principis... Cracoviae 1634 in Officina Matthiae Andreoviensis 2° k. nlb. 11.

26. Wyprawa i wyjazd potężnego i nieogarnionego wojska... sułtana Amurata... na wojnę do Korony Polskiej. B. m. 1634 4° k. nlb. 15. Autorstwo niepewne.

27. Dyskurs szlachcica polskiego o niektórych punktach, które się na teraźniejszym traktują sejmie. B. m. 1634 4° k. 14. Autorstwo niepewne.

28. Adoreae Mariae Virgini haeresum, schismatum et barbariei Victrici Polonorum Liberatrici... Ex Officina Typogr. Academiae Zamoscensis 1637 2° k. 19.

29. Commentarius in IV libros institutionum iuris civilis. Cracoviae 1638 Typis Francisci Caesarii 8° s. 286. — Toż. Romae 1646 Andreas Phaeus 16° s. 324.

30. De Immaculata Conceptione Beatae V. Mariae oratio. Cracoviae 1638 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. nlb. 12.

31. Elogium funebre... Thomae Zamoscii Sarii supremi Regni Poloniae cancellarii... Zamosciae 1638 imprimebat Andreas Jastrzębski 2° k. nlb. 13.

32. Oratio de gloriosa assumptione Augustae Dei Genitricis Mariae. Cracoviae 1638 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 2° k. nlb. 12.

33. Institutorum rei militaris libri VIII. Cracoviae 1639 in Officina Christophori Schedelii 2° k. 5, k. nlb. 3, s. 523. — Toż. Cracoviae 1640 in Officina Christophori Schedelii 2° k. 8, s. 523. — Toż. Amstelodami 1641 apud Ludovicum Elzevirum 2° k. 8, s. 523. — Toż. Florentiae 1646 sumptibus Joannis Baptistae et Josephi Corbi 12° k. 6, k. nlb. 6, s. 815.

34. Diva Claromontana seu oratio de laudibus Beatae Mariae Virginis. Cracoviae 1640 in Officina Christophori Schedelii 2° k. nlb. 9, s. 40.

35. Vestis Mariana seu oratio sacrum Reginae Coeli habitum vulgo scapulare dictum describens... Cracoviae 1640 in Officina Christophori Schedelii 2° k. nlb. 3, s. 26, k. 1. — Toż. Romae 1646 ex Typogr. Andreae Phaei 16° k. 1, s. 84.

36. Wielki patriarcha zachodniego Kościoła Benedykt święty... Starego Testamentu patriarchom przyrównany... na kazaniu... W Krakowie 1641 w Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 9.

37. Wielkiego korabiu wielki sternik... Jakub Zadzik biskup krakowski... w kazaniu... ukazany. W Krakowie 1642 w Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 3, s. 29. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Pisma ks. Szymona STAROWOLSKIEGO. Kr. 1859 s. 1-22. Biblioteka Polska. S. 4 nr 14.

38. Magni antistitis Jacobi Zadzicii elogium et vita... Cracoviae 1644 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5, s. 76.

39. Panegyricus... Carolo comiti Conopatio episcopo Varmiensi... cathedram suam auspicatissime ingredienti... dedieatus... Venetiis 1644 ex Typogr. Ducali Pinelliana 4° s. 29.

40. Dyskurs o monecie. W Krakowie 1645 4° k. nlb. 3. — Toż. Wyd. Z. SADOWSKI w: Rozprawy o pieniądzu w Polsce pierwszej połowy XVII wieku. W. 1959 s. 427-437.

41. Świątnica pańska, zamykająca w sobie kazania na uroczystości świąt całego roku... W Krakowie 1645 w Druk. Krzysztofa Schedla 2° k. nlb. 7 s. 878, k. nlb. 9. — Toż. W Krakowie 1682 w Druk. Jerzego i Mikołaja Schedlów 2° k. 5, s. 879, k. 8; — Toż pod zm. tyt.: Arka Testamentu zamykająca w sobie kazania niedzielne całego roku... pierwsza część... W Krakowie 1645 w Druk. Krzysztofa Schedla 2° k. nlb. 6, s. 934, k. nlb. 12; Arka Testamentu... część wtóra... W Krakowie 1649 w Druk. Krzysztofa Schedla 2° k. 4, k. nlb. 2, s. 652, k. nlb. 11.

42. Ad principes christianos de pace inter se componenda belloque Turcis inferendo protrepicon. B. m. [ok. 1645 r.] 4° k. nlb. 23. — Toż. Viennae Austriae 1652 Typis Mathiae Cosmerovii 12° k. 1, s. 86. — Toż. Gedanii 1669 4°.

43. Braterskie napomnienie ad dissidentes in religione... B. m. r. 4° k. nlb. 9. — Toż. B. m. 1646.

44. Prawdziwe objaśnienie braterskiego napomnienia ad dissidentes in religione przed dwiema laty wydanego... B. m. 1646 4° s. 82, k. nlb. 7. — Toż. Wyd. w: Prawa i wolności dyssydentom... w Koronie Polskiej i W.X.L. służące. B. m. 1767.

45. Dwór cesarza tureckiego i residencja jego w Konstantynopolu. W Krakowie 1646 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 3, s. 75. — Toż. W Krakowie 1647 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 3, s. 75. — Toż. W Krakowie 1649 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 3 s. 75. — Toż. W Krakowie 1665 w Druk. Franc. Cezarego 4°. — Toż w przekł. na j. ros. pt. Dvor cesaria tureckogo. Moskva 1678 8°. — Toż. W Krakowie 1695 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. 60. — Toż. W Krakowie 1701 4°. — Toż. W Krakowie 1715 4°. — Toż. W Wil. 1844 12° s. 228. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Biblioteka Polska. S. 3 nr 17. Kr. 1858. — Toż w j. ros. Petersburg 1883. — Toż fragm. Wyd. J. NOSOWSKI w: Polska literatura polemiczno — antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. Z. 1. W. 1974 s. 243-363.

46. Prawy rycerz S. S. Przydana jest Zgoda i Satyr Jana KOCHANOWSKIEGO... [Kraków 1648] 4° s. 72. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI. W Kr. 1858 s. 1-42.

47. Robak sumienia złego człowieka niebogobojnego i o zbawienie swoje niedbałego... B. m. [ok. 1648 r.] 4° k. 1, s. nlb. 97. — Toż pt. Wady staropolskie. Kr. 1853. — Toż we fragm. wyd. M. PISZCZKOWSKI w: Obrońcy chłopów w literaturze staropolskiej. Kr. 1948. Biblioteka arcydzieł i prozy. Nr 54. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1951.

48. Rozmowa księdza plebana z żołnierzem zwróconym z wojny kozackiej w r. 1648. B. m. r. Druk bliżej nie znany.

49. Wieniec niewiednący Przeczystej P. Mariej zamykający w sobie kazania na wszystkie Jej święta doroczne... W Krakowie 1649 w Druk. Franciszka Cezarego 2° k. nlb. 6, s. 327, s. 13.

50. Lech wzbudzony i lament żałosny widząc tak utrapione państwo. B. m. 1649. Autorstwo niepewne.

51. Reformacja obyczajów polskich... B. m. [ok. 1650 r.] 4° s. 176. — Toż... powtórne wydana... rozszerzona... B. m. [ok. 1655 r.] 4° s. 182. — Toż. Varsaviae 1692 in Typogr. Collegii Scholarum Piarum 4° s. 263. — Toż. Wyd. A. WIŚNIEWSKI w: Rozmowy w ciekawych i potrzebnych... materiach. T. 2. Warszawa 1761. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Pisma ks. Szymona STAROWOLSKIEGO. Kr. 1859 s. 1--183. Biblioteka Polska. Z. 4 nr 14. — Fragm. wyd. W. TASZYCKI w: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII wieku. Lw. 1928 s. 162-164. — Toż. Wyd. 2. W. 1955 s. 162-164. — Fragm. w: B. BARANOWSKI, W. LEWANDOWSKI, J.S. PIĄTKOWSKI: Upadek kultury w Polsce w dobie reakcji katolickiej 17-18 w. Wypisy źródłowe. W. 1950 s. 207-209. — Toż w: J. GÓRSKI, E. LIPIŃSKI: Merkantylistyczna myśl ekonomiczna w Polsce XVI i XVII wieku. Wybór pism. W. 1958. Hist. Myśli Społ. — Ekonomicznej s. 195--256.

52. Lament utrapionej matki Korony Polskiej na syny wyrodne... B. m. [ok. 1650 r.] 4° k. nlb. 13. — Toż. [Częstochowa 1793] 4° s. 23. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Pisma ks. Szymona STAROWOLSKIEGO. Kr. 1859 s. 1-21. Biblioteka Polska. S. 4 nr 14. — Fragm. wyd. J. RYTLOWA w: Język polski — literatura. Poradnik dla nauczycieli. R. 1: 1947 nr 8/9 s. 94.

53. Musices practica theoremata in usum studiosae iuventutis breviter et accurate collecta... Cracoviae 1650 ex Officina Francisci caesari 8° k. nlb. 65.

54. Diariusz obsydiej zamku i miasta Krakowa od wojsk szwedzkich. B. m. [ok. 1655 r.] Autorstwo niepewne.

55. Discurs o wojnie tureckiej. B. m. r. 4° k. nlb. 6.

56. Rerum memorabilium libri tres. Rkps zaginiony.

57. Oratio in funere Mart. Plocensis. Rkps zaginiony.

58. Listy i inne pisma: Do dziekana pilzneńskiego Alberta Wąsowicza z 10 VIII 1646. Autograf pt. Documenta Ecclesiae in Łęki s. 16 w Arch. Diec. w Tarnowie. Odpis w posiadaniu R. Pollaka. — Do rządcy dóbr kapituły kolegiaty tarnowskiej Rogowskiego z 28 X 1655. Fragm. wyd. F. BIELAK w: Działalność naukowa S. Starowolskiego. *Stud. Mater. Dziej. Nauki.* T. 5 S. Hist. Nauk społ. z. 1: 1957 s. 225-226. Rkps Bibl. Ossol., nr 190/11. — Kwit z 1646 r. stwierdzający odbiór jurgieltu od Jana Zamojskiego (mł.). Wyd. J. PRZYBOROWSKI w: Kilka szczegółów do życia S. Starowolskiego. *Bibl. Warsz.* R. 49: 1889 t. 1 s. 170. — Dokument do konfiskaty utworu Starowolskiego z 8 X 1616 r. Wyd. H. BA-

RYCZ w: Dzieło literackie Jana Brożka. *Pam. Liter.* R. 45: 1954 s. 85. Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 18 s. 588-589.

59. Utwory nieistniejące, wzmiankowane w dziełach innych autorów: De consilio; Obżałowanie Korony Polskiej; O męce Pańskiej; Mówca polityczny.

60. Utwory mylnie przypisywane Starowolskiemu; Deklaracja nowego prawa [1615 r.]; Exorbitancja powszechna, która Rzeczpospolitą Królestwa Polskiego niszczy zgubą grożąc... W Krakowie 1628 4° k. nlb. 17; Rozmowa plebana z ziemianinem [1641 r.]; Dyszkurs jednego miłośnika [1648 r.]; Przysługa ariańska [1658 r.]

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 282-286, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 255-257, 260, 273, 289, 290, 294, 297, 299, 301; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol. s. 468; NOWAK A.: Książki z biblioteki Szymona Starowolskiego w Tarnowie. *Rocz. Bibl.* R. 13: 1969 s. 105-116; SAWICKI S.: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. W. 1969; BIELAK F., STARNAWSKI J.: Wstęp. W: Sz. STAROWOLSKI: Setnik pisarzów polskich. Kr. 1970 s. 7-36; Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej. Wr. 1971 s. 12, 188, 190, 191, 236, 245, 280, 374, 442; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 503, 525, 728-741; STARNAWSKI J.: Starowolski Szymon. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 850-851; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 23, 387; RYNDUCH Z.: Morze i flota w trzech traktatach XVII w. w Polsce. *Libri Gedanenses.* R. 8: 1974 s. 31-58; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 33, 135-137, 154; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 643-644; BACKVIS C.: Szkice o kulturze staropolskiej. W. 1975 s. 607, 696, 740; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 403-405, 409, 411-414, 417, 419, 422-424; MENDYKOWA A.: Książka polska we Wrocławiu w XVIII wieku. Wr. 1975 s. 102, 141, 142, 146, 147, 230, 232; ZABŁOCKI S.: Od prorenesansu do oświecenia. W. 1976 s. 29-30, 134-135; BIEŃKOWSKI T.: Antyk w literaturze i kulturze staropolskiej (1450-1750). Wr. 1976 s. 65; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 96, 97, 162, 252, 354, 365, 510, 622; BYSTROŃ J. S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. T. 1. W. 1976 s. 147, 148-149, 151, 168, 197, 216, 243, 261, 267, 389; T. 2. W. 1976 s. 24, 26, 27, 65, 118, 127, 145, 166, 184, 191, 226, 230, 246, 251, 266, 285, 319, 331, 364, 366, 421, 447, 454, 493, 499, 501, 563; PISKADŁO A.: Wstęp. W: Sz. STAROWOLSKI: Polska albo opisanie Królestwa Polskiego. Kr. 1976 s. 5-53; PISZCZATOWSKI M.: Wieś w literaturze polskiego baroku. Wr. 1977 s. 33-34, 36, 37, 84.

Bp Edward Ozorowski

Starzeński (Starzyński) Franciszek Michał Łukasz h. Lis (1715-1779), benedyktyn, autor konkluzji teologicznych.

Urodzony w Wielkopolsce 14 IX 1715 r. jako piąty syn Jana i Konstancji z Bartochowskich, uczęszczał do jezuickiego kolegium w Kaliszu, poczem wstąpił do zakonu benedyktynów w Lubiniu 1 IX 1731. Profesję zakonną złożył 2 II 1733 r. Po studiach filozofii i teologii w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu otrzymał święcenia kapłańskie 31 V 1738. W 1741 r. kapituła generalna polskiej Kongregacji Benedyktyńskiej, zebrana w Sieciechowie, postanowiła utworzyć w Tyńcu studium filozofii (studium commune) pod kierunkiem Starzeńskiego. Słuchacz tego studium, benedyktyn tyniecki, Fortunat Albrychowicz uczcił to zdarzenie panegirykiem, w którym wymienił także Starzeńskiego jako aktualnego lektora filozofii w Tyńcu.

Starzeński objął w Tyńcu także wykłady teologii, gdyż już w 1744 r. przeprowadził w tym opactwie publiczną dysputę z teologii scholastycznej w oparciu o poglądy S. Tomasza z Akwinu, w obecności uczestników kongregacji, konwentu tynieckiego i słuchaczy miejscowego studium. Przez 2 lata prowadził wykłady teologii w Lubiniu, poczem znów powrócił do Tyńca, gdzie był profesorem aż do 1750 r. W tymże roku kapituła generalna Kongregacji Benedyktyńskiej w Mo-

gilnie, na wniosek konwentu tynieckiego, nadała Starzeńskiemu, licencjatowi teologii, w uznaniu całokształtu jego pracy naukowej doktorat teologii wraz ze wszystkimi przywilejami związanymi z tym stopniem. Jest to właściwie koniec jego pracy profesorskiej, gdyż w 1750 r. bp poznański Teodor Czartoryski zamianował go proboszczem parafii lubińskiej i prepozytem kościoła w Jeżowie. W tym samym roku kapituła generalna w Mogilnie powierzyła mu funkcje sekretarza w kadencji zarządu 1750-1753. W 1752 r. Starzeński zapisał się na Akademię Krakowską i jeszcze w tym samym roku uzyskał w niej doktorat teologii. Fortunat Albrychtowicz uczcił ten sukces naukowy swego profesora panegirykiem „Stylus aureus".

W latach 1756-1759 pełnił Starzeński obowiązki I wizytatora Kongregacji. W 1761 r. został wybrany przeorem, a w 1763 r. opatem klaustralnym w Lubiniu. Był pierwszym opatem klaustralnym Lubinia od 150 lat, gdyż po śmierci opata Stanisława Kiszewskiego w 1604 r. opatami byli ludzie mianowani przez króla, tzw. opaci komendataryjni. Starzeński jako klaustralny opat lubiński był także prepozytem kościoła S. Leonarda w Lubiniu i proboszczem miejscowej parafii. Kładł nacisk na kształcenie swych mnichów, tak że opactwo mogło później wysyłać zakonników na profesorów do innych opactw, jak np. Ildefonsa i Majola Konopków do Tyńca. W latach 1765-68 pełnił ponownie funkcję I wizytatora Kongregacji, a w następnej kadencji 1768-1771 był jej prezesem. Liczne prace i obowiązki nadszarpnęły jego zdrowie, a rozbiór Polski w 1773 r. dopełnił reszty. Starzeński wpadł w rodzaj ciężkiej melancholii, a potem nawet choroby umysłowej. Konwent nadal go trzymał na stanowisku opata pod opieką kuratorów. Zmarł 13 X 1779 r. W Górce Duchownej, należącej do opactwa lubińskiego. Został pochowany w opactwie w Lubiniu.

I.

1. Conclusiones theologicae menti divi Thomae Angelici... Doctoris conformes publicae disputationi in Regali Archi-Coenobio Tynecensi Congregationis Benedictino-Polonae expositae, praeside... theologiae actuali professore... propugnantibus... theologiae auditoribus ejusdem... Congregationis professis. Anno [1744] die 13 mensis Junii. Cracoviae 1771 Typis Universitatis 2° k. 4.

2. Conclusiones theologicae disputationi in archicoenobio Tynecensi, praeside S... Cracoviae 1773 2° ark. 2.

3. Conclusiones theologicae publicae disputationi expositae. Cracoviae 1774 typis Universitatis 2°.

III.

ŻYCHLIŃSKI T.: Złota księga szlachty polskiej. T. 7 s. 220-222; JANOCKI J.D. Lexicon. T. 1 s. 213; ALBRYCHOWICZ F.: Gloria gentis... institutio studii philosophici... in Archicoenobio Tynecensi... A.D. [1741] die [13] mensis Novembris. Cracoviae [1741]; TENŻE: Stylus aureus ab avitis Starzensciorum armis subtilis... aestimandis virtutis et eruditionis... Lucae Francisci Starzeński... Lubinensis monasterii prioris... accommodatus dumque in... Universitate Cracoviensi per... Casimirum Pałaszowski,... theologiae doctorem et professorem... sacrae theologiae doctor... renuntiaretur... in petra Tynecensi exaratus. Anno [1752] die 9 Novembris. Cracoviae [1752] k. nlb. 10; Nomina... professorum... Congregationis per Regnum Poloniae et M.D. Lithuaniae O.S.B.... A. D. [1759]; Toż... conscripta 1762. B. m. [1762]; Toż... conscripta 1765. Lublini [1765]; LIPIEWICZ A., RÓŻYCKI G.: Pierwiastki prac kaznodziejskich... Fr. Starzeńskiemu ofiarowane. Wilno 1768; CHYLIŃSKI B.: Congregatio Benedictino-Polona... 1768... praesentata. Cracoviae 1768; SCHWARTZ I.: Congregatio Benedictino-Polona... per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae... cum expressione nominum... omnium et singularum personarum... [1774]... praesentata. [Cracoviae 1774]; Series abbatum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae... in Regno Poloniae et M.D. Lithuaniae... 1777... praesentata. Calissii 1777; Monaste-

ria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae... demonstrata anno 1780... Lublini 1780; RÓŻYCKI G.: Kazanie przy pochowaniu zwłok Fr. Starzeńskiego... W Kaliszu 1780; TENŻE: Dwie żałobne pochwały... lubińskich opatów... Kalisz 1780; NIEMCEWICZ J.U.: Pamiętniki czasów moich. Paryż 1848 s. 414; CHWALISZEWSKI M.: Żywot i cuda Wiel. Sługi Bożego O. Bernarda z Wąbrzeźna. P. 1881 s. 195, 294; STARZEŃSKI M., Na schyłku dni Rzeczpospolitej. Kartki z pamiętnika... 1757-1795. Wyd. H. MOŚCICKI. W. 1914 s. 138; KITOWICZ J.: Opis zwyczajów i obyczajów za panowania Augusta III. Tarnów 1881 s. 59, 149 — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 5 s. 104. — Antiquitatum monasterii Lublinensi O.S.B. libri duo... quorum prior abbates... et res sub eorum regimine gestas... ab Bartholomeo CRIVINO... ad circa A. 1655 conscripti... nunc vero... adnotationibus... cura et industria... Nicolai Stanislai KIESZKOWSKI abbatis claustralis Lubinensis... 1975. W.A.P. Poznań. Rkps C. 30, f. 276-6, 182-3, 411. Tamże, rkps C. 31: Matricula defunctorum... monasterii Lubinensis. Tamże, rkps C. 32: Professiones fratrum monasterii Lubinensis... ab. a. 1589 ad 1815; Bibl. Jag., rkps 5282 t. 3 f. 100; T. 4 f. 124, 130-132; T. 5 s. 119-120.

O. Marian Kanior OSB

Starzeński Jacek (1753-1816), dominikanin, kompilator prawa zakonnego.

Pochodził z woj. połockiego. Do zakonu dominikanów wstąpił w 1774 r. Po ukończeniu studium teologii i przyjęciu święceń pełnił różne obowiązki zakonne w swojej (litewskiej) prowincji. Jako kapłan uzyskał doktorat teologii, może w Akademii Wileńskiej. W 1793 r. został prowincjałem, na którym to stanowisku pozostawał przez 7 trzechleci. 21 lat bez przerwy trwające urzędowanie Starzeńskiego, niemożliwe w normalnych warunkach, tłumaczy się ówczesnym trudnym położeniem zakonów pod berłem carów. Starzeński gorliwie wypełniał swe obowiązki, m. in. dbał o prowadzone przez zakon szkoły. Jego dzieło „Institutum Fratrum Ordinis Praedicatorum" jest kompilacją ustaw zakonnych, zebraną z różnych zbiorów. Zmarł Starzeński 24 X 1816 r. w Zabiałach.

I.

1. Institutum Fratrum Ordinis Praedicatorum... Vilnae 1811 Typis Congregationis Missionis 8° s. nlb. 6, 368.

2. Devotus christianus. Vilnae 1811 16°. Druku tego nie udało się zidentyfikować.

3. Traktat dogmatyczno-polemiczny. Rkps wymieniony przez J. M. GIŻYCKIEGO.

II.

1. Zbiór początków i prawideł potrzebę religii katolickiej dogmatyczno-moralnie wyświetlających ku pomocy kapłanów nauki chrześcijańskie opowiadających wydany przez... T. 1-2. Wil. 1814 Nakł. J. Zawadzkiego 8° t. 1 s. 348, 14; T. 2 s. 297, 20.

2. Odezwa do przełożonych szkół dominikańskich z 4 III 1811. Rkps posiadał J.M. GIŻYCKI.

III.

Dz. Wil. R. 1816 nr 23; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 260; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach Prowincji Litewskiej. Cz. 1. Kr. 1917 s. 32-33.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Staszewski Jakub (1676-1739), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, kanonista, dogmatyk.

Urodził się 24 II 1676 r. koło Upity. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 VI 1694 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1694-1696), następnie nauczał początków gramatyki w Kownie i Krożach (1696-1698). Filozofię studiował w Pińsku (1698-1701), a później znowu nauczał gramatyki i syntaksy w Kownie i w Grodnie (1701-1703). Teologię studiował w Wilnie (1703-1707). Po otrzymaniu w 1707 r. święceń kapłańskich był nauczycielem retoryki i poetyki w Orszy, Kownie i Krożach (1707-1710),

filozofii w Połocku (1721-1715), teologii scholastycznej, pozytywnej i polemicznej w Pińsku (1715-1723) oraz prawa kanonicznego w Wilnie (1723-1737) i Pińsku (1737-1739). Piastował też urząd regensa Alumnatu Papieskiego w Wilnie (1723-1726) i prokanclerza Akademii Wileńskiej (1726-1737). Zmarł w Pińsku 18 VII 1739 r.

I.

1. Conclusiones ex universa theologia scholastica... Propugnabuntur in Gymnasio theologico Collegii Pinscensis Soc. Jesu... praeside R. P. Jacobo Staszewski... et R. P. Carolo Bartołt... Anno Domini 1721 mense Iunio... B. m. r. 2° k. nlb. 1.

2. Aliquid juris brevem notitiam juris canonici continens, modum simul allegandi ex utroque iure, breviaturas legendi juris canonici regulasque ejusdem juris ordine alphabetico exhibens. Vilnae 1728 Typ. Acad. SJ 4° s. 98.

3. Tractatus theologicus de Deo Uno et Trino... De iure et iustitia... In Collegio Pinscensi SJ, 1719. Rkps Bibl. Jezuitów w Świętej Lipce.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1497-1498; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 85; T. 2 s. 655; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 139, 157, 177; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 207; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo kanon.* R. 19: 1976 nr 3/4 s. 185. — ARSJ., Lit. 21-25 (katalogi trzyletnie z lat 1696-1737); Lit. 45-46 (katalogi roczne z lat 1695-1739); Lit. 65 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 789-790 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Staszewski Mikołaj (1595-1658), paulin, kolekcjoner i kodyfikator ustawodawstwa swego zakonu.

Urodził się w Staszewach k. Wielunia jako syn Adama, miejscowego burmistrza i Agnieszki. Studiował filozofię i teologię w Kaliszu. Od 1 I 1619 r. był notariuszem publicznym w Diec. Poznańskiej. W 1621 r. wstąpił do zakonu paulinów, profesję złożył 2 VII 1622 r. Był najpierw prefektem budowy nowej fortyfikacji jasnogórskiej, sekretarzem domu (1625, 1627), rozjemcą procesowym o dobra ziemskie i w sprawie egzempcji zakonu z bpem A. Lipskim. Przebywał w Rzymie, gdzie uzyskał 1 IX 1634 doktorat, pełnił nadto przez 2 lata obowiązki prokuratora gen. przy Stolicy Ap. Otrzymał nominację na wikariusza ap. zakonu (15 V 1636) po śmierci M. Gruszkowicza, a w 1638 r. został wybrany generałem zakonu. Dokonał wiele przeobrażeń w duchu reform trydenckich, odzyskał kilka domów, dbał o nowicjaty i zakonne seminaria. Zrewidował ostatecznie tekst konstytucji i uzyskał na nie aprobatę Stolicy Ap. W 1644 r. został wybrany prowincjałem mimo piastowania jeszcze godności generała. W 1647 zrzekł się prowincjalstwa, wyjechał do Rzymu, a potem do Wiener Neustadt, gdzie zmarł 12 II 1658 r.

Staszewski był z powołania i wykształcenia prawnikiem, z zamiłowania zaś historykiem. Rozwinął w zakonie bogate wszechstronnie dzieła kopiarzowe, dał podwaliny pod przyszłe studia historyczne dzięki inicjatywie pisania kronik i wszechstronnej dokumentacji. Zainicjował pisanie akt generalskich i jest twórcą paulińskiej archiwistyki, niedoścignionym ilustratorem kodeksów dyplomatycznych. Twórczość w tej dziedzinie jest znaną bliżej tylko z okresu pobytu w kraju.

I.

1. Constitutiones religionis s. Pauli Primi Eremitae a San[c]tissi[mo] D.N. Papa Urbano VIII aprobatae et confirmatae. Romae 1644 Typis Francisci Monettae et denuo reimpressae. Viennae Austriae 1646 apud Matthaeum Costnerovium 8° s. 188, nlb. 17. — Toż. Romae

1725 Typis S. Congreg. de Propaganda Fide 8° k. 12, s. 189.

2. Descriptio bonorum Wiewiec et Wola Wiewiecka, iurium fundorum, limitum et granitierum, successionum, actionum et controversiarum, tam inter conventum Clari Montis noviter et praetensos successores, quam etiam possessores quondam exortarum inchoantur... per me... anno Domini 1628. Rkps AJG, sygn. 413 s. 1-320.

3. Continuatio processus ex parte successorum Stanislai Dobrzelowski super Conve[ntum] Częstochovien[sem]... in bonis Wiewiec et Wola Wiewiecka... 1629... Rkps AJG, sygn. 414 s. 356.

4. Inseruntur privilegia, fundationes, erectiones, iura et antractus litium conventus nostri Pińczoviensis... Rkps AJG, sygn. 2996 s. 1-256.

II.

1. Nabożeństwo do Najświętszej Panny Marii z różnych ksiąg zebrane. B. m. r. Do druku tego nie dotarto.

III.

EGGERER A.: Fragmen panis corvi proto-eremitici. Viennae 1663 s. 339-344; POKORSKI I.: Series vitae SS. Patrum, quos Eremus Paulina transmisit Astris. Varsaviae 1730 s. nlb. 182-184; BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Vol. 2. Posonii 1743 s. 235; ADAMCZYK J.: Wizerunki dostojników duchownych w Sali Rycerskiej na Jasnej Górze. W. 1901 s. 25-26, portret; SZAFRANIEC S.: O. Mikołaj Staszewski „Bonus Pater". *Vox Eremi.* R. 9: 1958 nr 3 s. 55-71 (maszynopis w bibliotekach paulińskich); GALLA F.: A Pálosred reformalasa a XVII szazadban. Regnum 1941, odb., passim; KISBÁN E.: A magyar Pálosrend története. T. 1. Budapest 1939 passim; PASTERNAK F.: Historia kodyfikacji konstytucji Zakonu Paulinów od 1308 do 1930 r. *Nasza Przeszł.* t. 31: 1969 s. 11-74.

O. Janusz Zbudniewek TP

Stateczny Euzebiusz Franciszek, krypt.: E.S., pseud.: Korczewski, Ksiądz, Staropolanin, Vitoslavich, (1864-1921), bernardyn, historyk Kościoła, homileta.

Pochodził ze starego osiadłego w Witosławicach k. Koźla rodu chłopskiego Korczewskich, noszącego od XIX w. nazwisko Stateczny. Urodził się 1 X 1864 r. jako syn Józefa i Pauliny Kirchniawa. Przez 3 lata chodził do niemieckiej szkoły ludowej w Grzędzinie, ucząc się równocześnie w domu pisać i czytać po polsku. Przeznaczając syna na księdza (brat matki Franciszek Kirchniawy był głośnym na Śląsku księdzem), oddali go rodzice w 1874 r. dla dalszej nauki do Raciborza, gdzie po ukończeniu 4 klasy ludowej uczęszczał przez 2 lata do szkoły realnej i przeszedł do gimnazjum. Niezwykle uzdolniony i członek polskiego kółka samokształceniowego dopuszczał się jednak różnych niedozwolonych wybryków, zwłaszcza w klasach wyższych, tak że w 1881 r., niedługo przed maturą został z gimnazjum wydalony.

Przed gniewem ojca uciekł Stateczny z domu i w 1882 r. wstąpił do klasztoru reformatów w Krakowie, skąd przed ukończeniem próby wystąpił. Nie znalazłszy jednak żadnej posady, wrócił do reformatów i po odbyciu nowicjatu w Wieliczce złożył 9 IX 1885 r. profesję zakonną i rozpoczął studium teologii w zakładzie teologicznym jezuitów w Krakowie. Zakonnikiem był niezdyscyplinowanym i choć przełożeni patrzyli nań przez pewien czas przez palce, wydalili go w końcu z klasztoru. Stąd udał się do Wenecji — z Wiednia do Triestu pieszo — gdzie przyjęto go do klasztoru S. Francesco della Vigna braci mniejszych obserwantów (bernardynów). Uznano nielegalność jego wydalenia z zakonu i dopuszczono go do studium teologii, a w 1888 r. do uroczystej profesji. Święcenia kapłańskie przyjął w 1889 r.

Zachęcony przykładem głośnych kaznodziejów weneckich, współbrata zakonnego da Montefeltro i jezuity Zacchi'ego oddał się w Wenecji studiom w zakresie kaznodziejstwa. Równocześnie przez 3 lata wy-

kładał filozofię na weneckim studium zakonnym. W 1892 r. zdał egzamin konkursowy na profesora filozofii i w tym roku wszedł do zarządu Prowincji Weneckiej oraz rozpoczął wykłady na studium zakonnym w Mantui. Tu był częstym gościem w domu bpa Józefa Sarto, późniejszego św. Piusa X. W 1893 r. wrócił na studium do Wenecji w charakterze wykładowcy dogmatyki, złożywszy uprzednio egzamin konkursowy i do tego przedmiotu. Dobre wyniki egzaminu zadecydowały, że w 1895 r. powołano Statecznego na profesora dogmatyki w Kolegium św. Antoniego w Rzymie. Coroczne wakacje poświęcał podróżom w celu „poznania życia we wszystkich jego objawach". Zwiedził całą Europę, od Petersburga po Lizbonę i od Londynu i Sztokholmu po Belgrad.

Zapadłszy na zdrowiu, poprosił Stateczny w 1894 r. generała zakonu o wcielenie go do Polskiej (Galicyjskiej) Prowincji, zwanej bernardyńską. Do Lwowa przyjechał w 1898 r. i od razu rozpoczął wykłady dogmatyki na studium zakonnym. W 1899 r. został członkiem zarządu tej prowincji. W 1900 r. przeniesiono go do Krakowa, a w 1901 r. mianowano gwardianem klasztoru w Alwerni. Po 8 miesiącach opuścił samowolnie Alwernię i udał się do Rzymu, skąd zarząd zakonu skierował go do pracy w Kolegium św. Bonawentury w Quaracchi pod Florencją przy wydawaniu dzieł doktora serafickiego. Ulegając raz po raz rozstrojowi nerwowemu, poprosił po 3 miesiącach o zwolnienie go z Quaracchi. Wrócił do Rzymu i od 2 semestru 1901/2 prowadził wykłady w Antonianum, lecz już w styczniu 1903 r. przerwał zajęcia i za radą przełożonych udał się na Węgry do klasztoru Maria-Radna na wypoczynek. W 1904 r. osiadł w klasztorze w Osiecznej w Poznańskiem.

Plany Statecznego odnośnie do ożywienia 2 klasztorów reformackich: w Goruszkach i Osiecznie, w których przebywało kilku pozostawionych przez rząd pruski na wymarcie starych zakonników, nie doszły do skutku z powodu oporu sufragana poznańskiego Edwarda Likowskiego. Zrażony niepowodzeniem, przy tym chorobliwie niespokojny, wyjechał do Berlina, gdzie pod nazwiskiem Korczewskiego wchodził w kontakty z socjalistami. Następnie w latach 1906-1911 jeździł znowu po Europie, m. in. był w Lourdes i odbył 3 podróże do Brazylii, gdzie nawet planował założyć nową osadę. W przerwach między podróżami przebywał w Osiecznie, u rodziców, u wuja ks. Kirchniawego, od listopada 1909 przez rok był wikarym parafii we Wronkach. 1 I 1912 r. kuria arcybiskupia poznańska mianowała go kapelanem zakładu poprawczego ss. pasterek na Winiarach pod Poznaniem, na którym to stanowisku pozostawał do początku 1914 r. W okresie I wojny światowej mieszkał w klasztorze w Goruszkach, przez pewien okres czasu był kapelanem hr. Anieli Potulickiej w Potulicach, potem przebywał w Osiecznie i w klasztorze reformatów we Włocławku. Pod koniec 1919 r. prowincjał bernardynów polecił mu osiąść na stałe w klasztorze w Kole.

Pomimo ciągłych podróży i niespokojnego trybu życia dużo pisał. Oprócz wymienionych niżej pozycji drukowanych pozostawił w rękopisie „Samoobronę" i „Samopotępienie" oraz większe dzieło „Człowiek w raju, na ziemi i w niebie". W literaturze jest uważany za przed-

stawiciela Młodej Polski w prozie górnośląskiej. Zmarł nagle 6 III 1921 r. w Leżajsku, gdzie się zatrzymał w podróży na Śląsk dla wzięcia udziału w plebiscycie.

I.

1. Rec.: N. GOLICHOWSKI: Przed nową epoką. Materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce. Kr. 1899. *Gaz. Kośc.* R. 9: 1900 s. 25.

2. Rec.: E. PORĘBOWICZ: Św. Franciszek z Asyżu. W. 1899. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 s. 54.

3. Listy o wymowie. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 29 s. 282-285; nr 30 s. 293-294; nr 31 s. 304-305. — Toż rozszerz. *Nowa Bibl. Kazn.* R. 14: 1913 s. 88-100, 173-180, 258-268, 349-356, 446-452, 516-532; R. 15: 1913/14 s. 93-104, 195-200, 304-308, 434-436, 523-524, 618-620; R. 16: 1914 s. 96-100, 171--172, 280-284, 390-396, 492-496, 592-601. — Toż. osobno. P. 1920 Księg. św. Wojciecha 8° s. VIII, 173, nlb. 11.

4. De scriptis Seraphici Doctoris. (Wspólnie z Ignacym JAILEREM). W: Doctoris Seraphici S. Bonaventurae... Opera omnia: T. 10. Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1902 s. 1-39.

5. De vita Seraphici Doctoris. W: Doctoris Seraphici S. Bonaventurae... Opera omnia... T. 10. Ad Claras Aquas (Quarrachi) 1902 s. 39-73.

6. Źródła do żywota św. Antoniego z Padwy. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 1: 1909 t. 1 s. 287-302. — Toż jako dod. do: Żywot św. Antoniego z Padwy. Bytom 1909.

7. Żywot św. Antoniego z Padwy. Bytom 1909 Katolik 8° s. 212, nlb. 2.

8. Żywot św. Franciszka z Asyżu. P. 1912 Księg. św. Wojciecha 8° s. 715, nlb. 5. — Toż. Wyd. 2 P. [1926] Księg. św. Wojciecha 8° s. nlb. 8, 726. — Fragm. (rozdz. 7) pt. Św. Franciszek z Asyżu i Inocenty III. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 s. 226, 255-257. — Fragm. (rozdz. 18) pt. Odpust Porcjunkuli. *Prz. Kośc.* T. 6: 1904 s. 140-153. — Fragm. (rodz. 26) pt. Założenie Trzeciego Zakonu św. Franciszka z Asyżu. *Prz. Kośc.* T. 10: 1906 s. 133-144. — Fragm. (rozdz. 29) pt. Dramat miłości na górze Alwerni. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 s. 61-62, 78-80, 109-110, 160-162; Toż. *Prz. Kośc.* T. 11: 1907 s. 341-362.

9. Rec.: PIERRON: Die katholischen Armen. Ein Beitrag zur Entstehungsgeschichte der Bettelorden. Freiburg i. Br. 1912. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 4: 1912 t. 7 s. 388-390.

10. Rec.: K. WAIS: Czy i jaki jest Bóg. Obrona religii katolickiej. T. 2. Przemyśl. 1912 *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 4: 1912 t. 8 s. 303-305.

11. Rec.: B. RUTKIEWICZ: Psicomonismo e Monismo psicobiologico. Firenze 1912. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 4: 1912 t. 8 s. 470-473.

12. Rec.: K. HEFELE: Der heil. Bernhardin von Siena und die franziskanische Wanderpredigt in Italien während des XV Jahrhunderts. Freiburg i. Br. 1912. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 5: 1913 t. 9 s. 469-471.

13. Rec.: J. JOERGENSEN: Saint François d'Assise, sa vie et son oeuvre. Paris 1912. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 5: 1913 t. 10 s. 72-74.

14. Rozbiór krytyczny źródeł do Żywota św. Franciszka z Asyżu i literatury franciszkańskiej. P. 1913 Księg. św. Wojciecha 8° s. nlb. 4, 587. — Fragm. (rozdz. 1) pt. Pisma św. Franciszka z Asyżu. *Prz. Kośc.* R. 11: 1907 s. 81-96, 175-187. — Fragm. (rozdz. 27) pt. Z bibliografii rozumowanej literatury franciszkańskiej. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 2: 1910 t. 8 s. 388-390; R. 4: 1912 t. 9 s. 469-471; R. 5: 1913 t. 10 s. 72-74. — Fragm. (rozdz. 28) pt. Św. Franciszek na tle swojego wieku i społeczeństwa. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 2: 1910 t. 4 s. 166-177, 265-276, 379-386.

15. Pisma Doktora Serafickiego św. Bonawentury. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 5: 1913 t. 10 s. 163-172, 263-279, 335-354. — Toż. jako cz. 2 dzieła: Żywot i pisma Doktora Serafickiego św. Bonawentury. P. 1915. Zob. poz. 17.

16. [Notatki bibliograficzne o 11 książkach]. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 5: 1913 t. 10 s. 154-160.

17. Żywot i pisma Doktora Serafickiego św. Bonawentury. P. 1915 Księg. św. Wojciecha 8° s. nlb. 4, 231.

II.

1. List z Rzymu. *Nowiny Racibor.* R. 6: 1894 nr 3 nr 5.

2. Allocutio in sollemni praemiorum distributione ad iuvenes nostri Collegii S. Antonii in Urbe habita die 5 Octobris 1895. *Acta Ord. Fr. Min.* R. 14: 1895 s. 190-197.

3. De consolatione scientiae. Oratio. Ad Claras Aquas (Quarracchi) 1895 8° s. 29.

4. Urywki o Śląsku. *Gaz. Opol.* R. 7: 1896 nr 13; nr 14; nr 17; nr 20; nr 22; nr 24; nr 27; nr 32; nr 36 — nr 38; nr 42; nr 45; R. 8: 1897 nr 90 — nr 95; nr 98 — nr 100; nr 102 — nr 104.

5. Z Asyżu. *Gaz. Opol.*, R. 7: 1896 nr 95; nr 96.

6. Kopciuszek śląski. W: *Kalendarz*

„Gazety Opolskiej" na rok 1898. Opole 1898 s. 41-50.

7. Compendium historiae philosophiae usui scholastico aptatum. Romae 1898 8° s. VII, nlb. 1, 662.

8. Św. Ignacy z Antiochii. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 34 s. 270-272; nr 35 s. 281--282.

9. Św. Polikarp. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 37 s. 300-301; nr 38 s. 308-309.

10. Św. Symeon. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 41 s. 335-336.

11. Św. Szczepan. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 51 s. 413-414.

12. Św. Piotr i Paweł. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 1 s. 4-6; nr 3 s. 23-24.

13. Rec.: A. TRZEŻWY: Co księdzu do polityki. Kr. 1900. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 9 s. 81.

14. Rec.: J. DIEFENBACH: Die Wahrheit über die „Los von Rom-Bewegung" in Oesterreich. Frankfurt a. M. 1900. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 9 s. 81-82.

15. Dekrety Kongregacji. Nowe officium. Pozwolenie na trzy Msze św. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 20 s. 198.

16. Grobowiec Flawiuszów. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 11 s. 103-104; nr 12 s. 115-116.

17. Jezus Chrystus. Kazania obejmujące główne zasady wiary chrześcijańskiej. Lw. 1900 Druk. Katol. J. Chęcińskiego 8° s. 533, nlb. 1.

18. Rec.: W. PUCHALSKI: Jubileusz czyli Lato miłościwe. Lw. 1900. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 15 s. 151.

19. Wianek ku czci N. Marii Panny. Bytom 1900 Katolik 32° s. 531.

20. Anioł Stróż. Książeczka modlitewna. Bytom 1901 Katolik 32° s. 628.

21. Ołtarzyk. Książeczka modlitewna. Bytom 1901 Katolik 32° s. 648.

22. Wianek. Książeczka modlitewna. Bytom 1901 Katolik 32° s. 628.

23. Wyborek. Książeczka modlitewna. Bytom 1901 Katolik 32° s. 368.

24. Dzielny gospodarz z Siołkowic. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 204 — nr 207.

25. Ksiądz Jan. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 208 — nr 212.

26. Nowe pokolenie. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 213, nr 215; nr 217 — nr 221.

27. Walka kulturalna. (Przeróbka Kopciuszka Śląskiego — nr 12). *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 222 — nr 230.

28. Na łące śląskiej. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 228 — nr 230.

29. Spór. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 233 — nr 235; nr 240; nr 242 — nr 243; nr 245.

30. Opowiadanie dziadka. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 248 — nr 249; nr 251 — nr 254.

31. Widok. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 255; nr 257 — nr 258; nr 260.

32. Przedstawienie teatralne. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 262 — nr 265.

33. Gromada w Rzeczycach. *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 272 — nr 276; nr 282 — nr 283.

34. Wigilia górnika. (Autorstwo wątpliwe). *Górnoślązak.* R. 1: 1902 nr 298 dodatek.

35. Wśród dymu i ciemności. *Górnoślązak.* R. 2: 1903 nr 23 — nr 34; nr 36 — nr 51.

36. Zabawne nawrócenie Francka Krybusa. *Górnoślązak.* R. 2: 1903 nr 98 — nr 101.

37. Zdrajca. *Górnoślązak.* R. 2: 1903 nr 102 — nr 107.

38. Mężna niewiasta. *Górnoślązak.* R. 2: 1903 nr 108 — nr 111; nr 113 — nr 115.

39. Spuścizna. *Górnoślązak.* R. 2: 1903 nr 118; nr 120 — nr 122; nr 124; nr 126 — nr 129; nr 134.

40. Pielgrzymka górnośląska. *Górnoślązak.* R. 2: 1903 nr 201 — nr 206; nr 211; nr 215, nr 217. — Poz. 28-30 i 32-33 wyszły osobno pt. Obrazki ze Śląska Polskiego. T. 1. Katowice 1903 Nakł. „Górnoślązaka" 8° s. 28, 31, 50, 17, 49.

41. Z wieży Liebicha. *Prz. Kośc.* T. 11: 1907 s. 348-362. — Toż. *Zaranie Śl.* R. 10: 1934 s. 10-19, 76-81.

42. Na dzień zaduszny. (Kazanie). *Nowa Bibl. Kazn.* R. 8: 1907 s. 421-430.

43. Godło krzyża. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 1: 1909 t. 2 s. 246-251.

44. Obrona Guarapuavy. *Dz. Pozn.* R. 51: 1909 nr 78 dodatek; nr 80 dodatek; nr 84 dodatek.

45. Guarapuava. *Dz. Pozn.* R. 51: 1909 nr 246 dodatek; nr 254 dodatek.

46. Hiszpania i Watykan. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 4 s. 245-251.

47. Z powodu encykliki papieskiej o św. Karolu Boromeuszu. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 4 s. 351-357.

48. „Sillon" we Francji. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 4 s. 433-443.

49. Tragedia jasnogórska. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 3: 1911 t. 5 s. 12-19.

50. Protest zbiorowy OO. Jezuitów wygnanych z Portugalii przez rewolucję r. 1910. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 3: 1911 t. 5 s. 161-168.

51. Przysięga antymodernistyczna. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 3: 1911 t. 6 s. 1-9.

52. Demokracja chrześcijańska w systemie społecznym silonistów francuskich. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 3: 1911 t. 6 s. 249-257.

53. Walka o duszę ludu polskiego. *Nowiny Racibor.* R. 23: 1911 nr 135.

54. Za grobem. P. 1912 Księg. św. Wojciecha 16° s. 30.

55. Filantropia w szacie „dobrego pasterza". *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 4: 1912 t. 8 s. 133-136, 241-247.

56. Hasła socjalistyczne a podstawowe prawdy chrześcijańskie. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 4: 1912 t. 7 s. 356-371, 442-451.

57. Początki kongresów eucharystycznych. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 4: 1912 t. 8 s. 133-135.

58. Niebezpieczna propaganda monistyczna. *Wiadomości Apologetyczne.* (Poznań). R. 2: 1912/13 nr 8 s. 27-28; Brak charakterów. Tamże, nr 14 s. 51-52; Wobec znaków czasu. Tamże, nr 16 s. 57-58; Kształcenie charakterów. Tamże, nr 16 s. 59-60.

59. „Dobry pasterz" na Winiarach pod Poznaniem. P. 1913 Druk. Dziennika Pozn. 8° s. 15, nlb. 1.

60. Przewodnik do konferencji dla Sióstr Pasterek odnośnie do spowiedzi świętej dusz upadłych. P. 1913 Druk. i Księg. św. Wojciecha 16° s. 34, nlb. 2.

61. Modernizm literacki. *Filareta.* R. 3: 1913 nr 9 s. 257-266; nr 10 s. 299-307. — Toż w osob. odb. P. 1913 s. 20.

62. Rec.: J. LUBELSKI: Chrystus i grzesznicy. Tarnów 1913. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 9 s. 67-68.

63. Rec.: Przewodnik dla wychowawców młodzieży opuszczonej. T. 1-2. Miejsce Piastowe 1911-1912. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 9 s. 68-69.

64. Rec.: B. MARKIEWICZ: Ćwiczenia duchowne. Miejsce Piastowe 1913. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 9 s. 70-71.

65. Rec.: A. PIEPER: Jugendfürsorge und Jugendvereine. B. m. 1910. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 9 s. 473-474.

66. Na niedziele 19 po Świątkach. (Kazanie). O szczęśliwości i o zbawieniu. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 294-306.

67. Przemowa na poświęcenie sztandaru robotniczego. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 331-335.

68. Przemowa na poświęcenie dzwonów. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 335-339.

69. Na uroczystość M. Bożej Różańcowej. (Kazanie). *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 397-409.

70. Na uroczystość św. Jadwigi patronki Śląska i Polski. (Kazanie). *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 409-419.

71. Na uroczystość św. Franciszka z Asyżu. (Kazanie). Św. Franciszek z Asyżu i Trzeci Zakon. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 420-430.

72. Przemowa na poświęcenie wieży kościelnej. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 440-445.

73. Na uroczystość Wszystkich Świętych. (Kazanie). *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 453-465.

74. Przemowa do pątników wybierających się. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 502-506.

75. Przemowa na poświęcenie organów. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 14: 1913 s. 506-512.

76. Rec.: B. ŻYCHLIŃSKI: Dlaczego tak często? Lw. 1913. *Mies. Kośc.* (Unitas). R. 5: 1913 t. 10 s. 149.

77. Rec.: *Filareta.* Miesięcznik kulturalny. P. 1913 nr 4, 5, 6 czyli kwiecień, maj, czerwiec. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 10 s. 149-150.

78. Rec.: D.J. MERCIER: Ćwiczenia duchowne dla kapłanów. W. 1913. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 10 s. 150-151.

79. Rec.: A. MOHL: Prawdziwe i fałszywe cuda. P. 1913. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 10 s. 228-229.

80. Rec.: A. MOHL: Kilka słów prawdy. Czytania rekolekcyjne. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 10 s. 229-230.

81. Przemowa na zakończenie starego roku. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 15: 1913/14 s. 69-75.

82. Na niedzielę 4 Adwentu. (Kazanie). O unikaniu świata. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 15: 1913/14 s. 35-47.

83. Idea państwa w systemie socjalistycznym. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 6: 1914 t. 12 s. 153-163.

84. De primaria calamitate sociali. Falsificatio esculentorum et poculentorum. Polonice, Germanice, Latine. Racibórz 1915 Druk. Nowin Racibor. 8° s. 20.

85. Przemowa do pątników przybyłych na miejsce cudowne. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 19: 1915/16 s. 248-251.

86. Przemowa do pątników opuszczających miejsce cudowne. *Nowa Bibl.* Kazn. T. 19: 1915/16 s. 343-347.

87. Kobieta tercjarka św. Franciszka z Asyżu w odrodzeniu społeczeństwa. Lwów 1916 Druk. Udziałowa 8° s. 154, nlb. 2. Biblioteka Franciszkańska. T. 29.

88. Konferencje o rzeczach ostatecznych. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 21: 1916/17 s. 93-96, 139-145, 278-280, 334-336; T. 22: 1917 s. 58-64, 119-120, 162-166, 214-216, 258-264, 302-304; T. 23: 1917/18 s. 62-64, 100-104, 279-289; T. 24: 1918 s. 36-40, 76-80, 111-112, 145-148, 176-179, 215-219; T. 25: 1918/19 s. 85-88, 126-128, 247-256, 286-288; T. 26: 1919 s. 43-48, 70-72, 100-104 131-136, 162-168, 195-200; T. 27: 1919/20 s. 41-47, 83-88, 216-220, 267-268; T. 28: 1920 s. 58-64, 126-128, 178-192.

89. Na niedzielę 2 po Świątkach. (Kazanie). Wykład przypowieści o wieczerzy wielkiej. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 5-19.

90. Na niedzielę 3 po Świątkach. (Kazanie). Wykład przypowieści o owieczce zbłąkanej i o drachmie utraconej. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 19-32.

91. Na niedzielę 5 po Świątkach. (Kazanie). Prawdziwa sprawiedliwość w Królestwie Chrystusowym. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 65-78.

92. Na niedzielę 6 po Świątkach. (Kazanie). Cudowne rozmnożenie chleba, Opatrzność Boska w Królestwie Chrystusowym. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 78-89.

93. Na niedzielę 10 po Świątkach. (Kazanie). Wykład przypowieści o faryzeuszu i celniku. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 121-132.

94. Na niedzielę 11 po Świątkach. (Kazanie). Cudowne uzdrowienie głuchoniemego. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 132-142.

95. Na niedzielę 15 po Świątkach. (Kazanie). Wskrzeszenie młodzieńca z Naim. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 174--185.

96. Na niedzielę 19 po Świątkach. (Kazanie). Wykład przypowieści o godach królewskich. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 217-226.

97. Na niedzielę 23 po Świątkach. (Kazanie). Wskrzeszenie córki Jaira. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 22: 1917 s. 273 s. 273--282.

98. Na niedzielę 2 po Wielkanocy. (Kazanie). Przypowieść o dobrym Pasterzu. Kościół i Eucharystia. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 23: 1917/18 s. 210-217.

99. Na niedzielę 5 po Wielkanocy. (Kazanie). P. Jezus uczy uczniów swoich i nas modlitwy. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 23: 1917/18 s. 229-237.

100. Na niedzielę mięsopustną. (Kazanie). Wykład przypowieści o siewcy. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 25: 1918/19 s. 108-115.

101. Na niedzielę 3 Postu. (Kazanie). Jezus wypędza czarta, potwarz i powrót do grzechu. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 25: 1918/19 s. 145-153.

102. Na niedzielę 1 po Wielkanocy. (Kazanie). P. Jezus zmartwychwstały ukazuje się uczniom, ustanowienie sakramentu pokuty. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 25: 1918/19 s. 240-247.

103. Na niedzielę 3 po Wielkanocy. (Kazanie). P. Jezus zapowiada swoją rozłąkę, pociecha religijna. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 25: 1918/19 s. 262-269.

104. Na niedzielę 4 po Wielkanocy. (Kazanie). P. Jezus obiecuje Ducha św., pamięć na obecność Bożą. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 25: 1918/19 s. 269-277.

105. Na niedzielę po Wniebowstąpieniu Pańskim (Kazanie). Świadectwo o Chrystusie, Chrystus jest Bogiem. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 26: 1919 s. 1-8.

106. Niech żyje Polska! List otwarty do redaktora Józefa Biniszkiewicza. *Gaz. Robotn.* R. 1919 nr 4.

107. Co robić z cerkwią na Nowym Rynku? *Gaz. Kujaw.* R. 1: 1919 nr 12 s. 12-13.

108. Kwestia starozakonna w nowej Polsce. *Słowo Kujaw.* R. 2: 1919 nr 227 s. 2; nr 228 s. 2-3.

109. Kazanie na niedzielę starozapustną. Wykład przypowieści o robotnikach w winnicy. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 27: 1919/20 s. 89-96.

110. Kazanie na niedzielę wielkanocną. (Kazanie). *Nowa Bibl. Kazn.* T. 27: 1919/20 s. 185-192.

111. Na niedzielę 4 po Wielkanocy. (Kazanie). O przeznaczeniu ciała po śmierci i o przeznaczeniu duszy do sądu Bożego. *Nowa Bibl. Kazn.* T. 27: 1919/20 s. 221-234.

112. Ruch franciszkański a idee socjalistyczne i komunistyczne. W: Pierwszy kongres tercjarski polski odbyty we Włocławku 6-9 września 1919 r. Ilustrowana księga pamiątkowa. Kr. 1921 s. 51-58.

113. Głupstwa z młodości. Fragm. W: W. OGRODZIŃSKI: O. Euzebiusz Franc. Stateczny przedstawiciel „Młodej Polski" w prozie górnośląskiej. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Śl.* T. 6: 1938 s. 195-196.

114. Św. Marcin. (Kazanie). W: W. OGRODZIŃSKI: O. Euzebiusz Franc. Stateczny przedstawiciel „Młodej Polski" w prozie górnośląskiej. *Rocz. Przyj. Nauk. Śl.* T. 6: 1938 s. 196-200.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 255; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 326, 433; [Nekrolog]. (Z błędami). *Gaz. Kośc.* R. 29: 1922 nr 7 s 81-82; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 571-573; TOBIASZ M.: Na froncie walki narodowej w Opolskiem. Bronisław Koraszewski 1888-1922. Katowice 1938 s. 72, 78; OGRODZIŃSKI W.: O. Euzebiusz Franc. Stateczny przedstawiciel „Młodej Polski" w prozie górnośląskiej. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Śl.* R. 6: 1938 s. 7-202; TENŻE: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Wyd. L. BROŻEK, Z. HIEROWSKI. Katowice 1965 s. 269-275, 392-393; WYCZAWSKI H.E.: Alwernia. Dzieje klasztoru oo. bernardynów. Kr. 1957 s. 45, 80, 89, 90, 98; SMAK S.: F.E. Stateczny (1864-1921). W: Pisarze śląscy XIX i XX w. Wr. 1963.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stawiński Teodor Paweł (1709-1770), paulin, dogmatyk.

Urodził się w Janiszowie w woj. lubelskim (?) z rodziców Wawrzyńca i Elżbiety. Do zakonu paulinów wstąpił w 1726 r., profesję złożył 10 XI 1727 r. Studiował na Jasnej Górze i na Skałce w Krakowie. Uzyskał doktorat teologii i wykładał ją w zakonnym studium krakowskim. Był sekretarzem prowincji (1749-?), przeorem w Wieruszowie (1750-1753), definitorem prowincji, przeorem w Łęczeszycach, Beszowej, spowiednikiem ap. na Jasnej Górze. Ostatnie lata spędził w konwencie św. Zygmunta w Częstochowie, gdzie zmarł w wyniku apopleksji 2 VI 1770 r.

I.

1. Themis theologica sub imperio... Francisci Wysocki, eccl. metropolitanae Gnesnensis custodis... D. Antonii de Mokrsko Mokrski... tribunalis regni mareschalci... a *Paulino* Rupellano studio publica thesium theologicarum dedicatione exsolvens, praeside... defendente V.P. Carolo Jasiński Anno 1744 die 27 Novembris. Częstochoviae 1744 Typ. Clari Montis 2° k. nlb. 55. Wspólnie z drugim autorem.

2. Aenigma Sacratissimum Patris aeterni resolutum, summa omnium mirabilium unio hypostatica e materno maris Gratiarum Mariae sinu... pro saeculorum restauratione fluens... adorata... Mariae Virgini Matri... Potentissimae orbis Poloni Reginae, in sede Claromontana miraculis clarissimae.., et per publicam thesium theologicarum dedicationem profundissimo cultu, oblata. Anno 1745... defendente V.P. Adalberto Kabalin..., praeside [Częstochoviae] 1745 2° s. nlb. 10. Wspólnie z drugim autorem.

3. Tractatus theologicus de tribus virtutibus theologicis, fide, spe et charitate ad mentem d. Thomae... per... traditus. Rkps AJG, sygn. I 273 s. 5-276.

II.

1. Corona floribus universae philosophiae complicata..., seu conclussiones ex universa philosophia... et Coronatae Reginae Imperio Clari Montis Częstochoviensis oblatae. Praeside V.P. Damaso Perelski..., defendente vero... anno 1730 die 30 Aprilis. Częstochoviae 1730 Typis Clari Monits 2° s. nlb. 12. Współautor.

III.

Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 157-158, 697-698; Rkps AJG, sygn. 758: Acta Provinciae Polonae, t. 10 s. 322, 382, 411.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Stebelski Ignacy († 1805 lub 1808), bazylianin, historyk Cerkwi Unickiej, hagiograf.

Poza tym, że żył w ruskim zakonie bazylianów, nic o nim nie wiemy. Sądząc po jego dziełach, był kapłanem wykształconym i przygotowanym do badań historycznych. Może uczył w którejś z licznych szkół bazyliańskich. Był chyba Polakiem lub przynajmniej polonofilem. Prace swe, sztucznie złączone numeracją tomów w jedną całość, a dotyczące dziejów bazylianów i Cerkwi ruskiej w Polsce, oparł zarówno na materiale źródłowym, jak i na istniejących już opracowaniach (J. Kulczyński: Specimen Ecclesiae Ruthenicae. Romae 1733; Tegoż: Menologium bazyliańskie to jest żywoty Świętych... zakonu bazyliańskiego... Wilno 1771). Zmarł we Włodzimierzu w 1805 lub 1808 r.

I.

1. Dwa wielkie światła na horyzoncie połockim... czyli żywoty ŚŚ. Panien i Matek Eufrozyny i Parascewii zakonnic i hegumenii pod ustawą Św. O. Bazylego W. w monasterze Ś. Spasa za Połockiem żyjących z Chronologią i przydatkiem niektórych... krajowych wiadomości z rozmaitych dziejopisów i pism zebranych. T. 1. Wilno 1781 w Druk. Bazyliańskiej 8° k. nlb. 57, s. 220, k. nlb. 25. (Sam żywot św. Eufrozyny jest przekładem z j. cerkiewno-słowiańskiego pióra metrop. MAKAREGO, żywot św. Parascewii przedrukiem ze starszej pracy). T. 2: Chronologia albo porządne według lat zebrane znaczniejszych w Koronie Polskiej i w Wielkim Księstwie Litewskim a mianowicie

na Białej Rusi w Połocku dziejów i rewolucji zwłaszcza tych, które się tyczą tak starodawnego monastyru S. Spasa za Połockiem... jako też teraźniejszego klasztoru na zamku połockim założonego. Wilno 1782 w Druk. Bazyliańskiej 8° s. 474, k. nlb. 30; T. 3: Przydatek do Chronologii to jest rzeczy te, które w poprzedzających dwóch tomikach częstokroć się namieniały, a przez obszerność swoją umieścić się wygodnie tamże nie mogły. Wilno 1783 w Druk. Bazyliańskiej 8° s. 384, k. nlb. 10. — Toż. T. 1-3. Lw. 1866-1867 Igel. Druk. Zakł. Ossol. 8° t. 1 s. LXXIV, 185; T. 2 s. 352; T. 3 s. 270. — Fragm. t. 3 rozszerz. opracowania autorskiego wyd. z autografu Bibl. PAU Kr. W. SEREDYŃSKI pt. Ostatnie ks. Stebelskiego prace. *Script. Rer. Pol.* T. 4 s. 263-394. Toż w osob. odb. Kr. 1877 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. CXXXII, 263-394.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 237, tamże literatura. — Ponadto: BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii* T. 2 cz. 1 s. 488.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Steczewicz Jan Kazimierz (XVII w.), proboszcz w Zbąszyniu, autor dysertacji teologicznej oraz prac ascetycznych.

Historiografia notuje szczupłe o nim wiadomości. Studiował w kolegium jezuickim w Poznaniu, potem w Ingolsztacie, gdzie w 1656 r. uzyskał doktorat prawa kanonicznego. Posiadał nadto doktorat teologii. Był proboszczem zbąszyńskim. W dziełku „Skarb nieprzebrany" zawarł wiele wiadomości o kulcie obrazów NMP, a w „Sacrum foedus" umieścił bogaty materiał z teologii życia wewnętrznego.

I.

1. Assertiones de dispositionibus lucrativis, promissione, donatione, succesione ex iure naturali et positivo depromptae et pro... laurea doctoratus theologici in... Universitate Ingolstadiana... disputata... Ingolstadii 1657 Typis Ederianis excudebat Joannes Ostermayer 8° k. nlb. 6, s. 156, 152, k. nlb. 6.

2. Pactum archidiaconatus Pszczevensis in Dioecesi Posnaniensi... Posnaniae 1668 8°. Druk bliżej nie znany.

3. Skarb nieprzebrany dobrodziejstw Boskich obraz cudowny Najświętszej Panny Marii w opactwie Bledzewskim Rokitnickickiej opisany... W Poznaniu 1672 w Druk. Dziedziców Wojciecha Regulusa 12° k. nlb. 11, s. 269, k. nlb. 3.

4. Sacrum foedus inter tres decanatus in celeberrimo archidiaconatu Pszczevensi renovatum. Wyd. W. GŁADYSZEWICZ. W Poznaniu 1750 w Druk. Akademii Lubrańskiego.

II.

1. Ascia praevetustae domus Smoszewiorum horarii rota per Virginem... domus Tuczyniorum fasciata seu coniugalis nexus... Stanislai... Smoszewski castelani Santecensis filii... cum Catharina a Wedel Tuczyńska... auspice penna acclamante... Posnaniae 1653 in Officina Viduae et Haeredum Alberti Reguli 2° k. nlb. 8.

2. Zegar... wszelakiego szczęścia... Katarzyny z Wedel Tuczyńskiej... i Stanisława... Smoszewskiego kasztelanica santeckiego, przez związek małżeński wprowadzony... a... przez... na widok światu ogłoszony... W Poznaniu 1653 u Wdowy i Dziedziców Wojciecha Regulusa 2° k. nlb. 5.

3. Wiersz w: J.M. DUSINUS: Disputatio theologica... Ingolstadii 1656.

III.

ESTREICHER K. T. 29, s. 268-269; NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 741; SÓJKA J.: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. Drukarnia wolrabowska w latach 1636-1689 i jej produkcja. W. 1976 s. 104.

Bp Edward Ozorowski

Stefan Polak (Stephanus Polonus) († po 1275), członek kapituły wrocławskiej i krakowskiej, kanonista.

Pochodził zapewne ze Śląska, ale o jego życiu nie mamy szczegółowych wiadomości. W odróżnieniu od swego imiennika Stefana z Polski, kanonika wrocławskiego, zmarłego w 1319 r., zwany jest starszym. Studia ukończył przed 1260 r. ze stopniem magistra dekretów, na któ-

rymś z uniwersytetów włoskich, najprawdopodobniej w Bolonii. Następnie związał się z Kurią rzymską, zostając w 1263 r. kapelanem papieskim i pełniąc misje polityczno-religijne jako legat w Polsce, Czechach i Austrii. W latach 1260-1263 zajmował stanowisko archidiakona opolskiego, z którego przeszedł (między 28 VIII 1263 r. a 1 IX 1264 r.) na archidiakonię wrocławską, otrzymując nadto w 1264 r. z prowizji papieskiej kanonię krakowską. Ostatni raz został wymieniony w dokumentach w 1275 r.

Należał do pierwszych polskich kanonistów pracujących naukowo. W latach 1268-1273 ogłosił 2 kwestie kanonistyczne znane na Zachodzie: o obowiązywalności zarządzenia wydanego przez legata papieskiego, nie zredagowanego przez niego na piśmie oraz głośną kwestię o kanonicznej ważności elekcji cesarskiej po śmierci ces. Fryderyka II. Druga z nich, przejęta przez kanonistę bolońskiego Jana Andrzejowego w jego dziele „Novella in Sextum", zachowała się w rękopisie Biblioteki Watykańskiej.

I.

1. Quaestio disputata [o ważności elekcji cesarskiej]. Streszczenie ogł. H. GRAUERT: Zur deutschen Kaisersage. W: *Historisches Jahrbuch.* Bd 13: 1892 [München] s. 100-143.

III.

SCHULTE J. F. Geschichte der Quellen und Literatur des kanonischen Rechts. Bd. 2. Graz 1956² s. 170; VETULANI A.: Kanonista Stephanus Polonus. W: *Prace z dziejów Polski feudalnej ofiarowane Romanowi Grodeckiemu w 70 rocznicę urodzin.* W. 1960 s. 153-165; Rec.: KRZYŻANIAKOWA J., *Stud. Źródłozn.* T. 6: 1961 s. 208; TENŻE: Stephanus Polonus, un canoniste du XIIe siècle. W: *Etudes historiques à la memoire de Nöel Didier.* Paris 1960 s. 341-350; TENŻE: Stephanus Polonus. W: *Lexikon f. th. u. K.* Bd 9 s. 1051; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 1970 s. 137; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6. s. 647; PETRANI A.: Kanonistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 367; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kan.* R. 19: 1976 nr 34 s. 170.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Stefanides (Stephanides) Melchior († 1638), prałat zamojski, profesor Akademii Zamojskiej, wydawca.

Pochodził ze Lwowa. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1590 r. uzyskał bakalaureat, a w 1593 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Udał się następnie do Zamościa i został pierwszym rektorem tamtejszej Akademii oraz objął wykłady z filozofii. W 1600 r. wszedł do kapituły zamojskiej, będąc już kanonikiem chełmskim i proboszczem turobińskim. W 1604 r. brał udział w synodzie diecezjalnym chełmskim w Krasnymstawie, podczas którego wygłosił po łacinie mowę o karności kościelnej. Cieszył się początkowo względami bpa chełmskiego Jerzego Zamojskiego, w 1609 r. został nawet przy nim oficjałem. Potem jednak wpadł w niełaskę za przynależność do stronnictwa, domagającego się nowych praw dla Akademii. Biskup wytoczył mu proces o posiadanie wielu beneficjów bez pozwolenia Stolicy Apostolskiej, obłożył go cenzurami kościelnymi i wreszcie wtrącił go do więzienia. Stefanides ukorzył się przed biskupem, otrzymał zwolnienie z kar, łask jednak już nie odzyskał.

W 1621 r. posunął się Stefanides w kapitule zamojskiej na prałaturę kustosza, a w rok później — scholastyka. Posiadał nadto probostwo lubaczowskie w latach 1625-1630, tarnogrodzkie i tomaszowskie. Interesował się sprawami współżycia stanu duchownego ze świeckim. Zebra-

ne przezeń i wydane dziełka z tej dziedziny stanowią źródło do poznania historii Kościoła w Polsce na przeł. XVI i XVII w. Zmarł 17 IV 1638 r.

I.

1. Wyd.: Opuscula tam ecclesiastici quam equestris ordinis, nobilium virorum compositiones inter status negotio servientia... Cracoviae 1632 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 12, s. 64; k. nlb. 4, s. 132, k. nlb. 6; k. nlb. 4, s. 121; k. nlb. 5, 2; k. 1; s. 99; k. nlb. 14; k. nlb. 23; s. 24.

II.

1. De disciplina ecclesiastica. W: Dioecesanae Sacrae Synodi Chełmensis... statuta. Zamosci 1604 4°.

2. Kazanie przy obchodzie rocznym sławnej pamięci Jana Zamoyskiego kanclerza i hetmana w. kor.... odprawowane... W Zamościu 1606 4° k. nlb. 49.

3. Epithalamia sacra, to jest przemowa przy ślubie i kazanie na przenosinach małżeńskich Tomasza na Zamościu Zamoyskiego wojewody kijowskiego... i... Katarzyny z Ostroga... odprawione i wydane. W Krakowie 1621 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 26.

4. Kazanie żałobne na rocznicę męki i śmierci Jezusa Chrystusa... oprawowane. W Zamościu 1623 w Druk. Akad. drukował Sim. Nizolius 4° ark. 1-G_3.

5. Kazanie na niedzielę świąteczną Zesłania Ducha Świętego... odprawowane. W Zamościu 1624 w Druk. Akademii drukował Simon Nizolius 4° k. nlb. 10.

6. Kazanie żałobne przy obchodzie szczęśliwej pamięci... Jana Karola Chodkiewicza... wojewody wileńskiego... odprawowane... W Druk. Akademii Zamojskiej 1624 4° k. nlb. 4, k. 18.

7. Listy: 2 listy do hetmana J. Zamojskiego z 1594 r. Wyd. S. KOT w: Publikacja nowych uniwersytetów w XVI w. Królewiec i Zamość. Kr. 1929 s. 15-17.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 152, 255; WADOWSKI J.A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 13, 33, 74, 87, 89, 90, 94, 95, 96, 103, 109, 281, 310; KOCHANOWSKI J.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 24, 27, 28, 29, 32, 65, 74, 82, 88; ŁEMPICKI S.: Działalność J. Zamoyskiego na polu szkolnictwa. 1573-1605. Kr. 1922 s. 104; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 510, 550; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 195; DEPCZYŃSKI W.: Parafia Tarnogród. *Nasza Przeszł.* T. 37: 1972 s. 184; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 127, 149, 152, 153.

Bp Edward Ozorowski

Stefanowski Hieronim h. Syrokomla pseud.: Marcin Żagiel, (1566--1606), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się w pobliżu Sandomierza, w 1566 r. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił w Rzymie 9 III 1587 r. jako słuchacz filozofii w Kolegium Rzymskim. Pełne studia filozoficzne (3 lata) i teologiczne (4 lata) odbył w Rzymie. W 1594 r. otrzymał stopień magistra filozofii. Promowany był uroczyście przez sławnego profesora Jana Azora. Po powrocie do Polski wykładał filozofię w Poznaniu przez 3 lata (1594-1597), następnie poświęcił rok (1597/8) na studium prawa zakonnego i na pogłębienie życia duchowego w Krakowie („trzecia probacja").

Stefanowski znany był w kręgach uczonych w Polsce jako doskonały znawca dzieł Arystotelesa, toteż gdy tylko zjawił się w Krakowie, profesorowie miejscowej Akademii i dominikanie wyzwali go na dysputę. Po rocznym pobycie w Krakowie skierowany został do nauczania filozofii w Akademii Wileńskiej (1598), gdzie już w 1599 r. przeszedł na katedrę teologii scholastycznej. W czasie profesury wileńskiej wydał 3 krótkie rozprawy przeciw innowiercom w j. polskim. 5 X 1600 r. wrócił do Poznania. Jezuici kierowali tam odpowiednie siły profesorskie z myślą o przekształceniu kolegium na uniwersytet. W Kolegium poznańskimi wykładał Stefanowski teologię scholastyczną (4 lata) i Pismo św. (2 lata). Zmarł 22 VII 1606 w Wilnie, dokąd przybył na kongregację prowincjalną.

Przy obowiązkach profesora filozofii, a później teologii Stefanowski chętnie również katechizował dzieci i prosty lud oraz szczególną troską otaczał chorych. Mimo słabego zdrowia prosił przełożonych o pozwolenie na wyjazd do Indii.

I.

1. Termin nad protestacją ministra jednego ewangelickiego. Albo odpowiedź na czworaką rzecz przeciwko miejscu i władzy przedniej w Kościele Chrystusowym, którą ma św. Piotr i potomek jego biskup rzymski... Wilno 1599 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 40.

2. Censura disputacjej wileńskiej podanej... albo obrona słuszna szczerości i zupełności edycji katolickiej wileńskiej... Wilno 1600 4° k. nlb. 36. Wyd. pod pseud. Marcina Żagiela.

3. Odpór przedniejszym powieściom *ewangelickim, o sakramencie Ciała i Krwi* Pańskiej... do wszystkich osób ewangelickich. Wilno 1600 4° k. nlb. 24.

4. Tractatus de angelis et de beatitudine hominis. Vilnae in Acad. AD. 1600 Rkps w Bibliotece Seminarium Duchownego w Sandomierzu, sygn. 587.

II.

1. In tres libros Aristotelis. Vilnae 1598. Rkps Bibl. Uniw. w Pozn., sygn. 606 I.

2. Logica Aristotelis et physicorum 8. Rkps Bibl. pokapitulnej w Wojniczu.

3. In 12 libros Aristotelis commentaria. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pozn. sygn. 108.

III.

SIARCZYŃHKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 236; BROWN J.: Bibl. pisarzów S.J., s. 389-390; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum historiarum ...libri decem. Parisiis 1877 s. 210; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1524-1525; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 392; 560; T. 3 s. 341, 500; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 710, 761, 762; Stefanowski Hieronim. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 126; REGNER L.: Szesnastowieczny rękopis biblioteki kapitulnej w Wojniczu. *Rocz. Filoz.* R. 10: 1962 nr 1 s. 173-185; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 178, 192; TENŻE: Początki Akademii Wileńskiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 107; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 146, 147, 154; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 474-475. — ARSJ. Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1605); Hist. Soc. 34a f. 23 (data śmierci); Arch. Archidiec. Warsz. Rkps Acta et historia Coll. Pozn. S.J., sygn. 440 f. 196, 200 v.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Stein Henryk (1689-1771), jezuita, polemista.

Urodził się w Braniewie 16 III 1689 r., był synem Henryka i Elżbiety. Do zakonu jezuitów wstąpił 4 IX 1709 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1709-1711), następnie nauczał j. niemieckiego w Sandomierzu (1711--1715). Teologię studiował w Poznaniu (1715-1719) i tam w 1718 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował jako zawiadowca gospodarczy domów zakonnych oraz kaznodzieja i duszpasterz ludności niemieckiej w Wałczu (1719-1720, 1741-1744), Chojnicach (1720-1722, 1739-1740), Malborgu (1722-1733), Toruniu (1735-1736), Międzyrzeczu w Wielkopolsce (1736-1739, 1744-1746), oraz w Gdańsku (1740-1741, 1746-1771). Zmarł w Gdańsku 5 VII 1771 r.

I.

1. Richtiger Wegweiser zur Wissenschaft und Weissheit der Kinder des Reichs, das ist Schriftmässiger Catechismus. Freiburg 1748 8°. — Toż. Oberammergau in Bayern 1749 in Verlag M. Wagner 8° s. 1091.

2. Glaubensartikel der Römischcatholischen und allein wahren Kirche Christi. Danzig 1752 mit Hartmannschen Schriften 8° s. 158, k. nlb. 1.

3. Unfehlbarer Beweis, das die Römischcatholische Religion, die wirklich von Christo gestiftete, wahrhaftig Apostolische, und folglich einzig und allein die seligmachende Religion... Braunsberg 1756

Gedruck im Collegio der Soc. Jesu 8° k. nlb. 18, s. 214, k. nlb. 1.

4. Erbauliche Betrachtungen der ewigen Wahrheiten das Leben recht einzurichten... Danzig 1764 8°.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1534. — ARSJ., Pol. 23-27 (katalogi trzyletnie z lat 1710-1771); Pol. 45-48 (katalogi roczne z lat 1709-1771).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Stempel Maciej (ok. 1621-1697), jezuita, autor traktatu polemicznego. Urodził się w Prusach ok. 1621 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 IX 1640. Filozofię studiował w Nieświeżu (1644-1647), a teologię w Wilnie (1649-1653). Był kaznodzieją niemieckim w Braniewie, Wilnie, Reszlu, Królewcu, Warszawie, wykładowcą filozofii w Braniewie (1659-1661), teologii moralnej w Krożach (1682-1684) i Połocku (1685-1687) oraz przełożonym domów zakonnych w Mitawie (1672-1676), Świętej Lipce (1676-1678) i w Dyneburgu (1689-1692). Zmarł w Braniewie 23 IV 1697 r.

I.

1. Schirmschrift einem famos Libell Titells Christliches und Reifsinniges Bedenken: ob Ewangelisch Christliche Eltern in Churland ihre Kinder in der Jesuiter Schulen, Collegia und Seminarien, mit ihrem guten Gewissen, und ihrer Wohlfart und Seeligkeit schicken und senden können, allen Christ-Evangelischen Eltern und Kindern zur Warnung gestellet von einem treuen Sympatrioten und Ladsmann... Wilna 1674 4° k. nlb. 3, s. 98.

II.

1. Conciones in Dominicas et Festa totius anii... [Oliwa] 1696 Typis Olivensibus 4° k. nlb. 2, s. 565.

2. Concionum Apostolico Spiritu dictarum facilique methodo concinnatarum... In Festa immobilia. Brunsbergae 1698 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 3, s. 248, k. nlb. 1. Stanowi tom 2 Conciones.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1324, 1353. — ARSJ., Lit. 9-21 (katalogi trzyletnie z lat 1642-1696); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1640-1695); Lit. 62 f. 243 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 792 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Stęplowski (Stemplowski) Kazimierz Franciszek (ok. 1700-1772), dziekan kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor prac dogmatycznych i teologiczno-ascetycznych.

Urodzony w Poznaniu w rodzinie mieszczańskiej odbył studia uniwersyteckie w Akademii Krakowskiej, w której w 1721 r. został promowany na bakałarza, a 17 IV 1723 r. na magistra sztuk i doktora filozofii. Uczył najpierw w Białej Podlaskiej w klasie poetyki (1724-1726), potem był dyrektorem kolonii akademickiej w Chełmnie i równocześnie nauczycielem poetyki i retoryki (1727-1729); od 28 XI 1729-1730 pełnił obowiązki prefekta Seminarium Duchownego Diecezji Poznańskiej i wykładowcy w Akademii Lubrańskiego, a w latach 1733-1736 dyrektora kolonii akademickiej w Pińczowie. W 1733 r. został inkorporowany do Kolegium Mniejszego, a w 1738 r. do Kolegium Większego i wykładał filozofię na kursie fundacji Władysławskiego. Trzykrotnie pełnił urząd dziekana Wydziału Filozoficznego. Od 1746 r. prowadził na Wydziale Teologicznym kursy tzw. teologii sakramentalnej (dwuletnie), a także wykłady teologii scholastycznej i moralnej.

W 1753 r. wydał podręcznik logiki dla Szkół Nowodworskich pt. „Logica incipientium". W polemicznym wstępie do tego dziełka (Apologia pro arte disputandi Peripatetica) podkreślał doniosłość nauczania logi-

ki formalnej i odrzucał poglądy filozofów Oświecenia jako sprzyjające deizmowi i ateizmowi. Stanowisko Stęplowskiego wywołało atak pijara. A. Wiśniewskiego, z którego rozwinęła się dalsza polemika. W 1759 r. Stęplowski doktoryzował się z teologii. W latach 1762-1769 wybierano go 9 razy na rektora Akademii Krakowskiej. Poza tym od 1749 r. był prefektem Seminarium Diecezjalnego w Krakowie. W 1756 r. wizytował kolonie akademickie. Wspólnie z S. Mamczyńskim opracował ordynację, dotyczącą wizytacji szkół parafialnych (1763) i projekt reformy Szkół Nowodworskich (1762). Posiadał probostwo św. Jakuba na Kazimierzu, ponadto probostwo w Olkuszu i w Sieprawiu i dziekanat kolegiaty św. Floriana. Zapisał znaczne sumy na uposażenie katedry architektury cywilnej i wojskowej, dla Biblioteki Uniwersyteckiej i Kolegium Większego. Zmarł w Krakowie 24 V 1772 w 72 r. życia i 46 kapłaństwa.

I.

1. Exercitium compositionis spiritualis seu praxes meditationum sub tempus sacrae solitudinis in usum Seminarii Academico-Dioecesani resuscitati... Cum adiectione praeliminaria doctrinae ad meditationes... debito modo expediendas pertinentis. Anno excitati Seminarii primo... [Cracoviae] 1750 8° k. nlb. 12 s. 295. — Podobno miało być polskie tłumaczenie, dedykowane bpowi K. Sołtykowi.

2. Eucharisticon Sacramentorum Authori, Verbo Incarnato, Domino Nostro Jesu Christo. In publica in Collegio Majori Universitatis Cracoviensis disputatione... persolutum. Anno Domini 1755, die 8 mensis Junii; ad objecta respondente... Stanislao Ficzkiewicz philosophiae doctore et professore..., cursus theologiae moralis auditore. Cracoviae 1755 Typis Universitatis Collegii Majoris 2° k. tyt. i k. nlb. 3. — Są tu wnioski teologiczne o istocie sakramentów według nauki S. Tomasza z Akwinu.

3. Amicus ad Amicum in scriptum improbum Carpophori Philalethae contra authorem Apologiae pro arte disputandi Paripateticorum. Anno Domini [1755] tertio Nonas Julii [5 VII]. B. m. r. 4° k. nlb. 12. — Polemika z A. Wiśniewskim mająca wydźwięk teologiczny.

4. Quaestio theologica de Verbi Divini incarnatione. Ex 3-tia parte D. Thomae Angelici et Ecclesiae Doctoris, qq. 1. 2. 3. 4. 6.... pro doctoratu in sacra theologia obtinendo... ad publice disputandum in Lectorio CC. Theologorum proposita. Anno Domini [1759] die 7-ma mensis Octobris. Cracoviae [1759] in Typogr. Seminarii Episcopalis Academici 2° k. 2.

5. Methodus introspiciendi in mores et profectum literarium juventutis academicae in primaeva Regni Schola, Universitate Cracoviensi. Dominis Professoribus ad munus visitandi eadem juventutem deputatis... Anno Domini 1763 praescripta et per Convocationem publicam Universitatis approbata... Cracoviae 1765 Typis Universitatis 4° k. tyt. 1 i k. nlb. 1. — Zawiera instrukcję dla wizytatorów szkół podległych Akademii.

6. [Ogłoszenie rektorskie:] M. Casimirus Stęplowski sacrae theologiae doctor et professor, ejusdemque Facultatis Procancellarius... Studii Generalis Universitatis Cracoviensis Rector. Etsi etc. Datum 29 Aprilis 1768. [Cracoviae] 1768 2-o (plakat) s. 1. — Zaprowadza dyscyplinę w uczelni w celu ukrócenia próżniactwa i samowoli.

7. Przekł.: Jeremi DREXLIUSZ: Przewodnik do wieczności... z łacińskiego na polski język przełożony... W Krakowie 1771 w Druk. Seminarium Biskupiego Akademickiego 8° k. 1 i s. 400.

8. Monumenta Divinae Sapientiae antiquissima per Christum in sacramentorum institutione orbi universo consignata, ad primam cursus biennalis sacramentalis inchoationem a Perillustri... et Admodum Reverendo Domino etc. Casimiro Stęplowski... svavissimo oris eloquio declarata, seu Lectio biennalis cursus sacramentalis sub eodem qui supra... a M. Francisco Antonio Ćwierzowicz philosophiae doctore et professore sub auspiciis Sanctorum Patronorum Francisci et... Antonii... inchoata. Anno Domini 1753 die 22 Maii, die Martis. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 863, s. 1-737 i Index totius operis s. 738-739.

9. Sermo Magnifici C. Stęplowski, rectoris Universitatis Cracoviensis sub tempore (sic) inchoandae visitationis ad Celsissimum Principem Episcopum Cracoviensem. Rkps Ossol., sygn., 712 k. 82-84 i Responsum k. 84-87.

II.

1. Luctus fatalis intra luxus Baltassaris

regis Babiloniorum solenniter sed impiis commensantis latitans ac ex theatro a nobili Academiae Culmensis iuventute inter hilaria Bacchi in frequentissima magnorum hospitum facis manifestatus... comico-tragice in lucem effusus. Anno Domini... 1728 die... Februarii. Thorunii 1728 impressit Joh. Nicolai... 2° k. tyt. i k. nlb. 5. Program sztuki po pol. i po łac. Sztuka liczy 4 akty przeplatane intermediami.

2. Cursus Illustrissimae Kazanovianae Soleae ad immortalem gloriae metam urgenti futurum impulsu consummatus, et dum iusta parentalia in Ecclesia Cathedrali Posnaniensi... Francisci in Kazazów Kazanowski episcopi domitiopolitani... suffraganei Posnaniensis... persolverentur, lachrymabili Lubransciae Academiae oculo... observatus. Anno Domini... 1731. die 18 Decembris. Posnaniae [1731] Typis Academicis 2° k. 9.

3. Quaestio physica de causa prima... ex Libro 8-o Physicorum Aristotelis textu 33 desumpta pro loco in Collegio Majori obtinendo publice ad disputandum... exposita. Anno Domini 1733 die 11 mensis Martii. Cracoviae 1733 Typis Universitatis 2° k. nlb. 26.

4. Logica incipientium regulas definiendi, dividendi et argumentandi in ordine ad faciliorem philosophiae peripateticae captum continens pro schola dialectica in classibus Novodvorscianis academicae iuventuti Universitatis Cracoviensis accomodata. Cracoiae 1753 Typis Universitatis Collegii Majoris 8° s. nlb. 40, 189, nlb. 15 (Index). Po dedykacji na s. nlb. 8: „Apologia pro arte disputandi peripateticorum", co wywołało polemikę z A. Wiśniewskim. Logika ułożona jest w formie pytań i odpowiedzi. Przykłady czerpie Stęplowski z teologii.

5. Discipulus Authoris Apologiae pro arte disputandi peripateticorum in calumniosum Carpophori Philalethae libellum. (Na końcu): „Scripsi Cracoviae XII Calendas Junii [21 maja]. Anno Christi 1755...". [Cracoviae 1755] 4° k. nlb. 20. — Jest to niejako uzupełnienie dziełka Stęplowskiego: Amicus ad amicum (zob.).

6. Archiwum Macieja Sołtyka. Korespondencja z lat 1748-1798. 7 listów Stęplowskiego z 1761-1765. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7598 III, k. 215-227. — Listy do Anny z Dębińskich Maciejowej Sołtykowej z 1753-1722; Listy K. Stęplowskiego z 1762 r. Rkps Tamże, sygn. 7599 I, k. 41, 42.

III.

ESTREICHER K. T. 29, s. 290-293; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. XC; STRUVE H.: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. W. 1911 s. 194; Stęplowski Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 131; SMOLEŃSKI W.: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. Studia historyczne. Wyd. 3. W. 1949 s. 28, 29, 42; BARYCZ H.: Historia Szkoł Nowodworskich. Od założenia do reformy H. Kołłątaja (1588-1777). Kr. 1939-1947 s. 211-221; Bibliografia filozofii polskiej. T. 1 1750-1830. W. 1955 s. 123-124; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w latach 1777-1786. Wr.-W. 1957 s. 25, 26, 32, 39, 45, 366; NARBUT O.: O pierwszym polskim podręczniku logiki. Łódź 1958; WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1959 s. 73-74, 239-240; NOWACKI J. Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 700 i 710; CZEŻOWSKI T.: Wyszydzony podręcznik. W: *Charisteria. Rozprawy filozoficzne złożone w darze Wł. Tatarkiewiczowi.* W. 1960 s. 17-19; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 379, 380, 395, 415; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist Bibl. Jag.* T. 1 s. 374, 384, 388, 391, 411, 412, 415, 418, 423, 424; W: RUTA Z.: Szkoły tarnowskie w XV i XVIII w. Wr.-W. 1968 s. 124, 136, 137, 167, 174, 185; *Nowy Korbut.* T. 6 cz. 1 s. 104, 105, 430, 431; NARBUTT O.: Stęplowski Kazimierz. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 371; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 650-651; Album uczniów chełmińskiego gimnazjum akademickiego 1692-1816. Wyd. Z. NOWAK i P. SZAFRAN. Wr.-W. 1975 s. 291, 295, 298. — JANOCKI J. D.: Lexikon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Bd. 2. Breslau 1755 s. 196; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 78; TENŻE: Stan oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III (1750-1764). (Powst. prawdopodobnie 1803-1810). Wyd. J. HULEWICZ. Wr. 1953 s. 68-69; Statuta nec non liber promotionum, s. 382, 384, 400, 401, 404. — Arch. Uniw. Jag. Rkpsy 90, 91, 92; Bibl. Uniw. Jag. Rkpsy nr 2849, 3316, 5359 XIII k. 38-41; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Stibigt Andrzej (niesłusznie identyfikowany ze Skibickim Andrzejem, a nawet Sabiglim Andrzejem) (1618-1669), jezuita, polemista.

Urodził się w Braniewie w 1618 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VIII 1638 r. Filozofię studiował w Nieświeżu (1641-1644), teologię w Braniewie (1647-1651). Od 1653 r. był misjonarzem w Kurlandii oraz kapelanem obozowym. W latach 1659-1661 pracował jako misjonarz w Królewcu, następnie w Reszlu (1661-1662) i w Braniewie (od 1663), gdzie też zmarł 21 IV 1669 r.

I.

1. Gründlicher Unterricht von der katholischen Verenhrung der Jungraws Maria. Braunsberg 1660 12°.

2. Gespräch eines Katholischen mit einem Lutheraner vom Gebrauche des heiligen Abendmahles unter einer Gestalt. Braunsberg 1669 4°.

III.

BROWN J.: Biblioteka pisarzów T.J., s. 380; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1288-1289, 1578-1579; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 431-432; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1451, 1454; Drukarze dawnej Polski. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 115. — Fontes historiae Letuviae Societatis Jesu. T. 1. Riga 1940 s. 470; T. 2. Riga 1941 s. 352, 419. — ARSJ., Lit. 8-13 (katalogi trzyletnie z lat 1639-1669); Lit. 44 (katalogi roczne z lat 1639-1669); Lit. 61 f. 363 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 793 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Stobiecki Cyryl († 1760), dominikanin, autor tez do dysputy.

Studiował filozofię w Lublinie, następnie 19 VII 1748 r. złożył egzamin na studenta formalnego teologii w Studium Generalnym dominikanów w Krakowie. Po otrzymaniu stopnia lektora 19 VII 1751 r. wykładał filozofię — być może — w Lublinie. W 1759 r. był pierwszym profesorem teologii w Studium lubelskim. Zmarł w Lublinie jako lektor tamtejszego konwentu 1760 r. (prawdopodobnie 15 XI).

I.

1. Cruci Sacratissimae... Ligno Vitae, sub auspicio... Tribunalis Regni Procerum Judicorum Deputatorum votivis plausibus Studium Theologicum Lublinense Ordinis Praedicatorum in Conventu Regio Casimiriano, se suasque Theses Theologicas cum debito cultu Latriae D. D. D. Anno... 1759. [Lublini 1759] 2° k. nlb. 16. Druk. zawiera: Conclusiones theologicae juxta mentem D. Thomae (w liczbie 57). Dysputa odbyła się w lubelskim konwencie dominikańskim w lipcu 1759 r.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 261; ESTREICHER. T. 29 s. 298-299. — Arch. Prow. Dominikanów w Krak., sygn. Pr. 35: Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum conscriptus per... 1887, s. 663; Catalogus mortuorum PP. Ordinis Praedicatorum Provinciae Poloniae, s. 28; Liber Studii Generalis Cracoviensis, s. 593; L. [Wawrzyniec] TELEŻYŃSKI: Adnotationes, Lib. 1 cap. 100; Liber mortuorum Provinciae Poloniae OP, n. 2.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Stobiecki Jan Ewangelista (ok. 1714-1779), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się ok. 1714 r. W latach 1741-1744 odbył studia teologiczne w krakowskim studium generalnym dominikanów, wieńcząc je stopniem lektora teologii. Wyznaczony przez zakonną kapitułę toruńską na studia w Hiszpanii, prawdopodobnie tam nie wyjechał. Doktorat teologii zdobył w 1768 r. W latach 1745-1752 uczył filozofii i teologii spekulatywnej w Brześciu n. Bugiem i w Lublinie. W latach 1764-1767

był wykładowcą w Krakowie i tu w 1769 r. został regensem studium generalnego. Zmarł 21 VI 1779 r. w Lublinie i tam został pochowany.

I.

1. Astrea Thomistica in zodiaco coeli Poloni... sideribus geminis scholastico-dogmaticis de jure et justitia thesibus publicae loci propositis. Lublini 1752 Typis S.R.M. Colleg. S. J. 2° k. nlb. 18.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 278; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 511.

Ks. Józef Mandziuk

Stojałowski Stanisław (1845-1911), jezuita, po sekularyzacji proboszcz w Kulikowie, działacz społeczno-polityczny, popularyzator teologii, wydawca.

Urodził się 14 V 1845 r. w Zniesieniu k. Lwowa. Uczył się w szkołach w Buczaczu, Przemyślu i we Lwowie. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 I 1863 r. Nowicjat odbył w Starej Wsi k. Brzozowa (1863-1865), filozofię studiował w Starej Wsi (1866-1867) i w Krakowie (1867-1868) oraz teologię w Krakowie (1868-1872). Święcenia kapłańskie przyjął w 1870 r. Mianowany przewodnikiem Apostolstwa Modlitwy na Polskę rozpoczął szeroko zakrojoną akcję wydawniczą (ulotki, broszury) oraz zainicjował wydawanie w 1782 r. „Intencji Apostolstwa Modlitwy", a tym samym dał początek Wydawnictwu Apostolstwa Modlitwy. W r. szk. 1872/73 odbył trzecią probację w Drangen w Belgii.

Odsunięty od kierownictwa Apostolstwa uczył w konwikcie tarnopolskim (1873-1874), a następnie przebywał w Starej Wsi, gdzie w lutym 1875 r. opuścił zakon i przeszedł do duchowieństwa świeckiego. W 1875 odkupił od Cz. Pieniążka pisemka ludowe „Wieniec" i „Pszczółkę" i nadał im charakter bardziej społeczno-polityczny. Jako ksiądz pracował w Gródku Jagiellońskim, potem we Lwowie, a następnie był proboszczem w Kulikowie k. Lwowa. Powoływał do życia stowarzyszenia społeczne, koła oświaty, kółka rolnicze i biblioteki. W 1888 r. został zawieszony na pewien czas w czynnościach kapłańskich, a w 1890 r. usunięty z probostwa kulikowskiego. Osiadł wówczas w Cieszynie i kontynuował swoją działalność publicystyczną i społeczną. W 1896 r. założył stronnictwo chrześcijańsko-ludowe. W latach 1898-1911 posiadał mandat poselski w sejmie galicyjskim. Zmarł 23 X 1911 r. w Krakowie.

I.

1. Wyd.: Nowy Testament X. Jakuba WUJKA T.J. z komentarzami błędom wieku odpowiednimi. Święty Mateusz. Tomik 1 cz. 1. Kr. 1872 Druk. Czasu 16° s. XL (wstęp STOJAŁOWSKIEGO), 176. Nakład zniszczony, istnieje zaledwie kilka egzemplarzy.

2. Nieomylny papież-król. Podarek majowy dla polskiej młodzieży. Kr. 1872 Stow. Serca Jezusowego, Druk. Czasu 16° s. 38. Doktryny utramontańskie. T. 1.

3. Ostatnia nadzieja, Serce Pana Jezusowe, czyli wykład Apostolstwa Serca Jezusowego historyczny, naukowy, i praktyczny. Kr. 1872 Stow. Apost. Serca Jezusowego, Druk. Czasu 16° s. 367.

4. Red.: *Tygodnik Soborowy*. R. 1870 nr 1-20. Wspólnie z Iwonem CZEŻOWSKIM i MARIANEM MORAWSKIM.

II.

1. Barbara Ubrykówna czyli sprawa karmelitanek bosych w Krakowie. Kr. 1869 Nakł. Wyd. Dzieł Katolickich 8° s. 46.

2. Apostolstwo Najśw. Serca Jezusowego. Kr. 1871 Druk. Czasu 16° s. 253.

3. Króciutki rys historyczny nabożeństwa do Najsłodszego Serca Jezusowego. Kr. 1872 Druk. Czasu 16° s. VI.

4. O nabożeństwie do Królowej Serca Jezusowego. Kr. 1871 Druk. Czasu 16° s.

192. — Toż. Kr. 1872 Nakł. Księg. Krzyżanowskiego 16° s. 247. — Toż. Kr. 1873 Druk. Korneckiego 16° s. 216.

5. Nasze stosunki i stronnictwa religijne. Kr. 1872 Druk. Czasu 16° s. 64. Doktryny ultramontańskie. T. 2.

6. Żywy różaniec Apostolstwa Serca Jezusowego. Kr. 1872 Druk. Czasu 16° s. 22.

7. Red.: *Apostolstwo Serca Jezusowego czyli Związek Katolicki dla triumfu Kościoła i dusz zbawienia.* R. 1: 1872. Później*szy Posłaniec Serca Jezusowego.*

8. Wiernym w Panu Jezusie, a zwłaszcza przewielebnym duszpasterzom, przełożonym zgromadzeń zakonnych... łaska i miłość Pana naszego Jezusa. — Apostolstwo Serca Jezusowego, czyli Apostolstwo Modlitwy. [Kr. 1872] 8° k. nlb. 6.

9. Liberalna blaga przedwyborcza i nowy program czynności przedwyborczych oraz słówko o kołtunie szlacheckim. Lw. 1876 Druk. K. Budweisera 8° s. 31.

10. Czytania czerwcowe czyli nabożeństwo ku czci Boskiego Serca Jezusa na każdy dzień miesiąca czerwca. Seria 1. Lw. 1876 Nakł. A. Vogla, Druk. Ossol. 8° s. 230.

11. Rozmyślania o gorzkiej męce Pana naszego Jezusa Chrystusa. Lw. 1887 Nakł. Wydawcy, Druk. W.L. Anczyca 8° s. 224, IV. Biblioteka Wieńca i Pszczółki.

12. U stóp krzyża. Nowy miesiąc maj boleściom N. Marii Panny poświęcony. Lw. 1887 Nakł. Wydawcy, Druk. J. Czańskiego w Gródku 8° s. VIII, 173. Biblioteka Wieńca i Pszczółki.

13. Życie i rządy Franciszka Józefa I. Ludowi i ziomkom opowiedział... Gródek 1888 Nakł. i Druk. J. Czańskiego 8° s. XV, 87. Biblioteka Wieńca i Pszczółki.

14. Sprawa kulikowska. Obrazek na tle stosunków w Galicji. [P. 1889] 8° s. 31.

15. Libellus accusatorius et supplex parochi Stojałowski Summo Pontifici oblatus. [Lw. 1889].

16. Bogu na chwałę, ojczyźnie na pożytek. Hołd ludu polskiego z całej Polski złożony nieśmiertelnemu wieszczowi, Ad. Mickiewiczowi, na dzień uroczystego obchodu przywiezienia drogich popiołów z obczyzny na ojczystą ziemię i umieszczenie onych w grobach królów polskich na Wawelu w dniu 4 lipca 1890. Dodatek do *Wieńca Polskiego* i *Pszczółki.* Gródek 1890 Druk. J. Czańskiego 8° s. 16.

17. Odezwa do duchowieństwa polskiego: Caveant pastores, ne Ecclesia quid detrimenti capiat. Czaca 1893 4° s. 4.

18. Szlachcicowi-rolnikowi z nad Dniestru. Słowo bratnie. Dodatek do *Gazety Narodowej* z 1893 nr 292. [Lw. 1893] 4° k. nlb. 2.

19. Polska pielgrzymka do Loretu i Rzymu z powodu jubileuszu loretańskiego w r. 1895 Czaca 1894 Druk. K. Studnickiego 8° s. 7.

20. Program i organizacja stronnictwa chrześcijańsko-ludowego. [1895] 2° k. nlb. 5.

21. Ze spraw śląskich przez Warszawiaka. Lw. 1895 8° s. 173.

22. Kalendarz wieczny Wieńca i Pszczółki czyli sprawa ludowa. Czaca 1896 Nakł. St. Stojałowskiego, Druk. Macierzy Katolickiej.

23. „Nie pójdziemy do Canossy". Cieszyn-Czaca 1896 4° s. 8.

24. Przegląd chrześcijańsko-społecznej reformy. Rocznik IV. 1: Duchowieństwo i lud. Czaca 1896.

25. Głosujcie jednomyślnie na naszych kandydatów więźniów. Czaca 1897 Druk. K. Studnickiego.

26. Fractionis christiano-socialis in Polonia Austriaca res gestae et discrimina. Paris 1897 Impr. Leroy 8° s. 160.

27. W sprawie kandydatur naszych księży. Czaca 1897 Druk. K. Studenckiego.

28. Wskazówki dla wyborców IV kurii w ostatniej godzinie. Czaca 1897 Druk. K. Studenckiego.

29. Ostatnie słowo przed wyborami. Czaca 1897 Druk. K. Studenckiego.

30. Odpowiedź wiernych katolików na list pasterski trzech biskupów. Czaca 1897.

31. Wypowiedzi i listy: Ks. Stojałowskiego w świetle swoich własnych słów i listów. Przyczynek do historii Galicji. Londyn 1898 8° s. 81.

III.

LATOŃ J.: Najwyższa władza kościelna w sprawie ks. Stojałowskiego. Kr. 1895; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1595-1596; JACKOWSKI H.: List owarty do **X. Stanisława Stojałowskiego.** Lw. 1896; BAUDOUIN de COURTENAY R.: Ks. Stanisław Stojałowski. W: *Sylwetki polityczne.* Kr. 1897 s. 5-13; Przyjaciel o przyjacielu, czyli ks. Stojałowski i socjaliści. Kr. 1900; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1208-1209; W[YRĘBOWSKI A.]: Stojałowski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 138-139; HEMPEL H.: Wspomnienia z życia ks. Stojałowskiego. Kr. 1921; ZAMORSKI J.: Ks. Stanisław Stojałowski. Bielsko 1931; KĄCKI F.: Ks. S. Stojałowski i jego działalność społeczno-polityczna. Lw. 1937; CZUŁO M.: Wielcy wodzowie chłopscy. *Wieś.* R. 3: 1946

nr 2 s. 1-2; SMEREKA W.: Zarys bibliograficzny ważniejszych wydań Biblii ks. Wujka (1593-1590). *Ruch Biblij.* R. 3: 1950 nr 1/2 s. 81-82; TUROWSKI K.: Chrystusowy „warchoł", czy trybun ludu. *Tyg. Powsz.* R. 15: 1961 nr 43 s. 5-6; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1: 966-1795. Lubl. 1962 s. 129-130; GURNICZ A.: Ks. Stanisław Stojałowski a rozwój ruchu i doktryny chrześcijańsko-społecznej w Galicji. *Międzyuczelniane Zeszyty Naukowe. Studia społeczno-ekonomiczne.* Kr. 1963 nr 4 s. 127-148; KRETKOWSKI D.: Droga ciernista ks. Stanisława Stojałowskiego. *Posłannictwo.* R. 1965 nr 3/4 s. 115-124; Inspiracja w sprawie zmiany stosunku prasy galicyjskiej do ks. Stanisława Stojałowskiego. *Rocz. Hist. Czas. Pol.* T. 6: 1967 z. 1 s. 185-191; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972.* Kr. 1972 s. 22-37; BENDER R.: Wokół sprawy pobytu ks. Stanisława Stojałowskiego w Belgii w 1872/1873 roku. W: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej.* Lubl. 1973 s. 465-471; GACH P.P.: Ks. Stanisław Stojałowski. W: *Polska myśl chrześcijańska przełomu XIX i XX wieku.* R. 4: 1974 s. 36-51; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX w i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 56-57; KUŚ J.: Ks. Stanisław Stojałowski na Śląsku Cieszyńskim. *Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.* T. 5: 1976 s. 167-183.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Stojko (Stojkowic Stanisław († 1395), bożogrobiec, kanonista, kaznodzieja.

Pochodził z Książa Wielkiego k. Miechowa. Po wstąpieniu do zakonu bożogrobców w Miechowie udał się na studia prawne do Perugii Doktorat dekretów otrzymał w Bolonii 22 IV 1381 r. Wracając do kraju, przywiózł kilka kodeksów prawniczych, m. in. dzieła wybitnego jurysty Bartola de Saxoferrato. Od 1383 r. do śmierci był prepozytem generalnym bożogrobców. Za jego rządów zakon doszedł do szczytu rozwoju i znaczenia. Podźwignął z pożaru i okazale rozbudował klasztor miechowski, któremu zapisał swą bibliotekę. Pozostawił własne kompilacje kanonistyczne, które jednak się nie zachowały. Był autorem zbioru kazań niedzielnych na cały rok, które po kasacie konwentu miechowskiego znalazły się w Ces. Bibl. Publ. w Petersburgu. Zmarł 28 I 1395 r. prawdopodobnie w Miechowie.

I.

1. Opus sermonum dominicalium. Rkps Ces. Bibl. Publ. w Petersburgu. (Opis u A. BRÜCKNERA i J. FIJAŁKA).

III.

NAKIELSKI S.: Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis. Cracoviae 1634 s. 325-352; BRÜCKNER A.: Literatura religijna w Polsce średniowiecznej. T. 1. W. 1902 s. 15; KARBOWIAK A.: Miechowici a oświata. *Muzeum.* R. 22: 1906 t. 2 s. 429-456; FIJAŁEK J.: Dominus Bartolus de Saxoferrato, eiusque permagna in Polonos auctoritas. Cracoviae 1914 s. 5-6; PILAT R.: Historia literatury polskiej w wiekach średnich... Cz. 1. Opr. S. KOSSOWSKI. W. 1926 s. 158-159; PĘCKOWSKI Z.: Miechów. Studia z dziejów miasta i ziemi miechowskiej do r. 1914. Kr. 1967 według indeksu; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 283; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 652. — Rocznik miechowski. Wyd. Z. BUDKOWA. *Stud. Źródłozn.* T. 5: 1960 s. 128.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Strauch Remigiusz Michał (1724-1790), paulin, teolog ascet.

Urodził się w Rzeszowie jako syn Jerzego i Marianny. Do zakonu paulinów wstąpił w 1740 r., profesję złożył 14 IX 1741 r., po święceniach diakonatu 23 IX 1747 r. studiował prawdopodobnie na Węgrzech. Pełnił w różnych miejscach obowiązki kaznodziei oraz przez 3 lata przebywał w Rzymie w charakterze zastępcy prokuratora gen. Po powrocie do kraju pracował na Jasnej Górze jako kaznodzieja, dyrektor braci, zastępca przeora, spowiednik nowicjuszy w konw. św. Barbary i później zastępca przeora w Warszawie. Był słabego zdrowia, ale bar-

dzo gorliwym, pobożnym i pracowitym zakonnikiem, gorącym czcicielem Męki Pańskiej. Zmarł w czasie śpiewu Stabat Mater 24 III 1790 r. w konwencie św. Barbary.

Strauch opracował ponad 20 różnych dzieł teologicznych i ascetycznych, głównie tłumacząc je z j. włoskiego i z łaciny. Pozostawił w rękopisie kopie dzieł: św. Bernarda (AJG II 134), św. Bonawentury (AJG I 341, II 148, II 153, II 154), św. Franciszka Salezego (AJG I 342), kard. Jana Bony (AJG I 326, I 328, I 329), Franciszka Bossli (AJG I 337) i Pawła Segneri (AJG I 297).

I.

1. Wyd. przerob.: D. CONCINA, P. DIRKENS: Tractatus duplex, status religiosi notionem eiusque evangelicam perfectionem exhibens. Alter, de obligatione Regulae et Constitutionum Regularium disserens. Ex asceticis operibus... compilatus. Pro regulari autem usu de licentia... reimpressus... porro inclito nomini ac honori Illustris... Stanislai de Janowice Chwalibóg arcis Cracoviensis burgrabi... dicatus. Opera... magistri novitiorum et superioris conventus Vetero Częstochoviensis. Częstochoviae [1765] Typ. Clari Montis 12° k. nlb. 15, s. 66, k. nlb. 1, s. 100. — Toż. pod zm. tyt. i uzup.:... Ex asceticis vere aureis operibus... excerptus. In gratiam novellae religiosae iuventutis ad proficiendum in spiritu eidem pro speculo propositus... Porro: Polonae Thebais illustris ascetae, mensae Nazareae alumno, aulae Mariano reginalis caelesti tullio, voce populi beato Stanislao Oporovio cum publica disputatione ex tractatibus de Incarnatione et Sacramentis praesidente Sebastiano Wichliński ord. s. Pauli Proto Eremitae... professore actuali... Częstochoviae 1766 Typ. Clari Montis 12° k. 8, s. 66, k. 2 s. 100.

II.

1. Alcune cose curiose di Roma scritte A. 1754 in Varsav. Rkps AJG, sygn. I 293 k. 1-25.

2. Quaerela sive verius dialogus animae et corporis hominis christiani damnati aeternaliter descriptus in conventu Vielunensi, ad aedes D. Nicolai... 1757. Rkps AJG, sygn. I 297 k. 90v-106.

3. Summo Deo, Regi et Pontifici aeterno Jesu Christo, qui propter redimendum hominem factus est homo natus inter iumenta, vivens inter pauperes, mortuus inter latrones. Quamvis in nativitate, in vita et in morte, cognitus, confessus et adoratus a caelo, a terra et ab inferno pro vero Deo, qui locupletavit humanam naturam possesso libertatis, investitura gratiae et haereditate gloriae Annum Dolorosum Mariae consecrat insignum servitutis uti suo Creatori in tesseram gratitudinis ut suo Redemptori in arbam amoris uti suo unico principio et fini. Rkps AJG, sygn. II 145 s. 1-412. Rozważania o Matce Bożej, która drogą cierpień wiodła ludzkość do współodkupienia z Jezusem. Całość w formie dialogu.

4. Przekł.: Meditationes supra dolores quos sustinuit Virgo sanctissima in vita et morte sui dilectissimi Filii religiosis ordinis servorum B. Mariae propositae ab uno patre... ex Italico idiomate... transtulit... Rkps AJG, sygn. II 148 s. 1-169.

5. Deo ter Optimo Maximo reliquiae cogitationis diem festum agentes in domo probationis provinciae Paulino-Polonae per... 1787... Rkps AJG, sygn. R. 517 s. 1-16.

6. Praeparatio ad mortem finito s. Jubileo magno facto ad aedes S. Barbarae V. et M. bonae mortis peculiaris et privilegiatae patronae facta per... 1776. Rkps AJG, sygn. R. 517 s. 17-48.

7. Supplementum praeparationis ad mortem bonam et testificatio ultimae voluntatis anno sequenti [1777] eodem in loco ut prius factum. Rkps AJG, sygn. R. 517 s. 49-58.

III.

SZAFRANIEC S.: Konwent Paulinów Jasnogórskich. 1382-1864. *Arch. Ord. S. Pauli I Er.* T. 1: 1966 s. 80; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 181 (maszynopis AJG, b. sygn.). — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 202-203; Rkps AJG, sygn. 65: Catalogus patrum, s. 406.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Stroynowski (Strojnowski) Hieronim h. Strzemię (1752-1815), pijar, po sekularyzacji kanonik kijowski i wileński, biskup wileński, profesor Uniw. Wileńskiego, prawnik.

Urodził się 20 IX 1752 r. w Chodaczkowie w pow. krzemienieckim jako syn Benedykta i Marianny. Uczył się w domu, następnie u pijarów w Złoczowie, do których też wstąpił w 1766 r. W latach 1769-1771 dalej się kształcił w kolegiach pijarskich w Podolińcu i w Rrzeszowie. W 1772 r. został nauczycielem w kolegium pijarskim w Złoczowie, w 1773 w Międzyrzecu Koreckim, ucząc się równocześnie teologii. W 1776 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jeszcze jako kleryk objął w 1774 r. wykłady geometrii, logiki, nauki moralnej i prawa w Collegium Nobilium w Warszawie. Stąd w 1780 r. powołano go na profesora prawa natury w Szkole Głównej w Wilnie. Z jej ramienia pełnił w latach 1781-1782 w Krakowie funkcje prefekta studentów litewskich w Seminarium Kandydatów na Nauczycieli. Przy okazji pobytu w Krakowie uzyskał w miejscowej Akademii stopień doktora ideologii i obojga praw.

W 1783 r. podjął ponownie wykłady w Wilnie. W 1790 r. sekularyzował się i uzyskał kanonię kijowską, a w 1792 r. jeszcze probostwo w Korcu. Sejm Czteroletni powołał Stroynowskiego w 1791 r. do komisji kodyfikacyjnej. W 1793 r. został członkiem Komisji Edukacyjnej Litewskiej. W 1794 r. otrzymał kanonię — w 1803 scholasterię — kapituły wileńskiej, a w 1797 r. probostwo św. Jana w Wilnie. W latach 1799-1806 był rektorem Szkoły Głównej w Wilnie, przemianowanej w 1803 r. na Uniwersytet. Jako rektor wywołał niezadowolenie duchowieństwa przez częściową laicyzację Uniwersytetu. Naraził się też Śniadeckim, Kołłątajowi i innym działaczom oświatowym przez powoływanie na katedry cudzoziemców. Faworyzujący Stroynowskiego Aleksander I powołał go w 1802 r. do Petersburga do komisji, opracowującej nową organizację szkolnictwa. W 1806 r. został biskupem koadiutorem łuckim — konsekrowany w Łucku 19 I 1808 r. W 1808 r. powierzono mu administrację wakującej Diecezji Wileńskiej, jej ordynariuszem został w 1814 r. Zmarł 5 VIII 1815 r. w Elnokampiu pod Wilnem, pochowany w Horochowie na Wołyniu.

Stroynowski był członkiem warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Ekonomicznego w Petersburgu, Akademii Nauk w Florencji i w Rzymie, wileńskiego Towarzystwa Dobroczynności. Od Stanisława Augusta otrzymał medal „Merentibus" (1792), od Aleksandra I order św. Anny (1806). W głównym swym dziele „Nauka prawa przyrodzonego..." reprezentował polską myśl fizjokratyczną. Dzięki rozpowszechnieniu idei filozofii francuskiej wkład Stroynowskiego do polskiej kultury filozoficznej był znaczny. Jego wykłady prawa natury i prawa narodów wchodziły w zakres nauk teologicznych w wileńskiej Szkole Głównej, stąd uwzględnia się go w niniejszym „Słowniku".

I.

1. Nauka prawa przyrodzonego, polityc., ekonomiki politycznej i prawa narodów przez... dla pożytku uczniów i słuchaczów do druku podana. W Wilnie 1785 w Druk. Królewskiej przy Akademii 8° k. nlb. 7, s. 352, k. nlb. 5. — Toż. Wilno 1791 w Druk. Akad. 8° k. 7, s. 348. — Toż. W Wilnie 1805 8° s. 266, k. 4 (wyd. skrócone). — Toż. W. 1805 Druk. N. 646 przy Nowolipiu 8° s. 304, VIII (wyd. skrócone). — Przekł. w j. ros.: Nauka prava prirodnogo, političeskogo, gosudarstviennogo choziajstva i prava narodov... perevel s polskogo po 4-mu varšavskomu izd. 1805 g. i po snošeniju ličnomu s. G. sočinitelem W. ANASTAESEVIČ. Cz. 1-4. Petersburg 1809 8° (w 1 tomie). „Nauka prawa" służyła m. in. studentom teologii w wileńskiej Szkole Głównej za podręcznik.

II.

1. Mowa wygłoszona 29 listopada 1793 o nieszczęśliwych skutkach dla ludzi i narodów z powodu niedostatecznej znajomości praw moralnych. Nie wiadomo czy drukowana.

2. Mowa... przy rozpoczęciu dwuletniego kursu nauki prawa przyrodzonego w Wilnie dnia 5 października 1789 miana, a z woli Komisji Edukacji Narodowej na sesji dnia 24 stycznia R. 1790 do druku podana. W Warszawie [1790] 4° k. nlb. 10.

3. Mowa... o konstytucji rządu ustanowionej dnia trzeciego i piątego maja r. 1791. Czytana na posiedzeniu publicznym Szkoły Głównej W. X. L. dnia pierwszego lipca r. 1791. [Warszawa 1791] 4° k. nlb. 28.

4. Mowa na obchód koronacji cesarza Aleksandra I miana dnia 29 września 1801 r. Wil. [1801]. — Toż w: Sessya publiczna Uniwersytetu i Akademii Wileńskiej w dzień uroczysty w Wilnie obchodu koronacji... imperatora całej Rosji Aleksandra I. Wil. 1801. — Fragm. przedr. A. KRAUSHAR w: Tow. Warsz. Przyj. Nauk. T. 1. Kr. 1900.

5. Mowa przy ofiarowaniu dzieła swojego Nauki prawa natury Stanisławowi Augustowi odwiedzającemu Akademię w Wilnie d. 20 lutego 1797 r. Wil. 1802 Druk. akademicki 4° k. 12.

6. Myśli do prospektu rozdziału VIII ks. 1 o sukcesji oraz projekt podziału kodeksu. Wyd. S. BOROWSKI: Kodeks Stanisława Augusta. W. 1938 s. 63-66, 175-180.

7. Mowa przy opuszczeniu rektoratu [w 1806 r.]. W: A. BUĆKIEWICZ: O b. wyższych zakładach naukowych w Wilnie i Krzemieńcu. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1062 t. 3 s. 46-47.

8. Listy: 36 listów do J. Chreptowicza z 1777-1805. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3514. — 11 listów do Jana Śniadeckiego z 1794--1809. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3128 3 z nich z 1802 r. ogł. M. BALIŃSKI w: Pamiętniki o Janie Śniadeckim. T. 2. Wil. 1865. — Do K. Chromińskiego z 1803. Rkps BN., sygn. 2675. — Do M. Poczobuta z 1803. Ogł. M. BALIŃSKI: Dawna Akademia Wileńska. Petersburg 1862 s. 551-552. — Korespondencja z A.J. Czartoryskim z 1807-1813. Rkps Bibl. Czart. Arch. Kuratorii Wileńskiej, nr 128. — 4 listy do G. E. Groddecka z 1804-1811. Rkps Bibl. Pag., sygn. 3097. — Do J. Albertrandiego z 1805. Ogł. A. KRAUSHAR w: Tow. Warsz. Przyj. Nauk. T. 1. Kr. 1900.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 240-243, tamże literatura. — Ponadto: PETRANI A.: Nauka prawa kan. s. 169, 211-212; TENŻE: Prawo kanoniczne w okresie Oświecenia oraz w XIX i XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 389, 392-393; POHOSKA H.: Pijarzy wizytatorami Komisji Edukacji Narodowej. *Nasza Przeszł.* T. 15: 1962 s. 292, 294; TYNC S.: Pijarzy a sprawa włościańska. Tamże, s. 156-159; BARDACH J.: Historia państwa i prawa Polski. T. 2. Wyd. 3. W. 1968 s. 560, 570-571; OPAŁEK K.: Stroynowski Hieronim. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 373--375; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 653--654; ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 570.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stryjakowski Władysław (1833-1903), proboszcz w Łopiennie, autor prac popularno-historycznych.

Urodził się w 1833 r. Po ukończeniu gimnazjum wstąpił w 1855 r. do Seminarium Duchownego w Gnieźnie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1859 r. Był wikariuszem w Mogilnie, od 1862 r. komendarzem w Dąbrówce Kościelnej, a w 1866 r. objął probostwo w Łopiennie. Na ostatnim stanowisku pełnił zarazem obowiązki wicedziekana, a następnie dziekana oraz sędziego prosynodalnego w konsystorzu gnieźnieńskim. Niedługo przed śmiercią opuścił probostwo i osiadł w Gnieźnie przy katedrze jako mansjonarz i penitencjarz oraz przez krótki okres czasu sekretarz arcybpa F. Stablewskiego. Zmarł 8 V 1903 r.

I.

1. Historia cudownego obrazu Najśw. Marii Panny tudzież opis kościoła w Dąbrówce Kościelnej... P. 1865 Nakł. autora, Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 16° s. 32.

2. Wiadomości o Łopiennie i jego kościele na pamiątkę dwóchsetnej rocznicy konsekracji kościoła zebrane. *Warta.* R. 13: 1887 nr 660 s. 5767-5769; nr 661 s. 5775-5777; nr 662 s. 5783-5784; nr 663 s. 5793-5795; nr 664 s. 5804-5806; nr 665 s.

5810-5811; nr 666 s. 5818-5819; nr 667 s. 5827-5828; nr 668 s. 5834-5836. — Toż w osob. odb. P. 1887 Druk. W. Simona 8° s. 22.

II.

1. Przekł.: F. FALK: Dziatki Najświętszego Sakramentu Ołtarza. Przełożył... P. 1877 Druk. Handke i Chociszewski, Nakł. Tytusa Daszkiewicza 12° k. nlb. 2 s. 55.

2. Podręcznik obrzędów używanych w czasie Wielkiego Tygodnia dla użytku sług kościelnych. Pelplin 1878 J. N. Roman 8° s. 32. — Toż rozszerz. i pod zm. tyt.: Podręcznik obrzędów używanych w Kościele Katolickim w czasie od Środy Popielcowej począwszy do Zielonych Świątek dla użytku sług kościelnych. Mikołów 1903 Nakł. K. Miarki 8° s. 84.

III.

KORYTKOWSKI J.: Brevis descriptio historico-geographica ecclesiarum Archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis. Gnesnae 1888 s. 49; CHOTKOWSKI W.: Florian Oksza Stablewski arcybiskup gnieźnieński i poznański. Kr. 1906 s. 34. — Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej i Poznańskiej na lata 1856, 1860, 1865, 1867, 1889, 1898, 1899, 1903, 1904.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Stryjewicz (Stryjewic) Sebastian Fabian (1621-1681), kanonik kolegiaty świętofloriańskiej na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, komentator pism św. Tomasza z Akwinu.

Urodził się 18 I 1621 r. w Przemyślu jako syn Sebastiana, rajcy miejskiego i Anny. W 1637 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1639 r. uzyskał bakalaureat, a w 1642 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W latach 1643-1646 nauczał dialektyki w Szkołach Nowodworskich, a następnie w Akademii Krakowskiej j. greckiego, geometrii i astronomii. W 1646 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, w 1650 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego, a w 1653 r. został kolegą większym. Po zajęciu Krakowa przez Szwedów wyjechał na Śląsk, gdzie przebywał do 1658 r. W rok później przyjął święcenia kapłańskie. Ok. 1663 r. zdobył doktorat teologii w rzymskiej Sapienzy. Nostryfikacja dyplomu odbyła się 9 X 1679 r. Z tej okazji Stanisław Bieżanowski napisał panegiryk „Culmen theologici honoris". Wcześniej, w 1666 r. pełnił wraz z Wojciechem Papenkowicem obowiązki bibliotekarza Akademii Krakowskiej. W 1676 r. wdał się w zatarg z rektorem Uczelni, przez co został zawieszony w swoich czynnościach profesorskich. Dopiero po apelacji do Rzymu odzyskał utraconą katedrę i lekturę teologii.

Stryjewicz posiadał kanonię kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i probostwo w Nasiechowicach. Z ramienia Uczelni posłował kilkakrotnie na sejmy i sejmiki. Należał do najwybitniejszych teologów Akademii Krakowskiej w 2 poł. XVII w. Zmarł 9 VIII 1681 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Floriana. Śmierć jego uczcił Jan Walenty Mazurkowic elegią „Supremus emeritae virtuti honor".

I.

1. Quaestio theologica de peccato originali ex 1 parte 2dae D. Thomae... publice ad disputandum pro loco inter S. Theol. Facultatis doctores obtinendo proposita... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica de satisfactione Christi ex parte Summae theol. S. Thomae publice ad disputandum in concursu proposita... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Ad theologiam speculativam scholasticam ex I parte Summae D. Thomae, dris Angelici, ingressus. W: Varii tractatus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2158 XII 17 s. 554.

4. Cursus theologiae speculativae Sebastiani STRYJEWICZ. Rkps Bibl. Jag., sygn. 198 CC VII 32 k. 275.

5. Sebastiani STRYJEWICZ cursus theologiae moralis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 199 CC VI k. 225.

II.

1. Festa reginalia seu oratio in coro-

nationem... Ludovicae Gonzagae Poloniae et Sueciae reginae... concinnata. Cracoviae 1646 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 13.

2. Imago... Vladislai IV regis Poloniae... implacabili fatorum lege extincti... expressa... Cracoviae 1649 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 15.

3. Kalendarz świąt rocznych i biegów niebieskich z pilnością napisany... W Krakowie 1651 w Druk. Franciszka Cezarego 16° k. nlb. 40. — Toż... r. 1652 16°. — Toż... r. 1653 16°. — Toż... na rok Pański 1654. W Krakowie 1654 u Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 16° ark. A-F_4. — Toż... r. 1655 16°.

4. Krótki respons na praktykę wydaną na świat o sądnym dniu przez Anonima opisanie komety 1652... W Krakowie 1653 w Druk. Wdowy i Dziedziców Fr. Cezarego 4° ark. 2.

5. Almanach albo kalendarz świąt rocznych i biegów niebieskich z pilnością napisany... W Krakowie 1656 u Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 4°.

6. Kazania na święta uroczyste Pana Zbawiciela Naszego, Najświętszej Panny Mariej i Świętych Pańskich... wydane... W Krakowie 1680 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 7, s. 554, k. nlb. 4.

7. Prognostyk albo przestroga z biegów niebieskich... których się mają wystrzegać wszelkiego stanu ludzie... W Krakowie b. r. 16°.

8. Quaestio astronomica de orbitis et motibus Mercurii ad disputandum publice in Academia Cracoviensi... proposita... Cracoviae b. r. in Officina Viduae et Hareredum Francisci Caesarii 2° ark. 1.

9. Wiersz. W: Szymon STAROWOLSKI: Monumenta Sarmatarum. Cracoviae 1655.

III.

LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. XCVIII; Stryjewicz Sebastian. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 14 s. 132; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 19, 28, 29, 42, 45, 67, 78, 116, 117, 118; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 192; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 320, 326, 333, 336, 338, 344; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 223, 224; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 279, 280, 300, 309, 326, 354; Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 391; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 657; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 16, 24, 25. — Statuta nec non liber promotionum, s. 309, 313, 324.

Bp Edward Ozorowski

Strzała Krzysztof (†1659), bernardyn, komentator Duns Szkota.

Do zakonu bernardynów wstąpił w 1626 r., a profesję złożył 30 XI 1627 r. w klasztorze krakowskim. Jako student teologii odbył w 1632 lub 1633 r. dysputę teologiczną. Po otrzymaniu święceń kapłańskich wykładał teologię na krakowskim studium zakonnym i otrzymał tytuł lektora generalnego. Jako sekretarz Prowincji Małopolskiej wziął udział w 1647 r. w zjeździe warszawskim delegatów z trzech polskich prowincji dla dokonania nowego podziału terytorialnego zakonu w Polsce. W 1650 r. został definitorem, w 1653 r. komisarzem i wizytatorem z ramienia generała Prow. Ruskiej. Po śmierci prowincjała Floriana Grodeckiego wybrano Strzałę w 1654 r. wikariuszem własnej Małopolskiej Prowincji do ukończenia w 1656 r. zwykłego prowincjalskiego trzechlecia. Następnie zamieszkał w Alwerni i zajął się dalszą budową tamtejszego klasztoru. Zmarł w Kalwarii Zebrzydowskiej 4 VII 1659 r.

I.

1. Assertiones theologicae et philosophicae ex secundo Sententiarum Fratris Joannis Duns Scoti... desumptae et disputationi publicae propositae. Leopoli 1633 in Officina Joannis Szeligae 4° k. 1, s. 24.

2. Wyd.: Petrus POSNANIENSIS: Commentariorum ac disputationum in tertium librum Sententiarum... Joannis Duns Scoti... pars prima... Cracoviae 1655 apud Viduam et Haeredes Christophori Schedelii 2° k. nlb. 6, s. 667, k. nlb. 11; Toż... pars secunda... Cracoviae 1655 2° s. 228.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 163, 210; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 130, 134, 308; WYCZAWSKI H.E.: Alwernia. Dzieje klasztoru oo. bernardynów. Kr. 1957 s. 23, 36; OZOROWSKI E.: Piotr z Poznania teolog polski XVII wieku. *Stud. Theol. Vars.* R. 10: 1972 nr 2 s. 115-116. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-67, k. 140.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Strzelichowski Piotr (1836-1903), proboszcz parafii św. Mikołaja w Krakowie, historyk Kościoła.

Urodził się 18 X 1836 r. w Paczółtowicach pod Krakowem. Po ukończeniu gimnazjum św. Anny w Krakowie zapisał się na Wydział Teologiczny UJ jako alumn krakowskiego Seminarium Duchownego. W trakcie studiów wyjechał do Rzymu i zamieszkawszy w Kolegium Polskim, kontynuował naukę w Collegium Romanum; stopnia naukowego nie uzyskał. W 1868 r. wrócił do kraju. Wyświęcony na księdza w sierpniu 1869 r. był kolejno wikariuszem w Rybnej, w Czernichowie i w Krakowie przy kościele Mariackim. Na tej ostatniej posadzie pełnił równocześnie obowiązki zastępcy katechety gimnazjum św. Anny. W 1874 r. został proboszczem w Modlnicy, a w 1889 r. w Krakowie u św. Mikołaja. Z tego ostatniego probostwa zrezygnował w 1895 r., aby zająć się badaniami historycznymi.

Strzelichowski był historykiem amatorem, jednakże jego publikowane prace historyczne (o parafiach przy których pracował) mają pewne znaczenie dla lokalnych dziejów kościelnych, a prace o kościele paraf. w Paczółtowicach Adam Chmiel ocenił bardzo dodatnio (Kw. Hist. R. 15: 1901 s. 559-561). Zmarł Strzelichowski w Krakowie 5 I 1903 r.

I.

1. Wiadomość o kościele św. Mikołaja w Krakowie. Kr. 1895 8° s. 40.

2. Zapiski do kroniki kościoła św. Mikołaja na Przedmieściu Wesoła w Krakowie: Mansjonaria w kościele św. Mikołaja. W: *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1899* [R. 68]. Kr. 1899 s. 67-73. — Toż w rozszerz. odb. Kr. 1899 s. 30.

3. Zapiski do kroniki kościoła parafialnego w Modlnicy Wielkiej. Kr. 1899 8° s. nlb. 1, 120.

4. Wspomnienia o ks. Antonim Franciszku z Wilkoszowic Saryusz Wilkoszowskim prepozycie kościoła św. Mikołaja w Krakowie i plebanie w Modlnicy. Kr. 1899 8° s. 14.

5. Zapiski do kroniki kościoła parafialnego w Paczółtowicach z XIX wieku zebrane na podstawie źródeł historycznych. Ustęp z obszerniejszej pracy o tym kościele. Kr. 1900 8° s. 98.

6. Wiadomość o kościele parafialnym w Paczółtowicach w diecezji krakowskiej oraz o jego plebanach, parafianach i dobrodziejach zebrane na podstawie dokumentów historycznych przez... Kr. 1900 8° s. 228, nlb. 1.

II.

1. Mowy żałobne wypowiedziane podczas pogrzebów śp. Józefa Konopki w dniu 5 czerwca 1880 r. w Mogilanach i śp. Romana Konopki w dniu 12 maja 1891 roku w Modlnicy. Kr. 1891 Nakł. Rodziny Konopków, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 24.

2. Św. Mikołaj patron dziatek, chroniciel bydełka od zarazy i drapieżnych zwierząt. Kr. 1893 Nakł. autora, Druk. Uniw. Jagiell. 8° k. nlb. 2.

3. Przemówienie podczas zawarcia związku małżeńskiego Leopolda Mayerhofera z panną Stefanią Odrowąż Pieniążkówną miane w kościele św. Mikołaja na Wesołej w Krakowie dnia 23 października 1894. Kr. 1894 Nakł. autora, Druk. Czasu 8° s. 7.

4. Przemówienie... o kościele parafialnym w Paczółtowicach w 25 rocznicę odprawienia przez niego [Strzelichowskiego] w dniu 29 sierpnia 1869 r. w tym kościele pierwszej Mszy św. czyli prymicji miane w uroczystość poświęcenia tegoż kościoła w dniu 16 września 1904 r. Kr. 8° k. nlb. 2, s. 30. Dużo szczegółów autobiograficznych.

5. Słowo w sprawie konkurencji parafialnej kościoła św. Mikołaja w Krakowie. Kr. 1894 8° s. 20.

6. Podanie o św. Wojciechu w Modlnicy. Kr. 1897 Nakł. i Druk. W. Korneckiego 8° s. 7.

7. Przemówienie podczas uroczystości pięćdziesięcioletniej rocznicy złożenia ślubów zakonnych przez W. Siostrę Anielę Augustynę Zawadzką zakonnicę zgromadzenia Panien Wizytek w Krakowie w dniu 18 kwietnia 1897 obchodzonej, miane w kościele tegoż zgromadzenia. Kr. 1897 8° s. 7.

III.

B[ARTYNOWSKI] M.: Strzelichowski Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 170. — Przemówienie... w kościele parafialnym w Paczółtowicach... w dniu 16 września 1894 r. Kr. 1894 (szczegóły biograficzne). — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1881-1903.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Strzempiński Tomasz h. Prus (1398-1460), biskup krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda, autor traktatów teologicznych i kazań.

Urodził się 10 VIII 1398 r. w Strzempinie (dziś Czempiń) k. Kościana jako syn szlachcica Prandoty i Doroty z rodu Leszczyców. Od 1419 r. studiował w Akademii Krakowskiej najpierw na Wydziale Filozoficznym, na którym w 1421 r. został bakałarzem, a w 1427 r. magistrem artium. Następnie, wykładając artes liberales, przeszedł studia na Wydziale Prawa, gdzie 6 VI 1431 r. uzyskał doktorat prawa kanonicznego i w latach 1431-1432 prowadził wykłady. W tejże uczelni studiował także na Wydziale Teologicznym, uzyskując w 1442 r. stopień bakałarza, w r. akad. 1442/1443 licencjata, a w 1443 r. doktora i zwyczajną profesurę teologii, której wykłady „pro forma" prowadził już od 1440 r. Tak na studiach filozofii jak i teologii był uczniem Benedykta Hessego. Trzykrotnie był rektorem Akademii: w semestrze letnim 1432 r. oraz w semestrach zimowych w latach 1432/1433 i 1443/1444.

Uzyskał także znaczne godności kościelne do biskupstwa włącznie. W 1433 r. został kanonikiem gnieźnieńskim (później scholastykiem), w 1436 r. kanonikiem poznańskim, a w 1440 r. wszedł do kapituły krakowskiej, otrzymując kanonię gremialną, następnie zaś posunął się na scholasterię. Brał udział w kilku misjach kościelnych i dyplomatycznych. W 1433 r. jako kanonik gnieźnieński wyjechał na sobór do Bazylei, będąc delegatem prymasa Wojciecha Jastrzębca. Na soborze przebywał kilka lat, biorąc czynny udział nie tylko w jego obradach, ale także w innych sprawach jak projekt reformy kalendarza, obrona praw polskich wobec roszczeń krzyżackich, nie licząc mniejszych kwestii. Po powrocie do kraju w 1436 r. wyjechał w delegacji kapituły gnieźnieńskiej do pap. Eugeniusza IV w sprawie zatwierdzenia Wincentego Kota na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. W imieniu poselstwa przemawiał do papieża, którego zastał w Bolonii w styczniu 1437 r. W 1450 r. posłował w imieniu króla Kazimierza Jagiellończyka do pap. Mikołaja V. Z polecenia króla petraktował w 1459 r. w Toruniu z krzyżakami.

W latach 1437-1455 pracował w Gnieźnie, Poznaniu i Krakowie. W Gnieźnie zajmował się sprawami administracyjnymi przy boku prymasa Wincentego Kota, będąc też profesorem teologii w szkole katedralnej i kaznodzieją w katedrze gnieźnieńskiej. W Poznaniu przebywał okresowo na swej kanonii. W Krakowie zajęty był głównie wykładami teologii w Akademii. Dwukrotnie kandydował, w czasie wakansu w 1448 i 1453 r. na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, ale bez powodzenia, na skutek sprzeciwu króla. Kazimierz Jagiellończyk doceniał jednak talenty Strzempińskiego i mianował go w 1454 r. podkanclerzym ko-

ronnym. W 1455 r. został wybrany przez kapitułę na wniosek króla biskupem krakowskim, a 25 I 1456 r. otrzymał sakrę biskupią w kościele parafialnym w Bodzentynie. Do opinii utalentowanego mówcy i polityka oraz cenionego teologa dodał sławę gorliwego biskupa. W 1459 r. przeprowadził synod diecezjalny. Pragnął zrezygnować z biskupstwa, zmarł jednak przedwcześnie 22 IX 1460 r. w Iłży i został pochowany w katedrze krakowskiej. Swój bogaty księgozbiór, do którego dzieła zbierał wytrwale w czasie pobytu w Bazylei i podróży do Włoch, podzielił w testamencie między Akademią Krakowską i bibliotekę katedry gnieźnieńskiej.

Do jego dorobku należy znany traktat o wyższości soboru nad papieżem, który napisał na polecenie Akademii Krakowskiej dla soboru bazylejskiego. Utwór ten, o charakterze kompilacyjnym, sporządził Strzempiński na podstawie traktatów koncyliarystycznych krakowskich profesorów Jana Elgota i Jakuba z Paradyża, z uwzględnieniem traktatów Wawrzyńca z Raciborza i Benedykta Hessego. Zachowały się również wykłady wstępne Strzempińskiego do wszystkich ksiąg Sentencji P. Lombarda wraz z komentarzem do III i IV księgi tychże Sentencji, kwestie prawnicze oraz kazania, mowy i listy. Jego twórczość nie została jeszcze w pełni rozpoznana i zbadana.

I.

1. Traktat o wyższości soboru nad papieżem. (W rękopisach i wydaniach różne zapisy tytułu). Powst. 1441. Wyd.: Tractatus inclytae Universitatis Studii Cracoviensis super auctoritate sacrorum conciliorum. Wyd.: C.E. BULAEUS: Historia Universitatis Parisiensis. T. 5 Parisiis 1670 apud Petrum de Bresche 4° s. 479-517; Tractatus almae Universitatis Cracoviensis super auctoritate sacrorum generalium conciliorum. Wyd. F. FONTANI. W: Novae eruditorum deliciae. T. 2. Firenze 1788 s. 1-157. — Fragm. ogł. JAN z SEGOVII: Historia Synodi Basiliensis. Wyd. BIRK. W: Monumenta Conciliorum Generalium saec. XV. T. 3 cz. 2. — Fragm. ogł. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1. Kr. 1900 s. 408-413, 419-420, 424-429.

2. Wykład wstępny do I księgi Sentencji P. Lombarda. Wyd. Z. WŁODEK. W: Filozofia a teologia. Wybór tekstów krakowskich z wykładów wstępnych do „Sentencji" Piotra Lombarda z XV w. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 73-78.

3. Principia in I, II, III, IV librum Sententiarum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1199; Następny egz.: sygn. 2232.

4. Quaestiones super IV Sententiarum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2334.

5. Commentaria in Petri Lombardi Libros Sententiarum. Rkps Bibl. Katedr. w Gnieźnie, sygn. 165, 166.

6. Glossarium super Clementinas. Rkps Bibl. Katedr. w Gnieźnie, sygn. 51.

7. Sermones. Rkps Bibl. Katedr. w Gnieźnie, sygn. 15.

8. Sermones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1199.

9. Verba rectoris. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2014, 2091, 1272, 2232.

10. Recommendatio scientiae iuris. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2091.

II.

1. Mowa do papieża Eugeniusza IV z 9 I 1437 r. Wyd. A. LEWICKI. W: Codex epistolaris saec. XV. T. 2. Cracoviae 1891 4° s. 353. *Mon. M. Aevi.* T. 12.

2. Mowa do papieża Mikołaja V z 5-12 IV 1450 r. Wyd. A. LEWICKI. W: Codex epistolaris saec. XV. T. 3. Cracoviae 1894 s. 44-51. *Mon. M. Aevi.* T. 14.

3. Listy: 3 listy do Jana Długosza z 1458 (?) r. Wyd. J. SZUJSKI. W: Codex epistolaris saec. XV. T. 1 cz. 2 s. 184. Cracoviae 1876 s. 184-185. — List w sprawie spadku po Z. Oleśnickim z 1458 r. Tamże T. 1 cz. 2 s. 182-184. *Mon. M. Aevi.* T. 2.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 299-300, tamże literatura. — Ponadto: WISŁOCKI W.: Katalogów rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej. Cz. 1. Kr. 1877 s. 14, 70, 96, 107, 116, 121, 122, 123, 124, 133, 137-138, 145, 300-301, 303, 364; Cz. 2 passim; TRZCIŃSKI T.: Katalog rękopisów Biblioteki Kapitulnej w Gnieźnie. P. 1910 s. 103-106; STEGMÜLLER F.: Repertorium Commentariorum in Sententias Petri Lombardi.

T. 1. Würzburg 1947 s. 420-421; WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1958 s. 34-35; KOROLEC J., SEŃKO W.: Uwagi o scholastyce polskiej w Historii Filozofii Polskiej Wiktora Wąsika. *Stud. Mediew.* T. 2: 1961 s. 212-213; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1. s. 119, 122, 124, 126, 136; GRZYBOWSKI S.: Rozwój myśli państwowej na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie w. XV. Tamże, s. 142, 146-148; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Poznanienisia.* P. 1965 s. 81-82, 99; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 168, 190-191, 227-228; WOLNY J., MARKOWSKI M., KUKSEWICZ Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich. Wr. 1969 s. 30, 39, 138; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 96-100 i passim; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 54, 58, 69, 71, 183; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 100, 177, 179; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 45-47, 173-175 i passim; ZWIERCAN M.: Tomasz ze Strzempina. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 402; MATUSZEWSKA M.: Strzempiński Tomasz. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 864; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 658-659; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 112, 138, 141-142; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. Tamże, s. 287-289; PETRANI A.: Kanonistyka. Tamże, s. 374, 391; RYŁ J.: Biblioteka katedralna w Gnieźnie. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* T. 32: 1976 s. 221-222; T. 33: 1976 s. 269, 275, 284. — Statuta nec non liber promotionum, s. 14, 18; Codex epistolaris saec. XV. T. 1 cz. 2. Wyd. J. SZUJSKI. Kr. 1876 s. 20, 158, 163, 167-168, 203, 207, 266; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1, s. 44, 79, 80, 105; Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski. T. 5. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. P. 1908 s. 588-590, 593, 597, 614, 631, 665, 667, 668, 691.

Ks Stanisław Dobrzanowski

Styrkowski Adam Stanisław († 1714), kanonik kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji z zakresu etyki i kanonistyki.

W 1672 r .uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych w Akademii Krakowskiej. W 1684 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. Rozpoczął następnie naukę prawa, uwieńczoną 17 I 1692 r. licencjatem i 27 III t. r. — stopniem doktora obojga praw. Na uczczenie licencjatu opublikował panegiryk Stanisław Bieżanowski („Astrea sarmatica"), zaś doktorat upamiętnili utworami panegirycznymi Marcin Bielecki („Oraculum Themidis Polonae") i Jan Tomasz Józefowicz („Asylum periclitantis Ecclesiae clypeus"). Styrkowski należał do Kolegium Jurystów, był członkiem kapituł kolegiackich: tarnowskiej i WW. Świętych w Krakowie, prepozytem kościoła św. Jakuba na Kazimierzu k. Krakowa i kolegiaty św. Anny, pracował w konsystorzu gen. krakowskim i posiadał tytuł protonotariusza ap. Zmarł ok. 5 XI 1714 r. Śmierć jego uczcił Stanisław Franciszek Materski w utworze „Corona iustitiae".

I.

1. Quaestio ethica de iustitia... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. 1. — Toż. Cracoviae 1691 ex Officina Francisci Cezary 4° k. nlb. 8.

2. Quaestio iuridica de iure patronatus... in lectorio Collegii Juridici Crac. publicae disputationi proposita... Cracoviae 1691 ex Officina Francisci Cezary 4° k. nlb. 8.

III.

Statuta nec non liber promotionum, s. 342. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 3952.

Bp Edward Ozorowski

Sulikowski Józef, krypt.: X. J. Sul., (1796-1875), wykładowca w Seminarium Duchownym w Przemyślu, historyk Kościoła.

Pochodził z Drohobyczki w pow. przemyskim, teologię studiował we

Wiedniu, w 1820 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od razu powierzono mu wykłady historii kościelnej i prawa kanonicznego w świeżo reaktywowanym Seminarium Duchownym w Przemyślu. W 1826 r. został ponadto egzaminatorem prosynodalnym i referentem konsystorza, a w 1829 r. tytularnym kanonikiem. Nadworna Komisja Edukacji miała zastrzeżenia do wykładów Sulikowskiego i dwukrotnie, w 1829 i 1833 r., zwracała mu uwagę, by w przedstawianych Komisji tezach swych wykładów jasno wypowiedział swoje poglądy. I chociaż podane w 1833 r. tezy owiane były duchem febroniańskim i józefińskim, lwowskie Gubernium usunęło go w 1836 r. z Seminarium. Przyznano mu jednak roczną rentę.

Po wikariacie w Drohobyczu otrzymał w 1839 r. administrację parafii w Leżajsku, w 1840 w Sądowej Wiszni i w 1841 r. tamże probostwo. Był też dziekanem jaworowskim. Zmarł 11 XI 1875 r.

Zachęcony do pracy naukowej przez bpa M. Korczyńskiego ogłosił dwie rozprawy.

I.

1. Rzecz o metrykach kościelnych czyli o spisach ochrzczonych. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 1 s. 28-39; z. 2 s. 31-51.

2. Żywot Jakuba Benigna Bossueta biskupa meldeńskiego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 1 s. 35-51; Zm. tyt.: Życie Bossueta. Z. 2 s. 42-59; Zm. tyt.: O żywocie, czynach i pismach Bossueta. Z. 3 s. 32-56; z. 4 s. 32-60.

III.

PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 75, 77-78; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy" Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 223; KOCHOWSKI W.: Historia Seminarium Duchownego obrz. łac. w Przemyślu. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, s. 276.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Sulikowski (Sulicovius) Mikołaj († 1670), kanonik krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się ok. 1603 r. w Ziemi Przemyskiej jako syn Andrzeja. W 1627 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1629 r. uzyskał bakalaureat, a w 1634 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Ok. 1633 r. uczył retoryki i dialektyki w kolonii akademickiej w Białej Radziwiłłowskiej, a w latach 1635-1640 — w Szkołach Nowodworskich. Został następnie profesorem wymowy w Akademii Krakowskiej, a w 1644 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W 1639 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1645 r. — do Większego. Doktorat teologii zdobył w rzymskiej Sapienzy. Nostryfikacja dyplomu odbyła się 28 III 1664 r. w Krakowie. Z tej okazji Błażej Dropczyński napisał odę „Syncharma labore". Po zajęciu Krakowa przez Szwedów Sulikowski należał do delegacji, która w imieniu profesorów Akademii odmówiła złożenia przysięgi na wierność Karolowi Gustawowi. W 1659 r. miał zatarg z Marcinem Radymińskim, którego skarżył kolejno przed sądem rektorskim, biskupim i trybunałem rzymskim, za co został ekskomunikowany przez rektora i odsunięty od wspólnego stołu. Zwolnienie z ekskomuniki otrzymał z Rzymu w 1661 r. dzięki poparciu bpa A. Trzebickiego.

Sulikowski był kanonikiem kolegiat św. Floriana na Kleparzu i św. Anny w Krakowie. Zmarł w 1670 r. i został pogrzebany w kościele św. Anny. Śmierć jego opłakiwał Daniel Castelli w utworze „Imago virtutum".

I.

1. Quaestio theologica de merito quod est gratiae cooperantis effectus, ex I secundae S. Thomae quaest. CXIV desumpta... cum librum 3 Magistri Sententiarum... explicandum assumeret, publice ad disputandum... exhibita... Cracoviae 1658 Typis Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica de primario effectu sacramentorum qui est gratia et secundario qui est character ex Lib. 4 M. Sententiar. decerpta... cum librum 4-tum M. Sententiarum de sacramentis iuxta mentem S. Thomae... explicandum assumeret, publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1658 in Officina Typogr. Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. 2.

3. Regula et mensura bonae voluntatis Voluntas Divina, quam ex oraculis Sacrae Scripturae... luci publicae elucidandam exposuit... dum pro loco inter S. Th. doctores eiusdemque Almae Academiae professores obtinendo... disputaret... Cracoviae 1664 apud Haeredes Stanislai Bertutowic 2° k. nlb. 2.

II.

1. Corona Palladis... Thomae Sixto Leopol.... dum in Alma Academia Cracoviensi solenni ritu Art. et Phil. bacc. renunciaretur... contexta. Cracoviae 1629 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 3.

2. Lutnia Appollinowa na wesele... Marcina Zalaszowskiego i... Magdaleny Fianzerówny podana... W Krakowie 1629 w Druk. Macieja Andrzejowczyka 4° k. 4.

3. Applausus Pieridum in celeberrima... Vladislai Sigismundi regis Poloniae et Sueciae inauguratione factus... Cracoviae 1633 in Officina Andreae Petricovii 4° s. 18, 2. Autorstwo niepewne.

4. Harmonia lyrica in... Boguslai Boxae Radoszewski episcopi Luceoriensis in suam cathedram ingressu concinnata... Crac. 1634 in Officina Fr. Caesarii 4° ark. 1-D_4.

5. Honor Academiae in gratulationem Matthaeo Wojaszowic... licentiam petendi in doctoratum Philosophiae et in Artibus sumenti... expressus. Cracoviae 1634 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 3.

6. Manipulus revirescens... Vladislai IV... Poloniae... regis... divina gratia collectus... Cracoviae 1638 in Officina Typogr. Martini Philipowski 4° k. nlb. 12.

7. Laus superstes in munere parentali... Martiani a Chełm Chełmski Ścibor succamerarii generalis palatinatus Cracoviensis... consecrata. Cracoviae 1641 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 9.

8. Themis sacra... Jacobo Piotrowicki decano Omnium Sanctorum... felicissime auspicanti professionem theolog. in Alma Acad. Cracovien. ad gratulationem producta... Cracoviae 1641 in Officina Typographica Francisci Caesarii 4° k. nlb. 3.

9. Turris Davidica... in gratulationem... Jacobo Vitellio Sac. Theol. profess... dum in Alma Academia Crac. quaestionem theologicam de certitudine infallibili Scripturae Canonicae ad disputandum publice proponeret... erecta... Cracoviae 1641 in Officina Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 5.

10. Cherubin armatus contra fidei catholicae adversarios in gratulationem... Sigismundo Gregorowic. S. Theol. professori canonico S. Floriani... dum in Alma Academia Cracoviensi quaestionem de sacramentis in communi ad disputandum proponeret... expressus... Cracoviae 1642 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 7.

11. Piae lachrymae... in funere... Jacobi Zadzik episcopi Cracoviensis... effusae... Cracoviae 1642 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 11.

12 Spes publica Poloniae post... nuptias... Vladislai IV Poloniae et Sueciae regis... et Ludovicae Mariae Gonzagae... reginae... scripta... Cracoviae 1646 in Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricovii 2° s. 22.

13. Pogonia virtutis... dum... Casimirus Florianus dux in Klewań Czartoryski, Dei gratia episcopus Posnaniensis... in celeberrimo concursu spectatorum solenni ritu... consecraretur... descripta Cracoviae 1651 in Officina Francisci Caesarii 2° k. nlb. 10.

14. Laetitia Poloniae in celeberrimis nuptiis... Vladislai IV regis Poloniae... et... Ceciliae Renatae archiducissae Austriae... promulgata. Cracoviae b. r. 4° k. nlb. 10.

15. Leo Nisczciorum pronubus... cum... Stephanus de Radzanow Nisczycki vexillifer Terrae Belsensis... auspicatissimo sibi sociaret coniugio lectissimam virginem Christianam Szyskowska... Petri Szyskowski castell. Voynic... filiam, descriptus in gratulationem celeberrimarum nuptiarum... Cracoviae b. r. apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 11.

16. Drobne utwory wierszowane znajdują się w: G. GOLIŃSKI: Epicrotesis. Cracoviae 1628; Navis. Cracoviae 1636.

17. In historiam Tit. Livii Patavini explicatio... a. 1639 commutatione hyemali. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6825 II k. 284-378.

18. Disputationes in Aristotelem... hoc opus affecit et confecit. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1911 BB XX 6 k. 525.

19. Leges Contubernii Jageloniani vul-

go dicti Pauperum opera... hic liber comparatus a. d. 1645 continuatus ad a. 1761. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3900 (109) k. 2, s. 232.

20. Oratio feria 3 in Resurrectione Christi Domini habita a... W: Orationes variae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 127 CC IX 10 k. 25-38.

III.

LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. XCVII; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 28, 38, 43, 45, 60-63, 66, 68, 69, 84, 148; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 190; TENŻE: Alma Mater Jagellonica. Kr. 1958 s. 231, 236, 382; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie wieku XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 326, 336, 350; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1. Kr. 1966 s. 285-287, 304, 345, 347; Archiwum nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1. Wr. 1971. — Statuta nec non liber promotionum, s. 295, 300, 316, 340.

Bp Edward Ozorowski

Surowiecki Karol (1750-1824), franciszkanin konw., potem reformat, polemista, tłumacz.

Urodził się 4 II 1750 r. w Imielnikach pod Gnieznem jako syn Jana, dzierżawcy, a następnie wójta tejże wsi. Bratem Karola był Wawrzyniec, ekonomista, pedagog i publicysta. Kształcił się w Poznaniu. W 1768 r. wstąpił do zakonu franciszkanów konw., u których po otrzymaniu święceń kapłańskich był lektorem filozofii i teologii.

W styczniu 1786 r. przeszedł do reformatów Prowincji Wielkopolskiej. Nowicjat ukończył w Osiecznej 16 I 1787 r. Przez rok (1787-1788) był kaznodzieją w Kaliszu. Przeniesiony do Warszawy rozwijał w latach 1788-1793 ożywioną działalność kaznodziejską, występując tak gwałtownie przeciwko zwolennikom filozofii Oświecenia, konfederacji targowickiej oraz rewolucji francuskiej i wolnomularstwu, że przełożeni zakonni pod presją zewnętrzną byli zmuszeni naprzód okresowo, a z końcem 1792 r. na stałe zabronić mu głoszenia kazań. Latem 1793 r. został gwardianem w Lutomiersku. Następnie był kaznodzieją w kolegiacie kaliskiej (1794-1796) oraz gwardianem w Szczawinie (1796-1797).

W latach 1798-1803 i 1805-1809 spełnił funkcje prefekta szkoły publicznej prowadzonej przez reformatów w Pakości. W tymże zakładzie uczył Surowiecki przez jakiś czas retoryki oraz j. francuskiego i niemieckiego. Jednocześnie pełnił inne obowiązki, jak egzaminatora spowiedników oraz sekretarza i definitora w zarządzie prowincji (1797-1803). W r. 1802/1803 był kaznodzieją niemieckim w Osiecznej, a przez następny rok w Rawiczu. Od 1810 r. nauczał humaniorów w Lutomiersku (do 1812 r.) oraz w Warszawie (do 1815 r.) Od lata 1815 r. przebywał w Miedniewicach k. Żyrardowa, gdzie przez pewien czas wykładał filozofię i teologię moralną. W latach 1818-1821 był kustoszem czyli zastępcą prowincjała, a w 1822 r. wizytatorem gen. Małopolskiej Prowincji Reformatów. Po ogłoszeniu w 1821 r. broszury „Świstak warszawski wyświstany", która stanowi polemikę z „Podróżą do Ciemnogrodu" Stanisława Kostki Potockiego został Surowiecki zasuspendowany przez arcybpa warszawskiego Szczepana Hołowczyca, a książkę polecono wycofać z użytku. Po wyjaśnieniu sprawy uwolniono Surowieckiego od tej kary. Zmarł 26 IV 1824 r. w Miedniewicach.

W związku z nasileniem się ataków na dzieła Surowieckiego, miał on trudności ze znalezieniem drukarza. Dlatego prawdopodobnie niektóre

z jego prac wyszły spod prasy zakonspirowanej drukarni w klasztorze miedniewickim. Nie wykluczone, że przeniesiono tutaj drukarnię, która do 1810 r. działała w Woźnikach k. Grodziska Wielkopolskiego, a którą w tymże roku postanowiono sprzedać.

Zestawienie kompletnego wykazu bibliografi pism Surowieckiego natrafia na duże trudności ze względu na to, że ogłaszał je zawsze anonimowo i bez podania wszystkich elementów opisu bibliograficznego.

I.

1. Przekł.: Podróż Józefa II do piekła i powitanie się z Ryszardem Altonem. Z francuskiego przełożone w Drukarni Plutona. B. m. 1790 8° s. 31. Autorstwo niepewne.

2. Ksiądz z kropidłem na Cygana z gandzarą. W Warszawie 1792 Druk. P. Zawadzkiego 8° k. nlb. 1, s. 124.

3. Python lipsko-warszawski diabeł. Kontrtragedia na tragedię Saul wyjętą z Pisma świętego. W Warszawie 1792 8° k. nlb. 3, s. 318. — Toż B. m. 1822 8° k. 4, s. 259.

4. Góra rodząca. Bajka sprawdzona w osiemnastym wieku, na schyłku onegoż wyjaśniona. B. m. 1792 8° k. nlb. 1, s. 141. — Fragm. przedr. w: Polska myśli filozoficzna. Oświecenie. Romantyzm. W. 1964 s. 200-205.

5. Przekł.: A. BARRUEL: Święte tajemnice masconii sprofanowane... Lw. [właściwie Warszawa] 1805 8° s. nlb. 8, 412, k. 4. — Toż. Wyd. skrócone. W. 1805 8° s. nlb. 8, 390.

6. Przekł.: A. BARRUEL: Historia jakobinizmu wyjęta z dzieł... T. 1-4. Berdyczów [właściwie Warszawa u Wiktora Dąbrowskiego] 1812 8° t. 1 s. 446, nlb. 22; T. 2 s. 420, nlb. 2; T. 3 s. 399; T. 4 s. 503.

7. Odpowiedź na zagęszczone pomiędzy ludźmi pytanie: Co się dziś dzieje? i na co zabiera się pod słońcem? Dana przez... B. m. 1813 8° s. 469.

8. Misja lożowego apostoła odprawiona przez... Berdyczów 1814 8° s. 68. K. ESTREICHER (T. 4 s. 412) notuje tę pozycję dwukrotnie: raz pod właściwym tytułem i z poprawnym opisem bibliograficznym, drugi raz pt.: Misja lożowego apostoła czyli rozprawa między Bratem Insynuantem i Profanem... Jest to tytuł wewnętrzny tego dzieła i nie stanowi osobnej pozycji.

9. Przekł.: G. MARCHETTI: Cudowny schyłek osiemnastego wieku czyli niesłychane widoki, które w roku 1796 i 1797 podobało się Bogu przedstawić ludzkim oczom w rzymskich i zarzymskich, szczególniej Najświętszej Matki Jezusowej obrazach... Wr. 1814 8° s. 107, 255.

10. Przypisek do książki pod tytułem: Cudowny schyłek osiemnastego wieku... B. m. 1815 8° k. 2, s. 114.

11. Przekł.: A. BARRUEL: Historia duchowieństwa w czasie rewolucji francuskiej... T. 1-2 Kr. 1815 8° t. 1 s. nlb. 8, 423, nlb. 3; T. 2 s. 329, nlb. 3.

12. Problema ascetyczne. Jakim sposobem przy katolickiej wierze ugruntować w sobie nadzieję o Zbawicielu, pomimo wszystkie ciężary grzechowe i zawady wrodzonej ułomności. B. m. 1815 8° s. 175.

13. Sąd bezstronny jednej damy filozofki. B. m. 1815 8° s. 87.

14. Przekł.: J.F. LAHARPE: Wolter między prorokami czyli dzieło o fanatyźmie w języku rewolucyjnym albo prześladowaniu wznieconym od barbarzyńców osiemnastego wieku na chrześcijańską religię i jej ministrów... T. 1-2. B. m. 1816 8° t. 1 s. 248; T. 2 s. 249-415. Przypisy tłumacza do dzieła....

15. List prowincjonalnego do warszawskiego filozofa w materii pisemka „O znaczeniu władzy duchownej obok świeckiej". Wil. 1817 8° s. 112.

16. Przekł.: A. BARRUEL: Helwienki czyli listy prowincjonalno-filozoficzne... T. 1-5. W. 1817-1819 8° t. 1 s. nlb. 4, 324, nlb. 1; T. 2 s. nlb. 4, 56, 266, nlb. 1; T. 3 s. nlb. 4, 265, nlb. 2; T. 4 s. 372; T. 5 s. nlb. 4, 384, 10.

17. Eklektyk zimnokrwisty filozof stawający w charakterze pośrednika ku ukończeniu morderczej walki między dwiema zapalonymi logikami... Z okazji pisemka: O znaczeniu władzy duchownej obok świeckiej... B. m. 1818 8° s. 225.

18. Głos ludu izraelskiego do prawdziwych chrześcijan polskich przeciw fałszywym ich politykom... W. 1818 8° s. 48.

19. Komentarz czyli wykład nowej księgi objawień. Pismo niegdy w języku francuskim przez p. WOLNEYA jakobińsko-filozoficznego proroka, a przed laty kilkadziesiąt na polski przetłumaczone pod tytułem: Rozwaliny, ułożone dla załatwienia czytelnikom pojęcia nazbyt głębokich tajemnic... W. 1820 8° s. 6, 506.

20. Świstak warszawski wyświstany czyli uwagi krytyczne nad warszawskim romansem tytułowanym: Podróż do Ciemnogrodu pod imieniem pisarza nazwanego Świstak przez drukarską pomyłkę. [Łowicz lub Warszawa] 1821 16° k. 2, s. 159, k. 1.

21. Homilie rymowane wyjaśniające mi-

styczne sensa 2-go psalmu Dawida, uiszczonego do litery pod panowaniem dzisiejszego filozofizmu czyli bezbożniczej oświaty... [W.] 1822 [Druk. Ks. Misjonarzy] 8° s. 192.

22. Tłumaczenie tajemnic nowej wiary objawionej Polakom przez J. BAUDOUINA, Francuza w kilku pisemkach, szczególniej w tytułowanym: Głębsze uważanie mesmeryzmu czyli teorii praktycznej dane ze strony chrześcijańsko-katolickich religiantów. W. 1822.

23. Antidot ascetyczny czyli niezawodne lekarstwo religijne na umysłową truciznę pospolicie zarażającą a częstokroć i śmiertelnie paraliżującą dusze pragnące ugruntować się w chrześcijańskiej cnocie ku zapewnieniu zbawienia... W. 1823 8° s. 160.

24. Tragiczne śpiewy masońskie. Śpiew pierwszy z okazji zagrożonego niegdy wolnomularskiego zakonu... Śpiew drugi z powodu świeżo upadłego wolnomularskiego zakonu... B. m. r. Dzieło powstałe między 1815-1821 r.

25. Odpowiedź na bluźnierstwa Weishaupta. B. m. r. 8°.

26. Odpowiedź szkoły pakoskiej adresowana do Podprefektury inowrocławskiej na Mowę przy uroczystym wprowadzeniu Akademii bydgoskiej, miana przez ks. Bocheńskiego, członka Eforatu i żurnalistę departamentowego, która od tejże Podprefektury szkole rzeczonej urzędownie komunikowana została. W: A. KARBOWIAK: Bydgoszcz a Pakość. Karta z dziejów wychowania i szkół Księstwa Warszawskiego. Lw. 1897 s. 8-16.

II.

1. Listy: 2 listy do klasztorów Małopolskiej Prowincji reformatów w związku z wizytacją generalną z 1882 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocollum Conventus Cracoviensis (1782-1825), s. 335-338.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 246-249; tamże literatura. — Ponadto: ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół w Koronie i Wielkim Księstwie Litewskim od najdawniejszych czasów aż do roku 1794. T. 4 P. 1851 s. 277-278; SOWIŃSKI L.: Rys dziejów literatury polskiej podług notat Aleksandra Zdanowicza oraz innych źródeł. T. 2. Wil. 1875 s. 324-325 KARBOWIAK A.: Bydgoszcz a Pakość. Karta z dziejów wychowania i szkół Księstwa Warszawskiego. Lw. 1897 odb. z *Muzeum*; SKLADNY A.: Zur Geschichte der Reformatenschule in Pakosch. *Zeitschrift der Historischen Geselschaft für die Provinz Posen*. Bd. 16: 1901 s. 67-77; SZACKI J.: Surowiecki Karol W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 378; WOŹNOWSKI W.: Pamflet obyczajowy w czasach Stanisława Augusta. Wr. 1973 s. 86; SZTEINKE A.J.: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warszawie 1623-1867. Lubl. 1970 (maszynopis w posiadaniu autora). — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Księga profesji wieczystych Prowincji Wielkopolskiej (1747-1797) nr 276; Protocolla Conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 474; Toż (1798-1863), s. 125; Scrutinium Conventus Pacostensis (mikrofilm).

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Surzyński Józef (1851-1919), proboszcz w Kościanie, muzykolog i kompozytor kościelny.

Urodził się w Śremie 15 III 1851 r. Po ukończeniu Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu studiował matematykę i muzykologię na uniwersytecie w Lipsku i Monasterze. W 1874 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu, skąd niebawem wyjechał na studia teologiczne w Rzymie, zakończone uzyskaniem w 1880 r. stopnia doktora. Rok wcześniej przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1880-1881 odbywał służbę wojskową w Gnieźnie. Następnie przez kilka miesięcy uzupełniał swe wykształcenie muzyczne w Wyższej Szkole Muzycznej w Ratysbonie pod kierunkiem F. Haberla. Objąwszy w 1881 r. stanowisko dyrygenta chórów w katedrze poznańskiej (dziecięcego, męskiego i mieszanego), począł wprowadzać do ich programu utwory polskich kompozytorów XVI i XVII w. Od 1889-1894 r. był Surzyński profesorem śpiewu gregoriańskiego i liturgiki w poznańskim Seminarium Duchownym. W 1894 r. objął probostwo w Kościanie, na którym pozostawał do śmierci.

W 1884 r. przejął Surzyński redakcję czasopisma „Muzyka kościelna", a w 1885 r. założył osobne wydawnictwo „Monumenta musices

sacrae in Polonia" dla publikacji utworów dawnych polskich kompozytorów kościelnych. Do 1896 r. wydał 4 zeszyty. Wydawnictwo to, układane przezeń kompozycje i prace teoretyczne z historii muzyki zapewniły Surzyńskiemu poważną pozycję w dziejach polskiej muzykologii. W oparciu o wzory ratysbońskiego Towarzystwa św. Cecylii założył w Poznaniu Towarzystwo św. Wojciecha dla propagowania śpiewu gregoriańskiego i upowszechniania muzyki kościelnej dawnych polskich kompozytorów. Współdziałał także przy zakładaniu podobnych towarzystw w Krakowie, Przemyślu i w Tarnowie.

Za zasługi otrzymał order Pro Ecclesia et Pontifice oraz tajną szambelanię papieską. Zmarł w Kościanie 5 III 1919 r. Jego młodszym bratem był kompozytor Mieczysław Surzyński.

I.

1. Wyd.: Monumenta musices sacrae in Polonia. Kompozycje kościelne wzorowych mistrzów muzycznych z epoki klasycznej w Polsce zebrał... Z. 1: 1885 s. XII, 33; Z. 2: 1887 s. VIII, 33; Z. 3: 1889 s. 44; Z. 4: 1896 s. 32. Wydał tu kompozycje: G. G. Gorczyckiego, Marcina Leopolity, B. Pękiela, Sebastiana z Felsztyna, Tomasza z Szadka, Wacława z Szamotuł, M. Zieleńskiego.

2. Muzyka figuralna w kościołach polskich od XV do XVIII w. Szkic historyczny oraz spis alfabetyczny. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 16: 1889 s. 1-44. — Toż w osob. odb. P. 1889 Druk. Dzien. Pozn. 8° s. 44.

3. Ueber alte polnische Kirchenkomponisten und ihren Werke. Regensburg 1890.

4. Magister choralis. Podręcznik do teoretycznego i praktycznego nauczania autentycznego śpiewu chóralnego przyjętego przez Kościół Rzymski. Ratysbona 1890 F. Pustet 16°° s. X, 248.

5. Polskie pieśni Kościoła Katolickiego od najdawniejszych czasów do końca XVI stulecia. P. 1891 J. Leitgeber 8° s. VIII, 257, nlb. 3 z dod. kilkudziesięciu starych melodii kościelnych.

6. Obrzędy Mszy św. oraz godzin kanonicznych ze względu na duchowne ich znaczenie. P. 1894 Nakł. i Druk. J. Leitgebra 8° s. VII, 200.

7. Muzyka w XIX stuleciu. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 31 s. 338-339; nr 33 s. 352-354; nr 34 s. 366-68; nr 35 s. 375-377.

8. Matka Boska w muzyce kościelnej. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 84 s. 47-68 (nr jubil.). — Toż. W: *Księga pamiątkowa Mariańska.* T. 1. Lw. 1905 s. 161-181. — Toż w osob. odb. Kr. 1905.

9. Najnowsze prace w dziedzinie historii muzyki w Polsce. W: *Obchód setnej rocznicy urodzin Fryderyka Chopina i Pierwszy Zjazd Muzyków Polskich we Lwowie 23 do 28 X 1910. Księga pamiątkowa.* Lw. 1912 s. 177-127.

10. Rec.: L. KAMIEŃSKI: Die Oratori von Johann Adolf Hasse. Leipzig 1912. *Prz. Powsz.* R. 30: 1913 t. 120 s. 281-284.

11. Słowo wstępne do: Mieczysław SURZYŃSKI: Nowa szkoła chorału gregoriańskiego. W. [1914] Nakł. Gebethnera i Wolffa 8° s. 54.

12. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. Michała Nowodworskiego).

II.

1. Directorium chori czyli zbiór antyfon, psalmów, hymnów, wierszy i responsoriów tudzież melodii roku kościelnego z nutami do śpiewu i grania na organach. T. 1-2. P. 1883-1884 J. Leigeber 4° t. 1 s. 273; T. 2 s. 480. — Toż. Ed. altera et emendata. P. 1906 4° s. IV, 415.

2. Red.: *Muzyka Kościelna.* Wydawnictwo poświęcone duchowieństwu, organistom, nauczycielom i miłośnikom muzyki liturgicznej pod redakcją... R. 4: 1881-15: 1895. Z dod. nutowym: Musica ecclesiastica. P. u J. Leitgebra. R. 1-3 red. ks. Leonard SOLECKI we Lwowie.

3. Przekł.: W. RIEDL: Okólnik biskupa ratysbońskiego... z r. 1857 o muzyce kościelnej. *Muzyka Kośc.* R. 4: 1884 s. 4-7, 13-14; 21-23; 30-32; 37-39. — Toż w osob. odb. P. 1884 Nakł. i Druk. J. Leitgebra 8° s. 14.

4. Śpiewnik kościelny dla użytku parafii rzymsko-katolickich. Cz. 1: Laudate Dominum, zawierająca Msze choralne, nabożeństwa nieszporne i kompletę. P. 1886 J. Leitgeber 16° s. VII, 304, nlb. 4. — Toż. Wyd. 2 powiększ. i popr. P. 1892 J. Leitgeber 16° s. 312. — Toż. Wyd. 3 znacznie powiększ. i popr. P. 1906 Nakł. i Druk. Księg. św. Wojciecha 8° s. VIII, 456 z nutami. — Toż. Cz. 2: Śpiewajmy Panu, zawierające Msze polskie, pieśni kościelne i litanie. P. 1886 J. Leitgeber 16° s. VIII, 400. — Autoreferat o cz. 2. *Prz. Katol.* R. [24]: 1886 nr 22 s. 348-350.

5. Różaniec o Najświętszej Marii Pan-

nie i o Najśw. Imieniu Jezus z melodiami. P. 1887 J. Leitgeber 12° s. 47.

6. Twoja cześć chwała. Pieśni kościelne oraz nabożeństwa katolickie dla młodzieży. P. 1890 Nakł. i Druk. J. Leitgebra 32° s. nlb. 16, 156, nlb. 4.

7. Cantionale ecclesiasticum ad normam Ritualis Sacramentorum Petricoviensis nec non aliorum antiquorum librorum... cura synodorum Provinciae Gnesnensis editorum et iuxta novissima SS. Congregationum Rituum et Indulgentiarum decreta emendatorum cum praecipuis intonationibus missae et officii. Posnaniae 1892 J. Leitgeber, Typis F. Pustet Ratisbonae 8° s. 339, nlb. 1, 4. — Toż. Ed. 2. P. 1897 J. Leitgeber 8° s. 339. — Toż. Ed. 3. P. 1905 Sumptibus Jaroslai Leitgeber et Comp., Typis F. Pustet Ratisbonae 8° s. 348. — Toż. Ed. 4. P. 1914 Sumptibus Soc. Druk. i Księg. św. Wojciecha 8° s. 368.

8. Wielki Tydzień. Nabożeństwo Kościoła Katolickiego od niedzieli Palmowej do niedzieli Wielkanocnej w języku łacińskim i polskim z melodiami według Mszału Rzymskiego i Rytuału Piotrkowskiego. P. 1892 J. Leitgeber 8° s. VIII, 374, nlb. 4.

9. Objaśnienia i wskazówki dla pątników biorących udział w pielgrzymce do Rzymu z Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej w maju r. 1893 na uczczenie 50-letniego jubileuszu biskupiego Ojca św. Leona XIII. P. 1893 16° s. 20.

10. Rok kościelny czyli opis uroczystości Chrystusa Pana i Świętych Pańskich z uwzględnieniem obrzędów i ceremonii, w których udział biorą organiści i kościelni. P. 1893 8° s. IV, nlb. 4, 184.

11. Pieśni kościelne najbardziej używane. P. [1893 ?] 16° s. nlb. 2, 96.

12. Ordinarium Missae. Melodie chorałne do stałych części Mszy św. z towarzyszeniem organowym według graduałów piotrkowskiego i rzymskiego tj. do Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus i Agnus Dei. P. 1894 J. Leitgeber 4° s. 94.

13. Don Lorenzo Perosi a oratorium muzyczne. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 77 s. 1-20, 192-206.

14. Psallite Domino. Towarzyszenie organowe do śpiewnika kościelnego dla użytku parafii rzymsko-katolickich części drugiej Śpiewajmy Panu. Z całkowitym tekstem pieśni. P. 1908 Nakł. i Druk. Księg. św. Wojciecha 4° s. 222. Wspólnie z Mieczysławem SURZYŃSKIM.

15. Pojedyncze kompozycje. Zestawił J. PROSNAK w art. o ks. J. Surzyńskim w: *Słownik muzyków polskich*, t. 2 s. 214-215.

16. Listy: 3 listy do Stanisława Bursy z 1906-1917. Rkps *Bibl. Jag., sygn.* 7532 III k. 107-108, 116, 119.

III.

X. prałat dr Józef Surzyński. *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 nr 7 s. 82-83; Surzyński Józef. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 152-154; R[YSTE]R J.: Surzyński Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 224-225; LATOSZEWSKI Z.: W dziesiątą rocznicę śmierci x. dr Józefa Surzyńskiego jako zasłużonego reformatora muzyki kościelnej. *Muzyka Kośc.* R. 4: 1929 nr 3 s. 36-39; SOBIESKI M.: Józef Surzyński. *Życie Muzyczne i Teatr.* R. 1: 1934 nr 2 s. 5; GROVE G.: Dictionary of Music and Musicians. T. 8. London 1954 s. 190-191; MIZGALSKI G.: Podręczna encyklopedia muzyki kościelnej. P. [1959] s. 473-475; BŁASZCZYK L.T.: Dyrygenci polscy i obcy w Polsce działający w XIX i XX wieku. Kr. 1964 s. 290; POŹNIAK W.: Oratorium i kantata. W: *Z dziejów polskiej kultury muzycznej.* T. 2, [Kr. 1966] s. 339-340; Surzyński Józef. W: *Mała encyklopedia muzyki.* W. 1968 s. 997; P[ROSNAK] J.: Surzyński Józef. W: *Słownik muzyków polskich.* T. 2 s. 214-215; FEICHT H.: Dzieje polskiej muzyki religijnej w zarysie. W: *Księga tysiąclecia.* T. 2 s. 427-428; WINOWICZ K.: Dorobek naukowy Józefa Surzyńskiego i Wacława Gieburowskiego pierwszych muzykologów poznańskich. *Zesz. Nauk. Pozn. Tow. Muzycz.* R. 1974 s. 5-19.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Suski Jacek († 1616), dominikanin, współautor dziełka prawnego.

Pochodził z Suchej. Profesję zakonną złożył w klasztorze dominikanów w Krakowie. Studiował we Włoszech. W 1590 r. posiadał już stopień lektora. W 1593 r. był studentem Akademii Krakowskiej. W 1600 r. uzyskał bakalaureat i w rok później doktorat teologii w krakowskim dominikańskim studium generalnym, gdzie w latach 1590-1592 i 1598-1601 był wykładowcą teologii, a w latach 1604-1607 regensem. W 1610 r. został prowincjałem czeskim. Piastował godność komisarza generalnego. Przyczynił się do wprowadzenia równowagi przy obsadzaniu stanowisk administracyjnych i szkolnych między konwentem

krakowskim a innymi klasztorami. W dziełku „Philadelphia" bronił wraz z H. Liriciusem egzempcji zakonów wobec kleru diecezjalnego. Przetłumaczył na j. polski Pismo św., rękopis niestety zaginął. Zmarł 25 IX 1610 r. w Przemyślu.

I.

1. Philadelphia sive erectio confraternitatis quatuor Ordinum Mendicantium in Concilio Basiliensi instituta... Cracoviae 1615 ex Officina Typogr. Nicolai Lobii 4° k. nlb. 13. — Toż. Cracoviae 1693 in Officina Nicolai Alexsandri Schedel 4° k. nlb. 25. Wspólnie z H. LIRICIUSEM.

2. Apologia pro SS. Eucharistiae sacramento contra quendam Calvinianum; Sermones de tempore et de Sanctis; Postylla na Ewangelie całego roku. Rkpsy zaginione.

II.

1. Wiersze w: S. LUBOMLCZYK: Monotessaron Evangelicum. Cracoviae 1607 in Officina Typogr. Basilii Skalski 2°.

III.

MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 410; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 262-263; SMEREKA W.: Biblistyka polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 254; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 220, 221, 245, 278; KIELAR P.: Klasztory dominikańskie na Śląsku w czasie reformacji. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 584; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. Tamże. T. 2 s. 479. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 3 s. 180.

Bp Edward Ozorowski

Suski Jędrzej († 1616), pisarz grodu przemyskiego, autor pisma polemiczno-prawnego.

Urodził się ok. 1560 r. prawdopodobnie w Rodostowie. Rodzice jego z powodu ubóstwa przenieśli się do Przemyśla. W latach 1587-1606 był pisarzem grodu przemyskiego, odzyskując w 1589 r. utracone prerogatywy szlacheckie. W piśmie „Deklaracja statutów koronnych" podjął polemikę z „Threnos" M. Smotryckiego i wykazywał bezpodstawność wywodów Rusinów, że na mocy przywilejów W. Jagiełły tylko Przemyślanin może być władyką przemyskim. Stanowi ono źródło do poznania dziejów unii kościelnej w Polsce w XVII w. Zmarł w 1616 r.

I.

1. Deklaracja statutów koronnych o rozdawaniu dygnitarstw kościelnych i beneficji ruskich... W Krakowie 1612 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 9. — Toż. Wyd. B. ULANOWSKI w: Trzy broszury prawne z r. 1607 i 1612. Kr. 1893 s. 45-67.

II.

1. Sposób podający drogę korektury prawa. Kraków 1607. — Toż. Wyd. B. ULANOWSKI w: Trzy broszury prawne z r. 1607 i 1612. Kr. 1893 s. 17-44. Autorstwo niepewne.

2. Korektura prawa i procesu polskiego... przez... wydana. W Krakowie 1610 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2, k. 15. — Toż. Wyd. B. ULANOWSKI. W Kr. 1888.

III.

Nowy Korbut. T. 3, s. 300-301, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Susliga Wawrzyniec (ok. 1580-1640), jezuita, autor „Velificatio".

Urodził się około 1580 r. w Pułtusku. Studiował w Akademii Krakowskiej i uzyskał stopień bakałarza sztuk wyzwolonych, przeniósł się następnie do Grazu i tam uzyskał stopień magistra filologii greckiej i bakałarza teologii. Mając za sobą trzyletnie studia filozoficzne i trzyletnie teologiczne wstąpił do zakonu 24 XII 1605 r. W kolegium poznańskim uzupełniał studia teologiczne (1607-1609); święcenia kapłańskie przyjął prawdopodobnie dopiero w 1611 r. Nauczał poetyki i retoryki w Jarosławiu (1610-1613), a następnie kierował szkołami jezuicki-

mi we Lwowie (1613-1614), (1615-1616), Łucku (1666-1618) i Toruniu (1618-1619). Od 1619 r. pracował jako kaznodzieja w Krakowie (1619--1621), Lublinie (1622-1631), Jarosławiu (1631-1633) i Lwowie (1633--1634). W 1634 r. powrócił do Krakowa, gdzie zmarł 15 IV 1640 r.

I.

1. Velificatio seu theoremata de anno ortus et mortis Domini, deque universa Jesu Christi in carne oeconomia.. Graecii 1605 excud. Georg. Widmanstadius 4° k. nlb. 4, k. lb. 72. — Toż w: J. KEPPLER: De stella nova in pede serpentarii... Pragae 1606 P. Sessius 4° s. 35. — Toż wyd. J. KEPPLER pt.: Joannis Kepleri S. Caes. Maiest. Mathematici De Jesu Christi Salvatoris nostri vero anno natalitio, consideratio novissimae sententiae Laurentii Suslygae Poloni, quatour annos in usitatam Epocham desiderantis... Francofurti 1606 W. Richter 4° s. nlb. 35, k. nlb. 2. — Toż. Francofurti 1614 J. Bringer 4° s. 179. Wydanie to obejmuje prawdopodobnie komentarze KEPPLERA tłumaczone z niemieckiego na łacinę przez W. SUSLIGĘ.

II.

1. Technicometria domino Alberto Clotnaeo, magisterii et philosophiae doctoratus insignia in Alma Academia Cracoviensi recipienti. Cracoviae 1598 ex Offic. Alb. Kobyliński 4° k. nlb. 6.

2. Reverendissimo in Christo patri et dno D. Francisco Łącki, episcopo Margaritensi, suffraganeo Vladislaviensi, novi honoris gratulatio... Cracoviae 1598 Typ. Lazari 4° k. nlb. 10.

3. Panegyrica oratio ad serenissimam principem Mariam archiducem Austriae... cum invictissimo monarchae Sigismundo III regi Poloniae et Sveciae... serenissimam principem Constantiam filiam suam benedicente... cardinali D. Bernardo Maciejowski... in matriomonium exhiberet. Cracoviae 1605 Typ. Andr. Petricovii 4° k. nlb. 13.

3. Wyd.: P. DECKERIUS: Oratio in sponsalibus serenissimi Sigismundi III regis Poloniae... habita Graecii in templo S. Aegidii... Cracoviae 1605 A. Petricovii 4° k. nlb. 8.

5. Tabula chronographica a capta per Pompeium Ierosolyma usque ad incensam et delatam a Titio Caesare urbem ac templum... Graetii 1605 apud Georgium Widmansadium 4° k. Aa-Ff_4.

6. Żywot jaśnie wielmożnej a wielce pobożnej paniej Helżbiety z Leżenice Sieniawskiej, marszałkowej koronnej... Kraków 1629 Andrz. Piotrkowczyk 4° k. nlb. 28.

III.

SCAZUOLA J.C.: Acclamatio reverendo ac doctissimo domino Laurentio Suslygae... Graecii 1605; Amoris symbola... Laurentio Susligae... cum in Archiducali Universitate Graecii publicae SS. Theologiae formatus baccalaureus pronunciaretur... Graecii 1605; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 243; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1856 s. 162; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 3. Kr. 1860 s. 266; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 391-392; ŁOPACIŃSKI H.: Susliga Wawrzyniec. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 155; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1721; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 157; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2, p. 1. Paris 1899 s. 411-412; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 217, 661, 676, 677; T. 4 s. 376; R[YSTE]R J.: Susliga Wawrzyniec. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 226--227; BIRKENMAJER L.A.: Udział Polski w usprawnieniu i w rozwoju nauk ścisłych. Kr. 1918 s. 20. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 3. Kr. 1899 s. 249. *Script. Rer. Pol.* T. 14 i t. 4 w rkpsie Bibl. PAN Kr. — ARSJ., Pol. 8-10 (katalogi trzyletnie z lat 1606--1639); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1606-1640); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 52 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Susza Jakub Jan (1610-1685), unicki biskup chełmski, hagiograf, polemista.

Urodził się w 1610 r. w Mińsku na Białorusi w rodzinie mieszczańskiej. Początkowe nauki pobierał u miejscowych bazylianów, u których w 1626 r. przywdział habit mniszy. Przez kilka lat nauczał w zakonie filozofii i teologii, następnie wyjechał na dalsze studia za granicę. Doktorat teologii zdobył w Ołomuńcu, bawił też w Rzymie. Po powrocie

do kraju przez jakiś czas przebywał w Mińsku, a w 1639 r. został w Chełmie przełożonym szkoły i klasztoru bazyliańskiego, założonego przez bpa Metodego Terleckiego. Swymi pismami szerzył kult Józafata Kuncewicza i bronił unii. Po śmierci Terleckiego w 1649 r. administrował unicką diecezją chełmską, a w 1652 r. objął ją jako jej ordynariusz. Jednocześnie piastował godność archimandryty monasteru w Żydyczynie na Wołyniu.

W 1661 r. kapituła bazyliańska w Żyrowicach wybrała Suszę swym protoarchimandrytą, mimo że długo wzbraniał się przyjąć ten urząd. Do pomocy dodano mu wikariusza generalnego Pachomiusza Ohilewicza. W 1664 r. udał się Susza do Rzymu, aby zdać relację ze stanu zakonnego. W 1666 r. na kapitule brzeskiej złożył obowiązki protoarchimandryty w ręce Gabriela Kolendy. Brał udział w 1667 r. w kapitule bazyliańskiej w Brześciu i w 1680 r. w zwołanym przez metropolitę unickiego Cypriana Żochowskiego kolokwium lubelskim. Zmarł w 1685 r.

I.

1. Phoenix redivivus albo obraz starożytny chełmski Panny i Matki Przenajświętszej sławą cudownych swoich dzieł ożyły... Zamosci 1646 Radicius 4°. — Toż pt. Phoenix iterato redivivus... We Lwowie 1653 w Typogr. Michała Sloski 4° k. nlb. 147. — Toż pt. Phoenix tertiato redivivus... Zamość 1684 w Druk. Akademii Zamojskiej 4° k. nlb. 3 s. 524, k. 1. — Toż. Zamosci 1684 Typis M. Stanis. Niewieski 4° k. nlb. 13, s. 382, k. nlb. 6.

2. Cursus vitae et certamen martyrii B. Josaphat Kuncevicii... Romae 1665 ex Typogr. Veresii 4° k. nlb. 9 s. 152. — Toż. Romae 1666 ex Typogr. Veresii 4° s. 145. — Toż przerobione w: A. MŁODZIANOWSKI: Icones symbolicae vitae et mortis B. Josaphat... Vilnae 1675 Typis Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 75. — Toż w przekł. Miguela PEREZA na j. hiszpański pt. Vida y martyrio del San Josaphat Kuncewicz... En Madrid 1684 per Juan Garcia Infancon 4° k. 50 s. 159. — Toż skrócone w j. włoskim w: I. KULCZYŃSKI: Il diasporo prodigioso... In Roma 1732 nella Stamperia dell' Ansillioni al Corallo 16° s. 67-166. — Toż... Editio nova, emendatior et auctior, curante Joanne MARTINOV... juxta rarissima exemplaria editionis Romanae. Poitiers 1864 imprim. Oudin 8° s. XV, 237. — Toż. Parisiis 1865 Vinc. Palme.

3. Saulus et Paulus Ruthenae Unionis sanguine beati Josaphat transformatus, sive Meletius Smotriscius... ex tenebris in lucem prolatus. Wyd. przy Cursus vitae, j. w. poz. 2. — Toż... Editio nova, emendatior et auctior curante J. MARTINOV... Bruxelles 1864 Typ. F. Vromant 8° s. 111-189.

4. Historia sequentium miraculorum uberior illa, quae legitur in vita Meletii Smotricii. Romae 1666.

5. Koronacja cudownego obrazu N.M.P. w Chełmskiej katedrze obrządku greckiego... odprawiona... W Berdyczowie 1780 w Druk. Fortecy 2° k. nlb. 207. Autorstwo niepewne.

6. De laboribus Unitorum, promotione, propagatione, et protectione divina unionis ab initio eiusque ad haec tempora. W: M. HARASIEWICZ: Annales Ecclesiae Ruthenicae. Leopoli 1862 s. 298-349.

7. Ep. Susza Joanni Vyhovskyj duci Cosacorum. Fuse exponit doctrinam de vera Ecclesia, de primatu Pontificis Romani, de causis schismatis Graecorum et de promovenda unione cum Ecclesia Catholica omnium Ruthenorum. W: MUH. T. 3 s. 47-69. — Toż w: Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1973 s. 132-156.

II.

1. Przekł.: Rythmus de b. martyre Josaphat ex Polonico idiomate Latine de verbo ad verbum translatus... B. m. r. 16° k. 9. Przekł. z j. pol. na j. łac. Wyd. razem z tekstem polskim.

2. Listy: 38 listów do pap. Aleksandra VII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów A. Barberiniego i V. Orsiniego, bpa P. Vidona z 1650-1664. Wyd. A. WELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1973 s. 89-90, 113-117, 117-124, 129-130, 165-166, 176-184, 190-193, 222-226, 227-228, 236-246, 247-264, 292-295, 296-357; 47 listów do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów F. Barberiniego, K. Barberiniego, E. Cybo z 1665-1685. Wyd. A. WELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 3. Ro-

mae 1974 s. 3-11, 14-16, 22-31, 33-37, 42--49, 57-66, 69-70, 119-120, 123-133, 149-150, 178-179, 185-188, 192-194, 205-212, 213-214, 215-233, 234-240, 242-245, 247-265, 266-267, 269-273, 276-280; 44 listy do pap. Aleksandra VII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów M. Alberizziego, A. Barberiniego, V. Orsiniego, A. Manfroniego, D. Massariego i P. Vidona z 1650--1670. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 3. Romae 1966 s. 1-2, 20-21, 23-24, 24-25, 25-26, 27, 28-29, 7-73, 88-89, 89-90, 94, 98, 102-103, 109-110, 122-123, 124-125, 130-131, 136-145, 152-160, 169-170, 193-195, 209-216, 217-225, 227-232, 270-276, 277-279, 285, 290-291, 380--381; 10 listów z l. 1671-1684 do pap. Klemensa X, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów A. Cibo i F. Nerliego z 1671-1684. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 4. Romae 1967 s. 21-25, 29-30, 63-64, 82--84, 131-132, 142-160, 161-167.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 181, 277, 348; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1859 s. 457-458; PEŁESZ J.: Geschichte der union der ruthenischen Kirche. T. 2. Würzburg 1881 s. 333-335; ČISTOVIČ I. A.: Očerk istorii zapadno-russkoj Cerkvi. S. Peterburg 1882 s. 410-415; PIETROV N.: Uiatskij lžemučennik Josafat Kuncevič i posmiertnoje čestovanie jego byvšimi uniatami Jugo--zapadnoj i Zapadnoj Rossiji. W: *Pamiatniki Russkoj Stariny.* T. 8. S. Petersburg 1885 s. 375-399; LIKOWSKI E.: Unia brzeska. P. 1896 s. 205, 213, 258, 309, 312; TRETIAK J.: Piotr Skarga w dziejach i literaturze unii brzeskiej. Kr. 1912 s. 98, 180, 289, 312, 313; GRABOWSKI T.: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. W. 1934 s. 187, 348, 355, 413, 449, 466-468, 470, 503; WOJNAR M.: De capitulis basilianorum. Romae 1954 s. 14--15; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 848, 850, 851, 890, 891, 894, 896, 901, 926, 969, 1002, 1026; ŚLIWA T.: Kościół unicki w Polsce w latach 1596--1696. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 274-296. — THEINER A.: Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitarum historiam illustrantia. T. 3. Romae 1863 s. 591-592, 678, 695-696; *Archiv Jugozapadnoj Rosiji.* T. 10: 1904 s. 689, 691, 692, 693; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952 s. 75-76; T. 2. Romae 1955 s. 228, 253; T. 3. Romae 1967 s. 46, 141, 144, 145, 153, 168, 197, 202, 210, 212, 224; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 573, 642; Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 270, 280, 290, 314, 337; T. 2. Romae 1954 s. 5, 16, 22, 35, 46, 49, 68, 76, 78, 79, 80, 83, 89, 91, 109; Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 172, 211, 213, 214, 218, 257, 262, 263, 278; T. 2. Romae 1955 s. 7, 87, 110, 113, 122, 125, 142; T. 3. Romae 1956 s. 135; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 21, 74, 82, 85, 97; Epistolae Metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 2. Romae 1956 s. 212, 214, 216, 225, 226, 243, 244, 249, 250, 258, 259, 260, 277, 278, 284, 290, 295, 296, 303, 325; T. 3. Romae 1958 s. 5, 14, 19, 30, 57, 58, 62, 64, 65, 67, 68, 69, 74, 85, 107, 116, 125, 131, 135, 154, 161; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 59, 181, 182, 193, 202, 212, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 232, 235, 248, 249, 250, 255, 259, 265; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 4. Romae 1960 s. 181-182, 201-202, 298-299; T. 7. Romae 1962 s. 133-134, 145-145. 262--263, 268-269, 271, 303-304; T. 9. Romae 1963 s. 92-93, 134-135, 201-202, 212-213, 224-225, 255-267, 287-288; T. 10. Romae 1965 s. 202-203 254-255, 310-311; T. 11. Romae 1967 s. 72-73, 82-83, 103-104, 272-273; T. 12. Romae 1968 s. 39, 206-207; T. 13. Romae 1969 s. 179, 180, 198-199, 254, 259--260; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1965 s. 87; Littera episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 162.

Bp Edward Ozorowski

Sygański Jan (1853-1918), jezuita, historyk Kościoła.

Urodził się 18 VI 1853 r. we wsi Żukowice k. Tarnowa. Do gimnazjum uczęszczał w Tarnowie. Do zakonu jezuitów wstąpił 13 IX 1871 r. W Starej Wsi k. Brzozowa odbył nowicjat (1871-1873) i przeszedł studia humanistyczne (1873-1875) oraz filozoficzne (1875-1878). Teologię studiował w kolegium krakowskim (1878-1880), gdzie 15 VII 1880 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1880-1881 studiował patrologię

w Krakowie. Pracował jako kaznodzieja, rekolekcjonista i historyk w Nowym Sączu (1882-1884, 1887-1892, 1895-1897), we Lwowie (1884--1886, 1892-1895, 1897-1906), a od 1907 r. w Krakowie. Przystąpił do publikowania bogatej korespondencji jezuitów polskich (Skarga, Wujek), dyplomów fundacyjnych, metryk. Szczególnie wiele uwagi poświęcił Nowemu Sączowi (dzieje miasta, kościołów, sądownictwa) i dzięki licznym publikacjom z tej dziedziny został 15 II 1914 r. honorowym obywatelem tego miasta. Zmarł 22 III 1918 r. w Krakowie.

I.

1. Historia nabożeństwa do Najśw. Serca Jezusowego. Kr. 1892 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 136. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 49.

2. Arendy klasztoru starosądeckiego. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 32: 1904 s. 83-96, 173-192, 269-288, 361-384, 464-480, 547-559, 647-660, 753-768. — Toż w osob. odb. Lw. 1904 Nakł. Autora, Druk. W. Łozińskiego 8° s. 225.

3. Monografia obrazu Matki Boskiej Pocieszenia, ukoronowanego w kościele lwowskim OO. Jezuitów 28 maja 1905. Lw. 1906 Druk. Polonia 16° s. 92.

4. Święty Stanisław Kostka patron Lwowa. Lw. 1906 Druk. Winiarza 8° s. 103.

5. O wydaleniu jezuitów z Siedmiogrodu w 1588 r. *Nasze Wiad.* T. 2: 1906--1909 s. 649-651.

6. Rec.: Beati PETRI CANISII SJ Epistolae et acta. Ed. O. BRAUNSBERGER. T. 5: 1565-1567 Friburgi Br. 1910. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 110 s. 415-418.

7. Skarga i Batory. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 113 s. 149-156.

8. Z notatek o ks. Piotrze Skardze. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 115 s. 293-294.

9. Dyplom Piotra Myszkowskiego biskupa krakowskiego, oddający OO. Jezuitom kościół św. Barbary. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 402-404.

10. Kartka z przeszłości kolegium przemyskiego. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 61-68.

11. Król Jan Sobieski osobliwszym czcicielem Stanisława Kostki. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 110-111.

12. Nieznane listy generałów zakonu z XVIII w. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 150-154.

13. O relikwiach w dawnym kościele jarosławskim Tow. Jez. u św. Jana. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 395-401.

14. Sprawa toruńska w r. 1724. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 482-486.

15. Z notatek podróżnych O. Michała Ignacego Wieczorkowskiego T.J. misjonarza apostolskiego w Persji, 1715-1720. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 504-514. — Toż w osob. odb. Kr. 1912 Druk. Czasu 8° s. 14.

16. Działalność ks. Piotra Skargi T.J. na tle jego listów 1566-1610. Szkic historyczny. Kr. 1912 Druk. E.K. Koziańskiego 8° s. VIII, 138.

17. Rec.: Epistolae et acta jesuitarum Transilvaniae temporibus principum Bathory Ed. A. VERESS. T. 1. Budapest 1911. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 116 s. 105-107.

18. Listy ks. Piotra SKARGI. T.J. z lat 1566-1610. Oprac. ks. J. SYGAŃSKI. Kr. 1912 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Czasu 4° s. VIII, 330.

19. Rec.: PETRI CANISII Soc. Jesu Epistolae et acta. Ed. O. BRAUNSBERGER. T. 6: 1567-1571. Friburgi Br. 1913. *Prz. Powsz.* R. 30: 1913 t. 118 s. 121-123.

20. Rec.: B. DUHR: Geschichte der Jesuiten in den Ländern deutscher Zunge. T. 1-2. Freiburg im Br. 1907-1913. *Prz. Powsz.* R. 30: 1913 t. 118 s. 123-127.

21. Rec.: J. KURCZEWSKI: Biskupstwo wileńskie od jego założenia aż do dni obecnych... Wilno 1912. *Prz. Powsz.* R. 30: 1913 t. 118 s. 445-447.

22. Nieznany list O. Mikołaja Łęczyckiego w sprawie szkół krakowskich po polsku pisany. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913--1915 s. 364-367.

23. Ks. Ignacy Jarocki, miłośnik i wzór życia zakonnego 1742-1802. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913-1915 s. 158-165. — Toż w osob. odb. pt. Wspomnienie o ks. Ignacym Jarockim. Kr. 1913 Druk. Czasu 8° s. 11.

24. Rec.: C.G. MURR: Geschichte der Jesuiten in Portugal unter der Staatsverwaltung des Marquis von Pombal. Freiburg b. r. *Prz. Powsz.* R. 30: 1913 t. 117 s. 133-136.

25. Wujek w świetle nowo odkrytej korespondencji. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 121 s. 192-210, 336-351, t. 122 s. 48-63, 229-249. — Toż w osob. odb. pt. Jakub Wujek z Wągrówca w świetle własnej korespondencji. Kr. 1914 Druk. Czasu 8° s. VII, 75.

26. Rec.: Epistolae et acta Jesuitarum Transilvaniae temporibus principum Bathory. Ed. A. VERESS. T. 2. Budapest 1913; POSSEVIN A.: Transilvania 1584. Budapest 1913. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 123 s. 397-399.

27. Korespondencja księdza Jakuba

Wujka z Wągrówca z lat 1569-1596. Wyd. i objaśnił... *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 44: 1917 s. 295-359, R. 45: 1918 (Wyd. 1919) s. 125-160. — Toż w osob. odb. P. 1917 Druk. Dziennika Poznańskiego 8° s. 208.

28. Rec.: J. WIŚNIEWSKI: Monografie kościołów Diecezji Sandomierskiej. T. 1-7. Radom 1907-1915. *Prz. Powsz.* R. 34: 1917 t. 136 s. 519-522.

29. Z najdawniejszych dyplomów Tow. Jezusowego w Polsce. *Nasze Wiad.* T. 5: 1916-1920 s. 41-44.

II.

1. Obraz słynący łaskami i kościół OO. Jezuitów w Nowym Sączu. Kr. 1891 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 73.

2. Nowy Sącz, jego dzieje i pamiątki. Szkic historyczny na pamiątkę sześsetnej rocznicy założenia tegoż miasta, na podstawie źródeł. Nowy Sącz 1892 J.K. Jakubowski 8° k. nlb. 2, s. 86.

3. Nowy Sącz w epoce Wazów. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 27: 1899 s. 19-37, 112-118, 210-220, 297-318, 423-437, 519-531, 622-641, 707-720, 816-829, 904-924, 994-1011, 1090-1114; R. 28: 1900 s. 30-48, 130-145, 241-259, 355-373, 456-477, 578-599, 696-715, 811-828, 935-960, 1045-1073, 1150-1186, 1307-1342; R. 29: 1901 s. 412-426, 500-513, 591-607, 678-695, 750-769, 854-874, 946-989, 1048-1061. — Toż w osob. odb. pt. Historia Nowego Sącza od wstąpienia dynastii Wazów do pierwszego rozbioru. T. 1: Obraz dziejów wewnętrznych miasta. 2: Obraz urządzeń cywilnych oraz życia mieszczaństwa w epoce Wazów. Lw. 1901 Nakł. Autora, Druk. Łozińskiego 8° s. V, 242, 354. T. 3: Zabytki dziejowe miasta. Lw. 1902 Nakł. Autora, Druk. Łozińskiego 8° s. IV, 283.

4. Obraz Matki Boskiej Pocieszenia łaskami słynący w kościele OO. Jezuitów we Lwowie. Kr. 1904 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 23.

5. Analekta Sandeckie do XVI i XVII wieku. Lw. 1905 Nakł. Autora, Druk. W. Łozińskiego 8° s. 115.

6. Diariusz Jerzego Tymowskiego. *Przew. Nauk i Liter.* R. 33: 1905 s. 371-384, 465-480.

7. Indygenat Dzianottów. *Mies. Herald.* R. 2: 1909 s. 149-153.

8. Z życia domowego szlachty sandeckiej w epoce dynastii Wazów. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 37: 1909 s. 19-36, 134-148, 221-240, 319-330, 409-420, 508-518, 607-618, 692-702, 769-782, 865-874, 971-983, 1057-1075. — Toż w osob. odb. Lw. 1910. Druk. W. Łozińskiego 8° s. 182, k. nlb. 1.

9. Z dawnych metryk kościoła Mariackiego w Krakowie. *Mies. Herald.* R. 3: 1910 s. 86-88, 113-120, 145-151, 177-184, 209-212. — Toż w osob. odb. Lw. 1912 Nakł. Tow. Heraldycznego, Druk. Związkowa 4° s. 82.

10. Z notatek heraldyczno-genealogicznych. *Mies. Herald.* R. 3: 1910 s. 29-31, 50-52, 64, 82-83, 142-144, 171-172, 201-202.

11. Rec.: S. ESTREICHER: Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego. T. 1-2. Kr. 1909. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 105 s. 254-255.

12. Rec.: J. PTAŚNIK: Italia mercatoria apud Polonos saeculo XV ineunte. Romae 1910. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 109 s. 110-112.

13. Rec.: S. MUZNEROWSKI: Lubraniec. Włocławek 1910. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 110 s. 260-262.

14. Rec.: A. CHMIEL: Wawel: T. 2: Materiały archiwalne do budowy zamku. Kr. 1913. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 121 s. 115-116.

15. Rec.: K. KACZMARCZYK: Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie, 1392-1506. Kr. 1913. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 123 s. 114-116.

16. Z zapisków kolegium wileńskiego. *Nasze Wiad.* R. 4: 1913-1915 s. 150-158.

17. O. Romuald Czeżowski. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913-1915 s. 273-278.

18. O. Wilhelm Kockmann. *Nasze Wiad.* T. 2: 1912-1915 s. 371-374.

19. Rec.: S. KOZIEROWSKI: Badania nazw topograficznych dzisiejszej Archidiecezji Gnieźnieńskiej. P. 1914; S. KOZIEROWSKI: Badania nazw topograficznych dzisiejszej Archidiecezji Poznańskiej. T. 1-2. P. 1916. *Prz. Powsz.* R. 34: 1917 t. 136 s. 658-659.

20. Wyroki Ławicy Sandeckiej, 1652-1684. Lw. 1918 8° s. 49.

21. Przykłady majowe. Rkps ATJ Kr., sygn. 47; Notatki i przykłady kaznodziejskie. Tamże, sygn. 85; Enconomia Mariana.. Orationes in honorem BVM. Tamże, sygn. 134; Utwory literackie. Tamże, 367; Kazania różne. Tamże, sygn. 411, 581; De origine Cosachorum Zaporoviensium... Tamże, sygn. 867; Materiały do historii Nowego Sącza. Tamże, rkps 1228 I-II; Wrażenia wojenne w czasie najazdu rosyjskiego w Galicji. Tamże, sygn. 1690.

22. Listy: Kilkadziesiąt listów w ATJ Kr., sygn. 1231, 2486. — 7 listów do T. Wierzbowskiego z 1881-1900. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1881 t. 20, 21, 28. — 12 listów do W. Kętrzyńskiego z 1891-1912. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6225. — 4 listy do O. Balzera z 1901-1908. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7692. — Do S. Zakrzewskiego b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7349. — 18 listów do Szczęsnego Morawskiego. Wyd. H. BARYCZ: Zbiór ocalałych listów

do Szczęsnego Morawskiego z 1852-1897. *Rocz. Sąd.* T. 2: 1949 s. 344-349, 351-352, 356-357.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1189; O. Jan Sygański obywatelem honorowym Nowego Sącza. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913-1915 s. 460-461; BRZĄKALSKI J.: O. Jan Sygański T.J. *Nasze Wiad.* T. 5: 1916-1920 s. 109-111; NOWAKOWSKI S.: Śp. Jan Sygański. *Prz. Hist.* T. 22: 1919/1920 s. 273-278; BZOWSKI T.: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 84-85; Uczczenie zasług O. Jana Sygańskiego jako historiografa nowosądeckiego. *Nasze Wiad.* T. 11: 1935-1938 s. 480-482; GOLACHOWSKI K.: Ks. Jan Sygański. *Rocz. Sądec.* T. 3: 1958 s. 387; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy 1872-1972.* Kr. 1972 s. 213. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae SJ ineunte anno 1872 ...ineunte anno 1919, rkps 878 XV, 992 I (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Symanowicz (Symonowicz) Tymoteusz (XVII w.), bazylianin, polemista.

Brak bliższych danych o jego życiu. Wiadomo tylko, że brał udział w polemice, jaka wywiązała się wokół wskrzeszenia w 1620 r. przez patriarchę Teofana hierarchii prawosławnej na terenach Rzeczypospolitej. W pracy „Próba weryficatiej" opisał wydarzenia z lat 1620-1621, zbijał argumenty Smotryckiego o początkach prawosławia, zestawił prawa i przywileje narodu ruskiego oraz bronił unii.

I.

1. Próba verificatiej omylnej i dowodów swawoleństwa małosłychanego czerncow i jedynomyślnych Bractwa Wileńskiego. Chrześcijańskiem katolickiem uważaniem... W Zamościu 1621 drukował Simon Nizolius 4° k. nlb. 26. — Toż w: *Archiv Jugozapadnoj Rosiji.* Cz. 1 t. 8: 1914 s. 449-506.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 664; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8. s. 327, 353; BRÜCKNER A.: Spory o unię w dawnej literaturze. *Kwart. Hist.* R. 10: 1896 s. 578-644; GRABOWSKI T.: Ostatnie lata Melecjusza Smotryckiego. W: *Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza.* T. 1. Lw. 1916 s. 306-307; TENŻE: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922.

Bp Edward Ozorowski

Symon Franciszek Albin, krypt.: ks. Fas, (1841-1918), arcybiskup tyt., profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, historyk Kościoła, biblista.

Urodził się 13 III 1841 r. w Dubowcu k. Żytomierza. Po ukończeniu nauki w szkołach żytomierskich wstąpił w 1858 r. do miejscowego Seminarium Duchownego. Ze względu na jego niepospolite zdolności wysłano go po roku do Akademii Duchownej w Petersburgu, a stąd w 1862 r. na Wydział Teologiczny Uniwersytetu w Monachium, gdzie w 1864 r. Symon uzyskał doktorat teologii. Wyświęcony na kapłana w tymże roku, objął od razu stanowisko profesora w petersburskiej Akademii. Wykładał historię Kościoła, prawo kanoniczne, archeologię i egzegezę biblijną. W 1876 r. został kanonikiem kapituły żytomierskiej, a w roku następnym osiadł w Żytomierzu. Tu przez rok uczył w Seminarium Duchownym dogmatyki i j. greckiego.

W 1884 r. arcybp mohylewski A. K. Gintowt Dziewałtowski powołał Symona na stanowisko rektora Akademii Duchownej w Petersburgu. Aby podnieść poziom uczelni ułożył Symon nowy plan studiów, zabiegał o dobrych profesorów, założył w 1887 r. rocznik Akademii pt. Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana. Prekonizowany w 1891 r. biskupem sufraganem mohylewskim pełnił przy me-

tropolicie Sz. Kozłowskim urząd oficjała i faktycznego rządcy archidiecezji, jako że Kozłowski we wszystkim ulegał jego wpływom. W 1891 r. odbył pielgrzymkę do Ziemi Św. W 1897 r. został Symon biskupem płockim. Nie objął jednak diecezji, ponieważ za wydanie niewygodnego dla rządu carskiego polecenia księżom diecezji mińskiej w sprawie nabożeństw dodatkowych poszedł na wygnanie do Odessy. Na interwencję Rzymu zwolniono go w 1901 r. z wygnania, jednakże z klauzulą opuszczenia na zawsze granic Imperium Rosyjskiego.

Zamianowany tyt. arcybiskupem zamieszkał w Rzymie, gdzie oddawał się głównie pracy naukowej. W 1905 r. odbył na polecenie pap. Piusa X wizytację polskich kościołów w Stanach Zjednoczonych Ameryki. W 1913 r. bp krakowski A. Sapieha zaproponował Symonowi infułackie probostwo NMP w Krakowie. Tu przeżył schyłek życia i zmarł 26 V 1918 r., pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

W działalności naukowej Symona dadzą się wyróżnić dwa okresy. W Petersburgu powstały jego prace historyczne: o petersburskiej Akademii Duchownej, o wileńskim Seminarium Głównym, o wileńskim Wydziale Teologicznym, o kolegiacie, seminarium i szkołach w Ołyce. W Rzymie opracował przekłady biblijne. Miał zamiar przełożyć całe Pismo św., modernizując tekst Wujka i zaopatrując je w nowe objaśnienia, zdążył wszakże wydać tylko Pięcioksiąg, Psałterz i Listy św. Pawła.

I.

1. X. Tomasz Jerzy Ejtwid Dobszewicz. *Prz. Pol.* R. 17: 1882 t. 2 s. 161-167. — Toż jako przedmowa do: X. Tomasz DOBSZEWICZ: Wspomnienia z czasów, które przeżyłem. Kr. 1883.

2. Wyd.: X. Tomasz DOBSZEWICZ: Wspomnienia z czasów, które przeżyłem. Kr. 1883 Druk. „Czasu" 8° s. 216 jako osob. odb. z *Prz. Pol.* R. 17: 1882/83 t. 2-4.

3. Academiae Ecclesiasticae Romano-Catholicae Petropolitanae origo et fata. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno Domini* 1885. Petropoli 1855 s. 13-35.

4. De Seminario Principali Vilnensi. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno academico 1887/88.* Petropoli 1887 s. 11-55.

5. De catholica Facultate Theologica in Universitate Litterarum olim Vilnensi. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno academico 1888/89.* Petropoli 1888 s. 15-108.

6. De ecclesiis, collegiata, seminario clericorum scholisque academicis quondam Olycensibus. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno academico 1891/92.* Petropoli 1892 s. 23-189.

7. Supplementa ad historicam narrationem de collegiata Olycensi. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno acad. 1892/93* s. 11--47.

8. Z życia i korespondencji ks. Hołowińskiego. W: *Księga zbiorowa „Charitas".* Petersburg 1894 s. 50-58.

9. Przekł.: Hymny kościelne. Wybrał i przełożył z łacińskiego... W. 1902 Nakł. Przegl. Katol., Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 191, XV.

10. Przekł.: Psałterzyk dla użytku modlących się. Z Psałterza Dawidowego wybrał i z hebrajskiego przełożył... Rzym 1906 Druk. OO. Salwatorianów 16° s. XVI, 216. — Toż pod zm. tyt. i rozsz.: Psałterz Dawidowy dla użytku wiernych z Wulgaty na nowo przełożył... z dodaniem kilku pieśni biblijnych i niektórych modlitw powszechnie używanych. Kr. 1917 Nakł. ks. K. Nikla, Druk. „Głosu Narodu" 8° s. XXXII, 304.

11. O nowe wydanie Biblii w przekładzie polskim. *Mies. Kośc.* (*Unitas*). R. 1: 1909 t. 2 s. 1-7.

12. Przekł.: Biblia to jest Księgi święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie polskim x. Jakuba Wujka z tekstem łacińskim Wulgaty. Przekład pol. popr. i nowym koment. opatrzył... Mikołów-W. 1909 Nakł. Karola Miarki 4° s. nlb. 8, 432. (Obejmuje tylko Pięcioksiąg). — Toż pod zm. tyt.: Pięcioksiąg Mojżeszowy. W nowym przekładzie polskim z tekstem łacińskim Wulgaty. Przekład pol. oprac. i koment. opatrzył... W. 1912 Nakł. i Druk. „Polaka Katolika" 4° s. nlb. 4, 489, IV, nlb. 3.

13. Przekł.: Z listu św. Pawła do Żydów. (Fragm.). *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 123 s. 11-24.

14. Przekł.: Listy św. Pawła Apostoła. Przełożył... 1. Tekst. Kr. 1915 Nakł. ks. K. Nikla, Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 225. (T. 2: Komentarz nie ukazał się). — Toż Na nowo rozłożył, wstępy i objaśnienia napisał x. Jan KORZONKIEWICZ. Kr. 1928 Druk. „Głosu Narodu" 16° s. XLVI s. nlb. 2, 267, nlb. 5.

15. Psałterz Dawidowy. *Prz. Powsz.* R. 33: 1916 t. 129 s. 102-117, 201-210.

16. Przekł.: Cud Jozuego. Hipoteza egzegetyczna. (Fragm. przekładu). *Prz. Powsz.* R. 33: 1916 t. 130 s. 31-36.

17. Przekł.: Z Księgi mądrości. (Fragm. przekładu). *Prz. Powsz.* R. 33: 1916 t. 130 s. 169-171.

18. Przekł.: Z Księgi psalmów. Psalm 68. *Prz. Powsz.* R. 33: 1916 t. 131 s. 221--223.

19. Przekł.: List św. Pawła Apostoła do Rzymian. Przełożył i objaśnił... Kr. 1917 Nakł. ks. K. Nikla, Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 84.

20. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. Michała Nowodworskiego).

21. Przekł.: Księga sędziów; Listy Apostolskie. Rkpsy Arch. Kapituły w Krak. w teczkach arcybpa F. A. Symona.

22. Dziennik doprowadzony do 1917 r. Kilkanaście rękopiśmiennych tomików w Arch. Kapituły w Krak. w teczkach arcybpa F.A. Symona.

II.

1. Oratio in conclusione anni academici 1885/86 die 15 mensis Junii a Magnifico Rectore habita. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno acad. 1886/87.* Petropoli 1886 s. 10-20.

2. Regulae pro alumnis Academiae a... digestae atque p. m. Alexandro Casimiro Gintowt archiepiscopo metropolitano Mohiloviensi an. 1886 approbatae. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno acad. 1891/92.* Petropoli 1891 s. 11-22.

3. I Polacci emigranti negli Stati Uniti d'America loro condizione religiosa a bisogni spirituali. Roma 1906. — Toż w j. pol.: Memoriał... podany Ojcu św. Piusowi X o stosunkach kościelnych katolików Polaków w Ameryce. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 8 s. 71-73; nr 9 s. 81-82. — Toż pod zm. tyt. i z dodaniem drugiego memoriału: Polacy osiedleni w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Ich położenie religijne oraz ich potrzeby duchowe. Dwa memoriały złożone Jego Świątobliwości Piusowi X papieżowi przez... *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 34 s. 517-518; nr 35 s. 531--532; nr 36 s. 547-548; nr 38 s. 579-580; nr 39 s. 595-596; nr 42 s. 644-645.

4. Ku czci Najśw. Marii Panny Niepokalanie Poczętej. (Wiersz). *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 49 s. 481.

5. Język rosyjski w Kościele Katolickim. *Rola.* R. 25: 1907 nr 3 s. 39.

6. Listy: Do Redakcji *Dziennika Kijowskiego* z 5 XI 1913. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 46 s. 730-731. — Do Redakcji dziennika *Reichspost. Prz. Powsz.* R. 34: 1918 t. 138 s. 1*-3*. — Do T. Wierzbowskiego z 1890. Rkps Bibl. PAN Ks., sygn. 1881 t. 11 k. 68.

III.

Nowy rektor Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Petersburgu. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 19 s. 309-310; Ks. rektor F.A. Symon. *Bies. Liter.* R. 8: 1888 t. 17 s. 399; J. Eks. ks. Franciszek Albin Symon biskup tytularny zenopolitański. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 15 s. 226-227; Biskupi nasi uwięzieni lub wygnani od roku 1769. Kr. 1903 s. 71-80; Ks. arcybiskup Symon proboszczem kościoła NMP w Krakowie. *Rola.* R. 30: 1912 nr 31 s. 489; Mianowanie arcybiskupa Symona. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 35 s. 559; Na nowym posterunku. *Bies. Liter.* R. 36: 1912 t. 72 nr 35 s. 173; Nowy archiprezbiter krakowskiego kościoła NMP. *Bies. Liter.* R. 37: 1913 t. 74 nr 35 s. 174-175; B[ARTYNOWSKI] M.: Symon Franciszek Albin. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 365-366; A[UGUSTAJTYS] F.: Symon Franciszek Albin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 193-294; Śp. ks. arcybiskup Symon. *Aten. Kapł.* R. 9/10: 1917/18 t. 14 s. 144-147; Śp. x. arcybiskup Symon. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 s. 273; Wspomnienie o śp. arcybiskupie Franciszku Albinie Symonie. *Gaz. Świąt.* R. 38: 1918 nr 1952 s. 1-2; WASILEWSKI J.: Arcybiskupi i administratorowie Archidiecezji Mohylewskiej. Pińsk [1931] s. 124-128; GODLEWSKI M.: Z dziejów Rzymsko-Katolickiej Akademii Petersburskiej. *Mies. Katech. i Wychow.* R. 27: 1938 s. 63-65; SMEREKA W.: Zarys bibliograficzny ważniejszych wydań Biblii ks. Wujka (1593-1950). *Ruch Biblij.* R. 3: 1950 s. 86; ŁACH J.: Ks. arcybiskup F.A. Symon jako biblista. *Ruch Biblij.* R. 11: 1958 s. 23-37; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 292, 293, 298; TENŻE: Listy do bpa Franciszka Albina Symona. W: *Studia i materiały.* (Instytut Studiów Kościelnych). Rzym 1972 s. 251-289; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 43-44, 55-56.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Symplicjan Paweł z Przasnysza (Prasneus) († 1646), penitencjasz pułtuski, autor dzieł ascetycznych.

Pochodził z Przasnysza. Przez jakiś czas przebywał w Krakowie. Osiadł następnie w Pułtusku — zapewne przy kolegiacie — w charakterze spowiednika. Pozostawił kilka pism ascetycznych. Zmarł w 1646 r. w Pułtusku.

I.

1. Szafarnia obroków duchownych. W Krakowie [ok. 1590]. (Wydanie bliżej nie znane). — Toż. W Krakowie 1602 w Druk. Piotrkowczyka 8° s. 720. — Toż. W Krakowie 1605 u Wdowy Jakuba Siebeneychera 8° s. 959, s. nlb. 9. — Toż. W Krakowie 1610. — Toż pt. Nowa szafarnia obroków duchownych, w której dusza zamordowana... mile będzie w Panu posilona... W Krakowie 1614. — Toż. W Krakowie 1622 w Druk. Dziedziców Jakuba Siebeneychera 8° s. nlb. 8, s. 742, 8. — Toż. W Krakowie 1634 w Druk. Marcina Filipowskiego 8° s. 803. — Toż fragm. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 38, s. 478-482, 488-515.

2. Manelle duchowne, albo porządek żywota chrześcijańskiego, w którym się zamykają co najkosztowniejsze stroje duchowne dla doskonałości życia pobożnego wszystkim stanom a osobliwie gospodarzom czeladnym bardzo potrzebne... Przydane są do tego rozmyślania o śmierci... W Krakowie 1601 w Druk. Jakuba Sybeneychera 4° k. nlb. 3, k. 69.

3. Perła droga, to jest żywot chrześcijański duchowny każdemu zbawienia wiecznego szukającemu potrzebny... napisany. W Krakowie 1611 u Dziedziców Jakuba Siebeneychera 8° k. 87, 88-244, nlb. 3.

4. Środki wielce zbawienne, których kto szczerze zażywać będzie, ten żywota pobożnego i świątobliwego, a potem w niebie wiekuistego dostąpi. Wilno 1645 w Druk. Akademickiej S.J. 12° s. 500.

II.

1. Wizerunek człowieka umierającego... napisany. W Krakowie 1629 w Druk. Antoniego Wosińskiego 8°. Wiersz. Wydanie dziś już niedostępne. — Toż w: Nauka dobrego i szczęśliwego umierania... W Krakowie 1675 u Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° s. 105-144. — Toż. W Wilnie 1695 w Druk. Akad. S.J. 4° s. 83-119.

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 445; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 7 s. 212; T. 9 s. 214; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Symplicjan Paweł. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 465; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 467.

Bp Edward Ozorowski

Synakiewicz Feliks († po 1792), reformat, polemista, tłumacz.

Pochodził z województwa chełmińskiego. Bliższych danych odnośnie daty i miejsca urodzenia, rodziców oraz wykształcenia brak. W 1753 r. wstąpił do zakonu reformatów Prowincji Pruskiej. Śluby zakonne złożył 31 VIII 1754 r. Studia ukończył w seminarium swojej prowincji. Święcenia kapłańskie otrzymał ok. 1760 r. Uczył teologii w różnych klasztorach m. in. w Toruniu-Podgórzu (1770 r.) oraz we Włocławku (1778-1779, 1789-1790). Jednocześnie pełnił obowiązki egzaminatora spowiedników oraz prefekta studiów i kaznodziei katedry włocławskiej. Od 1784-1785 był prefektem studium filozoficznego w Węgrowie. Począwszy od 1786 r. podpisywał się na książkach przez siebie wydawanych jako teolog króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Sprawował także urząd gwardiana klasztoru we Włocławku (1780-1781), w Brodnicy (1782-1783), w Pułtusku (1786) i w Gdańsku-Stolcenbergu (1787). Wchodził również w skład zarządu prowincji jako definitor (1783-1786) oraz kustosz czyli zastępca prowincjała (1789-1792). W tym okresie pracował w komisji, której zadaniem była ostateczna redakcja ustawodawstwa partykularnego prowincji, tzw. statutów. Dal-

sze losy Synakiewicza po 1792 r. oraz data i miejsce śmierci są nieznane.

I.

1. Oktawa świętego Franciszka czyli odpis na świętokradzką satyrę przeciwko temu świętemu rzuconą w roku 1784... Warszawa 1785 8° s. 106, k. nlb. 1. „Oktawa" jest polemiką z anonimowo ogłoszonym wierszem „W dzień świętego Franciszka", którego autorstwo przypisano Stanisławowi TREMBECKIEMU. (Por. L. BERNACKI: Nieznane wiersze Stanisława Trembeckiego. W: *Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera.* T. 1. Lw. 1925 s. 39-52; S. TREMBECKI: Pisma wszystkie. Wydanie krytyczne J. KOTTA. W. 1953 s. 161-162). Kwestionuje natomiast autorstwo Trembeckiego E. RABOWICZ (Stanisław Trembecki w świetle nowych źródeł. Wr. 1965 s. 91); *Nowy Korbut* (T. 6 cz. 1 s. 349).

2. Przekł.: Uwagi zbawienne kaznodziejom, nauczycielom ducha i każdemu do doskonałości chrześcijańskiej dążącemu pożyteczne... w Warszawie 1786 w Druk. Nadwornej J.K.M. i Prześw. Kom. Edukacji Narod. 16° s. 187.

3. Statuta Fratrum Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Reformatorum Provinciae Marinae in Prussia sub titulo Assumptae in Coelos Beatissimae Virginis Mariae... 1791 typis mandata. B. m. 1791 4° s. 170, k. nlb. 7.

II.

1. Obraz pana ziemskiego i niebieskiego... w panu Michale Prus Słubickim chorążym bydgoskim... kazaniem pogrzebowym... pokazany... w Gdańsku 1770 w Druk. Jana Emanuela Fryderyka Millera 2° k. nlb. 4, s. 32.

2. Oda na dzień imienin W.P. Szczepana Trembickiego d. 26 grudnia w 1780 r. B. m. 1780 4°.

3. Mowy dwie do Najjaśniejszego Stanisława Augusta króla polskiego... roku 1784 dnia 27 sierpnia i dnia 1 grudnia miane. [Warszawa 1784] 8° k. nlb. 4.

4. Oda do Jaśnie W.P. Kickiej Łucji złożona w dzień imienin 13. 12. 1784. B. m. 1784 4°.

5. Kazania na niedziele całego roku w katedrze włocławskiej przez... w roku 1779 miane. T. 1-3. W Warszawie 1785-1790 w Druk. J.K. Mci i Rzeczypospolitej uprzywilejowanej Gröllowskiej 8° t. 1 s. 16, 310, k. nlb. 7; T. 2 s. 366, k. nlb. 9; T. 3 s. 296, k. nlb. 8. — 3 kazania z tegoż przedr. w: *Bibl. Kazn.* T. 1: 1877 s. 185-195, 235-240; T. 3: 1880 s. 801-806.

6. Kazania na święta uroczyste w katedrze włocławskiej przez... roku 1779 miane. W Warszawie [1779] w Druk. Nadwornej J.K.Mci i Prześw. Kom. Eduk. Narod. 8° k. nlb. 23, s. 349, s. nlb. 3. — Toż. Edycja druga. W Warszawie 1793 k. nlb. 1, s. 349. — 3 kazania z tegoż przedr. w: *Bibl. Kazn.* T. 1: 1877 s. 169-175, 253-258; T. 7: 1887 s. 473-480.

7. Carmen Carolo de Hohenzollern Episcopo Culmensi Anno 1786 oblatum. B. m. 1786 4°.

8. Kazanie w dzień ś. Stanisława biskupa i męczennika w kościele kolegiackim pułtuskim... Warszawa 1786 8°.

9. Nowenna czyli nabożeństwo dziecięciowtorkowe na honor św. Antoniego z Padwy. Warszawa 1786 4°.

10. Wiersz do W.P. Szymona Kickiego w dzień jego imienin r. 1786. B. m. 1786 4°.

11. Ecloga super reditum ex Ukraina ad sedem regum... Stanislai Augusti regis Poloniarum... mense Julio anno 1787... B. m. 1787 k. nlb. 10.

12. Hołd attencji w dzień 29 września imienin... Michała Poniatowskiego arcyb. gnieźn. Korony Polskiej i W. Ks. Litew. Prymasa... od Prow. Pruskiej ks. Reformatów przez... r. 1787 złożony. B. m. 1787 4° k. 4.

13. Kazanie na pochowanie kości w kościele pirańskim Diecezji Kujawskiej 18 paźdz. 1787 miane przez... Warszawa 1887 w Druk. Nadw. J.K.M. i Kom. Eduk. Narod. 4° s. 38, k. 2.

14. Wdzięczność W.P. Ign. Trembickiemu w dzień godn. imienin dnia 26 i 31 VII r. 1787. B. m. 1787 4°.

15. Najjaśniejszego Stanisława Augusta króla polskiego... Rozmowa Muzy i Janusa w dzień nowego roku przez... 1788. B. m. 1788 4° k. 4.

16. Powinszowanie imienin i krzesła w senacie... Adamowi Naruszewiczowi biskupowi smoleńskiemu... przez... roku 1788 dnia 24 grudnia złożone. B. m. 1788 4° k. nlb. 4.

17. Kazanie na pogrzebie... Ignacego... Kościelskiego, kasztelana bydgoskiego... W Warszawie 1792 w Druk. Uprzywilejowanej P. Zawadzkiego 4° s. 34.

18. Najjaśniejszemu Stanisławowi Augustowi królowi polskiemu... Prowincja Pruska ks. Reformatów hołd składa i życzenia w dzień nowego roku 1792. B. m. 1792 4° k. nlb. 6.

III.

STAGRACZYŃSKI J. w: *Bibl. Kazn.* T.

1: 1877 s. 169; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2: Kaznodzieje polscy. Kr. 1896 s. 306; JOUGAN A.: Ks. Prymas Woronicz. Cz. 2. Lw. 1908 s. 81; SROKA A. B.: Prawo i życie polskich reformatów. Kr. 1975 s. 49-51; WYSZOMIRSKI K.: Z przeszłości Węgrowa. (Maszynopis w Arch. Paraf. w Węgrowie). — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Tabula generalis patrum et fratrum sacerdotum et clericorum professorum Provinciae Maioris Poloniae et simul Prussiae. S.P.N. Francisci Reformatorum, s. 13; Liber actorum in conventu Vladislaviensi (1760-1860), s. 121, 129, 154, 156; Protocolla Conventus Vladislaviensis (1783-1856), s. 7, 17, 35, 85, 93, 110; — Arch. Secretum Vaticanum. Arch. Nuntiaturae Varsaviensis nr 127. — Wiadomości z dzieł Synakiewicza.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Syruć (Siruć, Bernard od św. Jacka, Bernardus a S. Hyacintho) Bernard Ludwik Marcin Szymon h. Doliwa, krypt.: X. B.M.S.S.P., (1731-1784), pijar, profesor Szkoły Głównej w Wilnie, tłumacz dzieł ascetycznych.

Urodził się w 1731 r. w okolicy Grodna jako syn Józefa, podstarościego żmudzkiego, i Barbary z Zabiełłów. Wstąpił do zakonu pijarów, przybierając imię Bernarda od św. Jacka. W latach 1753-1756 studiował w Rzymie. Wracając do kraju, zatrzymał się w Wiedniu, gdzie w Akademii Terezjańskiej przez rok wykładał matematykę. Uczył następnie łaciny i matematyki w kolegium pijarskim w Wilnie. Z prezenty swego stryja Szymona Syrucia, kasztelana witebskiego, otrzymał probostwo w Poniemuniu k. Wilna. Doktorat filozofii uzyskał w Akademii Wileńskiej. W latach 1781-1784 wykładał prawo rzymskie i Pismo św. w Kolegium Moralnym Szkoły Głównej Litewskiej. Zmarł w 1784 r. w Wilnie.

I.

1. Przekł.: L.A. CARACCIOLI: Religia poczciwego człowieka... po francusku napisana... na polski język wytłumaczona przez... W Wilnie 1769 w Druk. XX. Scholarum Piarum 8° s. 252, nlb. 2.

2. Przekł.: O naśladowaniu Najświętszej Panny Marii, przekład z łacińskiego... Wilno b. r. [1775] 12°. Druk. bliżej nie znany.

3. Przekł.: J. LAVAL: Dzień zakonny, albo sposób bogobojnego wszystkich godzin w zakonie trawienia przepisany we francuskim języku przez... przetłumaczony przez... Wilno 1777 u Pijarów 12° s. 210.

II.

1. Propositiones ex analysi infiniorum selectas publice demonstrat... Romae 1755 ex Typogr. Joannis Zempiel 4° s. 23.

2. Wyd.: Collectanea e probatis Latinae linguae scriptoribus ad usum scholasticae iuventutis. Pars prima pro infima et media classe Grammatices. Vilnae 1761 apud PP. Scholarum Piarum 8°. — Toż. Editio secunda. Vilnae 1773 apud PP. Scholarum Piarum 8°. — Toż. Editio tertia... Vilnae 1775 apud PP. Scholarum Piarum 8° s. 86, 194.

3. Przekł.: D. ARNAY: Zwyczaje starożytnych Rzymian tak w sprawowaniu rzeczypospolitej jako też w potocznych sprawach i w obrządkach bałwochwalskich używane. W Wilnie 1762 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. 4, s. 99, k. 2. — Toż. W Wilnie 1772 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 4, s. 108, k. nlb. 2. — Toż. W Lwowie 1774 w Druk. Schlichtynowskiej 8° s. 147, 1. — Toż. W Lwowie 1779 w Druk. Schlichtynowskiej 8° s. 147, 5.

4. Przekł.: P.J. SOLIGNAC: Historia polska napisana w języku francuskim przez... Tom pierwszy. W Wilnie 1763 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 21, s. 292. — Toż... Tom drugi. W Wilnie 1763 8° k. 1, s. 378, k. 1. — Toż... Tom trzeci. W Wilnie 1767 k. 1, s. 375; — Toż... Tom czwarty. W Wilnie 1766 k. 1, s. 408. — Toż... Tom piąty. W Wilnie 1767 k. 1, s. 442.

5. Arytmetyka prostacka czyli nowy sposób czynienia rachunków, którego nieumiejących czytać nawet łatwo nauczyć można... Wilno 1767 w Druk. XX. Pijarów 8° s. 31. — Toż. W Wilnie 1771 w Druk. SS. Scholarum Piarum 8° s. 31. — Toż. W Wilnie 1777 w Druk. XX. Scholarum Piarum 8° s. 31.

6. Nauka dobrego pisania w języku polskim z niektórymi przestrogami co do

mówienia dla tych, którzy się w szkołach nie uczyli... W Wilnie 1769 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. 4, s. 32.

7. Przekł.: M.F. QUINTILIANUS: Wyborniejsze mowy sądowe z łacińskiego języka wytłumaczone przez... Książka pierwsza. W Wilnie 1769 w Druk. Scholarum Piarum 8° s. 324. — Toż... Książka druga. W Wilnie 1771 8° s. 330.

8. Przekł.: J. CASA: Stary Galateusz czyli powszechne przestrogi obyczajności z dawnego łacińskiego egzemplarza wytłumaczone przez... W Wilnie 1772 w Druk. XX. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 4, s. 90, 1. — Toż. Wilno 1777 8°. — Toż. pt. Nowy Galateusz. Warszawa 1793.

9. Przekł.: J. ROUSSET de MISSY: Historia państwa rosyjskiego napisana językiem ojczystym przez... wytłumaczona po polsku przez... Przydatek do historii rosyjskiej, czyli polityczne tego kraju opisanie przez... T. 1-5. W Wilnie 1781 w Druk. XX. Scholarum Piarum 8° t. 1 s. 14, 379; T. 2 s. 419, k. 2; T. 3 s. 472, k. 4; T. 4 s. 465, k. 7; T. 5 s. 364, k. 2.

10. List do króla Stanisława Augusta z ok. 1780 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 689.

III.

Nowy Korbut. T. 6/1 s. 254-256, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 667; ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2, s. 561.

Bp Edward Ozorowski

Szabel Józef Tomasz (1735-1805), kanonik krakowski, profesor Szkoły Głównej Koronnej, tłumacz.

Urodził się w 1735 r. w Częstochowie jako syn mieszczanina Jana. W 1750 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1755 r. otrzymał bakalaureat, a w 1758 r. doktorat filozofii i wtedy zdaje się przyjął święcenia kapłańskie. Zaraz rozpoczął uczyć w szkołach parafialnych Bożego Ciała i św. Jakuba na Kazimierzu oraz krótko w konwencie kanoników regularnych laterańskich. W latach 1762-1767 wykładał matematykę, retorykę i poetykę w Szkołach Nowodworskich. W 1763 r. otrzymał tytuł i uprawnienia geometry przysięgłego. W 1765 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1774 r. do Większego. W latach 1770-1773 kierował kolonią akademicką w Chełmnie. Od 1778-1782 r. był prefektem zreformowanych Szkół Nowodworskich (Kolegium Nowodworskiego). Ok. 1775 r. uzyskał prałaturę kantora w kolegiacie nowosądeckiej i archidiakona w krakowskiej kolegiacie św. Anny.

Zaprzyjaźniony z H. Kołłątajem otrzymał po uzyskaniu w 1780 r. doktoratu teologii katedrę dogmatyki w Szkole Głównej Koronnej, na której pozostawał do 1790 r. Równocześnie w latach 1785-1790 był prezesem Kolegium Moralnego. Pełniąc w 1789/90 r. zastępczo obowiązki rektora Szkoły Głównej, został nim w 1790 r. Urząd ten sprawował do 1797 r., ściśle współpracując w kierowaniu Szkołą z Janem Śniadeckim. W 1792 r. wszedł do krakowskiej kapituły katedralnej, w 1793 został prowizorem Bractwa Męki Pańskiej przy kościele franciszkanów i w 1802 r. prowizorem domu obłąkanych. Zmarł w Krakowie 8 VII 1805 r.

I.

1. Dissertatio politica de natura et adiunctis belli... per... pro loco obtinendo in Majori Univ. Cracoviensis Collegio publicae disputationi... anno Domini 1774 die 5 mensis Februarii exposita. [Cracoviae 1774] Typis Collegii Majoris Univ. Cracoviensis 4° k. 18. Uwzględnił aspekt moralny zagadnienia.

2. Przekł.: J. OLECHOWSKI: Documenta ad causas decimales in Polonia. Opus impressum Cracoviae in lingua vernacula 1779 nunc vero in Latina luci publicae datum. Cracoviae 1798 Typis Universitatis 8° k. 4, s. 94. Przekł. z j. pol. na łac.

3. [Programy wykładów dogmatyki z lat 1786/87, 1787/88, 1788/89]. Wyd. M. CHAMCÓWNA: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodo-

wej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja 1777-1786. Wr. 1957 s. 354-357.

II.

1. Kalendarz polski i ruski, w którym święta roczne i biegi niebieskie, aspekty, wybory, czas siania, szczepienia, krwie puszczania, lekarstw zażywania, wschód i zachód słońca etc. należytym porządkiem położone i opisane na rok Pański 1761... przez... W Krakowie 1761 w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° nlb. 11. — Toż... na rok Pański 1762 4° k. 11. — Toż... na rok Pański 1763. W Krakowie [1763] w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. 9. — Toż... na rok Pański 1764. W Krakowie [1764] w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 10. — Toż... na rok Pański 1765. W Krakowie [1765] w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. nlb. 10. — Toż... na rok Pański 1766. W Krakowie 1766 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 10. — Toż... na rok Pański 1767. W Krakowie [1767] w Druk. Seminarium Biskupiego Akademickiego 4° k. 7.

2. Proportio sapientiae virtutum et meritorum sacrae laureae theologicae accomodata in... Dominis Mathaeo Bujdecki..., Joanne Cantio Laskiewicz... dum... Sacrae Theologiae doctores ritu solemni renuntiarentur... Cracoviae [1762] Typis Collegii Majoris 2° k. 12.

3. Dissertatio astronomico-physica de natura et affectionibus luminarium per... pro loco obtinendo in Minori Univ. Cracoviensis Collegio publicae disputationi... anno Domini 1765 die 2 mensis Octobris exposita. Cracoviae [1765] Typis Universitatis 4° k. nlb. 12.

4. Lenimentum doloris luctuosum circa obitum... Adalberti Joannis Cantii Biegaczewicz Sacrae Theologiae doctoris et professoris eiusdemque Facultatis decani... ex vitutibus et rectegestis eiusdem viri... desumptum... Cracoviae 1767 Typis Academicis Collegii Majoris 2° k. nlb. 8.

5. De diligentia et assiduitate oratio academica... dum primas in Artibus Liberalibus et Philosophia laureas VI Venerabilibus Dominis Candidatis ritu solemni conferret anno Domini 1776 die 29 Martii habita. [Cracoviae 1776] Typis Collegii Majoris Univ. Cracoviensis 4° k. nlb. 8.

6. Kazanie. W: Pamiątka wprowadzenia przecudownego obrazu na Jasną Górę w Częstochowie. Częstochowa 1784 k. 15 nn.

7. Ordynacja sądów rektorskich Szkoły Głównej Koronnej. [Kraków] 1790 2° k. nlb. 2.

8. Elementa philosophiae Aristotelico-Thomisticae authore M. Josepho Thoma Szabel... ad usum discipulorum collecta a me vero Vincentio Szaster eiusdem auditore scripta Cracoviae 1774. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2698 k. 1-113.

9. List do Jana Śniadeckiego z 1793. Rkps Bibl. Jag., sygn . 3131. — Do J. Januszewicza b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 4639 III t. 2.

III.

PUTANOWICZ J.A.: Actus doctoratus in Sacra Theologia... Josephi Szabel... et Francisci Kolendowicz... per... Anno Domini 1780... expeditus. B. m. 1780; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów T. 4 s. 100; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Szabel Józef Tomasz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 513; ŁOPACIŃSKI H.: Szabel Józef Tomasz. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 448; R[YSTE]R [J].: Szabel Józef Tomasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 348; SMOLEŃSKI W.: Pisma historyczne. T. 2. Kr. 1901 s. 82; GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J., s. 7, 8, 11, 63, 66; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w latach 1777-1786. Wr. 1957 s. 94 i passim; TAŻ: Szkoła Główna Koronna w latach 1786-1795. Wr. 1959 s. 18 i passim; TAŻ: Epoka wielkiej reformy. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 27, 34-35, 46, 52, 61; DIANNI J.: Studium matematyki na Uniwersytecie Jagiellońskim do połowy XIX w. Kr. 1963 s. 103 i passim; MROZOWSKA K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1795-1850. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 71; OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 319; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 667-668. — KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 50 i passim; Statuta nec non liber promotionum, s. 411, 414, 429; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 95.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szafarzyński (Szafranius) Jakub (1552-1601), jezuita, tłumacz.

Urodził się w Kcyni w Wielkopolsce w 1552 r. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił 20 V 1574 r. Po dwuletnim nowicjacie w Braniewie uzupełnił swoje wykształcenie humanistyczne w Seminarium Peda-

gogicznym w Wilnie. Następnie był nauczycielem w klasach gramatyki, syntaksy i poetyki w Pułtusku, Wilnie i w Braniewie. W latach 1580-1583 odbył studia filozoficzne w Akademii Wileńskiej, po czym, zanim rozpoczął studia teologiczne, został wyświęcony na kapłana w Poznaniu (1583). Tu przez 2 lata wykładał retorykę. Studia teologiczne podobnie jak filozoficzne odbył w Akademii Wileńskiej (1585-1589). Po ukończeniu studiów Szafarzyński pełnił obowiązki kaznodziei w kościołach jezuickich w Krakowie — najpierw w kościele św. Barbary, a później w kościele św. Szczepana. W tym czasie przetłumaczył piękną polszczyzną żywot św. Ignacego Loyoli, napisany przez P. Ribadeneirę, dołączając do tłumaczenia krótkie dzieje poszczególnych domów jezuickich w Polsce.

W 1593 r. Szafarzyński został przeniesiony do Lublina na stanowisko dyrektora szkoły, ale już w następnym roku mianowano go rektorem kolegium lubelskiego (5 VII 1594 r.). Kolegium to należało do najtrudniejszych placówek w Polsce (budowa kościoła, długi, procesy o zachowanie fundacji). Zasługą Szafarzyńskiego było wyprowadzenie kolegium z gnębiących je trudności, ale przykre lata rektoratu (1594-1598) spowodowały głęboką depresję psychiczną, która trwała do śmierci. Zmarł w Krakowie 27 VIII 1601 r.

I.

1. Przekł.. P. RIBADENEIRA: Żywota Ignacego Loiole Societatis Jesu przodka i fundatora. Kraków 1593 Druk. Jak. Sybeneichera 4° k. nlb. 5, k. 193, k. nlb. 2. W księgach czwartych zawarł historię fundacji kolegiów jezuickich w Polsce (k. 132-144).

II.

1. Autobiografia. Rkps ARSJ, sygn. G. 2: Vocationes ad Societatem Jesu, f. 148. Wyd. J. WARSZAWSKI w: Unicus universae Societatis Jesu vocationum liber autobiographicus Poloniae Provinciae proprius. Romae 1966 s. 226.

2. Listy: 2 listy do generała zakonu z 1595. Rkps ARSJ: Germ. 174 f. 85-86, 152-153.

III.

MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy. T. 2. Kr. 1858 s. 451; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 394; BACKER A,. SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1740-1741; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 164; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 30; TENŻE: Jezuici. T. 1 s. 710, 769; Szafarzyński Jakub. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 455; Szafarzyński Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 349; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Lubl. 1949 s. 90, 99; NATOŃSKI B.: Geneza i budowa katedry lubelskiej (kościoła pojezuickiego). *Nasza Przeszł.* T. 27: 1967 s. 110-112; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 91-92. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1. Kr. 1881 s. 177, 270. *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 2. Kr. 1886 s. 18-19. *Script. Rer. Pol.* T. 10; Unicus universae Societatis Jesu vocationum liber autobiographicus Poloniae Provinciae proprius. Cura J. WARSZAWSKI editus. Romae 1966 s. 68, 76, 226, 365. — ARSJ: Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1606), Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1601), Germ. 175-177 (korespondencja różnych osób, m. in. o Szafarzyńskim).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Szaniawski Antoni, krypt.: Ks. A.Sz., (1856-1909), szambelan papieski, patrolog, biblista, wydawca.

Urodził się w Suchodołach k. Krasnegostawu w rodzinie ziemiańskiej z ojca Dionizego Władysława i matki Anastazji Żukowskiej. Początkowo uczył się w domu, następnie w gimnazjum w Chełmie, które ukończył w 1875 r. z odznaczeniem. W latach 1876-1882 studiował

nauki matematyczno-przyrodnicze na Uniw. Warszawskim i w 1882 r. objął posadę w Obserwatorium Astronomicznym. W 1883 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Warszawie, po ukończeniu którego przyjął w 1886 r. święcenia kapłańskie.

W Archidiecezji Szaniawski nie zajmował wysokich posad. Po krótko trwającym wikariacie w Babicach był kapelanem arcybpa W. Popiela, w latach 1889-1893 pracował w konsystorzu jako registrator, potem archiwista, od 1891-1899 r. był wikariuszem parafii Narodzenia NMP (w latach 1891-1893 łącznie z pracą w konsystorzu), w 1899 r. przyjął posadę katechety w warszawskich szkołach prywatnych. Od 1900-1909 r. nie posiadał żadnego kościelnego zajęcia, dopiero w 1909 r. na krótko przed śmiercią jest notowany jako wikariusz parafii WW. Świętych w Warszawie.

Głównym terenem pracy Szaniawskiego były badania naukowe i działalność wydawnicza. W 1889 r. przejął po ks. M. Nowodworskim wydawnictwo tygodnika „Przegląd Katolicki", choć jako redaktor i wydawca począł występować dopiero od 1895 r., a w 1902 r. założył i przez 5 lat wydawał na wysokim poziomie „Kwartalnik Teologiczny". W pracy naukowej interesowały go źródła patrystyczne i zagadnienia biblijne, toteż z tych dziedzin głównie ogłaszał rozprawy. Gromadził też źródła do dziejów Kościoła w Polsce i w 1905 r. począł je ogłaszać. Za działalność naukową i wydawniczą otrzymał w 1904 r. godność szambelana papieskiego i hon. kanonika warszawskiego. Oddawał się też pracy społecznej. Doprowadził do założenia „Związku Katolickiego" w Królestwie Polskim i założył dla ludu tygodnik „Chłop Polski".

Z powodu rozwijającej się u Szaniawskiego choroby psychicznej upadł w 1907 r. redagowany przezeń „Kwartalnik Teologiczny" i została zmanierowana końcowa jego działalność pisarska. Zmarł na manię prześladowczą 5 XII 1909 r. w zakładzie leczniczym w Nowym Mieście n. Pilicą i tam został pogrzebany.

I.

1. Wspomnienie o śp. ks. Antonim Sikorskim. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 46 s. 729-730.

2 .Wyd.: Didache ton dodeka Apostolon. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1/2 s. LXXVI-CIV; nr 3/4 s. CXXVIII-CXLVIII; R. 3: 1903 z. 1/2 s. XCVII-CXI. Tekst grecki i łaciński w 2 kolumnach.

3. Przekł.: Kanones ekklesiastikoi ton hagion Apostolon. Kanony kościelne świętych Apostołów. Tekst grecki z przekładem łacińskim i polskim. W. b. r. 8° s. 17.

4. Księga praw najstarsza w świecie. Kodeks Hammurabiego króla Babilonu (około r. 2250 przed Chr. P.). *Kwart. Teol.* R. 2: 1902 z. 1/2 s. CXII-CXXVIII; z. 4 s. 165-192; R. 3: 1904 z. 1/2 s. 236-245; z. 3/4 s. 259-272; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 112--132; z. 3/4 s. 199-205; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 175-192; z. 3/4 s. 304-309; R. 6: 1907 z. 1/4 s. 413-423. Praca niedokończona.

5. Najnowsze odkrycia w teorii budowy psalmów. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. 118-176; z. 4 s. 48-113; R. 3: 1904 z. 1/2 s. 225-235; z. 3/4 s. 241-252; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 205-248; z. 3/4 s. 176-198; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 218-237; z. 2/4 s. 310--323; R. 6: 1907 nr 1/4 s. 395-412. Praca niedokończona.

6. Tak zwany „Całun" turyński nie jest prawdziwym całunem Zbawiciela Pana. (Z powodu wzięcia przez „Wiek" w obronę kupców handlujących obrazami nieprawdziwych relikwii). *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 16 s. 241-245; nr 17 s. 263-264; nr 18 s. 279-280; nr 20 s. 312-314; nr 24 s. 374-377.

7. Przekł.: Pisma świętego Jana od Krzyża z oryginału hiszpańskiego przełożył... *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 z. 1/2 s. 246-256; z. 3/4 s. 253-258; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 168-185; z. 3/4 s. 165-175; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 206-217.

8. Słownik biblijny wedle najnowszych

wzorów francuskich, angielskich i niemieckich. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 z. 3/4 s. 264-272; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 249-256; z. 3/4 s. 206-220; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 238--243; R. 6: 1907 z. 1/4 s. 424-432. Dzieło niedokończone.

9. Z mego archiwum. *Kwart. Teol.* R. 4: 1905 z. 3/4 s. 154-164

10. Stosunek cesarza Aleksandra I-go do katolicyzmu. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 26 s. 385-386; nr 27 s. 406-407; nr 28 s. 420-421; nr 29 s. 440; nr 30 s. 452-454; nr 31 s. 470-472; nr 32 s. 484-485; nr 33 s. 500-501.

11. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

12. Red. i wyd.: *Przegląd Katolicki.* R. 33: 1895 nr 3 — R. 47: 1909 nr 40.

13. Red.: *Kwartalnik Teologiczny.* R. 1: 1902 — 6: 1907.

II.

1. Wizyta arcypasterska w dekanacie łęczyckim. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 23 s. 360-363; nr 24 s. 377-378; nr 25 s. 396--398; nr 26 s. 408-411; nr 27 s. 426-429; nr 28 s. 437-442; nr 29 s. 456-458.

2. Objaśnienie do rysunków w Pismach św. Teresy. W. 1901. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

3. Przekł.: LEON XIII pap.: Encyklika... o demokracji chrześcijańskiej z 18 I 1901 r. (Inc.: Graves de communi). Przekł.... *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 19 s. 289-291; nr 20 s. 305-307; nr 21 s. 321-323; nr 22 s. 337-339; nr 23 s. 353-356. — Toż w osob. odb. W. 1901 Przegl. Katol. 8° s. 32.

4. Przekł.: LEON XIII pap.: List apostolski z 19 III 1902 r. (Inc.: Pervenuti all'anno vigesimo quinto del Nostro ministero apostolico). *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1/2 s. I-XVIII. — Toż. *Prz. Katol* R. 40: 1902 nr 20 s. 305-307; nr 21 s. 321--323; nr 22 s. 337-341; nr 23 s. 353-355; nr 24 s. 369-371; nr 25 s. 385-387; nr 26 s. 401-404; nr 27 s. 417-419; nr 28 s. 433--436.

5. Przekł.: LEON XIII pap.: Encyklika o Najśw. Sakramencie z 4 X 1903 r. (Inc.: Mirae caritatis). *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 2 s. 17-19; nr 3 s. 33-36; nr 4 s. 49-51; nr 5 s. 65-67; nr 6 s. 80-83; nr 7 s. 97-99; nr 8 s. 113-115; nr 10 s. 145--147; nr 11 s. 161-163; nr 49 s. 769-774; nr 50 s. 785-791.

6. Jubileuszka ku czci Niepokalanie Poczętej N. Marii Panny. Na czas jubileuszu nadanego przez... Piusa X papieża w r. 1904 w ciągu 3 miesięcy między 21 lutego a 8 grudnia r. b. Ułożył... W. 1904 Przegl. Katol. 16° s. 96.

7. Przekł.: PIUS X pap.: List okólny z 2 II 1904 r. (Inc.: Ad diem laetissimum). *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 15 s. 225-227; nr 16 s. 241-244; nr 17 s. 257-260; nr 18 s. 273-276; nr 19 s. 289-291; nr 20 s. 305--308.

8. Przekł.: PIUS X pap.: List okólny z 12 III 1904 r. (Inc.: Jucunda sane accidit recordatio). *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 26 s. 401-403; nr 27 s. 417-419; nr 28 s. 433--435; nr 29 s. 449-451; nr 30 s. 465-467; nr 31 s. 481-483; nr 32 s. 497-499; nr 33 s. 513-514; nr 34 s. 530-531.

9. Kilka najpilniejszych potrzeb religijnych katolików rzymskich w Królestwie Polskim. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 17 s. 253-254.

10. Pilna potrzeba. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 20 s. 297-298.

11. Nie żadne stronnictwo, ale potężny obóz narodowo-katolicki. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 51/52 s. 792-795.

12. Wieczna ciemność i wieczna cisza grobu w całej przyrodzie. Wstęp do filozofii przyrody. *Kwart. Teol.* R. 6: 1907 z 1/4 s. 274-284.

13. Wezwanie do połączenia Kościołów Wschodniego i Zachodniego. (Z powodu listu otwartego Adama hr. Orłowskiego do soboru rosyjskiego). *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 3 s. 33-35.

14. Kilka słów wyjaśnienia dla dziennika „Rossija", a zarazem i dla pana Kojałowicza. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 37 s. 577-581.

15. Z powodu wiadomości potwarczej. *Rola.* R. 26: 1908 nr 11 s. 167-168.

16. „Furor endecicus". *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 8 s. 121-125; nr 10 s. 152-154; nr 11 s. 173; nr 12 s. 188-189; nr 13 s. 201-203; nr 14 s. 218-220; nr 15 s. 231--233.

17. Notatki z prasy periodycznej. Protokół „Głosu Warszawskiego". *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 16 s. 254.

18. Dzieje rasy lechickiej w czasach przed-Chrystusowych. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 33 s. 519-522; nr 34 s. 537-540; nr 35 s. 554-555; nr 36 s. 568-569; nr 37 s. 585-586; nr 38 s. 605-607; nr 39 s. 619--621; nr 40 s. 636-638; nr 41 s. 652- 655; nr 42 s. 665-669; nr 43 s. 683-687; nr 44 s. 696-700; nr 45 s. 715-719; nr 46 s. 731--734; nr 47 s. 745-748; nr 48 s. 763-766; nr 49 s. 778-780; nr 50 s. 796-798; nr 52 s. 828-832.

19. Nowy sposób nauczania mowy i pisma. W. 1909 8° s. 70.

III.

Ks. Antoni Szaniawski. *Wiara* — *Prz. Katol.* R. 1: 1909 nr 5 s. 819-820; Śp. x. Antoni Szaniawski. *Gaz. Kośc.* R. 18: 1910 nr 1 s. 10; Śp. ksiądz prałat Antoni

Szaniawski. *Mies. Past. Płoc.* R. 4: 1909 nr 12 s. 351; Śp. ks. prałat Antoni Szaniawski. *Rola.* R. 27: 1909 nr 50 s. 782; F[AJĘCKI] A.: Szaniawski Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 355-356. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1887-1910.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szaniawski Franciszek Ksawery (1768-1830), członek zgrom. księży komunistów, potem prałat kapituły warszawskiej, profesor Uniw. Warszawskiego, kanonista.

Urodził się 1 XII 1768 r. w Wiązownicy k. Jarosławia, gdzie jego ojciec Józef, wiceregent łukowski, był może dzierżawcą lub rządcą folwarku Czartoryskich. Matka Zofia pochodziła z Podczaskich. Szaniawski uczył się w Kielcach i tam wstąpił w 1784 r. do Seminarium Duchownego i niebawem do prowadzącego Seminarium zgromadzenia księży komunistów. Po 2 latach (1788) skierowano go na studia do Akademii Krakowskiej. Święcenia kapłańskie przyjął ok. 1792 r. Przez 3 lata był nauczycielem w szkołach publicznych, przez 2 wykładał w kieleckim Seminarium Duchownym i przez 4 pełnił funkcje wikariusza przy kolegiacie kieleckiej, nagrodzony w 1802 r. hon. kanonią kielecką. Ok. 1801 r. przyjął obowiązki domowego nauczyciela u Feliksa Łubieńskiego, otrzymując pod opiekę 7-miu jego synów (jeden z nich Tadeusz został później sufraganem włocławskim). Z prezenty Łubieńskiego otrzymał w 1803 r. probostwo w Wiskitkach, z którego przeniósł się w 1807 r. na probostwo w Grodzisku; zrzekł się go w 1820 r. W 1809 r. uzyskał kanonię w kapitule warszawskiej i został powołany na członka warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Gdy po utworzeniu w 1807 r. Księstwa Warszawskiego Feliks Łubieński został ministrem sprawiedliwości, wprowadził Szaniawskiego jako sekretarza do swego ministerstwa i zlecił mu przekład na j. polski francuskiej edycji Kodeksu Napoleona. Z utworzeniem w 1808 r. w Warszawie Szkoły Prawa, m. in. także z inicjatywy Szaniawskiego, został jej profesorem. Na stanowisko profesora (prawa cywilnego, handlowego i kanonicznego) powołano Szaniawskiego również do utworzonego w Królestwie Kongresowym Uniwersytetu. Prowadził też w tej uczelni w latach 1823-1826 wykłady religii, a w Seminarium Duchownym św. Jana prawo kanoniczne. W 1816 r. został członkiem Dyrekcji Edukacji i w tymże roku doktoryzował się z prawa na Uniw. Jagiellońskim i został członkiem krakowskiego Towarzystwa Naukowego, a w Warszawie członkiem Towarzystwa Dobroczynności. W 1818 r. począł Szaniawski pełnić obowiązki surogata w konsystorzu warszawskim. Arcybp S. Hołowczyc zamianował go w 1820 r. oficjałem generalnym oraz posunął go w kapitule na prałaturę kustosza. W Warszawie zdobył Szaniawski dużą popularność nie tylko jako dobry kaznodzieja, ale także przez prowadzoną akcję charytatywną i niesioną duchowieństwu pomoc duszpasterską. Od 16 VI 1827 - 18 I 1828 r. rządził jako wikariusz kapitulny archidiecezją warszawską. Zmarł 15 VIII 1830 r. i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim. W testamencie nieduży majątek przeznaczył dla ubogich, a bibliotekę zapisał Uniwersytetowi.

Naukowa działalność Szaniawskiego obracała się wokół interpretacji Kodeksu Napoleona, prawa handlowego i historii prawa w Polsce.

I.

1. Rec.: A. CAPELLI: Manuale iuris canonici quod in usum auditorum quinquaginta tabulis synopticis delineavit et brevibus notis illustravit... Vilnae 1819. *Pam. Warsz.* T. 16: 1820 s. 129-132.

2. Rys życia X. Franciszka Czaykowskiego. Czytamy na posiedzeniu publicznym Towarzystwa Król. Warszaw. Przyjaciół Nauk dnia 30 kwietnia 1821 przez... *Rocz. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 15: 1822 s. 78-86.

3. O Pawle Piaseckim mianowicie o dziele jego „Praxis episcopalis". Posiedzenie publ. Król. Warszaw. Uniwersytetu... 1823. Warszawa 1823 s. 3-10.

4. O Mikołaju Zalaszowskim. Posiedzenie publ. Król. Warszaw. Uniwersytetu... 1824. W. 1823 s. 5-13.

5. O Mikołaju Trąbie. Posiedzenie publ. Król. Warszaw. Uniwersytetu... 1826. W. 1826 s. 3-10.

6. Historyczny wywód, jakim sposobem Sobór Trydencki przyjętym był w Polsce. *Themis Polska.* R. 7: 1830 s. 351-370. — Toż w osob. odb. W. 1830 8° s. 20.

7. Krótki rys życia x. Antoniego Dąbrowskiego przez.. *Rocz. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 21: 1830 s. 106-112.

II.

1. Kazania na nabożeństwie rozważania męki Jezusa Chrystusa w czasie postu mówione w kościele katedralnym warszawskim. W. 1806 8° s. 104, k. 4.

2. Organizacja notariuszów i szkół prawa z dodatku do Kodeksu Cywilnego francuskiego. W. 1807 Druk. XX. Pijarów 8° s. 42. — Toż. W. b. r. w Druk. Rządowej 8° s. 38.

3. Przekł.: Kodeks Cywilny francuski. Cz. 1-3. W. 1807-1808 w Druk. XX Pijarów 8° cz. 1 s. 144; Cz. 2 k. 2, s. 47; Cz. 3 s. 224, 159, nlb. 11. — Toż. Wyd. 2. W. 1808 Druk. Wiktora Dąbrowskiego 8° k. 1, s. 116; Cz. 2 s. 45; Cz. 3 s. 414, nlb. 20. — Toż. Wyd. 3. W. 1810 Druk. XX Pijarów 8° s. 580, nlb. 18. — Toż. Wyd. 4. W. 1811 Druk. XX. Pijarów 8° s. 580, 16. — Toż. Wyd. 5. W. 1813 w Druk. Rządowej 4° k. 1, s. 568, VII. — Toż. Wyd. 6. W. 1829 (na okładce 1830) w Druk. Rządowej 16° s. 664, XXIV. Z tekstem franc i objaśnieniami łacińskimi.

4. O usposobieniach potrzebnych do uczenia się prawa. Rzecz czytana przy otwarciu Szkoły Prawa w Warszawie dnia 14 października 1808 r. B. m. r. [W. 1808 Druk. XX. Pijarów] 8° s. 14.

5. Uwagi o hipotece przez... Łowicz 1809 8° s. 40.

6. Wyd.: Codex Napoleonis libri tres. W. 1809 Nakł. Ksawerego Szaniawskiego 8° s. 462, k. 8.

7. O rządzeniu i radzeniu przez... W. 1810 Druk. XX. Pijarów 8° s. 23.

8. O urzędnikach. Rzecz czytana na pierwszym posiedzeniu biegu nauk w Szkole Prawa zaczętego d. 2 października 1809 r. przez... W. 1810 Druk. XX. Pijarów 8° s. 14.

9. O prawach handlowych. Rzecz czytana na posiedzeniu Szkoły Prawa 1 października 1810. W. 1810 12° k. nlb. 10.

10. Jak przepisy Kodeksu Napoleona o rozwodach rozumianymi być mają. Rzecz czytana na publicznym posiedzeniu Szkoły Prawa dnia 27 marca 1811 przez... W. 1811 8° s. 20.

11. Pamiątka Bartłomieja Szuleckiego przez... czytana w miesiącu listopadzie roku 1807. *Rocz. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 7: 1811 s. 152-165.

12. Pamiątka Krzysztofa Wilhelma Chlebowskiego [czytana] roku 1808 w maju przez... *Rocz. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 7: 1811 s. 339-349.

13. Przemowa z powodu poświęcenia chorągwi wojskowych napisana 3 listopada roku 1815. B. m. r. 4° k. 2.

14. O przyczynach wielu uprzedzeń i sarkań przeciwko prawnictwu. *Pam. Warsz.* R. 1: 1815 s. 1-11.

15. O Żydach. *Pam. Warsz.* R. 1: 1815 s. 438-441.

16. O Szkole Prawa i administracyjnych nauk w Warszawie. Rzecz czytana na publicznym posiedzeniu tejże Szkoły 2 października r. 1815. *Pam. Warsz.* R. 1: 1815 t. 3 s. 406-412.

17. Rys życia Karola Kortuma czytany na publicznym posiedzeniu 30 kwietnia roku 1810. *Rocz. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 9: 1816 s. 4-17.

18. Wiadomości początkowe o nauce prawa przez... W. 1817 Druk. JCK Mości Rządowej 8° s. 304, XXII.

19. Mowy na pogrzebie i obchodzie żałobnym śp. hr. Tomasza Ostrowskiego. W. 1817 4° s. 19. Mowy SZANIAWSKIEGO, Aleksandra LINOWSKIEGO i J. U. NIEMCEWICZA.

20. Prośba przyszłych żon mieszkańców Polski do prawodawców w Królestwie Polskim. *Pam. Warsz.* R. 4: 1818 t. 12 s. 109-113.

21. Przypisek do Uwag o hipotece. *Pam. Warsz.* R. 5: 1819 t. 15 s. 479-481.

22. Przemowa na pogrzebie śp. JW. Franciszka Skarbek Malczewskiego arcybiskupa warszawskiego prymasa senatora Królestwa Polskiego... mówiona w kościele metropolitalnym św. Jana w Warszawie dnia 22 kwietnia r. 1819 przez... B. m. r. [1819] 8° s. 15.

23. Statyka prawa czyli nauka porównywań w prawie przez... W. 1819 w Druk. JCK Mości Rządowej 8° s. 90, 5.

24. O Andrzeju Fryczu Modrzewskim pisarzu dzieła w XVI wieku wydanego:

O poprawie Rzeczypospolitej. Posiedzenie publ. Król. Warszawskiego Uniwersytetu 1819. W. 1819.

25. Kazania przez... T. 1-3. W. 1819-1820 w Druk. Rządowej 8° t. 1 s. 396, 3; t. 2 s. 392, 4; t. 3 s. 404, 3.

26. Uwagi o zabezpieczeniu i uskutecznianiu odpowiedzialności na dłużnikach dla wierzycieli przez... W. 1820 w Druk. JCK. Mości Rządowej 8° s. 40.

27. Pytania prawnicze. *Pam. Warsz.* R. 6: 1820 t. 16 s. 257-261.

28. Rec.: Postrzeżenie względem dzieła, które wyszło z druku pod napisem: Principia juris Romani auctore Wenceslao Alexandro MACIEJOWSKI prof. Varsoviae 1820. *Pam. Warsz.* R. 6: 1820 t. 18 s. 531-557.

29. Kazanie przy zaczęciu sejmu głównego Królestwa Polskiego dnia 13 września 1820 roku mówione przez... W. 1820 8° k. 8.

30. Która nauka najpotrzebniejsza byłaby dla ludzi myślących. *Pam. Warsz.* R. 7: 1821 t. 19 s. 72-79.

31. Sześć kazań z Ewangelii mówionych w metropolitalnym kościele warszawskim w czwartki postu 1822 przez... W. 1822 Druk. Jego Ces.-Król. Mości Rządowej 8° s. 111.

32. Kazanie na uroczystość św. Józefa Kalasantego miane w kościele warszawskim XX. Pijarów przez... W. 1822 Druk. XX. Pijarów 8° k. 8.

33. Rys. życia śp. Marcellego Bacciarelego przez... Posiedzenie publ. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk w dniu 25 listopada 1882. *Pam. Warsz.* R. 8: 1822 t. 3 s. 417-427. — Toż w: *Rocz. Tow. Kr. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 16: 1823 s. 222-232.

34. Mowa na pogrzebie śp. Szczepana Hołowczyca arcybiskupa warszawskiego prymasa i senatora Królestwa Polskiego w metropolitalnym kościele świętego Jana w Warszawie 30 sierpnia 1823 przez... W. 1823 w Druk. JCK. Mości Rządowej 8° s. 16.

35. Mowa na żałobnym nabożeństwie za śp. Piusa Papieża VII w metropolitalnym kościele św. Jana w Warszawie 3 października 1823 przez... [W. 1823] w Druk. JCK. Mości Rządowej 8° s. 35. Wyd. razem z mową na pogrzebie Hołowczyca.

36. Mowa na pogrzebie śp. Ignacego Czyżewskiego biskupa augustowskiego senatora Królestwa Polskiego w metropolitalnym kościele świętego Jana w Warszawie 15 grudnia 1823 przez... W. 1824 w Druk. JCK. Mości Rządowej 8° s. 15.

37. Kazanie na święto Józefa Kalasantego miane w kościele warszawskim XX. Pijarów przez... 1826. [W. 1826] 8° s. 14.

38. Kazania na nabożeństwach Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu mówione przez... Wr. 1827 u Wilhelma Bogumiła Korna 8° s. IV, 228.

39. Kazania na zaczęcie i zakończenie nabożeństwa jubileuszowego przez... W. 1827 Druk. Józefa Węckiego 8° s. 40.

40. Rozbiór dzieła pod tytułem: Upominek pogrobowy śp. Kazimierza Pliszki Podlasianina. Rzecz o sukcesji czyli uwagi nad prawem przyrodzonym do spadku. W. 1828 Druk. Gałęzowskiego 8° s. 155, tab.1 1. Istnieje przypuszczenie, że napisał to J. WĘGRZECKI.

41. Rys życia Klemensa Urmowskiego czytany na publicznym posiedzeniu Uniwersytetu Warszawskiego... dnia 15 lipca 1828 roku. [W. 1828] s. 5-12.

III.

[Śp. ks. Franciszek Xawery Szaniawski]. *Rozmaitości.* R. 1830 nr 37 s. 296; WÓJCICKI K. W.: Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. T. 2. W. 1856 s. 11-12; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Szaniawski Franciszek Ksawery. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 549-550; KRAUSHAR A.: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk. Kr. 1901-1 t. 1 s. 107, 318; T. 2 s. 84, 111, 226, 261; T. 3 s. 233; T. 4 s. 91; T. 5 s. 324; T. 7 s. 394; T. 8 s. 95; ŁOPACIŃSKI H.: Szaniawski Franciszek Ksawery. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 467-470; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 2 s. 103-106, 186, 203-204, 208, 214, 217, 222, 224-225, 230-231, 245, 252, 258, 275, 279, 280, 284, 289-290, 373, 380, 381; N[IEDZIELSKI] J.: Szaniawski Franciszek Ksawery. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 356-357; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 357; PETRANI A.: Nauka prawa kan., 156, 27-229; SKIEŁCZYŃSKI Z.: Ks. Franciszek Ksawery Szaniawski oficjał generalny, prałat scholastyk kapituły warszawskiej. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 64: 1974 nr 2/3 s. 69-71; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów... W: *Księga jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach.* P. 1977 s. 450.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szaniawski Felicjan Konstanty h. Junosza (1668-1732), biskup włocławski, potem krakowski, pastoralista.

Syn Piotra i Katarzyny z Chomskich urodził się 24 XI 1668 r. w po-

wiecie oszmiańskim. Studia odbywał w Akademii Krakowskiej i uzyskał tam później, w 1702 r., doktorat obojga praw. Pracował w kancelarii koronnej i posiadał kościelne godności: kanonika wileńskiego, scholastyka warmińskiego, kanonika warszawskiego. Był także opatem komendataryjnym wąchockim. Wiernie służył królowi Augustowi II, szczególnie jako referendarz litewski. W obronie króla przyczynił się do zawarcia w 1704 r. konfederacji sandomierskiej, umiejętnie też przeprowadził rokowania z opozycją, zorganizowaną w konfederację tarnogrodzką. W zamian za to obdarzył go król nominacją na biskupstwo kujawskie w 1705 r.; konfirmację papieską uzyskał 25 VI 1706 r.

Posunięty na biskupstwo krakowskie, otrzymał papieską prowizję 3 VII 1720 r. Hojny i zapobiegliwy, zasłużył się szczególnie w dziedzinie kształcenia i wychowania duchowieństwa, zakładał nowe seminaria, uposażał dawne, tak że zwiększył trzykrotnie liczbę miejsc dla kleryków. Jako biskup kujawski uposażył 3 katedry teologii w kolegium jezuickim w Altszotland pod Gdańskiem i otworzył tam seminarium dla swoich kleryków. Seminarium włocławskie powierzył misjonarzom św. Wincentego. W Łukowie ufundował konwikt dla 10 ubogich uczniów z rodziny Szaniawskich, którzy uczęszczali do tamtejszego kolegium pijarskiego. W listach pasterskich kładł nacisk na godne życie i apostolską gorliwość kapłanów. Jeden z tych listów, opublikowany w 1720 r., zastąpił uchwały dawnych synodów diecezjalnych i stał się rzeczywistym podręcznikiem pastoralnej. W 1726 r. założył Seminarium Duchowne w Kielcach i powierzył jego prowadzenie księżom komunistom. Niedługo przed śmiercią ufundował podobne w Krakowie na Stradomiu, powierzając jego kierownictwo misjonarzom św. Wincentego. Szaniawski należał do wybitniejszych biskupów polskich na początku XVIII w. Zmarł w Krakowie w lipcu 1732 r.

I.

1. Epistola Pastoralis... Ex Mandato Ejusdem Anno Domini 1720 Cracoviae Typis Francisci Cezary 4° k. 28. Compendium teologii pastoralnej.

2. Idea vitae sacerdotalis ad usum Cleri Dioecesani. Cracoviae 1721 Typis Fr. Cezary 4°. Prawdopodobnie druk jest identyczny do poz. 1, lecz pod zmienionym tytułem. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

II.

1. Prognostyk szczęśliwego w długoletnim pożyciu lata z pogodnej kwitnących affektów wiosny na weselnym akcie Jaśnie Wielmoznego Iegomosci Pana Stephana Mikołaja na Ratnie i Ruszczy Branickiego stolnika koronnego... z jaśnie Sapieżanką wojewodzianką wilenską... z domowych Jeże klejnotow konstellacji od Akademiej Wilenskiej Societatis Jezu wydany. a przez I.P. Konstantego Feliciana Szeniewskiego (sic!) ofiarowany. (Druk nieznany). — Toż w j. łac.: Gryphus cum Sagitta inter concursus maximorum Poloniae et Lithuaniae siderum... a Collegio et Alma Universitate Vilnensi Societatis Jesu per M.D. Constantinum Felicianum Szeniawski (sic!) praesentatus anno Domini 1687. B. m. r. 2° k. nlb. 12.

2. Epistola pastoralis... anno 1709. B. m. r. 2° k. 1.

3. [Epistola pastoralis die 28 Junii A. 1712]. Inc.: Constantinus Felicianus de Szaniawy Szaniawski Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Vladislaviensis et Pomeraniae... B. m. r. 4° k. 2.

4. [Epistola pastoralis]. Datum Kielciis die 10 Januarii anno Domini 1725. B. m. r. 2° plakat. Na końcu: Edictum contra dissidentes.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 230-234; ESTREICHER S. T. 30 s. 207-210; B[ARTYNOWSKI] M.: Szaniawski Konstanty Felicjan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 355; KURCZEWSKI J.: Bis-

kupstwo wileńskie. Wil. 1912 s. 95; Księga pamiątkowa trzechsetlecia Księży Misjonarzy 1625 — 17 IV — 1925. Kr. 1925 s. 70, 96, 100, 105, 174, 201, 263; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* R. 1: 1954 s. 563; PETRANI A.: Nauka prawa kon., s. 16, 17, 21, 41, 44, 49; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 340.

Ks. Marian Banaszak

Szantyr Ursyn Stanisław, krypt. Stnsłw s Zantyr, (1764- po 1846), jezuita, po sekularyzacji prałat mohylewski, potem miński, historyk Kościoła.

Urodził się w 1764 r. w Horsplu k. Połocka jako syn Jana sędziego ziemskiego i Felicji Hłaskówny. W późniejszych latach ułożył genealogię swego rodu, wywodząc go naiwnie od rzymskich książąt Ursynów, z których jeden miał poprzez Czechy przybyć do Polski, oraz tracąc wiele czasu i pieniędzy dla uzyskania w Heroldii tytułu hrabiowskiego. Początkowe nauki przeszedł w domu rodzinnym, następnie uczył się w kolegium jezuickim w Połocku. W 1779 r. wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. Jako kleryk uczył humaniorów w Orszy, Połocku i Dynaburgu. Będąc jeszcze studentem teologii, opuścił w 1783 r. zakon pod wpływem wiadomości, że bawiący w Rosji legat papieski J. A. Archetti nie uznaje zakonu skasowanego przez papieża. Zostawszy księdzem świeckim, pracował początkowo w szkolnictwie. W 1805 r. uzyskał na Uniw. Wileńskim doktorat teologii i obojga praw. Zaliczono go także w poczet honorowych członków Uniwersytetu.

Prawdopodobnie dzięki poparciu wpływowego bardzo eksjezuity J. Benisławskiego, od 1784 r. sufragana mohylewskiego, został Szantyr kanonikiem smoleńskim, sekretarzem i asesorem konsystorza mohylewskiego, a za tymczasowych rządów Archidiecezją Benisławskiego (w okresie usunięcia arcybja S. Siestrzeńcewicza) kanonikiem, później prepozytem mohylewskim i asesorem petersburskiego Kolegium Duchownego. Miał poza tym probostwo w Milejczycach i altarię w Homlu. Wszystko to mu odebrał w 1806 r. Siestrzeńcewicz w odwecie za opozycję przeciw jego projektowi urządzenia spraw Kościoła w Rosji w duchu febroniańskim. W 1815 r. przeniósł się Szantyr do Diecezji Mińskiej, gdzie był biskupem również eksjezuita J. Dederko. Otrzymał tu prałaturę w miejscowej kapitule oraz probostwo w Słucku. Po śmierci Dederki (w 1829 r. na wygnaniu) czynił Szantyr starania, acz bezskutecznie o biskupstwo mińskie. Był kawalerem orderów św. Stanisława i św. Anny. Zmarł po 1846 r.

Na zajmowanych stanowiskach świecił Szantyr bardzo przykładnym życiem. Rozwijał szeroką działalność społeczną. Dzięki jego materialnej pomocy powstały szkoły parafialne w Milejczycach, Kopylu, Pińsku i w Słucku. Założył i wspomagał wydatnie Towarzystwo Dobroczynności w Słucku. Utrzymywał kontakt z pracującym na Syberii kapucynem Elizeuszem z Uściługa i pośredniczył w posyłaniu zesłańcom Polakom zapomóg od ich rodzin z kraju. Do końca życia pozostał przyjacielem jezuitów. Po usunięciu zakonu w 1816 r. z Petersburga za propagowanie katolicyzmu wśród prawosławnych radził generałowi Towarzystwa Brzozowskiemu wydalić z zakonu winnych tej akcji, aby ocalić Towarzystwo przed dalszą katastrofą.

Szantyr stał się znany szeroko dzięki ogłoszonemu, choć anonimowo, dziełu o Kościele Katolickim w Rosji, w którym — oburzony na

arcybpa S. Siestrzeńcewicza za utratę beneficjów i spowodowanie kasaty Jezuitów w Imperium Rosyjskim w 1820 r. — przedstawił go w zbyt czarnych kolorach.

I.

1. O szpitalach bonifratelów i rochitów w Mińsku. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 256-293, 899-924.

2. Dodatek do wiadomości statystycznej o Archidiecezji Mohilewskiej rzymsko-katolickiej. Spis prałatów i kanoników zeszłych w Panu od erekcji kapituły mohilewskiej aż dotąd. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [5]: 1824 t. 4 s. 48-80.

3. Wiadomości do dziejów Kościoła i religii katolickiej panowaniu rossyjskiemu podległych. Cz. 1-2. P. 1843 Walenty Stefański 8°. Cz. 1: Zbiór wiadomości o Kościele i religii katolickiej w cesarstwie rosyjskim a szczególniej w prowincjach od Polski przyłączonych aż do końca panowania cesarza Aleksandra I i początków panowania Mikołaja I zebrany z pism urzędowych, dokumentów i własnego widzenia, k. nlb. 2, s. 4, 405; Cz. 2: Alokucja Grzegorza XVI Haerentem diu z 22 VII 1842 i Espositione (zbiór dokumentów papieskich), s. nlb. 2, 303, VI. — Fragm. z cz. 1 pt. Ojciec Elizeusz kapucyn. Wyjątek z rękopisu Historii kościelnej x. prałata Szantyra wyd. x. J.H. w: *Athenaeum.* R. 1841 t. 6 s. 274-276.

4. Pamiątki mego życia i w niem zdarzeń różnych z pamięci spisany... przeze mnie r. 1846 napisany. Ogłosił, przeplatając własnym opowiadaniem E. HELENIUSZ [IWANOWSKI] w: Pamiątki polskie z różnych czasów. T. 2. Kr. 1882 s. 81-121. Są to fragmenty pamiętnika Szantyra. Sam Pamiętnik pozostaje w rkpsie w Bibl. Ossol., sygn. 6330 II.

II.

1. Kazanie na pogrzebie JW. Anny z Łuskinów Chrapowickiej brygadierowej wojsk rosyjskich w kościele jezuitów witebskich. Połock 1802 Druk. Soc. Jesu 4°.

2. Kazanie w dzień odkrycia guberni mohylewskiej i wyboru urzędników łaskawie dozwolonych od Najjaśn. Monarchy Aleksandra I... miane w mohilewskiej archikatedrze d. 9 decembra 1801 przez... Połock 1802 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° s. 20.

3. Wyd.: Nabożeństwo do Najsłodszego Serca Jezusowego wraz z bractwem wprowadzone w kościołach horsplańskim r. 1799 i milejczyckim r. 1764 a 1810 odnowione. Przedr. z małymi dodatkami. W. 1813 16° s. 142. Wyd. 1 nie udało się odnaleźć.

4. Wywód genealogiczny Szantyrów. *Kur. Litew.* R. 1817 nr 15. — Przedr. w: *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [5]: 1824 t. 4 s. 298-299.

5. Przykład dobroczynnego poświęcenia się dla oświecenia pospolitego ludu w powiecie słuckim guberni mińskiej. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 1: 1820 kol. 377-378.

6. Pomnik X. Piotrowi Skardze przez Dobroczynność dźwigniony. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 1: 1820 kol. 402-404.

7. Fundusz Rozalii Siewrukówny na edukację jednej dziewczyny u sióstr mariawitek w Słucku. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 473-475.

8. Mowa JKsiędza Leona Sierakowskiego proboszcza swojatyckiego miana przy założeniu murowanego szitala. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 477-480. Streszczenie mowy i opis uroczystości.

9. Upowszechnienie wakcyny przez x. Boryczewskiego i niektóre damy. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 522-526. Informacja o filantropijnym leczeniu ospy przez popa Boryczewskiego.

10. Fundusze pobożne i dobroczynne śp. doktora Płocińskiego. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 526-527.

11. Przekł.: O więzieniach i szpitalach w Hamburgu. Wyjątek z ruskiego *Invalida.* R. 1821 nr 51. Tłum. z j. rosyj. *Dzieje Dobrocz. Kraj i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 611-613.

12. Mowa... w czasie procesji Bożego Ciała przybyłej do kaplicy Domu Miłosierdzia. *Dzieje Dobrocz. Kraj i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 687-690.

13. Upowszechnienie machin do młócenia zboża w powiecie słuckim. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 1092-1095.

14. Wspomnienie o szkółkach szadowskich [w Szadowie] na Żmudzi. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 2: 1821 kol. 2093-2096.

15. Mowa... przy otwarciu Komitetu Opiekuńczego w Słucku. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 3: 1822 kol. 416-422.

16. Mowa [podczas posiedzenia słuckiego Towarzystwa Opiekuńczego 5 VIII 1823]. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [4]: 1823 t. 3 s. 140-144.

17. Fundusz aprobowany od rady Im-

peratorskiego Człekolubnego Towarzystwa. (Ułożony przez Szantyra z akt fundacji dobroczynnej). *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. [5]: 1824 t. 4 s. 298-306.

18. List do Twardowskiego z 1823. (Obrona towarzystw chrześcijańskich uczniów szkoły słuckiej). Druk: J. LIPSKI: Archiwum Kuratorii Wileńskiej X. Ad. Czartoryskiego. Kr. 1926 s. 68.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Szantyr Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 556; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 522; T. 3 s. 623; KRASIŃSKI A.S.: Wspomnienia. Kr. 1900 s. 50-51; ZAŁĘSKI S.: Jezuici w Polsce porozbiorowej. Cz. 1: 1772-1820. Kr. 1907 s. 131, 200, 433, 483; KURCZEWSKI J.: Biskupstwo wileńskie. Wil. 1912 s. 279, 280, 313; ŁĘTOWSKI A.: Z dziejów Kościoła na Mińszczyźnie. *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 7 s. 416; Ł[OPACIŃSKI] H.: Szantyr Stanisław. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 472; Szantyr Stanisław. W: *Podr. Enc. kośc.* T. 37/38 s. 357; ŻYWCZYŃSKI M.: Z badań i literatury o Kościele Katolickim w Rosji i Królestwie Polskim w wieku XIX. *Nova Pol. Sacra.* R. 3: 1939 s. 101-102.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szapiel (Szapiell) Jan (1663-1720), jezuita, polemista.

Urodził się na Rusi (Ruthenus) 23 lub 24 XI 1663 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu filozofii 22 VII 1687 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1687-1689), a następnie nauczał gramatyki i syntaksy w Poszawszu i w Iłłukszcie (1689-1692). Teologię studiował w Braniewie (1692-1696). Nauczał retoryki i poetyki w Mohylewie (1697-1699) i Mścisławiu (1712-1715). Większość życia poświęcił pracy duszpasterskiej w kolegiach i wsiach leżących na styku katolicyzmu i prawosławia: w Słucku (1699-1703, 1708-1709), Mścisławiu (1704-1706, 1709-1716), Mińsku (1706-1707), Pińsku (1708-1709), Mohylewie (1716-1718) i w Witebsku (1718-1720). Zmarł w Bobrujsku 17 VIII 1720 r.

I.

1. Pytania grecko-ruskie odpowiedźmi SS. Ojców, z ksiąg cerkiewnych wybranemi, rozwiązane staraniem jednego prawowiernego kapłana. Voprosy elleno-rossyjski otvietmi sviatych otec ot knih cerkovnych izbrannymi. Supraśl 1715 12° s. 221.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 394; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1743. — ARSJ., Lit. 18-23 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1717); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1688-1720); ATJ Kr., rkps 1536 s. 808 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Szarkiewicz Jakub (1776-1846), misjonarz św. Wincentego, po sekularyzacji kanonik warszawski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, autor art. o Hozjuszu.

Urodził się 16 VII 1776 r. w Garwolinie. Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Początkowo uczył się prywatnie, następnie w kolegium pijarów w Łukowie. Tę ostatnią naukę musiał przerwać z powodu wybuchu w 1794 r. insurekcji kościuszkowskiej. Po uspokojeniu kraju wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie, gdzie też odbył studia teologiczne i w 1800 r. przyjął święcenia kapłańskie. Zamianowano go kaznodzieją w kościele św. Krzyża, niebawem jednak wizytator misjonarzy wysłał go na nauczyciela do tzw. Akademii Chełmińskiej. Uczył tam, lecz nie wiadomo jakiego przedmiotu, w latach 1800-1802. Od 1802-1807 r. wykładał w chełmińskim Seminarium Duchownym. W 1807 r. został dyrektorem i wykładowcą wymowy misjonarskiego Seminarium externum (dla kleryków świeckich) w Warszawie, pełniąc równocześnie urząd kaznodziei. Stąd powołano go w 1815 r. na dyrektora i wykładowcę historii Kościoła misjonarskiego Seminarium

w Krakowie. W 1816 r. się sekularyzował. Uczył następnie w Seminarium Duchownym w Kielcach, a w 1817 r. został powołany na tymczasowego profesora historii Kościoła i prawa kanonicznego na Wydziale Teologicznym Uniw. Warszawskiego, posunięty w 1822 r. na profesora zwyczajnego. Tu doktoryzował się, nie wiemy tylko, czy przed objęciem wykładów, czy już jako wykładowca.

Po reformie teologii wykładał te same przedmioty w Seminarium Głównym, a przechodząc do świeżo utworzonej Akademii Duchownej, pozostał tylko przy katedrze historii Kościoła. Był kanonikiem kapituły archikatedralnej, w konsystorzu sprawował urząd sędziego II instancji. Zmarł w 1846 r.

I.

1. O S. Hozjuszu kardynale i biskupie warmińskim. W: Posiedzenie publiczne Królewskiego Uniwersytetu na pamiątkę założenia jego przy rozpoczęciu nowego kursu nauk odbyte dnia 17 IX 1828. W. [1828] s. 21-37.

2. O piękności zawodu naukowego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 201--211.

III.

Z[AREMBA] A.: Szarkiewicz Jakub. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 474; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 141--142; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 1-2, według indeksu; KUCHARZEWSKI J. Epoka paskiewiczowska. Losy oświaty. W. 1914 s. 428; PRĄDZYŃSKI W.: Tzw. Akademia Chełmińska w latach 1680-1818. *Nasza Przeszł.* T. 11: 1960 s. 243. — Księga protokołów Rady Ogólnej Uniwersytetu Warszawskiego 1817-1819. Wyd. R. GERBER. W. 1958 s. 21, 23, 277; *Schemat. Archidiec. Warszawskiej* na lata 1833, 1841, 1842.

Ryszard Żmuda

Szczeklik Karol, krypt.: ks. dr K.S., (1864-1908), profesor Seminarium Duchownego w Tarnowie, moralista.

Urodził się w Pilźnie k. Dębicy i tam uczęszczał do szkoły ludowej. Od 1875-1883 r. uczył się w gimnazjum w Tarnowie i po maturze wstąpił do tarnowskiego Seminarium Duchownego. Wraz z jego ukończeniem w 1887 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od razu wysłano go na wyższe studia teologiczne do Wiednia, które uwieńczył w 1890 r. doktoratem teologii. Po powrocie do diecezji został profesorem teologii moralnej w tarnowskim Seminarium Duchownym i na tym stanowisku pozostał do śmierci. Miał opinię dobrego wykładowcy.

Szczeklik oddawał się gorliwie pracy naukowej. W 1904 r. odbył wielomiesięczną podróż po Europie. Założył w Tarnowie Koło Teologiczne, a sam należał ponadto do tarnowskiego Koła Literackiego. Jego główne dzieła: podręcznik „Etyka katolicka", choć przeznaczony tylko dla szkół średnich, a zwłaszcza „Casus conscientiae" krytyka (J. Fijałek, H. Noldin, A. Vermeersch) przyjęła bardzo przychylnie. Toteż w 1908 r. powołano go na katedrę teologii moralnej na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Nie rozpoczął jednak z powodu śmierci wykładów w krakowskiej uczelni.

Poza wykładami i pracą naukową oddawał się Szczeklik działalności społecznej. Jako członek Konferencji św. Wincentego uczestniczył w pracy charytatywnej i prowadził akcję trzeźwości. W 1908 r. zwołał do Tarnowa więc antyalkoholowy. Bezinteresownie uczył religii w tarnowskim zakładzie sierot, prowadzonym przez felicjanki. Szczególnie żywo interesował się Szczeklik rodzinnym Pilznem. W 1893 r. założył w Pilźnie Czytelnię, która za jego inicjatywą przekształciła się w stowarzyszenie mieszczan „Jutrzenka". Doprowadził do założenia w Pilź-

nie ochronki dla dzieci. Dzięki jego staraniom została reaktywowana dawna fundacja stypendialna Sebastiana Petrycego z Pilzna — ostatnio zaniedbana — na zasiłki dla jednego Pilźnianina, studiującego na Uniw. Jagiellońskim. Ku czci Sebastiana Petrycego umieszczono za jego staraniem tablicę pamiątkową w pilzneńskim kościele parafialnym. Sam stworzył fundację z 1000 koron dla wspierania odsetkami od nich ubogich Pilznian, dotkniętych nieszczęściami losowymi. Napisał wreszcie o Pilźnie monografię, wydaną już po jego śmierci. Zmarł w Tarnowie 28 IX 1908 r. po operacji żołądka i został pochowany na cmentarzu w Pilźnie w grobowcu rodzinnym.

I.

1. Kwestie teologiczne. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 8 s. 69; nr 11 s. 94-95; nr 18 s. 155-156.

2. Rzut oka na ustawodawstwo austriackie o święceniu niedzieli i świąt a spoczynku niedzielnym w XIX w. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 14 s. 118-120; nr 15 s. 125-127; nr 16 s. 133-134.

3. Casus. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 38 s. 336.

4. Święcenie niedzieli za granicą w porównaniu z naszymi ustawami z r. 1885. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 44 s. 389-390; nr 45 s. 399-400.

5. Słowo o zmianie podręcznika teologii moralnej. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 33 s. 326-327; nr 34 s. 334; nr 35 s. 344--345.

6. Czy proboszcz może przejezdnych dyspensować od postu? *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 42 s. 403-404.

7. Z trybunału sumienia. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 10 s. 96-97.

8. Restrykcja za bilard. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 11 s. 107-108.

9. Nowa ustawa o spoczynku niedzielnym i świątecznym z 16 stycznia 1895. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 11 s. 103-104; nr 12 s. 116-117.

10. Ustawa kongrualna i sporządzenie wyjawów. Objaśnił... *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 24 s. 232-234; nr 25 s. 240-241; nr 27 s. 256- 259; nr 28 s. 269-271; nr 30 s. 285-286; nr 31 s. 294-296; nr 32 s. 302--304; nr 33 s. 312-315; nr 36 s. 337-338; nr 37 s. 345-347; nr 38 s. 354-355; nr 40 s. 375-376; nr 41 s. 381-382; nr 42 s. 390--391; nr 43 s. 397-398. — Toż w osob. odb. Lw. 1895 Łoziński 8° s. 97.

11. Kwestia teologiczna. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 nr 11 s. 110-111.

12. Nauka ks. Stojałowskiego o władzy w świetle dogmatów katolickich. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 nr 21 s. 197-198.

13. O przekleństwach. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 nr 37 s. 341-342; nr 38 s. 348-349; nr 39 s. 355-356.

14. Co to są przekleństwa trywialne i gdzie dla nich miejsce w katechizmie? *Dwutyg. Katech.* R. 1: 1897 nr 20 s. 366--370.

15. Spoczynek niedzielny w sądach i ferie sądowe. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 nr 27 s. 226-227.

16. Notatki o ślubie wstrzemięźliwości ze stanowiska etyki i teologii pastoralnej. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 nr 48 s. 401-403; nr 49 s. 415-417; nr 50 s. 424-425; nr 51 s. 432-433. — Toż w osob. odb. Lw. 1898 8° s. 22.

17. Z trybunału sumienia. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 nr 52 s. 438-439.

18. Etyka katolicka. Podręcznik dla szkół średnich. Tarnów 1898 Nakł. autora, Druk. J. Pisza 8° s. nlb. 2, 119. — Toż. Wyd. 2. Tarnów 1900 8° s. 119. — Toż. Wyd. 3 przerob. i powiększ. Tarnów 1903 [Druk.] J. Pisza 8° s. nlb. 4, 163. — Toż. Wyd. 4 przerob. Kr. 1908 G. Gebethner i Sp., Druk. Związkowa 8° s. V, 165. — Toż w przekł. na j. ruski: Christians'ko-katolyc'ka etika. Lviv 1904.

19. Notatki o ślubie wstrzemięźliwości ze stanowiska etyki i teologii pastoralnej. Lw. 1898 Nakł. Gazety Kośc., Druk. Związkowa 8° s. 22.

20. O męczeniu zwierząt. *Dwutyg. Katech.* R. 2: 1898 nr 1 s. 3-4; nr 2 s. 22-25.

21. Z trybunału sumienia. Zasiedzenie. *Gaz. Kośc.* R. 6: 1898 nr 3 s. 21.

22. Z trybunału sumienia. *Gaz. Kośc.* R. 6: 1898 nr 9 s. 70-71; nr 33 s. 265-266.

23. Rec.: G. Le BON.: Psychologia rozwoju narodów. Tłum. OCHOROWICZ. W. 1898. *Gaz. Kośc.* R. 6: 1898 nr 11 s. 86-87.

24. Czy ekspozyci (filiaści) są obowiązani ofiarować Mszę św. za wiernych w niedziele i święta? *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 23 s. 183-185.

25. Kwestia liturgiczna. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 25 s. 203.

26. Znaczenie pracy w świetle wiary. W. 1900 Wyd. ks. M. Godlewskiego, Druk E. Sikorskiego 8° s. 103.

27. Kilka uwag dotyczących postu. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 13 s. 129-131.

28. Czy wolno katolikowi w szabas

rozniecić ogień Żydowi lub zapalać świeczki? *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 14 s. 141-142.

29. O formułkach przy spowiedzi. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 4: 1900 nr 17 s. 389; nr 18 s. 410-412.

30. Czy wolno katolikowi uczestniczyć w pogrzebie żydowskim? *Gaz. Kośc.* R. 9: 1901 nr 11 s. 126.

31. Praktyczne zestawienie praw kościelnych co do czytania książek zakazanych. *Gaz. Kośc.* R. 9: 1901 nr 15 s. 160--162. — Toż w osob. odb. Lw. 1901 Druk. Katol. J. Chęcińskiego 8° s. 14.

32. Wyobrażenia przymusowe. *Gaz. Kośc.* R. 9: 1901 nr 26 s. 266-267.

33. Który biskup ma udzielić „imprimatur"? *Gaz. Kośc.* R. 9: 1901 nr 51/52 s. 519.

34. Czy wolno katolikom pójść do bóżnicy żydowskiej celem przysłuchania się śpiewowi? *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 5: 1901 nr 8 s. 200-202.

35. Grzech śmiertelny zapomniany na spowiedzi wobec częstej Komunii św. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 5: 1901 nr 18 s. 432-435.

36. Samowolne przystępowanie do częstej Komunii św. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 5: 1901 nr 19 s. 470-473.

37. O namawianiu do grzechu pod względem etycznym i pastoralnym. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 22 s. 241-242.

38. Z trybunału sumienia. Obowiązek rodziców do restytucji za kradzież dzieci. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 5 s. 109-111; nr 6 s. 146-148.

39. Kiedy zwolnieni od postu mają odmawiać modlitwy? *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 12 s. 312-313.

40. Odszkodowanie za złą radę. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 17 s. 473-475.

41. Stoliki wirujące wobec etyki katolickiej. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 18 s. 489-495.

42. W kwestii cnót wlanych. (Z okazji książki BILLOTA De virtutibus infusis. Rzym 1901). *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: 1903 nr 1 s. 6-9.

43. „Quaestiones de iustitia" A. VERMEERSCHA. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: 1903 nr 6 s. 169-171; nr 7 s. 201--204.

44. Oko za oko ząb za ząb. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: 1903 nr 12/14 s. 357-365.

45. O paszkwilach: W domu osoby A pisze osoba B paszkwil na C. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: 1903 nr 22 s. 707--708.

46. Zwrot pieniędzy świętokupczych. *Gaz. Kośc.* R. 11: 1903 nr 1 s. 6-7.

47. Oszustwo w handlu nierogacizną. *Gaz. Kośc.* R. 11: 1903 nr 13 s. 138.

48. Pokuta sakramentalna nie pozbawia odpustu. *Gaz. Kośc.* R. 11: 1903 nr 21 s. 216-217.

49. O zarobkach dzieci. *Gaz. Kośc.* R. 11: 1903 nr 22 s. 226.

50. Brat zapobiegliwy wobec brata marnotrawnego. *Gaz. Kośc.* R. 11: 1903 nr 29 s. 286.

51. Rec.: W. SZCZEPAŃSKI: Nowy indeks książek zakazanych oraz jego uzasadnienie, dzieje i nowe prawo. Kr. 1903. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 79 s. 409-415.

52. Stosunek prawa odwetu do miłości nieprzyjaciół. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 8: 1904 nr 1 s. 1-5; nr 2 s. 37-42.

53. Różdżka wieszczbiarska. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 8: 1904 nr 20 s. 583--586; nr 21 s. 621-624.

54. Akcja chrześcijańsko-socjalna w Belgii. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 9: 1905 nr 13/14 s. 385-391.

55. Ryby nie-ryby w poście. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 9: 1905 nr 15/17 s. 514-518.

56. Poglądy etyczne Paulsena. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 9: 1905 nr 22 s. 665--668; nr 23 s. 705-708.

57. Zapasy z alkoholizmem. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 31 s. 308-309; nr 32 s. 316-317.

58. Wolność Tomku w swoim domku. (Casus moralis). *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 49 s. 489; nr 50 s. 499-500.

59. Czy dzień odpustowy jest dniem świątecznym. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 nr 9 s. 264-367; nr 10 s. 295-300.

60. Uświadamianie płciowe. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 nr 22 s. 640--643; nr 24 s. 697-704; R. 11: 1907 nr 1 s. 7-13; nr 2 s. 49-53; nr 5 s. 165-170; nr 6 s. 214-218 nr 7 s. 249-258; nr 9 s. 332--336; nr 10 s. 376-378. — Toż w osob. odb. pt. Kwestia uświadamiania płciowego. Tarnów 1907 Nakł. autora, Druk. Józefa Styrny 8° s. 58.

61. Casus conscientiae in praecipuas quaestiones theologiae moralis proposuit et solvit... [Tarnów] 1906 Sumptibus auctoris, Typis Josephi Styrna 8° s. 179. — Toż. Ed. 2 aucta et emendata a Josepho LUBELSKI. Tarnoviae 1927 Sumptibus auctoris [editoris], Typis Josephi Pisz 8° s. XV, nlb. 1, 293.

62. Rec.: A. SZECH: O pracy katolickiej. Kr. 1906. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 1 s. 9-10.

63. Rec.: A. FOREL: Sexuelle Ethik. Muenchen 1906. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 1 s. 9.

64. Etyka niezależna i nowoczesny ruch

etyczny. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 3 s. s. 23-24; nr 4 s. 33-35; nr 5 s. 45-46; nr 7 s. 65-67. — Toż w osob. odb. Lw. 1907 Druk. Katolicka J. Chęcińskiego 8° s. 21.

65. Rec.: F. WALTER: Kapitalismus, Socialismus und Christentum. Monachium 1906. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 49 s. 520.

66. O nauczaniu etyki. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 11: 1907 nr 12 s. 459-462.

67. Uświadomienie płciowe. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 11: 1907 nr 12 s. 472-474. Referat na kursie katechet.

68. Ostrzeżenie dla XX. Katechetów szkół średnich i wydziałowych. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 11: 1907 nr 17 s. 642-643.

69. Kartka z dziedziny okultyzmu. (O stolikach wirujących). *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 11: 1907 nr 19 s. 705-709; nr 20 s. 743-746.

70. Zagadnienia seksualne w pedagogii. Lw. 1907.

71. O celu człowieka i dobru moralnym. B. m. r. [Tarnów 1907] 8° s. 20.

72. O ślubach abstynencji. Lw. 1908.

73. O najnowszym mistycyzmie polskim. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 nr 11 s. 405-407; nr 12 s. 445-448.

74. Rec.: Ph. KNEIB: Die Jenseitsmoral im Kampfe um ihre Grundlagen. Freiburg i. Br. 1906. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1909 nr 17 s. 181.

75. Rec.: A. BAUMFELD: „Ewangelia Syna Bożego". *Gaz. Kośc.* R. 15: 1909 nr 49 s. 520.

76. Badania najnowsze nad tzw. „rózgą wieszczbiarską". *Gaz. Kośc.* R. 15: 1909 nr 51 s. 547-548; nr 52 s. 559; R. 16: 1910 nr 1 s. 5-6.

77. Pilzno i Pilznianie. Kr. 1911 Wyd. Kółka Pracy Społ. w Dębicy 8° s. 215. — Przedr. fragm. pt. Spis dyplomów i rękopisów dotyczących Pilzna. Kr. 1911 Nakł. autora, Druk. Czasu 8° k. 1, s. 19.

II.

1. Austria. (Kronika kościelna). *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 47 s. 424-425.

2. Skutki nierobienia fasji w r. 1885 i niebezpieczeństwo księżom proboszczom grożące. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 nr 4 s. 33-34.

3. Do redakcji *Przeglądu Powszechnego. Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 51 s. 152-154.

4. Jaką lekcję dał Brandes duchowieństwu? *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 6 s. 41-42.

5. Statut Cechu Rzemieślniczego w Pilznie. *Pogoń.* R. 20: 1900 nr 21 s. 1-2; nr 22 s. 1-2; nr 23 s. 1-3.

6. Korespondencja z Pilzna. (O odnalezieniu przez Krzyżanowskiego w Pilznie dyplomów z czasów W. Jagiełły). *Pogoń.* R. 21: 1901 nr 41 s. 1-2.

7. „Przedświtowi" księża tarnowscy. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 27 s. 299-300.

8. Notatki z podróży. (Padwa, Bolonia, Loreto). *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 8: 1904 nr 6 s. 185-187; nr 8 s. 247-250; nr 10 s. 311-315; nr 11 s. 342-346; nr 12/14 s. 418-423; nr 15/17 s. 499-508; nr 18 s. 536-541; nr 19 s. 571-577; nr 23 s. 702-705.

9. Notatki z podróży. (Z Fryburga, Paryza, Louvain). *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 9: 1905 nr 1 s. 20-23; nr 3 s. 83-88; nr 5 s. 147-151; nr 11/12 s. 362-365.

10. Kazanie do eleuteryków. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10:1906 nr 15/17 s. 438-441.

11. Wiece w sprawie zamykania wyszynków w dni niedzielne i świąteczne. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 25 s. 298-299.

III.

Śp. x. Karol Szczeklik. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 43 s. 516-517; Uczczenie pamięci x. Szczeklika. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 22 s. 280; N[IEDZIELSKI] J.: Szczeklik Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 supll. I s. LXVIII; GÓRKA J.: Żywot autora [Karola Szczeklika]. W: Ks. Karol SZCZEKLIK: Pilzno i Pilznianie. Kr. 1911 s. 9-13; WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w. *Pol. Sacra* R. 1: 1948 s. 138-139; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 259, 265, 270, 278.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szczekna Jan (Štěkna) (ok. 1355-1407) cysters, profesor Uniwersytetu w Pradze i Krakowie, autor kazań.

Pochodził z czeskiej rodziny szlacheckiej. Urodził się ok. 1355 r. we wsi Żaluzany w pow. Pisek. Młodość spędził w Pradze, gdzie na Uniw. Karola studiował sztuki wyzwolone i w 1373 r. został bakałarzem, a w 1376 r. mistrzem artium. Potem wstąpił do zakonu cystersów i na praskiej wszechnicy wykładał filozofię, będąc także nauczycielem Jana Husa, którego później stał się zdecydowanym przeciwnikiem. Także w Pradze uzyskał bakalaureat teologii, brak jednak dokładniejszych danych o jego studiach i wykładach teologicznych. W latach 1391-1392

był proboszczem w Čuli (Čubba vel Čuwa) na Morawach, parafii patronatu cysterek. W latach następnych wszedł w bliższe związki z ruchem reformistycznym w Pradze, wygłaszając m. in. kazania w Kaplicy Betlejemskiej.

W dobie najżywszych kontaktów między Uniw. Praskim a Krakowem przeniósł się Szczekna zapewne w 1397 r., do Polski i został powołany na kapelana nadwornego królowej Jadwigi, obdarzony następnie przez króla probostwem w Przemankowie. Jako pełnomocnik Jadwigi poniósł wiele trudów przy zorganizowaniu bursy dla Litwinów-studentów praskiej Karoliny. W r. 1400/1 brał udział w pracach nad ułożeniem statutów dla odnowionej Akademii Krakowskiej. Był też jednym z organizatorów Wydziału Teologicznego w Krakowie, a po zdobyciu na nim doktoratu (ok. 1402 r.) jednym z jego pierwszych profesorów. Bywał jednak w Pradze, gdzie m. in. w 1405 r. wziął udział w głośnej dyspucie ze Stanisławem ze Znojmu na temat Eucharystii. Zapoczątkował późniejsze antyhusyckie nastawienie teologów krakowskich. Z jego słynnej działalności kaznodziejskiej zachowało się kilka zbiorów kazań, nie wszystkie jednak zostały już zidentyfikowane. Zmarł w 1407 r. Z księgozbioru Szczekny zachowały się w Bibliotece Jagiellońskiej 24 rękopisy.

I.

1. Postylla „Carcer animae". Rkps Bibl. Jag., sygn. 1344; inny egz. w Bibl. Miejskiej w Mielniku (Czechy), bez sygn.

2. Fragm.: Sermones de tempore. Rkps Bibl. Kap. w Kielcach, sygn. Ms 9a, ff. 1, 2, 171-173v; inny egzemplarz.: Rkps Bibl. Kap. w Sandomierzu, sygn. 64; inny egzempl.: Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F 754, f. 39a.

3. Fragm.: Sermones de sanctis. Rkps Bibl. Kap. w Kielcach, sygn. Ms 11, f. 130ra-177rb; inny egzempl.: Rkps Bibl. Kap. w Sandomierzu, sygn. 423; inny egzempl.: Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F 609, f. 39a; inny egzempl.: Rkps Bibl. Narodowej w Wiedniu, sygn. 4206; inny egzempl.: Rkps Bibl. Kap. w Pradze, sygn. 03.

4. Fragm.: Sermones de Passions: a) (Inc.: Inspice et fac...). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. I E 37, f. 179a; b) (Inc.: Extendit manum suam...). Rkps Bibl. Kap. w Krak., sygn. 124, f. 39a.

5. Sermones de Sacramento Eucharistiae: a) Rkps Bibl. Jag., sygn. 2244, f. 537, 1618; b) Sermo ad populum factus apud Carmelitas contra Wikleff. (Inc.: Caro mea...). Rkps Bibl. Narodowej w Wiedniu, sygn. 4314, f. 135b.

6. Sermo de S. Spiritu. (Inc.: Recumbentibus XI discipulis...). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. I E 43, f. 107b.

III.

COCHLAEUS J.: Historiae hussitarum libri 12. Mainz 1549 s. 42; BALBINUS B.: Bohemia docta. T. 1. Praha 1776 s. 24; MALINOWSKI M.: Kolegium dla Litwinów w Pradze. W: *Dzieje Dobrocz. Kraj.* i *Zagr.* T. 1: 1823 s. 384-388; PALACKY F.: Geschichte von Böhmen. T. 3 cz. 1. Praga 1845 s. 182, 198, 213; MUCZKOWSKI J.: Wiadomości o założeniu Uniwersytetu Krakowskiego. Kr. 1849 s. 66-71; TOMEK V.: Déje University pražské. T. 1. Praha 1849 s. 113, 116, 135; HÖFLER J.: Magister Johannes Hus. Praga 1864 s. 163-176; TOMEK V.: Déjepis m. Prahy. T. 3. Praha 1875 s. 428, 429, 524; KLICMAN L.: Zpráva o cesté po knihovanach za učelem badani o predhudcich Husových. *Vestnik České Akad.* T. 2: 1893 s. 63-75; BIDLO J.: Česti emigranti v Polsku v dobé husitské. *Časopis Musea Královstvi Českého.* R. 69: 1895 s. 118-128, 233-265; TADRA F.: Kulturni styki Čech a čizinou. Praha 1897 s. 297-298; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV wieku. Kr. 1899 s. 68-71, 75, 180; BRÜCKNER A.: Literatura religijna w Polsce. T. 1. Kr. 1902 s. 37-38; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2. Kr. 1903 s. 28; PILAT R.: Historia literatury polskiej. T. 2. W.-Lw. 1908 s. 270; FIJAŁEK J.: Uchrześcijanienie Litwy. W: *Polska i Litwa w dziejowym stosunku.* Kr. 1914 s. 122; FLEJŠHANS V.: M. Jan Hus. Praha 1915 s. 68; NOVOTNY J. M.: Jan Hus. T. 1. Praha 1919 s. 473-474; VYDRA B.: Polska středoveka literatura kazatelska a jeji vztahy ke kazatelské literatuře české. *Vestnik*

Kral. Čes. Spol. Nauk. Nr 1. Třide Fil.-Hist. — Jezykoz. Praha 1928 s. 89; MACIEJEWSKA W.: Jadwiga królowa Polski. Kr. 1934 s. 136-137; BARYCZ H.: Dziejowe związki Polski z Uniwersytetem Karola w Pradze. *Prz. Zach.* R. 4: 1948 z. 3 s. 250-269; GÓRSKI K.: Osobowość królowej Jadwigi na tle religijności średniowiecza. *Pol. Sacra.* R. 2: 1949 nr 3 s. 225-230; BARTOŠ F.: Husuv učitel dr Jan Štěkna a kaple Betlemska. Vestnik ČAVaV. Praha 1950 s. 5; TENŻE: Postylla dra Jana Štěkny. *Sobótka.* R. 6: 1951 s. 15-30; NEJEDLÝ Z.: Déjiny husitskeho zpěvu. T. 2. Praha 1954 s. 157-161, 165, 198; ZAWODZIŃSKA C.: Kolegium Królowej Jadwigi przy Uniwersytecie Karola w Pradze i jego pierwszy statut. *Zesz. Nauk. UJ.* R. 1962, nr 56: Prace Historyczne. Z. 9, s. 19-38; STRZELECKA A.: Królowa Jadwiga. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10. s. 295-296; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 41, 56-59, 62, 64, 85-86, 89; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Jan Szczekna. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 5: 1965 s. 34-75; MARKOWSKI M.: Spis osób wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. Tamże. T. 4: 1965 s. 171, 214-215; STRZELECKA A.: Ze studiów nad stosunkami polsko-czeskimi za Wacława IV i Władysława Jagiełły. *Małop. Stud. Hist.* R. 8: 1965 s. 53-55; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 według indeksu: KADLEC J.: Reholni generalni studia při Karlove Universite v dobe předhusitske. *Acta Universitatis Carolinae. — Historia Universitatis Carolinae-Pragensis.* T. 7: 1966 fasc. s. 102-104; TŘIŠKA J.: Literární činnost předhusitskě University. Praha 1967 s. 85, 139-140; TENŻE: Přispevky k středověki literarni université. *Acta Universitatis Carolinae. — Historia Universitatis Carolinae Pragensis.* T. 9: 1968 fasc. 2 s. 12; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 123, 129, 132, 137; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Jan Štekna. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, 145; WOLNY J.: Inwentarz rękopisów średniowiecznych w Bibliotece Kapitulnej w Kielcach. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 16: 1971 s. 54-55; WŁODEK Z.: Manuskrypty filozoficzno-teologiczne w Bibliotece Kanoników Regularnych przy kościele Bożego Ciała w Krakowie. Tamże. s. 89-90; TŘIŠKA J.: Studia a prameny k rétorice a k universitni literature. Praha 1972 s. 123, 233; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 278, 284, 290; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 672-673; TŘIŠKA J.: Réthorický styl a pražská univerzitni literatura ve středovéku. Praha 1975 s. 98; STRZELECKA A.: Z biografii królowej Jadwigi. W: *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 103-104; KADLEC J.: Czeska katolicka emigracja okresu husytyzmu na ziemiach polskich i na Śląsku. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 19: 1976 nr 4 s. 27-28; — Codex diplomaticus Univ. Pragnensis. W: *Monum. hist. Univers. Carolo-Ferdinandeae Pragensis.* T. 2: 1834 s. 300, 310, 330, 355-358, 359-364, 409; Liber decanorum Facultatis Philosophicae Universitatis Pragensis. Tamże. T. 1: 1834 cz. 1 s. 155, 156; Statuta nec non liber promotionum, s. 1: DŁUGOSZ J.: Dziejów polskich ksiąg 12. Wyd. A. PRZEŹDZIECKI. Kr. 1864 T. 4 s. 492; TENŻE: Liber beneficiorum. Kr. 1864 s. 149; Reliquiae tabularum terrae. Ed. J. EMLER. T. 1. Praha 1870 s. 578, 580, 591, 62-604; Codex epistolaris saec. XV. Ed. J. SZUJSKI. T. 1. Kr. 1876 s. 337; Chronicon Universitatis Pragensis. Ed. F. PALACKY. *Fontes Rerum Bohemicarum.* T. 5: 1878 s. 568; Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa. Wyd. J. SZUJSKI. *Mon. M. Aevi Hist.* T. 4: 1878 s. LIV, 166, 256; Statuta i matrykuły Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wyd. J. SZUJSKI. *Arch. Kom. dla Hist. Liter. i Ośw. w Pol.* T. 1: 1878 s. 15; Alb. Stud. Univ. Crac. T. 1 s. 5, 9; Acta iudiciaria Consistorii Pragensis. Ed. F. TARDA. Cz. 1. *Historický Archiv Akademie Prazké.* T. 1: 1893 s. 85, 90; Cz. 3. Tamże. T. 8: 1896 s. 54, 292, 305, 312, 399; Cz. 5. Tamże. T. 11. 1898 s. 141; Kalendarz katedry krakowskiej. W: *MPH.* T. 6: 1893 s. 661; Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. W: *Mon. M. Aevi Hist.* T. 15: 1898 s. 556.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Szczepanik Florentyn Stanisław (1871-1916), reformat, hagiograf, popularyzator teologii, tłumacz.

Urodzony 10 IV 1871 r. we wsi Brzezie k. Wieliczki, syn Jana i Agnieszki Goczał, ukończył 4 oddziały szkoły ludowej w Niepołomicach, 4 klasy gimnazjum w Bochni i piątą klasę w III Gimnazjum w Krakowie (1887/88). W 1888 r. rozpoczął nowicjat w Prowincji Galicyjskiej zakonu Reformatów. Studia teologiczne odbył u jezuitów

w Krakowie (1889-1894). Wyświęcony na kapłana 15 VII 1894 r. pracował kolejno w klasztorach w Przemyślu, Krakowie, Rawie Ruskiej. Po połączeniu w 1899 r. prowincji dawnych bernardynów i reformatów w jedną prowincję Szczepanik przebywał krótko w Kalwarii Zebrzydowskiej. W latach 1900-1911 był kapelanem zakładu gen. Jadwigi Żamoyskiej w Zakopanem-Kuźnicach i sam leczył się na płuca. Równocześnie przez kilka lat pełnił obowiązki przełożonego hospicjum zakonnego w Zakopanem na Bystrem. W okresie 1911-1913 przebywał w klasztorze w Sądowej Wiszni, gdzie opracował nowszą kronikę klasztorną oraz uporządkował i spisał katalog biblioteki. Ostatnie lata życia spędził ponownie w zakładzie Zamoyskiej w Zakopanem, gdzie zmarł na gruźlicę 16 III 1916 r. Pochowany został na nowym cmentarzu w Zakopanem.

Szczepanik przełożył, opracował i wydał ponad 20 tomików popularnej serii, złożonej z pism ascetycznych i krótkich biografii błogosławionych i świętych franciszkańskich, przeznaczonej dla tercjarzy, „Biblioteki Franciszkańskiej". Najcenniejszy jest pierwszy krytyczny w języku polskim przekład „Pism św. Franciszka z Asyżu". Założył też i przez pewien czas redagował popularne pisma: miesięcznik „Posłaniec św. Antoniego u Padwy" i „Kalendarz Franciszkański".

I.

1. Żywot św. Franciszka z Asyżu. Kr. 1910 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 101, nlb. 3, 1 il. — Toż. Pulaski, Wis. 1917 Druk. „Miesięcznika Franciszkańskiego" jako odb. z „Posłańca św. Franciszka" 16° s. 127, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2 ilustr. Lw. 1926 Nakł. Red. „Posłańca św. Antoniego" 8° s. 95, nlb. 1. Bibl. Franc. 1.

2. Przekł.: S. BUSSIERES (VALADIER): O umarwieniu. Przeł. z francuskiego. Kr. 1911 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 47, nlb. 1. Bibl. Franc. 2.

3. Przekł.: A. GERMAIN: Wpływ św. Franciszka na cywilizację i sztukę. Przeł. z francuskiego... Kr. 1911 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 85, nlb. 1. Bibl. Franc. 3.

4. Przekł.: S. BUSSIERES (VALADIER): O ubóstwie. Przeł. z francuskiego... Kr. 1911 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 48, nlb. 1. Bibl. Franc. 4.

5. Przekł.: Pisma św. FRANCISZKA z Asyżu. Przełożył, wstępem i objaśnieniami opatrzył... Kr. 1912 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 149, nlb. 3. Bibl. Franc. 5. — Przedr. fragm.: Pieśń słoneczna (Hymn stworzeń). W: W. MICHALCZYK: Brat Słońca. Antologia poezji polskiej o św. Franciszku z Asyżu. Kr. Asyż 1976 s. 235-236. Bibl. Franc. 5.

6. Przekł.: S. BUSSIERES (VALADIER): O pokorze. Przeł. z francuskiego... Kr. 1912 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 51, nlb. 1. Bibl. Franc. 6.

7. Żywot św. Antoniego z Padwy. Kr. 1912 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 71, nlb. 1. Bibl. Franc. 7. — Toż. Jubileuszowe wyd. 2 ilustr. Lw. 1931 Nakł. Braci Mniejszych 8° s. 77, nlb. 1.

8. Przekł.: S. BUSSIERES VALADIER: O czystości. Przeł. z francuskiego... Kr. 1912 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 50, nlb. 2. Bibl. Franc. 8.

9. Przekł.: M. PRATTES: Krótkie konferencje dla tercjarzy czyli „Kalendarz serca". Z niemieckiego wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 47, nlb. 1. Bibl. Franc. 9.

10. Przekł.: M. BERGUIN: Żywot św. Klary. Przeł. z franc.... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 37, nlb. 3. Bibl. Franc. 10. — Toż. Pulaski, Wis. 1917 Druk. „Miesięcznika Franciszkańskiego" 16° s. 47, nlb. 1.

11. Przekł.: S. de BUSSIERES VALADIER: O ćwiczeniu się w obecności Bożej. Przeł. z franc.... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 53. Bibl. Franc. 11.

12. Przekł.: M. BERGUIN: Żywot św. Elżbiety, królewny węgierskiej, księżny turyngskiej, patronki tercjarzy. Streścił i wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 26, nlb. 1. Bibl. Franc. 12.

13. Przekł.: RENATUS z NANTES: O modlitwie i rozmyślaniu. Wyd. z francuskiego... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 34, nlb. 1. Bibl. Franc. 13.

14. Przekł.: M. BERGUIN: Żywot bł. Jana Vianney, proboszcza i tercjarza. Wydał z franc.... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 88, nlb. 3. Bibl. Franc. 14.

15. Przekł.: RENATUS z NANTES: O postępie duchowym. Wydał... Kr. 1913

Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 41, nlb. 1. Bibl. Franc. 15.

16. Przekł.: M. BERGUIN: Żywot św. Katarzyny Bolońskiej. Wydał... 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 37, nlb. 3. Bibl. Franc. 16.

17. Przekł.: Eugeniusz D'OISY: O naśladowaniu Jezusa Chrystusa przez naśladowanie św. Franciszka z Asyżu. Wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 67, nlb. 1. Bibl. Franc. 17.

18. Przekł.: M. BERGUIN: Żywot św. Weroniki Juliani. Wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 39, nlb. 1. Bibl. Franc. 18.

19. Przekł.: RENATUS z NANTES: Sposób zbierania zasług na niebo. Wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 37, nlb. 1. Bibl. Franc. 19.

20. Przekł.: Ks. GUERIN: Żywot św. Piotra z Alkantary. Wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 71, nlb. 1. Bibl. Franc. 20.

21. Porcjunkula czyli krótka historia kaplicy i odpustu Porcjunkuli. Napisał... Kr. 1914 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 40, Bibl. Franc. 21.

22. Przekł.: M. BERGUIN: Żywot św. Fidelisa Zak. Br. Mn. Kap. Wydał z franc.... Kr. 1914 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 38, nlb. 2. Bibl. Franc. 22.

23. Przekł.: P.A.A.: Tercjarka św. Franciszka. Wydał z franc.... Kr. 1914 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 98, nlb. 1. — Toż w przeróbce E. STATECZNEGO i pod zm. tyt.: Kobieta tercjarką św. Franciszka w odrodzeniu społeczeństwa. Napisał... Lw. 1916 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 154, nlb. 2. Bibl. Franc. 29.

24. Przekł.: Verny RORBACHER i PAILLART: Żywot błogosł. Joanny d'Arc, oswobodzicielki Francji, córki Trzeciego Zakonu św. Franciszka podług autorów francuskich... Wydał... Kr. 1914 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 48, nlb. 4.

25. Przekł.: O łączeniu się z Chrystusem. Egzemplarz niedostępny.

26. Przekł.: Żywot św. Kolety. Egzemplarz niedostępny.

27. Przekł.: Zdania i myśli błogosławionego Idziego Z. Br. Mn. Przełożył z łacińskiego... Lw. 1916 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 69, nlb. 1. Bibl. Franc. 27.

28. Przekł.: F. VERNET: Życie wewnętrzne św. Franciszka z Assyża. Wydał według dzieła franc... Lw. 1916 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 74, nlb. 1.

29. Kronika klasztoru OO. Reformatów w Sądowej Wiszni (1838-1942). Zaprowadził i napisał do 1913 r. o. Florenty SZCZEPANIK. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. w Krak.

30. Katalog biblioteki OO. Reformatów w Sądowej Wiszni. Spisał w r. 1911 o. F. SZCZEPANIK ref. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. w Krak.

II.

1. Wyd.: Kalendarz Franciszkański dla członków III Zakonu św. Franciszka. Wydał... Kr. 1911 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 83, nlb. 1, il.

2. Wyd.: Kalendarz Franciszkański dla członków III Zak. św. Franciszka na rok 1912. Wydał... Kr. 1912 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 78, nlb. 1, il.

3. Wyd.: Kalendarz Franciszkański dla członków III Zak. św. Franciszka na rok 1913. Wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 86, nlb. 2, il.

4. Wyd.: Kalendarz Franciszkański dla członków III Zak. św. Franciszka na rok 1914. Wydał... Kr. 1913 Nakł. Braci Mniejszych 16° s. 77, nlb. 1.

5. Red. i wyd.: *Posłaniec św. Antoniego z Padwy*. Pismo miesięczne. Organ Pobożnego Stowarzyszenia św. Antoniego Padewskiego i III Zak. św. Franciszka. Redaktor... Kr. Nakł. Prowincji Braci Mniejszych Matki Bożej Anielskiej 8° R. 1: 1912 s. nlb. 4, 304; R. 2: 1913 s. nlb. 4, 384; R. 3: 1914 (nr 1-8) s. 256. Liczne artykuły Szczepanika, faktycznie redaktorem R. 2 i 3 był o. Walerian GAWĘDZIŃSKI.

6. Listy: 25 listów do Marii Zamoyskiej z 1902-1913. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 231(7666).

III.

ZAMOYSKA J.: Une grande ame, une grande oeuvre — Le comtesse Hedwige Zamoyska. Paris 1930 s. 373; Pisma Adama Chmielowskiego (Brata Alberta). Wydał, wstępem i przypisami opatrzył A. SCHLETZ. W: *Nasza Przeszł.* T. 21: 1965 s. 108; BORKOWSKA U.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 13; PYZIK Z.: Wspomnienie o Prowincji Zakonu Braci Mniejszych oo. reformatów w Polsce. Kęty — Wieliczka 1964 (maszynopis w Arch. Prow. Fr. Ref. w Krak.); — Katalog korespondencji Działyńskich, Zamoyskich i rodzin spokrewnionych ze zbiorów Biblioteki Kórnickiej XVII-XX w. Wr. 1972; MICHALCZYK W.: Una traduzione polacca degli scritti di S. Francesco di Assisi. *Arch. Franc. Hist.* R. 71: 1978 s. 151. — Schematismus Provinciae B.V. Mariae Dolorosae in Galicia z lat 1889-1899; Schematismus Provinciae B.V. Mariae Immaculatae Conceptionis in Galicia z lat 1900-1911; Schematismus Provinciae B.V. Mariae Angelorum z lat 1912-1917.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Szczerbic (Sczerbic, Szczerba, Szczerbicz) Paweł (1552-1609), kanonik sandomierski i warszawski, tłumacz.

Urodził się w 1552 r. w Krakowie jako syn Pawła Szczerby. W latach 1565-1566 kształcił się w Akademii Krakowskiej, po czym wyjechał na dalsze studia za granicę. Po powrocie do kraju przebywał jakiś czas na dworze wojewody M. Firleja, a w 1577 r. osiadł we Lwowie jako syndyk miejski. Wtedy to wystarał się u króla Stefana Batorego o pozwolenie na wydanie przetłumaczonych przez siebie i opracowanych dzieł „Speculum Saxonum" i „Ius municipale", dotyczących prawa świeckiego i kościelnego. W tym celu założył we własnym domu drukarnię. W latach 1579-1583 reprezentował interesy miasta na sejmach i w trybunale. W 1583 r. przeniósł się do Krakowa na stanowisko sekretarza królewskiego, a w 1585 r. otrzymał nobilitację. W 1603 r. po śmierci żony przyjął święcenia kapłańskie. Był kanonikiem sandomierskim i warszawskim. Zmarł 30 III 1609 r. w Krakowie.

I.

1. Przekł.: Speculum Saxonum, albo Prawo Saskie i Maydeburskie porządkiem obiecadła z łacińskich i niemieckich exemplarzów zebrane, a na polski język z pilnością i wiernie przełożone... We Lwowie 1581 kosztem i nakładem tegoż Pawła Szczerbica własnym 2° k. nlb. 4, s. 536. — Toż W Poznaniu 1610 w Druk. Jana Wolraba 2° k. nlb. 3, s. 583. — Toż w: Artykuły securitatis... W Warszawie 1646 w Druk. Piotra Elerta 2° s. 487. — Fragm. przedmowy do czytelnika. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wiek XV-XVIII. Wr. s. 176-178.

2. Przekł.: Ius municipale, to jest Prawo miejskie maydeburskie nowo z łacińskiego i niemieckiego na polski język z pilnością i wiernie przełożone... We Lwowie 1581 drukowano u Pawła Szczerbica 2° k. nlb. 3, s. 215, k. nlb. 8. — Toż. W Poznaniu 1610 w Druk. Jana Wolraba 2° k. nlb. 3, s. 290, k. nlb. 9. — Toż. W Warszawie 1646 w Druk. Piotra Elerta 2° k. nlb. 7, s. 182.

3. Przekł.: Just LIPSIUS: Politica pańskie, to jest nauka jako pan i każdy przełożony rządnie żyć i sprawować się ma... W Krakowie 1595 w Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 8, s. 229. — Toż. W Krakowie 1608. — Fragm. wyd. J. POPLIŃSKI w: Nowe wypisy polskie. Cz. 2. Leszno 1838 s. 187-190.

4. Meditationes breves praeparationi altaris servientes ex probatis authoribus punctatim collectae et in singulos fere totius anni dies dispositae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2336 AA XIV 9 4° k. 927.

II.

1. Promptuarium statutorum omnium et constitutionem Regni Poloniae... per.. conscriptum. Brunsbergae 1604 Typis Georgii Schoenfelds 2° k. nlb. 7, s. 357, k. nlb. 54. — Toż. Brunsbergae 1615 Typis Georgii Schoenfelds 2°. — Toż. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2156/II 2° s. 10, 384; sygn. 3277/II 2° s. 503. — Toż. Rkps Bibl. Jag., sygn. 200.

2. Druki urzędowe. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904 s. 23, 24, 31, 32-33, 36.

3. Farrago actionum. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 3277.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 308-309, tamże literatura. — Ponadto: KEMPFI A.: O tłumaczeniach J. Lipsjusza w piśmiennictwie staropolskim. W: *Stud. Mater. Dziej. Nauki. Ser.* A z. 5. W. 1962 s. 45-51; VOISÉ W.: Szczerbic Paweł. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 383; KOROTAJOWA K.: Szczerbic Paweł. W: *Słown. prac. książki pol.*, s. 873; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 673.

Bp Edward Ozorowski

Szcześniak Władysław Maksymilian (1858-1926), biskup sufragan warszawski, profesor Uniw. Warszawskiego, historyk Kościoła.

Urodził się 12 X 1858 r. w Zakroczymiu jako syn Stanisława i Katarzyny Mierzejewskiej. Po ukończeniu szkoły średniej w Warszawie wstąpił w 1875 r. do warszawskiego Seminarium Duchownego św. Jana, skąd po 3 latach wysłano go na studia do Akademii Duchownej

w Petersburgu. Ukończył je w 1882 r. ze stopniem magistra teologii. Rok wcześniej przyjął święcenia kapłańskie. Wróciwszy do swej archidiecezji, objął posadę wikariusza w Białej Rawskiej, a następnie w Warszawie przy kościele św. Antoniego. W 1884 r. wyjechał dla uzupełnienia studiów do Innsbrucka i Rzymu.

W 1885 r. wrócił Szcześniak do Warszawy i został profesorem i wicerektorem Seminarium Duchownego, a w 1887 r. rektorem pokarmelickiego kościoła św. Józefa. W 1895 r. otrzymał godność hon. kanonika warszawskiego i papieskiego tajnego szambelana. Mianowany w 1898 r. przez arcybiskupa rektorem Seminarium, nie tylko nie objął stanowiska na skutek sprzeciwu władz rządowych, ale musiał usunąć się i z profesury. Z tego też powodu spełzły na niczym w 1904 r. zabiegi arcybiskupa o oddanie mu kanonii w kapitule katedralnej. Tak więc od 1898-1906 r. pełnił Szcześniak obowiązki wikarego w parafii św. Krzyża. Dopiero w 1906 r. otrzymał probostwo św. Barbary, a w 1914 r. kapitulny kanonikat. Z powstaniem po I wojnie światowej Wydziału Teologicznego na Uniw. Warszawskim otrzymał na nim Szcześniak w 1919 r. katedrę historii Kościoła, zatrzymując nadal probostwo św. Barbary. W 1925 r. został biskupem sufraganem warszawskim i oficjałem sądu metropolitalnego oraz radcą kurii arcybiskupiej. Zmarł 9 IX 1926 r.

W swych pracach naukowych nie był Szcześniak oryginalny. „Słownik apologetyczny" jest w zasadzie tylko przekładem z nieznacznymi uzupełnieniami dzieła J. Jaugey'a, „Dzieje Kościoła" zostały oparte na dziele J. Hergenroethera, drobniejsze prace nie wykraczają poza współczesną mu literaturę przedmiotu.

I.

1. Przekł.: J. JAUGEY: Słownik apologetyczny wiary katolickiej. Oprac. i wyd. staraniem x. Władysława SZCZEŚNIAKA i grona współpracowników (S. GALLA, A. KAKOWSKIEGO, Z. MŚCICHOWSKIEGO, L. PONEWCZYŃSKIEGO, F. PUCHALSKIEGO). T. 1-3. W. 1894-1896 Druk. St. Niemiery 8° t. 1 s. XXV, 27--752, II; T. 2 s. 797, nlb. 1, II; T. 3 s. 931, nlb. 1, II, nlb. 2. — Odpowiedź na recenzję „Słownika apologetycznego wiary katolickiej (ks. T. MATUSZEWSKIEGO w: *Rola*. R. 12: 1894 nr 36 s. 595-596; R. 1895 nr 40 s. 663-664; nr 41 s. 679-680). *Rola*. R. 13: 1895 nr 43 s. 717-718.

2. Dzieje Kościoła Katolickiego w zarysie. T. 1-2. W. 1902-1909 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° t. 1 s. IV, nlb. 2, 541; T. 2 s. XVIII, 479.

3. Chrystianizm u Słowian Nadłabskich. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1/2 s. LXIII-LXXV.

4. Obrządek słowiański w Polsce pierwotnej rozważony w świetle dziejopisarstwa polskiego. W. 1904 Bibl. Dzieł Chrześcij. 8° s. nlb. 4, 207.

5. W 1600 rocznicę Soboru Nicejskiego. *Prz. Katol.* R. 4: 1925 nr 51 s. 801--803; nr 52 s. 1-3.

6. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

7. Artykuły w *Podręcznej encyklopedii kościelnej* (ks. Z. Chełmickiego).

II.

1. Generalne zebranie Stowarzyszenia Goerresa. *Prz. Katol.* R. 1882 nr 46 s. 726--727. Anonimowo.

2. Zapoznana prawda. Kilka uwag dla ludzi dobrej woli. W. 1891 Druk. S. Niemiery 8° s. 48. — Toż. Wyd. nowe. W. 1905 Wyd. Kasy Warsz. Pomoc. Księgarskich, Druk. Synów S. Niemiery 8° s. 47.

3. Przekł. L. BRANCHEREAU: Zwyczaje towarzyskie dla osób duchownych podług... Zastosował do potrzeb miejscowych i wydał... W. 1893 S. Niemiera 16° s. VIII, 282, II.

III.

SYMON F.A.: Academiae Ecclesiasticae Romano-Catholicae Petropolitanae origo et fata. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno 1885*, s. 67; F[AJĘCKI] A.: Szcześniak Władysław Maksymilian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 363-364; Ch. Z.: Nowy biskup sufragan warszawski. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 15: 1925 nr 5/6 s. 196-197; FALKOWSKI C.: Zmarli historycy. *Kwart.*

Teol. Wil. R. 4: 1926 s. 277-278; Śp. ks. biskup Władysław Maksymilian Szcześniak. *Aten. Kapł.* R. 12: 1926 t. 18 s. 305-307; MALEJ W.: Sylwetki. W: *Szkice do dziejów Archidiecezji Warszawskiej.* Rzym 1966 s. 279-280.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szczurowski Tymoteusz (1740-1812), bazylianin, kanonista, pastoralista.

Urodził się 20 XI 1740 r. w Lisznie na Wołyniu jako syn nieznanego z imienia sędziego włodzimierskiego i Franciszki Dołhonin. Po ukończeniu szkół bazyliańskich we Włodzimierzu wstąpił w 1758 r. mimo sprzeciwu brata Józefa, sędziego zakroczymskiego, do klasztoru bazylianów w Byteniu, zmieniwszy przy tym obrządek łaciński na grecko-katolicki. Teologię studiował w Połocku i ok. 1765 r. przyjął święcenia kapłańskie. Został nauczycielem prowadzonej przez zakon szkoły we Włodzimierzu. Tu zwrócił na siebie uwagę metropolity F. Wołodkowicza, który powołał go na audytora swej kurii, a niebawem wysłał do Rzymu na dalsze studia. W Rzymie uzyskał doktorat teologii i prawa kanonicznego oraz godność protonotariusza ap.

Po powrocie do kraju został Szczurowski kaznodzieją w wileńskiej cerkwi bazyliańskiej. Na jego kazania, głoszone z dużym powodzeniem w różnych językach — znał ich siedem — przychodzili nie tylko katolicy, ale i prawosławni oraz Żydzi i Tatarzy. Po kilku latach przeszedł na stanowisko mistrza nowicjatu w Byteniu, a wreszcie ihumena klasztoru w Białej Podl. W Białej kierował również prowadzonymi przez bazylianów misjami parafialnymi, głosząc także sam kazania, nie tylko w swojej i okolicznych cerkwiach i kościołach, ale też po całej Diecezji Chełmskiej. W 1792 r. założył w oparciu o regułę św. Bazylego zgromadzenie zakonne jozafatek dla wychowywania i kształcenia niezamożnych dziewcząt. Ponieważ do tego zgromadzenia poczęły wstępować szlachcianki obrządku łacińskiego, a nawet przeszła do jozafatek przełożona bialskich szarytek, duchowieństwo łacińskie poczęło zwalczać Szczurowskiego. Doszło do jego przeniesienia do klasztoru w Żyrowicach. Nie chcąc wszakże dopuścić do upadku zgromadzenia jozafatek, wybudował Szczurowski przy pomocy dobrodziejów w Parczewie dwa klasztorki, w jednym umieścił jozafatki, w drugim sam osiadł. Przed śmiercią wrócił do obrządku łacińskiego. Zmarł w Parczewie 15 IV 1812 r.

W jego działalności pisarskiej na uwagę zasługują 2 podręczniki, przeznaczone dla duchownych grecko-katolickich: teologii i prawa kanonicznego oraz duży zbiór pieśni religijnych, polskich i ruskich, z których wiele przedrukował potem M. Mioduszewski w swych publikacjach. Prawdopodobnie szereg pieśni Szczurowski przetłumaczył na j. ruski.

I.

1. Theologicae critico-scholastico-dogmaticae (theses) ex tractatu de Verbi Divini incarnatione... defendentur publice in monasterio Basiliano Polocensi a... Vilnae 8° s. 18.

2. Hasło zbawienne nauki apostolskiej złożone i zgromadzone z rozmaitych rozmów, z teologii dogmatycznej, moralnej... na pożytek dusz chrześcijańskich a osobliwie w stanie duchownym żyjących ułożone przez... T. 1-4. W Wilnie 1780-1783 w Druk. Bazyliańskiej 4° t. 1 k. nlb. 6, s. 236; T. 2 k. nlb. 2, s. 215; T. 3 k. nlb. 1, s. 216; T. 4 k. nlb. 5, s. 307. Podręcznik teologii dla duchownych grecko-katolickich w formie pytań i odpowiedzi.

3. Missja Bialska. Prawo kanoniczne o wszystkich ustawach i dekretach synodalnych we wszystkich materiach i wydarze-

niach tak sumiennych jako też i sądowych... do druku podane. Rozmowy duchowne wyjęte z pierwszej księgi Prawa kanonicznego o sakramentach. — Toż. Wyjęte z drugiej księgi Prawa kanonicznego o przypadkach sumiennych. — Toż... wyjęte z trzeciej księgi Prawa kanonicznego o przypadkach sumiennych. — Toż... wyjęte z czwartej księgi Prawa kanonicznego. W Supraślu 1792 w Druk. J.K. Mości XX. Bazylianów 4° t. 1 k. nlb. 7, s. 255, k. nlb. 9; T. 2, s. 107, k. nlb. 5; T. 3 s. 105, k. nlb. 5; T. 4 s. 583, nlb. 3, k. nlb. 9.

II.

1. Poesis didactica totius regni naturae divitiarum delineatrix atque magistra... Michaelis Gurowski capitanei Żwinogrodensis... edita [Poczajów] 1770 Typis Poczajoviensibus 8° k. nlb. 2, 9, nlb. 2.

2. Głos pochwalny nieba i ziemi rymotwórskim pieniem Najwyższej i Najświętszej Stolicy mądrości przy zwiastowaniu radosnym zwiastowania od poetów włodzimierskich z wotami serc swoich ofiarowany roku 1770 die 25 Martii. B. m. r. 8° k. nlb. 18. Dialog wierszem.

3. Widok mądrości w obraziech od pogan wyśmiany, od Leona Izawryka cesarza zdeptany, od Jana Damascena wsławiony i świeżo z popiołów starożytności w szkołach włodzimierskich odnowiony i otarty... Jan Damascen obrońca obrazów, tragedia. Poczajów 1771 w Druk. Poczajowskiej 8° s. 58.

4. Gospodarz chrześcijański dom swój według przykazań boskich rządzący pod zaszczytem Józefa Ossolińskiego sandomierskiego i chmielnickiego starosty wydany przez... W Poczajowie 1772 4° s. 116.

5. Głos wzbudzający serca chrześcijańskie do społecznej modlitwy... Wilno 1787 8°.

6. Missja Bialska ośmiodniowa i całomiesięczna podająca łatwy sposób do ćwiczenia się w modlitwie umysłowej i społecznej i w rozmowach zbawiennych... dla ludu prostego po wsiach i miasteczkach żyjących. T. 1-2. W Supraślu 1792 4° t. 1 s. 66, nlb. 5; T. 2 s. 103, k. 5.

7. Missja Bialska całoroczna czyli rok święty mający na wszystkie święta uroczyste nauki, uwagi i pieśni ułożone. T. 3 cz. 4. W Supraślu 1792 4° s. 271, nlb. 5.

8. Patent confraternii bialskiej. Supraśl 1792 4° s. 21.

9. Pieśni pobożne naukę wiary i obyczajów chrześcijańskich w sobie zamykające dla użytku i zachęcenia bractwa nauki chrześcijańskiej w całej diecezji chełmskiej po wszystkich cerkwiach parafialnych ustanowionego przez... ułożone w polskim i ruskim języku... Lubl. 1801 Druk. XX. Trynitarzów 8° s. 448.

10. Pieśni na cześć św. Jozafata arcybiskupa połockiego. Kr. b. r. Druk. W. Jaworskiego. — Toż. Rzym 1868 Nakł. Postulacji Sprawy Kanonizacji św. Józefata 8° s. 14, k. 2 nut.

11. Horologion czyli psalmodia Kościoła Wschodniego dla początkujących w czytaniu greckim, polskim, niemieckim i łacińskim, zamykająca w krótkości nabożeństwo kanoniczne całodzienne ułożone staraniem... rektora Missji Bialskiej. R. 1785. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 72, k. 1-369.

III.

SZYMAŃSKI B.: Rys historyczny zgromadzeń zakonnych. T. 2. W. 1848 s. 15-17; B[ARTOSZEWICZ] A.: Żywot księdza Tymoteusza Szczurowskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 445-446; Szczurowski Tymoteusz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11 s. 234-235; J[ANCZAK] Ł.: Szczurowski Tymoteusz. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 487-488; F[AJĘCKI] A.: Szczurowski Tymoteusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 367; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 315; FEICHT H.: Dzieje polskiej muzyki religijnej w zarysie. W: *Księga tysiąclecia.* T. 2 s. 422.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szczygielski Józefat (1805-1883), kanonik warszawski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, popularyzator teologii.

Urodził się 29 IX 1805 r. w Kobylnicy k. Międzyrzeca Podlaskiego. Wykształcenie zdobył w Białej Podlaskiej, w Seminarium Duchownym św. Krzyża w Warszawie i w Seminarium Głównym. Święcenia kapłańskie przyjął w 1828 r. Jeszcze jako kleryk, gdy z braku wieku kanonicznego oczekiwał na święcenia, został mianowany nauczycielem religii w warszawskim Instytucie Głuchoniemych, z którym to zakładem pozostał związany do końca życia.

Po utworzeniu Akademii Duchownej powołano Szczygielskiego na jej wicerektora. Złożył wówczas wymagane egzaminy i w 1837 r. uzy-

skał w nowej uczelni stopień kandydata teologii. Wicerektorem był tylko do 30 IX 1837 r., ponieważ wtedy właśnie objął funkcję dyrektora w Instytucie Głuchoniemych po rezygnacji jego założyciela ks. Jakuba Falkowskiego. Niebawem wrócił do Akademii w charakterze wykładowcy, mianowicie po śmierci ks. W. Ossolińskiego objął w 1841 r. najpierw zastępczo, a od 1857 r. w charakterze profesora stałego katedrę teologii dogmatycznej. Wykładał do wysłużenia emerytury w 1863 r. Choć nie posiadał przygotowania specjalistycznego, wykładowcą był dobrym i sumiennym. Poza tym przez kilka lat pełnił w Akademii obowiązki bibliotekarza.

Najwięcej zajmował się Instytutem Głuchoniemych. Doprowadził do założenia drugiego podobnego zakładu, Instytutu Ociemniałych. Poza tym wszedł do kapituły archikatedralnej. Arcybp Feliński w przeddzień swego wyjazdu na zesłanie do Rosji mianował Szczygielskiego wikariuszem generalnym na wypadek uniemożliwienia rządów archidiecezją aktualnemu wikariuszowi nominatowi P. Rzewuskiemu. Jakoż po zsyłce tego ostatniego w 1865 r. objął na krótko kierownictwo archidiecezji, lecz pod presją władz rządowych musiał ustąpić, a w 1867 r. sam poszedł na wygnanie do kazańskiej guberni. Wrócił do kraju dopiero w 1877 r. i zamieszkał w Stoczku pod Serockiem. Zmarł 1 XII 1883 r., pochowany został w Serocku. W kościele św. Aleksandra w Warszawie wzniesiono mu tablicę nagrobną. Posiadał order św. Stanisława 2 kl. i św. Anny 3 kl.

I.

1. Przekł.: J.E. SCHMIDT: Msza św. w swoich obrzędach... wyjaśniona. W. 1841 J. Glüsksberg 12° s. 156. — Toż. Wyd. 2 W. b. r. — Toż. Wyd. 3. W. 1851 J. Glücksberg 8° s. 155.

2. Zgodność Pisma świętego, podań dziejowych i badań antropologicznych jako też zoologicznych w przedmiocie jedności rodu ludzkiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 1-32, 97-121, 201-215, 332-362, 385-409, 481-511, — Toż w osob. odb. W. 1847 Druk J. Glücksberga 8° s. 179.

3. Wspomnienie o śp. Tomaszu Dziekońskim. *Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociemn.* R. 6: 1874/75 s. 328-331.

4. Ksiądz Jakub Falkowski założyciel i pierwszy rektor warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. *Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociemn.* R. 15: 1883/84 s. 48-98.

II.

1. Książka do nabożeństwa dla głuchoniemych ułożona. W. 1841 16° s. 229. — Toż. wyd. 2 W. 1885.

2. Mowa na pogrzebowym nabożeństwie przy pochowaniu zwłok śp. Antoniego Hlebowicza... członka świeckiego Zwierzchności Akademii Duchownej... założyciela i głównego redaktora Pamiętnika Religijno-moralnego miana w kościele świętego Aleksandra przez... *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 71-84.

3. Pożegnanie szanownych zwłok śp. księdza Jakuba Falkowskiego. W. 1850.

4. Metoda praktyczna uczenia głuchoniemych języka polskiego ułożona przez... *Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociemn.* R. 13: 1881/82 s. 1-268; R. 14: 1882/83 s. 1-248. — Toż w osob. odb. W. 1883 Inst. Głuch. i Ociemn. 8° Cz. 1 s. 268; Cz. 2 s. 248.

5. Alfabet polski. *Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociemn.* R. 15: 1883/84 s. 27-47. — Toż w osob. odb. W. 1883 Inst. Głuch. i Ociemn. 8° s. 19.

III.

X. Józefat Szczygielski. *Kłosy.* R. 37: 1883 nr 964 s. 398; [JENIKE L.]: Ksiądz Józefat Szczygielski. *Tyg ilustr.* T. 2: 1883 nr 50 s. 379-380; Śp. ksiądz Józefat Szczygielski. *Bies. Liter.* T. 16: 1883 nr 415 s. 370; PAPŁOŃSKI J.: Ks. Józefat Szczygielski b. rektor warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. *Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociemn.* R. 15: 1883/84 s. 20-26; Ks. Józefat Szczygielski. *Bibl. Warsz.* R. 44: 1884 t. 1 s. 166-167; Śp. ks. Józefat Szczygielski. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 50 s. 806; Ks. Józefat Szczygielski. *Kron. Rodz. Ser.* 4. R. 1883 t. 11 s. 767; [Informacja o odsłonięciu tablicy pamiątkowej ku czci ks. J. Szczygielskiego w kościele św. Aleksandra]. *Bluszcz.* R. 31: 1895 nr 43 s. 343; N[IEDZIELSKI] J. Szczygielski Józefat. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 368; PLESZCZYŃSKI A.:

Dzieje Akademii Duchownej, s. 94-95, 121-122, 246; KUCHARZEWSKI J.: Epoka paskiewiczowska. Losy oświaty. W. 1914 s. 87; MANCZARSKI A.: Rys historyczny Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie od roku 1817 do 1917. W. 1929 s. 40-74; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 139; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 165; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895 W. 1975 s. 149, 150, 155, 156, 160, 196, 253-256, 298, 299. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1833, 1841, 1858, 1860, 1864. — AGAD: Centr. Wł. Kr. Pol., sygn. 377 s. 287-288, 520-521, 676-677.

Ryszard Żmuda

Szczygielski (Sczygielski) Stanisław (1616-1687), benedyktyn, historyk swego zakonu.

Urodził się w 1616 r. w Małopolsce jako syn Stanisława. W 1630 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej. Po wstąpieniu do zakonu benedyktynów, kontynuował studia w Akademii Wileńskiej, gdzie w 1649 r. uzyskał doktorat filozofii. Przez jakiś czas pracował w Trokach u boku opata benedyktyńskiego i zarazem miejscowego proboszcza Stanisława Kobierzyckiego, następnie osiadł w Tyńcu, oddając się lekturze dzieł z zakresu astronomii, filozofii i teologii. Uchodząc przed najazdem szwedzkim, udał się do Pragi i przez 2 lata był kopistą opata benedyktyńskiego, późniejszego biskupa Kampanii we Włoszech Jana Caramuela Lobkowitza, którego dzieło „Demonstratio catholica" wydał po powrocie do kraju. W 1661 r. pełnił funkcje magistra nowicjatu w Tyńcu, a w latach 1663-1668 piastował urząd prepozyta tuchowskiego.

Szczygielski zasłużył się dla nauki głównie przez swe prace nad dziejami benedyktynów w Polsce. Odnowił i wzbogacił bibliotekę klasztoru w Tyńcu. Zabiegał o wzmożenie studiów teologicznych w zakonie. Występował przeciw instytucji opatów komendataryjnych i opowiadał się za egzempcją zakonu. Zmarł w 1687 r. w Pisuniu.

I.

1. Illibatae semel Matris semper Virginis Castissimae Tuchoviensis mirabilium operum symbola per inquisitionem Officii Spiritualis diligenter examinata et approbata... Cracoviae 1661 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 8° s. 195, k. 1. Opis cudów i wykaz obrazów NMP, czczonych w Europie.

2. Aquila Polono-Benedictina in qua beatorum et illustrium virorum elogia, coenobiorum ac rerum memorabilium synopsis, exordia quoque et progressus... breviter describuntur... Cracoviae 1663 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4, s. 376, k. nlb. 10.

3. Calendarium Benedictinum e Menologio Sanctorum, beatorum atque illustrium eiusdem Ordinis virorum exceptum... Cracoviae 1663 in Officina Typogr. Schedeliana 8° k. nlb. 11, s. 272.

4. Wyd.: Jan Caramuel LOBKOWITZ: Demonstratio catholica ad omnes orthodoxae fidei controversias decidendas clarissima... quam ex auctoris manu-scripto desumptum bono publico imprimendum curavit... Cracoviae 1665 apud Haeredes L. Kupisz 12° k. 10, s. 144.

5. Catechismus Monasticus sive Regulae S. Benedicti synopsis analytica in gratiam religiosorum omnium... edita... Cracoviae 1668 apud Haeredes Schedel 12° s. 130. — Toż... nunc denuo typis recusa... Bambergae 1713 Sumptibus Wolfgangi Mauritii Endteri 8° k. nlb. 3, s. 148, k. nlb. 6. — Toż. B. m. 1715 8° s. 110. Dzieło ascetyczne.

6. Series et notitiae Trocensium Abbatum Ordinis S. Benedicti ad conservandum viridi et celebri recordatione praedecessorum decus concinnata... Cracoviae 1668 apud Haeredes Christophori Schedel 4° k. nlb. 13.

7. Tinecia seu historia Monasterii Tinecensis Ordinis S. Benedicti primaria inter Polonica coenobia venerationis... collecta, in IV libros partita... Cracoviae 1668 ex Officina Schedeliana 4° k. nlb. 2, s. 275.

8. Pharus Benedictina universum orbem irradians sive vita S.P.N. Benedicti Abbatis, eiusque sanctissimae regulae et Ordi-

nis utilitas... demonstrata... Cracoviae 1669 ex Officina Schedeliana 4° k. 2, k. nlb. 6, s. 232. — Toż w przekł. na j. pol. pt. O żywocie i cudach S. Benedykta opata... traktat... teraz na polski język... przełożony... W Wilnie 1683 w Typogr. Soc. Jesu 4° k. nlb. 3, s. 268, k. nlb. 2.

9. Adorea Mariana, sive usitatum Ecclesiae canticum Salve Regina in conceptus et affectus pia animi prolusione effiguratum et ampliatum... Vilnae 1676 Typis Acad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 53. Komentarz do „Salve Regina" oraz teologia kultu NMP.

10. Casus propositus cum sua resolutione... B. m. 1677 4° k. nlb. 12; Responsio modesta ad cuiusdam quinquaginta singularia iuris patronatus Regum Poloniae quae in odium Regularium procaciter divulgavit... B. m. 1677 4° s. 46. Wydane razem pisma przeciw instytucji opatów komendataryjnych.

11. Liber Penthicus de commendatariis Regularium Praelatis in quo commendatorum monasteriorum gravissima incommoda... demonstratur... Vilnae 1681 apud Francisc. 4° k. nlb. 3, s. 198, k. nlb. 2.

12. Fons signatus irrigua miraculorum scaturgine exundas... Cracoviae 1695 Typis Universitatis 8° s. 117. Opis cudów doznanych przy obrazie M. B. w Tuchowie.

13. Historia monasterii Plocensis. Rkps zaginiony.

II.

1. Novus proteus Jesus Salvator mundi anagrammatice centies inversus, ac centum distichis adornatus... Cracoviae 1664 apud Albertum Siekielowicz 8° k. nlb. 19.

2. Aprobacja obrazu N. P. Marii cudownego w Wilnie w kościele S. Michała. Wilno 1670 4°. Druk bliżej nie znany.

3. Dar serdeczny z skarbnicy Pisma Świętego wybrany a P. Najświętszej przy Jej cudownym obrazie Tuchowskim nabożnie ofiarowany... W Krakowie 1670 w Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 3.

4. Przekł. i wyd.: Reguła świętego ojca Benedykta z łacińskiego na polski język teraz pilniej niż kiedy przełożona... W Wilnie 1677 w Druk. Ojców Franciszkanów 12° k. nlb. 2, s. 235, k. 4.

5. Litaniae Lauretanae anagrammatice contextae. Cracoviae b. r. in Officina Viduae et Haeredum Francisci Cezary 8° k. A-C_8.

III.

BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 478; Szczygielski Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 14 s. 245; F[AJĘCKI] A.: Szczygielski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 356-368; URBAN Wacław: Losy wychowanków Akademii Krakowskiej w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku. W: *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie renesansu.* Kr. 1964 s. 188-189; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 674; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywnokontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 200-201; SCZANIECKI P.: Studium commune benedyktynów w Polsce (wiek XIII-XVIII). Tamże. T. 2 cz. 2 s. 396, 399.

Bp Edward Ozorowski

Szelewski Adam Józef Kalasanty, krypt.: Ks. A.S., Ks. A.Sz., Ks. J.K.S., (1799-1865), pijar, po sekularyzacji proboszcz w Brzezinach, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, homileta, historyk Kościoła.

Urodził się 11 X 1799 r. w Kozłówku w woj. lubelskim. Pochodził z ubogiej rodziny szlacheckiej. Rodzicami jego byli Wojciech i Joanna z Nowickich. Uczył się w Opolu Lubelskim u pijarów, do których też wstąpił w 1815 r. Po nowicjacie kontynuował studia u pijarów w Warszawie. W 1818 r. zaczął uczyć w Collegium Nobilium religii, literatury polskiej, historii i j. łacińskiego. Równocześnie sam dalej studiował. Przetłumaczył wtedy z j. francuskiego pracę Piotra Cottreta o religii Chrystusa. W 1821 r. przeniesiono go do szkoły wojewódzkiej przy ul. Długiej, gdzie uczył tych samych przedmiotów. Z tego czasu pochodzą 3 prace Szelewskiego, ogłoszone w pijarskich programach szkolnych: O szczytności w języku naszym (!), o jedności wykładów szkolnych oraz recenzję dzieł oratorskich Stanisława Potockiego. Zyskały mu one duży rozgłos.

W 1824 r. przyjął święcenia kapłańskie i przeszedł na nauczyciela

i prefekta szkoły wojewódzkiej w Radomiu, skąd po roku wrócił do Warszawy i przy boku prowincjała pełnił obowiązki sekretarza. Za ogłoszony wówczas drukiem przekład kazań adwentowych Massillona został powołany na członka krakowskiego Towarzystwa Naukowego, a w 1827 r. przez Komisję Rządową WRiOP do grona deputacji celem ułożenia ustaw szkolnych. W 1828 r. został rektorem pijarskiego kolegium i gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim.

Po upadku powstania listopadowego wyjechał za granicę dla uzupełnienia swego wykształcenia teologicznego. Po studiach w Krakowie, Wiedniu i w Rzymie, zakończonych doktoratem teologii, wrócił do kraju. Jeszcze w czasie wojażu zagranicznego opuścił w 1834 r. zakon pijarów i został przyjęty do diecezji krakowskiej. W 1836 r. został zastępcą profesora w gimnazjum w Piotrkowie (już nie pijarskiego), a pod koniec tegoż roku zastępcą profesora patrologii i homiletyki w świeżo utworzonej Akademii Duchownej w Warszawie, gdzie po roku otrzymał profesurę zwyczajną.

Chcąc rozbudzić wśród profesorów Akademii ruch naukowy i wpływać na podniesienie poziomu intelektualnego duchowieństwa, postanowił wydawać czasopismo teologiczno-religijne. W 1837 r. przygotował plan czasopisma i uzyskał nań zgodę arcybpa S. Choromańskiego i władz rządowych. Czasopismo to pod nazwą „Pamiętnik Religijno-moralny" zaczęło wychodzić co miesiąc od 1841 r., jednakże z nieznanych przyczyn nie pod redakcją ks. Szelewskiego, lecz Antoniego Hlebowicza, a po jego śmierci w 1847 r. Antoniego Kamieńskiego, choć Szelewski był stale jego duszą. Dopiero po zgonie Kamieńskiego w 1850 r. przejął Szelewski redakcję. W 1863 r. odstąpił swe prawa ks. M. Nowodworskiemu, który zmienił charakter, częstotliwość ukazywania się i tytuł pisma, wypuszczając tygodnik „Przegląd Katolicki".

Projektował też Szelewski wydanie siłami zbiorowymi katechizmu dla wszystkich diecezji w Królestwie, na co uzyskał zgodę warszawskiego wikariusza kapitulnego A. Fijałkowskiego. Pomysłu nie zrealizowano. On także doprowadził do wprowadzenia w Akademii wykładów z medycyny popularnej. Wchodząc przez wiele lat do Rady Akademii, miał wiele do powiedzenia odnośnie doboru nowych kadr nauczycielskich.

Obok profesury w Akademii przyjął Szelewski w 1839 r. probostwo w Wilanowie, które zamienił w 1843 r. na probostwo w Brzezinach; to ostatnie trzymał do śmierci. W Brzezinach zmienił poddanym plebańskim pańszczyznę na czynsze, założył dla nich szkółkę elementarną, własnym kosztem zbudował plebanię, a przy niej dom dla starców i kalek. Do parafii tej, w której zasadniczo duszpasterzował wikariusz, dojeżdżał o ile tylko pozwalały mu na to zajęcia dydaktyczne. Posiadał też kanonikat hon. kolegiaty łęczyckiej (zniesionej w 1819 r.) i katedry lubelskiej oraz order św. Anny 2 kl. i św. Stanisława.

W 1858 r. przeszedł Szelewski w stan spoczynku, po złożeniu zaś redakcji „Pamiętnika" w 1863 r. osiadł na swym probostwie w Brzezinach, gdzie zmarł 7 XII 1865 r.

I.

1. Przekł.: P.M. COTTRET: Rozprawa o religii uważanej jako potrzeba społeczności przez... z francuskiego na polski przełożona przez... W. 1825 8° s. 44, nlb. 2.

2. Rys historyczny wymowy duchownej

w ogóle a w szczególności w Polsce. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 413--431, 513-524; R. [3]: 1843 t. 5 s. 120-127, 210-224; 327-346; R. [4]: 1844 t. 6 s. 122--133, 193-217, 296-321; R. [4]: 1944 t. 7 s. 22-43, 136-156, 233-251; R. [5]: 1845 t. 8 s. 427-447, 508-526.

3. O istocie, ważności, potrzebie, różnym w różnych epokach stanie i najtrafniejszej metodzie nauczania katechizmu ze szczególnym uwzględnieniem na potrzeby Kościoła w naszym kraju. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 216-239, 311--331, 410-427, 512-537. — Toż w osob. odb. W. 1847 Druk. Glüsksberga 8° s. 86.

4. Przekł.: Ks. ZANOTTO: O teraźniejszej wymowie kaznodziejskiej. *Pam. Rel.--Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 398-418.

5. O potrzebie znajomości medycyny pastoralnej dla duchowieństwa. *Pam. Rel.--Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 139-170.

6. Red.: *Pamiętnik Religijno-Moralny.* R. [8]: 1848 — R. 21: 1862.

7. O powinnościach plebanów względem ubogich swoich parafian. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 225-255.

8. O inkluzach i inkluzkach w wiekach średnich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 354-362.

9. Życiorys Antoniego Kamieńskiego redaktora Pamiętnika religijno-moralnego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 363--367.

10. Przekł.: O potrzebie opowiadania słowa Bożego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 93-124.

11. Przekł.: Kilka uwag i rad życzliwych dla dzisiejszych kaznodziejów. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 317-323.

12. Wiadomość historyczno-archeologiczna o kościele parafialnym i innych w mieście Brzezinach, poprzedzona statystycznym opisaniem miasta. *Pam. Rel.--Mor.* R. 11: 1851 t. 20 s. 1-31, 93-125, 189-216. — Toż w osob. odb. B. m. r. 8° s. 90.

13. O siostrach miłosierdzia. Historia założenia i rozkrzewienia się tej instytucji. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11: 1851 t. 20 s. 301-314.

14. Benedykt Herbest katecheta z XVI wieku. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1860 t. 5 s. 619-631.

15. Tadeusz Pomian hrabia Łubieński biskup rodopolitański sufragan diecezji kujawsko-kaliskiej. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 71-80.

16. Ks. Ignacy Stankiewicz. *Pam. Rel.--Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 182--190.

17. Projekt Szkoły Głównej i Akademia Duchowna. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 680-684.

18. Stanisław Konarski. *Tyg Ilustr.* T. 3: 1861 nr 75 s. 77-79.

19. Wychowanie publiczne. O wykładach nauki chrześcijańskiej w szkołach elementarnych, powiatowych i gimnazjalnych. *Dz. Powsz.* R. 1862 nr 45 s. 177--178, nr 46 s. 181-182.

20. Rec.: A. S. KRASIŃSKI: Prawo kanoniczne. Wil. 1861. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 681-688.

21. Ksiądz Edmund Andraszek. *Bibl. Warsz.* R. 22: 1862 t. 2 s. 305-325.

22. Ks. Jakub Ciastowski ostatni rektor konwiktu pijarskiego na Żoliborzu. *Bibl. Warsz.* R. 23: 1863 t. 3 s. 341-352.

II.

1. Kazanie na uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego miane w kościele pijarskim w Warszawie. B. m. r. [1823] 8° s. 19.

2. Rzecz o szczytności. W: Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Ks. Ks. Pijarów. W. 1824 s. 1-35.

3. Przekł.: J.Ch. MASSILLON: Kazania adwentowe... z francuskiego na polski język wytłumaczone przez... W. 1827 Druk. XX. Pijarów 8° s. XLV, 422, nlb. 5. — Toż wyd. przejrz. i popr. W. 1847 R. Friedlein, F. Spiess 8° s. 363.

4. Przekł.: A.P. JAIS: Kazania i homilie na wszystkie niedziele i święta całego roku przez... w niemieckim języku oryginalnie napisane, a przez... spolszczone. T. 1-3. W. 1837-1839 Druk J. Glücksberga 8° t. 1 s. 135; T. 2 s. 166; T. 3 s. 244. — Toż wyd. 2. W. 1844.

5. Przekł.: Kazania z najlepszych autorów francuskich, włoskich, niemieckich i angielskich wybrane i spolszczone, z Schneidera, Turchi, Bossueta, Kolmara, Husseya przez... W. 1840 Nakł. aut., Druk. XX. Pijarów 8° k. 4, s. III, 307.

6. Przekł.: F.X.: HUNOLD: Kazania na niedziele i święta całego roku do potrzeby i ducha czasu zastosowane z niemieckiego na polskie przerobione przez... T. 1-4. W. 1844 G. L. Glücksberg 12° t. 1 s. 243; T. 2 s. 231; T. 3 s. 237; T. 4 s. 279.

7. O miłościwym lecie czyli jubileuszu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11: 1851 t. 20 s. 93-101.

8. Do szanownego duchowieństwa świeckiego i zakonnego od Redakcji *Pamiętnika Religijno-Moralnego. Pam. Rel.--Mor.* R. 11: 1851 t. 11 s. 553-557.

9. Kazania o męce, śmierci, zmartwychwstaniu Pana naszego Jezusa Chrystusa przez... ułożone. W. 1851 Klukowski 8° s. 147.

10. O święceniu niedzieli 6 nauk w formie egzhortacji kościelnych ku oświeceniu wiernych rzymsko-katolickiego Ko-

ścioła, wyznawców trzeciego przykazania boskiego i pierwszego kościelnego ułożone przez... W. 1852 Nakł. aut., Druk. A. Krethlow 8° s. 186.

11. Bibliografia duchowna. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 23 s. 416-426; R. 15: 1855 t. 28 s. 114-117, 314-318.

12. Przemowa... z okoliczności rekoncyliacji... świątyni [w Brzezinach] na nowo odbudowanej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 618-627.

13. Przekł.: Katechizm rzymsko-katolicki czyli zbiór nauki chrześcijańskiej z rysem dziejów religii od początku świata aż do naszych czasów. Przekł. z niemieckiego... W. 1855 S. Sennewald 12° s. XIV, 371, V.

14. Cokolwiek o pauperyzmie w kraju. *Pam. Rel.-Mor.* R. 15: 1855 t. 29 s. 189-205.

15. Żyszkiewicz Antoni. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 30 s. 476-479.

16. Od Redakcji *Pamiętnika Religijno-Moralnego.* (Wraz z ks. J. K. MĘTLEWICZEM). *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 711-718.

17. Projekt wydania nowego przekładu Pisma świętego w języku polskim i komentarzy nad nim ks. Serwatowskiego, których przedruk ma się dokonać w Warszawie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 180-184.

18. Odezwa Redakcji *Pamiętnika Religijno-Moralnego.* (Wraz z ks. J.K. MĘTLEWICZEM). *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 715-718.

19. Śp. ks. Mętlewicz. Szkic biograficzny. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 18: 1858 t. 2 s. 554-563.

20. Korespondencja. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1860 t. 6 s. 321-324, 409-420.

21. Pogląd na prasę katolicką w Niemczech. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 37-56, 149-175.

22. Przekł.: Nauki religijno-moralne przeciwko nałogowi pijaństwa z niemieckiego przerobione a dla kapłanów do użytku w nauczaniu kościelnym i dla Czytelni Ludowych przydatne. W. 1862 8° s. 95.

23. Jeszcze kilka uwag o trzeźwości. *Dz. Powsz.* R. 1863 nr 24 s. 104-105.

24. Przekł.: Nauki chrześcijańskie dla dojrzewającej młodzieży katolickiej, w 1 poł. XVIII w. po franc. wyd., a do dnia dzisiejszego w przekł. na różne języki europejskie w wielokrotnych wydaniach ciągle upowszechniane... W. 1865 G. Sennewald 8° s. III, 306 — Toż. Wyd. 2. W. 1870.

25. Kazania niedzielne i świąteczne całego roku. T. 1-4. Prospekt. W. b. r. Glücksberg 12° s. 8.

III.

SZPADERSKI J.: Wspomnienie o życiu i pismach śp. ks. Adama Józefa Kalasantego Szelewskiego. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 26 s. 401-406; TENŻE: O zasadach wymowy kaznodziejskiej. T. 2 Kr. 1870 s. 504; Z[AREMBA] A.: Szelewski Adam. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 491-493; F[AJĘCKI] A.: Szelewski Adam. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 369-370; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 134-136; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kr. 1917 s. 358; WYCZAWSKI H.E.: Archidiecezja warszawska w świetle schematyzmu z 1863 r. *Stud. Theol. Vars.* R. 6: 1968 nr 1 s. 303. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na lata 1841, 1843, 1845, 1847, 1850, 1853. — AGAD: Centr. Wł. Wyzn. Kr. Pol., sygn. 377 s. 285-286, 518-519, 674-675.

Ryszard Żmuda

Szelicha Jan (XVII w.), autor dysertacji prawnej.

Brak wiadomości o nim w historiografii. Prawdopodobnie pochodził z rodziny śląskiej pieczętującej się herbem Szeliga. Kształcił się na koszt bpa wrocławskiego Jana Sitscha w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1608 r. uzyskał magisterium prawa. Jego nazwisko wszakże trudno zidentyfikować w „Album studiosorum" i w „Liber promotionum", ponieważ mógł występować tylko pod imieniem swoim i ojca.

I.

1. Quaestio iuridica de assasinio sive impetrato homicidio... publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1608 in Officina Nicolai Lobii 4° ark. 6. — Toż. Cracoviae 1608 in Officina Nicolai Lobii 4° k. nlb. 23.

II.

1. Sacratissimis primitiis... Georgii Cesarini de Chruszczina amici sui singularis gratulatur... Cracoviae 1607 in Officina Alberti Kobylinii 4° k. nlb. 3.

2. Auspicatissimo Cracoviae ingressui... Joannis Christophori Liberi Baronis de et in Proskau gratulatur... Cracoviae 1608 apud Viduam Jacobi Sibeneycheri 4° k. 4.

III.

ESTREICHER K. T. 30, s. 240.

Bp Edward Ozorowski

Szembek Fryderyk (1575-1644), jezuita, polemista, hagiograf, historyk Kościoła.

Urodził się w Krakowie w 1575 r. w rodzinie mieszczańskiej, był synem Bartłomieja. W półroczu zimowym 1590/1591 wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej. W 1594 r. wyjechał na dalsze studia do Rzymu, gdzie w 1597 r. wstąpił do zakonu jezuitów. Po ukończeniu studiów wrócił do kraju i w 1602 r. został prefektem szkół i kaznodzieją w Poznaniu. Najdłużej przebywał w Lublinie (1605-1608), Krakowie (1709-1734) i Toruniu (1634-1644). Opiekował się bractwami kościelnymi i pełnił funkcje doradcy prowincjałów (konsultora). Przejściowo tylko zarządzał jako wicerektor kolegium krakowskim (1626-1627) i był prepozytem domu profesów św. Barbary (1633-1634). Był jednym z czołowych orędowników założenia szkół jezuickich w Krakowie, prowadził ostrą walkę z Akademią Krakowską. Wsławił się swą odpowiedzią na „Gratis" Jana Brożka, pt. „Gratis plebański", wydany pod pseudonimem Józefa Pięknorzeckiego. Współpracował z Janem Wielewickim, któremu dostarczał materiały do historii zakonu. Wydawał pierwsze broszury w j. polskim o terenach misyjnych. Zmarł w Toruniu 10 I 1644 r.

I.

1. Przekł.: M. BARONIUSZ: Życie i cuda błogosł. Izajasza. Kraków 1600 B. Skalski 4°. Austorsko tłumaczenia niepewne.

2. Vita S. Juttae viduae Prutenae. W: M. BARONIUSZ: Vita, gesta et miracula beati Stanislai Poloni, Casimiria ad Cracoviam oriundi... Cracoviae 1609 B. Skalski 4° s. 43-46. — Toż. W: A. BZOWSKI: Annales ecclesiastici. Coloniae Agrip. 1616 T. 13 s. 697-698 (nr XXI). — Toż. Wyd. M. TÖPPEN. W: *Script. Rer. Prussicarum.* T. 2: 1863 s. 376-391.

3. Pomoc z nieba na uspokojenie Prus z dawna Polakom od Pana Boga nagotowana. To jest SS. Patronowie krajów Pruskich, wojną teraźniejszą utrapionych i życia ich świątobliwego krótkie opisanie. Toruń 1627 8° k. nlb. 8.

4. Tybet wielkie Państwo w Azjej, do którego Ojcowie Societatis Jesu, niedawno przybywszy, wiarę świętą chrześcijańską błędami wielkimi pogańskimi w nim sfałszowaną do jej szczerości przywodzą. To jest krótkie opisanie zwyczajów, nabożeństwa i wiary narodów Tybetskich... Kraków 1628 Franc. Cezary 4° k. nlb. 26.

5. Tunquim królestwo możne w Azji, do którego opowiadaniu Ewangelii świętej, świeżo Pan Bóg drogę otworzył przez ojce Societatis Jesu... Kraków 1629 Druk. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 12.

6. Rosa coelestis recens patefacta contra grassantem pestilentiam salutare remedium, seu Sanctae Rosaliae Siculae... eremitae virginis, brevis vitae enarratio... Cracoviae 1630 Andr. Petricovius 4° s. 16.

7. Informatia krótka o początku i przyczynie nabożeństwa osobliwego do św. Rozalii panny z księżnej pustelnicy. Przeciwko zarazie morowego powietrza i różnych chorób. Z instrukcją, coby czynić na cześć tej świętej w takich potrzebach, i czasu od nich wolnego, [Toruń 1630] 8° k. nlb. 18.

8. Instrukcja o jubileuszu i wszystkim innym odpuście. Co jest i dlaczego, a jakim sposobem otrzymany być może... Z okazji jubileuszu od Ojca św. Urbana VIII papieża wszystkiemu chrześcijaństwu pozwolonego Roku 1636. Toruń 1637 8° k. nlb. 8.

9. Pielgrzymka zacna z Niemiec w kraje Pruskie S. Iutta Niemkinia. Ze krwią książąt Brunszwickich wdowa, miłością Bożą, szczodrobliwością na ubogie, wzgardą próżności świata i samej siebie dziwna... B. m. r. [Toruń przed 1638] 8° k. nlb. 8.

10. Przykład dziwny doskonałości chrześcijańskiej, w miłości Twórcy Panu i bliźnim w stanie świeckim nabytej, przez wzgardę próżności pomp świata, dostatków i własnej swej osoby. To jest życie wielce przykładne S. Iutti Niemkinie... Toruń 1638 8° k. nlb. 43. Jest to rozszerzona wersja pozycji 9. — Toż w tłum. łac. Jana SNINI w: *Acta Sanctorum* Maii. T. 7 (1688) s. 604-613. — Toż w: *Acta Sanctorum* Maii. T. 7 (Parisiis 1866) s. 595-604.

11. Patronka starodawna państw Pruskich i innych onym przyległych, do upro-

szenia łacniejszego u Pana łaski na dobre skonanie, pomocnica szczęśliwa. S. Dorota z Prus, wdowa... [Toruń 1638] 8° k. nlb. 8.

12. Wizerunek zacny przygotowania chrześcijańskiego na skonanie, przez ustawiczne pragnienie widzenia Pana w niebie, Komunią częstą i trapienie ciała. To jest życie chwalebne S. Doroty z Prus wdowy... [Toruń 1638] 8° k. nlb. 28. — Toż w przekł. niem. J.T. KOBERA: Zierlich Abriss eines christlichen Vorbereitens zum glücklichen Tode. Das ist das gottselige Leben der heiligen Dorothea einer Wittwen aus Preussen... Oliva 1681 Gedruck im Kloster 8° k. nlb. 40. Prawdopodobnie poz. 3, 11 i 12 są kolejnymi przeróbkami tego samego żywota.

13. Światło w ciemnościach błędów i utrapienia, przykładem życia, nauką starożytną i pomocą modlitwy potrzebującym świecące w Prusiech, błogosławiony Jan Lobedan Torunianin, zakonnik Franciszka świętego... S. Iutty de Sangerhausen niegdyś spowiednik... [Toruń ok. 1638] 8° k. nlb. 8. — Toż w przekł. łac. O. A. USTRZYCKIEGO w: *Acta Sanctorum* Octobris. T. 4 (1780) s. 1097-1100. — Toż w: *Acta Sanctorum* Octobris. T. 4 (1866) s. 1097-1100. — Toż. Wyd. M. TÖPPEN. W: *Script. Rerum Prussicarum.* T. 2: 1863 s. 392-396.

14. Błogosławiony Raphael z Proszewicz z zakonu braci świętego Franciszka, które Bernardiny zowiemy, kapłan, w Wartcie mieście królewskim w ziemi sieradzkiej, w kościele Przeczystej Matki Pańskiej odpoczywający, świątobliwy życiem i cudami znaczny... B. m. r. [1640] 8° k. nlb. 8.

15. Vita B. Stanislai Canonici Regul. Lateran. Casimiriae ad Cracoviam, auctore Martino BARONIO recognita a F. SZEMBEK. W: *Acta Sanctorum* Maii. T. 1 (1680) s. 779-781. — Toż w: *Acta Sanctorum* Maii. T. 1 (1866) s. 26*-28*.

16. Z rękopisów pozostałych po Szembeku wydano: Vita magnae Beatae Dorotheae, Pruthenae, viduae... ex libris manuscriptis. Typ. Monasterii Olivensis 1702 4° k. nlb. 12 s. 140.

17. Vita B. Vincentii Kadłubek, episcopi Cracoviensis. Druk wątpliwy.

II.

1. O śmierci świętej pamięci... X. Piotra Tylickiego, krakowskiego biskupa... i nabożnym ku niej przygotowaniu jego. List do jaśnie oświeconego... X. Wawrzyńca Gębickiego... arcybiskupa gnieźnieńskiego. Kraków 1617 Andrz. Piotrkowczyk 4° s. 48.

2. Gratis plebański Gratis wyćwiczony w jezuickich szkołach krakowskich. Mędrszym niż przyszedł do domu wracający. To jest respons na dyskurs plebański o Collegium jezuickim krakowskim Gratis nazwany... Poznań 1627 4° k. nlb. 4, s. 481.

3. Zapał srogi góry neapolitańskiej, nowa Niniwe, zacne Neapolim w żałobie. To jest ogień okrutny góry Wezuwiusz we Włoszech, którym w przeszłym grudniu roku 1631 królestwo Neapolitańskie srogo Pan Bóg nawiedził... Kraków 1632 Franc. Cezary 4° k. nlb. 22. — Toż. Kraków 1633 Franc. Cezary 4° k. nlb. 22.

4. Anonima diariusz peregrynacji włoskiej, hiszpańskiej, portugalskiej [1595]. Wyd. J. CZUBEK. Kr. 1925. Autorstwo wątpliwe. Rkps BN, sygn. 6606.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 249-250; MUCZKOWSKI J.: Rękopisma Marcina Radymińskiego. Kr. 1840 s. 19, 119, 127; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 609-610; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856 s. 175; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1758-1762; Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 397; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 242; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 675; MAGNUSZEWSKI W.: O autorze Dziennika podróży po Włoszech, Malcie, Hiszpanii i Portugalii w 1595 r. *Odrodz. i Ref.* T. 19: 1974 s. 187-206; BARYCZ H.: Rewizja rewizji, czyli o przedwczesnym pasowaniu jezuity Fryderyka Szembeka na autora anonimowego diariusza podróży włosko-iberyjskiej z 1595 r. *Odrodz. Ref.* T. 22: 1977 s. 233-242. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 2. Kr. 1886 s. 3, 163. *Script. Rer. Pol.* T. 10; T. 3. Kr. 1889 s. 178-179, 196-197, 201, 277, 280-287, 293-311. *Script. Rer. Pol.* T. 14. — ARSJ., — Archivum Pol. 8-11 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1642); Pol. 32-44 (katalogi roczne z lat 1603-1644); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 37 (biogram); Bibl. Jag., rkps 2501 (listy T.E. Świniarskiego do F. Szembeka).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Szembek Józef Piotr Eustachy h. własnego (ok. 1696-1758), biskup chełmski, potem płocki, pastoralista.

Syn podkomorzego krakowskiego Antoniego Felicjana i Ewy Apolonii Nielepcówny, urodzony prawdopodobnie w 1696 r., studiował w Krakowie i w Rzymie. Należał do rodu, z którego wyszło kilku biskupów na przełomie XVII i XVIII w. W porównaniu z innymi nie wiele posiadał godności kościelnych przed objęciem biskupstwa, był kanonikiem warmińskim i kanclerzem krakowskim, a także komendataryjnym opatem wągrowieckim. Prekonizowany 19 XI 1736 biskupem chełmskim, przeszedł w 1752 r. na biskupstwo płockie (prekonizowany 29 I). Na początku swoich rządów w Płocku opublikował list pasterski ze wskazaniami co do wiary i sakramentów, z normami dotyczącymi życia kapłanów, ich rezydencji i beneficjów, z osobnym punktem o heretykach. W innym liście pasterskim podał do wiadomości kapłanów i wiernych bullę Benedykta XIV z 1751 r. w sprawie Żydów i dodał od siebie wskazania, by możni wypuścili Żydów z swej opieki, a lud porzucił służbę u nich i zerwał umowy. Egzemplarz tego listu pasterskiego podpisywali plebani, burmistrzowie i wójtowie na znak zapoznania się z jego treścią i zobowiązania do przestrzegania podanych norm. W Diecezji Chełmskiej odbył generalną wizytację, podobnie w Diecezji Płockiej. Zmarł 1 IV 1758 r. w Pułtusku.

I.

1. Compendium selectiorum quaestionum in usum et commodum Cleri dioecesani nostri Plocensis pro approbatione ad excipiendas *confessiones* obtinenda... editum anno 1753... Varsaviae 1753 16° k. 11.

II.

1. Edictum publicum pro vistitatione generali Dioecesis Chełmensis... Dat. 16 Septembris 1749. B. m. r. 2° k. nlb. 7.

2. Jubilaei Universalis sub Pontificatu Sanctissimi Domini Nostri Domini Benedicti XIV ad universum Orbem Catholicum extensi pro et in Dioecesi Chełmensi in Dei Nomine, proxime celebrandi cum praepatoria dispositione et instructione promulgatio. B. m. r. Typis Universitatis Zamoscensis 2° k. nlb. 11. Po brewe BENEDYKTA XIV, list bpa SZEMBEKA, datowany w Skierbieszowie 7 kwietnia 1751 r.

3. Ad DD. Decanos foraneos in particulari in Dioecesi nostra Chełmensi constitutos Paraenesis 1752 de anno impressa. Zamoscii 1722 Typis B. Joannis Cantii patroni Regni Poloniae et M.D. Lithuaniae 4° k. nlb. 6.

4. List pasterski wyraźnie w sobie najwyższej Stolicy Apostolskiej uwagi i napomnienia dostateczne zawierający, dla zapobieżenia i z gruntu wyniszczenia niegodziwych występków, przez niewierne żydostwo z oczywistym uszczerbkiem wiary świętej i prawa duchownego i ojczystego zagęszczonych w roku 1752 ogłoszony. W Diecezji Chełmskiej i do należytego zachowania przez podane niżej wszelkim stanom sposoby dla uśmierzenia dotąd szerzącej się w wyuzdanym żydostwie zuchwałości przełożony. [Zamość 1752] w Druk. Zamojskiej B. Jana Kantego 2° k. 7. — Toż. List Pasterski... w Diecezji Płockiej w Roku 1753 ogłoszony... [Warszawa 1753] w Druk. J.K.M. i Rzepltej Kolleg. Warszaw. Soc. Jesu 2° k. nlb. 9.

5. Ad Clerum et Populum Diaecesanum Plocensem Epistola Pastoralis Anno Domini 1753 promulgata. Varsaviae [1753] in Officina Collegii Varsaviensis Soc. Jesu 4° k. nlb. 50, Tabula.

6. Kopia Listu JW. JMX. Szembeka biskupa płockiego do JW. Im Pana Marszałka Wiel. Koron. z Pułtuska die 22 Aprilis pisanego Anno 1754. — Copia Responsu na tenże List od JW. BIELIŃSKIEGO marszałka w. koron. B. m. r. 2° k. 2.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 109; ESTREICHER S.: T. 30 s. 250-251; SYSKI A.: Szembek Józef Piotr Eustachy. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 508-509; Szembek Józef Piotr Eustachy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 372; NOWOWIEJSKI A.J.: Płock. Wyd. 2. Płock 1930 s. 69; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów diecezji płockiej, Płock 1976 s. 58.

Ks. Marian Banaszak

Szembek Krzysztof Antoni h. własnego (1667-1748), biskup kolejno inflancki, poznański, włocławski, w końcu arcybiskup gnieźnieński, pastoralista.

Syn burgrabiego krakowskiego Stanisława i Krystyny z Zaleskich urodził się w 1667 r. w Szczepanowie w Diecezji Krakowskiej. Studia odbył w Akademii Krakowskiej i w Rzymie. Koligacje rodowe — m. in. jego stryjecznym bratem był prymas Stanisław Szembek — ułatwiły mu uzyskanie godności kościelnych. Święcenia kapłańskie przyjął w 1692 r. i duszpasterzował w swojej rodzinnej miejscowości jako pleban, osobiście spełniając obowiązki plebańskie; był jednocześnie kanonikiem kujawskim, a od 1699 r. przemyskim. Wkrótce powołany przez brata stryjecznego Stanisława, wówczas biskupa kujawskiego, na archidiakona pomorskiego i oficjała gdańskiego, zajął się wizytacją kościołów i rekatolicyzacją parafii, zamieszkałych przez innowierców. Bp Załuski obdarzył go w 1703 r. kanonikatem warmińskim, a prymas Stanisław Szembek w 1708 r. kanonikatem gnieźnieńskim. Jak cała jego rodzina był zwolennikiem Augusta II, został też sekretarzem królewskim, następnie referendarzem kor. i otrzymał z łaski królewskiej opactwo mogilskie. Choć był opatem komendatoryjnym, dbał o klasztor i z własnych funduszów łożył na restaurację kościoła klasztornego.

Nominacja na biskupa w 1710 r. była jedynie wyróżnieniem, gdyż biskupstwo inflanckie było w zupełnym upadku, dodano mu więc jako uposażenie kanonikat warszawski i prepozyturę w kapitule warmińskiej. Używany do funkcji dyplomatycznych, szczególnie zdobył rozgłos poselstwem do Wiednia w 1713-1714 r. W imieniu króla prowadził układy z konfederacją tarnogrodzką i w tym samym roku 1716 otrzymał królewską nominację na biskupstwo poznańskie, a w roku następnym prekonizację Stolicy Ap. Jako biskup poznański odbył w 1720 r. synod diecezjalny w Warszawie. Uchwały synodalne, ujęte w 34 artykuły, obszernie traktowały sprawy innowierców. W dodatku do uchwał, liczącym 84 strony druku, zebrano konstytucje, bulle i inne akty prawne przeciw heretykom. Dwa artykuły uchwał dotyczyły seminarium diecezjalnego w Poznaniu i w Warszawie, w innych omówiono szczegółowo życie i utrzymanie kapłanów, zwłaszcza chorych i niezdolnych do pracy, jak również sprawę szpitali parafialnych i fundację nowego szpitala św. Benona w Warszawie. Wkrótce po synodzie otrzymał papieskie zatwierdzenie na biskupstwo kujawskie, na które uzyskał od króla nominację w 1719 r. W tej diecezji starał się usunąć psychozę barbarzyńskiej walki z czarownicami, wydając w 1727 r. w tej sprawie list pasterski. Pijarom ufundował klasztor i kolegium w Radziejowie. W głośnym procesie toruńskim z 1724 r. przewodniczył komisji, wyznaczonej przez sejm do zbadania winy innowierców. Idąc za wskazaniami Stolicy Ap., zwalczał jansenizm. W 1739 r. uzyskał przeniesienie z Włocławka do Gniezna. Mimo podeszłego wieku starał się zaradzić licznym problemom Archidiec. Gnieźnieńskiej, osobiście też podjął szczegółową wizytację kościoła metropolitalnego i jego kleru. Zmarł 6 VII 1748 r. w Łowiczu. Historycy stwierdzają, że Szembekowie odegrali szczególną rolę w episkopacie polskim tego okresu.

I.

1. Wyd.: Epistola pastroralis... archiepiscopi Mechlinensis Thomae de Boussu. Bruxellis typis Simonis T. Serst.... iussu Christophori Antonii de Słupów Szembek episcopi Posnaniensis typis quoque mandata eo consilio ut Grex Domini sibi commissus ab iis, qui Constitutionem Unigenitus in Regno Poloniae ac Universo Catholico Orbi receptam admittere recusant, sese avertat Summumque Pontificem Christi Vicarium in docenda orthodoxa veritate erroris expertem debita veraque cum oboedientia et audire et venerari pergat. Adiunctae sunt in fine Litterae Summi Pontificis Clementis XI in eadem materia. Reimpressum Varsaviae (1719) Typis S. R. M. Scholarum Piarum 4° k. nlb. 35.

2. De cardinalitia Cracoviensis Episcopi dignitate Archiepiscopi Gnesnensis iuribus non derogante. A. 1741. B. m. r. 2°.

II.

1. Wyd.: Synodus dioecesana Posnaniensi sub... Christophoro Antonio in Słupów Szembek... episcopo Posnaniensi nominato Vladislaviensi... per biduum Varsaviae in insigni ecclesia collegiata S. Joannis Baptistae celebrata anno Domini 1720 diebus 27 et 28 mensis Februarii. Varsaviae [1720] Typis S. R. M. Scholarum Piarum 4° k. nlb. 63, nlb. 8 oraz Additamenta ad Synodum..., k. nlb. 52. Opis statutów synodalnych podał. J. SAWICKI: Synody Diecezji Poznańskiej i ich statuty. Concilia Poloniae. T. 7. P. 1952 s. 109-118.

2. Epistola pastoralis... episcopi Vladislaviensis. Varsaviae 1720 Typis Scholarum Piarum 4°.

3. Monita pastoralia universo Clero et Populo Dioecesis Cujaviensis et Pomeraniae data adversus eos, qui cognitiones de Sagis sinistre instituunt. Wratislaviae in Majori Polonia die 26 Septembris anni 1727 b. pag. (Po łac. i po pol.). — Toż w tłum. na j. niem. w: Preuss. Todes-Tempel, s. 322 i n.

4. Mowa JW. JM. Xsiędza Krzysztofa Antoniego Szembeka z Słupowa... do Generalnej Konfederacji miana w Starej Częstochowie dnia 9 lutego R. P. 1735. B. m. R. 2° k. 2.

5. [List pasterski]. Inc.: Krzysztof Antoni z Słupowa Szembek z łaski Bożej... Gniezno 1 sierpnia 1743. B. m. r. 2° plakat.

6. Ordinatio de procuratoribus lampadis victricis seu provisoribus ecclesiae. 1743. B. m. r. 2°.

7. Kopia Listu... do JM. Pana Gołębiowskiego rezydenta rosyjskiego z Skierniewic die 30 Jaunarii 1744. Respons... do Imci Pana Gołembiowskiego rezydenta rossyjskiego z Skierniewic d. 12 Februarii 1744. B. m. r. 4° k. nlb. 2.

III.

SYSKI A.: Szembek Krzysztof Antoni. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 505-508; KORYTKOWSKI J.: Arcybiskupi gnieźń. T. 4 s. 544-572; CZAPLEWSKI P.: Wykaz oficjałów gdańskich i pomorskich od 1567--1824 r. Odb. z *Rocz. TN Tor.* T. 19: 1912 s. 87-89; F[AJĘCKI] A.: Szembek Krzysztof Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 371-372; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 564; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 1. P. 1959 s. 137; T. 2. P. 1964 s. 110; MÜLLER W.: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 131, 230-231, 252-254; LESZCZYŃSKI H. Z.: Z dziejów kolegium prowincjalnego cystersów w Mogile. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 422.

Ks. Marian Banaszak

Szembek Onufry Kajetan h. Kot (†1809), biskup płocki, autor dysertacji teologicznej.

Był synem pułkownika wojsk polskich Pawła i Jadwigi Łuczyckiej, a krewnym bpa płockiego Krzysztofa Hilarego Szembeka. Teologii uczył się u misjonarzy w Krakowie na Stradomiu i odbył tam w 1765 r. publiczną dysputę. Był też — zapewne za nauką — w Rzymie. Popierany przez wspomnianego bpa Krzysztofa Hilarego otrzymał kanonię w kapitule krakowskiej, w 1770 r. koadiutorię kanonii, a w 1775 samą kanonię w kapitule chełmińskiej, w 1776 r. koadiutorię archidiakonii w kapitule warszawskiej, a ok. 1784 r. samą archidiakonię. Prawa ręka bpa Krzysztofa Hilarego został w 1795 r. jego koadiutorem z prawem następstwa. Po śmierci w 1797 r. koadiuta objął rządy Diecezji Płockiej jako jej ordynariusz. Wybudował kościół w Wyszkowie, a wznie-

siony w 1802 r. wielki spichlerz w Płocku przeznaczył na powiększenie funduszu płockiego małego seminarium, tzw. fijałków. Zmarł w Pułtusku 5 I 1809 r.

I.

1. Conclusiones theologicae ex scripturis partim ex historiis et chronologia, partim ex theologia eaque tam scholastica tam dogmatica tam morali excerptae pro disputationibus publicis propositae. In Seminario Stradomiensi... anno 1765. [Cracoviae 1765] 4° k. nlb. 23.

II.

1. List pasterski wydany d. 15 września 1797 w Pułtusku do duchowieństwa Diecezji Płockiej oraz części Diecezjów Łuckiej, Wileńskiej i Żmudzkiej. B. m. r. [1797] 2° s. 6.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 115; SYSKI A.: Szembek Onufry Kajetan. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 512; Szembek Onufry Kajetan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 372; MAŃKOWSKI A.: Prałaci i kanonicy katedralni chełmińscy od założenia kapituły do naszych czasów. Toruń 1928 s. 210; NOWOWIEJSKI A.J.: Płock. Wyd. 2. Płock 1930 s. 72, 636; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 304; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów diecezji płockiej. Płock 1976 s. 58.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szenraht (Pruthenus) Mateusz Jan (XVII w.), autor dysertacji z prawa kanonicznego.

Brak o nim wiadomości z historiografii. W 1652 r. przedłożył do publicznej dysputy w Akademii Wileńskiej tezę z prawa kanonicznego. Był już wtedy magistrem filozofii.

I.

1. Conclusiones canonicae de constitutionibus ecclesiasticis et praelatorum ecclesiasticorum legilatrice potestate... quas... ad disputandum proposuit, et defendendas suscepit in eadem Academia Vilnensi... Vilnae 1652 Typis Academicis Societatis Jesu 2° k. nlb. 16.

III.

ESTREICHER K. T. 30, s. 271.

Bp Edward Ozorowski

Szmidt Józef Ambroży (1753-1809), paulin, autor „Propositiones"

Urodził się 3 I 1753 r. w Suchodolu k. Krosna jako syn Tomasza i Agnieszki. Do zakonu paulinów wstąpił w 1774 r. w Starej Wsi. Profesję złożył w późniejszym terminie po przedostaniu się poza kordon austriacki, w konwencie św. Barbary w Częstochowie 10 VIII 1777 r. Szczegóły bigraficzne mało są znane. Wiadomo jedynie, że był przeorem w Leśnej (1806-1807), definitorem prowincji galicyjskiej. Zmarł w wyniku apopleksji w Krakowie 22 II 1809 r., pochowany jako jeden z pierwszych na cmentarzu publicznym.

Szmid jest autorem odpowiedzi na tezy dogmatyczne przedstawione mu przez profesora studium paulińskiego o. Damiana Smoniewskiego.

I.

1. Propositiones theologicae scholastico-dogmaticae iuxta mentem s. Thomae Aquinatis Angelici quinti Ecclesiae Doctoris ex tractatu de Angelis, de beatitudine hominis et actibus humanis. W: B. SOTAREWIUS: Sermones claustrales... nunc vero nomini et honori... Mathaei Sowicki ecclesiae Niekrasoviensis praepositi oblati per studium theologicum Rupellanum ad aedes s. Stanislai.. defendente conclusiones V.P Ambrosio Szmid dicti ordinis professo sub praesidentia R.P. Damiani Smoniewski S.T. Dr ac professoris actualis Anno Domini 1781 Mense Junio. Częstochoviae 1781 Typ. Clari Montis 2° k. 2 nlb. Egzempl. w Bibl. w Krakowie na Skałce, sygn. IV A 2 n. 4.

III.

Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum s. 277; Rkps AJG, sygn. 65: Catalogus patrum s. 438.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Szober Wojciech Stanisław († 1664), kameduła, autor dysertacji z prawa kanonicznego.

Był synem rajcy krakowskiego (imię nie znane) i Anny. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1614 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych, a w rok później doktorat filozofii. W 1618 r. został bakałarzem prawa. Doktorat obojga praw zdobył 5 VII 1621 r. w Rzymie. W międzyczasie przebywał w Padwie, gdzie w 1619 r. wpisał się do metryki nacji polskiej. W 1625 r. wstąpił do zakonu kamedułów, przybierając imię Wojciecha. Zmarł w 1664 r.

I.

1. Quaestio de immunitate et libertate ecclesiastica... quam... pro ingressu ad primam lauream in U.J. ad disputandum proponet... Cracoviae 1618 Typis Francisci Caesarii 4° k. nlb. 8.

II.

1. Consul senatorius quadrigis publice invectus in renuntiatione consultatus... domini Raphaelis Delpace civis regiae et reginae Urbium Cracoviae... solenniter introductus... praesentatus... Cracoviae 1638 Typis Antonii Wosiński 4° k 8.

2. Żal serdeczny... Anny Szoberowej rajczyni krakowskiej po zejściu ze świata córki swej miłej Zofii Szoberównej... ułżony... W Krakowie 1638 w Druk. Bartłomieja Kwaśniowskiego 4° k. nlb. 5.

III.

TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 397. — Statuta nec non liber promotionum, s. 276; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 59.

Bp Edward Ozorowski

Szołucha (Szołłucha) Wojciech (1722-1784), dominikanin, pastoralista.

Urodził się 28 X w woj. mińskim, wstąpił do litewskiej prowincji dominikańskiej prawdopodobnie w 1740 r. Profesję zakonną złożył 27 IV 1744 r. Od 17 VI 1747 r. słuchał filozofii w Studium Formalnym konwentu w Zabiałach. Decyzją kapituły z 14 VI 1755 r. został tamże profesorem filozofii (1755-1758). Potem wykładał teologię w Sejnach (1758-1762). Po śmierci prefekta misji litewskich, Wawrzyńca Owłoczyńskiego OP w 1763 r. przejął jego funkcje i pełnił je przez lat 4. Później sprawował urząd w Sejnach (13 I 1767-1770). W bliżej nieokreślonym czasie był kaznodzieją w Trokach i w Wilnie (konwent. S. Ducha). Po pierwszym rozbiorze Polski został mianowany prowincjalnym przeorem tych klasztorów zakonnej Prowincji Litewskiej i Ruskiej, które znalazły się pod zaborem rosyjskim. Utworzono z nich prowincję Białoruską z vicarius provincialis na czele. Piastując ten urząd, był Szołucha równocześnie kaznodzieją w Połocku (1772-1776) i przeorem w Zabiałach (1776-1783). Zdaje się, że w 1784 r. już nie żył. Wiadomo, że zmarł w konwencie w miejscowości Posin (Posiń). Należał do najwybitniejszych misjonarzy ludowych w zakonnej prowincji Litewskiej i Białoruskiej w 2 poł. XVIII w. Był prezentatem Świętej Teologii (S.T.P.).

I.

1. Sposób do godnego i skutecznego Missji odprawowania, a to raczej godnych pokuty czynienia owoców i upór konwinkujący i zachodzące w tym dziele trudności ułatwiający. Dla wygody pragnącym szczerze nawrócenia swego przez jednego z Posłańców Zakonu Kaznodziejskiego w Litewskiej Prowincji za pozwoleniem zwierzchności podany. Roku 1766 Miesiąca Marca dnia 19. W Wilnie [1766] w Druk. J.K.M. WW. Xięży Franciszkanów 8° k. 8, s. 306. Tu został podany tytuł pełny książki. ESTREICHER zanotował tytuł skrócony.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatu-

ry i nauk w Pol. T. 3 s. 71, 345; ESTREICHER S. T. 30 s. 291 (tytuł skrócony); BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 264; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach Prowincji litewskiej. Przedmowa. J. WORONIECKI. Cz. 1. Kr. 1947 s. 18, 307; KŁAPKOWSKI W.: Konwent dominikanów w Sejnach. Wil. 1939 s. 66, 91. — Arch. Prow. Dominikanów w Krak.: Sygn. Pr. 35: S. BARĄCZ: Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum scriptus per... 1887 s. 681-682; Sygn. PL. 9/I: Litua Militiae Angelico-Praedicatoriae per Magnum Ducatum Lithuaniae, Samogitiae, Livoniaeque clangentia seu Provincia Lithuaniae S. Angeli Custodis Sacri Ordinis Praedicatorum per Lithuaniam, Samogitiam, Livoniamque diffusa... per A.R.P.S. Theol. Magistrum exprovincialem Fr. Gabrielem SMIOTAŃSKI ad annum 1706 scripta, ab anno autem 1706 ad annum 1770 per Gregorium SZYMAK... continuata... Adhuc ab anno 1770 per Fr. Cantium BAGIŃSKI... aucta... s. (43) 55: De Fratribus qui in Lithuania pie ex hac vita discesserunt. S. (47) 59: Albertus SZOŁŁUCHA; Acta Capituli provincialis in Conventu Generali Vilnensi S. Spiritus Provinciae Lithuaniae S. Angeli Custodis. Anno 1747 Junii 17 celebrati; Acta Capituli Vilnensis 4 VII 1778; Acta Capituli Vilnensis 30 VI 1781; Acta Capituli Vilnensis 26 VI 1784; Catalogus Patrum et Fratrum... Provinciae Lithuaniae Anno Domini 1756. Informacje ks. Brunona Mazura OP.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Szotarewicz (Szotarevius) Bartłomiej Paweł (1647-1713), paulin, autor komentarzy bibl., teol. i kanon.

Urodził się w Bolesławcu k. Wielunia jako syn Wawrzyńca i Katarzyny. Do zakonu paulinów wstąpił w 1667 r., profesję złożył 27 IX 1668 r. Filozofię studiował u jezuitów w Kaliszu, teologię zaś w Akademii Krakowskiej. Na studium paulińskim wykładał najpierw retorykę, a następnie filozofię. Przed 1680 r. otrzymał doktorat teologii. W latach 1677 i 1680 brał udział w kapitule prow. W latach 1680-1694 pełnił obowiązki przeora w Wieluniu i przez wiele lat definitora prow., a od ok. 1686 wikariusza prow. Od 16 V — 4 XI 1687 r. zarządzał prowincją w miejsce R. Michalskiego, wyniesionego do godności generała zakonu. W 1696 r. był delegatem polskim na kapitule gen. Od ok. 1699-1711 był przeorem konwentu św. Barbary w Częstochowie. Zmarł na Jasnej Górze 5 VII 1713 r.

Szotarewicz cieszył się opinią mecenasa sztuki i dobrego zakonnika. W dziedzinie literackiej zainteresowania swoje związał z historią, ascetyką i poezją. Spopularyzował m. in. żywot św. Stanisława, przejmując z Długosza i Mikołaja z Wilkowiecka istotne elementy biograficzne. Dorzucił jednak w wyniku kwerend kilkanaście szczegółów o jego kulcie, cudach i zachowanych pomnikach.

I.

1. Byssus. et purpura seu vita et martirium d. Stanislai episcopi Cracoviensis historico stylo infertis etiam nonnullis encomiorum flosculis. Contexta a... Częstochoviae 1693 Typ. Clari Montis 4° s. nlb. 4, 127, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Częstochoviae 1695 Typ. Clari Montis 4° s. nlb. 4, 127, nlb. 1.

2. Tractatus de iustitia et iure. Rkps AJG, sygn. I 103 s. 208.

3. In librum quartum decretalium. Rkps AJG, sygn. II 67 s. 1-166.

4. Quaestiones super librum Jozue. Rkps AJG, sygn. II 67 s. 169-216.

5. *In primam partem Angelici Doctoris* s. Thomae Aquinatici de Deo uno et trino earumque resolutiones... Rkps AJG, sygn. I 113 s. 3-155.

II.

1. Schema regulare seu sermones claustrales institutioni et exornationi spirituali religiosorum, immo quorumvis christianorum deservientes a... Częstochoviae 1694 Typ. Clari Montis 2° s. nlb. 6, 335, nlb. 7. — Toż. pod zm. tyt. *Sermones claustrales institutioni et exornationi spirituali religiosorum immo quorumvis christianorum, deservientes a... Facti et vulgati nunc vero nomini et honori perillustris... Mathaei Sowicki ecclesiae Niekrasovien-*

sis praepositi zelantissimi oblati per studium theologicum... Częstochoviae 1781 Typ. Clari Montis 2° s. 355, 13.

2. Wyd. i przerob.: Pabulum animae christianae seu meditationes triplici perfectionis viae servientes a Chrysostomo ADAMOVIO... ascetae conscriptae, auctae vero et in singulos totius anni dies dispositae a..., atque ab eodem in gratiam omnium sive per exhortationem et praedicationem, sive per conferentiam et discursus spirituales perfectionem christianam, tum sibi tum aliis procurantium publicae luci datae... Częstochoviae 1706 Typ. Clari Montis 16° s. nlb. 8, 756, nlb. 28. Przed wydaniem Szotarewicz dzieło przerobił.

3. Fructus exercitiorum spiritualium tum meditationibus tum e lectionibus spiritualibus. Rkps AJG, sygn. I 95 s. 306.

4. Meditationes pro via illuminativa et purgativa. Rkps AJG, sygn. I 117 k. 633.

5. In 8 libros physicorum Aristotelis. Rkps AJG, sygn. I 135 s. 1-313.

6. Parthensi seu poesis sacra varii generis distincta carminibus in tres distributa partes quarum 1-ma Epigramata, 2-da Elegias, 3-tia variarum metrum complectitur. Accedunt rythmi devoti ad SS. Eucharistiam. Rkps AJG, sygn. I 105 s. 188.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 295-296; ZBUDNIEWEK J.: Życie i działalność o. B. Szotarewicza. W: ZAŁĘCKI A.: Myśl mariologiczna o. B. Szotarewicza. Kr. 1962 s. 1-12 (maszynopis w ASk., bez sygn.); CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 544, 547., Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 60. — Rkps AJG, sygn. 1419: Profesje w konw. św. Barbary, s. 1-121.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Szotarewicz Mikołaj (1648-1706), paulin, autor kwestii teologicznych. Urodził się w Łubnicach k. Wieruszowa (?) jako syn Adama i Ewy. Wstąpił do zakonu paulinów w 1666 r., profesję złożył 14 XI 1667 r. Po święceniach kapłańskich 19 XII 1671 r., był magistrem nowicjatu (ok. 1677-1680). W 1680 r. został mianowany profesorem teologii w Krakowie na Skałce, przy czym kronikarz zanotował o nim jako znakomitym mężu, pełnym najlepszych nadziei na przyszłość, do czego dołączała się wielka pilność i wiedza. W 1686 r. uzyskał tytuł doktora. W latach 1686-1692, 1695-1697 był przeorem w Krakowie i jednocześnie definitorem prowincji, w latach 1691-1694 pełnił obowiązki prowincjała. W 1702 r. wziął udział w kapitule gen., na której został wybrabrany definitorem gen. i odtąd zamieszkał w Mariance, gdzie w 1706 r. zastała go śmierć.

I.

1. Concertatio autumnalis verno-maiali, pietate et gratitudine respondens martyrio. Et in tessera devoti affectus et submissimae observantiae primo et unico praesuli ac inclyto Martyri Poloniae et Polonorum. Patri ac fautori d. Stanislao sub auspiciis... p. Martini Felicis Mierczyński... provinciae Polonae definitoris... a... praesentata... 1673 die 24 Septembris. Cracoviae [1673] in Officina Schedeliana 2° k. tyt. i k. nlb. 4.

2. Scholasticae veris deliciae seu fertilitatis Rupellae cornucopiae virtutibus theologicis et divina gratia refertum. In Rupella Cracoviae... explicatum. Iam vero sub tempus capituli... expositum a... Cracoviae b. r. 4° k. tyt. i nlb. 7. Zawiera 45 konkluzji teologicznych, w których dowodzi, że Bóg nie może być stwórcą grzechu.

3. Disputationes theologicae de iure et iustitia in 2-dam 2-dae divi Thomae tradita a... Rkps AJG, sygn. I 125 s. 213-324.

4. Quaestiones theologicae in tertiam partem divi Thomae Aquinatis doctoris Angelici de Sacramentis in genere disputationes traditae a... Rkps ASk, sygn. B 28 s. 157-320.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 281, 355; CZERWIEŃ H.: Szotarewicz Mikołaj. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 879-880; ZBUDNIEWEK J.: Życie i działalność o. Bartłomieja Szotarewicza. W: ZAŁĘCKI A.: Myśli mariologiczne o. B. Szotarewicza. Kr. 1962 (maszynopis w ASk, b. sygn., s. 2-3). — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 60; Rkps AJG, sygn. 1417: Profesje w konw. św. Barbary, s. 241; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 42; Rkps ASk., sygn. B 36: POKORSKI I.: Fabrika kościoła, s. 185 (relacja o śmierci M. Szotarewicza).

O. Janusz Zbudniewek ZP

Szpaderski Józef (1816-1877), kanonik kapituły sandomierskiej, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, patrolog, homileta.

Urodził się 14 I 1816 r. w Skaryszewie. Ukończył szkołę pijarską w Radomiu. W 1836 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, skąd po 2 latach skierowano go na studia do warszawskiej Akademii Duchownej. Ukończył ją w 1840 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1839 r. Do 1848 r. był nauczycielem religii w Końskich, po czym został proboszczem w Bedlnie. W 1853 r. powołano Szpaderskiego na regensa konsystorza w Sandomierzu. W 1854 r. przeniesiono go z probostwa w Bedlnie na takie samo beneficjum w Osieku.

W 1858 r. stanął Szpaderski do konkursu na wakującą po ks. Mętlewiczu katedrę patrologii i homiletyki w Akademii Duchownej w Warszawie. Ponieważ napisał najlepszą rozprawę, powierzono mu katedrę, na której pozostawał do zamknięcia uczelni w 1867 r. Dodatkowo pełnił w warszawskim konsystorzu funkcje cenzora.

W 1862 r. został mianowany kanonikiem kapituły sandomierskiej. W 1867 r. wrócił do diecezji, gdzie przesunął się na lepsze probostwo w Przedborzu. Miał tam kłopoty z władzami rządowymi za ochrzczenie dziecka ojca prawosławnego i urządzenie pogrzebu prawosławnemu. W 1874 r. nie układała mu się współpraca z wikariuszem Szylińskim, po którego przeniesieniu do innej parafii część parafian wystąpiła ze skargą do konsystorza na Szpaderskiego. Zmarł w Warszawie 14 V 1877 r., pochowany w katakumbach na Cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. Przekł.: Bautain i jego filozofia chrystianizmu. *Pielgrzym.* R. 1845 t. 2 s. 5-26.

2. Do Redakcji Pamiętnika Religijno-moralnego. (Odpowiedź korespondentowi lwowskiemu w przedmiocie dziesięcin). *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1859 t. 3 s. 47-58.

3. Rec.: D. SMOLENIEC: Paschalia chrześcijańskie to jest o kalendarzach chrześcijańskich i obrachowaniu dnia wielkanocnego. W. 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1860 t. 6 s. 195-197.

4. Wiadomości naukowe i bibliografia duchowna. M. in. o: A. LIPNICKI: Zasady kaznodziejstwa... T. 1-2. Wil. 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1860 t. 6 s. 546-552.

5. Rec.: Ch. de MONTALEMBERT: Mnichy zachodnie od św. Benedykta aż do św. Bernarda. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 72-80.

6. Dzisiejszy stan kaznodziejstwa w Polsce. Rzecz czytana na akcie zakończenia kursu naukowego w Akademii Duchownej warszawskiej przez... *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 303-316.

7. Rec.: J.J. THONISSEN: Quelques considerations sur la theorie du progres indefini. Paris 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 442-452.

8. Profesor Doellinger i jego dzieło: Kościół i kościoły. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 3 s. 39-42; nr 4 s. 53-55; nr 5 s. 71-75; nr 6 s. 87-90.

9. Ksiądz Jan Teraszkiewicz biskup bełzki, administrator chełmski. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 12 s. 177-178.

10. O postępie w wiekach upadku. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 12 s. 182-185; nr 13 s. 197-201; nr 15 s. 229-232; nr 16 s. 244-250.

11. Przekł.: L.A. de SALINIS: Chrześcijanin i socjalizm. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 22 s. 339-343; nr 23 s. 357-360; nr 24 s. 369-374.

12. Ojcowie święci i pisarze Kościoła. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 28 s. 433-437; Nr 29 s. 450-455; nr 30 s. 470-476; nr 31 s. 485-493; nr 32 s. 500-507; nr 33 s. 516-523; nr 34 s. 530-535; nr 35 s. 546-550; nr 36 s. 563-569; nr 38 s. 595-600; nr 39 s. 612-615; nr 40 s. 629-636; nr 41 s. 644-653; nr 42 s. 659-666; nr 43 s. 676-679.

13. Przekł.: A.J.A. GRATRY: Filozofia składu apostolskiego przez... napisana po francusku. Przeł. na j. pol. przez... W. 1863 Nakł. tłum., Druk. S. Orgelbranda 8° s. 252, nlb. 4.

14. Przekł.: Konferencjoniści francuscy: *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 22 s. 337-342; nr 23 s. 353-358; nr 24 s. 369-373; nr 25 s. 385-389; nr 26 s. 401-406; nr 27 s. 417-

-423; nr 28 s. 433-437; nr 29 s. 449-452; nr 30 s. 465-469; nr 31 s. 484-487; nr 32 s. 497-503; nr 33 s. 513-516; nr 34 s. 529-532; nr 35 s. 545-548; nr 36 s. 561-564; nr 37 s. 577-580; nr 38 s. 593-597; nr 39 s. 609-612; nr 40 s. 625-629; nr 42 s. 657-661; nr 43 s. 673-677; nr 44 s. 689-693; nr 45 s. 705-709; nr 46 s. 721-725; nr 47 s. 737-744; nr 48 s. 753-760; nr 49 s. 769-775; nr 50 s. 785-789; nr 51 s. 801-805; nr 52 s. 817-822; R. [5]: 1867 nr 1 s. 1-6; nr 2 s. 17-23; nr 3 s. 33-39; nr 8 s. 113-119; nr 9 s. 129-134; nr 10 s. 145-150; nr 11 s. 161-167; nr 12 s. 177-183; nr 13 s. 193-198; nr 15 s. 225-229; nr 17 s. 257-262; nr 27 s. 417-423; nr 28 s. 433-437; nr 29 s. 449-452; nr 30 s. 464-569; nr 31 s. 484-487; nr 32 s. 497-503; nr 33 s. 513-516; nr 34 s. 529-532; nr 35 s. 545-548; nr 36 s. 561-564; nr 37 s. 577-580; nr 38 s. 593-597; nr 39 s. 609-612; nr 40 s. 625-629; nr 42 s. 657-661; nr 43 s. 673-677; nr 44 s. 689-693; nr 46 s. 721-725; nr 47 s. 737-744; nr 48 s. 753-760; nr 49 s. 769-775; nr 50 s. 785-789; R. [6]: 1868 nr 2 s. 24-29; nr 3 s. 33-39; nr 4 s. 49-52; nr 5 s. 71-78.

15. Wspomnienie o życiu i pismach śp. ks. Adama Józefa Kalasantego Szelewskiego. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 26 s. 401-406.

16. O zasadach wymowy kaznodziejskiej. T. 1-2. Ks. 1870-1871 A. Nowolecki 8° t. 1 s. XV. 333; T. 2 s. 514.

17. Rec.: J. KRUKOWSKI: Teologia pasterska katolicka. T. 1-2. Przemyśl 1869. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 4 s. 55-58.

18. [Odpowiedź na recenzję książki: O zasadach wymowy kaznodziejskiej]. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 4 s. 58-60.

19. Patrologia (ojcoznawstwo) albo nauka o Ojcach Kościoła Katolickiego i znakomitych pisarzach kościelnych. T. 1-2. Kr. 1879 A. Koziański, Gebethner i Sp. 8° t. 1 s. nlb. 2, 309; T. 2 s. nlb. 2, 473.

20. Śp. ks. Walenty Czapczyński. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 22 s. 348-351.

II.

1. [Kazanie... wygłoszone 22 IX 1844 r. w Końskich]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 4: 1844 t. 7 s. 570-579.

2. Rec.: Portraits et histoires des hommes utiles, hommes et femmes de tous pays et toutes conditions, publiés et propagés pour et par la Société Montyon et Franklin. *Pielgrzym.* R. 1845 t. 4 s. 5-40.

3. Przekł.: Rozmowy religijne Napoleona. *Pielgrzym.* R. 1845 t. 1 s. 24-48.

4. Kazanie na konkluzję nabożeństwa w czasie poświęcenia kościoła w Borkowicach. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 547-554.

5. Przekł.: Życie Pascala przez panią PERIER jego siostrę. *Pielgrzym.* R. 1846 t. 3 s. 124-154.

6. Przekł.: Do czytelników romansów szczególniej w dzisiejszych dziennikach. *Pielgrzym.* R. 1846 t. 4 s. 113-140.

7. Mormony. *Bibl. Warsz.* R. 11: 1851 t. 2 s. 562-578; T. 3 s. 141-162.

8. Ksiądz Pomorzkant Atanazy. W: *Kalendarz warszawski popularno-naukowy Józefa Ungra na rok...* 1856, s. 81-82.

9. [Obrazy z życia pasterskiego]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 236, 352-360, 454-471; Nowa ser. R. 18: 1858 t. 1 s. 711-716; T. 2 s. 233-240; R. 19: 1859 t. 3 s. 352-360, 593-600; T. 4 s. 223-239, 706-714.

10. Korespondencja I do *Pamiętnika Religijno-Moralnego.* (O czytaniu Pisma św.). *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1860 t. 5 s. 296-302.

11. Misje w Chinach. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1860 t. 5 s. 419-431.

12. Korespondencja II. List do braci kapłanów. (O czytaniu dzieł Ojców Kościoła). *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1860 t. 5 s. 521-531.

13. Zakład służebniczek Bogarodzicy. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1860 t. 5 s. 670-674.

14. Życie w parafii. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1860 t. 5 s. 682-688.

15. Korespondencja. List III. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1860 t. 6 s. 35-46.

16. Misje w Ameryce. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1860 t. 6 s. 63-72, 648-655; R. 21: 1862 t. 9 s. 539-553.

17. Korespondencje. List IV. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1860 t. 6 s. 394-409.

18. Do naszych czytelników. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 5-10.

19. Misje w Oceanii. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 301-308; R. 21: 1862 t. 9 s. 667-681.

20. Rec.: G. RAVIGNAN: Konferencje. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 309-319.

21. Rec.: H.D. LACORDAIRE: O społeczności katolickiej. Konferencje miane w kościele NMP w Paryżu przez... Przekł. A. NOWOSIELSKIEGO. Kijów 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 421-427.

22. Rec.: M. LEFÉVRE: Des établissements charitables de Rome. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 670-677.

23. Misje na Wschodzie. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 554-562; R. 21: 1861 t. 8 s. 54-70.

24. Misje w Chinach i w Kochinchinie. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 272-288.

25. Rec.: DROHOJEWSKA: Les Chrétiens en Syrie... *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 319-321.

26. Misje w Indiach. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 420-430.

27. Duchowieństwo francuskie. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 634-646.

28. Rec.: J. BOGDAN: Kazania i mowy pogrzebowe. W. 1861. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1861 t. 8 s. 670-679.

29. Misje w Afryce. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 81-90.

30. Rec.: L. VEUILLOT: Le perfum de Rome. Wyd. 2. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 302-314.

31. Rec.: F. DUPANLOUP: Pleban wiejski... *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 315-319.

32. Misje w Europie. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 42-54.

33. Misje w Azji. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 286-304.

34. Wolność religijna w Szwecji. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 415-428.

35. Nauka moralności młodzieży polskiej poświęcona. W. 1864 12° A. Matuszewski s. 124.

36. Przekł. J. DARBOY: Upadek anglikanizmu przez... *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 1 s. 3-11, nr 2 s. 22-28.

37. Odczyt publiczny p. Węclewskiego o stanowisku kobiet w starożytnej Grecji. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 14 s. 215-219.

38. List pierwszy do młodego kapłana kaznodziei. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 25 s. 385-388, nr 26 s. 401-404; nr 27 s. 417-420.

39. Katechizm dla młodzieży katolickiej. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 26 s. 409-411.

40. List drugi do studenta Uniwersytetu Wydziału Lekarskiego. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 44 s. 689, nr 45 s. 705-711.

41. Mały katechizm dla młodzieży katolickiej szkół początkowych. W. 1865 H. Nowolecka 16° s. 61. — Toż. W. 1865 8° s. 78. — Toż pod zm. tyt.: Mały katechizm z dodaniem historii świętej Starego i Nowego Testamentu. W. 1869 M. Orgelbrand 16°.

42. Katechizm czyli nauka religii katolickiej dla młodzieży polskiej. W. 1865 H. Nowolecka 8° s. IV, 186. — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1870 8° s. 186.

43. Pierwszy publiczny odczyt p. Papłońskiego „O początku mowy ludzkiej". *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 4 s. 49-56; nr 5 s. 65-71; nr 6 s. 81-86; nr 7 s. 97-103.

44. Przekł.: Tegoroczne konferencje o. Felixa. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 14 s. 209-216; nr 16 s. 241-247; nr 18 s. 273-281; nr 19 s. 289-293; nr 20 s. 305-310; nr 21 s. 321-328 nr 23 s. 353-360; nr 24 s. 369-375.

45. [Korespondencja]. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 20 s. 316-317; nr 22 s. 346-348.

46. Książka do nabożeństwa dla uczącej się młodzieży katolickiej. W. 1867 H. Nowolecka 8° s. XII, 112.

47. Święta para: Nauka i cnota. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 40 s. 625-630; nr 41 s. 641-645; nr 43 s. 673-679.

48. Wykład nauki moralności dla młodzieży katolickiej zastosowany dla szkół publicznych męskich i żeńskich oraz wszelkich zakładów naukowych na klasę 1. Kr. 1869 Druk. Czasu 8° s. 148.

49. Kazania... T. 1-3. Kr. 1875 A. Nowolecki 8° t. 1 s. 328; T. 2 s. 242; T. 3 s. VIII, 368, nlb. 2.

50. Homilie i nauki niedzielne do użytku plebanów i kaznodziejów... T. 1-4. Kr. 1875-1876 A. Nowolecki 8° t. 1 s. 1, XIV, 15-307; T. 2 s. 344; T. 3 s. 255; T. 4 k. 2, s. 261.

III.

Nekrologi: *Bibl. Warsz.* Ser. 5. R. 1877 t. 2 s. 531; *Kron. Rodz.* Ser. 2. R. 1877 nr 12 s. 191; *Wędrowiec.* R. 1877 t. 1 nr 21 s. 336; F[UDALEWSKI] Wł.: Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. Józefie Szpaderskim. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 39 s. 616-617; N[IEDZIELSKI] J.X.: Szpaderski Józef. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 629-630; JOUGAN A.: Nowsze dzieje homilijne. *Gaz. Kość.* (Lwów). R. 10: 1902 nr 16 s. 170-171; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, 139-141; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, KOTKOWSKI S.: Ks. Józef Szpaderski (1816-1877). *Kron. Diec. Sandom.* R. 69: 1976 nr 2/3 s. 48-53; SZYMUSIAK J.M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii* T. 3 cz. 1 s. 78-79, 81; BRZOZOWSKI M.: Teologia kaznodziejstwa. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 98-100, 106, 108, 114; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 157, 179; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 203, 253, 254. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1860, 1864.

Ryszard Żmuda

Szrubowski (Szrabowski, Śrubowski) Franciszek (1620-1680), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się w Kownie w 1620 r. Po ukończeniu klasy poetyki wstąpił 6 VIII 1638 r. do Towarzystwa Jezusowego. W zakonie przerabiał przez rok retorykę, przez 3 lata słuchał w Nieświeżu wykładów filozofii (1641-1644), następnie uczył w klasach gramatyki i syntaksy w Dynaburgu i Krożach. W latach 1647-1651 studiował teologię w Akademii Wileńskiej. Mimo ukończenia pełnych studiów filozoficzno-teologicznych, które zwykle przygotowywały do pracy dydaktycznej Szrubowski wykładał tylko rok teologię polemiczną, ponieważ skierowany został do misji wśród Litwinów, Łotyszów i mieszkańców Królewca.

Przez 9 lat był przełożonym misji w Krożach i Worniach. Pracy misyjnej oddawał się z wielką gorliwością. Prawdy wiary głosił nie tylko słowem, ale także pismem zrozumiałym dla ludu, wśród którego pracował (litewski i łotewski). Obowiązki rektora pełnił 2 razy. Pierwszy raz od 9 XII 1661 - 4 XII 1664 r. w kolegium w Poniewieżu, drugi raz (po odbyciu misji w Królewcu) w Krożach od 21 IX 1670 - 21 IX 1673 r. Po uwolnieniu się z obowiązków rektora Szrubowski powrócił do pracy misyjnej i kaznodziejskiej. Zmarł w Krożach 17 I 1680 r.

I.

1. Pamokslas krikščioniškas, trumpay išguldítas ir su dalaydimu viresniuju per viena Kuniga Soc. Jesu... iždúotas. [ok. 1680]. — Toż. Wilniuy 1725 Druk. Akad. 16° k. nlb. 64. — Toż. Wilniuy 1743 Druk. Akad. 16° k. nlb. 54. — Toż. Wilniuy 1753 16°. — Toż. Wilniuy 1760 Druk. Akad. 16° k. nlb. 48. — Toż. Wilniuy 1762 Druk. Akad. 16° k. nlb. 48.

II.

1. Balsas širdies pas viešpati dieva, panna švenčiause Maria ir jo šventus danguy karalaujančius šaukiančios. Per giesmes pagal išpažinimo bažničios šventos katolockos Rimo sudetas... Wilno (ok. 1680). — Toż. Wilno 1726 Druk. Akad. SJ 16° k. nlb. 4, s. 260. — Toż. Wilniuy 1752 Druk. Akad. 16° k. nlb. 5, s. 324 (?). — Toż. Wilniuy 1757 Druk. Pranciškonu 16° k. nlb. 5, s. 298, k. nlb. 6. — Toż. Wilniuy 1762 Druk. Akad. Soc. Jesu 16° k. nlb. 4, s. 339, k. nlb. 7. — Toż. Wilniuy 1768 (?). — Toż. Wilniuy 1774 Druk. Akad. 16° k. nlb. 4, s. 334. — Toż. Wilniuy 1780 Druk. Akad. 16°. — Toż. Wilniuy 1790 Druk. Akad. 16° k. nlb. 4, s. 272 k. nlb. 4. — Toż. Wilniuy 1793 Druk. Akad. 16° k. nlb. 4, s. 256 (?). — Toż 1798 Druk. Akad. 16° k. nlb. 3, s. 253. — Toż. Wilniuy 1801 Bazilionu spaust. 16° k. nlb. 4, s. 279, k. nlb. 4. — Toż. Wilniuy 1802 Bazilionu spaust. 16°. — Toż. Wilniuy 1806 Bazilionu spaust. 16° k. nlb. 4, s. 279, k. nlb. 4. — Wilniuy 1814 Diecezijos spaust. 16° k. nlb. 4, s. 317. — Toż. Wilniuy 1817 Diecezijos spaust. 16° k. nlb. 4, s. 317, k. nlb. 4. — Toż. Wilniuy 1818 Baziliou spaust 16° k. nlb. 4, s. 279 k. nlb. 4. — Toż. Wilniuy 1852.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 399; STANKIEWICZ M.: Bibliografia litewska od 1547 do 1701 r. Kr. 1889 s. 62; BACKER A.; SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1794; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 619; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 913; T. 4 s. 1019, 1501; Szrubowski Franciszek. W: *Enc. kośc.* T. 39/40 s. 11; BIRŽIŠKA V.: Dvi lietuviu literaturos istorijos XVII-XVIII amžiaus problemos. Tauta ir žodis. Kowno 1926 s. 304-313; Knygos Lietuviu kalba. T. 1: 1547-1861. Vilnius 1969 s. 403-410 (pełny opis bibliografii podmiotowej); JUCEVIČIUS L.: Mokyti Žemaičiai. Vilnius 1975 s. 165-166, 243-244. — ARSJ: Lit. 8-16 (katalogi trzyletnie z lat 1642-1681); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1640-1681); Lit. 61 f. 677 (nekrolog); ATJKr.: Rkps 1536 s. 811-813 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Szulc (Sulcz) Antoni († 1715), reformat, później bernardyn, polihistor. O jego młodości nic nie wiemy. Wstąpił do zakonu reformatów i tam zdobył wykształcenie. W 1670 r. przeszedł za zezwoleniem ge-

nerała do Małopolskiej Prowincji bernardynów i był lektorem teologii moralnej w Opatowie. W 1679 r. przeniósł się do bernardyńskiej Prowincji Ruskiej z tytułem lektora i kaznodziei generalnego. W latach 1681-1690 był kolejno gwardianem w Brześciu Litewskim, w Samborze i w Rzeszowie. W 1692 r. nosił się Szulc z zamiarem powrotu do Prowincji Małopolskiej i otrzymał nawet w tej sprawie breve papieskie. Jednakże zamiaru nie zrealizował. Jak widać, był niespokojnego usposobienia, co potwierdzają też jego spory o precedencję. W 1699 r. przeznaczono Szulca do Kamieńca Podolskiego, lecz nie wiadomo, w jakim charakterze. W 1700 r. jest notowany jako lektor teologii moralnej w Brześciu Litewskim, w latach 1705-1708 w Lublinie, wreszcie we Lwowie. Zmarł 15 V 1715 r. w Leśniowie.

Szulc jest autorem pewnego rodzaju encyklopedii wiedzy, religijno-teologicznej i świeckiej, na użytek wykładowców teologii i kaznodziejów. W dziele tym wykazał szerokie oczytanie, ale brak metody.

I.

1. Światło sławne słońca solisławskiego albo wsławionego cudami i codziennymi różnymi pociech łaskami w woj. sandomirskim obrazie solisławskiego... przez... W Krakowie 1676 w Druk. Wojciecha Goreckiego 4° k. nlb. 11. Pierwszy opis obrazu NMP. w Sulisławicach.

2. Orbis quod vult in objectis centum scientiarum seu omni scibile compendiose et distincte explicatum... nova methodo ac materia Lectoribus ac Praedicatoribus opportuna omnibusque scientificis jucunda... declaratum. L. 1: Scibilium sacrorum; L. 2: Scibilium scholasticorum; L. 3: Scibilium civilium; L. 4: Scibilium domesticorum. Dantisci 1682 impr. David Fridericus Rhetius 4° k. nlb. 17, s. 474.

II.

1. Lilie polne Bractwa i Nowenny S. Antoniego Padewskiego z informacjami i z modlitwami aprobowanymi po polsku i po łacinie rozsadzone przez... B. m. 1679 16° k. nlb. 48.

III.

BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu OO. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 280-281; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 211, 233; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 343-344. — Arch. Prow. Bern. w Kr., rkps XXIV-b-6, s. 489; RGP-k-69, k. 32.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szulc (Prątnicki, Schulz) Tomasz († 1705), dominikanin, autor kompendium nauki św. Tomasza z Akwinu.

Był wychowankiem klasztoru dominikanów w Gdańsku, gdzie w 1660 r. złożył śluby zakonne. Uzyskał ok. 1672 r. stopień lektora, w 1678 r. bakałarza i w 1684 r. doktora teologii. Uczył teologii w klasztorach dominikańskich: w 1675 r. w Gdańsku i w latach 1683-1685 w Krakowie. Pomnożył bibliotekę dominikanów w Gdańsku. Odznaczał się surowością życia. Zmarł w 1705 r.

I.

1. Compendium unosyllogisticum totius Summae S. Thomae Aquinatis... pro faciliori captu et memoria omnibus verae sapientiae amatoribus adaptatum... T. 1-3. Gedani 1694-1695 Typis Simonis Reinigeri 12° t. 1 k. nlb. 23, s. 1008, k. nlb. 28; T. 2 s. 878, k. nlb. 45; T. 3 k. nlb. 9, s. 981, k. nlb. 24. — Toż. T. 1-3. Gedani 1697 Typis Simonis Reinigeri 12° t. 1 k. nlb. 23, s. 1008, k. 28; T. 2 k. 8, s. 878, k. nlb. 45; T. 3 s. 981, k. nlb. 24.

II.

1. Theses thomistico-philosophicae ex universa Aristotelis philosophia iuxta mentem D. Thomae Aquinatis... Vratislaviae 1688 in Officina Baumaniana Typis exprimebat Joannes Güntherus Rörerus 2° k. 1. Dysputa.

2. Klein Paradiess Gartlein, darinen Jesu und Mariae Rosenkrantz etc. durch... Gedruck zu Dantzig 1696 durch Simonem Reinigern. Druk bliżej nie znany.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 233-234; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 279. — Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 38 nr 74.

Bp Edward Ozorowski

Szwernicki Krzysztof od św. Apostołów, Józef (1812-1894), marianin, autor pamiętnika.

Urodził się w 1812 r. w Iglówce w woj. białostockim. Brał udział w powstaniu listopadowym 1830 r. Na razie uniknął represji, ponieważ wstąpiwszy do zakonu marianów pod imieniem Krzysztofa od św. Apostołów, zatarł za sobą ślad przed władzami carskimi. U marianów ukończył teologię i w 1838 r. został kapłanem. Uwięziony w 1846 r. pod zarzutem polskiej działalności patriotycznej był trzymany przez 3 lata w warszawskiej cytadeli, a w śledztwie udowodniono mu także zbrojny udział w powstaniu 1830 r. W 1849 r. skazano go na osiedlenie na Syberii. Za dobre sprawowanie pozwolono Szwernickiemu w 1851 r. objąć obowiązki „zarządzającego rzymsko-katolicką parafią" w Irkucku, do której należała połowa Syberii. W 1861 r. uzyskał nominację na głównego kapelana wojsk wschodnio-syberyjskich. Na tym stanowisku objeżdżał często nie tylko katolickich żołnierzy po różnych placówkach, ale także polskich zesłańców, niosąc im pomoc duchowną i materialną. W 1869 r. skończyła się jego kara zesłania. Nie chciał jednak wracać do kraju, ponieważ budował w Irkucku kościół katolicki i parafialną szkołę. Pap. Leon XIII zamianował Szwernickiego w 1888 r. misjonarzem apostolskim na całą Syberię. Zmarł 8 XII 1894 r.

Szwernicki nie pracował naukowo, pozostawił jednak dziennik, mający źródłowe znaczenie dla historii kościelnej.

I.

1. Wyjątki z dziennika podróży odbytej przez... w krajach amurskich w prowincji irkuckiej i guberni irkuckiej dla spełnienia posług duchownych katolikom od dnia 26 marca 1859 r. do dnia 25 stycznia 1860 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 161-189, 281-300, 397-421, 504-531, 643-665. — Toż w: *Collect. Mariana*. R. 1964 nr 10 s. 1-60.

2. Z Irkucka. *Prz. Katol.* R. [8] 1870 nr 10 s. 153-154.

II.

1. Wyjątek z listu ks. proboszcza irkuckiego kościoła... z 16 III tegoż roku [1859] do ks. Józefa z Zacharyszek [Reniera]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 t. 4 (nowa ser.). s. 74-75.

III.

[IWANOWSKI] HELENIUSZ E.: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876 s. 276-277; DYBOWSKI B.: Z Syberii i Kamczatki. Ks. Krzysztof Szwernicki. *Tydzień* Dod. liter. *Kur. Lwow*. R. 8: 1900 s. 91-92, 101-102; PIETRZAK J.S.: Księża powstańcy 1863 r. Wyd. 2 Kr. 1916 s. 103-114; TENŻE: Ojciec Krzysztof Maria Szwernicki... Kr. 1928; MRÓWCZYŃSKI B.: Kapelan śnieżnego znaku [K. Szwernicki]. *Caritas*. R. 1961 nr 7-8; URBAN Wincenty: Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem (1815-1965). [Rzym] 1966 s. 116-117; VAIŠNORA J.: Lietuvas misininkai Sibire. W: Lietuviu Kataliku Mokslo Akademijos Suvažiavimo Darbai. [Rzym]. T. 7: 1972 s. 275-281; GACH P.P.: Zakon marianów w XIX wieku. W: *Marianie 1673-1973*. Rzym 1975 s. 92.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szweykowski Wojciech Anzelm (1773-1838), pijar, po sekularyzacji prałat płocki, profesor Uniw. Warszawskiego, autor pracy o naukach teologicznych.

Urodził się 17 IV 1773 r. w Makowie k. Pułtuska jako syn Stani-

sława i Urszuli Majkowskiej. Kształcił się u pijarów w Łomży, do których wstąpił w 1789 r. pod imieniem Wojciecha. Po odbytym nowicjacie w Drohiczynie uczył się dalej w Szczuczynie i w Łomży do 1794 r. Następnie rozpoczął sam uczyć w kolegiach pijarskich w Warszawie, studiując do 1797 r. równocześnie teologię. Święcenia kapłańskie przyjął w 1796 r. Od 1797-1802 r. był nauczycielem w Łomży. W tymże roku władze szkolne wysłały Szweykowskiego do Berlina dla dobrego opanowania j. niemieckiego. Przy okazji zwiedził Saksonię i Niemcy północne, wszędzie obserwując organizację tamtejszego szkolnictwa. W 1804 r. porzucił zakon, a za powrotem do kraju otrzymał posadę nauczyciela gimnazjum w Płocku. W 1818 r. został rektorem nowo zorganizowanej szkoły departamentowej w Sejnach. W 1810 r. wszedł do kapituły płockiej, w której w 1822 r. posunął się na prałaturę kustosza. W tym samym 1810 r. powołano Szweykowskiego na profesora Liceum w Warszawie oraz na członka Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i krakowskie Towarzystwo Naukowe powołały go na swego członka.

Szweykowski należał do grona osób, organizujących warszawski Uniwersytet, w 1817 r. wraz z jego utworzeniem został profesorem teologii pastoralnej, katechetyki i homiletyki na Wydziale Teologicznym. W 1818 r. uzyskał doktorat teologii na Uniw. Jagiellońskim. W tymże roku 21 II wybrano go dziekanem Wydziału Teologicznego, a 2 III pierwszym rektorem Uniwersytetu. Urząd ten pełnił do 1831 r. Po przekształceniu Wydziału Teologicznego w Seminarium Główne Szweykowski dalej prowadził w nim wykłady, nawet po przejściu w 1833 r. na emeryturę. Od 1818 r. należał do Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W 1827 r. wszedł do Deputacji do Ustalenia Prawideł Pisowni Polskiej. Posiadał order św. Stanisława i honorowe członkostwo (1822 r.) Uniw. Wileńskiego. Zmarł w Warszawie 5 VIII 1838 r.

I.

1. O wzajemnej potrzebie łączenia nauk teologicznych z innymi. Commentationes in consessu professorum Universitatis Litterariae Regiae Varsaviensis recitatae. W. 1817 (rozprawa doktorska). — Toż w przekł. na j. ros.: P. ARTIEMOVSKIJ w: *Ukrains'kij Viestnyk*. R. 1818 cz. 2 s. 133 n.

2. O rękopisach ks. Stanisława Górskiego. *Pam. Warsz.* R. 4: 1818 t. 11 s. 318-324, 466-482; T. 12 s. 44-64, 129-156, 241-265, 393-416; R. 5: 1819 t. 13 s. 157-180.

II.

1. Mowa do nowo zaciężnych obrońców ojczyzny miana wśród uroczystości poprzedzającej przysięgę wojskową korpusu JW. Jenerała Woyczyńskiego w kościele katedralnym płockim przez... dnia 8 marca 1807 na żądanie tegoż korpusu do druku podana. [W. 1807] 4° s. 12. — Przedr. M. CHMIELEWSKI: Krótki zbiór wierszy, pieśni i mów patriotycznych. W. 1808 s. 164-182.

2. Mowa w dzień 3-ci maja 1807 miana w kościele katedralnym płockim. Wyd. M. CHMIELEWSKI: Krótki zbiór wierszy, pieśni i mów patriotycznych. W. 1808 s. 183-203.

3. Uwagi nad wyższymi szkołami polskimi w porównaniu do niemieckich i plan nauk... W. 1808 Druk. XX. Pijarów 8° s. 112. — Przedr. Z. KUKULSKI: Źródła do dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce z doby Izby Edukacji Publicznej 1807-1812. Lubl. 1931 s. 14-63.

4. Mowa na uroczystość rozdawania krzyżów wojskowych d. 21 marca 1808. Fragm. w: *Gaz. Warsz.* R. 1808 nr 19 s. 290-293.

5. Uwiadomienie o Liceum w Sejnach. *Gaz. Koresp. Warsz. i Zagr.* R. 1809 nr 66 s. 1001.

6. O znakach pisarskich nad samogłoskami. Programma Liceum Warszawskiego na r. 1816. W. 1816. — Toż (w nowej wersji) pt. O znamionach nad samogłoskami. W: *Rozprawy i wnioski o ortografii polskiej*... W. 1830 s. 11-45.

7. Życie i zasługi Onufrego Górskiego. *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 10: 1817 s. 141-149.

8. Mowa [o zasługach Onufrego Kopczyńskiego]. *Pam. Warsz.* T. 7: 1817 s. 82-89. — Fragm. przedr. A. KRAUSHAR: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk T. 4. Kr. 1902 s. 78-80.

9. Mowa przy inauguracji Uniwersytetu Warszawskiego. *Pam. Warsz.* T. 11: 1818 s. 191-215. — Toż. pt. Mowa... miana na obchodzie uroczystej inauguracji Uniwersytetu Królewsko-Warszawskiego dnia 14 maja roku 1818. W. 1818 Druk. Jego Ces.-Król. Mości 4°. — Przedr. w: Księga protokółów Rady Ogólnej Uniwersytetu Warszawskiego 1817-1819. Wyd. R. Gerber. W. 1958 s. 212-220.

10. O pożytkach z czytania żywotów znakomitych nauką mężów a szczególnie u rodaków. Posiedzenie publ. Król. Warsz. Uniwersytetu na uczczenie pamiątki uczonych mężów, a mianowicie Polaków, przy ukończeniu kursu rocznego nauk odbyte dnia 30 lipca 1819 r. [W. 1819].

11. Kazanie na obchodzie pogrzebowym za duszę śp. ks. Stanisława Staszica... W. 1826 8° s. 18. — Toż w: Zbiór mów na obchodzie pogrzebowym ks. Stanisława Staszica. W. 1826 s. 6-21. — Przedr. *Arch. Teol.* R. 1: 1836 z. 4 s. 331-450.

12. Sprawa o stanie Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu (1819/20). W: Posiedzenie publiczne Król. Warsz. Uniwersytetu. W. 1819.

13. Sprawa o stanie Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu z roku 1820/21 zdana przez... na posiedzeniu pamiątce założenia tegoż Uniwersytetu poświęconym. *Dz. Wil.* R. 1821 t. 1 nr 2 s. 129-145.

14. Sprawa o stanie Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu z roku 1821/22... *Pam. Warsz.* R. 1: 1822 t. 3 s. 318-329.

15. Sprawa o stanie Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na rok 1822/23... *Pam. Warsz.* R. 2: 1823 t. 6 s. 180-191.

16. O używaniu liter ks lub x. W: *Rozprawy i wnioski o ortografii polskiej przez deputację od Król. Tow. Warsz. Przyj. Nauk wyznaczoną.* W 1830 s. 174--182. — O używaniu liter z, s. Tamże, s. 183-222. — Zastanowienie się nad zakończeniem trybu bezokolicznego słów polskich: biegnę, mogę, strzegę itp. z powodu rozprawy w tej materii F. Bentkowskiego. Tamże, s. 287-295. — O łączeniu i rozłączaniu wyrazów. Tamże, s. 462-468.

17. Wykłady o wymowie kościelnej i teologii pastoralnej. Rkps nieznany.

18. Listy: Do Izby Edukacji Publicznej z 1807 r. Wyd. przy: Uwagi nad wyższymi szkołami polskimi... W 1808; Przedr. Z. KUKULSKI: Źródła do dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce z doby Izby Edukacji Publicznej 1807-1812. Lubl. 1931 s. 14-15. — Do B. S. Lindego z 1812 r. Wyd. J. BIELIŃSKI: Król. Uniw. Warsz. T. 3 s. 9. — Do K. Urmowskiego b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7840 IV, k. 113--114. Do Tow. Nauk. w Płocku z 1820. Wyd. K. W. WÓJCICKI w: Społeczność Warszawy w początkach naszego stulecia, 1800-1830. W. 1877.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 270-273, tamże literatura. — Ponadto: KWIATKOWSKI W.: Początki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Warszawie (1816-1826). *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 36: 1952 s. 198, 200-201, 207-208, 229, 236; WOJTKOWSKI A.: Z dziejów szkolnictwa katolickiego dla świeckich w Polsce (do r. 1918). W: *Księga tysiąclecia.* Cz. 3 s. 68-69.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szydłowski Stanisław (XVII w.), spowiednik benedyktynek toruńskich, pisarz ascetyczny.

W historiografii brakuje o nim szerszych informacji. Wiadomo tylko, że w latach 1645-1646 był spowiednikiem benedyktynek w Toruniu, dla których napisał kilka prac ascetycznych. Stanowią one źródło do poznania dziejów duchowości w Polsce w XVII w.

I.

1. Zwierciadło życia zakonnego... córkom duchownym od... wystawione... B. m. 1645 4° s. 134.

2. Wyd.: Obyczaje chwały godne, które się w siostrach naszych nowicjuszkach zachowują z różnych nauk świadectw S. Matki N. Teresy i fundatorki zebrane... B. m. 1645. — Toż. W Warszawie 1690 w Druk. Karola Ferdynanda Schreibera 4° k. 2, s. 100.

3. Ognista kolumna albo skarb serdeczny nabożeństwa gorącego, w którym się akty ognistej miłości ku Bogu z modlitwami zawierają... W Toruniu 1646 8° s. 80. Wykład nauki o wierze i o Bogu z zastosowaniem do życia wewnętrznego.

4. Diariusz, albo codzienne nabożeń-

stwo rozpamiętywania tajemnic gorzkiej Męki Pańskiej... W Toruniu 1646 8° s. 91. Objaśnienie ceremonii W. Tygodnia oraz krótka informacja o jego dziejach w Polsce.

III.

ESTREICHER K.: T. 30, s. 322; T. 31, s. 108; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 225.

Bp Edward Ozorowski

Szymakowski Piotr Aleksander (1680-1754), prepozyt kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej.

Był słuchaczem Akademii Krakowskiej; 18 XI 1711 r. otrzymał stopień bakałarza, a w 1713 r. magistra sztuk i doktora filozofii. W latach 1714-1715 był docentem bezpłatnym, a w latach 1715-1719 uczył w Szkołach Nowodworskich. Tam 7 IV 1716 r. wystawił sztukę własnego pióra pt. „Eleutheria", w której pod obrazem Polluksa, uwalniającego Kastora, starał się pokazać uwolnienie natury ludzkiej z grzechu pierworodnego przez Chrystusa. Od 13 I 1720 r. należał do Kolegium Mniejszego, wykładał filozofię i pełnił urząd starszego Bursy Jerozolimskiej, a ponadto dziekana Wydziału Filozoficznego. W latach 1722-1745 zarządzał Drukarnią Uniwersytecką, przyczyniając się znacznie do jej rozwoju. Od 1727 r. prowadził wykłady z teologii, a w 1748 r. został promowany na doktora teologii. Trzy razy wybierano go na rektora Akademii Krakowskiej. Był prepozytem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i proboszczem w Nasiechowicach. Zmarł 26 X 1754 r. w Krakowie. Uczcili go żałobnymi wierszami Wojciech Jan Kanty Biegacewicz i Antoni Franciszek Michalski. Według napisu nagrobka liczył lat 74, z czego spędził w Akademii lat 42, a na katedrze profesora teologii lat 26.

I.

1. Quaestio theologica de sacramento poenitentiae ex tertia parte Divi Thomae Doctoris Angelici... pro licentia in sacra theologia publicae disputationi proposita... Anno Domini 1746 die 12 Septembris. Cracoviae 1746 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

II.

1. Eleutheria post solutum ligatae naturae humanae peccato originali vinculum per Unigenitum Dei... sub imagine Pollucis Castorem liberantis a nobili juventute grammatices Universitatis Cracoviensis scenico apparatu celebrata 1716 7 Aprilis. Cracoviae 1716 4° sygn. A-B_4. Jest to program teatralny.

2. Quaestio de universali ex i. P.C. (Isagoges Porphyrii Capite) ultimo et 7. Metaph. text. 14 deprompta... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... proposita. Anno Domini 1720 die 13 mensis Januarii. Cracoviae [1720] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Gemma doctorum, Perillustris olim Clarissimus... M. Martinus Oślinski, sacrae Theologiae doctor et professor... ob virtutis... praetium annulo aeternitatis inserta. Et dum ejus mortales exuviae... in ecclesia collegiata Divae Annae tumularentur, ad perennem tanti viri memoriam... clientali calamo... appretiata. Anno... 1720 die 28 mensis Junii. Cracoviae [1720] Typis Francisci Cezary... 2° k. tyt., k. nlb. 9. Stylem nakamiennym.

III.

ESTREICHER K. T. 30, s. 332-333; — LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIX, C; DOBRZYNIECKA J.: Szymakowski Piotr Aleksander (1680 — 25 X 1754). W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 886-887. — BIEGACEWICZ Wojciech Jan Kanty: Maesta Niobe, Mater Universitas, dolendo super obitu... M. Petri Alexandri Szymakowski... Cracoviae [1754] k. nlb. 8; MICHALSKI Antoni Franciszek: Petra fatis eminentior... M. Petri Alexandri Szymakowski, sacrae theologiae doctoris ac professoris... lugubri calamo delineata. Anno Domini 1754 31 mensis Octobris. Cracoviae 1754 Typis Universitatis 2-o k. 10; Statuta nec non liber promotionum, s. 376, 377, 383. — Arch. Uniw. Jag. Rkps nr 1, 76, 90, 91, 66; Rkpsy nr 2849, 3316; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Szymański Beniamin Piotr Paweł (1793-1868), kapucyn, biskup podlaski, wydawca.

Urodził się w Warszawie 18 VI 1793 r. w drobnoszlacheckiej rodzinie h. Ślepowron z ojca Józefa i matki Franciszki. Uczył się w szkołach karmelitów, misjonarzy i pijarów. W 1810 r. wstąpił do zakonu kapucynów, gdzie ukończywszy teologię, przyjął święcenia kapłańskie w 1816 r. Do 1830 r. był kaznodzieją w klasztorze warszawskim, pełniąc zarazem okresowo obowiązki katechety, a od 1828 r. gwardiana. W 1830 r. został wiceprefektem, a w 1836 r. prefektem prowadzonych przez kapucynów misji. W tymże 1836 r. wybrano Szymańskiego prowincjałem. Urząd ten pełnił do 1856 r. z jedną tylko 3-letnią przerwą. Na stanowisku tym ogromnie dużo zdziałał. Wysoko podniósł wśród zakonników obserwancję, uporządkował sprawy materialne w podległych mu konwentach i doprowadził do odnowienia wszystkich niemal kapucyńskich kościołów i klasztorów. W Warszawie zasłynął jako znakomity kaznodzieja i spowiednik. Stał się jednym z najpopularniejszych duchownych zarówno wśród biedoty i więźniów politycznych, których spowiadał, jak i między bogatym mieszczaństwem, arystokracją i sferami urzędniczymi.

W 1856 r. cesarz Aleksander II przedstawił Szymańskiego pap. Piusowi IX jako kandydata na biskupa podlaskiego w przekonaniu, że ten pokorny zakonnik będzie całkowicie lojalny. W diecezji, którą objął w 1857 r., dążył Szymański poprzez dokładne wizytacje parafii i częste listy pasterskie do podniesienia poziomu kleru i wiernych. Na każdym jednak kroku wchodził w kolizję z władzami rządowymi. Toteż w atmosferze represji po powstaniu styczniowym usunięto go 12 VIII 1867 r. z diecezji, wyznaczając mu na przymusowy pobyt klasztor kapucynów w Łomży. Tam też zmarł 15 I 1868 r. Jako biskup sprawował Szymański urząd komisarza generalnego zakonu kapucynów w Królestwie Polskim.

I.

1. Przekł.: J. K. WIETZ, P. BOCHMAN: Rys historyczny zgromadzeń zakonnych obojej płci wraz z rycerskimi zakonami i orderami państw, wydany z języka niemieckiego, przełożony na język polski i pomnożony opisami nowo powstałych zakonów wraz z objaśnieniami ogólnymi i rycinami nowymi. Dzieło zebrane i ułożone przez... T. 1: Zakony męskie; T. 2: Zakony żeńskie; T. 3: Zakony rycerskie. W. 1848-1849 Druk. XX. Pijarów 8° t. 1 s. 258, ryc. 83; T. 2 s. 229, ryc. 84; T. 3 s. 229, 20, ryc. 94.

2. O moralności... Powst. 1827. Rkps *Bibl. Ossol., sygn.* 12371 I s. 1-70.

II.

1. Manuale ecclesiasticum pro usu Fratrum Minorum S. Francisci Capucinorum. W. 1832 16° s. 99, nlb. 1. — Wyd. 2. W. 1852. Wyd. nieznane. Jest to zbiór modlitw dawniej już drukowanych.

2. Rosarium B.V. Mariae ad usum Fratrum Minorum S.P. Francisci Capucinorum. W. 1852 Typis Josephi Unger 16° s. 16. Uwaga jak ad. 1.

3. Zbiór nabożeństw ku czci Boga w Trójcy Jedynego... szczególniej dla zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka Kapucynów. W. 1855 Druk. J. Ungra 16° s. 194, nlb. 4. Uwaga jak ad. 1.

4. List pasterski... z powodu objęcia rządów swej Diecezji wydany. W. 1857 Druk. J. Ungra 8° s. 88, 6.

5. Przemówienie w dniu ingresu 7 IV 1857. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 173-178.

6. List zapowiadający objęcie Diecezji. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (ser. nowa) s. 657-660.

III.

Uroczystości religijne w Janowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 167-179; CHWALIGÓG: Diecezja Podlaska w 1857 r. [o objęciu Diecezji przez B. Szymańskiego]. Tamże. R. 17: 1858 t. 1 (ser. nowa) s. 528-539; Z Diecezji Podlaskiej [opis wizytacji Diecezji bpa B. Szymań-

skiego]. Tamże. R. 20: 1860 t. 6 (ser. nowa) s. 656-669; R. 20: 1861 t. 7 (ser. nowa) s. 319-331; [DOLIŃSKI] Leon: Przemówienie przy żałobnym nabożeństwie za duszę x. Beniamina Szymańskiego Diecezji Podlaskiej... w kościele OO. Kapucynów krakowskich d. 25 stycznia 1868 przez... Kr. 1868 s. 1-44; P[RUSZKOWSKI] J.: Janów Biskupi czyli Podlaski. Kr. 1897 s. 242-327; JANCZAK Ł.: Szymański Beniamin. W: *Enc. kośc.* T. 27 s. 116-124; A[RCHUTOWSKI] R.: Szymański Beniamin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 25-26; P[LESZCZYŃSKI] A.: Ze wspomnień janowskich. Domowe życie śp. biskupa Beniamina Szymańskiego. *Wiad. Diec. Podl.* R. 2: 1920 s. 169-172; DRAGAN P.: Piotr Paweł Beniamin Szymański w świetle własnych listów pasterskich. *Wiad. Diec. Podl.* R. 13: 1931 s. 415-430; ŁĘTOWSKI L.: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 242; WŁODARCZYK J.: Historia diecezji siedleckiej czyli podlaskiej. *Wiad. Diec. Podl.* R. 21: 1962 s. 259-273; FRĘCHOWICZ T.: Działalność duszpasterska Beniamina Szymańskiego biskupa podlaskiego. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce.* T. 1. W. 1972 s. 103-236.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szymański Paweł (1782-1852), kanonik kapituły chełmskiej ob. gr.-kat., profesor Uniw. Warszawskiego, potem warszawskiej Akademii Duchownej, historyk Kościoła Grecko-Kat.

Urodził się 15 VIII 1782 r. w Orchówku na Podlasiu. Jego rodzicami byli Andrzej ksiądz unicki i Dominika ze Snitków. W latach 1790-1799 uczęszczał do szkół w Białej Podlaskiej. Wkrótce po ukończeniu gimnazjum wstąpił do zakonu bazylianów, który opuścił w 1801 r. Następnie kształcił się w Seminarium Duchownym obrz. łac. w Janowie Podlaskim, po czym udał się do Zamościa, gdzie w latach 1802-1803 pogłębiał wiedzę filozoficzną. W latach 1803-1804 wykładał na życzenie oficjała brzeskiego Piotra Kozakiewicza teologię moralną i dogmatyczną w unickim Seminarium Duchownym w Hannie k. Włodawy. Dzięki staraniom Kozakiewicza oraz swego ojca został wskazany przez administratora diecezji chełmskiej, metropolitę nominata halickiego Antoniego Angełłowicza władzom austriackim jako kandydat na stypendystę rządowego. Wyjechawszy do Wiednia, zamieszkał w prowadzonym przez pijarów konwikcie cesarskim i uczęszczał przez 5 lat na Wydział Teologiczny miejscowego Uniwersytetu. W 1807 r. uzyskał stopień doktora teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w marcu 1807 r. w Wiedniu.

Po powrocie ze studiów mieszkał w latach 1807-1810 przy cerkwi w Horodyszczu jako zastępca proboszcza. W 1810 r. odbył z ramienia konsystorza unickiego chełmskiego służbową podróż do Drezna z prośbą do księcia warszawskiego o nominację biskupa do Chełma oraz o uregulowanie funduszu seminaryjnego. Obie sprawy załatwił pozytywnie. W latach 1810-1817 zajmował etat profesora Seminarium Duchownego chełmskiego. Równocześnie pełnił przez 7 lat funkcje egzaminatora diecezjalnego. Z inicjatywy Szymańskiego zmieniono i rozszerzono program wykładów w tamtejszym Seminarium, co później naśladowały inne seminaria unickie.

W nowo powstałym Uniwersytecie Warszawskim otrzymał w 1817 r. katedrę egzegezy Pisma św., którą zajmował — od 1818 r. jako profesor radny — aż do zamknięcia uczelni w 1831 r. Od 1818 r. do kasaty Uniwersytetu był dziekanem Wydziału Teologicznego. Jako dziekan był rzecznikiem ścisłej współpracy Wydziału z miejscowym arcybiskupem. W Warszawie mieszkał u bazylianów. Dnia 17 V 1825 r. został kanonikiem kapituły chełmskiej.

Po likwidacji Uniwersytetu wykładał w Seminarium Głównym, a po

jego przemianowaniu na Akademię Duchowną kierował w niej katedrą hermeneutyki, introdukcji do ksiąg N. Testamentu i j. greckiego oraz wykładał archeologię biblijną, wchodząc w zakres innej katedry biblijnej. W 1836 r. został dziekanem kapituły chełmskiej. W 1840 r. towarzyszył bpowi F. Szumborskiemu w jego podróży do Petersburga. W Akademii wykładał aż do przejścia w stan spoczynku w 1841 r. Był światłym, utalentowanym i pobożnym kapłanem, gorliwym obrońcą unii. Znał język grecki, łaciński, hebrajski, francuski i niemiecki. Po przepracowaniu 30-tu lat w zawodzie nauczycielskim i dosłużeniu się emerytury, zamieszkał na starość u brata, proboszcza i dziekana w Dobratyczach k. Terespola. Zajmował się również akcją charytatywną, m. in. przekazał w zapisie testamentowym bogatą kolekcję numizmatyczną na utworzenie funduszu dla wdów i sierot po kapłanach unickiej diecezji chełmskiej. Zmarł po ciężkiej chorobie 3 XII 1852 r.

I.

1. Krótka wzmianka o zgromadzeniach zakonnych w Polsce. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 28-40, 123-136, 232-240, 393-404; R. [2]: 1842 t. 2 s. 127-132, 309--322, 505-526; T. 3 s. 97-104, 297-308.

2. Obrzędy unickie. Do Jaśnie Wielmożnego Filipa Szumborskiego biskupa chełmskiego w przedmiocie projektowanej zmiany obrzędów unickich 1836 roku. *Prz. Pozn.* R. 16: 1860 t. 29 s. 31-52; T. 30 s. 17-41.

3. Wykaz praw i przywilejów i ciągłego zwyczaju na mocy których uprasza duchowieństwo diecezji chełmskiej, aby związek ich nominatów na wakujące biskupstwo i ordynariuszów z halickim metropolitą nie był zerwany. *Prz. Pozn.* R. 18: 1861 t. 32 s. 231-252.

4. Historia unii. Wyd. Kazimierz BARTOSZEWICZ pt. Szkic dziejów Kościoła ruskiego w Polsce. Kr. 1880 J. Zenowicz 8° s. 493, nlb. 3. Wydawca ogłosił ją jako pracę swego ojca Juliana BARTOSZEWICZA.

5. [Zbiór materiałów do życia św. Józefata]. Opisał i częściowo wydał J. SKRUTEŃ pt. Rukopisnyj zbirnyk o. P. Syman'skoho pro sv. Josafata. *Zapyski ČSVV.* R. 1: 1924 s. 145-149, 604-627.

6. Historia Józafatek. Rkps był w posiadaniu ks. Wł. Knapińskiego.

7. Institutiones hermeneuticae generalis expositae in Universitate Regia Alexandrina per... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 319 s. 256. Spisał student J. Dąbrowski.

II.

1. Kazanie na przeniesienie cudownego obrazu N. Marii Panny z kaplicy bazyliańskiej do katedry chełmskiej miane przez... B. m. r. [1825] 8°.

2. Kazanie na akademicką uroczystość św. Jana Kantego miane 22 października 1837 r. w kościele XX. Franciszkanów w Warszawie przez... [W.] 1838 8° s. 31.

3. Mowa w imieniu diecezji w czasie instalacji J.W. Ferdynanda Ciechanowskiego na biskupa katedry chełmskiej. Dnia 25 listopada 1810 roku miana B. m. r. 8° s. 15.

4. Kazanie w dzień uroczystego przystąpienia do związku konfederacji jeneralnej Sejmu Warszawskiego przy zaczęciu sejmiku powiatu chełmskiego pod laską J. W. Onufrego Węgleńskiego odbytego; w katedrze chełmskiej obrządku grecko-katolickiego przez... dnia 20 lipca 1812 roku miane. B. m. r. 8° s. 20.

III.

Ksiądz Paweł Szymański. *Bibl. Warsz.* R. 13: 1853 t. 3 s. 173-182; S[OBIESZAŃSKI] FM.: Szymański Paweł. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 14 s. 324; Z[AREMBA] A.: Szymański Paweł. W: *Enc. kośc.* T. 28 s. 124; R[YSTER]R [J.]: Szymański Paweł. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 34--25; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 1 s. 30, 69, 70, 114, 249, 300, 308, 355, 509; T. 2 s. 10, 25, 32, 51, 69, 71, 75, 76, 78, 83, 90, 91, 93, 96, 101, 108, 111-113, 116, 133, 147, 161, 170, 176; T. 3 s. 327, 729, 753, 755, 836, 857, 860; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 108-110; KUCHARZEWSKI J.: Epoka paskiewiczowska. Losy oświaty. W. 1914 s. 73-74; Dziennik podróży do Petersburga Filipa Szumborskiego biskupa chełmskiego z roku 1840. Wyd. A. PETRANI. *Arch. Bibl. Muz.* T. 13: 1966 s. 271-273, 287; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 41, 42; WOLNIEWICZ M.: Spór o metodę nauczania Pisma św. w polskich uczelniach teologicznych w XIX wieku. *Collect. Theol.* R. 47: 1977 nr 3 s. 63.

Ryszard Żmuda

Szyrwid (Sijrwid, Sirwidt, Szerwid, Szerwidt, Szerwit, Szerwith) Konstanty (1579-1631), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, biblista.

Pochodził z rodziny litewskiej, lecz nie wiemy, gdzie się urodził. Po ukończeniu poetyki w Akademii Wileńskiej wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 10 VIII 1598 r. Nowicjat odbył w Rydze pod Belgiem Michałem Becan. Studium retoryki przeszedł w seminarium nauczycielskim w Dorparcie pod kierownictwem poety łacińskiego W. Bojera, lecz na skutek najazdu Szwedów musiał je przerwać. Do 1602 r. uczył gramatyki w kolegium w Nieświeżu, następnie kończył tamże swoje wykształcenie humanistyczne. Studia filozoficzne (1603-1606) odbył w Pułtusku, teologiczne w Akademii Wileńskiej (1606-1610). Profesorem, który wywarł największy wpływ na Szyrwida, był uzdolniony Litwin, wykształcony w Kolegium Rzymskim, Jan Komparski, wykładowca Pisma św.

Po ukończeniu studiów, poza dwoma latami spędzonymi w Nieświeżu — rok na trzeciej probacji i rok na stanowisku kaznodziei — pracował Szyrwid do końca życia w Akademii Wileńskiej. Przez wiele lat (1613-1625 z małymi przerwami) wykładał Pismo św., przez 9 lat był kaznodzieją litewskim, przez kilka polskim.

Oprócz tych głównych zajęć pełnił obowiązki prefekta niższych studiów i prefekta „akademii greckiej", głosił egzorty dla Kongregacji Miłosierdzia, kierował Kongregacją Ciała Chrystusowego, był spowiednikiem współbraci zakonnych oraz doradcą rektora. Ostatnie uroczyste śluby złożył 17 XII 1617 r. Od 1625 r., gdy na skutek przepracowania zachorował na płuca, odpadły mu wszystkie zajęcia z wyjątkiem pisania.

Dzięki pracy pisarskiej Szyrwid położył bardzo wielkie zasługi około rozwoju literackiego i teologicznego j. litewskiego. Był autorem pierwszej gramatyki i pierwszego słownika j. litewskiego. Szyrwid, przygotowując do druku Punkty kazań..., tworzył terminologię teologiczną w j. litewskim, która dotychczas jest w użyciu.

Kilka miesięcy przed śmiercią (V 1631) otrzymał Szyrwid doktorat z filozofii. Promocja ta była wyrazem uznania dla jego wielkich zasług. Zmarł w Kolegium Wileńskim 23 VIII 1631 r.

I.

1. Explanationes in cantica canticorum Salomonis et in Epistolam D. Pauli ad Ephesios. His accesserunt quaestiones controversae: de statu et votis religiosorum hominum, Deo, praesentia Christi in Eucharistia ac de ieiunio... Wykłady teologiczne w Akademii Wileńskiej ok. 1620 r. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak, sygn. s. 39.

II.

1. Dictionarium trium linguarum in usum studiosae juventutis... Vilnae 1629 Typ. Acad. SJ 8°. — Toż. Vilnae 1631 Typ. Acad. SJ 8° — Toż. Vilnae 1642 Typ. Acad. SJ 8° s. 560. — Toż. Vilnae 1677 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 1, s. 396. — Toż. Vilnae 1713 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 1, s. 464. — Toż. Vilnae 1718 Typ. Acad. SJ 8° s. ok. 640.

2. Punkty kazań od Adwentu aż do Postu, litewskim językiem z wytłumaczeniem na polskie... Vilnae 1629 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 5, s. 382, k. nlb. 3. Istnieją dwa odmienne wydania z tegoż roku. — Toż w przekł. na j. litewski Leona Montwida: Puntkay sakimu nu adventa iki gaviens... Wilnui 1845 Spaust. J. Zawadzki 8° s. IV, 252. — Toż. Göttingen 1884 8° s. XLVIII, 156. — Toż Getynga 1929 8°.

3. Clavis linguae lithuanicae. Vilnae 1630 Typ. Acad. SJ. Pozycja zaginiona, bliżej nie zidentyfikowana.

4. Dictionarium Polonolatinum in usum studiosae juventutis Polonae... Varsaviae

1641 apud Jo. Trepliński 8° k. nlb. 270.
5. Punkty kazań na Post Wielki językiem litewskim napisane, a teraz na polski język przetłumaczone i obojem do druku podane. Wilno 1644 Druk. Acad. SJ 4° k. nlb. 3, s. 259.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 323-324, tamże literatura; Lietuvos TSR Bibliografija. — Ponadto: SERIJA A.: Knygos Lietuviu Kalba T. 1: 1547-1861. Vilnius 1969 s. 393-400, tamże bogata literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 682-683; SMEREKA W.: Biblistyka polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 253. — Literaturę litewską o Szyrwidzie notuje corocznie bibliografia jezuicka w czasopiśmie *Arch. Hist. S.J.* R. 1: 1932 i nast. — ARSJ: Lit. 6 (katalogi roczne i trzyletnie z lat 1604-1638); ATJKr.: Rkps 1536 (POSZAKOWSKI J.: De viris illustribus prov. Lithuaniae), s. 830.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Szysiecki (Lubawczyk) Jan Kapistran (ok. 1680-1753), bernardyn, teolog ascet.

Urodził się ok. 1680 r. w Lubawie w rodzinie mieszczańskiej. Do klasztoru bernardynów wstąpił w Warszawie lub w Poznaniu, studium teologii przeszedł w konwencie poznańskim. Po święceniach kapłańskich uczył krótko teologii moralnej w Kościanie i zaraz przeszedł do administracji zakonnej. W latach 1709-1713 był kustoszem poznańskim i równocześnie oddawał się kaznodziejstwu, o czym świadczy nadany mu w 1710 r. tytuł kaznodziei generalnego. W latach 1714-1716 był gwardianem w Świeciu. W 1716 r. wszedł do zarządu swej (Wielkopolskiej) Prowincji, a równocześnie został kaznodzieją w Kobylinie. W 1720 r. objął gwardianat w Lubawie, a w 1722 r. po raz wtóry został kustoszem w Poznaniu. W 1723 r. zastępował nieobecnego w kraju prowincjała S. Gamalskiego.

W 1725 r. został Szysiecki prowincjałem, na którym to urzędzie dbał zarówno o poziom dyscypliny zakonnej, jak i wykształcenia zakonników. Po złożeniu prowincjalstwa w 1728 r. został po raz trzeci kustoszem poznańskim oraz kustoszem prowincji i z tego ostatniego tytułu jeździł w 1729 r. z prowincjałem R. Zgorzelskim na kapitułę generalną do Mediolanu. Kapituła ta wybrała Szysieckiego definitorem generalnym i powierzyła mu wizytację Prowincji Małopolskiej i Ruskiej. Jakoż w tymże jeszcze 1729 r. zwizytował Prowincję Ruską, a w 1730/31 Małopolską, z której wydzielił osobną Prowincję Litewską. W 1732 r. wziął udział w kongregacji generalnej w Rzymie. Nie przyjął wówczas proponowanego mu stanowiska komisarza tzw. cismontańskiej części zakonu, zgodził się natomiast na komisariat własnej prowincji i kapituły w Złoczewie w 1734 r. Z kapituły tej wyszedł po raz drugi prowincjałem (1734-1737). W 1746 r. zastępował nieobecnego prowincjała M. Grabowskiego. W 1731 r. odbył z ramienia Rzymu wizytację jasnogórskiego klasztoru paulinów.

Historiografia zakonna uważa Szysieckiego za najwybitniejszego bernardyna XVIII w. Był wzorowym zakonnikiem i przełożonym. W klasztorach, którymi rządził, przeprowadził daleko zakrojone restauracje budynków. Najwięcej pod tym względem zawdzięcza mu konwent poznański. Przy licznych zajęciach administracyjnych miał czas na prace pisarskie. Są one jednak teologicznie słabe, a w układzie chaotyczne. Współcześnie uważano je za dzieła naukowe. Zmarł Szysiecki 14 IV 1753 r. w Poznaniu.

I.

1. Doskonałość chrześcijańska stanem duchownych refleksji objaśniona a na supplement z cnoty w cnotę dążącej duszy do druku podana przez... W Poznaniu 1745 w Druk. Akad. 4° k. nlb. 7, s. 454. — Toż. W Poznaniu 1748 4° s. 454.

2. Firma quies sensuum... ab... Posnaniae 1747 Typis Academicis 4° k. nlb. 5, s. 320, k. nlb. 2.

3. Dulcis recordatio praeteritorum. (Kronika klasztoru w Kobylinie). Rkps Bibl. Król. w Berlinie, sygn. 931 Ms lat. theol.

II.

1. Droga krzyżowa. Poznań 1750 Nakł. Bernardynów, Druk. Akademii ark. 3½.

2. Współczesny Szysieckiemu J. KAMIEŃSKI podał w rkpsie Bibl. Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu, sygn. 218 (Kronika klasztoru bernardynów w Poznaniu), że Szysiecki pozostawił następujące rkpsy: 1) Labor apostolicus triennalis. Powst. 1734 r.; 2) Troisty wzór doskonałości III Zakonu. Powst. 1745 r.; 3) Żywoty Świętych nowe; 4) Sermones in visitationibus canonicis; 5) Kazania. T. 1-3.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 172, 180, 225; KANTAK K.: O. Kapistran Szysiecki. W: *Pamiętnik jubileuszowy Towarzystwa Przemysłowego w Poznaniu.* P. 1908 s. 41-43; TENŻE: Sylwetki bernardynów poznańskich. Jan Kapistran Szysiecki. *Kron. M. Pozn.* R. 8: 1930 s. 68-87; TENŻE: Bernardyni. T. 2 s. 397-401, 406, 412-422, 444-445, 453, 459, 468, 484, 502-503, 505-507, 530.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Szyszkowski Marcin h. Ostoja (1554-1630), biskup kolejno łucki, płocki i krakowski, polemista, autor dziełek pastoralnych i prawnych.

Urodził się w 1554 r. w Iłży w zubożałej rodzinie szlacheckiej. Początkowe nauki pobierał w kolegium jezuickim w Pułtusku, potem w Akademii Krakowskiej. W latach 1579-1584 studiował w Rzymie pod kierunkiem A. Mureta i R. Bellarmina, w 1584-1586 w Bolonii oraz w międzyczasie w Padwie. W 1592 r. immartykulował się w Uniwersytecie w Padwie, a w 1593 r. został tam wybrany komisarzem do sprawy grobowca nacji polskiej. Uzyskał doktorat obojga praw. Był archidiakonem zawichojskim, od 1587 r. kanonikiem katedralnym krakowskim, kanclerzem bpa P. Myszkowskiego i kard. B. Maciejowskiego, oraz do 1604 r. kustoszem sandomierskim. W 1595 r. założył przy kościele franciszkanów konw. w Krakowie Bractwo Męki Pańskiej, dla którego urządził specjalną kaplicę.

W 1604 r. otrzymał nominację na biskupstwo łuckie. Ufundował wówczas klasztory franciszkanów konw. w Krzemieńcu i jezuitów w Łucku. W 1605 r. odbył w towarzystwie marszałka w. kor. Myszkowskiego poselstwo do cesarza Rudolfa w sprawie małżeństwa króla Zygmunta III z arcyksiężniczką Konstancją. W 1606 r. przeszedł na biskupstwo płockie. W rok później rozpoczął starania o sprowadzenie jezuitów do swej nowej stolicy biskupiej, uwieńczone osadzeniem ich w 1611 r. przy kolegiacie św. Michała. W 1612 r. zwołał synod diecezjalny, na którym omawiano sprawę kontrybucji od duchowieństwa na wojnę moskiewską. W 1617 r. został biskupem krakowskim. W 1624 r. wybudował w katedrze krakowskiej kaplicę ku czci św. Stanisława. W 1627 r. wystawił klasztor bernardynów i kościół św. K. Boromeusza w Karczówce pod Kielcami, w Iłży zaś, gdzie był prepozytem, wzniósł kościół i kaplicę, w której złożył zwłoki swoich rodziców i siostry Anny Sienińskiej. Zmarł 30 IV 1630 r. i został pogrzebany w katedrze na Wawelu, gdzie bratanek Mikołaj wystawił mu nagrobek.

I.

1. Pro religiosissimis Societatis Jesu patribus contra ficti equitis Poloni actionem primam oratio... Cracoviae 1590 in Officina Lazari 4° s. 85. — Fragm. wyd. R. ŻELEWSKI w: Materiały do dziejów

reformacji w Krakowie. Wr. 1962 s. 154-155.

2. Przekł.: R. BELLARMIN: Compendium doctrinae christianae... ad instructionem puerorum et simplicium... B. m. 1606 12° k. 2, s. 155. — Toż w: Summariusz nauki chrześcijańskiej. W Krakowie 1608 12°. — Toż w: Reformationes generales. Cracoviae 1621 s. 1-13. — Toż w w przekł. na j. pol. W: J. LAMBERT: Kazania na niedziele całego roku i święta. W Wilnie 1752 w Druk. Akad. SJ 4° s. 70.

3. Wyd.: Jodocus CLICHTOVAEUS: De vita et moribus sacerdotum libellus aureus... Cracoviae 1608 ex Officina Nicolai Lobii 8° k. 8.

4. Responsio ad calumniosas cuiusdam qui patrocinium Torunensium suscepit. Cracoviae 1615 4° k. A-D_2. Autorstwo niepewne.

5. Instructio ad visitandas septem ecclesias Cracoviae, seu modus quo septem Cracovienses ecclesiae... visitari debent... Cracoviae 1621 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 8. — Toż w: Reformationes generales. Cracoviae 1621 s. 148-162. — Toż pt. Modus publicandi septem ecclesias Cracoviae id est ordo quo publicationi et visitationi septem ecclesiarum Cracoviensium... typis vulgatus. Cracoviae 1621 ex Officina Typogr. Fracisci Caesarii 4° k. 6. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Siedem kościołów krakowskich od Stolicy Apostolskiej pozwoleniem odpustów siedmi kościołów Miasta Rzymskiego uprzywilejowanych, to jest informacja o początku nabożeństwa obchodzenia siedmi kościołów tak w Rzymie jako i w Krakowie i o sposobie, jaki toć nabożeństwo w tym mieście odprawione być ma, podane do druku... W Krakowie 1621 w Druk. Franciszka Cezarego 8° k. nlb. 23. — Toż. W Krakowie 1662 w Druk. Jana Pawła Cezarego 8° k. nlb. 15.

6. Reformationes Generales ad clerum et populum Dioecesis Cracovien. pertinentes, ab... sancitae et promulgatae... Cracoviae 1621 in Officina Andreae Petricovii 2° k. nlb. 5, s. 176, k. 5, s. 177, 163.

7. Iuris canonici tabellaris conspectus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 72 Bbb I II s. 561.

II.

1. De obitu serenissimae Annae Poloniae et Sueciae reginae... epistola... Cracoviae 1598 in Officina Lazari 4° s. nlb. 51.

2. In funere... Annae Poloniae et Sueciae reginae... oratio habita... Cracoviae 1599 in Officina Lazari 4° k. nlb. 19. — Toż pt. In obitum serenissimae Annae Poloniae et Sueviae reginae oratio... Cracoviae 1599 in Officina Lazari 4° k. nlb. 19.

3. Catechismi seu doctrinae christianae pueris ac rudibus tradendae practicus modus in duas partes divisus... B. m. 1605 12°. — Toż w: Compendium doctrinae christianae. Cracoviae 1606 in Officina Andreae Petricovii 12° s. 45-155. — Toż. W: Reformationes generales. Cracoviae 1621 s. 47-81.

4. Bractwo Compassionis... W Krakowie u S. Franciszka... założone, sporządzone i podane... W Krakowie 1607 w Druk. Łazarzowej 8° s. 222.

5. Wyd.: Synodus dioecesana Luceoriensis celebrata... 1607... Zamosci 1607 Martinus Lenscius typographus Acad. excudebat 4° k. nlb. 37.

6. Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres a Tridentina Synodo delectos... Cracoviae 1617 in Officina Andreae Petricovii 12° k. nlb. 106.

7. Litaniae et preces recitandae quotidie per Dioecesim Cracoviensem, ad divinam opem in praesentibus Regni Poloniae necessitatibus implorandam... Cracoviae 1617 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 11.

8. Martinus Szyszkowski... universis... praesentes litteras lecturis et inspecturis salutem in Domino. B. m. 1623 2° k. 1. Odezwa w obronie jezuitów.

9. Relatio de administratione Episcopatus Cracoviensis. Wyd. W. MÜLLER w: Relacje o stanie Diecezji Krakowskiej 1615-1765. *Materiały do dziejów Kościoła w Polsce*. T. 7. Lubl. 1978 s. 43-51.

10. Votum... na propozycję sejmu warszawskiego 1613 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1577 s. 372-379.

11. Statuty Bractwa Miłosierdzia w Krakowie. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6161/II s. 145.

12. Respons na list prowincjała jezuickiego. W: Miscellanea. Rkps Bibl. Jag., sygn. 59 EE II 7 k. 359-360.

13. Listy: Do P. Sacrata z 1588. W: Epistolarum P. Sacrati can. Ferr. Ferrariae 1589 s. 95-98. — Do J. Młodziejowskiego z 1586. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa i biografii pisarzów polskich. T. 1. W. 1900 s. 272-273. — Do S. Rudnickiego z 1613. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1634 s. 315. — 3 listy do bpa wrocławskiego Karola z 1619-1629. Wyd. A. MOSBACH w: Wiadomości do dziejów Polski z Archiwum Prowincji Szląskiej. Ostrów 1860 s. 271, 273, 309. — Do J. Zadzika z 1628. Wyd. A. GRABOWSKI w: Starożytności

historyczne polskie. T. 1. Kr. 1840 s. 236--239. — Do Akademii Krakowskiej z 1628 Rkps Bibl. Jag., sygn. 1170 nr 18. — 3 listy do S. Rudnickiego b. r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1630 s. 1197, 1299, 1311.

III.

NAKIELSKI S.: Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis. Cracoviae 1634 s. 922-924; ŁUBIEŃSKI S.: Vitae et series episcoporum Plocensium. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 386; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 170-177; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 93, 150, 235; T. 9. Kr. 1857 s. 171, 276; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Szyszkowski Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 879-880; TOMKOWICZ S.: Galeria portretów biskupów krakowskich w krużgankach klasztoru OO. Franciszkanów w Krakowie. Kr. 1905 s. 80-92; WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom. s. 293-294; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 291-292; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia (1540-1600). Kr. 1938 s. 169, 186, 203, 207, 211-213, 219, 232, 246; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 38, 43, 52-53, 73, 76, 80, 180, 195, 198-199, 205, 235, 257, 282, 292; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 399; GLEMMA T.: Przyjęcie reformy trydenckiej w Kościele polskim. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 186; MÜLLER W.: Diecezja płocka od drugiej połowy XVI wieku do rozbiorów. *Stud. Płoc.* T. 3: 1975 s. 158, 174-175; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 320, 325, 341-343, 348, 353, 354; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 39, 44, 45, 114, 216; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów Diecezji Płockiej. Płock 1976 s. 56. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 24; Diarius legationis quam ad Romanorum imperatorem Rudolphum II et inclytam domum Austriacam pro serenissima Constantia regina Poloniae et Sueciae... a Paulo Gisio scriptus. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1568 s. 1-312.

Bp Edward Ozorowski

Ścisłowski Remigiusz Jakub (1691-1729), paulin, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w Wieruszowie jako syn Stanisława i Ewy. Do zakonu paulinów wstąpił w 1708 r., profesję złożył 30 IX 1709. Studiował w Krakowie na Skałce oraz w Akademii Praskiej. Wiele lat wykładał filozofię i teologię, w tym 7 lat na Węgrzech, otrzymując za prace dydaktyczne doktorat teologii. W okresie pobytu na Węgrzech wybrano go dyskretem na kapitułę gen. Po powrocie do kraju był w latach 1728--1729 przeorem w Krakowie oraz definitorem prowincji. Na tym stanowisku zastała go śmierć 23 IX 1729 r.

Wśród spuścizny naukowej wymienionej niżej, godną uwagi jest obrona tez ucznia Bottwida Dąbrówki, Morawianina, pod kierunkiem Ścisłowskiego pt. „Scabellum scholasticum", 1725 r.

I.

1. Sol aquinaticus... seu tractatus ex universa theologia... sub auspiciis... Joannis Kristolovec... prioris generalis... publica disputatione sub tempus capituli electivi in Clari Montis conventu a... praeside R.P. Brunone Janicki. Anno 1716. Częstochoviae [1716] Typis Clari Montis 2°.

2. Colligatio Angelica sive quaestiones theologicae de Angelis et actibus humanis d. Thomae... 1721. Cracoviae [1721] Typis Jacobi Matiaszkiewicz 2°.

II.

1. Homagium augustissimae ac invictissimae coeli et terrae imperatricis Poloniarum Reginae in Claro Monte Częstochoviensi miraculis clarissimae a sanctissimo Domino Clemente XI Pontifice Maximo recens coronatae a fratribus ord. S. Pauli... ipso inauguratione solenni die nomine universorum ordinum Regni et M.D. Lit[huaniae] humiliter praestitum. Oratore... 1717 die 8 Septembris. Częstochoviae [1717] Typ. Clari Montis 2°, ark. 6.

III.

Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 106, 577.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Sładkowski (Sładkowski) Abraham Jan Jacek h. Nowina († 1643), dominikanin, potem biskup sufragan unicki w Chełmie, autor kompendium teologii.

Nic nie wiadomo o jego życiu w zakonie dominikanów ani o okolicznościach przejścia na obrządek grecko-katolicki. Posiadał licencjat teologii. W 1622 r. otrzymał nominację na biskupa tytularnego Cytry w Macedonii i sufragana unickiego w Chełmie. Pełnił tam obowiązki oficjała oraz posiadał probostwo w Bełzie i Hrubieszowie. Zmarł w 1643 r. w Chełmie i został pogrzebany w miejscowej katedrze. Śmierć jego upamiętnił Andrzej Abrek utworem „Episedion in obitum".

I.

1. Brevis collectio doctrinae christianae desumpta ex summis et in Facultate Theologica praestantissimis authoribus cuilibet hominum statuti, conditioni, nec non universi Christi cultoribus apprime necessaria... studio et labore... Zamosci 1624 in Typogr. Academiae 8° k. nlb. 8, k. 83.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 59; MÜLLER W.: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 160; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2, s. 279.

Bp Edward Ozorowski

Śleczkowski Marceli Sidon (1822-1893), proboszcz, historyk.

Urodził się w 1822 r. w Krośnie jako syn Antoniego. Po studiach w Seminarium Duchownym w Przemyślu przyjął w 1845 r. święcenia kapłańskie w 1845 r. W latach 1845-1846 był wikariuszem w Grodzisku, w 1847 w katedrze przemyskiej, w 1848 kapelanem bpa F. Wierzchlejskiego, w latach 1849-1854 administratorem parafii w Łańcucie, w 1853-1874 proboszczem w Sarzynie, w którym to czasie otrzymał szambelanię papieską i przywileje spowiednika papieskiego. Był podobno jedynym proboszczem z Galicji, który udał się w 1862 r. do Rzymu na organizowaną przez Piusa IX z dużym rozmachem kanonizację Męczenników Japońskich. W 1874 r. przeniósł się na probostwo w Grębowie, zostając równocześnie wicedziekanem miechocińskim, a w 1884 r. na probostwo w Majdanie (dek. głogowski). Zmarł 20 III 1893 r.

Napisane przez Śleczkowskiego „Wiadomości" o Kościele w Rosji, acz oparte tylko na dziele L. Lescoeura i S. Szantyra i uzupełnione informacjami z „Czasu", z „Przeglądu Poznańskiego" i z „Tygodnika Katolickiego" (A. Prusinowskiego), przyniosły autorowi członkostwo krakowskiego Towarzystwa Naukowego, a niebawem także lwowskiego Towarzystwa Archeologicznego.

I.

1. Wiadomości niektóre z dziejów Kościoła Katolickiego w polsko-rosyjskich prowincjach od rozbioru Polski aż do najnowszych czasów przez... Jasło 1861 Nakł. autora, Druk. Stoegera 8° s. 230, IV, 1.

2. Rec.: O pieśni św. Wojciecha „Bogarodzica". *Czas.* R. [24]: 1871 nr 229 s. 2; nr 230 s. 1-2. Uwagi na temat artykułu P. PĘKALSKIEGO: Starożytność pieśni „Bogarodzica..." *Czas.* R. [24]: 1871 nr 204 s. 1.

III.

Kronika kościelna. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 s. 461; Ł[OPACIŃSKI] H.: Śleczkowski Marceli Sidon. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 516; ŻYWCZYŃSKI M.: Z badań literatury o Kościele katolickim w Rosji i Królestwie Polskim w wieku XIX. *Nova Pol. Sacra.* T. 3: 1939 s. 103-104. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1846-1849, 1854, 1861, 1863, 1868, 1871, 1874, 1877, 1880, 1890, 1893.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Śledziowski Norbert († po 1670), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził z Połocka, należał do prowincji ruskiej dominikanów. W 1659 r. był studentem formalnym we Lwowie, już jako kapłan. W 1660 r. został wydelegowany na studia do Bolonii, gdzie w trzy lata później uzyskał stopień lektora. W księdze promowanych wszakże nazwisko jego umieszczono dopiero w 1664 r. W opublikowanej dysertacji „Arcana theologica" wykorzystał materiały Jakuba Filipa Polinusa, dominikanina, ówczesnego regensa studium bolońskiego. Zmarł po 1670 r.

I.

1. Arcana theologica a D. Augustino et Angelico praeceptore S. Thoma Aquinate e tenebrosis eruta quondam ruderibus, ac novissime in almo studio Bononiensi... publice discutienda proponentur. Bononiae 1663 Typis Joannis Baptistae Ferronii 4° s. nlb. 24. — Toż. Bononiae 1663 Typis Joannis Bapt. Ferronii 4° ark. 3.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2. s. 257; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 279; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 531.

Bp Edward Ozorowski

Ślewicz (Bernard od św. Jacka, Bernardus a S. Hiacyntho) Bernard († po 1681), dominikanin, wydawca dysertacji teologicznej.

Profesję zakonną złożył w 1642 r. w klasztorze dominikanów w Poznaniu. Studiował w Salamance. W 1653 r. przebywał w Ankonie. W 1655 r. otrzymał nominację na lektora w Lublinie. Bakalaureat uzyskał w 1667 r. w dominikańskim studium generalnym w Krakowie i tamże ok. 1672 r. doktorat teologii. W latach 1660-1661, 1667-1669 i 1672-1675 wykładał teologię w studium krakowskim, gdzie przez trzy ostatnie lata był nadto regensem. „Victima theologica" stanowi tekst dysputy jego ucznia J. Enguera. Zmarł po 1681 r.

I.

1. Victima theologica in ara Sanctissimae Trinitatis deposita, seu triplex scientiae, potentiae, et virtutis Christi opus, ex doctrina Doctoris Angelici... depromptum. Cracoviae 1669 in Officina Viduae et Haeredum Schedel 4° k. 7.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 279-280; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 494.

Bp Edward Ozorowski

Śliwicki Piotr Hiacynt h. Jelita (1705-1774), misjonarz, biograf, tłumacz, wydawca.

Urodził się 5 VII w Warszawie jako syn Piotra, cześnika chełmskiego i pisarza skarbu koronnego. Uczył się w kolegium teatynów w Warszawie, a po jego ukończeniu w 1721 r. wstąpił do Seminarium świętokrzyskiego z myślą zostania księdzem świeckim. Po kilku miesiącach jednak wstąpił do Zgromadzenia Misjonarzy i u nich w Warszawie odbył studia filozoficzno-teologiczne. Święcenia kapłańskie przyjął w 1728 r. W tym samym roku zaczął wykładać filozofię, a następnie teologię dogmatyczną w Seminarium świętokrzyskim. W 1730 r. został mianowany prokuratorem czyli ekonomem polskiej prowincji misjonarzy. Mimo to uczył jeszcze w Seminarium do 1733 r. Przez pewien czas był spowiednikiem Augusta II, a Stanisław Leszczyński po drugiej elek-

cji mianował go kaznodzieją królewskim. Był też spowiednikiem Augusta III i Stanisława Poniatowskiego.

Przed nominacją na wizytatora misjonarzy w Polsce, którą otrzymał w 1739 r. przebywał kilka lat za granicą w sprawach zgromadzenia. Przy okazji nawiązał kontakt z wielu wybitnymi i uczonymi osobami, m. in. ze znanym teologiem Calmetem. Jako wizytator okazał wiele troski o prowincję i doprowadził ją do rozkwitu. Przyjął szereg nowych placówek i zreorganizował w dużym stopniu seminaria, prowadzone przez misjonarzy. Starannie dobierał profesorów, zachęcał ich do pogłębiania wiedzy i zalecał w tym celu, by urządzali dyskusje teologiczne. Zalecał również zwracać więcej uwagi na dogmatykę i teologię moralną. Sprowadzał z zagranicy nowe podręczniki i dzieła teologiczne. Dzięki niemu podniósł się poziom naukowy seminariów misjonarskich.

Śliwicki był człowiekiem światłym i rozmiłowanym w nauce, przyjacielem i doradcą Konarskiego, Józefa Andrzeja Załuskiego, Krzysztofa Kluka i odznaczał się szerokimi zainteresowaniami. Napisał dzieło, w którym zwalczał zabobony i czary, nie wydał go jednak, bo wypożyczony komuś rękopis zaginął. Udzielił też wiele cennych informacji francuskiemu przyrodnikowi Guettardowi z zakresu jego specjalności, które zebrał podczas podróży wizytacyjnych. Wpłynął również na Załuskiego, by nie sprzedawał „po bono publico" swoich zbiorów, lecz udostępnił je ogółowi.

Śliwicki jako wizytator był równocześnie superiorem domu św. Krzyża i proboszczem parafii. Dzięki jego staraniom budowa kościoła św. Krzyża w Warszawie została ostatecznie ukończona w 1757 r. Wizytatorem był do końca życia, z urzędu superiora zrezygnował jednak nieco wcześniej. Jakkolwiek proponowano mu kilka razy godność biskupią, nie przyjął jej. Zmarł w Warszawie 5 V 1774 r.

I.

1. Przekł.: [G. NOIRET]: Krótkie zebranie żywota i cnót błogosławionego Wincentego à Paulo, fundatora Kongregacji Missionis i Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia, z francuskiego na język polski przełożone. Warszawa 1729 Druk. Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitej, w Kollegium Scholarum Piarum 16° s. 152.

2. Wyd.: P. COLLET: Institutiones theologicae quae ad usum seminariorum e fusioribus suis praelectionibus contraxit... Post quintam Parisiensem editionem prima. T. 1-4. Culmae in Prussia 1765 [Druk. XX. Misjonarzy] 16° t. 1 s. nlb. 26, 696; T. 2 s. nlb. 11, 655; T. 3 s. nlb. 14, 688; T. 4 s. nlb. 6, 612.

3. Opisanie pobożnego życia i przykładnego zgonu ks. Piotra Baudouin misjonarza, założyciela Szpitala Głównego w Warszawie pt. Dzieciątka Jezus, który dn. 10 lutego 1768 r. umarł. [Warszawa 1768] 4°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

II.

1. Kazanie na pogrzebie Jaśnie Oświeconego Imci Pawła Karola Lubartowicza Sanguszka, marszałka wielkiego W.X.Lit. przez... miane w Lublinie dnia 25 maja Roku Pańskiego 1751. B. m. r. 4° k. 7. — Toż. W: P. GIŻYCKI: Bieg życia chwalebny w herbowym Pogoni śp. Xsiążęcia Imści Pawła Karola Olgierda Lubartowicza Sanguszka... Lublin b. r. Druk. Soc. Jesu 4° k. F-J.

2. Kazanie miane w kaplicy Collegii Nobilium Scholarum Piarum w Warszawie w niedzielę pierwszą po Trzech Królach roku MDCCLII [1757] przez... Warszawa 1757 4° k. 4.

3. Kazanie w dzień Ś. Stanisława biskupa przy postanowieniu nowego orderu w kościele warszawskim ś. Krzyża roku 1765 przed królem Imcią miane. B. m. r. 8° k. 4.

4. W piątek, dnia 30 Januarii 1737... [Opis choroby i śmierci Augusta Mocnego Sasa]. Wyd. W. SZYMBOR w: Trzy lata w życiu ks. Śliwickiego (1732-34).

Rocz. Obydwóch Zgrom. R. 16: 1910 s. 198-201. — Przedr. A. SCHLETZ. W: Współpraca misjonarzy z Komisją Edukacji Narodowej (1773-1794). Kr. 1946 s. 17-20.

5. Ordo diurnus servandus in missionibus. Wyd.: M. BAŃBUŁA. W: Liturgia na misjach ludowych i w duszpasterstwie parafialnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Polsce 1651-1864. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 241-242.

6. Listy: Do ks. K. Narzymskiego z 1768. Wyd. A. KORNIŁOWICZ pt. List X. wizytatora Śliwickiego do X. Kajet. Narzymskiego w Krasławiu o zasługach i cnotach ks. Baudouina. *Tyg. Petersb.* R. 1837 nr 88 s. 528-530. — Przedr. w: *Gaz. Poranna.* R. 1838 nr 11. — Przedr. w: Zdanie sprawy z działań szpitali i instytutów dobroczynnych w Królestwie Polskim za rok 1859 s. 129-132. — Przedr. oddzielnie pt. Vita R.D. Gabrielis Baudouin S.C. Miss. W. 1859 16° s. 4. — Przedr. w j. franc. W: M. KAMOCKI — J. PERBOYRE: Mémoires de la Congrégation de la Mission. Paris 1864 s. 370-378. — Przedr. w j. franc. pt. M. Gabriel-Pierre Baudouin w: *Notices sur les prêtres, clercs et frères défunts de la Congregation de la Mission.* T. 4. Paris 1903 s. 546-553. — Przedr. w j. pol. przez F. ŚMIDODĘ w: Ks. Gabriel Piotr Baudouin. W. 1938 s. 206-211. — 2 listy do K. Bonneta z 1731, 1732. Wyd. W. SZYMBOR: Trzy lata w życiu ks. Śliwickiego (1732-34). *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 16: 1910 s. 34-47, 194-195. — Przedr. listu z 1731. F. ŚMIDODA j. w., s. 185-186. — 86 listów z 1735-1736. Wyd. S. KUPŚĆ i K. MUSZYŃSKA w: Korespondencja Józefa Andrzeja Załuskiegoo 1724-1736. Wr. 1967 s. 385-344, 524-525, 544, 555, 575, 620-621. — Do A. Calmeta z 1745 ogłosił CALMET w: Dissertions sur les apparitions des angres, des démons et des esprits. Paris 1746. — 5 listów do J.A. Załuskiego z 1735 i 1 b. r. Rkps BN., sygn. 3235, 336, 344-346, 348, 362. — Do J. Sapiehy z 1759. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6147 t. 14 k. 164-165.

7. Wiersz: Ja rzekę... Rkps Ossol., sygn. 5359II. Fragm. wyd. A. SCHLETZ w: Współpraca misjonarzy z Komisją Edukacji Narodowej (1773-1794). Kr. 1946 s. 23.

III.

Nowy Korbut. T. 6 s. 284-285, tamże literatura. — Ponadto: BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyka w XVII-XVIII wieku). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 277, 295; DUKAŁA J.: Szkoła misjonarzy. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 126, 141; BAŃBUŁA M.: Liturgia na misjach ludowych i w duszpasterstwie parafialnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Polsce 1651-1864. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 241-243; WÓJCIK Z.: Krzysztof Kluk — życie i działalność. W: Krzysztof Kluk przyrodnik i pisarz rolniczy. Wr. 1976 s. 278, 285.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Śliwnicki Maciej h. Korab († 1551), prałat kapituł gnieźnieńskiej, poznańskiej i kaliskiej, prawnik.

Urodził się pod koniec XV w. w woj. sieradzkim. W bardzo młodym wieku znalazł mecenasa w Janie Łaskim, na którego koszt studiował w Akademi Krakowskiej, a następnie w latach 1514-1517 w Bolonii i 1517-1519 w Rzymie, gdzie też uzyskał doktorat obojga praw. Przed wyjazdem za granicę odbył w latach 1510-1512 praktykę sądowo-urzędniczą w konsystorzu krakowskim, kreowany w 1510 r. publicznym notariuszem. Po powrocie do kraju został kanclerzem kurii prymasa Łaskiego, otrzymując za jego poparciem ok. 1520 r. kanonię, a w 1528 r. archidiakonię gnieźnieńską, przed 1521 r. archidiakonat kaliski, w 1541 roku archidiakonat a w 1542 r. prepozyturę poznańską. Nie dopuszczony w 1535 r. pomimo prezenty królewskiej do dziekanii gnieźnieńskiej procesował się o nią w różnych instancjach aż do śmierci.

W 1526 r. król Zygmunt I powołał Śliwnickiego do komisji w celu zebrania i przygotowania do druku prawa chełmińskiego. Z kolei zabrał się do opracowania kodeksu prawa powszechnego miejskiego w oparciu o prawo rzymskie. Pracę tę wydał dopiero w 1859 r. Antoni Helcel. Zmarł Śliwnicki 8 VIII 1551 r. w Poznaniu, gdzie przeważnie mieszkał od 1542 r.

I.

1. Jurium constitutionumque Sigismundinarum proposita a... descriptio e codice antiquo adhuc ignoto opera Antonii Sigismundi Helcelii praefixo proemio nunc primum edita. Cracoviae 1859 sumptu Haereditatis A. Świdzińscio traditae marchioni Wielopolscio 4° s. X, 146, k. 2.

III.

KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 3 s. 527-537; Ł[OPACIŃSKI] H.: Śliwnicki Maciej. W: *Enc. kośc.* T. 25 s. 531-533; Śliwnicki Maciej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 301; KUTRZEBA S.: Historia źródeł dawnego prawa polskiego. T. 2. Lw. [1926] s. 224; BALZER O.: Pisma pośmiertne. T. 3. Lw. 1937 s. 319-342; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1444-1600). Kr. 1938. Archiw. Kom. do Dziejów Ośw. i Szkoln. Nr 4 s. 109-110; DWORZACZKOWA J.: Z historii projektu kodyfikacji M. Śliwnickiego. *Czas. Prawn.-Hist.* T. 6: 1954 s. 178-183; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji poznańskiej. T. 2. [P.] 1964 s. 294, 305; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 683-684.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Śliwski Jakub († 1630), archidiakon przemyski, autor i wydawca pism dotyczących unii kościelnej i duchowieństwa w Polsce.

Doktorat obojga praw uzyskał w Akademii Krakowskiej. Był kantorem kolegiaty w Tarnowie, następnie plebanem w Grodzisku na Rusi w dobrach Ostrogskich. W 1615 r. przebywał w Rzymie w charakterze kapelana księżnej Anny z Stembergu Ostrogskiej. W 1626 r. został archidiakonem przemyskim. W dziełkach „Ochrona duchowna" i „Scutum" bronił swobód kleru w państwie. Wydał zbiór listów papieskich i innych osobistości („Grus spiritualis"), dotyczących unii prawosławnych Rusinów z Kościołem Katolickim. W przełożonym dziełku „Posłowie japońscy" dostarczył czytelnikom w Polsce szeregu wiadomości o Japonii. Zmarł w 1630 r.

I.

1. Wyd.: Grus spiritualis, seu vigilantia pastoris, continens litteras de unione schismaticorum Ruthenorum cum catholicis optanda... Cracoviae 1617 in Officina Francisci Caesari 4° k. nlb. 9.

2. Scutum clericorum Christo in sacerdotio per Regnum Poloniae militantium... Jaroslaviae 1622 in Officina Joannis Szeligae 4° k. 14.

3. Ochrona duchowna plebanów od poborów w niezwyciężonym Królestwie Polskim... W Jarosławiu 1623 w Druk. Jana Szeligi 4° s. 28.

II.

1. Przekł.: Otucha na poogany wszystkim potentatom chrześcijańskim. Z przydaniem praktyki Antoniusa Torquatiusa Ferarskiego filozofa... teraz na nowo z łacińskiego na polskie przełożona... W Krakowie 1594 w Druk. Marcina Filipowskiego 4° k. 8. — Toż. W Krakowie 1637. Autor nie znany. Przekład niepewny.

2. Chleb duchowny, albo kazanie... na anniwersarzu... Aleksandra książęcia Ostrogskiego... w kościele farnym jarosławskim... czynione... W Krakowie 1615 4° k. nlb. 14.

3. Przekł.: Amatus SCIPIO: Posłowie japońscy do Pawła V... naród i droga ich, z włoskiego w polski język przełożona... W Krakowie 1616 w Druk. Franciszka Cezarego 4° ark. 2, s. 112.

4. Na jaśnie oświeconego Adama Konstantego Ostrogskiego... żałosny pogrzeb kazanie... W Krakowie 1618 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 14.

5. Kubek wody na zacnie urodzonego młodzieniaszka Jakuba Wierzbickiego pogrzeb zgotowany... W Krakowie 1619 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 7.

6. Rocznica sielska za duszę Aleksandra książęcia jego mości Ostrogskiego... odprawiona... B. m. 1623 4° k. nlb. 8.

7. Chwalebny grób Pański Hierozolimski albo kawaleria duchowna tegoż zakonu... konceptem wyrażona... W Krakowie 1626 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 15.

8. Wiersz. W: Wojciech NUCERYN: Flores verbantis... Cracoviae 1651 in Officina Typogr. Lucae Kupisz 4°.

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 604-606; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 7 s. 567; T. 9 s.

163; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Śliwski Jakub. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 23 s. 591-592. — Kronika benedyktynek chełmińskich. Wyd. W. SZOŁDRSKI. Pelplin 1937 s. 161.

Bp Edward Ozorowski

Ślósarski Józef Kalasanty (1837-1884), proboszcz w Morzysławiu, historyk lokalnych dziejów Kościoła.

Urodził się 10 VI 1837 r. w Masłowicach k. Wielunia. Jego starszym bratem był Antoni Ślósarski (†1897) profesor Uniw. Warszawskiego. Do gimnazjum uczęszczał w Piotrkowie Trybunalskim, następnie w 1859 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, skąd przeniósł się niebawem do takiegoż zakładu we Włocławku. Święcenia kapłańskie przyjął w 1863 r. Był wikariuszem parafii w Wolborzu i Pajęcznie, administratorem parafii w Myśliborzu i Krzymowie, a w 1878 r. został proboszczem w Morzysławiu. Był kapłanem gorliwym, dbał szczególnie o świątynie, przy których pracował, odznaczał się miłosierdziem wobec potrzebujących. Zmarł w Morzysławiu 22 II 1884 r.

Jego „korespondencje", przysyłane do „Przeglądu Katolickiego", mają pewną wartość naukową, ponieważ dawał w nich opisy historyczne kościołów i ważnych zdarzeń w parafiach.

I.

1. Z dekanatu konińskiego. *Prz. Katol.* R. [11]: 1873 nr 41 s. 649-650.
2. Z dekanatu konińskiego. *Prz. Katol.* R. [12]: 1874 nr 45 s. 714-715.
3. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. *Prz. Katol.* R. [13]: 1975 nr 10 s. 154-155.
4. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. *Prz. Katol.* R. [14]: 1876 nr 31 s. 488-489.
5. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. *Prz. Katol.* R. [16]: 1878 nr 29 s. 455-456.
6. Kościół w Licheniu. *Kłosy.* T. 29: 1879 nr 732 s. 28-29.
7. Z dekanatu konińskiego. *Prz. Katol.* R. [18]: 1880 nr 45 s. 725-726.
8. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. *Prz. Katol.* R. [19]: 1881 nr 43 s. 704.

II.

1. Kazania na wszystkie uroczystości w roku z dodaniem adwentowych i kilku przygodnych. W. 1877 Gebethner i Wolff 16° s. II, 199.
2. Wydawał przez kilka lat: Kalendarze popularne. Druki te są nieosiągalne.

III.

Wspomnienie o śp. ks. Józefie Ślósarskim. *Prz. Katol.* R. [22]: 1884 nr 23 s. 383-384. — Schemat. Diec. Kujawsko-Kaliskiej na lata 1862-1884.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ślósarz Jan (1850-1917), prałat kapituły lwowskiej, docent Uniw. Lwowskiego, kanonista.

Urodził się w Węglówce w pow. myślenickim w 1850 r. w małorolnej rodzinie chłopskiej. Jego wykształceniem pokierował stryj, bernardyn Julian Ślósarz (1818-1899), za którego też radą wstąpił w 1875 r. do Seminarium Duchownego we Lwowie. Po ukończeniu studiów na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego przyjął w 1879 r. święcenia kapłańskie. Dla uzupełnienia studiów udał się jeszcze na Uniw. Wiedeński i tam uzyskał w 1885 r. doktorat teologii.

Po powrocie do kraju został Ślósarz wikariuszem w lwowskiej parafii M.B. Śnieżnej i katechetą w IV Gimnazjum, a później w Szkole Realnej. Od 1887 r. pełnił równocześnie obowiązki adiunkta i wykładowcy teologii pastoralnej na lwowskim Wydziale Teologicznym. W 1901 r. habilitował się do tego przedmiotu. Jako docent wykładał tylko w r. szk. 1901/2 i 1902/3. W 1889 r. przeniósł się z wikariatu na posadę prefekta w Seminarium Duchownym, na której pozostawał do 1905 r. Po 1901 r. został ponadto referentem konsystorza, egzaminatorem i sę-

dzią prosynodalnym. Z katechetury zrezygnował ok. 1906 r., gdy otrzymał kanonię w kapitule katedralnej, z której posunął się z czasem na prałaturę scholastyka. Zasługą Ślósarza było odzyskanie lwowskich kościołów św. Klary i św. Wojciecha, obróconych przez władze austriackie na magazyny. Przy kościele św. Wojciecha założył bursę. Nie zapominał też o rodzinnej Węglówce. Dzięki jego zabiegom i znacznej pomocy pieniężnej zbudowano tam kościół i w 1912 r. utworzono parafię.

Naukowo Ślósarz mało pracował. Ubodło go jednak, gdy anonimowy autor zaatakował księży-doktorów, nie uprawiających działalności naukowo-pisarskiej i w osobnym artykule próbował bronić „doktorów niepiszących", do których po części i sam należał. Zmarł w Węglówce w 1917 r. i tam został pogrzebany.

I.

1. Geschichtlicher Abriss des Seminars der Lemberger Erzdiöcese ritus Latini. W: H. ZSCHOKKE: Die theologischen Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Oesterreich. Wien 1894 s. 994--1000.

2. O cenzurach kościelnych i ekskomunikach w szczególny sposób papieżowi zastrzeżonych. Napisał... Lw. 1900 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 107.

3. Wspomnienie pośmiertne. Śp. ks. Wincenty Jankowski (1842-1917). *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 8 s. 94-95.

II.

1. Katechizm religii katolickiej dla młodzieży szkół średnich. Lw. 1897 Druk. Związkowa 8° s. III, nlb. 1, 139.

2. Egzorta przy rozpoczęciu II półrocza. (Dla szkół średnich). *Dwutyg. Katech.* R. 1: 1897 nr 3 s. 37-41.

3. Przekł.: Mały katechizm religii rzymsko-katolickiej przełożył z niemieckiego tekstu... Lw. 1898 Nakł. Wydawnictwa Książek Ludowych. Druk. S. Bednarskiego 16° s. IV, 107, nlb. 1.

4. O doktorach nie literatach. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 13 s. 150-151.

III.

P[ECHNIK A.] Śp. X. dr Jan Ślósarz. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 s. 430; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 30. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1877, 1881, 1883, 1886, 1888, 1889, 1898, 1904, 1909, 1911, 1917.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Śmietanka Faustyn Ignacy h. Korczak (1757- ok. 1842), benedyktyn, autor dysertacji historyczno-kościelnej.

Pisał się Śmietanka de Olchowiec i niewątpliwie pochodził ze szlacheckiej rodziny Śmietanków h. Korczak, osiadłej na Podolu. Urodził się 30 IV 1757 r., ok. 1776 r. wstąpił do zakonu benedyktynów w Tyńcu, gdzie złożył profesję 8 IX 1777. Jako profes tyniecki studiował filozofię, teologię i prawo kanoniczne w Uniw. Lwowskim. Tu w listopadzie 1784 r. bronił na publicznej rozprawie wybranych zagadnień z historii kościelnej pod kierunkiem Jana Finsigera, profesora historii Kościoła i dziekana Wydziału Teologicznego. Po ukończeniu studiów otrzymał Śmietanka święcenia kapłańskie 31 III 1786 (według niektórych źródeł w 1784). W latach 1797 (lub 1789) — ok. 1842 pracował jako proboszcz w parafii Piotrkowice k. Tarnowa i radca tarnowskiego konsystorza. Zmarł ok. 1842, gdyż w tym roku otrzymał beneficjum jego następca.

I.

1. Tentamen publicum ex historia ecclesiastica quod ex praelectionibus... Joannis Bapt. Finsiger... historiae ecclesiasticae professoris p[ublici] ord[inarii]... in Universitate Leopoliensi die Novembris [1784] subibit... Ord. S. Benedicti, professus Monasterii Tynecenssis ss. Theologiae auditor. B. m. r. [Leopoli 1784] 8° k. nlb. 14.

III.

PUŁASKI K., Kronika polskich rodów szlacheckich z Podola, Wołynia i Ukrai-

ny. T. 1. Brody 1911 s. 200-202; FINKEL L., STARZYŃSKI S., Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 1. Lw. 1894 s. 140. — Series abbatum, praelatorum et monachorum congregationis benedictino-polonae sub titulo Sanctae Crucis in Regno Poloniae et M.D. Lithuaniae... sub tempus capituli generalis... Plocensis... 1777... praesentata. Calissii 1777; Toż... in monasterio Lubinensi celebrati 1780... Lesnae 1780; Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae sub titulo Sanctae Crucis... Lublini 1780; Catalogus monasteriorum, praelatorum et monachorum congregationis benedictino-polonae... Vilnae 1792; Cathalogus... O.S.B. Conventus Tynecensis... die 17 Julii 1797... conscriptus. Tarnoviae [1797]; Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1828, 1837, 1847. — Bibl. Jag., rkps 5376 t. 4 s. 95.

O. Marian Kanior OSB

Śmiglecki (Śmigielski, Śmiglecius, Śmiglekius, Śmigletius) Marcin (1563-1618), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się w 1563 r. prawdopodobnie 11 XI we Lwowie. Początkowe nauki pobierał w szkole katedralnej w rodzinnym mieście. W 1579 r. wysłany został przez Jana Zamoyskiego do kolegium jezuickiego w Pułtusku. Po ukończeniu retoryki (VII 1580) udał się na koszt Zamoyskiego do Kolegium Rzymskiego. W nowootwartym uniwersytecie Śmiglecki studiował jeszcze rok retorykę, a następnie wstąpił do Towarzystwa Jezusowego (3 IX 1581 r.). Fakt ten był powodem nieporozumień między jezuitami a Zamoyskim, który łożył na Śmigleckiego z myślą, że zostanie profesorem jego przyszłej uczelni. Po rocznym nowicjacie Śmiglecki studiował w Kolegium Rzymskim filozofię (1582-1584) i teologię (1584-1586). Profesorami jego byli m. in. F. Suarez i R. Bellarmin. Wielkie uzdolnienia umożliwiły mu przerobienie całego materiału w skróconym czasie. Do Polski wrócił w 1586 r. Skierowany do Wilna wykładał tam w Akademii najpierw filozofię (1586-1590), a następnie teologię scholastyczną (1591-1599). W 1586 r. Śmiglecki należał do komisji wyznaczonej przez prowincjała P. Campano dla opracowania memoriału w sprawie projektu „Ratio studiorum", który przysłano z Rzymu. Do Śmigleckiego należały zagadnienia związane z nauczaniem filozofii. Z obowiązków profesora filozofii, a później teologii wywiązał się bardzo dobrze. Promocja na doktora teologii (1594) była wyrazem ogólnego uznania dla jego wiedzy i umiejętności dydaktycznych.

Od 1600 r. Śmiglecki przeszedł do pracy administracyjnej. Kolejno zarządzał kolegium w Pułtusku (1600-1602 IX), w Poznaniu (1602-1607), w Kaliszu (1607-1609 oraz domem profesorów św. Barbary w Krakowie (1609-1611 16 VIII). Ostatnie lata Śmiglecki spędził w Kaliszu na stanowisku prefekta wyższych studiów (filozofii i teologii), spowiednika młodzieży zakonnej i świeckiej oraz przewodniczącego zebrań dla omówienia zagadnień moralnych dotyczących sumienia. Zasługą Śmigleckiego jako rektora w Pułtusku i Poznaniu było wprowadzenie tam wykładów filozofii i zorganizowanie studiów według przepisów „Ratio studiorum".

Obok działalności dydaktycznej i administracyjnej Śmiglecki poświęcił wiele czasu i wysiłku na polemikę z innowiercami. Dysputy publiczne (w 1594 w Nowogródku z Janem Licyniuszem, ministrem arian o bóstwie Chrystusa, w 1599 r. w Wilnie z Danielem Mikołajewskim i Marcinem Janiciusem, zwolennikami Kalwina w obecności pięciu wojewodów, trybunału litewskiego i wielu ciekawych) oraz ich opisy przyjęte bardzo życzliwie przez czytelników, zachęcały Śmigleckiego do polemiki

pisemnej. Pisał i wydawał dzieła przede wszystkim przeciw arianom i zwolennikom wyznania helweckiego. Śmiglecki przewyższał wszystkich współczesnych polemistów jezuickich jako logik. Poza licznymi dziełami polemicznymi Śmigleckiego ukazały się jeszcze 2 inne i to z różnych dziedzin, a mianowicie: „Logika" i „O lichwie...", które wiele razy wydawane, przyniosły autorowi zasłużoną sławę.

Wyrazem szacunku jakim się cieszył Śmiglecki u swoich współbraci zakonnych był fakt, że 3 razy wybierany był na delegata prowincji polskiej na kongregacje generalne (1608, 1611, 1615). Zmarł w Kaliszu w 1618 r.

I.

1. Opisanie disputaciej nowogrodzkiej, którą miał... z Janem Licyniuszem ministrem nowokszczeńskim: O przedwiecznym Bóstwie Syna Bożego, 24 i 25 Januarii w roku 1594. Wydane przez X. Wojciecha ZAJĄCZKOWSKIEGO. W Wilnie 1594 4° k. nlb. 4, s. 58. Por. poz. 2.

2. O Bóstwie przedwiecznym Syna Bożego. Świadectwa Pisma świętego, do trzech przedniejszych artykułów zebrane. Przeciwko wszystkim Pana Jezusa Chrystusa nieprzyjaciołom. Gdzie się też odpowiada na Refutacją od refutarza jakiegoś nowokrzczeńca przeciw X. D. Jakubowi Wujkowi wydane. W Wilnie 1595 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 508, k. nlb. 5. (Śmiglecki odpowiada w tym druku F. Socynowi na jego książkę: Refutacja książek, które X. Jakub Wujek jezuita wydał roku Pańskiego 1590, O Bóstwie Syna Bożego... 1593). Toż w j. łac.: Refutatio libelli... 1594. Polemikę ze Śmigleckim podjął Piotr STATORIUSZ, który wydał: Odpowiedź na księgi X. Marcina Śmigleckiego, w których chciał dowieść przedwiecznego Bóstwa Chrystusowego... 1595. Por. poz. 1.

3. Absurda synodu toruńskiego, który mieli Ewangelicy w Toruniu roku Pańskiego 1595, mense Augusto i teraz do druku podali. B. m. 1596 4° s. 44. Jest to odpowiedź na: Acta et conclusiones Synodi Generalis Torunensis. Sprawy i uchwały Synodu Generalnego Toruńskiego. AD 1595 mense Augusto. Torunii 1596.

4. Zachariae prophetae pro Christi Divinitate illustre testimonium adversus Fausti Socini anabaptistae cavillationes propugnatum. Vilnae 1596 Typ. Acad. Soc. Jesu 4° s. 35, k. nlb. 2. Por. poz. 2.

5. Dysputacja wileńska, którą miał... z ministrami ewangelickimi 2 Junii roku 1599. O jednej widomej Głowie Kościoła Bożego. Wydana przez Pawła WOŁŁOWICZA. W Wilnie 1599 4° k. nlb. 22. — Toż. Disputacja Wileńska... znowu przedrukowana, z responsem na Protestację przeciwko niej wydaną. W Krakowie 1599 W Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 32. Wydanie drugie zawiera odpowiedź na druk Gracjana Marcina GERTICHA: Protestacja przeciwko niesłusznej chlubie... Wilno 1599. Przeciwko Gertichowi wydał też odpowiedź Jan Józef BIAŁUSKI: Łupieże martwe skryptu Marcina Gracjana. Wilno 1599. Dysputę wileńską opisał też przeciwnik Śmigleckiego Daniel MIKOŁAJEWSKI: Disputacja Wileńska... Thorunii 1599.

6. O jednej widomej Głowie Kościoła Bożego. To jest że po Chrystusie na ziemi jest jeden najwyższy pasterz Kościoła wszystkiego. Naprzeciw błędom teraźniejszym i skryptom niektórych ministrów Ewangelickich, pisane... Wilno 1600 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 144. Jest to ciąg dalszy polemiki opisanej w poz. 5.

7. O dziesięcinach z Pisma świętego zebranie krótkie. Kraków 1604 Druk. Łazarzowa 4° s. 35. — Toż. Kraków 1648 Łukasz Kupisz 4° k. nlb. 2, s. 23. — Toż. Sandomierz 1728 Druk. Koll. Soc. Jesu 4° s. 28. — Toż. Kraków 1765 Druk. Seminarium Biskupiego 4° k. nlb. 2, s. 30. — Toż. Warszawa [ok. 1790] 8° s. 48.

8. Nodus gordius seu de vocatione ministrorum disputatio. In qua decem demonstrationibus ostenditur ministros Evangelicos non esse veros Verbi Dei et Sacramentorum ministros. Cracoviae 1609 Typ. A. Petricovii 4° k. nlb. 2, s. 77, k. nlb. 2. — Toż. Ingolstadii 1613 A. Angermarius 4° s. 117. — Toż. Hildesheimii 1622 J. Blackenberg 8° k. nlb. 2, s. 120. — Toż. Coloniae 1622 8°. Druk wywołał polemikę, której odbiciem są następujące druki: BISSENDORF J.: Nodi gordii resolutio... B. m. 1624; SMALCIUS W. G.: Notae in libellum Martini Smiglecii... Racoviae 1614; ZABOROWSKI J.: Ad nodum gordium... B. m. 1615; VÖLKEL J.: Nodi gordii... dissolutio. Racoviae 1613; ZYGROWIUS J.: Epichirima albo dowód... 1609.

9. Vana sine viribus ira Ministrorum Evangelicorum, seu refutatio vani cuiusdam Epichirematis missionem ministrorum evangelicorum propugnantis... Colo-

niae 1611 apud Ant. Boëtzerum 12° s. 235. Jest to odpowiedź na polemikę J. Zygrowiusa, por. poz. 8.

10. Nova monstra novi Arianismi. Seu absurdae haereses a novis Arianis in Poloniam importatae... Nissae 1612 in Offic. C. Scharffenberg 4° k. nlb. 4, s. 191, k. nlb. 4. W odpowiedzi Śmigleckiemu zabrali głos: MOSKORZEWSKI H.: Refutatio appendicis... Racoviae 1613; SMALCIUS W.G.: Responsio ad librum... Nova monstra... Racoviae 1613.

11. Verbum Caro factum, seu de Divina Verbi Incarnati natura. Ex primo Evangelii S. Joannis capite adversus novorum Arianorum errores disputatio. Cracoviae 1613 in Offic. A. Petricovii 4° k. nlb. 4, s. 142. Śmigleckiemu odpowiadał SMALCIUS W.G.: Refutatio libelli... Verbum Caro factum... Racoviae 1614.

12. Refutatio vanae dissolutionis Nodi Gordii, de vocatione ministrorum, a Joanne Volkelio ministro Arriano tentatae. Cracoviae 1614 in Offic. A. Petricovii 4° s. 126. Jest to ciąg dalszy polemiki opisanej w poz. 8. J. VÖLKEL odpowiadał drukiem: Responsio ad vanam refutationem dissolutionis Nodi Gordii... Racoviae 1618.

13. De baptismo adversus Hieronymum Moscorovium, arianum, liber unus. Cracoviae 1615 in Offic. A. Petricovii 4° s. 121. Jest to odpowiedź na druk MOSKORZEWSKIEGO H.: Refutatio appendicis... Racoviae 1613 (por. poz. 10). MOSKORZEWSKI odpowiedział znowu drukiem: Refutatio libri de baptismo... Racoviae 1617.

14. De Christo vero et naturali Dei Filio, ejusdemque pro peccatis nostris satisfactione, libri duo. Adversus impia dogmata Valentini Smalcii, Arianae sectae ministri. Accessit responsio ad examinationem centum errorum Smalcio obiectorum, ab eodem Smalcio editam. Cracoviae 1615 in Offic. A. Petricovii 4° s. 312. Jest to odpowiedź na druk. W. G. SMALCIUSA: Examinatio centum errorum... Racoviae 1615. Po wydrukowaniu książki Śmigleckiego zabrał znowu głos SMALCIUS: Examinatio centum quinguaginta septem reliquorum errorum... B. m. 1616; De Christo vero et naturali Dei Filio, liber unus... Racoviae 1616.

15. De erroribus novorum Arianorum libri duo. Adversus responsum Valentini Smalcii, quod dedit pro novis Arianorum suorum monstris. Cracoviae 1615 Offic. A. Petricovii 4° k. nlb. 6, s. 301. Polemikę kontynuował SMALCIUS wydając: Refutatio duorum librorum... Racoviae 1616.

16. De notis ministrorum libri duo. Oppositi Jacobi Zaborovii, in coetu calvinistico ministri, responsioni futili ad Nodum Gordium... Cracoviae 1617 excud. Franc. Caesarius 4° k. nlb. 6, s. 404. Por. poz. 8 i 12.

17. De ordinatione sacerdotum in Ecclesia Romana. Adversus Jacobi Zaborovii ministri dissertationem. Cracoviae 1617 in Offic. Franc. Caesarii 4° s. 48. Jest to odpowiedź na druk J. ZABOROWSKIEGO: De missione sacerdotum. B. m. 1615.

18. Notae verae et apostolicae fidei, seu an fides quam sectarii praedicant, sit vera et apostolica 8° s. 56. Druk. bliżej nie zbadany, dwa egzemplarze bez k. tyt. znajdują się w Bibl. Uniw. w Uppsali.

19. Tractatus de Deo. Vilnae 1600. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 587.

20. Disputationes de Sacramentis... In Collegio Posnaniensi SJ, 1606. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 589.

21. Tractatus theologicus... In Collegio Vilnensi SJ. Rkps kilku autorów w Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. T 314.

II.

1. O lichwie i trzech przedniejszych kontraktach: wyderkowym, czynszowym i Towarzystwa Kupieckiego, nauka krótka. Wilno 1596 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 2, s. 69. — Toż. Wilno 1596 w Druk. Akademickiej Wileńskiej SJ 4° s. 74. — Toż. Kraków 1596 w Druk. Łazarzowej 4° s. 71. — Toż. Kraków 1604 Druk. S. Kempiniusa 4° s. 74. — Toż pt. O lichwie i wyderkach, czynszach, spolnych zarobkach, najmach, arendach, i o samokupstwie, nauka krótka. Kraków 1607 Druk. A. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2, s. 110, k. nlb. 2. (Jest to wydanie poszerzone). — Toż. Kraków 1613 Druk. A. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3, s. 132, k. nlb. 3. — Toż. Kraków 1619 Druk. A. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3, s. 124, k. nlb. 3. — Toż. Kraków 1621 Druk. A. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2, s. 132, k. nlb. 3. — Toż. Kraków 1640 Druk. A. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3 s. 132, k. nlb. 3. — Toż. Wilno 1641 4° k. nlb. 3, s. 132, k. nlb. 3. — Toż. pt. Nauka krótka o lichwie... tudzież o powinnościach rodziców, panów i gospodarzów względem dziatek, poddanych i czeladzi, i o święceniu świąt w listach dwóch pasterskich zawarte... Wilno 1753 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 6, s. 166, k. nlb. 16. Rkpsy traktatu o lichwie (odpisy?) znajdują się w Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 525 oraz Bibl. Dominikanów w Krak., sygn. 512.

2. Logica. Selectis disputationibus et quaestionibus illustrata... Ingolstadii 1618 Typ. Ederiana 4° cz. 1. k. nlb. 10, s. 890;

Cz. 2. s. 668, k. nlb. 21. — Toż. Oxonii 1634 4° k nlb. 8, s. 761, k. nlb. 17. — Toż. Oxonii 1658 4°.

3. Przestrogi do sumienia należące od jednego miłośnika ojczyzny wydane, dla informacji potrzebne katolikom na Elekcję zgromadzonym, i drugim którzy liberam vocem mają na trybunałach sejmikach i sejmach. B. m. 1632 4° k. nlb. 38. — Toż. B. m. 1632 8° k. nlb. 59. (Jest to w rzeczywistości przedruk z 1762). — Toż pt. Uwagi potrzebne do przestrogi sumienia wiernym Chrystusowym wszelkiego dostojeństwa, urzędu i stanu, zwłaszcza do rad publicznych i do sądów należącym... Wilno 1765 Druk. Schol. Piar. 8° s. 53, k. nlb. 1. Autorstwo niepewne.

4. Wykłady z filozofii, 1586-1587. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 147.

5. Listy: Do J. Zamoyskiego z 1581. Wyd. J. SIEMIEŃSKI: Archiwum Jana Zamoyskiego. T. 2. Kr. 1909 s. 57-58. — Do pośrednika dysputy wileńskiej z 1599. Wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 6 s. 90-91. — 4 listy do generała zakonu z 1595-1597. Rkps ARSJ. Germ. 174, 176, 177.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 325-327, tamże literatura. — Ponadto: RIBADENEIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antverpiae 1613 s. 181-182; NADASI J.: Annus dierum memorabilium Societatis Jesu. Antverpiae 1665 T. 2 s. 51; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesu. Venezia 1730 T. 3 s. 206; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 190, 252, 253, 406, 429, 432; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1320-1327; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 164; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 16; MAYENOWA M.R.: Walka o język w życiu i literaturze staropolskiej. Wyd. 2. W. 1955 s. 131; SZCZUCKI L.: Jan Licinius Namysłowski. W: *Studia nad Arianizmem*. Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 144-146, 148; TAZBIR J.: Święci, grzesznicy i kacerze. Z dziejów polskiej kontrreformacji. W. 1959 s. 36-37, 56-57; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 198; DRZYMAŁA K.: Praca jezuitów polskich nad ludnością wiejską w pierwszym stuleciu osiedlenia się zakonu w Rzeczypospolitej. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 69-70; TENŻE: Ks. Marcin Śmiglecki obrońca prymatu św. Piotra i jego następców. *Ruch Biblij.* R. 17: 1964 nr 4 s. 215-230; Toż. *Duszp. Pol. Zagr.* R. 16: 1965 nr 2 s. 109-126; NOWAK L.: Logika Marcina Śmigleckiego w opinii współczesnych i późniejszych. Autoreferat. *Ruch. Filoz.* T. 26: 1968 nr 3 s. 219-222; STAROWOLSKI S.: Setnik pisarzów polskich. Przekł. J. STARNAWSKI. Kr. 1970 s. 176-178, 312-313; KORCIK A.: Śmiglecki Marcin. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 390-391; DRZYMAŁA K.: Traktat Marcina Śmigleckiego „O lichwie..." w świetle nauki teologicznej na tle stosunków społeczno-ekonomicznych w Europie zachodniej i w Polsce przedrozbiorowej. W: *Studia i materiały*. Rzym 1972 s. 143-172. DĄMBSKA I.: Kilka uwag o Marcinie Śmigleckim i jego Logice. *Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.* Ser. E.: Zagadnienia ogólne. W. 1973 z. 7 s. 3-9 (od s. 10-27 fragmenty Logiki w tłum. polskim; NOWAK L.: Marcina Śmigleckiego metody uzyskiwania wiedzy naukowej. *Ruch Filoz.* R. 31: 1973 s. 227-230; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 44, 50, 51 57, 74, 99, 106, 124-125, 152; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 684-685; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 1975 s. 107, 113, 131-136, 144-150, 159; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 94-101, 473; CZERKAWSKI J.: Filozofia polska do końca XVIII wieku. W: *Wkład Polaków do kultury świata*. Lubl. 1976 s. 171-172; LUKŠAITE I.: Lietuvos publicistai velstiečiu klausimu XVI a pabaigoje — XVII a. pirmojoje puseje. W: *Acta Historica Lituanica*. T. 12: 1976 Wilno s. 44-53; NOWAK L.: Interpretacja arystotelesowskiej teorii nauki u Marcina Śmigleckiego. *Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.* Ser. E, z. 6. W. 1977 s. 35-87; NOWAK L.: Marcina Śmigleckiego teoria nauki. *Stud. Philos. Christ.* R. 13: 1977 nr 2 s. 109-143. — ARSJ: Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1619); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1618); Pol. 68 f. 53 (nekrolog); Bibl. Czart. Rkps 1266 s. 22 (biogram); Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. Script. lat. rec. 59: 142 (Gratulationes in promotione... Martini Śmiglecii). Bibl. Katol. Uniw. Lubelskiego: KRÓL T.: Nauka ks. Marcina Śmigleckiego o naturalnym synostwie Bożym Chrystusa. Lubl. 1961. Rozprawa licencjacka. Maszynopis.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Świderski Jan (XVII w.), komentator pism św. Tomasza oraz zbiorów praw.

W historiografii panuje o nim milczenie. Być może wywodził się z rodu Świderskich h. Ślepowron w Ziemi Wizkiej. Kształcił się w latach 1610-1613 w kolegium jezuickim w Pułtusku pod kierunkiem J. Gosa, a następnie w Akademii Wileńskiej u mistrzów Glingera, J. Grużewskiego i J. Ortiza. W 1617 r. studiował w Ingolsztacie, a w rok później słuchał wykładów Behema, Burcharda i P. Papiusa w Würzburgu. Posiadał doktoraty z filozofii, teologii i prawa. Pozostawił liczne rękopisy, będące w większości notatkami ze słuchanych wykładów. Na ile Świderski jest ich autorem, a na ile tylko relatorem, sprawa wymaga wyjaśnienia w oparciu o analizę tekstów. Rękopisy te stanowią źródło do poznania dziejów nauczania w szkołach jezuickich w Pułtusku i Wilnie oraz poziomu wiedzy teologiczno-prawnej wynoszonej przez Polaków z uczelni zagranicznych.

I.

1. Commentarius in I-mam partem D. Thomae de Aquino. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2051 BB X 16 k. 399.

2. Commentarius de iure et iustitia iuxta quaestiones D. Thomae ex secunda scriptus, cuius adiunctae Controversiae de iustificatione et primatu Summi Pontificis scriptae per... A. D. 1616, Vilnae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2050 BB X 15 k. 6, 344.

3. Variae quaestiones theologicae: De Deo, de Angelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1973 BB XIV k. 126-140.

4. Tractatus theologicus de paenitentiae et matrimonii sacramento, in Academia Vilnensi Societatis Jesu a reverendo patre Joanne Grużewski traditus A. D. 1615 meo studio et opera scriptus eodem anno 30 Junii... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2059 BB XI 9 k. 236.

5. Commentarii in praecipuos libros Codicis Justinianei, quatentus iuri communi deserviunt... studio Herbipoli scripti A. D. 1618. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2143 BB VI 16 k. 356.

6. Commentarius in quinque libros Decretalium Gregorii Noni in fine sui indicem omnium titulorum annexum, Herbipoli studio et opera... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2145 BB VI 18 k. 15, 243.

7. Commentarius theologiae scholasticae de Verbo Incarnato in III-am partem D. Thomae Aquinatis in Alma Academia Vilnensi Soc. Jesu sub reverendo patre Jacobo Ortiz, cius scientiae professore per... scriptus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2847 k. 301.

8. Volumen casuum conscientiae, continens in se plurima documenta spiritualia, quae ex indice infrascripto facile advertis, tradita a reverendo patre Jacobo Ortiz, S. Theologiae doctore A. D. 1613 in Collegio Pultoviensi per... scriptum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2152 BB XII II k. 3, 253.

9. In secundam partem D. Thomae Aquinatis commentaria, scripta per... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2154 k. 217.

10. Commentaria in Cantica Canticorum, Apocalipsim et librum Job. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2358 AA XIII 15 k. 198.

II.

1. Rethorica scripta. Regulae exercitiorum rethoricorum prout triplici causarum generi deserviunt utroque idiomate, latino nimirum et polonico descriptae, quorum usum sequentes paginae abundae declarant: sunt his communes loci oratorii, ex variis authoribus deprompti, et communia exordia adiuncta, opera et studio... Rkps Bib. Jag., sygn. 1932 BB XXV 19 k. 2, 227.

2. Analysis X librorum Ethicorum ab Aristotele conscriptorum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1973 BB XIV 8 k. 10, 89.

3. Institutiones politicae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1973 BB XIV 8 k. 90-112.

4. Decisiones quarumdam quaestionum philosophicarum pro gradu magisterii in Academia Vilnensi Soc. Jesu exhibitae per... 1617. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1973 BB XIV 8 k. 141-145.

5. Institutiones arithmeticae, studio et opera... philosophiae et iuris doctoris, confectae A. 1620. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1973 BB XIV 8 k. 146-150.

6. Institutiones chyromantiae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1973 BB XIV 8 k. 151-154.

7. Commentaria in II libros Aristotelis de generatione et corruptione... in IV libros Aristotelis meteororum... in III libros Aristotelis de anima... in libros Aristotelis metaphysicos... scripta Poltoviae

per... sub reverendo patre Gos, professore philosophiae A. D. 1612. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1998 BB XVI 13 k. 5, 315.

8. Commentarius in regulas iuris civilis... his omnibus addita est expositio quorundam titulorum in Universitate Ingolstadiensi scripta A. D. 1617 ut habetur sub finem huius voluminis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2144 BB VI 17 k. 275.

9. Ferrago epistolarum seu conceptorum pro scribendis in omni genere epistolis, decerpta ex Iusto Lipsio, Ant. Gueurarra allisque approbatis auctoribus, studio et opera... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2418 DD XII 6 k. 96.

10. In universam Aristotelis logicam commentaria una cum quaestionibus, tradita per R.P. Joannem Gossium philosophiae professorem Soc. Jesu, scripta... per... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2593 DD XXI 7(BB7) k. 382.

11. Commentarium in VIII libros Aristotelis de physica auscultatione, item in IV libros Aristotelis de coelo et eius partibus, sub reverendo patre Joanne Gos, professore philosophiae in Collegio Poltoviensi scriptum per... A. D. 1611. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2172 BB XIII 13 k. 319.

III.

WISŁOCKI W.: Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1877-1881, s. 464, 480, 486, 498, 499-500, 517, 519, 522, 561, 580-581, 617, 659-660; Informacje biograficzne rozsiane po rękopisach Świderskiego.

Bp Edward Ozorowski

Święcicki Feliks, krypt.: X. F.S.K.K.I.P.A; X. F.S.O.P.D.R.W., (XVIII w.), kanonik inflancki, autor kazań-traktatów teologicznych.

W historiografii brak o nim informacji. Podpisywał się jako kanonik katedralny inflancki. Był rządcą kościoła we Włostowie k. Sandomierza. Posiadał doktorat obojga praw i tytuł protonotariusza ap., co by wskazywało, że uprawiał notariat publiczny. Kazania jego, pisane poprawnym polskim językiem, urastają do rangi traktatów teologicznych i stanowią źródło do poznania dziejów kaznodziejstwa w Polsce w XVIII w.

I.

1. Kazania postne o zacności duszy człowieka przez... ułożone dla wygody księży w parafialnych kościołach około dusz sobie powierzonych pracujących, do druku podane. W Krakowie 1795 w Druk. Anny Dziedziczki i Sukcesorów 8° k. nlb. 3, s. 199.

2. Kazania passjonalne o nieuchronnej potrzebie pokuty przez... ułożone... W Krakowie 1796 w Druk. Antoniego Ignacego Gröbla 8° k. nlb. 2, s. 156.

II.

1. Kazanie w dzień Niepokalanego Poczęcia NMP na Kalwarii Zebrzydowskiej w kościele XX. Bernardynów miane... przez... W Krakowie 1792 w Druk. Antoniego Gröbla 8° k. nlb. 9.

III.

ESTREICHER K. T. 30 s. 87-88; Karty tytułowe i aprobaty dzieł Święcickiego.

Bp Edward Ozorowski

Święcicki (Sweciski) Jerzy h. Jastrzębiec (1577-1617), kanonik wileński, hagiograf.

Urodził się w 1577 r. Na przeł. 1599/1600 r. przebywał w Padwie, gdzie wpisał się do metryki nacji polskiej w miejscowym Uniwersytecie. Doktorat teologii uzyskał w Akademii Wileńskiej. W 1602 r. rozpoczął ponownie starania o kanonizację św. Kazimierza. W tej sprawie jeździł w imieniu króla Zygmunta III do Rzymu i przywiózł bullę kanonizacyjną. Opracowana przezeń biografia św. Kazimierza („Theatrum S. Casimiri"), oparta na dziełku Z. Ferreriego „Vita B. Casimiri", stanowi źródło do poznania życia tego świętego, jak też do dziejów Kościoła w Polsce. Była ona podstawą do późniejszych żywotów św. Kazimierza, pisanych przez J. Korsaka i A. Tyszkiewicza. Święcicki zmarł 26 II 1617 r. w Wilnie w opinii świętości.

I.

1. Theatrum S. Casimiri, in quo ipsius prosapia, vita, miracula et illustris pompa in solemni eiusdem apotheoseos instauratione Vilnae Lithuaniae metropoli... instituta graphica... proponuntur... Vilnae 1604 Operis Typographicis Academiae Societatis Jesu 4° k. nlb. 4, s. 127. Do tego dodano: Theatridum poeticum Sanctissimo et Castissimo Poetae D. Casimiro, s. Genealogia S. Casimiri, k. nlb. 7. — Toż. W: R. BELLARMIN: De officio principis christiani libri tres... Romae 1619 ex Typogr. Bartolomaei Zanneti 8°. — Toż. W: *Acta Sanctorum.* T. 1. Antverpiae 1668 s. 337-351.

II.

1. Die quarta Martii in festo Sancti Casimiri Confessoris... Romae 1603 apud Carolum Vuillietum 2° k. nlb. 2.

2. Oratio... circa traditionem labari divi Casimiri Roma transmissi ad manus Leonis Sapieha... Anno 1604. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada oratoria latina. W: Swada polska i łacińska. T. 2. W Lublinie 1747 w Druk. Collegium S.J. 2° s. 52-57.

3. Wiersz na ślub Grzegorza Chodkiewicza. W: Epithalamium... Vilnae 1594 Typis Academicis Soc. Jesu 4°.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 180; BALIŃSKI M.: Dawna Akademia Wileńska, próba jej historii od założenia r. 1579 do ostatecznego jej przekształcenia w r. 1803. Petersburg 1862 s. 103; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Święcicki Jerzy. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 388; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 619-622; T. 3 s. 478; KURCZEWSKI J.: Biskupstwo Wileńskie. Wil. 1912 s. 114; BAR J.: Polskie procesy kanonizacyjne i beatyfikacyjne. *Ruch Biblij.* R. 11: 1959 s. 8; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 400. — RYBUS H.: Kazimierz Jagiellończyk. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 747; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 490. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 33.

Bp Edward Ozorowski

Święcicki Konstanty (XVIII w.), bernardyn, autor dzieła o prawie natury i narodów.

Należał do Litewskiej Prowincji bernardynów. Był lektorem na studium zakonnym, zapewne w Wilnie, oraz przez pewien okres czasu definitorem. Przed 1760 r. bawił w nieznanych bliżej sprawach w Rzymie, gdzie równocześnie pełnił funkcje teologa kardynała protektora Polski. Następnie — także przed 1760 r. wykładał filozofię na nieokreślonym bliżej studium zakonnym w prowincji bolońskiej. Wróciwszy w 1760 r. do kraju, został teologiem nadwornym króla Augusta III. Był związany z rodziną Potockich. Jesienią 1763 r. bawił we Wiedniu, a następnie w Luce i Rzymie. Podczas tej podróży wydrukował w Luce swe dzieło „De iure naturae", w którym wiele miejsca poświęcił filozofii moralnej. Dalsze losy Święcickiego nie są znane. Tytuł kanonika gnieźnieńskiego, umieszczony przy nazwisku Święcickiego w tytule madryckiego wydania jego książki, wskazywałby, że pod koniec życia się sekularyzował. Jednakże ani J. Korytkowski (Prałaci i kanonicy), ani gnieźnieńskie akta kapitulne nie znają takiego kanonika.

I.

1. De jure naturae et gentium in genere et de iure belli et pacis in specie. Lucae 1763 apud Antonium Bortoli 4° s. 20, 260. (Wiele z tego dzieła przepisał Antoni ŚWIĘCICKI w swej pracy: Dissertatio ex jure gentium. Kr. 1780, bez cytowania źródła). — Toż. Madryt 1788. Egz. unikalny w Bibl. Pałacu Pokoju w Hadze.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 312, tamże literatura. — Ponadto: KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 485; Bibliografia filozofii polskiej 1750-1830. W. 1955 s. 151; PIWKO S.: Święcicki Konstanty. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 397; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 689. — Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. L-11 s. 275, 277-278, 281, 285.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Swiętosławski Jan h. Rogala (1582?-1637), jezuita, autor dzieła teologiczno-polemicznego.

Urodził się na Kujawach ok. 1582 r. Po ukończeniu retoryki i 3 lat filozofii wstąpił do zakonu jezuitów 31 VII 1602 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1602-1604), studium pedagogiczne w Lublinie (1604-1605), teologię studiował w kolegium poznańskim (1606-1610). Był profesorem teologii polemicznej w Lublinie (1611-1614), Jarosławiu (1616-1617), Lwowie (1623-1624) i w Poznaniu (1628-1634), teologii moralnej w Lublinie (1613-1614), Łucku (1614-1616), Jarosławiu (1616-1617), Poznaniu (1617-1618) i we Lwowie (1622-1627) oraz Pisma św. w Poznaniu (1628-1632). Zmarł w Lublinie 4 V 1637 r.

I.

1. Liber controversiarum de iustificatione... Liber de beatitudine, cultu, invocatione, canonisationeque sanctorum... de veneratione imaginum... de immortalitate animae... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 528.

II.

1. Assertiones universae philosophiae disputationi publicae expositae in Posnaniensi Collegio Soc. Jesu, a Gasparo Hadziewicz, philosophiae in eodem Collegio studioso. Calissii 1620 apud Alb. Gedelium 4°. Świętosławski był współautorem.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 936. — ARSJ., Pol. 8-10 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1636); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1603-1636), Pol. 68 f. 315 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Świrczyński (Swierczyński) Antoni (1670-1727), jezuita, dogmatyk.

Urodził się w Wielkopolsce 15 I 1670 lub 20 VI 1671 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VIII 1688 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1691-1694), a teologię w Poznaniu (1697-1701), gdzie w 1700 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Lublinie, Poznaniu i Kaliszu (1702-1707), a teologii w Krakowie (1707-1709), Lwowie (1709-1717). Był następnie ojcem duchownym domów jezuickich w Krakowie (1717-1719) i Sandomierzu (1719-1720), rektorem kolegium w Bydgoszczy (1720-1724), a w końcu rektorem i mistrzem nowicjatu krakowskiego (1724-1727). Zmarł w Krakowie 10 VII 1727 r.

I.

1. Atrium sapientiae apertum, seu expositio in primum caput Libri Sapientiae quattuor partibus exdivisa, variis doctrinis et annotationibus cumulata multorumque praesertim concionatorum usibus... accomodata. [Leopoli] 1716 Typ. Coll. Leopoliensis SJ 4° k. nlb. 10 s. 220, k. nlb. 10.

2. Tractatus theologicus... in Collegio Leopoliensi SJ traditus... 1712. Rkps Bibl. Kapucynów w Sędziszowie, sygn. S 10.

3. De beatitudine et actibus humanis... Rkps Bibl. Dominikanów w Krakowie, sygn. 152.

II.

1. Droga do zbawienia przez rozumne rozporządzenie życia doczesnego wedle oświecenia i powołania Boskiego wyprostowana. Lwów 1717 Druk. Soc. Jesu 12° k. nlb. 8, s. 339, k. nlb. 3. — Toż. Wilno 1723 Druk. Akad. SJ 12° k. nlb. 1, s. 325, k. nlb. 3. — Toż. Lublin 1746 Druk. Coll. SJ 12° k. nlb. 2, s. 398. — Toż pt. O wyborze stanu albo droga do zbawienia przez rozumne rozporządzenie życia wedle powołania. Pelplin 1872 Nakł. J.N. Romana 16°. — Toż. Kr. 1892 Nakł. M. Mycielskiego, Druk. Czasu 16° s. 260. Książki pobożne dla wiernych każdego stanu. T. 50.

2. Dies vitae religiosae, per varios virtutum actus et sanctoria consuetorum operum exercitia distributus atque ad supremi numinis gloriam animarumque Deo dicatarum perfectionem ordinatus. Cracoviae 1726 Typ. Jac. Matyaszkiewicz 12° k. nlb. 2, s. 200.

3. Via caelestis sapientiae vestigiis exercitiorum S.P. Ignarii Soc. Jesu fundatoris. Religiosis viatoribus ad perfectionis culmen tendentibus demonstrata. Sandomiriae 1727 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 1, s. 303.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 579; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 392; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1725-1726; Świrczyński Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 37/38 s. 266-267; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 456. — ARSJ., Pol. 20-25 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1727); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1689-1727); Pol. 69 f. 489 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Świrski Kazimierz h. Szaława (1688-1750), jezuita, moralista.

Urodził się 1 IV 1688 r., był synem Andrzeja Michała, chorążego dobrzyńskiego, i Joanny Iwanickiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 11 VIII 1703 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1703-1705), seminarium nauczycielskie w Jarosławiu (1705-1706), a studia filozoficzne w Kaliszu (1706-1709). Nauczał następnie w szkołach jezuickich w Brześciu Lit., Przemyślu i w Ostrogu (1709-1713). Teologię studiował w Krakowie (1713-1717) i tam w 1715 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1717 r. opuścił jezuitów i pracował jako ksiądz świecki w Kurlandii, a następnie był kanonikiem i sędzią synodalnym we Lwowie, scholastykiem chełmskim, proboszczem w Drohobyczu i Zienkowie oraz deputatem do Trybunału Koronnego w Lublinie. Należał do benefaktorów kolegiów jezuickich w Przemyślu i w Samborze. 8 IX 1750 wstąpił powtórnie do zakonu jezuitów, ale już 23 XII 1750 r. zmarł w domu nowicjackim w Krakowie wskutek nieszczęśliwego upadku ze schodów.

I.

1. Święta familia Jezusa Pana według autorów: Korneliusza à Lapide i Ricciola... aż do szóstego pokolenia przed oczy wystawiona... W Lublinie 1749 Druk. Colleg. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, s. 77.

2. Zbiór i wzór doskonałości i nauki chrześcijańskiej w kwestiach moralno-teologicznych zkompendiowany. Albo Compendium kwestii moralno-teologicznych. Wszystkim kontrowersistom, kazistom, katechetom, kapłanom, osobliwie curatis, rodzicom, starszym, etc... potrzebne. [Lublin] 1749 Druk. Colleg. Soc. Jesu 12° k. nlb. 6, s. 383, k. nlb. 4.

II.

1. Opera poetica... Studio et conatu Crispini de Cieszkow Cieszkowski... luci publicae exposita... [Leopoli] 1747 4° k. nlb. 6, s. 452, k. nlb. 2.

2. Honor laureis poeticis coronatus seu epigrammata in proceres Poloniae senatus spiritualis cultu poetico adoratus seu corona meritis et virtutibus in sancta Ecclesia Dei... Leopoli 1749 Typ. Soc. Jesu 8° k. 80.

3. Najjaśniejszy cnót wszystkich i dokładności luminarz... S. Stanisław Kostka pryncypalny patron Korony Polskiej z ambony lubelskiej ogłoszony... W Druk. Collegii Leopoliensis Soc. Jesu 1749 2° k. nlb. 14.

III.

JANOCKI J.D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Breslau 1755. T. 1 s. 23; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 223-224; ZAŁUSKI J.A.: Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich lub o Polsce piszących. Wyd. J. MUCZKOWSKI. Kr. 1832 s. 143; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 585; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 392; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Świrski Kazimierz Tomasz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 24 s. 415; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 1727; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1632, 1634. — ARSJ: Pol. 22-23 (katalogi trzyletnie z lat 1705, 1711, 1714); Pol. 45 (katalogi roczne z lat 1704-1716); Pol. 69 f. 705 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Świtalski Mateusz Wojciech (1684-1731), paulin, autor dysertacji teologicznych.

Urodził się we wsi Godzisze k. Kościana jako syn Feliksa i Reginy. Do zakonu paulinów wstąpił w 1707 r. jako kleryk po niższych święceniach, profesję złożył 15 XI 1708 r. Jako kapłan pracował w charakterze

kapelana na dworze Jana Zygmunta Rybińskiego, wojewody chełmińskiego. Później został przeniesiony na urząd sekretarza prowincji, który pełnił przez 12 lat. Był również definitorem prow. i przeorem w Wielgomłynach. Zmarł 8 V 1731 r.

I.

1. Trinum theologicum ex Summa doctoris Angelici pro solvendo filiali debito spiritualium enumeratum, nempe: substantia omnium spiritualium fides... patri Constantino Moszyński... priori provinciali... oblatum... Anno Domini 1711. Częstochoviae [1711] Typis Clari Montis 2° k. nlb. 3.

2. Articuli theologici e corpore thomistico discreti flexi in cultum et venerationem debitam capituli caelestis assessorum Ordinis Eremitici S. Pauli... postulata ac vota, per priorem creatoris Deum... exponentes, nempe decissiones de Deo, Angelis, fide et Christo... Anno Domini 1713... Cracoviae 1713 Typis Antonii Ignatii Hebanowski 2° k. nlb. 3.

III.

Rkps AJG, sygn.: 77: Catalogus patrum, s. 105, 581.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Tauer Antoni (1873-1910), profesor Seminarium Duchownego w Warszawie, historyk Kościoła.

Urodził się 25 V 1873 r. we wsi Pustelnik, położonej kilkanaście kilometrów od Mińska Mazowieckiego, jako syn Władysława i Walerii z Wolskich. Gimnazjum ukończył w Warszawie i tam w 1890 r. wstąpił do Seminarium Duchownego św. Jana. Po 3 latach pobytu w Seminarium został wysłany na dalsze studia do Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył w 1897 r. ze stopniem magistra teologii. W tym samym roku przyjął święcenia kapłańskie. Pierwszą placówką duszpasterską Tauera był wikariat w Białej Rawskiej, a potem w Tomaszowie Mazowieckim i wreszcie w 1898 r. w parafii św. Krzyża w Warszawie. Na początku 1899 r. otrzymał nominację na profesora historii Kościoła w Seminarium Duchownym św. Jana w Warszawie, pełniąc w dalszym ciągu obowiązki wikariusza przy parafii św. Krzyża, a potem przy parafii WW. Świętych w Warszawie. Obok pracy dydaktycznej i duszpasterskiej był także Tauer współpracownikiem „Poddręcznej Encyklopedii Kościelnej", zamieszczając w niej artykuły z historii Kościoła. Zmarł 10 VII 1910 r. w Monachium podczas podróży zagranicznej, którą podjął w celach naukowych.

I.

1. Rec.: Historia powszechna Kościoła Katolickiego kardynała Hergenröthera w opracowaniu ks. profesora Kirscha. *Not. Bibl.* R. 1902 nr 11 s. 153-156.
2. Rec.: A. JOUGAN: O kazaniach jubileuszowych polskich. Lw. 1902. *Not. Bibl.* R. 1902 nr 12 s. 169.
3. Rec.: J.B. PIGHI: Institutiones historiae ecclesiasticae... T. 3. Veronae 1902. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 2 s. 25-26.
4. Rec.: S. TRZECIAK: Obraz rozkładu w protestantyźmie. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 5 s. 65-66.
5. Rec.: Najnowsze podręczniki historii kościelnej: ks. Apolinarego KWIECIŃSKIEGO, ks. Antoniego CHMIELOWSKIEGO. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 11 s. 161--166.
6. Rec.: A. SZARŁOWSKI: Z dziejów Państwa Kościelnego. Kr. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 12 s. 183-184.
7. Rec.: F. ZEIBERT: Compendium historiae ecclesiasticae in usum clericorum Seminarii Brunensis. T. 1. Brunae 1903. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 1 s. 7-8.
8. Rec.: Card.: MATHIEU: Le concordat de 1801 an. Paris 1903 *Not. Bibl.* R. 1904 nr 1 s. 8.
9. Rec.: W. ABRAHAM: Z dziejów Kościoła. T. 1. Lw. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 7 s. 106.
10. Rec.: A. LUCHAIRE: Innocent III. Romae 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 11 s. 169-170.
11. Red.: *Notatki Bibliograficzne.* (Dod. do tomów Biblioteki Dzieł Chrześcijańskich). R. 1905 — R. 1909. Wspólnie z ks. Stanisławem GALLEM.
12. Rec.: S. ZAŁĘSKI: Jezuici w Polsce. Lw. 1900-1905. *Not. Bibl.* R. 1906 nr 3 s. 35-39.
13. Przekł.: A. LEPITRE: Św. Antoni Padewski. Przełożył z francuskiego... W. 1908 Druk. „Kroniki Rodzinnej" 8° s. 65.
14. Rec.: W. ABRAHAM: Jakub Strepa, arcybiskup halicki (1391-1409). Kr. 1908. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 186--188.
15. Artykuły w: *Podręczna encyklopedia kościelna* (ks. Z. Chełmickiego).

II.

1. Rec.: Spowiedź jaką być powinna i jak się do niej gotować. Kr. 1902. *Not. Bibl.* R. 1902 nr 8 s. 108-109.

2. Rec.: E. MAJEWSKI: Starożytni Słowianie na ziemiach dzisiejszej Germanii. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 1 s. 6.
3. Rec.: J. MILTON: Raj utracony. W przekł. W. BARTKIEWICZA. W. 1902. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 7 s. 110-111.
4. Rec.: F. KONECZNY: Dzieje Polski za Piastów. Kr. 1902. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 10 s. 152.
5. Rec.: T. PESCH: Weź i czytaj. Książka do pobożnego czytania dla inteligencji. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 11 s. 167.
6. Rec.: Pamiętnik generała Jana WEYSSENHOFA. Wyd. Józef WEYSSENHOF. W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 4 s. 58-60.
7. Rec.: Pamiętnik Jakuba Filipa KIERZKOWSKIEGO... W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 8 s. 120-121.
8. Rec.: A. SKAŁKOWSKI: Jan Henryk Dąbrowski (1755-1818). W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 9 s. 150-152.
9. Rec.: E.G. LANCASTER: Wiek młodzieńczy. Studium psychologiczno-pedagogiczne. Przeł. z ang. A. GRUDZIŃSKA, K. KRÓL. Dod. do *Przeglądu Pedagogicznego.* R. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 11 s. 171-172.
10. Rec.: Spadek piśmienniczy po generale Maurycym hr. Hauke. Z rękopisu wyd. A. REMBOWSKI. W. 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 2 s. 24-27.
11. Rec.: A.J. RODKIEWICZ: Pierwsza Politechnika polska 1825-1831. W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 2 s. 27-28.
12. Rec.: K. TAŃSKI: Piętnaście lat w legionach. Pamiętniki. W. 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 3 s. 42-43.
13. Rec.: S. ASKENAZY: Książe Józef Poniatowski 1763-1813. W. 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 6 s. 84-88.

III.

Śp. ks. Antoni Tauer. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 29 s. 577; Pogrzeb śp. ks. Antoniego Tauera. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 47 s. 937; Ks. Antoni Tauer. *Bies. Liter.* R. 34: 1910 t. 68 nr 33 s. 134-135; Śp. ks. Antoni Tauer. *Rola.* R. 28: 1910 nr 29 s. 473; SZLAGOWSKI A.: Mowa na pogrzebie ks. Antoniego Tauera. W. 1911 s. 1-13; F[AJĘCKI] A.: Tauer Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 66-67. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1897, 1899, 1911.

Ks. Kazimierz Gabryel

Tchórznicki Leon (XVIII w.), franciszkanin konw., autor dysertacji teologicznej.

W literaturze drukowanej brak o Tchórznickim jakiejkolwiek informacji.

I.

1. Demonstriatio revelatae fidei christianae. Vilnae 1780 Typis Basilianis 2° s. nlb. 30.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Tecno Jan (XVI/XVII w.), archidiakon wendeński, autor apologii szkół jezuickich.

Pochodził z Rygi, posiadał doktorat i był archidiakonem kapituły katedralnej w Wenden w Inflantach oraz wikariuszem generalnym i oficjałem za bpa Ottona Schenkinga, z którego ramienia wizytował w 1613 r. wraz z jezuitą Erdmanem Tolgsdorfem kościoły w diecezji. Nie wiadomo, czy był Niemcem czy Łotyszem. Bronił szkół jezuickich przed atakami Jerzego Myliusa z Jeny.

I.

1. Beantwortunge des offenen... Sendbriefs, welchen... doctor Mylius professor zu Jhena an die auff seine Weise Euangelischen in Polen, Preussen, Littawen, Churlandt... anno 1596 durch ungenante bolten überschicket hefftig anhaltende, des sie ihre Kinder in der Jesuiter Schulen, Collegia und Seminaria nicht schicken solten... Zu Brunntrut 1597 durch Johann Schmidt 4° k. nlb. 18.

II.

1. Protocoll der catholischen Kirchenvisitation in Livland vom Jahre 1613. Wyd. W. BUNGE. *Archiv für die Geschichte Liv-, Esth- und Curlands.* T. 1: 1857. Wspólnie z Erdmanem TOLGSDORFEM.

III.

F[AJĘCKI] A.: Wendeńska diecezja. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 201; TYSZKOWSKI K.: Polska polityka kościelna

w Inflantach (1581-1621). W: *Polska a Inflanty*. Gdynia 1939 s. 82-83; TAZBIR J.: Propaganda kontrreformacji wśród chłopów inflanckich (1582-1621). *Kwart. Hist.* R. 55: 1958 s. 732-733, 737; Drobne informacje z karty tyt. i dedykacji w „Beantwortunge" oraz z „Protocoll der catholischen Kirchenvisitation".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Teleszyński (Teleżyński) Wawrzyniec (1743-1800), dominikanin, hagiograf.

Doktor teologii sprawował funkcje po różnych klasztorach dominikańskich. Najdłużej mieszkał w Krakowie i pracował nad dziejami zakonu. Podobno rękopis tej pracy znajdował się w krakowskim konwencie dominikanów. Jego twórczość pisarska jest skromna. Nie mniej, pisząc swoje drobiazgi o płockim klasztorze dominikanów, czy też żywot bł. Bronisławy, oparł je nie tylko na dotychczas znanym materiale, ale sięgnął też do niewyzyskanych archiwaliów. Wspomniany żywot bł. Bronisławy był pierwszym obszerniejszym studium w dziejach jej kultu. Stąd kwalifikujemy Teleszyńskiego jako hagiografa i lokalnego historyka dominikanów.

I.

1. Żywot Wielebnej Sługi Bożej Bronisławy z Odrowążów Prandocianki z zakonu Premonstratensów Ś. O. Norberta, panny klasztoru zwierzynieckiego, profeski, jako był wyszedł z druku w roku 1786 w Krakowie pod tytułem: Cześć Boska w błogosławionej Bronisławie, różnymi wykładami z rozmaitych pisarzy pobożnymi objaśniony i dalszymi wiadomościami rozszerzony. Kraków 1789 Druk. Ignacego Grebla 8° k. nlb. 17. Do 1-go wyd. nie udało się dotrzeć.

2. Tractatus historicus de coenobio Plocensi S.P. Dominici ad... provincialem electum totumque capitulum provinciae Poloniae Ord. Praedicatorum in dicto coenobio Plocensi congregatum a... compilatus et... recitatus. Cracoviae 1790 Typis Scholae Principis Regni Universitatis Cracoviensis 8° k. nlb. 8.

3. Epitaphia in ecclesia SS. Trinitatis PP. Praedicatorum Cracoviae, a... collecta. Cracoviae 1790 Typis Dziedzicka et Successorum 8° k. nlb. 3, s. 69, nlb. 3.

4. Thomas Aquinas ecclesiae doctor Ordinis Praedicatorum inter Cistercienses fossae nodos cursum laborum terminans. Cracoviae 1792 8° k. nlb. 7.

5. De rebus provinciae Poloniae s. Hiacynthi Ord. Praedicatorum. Rkps. Informacja za *Enc. kośc.* T. 28 s. 281.

II.

1. Uwaga nad uwagą na koszta pogrzebowe w Wiedniu przetłumaczoną z niemieckiego na polskie i drukowaną we Wrocławiu i Lwowie roku 1781 napisaną... B. m. 1782 8° k. nlb. 35. — Toż w Kaliszu 1791 Druk. JO. Księcia Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 40.

III.

PRZYBYSZEWSKI B.: Bł. Bronisława. W: *Hagiografia pol.* T. 1. s. 208, 215; KŁOCZOWSKI J.: Zakony męskie w Polsce w XVI-XVIII w. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 695.

Ks. Jan Wysocki

Teliga Karol (1808-1884), prałat kapituły katedralnej w Krakowie, profesor Uniw. Jagiellońskiego, historyk Kościoła.

Urodził się 30 X 1808 r. w Bielinach (dawne woj. sandomierskie). Do szkoły średniej uczęszczał w Kielcach, a następnie rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniw. Warszawskiego, będąc równocześnie alumnem Warszawskiego Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie otrzymał 29 X 1832 r. W 1833 r. mianowano Teligę profesorem, a niebawem i rektorem Seminarium Duchownego w Sandomierzu. Uzyskawszy w 1835 r. doktorat teologii w Akademii Krakowskiej, został tu w 3 lata później profesorem historii Kościoła, wykładając także dogmatykę specjalną i fundamentalną. W latach 1841/42 i 1860/63 był dziekanem Wydziału Teologicznego, a trzykrotnie w latach 1863/4,

1867/8 i 1871/2 rektorem Akademii Krakowskiej. Ponadto był członkiem krakowskiego Towarzystwa Naukowego i Rzymskiej Akademii dla Sztuk i Umiejętności oraz protektorem Towarzystwa Dobroczynności w Krakowie.

Pełnił równocześnie odpowiedzialne funkcje w Diecezji Krakowskiej. W 1838 r. wszedł do kapituły katedralnej, obejmując kanonię fundi Gunów, z której w 1869 r. posunął się na prałaturę dziekana. W 1862 r. został wybrany wikariuszem kapitulnym Diecezji Krakowskiej oraz przez wiele lat pełnił funkcje prowizora Seminarium Duchownego i domu emerytów, a także był sędzią w konsystorzu generalnym i egzaminatorem prosynodalnym. W okresie rządów w Krakowie proaustriacko nastawionego bpa A. Gałeckiego (1862-1879) wikariusza ap. pozostawał Teliga w otwartym z nim konflikcie, który nabrał szczególnie ostrego charakteru w 1874 r. Ponad 20 lat (1848-1869) spełniał również obowiązki proboszcza parafii św. Floriana w Krakowie. Znana była ofiarność Teligi na cele dobroczynne, czego dowodem było m. in. utworzenie przezeń w 1873 r. stypendium w Akademii Krakowskiej dla studentów matematyki i astronomii. Zmarł 9 III 1884 r.

I.

1. O przedmiocie, właściwościach, celu i wpływie historii kościelnej na inne umiejętności. *Rocz. Tow. Nauk. z Uniw. Krak. Połącz.* R. 27: 1843 s. 42-62.

2. O stosunkach między probostwem kościoła św. Floriana na Kleparzu a szkołą przy tym kościele i Uniwersytetem Jagiellońskim. Kr. 1868 Druk. Uniwersyt. 8° s. VII, 118.

3. Wyd.: Statuta capitularia ecclesiae cathedralis Cracoviensis... Cracoviae 1884 8° Typ W.L. Anczyc et Soc., s. XVI, 330.

II.

1. Kazania świętalne na pamiątkę pięciusetletniej rocznicy założenia Uniwersytetu Krakowskiego... Kr. 1864 Druk. Czasu W. Kirchmayera 8° s. V, 867.

III.

HOSZOWSKI K.: Krótki rys życia ze wspomnieniem zasług śp. ks. Karola Teligi... Kr. 1888 s. 1-26; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 382; B[ARTYNOWSKI] M.: Teliga Karol. W: *Enc. kośc.* T. 28 s. 281-282; B[ARTYNOWSKI] M.: Teliga Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 84; Człowiek nauki taki jakim był. Pamiętnik profesora Uniw. Jag. Fryderyka HECHLA. Wyd. Wł. SZUMOWSKI. T. 2. Kr. 1939 s. 108-110, 252; GLEMMA T.: Wydz. Teol. U.J., s. 66, 68, 126-127, 143-144, 150-151, 153, 162-163, 189-190, 193-195, 202, 204-205; ŁĘTOWSKI L.: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 229-231, 246; BIRKENMAJER A.: Osiągnięcia duchowieństwa polskiego w zakresie nauk matematycznych i przyrodniczych. W: *Księga tysiąclecia.* Cz. 2 s. 53; DOBRZANOWSKI S.: Biskup Antoni Gałecki wikariusz apostolski krakowski. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce.* T. 1. W. 1972 s. 22-23, 30-34, 37, 44-48, 55, 89-94, 99, 102; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 129, 152; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. Tamże, s. 368, 371; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 471.

Ks. Kazimierz Gabryel

Temberski Stanisław h. Szternberg († 1679), kanonik kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, historyk.

Nie wiemy, kiedy i gdzie się urodził. Dużo zawdzięczał swemu wujowi Stanisławowi Wojciechowskiemu, dziekanowi w Ostrawie na Morawach. W 1635 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej bakalaureat filozofii. Następnie bawił na dworze wojewody łęczyckiego Stefana Gembickiego jako nauczyciel jego syna Wawrzyńca. W 1640 r. zdobył doktorat filozofii i jako docent extraneus rozpoczął w Krakowie wykłady. Był równocześnie seniorem Bursy Filozofów. W latach 1642- 1643 studio-

wał prawo na Uniwersytecie w Padwie. Po powrocie do Krakowa wznowił wykłady, w 1645 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, w 1647 został oficjalnym historiografem Akademii fundacji Sebastiana Petrycego z Pilzna, w 1648 wszedł do Kolegium Większego. Święcenia kapłańskie przyjął w 1646 r. Uwikławszy się w spory z bpem krakowskim P. Gembickim, musiał Temberski opuścić Kraków i do 1650 r. był rektorem szkoły (kolonii Akademii) w Jedlińsku. W 1650 r. znowu podjął wykłady w Akademii, a w półroczu zim. 1650/51 był dziekanem Wydziału Filozoficznego. Podczas najazdu szwedzkiego pozostał w Krakowie i bronił przed Szwedami majątku Akademii. Po ustąpieniu Szwedów wykładał tylko do końca r. szk. 1656/57, przeniósł się bowiem do Przemyśla, lecz jeszcze w 1659 r. uzyskał w Akademii doktorat obojga praw.

Posiadał Temberski szereg beneficjów kościelnych. W 1648 r. został kanonikiem kolegiaty WW. Świętych i św. Anny w Krakowie, w 1659 r. kolegiaty w Sandomierzu (ustąpił w 1663 r.), następnie kolegiaty w Kielcach oraz proboszczem w Zielonkach. W 1658 r. uzyskał z prezenty Akademii kanonię katedralną w Przemyślu, gdzie też pozostał do śmierci. Od 1654 r. posiadał tytuł sekretarza królewskiego. Głównym dziełem Temberskiego są „Annales" z lat 1647-1672. Zmarł w Przemyślu w marcu 1679 r.

I.

1. Annales 1647-1672. Część za lata 1647-1656 wyd. W. CZERMAK: Roczniki... *Script. Rer. Pol.* T. 16. (Dużo o Wydziale Teolog. Akademii Krakowskiej i o sprawach kościelnych). — Fragm. przedr. A. PRZYBOŚ: Materiały do powstania Kostki Napierskiego 1651 r. Wr. 1951. Część nieogłoszona w rkpsie Bibl. Jag., sygn. 230.

II.

1. Epithalamion abo godyniec na zacne wesele... Franciszka Hieronyma z Leżenic Gostomskiego i... Marianny z Gembic Gembickiej... Cracoviae 1636 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 7.

2. Examinis umbra in exequiis... Jacobi Naymanovicii... professoris, canonici Cracoviensis... in Universitate Cracoviensi... rectoris... inter communem maerorem delata. Cracoviae [1641] 4° k. nlb. 5.

3. Tiara episcopalis. Ad diem festum divi Stanislai Martyris... in... conventu nationis Polonae a... explanata... Patavii 1642 Typis Cribellianis 4° k. nlb. 15.

4. Palma lemniscata... ad funebria... Ceciliae Renatae Poloniae et Suetiae reginae... porrecta... B. m. 1644 4° k. nlb. 15.

5. Quaestio meteorologica de natura, causis, numero atque motu ventorum... publicae discussioni proposita. Cracoviae 1645 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5.

6. Nomen grande... Vladislai IV Poloniarum regis... dum pii manes Varsavia Cracoviam ad commune regum sarcophagum deducerentur... declaratum. B. m. 1649 4° k. nlb. 13.

7. Aula Dei quam... vindicatam... Stanislaus Witowski castellanus Sandomiriensis... tradidit... Matthiae Łubieński... archiepiscopo Gnesnensi... ritu solenni consecrandam a... exhibita. Varsaviae 1649 in Officina Petri Elert 2° k. nlb. 17.

8. Pastor... Casimirus Florianus Dux Czartorius sacro ovili Posnaniensi destinatus atque ad consecrationis ritus... Łovicii peractos porrectus... Cracoviae 1651 in Officina Francisci Caesarii 2° k. nlb. 7.

9. Arista Jagellona ex Manipulo sacro Poloniae ac Sueciae regum deprompta... circa... Caroli Ferdinandi Poloniae ac Sueciae principis... porrecta... ad funus Varsaviae celebratum. Cracoviae 1655 ex Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. nlb. 7.

10. Fascia lemniscata in funere... Petri Gembicki episcopi Cracoviensis... appensa. Cracoviae 1657 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. nlb. 6.

12. Lessus circa iusta ultima... Ludovicae Gonzagae reginae Poloniae... productus... Cracoviae 1667 Typis Stanislai Piotrkowczyk 2° k. nlb. 9.

13. Elogium pullatum... ante funus... Reginae [Mariae Ludovicae]... prolatum. B. m. 1667 2° k. 2.

14. Kazanie w Świąteczny Poniedziałek Zesłania Ducha Świętego... w kościele katedralnym biskupstwa przemyskiego... W Zamościu 1669 2° k. nlb. 5.

15. Chronologia synoptica... ad... coronationis diem... Michaelis I... regis Poloniae... historico sensu producta... Cracoviae 1669 in Officina Typogr. Stanislai Piotrkowczyk 2° k. nlb. 14.

16. Palmes Coributeus inclyta Gediminea stirpe tritavia firmatus... ad... coronationem... Michaelis Poloniae... regis... porrectus. Cracoviae 1669 in Officina Typogr. Stanislai Piotrkowczyk 2° k. nlb. 21.

17. Serenitas Claromontana quam... Eleonora Hungariae et Bohemiae principissa... pro sacro matrimonio vinculando est deducta... per... commonstrata. Cracoviae 1670 apud Stanislaum Piotrkowczyk 2° k. nlb 7.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 335, tamże literatura. — Ponadto: WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 297; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 11, 284-288, 292-297; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 693-694. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 103, 403; Dedykacja w dziełku „Tiara episcopalis"...

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Tempelfeld Mikołaj (przed 1400-1474), kanonik świętofloriański i prałat wrocławski, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów polemicznych i kazań.

Urodził się w Brzegu jako syn mieszczan Marcina i Katarzyny. Po naukach elementarnych w rodzinnym mieście został w 1414 r. studentem Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1417 r. stopień bakałarza, a w 1421 r. magistra sztuk wyzwolonych. Wykładał na Wydziale Artium (zachował się jego komentarz do „Parva naturalia" Arystotelesa z 1432 r.), a w 1428 r. był jego dziekanem. Równocześnie studiował teologię, otrzymując bakalaureat w r. akad. 1428/29 jako uczeń wybitnego ziomka i protektora, a może i krewnego, Franciszka z Brzegu. W semestrze letnim 1438 r. pełnił urząd rektora uczelni, będąc już kanonikiem kolegiaty Św. Floriana. Następnie przeszedł na Wydział Teologiczny, osiągając przed 18 VII 1439 r. doktorat i profesurę teologii. Zachowało się kilkanaście mów uniwersyteckich Tempelfelda, jakie wygłosił na promocjach swych uczniów oraz kazań mianych przy pogrzebach profesorów. W latach 1438-1450 był Tempelfeld stałym kaznodzieją w kościele Mariackim, zdobywając wpływ moralny na kręgi bogatego mieszczaństwa. Prowadził interesujący notatnik o wygłoszonych kazaniach (rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. 1 Q 381). W 1446 r. został kantorem w kapitule katedralnej wrocławskiej i coraz częściej przebywał we Wrocławiu, aż się tam ok. 1454 r., z niejasnych powodów, przeniósł na stałe.

We Wrocławiu objął stanowisko kaznodziei w kościele św. Elżbiety i wykłady teologii w szkole katedralnej, w której pod koniec życia utworzył fundację dla wykładowcy teologii. Jako wybitny i wpływowy kaznodzieja odegrał czołową rolę w konflikcie Wrocławia z Pragą, przewodząc innym kaznodziejom wrocławskim. Stał się duszą opozycji mieszczan wrocławskich przeciwko królowi czeskiemu Jerzemu z Podiebradów, wodzowi kalikstynów. Ostrą agitację polityczną prowadził z ambony, a także pisząc w 1458 r. 3 traktaty przeciw Jerzemu. Dowodził w nich, że „heretyk" Jerzy z Podiebradów nie jest prawdziwym królem i nie wolno mu składać hołdu, bez obawy grzechu ciężkiego. W trzecim, najobszerniejszym traktacie dał Tempelfeld dobry, źródłowy zarys historii husytyzmu w Czechach. Długotrwała, niepomyślna wojna, której fanatycznym rzecznikiem był Tempelfeld zrujnowała

Wrocław i złamała opozycję antyczeską. W tej sytuacji złożył Tempelfeld w 1467 r. urząd kaznodziei i wycofał się z działalności politycznej, stając się obiektem doktliwych krytyk. Zmarł w 1474 r.

I.

1. Tractatus de eleccione Georgii... Wyd. M. JORDAN: Das Königstum Georges von Podiebrad. Leipzig 1861 s. 372--388.

2. Ad quaestionem qua quaeritur: Utrum salva consciencia in regno Bohemia heresi et schismate infecto dari potest obediencia regi eiusdem condicionis electo... Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I 90, f. 11-175v. Fragmenty wyd. J. LOSERTH: Die Denkschrift des Breslauer Domhernn Nicolaus Tempelfeld von Brieg über die Wahl Georgs von Podiebrad zum König von Böhmen. *Archiv. f. Österr. Gesch.* Bd 61: 1880 s. 89-132.

3. Tractatulus... Utrum liceat christiano populo hereticum recipere pro rege aut domino... Rkps Bibl. Jag., sygn. 423, f. 289-291.

4. Mowa dziekańska na Wydziale Artium w r. 1428. (Inc.: Compelle intrare...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 380, f. 286-288v.

5. Mowy uniwersyteckie. Powst. 1424--1430. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 380, f. 5-6, 9-12, 14-37v, 39-59, 279--285v; Rkps Bibl. Jag., sygn. 2216 f. 139--144.

6. Kazania pogrzebowe. Powst. 1428--1436. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 381, f. 8-19, 130-131, 179-184, 196v--201, 210; Rkps Bibl. Jag., sygn. 325, f. 424-430; sygn. 1272, f. 12-13, 231v-236v, 289v-294.

7. Notatnik kaznodziejski. Powst. 1444--1455. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. I Q 381, f. 28r-41r.

II.

1. Quaestiones disputatae super „De motu cordis". Wyd. M. GARBACZOWA: Krakowskie komentarze do „De motu cordis" w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 7 (18): 1974 s. 98-106.

2. Quaestiones in libros „Parvorum naturalium" Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1903, f. 145r-219v; toż sygn. 2086, f. 200ra-312ra; toż sygn. 2097, f. 1r-102v; toż sygn. 2100, f. 221r-286r.

3. Wykład wstępny do Summulae logicales Piotra Hiszpana. (Inc.: Multi antiquorum...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 380, f. 181-184.

III.

KOWALCZYKÓWNA M.: Mikołaj Tempelfeld z Brzegu. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 107-109, tamże literatura. — Ponadto: MALECZYŃSKA E.: Rozwój kultury. W: *Historia Śląska.* T. 1 cz. 2 Wr. 1961 s. 378-379; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż Średn.* T. 4: 1965 s. 167, 172, 186, 226; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w. Wr. 1966 s. 31-33, 51-61; DRABINA J.: Ośrodki kaznodziejskie Wrocławia jako centra walki z Jerzym z Podiebradu. W: *Acta Univ. Vratisl.* Nr 70: Historia XIV. Wr. 1968 s. 129-145; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 42, 120: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 694; GARBACZOWA M.: Krakowskie komentarze do „De motu cordis" w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 7 (18): 1974 s. 95-97; MARKOWSKI M.: Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV wieku. W: *Dzieje Filoz. Średn. w Pol.* T. 4 s. 23--24.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Tengis (Attengis, Thengis) Jan (1660-1714), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się na Warmii 19 XII 1660 r. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił 3 VII 1678 r. Filozofię studiował w Połocku (1681-1684), a teologię w Akademii Wileńskiej (1687-1691), gdzie w 1691 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był kaznodzieją w Królewcu (1694-1696), następnie nauczał filozofii w Braniewie (1696-1698), Pińsku (1699-1702) oraz teologii pozytywnej i moralnej w Braniewie (1696-1698), tamże teologii scholastycznej (1702-1704) i polemicznej (1705-1707). Prawo kanoniczne wykładał w Akademii Wileńskiej (1708-1709), Warszawie (1709-1710) i w Braniewie (1713-1714). Zmarł 11 X 1714 r. w Reszlu.

I.

1. Controversiarum theologicarum de fide, spe et charitate, Brunsbergae Anno 1706... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 438 k. 113-191.

III.

POSCHMANN A.: Das Jesuitenkolleg in Rössel. Braunsberg 1932 s. 73; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 180. — ARSJ., Lit. 16-22 (katalogi trzyletnie z lat 1681-1711); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1679-1714); Lit. 62 f. 817 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 839 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Tensi Jan od św. Anny, Ignacy (1742-1798), trynitarz, autor „Propositiones".

Urodził się w 1742 r. w Lublinie, ochrzczony 3 II. Bliższych informacji o jego pochodzeniu społecznym nie posiadamy. Do zakonu trynitarzy wstąpił w Lublinie w 1761 r. Wyjechał następnie do Lwowa, gdzie po odbyciu rocznego nowicjatu złożył śluby zakonne (15 VIII 1762), a następnie udał się do Wilna na Antokol, gdzie uczył się filozofii i teologii i przyjął święcenia kapłańskie (15 VIII 1765). W tym też roku bronił i opublikował nieznane bliżej tezy z zakresu teologii. Pracował następnie jako kaznodzieja i spowiednik w klasztorach trynitarskich w Lublinie, Warszawie i w Krakowie, oraz jako prowincjał polskiej prowincji trynitarzy. Pod koniec życia przebywał w Braiłowie k. Winnicy na Wołyniu, gdzie też zmarł 17 II 1798 r.

I.

1. Propositiones [theologicae]... Vilnae 1765 2°. Druk nieznany.

III.

ESTREICHER K.: T. 18 s. 400; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Wspomnienie o trynitarzach na Wołyniu, Podolu i Ukrainie. Kr. 1909 s. 15, 67; Monumenta Ordinis Excalceatorum ss. Trinitatis Redemptionis Captivorum ad provincias s. Joachim [Poloniae] et s. Joseph [Austriae-Hungariae] spectantia. Ed. Antonius ab Assumptione [ŻAKOWSKI]. Romae 1911 s. 50, 51.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Terecjusz (Teretius, Terecki) Grzegorz (1596-1659), paulin, moralista, teolog ascet.

Urodził się w 1596 r. w Kaliszu, zapewne w rodzinie mieszczańskiej. Do zakonu paulinów wstąpił w 1617 r. i tam przeszedł studium teologii oraz otrzymał święcenia kapłańskie. Dłuższy okres czasu mieszkał w klasztorze jasnogórskim, pełniąc tam obowiązki kronikarza i lektora teologii moralnej. Tam też powstały jego prace teologiczne. W „Confessio..." szedł pograniczem teologii moralnej i ascetycznej. Wysoko bywa oceniane jego „Directorium...", w którym, pozostając pod wpływem pism węgierskiego paulina Grzegorza Gyöngyösi'ego, wyprzedził jednak współcześnie panujące poglądy. Na dziele tym wzorowali kanonicy regularni laterańscy z Mstwowa swoje „Directorium spiritualis vitae".

W czasie oblężenia Jasnej Góry przez Szwedów w 1655 r. bawił poza murami klasztoru. Dostał się na Śląsk i poinformował króla o stanie oblężenia. On też zredagował dwa pierwsze opisy obrony Jasnej Góry. Zmarł w 1659 r.

I.

1. Directorium spiritualis vitae FF. Eremitarum Ordinis S. Pauli Eremitae... iuxta constitutiones eiusdem Ordinis conscriptum a... Cracoviae 1649 in Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricovii 8° k. nlb. 10, s. 285, s. nlb. 5. — Toż. [Częstochowa] 1649 Typis Clari Montis Domesticis 8° k. 1, s. 261, k. 2.

2. Confessio et instructio idiotae sive

modus excipiendi confesiones sacramentales rusticorum, puerorum, in peccatis inveteratorum ac ignorantium profectum in vita christiana a... Cracoviae 1655 in Officina Viduae Lucae Kupisz 12° k. nlb. 5, s. 354, nlb. 17. — Toż. Adiectae sunt sententiae a Sede Apostolica condemnatae et Bulla Coenae Domini per F. Ambrosium NIESZPORKOWICZ... Cracoviae 1686 ex Officina Francisci Cezary 8° k. 7, s. 386, k. 6.

3. Obsidio Claromontana. Rkps AJG., sygn. 743 s. 363-366.

4. Opis obrony Jasnej Góry. W: A. EGGERER: Fragmen panis corvi proto-eremitici seu reliquiae annalium Eremi Coenobiticorum Ordinis Fratrum Eremitarum... *Viennae Austriae 1663 s. 355-357.*

II.

1. List do Teofila Bronowskiego prowincjała. B. d. (1655/56). Arch. Paulinów w Częstoch., sygn. 580 s. 19-22.

III.

FRĄŚ L.: Obrona Jasnej Góry w r. 1655 [Częstochowa] 1935 s. 19, 116, 138, 186; KERSTEN A.: Pierwszy opis obrony Jasnej Góry w 1655 r. [W.] 1959 s. 35-39, 254, 270; BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 285, 296; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 457, 463-464; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 517, 546-547. — BENGER N.: Annalium Eremi Coenobiticorum Ordinis Fratrum Eremitarum S. Pauli Primi Eremitae. Vol. 2. Posonii 1743 s. 33.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Terlecki Hipolit Zygmunt Cyryl Włodzimierz, pseud.: Rusin znad Słuczy, un ecclesiastique, un prêtre catholique, un prêtre de l'Eglise Greco-Slave-Catholique (1808-1889), zmartwychwstaniec, potem prawosławny archimandryta, autor pracy o obrządkach.

Urodził się 13 VIII 1808 r. w Wolicy k. Konstantynowa, w drobnoszlacheckiej rodzinie unickiej. Wcześnie stracił rodziców. Uczył się u stryja w Krzemieńcu, następnie ukończył tamże Liceum 1826 r. Medycynę studiował w Wilnie i w Krakowie, gdzie uzyskał doktorat 1833 r. W 1830/1 r. był lekarzem wojskowym przy pułku jazdy K. Różyckiego. Ożenił się z poetką krakowską Anną Schugt, lecz szybko owdowiał i wyjechał do Francji, zostawiając synka u szwagierki. Krótko należał do Towarzystwa Demokratycznego. W Montpellier nostryfikował doktorat medycyny. Pozyskany przez uczniów B. Jańskiego wszedł do jego wspólnoty 1838 r. W latach 1840-1843 ukończył teologie w Collegium Romanum, uzyskując doktorat teologii. Dnia 27 III 1842 r. złożył śluby zakonne w Katakumbach św. Sebastiana wśród pierwszych zmartwychwstańców. Święcenia kapłańskie otrzymał 5 V 1843 r. Należał do założycieli polskiej szkoły zawodowej w Paryżu czyli Domu Przytułku i Pracy.

Na przełomie 1847/8 r. odbył podróż po Bałkanach, następnie założył Słowiańskie Seminarium Katolickie w Paryżu w 1848 r., tworząc niezależną gałąź unickich woskresieńców (zmartwychwstańców). Niestety zniecierpliwiony wyczekującą postawą Stolicy Ap. wobec swego dzieła, załamał się, rozwiązał woskresieńców i kilka lat spędził u słowackich bazylianów (1854-1860 i 1870-1872). Po nieudanych próbach nowych kontaktów z Rzymem i pracy w Galicji, zupełnie się załamał i przeszedł w Kijowie na prawosławie w 1872 r. Resztę życia spędził częściowo w klasztorze św. Michała w Kijowie (1872-1874), częściowo na podróżach z kniaziem Demidowem po Europie (1874-1879). Przez ostatnie lata był profesorem w prawosławnym Seminarium Duchownym w Żytomierzu i Odessie, gdzie zmarł 3 I 1889 r. podobno po tajemnej spowiedzi u katolickiego księdza. Posiadał tytuł archimandryty. Do końca życia korespondował z przyjaciółmi z Polski.

I.

1. Rzecz o obrządkach katolickich wschodnich a schiźmie wschodniej... Paryż 1850 w Druk. L. Martinet... 8° s. nlb. 3, 15, nlb. 1.

II.

1. De cholera... publicae disquisitioni submittit Sigismund Hippolitus TERLECKI. Cracoviae 1833 St. Gieszkowski 8° s. nlb. 4, 29, nlb. 2.

2. Rady zachowania się niewiast czasu brzemienności, porodu... a pielęgnowaniu niemowląt... Napisał... Kr. 1835 I. Czech 16° s. nlb. 6, VIII 246, nlb. 2.

3. Essai sur l'hydrocephale. These presente... par... Montpellier 1837 [Imprimérie] Avignon 4° s. 28.

4. Dom Przytułku i Pracy. (Współautorstwo). *Dz. Narod.* R. [4]: 1844/5 nr 159 s. 637-638. — Toż przedr. w: *Trzeci Maj.* R. 1844 t. 5 s. 77. — 5. (Współautorstwo).

5. Sprawozdanie z założenia i siedmiomiesięcznego utrzymania Domu Przytułku i Pracy. *Dz. Narod.* R. [4]? 1844/5 nr 194 s. 779-780. (Współautorstwo).

6. Recapitulation exacte des evenementa des Galicie en 1846, ecrite par un Ecclesiastique et tradite du polonais. Paris 1847 L. Martinet 8° s. 40.

7. Towarzystwo Orientalne, założone w celu zjednoczenia wszystkich chrześcijan na Wschodzie. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1847 nr 37 s. 310-311. (Współautorstwo).

8. Słowo Rusina ku wszej braci szczepu słowiańskiego o rzeczach słowiańskich. Paris 1849 L. Martinet 16° s. 94 nlb. 1. — Toż we fragm. W: P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 120 s. 45-46, 46-47, 47-48, 48, 50-51, 52, 53. — Toż we fragm. W: P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego... T. 4. Kr. 1896 s. 313-316, 317-319. — Toż w streszczeniu: Apprecation des Paroles d'un Ruthenien à ses frères slaves. Paris 1849 Montmartre. Pilloy Frères 16° s. 16.

9. Relation de l'emproissonnement d'un prêtre catholique à Dresde pendent les evenement du moi de mai 1849. Bruxelles 1849 J.B. de Mortier 8° s. 9.

10. Przekł.: H.J.Ch. D. Lakorder [LACORDAIRE]: Kazanie miane w katedrze paryskiej d. 14 IV 1850 na rzecz założenia kaplicy greko-słowiańsko-katolickiej. Przełożył Rusin znad Słuczy. Paryż 1850 Druk. L. Martinet 12° s. XXIII, 24.

11. Zapisky vtoroho pokłynyčoskoho putišestvija z Ryma w Jerusalym soveršennoho popom Sviatoj Sloviansko-Kafolyčeskoj Cerkvy Ippolytom A. Terleckym. Lw. 1861. (Brak bliższych danych bibliograficznych). — Toż fragm. w j. pol. w: P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 119 s. 636-640, 641-642, 646, 651-653, 653-654, 655; t. 120 s. 65-66, 66-70. — Toż W.P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Pańskiego... T. 4. Kr. 1896 s. 280-284, 285-286, 290, 295-297, 298-299, 300, 334-338.

12. Zapiski archimandrita Vladimira Terleckiego, byvšogo grekounickogo misioniera 1808-1858. *Russkaja Starina.* R.: 1889 t. 7 s. 1-27; T. 8 s. 559-578. — Toż. ČERVONAJA RUS. R.: 1890 nr 12-23, 26.

13. Listy: 4 listy do zmartwychwstańców z 1843. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1895 t. 115 s. 530-531; R. 30: 1896 t. 119 s. 343, 343-344, 344-345 (fragm.); TENŻE: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego... T. 4. Kr. 1896 s. 143, 264. — Do P. Semenenki z 1843. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 119 s. 338-400 (fragm.); Toż. TENŻE: Historia Zgromadzenia... T. 4 s. 258-260. — Do W. Wielogłowskiego z 1843. Tamże. T. 3 s. 50-53. — 9 listów do H. Kajsiewicza z 1845-1849. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 119 s. 349, 350-352, 352-355, 643, 643-644, 644-645, 646, 659 (fragm.); Toż. TENŻE: Historia Zgromadzenia... T. 4 s. 270-271, 271-273, 273-274, 274-277, 277, 277-278, 288-290, 304-305 (fragm.). — 3 listy do K. Kaczanowskiego z 1848. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 119 s. 655-656, 657-658, 658-659 (fragm.). — Toż. TENŻE: Historia Zgromadzenia... T. 4 s. 300-301, 301-303, 304-304 (fragm.). — 6 listów do J. Koźmiana z 1849-1853. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 120 s. 42-44, 54-55, 56-57, 57-58, 59-61, 64 (fragm.); Toż. TENŻE: Historia Zgromadzenia... T. 4 s. 309-312, 322-323, 324-325, 325-327, 327-329, 332-333 (fragm.). — 35 listów do W: Wielogłowskiego z 1836-1859. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1835 k. 79-106, 109-110, 151-152, 163-164, 173-174, 181, 198-199, 204-205, 211-212, 216-217, 222-223, 231-232, 248-253, 260-261, 270-271, 287-288, 291-292, 300-301, 309-310, 319-321, 324-325, 339, 341, 360-361, 374-375, 381-384; sygn. k. 21-50. — 59 listów do zmartwychwstańców z 1833-1853 Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 38026-38084. — 4 listy do A. Mickiewicza z 1838-1854. Rkps Muzeum A. Mickiewi-

cza w Paryżu, sygn. 676 b. pag. i sygn. 1061 b. pag. — Do H. Ponińskiej z 1841. Rkps B. N., sygn. 2826 k. 3-4. — 4 listy do P.S. Brzezińskiego z 1844-1846. Rkps Arch. Prow. Bern. w Kr., sygn. RGP-k-87, Teka 3 k. 534-536, 539: — 2 listy do C. Działyńskiej z 1845. Rkps Bibl. PAN Kórn. sygn. 63 (7353) k. 549-552. — Do arcybiskupa lwowskiego z 1845. Tamże, k. 553-554. — 72 listy do Bohdana i Józefa Zaleskich z 1846-1858. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9213-III k. 4-148; sygn. 9232-II k. 1-44 (kopie 14 listów). — Dopisek na liście J. Łączkowskiego z 1850 do W. Wielogłowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1826 k. 214. — Do W. Wielogłowskiego z 1889. Rkps Arch. Woj. Kr., Arch. Domowe Potockich z Krzeszowic (na (Wawelu), sygn. 138 b. pag. — Listy Terleckiego są też w: Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 446 (do F. Chaborskiego); W Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 48, 1112; W Bibl. PAN Kr., sygn. 1843 k. 97; Dopiski na 3 listach K. Królikowskiego do W. Wielogłowskiego: Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1834 k. 282 283v, 288 i na liście D. Poniatowskiej do J.B. Zalêskiego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9208-II k. 27.

III.

[Wiadomości o Terleckim w Jerozolimie]. *Dz. Narod.* R. [7]: 1847/8 nr 351 s. 1408 i Biesiada Krzemieniecka. Paryż 1852 s. 3-4; KOŚMIŃSKI: Słownik lekarzów polskich. W. 1883 s. 513; Nekrologi: *Wołyń.* R. 1889 nr 19; Toż. *Volyńskija Eparchialnyje Viedomosti.* R. 1889 nr 5; *Červonaja Rus.* R. 2(9): 1889 nr 5; Dr Vladimir Terlecki. *Slavianskije Izviestia.* R. 1889 nr 1-2; KAJSIEWICZ H.: Pamiętnik o początkach Zgromadzenia... W: Pisma. T. 3 passim; MICKIEWICZ A.: Korespondencja. T. 3. W: Dzieła. T. 9 Paryż 1884 s. 233-235; T. 4 w: Dzieła T. 11 Paryż 1885 s. 199, 254, SMOLIKOWSKI P.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 2. Kr. 1892-1896 s. 50, 61, 66, 71, 151, 159, 160, 188, 193, 210, 267, 271, 280, 284, 286, 288, 291, 307, 335, 346, 349, 350, 361, 366; T. 3 s. 22, 35, 37, 38, 41, 42, 46, 47, 50, 52, 54, 143, 155, 162, 164, 165, 202, 215, 227, 229, 244, 278, 312, 318, 319, 325, 326, 327; T. 4 s. 1, 32, 34, 35, 142, 143, 152, 159, 166, 170, 236, 239, 247, 271, 257, 258, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 277, 278, 279, 280, 285-288, 290, 295, 297-301, 303-305, 309, 311-312, 315, 317-325, 327, 329-336, 338-341, 344; JANOWSKI L.: Słow. bio-bibl. Uniw. Wil. s. 467; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. Albano 1942 s. 12, 26, 33, 49, 50, 70, 99, 111, 113, 126, 128, 133-144, 154, 176, 199, 201, 213, 477, 478, 481, 482; TYROWICZ M.: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863... W. 1864 s. 693-694.

Ks. Bolesław Micewski CR

Tesznarowicz (Thesznarowic) Zachariasz († 1712), kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik.

Urodził się w Bieczu. W 1670 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej bakałaureat, a w 1672 r. mistrzostwo artium. Po studiach jął się pracy guwernerskiej. Wyruszywszy w tej roli z S. i M. Chełmskimi, zdaje się synami podstolego sandomierskiego Marcjana, do Pragi i Perugii, skorzystał z okazji i kontynuował swe studia, uzyskując ok. 1680 r. doktorat obojga praw. Następnie był w Rzymie i w Paryżu i ok. 1683 r. wrócił do kraju. Od razu wszedł do Kolegium Mniejszego krakowskiej Akademii, a równocześnie był domowym nauczycielem u starosty dobczyckiego M. Jordana. Wykonywał też zapewne notariat publiczny, skoro uzyskał tytuł protonotariusza ap. Przez pewien okres czasu (przed 1695) był profesorem w Szkole Lubrańskiego w Poznaniu. Uzyskawszy nostryfikację włoskiego dyplomu doktorskiego, dostał się na Wydział Prawa w 1695 r. Pełnił też obowiązki seniora Bursy Długosza. Był kanonikiem kolegiaty WW. Świętych i prepozytem kościoła św. Mikołaja w Krakowie, lecz nie wiemy, kiedy został księdzem. Zmarł 24 XII 1712 r.

Trzy krótkie rozprawki prawnicze napisał pro loco w Collegium Juridicum dla otrzymania nostryfikacji doktoratu i przyjęcia do Wydziału Prawa. Pozostawił skrypt wykładów prawa kanonicznego.

I.

1. Quaestio iuridica de feudis... publicae disputationi proposita. Cracoviae 1688 Typis Universitatis 4° k. nlb. 5.

2. Quaestio iuridica de praesumptionibus... Cracoviae 1692 Typis Universitatis 4° k. nlb. 3.

3. Quaestio iuridica de dominio... Cracoviae 1695 Typis Universitatis 2° k. nlb. 3.

4. Wykłady prawa kanonicznego. 1705. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2394.

II.

1. Kalendarz na rok. 1672. Kraków 1671.

2. Wesoły Himeneus na solenny akt weselny... Stanisława Słowakowica filozofii i medycyny doktora... w Mniejszym Kolegium ordynariusza i... Helżbiety Domżałówny... zaprowadzony. B. m. 1674 4° k. nlb. 6.

3. Melos gratulatorium Stanislao Słowakowicz philosophiae et medicinae doctori collegae minori in... Universitati Cracoviensi pro loco inter Medicae Facultatis doctores et professores obtinendo dedicatum... Cracoviae 1675 Typis Universitatis 2° k. 2.

4. Quaestio polemo-mathematica de mensuris ac proportionibus linearum in quovis fortalitio reperibilium ex antiquissima architecturae militari scientia desumpta. B. m. 1683 2° k. 2.

III.

BARYCZ H.: Spojrzenie w przeszłość polsko-włoską. Wr. 1965 s. 346; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 695-696. — Statuta nec non liber promotionum, s. 333, 342.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Theen (Theyn) Marian († 1791), bernardyn, dogmatyk.

Należał do Wielkopolskiej Prowincji bernardynów. W latach 1770-1779 wykładał teologię dogmatyczną na studium zakonnym w Warszawie i wykłady swe ogłosił drukiem. Uczył też j. greckiego i hebrajskiego. Od 1776-1779 r. był równocześnie definitorem. Dodatkowo głosił kazania w j. niemieckim w kościele św. Benona. W swoim klasztorze pełnił funkcje egzaminatora młodych spowiedników. W 1779 r. przeszedł na lektora na studium zakonne w Toruniu. Zmarł w 1791 r.

I.

1. Isagoge ad solidam et expeditam ex omnibus suis locis theologandi facultatem... in gratiam tyronum theologiae collecta... Varsaviae 1783 in Typogr. S.R.M. et Reipublicae in Collegio Scholarum Piarum 4° s. 445.

2. Prolegomena theologiae christianae... in gratiam S. Theologiae tyronum collecta... Varsaviae 1783 Typis Aulae Regiae 4° k. nlb. 1, s. 221.

III.

KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 490; MURAWIEC W.: Bernardyni warszawscy. Dzieje klasztoru św. Anny w Warszawie 1454-1864. Kr. 1973 s. 107. — APBern. Kr. sygn. RGP-k-70, k. 126.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Titz Wacław (1830-1914), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 7 XII 1830 r. na Śląsku. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 VIII 1852 r. Nowicjat odbył w Starej Wsi (1852-1854), filozofię studiował w Bratysławie (1855-1858), a teologię w Innsbrucku (1861-1865), gdzie 5 V 1864 przyjął święcenia kapłańskie. Po powrocie do kraju w 1866 r. wykładał filozofię w Starej Wsi, Śremie w Poznańskiem oraz w Krakowie (1866-1869) i teologię dogmatyczną i moralną w kolegium krakowskim (1869-1887, 1888-1894), w Seminarium Duchownym w Jassach w Rumunii i (1898-1899) oraz w Seminarium Duchownym w Widnawie (1899-1909). Od 1911 r. przebywał w Czechowicach, gdzie zmarł 4 IV 1914 r.

I.

1. Theologia dogmatica, 1885. Rkps Bibl. Kapucynów w Krakowie, sygn. 25.

2. Wykłady z teologii notowane przez Mariana MORAWSKIEGO w Krakowie. Rkps ATJ Kr.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 970, 1087, 1120; BARGLEWSKI M.: Papa Titz S.J. *Nasze Wiad.* T. 8: 1926-1928 s. 40-47; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 100. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae SJ ineunte anno 1853 [...ineunte anno 1914]; rkps 878 XV (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Tłubicki Wacław († 1788), bernardyn, potem reformat, teolog ascet.

Nie posiadamy informacji o dacie i miejscu urodzenia, o rodzicach oraz wykształceniu Tłubickiego. Pod koniec lat 30-tych XVIII w. wstąpił do zakonu bernardynów w Prowincji Wielkopolskiej. Jako diakon, odbywający studia teologiczne w Poznaniu, przeszedł w 1742 r. do Wielkopolskiej Prowincji reformatów. Rok zastanowienia odbył w klasztorze nowicjackim w Osiecznej.

Po wydzieleniu w 1750 r. z Prowincji Wielkopolskiej nowej Prowincji tzw. Pruskiej Tłubicki zgłosił chęć przynależności do tej ostatniej. W różnych domach tej prowincji uczył filozofii i teologii oraz prawa kanonicznego. Przez jakiś czas był też magistrem nowicjatu w Siennicy (wiadomość z 1777 r.). Przeszedł również kolejno wszystkie szczeble w zarządzie prowincji: definitora (1762-1765), kustosza czyli zastępcy prowincjała (1768-1771) i wreszcie prowincjała (1780-1783). W 1767 r. był wizytatorem gen. Wielkopolskiej Prowincji reformatów. Zmarł 25 V 1788 r. w Płocku.

I.

1. Magisterium vitae christiano-religiosae in quo victuoriose fugiens a mundo ad religionem sacram primum aspirans, post novitius, tandem novellus professus salubriter instituitur a... conscriptum anno... 1777. B. m. r. 8° s. nlb. 110. Imprimatur udzielono w Gdańsku w 1782 roku. ESTREICHER (T. 31 s. 177) nie podaje dokładnego opisu. Tu opisano na podstawie egzemplarza Bibl. Uniw. KUL, sygn. XVIII-6832.

II.

1. Polorum O.J. Regina Magna... Dei Virgo Mater Maria Ordinis Minorum S.P. Francisci protectrix et apud Deum specialissima Advocata a... adornata. B. m. r. 8° s. nlb. 48, 39-196, nlb. 10. Imprimatur udzielone w 1782 r. W skład tego dziełka oprócz wymienionego w tytule wchodzą jeszcze: „Passio D.N. Iesu Christi...", „Laudes divorum..." oraz „Regimen fratrum minorum...". ESTREICHER (T. 31 s. 177) błędnie podał wyżej wymienione tytuły rozdziałów jako osobne dziełka, a „Regimen fratrum..." pominął zupełnie. Na dowód, że stanowią one jednolitą pozycję warto zwrócić uwagę, iż paginacja jest ciągła dla wszystkich części, a zawarty w „Regimen fratrum..." spis treści jest wspólny dla całości omawianej pozycji. Wymieniany rok wydania 1775 jest rokiem napisania utworu, gdyż jak wynika z imprimatur umieszczonego w „Polorum Regina...". Władze kościelne zezwoliły na druk dopiero w 1782 r. Spostrzeżenia te poczyniono w oparciu o egzemplarz Bibl. Uniw. KUL, sygn. XVIII-6831, XVIII-6962.

2. Listy: 2 listy do klasztorów Wielkopolskiej Prowincji Reformatów w związku z wizytacją generalną z 1767 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocolla Conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 66-71. — 5 listów do podległych klasztorów z 1780-1782. Rkps tamże, Protocolla Conventus Vladislaviensis (1734-1784), s. 802-821.

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 37, 87; GAWARECKI W.H.: Opisanie kościoła z klasztorem księży reformatów w mieście Płocku. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 297; NOWOWIEJSKI A.J.: Płock. Monografia historyczna. Płock 1930 s. 536; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 420. — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Erectiones omnium almae Antonianae Provinciae Maioris Poloniae Reformatorum conventuum. (Cz. 2) s. 27-42; Liber actorum in conventu Vladislaviensi (1760-1860), s. 68, 77; Protocolla Conventus Vladislaviensis (1734-1783), s. 300, 494, 519, 653, 671, 825-826; Toż (1783-1856), s. 7, 17, 35, 62; Liber continens cathalogum in Provincia Reformatica Maioris Poloniae defunctorum (1624-1817), s. 257. Informacje z dzieł Tłubickiego.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Tłuczyński Maciej Ignacy (1606-1684), jezuita, hagiograf.

Urodził się w Wielkopolsce 15 II 1606 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1630 r. po ukończeniu jednego roku filozofii. Nowicjat odbył w Krakowie (1630-1632), tamże studiował teologię (1636-1649). Uczył w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych w Krakowie, Toruniu i w Poznaniu (1633-1636), a następnie filozofii we Lwowie (1642--1644) i w Kaliszu (1644-1647), a teologii i Pisma św. we Lwowie (1647--1648, 1653-1655), Krakowie (1649-1653), Kaliszu (1659-1662), Łucku (1663-1664), Ostrogu (1665-1666) i w Krośnie (1667-1670). Od 1671 r. przebywał w Krakowie jako spowiednik i opiekun bractwa mieszczan. Zmarł w Krakowie 25 I 1684 r.

I.

1. Palma triumfalna w nowo szczepionym Kościoła japońskiego raju, to jest żywot i śmierć trzech braci Societatis Jesu Pawła, Jana i Jakuba, Japończyków, którzy za wiarę Chrystusową koronę i palmę męczeńską na krzyżu otrzymali i od Urbana VIII w poczet św. Męczenników wpisani są R.P. 1624. Kraków [1672] u Dziedz. Krzysztofa Schedla 16° k. nlb. 5, s. 83.

2. Przekł.: K. DRUŻBICKI: Szkarłatna róża boskiego raju, to jest żywot i śmierć świątobliwej pamięci X. Wojciecha Męcińskiego S.J., który dla wiary św. katolickiej w Japonii z pospołem z czterema ojcami tegoż zakonu, okrutnie był zabity R.P. 1643 dnia 23 marca. Kraków 1672 Druk. Krzysztofa Schedla 12° s. 140. — Toż. Kraków 1699 12° k. nlb. 12 s. 119.

3. Lilia niebu i ziemi wdzięczna, to jest żywot błogosławionego Stanisława Kostki Societatis Jesu... Kraków 1673 Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 16° k. nlb. 5, s. 72.

4. Żywot świątobliwej pamięci X. Marcina Laterny Societatis Jesu, który dla wiary katolickiej od heretyków był zabity Roku Pańskiego 1598. Wespół i żywot X. Piotra Skargi Societatis Jesu... Kraków 1673 Druk. Dziedz. Krzysztofa Schedla 16° s. 70. Autorstwo niepewne, K. NIESIECKI przypisuje je Tłuczyńskiemu.

5. Światłość niebieska, to jest wizerunek cnót Tomasza Oborskiego, sufragana krakowskiego. Kraków 1685 12°. Druk. obecnie nie znany. Być może było to tłumaczenie książki S. KUKLIŃSKIEGO: Virtutes. Cracoviae 1664.

II.

1. Conclusiones ex universa philosophia... Cracoviae 1647 Offic. Typogr. Francisci Caesari 4° k. nlb. 12. Współautorstwo z C.S. MAŁOCKIM.

2. Magnus variarum indulgentiarum thesaurus ex diplomatibus Pontificum et probatis authoribus collectus, omnibus Christi fidelibus apertus... Cracoviae 1671 Typogr. Schedeliana 16° k. nlb. 1, s. 286, k. nlb. 1. — Toż w przekł. pol.: Wielki rozmaitych odpustów skarb z przywilejów papieskich i różnych doświadczonych autorów zebrany. 1662, 1671, 1677. Przekład polski nie jest znany.

3. Anielska dobroczynność, którą święci Aniołowie z woli boskiej całemu światu z wielką miłością wyrządzają... Kraków 1677 Druk. Franc. Cezarego 12° k. nlb. 7, s. 450, k. nlb. 3.

4. Raj panieński, w którym się rozkwitają śliczne zbawienne kwiaty, zielenieją się rozliczne zioła i rozkoszne drzewa, na uweselenie serca panieńskiego, to jest cnoty święte istotnie należyte do zachowania całości i czystości panieńskiej. Kraków 1682 Druk. Schedlów 12° k. nlb. 11 s. 334.

5. Przekł.: S. BOBOLA: Wieniec panieński z rozlicznych kwiatów rajskich, z Pisma św. i zdania Ojców św. schodniego i zachodniego Kościoła... uwity. Kraków 1682 Druk. Schedlów 12° s. 146 k. nlb. 9.

6. Krótka do nieba droga, jedynie nieomylna, istotnie zbawienna. B. m. r. 12° k. nlb. 28.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 76-77; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856. T. 2 s. 214; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 402-403; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 54-56; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1113; T. 4 s. 639; N[IEDZIELSKI] J.: Tłuczyński Maciej Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 163. — ARSJ., Pol. 9-19 (katalogi trzyletnie z lat 1633-1685); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1631-1683).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Tobolski (Theobolcius) Wojciech (ok. 1538-1611) jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się w miejscowości Ujazd na Śląsku ok. 1538 r. Pięcioletnie studia humanistyczne odbył w kolegium jezuickim w Wiedniu. Tu wstąpił 4 IV 1561 r. do Towarzystwa Jezusowego. W kolegium wiedeńskim słuchał przez 3 lata wykładów filozofii i tu otrzymał stopień magistra nauk wyzwolonych i filozofii. W tymże kolegium był nauczycielem św. Stanisława Kostki w klasie syntaksy rok i w klasie poetyki pół roku. Skierowany do Polski zatrudniony był w różnych kolegiach i na różnych stanowiskach. Uczył nauk humanistycznych ok. 20 lat (Pułtusk, Wilno, Braniewo i Poznań), wykładał 7 lat j. hebrajski, 3 lata teologię polemiczną, przez krótki czas matematykę i filozofię. Oprócz działalności dydaktycznej pełnił obowiązek kaznodziei. W Poznaniu głosił kazania w katedrze. W czasie często powtarzającej się zarazy, gdy inni opuszczali kolegium on obejmował kierownictwo domu („In peste saepe superior"). Tobolski odznaczał się niezwykłą wrażliwością na biedę i cierpienie bliźnich. Rzecz charakterystyczna dla pierwszego okresu działalności jezuitów w Polsce. Tobolski słuchał wykładów teologii i języka hebrajskiego w kolegium wileńskim tylko przez 7 miesięcy; uzupełniał swoją wiedzę teologiczną prywatnie w Poznaniu ponad 3 lata. Zmarł w Poznaniu 10 XII 1611 r.

I.

1. Disputatio contra Arianos. Pozycja bliżej nie zidentyfikowana, podaje o niej wiadomość F. ALEGAMBE: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 10. Być może jest to tylko tłumaczenie mowy ALFONSA de PISA o Najśw. Trójcy, dokonane przez Tobolskiego na j. polski i dołączona do Postylii Jakuba WUJKA. Zob. B. NATOŃSKI: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 128.

II.

1. Autobiografia. Rkps ARSJ, sygn. II f 5-6. Wyd. J. WARSZAWSKI w: Unicus universae Societatis Jesu Vocationum liber autobiographicus Poloniae provinciae proprius. Romae 1966 s. 7-10.

2. Liber ellegantiarum scriptus per me Stanislaum Kostka sub R.M. Alberto Theobulcio SJ. Rkps znajdował się w Bibl. Jezuitów w Kaliszu. Wiadomość w: Vita et miracula S. Stanislai Kostkae conscripta a Urbano UBALDINI. *Analecta Bollandiana.* T. 11. Bruxelles 1892 s. 430-431.

3. Listy: 10 listów do generałów zakonu z 1566-1597. Rkps w ARSJ. Germ. 140 f. 46, 134 f. 391, 401, 137 f. 339, 163 f. 131, 174 f. 62, 175-177; Pol. 80 f. 79. Fotokopie w ATJKr.

III.

ALEGAMBE F.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 10; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesu. Venezia 1730 t. 4 s. 95; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 402; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jézus. T. 7 s. 1963-1964; GUIHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 2. Paris 1899 s. 541-542; ZALĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 174, 186; T. 4. s. 118, 119, 129; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 189; KOREWA J.: Z dziejów diecezji warmińskiej w XVI w. Geneza braniewskiego Hozjanum. Przyczynek do dziejów zespolenia Warmii z Rzeczpospolitą. P. 1965 s. 79-80, 193-194; MAJKOWSKI J.: Święty Stanisław Kostka. Studium z dziedziny hagiografii psychologicznej. Rzym 1965 s. 73-74, 76, 82, 111, 119, 122, 135, 161, 165, 167, 192, 195, 207; NATOŃSKI B.: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce, 1564--1580. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa Jezusowego. T. 1. Kr. 1969 s. 439, 440, 444; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 23, 36, 103; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii* T. 2 cz. 1 s. 128.

PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 481. — Unicus universae Societatis Jesu vocationum liber autobiographicus Poloniae proprius. Cura J. WARSZAWSKI editus. Romae 1966 s. 7-10, 248-249. — ARSJ: Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1611); Pol 6 (katalogi roczne z lat 1590-1611); Bibl. Czart., rkps 1266 (biogram).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Tolgsdorf (Folgsdorf) Erdmann (1550-1620), kanonik warmiński, potem jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się w Warmii w 1550 r. Nauki humanistyczne z retoryką włącznie ukończył w kolegium jezuitów w Braniewie. Następnie 4 lata poświęcił na studium teologii moralnej i teologii polemicznej prawdopodobnie w seminarium diecezjalnym w Braniewie. Wyświęcony na kapłana przez bpa warmińskiego Marcina Kromera został przez niego wysłany do miasteczka Wolmar w pobliżu Wenden. Tu pełnił gorliwie obowiązki proboszcza ok. 10 lat. Tu też został obdarzony kanonią warmińską. Po odzyskaniu przez Stefana Batorego Inflant (1582) został skierowany do Rygi, by nieść pomoc katolikom. 25 III 1591 r. wstąpił do Towarzystwa Jezusowego (nie w 1581, jak twierdzi Rostowski, s. 259; Brown, s. 404; Załęski, t. 1 s. 772, a za nimi inni). Po nowicjacie w Krakowie powrócił do Rygi i tu pracował jako kaznodzieja łotewski aż do 1618 r. Przez wiele lat bp wendeński Otto Schenking posługiwał się nim jako kanodzieją w czasie wizytacji swojej diecezji. Ostatnie lata (1618-1620) spędził na placówce jezuickiej w Wenden. Zmarł 4 X 1620 r. w Wenden. Współcześni nadali Tolgsdorfowi miano „ojca i apostoła Inflant".

I.

1. Catechismus catholicorum... Vilnae 1585 Daniel Łęczycki 16° k. nlb. 36. (Jest to przeróbka katechizmu Piotra KANIZEGO w j. łotewskim). — Toż wyd. E. WOLTER metodą fotograficzną: K'istorii piervopiečatnych knig, latyškij katiechizis 1585 goda pieriezdannyj Wolterom. Pietrograd 1915 8° k. nlb. 2, s. 47, 70. *Sbornik Otdielenija Russkogo Jazyka i Slowiesnosti Impieratorskoj Akadiemii Nauk.* T. 94 nr 2.

2. Historische Erzechlung von dem Jungkfraukloster S. Benedictordens zu Riga, wie wunderbarlich dasselbig von der Zeit an, als sich die Lutherische Ketzerey erhebt, so lang erhalten, biss es den Patribus der Societet Jesu eyn geantwortet und übergeben worden aus dem latein. Exemplar... verteuscht durch Conradum Vetterum der Soc. Jesu... Ingolstadt 1614 E. Angermeyerin 4° s. 35. — Toż po łac.: *Historia monasterii virginum* conservati usque dum patribus Societatis Jesu traderetur. Ingolstadii 1615 4°.

II.

1. Nomenclator (słownik łotewski) oraz Hymni et antiphonae (śpiewnik łotewski) nie są dziś znane.

2. Listy: 2 listy do Marcina Kromera z 1582-1583. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1619 k. 245, 413.

III.

ALEGAMBE F.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 105-106; TANNER M.: Societatis Jesu apostolorum imitatrix sive gesta praeclara et virtutes eorum, qui in Societate Jesu in procuranda salute animarum... speciali zelo desudarunt. Pragae 1694 s. 529-530 (tu też miedzioryt J.C. Hafnera z podobizną Tolgsdorfa); PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesu. T. 4. Venezia 1730 s. 23-24; Gadebuschs Livländische Bibliothek. T. 3. Riga 1777 s. 248-249; HUPELS A.W.: Neue Nordische Miscellaneen. T. 11/12. Riga 1797 s. 483-484; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 266; RECKE J.F., NAPIERSKY K.E.: Allgemeines Schriftsteller und Gelehrten Lexikon der Provinzen Livland, Estland und Kurland. T. 4. Mitau 1832 s. 380-381, 430; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 404; EICHHORN A.: Der ermländische Bischof Martin Kromer. Braunsberg 1868 s. 432-433; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 239, 259; MORAWSKI K.: Andrzej Pa-

trycy Nidecki, jego życie i dzieła. Kr. 1892 s. 341; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 83; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 772; Tolgsdorf Erdmann. W: *Enc. kośc.* T. 28 s. 550; N[IEDZIELSKI] J.: Tolgsdorf Erdmann. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 177; ABRAMOWICZ L.: Cztery wieki drukarstwa w Wilnie. Wil. 1925 s. 26, 35-37; ŚWIERKOWSKI K.: Wilno kolebką drukarstwa łotewskiego. Wil. 1932 s. 9-23; TYSZKOWSKI K.: Polska polityka kościelna w Inflantach, 1581-1621. Gdynia 1939 s. 16, 29; KLEIJNTJENS J.: Fontes historiae Latviae Societatis Jesu. T. 1-2 Riga 1940-1943 passim; TAZBIR J.: Propaganda kontrreformacji wśród chłopów inflanckich 1582-1621. *Kwart. Hist.* R. 65: 1958 nr 3 s. 729, 733, 737; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 290. — ARSJ.: Lit. 6 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1619); Lit. 6 (katalogi roczne z lat 1604-1620); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1602); ATJKr.: rkps 1536 s. 842-843 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Tołoczko Józef (1715-1775), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, tłumacz.

Urodził się 27 X 1716 r. na Białorusi („Ruthenus"). Po ukończeniu retoryki wstąpił 22 VII 1732 r. do Towarzystwa Jezusowego. W zakonie przeszedł zwyczajne pełne studia jezuickie — rok przerabiał retorykę w Słucku pod wybitnym profesorem Karolem Koryckim, który w dużej mierze przyczynił się do odrodzenia szkół jezuickich na Litwie, 3 lata studiował filozofię (logikę w Połocku, fizykę i metafizykę w Nieświeżu — od 1736-1739), 4 lata teologię 2 lata w Akademii Wileńskiej i 2 lata w Kolegium Warszawskim — od 1742 do 1746. Po rocznym pobycie w Nieświeżu, który poświęcił na studium prawa zakonnego i pogłębienie życia duchowego (trzecia probacja) Tołoczko przeszedł do pracy szkolnej. Uczył retoryki (Słuck, Słonim), następnie wykładał filozofię (Witebsk, Połock). W latach 1760-1770 prowadził wykłady teologii scholastycznej i polemicznej w Braniewie, Grodnie i Akademii Wileńskiej. Oprócz profesury Tołoczko przez kilka lat pełnił obowiązki dyrektora szkoły oraz dziekana Wydziału Teologicznego w Akademii Wileńskiej (1768-70). Kasata zakonu (1773) zastała go na stanowisku dziekana Wydziału Prawa kościelnego. Tołoczko promowany był na doktora teologii i doktora prawa kościelnego w Akademii Wileńskiej. Zmarł w 1775 r.

I.

1. Przekł.: M. BEKAN: Kontrowersje z Kalwinem i uczniami jego o sprawiedliwości dobrych uczynków, o pomocach łaski Chrystusowej. Wilno 1769-1770 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° t. 1 s. 525, k. nlb. 17, t. 2 k. nlb. 5, s. 217, t. 3 k. nlb. 9, s. 351, t. 4 k. nlb. 4, s 239, k. nlb. 4.

2. Tractatus theologicus... In Collegio Vilnensi SJ, 1767-1768. ATJKr., sygn. 1563.

III.

KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4 Wil. 1841 s. 308; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 404; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 84-85; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 351; Tołoczko Józef. W: *Enc. kośc.* T. 28 s. 553; Tołoczko Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 178; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 324; JUCEVIČIUS L.: Mokyti Zemaičiai. Vilnius 1975 s. 167, 245. — ARSJ.: Lit. 25-32 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Lit. 58-59 (katalogi roczne z lat 1733-1773); ATJKr.: rkps 526 s. 3 (podana data śmierci 1775).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Tomasz ze Zbrudzewa (Tomasz Łysy) (ok. 1500-1567), benedyktyn, tłumacz Biblii, autor kazań.

Pochodził ze Zbrudzewa k. Śremu, zapewne ze stanu plebejskiego. Nie wiadomo, gdzie spędził młodość i gdzie studiował, posiadał jed-

nak głębszą wiedzę teologiczną, o czym świadczą jego dzieła. W wieku dojrzałym, może jako kapłan świecki, wstąpił do zakonu benedyktynów w Lubiniu Wielkopolskim, składając śluby zakonne w 1536 r. W dwa lata później został przeorem klasztoru lubińskiego i godność tę piastował nieprzerwanie do zgonu (1538-1567). W konwencie lubińskim pełnił także funkcje bibliotekarza tamtejszej bogatej biblioteki, którą wydatnie powiększył oraz prowadził kronikę klasztorną. Rozwinął znaczną działalność pisarską, podpisując się w swych dziełach: Tomasz łysy mnich.

Dochowane jego rękopisy to głównie liczne zbiory kazań, pisanych w latach 1536-1560, po łacinie, ale z polskimi glosami, a także przekłady kilku ksiąg Pisma św., dokonane w latach 1548-1555. Owocem wysiłków Tomasza jako tłumacza jest łacińsko-polski mamotrekt, obejmujący ok. 500 stron wypisów, słówek i zwrotów do pierwszych 3 ksiąg Pentateuchu, przekład perykop lekcyjnych na okres W. Postu oraz najbardziej dojrzałe jego dzieło, przygotowane do druku: przekład Apokalipsy św. Jana, ukończony w 1555 r. Jego przekład Apokalipsy wyprzedził wydanie Nowego Testamentu Scharffenbergera (1556), Biblię Leopolity (1561) i przekład Apokalipsy M. Reja (1565). Tłumaczenie to jest również ciekawym zabytkiem językowym mowy wielkopolskiej.

Pod koniec życia otrzymał Tomasz benedyktyńskie probostwo w Dalewie, przeznaczone dla zasłużonych zakonników. Zmarł 23 IV 1567 r., jak podają zgodnie lubińskie nekrologi.

I.

1. Przekład polski Apokalipsy św. Jana. Wyd. I. KWILECKA: Apokalipsa św. Jana w przekładzie Tomasza ze Zbrudzewa. Wr. 1976 s. 63-150.

2. Brulion przekładu pierwszych trzech ksiąg Pisma św. Starego Testamentu. tzw. Mamotrekt gnieźnieński. Wyd. I. KWILECKA: Brulion przekładu pierwszych trzech ksiąg Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa, czyli tzw. Mamotrekt gnieźnieński. Wr. 1971 s. 71-268.

3. Przekład polski perykop wielkopostnych. Wyd. I. KWILECKA: Perykopy wielkopostne w przekładzie Tomasza Łysego ze Zbrudzewa. Wr. 1967 s. 56-155.

4. Brulion prac wstępnych do tłumaczenia Biblii oraz inne notaty. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms A 2.

5. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 26, ff. 1312.

6. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 27, ff. 1258.

7. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 28, ff. 1158.

8. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 29, ff. 946.

9. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms. 30, ff. 1192.

10. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 31, ff. 1074.

11. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 32, ff. 826.

12. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 33, ff. 960.

13. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 34, ff. 940.

14. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms. 35, ff. 924.

15. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 36, ff. 784.

16. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 37, ff. 682.

17. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 38, ff. 602.

18. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 39, ff. 240v.

19. Sermones. Rkps. Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. Ms 40, ff. 391.

20. Sermones. Rkps Bibl. Miejskiej im. E. Raczyńskiego w Poznaniu, sygn. 334.

III.

TRZCIŃSKI T., LISIECKI A.: Krótkie wiadomości z bibliotek gnieźnieńskich. II. Katalog rękopisów Biblioteki Seminaryjnej w Gnieźnie aż do w. XVI włącznie. *Prz. Kośc.* T. 6: 1904 s. 282-299. — Toż w osob. P. 1904 s. 18-35; ŁOŚ J.: Początki piśmiennictwa polskiego. Lw. 1922 s. 122-123; OSTROWSKI J.: Biblioteka klasztoru benedyktynów w Lubiniu. W: *Biblioteki wielkopolskie i pomorskie.* P. 1929 s. 6-7; ROSPOND S.: Zabytki języka polskiego na Śląsku. Wr. 1948 s. 90 (wiadomości bałamutne); KWILECKA I.: Nie-

znany pisarz wielkopolski Tomasz Łysy ze Zbrudzewa. W: *Munera Poznaniensia. Księga pamiątkowa Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu...* P. 1965 s. 207-233; TAŻ: Uwagi o warsztacie pisarskim Tomasza ze Zbrudzewa. *Slavia Occidentalis.* T. 26: 1967 s. 79-106; TAŻ: Perykopy wielkopostne w przekładzie Tomasza ze Zbrudzewa. Wr. 1967 s. 5-51; TAŻ: Brulion przekładu pierwszych trzech ksiąg Biblii pióra Tomasza ze Zbrudzewa, czyli tzw. Mamotrekt gnieźnieński. Wr. 1971 s. 5--68; TAŻ: Apokalipsa św. Jana w przekładzie Tomasza ze Zbrudzewa. Wr. 1976 s. 5-60; — Liber mortuorum Monasterii Lubinensis Ordinis Sancti Benedicti. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 5: 1888 s. 621.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Tomaszewski Augustyn (1759-1814), bazylianin, polemista, tłumacz.

Urodził się w 1759 r. w woj. witebskim w rodzinie szlacheckiej z ojca Tymoteusza i matki Heleny. Kształcił się w Witebsku i Połocku u jezuitów, studiując literaturę, filozofię, języki i matematykę. Wstąpił do bazylianów i odbył nowicjat w Żyrowicach. Profesję złożył 10 III 1776 r. w klasztorze byteńskim, mając 16 lat. Wyższe studia zdobył w Rzymie i ukończył je stopniem doktora teologii. W 1792 r. został powołany do Szkoły Głównej Litewskiej na profesora teologii i Pisma św. i na tym stanowisku pozostawał do 1796 r. Mianowany profesorem publicznym teologii dogmatycznej i Pisma św. pełnił te funkcje przez cały czas rektoratu Poczobuta, natomiast za rektoratu Stroynowskiego został bibliotekarzem biblioteki uniwersyteckiej. Na katedrę teologii dogmatycznej powrócił już na przekształcony wtedy Uniwersytet Cesarski w 1803 r., wykładając przy tym historię Kościoła. Związany był także z Seminarium Głównym, gdzie od 1808 r. był członkiem rady tegoż zakładu.

Ogólnie się stwierdza, że Tomaszewski był gruntownie przygotowany do pracy na uczelni i dobrze się zasłużył, szkoląc tamtejszych teologów, wolnych od wpływów gallikanizmu i febronianizmu. Oddany też był całkowicie Uniwersytetowi, zwłaszcza zaś Wydziałowi Teologicznemu. Tomaszewski to także wybitny kaznodzieja. Jego przepisy dla kaznodziejów, przetłumaczone z j. francuskiego, kształtowały przez długie lata mówców kościelnych na Białej Rusi. Z historii Kościoła nic nie wydał, natomiast jego wydrukowane rozprawy mają charakter polemiczny. Niektórzy badacze (Worotyński) mają mu za złe rzekomą nikłą twórczość pisarską. Trzeba jednak pamiętać o jego ogromnej pracy dydaktycznej, jaka go całkowicie pochłaniała aż do śmierci, która nastąpiła 17 I 1814 r.

I.

1. Przekł.: COIMAING, AVILLA: O świątobliwości i obowiązkach kapłanów. Ks. 1-3. Wilno 1782. Druk. Bazylianów 8°. Druk znany tylko z zapisu ESTREICHERA.

2. Dysertacja o skutkach i korzyściach objawionej od Boga ludziom nauki napisana przez... i na publicznym... posiedzeniu czytana. Wilno 1795 Druk. Bazylianów 8° s. 32.

3. Przekł.: J. GAICHIÉS: Przepisy dla kaznodziejów napisane po francusku przez... na polski język przetłumaczone przez... Wilno 1799 Druk. Akademicka 8° s. nlb. 5, 270.

4. Rozprawa o niedostateczności filozofii pogan przed przyjściem Chrystusa Pana przeciw Filaretowi... Wil. 1808 Druk. Bazylianów 8° s. 41. — Toż w przekł. franc.: De l'insuffisance de la philosophie paienne avant la venue de J.C. contre Fréret... traduit du polonais par M. l'abbé HARMAND. Połock 1808 8° s. nlb. 4, 70.

II.

1. Kazanie w dzień św. Kazimierza... miane w kościele pod tytułem tegoż świętego w Wilnie w r. 1795... Wilno 1795 Druk. Bazylianów 8° s. 6.

2. Kazanie o odpustach... na uroczys-

tość zwaną Porcjuncula czyli Panny Marii Anielskiej w kościele XX. Bernardynów w Wilnie roku 1795. Wilno 1795 Druk. Bazylianów 4° s. 50.

3. Kazanie na uroczystość Przenajświętszej Trójcy... w Wilnie r. 1795 w kościele św. Trójcy... Wilno 1795 Druk. Bazylianów 8°.

4. Kazanie... w dzień pogrzebu śp... Marianny ze Skorków Olszewskiej skarbnikowej orszańskiej w Wilnie 14 XII 1797 r. Wilno 1797 Druk. Bazylianów 8° s. nlb. 1, s. 27.

5. Kazanie... w dzień pogrzebu śp. Ludwika Skumina Tyszkiewicza... dnia 23 czerwca roku 1808. Wil. 1808 Druk. Bazylianów 4° s. 22.

6. Kazanie... na uroczystość św. Jana Kantego... Wil. 1808 Druk. Bazylianów 4° s. 22, s. nlb. 1.

7. Kazanie... w kościele akademickim św. Jana, przy obchodzie żałobnego nabożeństwa za duszę śp... księdza Marcina Odlanickiego Poczobuta, doktora filozofii i teologii, prałata i dziekana smoleńskiego... 26 lutego 1810 roku. Wil. 1810 Józef Zawadzki 8° s. 26.

8. Kazanie... w dzień pogrzebu Eleonory z Olszewskich Wołłowiczowej Ogińskiej... Wil. 1809 4°.

III.

BALIŃSKI M.: Dawna Akademia Wileńska... Petersburg 1862 s. 365, 409; Tomaszewski Augustyn. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 25 s. 351; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 307, 352; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 545, 594-597, 609-611; Tomaszewski Augustyn. W: *Enc. kośc.* T. 28 s. 590-591; N[IEDZIELSKI] J.: Tomaszewski Augustyn. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 194; WOROTYŃSKI W.: Seminarium Główne w Wilnie. Powstanie i pierwszy okres dziejów (1803-1816). Wil. 1935 s. 160-190; JANOWSKI L.: Słow. bio-bibl. Uniw. Wil., s. 467; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 135; RECHOWICZ M.: Nauczanie historii Kościoła. Okres do roku 1814. Tamże, s. 347-349; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 81, 117.

Ks. Kazimierz Gabryel
Ks. Jan Wysocki

Tomicki Aleksy (1815-1876), proboszcz w Ładyżynie, autor pamiętnika.

Pochodził z Droszewa k. Ostrowa Wielkop. i w młodości był agronomem. W starszym już wieku wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach i w 1854 r. przyjął święcenia kapłańskie. Został wikariuszem w Będzinie. Hr. Róża Sobańska zaprosiła go do obsługi wybudowanego przez siebie kościoła w Ładyżynie na Podolu. Po kilku latach pracy został w 1863 r. aresztowany i skazany na zesłanie do Warnawina. Na skutek zabiegów Sobańskich i innych osób wpływowych zwolniono go w 1868 r. z zesłania, lecz równocześnie wydalono z granic Imperium Rosyjskiego. Odbywszy dziękczynną pielgrzymkę do Ziemi Świętej i do Rzymu, osiadł w Krakowie w 1869 r., gdzie otrzymał posadę wikariusza u św. Floriana, a po pół roku penitencjarza w kościele Mariackim. Odznaczał się niezwykłym miłosierdziem wobec ubogich. Chory na gruźlicę udał się w 1876 r. na kurację do uzdrowiska Gleichenberg w Styrii, a w drodze powrotnej odwiedził swego dawnego chlebodawcę Rejskyego w Wilimowie w Czechach. Tam też zmarł 10 IX 1876 r.

Tomicki pozostawił cenne dla poznania warunków pracy duszpasterskiej na Ukrainie wspomnienia, których część ogłosił ks. E. Podolski oraz duży zbiór listów, pisanych z wygnania.

I.

1. Ksiądz na parafii pod rządem rosyjskim. [Wyd. E. PODOLSKI]. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 10 s. 221-228, 289-298, 404-412, 493-498, 539-543, 700-710.

2. Ksiądz katolicki w... moskiewskiej. [Wyd. E. PODOLSKI]. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 11 s. 27-31, 93-97, 165-170.

II.

1. Sobańscy. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 10 s. 499-503, 634-638.

2. Listy: Ok. 500 listów, pisanych w latach 1864-1870 do różnych osób. Rkpsy w Arch. SS. Magdalenek w Warszawie, 4 teczki (t. 4 zawiera 161 listów pisanych do Tomickiego). Fragmenty 122 listów (40 do Klary Sierocińskiej i 82 do Róży Sobańskiej), pisanych z wygnania, ogłosił P. KUBICKI w: Bojownicy kapłani. Cz. 3 t. 4 s. 138-189.

III.

Śp. ks. Aleksy Tomicki. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 13 s. 317-318; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 3 t. 4 s. 136-137.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Tomicki Tomasz (XVII w.), dominikanin, tłumacz.

Posiadał stopień bakałarza „głównych nauk" i był wykładowcą w którymś ze studiów dominikańskich. Przełożył na j. polski żywot św. Róży z Limy, pióra Leonarda Hansena.

I.

1. Przekł.: L. HANSEN: Roza Indyjska albo przedziwny Żywot i cuda B. Róży Indiańskiej trzeciego habitu S. Dominika przez... ojca Leonarda HANSENA językiem łacińskim do druku podana, na polskie przełożona przez... W Krakowie 1666 w Druk. Dziedziców i Sukcesorów Łukasza Kupisza 4° k. 4, s. 276. — Toż. W Krakowie 1677 w Druk. Akademickiej 4° k. 4, s. 275, k. nlb. 8.

III.

BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej... T. 2. W. 1814 s. 562; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 267.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Topiński Kasper (XVII/XVIII w.), kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Od początku XVIII w. był profesorem prawa w Akademii Krakowskiej. Miał doktorat z filozofii i obojga praw. Z godności kościelnych posiadał kanonię kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. Mamy drukowane jego tezy z prawa kanonicznego oparte o metodę scholastyczną.

I.

1. Quaestio iuridica de testamentis... per... in lectorio iuridico publicae disputationi proposita. Cracoviae 1709 Typis Francisci Cezary 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio iuridica de locatione et conductione ex c. propter sterilitatem de locato et conducto et ex 1. circa locationes c. eod. tit... per... publicae disputationi... proposita. Cracoviae 1720 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 3.

II.

1. Aeternus virtutum et meritorum splendor... olim... Christophori Sowiński... Theol. doctoris et professoris... dum ei iusta funebria in ecclesia collegiata s. Annae magno... dolore persolverentur... a... demonstratus. Cracoviae 1699 Typis Universitatis 2° k. 4.

2. Quaestio phisica de natura et influentia coelorum ex libris de coelo desumpta... a... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1701 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

III.

ŻELEŃSKA CHETKOWSKA A.: Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. W. *Historia Archiwum Jagiellońskiego.* Kr. 1965 s. 61.

Ks. Jan Wysocki

Topolski Leon, krypt.: Ks. L.T., (1816-1863); kanonik kapituły warszawskiej, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, autor prac z zakresu kultury chrześcijańskiej.

Urodził się 21 II 1816 r. w Radziejowie. Po szkole elementarnej w mieście rodzinnym uczył się do 1831 r. u pijarów w Warszawie. W 1832 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie, a po 2 latach został wysłany na studia do Seminarium Głównego w Warszawie. Ukończył je w 1838 r. już w Akademii Duchownej ze stopniem kandydata teologii. W tymże roku przyjął święcenia kapłańskie, lecz nie jako ksiądz lubelskiej, ale warszawskiej archidiecezji. Mimo to objął posadę regensa

kancelarii lubelskiego bpa Józefa Dzięcielskiego, rezydującego w Kumowie. Po śmierci Dzięcielskiego w 1839 r. wrócił do Warszawy, gdzie został nauczycielem religii w gimnazjum oraz wikariuszem parafii św. Aleksandra, a potem św. Andrzeja. Otrzymał też hon. kanonikat płocki.

Po odejściu z Akademii Duchownej ks. F. Lüdicke powołano w 1851 r. ks. Topolskiego na katedrę prawa kanonicznego. Niebawem wszedł do kapituły archikatedralnej oraz jako surogat do konsystorza. Otrzymał też probostwo w Piątku. Między r. 1851-1860 uzyskał doktorat teologii, nie udało się wszakże ustalić, w jakiej uczelni. Słabego zdrowia niedbale wykonywał swe obowiązki profesorskie, często opuszczał wykłady, a gdy je prowadził, mówił zbyt cicho. Zastępowali go przez dłuższe okresy: ks. Fr. Szydoczyński, ks. Sz. Łasicki i ks. M. Nowodworski. Posiadał order św. Stanisława 2 kl. W 1860 r. zrezygnował z katedry.

W 1862 r. rząd przedstawił Rzymowi kandydaturę ks. Topolskiego na biskupa płockiego. Arcybp. Z. Sz. Feliński, który nie miał doń zaufania, zaczął przeciwdziałać temu, godził się co najwyżej na powołanie go na płockiego sufragana. Problem się sam rozwiązał, gdyż Topolski 7 I 1863 r. zmarł.

I.

1. Kilka słów o wpływie chrystianizmu na cywilizację ludów od ery chrześcijańskiej do XVI wieku. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 55-72.

2. Biblia uważana pod względem religijnym, obyczajowym, historycznym i naukowym. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t 2. s. 340-361, 558-568; T. 3 s. 54-64, 309-317; R. 3: 1843 t. 4 s. 28-43, 241-250, 401-412.

3. Wspomnienie o życiu śp. Dzięcielskiego biskupa Diecezji Lubelskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]; 1842 t. 3 s. 278-290.

4. Wiadomości o życiu śp. księdza Wojciecha hrabi Ossolińskiego rektora Akademii Duchownej... *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 556-568.

5. Rzym pogański i Rzym chrześcijański czyli katakumby. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 413-435; R. [4]: 1844 t. 6 s. 16-36, 162-179, 446-468, 535-545.

6. Słowo uczucia o modlitwie. *Pielgrzym.* R. 1844 t. 3 s. 339-348.

7. Przekł.: Filozofia i chrześcijaństwo. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11 1851 t. 20 s. 62-74.

II.

1. Przekł.: Kazanie na święto apostołów Piotra i Pawła miane w Rzymie przez ks. MAZARELLEGO teologa ś. Penitencjarii. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 569-592.

2. Przekł.: Kazanie na święto Przemienienia Pańskiego o wielkości Jezusa Chrystusa przez księdza BOISÈRE. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 174-197.

3. Kazanie o pysze. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 362-374.

4. Przekł.: Kazanie księdza MACCARTHY o wieczności kary. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 454-474.

5. Przekł.: Kazanie skrócone księdza BOURDALOU na dzień przyjścia Ducha Świętego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 68-79.

6. Przekł.: Homilia [ks. THIÉBAUT'A] o usposobieniu do Komunii ś. wielkanocnej. *Pam. Rel.-Mor.* [R. 3]: 1843 t. 4 s. 360-389.

7. Przekł.: Homilia [ks. THIÉBAUT'A] z lekcji na dzień Wniebowstąpienia Pańskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 486-509.

8. Przekł.: Kazanie [WANSIDLA] na niedzielę świąteczną o skutkach przyjścia Ducha Świętego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 565-577.

9. Religia uważana jako wielka szkoła ludzkości. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 237-251.

III.

Topolski Leon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 131-132; To samo w: PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 240-241; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 153, 202, 209, 213, 221, 248-250. — SZYDOCZYŃSKI F.: Zdanie sprawy o stanie... Akademii Duchownej... 1852 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 23 s. 182; Spis książek do inwentarza po śp. xiędzu [Leonie Topolskim] kanoniku metrop. warsz. prof. Akademii Duchownej... W. 1863 s. 1-38; Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1842, 1852, 1855, 1860.

Ryszard Żmuda

Tori Józef Maria (2 poł. XVIII w.), teatyn, kanonista.

Był narodowości włoskiej i wywodził się z rodziny mediolańskiej. Do Polski przybył w latach 40-tych XVIII w. i został profesorem w Kollegium Teatynów we Lwowie. Wykładał tutaj prawo i historię Kościoła. W 1750 r. przeniósł się do Warszawy i w szlacheckim konwikcie teatynów wykładał humaniora, przy tym wszedł w intelektualne życie stolicy. Stąd też pozostawał w bliskich stosunkach z bpem Załuskim i wziął czynny udział w pracach tzw. „Akademii Mariańskiej" i miał mowę na jej inauguracji. Miał poparcie bpa warmińskiego A.S. Grabowskiego i wojewody krakowskiego S. Poniatowskiego. Utrzymywał też bliskie stosunki z pijarami, zwłaszcza z Antonim Wiśniewskim. W jego obronie wystąpił w znanej słynnej dyspucie z dominikanami w 1752 r. Był gorącym zwolennikiem filozofii recentiorum i ją propagował. Ogólnie uważano go także za świetnego dialektyka; był niezrównanym przeciwnikiem w ówczesnych dysputach. Koniec pobytu Toriego w Polsce nie był dla niego łaskawy. Z racji swoich przekonań filozoficznych był niejednokrotnie oskarżany przez tradycjonalistów. Skłócony był także z wybitnym współbratem w zakonie, teatynem A.M. Portalupim. Stąd też w 1755 r. rozpoczął zabiegi u S. Konarskiego o możliwość wyjazdu z Polski. Zabiegi te zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem i wkrótce po tym Tori wyjechał do Italii.

Z dziedziny teologii znamy jego studium złożone ze 120 propozycji pt. „Propositiones historico-theologico-canonicae", które ukazało się we Lwowie w 1750 r.

I.

1. Illustrissimo... Leoni in Szeptyce Szeptycki episcopo Leopoliensi se suasque historico-theologico-canonicas Propositiones quas iuxta ordinem quinque Gregorianae collectiones librorum exibent propugnandas DD. alumni Coll. Pontif. Leopoliensis clericorum Regul. Theatinorum... auditores. Leopoli 1750 Typis Confraternitatis SS. Trinitatis 2° k. 3, s. 109.

II.

1. De Sacratissimae Virginis Mariae laudibus oratio. Varsaviae 1746 Typis Coll. Schol. Piarum 4° k. 8.

2. De Divi-Proto-Martyris Stephani laudibus oratio pro solenni... apud clericos regulares positae accademiae... Varsaviae 1746 Typis Coll. Schol. Piarum 4° k. nlb. 19.

III.

SMOLEŃSKI W.: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. Studia historyczne. Wyd. 3. W. 1949 s. 27-28 i 37; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Wr. — W. 1957 s. 25-26; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 700.

Ks. Jan Wysocki

Toryani Jan Kanty (1733-1785), członek kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej, kształcił się w Rzymie, gdzie też otrzymał doktorat obojga praw. W latach 1762-1763 spotykamy go w Poznaniu na stanowisku prof. poetyki, francuskiego, a także prefekta Drukarni Akademickiej. W 1764 r. był dyrektorem kolonii akademickiej w Tarnowie, a od 1765 r. był profesorem prawa polskiego i kanonicznego w Akademii Krakowskiej. Posuwał się też w godnościach i funkcjach kościelnych. Tak w 1764 r. był kanonikiem kolegiaty w Tarnowie i assesorem w tamtejszym konsystorzu. W 1768 r. widzimy go w gronie kanoników kolegiaty WW. Świętych w Krakowie i tamże w 1778 r. na prałaturze kustosza. Sprawował też funkcje notariusza pu-

blicznego i miał parafię w Liszkach. Toryani to wybitny mówca swojego okresu, stąd też sprawował urząd kaznodziei przy katedrze krakowskiej. Przede wszystkim jednak zasłużył się na polu kanonistyki. Jego drukowane prace świadczą o dobrej znajomości historii prawa krajowego i kanonicznego. Wykład zagadnień jest w nich systematyczny, logiczny i jasny.

Przyjętym zwyczajem w Akademii profesorowie obok wykładów przeprowadzali raz w tygodniu ze studentami ćwiczenia w formie dysput. Wybrana teza e corpore Juris przez studenta była zbijana, natomiast inny student jej bronił i uzasadniał. Rola profesora polegała na korygowaniu dyskusji, objaśnianiu i podsumowaniu odpowiednich autorów. Zwykle też profesorowie takie tezy, już przez siebie dopracowane, wydawali drukiem. To była ich twórczość naukowa. Toryani w swojej pracy: „Decisiones canonicae de qualitatibus promovendorum ad beneficia ecclesiastica" z 1781 r. wyłożył na ostatnich kartach metodę przeprowadzania takich ćwiczeń. W czasie reformy Akademii Krakowskiej przez H. Kołłątaja Toryani był sekretarzem jego wizytacji i współdziałał w reformie uczelni. Zakończył życie w 1783 r.

I.

1. Dux scientiarum supremus in erudito sapientiae campo de hostibus Ecclesiae sine caede triumphans D. Thomas de Aquino Angelicus et Ecclesiae doctor resonante annuae suae festivitatis classico in per... cum debito cultu praesentatus. Poznaniae 1761 Typis Academicis 2° k. nlb. 21.

2. Quaestio iuridica de notariis publicis... per... ad disputandum proposita. Cracoviae 1768 Typis Seminarii Episc. Acad. 4° k. nlb. 18.

3. Decisiones canonicae de qualitate ordinandorum ex libro I Decretalium Gregorii IX desumptae... per... ad disputandum propositae. Cracoviae 1775 Typis Universitatis 8° k. nlb. 65.

4. Decisiones iuridicae de advocatis seu procuratoribus causarum ex libro II Decretalium Gregorii IX titulo I desumptae in... per... ad disputandum propositae. Cracoviae 1777 Typis Univer. 8° k. nlb. 45.

5. Dissertatio ex processu Utriusque Iuris... per... publice ad disputandum exposita. Cracoviae 1780 Typis Universitatis 8° k. nlb. 31.

6. Decissiones canonicae de qualitatibus ad beneficia eclesiastica ex libro I Decretalium Gregorii IX titulo XIV desumptae... in... per... publice ad disputandum propositae. Cracoviae 1781 Typis Universitatis 8° k. nlb. 44.

7. Decisiones canonicae de privilegio fori clericorum ex libro II Decretalium Gregorii IX titulo II desumptae in... per... publice ad disputandum propositae. Cracoviae 1782 Typis Universitatis 8° k. nlb. 28.

II.

1. Vocatio ex minori terrestri ad majus nempe collegium illustris olim... Nicolai Gramalski in... Universitate Cracoviensi Phil. doctoris, in Academia Posnaniensi s. Theol. professoris... Seminarii Diocesano-Academici praefecti... post emensum vitae cursum die 18 Aprilis consummatum, facta... per... Posnaniae 1760 Typis Academicis 2° k. nlb. 8.

2. Wydatność Trójcy Przenajświętszej w Marii kazaniem przy dorocznym wprowadzeniu do kolegiaty szamotulskiej obrazu M. Najświętszej..., pokazane... przez... w Poznaniu 1762 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 15.

3. Privilegia immortalitatis litter. sub tempus renovationis studiorum et promotionis scholasticae in Academia Posnaniensi absolutae, stylo panegyrico a... deductae... Posnaniae 1762 Typis. Academicis 2° k. nlb. 13.

4. Pożegnanie zagrobowe imieniem śp. Aleksandra Drachowskiego... na pogrzebnym jego akcie w kościele par. swarzęckim przez... Poznań 1762 Druk. Akademicka 2° k. 8.

5. Quaestio logica de qualitate ex lib. 5 Metaph. cap. 14 et 18 lib. de generat. cap. 4 desumpta... ad disputandum proposita. Cracoviae 1764 Typis Seminarii Episc. Acad. 2° k. 2.

6. Laudatio iurisprudentiae ex utilitatibus ab illa provenientibus circa primum ad cathedram iuridicam ingressum per... brevi sermone deducta. B. m. 1765 4° k. nlb. 13.

7. Kazanie na pogrzebie... Jana z Żmigroda Stadnickiego, obojga praw doktora, dziekana katedralnego krakowskiego...

przez... Kraków 1767 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 30.

8. Kazanie o św. Apostołach Piotrze i Pawle w kościele tynieckim przez... Kraków 1775 8°. Druk znany tylko z ESTREICHERA Bibliografii.

9. Kazanie przy nowopoświęceniu kościoła farnego w Tyńcu przez... Kraków 1778 Druk. Akademicka 8° k. 25.

10. Kazanie o długim wszelkiej zwierzchności trwaniu podczas solennej wotywy o szczęśliwe... panów prezydentów stołecznego miasta Krakowa obranie... przez... Kraków 1778 Druk. Akademicka 8° k. nlb. 22, dokument 1.

III.

CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. W. 1957 s. 40, 49, 80, 130, 225, 236, 342, 367; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie. W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 370, 393, 395, 409; CHAMCÓWNA M.: Epoka wielkiej reformy. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 24, 47; PETRANI A.: Nauka prawa kanon., s. 150, 153-154, 155; TENŻE: Historia prawa kanonicznego w Polsce w XVI-XVIII w. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 513.

Ks. Jan Wysocki

Towiański Feliks (1720-1782), franciszkanin konw., biskup sufragan białoruski, autor dysertacji studenckich.

Pochodził ze znanej litewskiej rodziny. Studiował najpierw w kraju, potem we Włoszech i w Rzymie uzyskał doktorat teologii w 1747 r. Po powrocie do kraju był regensem franciszkańskiego studium teologii w Wilnie, tamże prowincjałem w latach 1760-1763. Być może był później gwardianem w Pińsku. Spotykamy go też w Warszawie w 1764 r. w sprawach prowincji zakonnej, w czasie elekcji nowego króla. Już wtedy był zaufanym bpa J.I. Massalskiego, a także jego doradcą. Z pewnością była to przyczyna powołania przez tegoż Towiańskiego na stanowisko biskupa pomocniczego białoruskiego w 1765 r. Będąc biskupem, mieszkał w dalszym ciągu w Wilnie, ale zajmował się czynnie sprawami białoruskiej części diecezji wileńskiej. Przewodniczył pracy konsystorza, konsekrował też szereg kościołów. Założył własną fundację kościelną w Serafinie. Ze współbraćmi zakonnymi utrzymywał stały kontakt. Po pierwszym rozbiorze w 1772 r. — z pewnością na życzenie Massalskiego — ustąpił sufraganii S. Siestrzeńcewiczowi. Umarł Towiański 19 IV 1782 r. Z twórczości jego mamy dwie prace, pozwalające umieścić go w gronie teologów polskich.

I.

1. Via SS. Apostolorum Petri et Pauli ad mortem eorumque divisio. Vilnae 1756 Typis Francis. 4° k. nlb. 2.

2. De divinis Scripturis adversus atheos, naturalistas, antiscripturarios, enthusiastas phanaticos caeteraque ejusmondi haeresum monstra... theologicae historico-critico-dogmaticae propositiones... Vilnae 1757 Typis Francisc. 4° ark. 2, 5.

III.

ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. T. 2. W. 1859 s. 494; KOSSAKOWSKI J.: Pamiętniki. W. 1891 s. 42, 56; KURCZEWSKI J.: Kościół zamkowy czyli katedra wileńska. Wil. 1908 s. 324; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 483-484. — MUH. T. 6 s. 554; T. 7 s. 167.

Ks. Jan Wysocki

Tozbat Juwenalis (XVIII w.), franciszkanin konw., autor dysertacji teologicznej.

W literaturze drukowanej brak o Tozbacie jakiejkolwiek informacji. Zastanawia jego zainteresowanie protestanckim historykiem Kościoła z Göttingen Chrystianem Wilhelmem Franciszkiem Walchem (1726-1784).

I.

1. Dissertatio... de systemate theologico et Christ[iani] Guil[lelmi] Franc]isci[Walchii Historia rerum in Homeritide saeculo sexto cum a rege Judaeo contra Christianos, tum ab Habessinis ad hos ulciscendos gestarum. Leopoli 1786 Typis Pillerianis 4° s. 6, 49, 7.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Trąbczyński Marcin (1671-1732), jezuita, autor traktatu teologicznego. Urodził się w Wielkopolsce 5 XI 1671 r. Po ukończeniu szkół poznańskich wstąpił do zakonu jezuitów 11 VIII 1696 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1689-1692), a teologię w Poznaniu (1695-1699), gdzie w 1698 przyjął święcenia kapłańskie. Uczył w szkołach jezuickich gramatyki i poetyki w Lublinie i Kaliszu (1692-1695), retoryki w Poznaniu (1700--1701), filozofii we Lwowie (1701-1703) i w Lublinie (1703-1705), a teologii scholastycznej w Sandomierzu (1706-1707), Lwowie (1707-1708) i w Krakowie (1708-1714). Był następnie rektorem kolegiów we Lwowie (1714-1721), Jarosławiu u NMP. (1721-1723), tamże u św. Jana (1727--1731) i w Poznaniu (1731-1732). W latach 1723-1727 zarządzał jako prowincjał jezuitami w Koronie. Zmarł w Poznaniu 6 XI 1732 r.

I.

1. Tractatus de iustificatione... in Collegio Cracoviensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 141.

II.

1. Orbis meritis, famae, honori, obligatus in ingressu Stanislai Małachowski, palatini Calissiensis... a Collegio Calissiensi SJ, 1695. Calissii 1695 Typogr. Coll. SJ 2° k. A-K.

2. Ad mentem patriae caput, illustrissimus Dominus Stanislaus Leszczyński, palatinus Posnaniensis... a Collegio Posnaniensi Soc. Jesu, datum, Anno 1699. Posnaniae 1699 Typogr. Coll. SJ 2° k. nlb. 31.

3. Bellum intestinum inter continuas sui victorias absolutum seu... patris Gasparis Drużbicki Soc. Jesu, totius vitae annis continuata mortificatio... a eloquentiae juventute Coll. Posn. Soc. Jesu vindicata, anno... 1701. B. m. r. 4° k. nlb. 16.

4. List do Mikołaja Naramowskiego z 1727. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra 707.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 109; BROWN J.: Biblioteka pisarzów T.J., s. 405; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 199; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 623, 1010, 1055, 1148, 1183; T. 4 s. 151, 631, 811, 943, 1286, 1342; N[IEDZIELSKI] J.: Trąmpczyński Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 237; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 43, 206. — ARSJ., Pol. 20-25 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1730); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1686-1732).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Trebnic Jerzy († ok. 1640), dominikanin, autor pracy o obrazie M.B. w Gidlach.

Nie znamy daty i miejsca urodzenia Trebnica. Nie wiemy też, kiedy wstąpił do zakonu dominikanów. Odnośnie studiów Trebnica mamy jedynie informację, że był doktorem teologii. Zasłynął jako wybitny kaznodzieja. Przez wiele lat sprawował urząd przeora w kilku klasztorach dominikańskich na terenie Polski, a ponadto dwukrotnie (w 1618 r. i 1630 r.) wybierano Trebnica prowincjałem prowincji dominikanów. Zmarł w Poznaniu ok. 1640 r.

I.

1. Historia o cudownym obrazie Przenajświętszej Panny Marii, który jest w Gidlach, w kościele braci zakonu kaznodziejskiego św. Dominika. Pisana przez jednego z braci tegoż zakonu, za rozkazaniem starszych, roku Pańskiego 1635. Kraków 1636 Druk. Macieja Andrzejowczyka 4° k. nlb. 3, s. 12, k. nlb. 37.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku pano-

wania Zygmunta III. T. 1. s. 267; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 146; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 1 s. 374; T. 2 s. 268-269.

Ks. Kazimierz Gabryel

Trembecki Stanisław h. Brochwicz (1688-1737), jezuita, autor „Disputationes".

Urodził się 25 XI 1688 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 7 IX 1704 r. Filozofię studiował w Lublinie (1706-1709), a teologię w Poznaniu (1713--1717), gdzie w 1716 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Gdańsku (1720-1722), Lwowie (1722-1724) i w Kaliszu (1724-1727), Pisma św., teologii polemicznej i prawa kanonicznego w Poznaniu (1727--1728), a teologii scholastycznej we Lwowie (1728-1731) i w Krakowie (1731-1736). W 1736 r. został rektorem kolegium w Lublinie, i tam zmarł w roku następnym (19 I 1737).

I.

1. Disputationes de virtutibus in 1am 2ae Doctoris Angelici et in 2am 2ae... Cracoviae 1734. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 67.

II.

1. Praelectiones philosophicae, 1706--1708. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 429.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 111. — ARSJ., Pol. 22-26 (katalogi trzyletnie 1705--1737); Pol. 57-58 (katalogi roczne z lat 1705-1737).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Trembiński (Trebiński) Aleksander Jan (1708-1796), członek kilku kapituł, profesor Akademii Zamojskiej, kanonista.

Pochodził z rodziny szlacheckiej w woj. lubelskim. Nie znamy jego studiów, ani uczelni, gdzie zdobył doktorat obojga praw. Wiadomo, że wcześnie uzyskał kanonikat i prałatury w kapitułach: chełmskiej, lubelskiej, zamojskiej i lwowskiej. Pracował także u boku biskupów na różnych stanowiskach kościelnych. Był oficjałem generalnym chełmskim i foralnym lubelskim, w 1766 r. administratorem sede vacante biskupstwa chełmskiego, w 1653-1765 r. wizytatorem generalnym archidiakonatów: lubelskiego i zawichojskiego. Brał udział w sejmikach, zjazdach, i trybunałach w imieniu kapituł, których załatwiał tam interesy. Stąd też był lubiany i potrzebny, zwłaszcza że miał łatwy sposób bycia. Był też towarzyski i hojny. Posiadał dobrą znajomość prawa kościelnego i prawa krajowego. Na Akademię Zamojską dostał się dzięki protekcji Tomasza Antoniego Zamoyskiego w 1747 r. i otrzymał katedrę prawa kanonicznego. Pomagał też Zamoyskiemu w reformie uczelni. Był tu także rektorem w 1749 r. Zapisał też spore sumy na kościoły, gdzie był proboszczem, np. w Wilkołazach i w Rykach. Umarł w dworku we wsi Dziesiąta, na terenie parafii Ambramowice 19 XII 1796 r., przeżywszy 88 lat.

Trembiński mało angażował się w pracę ściśle naukową w Akademii. Zbyt mało miał na to czasu i nie to było jego celem. Nie mniej drukowane tezy z prawa kanonicznego pozwalają umieścić go w gronie kanonistów polskich XVIII stulecia.

I.

1. Possesio cathedrae doctoralis pacifica ex sententia... Michaelis Duńczewski S. Th. doctoris et professoris... Universitatis Zamoscensis rectoris... per me... circa responsionem pro loco inter su-

periorum facultatum doctores et professores et resolutionem quaestionis iuridicae de causa possessionis... in publica praesentia... Zamosci 1747 Typis Univertitatis Zamoscensi 2° k. nlb. 6.

II.

1. Dom chwały wiecznej rodowitym Tarłów toporem na ziemi zbudowany... dla Konstancji z Tarłów Mniszkowej... pogrzebnym kazaniem pokazany przez... W Zamościu 1740 Typis Universitatis Zamoscensis 2° k. nlb. 19.

2. Pańska cnota, prorok nieśmiertelnego imienia... w najpierwszym senatorze... Józefie Mniszku... na żałobnym pogrzebie aktu ogłoszona przez... Lublin 1747 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 16.

3. Mowa... do attendencji sprawy w Trybunale Koronnym Lubelskim... z Wyżyckim... względem comportationis rerum mobilium post fata... ks. Wyżyckiego arcybiskupa lwowskiego... bez testamentu zeszłego... Lublin 1759 4° k. nlb. 6.

4. Sermo circa visitationem eccl. collegiatae Lublinensis a... Cajetano I. Sołtyk... per... Lublini 1759 2° k. 1.

III.

KOCHANOWSKI J.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 273, 275, 278, 318, 335, XLV, XLVII, XLIII, LII; WADOWSKI J.A., Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 23, 55, 58-59, 194, 201, 204, 207, 208, 220, 225, 226, 242, 249, 274, 275, 285, 295; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 249.

Ks. Jan Wysocki

Trendel Jerzy (1734 — po 1773), jezuita, autor traktatu teol.-pastoralnego „Kazanie".

Urodził się 3 IV 1734 r. we wsi Celbowo k. Pucka, był synem Marcina i Katarzyny. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1749 r. Po nowicjacie krakowskim (1749-1751), przeszedł studium pedagogiczne w Jarosławiu (1751-1752). Filozofię studiował w Kaliszu (1752-1755), a teologię w Poznaniu (1758-1762), gdzie w 1761 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich w Gdańsku (1755-1758) i we Wschowie (1762-1763). Od 1764 r. był kaznodzieją w Malborku, Piotrkowie, Krakowie, Krośnie i w Kaliszu, gdzie zastała go w 1773 r. kasata zakonu. Pracował nadal jako kaznodzieja w Kaliszu. Data śmierci nie jest znana.

I.

1. Kazanie o obowiązku pasterzy duchownych opowiadania, a owieczek ich słuchania Słowa Bożego. Na zgromadzeniu dekanatu sławskiego, w Wojkowie dnia 17 maja 1774 r. Kalisz 1774 Druk. JKM Rzeczp. 8° k. nlb. 24.

II.

1. Kazanie na pogrzebie kości wiernych zmarłych przy kościele parafialnym w Górze w Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Kalisz 1774 Druk. JKM Rzeczp. 16° k. nlb. 52.

2. Kazanie podczas czterdziestogodzinnego nabożeństwa od zwierzchności na podziękowanie Bogu, że przy obrazie Józefa św. w kolegiacie kaliskiej uciekającym się ludziom do przyczyny jego... łaski i cuda wyświadcza... Kalisz 1779 Druk. Rzeczp. 4° s. 170. — Jest to zbiór Kazań różnych autorów, m. in. Trendela.

3. Kazanie przy dokończeniu jubileuszu miane w kościele katedralnym krakowskim 1770 przez... Rkps Bibl. Ossol., sygn. 568 s. 365-375.

4. Kazanie mówione w kościele starowiejskim pod Brzozowem u OO. Paulinów na pogrzebie kości wiernych zmarłych, 1772. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 573 s. 102-115.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 406; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 313; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 207; CHŁAPOWSKI F.: Życie i prace księdza Józefa Rogalińskiego. Cz. 2. P. 1905 s. 75, 76; Trendel Jerzy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 240-241; Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie 1773-1794. Wyd. T. WIERZBOWSKI. Z. 24. W. 1906 s. 6; Z. 25. W. 1907 s. 7. — ARSJ., Pol. 32-37 (katalogi trzyletnie z lat 1754-1770); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1750-1774); Bibl. Ossol. rkps 100 k. 73 (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Treter Maciej Kazimierz h. Szreniawa (1623-1692), historyk, wydawca. Urodził się w 1623 r. w Poznaniu lub Borku k. Gostynia jako syn złotnika Błażeja i Magdaleny Kreszczyńskiej. Jego stryjecznym dziadkiem był Tomasz Treter, kanonik warmiński. Uczył się Treter w Poznaniu u jezuitów, następnie zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, uwieńczone w 1647 r. stopniem bakałarza i w 1648 r. doktoratem filozofii. W 1651 r. rozpoczął w Akademii wykłady, a w 1652 r. jest notowany jako senior szkoły Bożego Ciała. Ożenił się z Katarzyną Czechowiczówną. Jako rajca kazimierski doktoryzował się na Wydziale Prawa w 1659 r. Należał do klienteli Jerzego Lubomirskiego, rokoszanina, i chyba za jego poparciem uzyskał ok. 1661 r. dyplom szlachecki od cesarza, a w 1669 r. został nobilitowany w Polsce. Za uratowanie życia jednemu z Lubomirskich w bitwie pod Mątwami w 1666 r. został przyjęty do ich herbu Szreniawa. Po śmierci żony ożenił się ponownie z Anna Dorotą Rupniewską. Był sekretarzem królewskim, łowczym podlaskim oraz podżupnikiem żup wielickich. Wobec zakonów świadczył zapewne znaczne dobrodziejstwa, skoro augustianin F.R. Kralewski i bernardyn J. Jaskrowicz dedykowali mu swe druki. W 1687 r. odbył podróż do Włoch (Padwa, Rzym).

Oprócz panegiryków i wydania dwóch dzieł swego stryjecznego dziadka Tomasza opracował po raz pierwszy historię kultu łaskami słynnego obrazu M.B. w Zdzierzu (obecnie wchłonięty przez miasto Borek). Zmarł w 1692 r. Jego młodszym bratem był Szymon Aleksy Treter († 1731) prepozyt warmiński.

I.

1. Obrona i sława Królestwa Polskiego... Cudowna Matka Boska w kościele Zdzieszewskim przy Borku... wsławiona... W Krakowie 1647 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 13.

2. Magnalia Deiparae ad Imaginem Zdzieszoviensem penes oppidum Borek celeberrimam evulgata... Cracoviae 1682 Typis Francisci Cezary 4° k. nlb. 3, s. 292, k. 1. — Przekł. w j. pol.: Cudowne dzieła Przenajśw. Boga Rodzicy Panny. Kraków 1683. — Toż skrócone: Opisanie obrazu Boga Rodzicy Panny w kościele borkowskim na Zdzieżu. Kalisz 1766.

3. Wyd.: T. TRETER: De episcopatu et episcopis Ecclesiae Varmiensis opus posthumum nunc primum cura et impensis Matthiae a Lubomierz Treteri... usui publico datum. Cracoviae 1685 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 6, s. 178, k. 2, s. 56. Dzieło uzupełnił (s. 116-178) Szymon Aleksy TRETER.

4. Wyd.: T. TRETER: Theatrum virtutum D. Stanislai Hosii... nunc primum cura et impensis Matthiae a Lubomierz Treteri grati nepotis luci publicae exhibitum. Cracoviae 1685 Typis Francisci Cezary 4° k. nlb. 74.

II.

1. Munus parentale... Manibus... Georgii Hippolyti in Ulina Uliński S.R.M. aulici inter ultima humanitatis obsequia ad funereas faces calamo apparatum a... Leopoli 1646 excudebat Sebastianus Nowogorski 4° k. A-B_2.

2. Genethliacus honoris accessu novi pignoris celebratus dum alma mater Academia Cracoviensis suae foecunditati gratulatur in aditu primae laureae... DD. Candidatorum... explicatus. Cracoviae 1647 in Officina Typogr. Martini Filpowski 4°.

3. Olor Wąsowicianus in cathedram doctoralem inductus cum... Venceslaus de Smogorzew Wąsowicz... Nurensis... praepositus... juris utriusque doctor... renunciaretur... praesentatus. Cracoviae 1647 4° k. 6.

4. Zodiacus academicus hoc est duodecim Viris secundae laureae Licentiatis conspicuus... per me... repraesentatus. B. m. 1648 4° k. nlb. 9. Wiersze.

5. Lessus parentalis ex obitu D. Georgii Rakoci Transylvaniae principis... praesentatus... Cracoviae 1649 Franc. Cesarii 4° k. 10.

6. Munus parentale... Manibus Vladislai IV... regis Poloniae... ad ferale bustum per... praesentatum... Cracoviae 1649 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. nlb. 8.

7. Wesoły Hymen na wspaniały fest weselnego aktu... Benedykta Jugiewicza

filozofii doktora... i Anny Roykowskiej... wystawiony. W Krakowie 1650 u Piątkowskiego 4° k. 7. Wiersz.

8. Szczęśliwe zaślubiny z przedwiecznym Oblubieńcem Chrystusem P. Krystyny Elżbiety Proykowskiej czynione w Krakowie. [Kraków] 1650 w Druk. Piątkowskiego 4°.

9. Kalendarz na Rok Pański 1651... W Krakowie b. r. w Druk. Stanisława Lenczewskiego Bertutowica 16° k. nlb. 40. — Toż na rok Pański 1652 16°. — Toż na Rok Pański 1653 16°. — Toż pod zm. tyt.: Hemerologeion abo Kalendarz Świąt rocznych na Rok Pański 1654... W Krakowie w Druk. Stanisława Lenczewskiego Bertutowica 16° k. A-E. — Toż na Rok Pański 1655 16° — Toż na Rok Pański 1656 16°. — Toż w j. węg. Kalendarion Krisztus Urank születése utan az 1657... Nyomtattaki 1657 Kurner Jakab János 8° k. $A\text{-}D_4$.

10. Quaestio iuridica de sententia arbitrorum... B. m. 1659 4° k. nlb. 3.

11. Inscriptiones parentales ad tumulum Georgii Sebastiani Comitis in Wiśnicz et Jarosław Lubomirski... supremi Regni Marschalci... appensae... Viennae Austriae 1667 Typis Matthaei Cosmerovii 2° k. nlb. 35.

12. Wiersz przy: W. KOCHOWSKI: Hypomena reginarum Poloniae a suscepto fidei lumine continua serie regnantium. Cracoviae [1672].

13. Luna castris et astris domestica Gąsieviano Alite in aspectum sui invitato serena in actu nuptiali... Josephi Słuszka MDL vexilliferi ac... Teresiae Corvinae Gąsiewska... celebrata. B. m. 1677 2° k. nlb. 8. Autorstwo wątpliwe.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 344-345, tamże literatura. — Ponadto: Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 168, 405.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Treter Szymon Aleksy h. Szreniawa (1695-1731), prałat warmiński, historyk Diec. Warmińskiej.

Syn Błażeja i Magdaleny Krenczyńskiej pochodził z nobilitowanej rodziny mieszczańskiej. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1682 r. otrzymał tytuł bakałarza, zaś w 1684 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był sekretarzem królewskim, potem prepozytem kapituły warmińskiej, także prebendarzem otwinowskim.

W twórczości teologiczno-historycznej uzupełnił zbiór biografii biskupów warmińskich do dzieła swego stryjecznego dziada Tomasza Tretera (1547-1610), wydanego pośmiertnie w 1685 r. pt. De episcopatu et episcopis Ecclesiae Varmiensis przez Macieja Kazimierza Tretera brata Szymona Aleksego. Zmarł 1731 r.

I.

1. Thomae TRETERI custodis canonici Varmiensis De Episcopatu et episcopis Ecclesiae Varmiensis... Cracoviae 1685 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 6, s. 178, k. nlb. 2, s. 56. Opracowanie Szymona Aleksego Tretera od s. 116-178.

III.

BARYCZ H.: Barok. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 181; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 701.

Ks. Jan Wysocki

Treter (Treterus, Thriterus) Tomasz (1547-1610), kanonik kapituł, historyk.

Urodzony 1 III 1547 r. w Poznaniu był synem złotnika Jakuba i Agnieszki Rożanowskiej. W latach 1566-1569 kształcił się u jezuitów w Braniewie, potem w Rzymie, dokąd sprowadził go Stanisław Hozjusz. Wnet wszedł na służbę do Hozjusza w charakterze sekretarza i pozostał w niej do śmierci kardynała w 1579 r. W Rzymie wszakże bawił do 1584 r. Był pierwszym rektorem ufundowanego przez Hozjusza Hospicjum Polskiego. Nauczywszy się od J.B. Cavalliere'a sztuki rytowniczej, sam ilustrował swe dzieła.

W 1584 r. wrócił do Polski i został współpracownikiem kard. A. Ba-

torego. W 1585 r. otrzymał kanonię warmińską, z której posunął się później na prałaturę kustosza, ale kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. Został też sekretarzem Anny Jagiellonki, Stefana Batorego i Zygmunta III. W 1586 r. wyjechał ponownie do Rzymu i przebywał tam do 1593 r., załatwiając w kurii papieskiej wiele spraw swych kolejnych monarchów. W 1593 r. otrzymał kanonię przy kościele S. Maria in Trastevere, posiadał też kanonię ołomuniecką. W tymże 1593 r. wrócił do Polski i zamieszkał we Fromborku. Zmarł 11 II 1610 r. we Fromborku.

I.

1. Bern. Passeri Vita et miracula S. Patris Benedicti ex II Dialogorum B. Gregorii collecta per... Romae 1579 2° 50 sztychów. — Toż pod zm. tyt.: Vita et miracula Sanctissimi Patris Benedicti ex Libro II Dialogorum Beati Gregori Papae et Monachi collecta per... Romae 1597 2° 50 k. sztychów. — Fragm. przedr. F. HIPLER: Die Kupferstecher in Ermland. *Zeitschr. f. d. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* Bd 7: 1879-1881; Treters Leben des H. Benedikt. Tamże.

2. Pontificum Romanorum effigies... opera et studio Joannis Baptistae de Cavalleriis collectae ac typis aeneis incisae... Adiecta est in singulos pontifices brevis elucidatio... Romae 1580 apud Franciscum Zanettum 8° k. 8, 4, 230, 6. (Do 231 sztychów CAVALLERE'A Treter napisał życiorysy). — Toż. Romae 1591 ex Typogr. Dominici Basae 8°.

3. Theatrum virtutum D. Stanislai Hosii per... repraesentatum. Romae 1588 4° k. 2, 100 miedziorytów (o życiu Hozjusza) i 100 ód, objaśniających te ryciny. — Toż pod zm. tyt.: Theatrum virtutum... nunc primum cura et impensis MATTHIAE a Lubomierz TRETERI... grati nepotis luci publicae exhibitum. Cracoviae 1685 Typis Francisci Cezary 4° k. nlb. 74. — Przedr. F. HIPLER. Braunsberg 1879. — Toż. wyd. J. UMIŃSKI. Pelplin 1938. — Fragm. reprodukowali: J. UMIŃSKI: Zapomniany rysownik i rytownik polski XVI w. *Collect. Theol.* R. 13: 1932 nr 1/2 s. 13-59; TENŻE: Opinie o cnotach, świątobliwości i zasługach Stanisława Hozjusza. Lw. 1932 s. 230-232; *Odrodzenie w Polsce.* Materiały Sesji Nauk. PAN 25-30 października 1953. T. 2: Historia nauki. cz. 1. W. 1956 między s. 96-97, 144-145; *Odrodzenie w Polsce.* Przewodnik po Wystawie w Muzeum Narodowym w Warszawie 1953-1954. W. 1953 ilustr. 33.

4. Wyd. i przerobił: Hierosolymitana peregrinatio... Nicolai Christophori RADZIVILI ducis in Olica et Nyeswiesz... IV epistolis comprehensa ex idiomate Polonico in Latinam linguam translata et nunc primum edita. Thoma TRETERO... interprete... Brunsbergae 1601 apud Georgium Schönfels 4° k. 6, s. 304. — Toż. Antverpiae 1614 ex Officina Palanbiniana apud Viduam et Filios Joannis Moreti 2° k. nlb. 6, s. 308, k. nlb. 6. — Toż. Taurini 1753 Typis Gregorii J. Streibig 2° k. 2, s. 229, k. 4. — Toż. Cassoviae 1756 Typis Academicis Soc. Jesu 2° k. nlb. 2, s. 229, nlb. 7. — Przekł. pol.: Peregrinacja abo pielgrzymowanie do Ziemie Świętej... Mikołaja Krzysztofa RADZIWIŁŁA książęcia na Ołyce i Nieświeżu... przez x. Tomasza TRETERA... językiem łacińskim napisana i wydana a przez x. Andrzeja WARGOCKIEGO na polski przełożona... W Krakowie 1607 w Druk. Szymona Kempini 4° k. nlb. 6, s. 356. — Toż. W Krakowie 1611 w Druk. Symona Kempiniusa 4° k. 9, s. 356. — Toż. W Krakowie 1617 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 11, s. 356. — Toż. W Krakowie 1628 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 4, s. 356. — Toż. W Krakowie 1683 w Druk. Schedlowskiej 4° k. 3, s. 356. — Toż. B. m. 1715 4; k. 1, s. 354. — Toż. B. m. 1745 4° k. 1, s. 432. (Edycja różna od poprzedniej). — Przekł. niem.: Juengst geschehene Hierosolimitanische Reyse und Wegfarth des... Fürsten... Nicolai Christophori RADVILI Herzogen in Olika und Nyeswiesz... aus polnischer Sprach in Latein versetzt und zum erstenmal in Druck ververtiget durch den... Herrn Thomam TRETERUM... jetzundt aber auss latainischer Sprach im Teutsch verfasset durch LAURENTIUM a BORKAV... Meynz 1603 bey Balthasar Lippen 4° k. nlb. 5, s. 289, k. nlb. 5.

5. Wyd.: Vitae episcoporum Posnaniensium per Joannem Longini sive DLUGOSSIUM... conscriptae nunc primum opera... editae... Brunsbergae 1604 Typis Georgii Schöpfels 4° k. nlb. 79. Herby wykonał TRETER.

6. De episcopatu et episcopis Ecclesiae Varmiensis opus posthumum nunc primum cura et impensis MATTHIAE a Lubomierz TRETERI... usui publico datum. Cracoviae 1685 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 6, s. 178, k. nlb. 2. Dołą-

czona J. PLASTWIGA: Chronicon de vitis episcoporum Warmiensium, s. 1-56.

II.

1. Typus Ecclesiae Catholicae ad instar brevis laicorum cathechismi. Venetiis 1574 apud Lucam Bertellum. Sztych przedstawiający Kościół szafujący sakramenty, objaśnienia pióra S. Reszki.

2. In Quinti Horatii Flacci Venusini... Poemata omnia rerum ac verborum... index... collectus... nunc primum editus. Antverpiae 1575 ex Officina Christophori Plantini 8° s. 232. (Indeks układał wraz ze Stanisławem DROSINIUSEM). — Toż. *Francofurti* 1600 apud Andreae Wecheli Haeredem Claudium Manium et Joannem Aubrium 8° s. 482, k. 1. (Wyd. popr. i uzup.). — Toż pod zm. tyt.: Index in Q. Horatium Flaccum olim quidem collectus a Thoma TRETERO, deinde omnibus editionibus accommodatus a Daniele AREMAN nunc vero additis... Richardi BENTLEII variantibus lectionibus... auctus et emendatus ab Isaaco VERBURGIO. Amstelodami 1713 4°. — Toż. Londini 1792 4°.

3. Romanorum imperatorum effigies elogiis ex diversis scriptoribus per... collectis illustratae... Romae 1583 8° k. nlb. 6. — Toż. Romae 1590 Coattinus 8°. — Toż. Romae 1592 Coattinus 8°.

4. Oratio funebris... Romae in exequiis D. Stanislai Hosii... 1579. W: RESZKA Stanisław: Stanislai Hosii... vita. Romae 1587. — Przedr. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI: Epistolae Hosii. T. 1. *Acta hist.* T. 4 s. CXXV-CXXXII.

5. Reges Poloniae. Romae 1588 2° 44 medaliony (królów na piersiach, skrzydłach, ogonie orła pol. w koronie). — Toż pod zm. tyt.: Ordo et series regum Poloniae. Parisiis 1614 Jean le Clerc excudit. — Toż. B. m. 1617 Joannes Bruxellensis excudit. — Toż. w j. franc.: Le roys et princes qui ont governe le royaume de Pologne. Paris 1684 chez Jacques *Honnervogt* 4°.

6. Regum Poloniae icones... Romae 1591 2° k. 45.

7. Sacratissimi Corporis Christi historia et miracula, quae in ecclesia Posnaniensi Ordinis S. Mariae Carmelitarum divina bonitas operatur... Brunsbergae 1609 apud Georgium Schönfels 4° k. nlb. 47. — Przekł. pol.: Trzy święte Hostie w Poznaniu 1399 roku nożami od Żydów ukłute... Kazimierz NIEDZWIEDZKI... na ojczysty język polski słowo w słowo pilnie przełożył... W Poznaniu 1772 Typis Academiae 4° k. nlb. 4, 60. — Przekł. niem. (skrócony): Geschichte von den heiligen drey Hostien, welche zu Posen im Jahr 1399... gemisshandelt worden sind... Posen 1799 8° s. 32.

8. Symbolica vitae Christi meditatio... nunc primum edita. Brunsbergae 1612 Typis Georgii Schönfels 4° k. nlb. 5, s. 227, k. nlb. 3. (Wyd. Błażej TRETER).

9. Listy: Korespondencja z bpem S. Rudnickim z 1600-1610. Rkps Arch. Diec. w Olsztynie, sygn. D. 62.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 345-347, tamże literatura. — Ponadto: Altpreussische Biographie. Hrsgb. von Ch. KROLLMANN. Bd. 2. Koenigsberg 1969 s. 743; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 701-702; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 25, 405-406.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Trębski Jan Nepomucen Marcin (2 poł. XVIII w.), kanonik kolegiaty św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji studenckich.

Nie znamy jego pochodzenia, ani też studiów. Wiemy tylko, że miał doktorat filozofii i teologii i jako taki był najpierw profesorem retoryki w Szkołach Nowodworskich, potem od 1766 r. profesorem i dziekanem Wydziału Artium w Akademii Krakowskiej. Z godności duchownych otrzymał kanonię kolegiaty św. Anny w Krakowie. Jego twórczość teologiczna jest skromna. Nie mniej dyskutowane tezy, a przygotowane przez niego, świadczą o jego zainteresowaniu się teologią, są też logicznie zwarte, podbudowane pisarzami kościelnymi i nauką Kościoła.

I.

1. *Conclusiones* juridicae ex processu iuris ad libr. II. Decretal. tit. 5 et 6 de litis contestat. et ut lite non testata desumptae... sub assistentia... Cracoviae 1761 Typis Collegi Maioris Universitatis Cracoviensis 4° k. nlb. 2.

2. Specimen scholastici exercitii ex computo ecclesiastico per... Collegio... sub assistentia... demonstratum. Cracoviae

1769 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 4° k. nlb. 2.

3. Dissertatio de ideis a... exposita. Cracoviae 1777 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 4° k. nlb. 20.

4. De primis intrinsecis rerum naturalium pro loco obtinendo in Maiori Universitatis Cracoviensis Collegio dissertatio. Cracoviae 1777 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 4° k. nlb. 32.

III.

BARYCZ H., Historia Szkół Nowodworskich (1588-1777). Kr. 1939-1947 s. 212; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 397; CHAMCÓWNA M.: Epoka wielkiej reformy. Tamże. T. 2 s. 24, 47.

Ks. Jan Wysocki

Trzaskowski Mikołaj (1599?-1645), jezuita, dogmatyk, moralista.

Urodził się ok. 1599 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VIII 1617 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1617-1619), studium nauczycielskie odbył w Sandomierzu (1619-1620), filozofię studiował w kolegium w Kaliszu (1620-1623), a teologię w kolegium w Krakowie (1627-1631). Uczył filozofii w Kaliszu (1632-1635), teologii moralnej w Kamieńcu Podolskim (przynajmniej 1636-1637), a teologii dogmatycznej w Poznaniu (1638-1645). Zmarł w Toruniu 26 IX 1645 r.

I.

1. Commentarius in 1 2ae S. Thomae... In Collegio Posnaniensi SJ, 1641-1642. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 81.

2. In 2 2ae S. Thomae... In Collegio Posnaniensi SJ, 1642-1644. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 83.

3. In 2am et 3am partem S. Thomae commentarius... In Collegio Posnaniensi SJ, 1643-1645. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 85.

4. Resolutiones casuum theologiae moralis... In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 1416. Autorstwo niepewne.

II.

1. Philosophia Aristotelica... In Collegio Calisiensi SJ, 1635. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 66.

2. Metaphysica... In Collegio Calissiensi SJ... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 71.

III.

KRZYŻANOWSKI A.: Dawna Polska ze stanowiska jej udziału w dziejach postępującej ludzkości. W. 1844 s. XXXIV; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 319, 434. — ARSJ., Pol. 8-11 (katalogi trzyletnie z lat 1622-1642); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1618-1645); Bibl. Czart., sygn. 1266 s. 35 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Trzciński Andrzej Jan Kanty, pseud.: Badacz Natury, Leszczyński Józef, Przyjaciel Nauk, Przyjaciel Prawdy, Przyjaciel Prawdy i Ludzkości; krypt.: A.T., (1749-1823), kanonik kapituły katedralnej w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, polemista.

Urodził się w 1749 r. w Archidiec. Gnieźnieńskiej w rodzinie szlacheckiej. W 1762 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując tam w 1771 r. magisterium nauk wyzwolonych i doktorat filozofii. Niższe święcenia przyjął w 1777 r. W dwa lata później został wysłany przez Komisję Edukacji Narodowej na studia do Getyngi i Strassburga. Studiował tam medycynę i uzyskał w 1782 r. doktorat. W tym samym roku powrócił do Krakowa, obejmując katedrę fizyki ekspereymentalnej. W tym czasie był także Trzciński członkiem Związku Filantropów (1787-1789), członkiem powołanego przez Komisję Edukacji Narodowej Departamentu Kandydatów (1788-1789) oraz prezesem Kolegium Fizycznego (1787-1790). W 1789 r. występował Trzciński jeszcze jako duchowny niższych święceń, obejmując 3 V tegoż roku kanonię w kapitule katedralnej w Krakowie. Święcenia kapłańskie przyjął najprawdopo-

dobniej przed 1797 r. gdyż w tym roku występuje już jako penitencjarz katedralny. Obowiązki profesora fizyki w Akademii Krakowskiej pełnił do 1804 r., przechodząc potem na emeryturę. Od 1816 r. był członkiem Krakowskiego Towarzystwa Naukowego. Pod koniec życia był także prepozytem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. Zmarł 7 VI 1823 r.

I.

1. Duch księgi natury przez Przyjaciela Nauk odcieniony, a Jaśnie Wielmożnemu Gubernatorowi Krakowskiemu... poświęcony. Kraków 1813 8° s. 70.

2. Pieczęć na usta lekkowiernych duchów wygotowana, a przezacnej archikonfraternii krakowskiej na wskrzeszenie pierwiastkowego jej ducha ku dobru bliźnich i na rozkrzew religii boskiej, przez Przyjaciela Prawdy i Ludzkości, z wylewem serca ofiarowana. Kraków 1814 8° s. XX, III, 40.

II.

1. Theses philosophicae Aristotelico-Thomisticae ex prima parte cursus philosophici nempe logico desumptae... pro actu disputationis publicae anno Dom. 1771 die 15 mensis Julii... Cracoviae 1771 Typ. Univers. Cracoviensis 4° k. 4.

2. Wyd.: Kalendarz polski i ruski na rok Pański 1775... Kraków [1774] Druk. Seminar. Akademickiego 4° k. 10. — Toż... na rok Pański 1776... Kraków [1775] Druk. Akademicka Kolegium Większego 4° k. nlb. 9.

3. Mowa przed licznym gości zgromadzeniem powiedziana, gdy... ks. Kołłątaj... od Prześwietnej Komisji nad Edukacją Narodową delegowany do Akademii Krakow. wizytator do Szkół Władysławowskich po uroczystym Ducha św. wezwaniu nowy instrukcji publicznej układ od tejże Komisji na wojewódzkie w całym narodzie szkoły przepisany wprowadził, dnia 26 czerwca roku 1777. Kraków 1777 4° k. nlb. 15.

4. Przekł.: B. FONTENELLE: Historia o wyroczniach pogańskich, z francuskiego na polski język przełożona przez... Warszawa 1777 Druk. Piotra Dufour 8°, k. 4, s. 218.

5. Przekł.: Spowiedź czyli jawne wyznanie pana de Voltaire, z francuskiego na ojczysty język przełożone, anegdotami, zdaniami, listami wybornymi, do historii jego życia ściągającymi się, mową przeciwko niezbożnym tego wieku filozofom i różnymi przypiskami powiększone przez A. T. Lwów 1778 8° k. nlb. 2, s. 273. — Toż. Wyd. 2 popr. Kraków 1780 Druk. Seminarium Biskupiego Akademii 8° s. 235.

6. Theses chemico-physicae, quas pro licentia gradum doctoris rite obtinendi in alma Argentoratensium Universitate solemni disputationi exponit... [Cracoviae 1782] Typ. Universit. 4° s. 20.

7. Dysertacja o trzęsieniu ziemi na rocznicę założenia Akademii Krakowskiej od Kazimierza Wielkiego, w roku 1786 przez... na Sali Jagiellońskiej czytana. Kraków 1787 Druk. Ignacego Grebla 8° s. 174.

8. Opisanie przyczyn fizycznych trzęsienia ziemi, przez... na Sali Jagiellońskiej czytane. Kraków 1787 Druk. Ignacego Grebla 8° s. 74.

9. Dysertacja o używaniu lekarskim elektryczności na posiedzeniu publicznym, które Szkoła Główna Koronna corocznie składać zwykła na imieniny Najjaśniejszego Augusta, przez... w Sali Jagiellońskiej, dnia 14 maja R. P. 1787 czytana. Kraków 1787 Druk. Ignacego Grebla 4° k. nlb. 11, tabl. 2.

10. Dysertacja o wzroście nauk wyzwolonych i mechanicznych przez ducha obserwacji w Europie, o pożytkach i wygodzie ich w społeczności, i o stosowaniu onychże do potrzeb kraju ojczystego... na publicznym posiedzeniu Szkoły Głównej Koronnej w Sali Jagiellońskiej... Kraków 1787 Druk. Ignacego Grebla 4° k. nlb. 16.

11. Przekł.: J. PRIESTLEY: Nauka o napuszczaniu wody powietrzem kwaskowym, w trzech częściach zamknięta. Z dzieł oryginalnych sławnego... wyjęta. Przydatkiem zaś opisującym sposoby prostsze naśladowania wód mineralnych, z innymi wiadomościami stąd wynikającymi i do pojętności wszystkich przystosowanymi, powiększona. Kraków 1878 Druk. Ignacego Grebla 8° k. nlb. 6, s. 163, tabl. 8.

12. Przekł.: J.Ch.P. ERXLEBEN: Fizyka... przez G. Lichtenberga... nowymi wynalazkami i najświeższymi odkryciami pomnożona, dla pożytku powszechnego wydana. Kraków 1788 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° k. 20, s. 300, k. 12, tabl. 3.

13. Rozbiór Zakusu nad zaciekami Wszechnicy Krakowskiej przez Przyjaciela Prawdy... Warszawa [1789] Druk. P. Dufour 8° s. 100. Autorstwo niepewne.

14. Rozbiór Uwag Szkoły Matematycznej nad propozycjami fizycznymi, gdzie się mieści usprawiedliwienie obwinionego od tej szkoły, żądanie jego, i rozsą-

dek nad nowym pismem, którego tytuł: Urywek z bicza kręconego w Krakowie przez Przyjaciela Prawdy. Warszawa [1789] Druk. P. Dufour 8° s. 56.

15. Sylena dydaski o przywarach rządu krajowego i poprawie, czyli nauki tegoż z okoliczności praw stanowić się mających. Warszawa 1790 8° k. nlb. 1, s. 51. Autorstwo niepewne.

16. Rozbiór Uwag Kollegium Fizycznego Szkoły Głównej Koronnej nad patologią i terapią, przez Przyjaciela Prawdy. B. m. 1791 8° s. 112.

17. Dysertacja o wzroście świateł przez ducha obserwacji i doświadczenia na rocznicę otwarcia Akademii Krakowskiej od Kazimierza Wielkiego... ogłoszonego przez odrodzony i wolny naród następstwa do Korony Polskiej Najjaśniejszego Fryderyka Augusta... poświęcona. Kraków 1791 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 4° k. nlb. 32, tabl. 1.

18. Propositiones mathematico-physicae disquisitioni expositae pro solitis alumnorum philosophiae naturalis exercitationibus. Cracoviae 1791 8° k. nlb. 6.

19. Poema do płci pięknej z powodu jej passu pod hasłem patriotycznym: król z narodem i naród z królem. B. m. 1781 16°; — Toż. Wyd. 2. B. m. [1794] 16° k. nlb. 16.

20. Pasterz Dobry wedle Ducha Boskiego, św. Stanisław Męczennik, biskup niegdy krakowski, na uroczysty obchód w kościele katedralnym krakowskim tego Celnego Króla i Królestwa patrona z rozrządzenia Stolicy Apostolskiej w rocznicę uchwalonej rządu ustawy przez Najjaśniejsze Rzeczy Plitej Stany pod sterem Ojca Ojczyzny Stanisława Augusta, przyjaciela ludu, w dzień 3 Maja roku 1791, na wzór duchowieństwu, przez... wystawiony, roku od narodzenia Chrystusa 1792. Kraków 1792 Druk. Antoniego Gröbla 8° s. 78.

21. Uwaga nad miejscem szczególnym na cmentarz powszechny. B. m. [1792] 8° k. nlb. 4. — Toż. Wyd. 2. Kraków b. r.

22. Rys na porównanie kiny z angusturą, przez Badacza Natury. Kraków 1794 8° k. 8.

23. Pismo z powodu oryginalnego listu, który się w aktach konfraternii krakowskiej znajduje... Kr. 1810 8° s. 16.

24. Uwagi nad rozprawą o krytyce. Kr. 1811.

25. Myśli ekonomiczne. [Kr. 1812] 8° s. 14.

26. Rzut oka na Anglię. [Kr. 1812].

27. Dekada wierszów rzetelnych na honor godnej siostry bractwa miłosierdzia, dnia 9 lipca roku zbawienia 1815, przez... pisana. B. m. [1815] 4° k. 1.

28. Requete rare et unique à sa Majesté le Roi de Prusse, Grand Duc de Posnanie. B. m. [1816] 8° s. 16.

29. Solennis protestatio. [Kr. 1816] 8° s. 79, 8.

30. Demande en complainte à la très haute Commission organisatrice. B. m. 1817 8° s. 7.

31. Kopia listu do przyjaciela prawdy i ludzkości. [Kr. 1817] 8° s. 14.

32. Rozwinienie pisowni, słowośledni i słowozgodni jenzyka (!) polskiego. W. 1818 8° s. 37.

33. Rozwinienie ustawy na okreng (!) wolnego miasta krakowskiego w artykule IV i VI. W. 1818 8° s. 16.

34. Kopia porady o prostym kanale na zachodniej stronie głównego miasta w wolnym okręgu krakowskim. B. m. [1819] 8° s. 16; — Toż. Pod zmienionym tytułem: Do Prześwietnego Zgromadzenia JJ. WW. Reprezentantów wolnego i niepodległego okręgu krakowskiego. Kr. 1819 8° s. 16.

III.

Nowy Korbut. T. 6. Cz. 1 s. 369-373, tamże literatura. — Ponadto: NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 189, 216.

Ks. Kazimierz Gabryel

Trzciński (Trzcieński) Krzysztof h. Półkozic (1568-1640), archiprezbiter mariacki w Krakowie, autor publikacji o bractwach.

Urodził się w 1568 r. w Trzcianie k. Rzeszowa jako syn miejscowych dziedziców Krzysztofa i Katarzyny Rzeszowskiej. Gdzie się uczył i kiedy został księdzem, nie wiadomo. W 1614 r. otrzymał stanowisko archipresbitera kościoła Mariackiego w Krakowie, na które przeniósł się z probostwa św. Szczepana. W kościele Mariackim usunął niektóre stare prymitywne ołtarze boczne, a zastąpił je nowymi okazalszymi, oraz odnowił i powiększył mariacką plebanię. Począł też używać przy nabożeństwach pontyfikaliów, z którego to przywileju archipresbiterów jego poprzednicy nie korzystali od dłuższego czasu.

Nauką teologiczną Trzciński się nie zajmował. Dla jej historii ma on

jednak pewne znaczenie przez zebranie i wydanie po raz pierwszy drukiem statutów starych bractw: św. Urszuli przy kościele św. Szczepana i NMP. Królowej Niebieskiej przy kościele Mariackim. Trzciński był seniorem tych bractw. Zmarł w Krakowie 20 I 1640 r.

I.

1. Bractwa S. Urszuli w Krakowie przy kościele farskim S. Szczepana z starodawna założonego prawa i przywileje... zebrane i wydane. W Krakowie 1614 w Druk. Szymona Kempiniego 4° k. A-F_8. — Toż nieco zmienione i pod zm. tyt.: Niezwiędły... to jest Bractwo S. Urszuli... w starodawnym kościele farnym S. Szczepana w Krakowie... zalecone... [Kraków] 1730 w Druk. Jakuba Matyaskiewicza 4° k. nlb. 12, s. 68. Wyd. podpisany pod dedykacją X. F.A.L. Soc. Jesu.

2. Porządki i powinności Bractwa P. Marii Królowej Niebieskiej... i za powodem... do druku podane W Krakowie 1629 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 11.

III.

STAROWOLSKI S.: Monumenta Sarmatarum... Cracoviae 1655 s. 110, 441; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2 s. 270.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Trzciński Tadeusz (1873-1912), profesor Seminarium Duchownego w Gnieźnie, dogmatyk, kanonista.

Urodził się 12 VIII 1873 r. w Ostrowie nad Gopłem. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1897 r., a następnie wyjechał do Fryburga, gdzie kontynuował studia z zakresu teologii dogmatycznej. Po uzyskaniu w 1900 r. doktoratu powrócił do kraju i objął stanowisko profesora teologii w Seminarium Duchownym w Gnieźnie, wykładając także zastępczo prawo kanoniczne. Od 1902 r. pełnił ponadto funkcje bibliotekarza w bibliotece Kapituły Katedralnej w Gnieźnie. Działalność Trzcińskiego na polu naukowym była dosyć rozległa. Był on stałym współpracownikiem „Podręcznej Encyklopedii Kościelnej" wydawanej pod redakcją ks. Zygmunta Chełmickiego w Warszawie, zaś od 1904 r. został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Niemniej ważną była działalność Trzcińskiego na polu społecznym. Zaangażowany aktywnie w słynnym strajku szkolnym w 1906 r. na terenie poznańskiego został potem skazany przez sądy pruskie na więzienie. Po opuszczeniu więzienia, z mocno nadszarpniętym zdrowiem, został proboszczem w Wałkowie koło Borzęcic. Tutaj zmarł 23 VI 1912 r. Pochowany został w rodzinnym grobowcu w Ostrowie nad Gopłem.

I.

1. Ślub z przymusu. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 306-308.

2. Prawo zwyczajowe. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 467-469; R. 2: 1903 t. 3 s. 65-67.

3. Najnowsze prawodawstwo diecezji wielkopolskich. 1: Postanowienia dotyczące beneficjów. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 131-136; 2: Sakrament małżeństwa. Tamże. R. 2: 1903 t. 3 s. 460-465; 3: Duchowieństwo. Tamże R. 1903 t. 4 s. 54-57; 4: Majątek kościelny. Tamże. R. 2: 1903 t. 4 s. 292-296.

4. Patronat kościelny i powinność budowlana rządu w diecezjach gnieźnieńskiej i poznańskiej. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 5 s. 118-131.

5. Wyd.: Zbiór ustaw Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej z pomocą licznych współpracowników zebrał i wydał... P. 1906 Druk. św. Wojciecha 8° s. XX, 526.

6. Jeszcze o zagadkowym nagrobku katedry gnieźnieńskiej. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 32: 1906 s. 53-82.

7. Formularz tradycji majątku kościelnego. *Prz. Kośc.* R. 6: 1907 t. 11 s. 65-70.

8. Wyd.: Ks. J. WALKOWSKI: Pamiętniki. Ważne źródło do historii arcybiskupa Dunina. Podał... *Prz. Kośc.* R. 6:

1907 t. 11 s. 30-35, 210-218, 306-313, 363--369, 406-418.

9. Krótki przewodnik pracy społecznej w Diecezjach Gnieźnieńskiej i Poznańskiej. P. 1907 Druk. św. Wojciecha 8° s. 159.

10. Praca społeczna częścią duszpasterstwa.. Wykład miany na kursie społecznym w Poznaniu dnia 25 listopada 1907 r. P. 1908 Druk. św. Wojciecha 8° s. 19.

11. Średniowieczne rękopisy biblioteki kapitulnej w Gnieźnie. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* T. 35: 1909 s. 169-320, tabl. 7. — Toż w osob. odb. P. 1909.

12. Die dogmatischen Schriften des hl. Hieronymus. Eine literärhistorische Untersuchungen. Posen 1912 św. Wojciech 8° s. 414.

13. Zbiór wykładów apologetycznych. P. 1912.

14. Wiedza i wiara. *Mies.-Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 9 s. 3-14, 95-105.

15. Artykuły w *Podręcznej encyklopedii kościelnej* (ks. Z. Chełmickiego).

II.

1. Riwiera — Korsyka. Kartki z podróży. W. 1900 Druk. „Gazeta Polska" 16° s. 134.

2. Myśli w podróży. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 59-64.

3. Przewodnik po pamiątkach Gniezna. P. 1909 Druk. św. Wojciecha 8° s. 172.

III.

Śp. ks. [Tadeusz] Trzciński. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 27 s. 432; F[AJĘCKI] A.: Trzciński Tadeusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 289; WOJTKOWSKI A.: Historia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W: *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu w latach 1857-1927.* P. 1928 s. 374-375, 446; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 720; WOLNIEWICZ M.: Studium Pisma św. w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu w latach 1835-1939. P. 1979 s. 45.

Ks. Kazimierz Gabryel

Trześniewski Grzegorz (2 poł. XVIII w.), karmelita bosy, historyk kultu M.B. Berdyczowskiej.

Żył i działał w 2 poł. XVIII w. i pełnił różne funkcje w zakonie karmelitów bosych. W 1758 r. był lektorem filozofii w konwencie warszawskim, w 1762 r. lektorem teologii w klasztorze lwowskim, w 1766 r. przeorem konwentu lubelskiego, potem przeorem klasztoru w Berdyczowie i wreszcie prowincjałem. Do grona teologów wszedł, wydawszy starannie dwutomowe dzieło pt. „Ozdoba i obrona ukraińskich krajów", w którym zawarł materiał z tak ważnego wydarzenia, jakim była koronacja obrazu Matki Boskiej Berdyczowskiej w 1756 r. W tomie pierwszym wniósł sporo historycznego materiału o dziejach i kulcie obrazów koronowanych, w szczególności o obrazie w kościele karmelickim w Berdyczowie. Nie bez znaczenia jest tu także rejestr łask, otrzymanych za przyczyną M.B. Berdyczowskiej. W tomie drugim zawarł kazania wygłaszane przez różnych kaznodziejów, w tym i biskupów, w czasie uroczystości koronacyjnych, przez co udostępnił kaznodziejstwo polskie z 2 poł. XVIII stulecia badaczom tego okresu.

I.

1. Ozdoba i obrona ukraińskich krajów, przecudowna w berdyczowskim obrazie Maria watykańskimi koronami od Benedykta XIV papieża z pobożnej hojności własnym jego kosztem sporządzonymi, przez ręce... Kajetana Ignacego Sołtyka, na ten czas kijowskiego biskupa... w roku 1756, dnia 16 miesiąca lipca ukoronowana... T. 1-2. W Berdyczowie 1767 Druk. Karmelu Fortecy NMP. 2° k. nlb. 155; T. 2 posiada osobny tyt.: Część druga zamykająca w sobie kazania miane podczas introdukcji koron, w dni trzy poprzedzające koronację, w dzień koronacji i przez całą oktawę, dla rozszerzenia czci i chwały Królowej Nieba... do druku podane przez... W Berdyczowie 1767 Druk. Karmelu Fortecy NMP. 2° k. nlb. 195.

II.

1. Rok koronacji przecudownego w Berdyczowie Marii obrazu ubłogosławiony... kaznodziejskim stylem podczas konkluzji anniwersarza tejże koronacji w berdyczowskim kościele XX. Karmelitów Bosych ogłoszony... przez... Varsaviae 1758. Typis in Collegio Schol. Piarum 2° k. nlb. 18.

2. Troista powódź na trzech Korczaku rzekach, z rzęsistych obficie łez wylanych

od trzech rozżalonych serc żony, syna i córy pochodzących, dla nieopłakanej dostatecznie wiekami śmierci... Piotra Fr. Branickiego, kasztelana bracławskiego... wezbrana przez kazanie pogrzebowe... w kościele lwowskim... Księży Karmelitów Bosych... przez... We Lwowie 1762 Druk. I. Filipowicza 2° k. nlb. 14.

3. Pełność łaski i władzy ukoronowanej Marii i obraz w kościele katedralnym chełmskim obrządku greckiego zdobiąca dla zachęcenia ku Marii serc pobożnych... kaznodziejską mową... w dzień rocznicy koronacji tegoż obrazu ogłoszona przez... Roku Pańskiego 1766, dnia 14 miesiąca września B. m. r. [1766] 2° k. nlb. 18.

III.

BANDTKIE J.S.: Historia drukarń w Polsce. T. 1 Kr. 1825 s. 43; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Trześniewski Grzegorz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 25 s. 660.

Ks. Jan Wysocki

Trznadel Antoni (1857-1908), profesor Uniw. Jagiellońskiego, moralista.

Urodził się 13 VI 1857 r. w Odrzykoniu. Po ukończeniu gimnazjum w Rzeszowie wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1879 r. Wkrótce po święceniach wysłano go na dalsze studia do Instytutu Teologicznego „Augustineum" we Wiedniu. Po półtorarocznym pobycie odwołano go jednak ze studiów, powierzając mu stanowisko wykładowcy teeologii dogmatycznej w Seminarium Duchownym w Przemyślu. Pełniąc te nowe obowiązki, doktoryzował się Trznadel równocześnie na Wydz. Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego 7 XI 1884 r. W latach 1886-1887 odbył podróż naukową: pół roku studiował w Innsbrucku, potem na Uniw. Gregoriańskim w Rzymie i wreszcie w Instytucie Katolickim w Paryżu. W 1896 r. powołano go na profesora nadzwyczajnego, a w dwa lata później na zwyczajnego teologii moralnej na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej. Trznadel był słabego zdrowia i trzykrotnie brał dłuższy urlop z Akademii Krakowskiej (w latach 1899/1900, 1901, 1907/8). Zmarł 3 VII 1908 r.

I.

1. Kilka uwag o studiach teologicznych w Austrii. *Bonus Pastor.* R. 10: 1888 nr 6 s. 41-43; nr 7 s. 53-54.

2. Stwórca i stworzenie wobec rozumu i wiary... Przemyśl 1892 Druk. Schwarza i Sp. 8° s. 250.

3. Co stanowi prawdziwą wartość człowieka. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 188-198.

4. Encyklika „Rerum Novarum". *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 51 s. 90-98.

5. Praca i płaca, przyczynek do wyjaśnienia kwestii socjalnej w świetle etyki katolickiej. Kr. 1898 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. 103, nlb. 1.

II.

1. Wrażenia z podróży. *Wiad. Katol.* (Lwów). R. 6: 1888 nr 2 s. 11-12; nr 3 s. 20-21; nr 4 s. 27-28; nr 5 s. 36-37; nr 6 s. 44-46; nr 12 s. 92-93.

2. O zasadach liberalizmu. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 37 s. 324-325; nr 38 s. 333-334; nr 39 s. 341-343; nr 42 s. 371-372; nr 45 s. 400-401; nr 46 s. 412-413; nr 47 s. 419-420; nr 48 s. 429-430.

3. Śp. ks. prałat Marcin Skwierczyński. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 16 s. 155-157.

III.

Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego od r. 1864 do r. 1887... s. 49; N[IEDZIELSKI] J.: Trznadel Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 293-294; WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 z. 1 s. 137-138; PELCZAR J.: Krótka kronika mojego życia. *Nasza Przeszł.* T. 29: 1968 s. 101; BARTEL W.M.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego na przełomie dwóch wieków (od II poł. XIX w. do końca I wojny światowej). *Anal. Crac.* T. 1: 1969 s. 407; KASPERKIEWICZ K.: Sługa boży Józef Sebastian Pelczar biskup przemyski obrz. łac. Szkic biograficzny. Rzym 1972 s. 118; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 147; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. Tamże, s. 270.

Ks. Kazimierz Gabryel

Tukałło Maciej (1727-1807), pijar, tłumacz.

Urodził się w 1727 r. na Litwie. Do szkoły uczęszczał w Wilnie, gdzie też wstąpił do zakonu pijarów. Przez wiele lat był nauczycielem w szkołach pijarskich, wykładając m. in. retorykę. Najdłużej uczył w szkole pijarskiej w Dąbrowicy na Wołyniu. W 1781 r. został asystentem zakonnej prowincji litewskiej, pod koniec życia zaś pełnił urząd prowincjała w tejże samej prowincji. Zmarł w 1807 r. w Lubieszowie.

I.

1. Przekł.: L.A. MURATORI: O porządnym nabożeństwie chrześcijan... Wilno 1787 Druk. XX. Pijarów 8° s. 538, nlb. 11.

2. Przekł.: F. PARA du PHANIAS: Początki zdrowej filozofii zgodne z początkami religii albo filozofia religii... T. 1-2. Wilno 1789 Druk. XX. Pijarów 8° t. 1 s. 491 nlb. 4; T. 2 s. 555 nlb. 2.

3. Przekł.: Krótki zbiór. życia Józefa Kalasantego, z włoskiego przetłumaczył... Wil. 1807.

II.

1. Apteczka domowa zawierająca zbiór lekarstw... Wilno 1789 Druk. XX. Pijarów 8° s. nlb. 4, 189; Cz. 2: Wiadomość ziół najpotrzebniejszych i innych materiałów do lekarstw... Wilno 1789 Druk. XX. Pijarów 8° s. 135. — Toż. Wyd. 2. Wilno 1793 Druk. XX. Pijarów 8° s. nlb. 4, 222; Cz. 2 s. 127.

III.

[BIELSKI S.]: Vita et scripta quorundam e Congregatione Cler. Reg. Scholarum Piarum... Varsoviae 1812 s. 165; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Tukałło Maciej. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 25 s. 698 CHROMECKI T.: Krótki rys dziejów Zgromadzenia Szkół Pobożnych czyli OO. Pijarów. Kr. 1880 s. 113, 134; BIEGAŃSKI S.: Szkoły pijarskie w Polsce. Lw. 1898 s. 13; Tukałło Maciej. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 273; F[AJĘCKI] A.: Tukałło Maciej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 298; BUBA J.I.: Pijarzy w Polsce. (Próba charakterystyki). *Nasza Przeszł.* T. 15: 1962 s. 13-37; ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 568.

Ks. Kazimierz Gabryel

Tumanowicz Jakub Walerian (1713-1798), arcybiskup lwowski ob. orm.-kat., homileta.

Urodził się 14 VII 1713 r. Studiował w Kolegium Propagandy Teatynów we Lwowie i uzyskał stopień licencjata teologii. Po święceniach pracował na stanowisku wikarego przy ormiańskiej katedrze we Lwowie, gdzie dał się poznać z kaznodziejstwa. Odznaczony tytułem protonotariusza ap., pełniąc także urząd prokuratora kapituły, zasłużył swoim sposobem bycia i gorliwością na właściwą ocenę duchowieństwa ormiańskiego, które obrało go pierwszym koadiutorem 1771 r. Otrzymawszy papieską prowizję, został konsekrowany 17 V 1772 r., a po śmierci arcybpa J.S. Augustynowicza objął w 1783 r. rządy archidiecezji ormiańskiej. Był to biskup światły, prawy i oddany bez reszty posłudze wiernych. Miał też zaufanie Rzymu, który się nim często posługiwał w załatwianiu spraw nawet obrządku łacińskiego.

Z jego twórczości teologicznej pozostały dwa kazania. Ważne jest zwłaszcza pierwsze, gdyż wnosi sporo historycznych elementów do tak ważnego wydarzenia, jakim była koronacja obrazu M. Bożej w kościele dominikanów we Lwowie w 1751 r. Umarł Tumanowicz we Lwowie 1 IX 1798 w opinii świętości.

I.

1. Przedwieczna koronacja Marii w kościele OO. Dominikanów w 1751 r. Lwów 1754 Druk. św. Trójcy 2° k. 7 [W.: Hasło Słowa Bożego Bogarodzicy w obrazie lwowskim od św. Łukasza malowanym. Wyd. M. WILCZEK].

II.

1. Aniwersarz solenny podczas aktu

koronacji... w 1751 r. Lwów 1754 Druk. św. Trójcy 2° k. 7. [W.: Hasło Słowa Bożego... Wyd. M. WILCZEK].

2. Listy z Rzymem, biskupami polskimi i królem. Rkps był w Arch. Kapituły Orm. we Lwowie.

III.

BARĄCZ S.: Żywoty sławnych Ormian w Polsce. Lw. 1856 s. 339-344; OBERTYŃSKI Z., Ormianie polscy, s. 36. Maszynopis Arch. Archidiec. Warszawskiej.

Ks. Jan Wysocki

Tupalski Mikołaj (poł. XVIII w.), pijar, autor „Rozmowy z etyki...".

Nie znamy daty jego urodzenia ani śmierci. Nie wiemy też, w jakim kolegium pijarskim pobierał naukę i czy studiował za granicą. Wiadomo, że musiał mieć odpowiednie przygotowanie teologiczne, skoro pełnił funkcje kaznodziei przy katedrze wileńskiej. Wydał też kilka kazań okolicznościowych w ujęciu panegirycznym. Niemniej jego „Rozmowa z etyki" w ujęciu filozofii „recentiorum" pozwalała go zaliczyć do grona teologów XVIII w. Był nauczycielem i wychowawcą Tadeusza Kościuszki.

I.

1. Rozmowa z etyki czyli nauka o przystojnym życiu przez uczących się w Collegium Nobilium Wileńskim... miana. Wilno 1766 Druk. Schol. Piarum 8° k. 144.

II.

1. Podczas pogrzebu... Michała Horodeńskiego... kazanie miane w kościele szyrwitskim przez... Wilno 1762 Druk. Schol. Piarum 2° s. 29.

2. Kazanie na pogrzebie... Ewy z Komarów Petrusewiczowej... w kościele XX. Bernardynów... miane przez... Wilno 1768 Druk. Schol. Pijarów 2° k. nlb. 2, k. 6.

3. Kazania, z których pierwsze przy złożeniu ciała Jerzego Wołłowicza, starosty... drugie zaś na pogrzebie Elżbiety z Ważyńskich Wołłowiczowej, starościny... w kościele Benedyktynek wileńskich. Wilno 1769 Druk. Schol. Piarum 2° s. 11.

III.

Szczegóły biogr. w: Kazania na pogrzebie... Ewy Petrusewiczowej...; CHROMECKI T.: Krótki rys dziejów Zgromadzenia Szkół Pobożnych. Kr. 1880 s. 108.

Ks. Jan Wysocki

Turski Bartłomiej (XVII w.), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Śluby zakonne złożył w klasztorze dominikanów w Wilnie. W latach 1598-1599 już jako kapłan przebywał w Krakowie. W 1600 r. rozpoczął studia uzupełniające w Paryżu, gdzie przed 1605 r. uzyskał lektorat. W 1605 r. uczył w klasztorze dominikańskim w Sandomierzu. Był tam też przeorem. W 1608 r. otrzymał stopień bakałarza teologii w krakowskim dominikańskim studium generalnym.

I.

1. Theoremata theologica de Deo Uno et Trino salutis nostrae authore, defendentur in provinciali capitulo Lublini... Cracoviae 1607 ex Officina A. Petricovii 4°.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 269; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 249, 280; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 480.

Bp Edward Ozorowski

Twardowski Jan (2 poł. XVI — 1 poł. XVII w.), polemista.

Twardowski studia odbył na Uniw. Wileńskim, wieńcząc je mistrzostwem sztuk wyzwolonych. W 1594 r. jako student teologii opublikował rozprawę polemiczną, w której omówił znamiona prawdziwej wiary. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Examen fidei sectariorum, seu novae verae et apostolicae fidei, an scilicet fides, quam sectarii praedicant, sit vera et apostolica. Vilnae 1594 in Officina Academiae S.J. 4° k. nlb. 3, s. 56, k. nlb. 1.

III.

Szczegóły z karty tytułowej „Examen fidei"; ESTREICHER K. T. 31 s. 428; WIERZBOWSKI T.: Bibliographia polonica XV ac XVI ss. T. 2. 1961 nr 1789.

Ks. Józef Mandziuk

Tyburcius (Tiburcius) (1 poł. XVI w.), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Nie wiemy, gdzie i kiedy się urodził, gdzie się uczył i kiedy wstąpił do zakonu dominikanów. Znany jest tylko z imienia zakonnego. Zaliczał się do znaczniejszych osobistości wśród profesorów u dominikanów w Krakowie. W 1 ćwierci XVI w. jako lektor był wykładowcą teologii w Legnicy, Wrocławiu, a w r. szk. 1515/1516 we Wiedniu. W 1514 r. przebywał w Poznaniu, pełniąc funkcje kaznodziei. W 1515 r. napisał dziełko o Eucharystii.

I.

1. Tractatus de Corpore Christi. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 472 k. 1-23.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 229, 237, 238, 254; KIELAR P.: Klasztory dominikańskie na Śląsku w czasie reformacji. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 555; WIESIOŁOWSKI J.: Dominikanie w miastach wielkopolskich w okresie średniowiecza. Tamże s. 256.

Ks. Józef Mandziuk

Tyc Antoni (ok. 1795-1861), katecheta i proboszcz w Lesznie, autor podręczników do nauki religii.

Urodził się ok. 1795 r. na terenie woj. poznańskiego. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Święcenia kapłańskie otrzymał przed 1822 r. Po kilku przejściowych placówkach duszpasterskich, w których Tyc pracował jako wikariusz, został na początku lat trzydziestych proboszczem w Lesznie. Tutaj jego działalność rozwinęła się w dwóch kierunkach. Pierwszym była praca katechetyczna. Pracując ponad 20 lat w szkołach na terenie Leszna, dał się poznać jako dobry katecheta, umiejący łączyć wieloletnią praktykę ze stałym pogłębianiem umiejętności teoretycznych. Właśnie podczas pracy Tyca w Lesznie wyszły spod jego pióra 2 bardzo poczytne podręczniki do nauki religii, które doczekały się w krótkim stosunkowo czasie kilku kolejnych wydań. Drugą dziedziną jego działalności była aktywna praca od 1839 r. w redakcji tygodnika „Przyjaciel Ludu", ukazującego się w Lesznie w latach 1834-1850. Praca ta trwała z przerwami aż do 1850 r., tzn. do momentu likwidacji pisma. Po 1855 r. został Tyc przeniesiony z Leszna do Winnogóry, gdzie został komendarzem tamtejszej parafii. Zmarł w listopadzie 1861 r. w Winnogórze.

I.

1. Dzieje Starego i Nowego Przymierza... dla użytku młodzieży. T. 1-2. Leszno 1844 Druk. Güntera 8°; — Toż, Wyd. 2 poprawione z mapą Palestyny. Leszno 1850 Druk. Güntera 12° t. 1 s. VII, 227; T. 2 s. IV, 270; — Toż. Wyd. 3. T. 1: Dzieje Starego Przymierza. T. 2: Nowy Testament. Rzeszów 1872 Druk. J.A. Pelara 8° t. 1 s. 218, IV; T. 2 s. 236, IV.

2. Dzieje Starego i Nowego przymierza dla użytku szkół elementarnych. Leszno 1845 Druk. Güntera 8°; — Toż. Wyd. 2. Leszno 1858 Druk. Güntera; — Toż. Wyd. 3. Gniezno 1861 Druk. Langego 8° s. VIII, 194, mapa Palestyny.

3. Żywoty Świętych. T. 1-2. Leszno 1855 Druk. Güntera 8°.

II.

1. Wybór kazań oryginalnych z najlepszych naszych dawniejszych i nowszych kaznodziejów zebrany na wszystkie niedziele całego roku. T. 1-2. Leszno 1839-1845 8° t. 1 s. 351; T. 2 s. 274.

2. Lekcje i ewangelie na wszystkie niedziele i wszystkie święta podług przekładu ks. Jakuba Wujka stosownie do mszału rzymskiego... Leszno 1841 16° s. 313, k. 4; — Toż. Wyd. 2 nowe, przejrz. i popr. Leszno 1855 Druk. Güntera 16° s. 288, k. 1; — Toż. Wyd. 3. Leszno 1871 12° s. IV, 304.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Tyc Antoni. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 25 s. 816; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 352-353; Tyc Antoni. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 326; Tyc. Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 315; ZIELIŃSKI Z.: Kościół katolicki w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1848-1865. Lubl. 1973 s. 245-246; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 98; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. Tamże, s. 157, 179.

Ks. Kazimierz Gabryel

Tylka Jacek (1857-1925), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 8 VIII 1857 r. we wsi Ciche k. Nowego Targu, był synem Jana i Katarzyny. Po studiach gimnazjalnych w Nowym Targu i Nowym Sączu wstąpił 1876 r. do Seminarium Duchownego w Tarnowie, gdzie po ukończeniu teologii otrzymał w 1880 r. święcenia kapłańskie. Wyższe studia teologiczne odbył na Uniw. wiedeńskim, gdzie w 1883 r. uzyskał stopień doktora teologii. W latach 1883-1901 wykładał dogmatykę specjalną i fundamentalną w Seminarium Duchownym w Tarnowie. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1901 r. Pracował w zakonie jako spowiednik i kaznodzieja we Lwowie i w Czechowicach. Wyjeżdżał też do pracy duszpasterskiej wśród polskich robotników w Saksonii. Umarł we Lwowie 8 V 1925 r.

I.

1. Przekł.: O.E. NIEREMBERG, M.J. SCHEEBEN: Uwielbienie łaski Bożej. Tarnów 1891 K. Raschka 16° s. 703, V.

2. Złote książeczki. Wydał... Tarnów 1892 K. Raschka 16° s. V, 157, 112. O życiu i pismach Klemensa Aleksandryjskiego i św. Bernarda z Clairvaux.

3. Dogmatyka katolicka. Część ogólna. Krótko zebrał... Tarnów 1897 Nakł. Autora, Druk. J. Styrny 8° s. 413.

4. Dogmatyka katolicka. Część szczegółowa. Tarnów 1898 8° s. 608.

5. Dogmatyka katolicka. Część ogólna i szczegółowa. Krótko zebrał... Wyd. 2. Tarnów 1900 8° s. VII, 601.

6. O cnotach heroicznych. Tarnów 1900 Druk. J. Styrny 16° s. 302.

7. Wykłady z teologii. Rkps ATJ Kr., sygn. 1261 I.

II.

1. Przekł.: O. J. PETITDIDIER: Ćwiczenia duchowne według normy św. Ignacego Loyoli, z łacińskiego wolno przełożył... Tarnów 1893 Nakł. Wydawcy, Druk. J. Styrny 8° s. 528, VII.

2. Ku czci św. Stanisława Kostki Tow. Jez. Krótki życiorys wraz z nabożeństwem. Kr. 1903 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 44.

3. Przekł.: M. MESCHLER: Żywot Pana Naszego Jezusa Chrystusa w rozmyślaniach. T. 1-2. Kr. 1913-1914 8° t. 1 s. 536, V;T. 2: 1914 s. 452, IV. — Toż. T. 1-3. Kr. 1932-1934 Druk. Przegl. Powsz. 16° t. 1 s. 564; T. 2: 1933 s. 532; T. 3: 1934 s. 383. Biblioteka życia wewnętrznego. T. 31-33.

4. Litania do świętego Józefa. Kr. 1918 Druk. E.K. Koziańskich 16° s. VIII, 152.

5. Włodzimierz Popławski. (Nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 31-32.

6. Z powodu przejścia na własność naszego kościoła w Opawie. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 100-102.

7. O. Franciszek Skalski. (Nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 5: 1916-1920 s. 95-96.

8. Observationes circa sex principalia elementa Exercitiorum spiritualium S. Ignatii. Rkps ATJ Kr., sygn. 1261 II.

9. Listy w ATJ Kr., sygn. 839, 978.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1176; BISZTYGA K.: Śp. O. Jacek Tylka. *Nasze Wiad.* T. 7: 1923-1925 s. 453-456; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 129; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 146. —

ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae SJ ineunte anno 1902 [...ineunte anno 1918]; Catalogus provinciae Poloniae SJ ineunte anno 1919 [...ineunte anno 1925]; rkps 878 XV (dokumenty).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Tylkowski Marcin (1819-1874), kanonik hon. krakowski, historyk Kościoła.

Urodził się w 1819 r. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1847 r. i został mianowany wikariuszem przy kościele św. Anny w Krakowie. W latach 1855-1862 był katechetą szkoły żeńskiej przy krakowskim klasztorze PP. Duchaczek, następnie od 1864 r. wykładał religię w szkole technicznej i wreszcie od 1872 r. był katechetą w szkole realnej w Krakowie. Pełnił ponadto szereg innych funkcji na terenie Diecezji Krakowskiej: od 1858 r. był kapelanem Arcybractwa Miłosierdzia i pisarzem Banku Pobożnego, przechodząc do historii tych instytucji jako ich ofiarny dobroczyńca. W 1862 r. został Tylkowski notariuszem drugiego dekanatu krakowskiego. Godność honorowego kanonika krakowskiego otrzymał w 1862 r., pełniąc równocześnie od tego roku obowiązki penitencjarza przy kościele św. Anny w Krakowie. Pracując przez wiele lat przy kościele św. Anny, zostawił po sobie krótką historię tego kościoła oraz zebrał i wydał ustawy bractwa św. Anny, istniejącego przy tymże kościele. Zmarł Tylkowski 20 X 1874 r.

I.

1. Wyd.: Ustawy i nabożeństwo bractwa św. Anny Samotrzeciej w kościele św. Anny w Krakowie... Kr. 1859 Druk. Uniw. Krakowskiego 8° s. 161; — Toż. Wyd. 2. Przez ks. Juliana BUKOWSKIEGO... przejrz. i pomn. Kr. 1887 Druk. Uniwer. Jagiel. 8° s. 139, nlb. 2.

2. Krótki opis kościoła akademickiego kolegiaty św. Anny w Krakowie. Kr. 1863 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. 57.

II.

1. Katechizm zawierający krótki wykład artykułów świętej wiary rzymsko-katolickiej... Kr. 1852 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. 61, k. 1; — Toż. Wyd. 2. Kr. 1856 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. 68.

2. Nabożeństwo ku czci św. Jana Kantego, kapłana świeckiego, pisma Bożego we wszechnicy krakowskiej doktora... profesora a naszego wielkiego przyczyńcy przed Bogiem... Kr. 1860 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. 118.

III.

Książka pamiątkowa Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie od r. 1584 do 1884... Kr. 1884 s. 337; BUKOWSKI J.: Kościół akademicki św. Anny. Kr. 1900 s. 22; B[ARTYNOWSKI] M.: Tylkowski Marcin. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 334; Tylkowski Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 324. — Szematyzm szkół ludowych i nauczycieli w Diecezji Krakowskiej na rok 1871, s. 26; Schemat. Diec. Krakowskiej na rok 1875, s. 81.

Ks. Kazimierz Gabryel

Tylkowski Wojciech (1625-1695), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się na Mazowszu, prawdopodobnie 19 IV 1625 r. Nauki humanistyczne łącznie z retoryką ukończył w kolegium jezuickim w Pułtusku, po czym 1 II 1645 r. wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. Po dwuletnim nowicjacie w Wilnie przez rok powtarzał retorykę, a następnie przez 3 lata słuchał wykładów filozofii w Orszy i w Połocku. W latach 1651-1655 uczył w Połocku w klasie poetyki, a w Nieświeżu wykładał retorykę i matematykę. Na skutek najazdu Moskali i Kozaków na Litwę Tylkowski udał się do Poznania, gdzie przez rok studiował w kolegium jezuickim teologię. Najazd wojsk szwedzkich zmusił go do dalszej wędrówki. W 1656 r. udał się do Czech i tu w kolegium jezuickim w

Pradze kontynuował przez 3 lata teologię. Święcenia kapłańskie otrzymał 30 XII 1657 r. z rąk bpa D. de Corti, sufragana praskiego. Po ukończeniu studiów teologicznych pełnił obowiązki profesora retoryki, najpierw w kolegium wrocławskim (1658/9), a następnie w kolegium w Nysie (1659/60).

W 1661 r. wrócił do Polski i został skierowany do Pińska na trzecią probację (ostateczna formacja zakonna — studium prawa zakonnego i pogłębienie życia duchowego). W latach 1662-1666 Tylkowski przebywał w Braniewie, gdzie uczył retoryki, matematyki, filozofii (także dla eksternów), j. hebrajskiego i teologii moralnej. Tam też 15 VIII 1664 r. złożył profesję 4 ślubów. W 1666 r. został przeniesiony do Warszawy, gdzie prowadził wykłady z filozofii, matematyki i teologii moralnej do 1669 r. tzn. do wyjazdu do Rzymu. W Rzymie przez 4 lata (1669-1673) pełnił obowiązki wielkiego penitencjarza dla Polaków. Po powrocie z Rzymu Tylkowski został mianowany regensem Papieskiego Seminarium w Wilnie oraz profesorem matematyki w Akademii Wileńskiej, gdzie 5 XII 1673 r. został promowany na magistra nauk wyzwolonych i filozofii. W 1677 r. Tylkowski odszedł na kilka lat od działalności dydaktycznej — w Płocku do 1681 r. był spowiednikiem bpa Bonawentury Madalińskiego, w Warszawie do 1683 r. spowiednikiem i wychowawcą na jakimś dworze. Podobną funkcję pełnił w Wilnie w następnym roku. W 1684 r. wrócił do nauczania, podejmując wykłady teologii moralnej w kolegium warszawskim. Prowadził je aż do 1693 r. Zmarł w Warszawie 14 I 1695 r.

Bogata działalność pisarska Tylkowskiego dotyczyła różnych dziedzin. Przedmiotem jego prac była filozofia, teologia, ascetyka, prawo kościelne, fizyka, geometria, matematyka, akustyka, sztuka agrarna, historia technik wojennych. W zdobywaniu wszechstronnej wiedzy z pewnością pomagała mu znajomość obcych języków. Oprócz polskiego i łaciny władał biegle językiem litewskim, francuskim, włoskim, hiszpańskim, niemieckim, greckim i hebrajskim. Przez współczesnych nazywany był „najuczeńszym scholastykiem XVII wieku".

I.

1. Jugum grave super omnes filios Adam. E SS. Patrum verbis formatum. Cracoviae [1669?] apud Stan. Piotrkowczyk 16° k. nlb. 3, s. 156. — Toż. 1675 (?) 8°. — Toż. Typ. Monast. Olivensis 1676 16° k. nlb. 5, s. 192, k. nlb. 4. — Toż. Augustae Vindelicorum 1720 8° k. nlb. 6, s. 192, k. nlb. 5. — Toż. Augustae Vindelicorum 1723 12°.

2. Fidelis prophetissa, seu impletum SS. Virginis Mariae vaticinium. Lucae I. Beatam me dicent omnes generationes. Typ. Monast. Olivensis 1674 4° k. nlb. 7, s. 348, k. nlb. 8.

3. De arte sanctitatis seu virtutibus solidis opusculum. Typ. Monast. Olivensis 1674 16° k. nlb. 5, s. 156. — Toż. Augustae Vindelicorum 1721 12°.

4. Przekł.: D. BARTOLI: O żywocie i cudach B. Stanisława Kostki z zakonu Zebrania Pana Jezusowego, księgi dwoje. Wilno 1674 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 6, s. 234, k. nlb. 3.

5. De malo malisque causis et remediis. Olivae 1675 Sumpt. Monasterii 16° s. 332, k. 73. — Toż. Olivae 1676 Sumpt. Monasterii 12° k. nlb. 3, s. 332, k. nlb. 8. — Toż pt. Cura medica animae, sive de malo... Viennae 1702 Leop. Voigt 16° k. nlb. 4, s. 352. — Toż. pt. Cura medica animae... Viennae Austriae 1718 12° s. 184. — Toż. pt. De malo... Francofurti 1720 12° s. 302. — Toż. pt. Cura medica animae... Tyrnavae 1752 Typ. Acad. SJ 8° s. 315, k. nlb. 5. — Toż. pt. Cura medica animae... Tyrnavae 1772 Typ. Acad. SJ 8° s. 391, k. nlb. 5.

6. Opusculum bipartitum pro suscipientibus et exercentibus sacros ordines. Typ. Monast. Oliviensis 1676 Jac. Wernerus 16° k. nlb. 2, s. 249, k. nlb. 4. — Toż. Typ. Monast. Olivensis 1683 16° k. nlb. 2, s. 246, 268, k. nlb. 5. — Toż. Constan-

tiae 1725 Sumpt. Jo. Chr. Baeuerlein 12° k. nlb. 4, s. 249. — Toż. Constantiae 1739 12°.

7. Wyroki Boskie o czterech rzeczach ostatecznych. Wyjęte z ksiąg Pisma św. i wytłumaczone. Poznań 1685 Druk. Coll. SJ 8° s. 314.

8. Zarzuty dyssydenckie około wiary. A na nie odpowiedzi katolickie spisane. Poznań 1685 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 1, s. 95. — Toż. Wilno 1718 Druk. Akad. SJ 8° s. 99, k. nlb. 3.

9. Breviarium concionatorium pro omnibus dominicis, festis per annum ac feriis Quadragesimae. His addita sunt aliqua fragmenta, strenae, conciones diversis temporibus occurentes, funebres. [Cz. 1]. Typ. Monast. Olivensis 1685 Joan. Jac. Textor 4° k. nlb. 8, s. 746, 66. — Toż z dodatkiem; Fidelis Prophetissa concionibus de B.V.M. serviens... Typ. Monast. Olivensis 1686 4° k. nlb. 4, s. 746, k. nlb. 3, s. 106, k. nlb. 2. — Toż. [Cz. 2]: Breviarium concionatorium super festa totius anni in duas partes divisum. Typ. Monast. Olivensis 1686 J.J. Textor 4° k. nlb. 2, s. 172, 313, k. nlb. 2. — Toż. [Cz. 3]: De breviario concionatorio, strenae, conciones occurentes et funebres, cum aliquibus fragmentis. Typ. Monast. Olivensis 4° k. nlb. 1, s. 152, k. nlb. 2, s. 164, 106. — Toż z dodatkiem kazań: Fidelis Prophetissa. Typ. Monast. Olivensis 1686 4° s. 152, 384, k. nlb. 12, 164. — Toż. Wydane w całości. [Cz. 1-3]: Constantiae 1721-1722 apud J. Baeuerlin 4° k. nlb. 1, s. 508, k. nlb. 17; s. 224, k. nlb. 10; s. 566, 164.

10. Quintuplex temporis Exegesis sive tractatus quinque de calendario. Typ. Monast. Olivensis 1687 4° s. 419. Do s. 380 Calendarium ecclesiasticum.

11. Paraphrasis na Psałterz Dawidów albo wykład Psalmów dla tych, którzy Psalmy odmawiają, krótko i jasno opisany. Na końcu przydany wykład pieśni z Pisma św. wybranych, które Kościół św. w godzinach swych śpiewa. Poznań 1688 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 11, s. 560, k. nlb. 13.

12. Problemata święte albo pytania około wyrozumienia świętej Ewangelii. Od Kościoła powszechnego tak na niedziele jako i na święta rozłożonej... Poznań 1688 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 276, s. 323.

13. Cleri duodecim examina, his additi tres tractatus confessariis utilissimi... Varsaviae 1689 Typ. C.F. Schreiber 8° k. nlb. 336. — Toż. Posnaniae 1695 8°.

14. Złego drzewa złe owoce, to jest skutki grzechu. Warszawa 1689 Druk. F.K. Schreibera 8° s. 300.

15. Tribunal sacrum seu de arte faciendae et audiendae sacramentalis confessionis apud Regnum Poloniae specialiter accomodatum. Varsaviae 1690 Typ. C.F. Schreiber 8° k. nlb. 212.

16. Przekł.: P. SEGNERI: Nauka dla poczynającego słuchać spowiedzi, jako ma się zachować z pożytkiem około sakramentu pokuty. Warszawa 1690 F.K. Schreiber 8° k. nlb. 3, s. 231, k. nlb. 1. — Toż. Wilno 1740 Druk. Akad. SJ 8° s. 284. — Toż pt. Sposób wielce pożyteczny do pobudzania grzeszników aby powstali z nałogu grzechu do nauczania młodych i nie bardzo wprawnych spowiedników jako się mają z penitentami zachować, jako i kiedy strofować... Lwów [1760] J. Filipowicz 8° s. 241.

17. Summa nauk niektórych które ichmość plebani z rozkazania S. Concilium Trydenckiego, sess. 24 cap. 7, De reformatione, ludowi na kazaniach przepowiadać mają. Warszawa 1691 (?) Druk. F.K. Schreibera 8° k. nlb. 3, s. przeszło 338.

18. Czemu mało idzie do nieba, albo o sakramencie pokuty. Warszawa 1691 Druk. K.F. Schreibera 8° k. nlb. 3, s. ponad 197.

19. Sacri canones et decisiones Apostolicae de sacramento matrimonii collectae. Varsaviae 1692 Typ. Car. Ferd. Schreiber 8° k. nlb. 30.

20. Praxis parochialis ex variis synodis, ss. canonibus, decisionibus Apostolicis collecta. Nihil ex sensu proprio. Varsaviae 1693 Typ. Coll. Schol. Piarum 8° k. nlb. 3, s. 131.

21. Controversiarum amicarum de rebus fidei Divinae partes tres... B. r. Typ. Monasterii Olivensis 4° s. 442.

22. Apocalipsis albo objawienie św. Jana Ewangelisty, w którym się zbiera historia kościelna począwszy od tego świętego czasów, aż do skończenia świata, prorockim sposobem napisana. A teraz wytłomaczona wedle litery... 1694 Druk. Oliwska 8° s. 185.

23. Porozdzielanie Pisma św. i na nież argumenta krótko zebrane a... wierszem ojczystym przełożone. Warszawa 1782 4° k. nlb. 47. Pozycja bliżej nie zidentyfikowana.

24. Tractatus theologicus... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 469.

II.

1. Dies equitis Poloni et Lithuani. Vilnae 1651 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 8.

2. Antiquitas gentilium armorum illustris Kierłovianae domus ex antiquissimis privilegiis imperatorum, ac regum

eruta panegyricae et historicae... representata. B. m. 1652 2° k. nlb. 22.

3. Arae gratitudinis. Braunsbergae 1653 2°.

4. Negotium defunctorum seu de animabus defunctorum juvandis. Vratislaviae 1661 8°. Druk obecnie nie znany.

5. Stół mądrości ku zbawiennemu i politycznemu przy stołowych rozmowach posiłkowi. Wilno 1663 (?) Druk. Akad. SJ 8°. — Toż. 1674 8°. — Toż. Wilno 1727 Druk. Akad. 8° s. 365. — Toż. Poznań 1739 Druk. Coll. SJ 8° s. 358. — Toż. Poznań 1753 Druk. Coll. SJ 8° s. 343. — Toż. pt. Stromata albo rozmowy stołowe. Warszawa 1691 8° s. 300, k. nlb. 2. — Toż. pt. Historie z osobliwszymi rewolucjami pod tytułem stół mądrości. Lublin 1741 Druk. Collegium Lubelskiego Soc. Jesu 8° k. nlb. 5, s. 283, k. nlb. 3. — Toż. Lublin 1749 Druk. Coll. SJ 8° s. 296. — Toż. Lublin 1756 Druk. Coll. SJ 8° s. 345, k. nlb. 3.

6. Sacra anagrammata de festis Christi ac Beatae Virginis. Varsaviae 1666 12°.

7. Sacra exercitia studiosi. Varsaviae 1668 16°. — Toż pt. Exercitia spiritualia decem dierum spatio absolvenda... Ulmae 1712 12°. — Toż. Constantiae 1719 12° k. nlb. 4, s. 155. — Toż. Constantiae 1721 Sumpt. J.Chr. Baeuerlein 12° s. 165. — Toż. Constantiae 1724 12° k. nlb. 5, s. 155. — Toż. Augustae Vindelicorum 1761 12° s. 147. — Toż w tłum. niem.: Geistliche Uebungen. Constanz 1726 12° k. nlb. 5, s. 221. — Toż w tłum. niem. Geistliche Exercitia... Augsburg 1728 8° s. 139. Tekst Tylkowskiego do s. 86. — Toż. Geistes Uebungen... Regensburg 1842 Pustet 12° s. 120.

8. Przekł.: J.B. MANNI: Koło wieczności, albo czworaka prawda najwyższej chrześcijańskiej filozofii. Warszawa 1668 16°. — Toż. Kraków 1697 12°.

9. Arithmetica curiosa... Cracoviae 1668 Stan. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 2, s. 141. — Toż. Olivae 1689 Typ. J.J. Textor 8° s. 539.

10. Nauki i zabawki świątobliwe dla wszystkich w prostocie serca Boga szukających. Kraków 1669 Stan. Piotrkowczyk 12° k. nlb. 4, s. 170. — Toż. Druk. Coll. Leopoliensis SJ 1748 12° s. 187, k. nlb. 2.

11. Meteorologia curiosa. Cracoviae 1669 apud Stan. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 2, s. 172, k. nlb. 1.

12. Philosophia curiosa... seu quaestiones et conclusiones curiosae, ex universa Aristotelis philosophia... Cracoviae 1669 apud Stan. Piotrkowczyk 4° k. nlb. 3, s. 41, k. nlb. 1, s. 81, k. nlb. 1, s. 50, k. 1, s. 76, k. nlb. 1, s. 38.

13. Disquisitio physica. Typ. Monast. Olivensis 1674 12° k. nlb. ponad 42.

14. [Nabożeństwo o św. Annie]. Gdańsk (?) 1674 12°. Druk nie zachowany.

15. Grzesznicy od sprawiedliwości... Warszawa 1677 8°. — Toż. Olivae 1697 8°.

16. Szczęścia i nieszczęścia na wojnie przyczyny spisane... W Klaszt. Oliwskim 1678 16° k. nlb. 3, s. 141, k. nlb. 8.

17. Philosophia curiosa, seu universalis Aristotelis philosophia, juxta communes sententias exposita, et primo quidem sub compendio proposita... Typ. Monasterii Olivensis 1680 8° s. 14, 136. Obejumje: Logicam curiosam. — Secunda pars philosophiae. Physica curiosa 8° s. 344. — Physicae curiosae pars secunda. De mundo. 8° s. 295. — Pars tertia physicae. De meteoris seu meteorologia curiosa. 8° s. 415. Poz. 11. — Pars quarta physicae. De ortu, interitu et elementis. 8° s. 440. — Pars quinta physicae. De anima. 8° s. 1077. — Pars sexta physicae in qua Aristotelis mechanica explicantur. 8° k. nlb. 6, s. 286. — Pars septima physicae curiosae. De sensu et sensibili. 1681 8° k. nlb. 3, s. 201. — Physicae curiosae pars octava... De universo. 1682 8° k. nlb. 9, s. 615, 734. — Physicae curiosae pars nona in qua ponuntur dempta quaedam de parte octava. 1682 8° s. 328. — Physicae curiosae pars decima. [1690] 8° s. 232. Poszczególne części ukazały się też oddzielnie, niekiedy wychodziły anonimowo oddzielnie.

18. Pars tertia philosophiae. Metaphysica curiosa. [Olivae ok. 1680 Druk. Cystersów] 8° s. 192.

19. Soliloquia christiana et praxes quaedam. Typ. Monast. Olivensis 1680 16° k. nlb. 11, s. 1184, k. nlb. 4. — Toż. Posnaniae 1694 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 3, s. 1064, k. nlb. 3. — Toż. Calissii 1699 Typ. Coll. SJ 12°. — Toż. Nissae 1707 Typ. Jos. Schögel 12°. — Toż. Nissae 1714 Typ. Jos. Schögel 12° s. 384 (paginacja błędna, liczy s. 584). — Toż. Francofurti 1719 J. Ch. Baeurlein 8° k. nlb. 4, s. 834, k. nlb. 3. — Toż. Francofurti 1722 8° k. nlb. 4, s. 834, k. nlb. 4. — Toż. Francofurti 1731 8°. — Toż. Francofurti 1739 Sumpt. Samuelis Wohleri 8° k. nlb. 4, s. 411, k. nlb. 2, s. 423, k. nlb. 2. — Toż. Augustae Vindelicorum 1762 8° s. 6, 361, 317, k. nlb. 2.

20. De re agraria insignis tractatus oeconomis, et quibusvis aliis rem familiarem administrantibus apprime utilis et necessarius. Typ. Monast. Olivensis 1681 8° k. nlb. 4, s. 784, k. nlb. 5.

21. Przekł.: H.M.: BOUDON: Bóg a nic

innego albo złoty związek dusz nabożnych. Poznań 1686 Druk. Coll. SJ 8° s. 144, k. nlb. 1.

22. Nauki i zabawki duchowne do samych braci konwersów i zakonnic należące. Poznań 1687 Druk. Koll. SJ 8° s. 295, k. nlb. 40, s. 81-556, k. nlb. 7.

23. De bono et malo sive pars philosophiae quarta moralis, cui adnexa est pars physicae curiosae decima opusculorum de admirandis auditionibus... Typ. Monast. Olivensis 1690 8° s. 512. Por. poz. 17 i 18.

24. De bono tam in pace, quam in bello, sive pars philosophiae quarta moralis in duas divisa partes. Typ. Monast. Olivensis 1691 8° k. nlb. 18, s. 512, 593. Por. poz. 17, 18, 23.

25. Listy i rozmowy ceremonialne po części z włoskiego języka na polski przełożone, z przydatkiem pochopów do listów łacińskich... Warszawa 1691 K.F. Schreiber 8° k. nlb. 3, s. 252.

26. Uczone rozmowy wszystką w sobie prawie zawierające filozofię. Warszawa 1692 Druk. P.M. Łęskowskiego 4° k. nlb. 5, s. 369.

27. Geometria practica, curiosa, in tres libros divisa. Posnaniae 1692 Typ. Coll. SJ 8° s. 495.

28. Medicus familiaris. Posnaniae 1693 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 315. Pierwsze wydanie wyszło prawdopodobnie ok. 1673 r. Nie jest pewne czy jest to oryginalne dzieło Tylkowskiego, czy tylko tłumaczenie.

29. Dziewięć do bojaźni Bożej pobudek. Warszawa 1693 8° k. nlb. 6, s. 647, k. nlb. 1. — Toż pt. Mądrość doskonała w bojaźni Bożej ugruntowana. Wilno 1743 Druk. Akad. SJ 8° s. 459, k. nlb. 26. — Toż pt. Suplement mądrości doskonałej na bojaźni Bożej ugruntowanej... Wilno 1723 8° s. 459. — Toż. Vilnae 1753 Typ. Acad. SJ 8°.

30. Przekł.: J. CRASSET: Przygotowanie do śmierci. Warszawa 1693 Druk. Schol. Piar. 8° s. 212. — Toż. Sandomierz 1754 Druk. Coll. SJ 8°.

31. Matheseos curiosae pars tertia. Astronomia curiosa. Cum qua simul proponitur astrologia et geographia. Posnaniae 1694 Typ. Coll. SJ 4° s. 420, tabl. 2.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 366-367, tamże literatura. — Ponadto: BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 75; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 430; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 197; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 286-296; SZYJKOWSKI M.: Dzieje polskiego upiora przed wystąpieniem Mickiewicza. *Rozpr. AU. Wydz. Wydz. Filol.* T. 55 (1917) s. 343, 347, 348; WAIS K.: Scholastyka i neoscholastyka. Lw. 1921 s. 8; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce, 968-1831. W. 1932 s. 72, 215; MALECZYŃSKA E.: Polskie tradycje naukowe i uniwersyteckie Wrocławia. Wr. 1946 s. 49; JACHIMECKI Z.: Muzykologia i piśmiennictwo muzyczne w Polsce. Kr. 1948. Historia nauki polskiej w monografiach 23 s. 14-15; GUIBERT de J.: La spiritualité de la Compagnie de Jésus. Roma 1953 s. 333; ROGALSKI A.: Kościół katolicki na Warmii i Mazurach. W. 1956 s. 202, 204; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 295; OCHMAŃSKI W.: Wiedza rolnicza w Polsce od XVI do połowy XVIII wieku. Wr. 1965 s. 31-33; BOBER A.: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 8; Tylkowski Wojciech. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 411; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibliogr. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 710; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 3/4 s. 192; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose amziais XVI-XVIII. Vilnius 1975 s. 185-186, 481; BAJDA J.: Teologia moralna w XVII-XVIII w. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 286, 289; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 405; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 325-326. — ARSJ. Lit. 9-20 (katalogi trzyletnie z lat 1649-1693); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1647-1695); Lit. 62 f. 168 (nekrolog); ATJKr.: rkps 1536 s. 852-856 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Tyszkiewicz Antoni Dominik h. Leliwa (1709-1760), biskup żmudzki, hagiograf.

Kanonik wileński, sekretarz wielki litewski. W 1739 r. został biskupem pomocniczym kijowskim, w 1740 r. zaś biskupem ordynariuszem żmudzkim. Diecezję objął w 1741 r. Dbały o dobro wiernych przepro-

wadził generalną wizytację i celem usprawnienia pracy podzielił diecezję na dziesięć dekanatów. Seminarium Duchowne przeniósł z Króż do Worń i zaangażował do nauki pijarów. Temuż Seminarium poświęcił wiele uwagi, często bywał na wykładał, dobierał też odpowiednich profesorów. Był też bardzo oddany dominikanom, którym ułatwiał zakładanie klasztorów. Biskup to gorliwy, światły i dbały o poddanych w dobrach duchownych. Zakończył życie 30 I 1760 r.

Z twórczości teologicznej zostawił żywot św. Kazimierza notowany przez hagiografów. Wydrukował akta odbytego przez siebie synodu i podobno miał przygotowany do druku opis biskupstwa żmudzkiego.

I.

1. Królewska droga do nieba albo życie św. Kazimierza, królewicza polskiego i W. Księstwa Litewskiego... opisane. Warszawa 1752 Druk. in Collegio Schol. Pijarum 4° k. nlb. 7, s. 151.

II.

1. Wyd.: *Synodus dioecesana Mednicensis seu Samogitiae sub...* Vilnae 1752 Typis. Soc. Jesu 4° k. nlb. 26.

III.

WOŁONCZEWSKI M.: Biskupstwo Żmudzkie. Kr. 1898 s. 97, 102; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 490; JARUMOWICZ W.: *Miedniki albo opisanie* Diecezji Miednickiej albo żmudzkiej, 1899 s. 122-126. Rkps Arch. Archid. Warszawskiej, sygn. 56.

Ks. Jan Wysocki

Tyszkiewicz Jerzy h. Leliwa (ok. 1571-1625), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się ok. 1571 r., był synem Jerzego i Teodory Wołłowicz. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 XI 1593 r. Nowicjat i studia filozoficzne i teologiczne odbył w Rzymie (1593-1602). Święcenia kapłańskie przyjął 23 V 1602 r. Po powrocie w 1602 r. do kraju nauczał filozofii w Kaliszu (1603-1606), teologii w Wilnie (1607-1608) i w Poznaniu (1608-1611). Był następnie superiorem rezydencji w Toruniu (1611-1613), rektorem kolegiów w Kaliszu (1613-1616) i w Poznaniu (1616-1619), instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu (1619-1622) i w końcu prowincjałem polskim (1622-1625). Zmarł w Krakowie 14 VIII 1625 r. Był doktorem filozofii i teologii.

I.

1. Responsio... ad famosum anonimi cuiusdam tenebrionis et calumniatoris libellum, contra patres Societatis Jesu in Polonia... qui inscribitur: Consilium de recuperanda et in posterum stabilienda pace Reipublicae, in quo ostenditur pacem non constitui, nec stabiliri posse, quamdiu jesuitae in Polonia maneant. Cracoviae 1610 in Offic. A. Petricovii 4° k. nlb. 44. Wydana pod nazw. Mikołaja Ziemeckiego.

2. Nowiny z Torunia o gwałtownym zabronieniu przez heretyki nabożeństwa i procesji katolickich z starodawna zwykłych, więc i o zbiciu i zelżeniu kapłanów, zakonników i innych osób zacnych tam na ten czas będących roku 1614... B. m. r. 4° k. nlb. 4. Przypisuje się je także K. SAWICKIEMU.

3. Responsio... ad libellum famosum cuiusdam anonymi Torunensis: Patrocinium veritatis Litterarum Toruniensium falso inscriptum... Cracoviae 1615 in Offic. Nic. Lobii 4° k. nlb. 52. Jest to polemika z drukiem J. TARNOWSKIEGO: Patrocinium veritatis... B. m. 1614 oraz tłumaczeniem polskiego tegoż druku pt. Obrona prawdy listów z miasta Torunia pisanych. B. m. 1614.

4. Vindiciae doctrinae Societatis Jesu a calumniis patroni Torunensium anonymi. Cracoviae 1616 Typogr. Andr. Petricovii 4° s. 56.

5. Theologia antilogica Lutheranorum et antilogia theologica Calvinistarum, seu contradictiones de rebus fidei, quas Lutherani et Calvinistae in suis propositionibus concordes, discordes, admittunt... Cracoviae 1624 Typor. Andr. Petricovii 4° k. nlb. 2, s. 132. — Toż. Coloniae 1627 4°.

6. De substantia Angelorum... In Collegio Posnaniensi SJ, 1609. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 532.

7. De fide, spe et charitate... Posnananiae in Collegio Soc. Jesu. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 546.

II.

1. De perfectione christiana. Cracoviae 1624 in Offic. Andr. Petricovii 8° k. nlb. 14, s. 426. — Toż. Coloniae Agrip. 1626 apud Mich. Demen 12° k. nlb. 12, s. 578, k. nlb. 11.

2. Logica. In Collegio Calissiensi S.J., 1605. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 520.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 379-380; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 178-179; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 411--412; Tyszkiewicz Jerzy. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 379; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 409, 432; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 100, 192; KOJAŁOWICZ W.W.: Herbarz rycerstwa W. X. Litewskiego tak zwany compendium. Kr. 1897 s. 139-140; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 329-332; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 353; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 256, 643, 702; T. 2 passim; T. 5 s. 181-183, 216-221, 686; N[IEDZIELSKI] J.: Tyszkiewicz Jerzy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 337-338; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia. Kr. 1938 s. 221, 228; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 453. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 3. Kr. 1889 s. 145. *Script. Rer. Pol.* 14; T. 4. Kr. 1899 s. 75-78, 83-87, 137-141, 149-159, 164-167, 169-173, 196-200. *Script. Rer. Pol.* T. 17; T. 5 w rkpsie PAN Kr., passim. — ARSJ., Pol. 8-9 (katalogi trzyletnie z lat 1606--1625); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1602--1625); Pol. 68 f. 61, 237 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 21 (biogram); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 49-52 (Catalogus jesuitarum in domo s. Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Uber (Huber) Jan (1559-1612), jezuita, polemista.

Mieszczanin z Würzburga, kształcił się we Fryburgu i w Collegium Romanum. Do zakonu jezuitów wstąpił w Rzymie 8 IX 1583 r. W 1585 r. przybył do Braniewa, gdzie nauczał m. in. teologii polemicznej. Od 1587 roku był regensem Seminarium Diecezjalnego. Rok 1591 spędził w Wilnie, a następnie wrócił do Braniewa, gdzie w 1593 r. został rektorem kolegium. Nauczył się j. polskiego i czuł się w Polsce dobrze. W 1596 r. został kaznodzieją niemieckim w Poznaniu, a w 1598 r. w Gdańsku, gdzie równocześnie był przełożonym jezuickiej rezydencji. Od 1609 r. był kaznodzieją niemieckim w Toruniu. Zmarł 7 VII 1612 r. w Gdańsku.

I.

1. Augenscheinlicher und Gründlicher Beweis, das die heilige Bibel, wie wir sie nun beschreiben, und auffs Pappier gesetzt haben nicht ganz noch vollkommen sey: Was auch darauss erfogle, und wie sie zur Seligkeit solle und müsse gebraucht werden... Braunsberg 1604 G. Schönfels 4°.

2. Theoria und Praxis von siebenzehn Abendmalen, sieben Lutherischen und zehn Calvinischen, wie sie Luther und Calvin, der Welt verkündigt und Gepredigt. Münster 1605 8°.

3. Apologia und gründliche Vertheitigung eines kleinen Büchleins, so unter diesem Tittel aussgegangen: Die Bibel ist nicht gantz... Braunsberg 1606 G. Schönfels 4° s. 255.

4. Von der heiligen Bibel sehr nützliche und nötige Disputation... Braunsberg 1609 G. Schönfels 4° k. nlb. 32.

5. Von dem Hauss Gottes welches ist die Kirche des lebendigen Gottes... Braunsberg G. Schönfels 4° k. nlb. 32.

6. De libero arbitrio, Das ist, Catholische Lehr, wieder die Calvinische. Braunsberg 1611 G. Schönfels 4° k. nlb. 80.

7. Iudex controversiarum. Von dem Richter über streitige Glaubenssachen. Wer derselbige sey auss Gottes befehl auff Erden. Braunsberg 1611 G. Schönfels 4° k. nlb. 3, ark. N_{iii}.

8. List do generała zakonu Cl. Aquavivy z 1586. Rkps ARSJ., Pol. 81 f. 7.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 185; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., 1862 s. 199-200; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 56-58, 104; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 235, 423; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 494-495; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 710, 761; T. 2 s. 683; N[IEDZIELSKI] J.: Huber Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 374; PIECHNIK L.: Gimnazjum w Braniewie w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 17, 42, 58; WARSZAWSKI J.: Polonica z rzymskiego kodeksu nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego 1565-1586. Rzym 1955 s. 6, 149, 181; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 124-126, 147-148, 154. — ARSJ., Pol. 6-7 (katalogi); Germ. 164, 170, 174, 175 (korespondencja).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ubermanowicz Sebastian (1698-1764), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się 4 I 1698 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 11 XII 1711 r. Studium pedagogiczne odbył w Jarosławiu (1713-1714), filozofię studiował w Lublinie (1716-1719), a teologię w Poznaniu (1720-1724), gdzie w 1723 roku przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał filozofię w Poznaniu (1726-1728) i Lublinie (1728-1731), a teologię w Gdańsku (1732-1734), był też

kaznodzieją we Lwowie (1731-1732) i w Krakowie (1735-1736). Od 1736 r. przebywał jako spowiednik i kapelan na dworze Stanisława Leszczyńskiego w Luneville i tam też zmarł 13 XII 1764 r.

I.

1. Religia, cnota i doskonałość chrześcijańska po kaznodziejsku wyłożona... tomu I część 1. Kalisz 1760 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 5, s. 220. — Toż. Gdańsk 1760 Druk. Gottfr. Hertmanna 8° k. nlb. 7, s. 280. — Toż pt. Religia i cnota chrześcijańska po kaznodziejsku wykładane. T. 1 cz. 1: Kazania o Bogu i doskonałościach boskich. Kalisz 1764 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 7, s. 15, 356; T. 1 cz. 2. Kalisz s. 570, k. nlb. 2; T. 1 cz. 3. Kalisz 1765 s. 555, k. nlb. 1; T. 1 cz. 4. Kalisz 1766 k. nlb. 7, s. 547, k. nlb. 2; T. 2 cz. 1. Kalisz 1766 s. 804, k. nlb. 5; T. 2 cz. 2. Kalisz 1766 s. 776; T. 2 cz. 3. Kalisz 1769 s. 815.

II.

1. Pasterska Wojciecha świętego funkcja nad wszystkie honorów preeminencje godniejsza. W dzień jego uroczysty w kościele poznańskim kazaniem ogłoszona... Poznań 1728 Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 8.

2. List do Józefa Andrzeja Załuskiego z 1757. Rkps BN., sygn. 3257 k. 111.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 412-413; Ubermanowicz Sebastian. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 383; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 307; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 334-335; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 661, 662, 917, 918, 1173; T. 4 s. 1478; Ubermanowicz Sebastian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 341; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce 968-1831. W. 1932 s. 85. — ARSJ., Pol. 23-34 (katalogi trzyletnie z lat 1714-1761); Pol. 45-48 (katalogi roczne z lat 1712-1765).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ubiszewski Maciej (XVI/XVII), hagiograf.

Wiemy o nim jedynie, że był księdzem, może prebendarzem w krakowskim kościele Mariackim. Nie wykluczone też, że należał do dworu bpa Bernarda Maciejowskiego. Z zachęty tego ostatniego napisał biografię żyjącego w Krakowie w XV w. świątobliwego Świętosława († 1489). Oparł ją Ubiszewski na wzmiance o Świętosławie w „Annales" Długosza, na informacjach w żywocie Michała Giedroycia pióra Jana z Trzciany i na miejskich archiwaliach krakowskich. Żywotem tym, później wielokrotnie wznawianym i przerabianym, przyczynił się do utrwalenia kultu Świętosława.

I.

1. Żywot Błogosławionego Świętosława z Sławkowa mansjonarza kościoła farskiego Najśw. Panny Marii w Rynku Krakowskim, w tymże kościele leżącego. Także i męczeństwo Świętych Kryspina i Kryspiniana... przez... z doświadczonych autorów krótko zebrane... W Krakowie 1609 4° k. 8. (Dodany Katalog Świętych i Błogosławionych, zapewne bernardyna Marcina BARONIUSZA, 4-krotnie publikowany w latach 1602-1608). — Toż. W Krakowie 1679 w Druk. Wojciecha Goreckiego 4° k. nlb. 5. Dołączony na ostat. k.: Żywot... Szymona Albimontana mansjonarza [w kościele Mariackim], wyjęty z P. H. PRUSZCZA: Forteca Duchowna. — Toż. W Krakowie 1729 w Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 4° k. A-B_4. Dołączony żywot Szymona Albimontana. — Na biografii Ubiszewskiego są oparte dalsze żywoty Świętosława, pisane przez różnych autorów.

II.

1. Tristitia na żałosną śmierć i pogrzeb... Piotra Oraczowskiego z Przybisławic w Klinie i Zegartowicach... dziedzica, pisarza ziemskiego... W Krakowie 1610 Bazyli Skalski drukował 4° k. nlb. 7. Wiersz.

III.

SKOWRON C.: Świętosław Milczący. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 479-480; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 479-490. — Przedmowa do: Żywot błogosławionego Świętosława.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ugniewski Szymon (1584-1647), jezuita, hagiograf.

Urodził się na Mazowszu w 1584 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1604 r. Studiował 3 lata filozofię w Braniewie (do 1617) i 4 lata teologię w Akademii Wileńskiej (1617-1621). Nauczał w szkołach jezuickich retoryki w Pułtusku (1611-1612) i w Wilnie (1612-1615). Był rektorem kolegium w Pułtusku (1626-1632, 1641-1642). Wilnie (1632-1637) i w Pińsku (1645-1648) oraz instruktorem trzeciej probacji w Nieświeżu (1637-1639, 1642-1643). Zmarł w Wilnie 18 X 1648 r.

I.

1. Żywot św. Władysława króla węgierskiego Pobożnym nazwanego, wyjęty z kronikarzów węgierskich, polskich, Antoniego Bonfiniusza, Michała Ritusza, Marcina Kromera i inszych pisarzów, Jana Długosza, Pelbarta Temeswara i Erazma biskupa płockiego... B. m. [1630] 4° ark. 2.

II.

1. Mors Jesu Christi rhetoricae auditoribus in Academia Vilnensi S.J. deplorata... Vilnae 1615 J. Karcan 4° k. nlb. 10.

III.

JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 139; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 143; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 352, 413; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Ugniewski Szymon. W: *Enc. powsz.* T. 25 s. 947-948; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 286; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 25; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 642, 715; T. 4 s. 82, 96, 1365; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 1. Wr. 1965 s. 461-462. — ARSJ., Soc. Jesu: Lit. 6-9 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1642); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1604-1648); ATJ Kr., rkps 1536 s. 857 (J. POSZAKOWSKI: De viribus illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ulanecki Stanisław (1818-1874), nauczyciel religii w szkołach warszawskich, autor prac z historii Kościoła i teologii ascetycznej.

Urodził się 16 IV 1818 r. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie, studiując równocześnie w warszawskiej Akademii Duchownej. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1844 r. i pełnił początkowo obowiązki wikariusza w Górze Kalwarii (1845 r.), potem w parafii Nowe w dek. kutnowskim (1846 r.) i wreszcie w Grzegorzewie w dek. kłodawskim (1847 r.). W latach 1850-1852 był prebendarzem i sekretarzem kapituły kolegiackiej w Łowiczu, w 1853 r. zaś został proboszczem w Grzegorzewie. Potem był Ulanecki bardzo krótko (w 1856 r.) wikariuszem w kościele św. Krzyża w Warszawie i następnie przez 5 lat przebywał poza terenem Archidiec. Warszawskiej. W tym czasie widzimy go przelotnie (1856-1857) na stanowisku wykładowcy prawa kanonicznego i teologii dogmatycznej w lubelskim Seminarium Duchownym, po czym wyjechał za granicę i tam doktoryzował się z teologii.

Po powrocie do kraju został Ulanecki w 1862 r. kapelanem kaplicy i domu poprawczego dla chłopców w Królikarni na Mokotowie, pełniąc równocześnie obowiązki prefekta w Instytucie dla dziewcząt przy ul. Wiejskiej w Warszawie. Ulanecki pozostawił po sobie znaczny dorobek pisarski, obejmujący kilkadziesiąt pozycji, przede wszystkim z dziedziny ascetycznej. Są to prace oryginalne lub tłumaczenia obcych pisarzy, ale bez większej wartości teologicznej. Na podkreślenie zasługują jedynie jego prace z historii Kościoła, szczególnie dotyczące sanktuariów M.B. Uczył religii po rosyjsku. Zmarł w 1874 r. w Warszawie.

I.

1. Nawrócenie Hermana (Cohen) fortepianisty, towarzysza Liszta. W. 1858 Druk. J. Tomaszewskiego 16° s. 64, k. 4.

2. Przekł.: W.D. SCUPOLI: Utarczka duchowa czyli nauka poznania, pokonania samego siebie i dojście do prawdziwej doskonałości chrześcijańskiej... Przełożył z franc... W. 1858 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 260.

3. Naśladowanie najsłodszego Serca Pana Jezusa, przez breve Ojca świętego Piusa IX pochwalone i wiernym do użytku polecone. Z trzeciego wydania francuskiego przełożył... W. 1861 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° s. XIII, 251. — Toż. Wyd. 2. W. 1861 Druk. J. Psurskiego 12° s. 4, XIII, 256.

4. Domek Dziewicy w Nazaret i Loreto czyli dzieje, przeniesienie, cześć, cuda, hołdy, stan dzisiejszy .św. domku Matki Bożej, niegdyś w Nazaret, dziś w Loreto będącego na powadze 66 papieży, świadectwie stu przeszło autorów, szacunku powszechnym wiernych i po naocznym na miejscu przedmiotu zbadaniu, z poglądem i oceną krytyki opisano i tożsamość św. domku wykazano. W. 1862 Druk. Jaworskiego 8° s. IV, 274, XI.

5. Święta Barbara, Patronka dobrej śmierci, obronicielka od chorób... W. 1867 Druk. J. Cotty 16° s. 8.

6. Niepokalana Matka Boża Dziewica Maria na Jasnej Górze koroną uwieńczona. W trzeci 50-letni jubileusz koronacji skreślona. Pamiątka z Jasnej Góry 1867. W. 1867 Druk. J. Cotty 16° s. XII, 236, k. 2 z ryciną.

7. Życie i wizerunek błog. Marii Małgorzaty Alacoque, oblubienicy N. Serca Pana Jezusa w r. 1864 beatyfikowanej. W. 1867.

8. Przekł.: E.H. MANNING: Spowiedź albo Serce Jezusa grzesznikom w sakramencie pokuty otwarte... tłumaczył z angielskiego... W. 1867 Druk. J. Cotty 16° s. 170, XII.

9. Koronacja obrazu Pana Jezusa, Marii i Józefa świętego w Miedniewicach pod Sochaczewem w setną pierwszą rocznicę... W. 1868 Druk. J. Cotty 32° s. 46, k. 1 i 1 drzeworyt.

10. Co to jest i jak zyskać Jubileusz... W. 1869 Druk. Czerwińskiego i Sp. 12° s. 35-64, 15 drzeworytów.

11. Szkaplerze, ich początek, historia, opis, obowiązki, łaski duchowne, sposób poświęcenia, modły... W. 1870 16° s. 168.

12. Koronacja Matki Boskiej w Miedniewicach. W. 1871 Druk. Czerwińskiego i Sp.

13. Najświętsza Panna w Lourdes od r. 1858 łaskami słynąca. Z francuskiego treściwie zebrał... W. 1871 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. 256.

14. O ośmiu szkaplerzach w kościele Bożym. W. 1872 Druk. Cels. Lewickiego.

15. Krótka historia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, słynącego cudami na Jasnej Górze... na pamiątkę pięćsetnej rocznicy...P. 1882 Druk. J. Leitgebra 16° s. 88, 5 drzeworytów.

II.

1. Miesiąc czerwiec poświęcony czci Najsłodszego Serca Jezusowego, z dodaniem 3 dni lipca, dla wyrażenia w 33 dniach nabożeństwa okresu 33 lat widzialnego życia Pana Jezusa na ziemi. W. 1857 Druk. J. Jaworskiego 8° s. XVI, 158. — Toż. Wyd. 2. Popr. i pomn. W. 1857 Druk. J. Tomaszewskiego 12° s. LII, 431; — Toż. Wyd. 3. Popr. i pomn. W. 1862 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 329, nlb. 4; — Toż. Wyd. 4. Pomn. życiorysem bł. Małgorzaty, litaniami i wielu pieśniami. W. 1867 Druk. J. Ungra 12° s. 341; — Toż. Wyd. 5 popr. i pomn. Kr. 1871 Druk. W. Jaworskiego 8° s. 287.

2. Młodzian seraficzny św. Stanisław Kostka. Nowenna w uwagach i modłach z życia św. Stanisława czerpniętych, młodzieży do rozmyślania i naśladownictwa przedstawiona, odpustami przez Stolicę Apostolską udarowana, tłumaczył z włoskiego... W. 1859 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. IV, 62.

3. Wiązanka miłości ułożona ku czci Najśw. Serca Zbawiciela, z francuskiego z trzema rycinami. W. 1859 Druk. J. Psurskiego 12° s. XII, 570, nlb. 5.

4. Głos wołającego: „Drogi Twoje okaż mi Panie, a ścieżek Twoich naucz mnie". (Psalm 24, 4) czyli nowy układ nabożeństwa katolickiego na osnowie Pisma św., jako też pism Ojców Kościoła i najznakomitszych ascetów dopełniony, przez... W. 1860 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 704.

5. Najsłodsze imię Jezus w 31 uwagach, w przykładach, modlitwach i aktach strzelistych na każdy dzień miesiąca wiernym ku czci i rozmyślania przedstawione, z wykazem odpustów przez Stolicę Apostolską do tego nabożeństwa nadanych, nakreślił... W. 1862 Druk. J. Tomaszewskiego 12° s. 136, nlb. 2; — Toż. Wyd. 2 popr. i pomn. Kr. 1899 Druk. J.R. Łakocińskiego 16° s. 164.

6. Miesiąc maj uwielbieniu Niepokalanego Serca Marii poświęcony. Uwagi, modły, koronki i pieśni. W. 1863 8° s. II, 162; — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.:

Miesiąc Niepokalanego Poczęcia i Serca Marii. W. 1867 Druk. J. Cotty 16° s. 179.

7. Koronka loretańska i Niepokalanego Poczęcia NMPanny wraz z opisem św. domku Matki Boskiej niegdyś w Nazaret dziś w Loreto będącego. W. 1865 Druk. Cels. Lewickiego 8° s. 16.

8. Miesiąc Aniołów czci Niepokalanej Dziewicy Marii i wszystkich chórów niebieskich poświęcony w trzydziestu i jednej uwadze, wraz z wykazem odpustów, litaniami, sposobem słuchania mszy świętej, różnymi pieśniami oraz modłami. W. 1865 Druk. J. Cotty 16° s. II, 213. — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.: Miesiąc aniołów czci nieba, ziemi królowej, Najśw. Niepokalanej Dziewicy Marii i wszystkich chórów niebiańskich. W. 1886 Druk. F. Niemiry 16° s. 212; — Toż. Wyd. 3 nowe i uzup. Kr. 1899 Druk. A. Słomskiego 16° s. nlb. 3, 212.

9. Przemienienie Pańskie uwielbiajmy. (Nabożeństwo z wizerunkiem Pana Jezusa na górze Tabor przemienionego, podług Rafaela, w większej połowie wierszem). W. 1865 Druk. J. Ungra 8° s. 16, k. 5. — Toż. Wyd. 2. W. 1867 Druk. J. Cotty 8° s. 16.

10. Miesiąc św. Józefa Oblubieńca Niepokalanej Dziewicy Marii, takimi jak miesiąc maj odpustami udarowany. W. 1867 Druk. J. Cotty 16° s. 277. — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.: Miesiąc św. Józefa Oblubieńca Niepokalanej Dziewicy i patrona Kościoła katolickiego. Kr. 1898 16° s. 275.

11. Koronka do Świętych Męczenników Japońskich. W. 1869 Druk. Czerwińskiego i Sp.

12. Maj ilustrowany. Część 1: Maria w słynących łaskami obrazach, z dołączeniem uwag na każdy dzień, modłów porannych, wieczornych... W. 1869 Druk. J. Ungra 16° s. 250, drzeworytów 39; Część 2: Maj ilustrowany obejmujący uwagi na każdy dzień, modły poranne, wieczorne... W. 1872 Druk. Cels. Lewickiego.

13. Słówko o Soborze. Objaśnienia i modlitwy przed i na czas zbliżającego się Soboru. Spolszczył z niemieckiego... W. 1869 Druk. Czerwińskiego i Sp. 32° s. 32.

14. Maria w cudownych obrazach, z 40-stoma wizerunkami. W. 1871.

15. Domek Dziewicy, rzeczywiste mieszkanko Marii. W. 1872 Druk. Cels. Lewickiego.

16. Wizerunki zjawienia Bernadety. W. 1872 Druk. Cels. Lewickiego.

17. Niepokalana Maria Panna, nasz ratunek, pomoc nieustanna. P. 1881 Druk. J. Leitgeber 32° s. 92.

18. Cześć Boskiemu Sercu Pana Jezusa. 5 drzeworytów i 16 pieśni do tegoż Serca. W. b. r.

19. Koronka loretańska wyrażająca tajemnice w świętym domku Matki Bożej dokonane... B. m. r.

20. Litania do Opieki św. Józefa. W. b. r. Druk. J. Cotty.

21. Miesiąc Imienia Jezusa, rozmyślania, modły, przykłady na każdy dzień o Imieniu Jezus. W. b. r.

22. Nabożeństwo do św. Franciszka Salezego i św. Joanny de Chantal, fundatorów Wizytek. B. m. r.

23. Panie! przemień. W. b. r.

24. Wybór nabożeństwa. B. m. r.

25. Zbiór gruntownego nabożeństwa. B. m. r.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Ulanecki Stanisław. W: *Enc. pow.* (Org.). T. 25 s. 968-968; Ks. Stanisław Ulanecki. [Informacja biograficzna]. *Prz. Kośc.* R. 3: 1881 nr 6 s. 50; WALCZAKIEWICZ F.: Dzieje instytutu moralnej poprawy dzieci na Mokotowie... W. 1898 s. 74; Z[AREMBA] A.: Ulanecki Stanisław. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 444-445; F[AJĘCKI] A.: Ulanecki Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 361; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 91; WYCZAWSKI H.E.: Archidiecezja warszawska w świetle schematyzmu z 1863 roku. *Stud. Theol. Vars.* R. 6: 1968 nr 1 s. 323. — Schemat. Archid. Warszawskiej na lata 1845, 1856, 1870; Schemat. Diec. Lubelskiej na rok 1857.

Ks. Kazimierz Gabryel

Ulanowski Leon (1799-1857), dominikanin, autor prac o obrazie M. B. w lwowskim kościele Bożego Ciała.

Urodził się w 1799 r. w Dubiecku. Do zakonu dominikanów wstąpił we Lwowie i tam również otrzymał święcenia kapłańskie w 1828 r. W latach 1830-1834 był przeorem klasztoru w Potoku, a następnie tę samą godność piastował we Lwowie od 1834 r. W 1844 r. obrano Ulanowskiego prowincjałem ruskiej prowincji dominikanów. Urząd ten sprawował ponownie w latach 1852-1856. Zmarł 3 VI 1857 r.

I.

1. Wiadomość historyczna o cudownym obrazie Matki Boskiej... w kościele Bożego Ciała... XX. Dominikanów we Lwowie łaskami słynącym... Lw. 1851 Druk. Poremby 8° s. 52. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1851 Druk. Poremby 8° s. 60.

2. Obraz Najśw. M. Panny Matki Boskiej... w kościele Bożego Ciała... XX. Dominikanów we Lwowie łaskami i cudami słynący. Lw. 1853 Druk. Zakładu im. Ossolińskich 8° s. VII, 282, k. 2.

II.

1. Wyd.: J. ŚCIBORSKI: Kolęda dla pobożnych i ufnych w Bogu chrześcijan. Lw. 1854 Druk. Zakładu im. Ossolińskich 8° k. 4.

2. Compendium in publicis solemnibus processionibus in festo Domini N. Jesu Christi, SSmi Rosarii B. Virginis Mariae et in die commemorationis OO. F. F. Defunctorum observari solitorum, cum indulgentiis S. Sedis Apostolicae pro Archiconfraternitate SS. Rosarii SS. Ordinis Praedicatorum. Leopoli 1855 Typis Poremba 4° s. 28.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 1 s. 362-365; T. 2 s. 270-271; Ulanowski Leon. W: *Enc. pow.* (Org.). T. 25 s. 969; Ł[OPACIŃSKI] H.: Ulanowski Leon. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 445-446; Ulanowski Leon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/40 s. 361.

Ks. Kazimierz Gabryel

Urban Andrzej (1808-1847), proboszcz w Łące, tłumacz.

Urodził się w 1808 r. w Żołyni. Po ukończeniu w Przemyślu teologii przyjął w 1834 r. święcenia kapłańskie. Był kapelanem bpa M. Korczyńskiego, w latach 1837-1838 wikariuszem w przemyskiej katedrze, w latach 1838-1840 kanclerzem przemyskiego konsystorza. Na stanowisku tym porządkował, acz niezbyt umiejętnie, archiwum diecezjalne. W 1840 r. przeszedł na probostwo w Łące i tam zmarł 31 I 1847 r.

Z zachęty bpa M. Korczyńskiego przetłumaczył niemiecką pracę o ruskiej metropolii halickiej, ogłaszając przekład w skróceniu, i publikował w dziale „Rozmaitości" w kwartalniku „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy" informacje o stosunkach kościelnych w kraju i za granicą.

I.

1. Przekł.: Wiadomość o powstaniu i o dokumentach metropolii lwowskiej i halickiej obrz. gr.-kat. wzięta z czasopisma: *Oesterreichische Zeitschrift für Geschichts- und Saatskunde* 1835 nr 52--58 i z dodatków do tegoż: *Ergänzungsblätter zur Oesterreichischen Zeitschrift für Geschichts- und Staatskunde* 1835. Przyj. *Chrześc. Prawdy*. R. 6: 1838 z. 1 s. 100-108; Z. 2 s. 105-117.

II.

1. Rozmaitości. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 1 s. 123-136; Z. 2 s. 166-185.

2. Literatura. [Omówienie książek]. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 2 s. 186-190.

III.

KWOLEK J.: Archiwa Diecezji Przemyskiej ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 27: 1927 s. 235; TENŻE: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 224.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ustrzycki Andrzej Sebastian (1739-1783), pijar, tłumacz.

Urodził się w woj. ruskim w 1739 r. Do zakonu pijarów wstąpił w 1762 r. w kolegium podolinieckim. Studiował w Nowym Sączu, w Międzyrzecu Koreckim i w Krakowie w latach 1764-1767 i 1770-1772. Po studiach uczył retoryki i teologii w latach 1773-1775 w Podolińcu, Warężu i w Warszawie. W latach 1776-1778 był wychowawcą Józefa Komorowskiego, poczem wrócił do Collegium Nobilium w Warszawie, gdzie wykładał retorykę w latach 1778-1781. W Warszawie wniósł swój wkład do dziejów warszawskiego domu pijarów, pisząc część kroniki, która w 1959 r. została wydana przez L. Chmaja jako „Historia Domus Varsa-

viensis Scholarum Piarum". Od władz zakonnych otrzymał pozwolenie na objęcie beneficjum w dobrach wizytek konwentu warszawskiego, gdzie też zmarł 25 III 1783 r. przeżywszy 44 lata.

Z zamiłowania był Ustrzycki matematykiem. Wykładał retorykę. Ale i dla teologii moralnej ma swoje zasługi. Przełożył na j. polski i wydał drukiem „Selectae e prophanis scriptoribus historiae", a więc zdania, mówiące o powinnościach moralnych. Są to pierwszorzędne zagadnienia z etyki, podbudowane wyjątkami z pisarzy starożytnych i średniowiecznych, zagadnienia podnoszące tak istotne cnoty jak męstwo i wstrzemięźliwość.

I.

1. Przekł.: Wybrane ze starożytnych świeckich pisarzów dzieje ze zdaniem i wyrokami mędrców o powinnościach ludzkich w dwóch częściach zawarte. Z łaciny na ojczysty język ku pożytkowi przez... przeniesione. T. 1-2. W Warszawie 1779 w Druk. Schol. Piarum 12° k. tyt. k. nlb. 2, s. 278, k. nlb. 5. — T. 2. Tamże, 12° k. tyt. 2, s. 257, k. nlb. 2.

II.

1. Algebra, czyli nauka o rachunkach literalnych porządkiem do każdego zrozumienia przystosowanym ułożona, a ciekawymi i użytecznymi przykładami objaśniona, przez... T. 1. W Warszawie 1773 Druk. Schol. Piarum 8° s. 332, k. nlb. 5. — Toż. T. 1-2. W Warszawie 1778-1781 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 7, s. 332, k. nlb. 1; T. 2 s. 180, k. nlb. 2.

2. Przekł.: Listy o miłości ojczyzny, albo korespondencje listowne Anapistemona z Hilopatrosem z francuskiego na ojczysty język przełożona. Warszawa 1782 Druk. Schol. Piarum 8° s. 99.

3. Do najwyższej familii z okoliczności imienin JO. Księcia Stanisława Poniatowskiego, gen. lejtnanta wojsk nadwornych... B. m. r. 4° ark. 1.

III.

[BIELSKI] S.: Vita et scripta quorundam e Congregatione Clericorum Regularium Scholarum Piarum in Provincia Polona professorum... Varsaviae 1812 s. 173-174. — Historia Domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Opr. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. VI, 130-201.

Ks. Jan Wysocki

Vega de Emanuel (1553-1640), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się w Coimbrze w 1553 r. w bliżej nieznanej rodzinie portugalskiej. Nauki humanistyczne ukończył w kolegium jezuickim w rodzinnym mieście. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił w 1569 r. W Kolegium Rzymskim studiował 3 lata filozofię oraz ok. 5 lat teologię. Jego mistrzem w teologii był Robert Bellarmin, który wywarł nań decydujący wpływ.

Gdy jezuici otwarli Akademię w Wilnie (1579), pierwszym profesorem na katedrze teologii polemicznej, utworzonej w 1581 r., został Emanuel de Vega. Wykłady prowadził do 1587 r., tu też zdobył doktorat teologii (1587). Polski prowincjał Paweł Campano, prosząc generała Klaudiusza Akwawiwę o pozwolenie na promocję, podkreślał, że kandydat posiada wyjątkowo rozległą wiedzę.

W latach osiemdziesiątych wysunął się de Vega na czoło polemistów wileńskich. W dysputach i pismach zwalczał Lutra, Kalwina, Bezę, Wolana, Blandratę oraz ich zwolenników, a także zwolenników arianizmu. De Vega był najpłodniejszym pisarzem spośród profesorów Akademii Wileńskiej. W jednym tylko 1586 r. wyszło aż 5 jego rozpraw polemicznych. Przy tym znajdował czas, by towarzyszyć bpowi żmudzkiemu M. Giedroyciowi w czasie jego wizytacji diecezji. Gdy opuszczał Wilno w 1587 r., by do niego już nie wrócić, uczeń jego kanonik Andrzej Jurgiewicz kontynuował dyskusję z Wolanem.

Znajomość kilku języków ułatwiała Emanuelowi de Vega jego wszechstronną działalność. Oprócz ojczystego i 3 języków humanistycznych — łacińskiego, greckiego i hebrajskiego — znał j. włoski, który opanował w czasie studiów w Rzymie, oraz j. polski i litewski, które przyswoił sobie w Wilnie.

W Kołożwarze, a następnie w Pradze kontynuował de Vega wykłady teologii polemicznej. Po powrocie do Włoch pełnił obowiązki kaznodziei w Neapolu, Lucce, Benewencie i w Perugii. Ostatnie lata spędził w Kolegium Rzymskim jako spowiednik domowy. Zmarł 22 I 1640 r.

I.

1. De vero et unico primatu divi Petri Apostolorum Principis, Sacrosanctorum Ecclesiae Patrum testimoniis atque Oecumenicorum Conciliorum decretis comprobato... Vilnae 1580 Typ. Christ. Radivilii 4°.

2. Assertiones theologicae. De augustissimo Eucharistiae sacramento, quibus refelluntur quaecumque fere nostrae tempestatis Sectarii, contra veram et realem praesentiam Christi in Eucharistia et transubstantionem panis et vini in Corpus et Sanguinem eiusdem, prodigiose commenti sunt... B. m. 1585 4° k. 66.

3. De cultu et invocatione sanctorum contra librum Volani de idolatria Jesuitarum. Vilnae 1586 4°. Druk obecnie nieznany.

4. De pio et in sancta Ecclesia iam inde ab Apostolis receptissimo Sacrarum Imaginum usu, deque sacrilega novorum Iconoclastarum... immanitate. Theses in Academia Vilnensi disputandae adversus impium et famosum libellum a Volano editum. Propugnatore Andrea Jurgevicio...

Praeside Emmanuele de Vega professore. Wilno? 1586 4° k. nlb. 4, s. 85.

5. De principiis fidei. Vilnae 1586. Dzieło obecnie nieznane.

6. De vita et miraculis Lutheri, Calvini et Bezae, Vilnae 1586. Druk obecnie nieznany.

7. Disputatio theologica de distributione Eucharistiae sub altera tantum vel utraque specie. In theses digesta... Vilnae, 1586 4° k. 85, k. nlb. 4.

8. Evangelica et Apostolica doctrina de Divinissimo et Tremendo Missae Sacrificio. In theses digesta... Vilnae 1586, 4° k. 86.

9. Pauli Samosatiani Dei oppugnatio ac aeternae Christi generationis veraeque Deitatis defensio contra Blandratum et Franciscum Davidem. Viennae 1590 4°.

10. Quaestiones selectae de libertate Dei et hominis, de praedestinatione, de concordia summorum nostri temporis theologorum. Romae 1639.

11. Controversia de sanctorum invocatione, reliquiis et imaginibus eorum. Vilnae 1583. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. T. 332.

12. De iustificatione hominis coram Deo, ab... Vilnae 1585. Item de Ecclesia Christi et poenitentia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2691. — Rękopis tychże wykładów znajduje się też w Biblioteca Angelica w Rzymie, cod. 1072.

13. List do C. Aquavivy z 1583. Rkps ARSJ. Germanica 161 f. 309.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 282; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Soc. Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 153, 432; BARWIŃSKI E., BIRKENMAJER L.; ŁOŚ J.: Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji. Kr. 1914 s. 274; WUJEK J.: Korespondencja z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 165, 167, 171, 177, 178; STEGMÜLLER F.: Jesuitentheologie in schwedischen Bibliotheken. *Arch. Hist. S.J.* R. 18: 1949 s. 193; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 117, 130-132; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 716; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 94-95, 151, 153, 154. — ARSJ. Polonica 50 f. 209; w tymże archiwum katalogi zakonne zarówno z okresu pobytu w Polsce jak i zagranicą.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Wacławowicz (Węcławowicz) Jan Oktawian (1571-1630), kanonik kolegiat w Sandomierzu i św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w Krakowie w 1571 r. Jego ojciec Marcin był zamożnym mieszczaninem i rajcą. W 1584 r. Wacławowicz rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1591 r. bakalaureat artium. Kontynuował je w Ingolsztadzie, a po uzyskaniu w 1593 r. mistrzostwa filozofii w Krakowie — studiował dalej w Paryżu, gdzie w 1602 r. otrzymał doktorat prawa kanonicznego. Potem w 1603 r. był na Uniwersytecie w Padwie, a w 1604 r. w Orleanie, gdzie doktoryzował się w zakresie prawa cywilnego. 10 XII 1604 r. odbyła się w Krakowie niezwykle uroczyście wobec kard. B. Maciejowskiego i nuncjusza K. Rangoniego jego habilitacja (responsja) na Wydziale Prawa. Wykładał tylko do 1609 r., ponieważ powołano go po śmierci prawnika Jana Szczerbica do kancelarii królewskiej.

Nie wiemy, kiedy wstąpił do stanu duchownego i kiedy przyjął święcenia kapłańskie. Został proboszczem św. Mikołaja w Krakowie, tamże kanonikiem kolegiaty św. Anny i w 1622 r. kanonikiem sandomierskim. Zmarł 16 X 1630 r. w Warszawie.

I.

1. Assertiones iuris pontificii ex multiplici materia de nuptiis... Parisiis 1602 apud Dyonysium Binet 4° s. 23.

2. Quaestio de investitura feudaria... Cracoviae 1604 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 3.

II.

1. Disputatio philosophica de elementis in catholica et inclyta Ingolstadiensi Academia post confectum philosophiae curriculum proposita... Ingolstadii 1593 ex Officina Typographica Wolfgangi Ederi 4° k. nlb. 7, s. 24, k. nlb. 2.

2. Assertiones philosophicae de meteoris in communi... Cracoviae 1597 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 9.

3. Pyrotheoria sive de igneis meteoris speculatio... Cracoviae 1597 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 27.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2 s. 283; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Wacławowicz Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 26 s. 288; DICIANÓWNA A.: Kardynał Bernard Maciejowski jako opiekun uczonych i literatów. *Collect. Theol.* R. 15: 1934 s. 347-348; WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 303; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag., s. 549-550, 614; URBAN W.: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 294; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 721-722. — STAROWOLSKI S.: Monumenta Sarmatarum viam universae carnis ingressorum. Cracoviae 1655 s. 187; Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. W: *Acta hist.* T. 12 s. 110, 864, 1478, 1482; Statuta nec non liber promotionum, s. 240; Alb. stud. Uniw. Crac. T. 3 s. 137; Polacy na studiach w Ingolsztacie. Z rękopisów Uniwersytetu Monachijskiego wydał ks. P. CZAPLEWSKI. P. 1914 s. 105; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 36, 411.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wadowita Campius (Vadovius) Marcin (1567-1641), kanonik krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodził się w 1567 r. w Wadowicach jako syn Mateusza, zwanego zdaje się Kępa (stąd Campius). Uczył się w miejscowej szkole parafialnej, a w 1583 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej. W 1590 roku uzyskał mistrzostwo artium i doktorat filozofii i od razu rozpoczął wykłady. Równocześnie był seniorem szkoły parafialnej św. Szczepana w Krakowie. Posuwając się w karierze uniwersyteckiej poprzez Kolegium Mniejsze do Większego, studiował równolegle teologię. W 1603 r. występował już jako bakałarz teologii i kanonik kolegiaty św. Anny, a w 1604 r. jako zw. profesor na Wydziale Teologicznym. Trudno ustalić datę jego święceń kapłańskich. W latach 1605-1606 pogłębiał studia teologiczne w Padwie i uzyskany w Rzymie w Collegium Romanum doktorat nostryfikował w Akademii Krakowskiej. Władze Akademii nie chciały uznać doktoratu jezuickiego, lecz poparcie bpa P. Tylickiego przełamało opór. Prowadzoną przez Wadowitę w 1608 r. dysputę teologiczną zaszczycił swą obecnością królewicz Władysław. Piastował Wadowita wielokrotnie urząd dziekana Wydziału Teologicznego. Z beneficjów kościelnych osiągnął prepozyturę kolegiaty św. Floriana i probostwo w Opatowcu. Bp J. Zadzik powołał Wadowitę w 1636 r. na kanclerza swej kurii oraz wicekanclerza Akademii.

W Akademii cieszył się Wadowita wielką powagą. Miarą jego popularności były dedykowane mu pisma innych mistrzów i ofiarowane mu panegiryki z okazji jego doktoratu, imienin, Nowego Roku. W ciągu 50-letniej profesury wykształcił Wadowita duży zastęp uczniów (20 drukowanych dysertacji akademickich wymienia Wadowitę jako kierownika prowadzonych dysput). Gorliwy katolik i kapłan był w swych poglądach tolerancyjny. W 1591 r. nie wahał się komentować kosmografię reformatora siedmiogrodzkiego Jana Hontera. W 1598 r. uratował życie wleczonemu przez studentów do Wisły Faustowi Socynowi, za co otrzymał później od tego wybitnego arianina dziękczynny list. W 1615 r. pośredniczył w sporze studenta Jakuba Szczygielskiego z kalwińskimi złotnikami. Zmarł w Krakowie 27 I 1641 r. W testamencie zapisał 3000 zł. na ubogich studentów.

I.

1. Quaestio de Incarnatione a... publice in alma Academia Cracoviensi... ad disputandum proposita... Cracoviae 1603 in Officina Jacobi Sibeneycher 4° k. nlb. 3.

2. Quaestio de Christi merito a... publice in alma Academia Cracoviensi... ad disputandum proposita. Cracoviae 1604 in Officina Jacobi Sibeneycher 4° nlb. 3.

3. Quaestio de divina voluntate et radice continentiae a... publice in alma Academia Cracoviensi... ad disputandum proposita... Cracoviae 1608 apud Viduam Jacobi Sibeneycher 4° k. nlb. 3.

4. Quaestio de hypostasi aeternae felicitatis primoque medio salutis, interno actu fidei a... publice in alma Academia Cracoviensi proposita pro loco inter doctores S. Theologiae assequendo. B. m. 1616 4° k. nlb. 5.

5. Quaestio de merito Christi... Cracoviae 1620 Fr. Cezary 4° k. 4.

6. Disputatio de evidentia misterii. Cracoviae 1622 Typis Fr. Caesarii 4°.

7. Quaestio de divinissimo Ss. Eucharistiae Sacramento... Cracoviae 1626 4°.

8. Quaestio de invenienda, cognoscenda et discernenda vera Christi in terris Ecclesia a... proposita. B. m. 1636 4° k. nlb. 5.

9. Quaestio de visione beata... proponenda ad disputandum ab... Cracoviae 1638 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4.

II.

1. Scholia in cosmographiam Honteri (wykłady). Rkps. Opisał J. KORZENIOWSKI: Zapiski z rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu i innych bibliotek petersburskich... *Arch. do Dziej. Liter. Ośw.* T. 11: 1910 s. 301.

2. Korespondencja w: rkpsie Bibl. Jag., sygn. 2501.

3. Testament. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3316.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2, s. 284; B[IERNACKI] C.: Wadowita Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 26 s. 290-291; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 228; B[ARTYNOWSKI] M.: Wadowita Marcin. W: *Enc. kośc.* T. 30 s. 168-169; B[ARTYNOWSKI] M.: Wadowita Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 82; BARYCZ H.: Historia Uniw., Jag. s. 504, 515, 521, 549, 628, 631; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki 1587-1657. Kr. s. 292; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 269, 275, 291; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. Tamże, s. 344. — STAROWOLSKI S.: Monumenta Sarmatarum... Cracoviae 1655 s. 1-5; Statuta nec non liber promotionum, s. 303, 306, 310; Alb. stud. Univ. Crac. T. 3 s. 133; Materiały do dziejów reformacji w Krakowie. Zaburzenia wyznaniowe w latach 1551-1598. Oprac. R. ŻELEWSKI. Wr. 1962 s. 194, 195, 200-203, 205, 206; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 38, 411.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wadowski Jan Ambroży (1839-1907), dominikanin, po sekularyzacji kanonik zamojski, historyk Kościoła.

Urodzony w Kamionce 26 VIII 1839 r. był synem burmistrza, potem skarbnika Tomasza i Marianny z Drozdowskich. Przez 2 lata uczęszczał do szkoły elementarnej w Kamionce, później uczył się w domu. W 16 roku życia wstąpił do zakonu dominikanów w Lublinie, w 1857 r. złożył śluby uroczyste. W latach 1856-1860 ukończył klasztorne studium lubelskie w tym 2 lata filozofii i 3 teologii. Następnie studiował 4 lata w Akademii Duchownej w Warszawie i w 1862 r. wyświęcony został na kapłana przez bpa lubelskiego W. Pieńkowskiego. Po kasacie zakonu w 1864 r. Wadowski został przeniesiony w 1865 r. na półtora roku do tzw. etatowego klasztoru w Gidlach.

Za staraniem administratora Diecezji Lubelskiej K. Sosnowskiego Wadowski sekularyzował się w 1866 r. i w roku następnym został wikariuszem przy katedrze włocławskiej, a w 1868 r. profesorem historii Kościoła w tamtejszym Seminarium Duchownym. Mimo sprzeciwów biskupa włocławskiego został w 1871 r. wikariuszem przy katedrze w Lublinie, a w 1872 r. profesorem w Seminarium Duchownym w Lublinie oraz członkiem Rady Gospodarczej lubelskiego Towarzystwa Dobroczynności. Po rezygnacji z wikariatu w 1872 r. był w latach 1876-1895 proboszczem parafii Bystrzyca. W 1879 r. został kanonikiem kapituły zamojskiej, następnie za czasów bpa K. Wnorowskiego sędzią sądu biskupiego II instancji. W 1884 r. odmówił przyjęcia kanonii w kapitule lubelskiej i od 1884 r. oddał się prawie całkowicie pracy naukowej, głównie badaniom nad historią Lubelskiego i Podlasia. W latach 1895-1903 był proboszczem parafii Abramowice. Usunięty z parafii przez władze carskie za zorganizowanie pielgrzymki do Częstochowy w 1903 r., został w roku następnym rektorem (wikariuszem) pokapucyńskiego kościoła św. Piotra i Pawła w Lublinie

W sumie uczył historii Kościoła w seminarium włocławskim 5 i w lubelskim 12 lat (1872-1884), a resztę czasu poza duszpasterstwem poświęcił na pisanie prac historycznych. Poza kilkoma wydrukowanymi, w tym wiele w „Encyklopedii Kościelnej" (np. Lublin, Lubelskie biskupstwo, Marianie) — zachowującymi dotąd wartość naukową, pozostawił kilkanaście tysięcy stron rękopisu, w tym np. 266 opracowanych monografii kościołów Diec. Lubelskiej i 186 z Diec. Podlaskiej, wraz z 4 tomami

odpisów dokumentów do dziejów parafii. Po stratach dokumentacji w I i II wojnie światowej jego zachowana spuścizna stanowi nieocenione źródło do znacznej części historii Kościoła w Polsce. Był pierwszym naukowym historykiem Lubelszczyzny i Podlasia. Zmarł 24 V 1907 r. w Lublinie i tamże pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej.

I.

1. Z diecezji Podlaskiej d. 10 kwietnia 1865. Śmierć archidiakona Adama Białobrzeskiego (1791-1865). *Prz. Katol.* R. 3: 1865 s. 252-253.

2. Rec.: Kilka uwag krytycznych nad Monografią Lublina napisaną przez Władysława K. ZIELIŃSKIEGO. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 1 s. 8-12; nr 2 s. 30-32; nr 4 s. 60-62; nr 5 s. 77-79; nr 6 s. 96-100.

3. Ks. Antoni Euzebiusz Warszawski (1838-1881). *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 42 s. 685-687.

4. Kościoły lubelskie. (Zarys monografii historycznej). *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 28 s. 433-436.

5. Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. Szymonie Koziejowskim. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 49 s. 775-776; nr 50 s. 794-796; nr 51 s. 810-812.

6. Wyd.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej, rękopis z w. XVII, wydał, wstępem, uzupełnieniem, dodatkami, objaśnieniami oraz wykazem osób i rzeczy ważniejszych opatrzył... Materiały i opracowania dotyczące historii wyższych zakładów naukowych w Polsce. I. W. 1900 Druk. Gazety Rolniczej 8° s. 341, nlb. 3.

7. Kościoły lubelskie na podstawie źródeł archiwalnych skreślił... Kr. 1907 Nakł. Akademii Umiej. 4° s. nlb. 4, 599.

8. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

9. Dokumenty do kościołów Diecezji Chełmskiej z lat 1375-1775, sporządzone przez... Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2375/I.

10. Ksiądz Piotr Ściegienny. Rkps Bibl. PAN Kr., 2385/II.

11. Leges Academiae Zamoscensis. Odpis. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2384/I.

12. Materiały odnoszące się do urządzenia Diecezji Lubelskiej zebrane. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2365/I.

13. Spis treści różnych dokumentów odnoszących się do kościołów Diecezji Lubelskiej i Chełmskiej oraz przywilejów i zestawienia tychże przez... Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2380/I.

14. Treść dziejów Kościoła Katolickiego w Polsce. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2365/II.

15. Dzieje Diecezji Lubelskiej. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2363/II.

16. Kościół pod wezwaniem św. Agnieszki wraz z klasztorem OO. Augustianów, dziś parafialny na Kalinowszczyźnie [w Lublinie]. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2367/I.

17. Kościół św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty Księży Jezuitów, dziś katedralno-parafialny. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2349/II (brudnopis).

18. Kościoły lubelskie: 1. NMP. Szkaplerznej (karmelitów); 2. św. Józefa i św. Teresy przy ul. św. Duskiej (karmelitanek bosych); 3. Niepokalanego Poczęcia NMP przy ul. Początkowskiej (karmelitanek bosych); 4. Eliasza Proroka na przedmieściu Czechowskim (karmelitów antiquae observantiae). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2364/II.

19. Kościoły w Lublinie i w Diecezji Lubelskiej. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2375/I.

20. Kościoły w Diecezji Chełmskiej. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2372/I.

21. Kościół pod wezwaniem św. Krzyża z klasztorem OO. Dominikanów Obserwantów, dziś koszary. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2352/II.

22. Kościół i klasztor OO. Trynitarzów w Lublinie oraz Kościół i klasztor OO. Bonifratrów w Lublinie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2350/II.

23. Kościół św. Piotra Apostoła z klasztorem PP. Bernardynek (w Lublinie). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2355/II.

24. Kościół unicki czyli cerkiew Świętospaska albo Przemienienia Pańskiego w Lublinie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2359/II.

25. Kościół św. Wojciecha wraz ze szpitalem w Lublinie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2362/II.

26. Lubelskie kościoły i klasztory OO. Bernardynów, OO. Franciszkanów, OO. Reformatów i OO. Kapucynów. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2351/II.

27. Manuskrypta Biblioteki Seminaryjnej w Lublinie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2367/II.

28. Rezydencja lubelska Księży Pijarów i kaplica Pana Jezusa na cmentarzu. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2358/II.

29. Zbiór notat: dotyczących Akademii Zamojskiej 1 fasc. 2; dotyczące Diecezji Chełmskiej oraz archidiakonatu lubelskiego i zamojskiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2386/I.

30. Znakomitsze osoby w dziejach Lu-

blina na wzmiankę zasługujące spisem abecadłowym spisane. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2395/II.

31. Rękopisy (kopie, oryginały) i druki zebrane przez... Rkpsy Bibl. PAN Kr., sygn. 2335/II, 2338/II, 2339/I, 2366/II, 2368/II, 2376/I, 2399/I, 2382/I, 2383/I, 2387/I, 2392/I.

II.

1. Mowa przy zwłokach śp. Jana Baranowskiego, b. dyrektora obserwatorium astron. warszawskiego, w katedrze lubelskiej podczas żałobnego nabożeństwa za spokój duszy jego, dnia 12 listopada 1879 r. wypowiedziana. Kr. 1880 Nakł. i Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. 15.

III.

KASZAK E.: Ksiądz Jan Ambroży Wadowski. Lubl. 1954 s. 52, nlb. 10. Maszynopis w Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 609; KURECZKO J.: Mowa żałobna miana na pogrzebie śp. ks. prałata Kapituły Zamojskiej Jana Ambrożego Wadowskiego w Lublinie 27 maja 1907 r. Lubl. 1907; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 47; KAMIEŃSKI S.: Ks. Jan Ambroży Wadowski. *Wiad. Diec. Lubel.* R. 9: 1927 nr 8 s. 245; STOPNIAK F.: Z działalności ks. Jana Ambrożego Wadowskiego kanonika zamojskiego. *Wiad. Diec. Lubel.* R. 34: 1960 nr 1-6 s. 54-57; TENŻE: Z badań historycznych nad katedrą lubelską. *Spraw. z Czyn. TN KUL.* R. 1962 nr 12 s. 92-94; SZWARC W.: Korespondencja i listy Adolfa Pleszczyńskiego etnografa i historyka Podlasia. W: *W kręgu Łopacińskiego.* Lubl. 1977 s. 47.

Ks. Franciszek Stopniak

Walenty z Raciborza (Raciborczyk, Ratiboriensis) (XVII w.), dominikanin, wydawca dziełek ascetycznych.

Studia odbywał w studium generalnym dominikanów w Krakowie, gdzie potem w 1651 r. wykładał filozofię. W latach 1660-1663 był spowiednikiem dominikanek w Przemyślu, a od ok. 1678-1691 tę samą funkcję spełniał w Raciborzu. Z przeznaczeniem dla sióstr zakonnych wydał dwa dziełka ascetyczne.

I.

1. Wyd.: Praktyka duchowna jednej sługi bożej włoskim językiem napisana, przykładem której może którakolwiek zakonnica, albo zakonna osoba ćwiczyć się, aby mogła więcej podobać się Jezusowi Chrystusowi, bardzo pożyteczna... W Krakowie 1670 w Druk. Balcera Śmieszkowica 8° k. nlb. 12, s. 174, k. nlb. 9, s. 35.

2. Wyd.: Przykład zbawienny płci białogłowskiej osobom, żywot św. Izabeli królowej Luzytańskiej... W Krakowie 1688. Druk bliżej nie znany.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 271-272; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 280.

Bp Edward Ozorowski

Walenty z Widawy (Vidaviensis, Vidavius) (1537-1601), prałat krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodzony w 1537 r. w Widawie był synem mieszczanina Wawrzyńca. Na studia w Akademii Krakowskiej zapisał się w 1562 r. Ok. 1565 r. objął posadę nauczyciela w szkole katedralnej w Przemyślu. Zaprzyjaźniwszy się ze Stanisławem Orzechowskim, sporządzał dlań ze swymi uczniami kopie nieznanej dziś jego rozprawki na temat małżeństwa księży. Przygotowywał też do druku (nie wydał jednak) zbiór listów sławnych mężów wraz z humanistyczną korespondencją Orzechowskiego. Po 1568 r. wrócił do Krakowa, uzyskał bakalaureat, a w 1569 r. mistrzostwo artium i doktorat filozofii i chyba zaraz rozpoczął wykłady. W tym też czasie przyjął święcenia kapłańskie. W 1574 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W 1579 r. objął urząd kaznodziei w kolegiacie WW. Świętych w Krakowie.

Chcąc przejść na Wydział Teologiczny, odbył studium teologii, głów-

nie pod kierunkiem Marcina Glicjusza, i w 1582 r. otrzymał w tym zakresie bakalaureat, a w 1587 r. doktorat. Jako profesor Wydziału Teologicznego uzyskał kanonie, a następnie prałatury w krakowskich kolegiatach, prepozyturę u WW. Świętych i dziekanię u św. Floriana. Napisał gruntowne dzieło o odpustach. W sporze Akademii z bpem J. Radziwiłłem bronił uczelni. Przez pewien okres czasu był kustoszem biblioteki Kolegium Większego. Czterokrotnie piastował godność rektora Akademii. Na urzędzie tym, dotknięty panującą w Krakowie zarazą, zmarł 12 XI 1601 r. W testamencie obdarował uniwersyteckie kolegiaty, Kolegium Większe, zapisał legaty na wybrukowanie miasta Widawy i zbudowanie ołtarzy w kościele widawskim. Kościołowi w Widawie zapisał też swą bibliotekę.

I.

1. Generalis controversia de indulgentiis... a... iudicio Sactae Sedis Apostolicae Romanae subiecta... Cracoviae 1593 in Architypogr. regia et ecclesiastica Lazari 2° k. nlb. 7, s. 224, k. nlb. 2, s. 17.

2. Pro scholastica theologia oratio. Przy: Generalis controversia de indulgentiis... Cracoviae 1593.

II.

1. Wiersze. Przy: J. CAESARIUS: Dialectica... Cracoviae 1569 oraz przy: S. GORYCKI: Orthographia... Cracoviae 1576.

2. Catechesis grammaticae Latinae... ad puerum grammaticae studiosum... Cracoviae 1581 8° k. nlb. 67.

3. Oratio in funere Martini Pilsnensis. Przy: Generalis controversia de indulgentiis... Cracoviae 1593.

4. Liber epistolarum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 59.

5. [Sermones] de tempore et de sanctis. Legował je w testamencie kaznodziei kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. Nieznane.

III.

STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 168-169; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2 s. 304; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Widawski Walenty. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 26 s. 840; Widawski Walenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 244; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag., s. 572, 575-576, 579, 688-689; RYBUS H.: Widawskie archiwum kościelne. *Prace i materiały hist. Archiw. Diec. w Łodzi.* T. 1 z. 1. Łódź 1939 s. 11-14; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 217; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 722-723; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 21-22. — STAROWOLSKI S.: Monumenta Sarmatarum... Cracoviae 1655 s. 76; Statuta nec non liber promotionum, s. 203; Alb. stud. Univ. Crac. T. 3 s. 45.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Waleszyński Marcin Jan (1669-1739), prałat kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji filozoficzno-teologicznych.

Doktor teologii, studia swe ukończył w Rzymie. Zwiedził też zagraniczne ośrodki naukowe w Wiedniu i Rzymie i spotkał się tu z życzliwym przyjęciem papieża Klemensa XI, przed którym miał mowę w sprawie kanonizacji Jana Kantego. Z godności duchownych posiadał kanonię krakowską, kanclerstwo sieradzkie i kustodię skalbmierską. Był więc człowiekiem zamożnym, który jednak wiele przeznaczał na publiczne cele. I tak pokrył miedzią dach kościoła św. Anny w Krakowie, nabył też kamienicę, a także drukarnię od dziedziców Franciszka Cezarego i zapisał je w 1734 r. dla Akademii Krakowskiej, do której był szczerze przywiązany.

W karierze naukowej przeszedł przez Akademię Lubrańskiego w Poznaniu, gdzie wykładał filozofię, po czym wszedł do grona teologów w Akademii Krakowskiej. Tutaj reprezentował typ naukowca, który wyszedł ze środowiska rzymskiego. To środowisko na Akademii cie-

szyło się dużą powagą i z nich najczęściej wybierano rektorów. Dlatego też i Waleszyński był wieloletnim rektorem tej uczelni.

Działalność naukowa, zarówno w Akademii Lubrańskiego, jak i w Akademii Krakowskiej, tak jak to było ówcześnie przyjęte, dotyczyła przede wszystkim przygotowania akademika do dyskusji na tematy filozoficzno-teologiczne. Nie mniej Waleszyński ma także spory dorobek pisarski w postaci kwestii, czy konkluzji z dziedziny filozoficzno-teologicznej o kierunku tomistycznym. Wydał też akademicki podręcznik z retoryki na kilkuset stronach druku, a to z kolei świadczyło o jego bogatej twórczości. Podręcznik oparty na starożytnych pisarzach jest odbiciem epoki, choć niektórzy widzą w nim „upadek nauczania w epoce saskiej". Zmarł Waleszyński w Krakowie w 1739 r.

I.

1. Conclusiones ex Universa Philosophia Speculativa ad mentem D. Thomae concinnatae... publicae disputationi propositae. Cracoviae 1694 Typis Universitatis 2° k. 6. Treść filozoficzno-teologiczna.

2. Conclusiones ex Universa Philosophia Speculativa... concinnatae... publicae disputationi expositae. Posnaniae 1699 Typis Academiae Posnaniensis 2° k. nlb. 7. Treść filozoficzno-teologiczna.

3. Amazon Dembińsciana Philosophiae felicem portum demonstrans, seu Conclusiones ex Universa Philosophia ad mentem D. Thomae... publicae disputationi expositae. Posnaniae 1701 Typis Academiae Posnaniensis 2° k. nlb. 6. Treść filozoficzno-teologiczna.

4. Conclusiones ex Universa Philosophia Speculativa ad mentem D. Thomae... concinnatae publicae disputationi propositae. Posnaniae 1701 Typis Academiae Posnaniensis 2° k. 6. Treść filozoficzno-teologiczna.

II.

1. Sagitta Sieracovsciana iucundo strepitu sursum evolans, dum... Stanislaus... Sierakowski archidiaconus Śremensis... archidiaconalis honoris fastigium possideret... et a... officioso cultu et profunda veneratione celebrata. Posnaniae 1697 Typis Academiae Posnaniensis 2° k. nlb. 7.

2. Żałosny dźwięk uderzonego od zazdrościwej Parki... Zofii z Bukowca Radomickiej... przez... ojczystym rytmem opisany. Poznań 1699 Druk. Akdemicka 2° k. nlb. 9.

3. Nieutulony lament Prześwietnego Wieniawy nad żałosnym ze świata zejściem... Marianny z Szołdr Broniszowej... starościny pyzderskiej... a przy ostatniej pogrzebowej usłudze w kościele czempińskim przez... ojczystym rytmem opisany. Poznań 1701 Druk. Akademicka. k. nlb. 10.

4. Cygnus aquinaticus innatans aquis D. Thomae... annua suae festivitatis recurrente die in basilica D. Dominici... conventus Posnaniensis PP. Praedicatorum... a... demonstratus. B. m. r. Typis Academiae Posnaniensis 2° k. nlb. 9.

5. Quaestio phisica de mundo in communi ex octavo libro Phisicorum Aristotelis desumpta... a... proposita. Cracoviae 1702 Typis Universitatis 2° k. nlb. 1.

6. Medela ex ferali mortis veneno desumpta perennis gloriae vigorem constans Clarissimo olim... Hyacintho Łopacki... in Alma Univ. Crac. professori... magno omnium dolore... a... demonstrata. Cracoviae 1702 Typis Academicis 2° k. nlb. 3.

7. Conclusio ex male intellectis principiis illata dum... Casimirus Musiałowicz in Alma Universitate Cracoviensi... professor... e vivis 13 Aug. eriperetur non recte eruenti Libitinae exprobrata et properpetua tanti viri memoria... a... publicata. Posnaniae 1701 Typis Academiae Posnaniensis 2° ark. 1.

8. Caput virtutum et meritorum adiutorio... Gasparis de Cienie Cieński, eccl. Cath. Cracov. decani... coelis illatum ac dum eius magnis cineribus iusta parentalia in eccl. Cath. Cracov. lugubribus cerimoniis persolverentur a... officiossissimo cultu adoratum. Cracoviae 1703 Typis Academicis 2° k. nlb. 9.

9. Eques honor in publico ad suam praefecturam ingressu... Alexandri... Wielopolski praefecti Opocznensis... a officiossimo cultu delineatus. Cracoviae 1712 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 2.

10. Navarchus Ecclesiae Dei argonavim gubernans D. Thomas Aquinas... annua suae festivitatis recurrente die in sacris aedibus D. Dominici... conventus Posnaniensis PP. Praedicatorum... a... demonstratus. Posnaniae 1717 Typis Academicis 2° k. 8.

11. Phosphorus solem iustitiae praecedens D. Joannes Cantius confessor... annua solennitatis suae recurrente die in cathedrali Posnaniensi basilica... numerosissimae... praesentiae, officiosa de rostis panegiri a... demonstratus. Posnanie 1721 Typis Academiae Posnaniensis 2° k. nlb. 7.

12. Rhetorica institutio IV libris comprehensa praeceptis brevibus instructa, facili methodo disposita, exemplis illustrata, cum adiecto praeambulo de modis amplificandi. Pro usu academicae iuventutis... accommodata. Cracoviae 1792 Typis Universitatis 8° k. nlb. 7, s. 304. — Toż. Cracoviae 1752 Typis Collegii Maioris Universitatis 8° k. nlb. 1, s. 256.

III.

PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. T. 2 s. 195; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 358, 403, 409.

Ks. Jan Wysocki

Walęcki Gaudenty Jakub (1737-1810), paulin, moralista.

Urodził się w Kempie jako syn mieszczan Jakuba i Marianny. Do zakonu paulinów wstąpił w 1756 r., profesję złożył 17 X 1757 r. Pracował na Jasnej Górze i w kilku innych domach prowincji. Pełnił szereg obowiązków, m. in. sprawował przeorat w Wieruszowie (1771-1774) i Oporowie (1774-1810). Zajmował się historią i teologią moralną. Za napisanie traktatu z teologii moralnej dla studentów, otrzymał w 1801 r. tytuł doktora teologii. Zmarł w Oporowie 23 III 1810 r.

I.

1. Posiłek zbawienny... czyli krótka wiadomość o cudownym obrazie Najświętszej Panny Marii Częstochowskiej... z przyłączonym nabożeństwem i przygotowaniem się do spowiedzi doskonałej. Częstochowa 1796 Druk. Jasnej Góry 8° s. 8 nlb., 152.

2. Theologia moralis ex authoribus approbatis per interrogationes et responsa collecta... authore... Częstochoviae 1798 Typis Clari Montis 8° s. 8 nlb. 420, 12 nlb.

III.

BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 291; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 527, 535, 551. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum s. 45; Rkps AJG, sygn. 65: Catalogus patrum s. 438; Rkps AJG, sygn. 549: Acta Provinciae T. 14 s. 34, 49, 133, 167, 204, 311, 337.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Walicht Józef (XVI w.), autor dysertacji studenckiej.

Jako student teologii w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu bronił tez z zakresu prawa, postawionych przez nieznanego z nazwiska profesora. Odpowiedzi podał do druku. Był wówczas diakonem. Brak o nim innych informacji biograficznych.

I.

1. Conclusiones theologicae ex tractatu de legibus in genere et in specie menti divi Thomae Aquinatis... conformes. B. m. [Poznań] r. 4° k. nlb. 7.

III.

Podane szczegóły zaczerpnięto z karty tytułowej dysertacji Walichta. ESTREICHER. T. 32 s. 175. Brak wzmianek w literaturze.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Walkiewicz Wawrzyniec (2 poł. XVIII w.), kanonik łęczycki, polemista.

Nie znamy daty jego urodzenia, ani zgonu. Nie wiemy, gdzie ukończył studia teologiczne. Wiadomo tylko, że działał w 2-giej poł. XVIII w. Był dziekanem w Gąbinie, proboszczem w Kiernozi, mansjonarzem piątkowskim, pisarzem dekanatu zgierskiego, także kanonikiem łęczy-

ckim. Wydał kazania i egzorty pasterskie, które zostały przedrukowane. Stanowiły bowiem pomoc dla kaznodziejów ze względu na zawarty w nich materiał teologiczny. Stąd też umieszczono autora wśród teologów. Rozprawę „Samochwał od Prawdzickiego reflektowany" poświęcił polemice ze współczesnymi libertynami w obronie religii, duchowieństwa i dobrych obyczajów. Wydał także 2 tomy kazań.

I.

1. Kazania i exhorty pasterskie pasterzom w parafiach przygodne do druku podane. Łowicz 1777 Druk. Xięcia Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 15, s. 352. — Toż. Łowicz 1783 8° s. 259, k. 2.

2. Samochwał od Prawdzickiego reflektowany, albo przypowieść polityczno-moralna napisana 1791. B. m. 8° k. nlb. 6, s. 245. Druk znany tylko z ESTREICHERA Bibliografii.

II.

1. Kazania niektóre świętne, pogrzebne i misyjne przez... miane. Łowicz 1785 Druk. Xięcia Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. 6, s. 522, k. 7.

2. Kazania świętne, i przygodne miane, a teraz pod zaszczytem Antoniego Onufrego Okęckiego... na widok publiczny wydane. Warszawa 1786 Druk. Nadworna JKM. 8° k. 2, s. 284, k. 2.

3. Panegiryk czyli wyraz powinszowany... Imć... A. Okęckiemu podczas uroczystych jego imienin 1787. B. m. r. 8° k. 8.

III.

KRASZEWSKI J.I.: Polska w czasie trzech rozbiorów. T. 3. W. 1903 s. 35; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. T. 2 s. 307.

Ks. Jan Wysocki

Wall Tomasz (1855-1911), jezuita, historyk zakonu jezuitów.

Urodził się w Korczynie k. Biecza 20 XII 1855 r., był synem Jakuba i Agnieszki z Maraszkiewiczów. Uczył się w szkołach w Bieczu i w Tarnowie. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1872 r. i w Starej Wsi k. Brzozowa odbył nowicjat, studia humanistyczne i filozoficzne. Od 1880 r. nauczał w konwikcie tarnopolskim przyrody. Teologię studiował w kolegium krakowskim (1882-1885), gdzie 25 III 1885 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w konwikcie tarnopolskim przyrody (1885-1886, 1888-1889), w kolegium starowiejskim nauk humanistycznych (1889-1893) i równocześnie kierował drukarnią kolegiacką, wydając na użytek prowincji książki i broszury.

W latach następnych pracował jako misjonarz w Botosani w Rumunii (1893-1894) i brał udział w pracy duszpasterskiej wśród robotników w Saksonii, oraz jako sekretarz przy asystencie niemieckim w Rzymie (1896-1897), gdzie poświęcił wiele czasu na kwerendy archiwalne. Od 1898 r. był archiwistą w archiwum prowincji galicyjskiej, zajął się gromadzeniem rozproszonej po domach dokumentacji, jej porządkowaniem i opracowywaniem odpowiednich repertoriów. Jako twórca archiwum oddawał nieocenione usługi Stanisławowi Załęskiemu w opracowaniu dziejów zakonu. Był też inicjatorem wydań źródłowych do dziejów zakonu (katalogi zakonne, kazania, zbiory dokumentów w zainicjowanym czasopiśmie „Nasze Wiadomości"). Zmarł w Krakowie 9 VI 1911 roku.

W pracy wydawniczej Wall nie znalazł w zakonie kontynuatorów, ale zato rozbudził (wraz z S. Załęskim) wśród ojców szerokie studia nad przeszłością jezuitów w Polsce, które nieprzerwanie trwają do dziś.

I.

1. Wyd.: K. DRUŻBICKI: Vota religiosa in communi et patriculari. Staraviesiae 1892 Sumpt. Collegii SJ 16° s. 236.

2. Catalogus domorum Societatis Jesu in Polonia una cum earum praediis ac possesionibus ordine alphabetico compositus, 1564-1899. Cracoviae 1898 (na oprawie 1899) Typogr. Czas 8° s. 80. — Toż dołączono do: Catalogus provinciae Galicianae Societatis Jesu ineunte anno 1899. Cracoviae 1898.

3. Catalogi sociorum et officiorum Provinciae Galicianae Soc. Jesu ex annis 1821-1832. Cracoviae 1900 Typogr. Czas. 8° s. 248.

4. Catalogi dispersae Provinciae Galicianae Soc. Jesu ex annis 1849-1852. Cracoviae 1901 Typogr. Czas. 8° s. 86.

5. Kilka szczegółów o czcigodnym ciele bł. Andrzeja Boboli, *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 169-182.

6. Obraz Matki Boskiej w Użwałdzie, ulubiony skarb jezuitów białoruskich. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 235-239.

II.

1. Oprac. i wyd.: M.K. SARBIEWSKI: Poemata omnia. Editio omnium, quae adhuc prodierant, longe plenissima. Staraviesiae 1892 Typogr. et sumpt. Collegii SJ 16° s. LXIV, 624.

2. Prośby od Wydawcy. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 78-80.

3. Dom rekolekcyjny w Czechowicach. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 569-580.

4. Red.: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1-3. Kraków 1898-1899.

5. Red.: *Nasze Wiadomości.* R. 1: 1904--1906 — R. 2: 1906-1909.

6. Rkpsy: W ATJ Kr., Utwory literackie, sygn. 882 I, 993, 974 I; Notatki do biografii Henryka Jackowskiego, sygn. 537; Notatki do biografii Jana Badeniego, sygn. 1161; Materiały dotyczące życia i twórczości M.K. Sarbiewskiego, sygn. 1270 I-II, 1608; Zbiór modlitw i hymnów, sygn. 12.

7. Listy: Kilkadziesiąt listów do różnych osób. Rkps ATJ Kr., sygn. 878 XV, 879 VI-VIII, 980, 1164 IV-V, 1231, 1263, 1389, 1697.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1190-1191; REJOWICZ J.: X. Tomasz Wall. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913-1915 s. 87-97. Toż w osob. odb. Kr. 1913 s. 11; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 151; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972.* Kr. 1972 s. 64, 214-215. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae Soc. Jesu ineunte anno 1873 [...ineunte anno 1912]; rkps 878 XVI, 992 I (dokumenty osobiste), rkps 407 (spis rekolekcji).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Waluszewicz Tomasz Dominik (1747-1800), jezuita, po kasacie zakonu kanonik żmudzki, tłumacz.

Urodził się 21 XII 1747 r. na Żmudzi. Do zakonu wstąpił 5 IX 1762 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1762-1764), filozofię studiował w Krożach (1767-1770), a teologię w Akademii Wileńskiej (1770-1774). Po kasacie zakonu (1773) był proboszczem poszwityńskim i kanonikiem żmudzkim. W 1775 r. wizytował szkoły parafialne z ramienia bpa I. Massalskiego. Zmarł w 1800 r.

I.

1. Przekł.: P.J. HENRY: Nauki dogmatyczne i moralne o czterech częściach katechizmu chrześcijańskiego... dla wygody plebanów oraz innego duchowieństwa parafiom służącego... T. 1-4. [Wilno 1777-1779]. Druk. Akademicka 8° t. 1: k. nlb. 9, s. 401, k. nlb. 2; T. 2 s. 318, k. nlb. 2; T. 3 s. 310; T. 4 s. 218, k. nlb. 1, s. 49, k. nlb. 2. — Toż. T. 1-4. Wilno 1783 Druk. JKM przy Akademii 8° t. 1 k. nlb. 10, s. 537, k. nlb. 3; T. 2 s. 425, k. nlb. 2; T. 3 s. 398, k. nlb. 2; T. 4: s. 288, k. nlb. 2. — Toż. T. 1-4. Warszawa 1792 Druk. XX. Misjonarzów 8° t. 1 k. nlb. 9, s. 537, k. nlb. 3; T. 2 s. 425, k. nlb. 2; T. 3 s. 398, k. nlb. 2; T. 4 s. 288, k. nlb. 2.

2. Przekł.: F. FELLER: Katechizm filozoficzny czyli zbiór dowodów służących na obronę wiary chrześcijańskiej przeciwko nieprzyjaciołom jej. Dzieło pożyteczne dla tych, którzy chcą uniknąć zarazy od niedowiarków teraźniejszych, a mianowicie dla duchownych, którym w obowiązku należy drogi skład wiary św. w całości dochować... T. 1-2. Wilno 1784 Druk. Królew. przy Akademii 8° t. 1 s. 119, 285; T. 2 s. 376.

II.

1. Exhorta przy spotkaniu w rynku

wornieńskim ciała śp. Jaśnie Wiel. Pasterza... miane. W: *Kazanie, exhorty i mowy w czasie pogrzebu... księdza Jana Dominika z Łopacina Łopacińskiego, biskupa żmudzkiego... r. 1778 d. 15 lutego miane.* Wilno [1778] Druk. przy Akademii 8° k. nlb. 56. Egzorta Waluszewicza obejmuje k. nlb. 5.

2. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Kazania czyli homilie niedzielne... T. 1-2. Warszawa 1783 Druk. Nadworna JKM 8° t. 1: k. nlb. 5, s. 386; T. 2: s. 424, 97.

III.

KRASZEWSKI J.I.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 327, 343; Waluszewicz Tomasz. W: *Enc. kośc.* T. 30 s. 209; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 93, 334, 441; JUCEVIČIUS L.: Mokyti Žemaičiai. Vilnius 1975 s. 178-179, 249. — ARSJ., Lit. 31-32 (katalogi trzyletnie z lat 1764, 1767, 1770); Lit. 59 (katalogi roczne z lat 1763-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wałkowic (Walkowic, Ustiensis) Wojciech (1615-1669), profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii kanonistycznych.

Urodził się w 1615 r. w Uściu, lecz nie wiadomo w którym, wobec istnienia w Polsce kilku miejscowości tej nazwy. Ojcu jego było na imię Wawrzyniec. W 1631 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, które uwieńczył w 1638 r. bakalaureatem artium. Przez pewien okres czasu — może jeszcze przed bakalaureatem — był rektorem szkoły parafialnej w Bieczu. Potem rozpoczął wykłady w Szkołach Nowodworskich w Krakowie, będąc równocześnie seniorem szkoły przy klasztorze duchaków. W 1649 r. uzyskał doktorat filozofii i rozpoczął studia na Wydziale Prawa. W 1658 r. jest notowany jako profesor obojga praw. Seniorat szkoły św. Ducha zamienił kolejno na seniorat Bursy Jerozolimskiej, a następnie Bursy Jurystów. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. W 1657 r. głosił kazanie w Kętach na prymicjach Wojciecha Lorencowskiego. Nie wiemy, jakie posiadał beneficja. Zmarł w 1669 r. Swą bibliotekę podzielił między kościół w Uściu i klasztor duchaków w Krakowie.

I.

1. Quaestio iuridica de contractu matrimonii inter absentes... Cracoviae 1655 apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio iuridica de iuramento extraiudiciali per vim et metum extorto... Cracoviae 1658 apud Viduam et Haeredes Francisci Cezarii 2° k. nlb. 2.

II.

1. Oratio natalitia... Nicolao a Koniecpole Koniecpolski canonico Gnesnensi... consecrata... Cracoviae 1642 in Officina Martini Philipowski 4° s. 22.

2. Kaliope z wesołą kompanią muz parnaskich na... akt małżeński... Wojciecha Kopczyńskiego nauk wyzwolonych i filozofii bakałarza z... Zophią Dudkiewiczówną... wprowadzona przez... B. m. 1643 4° k. nlb. 8.

3. Pegma heroicarum virtutum... Joannis de Pawłowice Gutteter Dobrodziejski ad lugubres eius funeris... Hebdoviae... celebrati exequias ab... concinnatum. Cracoviae 1643 Typis Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 9.

4. Xenion... Melchiori Gutteter Nitiensi Goronecensi... plebano et pastori ab... B. m. 1643 2° k. 1.

5. Quaestio philosophica de anima humana... Cracoviae 1649 in Officina Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 6.

6. Bona memoria in funere... Jacobi Ustiensis professoris, ecclesiarum S. Floriani Clepardiae et SS. Omnium Cracoviae praepositi... conscripta... Cracoviae 1649 apud Lucam Kupisz 4° k. nlb. 18.

7. Sacerdotii honor et dignitas oratione brevi expressa... Cracoviae 1657 apud Valerianum Piątkowski 4° k. nlb. 8.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 344, 349. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 132; Statuta nec non liber promotionum, s. 308.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wargawski Anastazy Andrzej h. Rola (1718-1789), paulin, teoretyk pedagogiki chrześcijańskiej.

Urodził się we wsi Lubola k. Sieradza jako syn Michała i Aleksandry. Do zakonu paulinów wstąpił w 1738 r., profesję złożył 30 III 1739 r., w 1757 r. otrzymał doktorat teologii. Był przeorem w Krakowie w latach 1758-1762 oraz prowincjałem w latach 1762-1765, kiedy to nadużył swej władzy i dążył do nieograniczonego prowincjalatu. Chciał zostać opatem lub dożywotnim przeorem. Popierany przez czynniki państwowe był bliski schizmy, lecz wkroczył w to generał zakonu i w 1765 r. złożył go z urzędu oraz skazał na banicję do Węgier. Na interwencję króla powrócił jednak do Warszawy, gdzie dla załagodzenia sprawy otrzymał tytuł „ojca prowincji". W 1786 r. założył własnym sumptem ochronkę dla 12 sierot w Warszawie, za którą otrzymał ponowną naganę. Zmarł 30 XII 1789 r. w majątku swego brata w Przewodzie i tam też został pochowany.

Wargawski należał do najbardziej uzdolnionych ludzi, jakich wydała paulińska prowincja. Był powiernikiem licznych spraw prowincjałów i generałów. Tymczasem jego ambitna natura była przyczyną licznych później niepowodzeń. Popierał zmodernizowane formy nauczania i nowe podręczniki wraz z systematycznym rugowaniem dysput i wygłaszaniem tez. Jego „Moderator" jest vademecum teologii pedagogiki chrześcijańskiej i ascetyki. W działalności politycznej stawia mu się zarzut nadmiernego popierania polityki Stanisława Augusta, u którego pełnił funkcję osobistego sekretarza.

I.

1. Moderator politico-christianus, ab aeterno Monitore per viam virtutis, ad scopum beatae aeternitatis, Scripturae divinae dogmatibus, Sanctorum Patrum, atque aethnicorum sapientium effatis, ductus, Serenissimo ac potentissimo Stanislao Augusto Poloniae regi die natali eiusdem a suo indignissimo theologo et capellano oblatus. Pars 1-3. Calissii 1773 Typis S. R. M. et Reipubl. in Collegio Soc. Jesu 8° pars 1 k. nlb. 15, s. 236, s. nlb. 1, tabl.; Pars 2 s. nlb. 2, 175, s. nlb. 1; Pars 3 s. 119; nlb. 1. Accedit: Summulae sive exordia brevia concionatoribus defectu temporis laborantibus inservienția... pro occurrentis sacri Evangelii monitoris, per salutis viam relatae et accomodatae, s. nlb. 2, 94 — Toż w j. pol.: Rządca polityczny oraz i chrześcijański od Przedwiecznego Monitora drogą cnoty do celu wiecznej szczęśliwości... prowadzony. Cz. 1-3. Kalisz 1773 w Druk. J.K.M. i Rzplitej Kolegium Societ. Jesu 8° cz. 1 k. nlb. 17 s. 368; Cz. 2 s. 227, k. 1; Cz. 3 s. 158.

2. Tractatus theologicus de iure et iustitia... a... in annum. 1755-1756. Rkps AJG, sygn. II 120 s. 245-394.

II.

1. Philosophia naturalis seu tractatus phisicus Aristotelico-Thomisticus religiosis mentibus per... ab anno 1749 in annum 1750. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 193 k. 94.

III.

CHODYŃSKI S.: Paulini. W: *Enc. kośc.* T. 18 s. 446; A. W.: Obleganie Jasnej Góry przez wojska moskiewskie na podstawie źródeł historycznych, opracował... W. b. r., s. 20, 30 i in.; [NOWAKOWSKI] W.: Świętokradcy. *Bies. Liter.* T. 66: 1909 nr 46 s. 385-387; ZBUDNIEWEK J.: Katalog domów i rezydencji polskiej prowincji paulinów. *Nasza Przeszł.* T. 31: 1969 s. 220; Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (nr 1-262). Oprac. KOZERSKA H. i STUMMER W. W. 1963 s. 187-188; Katalog rękopisów Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H.D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 160-161; CZERWIEŃ H.: Przywilej nadawania stopni naukowych w zakonie paulinów. *Nasza Przeszł.* T. 36: 1971 s. 216; TENŻE: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 526, 534, 546. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 198; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 303-322; Rkps ASk., sygn. 100: Catalogus fratrum in provincia Polona,. s. 38-39; Rkps Arch. Diec. we Włocławku, sygn. 186: Kopiarz Wieruszowski, k. 226-227v. 233-237.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Wargocki Andrzej (1557- po 1620), jezuita, po sekularyzacji prebendarz mariacki w Krakowie, polemista.

Pochodził z Przemyśla, lecz czy był krewnym współczesnych mu Wargockich: Bartłomieja kanonika lwowskiego, Walentego dziekana lwowskiego i dominikanina Bartłomieja, nie udało się stwierdzić. Studiował w Akademii Krakowskiej. W 1577 r. wstąpił do zakonu jezuitów w Braniewie. W latach 1578-1580 studiował retorykę w Jarosławiu, potem uczył w infimie w Pułtusku i w Wilnie, syntaksy w Wilnie, humaniorów w Braniewie, retoryki w Pułtusku, w latach 1586-1587 studiował dialektykę, zapewne w Wilnie. W latach 1587-1588 kierował tamże diecezjalnym Seminarium Duchownym, a równocześnie studiował teologię kontrowersyjną i prawo kanoniczne. W latach 1581-1591 uczył retoryki w Wilnie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1587 r.

Wargocki wybierał się na misje do Tatarów i w tym celu uczył się po turecku i arabsku. Planu tego jednak nie zrealizował, bo w 1591 r. opuścił zakon. Powodem tego kroku były trudności we współżyciu z konfratrami zakonnymi. Osiadł w Warszawie jako kaznodzieja w miejscowej kolegiacie i urzędnik warszawskiego konsystorza. W 1593 r. w liście do generała jezuitów C. Aquavivy podpisał się jako kapelan królewski. W 1596 r. otrzymał probostwo w Biegonicach k. Nowego Sącza. W 1603 r. przeniósł się do Krakowa i jako prebendarz przy kościele Mariackim zajął się pracą pisarską.

Jego główne dzieło „Apologia...", na którego druk łożył archipresbiter mariacki H. Powodowski, nastawione polemicznie, odznacza się teologiczną erudycją, choć nie wszędzie zostało utrzymane w spokojnym tonie. „Przestroga..." jest przeróbką „Apologii..." i była przeznaczona dla czytelników mniej wykształconych. W innych dziełach „O krzyżu...", „O Rzymie..." też są akcenty polemiczne. Dawne marzenia o podróżach misyjnych rekompensował Wargocki pisaniem i przekładem dzieł o obcych krajach i o podróżach. Zmarł po 1620 r. zapewne w Krakowie.

I.

1. Apologia przeciwko Luteranom. Zwinglianom, Kalwinistom, Nowokrzczeńcom przez... napisana... W Krakowie 1605 w Druk. u Wdowy Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 11, s. 542, k. nlb. 13. Wyd. H. POWODOWSKI.

2. Przestroga na chytrość ministrów ewangelickich w rozmowach o wierze krótko Pismem, doktorami ss., zwyczajem Kościoła Powszechnego ukazana przez... W Krakowie 1605 8° k. nlb. 9 s. 93.

3. Przekł.: Peregrynacja albo pielgrzymowanie do Ziemi Świętej... Mikołaja Krzysztofa RADZIWIŁŁA... przez x. Tomasza TRETERA... językiem łacińskim napisana i wydana a przez... na polski przełożona... W Krakowie 1607 w Druk. Szymona Kempini 4° k. nlb. 6, s. 356. — Toż. W Krakowie 1611 w Druk. Szymona Kempiniusa 4° k. 9 s. 356. — Toż. W Krakowie 1617 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 11, s. 356. — Toż. W Krakowie 1628 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 4, s. 356. — Toż. W Krakowie 1683 w Druk. Schedlowskiej 4° k. 3, s. 356. — Toż. B. m. 1745 4° k. 1, s. 354. — Toż. B. m. 1745 4° k. 1, s. 432 (edycja różna od poprzedniej).

4. O Rzymie pogańskim i chrześcijańskim ksiąg dwoje... Przydane jest opisanie Domku Loretańskiego Najśw. Panny Marii... i Miasta Weneckiego... W Krakowie 1610 w Druk. Jana Szarffenbergera 4° k. nlb. 3, s. 146. — Toż. Kraków 1648 w Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 3, s. 132. Przypisywane niesłusznie dominikaninowi BARTŁOMIEJOWI WARGOCKIEMU.

5. O krzyżu i Ukrzyżowanym. Nadto o drzewie Krzyża św. dziwnie cudownym u Ojców Dominikanów w Lublinie ksiąg dwoje... W Zamościu 1620 w Druk. Akademii Zamojskiej drukował Symon Niziołkowic 4° k. nlb. 3, s. 137.

II.

1. Przekł.: JUSTYNUSA historyka Ksiąg 44 z... historii świata... przez Troga Pompeiusza opisanej... W Krakowie 1609 w Druk. Symona Kempiniego 4° s. 36, 416.

2. Przekł.: G.J. CEZAR: O wojnie francuskiej [! galijskiej] ksiąg siedmioro... W Krakowie 1608 u Wdowy Jakuba Siebeneichera 4° k. nlb. 26, s. 243. — Przedr. T. MOSTOWSKI przy wyd. P.C. TACYT: Kronika od zejścia cesarza Augusta. W. 1803. Wybór Pisarzy Pol. T. 8.

3. Przekł.: Walerego MAXYMA O dziejach i powieściach pamięci godnych ksiąg dziewięć... W Krakowie 1609 w Druk. Symona Kempiniego 4° k. nlb. 3, s. 344, k. 1.

4. Przekł.: B. BREIDENBACH: Peregrynacja arabska albo do grobu ś. Katarzyny... pielgrzymowanie. W Krakowie 1610 w Druk. Symona Kempiniego 4° k. nlb. 8, s. 112. Przypisywano niesłusznie dominikaninowi BARTŁOMIEJOWI WARGOCKIEMU.

5. Przekł.: R.Q. CURTIUS: O dziejach Aleksandra Wielkiego... ksiąg dwanaście... W Krakowie 1614 Stanisław Giermański drukował 2° k. 7, s. 307, k. 7. — Toż. W Krakowie 1618 Stanisław Giermański drukował 2° k. 6, s. 292, k. 2. — Toż pod zm. tyt.: O życiu i dziejach Aleksandra Wielkiego T. 1-3. W Nieświeżu 1763 w Druk. Książęcej Coll. Soc. Jesu 8° t. 1 k. 2, s. 97, 459; T. 2 k. nlb. 4, s. 460-1043; T. 3 k. 1, s. 1044-1616.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 375-376, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 725; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 174-175. — ATJKr., sygn. 6 f. 14, 18v; pol. 7 II f. 100v; Germanica 166 f. 367; Germanica 171 f 299.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Warmiński Ignacy (1850-1909), profesor Seminarium Duchownego w Gnieźnie i Poznaniu, historyk Kościoła, dogmatyk.

Urodził się 25 VI 1850 r. w Sierakowie Wielkopolskim. Do gimnazjum uczęszczał w Poznaniu. Po jego ukończeniu wstąpił tamże w 1869 r. do Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1873 r. Pierwszą jego placówką duszpasterską był wikariat w parafii Buk. Jednak już po kilku miesiącach pracy wskutek trwającego kulturkampfu zmuszony był decyzją władz pruskich opuścić wikariat, a potem i Archidiecezję Gnieźnieńską i Poznańską. Udał się wówczas na dalsze studia do Innsbrucka i Lowanium, uwieńczone doktoratem teologii w 1877 r. Potem przebywał jeszcze przez pewien czas w Krakowie, aby wreszcie po zakończeniu kulturkampfu wrócić do macierzystej diecezji.

Tutaj został Warmiński najpierw w 1886 r. profesorem teologii dogmatycznej i historii Kościoła w Seminarium Duchownym w Gnieźnie, a następnie od 1889 r. wykładowcą tych przedmiotów w Seminarium Duchownym w Poznaniu. W 1898 r. został papieskim prałatem domowym. Przebywając w Poznaniu, był także Warmiński aktywnym członkiem (od 1894 r.) Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, obejmując w 1907 r. funkcje redaktora naczelnego „Roczników" tegoż Towarzystwa. Chociaż drukiem ukazało się niewiele jego prac, to jednak w rękopisie pozostawił znaczną ich ilość i to zarówno historycznych jak i teologicznych. Po śmierci Warmińskiego, która nastąpiła 19 V 1909 r. we Wrocławiu, noszono się z zamiarem opublikowania jego prac z zakresu teologii dogmatycznej, ale zamiar ten nie doczekał się realizacji.

I.

1. Andrzej Samuel i Jan Seklucjan. P 1906 8° s. XVI, 550.

2. Kilka nowych kart z życia Andrzeja Frycza zwanego Modrzewskim. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* T. 34: 1908 s. 273-316.

3. Red.: *Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego*. T. 33: 1907 — T. 35: 1909.

III.

HOZAKOWSKI W.: Mowa żałobna na pogrzebie śp. ks. prałata Ignacego Warmińskiego. Pr. 1909 s. 1-26; Śp. ks. prałat Ignacy Warmiński (nekrolog). *Dz. Pozn.* R. 41: 1909 nr 115; Śp. ks. Ignacy Warmiński (nekrolog). *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 2 s. 67-68; Warmiński Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 119; WOJTKOWSKI A.: Historia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W: *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu w latach 1857-1927.* P. 1928 s. 347-348, 374, 415, 446-447; BARANOWSKI Z.: Seminarium Duchowne w Poznaniu. P. 1946 s. 13; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 137; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 120, 550, 720; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 160-161.

Ks. Kazimierz Gabryel

Warszawski (Warszaviensis) Mateusz (ok. 1578-1652), jezuita, teoretyk kaznodziejstwa.

Urodził się w Warszawie ok. 1578 r., sam nie znał daty swego urodzenia. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 I 1596 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1596-1597), studium pedagogiczne przeszedł w Jarosławiu (1597-1598), filozofię studiował w kolegium poznańskim (1598-1601), następnie nauczał 4 lata poetyki w szkołach jezuickich. Teologię studiował w kolegium w Poznaniu (1605-1609) i tam przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał teologii i j. hebrajskiego w Nieświeżu (1610-1612), a Pisma św. we Lwowie (1616-1617). Był superiorem rezydencji w Przemyślu (1613-1614) i w Bydgoszczy (1621-1622), instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu (1627-1628, 1633-1635) i kaznodzieją w Kaliszu, Lublinie, Lwowie, Toruniu, Poznaniu, Jarosławiu i w Przemyślu. Od 1649 r. przebywał w domu profesów w Krakowie, gdzie też zmarł 7 IX 1652 r.

I.

1. Vox Salomonis tempus putationis advenit, Cant. II v. 12. Quae sensu morali omnes homines (Christum Dominum et Matrem Ejus excipiendo)... ad putationem peccatorum suorum invitat, et idonea tempora falcesque aptas pro eadem indicat, explanata... Cracoviae 1651 in Offic. Caesarii 4° k. nlb. 13, s. 565, k. nlb. 19. — Toż. Cracoviae 1652 in Offic. Franc. Cezary 4° k. nlb. 13, s. 566, k. nlb. 19.

II.

1. Kazanie na pogrzebie wiecznej pamięci... Pana Dobiesława Przeborowskiego, sędziego ziemskiego poznańskiego, miane w Poznaniu 8 Junii 1621... Poznań 1621 J. Rossowski 4° k. nlb. 14.

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 686; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 415; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Warszawczyk Mateusz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 26 s. 507; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 994; Warszawski Mateusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 132. — ARSJ., Pol. 8-12 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1651); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1596-1650); Bibl. Czart. rkps 1266 s. 51 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Warszewicki (Varsavitius, Varsevitius) Krzysztof h. Paprzyca (1543-1603), kanonik krakowski, polemista.

Urodził się w Warszewicach na Mazowszu jako syn Jana, kasztelana liwskiego, później warszawskiego, i Elżbiety Parysówny. W wieku chłopięcym był paziem króla czeskiego Ferdynanda. Miał wówczas okazję wyjazdu do Londynu. W 1556 r. rozpoczął studia w Lipsku i Witemberdze i kontynuował je w latach 1557-1559 w Bolonii. Do kraju wrócił w 1561 r. W latach 1561-1572 bawił na dworze bpa poznańskiego A. Konarskiego w charakterze sekretarza.

W czasie bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta podjął działal-

ność polityczną, agitując za kandydaturą Henryka Walezego. W 1574 r. był posłem na sejm koronacyjny. Po ucieczce Henryka jeździł do Francji z misją od nuncjusza Wincentego Laureo i wziął udział w uroczystości koronacyjnej Henryka na króla francuskiego w Reims. Wróciwszy do Polski — w Gdańsku ożenił się z córką Rennera Mollera — popierał kandydaturę cesarza Maksymiliana, a ostro zwalczał ubiegającego się o tron polski Stefana Batorego. Po obiorze na króla tego ostatniego wyjechał na dwór cesarski do Ratysbony. W 1577 r. wrócił do Polski, a pogodziwszy się z królem, towarzyszył mu jako królewski dworzanin podczas wojny moskiewskiej i wziął udział w pertraktacjach z Iwanem Groźnym. W 1582 r. wyjeżdżał w poselstwie do Szwecji. Po śmierci Batorego opowiedział się za kandydaturą arcyksięcia Maksymiliana. Kiedy zaś arcyksięcia Zamojski pokonał pod Byczyną, uszedł Warszewicki do Pragi, gdzie przebywał do 1593 r. W tymże roku udał się do Szwecji, przejednał Zygmunta III i w 1594 r. wrócił do kraju. Wnet zerwał z dotychczasową, pełną niepowodzeń, działalnością polityczną.

W 1598 r. przyjął Warszewicki święcenia kapłańskie — owdowiał wcześniej — i otrzymał kanonię w kapitule krakowskiej. W latach 1600-1602 przebywał we Włoszech. Jego twórczość pisarska była związana w zasadzie z działalnością polityczną oraz z ludźmi, którym służył. Polemiką religijną zajmował się marginesowo. Warto zaznaczyć, że spod pióra Warszewickiego wyszła pierwsza próba bibliografii w polskiej literaturze (Reges, sancti, bellatores, scriptores Poloni. Roma 1601). Zmarł w Krakowie 10 lub 11 IX 1603 r. Jego przyrodnim bratem był Stanisław Warszewicki.

I.

1. Dialogus de morte et immortalitate animae. Ad Stephanum regem Poloniae. Vilnae 1581 Typis Nicolai Christophori Radivili... 4° k. nlb. 4, 45. — Toż przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 79-100 (zob. poz. 7). Oba wydania się różnią.

2. De factis et dictis Jesu Christi commentarius. Cracoviae 1583 in Officina Lazari 4° k. 28. — Toż rozszerzone przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 107-133. Zob. poz. 7.

3. Pro Christi fide et Petri Sede orationes III. 1. Ad Regem. 2. Ad Senatum 3. Ad Equites. Cracoviae 1583 Typis Andreae Petricovii 4° k. nlb. 52.

4. Apologia... Vilnae 1584 4° k. 16. (Odpowiedź na polemikę Mikołaja REGIUSA [FRANCKENA], który zaatakował pismo WARSZEWICKIEGO Pro Christi fide et Petri sede. Zob. poz. 3). — Toż przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 191-201. Zob. poz. 7.

5. De monte et miraculis S. Crucis historia. Przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 103-107. Zob. poz. 7.

6. In septem psalmos... poenitentiales paraphrasis. Przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 175-183. Zob. poz. 7.

7. De cognitione sui ipsius libri tres. Hic accesserunt alia eiusdem... opera... Cracoviae 1599 in Officina Typogr. Jacobi Sibeneycher 2° k. 6, 207. (Zawiera: De cognitione sui ipsius; De morte et immortalitate animae; De monte et miraculis S. Crucis historia; De factis et dictis Jesu meditationes tres; Pro Christi fide et Petri sede orationes tres; In septem psalmos... paraphrasis; In jubilum divi Bernhardi de Nomine Jesu paraphrasis; De B. Maria Virgine encomium; Apologia contra Nicolaum Regium; Ad Henricum I pro avita retinenda religione oratio). — Toż. Cracoviae 1600 in Officina Jacobi Sibeneycher 2° k. nlb. 5, 207. — Toż pt. Omnia quotquot extant et quae non extant Opera Clementi VIII pontifici maximo dicata et in quattuor volumina distincta, quorum primum theologica et etica, oratoria secundum et tertium, quartum partim chronologica partim historica... Cracoviae 1600 in Officina Jacobi Sibeneycher 2° k. 6, 207.

II.

1. Wenecja... W Krakowie 1573 u Mat-

theusza Siebeneychera 4° k. nlb. 53. (Wierszem). — Toż w skróceniu pt. Christoph Warszewicki mówiącą wywodzi Wenecią... W Krakowie 1587 z Druk. Lazarza 4° s. 54. — Przedr. wraz z wariantami 2-go wyd. T. WIERZBOWSKI pt. Wenecja. Poemat historyczno-polityczny z końca XVI w. W. 1886 Bibl. Zapomn. Poetów i Prozaików Pol. XVI-XVIII w. Z. 1.

2. Ad Henricum Valesium Poloniarum regem... oratio. Cracoviae [1574] Matthaeus Siebeneycher 4° k. nlb. 30. — Toż przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 201-207.

3. Ad Henricum eius nominis Tertium Galiarum et Poloniarum regem in inauguratione Rhemensi... oratio. Lutetiae 1575 excudebat Mamertus Patissonus 4° s. 28.

4. In mortem Maximiliani Secundi imperatoris Romani oratio. Ratisbonae 1576 4° k. 7.

5. Paradoxa ad Stephanum I regem Poloniae. Vilnae 1579 Typis Nicolai Christophori Radivili Joannes Slęcki excudebat 4° k. 40. (Praca, składająca się z 6 rozpraw politycznych, ma charakter moralizatorski). — Toż. Pragae ex Officina Michaelis Teterle 4° k. 2, 54. — Toż pod zm. tyt.: Paradoxa, quae etiam diversis locis et temporibus semel et iterum prodierunt... Cracoviae 1598 in Officina Lazari 4° k. nlb. 3, s. 151. — Toż pod zm. tyt.: Paradoxa, quibus de origine generis et nominis Poloni adiunctus est dialogus. Romae 1601 apud Aloysium Zannettum 16° k. 12, s. 213. (Poszczególne wydania różnią się między sobą). — Dwie pierwsze rozprawy przedr. M. REUSNER: Selectissimarum orationum et consultationum de bello Turcico variorum et diversorum auctorum libri XIV. Francofurti 1598-1599. — Toż. Lipsk b. r., s. 224-251. — Fragm. z wyd. Kraków 1598 r. przeł. J. GAJDA, wyd. L. SZCZUCKI w: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 382-405. Ratisbonae 1576 4° k. 7.

6. Ad Stephanum regem Poloniae de origine et derivatione generis et nominis Polonici dialogus. Vilnae 1580 Typis Nicolai Christophori Radivili per Danielem Lancicium 4° k. nlb. 8. — Toż rozszerzone. Romae 1601 apud Aloysium Zanettum 12° s. 56.

7. Panegyricus ad Stephanum I Polonorum regem... Vilnae 1580 Typis Nicolai Christophori Radivili per Danielem Lancicium 4° s. 21.

8. Ad Stephanum regem Poloniae oratio, qua... cum Joanne Magno Moscorum duce... ad Zapolsciam confectam pacem gratulatur. Vilnae 1582 4° k. nlb. 9. — Toż. Cracoviae 1582 4° k. nlb. 12. — Toż Toruniae 1582 excudebat Melchior Neringk 4° k. 8. — Toż. Magdeburgi 1582 ex Officina Typogr. Wilhelmi Ross 4° k. 11. — Toż. B. m. 1583 8° k. 15. — Przedr. M. JUNIUS: Orationum ex historicis pars II. Argentinae 1598 s. 237-249. — Przekł. pol.: J. LEBELSKI: Do Wielmożnego oświeconego a niezwyciężonego Steffana króla polskiego... oratio o zgodzie, która się stała z Janem Wielkim kniażem moskiewskim... z łacińskiego na polski język przełożona przez... Toruniae 1582 excudebat Melchior Neringk 4° k. nlb. 12. — Toż. B. m. r. 4° k. 13. — Przekł. niem.: Oration.. an den... Herrn Stephan König in Polen inn welcher er, nach erzelung der gantzen Kriegshandlung mit Johann dem Grossfürsten in der Moskau... wegen... zu Zapoltzki auffgerichten frieden gratulirt. Nürnberg 1582 Gerlachin u. J. v. Berg Erben 4° k. 11. — Toż zmienione. Magdeburgk 1582 durch Wilhelm Ross 4° k. 6.

9. Wyd.: Clypeus spiritualis. Vilnae 1582. (Modlitewnik z początku XVI w.). — Toż. Pragae 1593. — Toż. Stockholmiae 1594. — Toż. Cracoviae 1598. Druki są nieosiągalne.

10. De laudibus Joannis Tarnovii Castellani Cracoviensis... oratio. Cracoviae 1585 Typis Matthiae Wirzbiętae 4° k. nlb. 17. — Przedr. K.J. TUROWSKI w: J. Tarnowski: Dzieła. Kr. 1858 Bibl. Pol. 3 z. 60 Dod.

11. Wyd.: A.F. MURETUS: Oratio habita ad... Cardinales ipso die Paschae cum subrogandi pontificis causa conclavo ingressuri essent... Cracoviae 1585 in Officina Lazari 4° k. nlb. 4.

12. In obitum Stephani Primi regis Poloniae oratio. Cracoviae 1587 in Officina Lazari 4° s. 24. — Toż. Posnaniae 1587 in Officina Joannis Wolrabi 4° s. 24, k. nlb. 2. — Toż. Coloniae Agrippinae 1589 Birckman 4°. — Przedr. w: Orationes funebres. Hanoviae 1613.

13. De vita, rebus gestis et obitu Stephani I regis Poloniae orationes duae. Rostochii 1537 S. Myliander 4°. (Druga mowa jest autorstwa K. STURTZIUSA). — Toż. Rostochii 1627 Stephanus Myliander 4° k. 12. — Toż (tylko mowa WARSZEWICKIEGO) pt. Vita, res gestae et obitus Stephani regis Poloniae oratione funebri exposita a... Basileae 1588 per Leonhardum Ostenium 4° s. 20, k. nlb. 2.

14. Post Stephani regis mortem in primo et generali totius Masoviae conventu oratio... Cracoviae 1587 in Officina Lazari 4° s. 36. — Przekł. pol. Po śmierci króla Stephana na pierwszym i głównym zjeździe mazowieckim mowa. W Krako-

wie 1587 z Druk. Łazarzowej 4° k. 21. — Przedr. K.J. TUROWSKI w: Dwie mowy pogrzebowe. Kr. 1858 Bibl. Pol. 3 z. 46.

15. Oratio ad Rudolphum II Romanorum imperatorem... Pragae 1588 per Georgium Nigrinum 4° k. 11.

16. Diversis locis et temporibus habitae quaedam orationes. Pragae 1589 Typis M. Danielis Adami a Veleslavina 4° k. 26. Pięć mów politycznych w sprawie Habsburgów.

17. Turcicae tres... Pragae 1589 Typis M. Danielis Adami a Veleslavina 4° k. nlb. 46. (Mowy zachęcające do wojny przeciw Turkom). Toż w: Turcicae quattuordecim... Cracoviae 1595. (Zob. poz. 21). — Przedr. 2 mów: M. REUSNER: Selectissimarum orationum et consultationum... libri XIV. Francofurti 1598/99. Toż. B. r., s. 197-236.

18. Ad Rudolphum II Romanorum imperatorem... oratio, qua de... contra Turcas victoria in Slavonia ad Sissek parta, ipsi et Reipublicae gratulatur. Pragae 1593 4° k. nlb. 7. — Toż. Pragae 1593 4° k. nlb. 6. — Przedr. w: Orationes gratulatoriae... Hanoviae 1613.

19. Ad Sigismundum Poloniae et Sueciae regem oratio inaugurationis comitiis habitis Upsaliae... Stockholmiae 1594 Typis Guttervitzianis 4° k. 6.

20. Panegyricus ad Sigismundum Poloniae et Sueciae regem... Stockholmiae 1594 Andreas Gutterwitz 4° k. 16.

21. Turcicae quattuordecim. His accesserunt opuscula duo: L. Friderici CERIOLAE, De consilio et consiliariis principis ex Hispanico in Latinum versum unum, et De legato legationeque ejusdem VARSEVICII alterum. Omnia his rebus et temporibus accommodata. Cracoviae 1595 in Officina Lazari 2° s. 314, k. 1. (Tu również: Turcicae tres, zob. poz. 17). — Toż pod zm. tyt. Omnia quotquot et quae nondum in lucem prodierunt opera Clementi VIII pontifici maximo dicata et in quinque tomos distincta... Oeniponti 1600 excudebat Joannes Agricola 2°. Dodane tylko 4 początkowe karty do wydanych w Krakowie 1595 r. Turcicae quattuordecim.

22. De legato legationeque. W: Turcicae quattuordecim... Cracoviae 1595. (Zob. poz. 21). — Toż przy: De consilio et consiliariis principis... Rostochii 1597. (Zob. poz. 24). — Toż pod zm. tyt. De legationibus adeundis luculentissima oratio. Lichae 1604 Typis Guolgangi Kezelii 8° k. nlb. 2, s. 170. — Toż wraz z: De consilio et consiliariis principis liber... HIPOLITA a COLLIBUS: Consiliarius. Dantisci 1646. — Przekł. pol. J. ŻYCKI: O pośle i poselstwach. W. 1935.

23. Panegirycus [na cześć Zygmunta III i Anny po urodzeniu się królewicza Władysława]. Cracoviae 1595 in Officina Lazari 4° k. nlb. 8.

24. Przekł.: F. Furius CERIOLA: De consilio et consiliariis principis liber ex... Hispanico in Latinum versus... Cracoviae 1595. — Toż wraz z: Turcicae quattuordecim... Cracoviae 1595. (Zob. poz. 21). — Toż wraz z: De legato legationeque. Rostochii 1597 excudebat Christophorus Reusnerus 8 °k. nlb. 212. — Toż wraz z: De legato legationeque. Dantisci 1646 sumptibus Georgii Förteri 12° s. 310.

25. De optimo statu libertatis libri duo. Cracoviae 1598 in Officina Lazari 4° s. 2, 235. — Toż ze zm. dedykacją. Cracoviae 1598 in Officina Lazari 4° s. 235. — Przedr. J. OSTROWSKI DANEYKOWICZ pt. Suada statistica ac politica seu de opitimo statu libertatis discursus. Swada polska i łacińska. T. 2. Lublin 1747 s. 1--73.

26. In jubilum divi Bernhardi de Nomine Jesu paraphrasis. Przy Cpypeus spiritualis... 1598. — Toż przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 184-187. Zob. poz. I/7.

27. Memorabilium rerum et hominum coaevorum descriptio ab orbe conditione ad annum Christi 1585. Cracoviae b. r. Typis Mathiae Wirzbiętae 4° k. nlb. 134.

28. In mortem Philippi III Hispaniarum regis catholici oratio. Cracoviae 1598 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. 26.

29. In mortem Annae Austriacae Poloniae Sueciaeque reginae oratio. Cracoviae 1598 in Officina Lazari 4° s. 24. — Przekł. pol.: J. BOGUSŁAWSKI: O śmierci Anny Rakuszanki polskiej i szwedzkiej królowej oracja. W Krakowie 1599 w Druk. Wojciecha Kobylińskiego 4° k. nlb. 9.

30. De beata Maria Virgine encomium. Przy: De cognitione sui ipsius... Cracoviae 1599 k. 188-190. Zob. poz. I/7.

31. Ad... Utriusque Bavariae ducem Guilhelmum V oratio. Augustae Vindelicorum 1600 Typis Michaelis Mangeri 4° k. 6.

32. Panegyricus ad Philippum III Hispaniarum regem catholicum... Genuae 1601 apud Josephum Pavonem 4° s. 16.

33. Reges, sancti, bellatores, scriptores Poloni... Romae 1601 apud Typographos Camerales 12° s. 23. — Toż. Posnaniae 1629 8°.

34. De vita et miraculis sancti Ambrosii encomium. Mediolani 1601 apud Haeredes Pacifici Pontii et Joannem Baptistam Piccaleum 4° k. 4. — Przedr. T. WIERZBOWSKI: Nie wydane pisma, listy

do znakomitych ludzi tudzież inne dokumenty. W. 1883 s. 256.

35. Ad... Vincentium Gonzagam ducem Mantuae et Montisferrati... oratio... Bononiae 1602 apud Joannem Baptistam Bellagambam 4° k. 7. — Przedr. T. WIERZBOWSKI: Mowy wygłoszone w Mantui, Wenecji i Wiedniu w r. 1602. W. 1885.

36. Ad... Venetorum Rempublicam oratio. Venetiis 1602 apud Joannem Baptistam Ciottum 4° k. 6. — Przedr. T. WIERZBOWSKI: Mowy wygłoszone w Mantui, Wenecji i Wiedniu w r. 1602. W. 1885.

37. ...Ad... Matthiam archiducem Austriae oratio Viennae 6 Augusti habita. Viennae Austriae 1602 Typis Francisci Kolbii 4° k. 4. — Przedr. T. WIERZBOWSKI: Mowy wygłoszone w Mantui, Wenecji i Wiedniu w r. 1602. W. 1885.

38. Caesarum, regum et principum unius et ejusdem partim generis et nominis, partim etiam imperii et dominationis Vitarum parallelarum libri duo... Cracoviae 1603 in Officina Jacobi Sibeneycher 2° k. 3, s. 168. — Toż. Francofurti 1604 apud Wolffgangum Richterum 8° k. 16, s. 431, k. 1. — Toż pt. Speculum analogiae et metamorphosis aliquot magnatum, hoc est caesarum, regum et maximorum principum etc. Francofurti 1608 apud Wolffgangum Richterum 8° k. 8, s. 431, k. 1.

39. Ad... Jacobum... Angliae, Scotiae et Britanniae regem oratio. Cracoviae 1603 in Officina Jacobi Siebeneycher 4° k. 8.

40. Rerum Polonicarum libri tres. (Bezkrólewie po śmierci Zygmunta Augusta). Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Nie wydane pisma. W. 1883.

41. Rerum Polonicarum liber XIII. Wyd. S. CIAMPI pt. Rerum Polonicarum ab excessu Stephani Regis ad Maximiliani Austriaci captivitatem. Florentiae 1827.

42. Wyd. zbior.: K. WARSZEWICKI: Mowy wygłoszone w Mantui, Wenecji i Wiedniu w r. 1602. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W. 1885 Bibl. Zapomn. Poetów i Prozaików Pol. XVI-XVIII w. Z. 2.

43. Oratio... ad Clementem VII... habita Romae 13 Februarii 1600. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1900 s. 322-323.

44. Wyd. zbior.: Niewydane pisma, listy do znakomitych ludzi tudzież inne dokumenty. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W. 1883. — Toż w j. łac. pt. C. VARSEVICII opuscula inedita. Cz. 1-4. W. 1883. Są tu: Diversis locis et temporibus habitae quaedam sermones; Rerum Polonicarum libri tres; De rebus in Polonia gestis in regem eligendo; Apologia Maximiliani caesaris; Rationes et argumenta pro Regno Poloniae recuperando; Lechitae et Bohemi colloquium; Apologia II Maximiliani; Ad Maximilianum oratio; Ad Rudolphum oratio; Propositio Maximiliani liberandi; Consilium de rebus Polonicis turbandis; Pro Maximiliano ad ordines oratio; Epistulae i inne dokumenty.

45. Listy: 59 listów do różnych osób (m. in. do J.F. Commendonego, A. Dudycza, M.A. Grazianiego, Maksymiliana II, P. Myszkowskiego, Rudolfa II, J. Zamoyskiego). Wyd. T. WIERZBOWSKI: Niewydane pisma, listy do znakomitych ludzi tudzież inne dokumenty. W. 1883. Toż pt. C. VARSEVICII opuscula inedita. Cz. 1-4. W. 1883. — 10 listów do J. Zamoyskiego z 1881. Wyd. J. SIEMIEŃSKI w: Archiwum Jana Zamoyskiego (1580-1582). T. 2. W. 1909 nr 473, 492, 513, 517, 534, 535, 536, 557, 619, 627. — 6 listów do J. Zamoyskiego z 1881--1882. Wyd. M. KOJAŁOWICZ: Dnievnik posledniego pochoda Stefana Batorija na Rossiju. Petersburg 1867 nr 146, 148, 160, 170, 208, 213. — Do kard. P. Comensisa z 1583. Wyd. E. KUNTZE w: Alberti BOLOGNETTI epistolae et acta 1881-1885. *MPV*. T. 6 s. 64-65. — Listy do pap. Grzegorza XIII, kard. J.F. Commendonego, M.A. Gratianiego z 1574-1589. Rkpsy Arch. Wat. Informację podał P. SAVIO: De actis Nuntiaturae Poloniae quae partem Archivi Secretariatus Status constituunt. Watykan 1947 s. 119, 135.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 376-380, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 725-726; VOISÉ W.: Warszewicki Krzysztof. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 415; SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 382.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Warszewicki Stanisław h. Paprzyca (ok. 1530-1591), prałat kapituł, potem jezuita, hagiograf, tłumacz.

Urodził się w Warszewicach pod Czerskiem jako syn Jana, kasztelana liwskiego, był bratem Krzysztofa. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie zdobył dobre przygotowanie humanistyczne, a od 2 III 1550 r. w Wittenberdze (m. in. pod kierunkiem F. Melanchtona), gdzie

zbliżył się do luteranizmu. W latach 1551-1554 mieszkał w Warszewicach, a w 1554 r. wyjechał na dalsze studia do Padwy, gdzie w lutym 1555 r. wszedł do komisji, utworzonej w celu rewizji i interpretacji statutów uniwersyteckich. W Padwie studiował prawo i kierunki humanistyczne. Po powrocie do kraju na przełomie 1556/57 r. został sekretarzem królewskim.

Ok. 1560 r. zerwał z luteranizmem i w 1562 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od 1558 r. był kanonikiem poznańskim i gnieźnieńskim oraz archidiakonem łowickim. W 1567 r. wstąpił do zakonu jezuitów w Rzymie, gdzie do 1570 r. uzupełniał studia teologiczne. Po powrocie do kraju w latach 1570-1572 organizował kolegium, a później Akademię w Wilnie, stał na jej czele jako rektor w latach 1570-1578. W tym też czasie (1574, 1578) wyjeżdżał z misją dyplomatyczną do Szwecji jako kapelan królowej Katarzyny Jagiellonki i wychowawca jej syna Zygmunta III. W latach 1582-1590 był rektorem kolegium jezuickiego w Lublinie i brał udział w misji mołdawskiej (1588). Pozostawił bogatą korespondencję, która stanowi cenny materiał do dziejów kontrreformacji w Polsce oraz misji jezuickich w Szwecji i Mołdawii. W czasie pobytu w Krakowie uległ panującej zarazie i zmarł 3 X 1591 r.

I.

1. Vita Stanislai Kostka nobilissimi juvenis, qui in Societatem Jesu ingressus brevi in eadem sancte migravit ad Dominum. Rkps w Arch. Postulacji Gen. T.J. w Rzymie, sygn. B 174. Kilka odpisów. Wyd.: Vita S. Stanislai Kostka. Ediderunt hagiographi Bollandiani. Bruxellis 1895 Typ. Pollenius et Ceuterick 8° s. 31. Wydanie według rkpsu Bibl. Król w Brukseli. W Arch. Postulacji Gen. T.J. w Rzymie, sygn. B 169 znajduje się też rkps WARSZEWICKIEGO: Illustria quaedam ex vita Stanislai Kostka... juvenis Poloni, qui Societatem Jesu ingressus brevi in eadem sancte migravit ad Dominum... 1568. Myli się *Nowy Korbut*, twierdząc, że Żywot św. Stanisława Kostki jest zaginiony.

2. Compendium historiae Collegii Vilnensis Soc. Jesu a prima origine fundationis a. 1568. Rkps ARSJ., sygn. Pol. 65 f. 113-120. Obejmuje lata 1568-1574.

3. Korespondencja na temat sytuacji Kościoła w Polsce, Szwecji i w Mołdawii. Zob. pod II poz. 9.

II.

1. Oratio de Stanislao a Lasky, palatino Siradensi... Wittenbergae 1551 impr. Joannes Crato 12° k. nlb. 14.

2. Przekł.: HELIODOR: Aethiopicae historiae libri X. Basileae 1552 apud Joannem Oporinum 2° k. nlb. 3, s. 195, k. nlb. 3. (Tu też list F. Melanchtona do wydawcy z pochwałami tłumacza). — Toż. Paris 1553 12°. — Toż. Antverpiae 1556 apud M. Nutium 12° s. 332, k. nlb. 10. — Toż. Heidelbergae 1596 apud H. Commelinum 8° k. nlb. 8, s. 519, 48. — Toż. Ursellis 1601 Typ. Corneliis 16° k. nlb. 12, s. 466, k. nlb. 16. — Toż. Lugduni 1611 Typogr. J. Mallet et P. Marniolles 8° k. nlb. 8, s. 582, k. nlb. 17. — Toż. Lutetiae Parisiorum 1619 apud P. Lud. Fehvrier 8° k. nlb. 7, s. 519, 123. — Toż. Francofurti 1631 8°. — Toż. Lugduni Batavorum 1637 G. Vander Marse 12°. — Toż. Ursellis 1651 12°.

3. Wiersze łacińskie wyd. przy: Jakub GÓRSKI: De periodis atque numeris oratoriis libri duo. Cracoviae 1558 Typogr. M. Siebeneicher 8° k. nlb. 11, k. 1 b. 40; Jakub GÓRSKI: De generibus dicendi liber. Cracoviae 1559 Typogr. M. Siebeneicher 8° k. nlb. 15, k. 1 b. 64; Benedykt HERBEST: Synodica... Nissae 1564 8°.

4. Przekł. i wstęp: LUDWIK z GRANADY: Przewodnik grzesznych ludzi. Kraków 1567 Druk. M. Siebeneichera 8° k. nlb. 200. — Toż. Kraków 1570 Druk. M. Siebeneichera 8° k. nlb. 8, k. 1 b. 200, k. 1 b. 6. — Toż. Kraków 1579 Druk. M. Siebeneichera 8° k. nlb. 8, listów 207, k. nlb. 5.

5. Przekł.: LUDWIK z GRANADY: Zwierciadło człowieka chrześcijańskiego. Poznań 1577 Druk. M. Nering 8° k. nlb. 9, listów 156. — Toż. Poznań Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 16, s. 471, k. nlb. 4. — Toż. Wilno 1594 Druk. Akad. Soc. Jesu 8°. — Toż. Kraków 1598 Druk. A. Piotrkowczyka 8° s. 406, k. nlb. 8.

6. Wizerunek żywota chrześcijańskiego pobożnego. Poznań 1584. Druk błędnie przypisywany Warszewickiemu, autorem

jego jest Jan LEOPOLITA WUCHALIUSZ.

7. Nabożeństwo dla ludzi zabawnych... Poznań 1693. Druk. błędnie przypisywany Warszewickiemu, jego autorem jest Stefan WIELOWIEJSKI.

8. Ex exhortationibus R.P. WARSZEWICII, rectoris Vilnensis, quas habuit diebus Veneris... 1572-1574. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1117 s. 163-202, 262-266.

9. Listy: Ok. 100 listów do generałów zakonu z 1570-1588, 3 listy do Hieronima Nadala z 1571-1572, 3 listy do Jana Polanco z 1571-1575, 5 listów do Franciszka Sunyera z 1572-1579, list do Jakuba Wujka z 1571, 3 listy do Wawrzyńca Maggio z 1571-1573 i innych adresatów. Rkps ARSJ., m. in. Germ. 134-137, 151-162; Pol. 80. — Ok. 10 listów do kard. Jana Franciszka Commendone i Antoniego Graziani z 1570-1573. Rkps Arch. Wat., Nuntiatura Poloniae, sygn. 1 A. — Listy do kard. Annibale di Capua z 1588, 1590. Rkps Arch. Wat., Nuntiatura Poloniae, sygn. 25, 31, 34. Fragmenty korespondencji z powyższych archiwów zostały wydane m. in. w: A. THEINER: Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae. T. 3. Romae 1863 s. 43 (list do Annibala z Kapui, 1588); H. BIAUDET: Le Saint-Siège et la Suède durant la seconde moitié du XVI siècle. Notes et documents. T. 1: 1570--1576. Paris 1906 (10 listów z 1570-1576, s. 6-7, 30, 52-53, 93-94, 95-96, 109-111, 196); TENŻE: Documents concernant les relations entre Le Saint-Siège et La Suède... Cz. 2 vol. 1. Genève 1912 (2 listy do generała zakonu z 1574, 1576, s. 1, 36); SZMURŁO E.: Sbornik istoričeskich materialow i izsledovanij kasajuščychsia snošenij Rossii i Italii. Izdanie Imperatorskoj Akademii Nauk. T. 2. Petersburg 1913 (5 listów z 1588); J. SYGAŃSKI: Korespondencja księdza Jakuba WUJKA z Wągrówca z lat 1569-1596 s. 18-19 (list z 1571); H. BIAUDET: Fragments d'une monographie de Laurentius Nicolai Norvegus... W: TENŻE: Études posthumes. Helsinki 1931 s. 97-98, 139-142, 147-151 (4 listy z 1577-1580). Fotokopie większości listów z wymienionych archiwów są w ATJ Kr., — Listy do księcia pruskiego Albrechta z 1559. Rkps Arch. Państw. w Królewcu, dawna sygn. B2. — 3 listy do kapituły gnieźnieńskiej z 1561-1567. Ogł. J. KORYTKOWSKI: Prałaci gnieźń. T. 4. s. 226-229. — 2 listy do kard. Stanisława Hozjusza z 1564. Rkps Arch. Diec. w Olsztynie, sygn. D 12 k. 65, D 33 k. 88-89. Ogł. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego. T. 5: 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 275-277, 440-441. — List do Hozjusza z 1568. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1609 k. 811. — Do Marcina Kromera. Rkps Bibl. Jag., sygn. 28. — 2 listy do Marcina Kromera z 1578 i b. d. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1615 k. 487, 1620 k. 273. — Do Szymona Rudnickiego z 1587. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1625 k. 37. — Do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła z 1572. Ogł. w: *Dz. Warsz.* R. 1827 t. 8. — Do Radziwiłłów z 1575. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V teka 419 nr 16984. — 3 listy do Anny Jagiellonki z 1578-1581. Rkps Arch. Król. w Stockholmie, Extranea 92.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 380-382, tamże literatura: GUSTAW R.: Aneks. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 719 (tu tylko literatura). — Ponadto: PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gesu. T. 4. Venezia 1730 s. 19-20; POSZAKOWSKI J.: Kalendarz jezunicki większy. Vilnae 1740 (pod datą 3 X); KIRKOR A.H.: Przewodnik po Wilnie. Wyd. 3. Wil. 1889 s. 32--33, 223; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 2. Paris 1899 s. 288-290; KARTTUNEN K.I.: Legatio Domini Alemni... quam habuit apud regem Sveciae. Roma 1910 s. 3, 5, 25, 26, 29, 42; TENŻE: Jean III et Stefan Batory. Genève 1911 s. 50-51, 60-73; BIAUDET H.: Jean III de Suède et sa cour. D'après une relation inédite de Christophe Warszewicki. Genève 1913 s. 9, 16, 22; SZMURŁO E.: Rossija i Italia. Sbornik istoričeskich materialov i izsledovanij kasajuščychsia snošmenij Rossii i Italii. Izdanie Imperatorskoj Akademii Nauk. T. 2. Petersburg 1913 s. 447-465; BIAUDET H.: Fragments d'une monographie de Laurentius Nicolai Norvegus. W: TENŻE: Études posthumes. Helsinki 1931 s. 76-77, 88, 97-98, 101, 106--107, 136-139, 141, 145-147, 162, 166; F.M.: O. Stanisław Warszewicki. *Posłaniec Serca Jezusowego.* R. 60: 1932 s. 48-51; LECHICKI C.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 30-35, 40, 102; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny, 1370-1632. W. 1934 s. 253-254; TERLAGA J.: Działalność ks. Jakuba Wujka jako rektora kolegium poznańskiego. Kr. 1936 s. 7, 15, 23; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Cz. 2. Lub. 1949 s. 89, 93, 97; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 189; BARYCZ H.: Górski Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 339-340; VOISÉ W.: Prace polskich uczonych w oficynach bazylej-

skich epoki Renesansu. *Rocz. Bibl.* R. 4: 1960 z. 1/2 s. 28, 41; KOREWA J.: Z dziejów diecezji warmińskiej w. XVI. Geneza braniewskiego Hozianum. Przyczynek do dziejów zespolenia Warmii z Rzeczpospolitą. P. 1965 s. 126, 222; MAJKOWSKI J.: Święty Stanisław Kostka. Studium z dziedziny hagiografii psychologicznej. Rzym 1965 s. 10-11, 97, 133-138; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 180; NATOŃSKI B.: Geneza i budowa katedry lubelskiej (kościoła pojezuickiego). *Nasza Przeszł.* T. 27: 1967 s. 69, 71, 74-78; TENŻE: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce, 1564-1580. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa Jezusowego. T. 1. Kr. 1969 s. 442, 444-445, 449-459, 466, 475-476; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 18, 20-28, 36-39, 49-54, 71, 74-77, 83-86, 112, 135, 154; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 726; WEHNER R.: Jesuiten in Norden. Zur Geschichte des Ordens in Schweden. T. 1: 1574-1879. Paderborn 1974 s. 14, 28, 131; BEDNARSKI S.: Stanisław Warszewicki. Studium z dziejów Kościoła w Polsce XVI w. Kr. 1939. Druk. przerwany na s. 60 w ATJ Kr., tamże fotokopie korespondencji Warszewickiego oraz innych osób dotyczących jego osoby. — NADASI J.: Annus dierum memorabilium Societatis Jesu. Pars. 2. *Antverpiae 1665* s. 202; BIAUDET H.: Le Saint-Siège et La Suède durant la seconde moitié du XVIe siècle. Cz. 1: Notes et documents. T. 1: 1570-1576. Paris 1906 s. 6-7, 30, 52-53, 93-96, 109-111, 196; Cz. 2: Études politiques. T. 1: 1570-1576. Paris 1907 s. 165-167, 266-272, 320-322; TENŻE: Documents concernant les relations entre Le Saint-Siège et La Suède durant la seconde moitié du XVIe siècle. Cz. 2 t. 1: 1576-1577. Genève 1912 s. 1, 16, 20, 35, 36, 39, 43, 47, 272, 298, 376; WUJEK J.: Korespondencja... Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 14, 20, 50, 174, 177, 184; Korespondencja Hieronima ROZRAŻEWSKIEGO. T. 2: 1582-1600. Wyd. P. CZAPLEWSKI. Toruń 1939 (1947) s. 17, 19, 123, 134, 170, 179, 182, 221, 313. *Tow. Nauk Tor. Fontes.* T. 31.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wartenberg Piotr (z Sycowa), (XIV/XV w.), autor kazań.

Pochodził ze Śląska z zamożnej rodziny mieszczańskiej (z Sycowa?). Studiował artes liberales na Uniwersytecie Karola w Pradze, a w 1379 r. zapisał się na Wydział Prawa jako pleban „de Rogosin", należąc do nacji polskiej. Przez jakiś czas bawił prawdopodobnie na Śląsku, gdyż w 1384 r. ponowił swój wpis na studia prawnicze. Zasłynął w Pradze jako popularny kaznodzieja, głosząc kazania w kościele św. Galla. Później działał na Śląsku. Jego zbiór kazań „de tempore" i konkordacja ewangelijnych opisów Pasji cieszyły się dużą popularnością i były wielokrotnie przepisywane. Prawodopodobnie był w latach 1404-1414 kanonikiem kolegiaty w Brzegu. Okoliczność, iż w tym czasie występuje w Diecezji Wrocławskiej kilku znanych duchownych o nazwisku „Petrus de Wartenberg" ogromnie utrudnia identyfikację znanego autora kazań i Pasji. Nie można go utożsamiać (Historia nauki polskiej. T. 6 s. 727) z młodszym imiennikiem, który był w latach 1447-1475 wrocławskim kanonikiem, oficjałem i wikariuszem generalnym oraz trzykrotnym administratorem diecezji.

I.

1. Sermones de tempore dicti Scolaris. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF 679; Nast. egz.: sygn. IF 680; IF 681.

2. Passio secundum concordantias evangelistarum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF 54; Nast. egz.: sygn. IF 58; IF 558; IF 679; IQ 294; IF 212.

II.

1. Commentum Ethicorum (reportatum-notaty z wykładów). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 51, f. 1a-21.

III.

BERNHOFEN G.: Das Kollegiatstift zu Brieg. Berlin 1939 s. 110-111; TŘIŠKA J.: Přispevky k středovekė literarni Université. W: *Acta Universitatis Carolinae.* — Historia Universitatis Carolinae Pragensis. T. 9: 1968 fasc. 1 s. 17; HAJDUKIE-

WICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 727; DOLA K.: Kanonicy wrocławskiej kapituły katedralnej w latach 1418-1500. *Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.* T. 5: 1976 s. 307-308.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Waśniowski Wojciech (XVII w.), pleban w Brzesku, tłumacz, wydawca.

Tyle o nim wiemy, co podał na kartach tytułowych i w dedykacjach w obu swych publikacjach. Za swych dobrodziejów uważał Lubomirskich z Wiśnicza: Annę kasztelanową wojnicką i jej syna Stanisława wojewodę krakowskiego. Być może pełnił u nich obowiązki kapelana. Przed 1614 r. został proboszczem w Brzesku. Kto był autorem wydanych przezeń druków, nie wiadomo. „Objaśnienie trudności teologicznych" Waśniowski przetłumaczył z tekstu łacińskiego i wydał jako pomoc duszpasterską. Drugą publikację, pisaną lichym wierszem, mającą jednak pewne znaczenie dla historii kultu Matki Boskiej, tylko wydał.

Wojciech Waśniowski († 1739), doktor filozofii (1690), kanonik tarnowski i pleban w Pleśnej (F. Herzig: Katedra niegdyś kolegiata w Tarnowie... Tarnów 1900 s. 23, 122) jest inną osobą. Ten ostatni nie pozostawił żadnej spuścizny pisarskiej.

I.

1. Przekł.: i wyd.: Objaśnienie trudności teologicznych zebrane z Doktorów św..., a teraz znowu z przydatkiem większej części językiem polskim do druku podane... ku pożytkowi prawowiernych, osobliwie około dusz pracujących... W Krakowie 1651 w Druk. Łukasza Kupisza 4° s. 8, 96.

II.

1. Wyd.: Wielkiego Boga wielkiej Matki ogródek... W Krakowie 1644 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. 72, k. nlb. 4.

III.

Informacje z kart tytuł. i dedykacji w obu publikacjach Waśniowskiego.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wawrzyniec z Polski († 1301), dziekan wrocławski, kanonista.

Szczegóły życia nieznane. Przeszedł studia prawnicze w Bolonii, zdobywając doktorat dekretów. Opracował dzieło pt. „Memoriale decreti", przypuszczalnie podczas pobytu na Uniw. Bolońskim. Był to podręcznik prawa kanonicznego dla studentów, zatwierdzony przez władze uniwersyteckie. Jako kanonik katedry wrocławskiej od 1282 r. i biegły dekretysta był w latach 1285-1287 prokuratorem swego biskupa w Rzymie. Miał tytuł kapelana papieskiego. Po powrocie na Śląsk przez szereg lat był scholastykiem kapituły katedralnej we Wrocławiu, a u schyłku życia jej dziekanem. Zmarł we Wrocławiu jesienią 1301 r.

I.

1. Memoriale decreti. Rkps Bibl. Państw. w Bambergu, sygn. Can. 60; inny egz. w Bibl. Narodowej w Wiedniu, sygn. 2167.

III.

SAMULSKI R.: Untersuchungen über die persönliche Zusammensetzung des Breslauer Domkapitales in Mittelalter. Weimar 1940, s. 25, 37, 49, 75, 94, 98, 100, 118-120, 136; Van HOVE A.: Prolegomena ad Codicem Iuris Canonici. Mechliniae-Romae 1945 s. 485; SCHULTE J.F.: Geschichte der Quellen und der Literatur des kanonischen Rechts. T. 2. Graz 1956 s. 136-137; MALECZYŃSKA E.: Tradycje szkoły polskiej na Śląsku na tle walki o narodowość. W: *Oblicze Ziem Odzyskanych.* T. 2. *Dzieje — Kultura.* Wr. 1948 s. 20, KOT S.: Le relazioni scholari della Polonia con Bologna. Bologna 1949 s. 4-5; SUBERA I.: Historia źródeł i nauki prawa kanonicznego. W. 1970 s. 184-185; WŁODEK Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich. Wr. 1974 s. 30; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T 6 s. 729; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kanon,* R. 19: 1976 nr 3-4 s. 170.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Wawrzyniec z Raciborza (1381-†1446-1450), członek dwóch kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatu teologicznego i kazań.

Urodził się w Krakowie w 1381 r. jako syn Mikołaja Neuschina, w rodzinie raciborskich mieszczan Kaczerów, osiadłych w Krakowie. Dość późno rozpoczął studia, gdyż dopiero w 1411 r. wpisał się na Wydział Artium Akademii Krakowskiej. Bakalaureat artium otrzymał w 1414 r., a na mistrza został promowany w 1416 r. Następnie wykładał na Wydziale Artium (1416-1433), m. in. matematykę i astronomię i dwukrotnie pełnił urząd jego dziekana: w r. akad. 1421/22 i 1426/27. Równocześnie zwykłym wówczas trybem studiował na Wydziale Teologicznym, uzyskując w 1426 r. stopień bakałarza, a w r. akad. 1432/33 doktora teologii. Był dziekanem Wydziału Teologicznego oraz dwukrotnie został obdarzony godnością rektora Akademii: w semestrze letnim 1428 r. i w semestrze zimowym 1429 r. Poza dydaktyką poświęcał się gorliwie kaznodziejstwu, ale z jego kazań znanych jest bardzo niewiele. Był autorem jednego z traktatów koncyliarystycznych przygotowanych na polecenie Akademii Krakowskiej na sobór w Bazylei. Z godności kościelnych posiadał kanonię w kolegiacie NMP w Raciborzu, gdzie przebywając w 1426 r., ufundował z bratem kantorię oraz kanonię akademicką w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu. Po raz ostatni występuje w źródłach w 1446 r. Jak wynika z listy wypominków uniwersyteckich zmarłych profesorów, zmarł między r. 1446 a 1450. W Bibliotece Jagiellońskiej zachowało się kilka ksiąg, których był właścicielem.

I.

1. Determinatio. Traktat bazylejski o wyższości soboru nad papieżem. Powst. w latach 1440-1441. Rkps Bibl. Jag., sygn. 770, f. 388-416; Następne egz.: sygn. 1217, f. 347-373; sygn. 2502, f. 106-138. Fragm wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1 s. 405-408.
2. Sermo. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2246.
3. Sermones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1272.
4. Wykład wstępny do Biblii. Rkps Bibl. Jag., sygn.: 325, f. 470a-478a.
5. Expositio Psalmi 118 Beati immaculati. Rkps Bibl. Kapit. w Krak., sygn. 74. Autorstwo wątpliwe.

II.

1. Canon tabulae radicum. Wyd. G. ROSIŃSKA: Une table astronomique de Laurent de Racibórz le commentaire qui l'accompagne. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 19: 1974 s. 146-147.

III.

Nowy Korbut. T. 3, s. 146-147, tamże literatura. — Ponadto: ZATHEY J.: „Colligite fragmenta ne pereant". Contribution aux recherches sur l'histoire de l'enseignement á l'Université de Cracovie au XVe s. W: *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 10: 1961 s. 99-100; CZARTORYSKI P.: Wczesna recepcja „Polityki" Arystotelesa na Uniwersytecie Krakowskim. Wr. 1963 s. 52-55, 58-64, 130-133, 161-163; LIGACZ R.: Uczeni Śląska Opolskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku. Opole 1964 s. 23-27; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 122, 145; OGRODZIŃSKI W.: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Katowice 1965 s. 36; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 167, 183-184, 224-225; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 26, 47, 79, 95; REBETA J.: Miejsce Wawrzyńca z Raciborza w najwcześniejszym okresie krakowskiej astronomii w XV w. *Kwart. Hist. Nauki Techniki.* R. 13: 1968 nr 3 s. 553-565; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 19-20 i passim; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 99-100, 125, 176,178; WŁODEK Z.: Wawrzyniec z Raciborza. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 417; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 279, 351-352 i passim; TENŻE: Nauki ścisłe

na Uniwersytecie Krakowskim w XV w. W: *Filozofia polska XV wieku*. Red. R. PALACZ. W. 1972 s. 217-218; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 729-730; ROSIŃSKA G.: Une table astronomique de Laurent de Racibórz le commentaire qui l'accompagne. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 19: 1974 s. 141-147; Historia astronomii w Polsce. T. 1. Wr. 1975 s. 83-84, 86. — Statuta nec non liber promotionum, s. 8, 10-11, 14, 18; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis... Pars. 1. Cracoviae 1870 s. 153, 156-157, 181; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 30, 67, 69.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Wawrzyniec z Wszerecza (Laurentius Wszerecz, Wszerzecz) (ok. 1538--1614), kanonik pułtuski i płocki, autor żywotów biskupów płockich.

Urodził się we Wszerzeczu k. Łomży prawdopodobnie w rodzinie chłopskiej. Z szkoły parafialnej przeszedł na naukę do szkoły katedralnej w Płocku, a ok. 1579 r. wyjechał na studia do Rzymu, gdzie 3 IX 1582 r. uzyskał w Sapienzy doktorat obojga praw. Posiadał też doktorat medycyny. Był kanonikiem kolegiaty w Pułtusku, później ponadto kanonikiem katedry płockiej, pełniąc w niej obowiązki penitencjarza i kaznodziei. W pozostawionym rękopisie pt. „Notitiae Masoviae", gdzie obok historii dał wyraz swym zainteresowaniom archeologią, epigrafiką, ówczesnym folklorem, opisał Mazowsze, Płock oraz — co w rękopisie jest chyba najważniejsze — sporządził kontynuację żywotów biskupów płockich J. Długosza. Zmarł w Płocku 5 V 1614 r. i został pochowany w miejscowej katedrze.

I.

1. Notitiae Masoviae. Rkps (k. 135) zaginął w czasie ostatniej wojny. Fragm. ogłosił H. GAWARECKI: Pisma historyczne. W. 1824. — Fragm. wyd. W. KĘTRZYŃSKI: J. Dlugossii Vitae episcoporum Plocensium abbreviatae cum continuatione LAURENTII de WSZERECZ. *MPH*. T. 6 s. 592-619.

III.

GAWARECKI H.: Pisma historyczne. W. 1824 s. 4; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 1 s. 84; KRZYŻANOWSKI W.: Katedra płocka i jej biskupi. Płock 1877 s. 5, 59; KOŚMIŃSKI I.: Słownik lekarzów polskich... W. 1884 s. 562; A.P.: Wszerecz Wawrzyniec. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 337; NOWOWIEJSKI A.: Płock. Monografia historyczna. Wyd. 2. Płock 1930 s. 322, 480, 481; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1444-1600). Kr. 1938 Arch. Kom. do Dziej. Ośw. i Szkoln. Nr 4 s. 238-239; TENŻE: Barok. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 158; SZACHERSKA S.M.: Złoty wiek miasta, lata 1495-1580. W: *Dzieje Płocka*. Płock 1973 s. 148; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 765.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ważyński Aleksander (1812-1872), profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, historyk Kościoła, homileta.

Urodził się w 1812 r. na Żmudzi. Po ukończeniu szkoły średniej w Krożach rozpoczął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Wileńskiego uwieńczone stopniem kandydata. Wstąpił następnie do Seminarium Duchownego w Wilnie i w 1836 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1839-1842 był adiunktem w Akademii Duchownej w Wilnie, pełniąc równocześnie obowiązki kaznodziei katedralnego. Zmuszony przez rząd carski do opuszczenia diecezji wileńskiej przebywał na wygnaniu do 1856 r., początkowo w Brusiłowie, potem w klasztorze karmelitów w Berdyczowie i wreszcie w Holaszanach. W 1856 r. został kapelanem bpa Wacława Żylińskiego, który z biskupstwa wileńskiego został przeniesiony na arcybiskupstwo mohylewskie. W rok później Ważyński został mianowany profesorem homiletyki w Akademii Duchownej

w Petersburgu, pełniąc jednocześnie funkcje inspektora tej uczelni. Na tych stanowiskach pozostał do 1864 r. poczym wrócił do diecezji wileńskiej. Ponieważ jednak ostatnio Ważyński bardzo podupadł na zdrowiu i lekarze zalecili mu kurację w uzdrowiskach niemieckich postanowił na dłuższy czas udać się do zachodniej Europy. Wracając do Wilna zmarł niespodziewanie w Krakowie w 1872 r.

I.

1. Litwa pod względem prześladowania w niej rzymsko-katolickiego Kościoła szczególnie w Diecezji Wileńskiej od roku 1863 do 1872... P. 1872 Druk. W. Deckera 8° s. 107, nlb. 1. — Toż. w przekł. franc.: Les persécutions de l'Eglise en Lithuanie et particulièrement dans le diocèse de Vilno, traduit du polonaise et précédé d'une préface du R.P. LESCOEUR. Paris 1873.

2. Homiletyka. Kr. 1891 Druk. Czasu 8° s. nlb. 2, 316.

3. Rys życia śp. ks. Pawła Gieniusza... W. b. r. Druk. J. Ungra 8° s. 67.

II.

1. Mowa na pogrzebie zmarłej w Bogu Krystyny hr. Tyszkiewiczowej miana 8 lutego 1844 r. w kościele XX. Bernardynów w Wilnie. Wil. 1844 8° s. 32.

2. Mowa na pogrzebie śp. Kunegundy z książąt Giedrojców jenerałowej Wawrzeckiej, dnia 18 listopada 1845 r. w kościele XX. Bernardynów w Wilnie. Wil. 1845 12° s. 43.

III.

Nekrolog A. Ważyńskiego. *Wiad. Kośc.* (Lwów). R. 5: 1877 nr 4 s. 26-27; SYMON F.A.: Academiae Ecclesiasticae Romano-catholicae Petropolitanae origo et fata. Petropoli 1885 s. 29, 39, 69; FELIŃSKI Z.S.: Pamiętniki. T. 2. Kr. 1897 s. 54, 71, 76; J[ANCZAK] Ł.: Ważyński Aleksander. W: *Enc. kośc.* T. 30 s. 375-376; N[IEDZIELSKI] J.: Ważyński Aleksander. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 151-152; JANOWSKI L.: Słow. bio-bibl. Uniw. Wil., s. 483; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 123, 126-128; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 111, 118.

Ks. Kazimierz Gabryel

Ważyński Skarbek Porfiry h. Abdank (1730-1804), bazylianin, biskup chełmski unicki, popularyzator teologii, tłumacz.

Urodził się w 1730 r. Studiował w kraju, a także za granicą, m. in. teologię w Rzymie. Po powrocie do kraju wstąpił ok. 1755 r. do zakonu bazylianów. Początkowo był prefektem szkół w Buczaczu, a następnie rektorem bazyliańskiej szkoły we Włodzimierzu. Pełnił odpowiedzialne funkcje w swym zakonie: w latach 1782-1787 był przełożonym klasztoru w Żydaczowie oraz dwukrotnie (1772-1780 i 1787-1790) piastował urząd generalnego protoarchimandryty (generała) zakonu. Wyniesiony 4 I 1790 r. na unickie biskupstwo chełmskie miał do pokonania poważne trudności, szczególnie kiedy po trzecim rozbiorze Polski prawie cała Diecezja Chełmska znalazła się pod panowaniem austriackim. Musiał wtedy przeciwstawić się usiłowaniom władz austriackich zniesienia tej diecezji i wcielenia należących do niej parafii do unickiej Diecezji Lwowskiej i Przemyskiej. Ostatnie lata rządów biskupich upłynęły Ważyńskiemu na usilnych staraniach o utworzenie dla unickich diecezji, znajdujących się pod panowaniem austriackim, odrębnej metropolii. Nie doczekał się jednak wyników tych starań, gdyż zmarł 9 III 1804 r. Pochowany został w Chełmie.

I.

1. Orationum seu exercitationum oratoriarum... Pars prima: Sacras orationes complectens. Vilnae 1772 Typis S.R.M. Basilianis 8° k. nlb. 7, s. 443; Pars secunda: Orationes Profanas complectens. Vilnae 1773 Typis S.R.M. Basilianis 8° k. nlb. 10, s. 234.

2. Przekł.: K. MASSINI: Zbiór dwojaki żywotów Świętych Pańskich... T. 1-13. Wilno 1786 Druk. Bazylianów 8°. T. 1: Wstęp i żywoty Jezusa Chrystusa i N.M.

Panny, k. nlb. 484; T. 2, k. nlb. 376; T. 3, k. nlb. 312; T. 4, k. nlb. 356; T. 5, k. nlb. 348; T. 6. k. nlb. 399; T. 7, k. nlb. 390; T. 8, k. nlb. 380; T. 9, k. nlb. 420; T. 10, k. nlb. 343; T. 11, k. nlb. 331; T. 12, k. nlb. 348; T. 13, k. nlb. 451. — Toż pod zm. tyt.: Historia kościelna czyli zbiór żywotów Świętych Pańskich w okręgu całego roku, na którego czele życie Jezusa Chrystusa... tłumaczona z włoskiego... T. 1-13. Wyd. W. SIERAKOWSKI. W Krakowie 1799-1800 w Druk. Akademickiej 8° t. 1 s. 319; T. 2 s. 411; T. 3 s. 288; T. 4 s. 410; T. 5 s. 372; T. 6 s. 480; T. 7 s. 393; T. 8 s. 320; T. 9 s. 397; T. 10 s. 299; T. 11 s. 318; T. 12 s. 320; T. 13 s. 446.

3. Przekł.: Żywot Pana naszego Jezusa Chrystusa Boga-Człowieka... przekład z włoskiego. Wilno 1786 8° s. 282. — Toż. Wyd. 2. Warszawa 1839 8° s. XIV, 268.

4. Przekł.: J.P. PINAMONTI: Piekło otwarte chrześcijaninowi. Poczajów 1790 Druk. Bazylianów 12° s. 120.

5. Przekł.: J.P. PINAMONTI: Synagoga z błędu wyprowadzona... i... o prawdzie religii chrześcijańskiej... z włoskiego... na polski język przełożona... Poczajów 1792 Druk. Bazylianów 4° k. 135.

6. Przekł.: Duch kapłaństwa Chrystusowego... z włoskiego na polski język przełożone... Cz. 1-2. Wilno 1792 Druk. Bazylianów 8° cz. 1 s. nlb. 6 s. 406; cz. 2 s. nlb. 2, s. 468.

II.

1. Kazanie na uroczystość bł. Józafata Kuncewicza... miane w katedrze połockiej roku 1762... Wilno 1762 Druk. Bazylianów 4° k. nlb. 14.

2. Kazanie na pogrzebie... Mikołaja Potockiego... dnia 17 czerwca 1782 r.... Poczajów 1782 8° s. 60.

3. Katechizm albo krótkie zebranie nauki chrześcijańskiej... Poczajów 1792 Druk. Bazylianów 8° s. 208.

4. Ojcze nasz albo Modlitwa Pańska podług różnych potrzeb i okoliczności przystosowana... Lublin b. r. Druk. XX. Trynitarzy 12° k. nlb. 94.

III.

B[ARTOSZEWICZ] J.: Ważyński Porfiry Skarbek. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 26 s. 602-607; ZAŁĘSKI S.: Reforma XX. Bazylianów w Polsce w XVIII wieku. Lw. 1883 s. 33, 45; LIKOWSKI E.: Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku. Wyd. 2. W. 1906 s. 137; Ważyński Skarbek Porfiry. W: *Enc. kośc.* T. 30 s. 376-378; N[IEDZIELSKI] J.: Ważyński Porfiry Skarbek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 152. — HARASIEWICZ M.: Annales Ecclesiae Ruthenae. Leopoli 1862 s. 770, 846-852.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wądolny Czesław (1859-1925), kanonik kapituły katedralnej w Krakowie, profesor Uniw. Jagiellońskiego, moralista, kanonista.

Urodzony 25 I 1859 r. w Mucharzu k. Wadowic, po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1882 r. i rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Ukończył je 9 XII 1886 r. uzyskaniem stopnia doktora na podstawie rozprawy „De fide Hebraeorum de immortalitate animae et de resurrectione corporum", której promotorem był ks. Józef Pelczar. Jeszcze podczas studiów otrzymał Wądolny dwie funkcje w Diecezji Krakowskiej, najpierw został notariuszem konsystorza biskupiego, a następnie archiwariuszem w tymże konsystorzu. Po uzyskaniu doktoratu został skierowany przez bpa A. Dunajewskiego za granicę na dalsze specjalistyczne studia z teologii moralnej.

Okres ten wykorzystał na przygotowanie rozprawy habilitacyjnej, którą przedstawił w 1894 r. na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Ministerstwo Oświaty 3 VII 1895 r. zatwierdziło habilitację Wądolnego i od r. 1895/96 rozpoczął on wykłady na Uniwersytecie Krakowskim z teologii moralnej jako prywatny docent. W latach następnych urywają się jednak ślady powiązania Wądolnego z Uniwersytetem. Związane to było prawdopodobnie z jego funkcjami duszpasterskimi, jakie otrzymał w Diecezji krakowskiej. W 1901 r. został kanonikiem kapituły katedralnej, a w 1918 r. otrzymał urząd archi-

prezbitera kościoła Mariackiego. W międzyczasie brał udział w XXII międzynarodowym Kongresie Eucharystycznym, który odbył się w Madrycie w 1911 r. Zmarł w Krakowie w 1925 r.

I.

1. Wspomnienia z austriackiej pielgrzymki do Lourdes, odbytej w sierpniu 1886 r. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 345-352, 510-522.

2. Opactwo St. Florian w Górnej Austrii. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 37 s. 36-51.

3. O kłamstwie, z dodaniem o dwuznacznikach i zastrzeżeniach myślnych. Kr. 1894 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. VIII, 131. — Toż w przekł. łac.: Veritate sunt cavenda, veritate capienda, veritate occidenda mendacia. S. Aug. Contra mend. c. 6, n. 12. Kr. 1894 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. IV, 94.

4. Rec.: P. KEPPLER: Das Problem des Leidens in der Moral. Freiburg 1894. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 45 s. 448-450.

5. Rec.: P.J. De CAIGNY: Apologetica de Aequiprobabilismo Alphonsiano. Parisiis, Lipsiae, Tornaci 1894. — F. TER HAAR: De Systemate morali antiquorum Probabilistarum. Paderborn 1894. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 132-136.

6. Wspomnienia z XXII międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w Madrycie 1911 r. Kr. 1912 Druk. E. i K. Koziańskich 8° s. 23.

7. Nowy kodeks prawa kanonicznego i obecnie obowiązujące postanowienia. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 51 s. 601-604; nr 52 s. 613-615; R. 25: 1918 nr 1 s. 2-3.

8. Nowy kodeks o klerze. 1. O obowiązkach kleru. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 7 s. 73-74.

9. Nowy kodeks o biskupach. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 9 s. 99-100.

10. Nowy kodeks o kurii diecezjalnej. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 11 s. 127-128.

11. Nowy kodeks o kapitułach kanoników. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 13 s. 149-151.

12. Nowy kodeks o dziekanach i proboszczach. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 15 s. 169-170.

13. Nowy kodeks o wikarych parafialnych. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 17 s. 193-195.

II.

1. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Władysława Etgensa, prof. c. k. Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Krakowie, powiedziana w Bochni dnia 12 października 1892 r. Kr. 1892 8° s. 8.

III.

WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 z. 2 s. 135-137; LEWICKI K.: Wykaz promowanych na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1796-1939. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 314; MICHALEWSKA K.: Habilitacje w Uniwersytecie Jagiellońskim 1848-1918. *Zesz. Nauk. Uniw. Jag.* T. 71: 1963 z. 12 s. 99; DOBRZANOWSKI S.: Restauracja diecezji krakowskiej w latach osiemdziesiątych XIX wieku. W: *Studia z Historii Kościoła w Polsce.* T. 3. W. 1977 s. 121, 141. — Schemat. Archidiec. Krakowskiej na rok 1926 s. 256.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wągrowiecki (Wągrovecius, Wąngrovecius) Jan (XVII w.), cysters, autor dysertacji dogmatycznej.

Pochodził z Archidiec. Gnieźnieńskiej. Nie znamy daty jego urodzenia, ani wstąpienia do cystersów. W 1628 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, zdobywając bakalaureat, a w 1641 r. licencjat teologii. W 1636 r. odbył w auli kolegium jezuickiego w Kaliszu publiczną dysputę z filozofii. Wiele lat życia spędził w klasztorze cysterskim w Jędrzejowie. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Quaestio theologica de satisfactione Christi. Ex tertia parte D. Thomae Aquinatis desumpta... a... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae [1641] in Officina Francisci Caesari 4° k. nlb. 4.

II.

1. Positiones totius Philosophiae... Defendentur publice ab... Calissii [1636] in Typographia PP. S.J. 2°.

III.

FLACH J.: Z podróży po Skandynawii.

Prz. Pol. T. 187; 1913 nr 559 s. 59; Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji przez E. BARWIŃSKIEGO, L. BIRKENMAJERA i J. ŁOSIA. Kr. 1114 s. 332 nr 155; ESTREICHER K. T. 32 s. 154. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 118.

Ks. Józef Mandziuk

Wąpierski Sebastian (XVI/XVII w.), autor rozprawki polemicznej.

Wiemy o nim jedynie, że w 1593 r. uczył się w kolegium jezuitów w Poznaniu. Z ogłoszonej w 1599 r.rozprawki polemicznej wynika, że ukończył teologię, był przyjacielem jezuitów i poczuwał się do obowiązku obrony wiary przed atakami innowierców. Estreicher sądził, że pod wymienionym na karcie tytułowej rozprawki nazwiskiem kryje się jakiś jezuita. Chyba nie, skoro już w 1593 i 1595 r. ogłaszał Wąpierski pod tym nazwiskiem wiersze. Napisana przezeń „Odprawa rosprawy nieprawdziwej..." została spowodowana pismem Marcina Janicjusza, ministra z Secemina (Rozprawa... o zwierzchności biskupa rzymskiego w Dysputacji Wileńskiej). Bronił w niej Wąpierski prymatu papieskiego i pozycji zakonu jezuitów oraz skrytykował wileński zjazd luteranów, kalwinistów, braci czeskich i prawosławnych. Na replikę Janicjusza (Wyprawa albo Pogonia...) Wąpierski już w druku nie zareagował. Jakie były dalsze koleje jego życia, trudno dociec.

I.

1. Odprawa rozprawy nieprawdziwej, wydanej przez Marcina Janicjusza z Smiłowic ministranta secymińskiego o zwierzchności biskupa rzymskiego przeciwko disputacji wileńskiej. W Krakowie 1599 w Druk. Jakuba Sibeneychera 4° k. nlb. 6.

II.

1. Wiersz przy: Gratulationes... Hieronymi Gostomski de Leżenice palatino Posnaniensi... in... eius in palatinatum ingressu factae.... Posnaniae 1593. — Wiersz przy: J. JUROVIUSZ: Pogrzeb... Mikołaja Paca z Kiwaczyc podkomorzego Brześcia Litewskiego. W Krakowie 1595.

III.

MACIEJOWSKI W.A. *Piśmiennictwo* polskie. T. 3 s. 443-444; ESTREICHER T. 32 s. 191; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 147.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wąsowski Bartłomiej Nataniel h. Nałęcz (1617-1687), jezuita, autor podręcznika teologii pastoralnej.

Urodził się 24 VIII 1617 r. na Kujawach. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 VIII 1634 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1634-1636), seminarium nauczycielskie przeszedł w Sandomierzu (1636-1637), filozofię studiował w kolegium krakowskim (1637-1640), a teologię w Poznaniu (1643-1647), gdzie w 1646 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich gramatyki w Bydgoszczy (1640-1642) i poetyki w Toruniu (1642-1643), a później w Bydgoszczy (1647-1648) i Gdańsku (1649-1650). W latach 1650-1656 jako pedagog Mikołaja i Zygmunta Grudzińskich, podróżował z nimi po Europie zachodniej i spisywał relację z podróży w obszernym diariuszu.

Po powrocie był rektorem w Bydgoszczy (1657-1661), a następnie przez 10 lat przebywał na dworze Aleksandra Michała Lubomirskiego, podówczas koniuszego koronnego. Od 1671-1674 r. był rektorem kolegium św. Jana w Jarosławiu i w 1673 r. założył w kolegium specjalne studium matematyczne. 25 IV 1675 r. objął rektorstwo kolegium poznańskiego i prowadził budowę kościoła jezuickiego oraz postarał

się o przywilej erekcyjny na Akademię w Poznaniu, wystawiony przez króla Sobieskiego 18 III 1678 r. W latach 1678-1682 był prowincjałem jezuitów polskich, następnie rektorem w Bydgoszczy (1682-1683) i w Poznaniu (1683-1686). Zmarł w Poznaniu 4 X 1686 r. Był wybitnym architektem, artystą i teologiem praktykiem.

I.

1. Apparatus sacerdotum, ea complectens quae ad notitiam sacerdoti spectant, nec non ea, quae ad scientiam illi necessariam pietatemque pertinent. Collectus ex variis probatisque authoribus... Posnaniae 1685 Typogr. Coll. SJ 8° k. nlb. 4, s. 352; Pars 2. De iis, quae ad scientiam sacerdotibus necessariam spectant... 8° k. nlb. 1, s. 514, k. nlb. 2. — Toż. Partis secundae divisio IV. De dispositione moribundorum... 8° k. nlb. 1, s. 131, k. nlb. 6.

II.

1. Callitectonicorum seu de pulchro architecturae sacrae et civilis compendio collectorum liber unicus. Posnaniae 1678 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 1, s. 68, tabl. 14. — Toż. Wyd. J. BARANOWSKI w: Bartłomiej Nataniel Wąsowski jako teoretyk i architekt XVII wieku. Wr. 1975 s. 101-269 (tekst łaciński i tłumaczenie polskie).

2. Ideae pietatis religiosae seu modi, quibus formentur actus religiosae pietatis ad excitandum mentis devotionem et in quibus prius suggeritur intellectus materia recogitanda, tam deinde voluntati affectus in praxi... Posnaniae 1686 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 348. — Toż w przekł. pol.: Podniety nabożeństwa zakonnego. To jest sposoby zagrzewające wolę i afekty, a rozumowi dodające co ma myśleć przy aktach zakonnych... Posnaniae 1687 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 288.

3. Rkps: Europea peregrinatio... 1650-1656. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3031.

III.

BARANOWSKI J.: Bartłomiej Nataniel Wąsowski, teoretyk i architekt XVII w. Wr. 1975 8° s. 302, tabl. 81, tamże literatura. — Ponadto: POPLATEK J.; PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 216-217; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 731; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 322-323.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wąsowski (Wąssowski) Gordian (1670-1751), franciszkanin konw., moralista.

Uczony przedstawiciel swojego zakonu, doktor teologii, pełnił przez pewien czas funkcje definitora. Jego kazania moralne dobrze służyły współczesnym kaznodziejom, natomiast „Nauka o pokucie" o solidnym podkładzie dogmatycznym była niezbędnym podręcznikiem dla spowiedników. Zasłużył się także jako tłumacz znanego dziełka jezuity de Ponte o medytacjach opartych o dogmaty wiary.

I.

1. Kazania moralne na niektóre święta z posłuszeństwa świętego, przez... wydane. W Krakowie 1743 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 6, s. 143, k. nlb. 2.

2. Nauka o pokucie. W Krakowie 1744 Druk. Akademicka 12°. Druk nieznany z autopsji.

3. Przekł.: Ludwik de PONTE: Zbiór medytacji o wiary naszej tajemnicach. Kraków 1751 8°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

N[IEDZIELSKI] J.: Wąsowski Gordian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 154; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 269.

Ks. Jan Wysocki

Wcisłowski Walenty Józef (1681-1747), kanonik kolegiaty zamojskiej, później bożogrobiec, profesor Akademii Zamojskiej, moralista.

Studia ukończył w Akademii Krakowskiej, gdzie też otrzymał bakalaureat teologii. Zaproszony do Zamościa w 1712 r. otrzymał tutaj katedrę poetyki, ale już w maju 1714 r. przeszedł na nauczanie retoryki, 18 IV 1715 r. zaś wszedł na katedrę historii. Tutaj (w Akademii Zamoj-

skiej) doktoryzował się w zakresie teologii i sprawował szereg urzędów akademickich. Był kwestorem, dziekanem i wreszcie rektorem Akademii. Brał żywy udział w życiu uczelni i wykładał różne dyscypliny. W kolegiacie zamojskiej, jak to było w zwyczaju, był kanonikiem i w pracach kapituły brał także czynny udział. Obrotny i posiadający dar wymowy był predestynowany do odegrania ważkiej roli, tym bardziej że był uczciwy i nie cofał się z realizacją raz powziętych zamiarów. Zamiarem jego było uzdrowić stan funduszów Akademii, zapewnić właściwą kontrolę, usunąć samowolę prałatów kapituły. Myślał także o odmłodzeniu kadry profesorskiej. Na tym tle doszło do konfliktu między nim i kanonikiem kapituły, w którym to konflikcie Wcisłowski pozostawiony sam sobie, mimo przedstawionych przezeń niewątpliwych dowodów na malwersację finansów Akademii i kapituły, przegrał sprawę. Zmuszono go do rezygnacji z kanonikatu w 1743 r., a także, z probostwa tomaszowskiego. Zrezygnowany opuścił profesurę, a także kanonikat i probostwo i wstąpił do bożogrobców w Miechowie, gdzie wkrótce, bo 15 V 1747 r. zakończył życie.

Z twórczości jego teologicznej, oprócz drobnych kazań i okolicznościowych panegiryków, posiadamy pisaną wierszem, w pozytywny sposób ujętą, teologię moralną przeznaczoną dla świeckich.

I.

1. Teologia polska, którą zowią szkolną, tym tytułem, jak się w szkołach dają, króciusieńko wierszem polskim zebrana osobliwie dla tych, którzy by radzi widzieli, co się zamyka w teologii, a sposobu na to nie mają, bo albo się nie uczyli teologii albo po łacinie nie umieją, wypisana teraz świeżo przez... Lwów 1742 Druk. Pawła Józefa Golczewskiego 4° k. 5 s. 156.

II.

1. Culmen rosis coronatum praesulei honoris, ad... ingressum... Christophori in Słupow Szembek... episcopi Chełmensis... Universitatis Zamoscensis cancellarii... eiusdem Universitatis nomine per... profundo cultu et veneratione orbi Polono praesentatum. Leopoli 1713 Typis Confraternitatis SS. Trinitatis 2° k. nlb. 17.

2. Gemma orbis Poloni cervus ad fontes theologicos accurrens... Pauli D. Rzeplin Wojakowski... Premysliensis archidiaconi... dum in... Universitate Zamoscensi Sacrae Theologiae doctor ritu solenni crearetur per... applaudente penna orbi Polono demonstratus. Zamoscii 1715 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Laureae doctorales theologicae sub eximia protectione... Christophori in Słupow Szembek... episcopi Chełmensis... in... Mathia Pawołowicz Sacrae Theol. licenciato, canonico Zamoscensi... Universitatis Zamoscensis... rectore..., Jacobo Arakiełowicz... in basilica colegiatae Zamoscensis... ritu solenni Sacrae Theologiae doctores crearentur per... cultu panegyrico consignatae. Zamosci 1710 Typis Universitatis 2° ark. 3.

4. Sangius regum diadematibus, principum mitris heroum laureis coronatus... Neosponsorum... Michaelis Zamoyski, senatoris Regni, capitanei Mevensis... cum ducissa Elizabetha Koributhówna... nomine Universitatis... celsissimis nominibus clientaliter applaudentis tempore nuptialis actus orbi Polono praesentatus per... Zamosci 1722 Typis Universitatis Zamoscensis 2° k. nlb. 3.

5. Korona złota drogimi kamieniami nasadzona Przenajświętszej Marii Pannie przez wieki w Koronie Polskiej domu JW.... ze Złotego Potoku Potockich w cudownym Sokalskim obrazie w kościele OO. Bernardynów... w dzień festu Jej Narodzenia ofiarowana. Przy dorocznej zaś uroczystości w tenże fest przez... ,kazaniem rannym z sokalskiej ambony ogłoszona. Zamość 1725 Druk. Akademii Zamojskiej 2° k. nlb. 11.

III.

KOCHANOWSKI J.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 190, 218, 222-3, 236, XXXVI-XL; WADOWSKI J.A.. Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 48, 165-6, 173--175, 185-6, 193, 249, 285; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 197.

Ks. Jan Wysocki

Wdowicki Wojciech (1868-1902), misjonarz, historyk swego zgromadzenia.

Był synem Władysława i Petronelii z domu Wytyk. Urodził się 12 IV w Kościanie. W 1882 r. rozpoczął naukę w Małym Seminarium Misjonarzy w Krakowie na Kleparzu. Jako jeden z pierwszych wychowanków tego zakładu uzyskał eksternistycznie państw. maturę. Do misjonarzy wstąpił w 1885 r., święcenia kapłańskie otrzymał 12 X 1890 r. Studia wyższe odbył na Uniw. Jagiellońskim, uzyskując doktorat filozofii za rozprawę „Polityka Jana Sobieskiego w latach 1674-1678". Studiując na Uniwersytecie, uczył równocześnie różnych przedmiotów w misjonarskim Małym Seminarium i wykładał historię Kościoła oraz prawo kanoniczne w Wyższym Seminarium swojego zgromadzenia. Od 1892-1896 r. sprawował też urząd dyrektora seminarium internum.

Od 1895 r. był przełożonym domu w Krakowie na Nowej Wsi, a w roku następnym powierzono mu także urząd dyrektora Małego Seminarium, które zostało przeniesione na tę placówkę. Z uwagi na zły stan zdrowia władze zgromadzenia odwołały go w 1900 r. z tych stanowisk i skierowały na leczenie. Leczył się najpierw we Francji, a w ostatnich miesiącach życia w misjonarskim domu w Jezierzanach. Tam zmarł 15 I 1902 r. i pochowany został na miejscowym cmentarzu.

I.

1. Misjonarze w Polsce. Sprowadzenie misjonarzy do Polski i pierwsze ich prace. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 1: 1895 s. 40-44, 235-249.

2. Historia sprowadzenia Zgromadzenia Księży Misjonarzy do Polski. (Pierwszych lat dziesięć od roku 1651 do 1660). *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 8: 1902 s. 1-111. — Toż w osob. odb. Kr. 1902 Wyd. i Nakł. XX. Misjonarzy, Druk. Związkowa 8° s. 111.

III.

Nekrolog Wdowickiego. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 8: 1902 s. 27-34; ŚCISKALSKI J.: Kilka szczegółów historycznych o Seminarium Internum, opowiedzianych z okazji jubileuszu, obchodzonego 17 sierpnia 1907 r. w Krzeszowicach. Tamże. R. 13: 1907 s. 241.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Weber Józef (1846-1918), biskup, następnie arcybiskup tyt. i sufragan lwowski, zmartwychwstaniec, autor prac. o ks. P. Semenence.

Urodził się 12 VI 1846 r. w Fürstenthal na Bukowinie jako syn Franciszka i Krystyny Dorndorfier. Uczył się w Czerniowcach i we Lwowie. Teologię studiował we Lwowie i w Rzymie (1869-1873) jako alumn Kolegium Polskiego Zmartwychwstańców, uzyskując w 1874 r. stopień doktora teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał 7 VI 1873 we Lwowie. Pracował w Seminarium Duchownym we Lwowie jako ojciec duchowny, następnie jako rektor oraz w kurii arcybiskupiej w charakterze kanclerza. Należał również do kapituły katedralnej. W 1895 r. został biskupem tytularnym Temnos i sufraganem lwowskim oraz w 1901 r. wikariuszem generalnym. Redagował pismo urzędowe kurii arcybiskupiej „Currenda". Wkrótce został członkiem parlamentu i w 1904 r. arcybiskupem tyt. Derny.

W 1906 r., urzeczywistniając dawne zamiary, wstąpił do zgromadzenia zmartwychwstańców w Rzymie (śluby 2 II 1907). Pracował początkowo w Rzymie jako profesor Seminarium Duchownego Zmartwychwstańców i konsultor Kongregacji Indeksu. Od 1909 r. przebywał w Ameryce. Zorganizował od podstaw nowicjat i był jego pierwszym

mistrzem (1909-1911) w Kitchener (Kanada). Od 1911 r. pełnił obowiązki biskupa Polonii i zakonnego prowincjała zgromadzenia w Ameryce. W tym czasie założył nowicjat w Chicago (1917) i Seminarium św. Jana Kantego w St. Louis (1918). Był też prezesem Towarzystwa Polskich Księży w Ameryce i członkiem Polskiego Komitetu Narodowego. Zmarł w Chicago 24 III 1918 r. Najstarsze polskie gimnazjum męskie w Chicago dziś nosi jego nazwisko: Weber High School.

I.

1. Defensio ortodoxiae p. Petri Semenenko CR, auctoris libri „Credo". *Annal. Congr. a Resurr. DNJChr.* R. 4: 1908 nr 1 s. 1-93.

2. O prawowierności śp. ks. Semenenki CR. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 230 s. 290-291.

II.

1. Regulae Superiorum Domorum Congregationis a Resurrectione D.N. Jesu Christi et ritus servandus in visitatione Domorum Congregationis a Resurrectione D.N. Jezu Christi. Romae 1909. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Katechizm zakonny o stanie doskonałości i ślubach zakonnych. B. m. 1910 8° s. nlb. 2, 423. — Toż. Chicago 1912.

3. Komentarz do Konstytucji Zgromadzenia Zmartwychwstania P.N.J. Chrystusa. Chicago 1912. — Toż w j. angiel. pt. Commentary on the Constitutions of the Congregation of the Resurrection. Translated by... S. Bies C.R. Chicago 1947. (Mimeographed). — Toż pod zm. tyt.: Explanation of the Constitutions of the Congregation of the Resurrection. Translated by R. DEHLER. Rkps Arch. Zmartwych. w Chicago, b. sygn.

4. Konferencje. (55 nauk). Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 33017-33071.

5. Conferences z 1906-1914. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

6. Sprawy Zgromadzenia i notatki administracyjne z 1912-1916. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 33007-33016.

7. Katechizm dla prawdziwych zmartwychwstańców. Rkps Arch. Zmartwych. w Rzymie, sygn. 33201a s. 1-179. (Kopia ks. J. Kasprzyckiego).

8. Katechizm. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 33201b s. 1-249.

9. Różne notatki. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 33073-33102 b. pag.

10. Listy: 112 listów do Zmartwychwstańców z 1867-1916. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 32887-32998. — Do R. Hubego z 1882. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5007 t. 9. — Do D. Zaleskiego z 1890 Rkps Bibl. Jag., sygn. 9248 III, k. 5-6. — Do M. Bobrzyńskiego z 1900. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8086 III 204-205. — Do N.N. z 1904. Rkps Ossol., sygn. 7941 — 3 listy do Magdaleny Borowskiej z 1907-1914. Rkps Arch. Felicjanek w Krak., Dział 3. — 292 listy do J. Kasprzyckiego z 1907-1918 i b. dat. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. pag. — 8 listów do różnych osób z 1912 i b. dat. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn. — Do m. Józefy (felicjanki) b. daty Rkps Arch. Felicjanek w Krak.: Dział 4.

III.

SMOLIKOWSKI P.: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 169; Wiadomości o dawnych kolegiach. *Rocz. Koleg. Pol.* R. 2: 1903 nr 3 s. 180 i 180a; W chwili pożegnania ks. arcybpa Webera. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 22 s. 217-219; Ks. arcybiskup Józef Weber. *Wędrowiec.* R. 44: 1906 nr 23 s. 450; Pożegnanie ks. arcybiskupa Webera. Tamże s. 221-222; BILCZEWSKI J.: Z okazji odjazdu ks. arcybiskupa-sufragana dr Józefa Webera odezwa do wielebnego duchowieństwa... W: Listy pasterskie i mowy okolicznościowe. Mikołów 1908 s. 397-400; J.E. ks. arcybiskup Józef Weber. *Bies. Liter.* R. 61: 1906 nr 25 s. 496-497; Album złotego jubileuszu Parafii św. Stanisława Kostki. Chicago 1917 s. 4-5, 31-32; 330; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego 1842-1942. Albano 1942 s. 383-386, 388, 390-395, 402, 434; ZAPAŁA W.: Powitanie J.E. Ks. Arcybiskupa J. Webera C.R. W: TENŻE: Kazania okolicznościowe. Chicago 1945 s. 202-205; Sługa Boży Arcybiskup Józef Weber apostoł kultu Serca Jezusowego. *Dz. Chic.* R. 57: 1946 nr 141 (specjalny, w całości poświęcony Weberowi); Stulecie Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie. Rzym 1966 s. 29; IWICKI J.: The First One Hundred Years... Rome 1966 s. 98-100, 135, 142, 158, 172, 173, 175, 183, 184, 213-215, 246, 261; JANAS E.: *Dictionary of American* Resurrectionists. Romae 1967 s. 65-69; Centennial 1867-1967 Saint Stanislaus Kostka Church. Chicago [1967] s. 39.

Ks. Bolesław Micewski CR

Weis Leonard (1640-1703), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor rozprawy teologicznej.

Urodził się w Prusach 13 I 1640 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 13 X 1660 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1660-1662). W Braniewie studiował filozofię (1662-1664), uczył gramatyki (1664-1666) i odbył studia teologiczne (1666-1670). Nauczał filozofii w Pułtusku (1675-1678), następnie teologi scholastycznej i polemicznej w Braniewie (1678-1684), Warszawie (1684-1685) i w Wilnie (1685-1687). Był następnie rektorem kolegium braniewskiego (1687-1690), wykładowcą prawa kanonicznego i teologii moralnej w Warszawie (1690-1692, 1694-1697, 1698-1702), i w Akademii Wileńskiej (1692-1694). Zmarł w Krożach 26 X 1703 r.

I.

1. Theologia... In Gymnasio Brunsbergensi SJ, 1680-1681. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. dawna 2050.

III.

GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 2. Paris 1899 s. 367-369; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 355. — ARSJ., Lit. 12-22 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1700); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1661-1703); Lit. 62 f. 382 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 865, 885 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wereszczyński Józef h. Korczak (ok. 1530-1599), biskup kijowski, popularyzator teologii, zwłaszcza moralnej.

Pochodził z ruskiego, do niedawna prawosławnego rodu h. Korczak. Urodził się prawdopodobnie w Zbarażu ok. 1530 r. z ojca Andrzeja, podsędka chełmskiego, który pierwszy z Wereszczyńskich przyjął religię katolicką, i matki Anny z Jarowskich. Początkowe wykształcenie zdobył Wereszczyński w Krasnymstawie, może u boku wuja jego ojca Grzegorza Sosnowskiego oficjała chełmskiego; inny wuj Jonasz Sosnowski był prawosławnym władyką chełmskim. Następnie studiował na nieznanym bliżej uniwersytecie zagranicznym i tam zdobył doktorat teologii.

Nie udało się ustalić, kiedy i gdzie — może w Diecezji Chełmskiej, został księdzem. W 1577 r. wszedł do kapituły katedralnej w Chełmie, w 1581 r. otrzymał komendataryjne opactwo benedyktynów w Sieciechowie i w 1589 r. objął biskupstwo kijowskie. Zasłynął jako gorliwy pasterz, często głoszący do ludu słowo boże. W swych pismach teologicznych i religijnych okazał się trzeźwym moralizatorem, naśladującym częściowo Mikołaja Reja. W pismach politycznych propagował racjonalną kolonizację Ukrainy i wojnę przeciw muzułmanom. Mecenasował poecie Sebastianowi Klonowicowi. Zmarł w Krakowie w 1599 r.

I.

1. List Michaela Żyda okrzczonego w roku Pańskim 1583. W Krakowie 1584 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 4, 3, 44. Polemika w sprawie bóstwa Chrystusa przeciw talmudowi.

2. Wizerunek na kształt kazania uczyniony o wzgardzie śmierci i świata tego nędznego tudzież o chwale... wiecznego Królestwa niebieskiego. W Krakowie 1585 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3, s. 306. Od s. 117 poz. 2/II, 3/II, 4/II.

3. Wyd. zbior.: Pisma treści moralnej. Wyd. K.J. TUROWSKI. Kr. 1860 8° s. 117. Bibl. Pol. Sar. 4 s. 27-28. Poz. 2/I i 3/II.

4. „Copia listu od... biskupa kijowskiego Józefa Wereszczyńskiego do jednego deputata duchownego na Tribunał lubelski pisanego" w sprawie sądzenia dysydenta Stanisława Gostomskiego wojewo-

dy rawskiego z 26 VII 1591. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 46 k. 51v-52.

II.

1. Passio albo kazanie o Męce Pańskiej ze czterech ewanielistów zebrane. W Krakowie 1572 z Druk. Stanisława Scharffenbergera 4° k. 44.

2. Kazanie na dzień zaduszny. Wydane przy dziele: Wizerunek... s. 117-143. Zob. poz. 2/I.

3. Gościniec pewny niepomiernym moczygębom a obmierzłym wydmikuflom świata tego do prawdziwego obaczenia a zbytków swych pohamowania. Wyd. przy dziele: Wizerunek..., s. 201-270. Zob. poz. 2/I.

4. Kazanie przy przyjmowaniu świętości małżeństwa. Wyd. przy dziele: Wizerunek..., s. 273-306. Zob. poz. 2/I.

5. Kazania albo ćwiczenia chrześcijańskie na XVIII niedziel. W Krakowie 1587 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 5, s. 386, k. nlb. 1. — Toż wyd. przez Ignacego HOŁOWIŃSKIEGO arcybiskupa mohilewskiego... Petersburg i Mohilew 1854 B.M. Wolff 8° k. 2, s. XXI, 402, 2.

6. Reguła to jest nauka albo postępek dobrego życia króla każdego chrześcijańskiego. Kr. 1587 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 5, s. 154. — Toż w przekł. łac. S.F. KLONOWICZA. Cracoviae 1588 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 10, k. 69.

7. Adhortatio... ad... Regni Poloniae Proceres et Ordines omnes... Cracoviae 1587 typis Andreae Petricovii 4° k. nlb. 12.

8. Suffragium... ad nobilitatem R[egni] P[oloniae] et M[agni] D[ucatus] Lit[huaniae] de eligendo novo rege. Cracoviae 1587. (Mowa. Przekł. łac. S.F. KLONOWICZA).

9. Droga pewna do prędkiego i snadniejszego osadzenia w ruskich krainach pustyń Królestwa Polskiego. W Krakowie 1590 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 56. — Toż w j. ros.: Maloizviestnyja sočinienija kijevskogo biskupa (1589-1598) I. Vieriešč inskogo. I. Sposob zasielenija novogo Kijeva 1595. II. Viernaja doroga k zasieleniju pustyn' w russkich oblastiach Polskogo Korolestva 1590. Pierievod s dvumia priedislovijami i primiečanijami A.W. STOROŻENKI. Kijów 1895.

10. Excitarz... do podniesienia wojny ś[więtej] przeciwko Turkom i Tatarom jako głównym nieprzyjacielom wszystkiego Chrześcijaństwa. [Kr.] 1592 z Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 190.

11. Publika... tak z strony fundowania szkoły rycerskiej synom koronnym na Ukrainie jako też Krzyżaków według reguły maltańskiej w sąsiedztwie z pogany i z Moskwą na... Zadnieprzu dla... ochronienia koronnego od niebezpieczeństwa wszelkiego. W Krakowie 1594 z Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 57.

12. Pobudka na Jego Cesarską Miłość... do podniesienia wojny świętej spolną ręką przeciw Turkom i Tatarom. W Krakowie 1594 z Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 17.

13. Sposób osady nowego Kijowa i ochrony niegdy stolice Księstwa Kijowskiego... W Krakowie 1595 z Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 39. — Toż w przekł. ros.: Maloizviestnyja socinienija..., jak poz. 8/II.

14. Votum... z strony podniesienia wojny potężnej przeciwko cesarzowi tureckiemu bez ruszenia pospolitego. W Nowym Wereszczynie 1597 4° k. 18.

15. Wyd. zbior.: Pisma polityczne... Z wiadomością o jego życiu i pismach... Wyd. K.J. TUROWSKI. Kr. 1858. Bibl. Pol. Nowa ser. z. 4-6, 8° s. XVI, 184. Wyd. poz. 6/II, 10/II, 12/II, 13/II.

16. S. KLONOWICZ wymienia jeszcze: Postilla tj. kazania na epistoły na każdą niedzielę i na każde święto przez cały rok dla pospolitego człowieka napisane; Kazań piętnaście o ofierze Mszy św. przetłómaczonych; Katechizm trydencki na kazanie polskie przeistoczony; Pasja albo kazanie na W. Piątek z osobliwymi naukami. Rkpsy te zaginęły.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 383-385, tamże literatura. — Ponadto: [HOŁOWIŃSKI I]: Józef Wereszczyński biskup kijowski kaznodzieja z wieku XVI. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1853 t. 24 s. 51-73; JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 134-144; WINKLER E.: Wereszczyński o odbudowie Kijowa. *Prz. Powsz.* R. 38: 1921 t. 151/152 s. 414-421; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 378, 383, 385-388, 390.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wessel Augustyn Adam (1678-1735), biskup kolejno inflancki i kamieniecki, pisarz ascetyczny.

Z cystersa i opata jędrzejowskiego został biskupem inflanckim.

W 1733 r. przeszedł na biskupstwo kamienieckie. Rządca gorliwy i pracowity, z dobrym skutkiem zwizytował diecezję.

W twórczości teologicznej był pisarzem ascetycznym, zostawiwszy kilka dzieł przydatnych także i dla kaznodziejstwa. Treść ich rozważań jest wprawdzie dewocyjna, podbudowana jednak solidnie Pismem św,. które autor często cytuje. Opiera się także na pisarzach kościelnych, zwłaszcza na św. Augustynie. Wessel zostawił podobno sporo kazań w rękopisach, które miał wydać jego synowiec Józef. Kazań tych jednak w druku nie udało się spotkać.

I.

1. Myśli pokutującego człowieka przy zranionych nogach Jezusowych grzechy swoje opłakującego, w refleksjach na siedem psalmów pokutnych wyrażone, dla pożytku dusz niewinną krwią Zbawiciela odkupionych, do druku podane przez... Kraków 1724 Druk. Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 5, s. 660. — Toż. W Poznaniu 1754 Druk. Akademicka 4° k. 1 s. 519.

2. Droga do pobożności, albo wprawa do takowego Ewangelii św. rozważania, z którego i kaznodzieja materie i asceta nauki duchowne mieć może, dla pożytku dusz krwią Zbawiciela odkupionych. Do druku podana przez... Warszawa 1728 Druk. Soc. Jesu 4° s. 191.

3. Morze miłosierdzia i dobroci bożej pokazane grzesznikowi i grzesznicy w uwagach i refleksjach na całą mękę Jezusową. T. 1-2. Przez... We Lwowie 1735 Druk. Soc. Jesu 2° t. 1 s. 867; T. 2 nie ukazał się.

II.

1. Optima episcopi forma B. m. r. 8°. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

III.

RZEPNICKI E.: Vitae praesulum Poloniae et M.D. Lithuaniae. T. 3. s. 218; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrządku łacińskiego przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 218.

Ks. Jan Wysocki

Węcławski Aleksander od Niepokal. Poczęcia NMP (1728-1791), trynitarz, moralista.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej w Rohatynie lub w okolicy 30 III 1728 r. Do zakonu trynitarzy wstąpił we Lwowie w 1747 r., uczył się w Stanisławowie, we Lwowie i w Rzymie, święcenia kapłańskie przyjął w 1752 r. Był ministrem redempcji (klasztoru) w Łucku. Po 1772 r. został prowincjałem polskiej prowincji zakonnej, potem definitorem generalnym i wikariuszem generalnym. Zmarł w Beresteczku 8 XI 1791 r.

Oprócz drukowanego kompendium teologii moralnej dla kleryków i spowiedników pozostawił w rękopisie prace z zakresu architektury i geometrii.

I.

1. Summa doctrinae christianae et moralis pro examine ecclesiastico a S. Concilio Tridentino et a multis Summis Pontificibus requisita in gratiam ordinandorum confessariorum succincta methodo confecta. Varsaviae 1776 Typis S.R. Majestatis 8° s. 119.

2. Memoriale chronico-historicum. Podobno wyszło w Lublinie u Trynitarzy.

II.

1. Diurnum spiritualium exercitationum in Ordine SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum longo usu receptorum novis quibusdam reflexionibus auctum... Varsaviae 1776 Typis S. R. Majestatis 8° k. nlb. 4, s. 245.

2. Triduum beatificationis nostri Michaelis a Sanctis. Leopoli 1777. Druk nieznany.

3. Studium architecturae civilis et militaris. Rkps nieznany.

4. Przekł.: Jakub LUSUERG (?): O konstrukcji i użyciu cyrkla i o geometrycznych proporcjach. Rkps nieznany.

5. De modo cognoscendi proportiones rerum arithmeticas, geometricas et harmonicas atque earum singularem usum in architectura, sculptura, pictura. Rkps nieznany.

III.

[GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 81, 104; TENŻE: Zniesione kościoły i klasztory rzymsko-katolickie... w wieku XIX... *Nova Pol. Sacra.* T. 1: 1928 s. 134, 137.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wędrychowski Jan (XVIII w.), pleban wolski, autor pracy o odpustach.

Nie znamy miejsca i daty jego urodzenia, ani też zgonu. Nie wiemy jakie posiadał wykształcenie. Był proboszczem parafii Wola pod Warszawą i mansjonarzem w kolegiacie św. Jana. Musiał jednak mieć dobre przygotowanie teologiczne, skoro pokusił się o napisanie pracy na temat jubileuszu obchodzonego wtedy w Warszawie. Jest to traktat historyczno-prawno-teologiczny o istocie jubileuszów, odpustów i władzy spowiedników. Przy tym wyliczono tutaj bulle i pisma papieskie związane z tymi obchodami. Stanowi więc wartość także historyczną. Dalsza jego twórczość to memoriały związane z materialnymi sprawami kościoła na Woli.

I.

1. Brama złota podczas jubileuszu ordynaryjnego przez Najwyższego Namiestnika Chrystusowego Benedykta XIV papieża do skarbu nieprzebranego z męki i zasług Chrystusowych złożonego w kościele Bożym zostającego. Naprzód w samym Rzymie roku przeszłego 1750 otworzona teraz Królestwu Polskiemu do wnijścia prawowiernym Chrystusowym, dla pozyskania łaski faworów... w roku niniejszym 1751, na sześć miesięcy pozwolona. Z dyspozycji... Teodora Czartoryskiego... biskupa poznańskiego i warszawskiego w Warszawie dnia 8 sierpnia... wystawiona. Krótką informację z przydatkiem niektórych modlitw jubileuszowemu nabożeństwu służących przez... przyozdobiona. Warszawa 1751 Druk. Collegium Schol. Piarum 8° k. nlb. 4, s. 177, k. nlb. 17.

II.

1. Głos wolny podczas powszechnego całej prześwietnej ziemi warszawskiej na sejmik gospodarski zjazdu do JW. Ichmościów... tejże ziemi urzędników... i inszych... tejże ziemi obywatelów, osobliwszych dobrodziejów a parafianów wolskich. Warszawa 1762 2° k. 6.

2. Memoriał do Prześwietnych Stanów... podczas generalnego sejmu warszawskiego zgromadzonych, przez... ad campum electoralem podany. Warszawa 1762 2° k. 4.

3. Memoriał do Prześwietnych Stanów... na sejm Coronationis... Stanisława Augusta... zgromadzonych przez... ad campum electoralem podany. Warszawa 1764 2° k. 3.

4. Memento perpetuum Illmorum... ecclesiae parochialis in Magna Wola ad Varsaviam piorum fundatorum, benefactorum, protectorum, collatorum, tam vivorum quam vita functorum, nec non antecedaneorum hujus loci parochorum. Warszawa 1772 8° s. 29.

5. Mowa... w prześwietnej Komisji Skarbowej miana względem zniesienia pogłównego... B. m. r. 8° s. 16.

6. Odpowiedź... na zarzuty w sprawie... zaległego mesznego temuż kościołowi ze wszystkich gruntów oraz wsi... należącego. W sądach referendarskich... uczyniona. Warszawa 1778 8° k. 21.

7. Godna pamięć dwóch heroin polskich, matki z córką... niegdy Marii Anny z Kollowrathów hrabiny Brühlowej, generałowej... tudzież Amelii z Bryhlów Mniszchowej... lubo w popiołach śmiertelnych pogrzebionych... jednak w sercach nie zgorzała. Przez... Warszawa 1779 8° k. nlb. 18.

III.

ŁUKASZEWICZ J.: Krótki opis kościołów parochialnych... w dawnej Diecezji Poznańskiej. T. 3. P. 1863 s. 346-63.

Ks. Jan Wysocki

Węgleński (Węgliński) Józafat Andrzej (1730-1795), pijar, pisarz ascetyczny.

Urodził się w ziemi chełmskiej w rodzinie szlacheckiej. Wstąpiwszy do zakonu pijarów, studiował w Podolińcu, w Rzeszowie, 1748-1750, Międzyrzecu 1751-1752 i w Warszawie. Studia teologiczne odbył w

Krakowie, Rzymie i w Wiedniu. Zwiedził także Florencję i Neapol. Po powrocie do kraju uczył filozofii w kolegiach w Międzyrzecu i w Chełmie. Od 1767 r. wykładał tam także teologię moralną, prawo kanoniczne, historię Kościoła i pełnił obowiązki prefekta. W zakonie sprawował urząd konsultora i sekretarza prowincji. W latach 1778-1780 pełnił funkcje rektora kolegium w Międzyrzecu. Był oceniany „jako mąż bardzo uczony". Z pewnością był to umysł wielostronny. Jego algebra początkowa była podobno kilkakrotnie przedrukowywana dla użytku uczniów.

Do grona teologów wszedł jako pisarz moralno-ascetyczny poprzez wydanie „Maksym prawdziwej mądrości" i „Medytacji o cnotach św. Józefa Kalasantego". Ostatnie lata spędził w pobliżu Chełma i tam 13 III 1795 r. zakończył życie.

I.

1. Maksymy prawdziwej mądrości podług których każdy katolik rządzić się ma przez... Warszawa 1774 Druk. Schol. Piarum 8° s. 150.

2. Medytacje o cnotach św. Józefa Kalasantego na całą oktawę tudzież na uroczystość Najśw. Imienia M. Panny przez... Warszawa 1777 Druk. Schol. Piarum 4° s. 58.

II.

1. Algebra początkowa przykładami arytmetyki objaśniona dla szkolnej młodzi. Warszawa 1775 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 1, s. 186, k. nlb. 1.

III.

OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 342; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 736-737. — Historia domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 122-123, 131, 198.

Ks. Jan Wysocki

Węgrzynkowicz (Bobowczyk) Jan († 1634), kapelan benedyktynek w Jarosławiu, teolog ascet.

Karol Górski uważa go za zakonnika (o. Jan Węgrzynkowicz), lecz nim nie był. W przedmowach do swych dzieł nie zaznaczył nigdy swej zakonnej przynależności, a z innych zamieszczonych tam szczegółów wynika, że był raczej kapłanem świeckim.

Pochodził z Bobowej, studiował w Akademii Krakowskiej. Przez 15 lat był nauczycielem domowym u Katarzyny ze Starzechowic Derśniakowej. W 1608 r. wstąpił do stanu duchownego, ale czy w tym także roku przyjął święcenia kapłańskie, nie sposób ustalić. Jako kapłan pozostawał w służbie dziedziczki Jarosławia Anny z Kostków Ostrogskiej, wdowy po Aleksandrze wojewodzie wołyńskim, która po ufundowaniu w Jarosławiu klasztoru benedyktynek skierowała doń Węgrzynkowicza na kapelana. Pozostał na tym stanowisku do śmierci w 1634 r.

Ogłoszone przez Węgrzynkowicza prace miały na celu dostarczyć benedyktynkom odpowiedniej lektury ascetycznej. O ile „Posag..." i „Summarius..." mają charakter budujących czytanek z dziejów zakonu św. Benedykta, o tyle przełożone przezeń „Rozmyślania" jezuity Ludwika de la Puente (miały 700 wydań) były teoretycznym podręcznikiem życia wewnętrznego.

I.

1. Przekł.: Ludwik De la PUENTE: Rozmyślania o tajemnicach wiary naszej, żywocie i męce Pana Jezusowej i błogosł. Marii Panny, Świętych Bożych i Ewangeliach przypadających... W Jarosławiu 1621 w Druk. Jana Szeligi 4° s. 251, 107, 128, k. 1, s. 158, k. 1, s. 219, k. 2. — Toż. W Wilnie 1647 w Druk. Akademickiej S. J. 4° k. 5, s. 251, 107, 128, 181, 158, 219.

II.

1. Posag to jest zbiór rzeczy koszto-

wniejszych, świątobliwych zakonu S. O. Benedykta z chronistów i autorów wielebnych kościelnych zgromadzony i na kształt kroniki laty i rokami porządnie objaśniony... Cz. 1-3 (razem wydane). W Jarosławiu 1623-1624 w Druk. Jana Szeligi 2° cz. 1 kol. 248, 151-172; Cz. 2 kol. 203, s. nlb. 11; Cz. 3 kol. 98, k. nlb. 4, kol. XXIV, k. nlb. 4.

2. Summarius przykładnych dziejów i osób świątobliwych, którymi zakon Benedykta S. przez trzysta lat pierwsze niepodobnie jaśniał z chronistów i autorów wagi wielkiej zebrany... W Jarosławiu 1623 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 2, s. 142.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 174, 207; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Węgrzynkiewicz Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 26 s. 802; P[ĘSKI] A.: Węgrzynkowicz Jan. W: *Enc. kośc.* T. 30 s. 523; Węgrzynkowicz Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 227; HARLENDER J.: Jarosław i jego ludzie. Jarosław 1937 s. 51-55; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 452; Przedmowy do dzieł „Posag..." i „Summarius".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Węgrzynowicz Antoni Andrzej (1658-1721), reformat, mariolog, polemista.

Urodził się w Krakowie w rodzinie mieszczańskiej Andrzeja i Katarzyny przed 17 IX 1658 r. (data chrztu). Kształcił się u dominikanów w Krakowie, następnie zapisał się na Wydział Artium Akademii. Dnia 3 VII 1674 r. wstąpił do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej. Nowicjat odbywał w Wieliczce, studia filozoficzne i teologiczne w klasztorach Prowincji. Święcenia kapłańskie otrzymał dnia 19 IX 1682 r. w Krakowie. W roku następnym rozpoczął wykłady z filozofii na studium zakonnym w Lublinie i prowadził je do 1689 r., kiedy to został gwardianem w Zakliczynie. W latach 1690-1692 przebywał w Bieczu jako kaznodzieja. W 1692 r. podjął wykłady teologii, najpierw w Lublinie, a od 1695 r. w Krakowie.

Równocześnie z pracą dydaktyczną pełnił Węgrzynowicz obowiązki w administracji prowincji: był definitorem (1695-1698), kustoszem czyli zastępcą prowincjała (1698-1701) oraz prowincjałem (1701-1704, 1710--1713). W latach 1704-1710 przebywał w Wieliczce jako gwardian i kaznodzieja. W tym czasie dwukrotnie, w 1706 i 1708 r., został wybrany tzw. prominstrem z obowiązkiem uczestniczenia w kapitule generalnej zakonu w zastępstwie prowincjała. W obu wypadkach kapituły te odroczono z powodu wojny sukcesyjnej hiszpańskiej. Następnie był we Lwowie gwadianem (1713-1716). Od 1716 r. przebywał w Krakowie jako gwardian i kaznodzieja, tutaj też zmarł 2 VIII 1721 r.

Węgrzynowicz pozostawił po sobie zbiory kazań. Wśród nich „Alphabetum", „Nuptiae Agni" oraz „Syllabus Marianus" są traktatami naukowymi z dziedziny mariologii, napisanymi w języku łacińskim, z myślą o międzynarodowym ich spopularyzowaniu.

Jako prowincjał wydał Węgrzynowicz dyrektywy o sposobie prowadzenia archiwum oraz o obowiązkach kuratorów archiwów i bibliotek klasztornych. Amatorsko zajmował się również malarstwem artystycznym, rzeźbą w drzewie i rytownictwem. Niektóre ze swoich książek opatrywał rysunkami sztychowymi, wykonanymi przez siebie lub według własnych projektów.

I.

1. Alphabetum Immaculatae Conceptionis SS. Virginis Mariae seu discursus concionatorii. Cracoviae 1710 Typis Academicis 4° k. nlb. 10, s. 446, k. nlb. 29.

2. Nuptiae Agni. Gody Baranka Apo-

kaliptycznego albo kazania na święta P. Jezusowe, Najśw. Panny i świętych Bożych napisane. Kraków 1711 Druk. Franciszka Cezarego 2° k. nlb. 4, kol. 848, k. nlb. 19.

3. Syllabus Marianus syllabarum consonantium seu discursus concionatorii. Leopoli 1717 Typis S.R.M. et Confraternitatis SS. Trinitatis, 2° k. nlb. 20, kol. 2049, k. nlb. 23.

4. Panophia Ecclesiae Dei seu breve armamentarium pro defensione s. fidei catholicae. Cracoviae 1728 Typis Academicis 8° k. nlb. 8, s. 304, k. nlb. 2.

5. Cursus theologicus ad mentem doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti, conscriptus ad laudem Dei et Beatissimae Virginis Mariae Immaculatae Conceptionis in conventu Cracoviensi. Rkps w: Bibliot. Gł. Prow. Franc.-Reformatów w Krakowie, 4° s. 1158 (brak zakończenia). Notatki z wykładów z lat 1697-1699.

6. Tractatus compendiarius controversisticus in quo praecipua fundamenta articulorum verae fidei proponuntur et satisfit obiectionibus sectariorum. [Kraków 1698]. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr., 4° s. 150.

II.

1. Melodia św. Kazimierza królewicza polskiego, albo pieśń Omni die etc. Dnia każdego... kazaniami chwałę Najśw. Panny zamykającemi przyozdobiona. Cz. 1-3. Kraków 1704 Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 4° cz. 1 k. nlb. 21, s. 172; Cz. 2 s. 272; Cz. 3 s. 204. — Nidus Aquilae (3 kazania o św. Kazimierzu) 4° s. 24, nlb. 7.

2. Kazań niedzielnych księga pierwsza, to jest siedem trąb z Objawienia Jana świętego przeciwko siedmiu głównym grzechom napisane. Kraków 1708 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 6, kol. 620, k. nlb. 11.

3. Kazań niedzielnych księga wtóra, albo siedem kolumn domu pobożności, to jest o siedmiu cnotach chrześcijańskich. Częstochowa 1713 Druk. Jasnej Góry Częstochowska 2° k. nlb. 6, kol. 686, k. nlb. 8.

4. Kazań niedzielnych księga trzecia o czterech rzeczach ostatecznych. Warszawa 1714 Druk. OO. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 8, s. 447, k. nlb. 6.

5. Godzinki o świętej Pannie Katarzynie Bonońskiej zakonu św. Klary, złożone przez... podczas solemnej oktawy kanonizacji tej świętej Panny. W: A. SARNOWSKI: Wirydarzyk serafickiego nabożeństwa. Kalisz 1716 Druk. Collegii Soc. Jesu 8° s. 131-141.

6. Listy: 11 listów do zakonników Prowincji Małopolskiej z 1701-1704 oraz 10 listów z 1710-1712. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Acta orig. A. Węgrzynowicz 1710-1713 (brak pagin.). — Listy do poszczególnych zakonników Prowincji Małopolskiej: Do A. Skarbka Kiełczowicza z 1701. Rkps tamże: Annales Provinciae Minoris Poloniae, t. 4 s. 30-32; Do Z. Babskiego z 1703. Rkps Annales Provinciae Minoris Poloniae t. 4 s. 70-71. — Do A. Załuskiego, biskupa warmińskiego, kanclerza Królestwa z 1702. Tamże s. 58-59. — Do prepozyta stopnickiego Dębickiego z 1703. Tamże s. 66-68. — Do podkomorzego krakowskiego i kasztelana stopnickiego z 1703. Tamże s. 68-70. — 6 listów do generała zakonu w Rzymie z 1711-1712. Rkps tamże: Acta orig. A. Węgrzynowicz. — Do prymasa Polski z 1711. Tamże. — Do hr. J.A. Gaszyny z 1711. Tamże. — Do zakonników klasztorów na Górze Świętej Anny i w Gliwicach z 1711. Tamże. — 2 listy do biskupa krakowskiego z 1711. Tamże. — Do władz świeckich na Śląsku z 1712. Tamże. — Do księcia J.I. Lubomirskiego z 1713. Rkps Annales Provinciae Minoris Poloniae, t. 4 s. 211-213.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do kronik Braci Mniejszych św. Franciszka. Warszawa 1722, s. 98, 105, 110, 136, 143, 146, 164-165, 167, 169, 171, 173, 180, 186, 212, 219, 225, 232, 259, 264, 269, 272; KLECZEWSKI S.: Kalendarz seraficzny. Lwów 1760, s. 212-216; JAROSZEWICZ F.: Matka świętych Polska. Kraków 1767, s. 377-379; GRABOWSKI A.: Skarbniczka naszej archeologii. Lipsk 1854, s. 54-55; RASTAWIECKI E.: Słownik malarzy polskich. W. 1857, t. 3 s. 42-43; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 3. Kr. 1860 s. 321-322; Dogmat nieomylności papieża stwierdzony wiarą narodu polskiego. *Tyg. Katol.* R. 13: 1872 s. 679, R. 14: 1873 s. 197; WILCZYŃSKI M.: Klasztor św. Kazimierza OO. Reformatów w Krakowie. Kr. 1893 s. 36, 131-135, 186, 207; BÉNÉSIT E.: Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs des tous les temps et tous les pays, par une groupe d'écrivains specialistes français et étrangers. T. 8. Paris 1906 s. 694; PELCZAR S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Kr. 1917 s. 267; THIEME U., BECKER F.: Allgemeines Lexikon der bidenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart. T. 35. Leipzig 1942 s. 254; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 399, 406, 409, 412, 421-423, 425-426; BŁAŻKIEWICZ

H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2, s. 303, 307-308, 318-319, 338, 343--346, 350, 352, 354, 361; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1785. W: *Zesz. Nauk. UJ.* Prace historyczne. Z. 53: 1975 s. 41, 155, 156, 203, 204, 242, 244, 295, 296. — Arch. Parafii Mariackiej w Krakowie. Metrica Baptizatorum in ecclesia parochiali B.V.M. (1652-1665). — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Rkps Annales Provinciae Minoris Poloniae T. 3 s. 98, 105, 110, 136, 143, 146, 164-165, 171, 180, 211, 212, 218-219, 224, 232, 259, 264, 269, 272, 374; Rkps JAROSZEWICZ F.: Monumenta Provinciae, s 48, 50; Rkps Archivum conventus Cracoviensis. T. 1 s. 259, 261-262, 265, 276, 519--520; SZYMAŃSKI J.: Stosunek Marii do Chrystusa w pismach homiletyczno-mariologicznych o. Antoniego Węgrzynowicza, Lubl. 1959 (maszynopis); SZYMAŃSKI J.E.: Działalność narodowo-społeczna Antoniego Węgrzynowicza 1658-1721, Kr. 1965 (maszynopis); BŁAŻKIEWICZ H.: Studia w Małopolskiej Prowincji Reformatów 1639-1785. Lubl. 1965 s. 59, 79, 102, 104, 108-109, 130, 194, 198, 207-209, 212, 216-218, 223 (maszynopis); MICHALCZYK W., WÓJTOWICZ K.: O. Antoni Węgrzynowicz, zapomniany kaznodzieja maryjny, Kr. 1969 (maszynopis).

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Węgrzynowicz Gabriel Kazimierz († 1684), członek kapituł kolegiackich, autor pierwszej publikacji o arcybractwie kapłańskim.

Urodził się w Krakowie w rodzinie patrycjuszowskiej. Jego braćmi byli: Wojciech prepozyt w Stopnicy i Andrzej rajca krakowski. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, w której w 1659 r. uzyskał bakalaureat, a w 1661 r. doktorat filozofii i przez pewien okres wykładał. Wykonywał notariat publiczny przy kurii bpa krakowskiego A. Trzebickiego, a w uznaniu zasług na tym polu otrzymał godność protonotariusza ap. Nie wiemy, kiedy przyjął święcenia kapłańskie. Z beneficjów kościelnych posiadał kanonię w krakowskiej kolegiacie WW. Świętych, od 1668 r. prepozyturę w Pilźnie oraz na krótko przed śmiercią (od 7 V--3 VI 1684) kustodię w kolegiacie tarnowskiej. W Pilźnie pełnił również urząd oficjała okręgowego i był seniorem bractwa kapłańskiego. Ufundował tam jedną (4-tą z kolei) mansjonarię. Z ramienia Trzebickiego jeździł w 1677 r. do Rzymu z relacją o stanie diecezji krakowskiej i przy tej okazji uzyskał tam doktorat obojga prawa. Dla kościoła w Pilźnie przywiózł z Rzymu relikwie. Z jego sugestii bp Trzebicki dokonał reformy wspomnianego bractwa kapłańskiego, dla którego zapewne Węgrzynowicz przywiózł z Rzymu tytuł arcybractwa. Zmarł Węgrzynowicz w Krakowie 3 VI 1684 r. i został pochowany u miejscowych reformatów.

Jego publikacja „Speculum sive doctrina" jest pierwszą drukowaną pracą o głównym w Małopolsce (B. Kumor) arcybractwie kapłańskim w Pilźnie.

I.

1. Speculum sive doctrina brevis serviens informationi confratrum tam spiritualium, quam saecularium, Confraternitatis Sacerdotalis... in ecclesia Pilsnensi antiquitus erecta... Cracoviae 1679 ex Officina Georgii et Nicolai Schedel 2° k. nlb. 4, s. 44, k. 1. — Toż w j. pol.; Zwierciadło albo nauka krótka... W Krakowie 1680 w Druk. Jerzego i Mikołaja Schedlów 8° k. nlb. 8, s. 64.

III.

HERZIG F.: Katedra niegdyś kollegiata w Tarnowie wraz z krótką wzmianką o innych kościołach tarnowskich. Tarnów 1900 s. 20, 119; SZCZEKLIK K.: Pilzno i Pilznianie. Kr. 1911 s. 120, 127, 131. — BIEŻANOWSKI S.J.: Fasciculus myrrhae... Cracoviae 1684; BROCKI M.: Spectaculum triste... Cracoviae 1684; Statuta nec non liber promotionum, s. 331; Statuty Bractwa Kapłańskiego oficjalatu pilzneńskiego przy kościele św. Jana Chrzciciela w Pilźnie. Wyd. B. KUMOR. *Arch. Bibl. Muz.* T. 5: 1962 s. 388; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 159, 414.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wichert Michał Ignacy (1733-1802), jezuita, kerygmatyk.

Urodził się 22 IX 1733 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu retoryki i filozofii 14 VIII 1753 r. Teologię studiował w kolegium w Pińsku (1758-1762). W latach 1762-1771 pracował jako kaznodzieja i misjonarz w Mińsku, Pińsku i w Kobyłce pod Warszawą. W chwili kasaty zakonu w 1773 r. był pomocnikiem mistrza nowicjatu w Łomży. Po zniesieniu jezuitów był proboszczem w Obrychowie oraz dyrektorem szkół i misji w Diecezji Płockiej. Zmarł w 1802 r.

I.

1. Nauki katechizmowe o Składzie Apostolskim, przykazaniach Boskich i kościelnych. Ku pożytkowi ludu chrześcijańskiego i wygodzie plebanów oraz innych księży przy kościołach parafialnych zostających służące na trzy części podzielone... Kalisz 1780-1781 Druk. JKM Rzeczp. 8° cz. 1 s. 7, 423, k. nlb. 8; Cz. 3 s. 600, 16; Cz. 3 s. 430, k. nlb. 1. — Toż. Pelplin 1874 Druk. Romana 8° s. 640.

II.

1. Ćwiczenia duchowne albo rekolekcje na pięć dni rozłożone dla duchowieństwa świeckiego, osobliwie kapłanów staraniem dusz obowiązanych... Warszawa 1785 Druk. Nadworna JKM 8° s. 4, 773.

2. Nauka dla młodzi jako mają urządzać swe życie, z którego by chwała Bogu, ojczyźnie pomoc, rodzicom pociecha, a i wieczne wyniknęło zbawienie... Cz. 1-2. Łowicz 1792. Druk. Prymasa 8° cz. 1 k. nlb. 7, s. 156, k. nlb. 2; Cz. 2 s. 379, k. nlb. 2.

3. List do Załuskiej z 1773. Rkps BN., rkps 3270 t. 2 k. 98-99.

III.

BARTOSZEWICZ J.: Krzysztof Hilary Szembek, biskup płocki. W: Znakomici mężowie polscy XVIII wieku. T. 3. Petersburg 1856 s. 149, 153; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 418; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 308; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1100-1101; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 355; Wichert Michał Ignacy. W: *Enc. kośc.* T. 31 s. 13; N[IEDZIELSKI] J.: Wichert Michał Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 243; Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie. Wyd. T. WIERZBOWSKI. T. 38. W. 1913 s. 149, 166, 179-180. — ARSJ., Lit. 29-32 (katalogi trzyletnie z lat 1754-1766); Lit. 58, 60 (katalogi roczne z lat 1754-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wichliński Sebastian Maciej (1723-1795), paulin, autor traktatu teologicznego.

Urodził się w Kaliszu jako syn mieszczan Franciszka i Magdaleny. Do zakonu paulinów wstąpił w 1744 r., profesję złożył 26 I 1745 r. Po studiach otrzymał doktorat teologii, którą przez kilka lat wykładał w zakonnym studium. Był później przeorem w Starej Wsi pod Brzozowem, następnie dwukrotnie prowincjałem (1783-1789) i wreszcie progeneratem zakonu (1788-1795). Zmarł w Wieruszowie 22 X 1795 r.

I.

1. Tractatus sacer signo rei sacrae notatus... Sacramentis... in Rupellano ad Cracoviam... Gymnasio revelatus per..., anno 1765 vergente in 1766. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 26 k. 92-185v.

II.

1. Litterae pastorales... pro anno Domini 1793-cio. [Częstochoviae Typ. Clari Montis 1793] 2° k. nlb. 1. Egzempl. AJG, sygn. 2184 s. 1.

III.

Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H.D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 28: 1974 s. 238-239. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 211; Rkps AJG, sygn. 543: Acta Provinciae Polonae, t. 13 s. 224.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Wichman Piotr (ok. 1370-1440), dominikanin, polemista.

Pochodził z niemieckiej rodziny w Elblągu lub jego okolicy. Wstąpił do zakonu dominikanów w Elblągu i tam też przeszedł początkowe nauki. Studia do lektoratu odbył we Włoszech, prawdopodobnie w Bolonii albo w Padwie. Potem w pierwszych latach XV w. był przeorem w Toruniu. W 1407 r. zapisał się na Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej. Ok. lat 1408-1413 pełnił obowiązki lektora w klasztorze we Wrocławiu i stąd w 1413 r. został wysłany dla odbycia wykładów celem uzyskania stopnia magistra teologii w studium generale w Kolonii. Po 2 latach podjął je z kolei na studium w Bolonii i w Paryżu. Po powrocie zaczął wykładać w studium generale w Krakowie w r. szk. 1422/23. Równocześnie kończył studia teologiczne na Uniwersytecie w Lipsku (imatrykulowany w 1420 r.), uzyskując w 1423 r. licencjat, a w 1424 r. doktorat teologii. Po promocji w Lipsku i krótkim pobycie w klasztorze wrocławskim udał się na 2 lata z wykładami na któreś studium generale na Zachodzie. Wrócił do Wrocławia w 1427 r. i latem tegoż roku prowadził znaną w literaturze polemikę, słowną i pisemną, z gwardianem franciszkanów wrocławskich Mikołajem Turgau na temat kultu Imienia Jezus. Ta gorsząca polemika miała związek z podobnym sporem, jaki wiedli wówczas dominikanie włoscy ze św. Bernardynem ze Sjeny, twórcą i propagatorem kultu Imienia Jezus. Owocem jej były 3 traktaty Wichmana. W latach 1427/28 i 1428/29 był Wichman regensem studium generalnego w Krakowie. Na tym zakończyła się jego działalność dydaktyczna.

W 1429 r. objął Wichman urząd inkwizytora dla Diec. Chełmińskiej, Poznańskiej, Warmińskiej i Włocławskiej. Tu rychło popadł w zatargi z proboszczami krzyżackimi w Toruniu i Gdańsku, których oskarżał o uleganie wpływom husytyzmu. W wyniku ostrego konfliktu wysiedlili krzyżacy z klasztoru toruńskiego Wichmana i jego zwolenników. Wtedy udał się jako delegat prowincji na kapitułę generalną w Lyonie, a następnie do Rzymu i na sobór w Bazylei. Na soborze bazylejskim, w jego końcowej fazie w 1438 r., występował Wichman przeciwko Niepokalanemu Poczęciu NMP, kultowi Imienia Jezus i oskarżał krzyżaków o niektóre błędy husyckie. Dalsze jego losy są nieznane. Zachowało się po nim kilka zabytków piśmienniczych.

I.

1. Principium in librum Psalmorum. (Inc.: Lex domini immaculata...). Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 865, f. 114-118v.

2. Homiliae. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. II 1 44. ff. 49. Autorstwo niepewne.

3. Determinatio. (Inc.: Utrum quilibet christianus verus teneatur adorare nomen Jhesu...). Powst. 1427 r. Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 602, f. 128v-132; sygn. 499, f. 342-345; Toż. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F 275, f. 144-147v; Toż. Rkps Bibl. Miejskiej w Gdańsku, sygn. Q 152, f. 1-8v; Toż. Rkps Bibl. Kap. w Pradze, sygn. 1533, f. 222-223; Toż Rkps Bibl. Katalońskiej w Barcelonie,, sygn. 586, f. 112-117v.

4. Replicatio: Tractatus de Nomine Jesu. (Inc. In nomine Patris Anno Domini 1427...). Powst. 1427 r. Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 602, f. 139-151v; sygn. 499, f. 361-367; Toż. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. B, 1906, f. 200-313; Toż. Rkps Bibl. Miejskiej w Gdańsku, sygn. Q 152, f. 27v-44v; Toż. Rkps Bibl. Uniw. w Bazylei, sygn. A VIII 28, f. 310-323; Toż. Rkps Bibl. Katalońskiej w Barcelonie, sygn. 586, f. 119-140v.

5. Declaratio. Opusculum de figura nominis Jesu. (Inc.: Incipit declaratio omnium praecedentium...). Powst. 1427 r. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. B,

1906, f. 321-427; Toż. Rkps Bibl. Uniw. w Bazylei, sygn. A VIII 28, f. 323v-335v.

6. Komentarz do Ewangelii św. Łukasza. (Inc.: Missus est Gabriel angelus...). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. I F 288, f. 148ra-151va.

II.

1. List do w. mistrza Zakonu Krzyżackiego z 20 VIII 1435 r. Wyd. W. ROTH: Die Dominikaner und Franciskaner im Deutsch-Ordensland Preussen bis zum Jahre 1466. Königsberg i. Pr. 1918 s. 43.

III.

KLOSE S.B.: Dokumentirte Geschichte und Beschreibung vom Breslau in Briefen. Bd. 2. Breslau 1781 s. 156-210; HEYNE J.: Dokumentirte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Bd 3. Breslau 1868 s. 436-440; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV wieku. Kr. 1898 s. 113-114. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 29; FRANKLIN A.C.: Die schlesische Bewegung über die symbolische Figur des Jesusnomens im Jahre 1427. W: Geschichtliche Studien Albert Hauck zum 70 Geburststage gewidmet. Leipzig 1916 s. 191-202; GÜNTHER O.: M. Petrus Wichmann aus Elbing und ein altes Bild der Elbinger Pfarrkirche. W: *Mitteilungen des Westpreussischen Geschichtsvereins.* Danzig. Jg 15: 1916 nr 4 s. 67-70; ROTH W.: Die Dominikaner und Franciskaner im Deutsch-Ordensland Preussen bis zum Jahre 1466. Königsberg i. Pr. 1918 s. 35, 37, 43-45; LÖHR G.: Die Dominikaner an der Leipzig Universität. Vechta 1934. *Quellen und Forschungen zur Geschichte des Dominikanerordens im Deutschland.* H. 30 s. 27-29, 33, 107--112; KOROLEC J. B.: Wstęp do badań nad życiem umysłowym dominikanów wrocławskich w Średniowieczu. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 8 (19): 1974 s. 142-143; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* s. 127-128; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 304, 356, 373-420, 426-428, 430, 432, 439, 440, 442, 443, 464-467. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 1 s. 25; Urkundenbuch des Bisthums Culm. Danzig 1884-1885 nr 551, 556, 557; Die Matrikel der Universität Leipzig. Hrsg. von G. ERLER. Bd 1-3 Leipzig 1895-1902; Codex diplomaticus Saxoniae Regiae. Bd 16-18 Teil 1 s. 66; Concilium Basiliense. Studien und Quellen zur Geschichte des Concils von Basel. Hrsg. von J. HALLER u.a. Bd 3. Basel 1896 s. 267-268, 283, 287, 303, 364, 376; Bd 4. s. 28, 31-32, 167, 177, 261-262; Bd 6. s. 128; Nicolai de TORGAVIA: Responsio altera pro cultu SS. Nominis Jesu contra Replicationem Fr. Petri Wichman OP, ad Capitulum ecclesiae cathedralis Wratislaviensis directa, 10 Sept. 1427. Ed. F.M. DELMORE. *Arch. Franc. Hist.* R. 34: 1941 s. 369-419.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Wiecki Wiktor Karol (1867-1912), jezuita, potem sekularyzowany, redaktor.

Urodził się 12 II 1867 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 X 1884 r. W Starej Wsi k. Brzozowa odbył nowicjat (1884-1886) i przeszedł studia humanistyczne. Filozofię studiował w Tarnopolu (1888-1891), a następnie uczył j. niemieckiego, łaciny i przyrody w Seminarium Duchownym w Jassach (Rumunia) (1891-1896). Od 1896 r. studiował teologię w kolegium krakowskim, święcenia kapłańskie przyjął w 1899 r. W r. akad. 1901/2 uczył w Seminarium w Jassach etyki. Po odbyciu trzeciej probacji w Tarnopolu (1902-1903) przebywał stale w Krakowie, współpracując z „Przeglądem Powszechnym" oraz redagując „Posłaniec Serca Jezusa" (1907-1910) i „Głosy Katolickie" (1909-1910). W 1910 opuścił zakon. W 1911 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie przez rok pracował wśród tamtejszej Polonii. Zmarł w 1912 r. w Glen Lyon w Pensylwanii.

I.

1. Red. Kronika kościelna zagraniczna. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 — R. 39: 1901.

2. Red. Sprawy Kościoła. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 67 — R. 27: 1910 t. 106.

II.

1. Miron Costin. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 53 s. 145-160, 361-379.

2. Przyczynek do artykułu o „Mironie Costinie". *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 54 s. 164.

3. Sprawa Ghenadiego. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 54 s. 203-217.

4. Głosy o Polsce w beletrystyce rumuńskiej. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 56 s. 321-339.

5. Vasile Alecsandri, książe pieśni rumuńskiej. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 59 s. 321-336; T. 60 s. 85-99, 184-200.

6. Jacinto Verdaguer. Szkic z dziejów odrodzenia literatury katalońskiej. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 67 s. 153-168, 364--373.

7. Juex floraux w Kolonii. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 67 s. 302-304.

8. Poeta pesymizmu w sąsiednim kraju. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 68 s. 210-224.

9. Dziedziczność czy przypadek? *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 68 s. 473-476.

10. José Roumanille. *Prz. Powsz.* R. 18: 1901 t. 69 s. 173-190, 408-428; T. 70 s. 20--37.

11. Frederi Mistral. *Prz. Powsz.* R. 18: 1901 t. 70 s. 313-330; T. 71 s. 84-99, 207--223, 358-372.

12. O biskupów polskich w Ameryce. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 80 s. 163-168.

13. Liga antypojedynkowa. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 80 s. 1*-14* (po s. 168).

14. Ze świata agitacji wśród naszej młodzieży. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 81 s. 68-83.

15. W obronie własnej. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 81 s. 492-493.

16. Z ostatniego kongresu „Wielkiego Orientu" francuskiego. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 82 s. 161-164.

17. Ze świata agitacji wśród naszych kobiet. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 82 s. 165-182.

18. Ze świata agitacji wśród młodzieży żydowskiej. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 84 s. 20-40.

19. Z etyki naszego dziennikarstwa. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 85 s. 334-350.

20. Między Słowianami. Z podróży po Bułgarii. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 88 s. 381-396; R. 23: 1906 t. 89 s. 76-91; T. 90 s. 27-41.

21. Ze świata literatury: „Wieczory nad Lemanem" w Niemczech. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 92 s. 128-131.

22. Z polskiego ruchu etycznego „Czystość". *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 93 s. 369-387. — Toż w osob. odb. Kr. 1907 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 21. Broszury o chwili obecnej. Z. 6.

23. „Lourdes" Zoli i „Lourdes" Huysmansa. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 94 s. 322-335; T. 95 s. 31-48. — Toż w osob. odb. Kr. 1907 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 33. Broszury o chwili obecnej. Z. 10.

24. „Od szatana do Boga". *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 96 s. 209-224. — Toż w osob. odb. pt. Z dzisiejszych fenomenów literackich „Du diable à Dieu". Kr. 1907 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 21. Broszury o chwili obecnej. Z. 16.

25. Red.: *Posłaniec Serca Jezusowego.* R. 1907-1910.

26. Między Słowianami. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 99 s. 1-14; R. 26: 1909 t. 102 s. 381-391.

27. Ruch katolicki wśród Słoweńców. *Prz. Powsz.* R. 26: 1909 t. 103 s. 157-173.

28. W podziemiach Postojny. *Prz. Powsz.* R. 26: 1909 t. 104 s. 194-203.

29. Red.: *Głosy Katolickie.* R. 1909-1910.

30. Kazania w zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 4. Kr. 1900 s. 452-458; T. 7. Kr. 1903 s. 450-460.

31. Liczne recenzje w *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 57 — R. 29: 1912 t. 116.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1199-1200; Śp. ks. Wiktor Wiecki. *Bies. Liter.* R. 36: 1912 s. 513; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy.* 1872-1972. Kr. 1972 s. 215. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae SJ ineunte anno 1885 [...ineunte anno 1910].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wieczorkowski Michał Ignacy (1673-1750), jezuita, kerygmatyk.

Urodził się 8 X 1673 r. w Gdańsku. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1690 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1690-1692), studium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1692-1693), filozofię studiował w Kaliszu (1693--1696), a teologię w Krakowie (1699-1703), gdzie 2 IV 1702 otrzymał święcenia kapłańskie. Uczył w szkołach jezuickich gramatyki w Sandomierzu i Lublinie (1696-1699), poetyki we Lwowie i Lublinie (1704--1706) oraz retoryki w Rawie Mazowieckiej i w Kaliszu (1706-1708). Filozofię wykładał we Lwowie (1710-1712), a teologię w kolegium w Krakowie (1712-1713). W latach 1716-1724 przebywał na misji w Persji jako poseł-rezydent. Po powrocie do Polski pracował jako misjonarz na kresach wschodnich w Żytomierzu, Kamieńcu Podolskim i Szarogrodzie

(1724-1728), a następnie jako ojciec duchowny domów zakonnych w Krośnie, Włodzimierzu, Sandomierzu (1730-1733), Brześciu Litewskim, Lwowie (1735-1743) i w Jarosławiu (1743-1750). Zmarł w Jarosławiu 26 II 1750 r.

I.

1. Breve compendium fidei catholicae turcico textu, de verbo ad verbum in latinum converso. In gratiam catholicorum nationis Turciae in Polonia versantium... [Posnaniae] 1721 Typ. Clari Coll. Posnaniensis SJ 1721 8° s. 60. — Toż w tłum. pol.: Katechizm z okazji Tatarzyna Budziackiego nic po polsku, tylko po turecku, nieumiejącego wydany. Poznań 1721 8° s. 51. — Toż w tłum. pol. Leopoli 1727 Typ. Coll. SJ 8° s. 119, k. nlb. 2. — Toż w wyborze J. NOSOWSKIEGO w: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. W. 1974. Z. 2 s. 126-141.

II.

1. Słońce na dziesięć liniach, albo nabożeństwo dziesięciu poniedziałków do świętego patrona Ignacego Loyoli, fundatora zakonu Soc. Jesu. We Lwowie. 1715 8° s. 95.

2. Przekł.: J. DREWS: Na większą Pana Boga naszego chwałę i dusz obfite zbawienie, święta z Bogiem konfederacja apostolska do bronienia Bożej chwały i pomnożenia łacnymi sposobami, zbawienia dusz całego świata... Z łac. na polski język... przełożona i nieco rozszerzona. Warszawa 1720 Druk. Coll. SJ 8° k. $A\text{-}E_8$.

3. Przekł.: P. SEGNER: Manna duszy albo ćwiczenia się duchowne, łacne oraz i pożyteczne dla tego, który pragnie szczególniejszym sposobem pilnować modlitwy, na każdy dzień roku. Cz. 1-4. Sandomierz [1731] 4° cz. 1 k. nlb. 4, s. 243, k. nlb. 14; Cz. 2 s. 260; Cz. 3 Lwów 1736 Druk. Coll. SJ 8° s. 408; Cz. 4. Lwów 1939 s. 371, k. nlb. 29. — Toż. Gdańsk 1768. Wydanie niepewne.

4. Jasne promienie Imienia Jezusowego na IV części wiernych Chrystusowych rozpuszczone, to jest odpusty kościołom Societatis Jesu... od różnych papieżów nadane. Lwów 1740 Druk. Coll. SJ 8° s. 125.

5. Listy: Do Augusta II z 1720. Rkps Bibl. Czart., sygn. 478 s. 275-278. Wyd. J. SYGAŃSKI w: *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 510-512. — 3 listy do Jana Szembeka z 1716-1720. Rkps Bibl. Czart., sygn. 471, 473, 478. List z 1717 wyd. J. SYGAŃSKI w: *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 512-513. — Do Adama Sieniawskiego z 1717. Rkps Bibl. Czart., sygn. 473 s. 649-659. Wyd. J. SYGAŃSKI w: *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 513-514. — Do Radziwiłłów z 1734. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V teka 426 nr 17268.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 419; Wieczorkowski Michał Ignacy. W: *Enc. kośc.* T. 31 s. 46; [IWANOWSKI E.] HELENIUSZ: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. T. 1. Lw. 1894 s. 33; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1112-1114; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 882, 885-887, 894, 1095; T. 4 s. 1422, 1720; SYGAŃSKI J.: Z notatek podróżnych O. Michała I. Wieczorkowskiego T.J. misjonarza apostolskiego w Persji, 1715-1720. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 504-514. Toż w osob. odb. Kr. 1912 s. 14; Wieczorkowski Michał Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 258; KOWALSKI T.: O. Michał Ignacy Wieczorkowski T.J. i jego prace tureckie. *Misje Katol.* R. 54: 1935 s. 65-70. Toż w osob. odb. Kr. 1935 s. 15; TENŻE: Ks. Michała Wieczorkowskiego T.J. misjonarza perskiego o pracach tureckich. *Rocz. Orient.* R. 12: 1936 s. 1-28; PERTEK J.: Polacy na szlakach morskich świata. Gdańsk 1957 s. 207; NOSOWSKI J.: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. W. 1974 z. 2 s. 126-137, 140. — ARSJ., Pol. 20-31 (katalogi trzyletnie z lat 1693-1749); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1691-1751); Pol. 69 f. 733 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wieczorkowski Stanisław h. Korzbog (†1657), kanonik krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii dogmatycznych.

Z jego młodości tyle tylko wiemy, że studiował w Akademii Krakowskiej, w której w 1625 r. uzyskał bakalaureat artium. Między 1625 a 1629 r. wykładał w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. W 1629 r. był już z powrotem w Krakowie, zdobył tam wówczas doktorat filozofii oraz jako docent extraneus rozpoczął wykłady. Po chwilowej przerwie

na rektorat szkoły w Jedlińsku wrócił do Akademii i normalnym biegiem awansów uniwersyteckich wszedł ok. 1642 r. do Kolegium Mniejszego, a w 1643 r. do Kolegium Większego. Dwukrotnie był dziekanem Wydziału Filozoficznego, w 1642 i 1647 r. Posiadał znaczną bibliotekę, skoro w jednym tylko 1631 r. zakupił 13 dzieł.

Kiedy Wieczorkowski przyjął święcenia kapłańskie, nie wiemy. W 1642 r. występował jako kanonik, w 1647 jako dziekan kolegiaty św. Anny, a w 1650 r. jako kanonik kolegiaty św. Floriana. Był też plebanem w Nowym Korczynie. Przed 1656 r. Wieczorkowski wykładał już na Wydziale Teologicznym. W 1652 r. kapituła świętofloriańska wybrała go swoim prokuratorem. W obawie przed nadciągającymi pod Kraków Szwedami wywiózł Wieczorkowski 24 IX 1655 r. na 2 wozach skarby Akademii do Wiednia i zdeponował je u drukarza Mateusza Cosmierovіusa. Z Wiednia udał się do Rzymu i tam uzyskał doktorat teologii. W drodze powrotnej do kraju zmarł niespodziewanie we Wiedniu 20 XI 1657 r.

I.

1. Quaestio theologica de termino unionis hypostaticae... Cracoviae 1650 in Officina Typographica Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica de substantia Dei absoluta... Cracoviae 1651 apud Lucam Kupisz 4° k. nlb. 4.

3. Quaestio theologica de transsubstantiatione Sacramentali... Cracoviae 1651 apud Lucam Kupisz 4° k. 4.

II.

1. Quaestio de unitate et diversitate animae rationalis... Cracoviae 1636 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio de contractibus iuramento firmatis... Cracoviae 1642 Typis Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 5.

3. Quaestio de possibilitate aeternitatis mundi... Cracoviae 1643 in Officina Typogr. Christophori Schedelli 4° k. nlb. 5.

4. Komentarz do Fizyki Arystotelesa. 1643. Rkps Arch. Misjonarzy w Krakowie, k. 594-699. Wykłady Wieczorkiewicza spisane przez jego uczniów.

III.

WISŁOCKI W.: Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis... Cracoviae 1900 s. 548; USOWICZ A.: Stanisław Wieczorkowski. Z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego w pierwszej połowie XVII w. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 145-161; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1675. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 282, 345. — Statuta nec non liber promotionum, s. 290, 285, 313, 320; TEMBERSKI S.: Annales 1647-1656. Wyd. W. CZERMAK. *Script. Rer. Pol.* T. 16 s. 353; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 128-129, 414.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wielewicki Jan (1566-1639), jezuita, kronikarz, wydawca.

Urodził się w Wielewicach w pow. złotowskim. Pierwsze nauki pobierał w kolegium jezuitów w Poznaniu (1579-1584). Do zakonu jezuitów wstąpił w 1584 r. Nowicjat rozpoczął w Braniewie, a ukończył w Krakowie (1584-1586), seminarium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1586-1587), filozofię studiował w kolegium poznańskim (1591-1594), a teologię w Akademii Wileńskiej (1594-1598). Wykładał filozofię w Kaliszu (1599-1602), a następnie był kaznodzieją i spowiednikiem w kościele św. Barbary w Krakowie (1602-1606), ponadto piastował szereg funkcji administracyjnych: superiora rezydencji w Toruniu (1609-1611) i Przemyślu (1611-1613), rektora kolegium lwowskiego (1613-1617), prepozyta domu profesów w Krakowie (1619-1623, 1629-1632) i rektora kolegium w Poznaniu (1625-1629). Ostatnie lata życia spędził w domu profesów w Krakowie (1634-1638). Zmarł w Jarosławiu 24 VII 1639 r.

I.

1. Wyd.: J. OSTRORÓG: Illustrissimi... Domini Joannis Comitis ab Ostrorog... Ad filios admonitoria epistola. Contra fraudulentiam scripti editi sub titulo: Monita privata Societatis Jesu... Leopoli 1615 excud. L. Malachowicz 4° k. nlb. 22. — Toż. Nissae 1616 Imprim. A. Gründer 4° k. nlb. 28. Oba wydania poprzedzone listem dedykacyjnym WIELEWICKIEGO do J. Ostroroga.

2. Uzup. i wyd.: P. SKARGA: Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu... Cz. 1-2. Kraków 1626 2 A. Piotkowczyk 2° cz. 1 k. nlb. 18, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 579-1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Kraków 1644 A. Piotrkowczyk 2° cz. 1 k. nlb. 18, s. 578; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 579-1183, k. nlb. 23. — Toż. Cz. 1-2. Poznań 1700 Druk. Colleg. SJ 2° cz. 1 k. nlb. 5, s. 954; Cz. 2 [1702] k. nlb. 3, s. 955-1492, k. nlb. 3. — Toż. Cz. 1-2. Wilno 1747 Druk. Akad. SJ 2° cz. 1 k. nlb. 2, s. 486; Cz. 2 (1748) s. 487-1009, k. nlb. 2. — Toż. Cz. 1-2. Wilno 1780 Druk. Akad. 2° cz. 1 k. nlb. 10, s. 445; Cz. 2 s. 458, k. nlb. 25. Rejestr i niektóre dodatki są autorstwa J. WIELEWICKIEGO.

3. Współpr. w wydaniu: F. ALEGAMBE: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 apud Joannem Mursium 2° k. nlb. 12, s. 586. Opracował 65 haseł bio-bibliograficznych.

4. Historici diarii domus professae Societatis Jesu Cracoviensis, 1579-1639. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1927. Wyd. J. SZUJSKI i W. CHOTKOWSKI: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1: 1579-1599. Kr. 1881 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. VIII, 273. *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 2: 1600-1608. Kr. 1886 8° s. VIII, 285. *Script. Rer. Pol.* T. 10; T. 3: 1609-1619. Kr. 1889 8° s. XV, 366. *Script. Rer. Pol.* T. 14; T. 4: 1620-1629. Kr. 1899 8° s. XIII, 371. *Script. Rer. Pol.* T. 17. Ostatnia część, obejmująca lata 1630-1639, nie ukazała się drukiem. Maszynopis przygotowany do druku przechowuje Zakł. Dokumentacji Instytutu Historii PAN w Krakowie, sygn. 1927.

5. Wydał anonimowo i pod cudzymi nazwiskami drobne utwory polemiczne.

II.

1. Wiersz. W: Ad Dominos DD. Hieronymum et Balthasarum Povodovios... Posnaniae 1585 Offic. J. Wolrabi. 4° k. nlb. 8.

2. Przekł.: TOMASZ a KEMPIS: O naśladowaniu Pana Chrystusa, ksiąg czworo. Kraków 1608 A. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 4, s. 334, k. nlb. 8. — Toż. Kraków 1642 A. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 5, s. 327, k. nlb. 7. — Toż. Według tłumaczenia o. Jana WIELEWICKIEGO, oprac. H. JACKOWSKI. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 475. Na tłumaczeniu Wielewickiego oparte są liczne wydania późniejsze.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 387-388, tamże literatura. — Ponadto: NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 293; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 448-449; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 164; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1115-1116; WIELEWICKI Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 263; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska (1564-1964). *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 188; BARYCZ H.: Barok. W: *Hist. nauki pol.* T. 2. Wr. 1970 s. 181-182, 200; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 739-740. ARSJ., Pol. 8-10 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1639); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1636); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 20 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wielhorski Józef Antoni (1706-1790), trynitarz, autor pracy o kościele trynitarzy w Tomaszowie.

Kasztelanic wojeński, był synowcem słynnego Antoniego Wielhorskiego, pierwszego prowincjała trynitarzy. Sądzimy, że tak jak i jego stryj otrzymał wykształcenie nie tylko w kraju, ale i w Hiszpanii, z którą byli związani polscy trynitarze. W zakonie sprawował różne funkcje. Był teologiem i lektorem we Lwowie. Odznaczał się także dobrą wymową.

Jego praca o kościele trynitarzy w Tomaszowie i obrazie M. Bożej tamże słynącym łaskami zawiera sporo materiału historycznego, zwłaszcza do historii obrazu, jego kultu, cudów i jest przyczynkiem do poznania religijności w 1-szej poł. XVIII w.

I.

1. Źródło dla wszystkich spragnionych obfite... cudownymi łask wszelkich strumieniami... w kościele OO. Trynitarzów Bosych od Wykupienia Niewolników na Piaskach Tomaszowskich płynące... Lwów 1746 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 9, s. 132.

II.

1. Pragnienie serdeczne duszy do słynącego obfitymi łaskami źródła albo modlitwy nabożne do N. Marii Panny w tomaszowskim obrazie cudami słynącym... Lwów 1746 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 9.

III.

[GIŻYCKI M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 74-75, 104-105.

Ks. Jan Wysocki

Wielkowicz Adam Michał (XVII w.), kanonik zamojski, profesor Akademii Zamojskiej, autor dysertacji teologicznej.

Nie znamy jego pochodzenia. Studiował w Akademii Zamojskiej i jako bakałarz filozofii począł w 1665 r. wykładać w niej logikę. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. W 1666 r. uzyskał doktorat filozofii, a w 1667 r. został kanonikiem kolegiaty zamojskiej. Posiadał też probostwo w Batorżu. Po doktoracie wykładał teologię moralną. W 1668 r. wybrano go dziekanem Wydziału. W tymże jednak roku, popełniwszy jakieś przestępstwo, uszedł z Zamościa. Co uczynił, nie wiemy. Utracił wówczas katedrę i beneficja. Na tym urywają się wszelkie o nim informacje.

W czasie swej krótkiej profesury nie zdążył rozwinąć szerszej działalności naukowej. Pod koniec wszakże pod jego kierunkiem 3 studentów przygotowało dysertacje do publicznej dysputy i do druku: z zakresu filozofii Mateusz Jan Kanty Fuzowicz (Metaphisica ad textum Aristotelis elucidata... Zamosci 1667) i Jan Bazyli Sulikowski (Theoremata philosophiae rationalis... Zamosci 1666) oraz z zakresu teologii Jacek Kazimierz Michałowski (Sacra dogmata theologiae moralis de actibus humanis... proposita. Zamosci 1669).

I.

1. Mensa aeternae Sapientiae Verbi Dei magna Paschae Coena ab ipso conviva Deo instructa... proposita. Zamosci 1666 in Officina Academica 4° k. nlb. 9.

II.

2. Theses logicae... Zamosci 1668 Typis academicis 2° k. nlb. 9.

III.

KOCHANOWSKI I.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 119, 127, 128, 131, 134, XXIII, XXIV; Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. Wyd. J.A. WADOWSKI. W. 1899-1900 s. 43, 119, 149; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lub. 1962 s. 197.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wielowiejski Michał h. Półkozic (1698-1766), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się 21 IX 1698 r. w Wielkiej Wsi, parafii Jedlicze; był synem Stanisława i Jadwigi. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 IX 1712 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1712-1714), studium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1714-1715), filozofię studiował w Kaliszu (1715-1718), a teologię w kolegium w Krakowie (1722-1726), gdzie też w 1725 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych (1718-1722, 1726-1727), matematyki w Krasnymstawie (1728-1730), matematyki i etyki w Lublinie (1730-1731), filozofii w Kaliszu (1731-1734) i teologii dogmatycznej w kolegium krakowskim (1736-1744). W latach 1748-1750 był penitencjarzem w Loreto. Od 1751 r. prze-

bywał w Krakowie, gdzie też piastował urząd prepozyta domu profesów (1760-1765). Zmarł w Krakowie 3 VI 1766 r.

I.

1. Wykład przykazań Pańskich i Składu Apostolskiego z nauki św. Tomasza Anielskiego Doktora... zebrany i na polski język dla pospolitego dobra przełożony. Kalisz 1769 Druk. Coll. SJ 8°.

2. Nauka o Modlitwie Pańskiej, czyli Ojcze Nasz z wykładem Pozdrowienia Anielskiego i Składu Apostolskiego z ksiąg świętego Tomasza Anielskiego Doktora ku pożytkowi czytelnika krótko i wiernie zebrane. Kalisz 1770 Druk. JKM Coll. SJ 8° k. nlb. 1, s. 143.

3. Życie świętego Bogumiła, arcybiskupa gnieźnieńskiego. Łowicz 1778 Druk. Prymasowska 8°.

II.

1. Ćwiczenia duchowne świętego Ignacego Loyoli czteroniedzielne. To jest o fundamencie, drodze oczyszczającej i o wszystkich tajemnicach życia, męki, uwielbienia Jezusowego naukami świętych ojców, a osobliwie św. Tomasza z Akwinu rozwiedzione na pożytek bogomyślnych i kaznodziejów. Kalisz 1768 Druk. JKM Coll. SJ 8° k. nlb. ok. 800.

2. Utwory dramatyczne: Summae orbis angustiae non capientes divos Ignatium et Xaverium; Calor poeticus ab igne illato desumptus, seu divinissimo Ignatio de Loyola; Anthaeus post casum fortior seu Amarallus abiuratae fidei catholicae ad sanguinem propugnator. Rkps Bibl. Jag., sygn. 182 k. 246-253.

3. Listy: 2 listy do J. A. Załuskiego z 1755. Rkps BN., rkps 3255 t. 1 k. 83 oraz 3269 t. 6 k. 51.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 420; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1118-1119; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1596; N[IEDZIELSKI] J.: Wielowiejski Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 267; OKOŃ J.: Rękopiśmienne teatralia staropolskie w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Biul. Bibl. Jag.* R. 20: 1970 s. 116, 120. — ARSJ., Pol. 23-35 (katalogi trzyletnie z lat 1714-1764); Pol. 45-48 (katalogi roczne z lat 1713-1766); Pol. 89 f. 227 (nekrolog); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 8v (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wielowiejski Stefan h. Poraj (1654-1721), jezuita, hagiograf.

Urodził się w Wielkopolsce 24 XII 1654 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 VIII 1671 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1671-1673), filozofię studiował w Kaliszu (1674-1677), a teologię w Poznaniu (1680-1684). Nauczał w szkołach jezuickich gramatyki (1677-1680), retoryki (1686-1688) i logiki (1688-1690), a następnie w Poznaniu teologii (1690-1693) i prawa kanonicznego (1693-1698), teologii moralnej w Kaliszu (1700-1702) i we Lwowie (1702-1704), prawa kanonicznego w Krakowie (1704-1706), teologii moralnej w Toruniu (1706-1707) i w Grudziądzu (1708-1709). Był też kaznodzieją w kilku miejscach (m. in. Toruniu, Kaliszu, Rawie Mazowieckiej). Zmarł w Rawie 4 XI 1721 r.

I

1. Nowe żywoty świętych, dotąd polskim językiem nie wydane. Cz. 1-4. Kalisz 1735 Druk. SJ 2° cz. 1 s. 319, k. nlb. 2; Cz. 2. Kalisz 1736 s. 324, k. nlb. 2; Cz. 3. Kalisz 1739 s. 229, k. nlb. 1; Cz. 4. Kalisz 1739 s. 238, k. nlb. 6. — Osobno przedr.: Żywot św. Patrycjusza... Kraków 1761 Druk. Fab. Hebanowskiego 8° k. A-F_2. — Toż. Żywot św. Patrycjusza Kraków 1791 8°. — Toż. w wyborze: Żywoty świętych: św. Patrycjusza, św. Kwirykusa i matki jego, św. Epikta kapłana i Astiona, św. Eudocji, wyjęte z żywotów świętych... W. 1895 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 103.

II.

1. Summa omnia, Michael Radziejowski.... archiep. Gnesnensis in primo summae in Regno cathedrae aditu salutatus Calissii 1688 Typ. Coll. SJ 2°.

2. Wieczność straszliwa na ochronę potępienia do uwagi każdemu człowiekowi podana. Poznań 1692 Druk. Coll. SJ 12° k. nlb. 60.

3. Nabożeństwo dla ludzi zabawnych, którzy czasu nie mają... Poznań 1693 Druk. Coll. SJ 4° k. A-U_3.

4. Boże bądź miłościw grzesznika albo żale za grzechy. Kraków 1705 Druk. Krz. Domańskiego 4° k. nlb. 90. — Toż. Supraśl 1724 Druk. OO. Bazylianów 4° k.

nlb. 4, k. 88. — Toż. Kraków 1725 4°. — Toż. Wilno 1726 Druk. Akad. SJ 4°. — Toż. pt. Żale za grzechy... Warszawa 1729 Druk. Coll. SJ 4° s. 256, k. nlb. 5. — Toż. Wilno 1775 Druk. Bazylianów 8°. — Toż. Kraków 1776 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 89.

5. Nauki duchowne życia pobożnego i modlenia się pobożnego. Toruń 1710. Druk. obecnie nie znany.

6. Kazania o męce Pańskiej. Thorunii 1711 impr. J. Nicolai 4° k. nlb. 4, s. 368.

7. Kazania niektóre... Kalisz 1715 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 3, s. 109. — Toż. 1717 (?) 4° k. nlb. 2, s. 119.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 294; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856 T. 2 s. 280; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 420-421; Wielowiejski Stefan. W: *Enc. kośc.* T. 31 s. 110; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 266; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1116-1118; N[IEDZIELSKI] J.: Wielowiejski Stefan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 267; ŚWIĄTEK F.: Z dziejów polskiego żywotopisarstwa świętych. Lubl. 1937 s. 137; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 181-182; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 484. — ARSJ., Pol. 15-24 (katalogi trzyletnie z lat 1672-1723); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1672-1721); Pol. 69 f. 373 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wierciszewski Władysław (1837-1885), dominikanin, po sekularyzacji kaznodzieja katedralny w Krakowie, popularyzator teologii.

Urodzony w 1837 r., po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie. Święcenia kapłańskie przyjął ok. 1861 r., ale już w niedługim czasie opuścił zakon i został inkardynowany do Diecezji Krakowskiej. Tutaj pracował przez wiele lat jako kaznodzieja przy kościele katedralnym, w 1871 r. zaś został ponadto wikariuszem i mansjonarzem przy kościele Mariackim w Krakowie. Obok trzech zbiorów kazań, które Wierciszewski opublikował, popularne były jego „Żywoty Świętych" w 3 tomach, które doczekały się kilku omówień i recenzji w ówczesnych czasopismach kościelnych (m. in. na łamach lwowskich „Wiadomości Kościelnych" i poznańskiego „Przeglądu Kościelnego"). Wierciszewski zmarł w 1885 r. w Krakowie.

I.

1. Wykład nauki wiary Kościoła katolickiego... Kr. 1871 Druk. W. Jaworskiego 8° s. VIII, 171, III.

2. Żywoty świętych. T. 1-3. Kr.-W. 1880-1881 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° t. 1 s. 289; T. 2 s. 354; T. 3 s. 738.

II.

1. Kazania niedzielne, świętalne i majowe. T. 1-2. Kr. 1869 Druk. W. Jaworskiego 8° t. 1 s. 380; T. 2 s. 381-734, IV.

2. Kazania dogmatyczne i moralne... Kr. 1871 Druk. W. Korneckiego 8° s. 220.

3. Kazania [okolicznościowe]. *Kaznodzieja Katolicki.* R. 1: 1871 z. 8 s. 879-913.

4. Dwanaście kazań na uroczystości. Kr. 1880 8°.

III.

Wierciszewski Władysław (informacja biograficzna). *Prz. Kośc.* (Poznań). R. 4: 1882 nr 21 s. 166; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 393; Wierciszewski Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 270-271; BORKOWSKA U.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 11. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1871, 1886.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wierzbicki Feliks (1699-1761), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 18 I 1699 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 IX 1714 r. Filozofię studiował w Połocku (1716-1719), następnie nauczał gramatyki i poetyki w szkołach jezuickich w Połocku, Pułtusku i w Płocku (1719-

-1723). Teologię studiował w kolegium warszawskim (1723-1727), gdzie też w 1726 r. przyjął święcenia kapłańskie. Pracował jako kaznodzieja w Nieświeżu i w Mińsku (1728-1730), jako kapelan na dworze Radziwiłłów w Nieświeżu (1730-1735), jako profesor filozofii w Akademii Wileńskiej (1735-1738) oraz tamże jako profesor teologii scholastycznej, pozytywnej i polemicznej (1741-1743). Był następnie rektorem kolegium w Witebsku (1743-1746), Nieświeżu (1748-1752) oraz w Pińsku (1736-1759). W latach 1752-1755 był regensem Alumnatu Papieskiego w Wilnie. Zmarł w Połocku 24 IV 1761 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Academia Vilnensi, 1742. Rkps Bibl. Akademii Litewskiej w Wilnie, sygn. F41-573.

II.

1. Lucerna agnus virtutum, meritorum... luce Poloniae illustrans polum... sub primam secundissimamque pontificiae purpurae auroram ac... Domini Andreae in Załuskie Załuski... episcopi Plocensis... nomine Plocensis Societatis Jesu, Anno 1724. Varsaviae 1724 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 20.

2. Bazylika cnoty i honoru od religii, fortuny i wiekopomnej sławy, w starożytnym Zawiszów domu wystawiona, a na solennym walnego pogrzebu akcie... Pana Ignacego na Baksztach Rożyca Zawiszy w kościele *mińskim Soc. Jesu* remonstrowana... 1740 dnia 22 lutego... Wilno 1740 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 26.

3. Logica, physica, metaphysica... In Collegio Vilnensi SJ, 1735-1738. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1019.

4. Listy: 4 listy do Radziwiłłów z 1734-1758. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów dział V teka 428 nr 17327.

III.

JANOCKI J.D.: Lexikon derer itzlebenden Gelehrten in Polen, Breslau 1755 T. 2 s. 68; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 422-423; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1123-1124; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 100; Wierzbicki Feliks. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 271; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio Filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 484. — ARSJ., Lit. 23-31 (katalogi trzyletnie z lat 1717-1761); Lit. 57-59 (katalogi roczne z lat 1715-1761); Lit. 65 f. 596, 671 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1636 s. 179 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wierzbicki Kazimierz (1704-1755), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teolog.

Urodził się 22 II 1704 r. w woj. witebskim. Po ukończeniu studiów humanistycznych wstąpił 14 VIII 1719 r. do Towarzystwa Jezusowego. W zakonie słuchał przez rok wykładów retoryki w Słucku, przez 3 lata filozofii (w Grodnie od 1724 do 1727) i 4 lata teologii (Warszawa rok i Wilno 3 od 1729-1733). Po ukończeniu teologii został wysłany do Nieświeża na „trzecią probację" (studium prawa zakonnego i pogłębienie życia duchowego).

Resztę życia z krótkimi przerwami poświęcił Wierzbicki pracy dydaktycznej i pedagogicznej. W Akademii Wileńskiej uczył retoryki (1734/35), prowadził wykłady filozofii (1738-1741), teologii (1742-1746) oraz prawa kanonicznego (1746-1752). W latach 1735-1737 pełnił obowiązki profesora w seminarium pedagogicznym młodych jezuitów w Słucku. Obowiązek ten powierzano najlepszym humanistom. Równocześnie z wykładami prawa kanonicznego w Akademii Wileńskiej Wierzbicki kierował konwiktem szlacheckim, który z czasem został przekształcony w Collegium Nobilium. Jego zasługą było odbudowanie gmachu konwiktu po pożarze w 1748 r. Ostatnie lata życia spędził na stanowisku rektora w kolegium w Żodziszkach (od 28 X 1752 r.). Tu też

zmarł 14 III 1755 r. Wierzbicki należał do tych profesorów, którzy rozumieli konieczność reform w szkolnictwie jezuickim.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Vilnensi SJ, 1743. Rkps Bibl. Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F41-575.

II.

1. Prolusio Academica in anniversaria studiosorum instauratione dicta in Alma Academia et Universitate Vilnensi Soc. Jesu... Anno 1734. Vilnae 1734 4° k. nlb. 12.

2. Vita V.P. Ludovici de Bessuy Soc. Jesu ad praxim religiosae perfectionis studentibus proposita... Anno 1738. Vilnae 1738 Typ. Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 369.

3. Phoenix ex olore et cineribus mortalitatis in sublime immortàlis gloriae evolans, sub atratum lugubrium inferiarum pompam... Ignatii in Bakszty Zawisza... propositus a... Collegio Minscensi Soc. Jesu, Anno 1740. Vilnae 1740 Typ. Acad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 42.

4. Chwała Najśw. Marii ukoronowanej w cudownym obrazie. k. nlb. 7. W: Hasło słowa Bożego. Lwów 1754 Druk Bractwa Św. Trójcy 2°.

5. Wykłady z retoryki. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1065.

6. Wykłady z logiki w Akademii Wileńskiej, 1734-1735. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1106.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1122-1123; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 18, 82, 134, t. 3 s. 356; Wierzbicki Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 271; BRENSZTEJN M.: Biblioteka uniwersytecka w Wilnie do roku 1832. Wil. 1925 s. 12, 144; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 50, 82, 446; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 107-108, 484-485; PIECHNIK L.: Rzut oka na powstanie, rozwój i likwidację jezuickiego Collegium Nobilium w Wilnie. *Studia z dziejów oświaty*. T. 6: 1977 s. 82, 83. — ARSJ.: Lit. 23-29 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1754); Lit. 57-58 (katalogi roczne z lat 1721--1755); Lit. 65 f. 513 (nekrolog); ATJKr.: rkps 1536 s. 153, 876 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Wierzbicki Marcjan Kacper (1718-1770), reformat, polemista.

Urodził się w Wieliczce jako syn mieszczan Wojciecha i Reginy. Do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej wstąpił dnia 26 XI 1735 r. Nowicjat odbywał w Wieliczce, a studia filozoficzne i teologiczne w różnych klasztorach prowincji. Dnia 9 III 1743 r. otrzymał w Krakowie święcenia kapłańskie. W roku następnym został kaznodzieją. W latach 1745-1751 wykładał filozofię we własnej Prowincji (kolejno w Przemyślu, Rzeszowie i w Zamościu). Przez rok (1751-1752) był gwardianem w Jarosławiu, następnie wykładał teologię dogmatyczną w Lublinie (1752-1754, 1758-1760), Przemyślu (1754-1755) i w Krakowie (1761-1762), prawo w Pińczowie (1755-1757) i teologię moralną w Stopnicy (1757--1758). W latach 1760-1761 był gwardianem w Lublinie, a 1762-1765 definitorem. Ostatnie lata życia spędził w Bieczu, gdzie przez rok (1767--1768) sprawował urząd gwardiana, tam też umarł 7 IV 1770 r.

I.

1. Demonstratio caecitatis, imperitiae ac impietatis judaicae. Cracoviae 1767 Typis Seminarii Episcopalis Academici 4° k. nlb. 12, s. 397, nlb. 3.

2. Tractatus de actibus humanis, conscientia, legibus ac peccatis, tam in genere quam in specie. In conventu Stopnicensi 1757 a. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr., dział rkpsów, 8° k. nlb. 44.

II.

1. Diariusz pogrzebowy... Walentego z Gosławic Ankwicza. B. m. 1766 4° k. 4.

2. Listy: 4 listy do Radziwiłłów z 1760--1761 r. Rkps AGAD Archiwum Radziwiłłów, dział V, sygn. 12980.

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do kronik Braci Mniejszych. B. m.

w. 1806 s. 95; BŁAŻKIEWICZ H.: Studia w Małopolskiej Prowincji Reformatów 1639-1785, Lubl. 1965 (maszynopis APR Kr.) s. 111, 143; CHRÓŚCICKI J.A.: Pompa funebris. Z dziejów kultury staropolskiej. W. 1974 s. 234, 252, 317; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 321, 323-330, 343, 352, 355, 361. — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Rkps Annales Provinciae Minoris Poloniae T. 10 s. 81-82; Rkps Archivum conventus Cracoviensis T. 1 s. 377; Rkps Liber susceptorum ad vitam religiosam in conventu Vielicensi 1720-1780, s. 15, 184.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Wierzbowski Michał (1782-1848), kanonik kapituły katedralnej w Warszawie, profesor Uniw. Warszawskiego, moralista.

Urodził się 29 IX 1782 r. na terenie Ziemi Łęczyckiej. Do szkoły średniej uczęszczał w Warszawie, gdzie też wstąpił do Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1806 r., a następnie wyjechał na dalsze studia teologiczne do Rzymu. Po powrocie do kraju został najpierw mianowany sędzią prosynodalnym przy warszawskim konsystorzu biskupim. Po utworzeniu Uniwersytetu Warszawskiego w 1817 roku powierzono Wierzbowskiemu wykłady z zakresu teologii moralnej. Przed 1827 r. został kanonikiem warszawskiej kapituły katedralnej, a od 1836 r. piastował przez wiele lat stanowisko prezesa metropolitalnego sądu apostolskiego w Warszawie. Wierzbowski dał się również poznać jako wybitny kaznodzieja, wygłaszając wiele przemówień z racji różnych wydarzeń i uroczystości natury kościelnej i narodowej. Zmarł 26 VIII 1848 r.

Kazania Wierzbowskiego, wymienione w grupie I jego bibliografii podmiotowej, mają charakter artykułów teologicznych.

I.

1. O wpływie religii na edukację i moralność... W. 1827 4°.

2. Kazanie o potrzebie i użyteczności religii. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 349-363.

3. Kazanie o słowie Bożym. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 459-471.

4. Kazanie o miłości Boga i bliźniego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 567-582.

5. Kazanie o świętości Chrystusowego Kościoła i zacności małżeństwa... *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 176-191.

6. Kazanie o poście i jego skutkach. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 285-301.

7. Kazanie o wierze utwierdzonej oczywistymi dowodami a najmocniej przez tajemnicę Chrystusowego Zmartwychwstania. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 372-393.

8. Kazanie o sprawiedliwości chrześcijańskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 169-182.

II.

1. Kazanie z powodu przeniesienia kości Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego, królów polskich, pochowanych w kościele katedralnym płockim... 12 września 1825. W. 1825 Druk. J. Węckiego 8° s. 23.

2. Kazanie przy wprowadzeniu do kościoła metropolitalnego... zwłok śp. Wojciecha Skarszewskiego, arcybiskupa warszawskiego, prymasa Królestwa... dnia 15 czerwca 1827. W. 1827 Druk. J. Węckiego 8° s. 16.

3. Mowa pogrzebowa w czasie nabożeństwa żałobnego za duszę śp.... Tomasza Skarżyńskiego, dziedzica dóbr popowskich... w kościele popowskim odprawionego dnia 2 maja 1836... W. 1836 Druk. XX. Pijarów 8° s. 23.

4. Kazanie na uroczystość św. Stanisława Biskupa. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 490-504.

5. Kazanie na uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego, miane w kościele metropolitalnym św. Jana dnia 12 kwietnia 1846 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 10 s. 426-442.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Wierzbowbowski Michał. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 26 s. 958-959; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2 Kr. 1896 s. 353; BIELIŃSKI J.: Wydział Teologiczny królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu (1817-1831).

Kwart. Teol. R. 5: 1906 z. 1-4 s. 1-58, 71-90; P[ĘSKI] A.: Wierzbowski Michał. W: *Enc. kośc.* T. 31 s. 126-127; Wierzbowski Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 273; KWIATKOWSKI W.: Początki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Warszawie (1816-1826). *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 36: 1952 s. 197-209, 228-241; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 247.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wietrzyński Władysław h. Przegonia (1703-1765), jezuita, dogmatyk. Urodził się 25 XII 1703 r., był synem Mikołaja i Aleksandry Zamiechowskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1719 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1719-1721), studium pedagogiczne przeszedł w Jarosławiu (1721-1722), filozofię studiował w Kaliszu (1723-1726), a teologię w Krakowie (1729-1730) i w Rzymie (1730-1733), gdzie przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Sandomierzu (1735-1737) i w Krośnie (1737-1739), a teologii pozytywnej i polemicznej oraz dogmatycznej w Lublinie (1739-1743) i w Poznaniu (1744-1756). Był następnie rektorem kolegiów w Poznaniu (1758-1761) i w Kaliszu (1761-1764). Zmarł w Krakowie 4 V 1765 r.

I.

1. Tractatus de Incarnatione... In Collegio Lublinensi SJ, 1740-1741. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 60. Autorstwo niepewne.
2. Tractatus de justitia et jure. In Collegio Posnaniensi SJ, 1747-1748. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 75.
3. Tractatus de Angelis, beatitudine et actibus humanis... In Collegio Conarsciano SJ, 1748-1749. Rkps BN., sygn. akc. 2072.
4. Tractatus de Deo sciente, volente, uno in natura, trino in personis. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 187.

II.

1. Metaphysica... In Collegio Crosnensi SJ, 1738. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 775.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 328; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1055; T. 4 s. 150. — ARSJ., Pol. 24-35 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1764); Pol. 57-59 (katalogi roczne z lat 1720-1765); Pol. 89 f. 207 (nekrolog); Bibl. Jag., rkps 2962 s. 105 (Catalogus Jesuitarum in domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wigandi Mikołaj (ok. 1355 — ok. 1414), członek kilku kapituł, profesor Uniw. w Pradze i Akademii Krakowskiej, kanonista, postyllograf.

Syn Wigańda, pochodził ze znanej, mieszczańskiej rodziny w Krakowie. Wstępne nauki przeszedł najprawdopodobniej w krakowskiej szkole parafialnej NMP, następnie zapisał się na Uniwersytet w Pradze, gdzie w 1376 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1379 r. magistra sztuk wyzwolonych. Już w 1379 r. rozpoczął wykłady na Wydziale Artium i równocześnie podjął studia na Wydziale Prawa uwieńczone dopiero w 1397 r. doktoratem. Prawdopodobnie także w Pradze studiował teologię, zdobywając bakalaureat. Po powrocie do kraju w 1398 r. został, dzięki bpowi przemyskiemu Maciejowi, koledze ze studiów praskich, dziekanem kapituły łacińskiej w Przemyślu. Przed 1405 r. został dopuszczony do wykładów na Wydziale Teologicznym odnowionej Akademii Krakowskiej, zostając również kanonikiem krakowskiej kolegiaty św. Idziego, niedawno inkorporowanej Uniwersytetowi. W 1407 r. otrzymał kanonię akademicką w kolegiacie Św. Floriana i objął katedrę na Wydziale Prawa, a zrzekł się dziekanii przemyskiej.

Wigandi należał do grona pierwszych profesorów odnowionej wszechnicy krakowskiej, nie mamy jednak informacji o jego godnościach

uniwersyteckich. Zaznaczył się zwłaszcza jako biegły prawnik i autor kolekcji kazań ułożonych jako postylle. Występował w roli arbitra w licznych sporach i sprawach sądowych. Ślady jego działalności prawniczej znajdują się też w księgach krakowskiego oficjalatu z 1410 r. Był też jednym z doradców króla Jagiełły w zakresie prawa. Jako pełnomocnik króla brał udział w procesie z Krzyżakami w 1413 r. Jego postylle de tempore, de sanctis i quadragesimales należą do pierwszych kolekcji kazań w krakowskim środowisku uniwersyteckim. Postylla de tempore, napisana na życzenie bpa Macieja, często kopiowana, zyskała popularność. Swój księgozbiór zapisał Wigandi bibliotece Collegium Maius. Zmarł prawdopodobnie w Krakowie ok. 1414 r.

I.

1. Lectura super primo nocturno psalterii. Powst. ok. 1405 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1770, p. 1-247.
2. Materia de indulgentiis. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I 1 94, f. 283--294.
3. Dicta super decem praecepta seu Praeceptorium. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 94, f. 1-150, 294-304. Kopia z 1423 r. Pierwszy polski traktat o Dekalogu.
4. Sermones de tempore. Powst. w 1411 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1488, f. 1--252. Kopia z 1416 r. Nadto w kilku innych bibliotekach.
5. Sermones de sanctis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1490, f. 1-158.
6. Sermo de Purificatione BMV. Rkps Bibl. Jag., sygn. 431, f. 203v-205v. Toż. sygn. 2377, f. 16.
7. Postilla quadragesimalis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2245, f. 1-371v; Toż. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F 572, f. 1-157v. Kopie niepewne.
8. Commentum super Stella clericorum. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3383, III, f. 1--8v.

III.

WOLNY J.: Mikołaj Wigandi z Krakowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 117--120, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 743; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 197-198.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Wiktor Jan Nepomucen Ignacy (1725-1784), paulin, autor traktatu teologicznego.

Urodził się w Andrychowie k. Wadowic jako syn Józefa i Katarzyny. W 1741 r. wstąpił do zakonu paulinów, profesję złożył 30 X 1742 r. Studiował w Częstochowie i Lepoglavie, gdzie przez pewien czas był prawdopodobnie korepetytorem filozofii i teologii moralnej. W kraju był kaznodzieją na Jasnej Górze, od 1759 r. sekretarzem prow., w 1762 r. został przeniesiony do Krakowa i wykładał tam prawo kościelne, teologię i pełnił przy tym funkcje prefekta studiów. Przez pewien czas był kapelanem na dworze starosty oświęcimskiego Małachowskiego, skąd powrócił do obowiązków sekretarza prow. i wkrótce wikariusza, po których wybrano go prowincjałem. Funkcje te pełnił dwukrotnie w latach 1774-1780. Był w końcu przeorem i proboszczem w częstochowskim konwencie św. Zygmunta, gdzie zmarł 1 XI 1784 r.

I.

1. Tractatus theologicus de ineffabili Incarnationis mysterio, penna ducis Angelici et Doctoris expressus, et sub hoc duce militantibus theologis in Rupellano liceo... traditus per... Rkps z 1764/65 r. w Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 422 s. 146.

III.

MERESS B.: Hymeneon sacrum. Częstochowa 1774 k. 2v-3; Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H.D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 30: 1975 s. 145. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 204, 752-754; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 310, 322, 331.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Wilcki Walerian (XVI/XVII w.), autor dzieła polemicznego.

Był szlachcicem, chyba osiadłym, we wsi Sobienie k. Garwolina. Nie wiemy, gdzie się uczył i skąd nabrał zamiłowania do polemiki religijnej. Wiedzę swoją teologiczną czerpał głównie z dzieł polemicznych Hozjusza. Był wielbicielem zakonu jezuitów. Książkę swoją przeznaczał dla prostych ludzi, „aby onę czytając, obaczyć mogli obłędliwe nauki heretyckie, którymi ich zwodzą". Dokładniejszy jej rozbiór podał B. Natoński.

I.

1. Hydra abo wiara heretycka, z kąd początki i przyczyny swoje ma, jako szkodliwa jest w każdej Rzeczypospolitej. Przy tym Authoritates Pisma, z którego dokumenta przeciwko herezjom wzięły się, na swym miejscu Index pokaże... W Warszawie 1627 w Druk. Jana Rossowskiego 2° k. nlb. 6, s. 120. — Dzieło poprzedza wiersz WILCKIEGO: Do Ojców świętych Jezuitów.

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 713; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 176-177; Przedmowa autora i aprobata F. BIRKOWSKIEGO książki Wilckiego.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wilczek Józef (1805-1880), kanonik kapituły katedralnej w Krakowie, profesor Uniw. Jagiellońskiego, homileta, historyk Kościoła.

Urodził się w 1805 r. w Czarnym Dunajcu, w rodzinie chłopskiej. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1829 r. W latach 1830-1838 był wikariuszem w katedrze tarnowskiej, a następnie w 1838 r. został mianowany profesorem teologii pastoralnej w tarnowskim Seminarium Duchownym. Był ponadto radcą sądu biskupiego w Tarnowie (od 1858 r.) oraz kanonikiem honorowym (od 1857 r.). W 1860 r. otrzymał nominację na profesora teologii pastoralnej i homiletyki na Uniw. Krakowskim, wykładając także zastępczo przez krótki okres czasu prawo kanoniczne. Czterokrotnie w latach 1864/5, 1866, 1870 i 1875 był Wilczek dziekanem Wydziału Teologicznego, a ponadto członkiem krakowskiego Towarzystwa Naukowego. W 1867 r. wszedł do kapituły katedralnej w Krakowie, w dwa lata później zaś został radcą konsystorza biskupiego. Funkcje, które Wilczek sprawował w Diecezji Krakowskiej, uzupełniał jeszcze urząd egzaminatora prosynodalnego duchowieństwa oraz proboszcza parafii św. Floriana w Krakowie (od 1871 r.).

Wilczek był właścicielem dóbr ziemskich na Podhalu, tzw. państwa czarnodunajeckiego, złożonego z 7 wsi, które nabył od rządu w 1843 r. Pozostawał w częstych zatargach ze swymi poddanymi, a kiedy w 1846 r. wybuchło powstanie chochołowskie, zajął wobec tych wydarzeń nieprzychylne stanowisko.

Zmarł 26 IX 1880 r.

I.

1. Wiadomość o początkach biskupstwa, kapituły i o początkach dzisiejszego kościoła katedralnego w Tarnowie. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 3 s. 96-110; z. 4 s. 111-115.

2. Pastoralna. T. 1-3. Kr. 1864-1871 Druk. Budweisera 8° t. 1: O homiletyce, s. 264; T. 2 s. 222, IV; T. 3: Pastoralna o liturgice, k. 2, s. 245, VI.

3. Słówko o dawnych granicach diecezji krakowskiej, jako też o odłączeniu Diecezji Tarnowskiej. *Czas*. R. 1878 nr 68 s. 1.

II.

1. Kazania na święta uroczyste całego roku... Rocz. 1. Wiedeń 1845-1847 Druk. OO. Mechitarystów 8° s. 187; Rocz. 2.

Tarnów 1854 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. IV, 156.

2. Kazania na niedziele całego roku. T. 1-2. Lw. 1848-1849 Druk. Piller i S-ka 8° t. 1 s. 220; T. 2 s. 186. — Toż. Wyd. 2. T. 1-2. Wil. 1853 Druk. R. Rafałowicza 8° t. 1 s. VIII, 288; T. 2 s. 232.

3. Mowy pogrzebowe... Tarnów 1854 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 167. W przedmowie zarys dziejów Diecezji Tarnowskiej i Tarnowa, s. 3-30.

4. Kazania przygodne... Tarnów 1856 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 268, k. 1.

5. Homilie niedzielne. Kr. 1861 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 284. — Toż. Kr. 1874 8° s. 313.

6. Kazania pasjonalne podwójne o Męce Pańskiej i o warunkach pokuty... Kr. 1862 Druk. K. Budweisera 8° s. 122. — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1901 Nakł. S. Mierzyńskiego 16° s. 256.

7. Rocznik drugi kazań niedzielnych na cały rok... Kr. 1874 Druk. W. Korneckiego 8° s. nlb. 2, 318, k. 1.

8. Mowy, przemowy ślubne, pogrzebowe, instalacyjne... Kr. 1879 Druk. Wł.L. Anczyca i S-ki 8° s. 118, II.

III.

Nekrolog J. Wilczka. *Currenda*. R. 1880 s. 178; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Wilczek Józef. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 27 s. 14; Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego od r. 1864 do r. 1887... Kr. 1887 s. 12, 24-25, 46-47; SŁOTWIŃSKI A.: Wspomnienia z niedawnej przeszłości. Kr. 1892 s. 111; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 393; ELIASZ-RADZIKOWSKI S.: Powstanie chochołowskie w roku 1846. Lw. 1904 s. 33, 36, 44, 56, 84; B[ARTYNOWSKI] M.: Wilczek Józef. W: *Enc. kośc.* T. 31 s. 202; B[ARTYNOWSKI] M.: Wilczek Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 291; ŁĘTOWSKI L.: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 241; Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832--1846. Oprac. K. LEWICKI. Wr. 1954 s. 234, 257; PETRANI A.: Nauka prawa kan. s. 87-88, 174; DOBRZANOWSKI S.: Biskup Antoni Gałecki wikariusz apostolski krakowski. W: *Studia z historii Kościoła w Polsce*. T. 1. W. 1972 s. 46; TENŻE: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1890. *Stud. Theol. Vars.* R. 10: 1972 nr 2 s. 75, 77; SZAFRAŃSKI A.L.: Zarys dziejów teologii pastoralnej ogólnej (hodegetyki). W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 3 s. 34; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. Tamże, s. 55; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. Tamże, s. 84, 89, 98-110, 114-115, 118--119.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wilczek Michał Andrzej (XVIII w.), dominikanin, wydawca.

Michał Andrzej Wilczek, syn Jana, otrzymał w 1744 r. pozwolenie od władz zakonnych wzięcia ze swego posagu 1000 złp na swoje studia w Rzymie. Wykorzystał je na naukę teologii w Kolegium św. Tomasza sopra Minerva w Rzymie, gdzie uzyskał lektorat teologii, który potem nostryfikował w generalnym studium dominikanów we Lwowie. Wracając do Polski, wpisał się w Padwie do albumu nacji polskiej. We Lwowie w latach 1751-1755, a zapewne i w dalszych pełnił urząd teologa i kaznodziei generalnego konwentu oo. dominikanów.

Z jego twórczości znamy drukowane kazanie wygłoszone w kościele dominikanów we Lwowie na anniwersarz koronacji obrazu M.B. Zwycięskiej. Prawdopodobnie także, celem propagowania nabożeństwa różańcowego, napisał książkę do nabożeństwa pt. „Chwała Marii". Głównie zasłużył się jednak dla teologii polskiej jako autor kilkuset stronicowego dzieła pt. „Hasło Słowa Bożego" wydanego we Lwowie w 1754 roku. Rzecz o tyle ważna, że naświetla nam klimat religijności epoki saskiej, zwłaszcza religijności maryjnej, przejawiającej się także w licznych koronacjach obrazów i figur Matki Boskiej na ziemiach polskich, urządzanych z przesadną, zewnętrzną pompą. Nie bez znaczenia jest tu także opis zewnętrznej strony koronacji, a więc zabiegi dominikanów u możnych w Polsce, starania w Rzymie i wreszcie przebieg uroczystości koronacyjnych w kościele Dominikanów we Lwowie w 1751 r.

Wilczek wyraźnie podzielił swą pracę na dwie części. W pierwszej zebrał kazania mówców przed, w czasie, tuż po koronacji i w jej rocznicę w 1752 r. W sumie mamy w zbiorze 40 kazań głoszonych przez wybitnych ówczesnych kaznodziejów, rekrutujących się spośród duchowieństwa świeckiego i zakonnego. Owe mowy wygłaszane napuszonym stylem, obficie „naszpikowane" swoistą łaciną i cytatami z Pisma św., są nieocenionym źródłem dla historyka kościelnej wymowy, zajmującej się kaznodziejstwem polskim tego okresu. Drugą część pracy poświęcił autor przedstawieniu przebiegu samej uroczystości i zagadnieniu jak do niej doszło. Jest tu sporo własnego tworzywa Wilczka, chociażby rozdział o dziejach samego obrazu. Poza tym przytoczono tu także wiele dokumentów biskupich i papieskich, jest także rejestr osób, które otrzymały łaski dzięki modlitwie przed wspomnianym obrazem. Dając zawarty w dziele materiał, Wilczek zasłużył się dobrze teologii polskiej. Dodajmy, że praca została starannie wydana in folio i zawiera w sumie 365 kart nieliczbowanych. Ubogaca ją artystycznie wykonanych 27 rycin ze stosowanymi inskrypcjami w różnych językach. Zarówno napisy, jak i ryciny nawiązują do kultu obrazu i cudów z nim związanych.

I.

1. Wyd.: Hasło Słowa Bożego... Wcielonego Słowa Matki... N. Marii Panny... cudownej w obrazie lwowskim od św. Łukasza ewangelisty malowanym... od JO. Mikołaja Ignacego z Geraldów Wyżyckiego arcybiskupa lwowskiego ukoronowanej roku generalnego jubileuszu 1751... czyli kazania przez całą solenną oktawę tak koronacji, jak i anniwersarz tejże w kościele lwowskim Bożego Ciała Zakonu Kaznodziejskiego Prowincji Ruskiej miane od różnych najgodniejszych kaznodziejów... zebrane teraz i na publiczne światło wydane... We Lwowie 1754 Druk. Brackiej św. Trójcy 2° k. nlb. 365.

II.

1. Fundament metropolii księstwa ruskiego... niewzruszony... w promocji imienia i chwały cudownej w obrazie... Marii... albo kazanie na solennej wotywie... nazajutrz po oktawie anniwersarza... miane przez... Lwów 1752 Druk. św. Trójcy 2° k. nlb. 4.: W: Hasło Słowa Bożego, Lwów 1754.

2. Korona Marii. (Prawdopodobnie książka do nabożeństwa). Druk nie znany.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia Dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 540, 544.

Ks. Jan Wysocki

Wilczyński Maurycy Ludwik (1841-1903), reformat, historyk swego zakonu.

Urodził się 4 VIII 1841 r. w Bieczu w rodzinie sukiennika Franciszka i Marii z Paszyńskich. Po ukończeniu 4 klasy szkoły w Gorlicach wstąpił do Niższego Seminarium prowadzonego w Jarosławiu przez Galicyjską Prowincję Reformatów. W r. 1861/62 odbył nowicjat. Następnie jako prywatysta ukończył 7 i 8 klasę gimnazjalną w Przemyślu. Tutaj też rozpoczął w Seminarium Diecezjalnym studia teologiczne. Kontynuował je w Instytucie Teologicznym dla Zakonników we Lwowie, a ukończył na Wydziale Teologicznym U.J. w Krakowie. Na kapłana został wyświęcony 29 IV 1866 r. we Lwowie.

W klaszorze krakowskim był zrazu nauczycielem wewnętrznego gimnazjum (1867-1869), a następnie kaznodzieją (1869-1872). Potem kolejno pełnił urząd gwardiana klasztoru w Wieliczce (1872-1877), w Krakowie (1877-1884), w Przemyślu (1884-1890) i w Kętach (1890-1893). Równocześnie przeszedł w zarządzie prowincji wszystkie szczeble: de-

finitora (1875-1878, 1881-1884), sekretarza (1878-1881, 1881-1887) i kustosza, czyli zastępcy prowincjała (1887-1890).

W 1887 r. był wizytatorem gen. własnej prowincji, a w latach 1893-1899 przez dwie kadencje prowincjałem. Na tym ostatnim stanowisku utworzył w 1894 r. studia teologiczne w Krakowie oraz zainicjował budowę klasztoru i kościoła p. w. Najśw. Rodziny we Lwowie (1896).

Gdy w 1899 r. na mocy konstytucji ap. Leona XIII połączono w jedną galicyjską prowincję bernardynów i reformatów, Wilczyński został definitorem (1899-1902) i równocześnie gwardianem w Przemyślu (1899-1902), a następnie w tym samym charakterze we Lwowie, gdzie zakończył życie 2 IV 1903 r.

I.

1. Wiadomość o relikwii prawej ręki św. Katarzyny... znajdującej się w kościele św. Kazimierza OO. Reformatów w Krakowie. Kr. 1870 Druk. Uniwersytecka 16° s. 30.

2. Czterechsetna rocznica zejścia świętego Kazimierza Królewicza Polskiego obchodzona w kościele OO. Reformatów w Krakowie w roku 1884 w dniach 2, 3, 4 marca. W Kr. 1884 w Druk. Związkowej 4° s. nlb. 4. — Toż w: *Pielgrzym*. R. 16: 1884 nr 26, 27.

3. Klasztor św. Kazimierza OO. Reformatów w Krakowie. Kr. 1893 czcionkami Druk. Związkowej 8° s. 266, nlb. 1.

4. Klasztor OO. Reformatów w Kętach. Monografia. Kr. 1893 czcionkami Druk. Związkowej 8° s. 106, nlb. 2.

5. Projekty fundacji klasztoru we Lwowie. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., 4° s. 6. Dotyczy początków kościoła Najśw. Rodziny i klasztoru reformatów.

6. O. Łukasz Biesz (1820-1897). Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocollum Conventus Cracoviensis (1890-1954), s. 80-81.

7. O. Laurenty Ciepliński (1816-1896). Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocollum Conventus Cracoviensis (1890-1954), s. 63-64.

II.

1. Przekł.: SEGUR [Ludwik GASTON]: Miesiąc św. Franciszka z Asyżu. Kr. 1883 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 135. — Toż Wyd. 2. Kr. 1883 s. 211.

2. Rady dla braci naszych udających się na kwestę. W Przemyślu 1894 w Druk. Józefa Styfiego 8° s. nlb. 4. Opis na podstawie egzemplarza wszytego w: Protocollum Conventus Cracoviensis (1890-1954), rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., po s. 36.

3. Listy: 6 listów do Konstantego Pacholika z 1875-1879. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Acta originalia C. Pacholik (1872-1878) nr 175, 177, 207, 325; Toż (1878-1881) nr 31, 66. — Do Joachima Maciejczyka z 1889 r. Rkps tamże, Acta orginalia J. Maciejczyk (1887-1893) nr 100. — Do Łukasza Dankiewicza z 1902 r. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-e-52. — 26 listów do władz generalnych zakonu w Rzymie z 1884-1902. Rkps Arch. Gen. OFM Romae: Provincia B.V.M. Dolorosae in Galicia Austriaca (1854-1899) nr 340, 401, 485, 790, 793, 800, 803, 811, 812, 814, 816, 817, 826, 830, 832, 833, 855, 839, 840, 842, 852, 853, 856, 858, 862; Provincia Immaculatae Conceptionis in Galicia (1899-1911). — 2 listy do klasztorów Prowincji Galicyjskiej w związku z wizytacją generalną z 1887 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocollum Conventus Cracoviensis (1825-1889), s. 398-404. — 24 listy do podległych klasztorów z 1893-1899. Rkps tamże, Protocollum Conventus Cracoviensis (1890-1954), s. 31-46, 52-54, 59-61, 64, 68-79, 83-79, 92, 94-102.

III.

Informacje w: *Dobry Pasterz* R. 1: 1883 s. 63; w: *Wiad. Katol.* R. 1: 1883 s. 93; w: *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 s. 183; PASIECZNIK J.: Unia w Zakonie Braci Mniejszych oraz przebieg unii i dyzunii w Galicji 1899-1911. Kr. 1961 (maszynopis); TENŻE: Kościół i klasztor reformatów w Krakowie. Kr. 1978. — Schematismus Provinciae B.V. Mariae Dolorosae in Galicia 1862; Toż z lat 1863-1899; Schematismus Provinciae B.V. Mariae Immaculatae Conceptionis in Galicia 1900; Toż z lat 1901-1904. — Arch. Prov. Fr. Ref. Kr., Akta personalne M. Wilczyńskiego; Acta originalia A.R.P.C. Pacholik (1853-1863, 1872-1878, 1878-1881); Acta originalia A.R.P.L. Ciepliński (1863-1872, 1881-1882); Acta originalia A.R.P. J. Maciejczyk (1882-1884, 1884-1887, 1887-1893); Acta originalia A.R.P. M. Wilczyński (1893-1899); Archivum Conventus Cracoviensis (1754-1932), s. 111-116, 120-125, 228-234, 458, 574-576; Archivum Conventus Jaroslaviensis (1699-

-1955), s. 183, 273; Archivum Conventus Premisliensis (1642-1892), s. 312; Chronica Conventus ad S. Familiam Leopoli (1896-1940), s. 6-72; Arch. Prow. Bern. Kr., RGP-a-11, s. 1-57.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Wilkinowicz Ignacy (1690-1757), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 28 I 1690 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu szkół jezuickich 12 VIII 1707 r. Filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1711-1714), teologię zaś w kolegium warszawskim (1715-1719), gdzie w 1718 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Wykładał filozofię w Warszawie (1721-1723) i w Połocku (1724-1727) oraz teologię scholastyczną, pozytywną i polemiczną w kolegiach w Pińsku (1727-1728), Warszawie (1728-1729), Akademii Wileńskiej (1729-1731), w Braniewie (1731-1735). Był regensem Seminarium Papieskiego w Braniewie (1731-1735) i w Wilnie (1742-1746), rektorem kolegiów w Nieświeżu (1735-1739) i w Pińsku (1739-1742, 1750-1755) oraz instruktorem trzeciej probacji w Nieświeżu (1746-1749) i w Wilnie (1749-1750). Zmarł 31 XII 1757 r. w Pińsku. Posiadał stopień doktora teologii.

I.

1. Tractatus theologicus de Deo Uno et Trino *olim scholastica cura in usum* discipulorum privatum elaboratus, nunc vero... in lucem datus... Typ. Acad. Vilnensis SJ 1739 4° k. nlb. 9, s. 254.

II.

1. Veritas in fundo per Ziemovitum Plocensium ducem veneno potum infortunatum esse compotationum eventum adgnoscentem reperta, antecinerali dramate ab iuventute rhetorica Coll. Karnkoviani Plocensis SJ promulgata anno 1720, 10 Februarii. B. m. 1720 2° k. nlb. 2.

2. Manus congregatorum Joannis, Petri et Andreae, ad martyrii lauream extensa, a perillustri iuventute coll. Karnkoviani Plocensis SJ in tragicam scenam data anno 1720. B. m. 1720 2° k. nlb. 1.

3. Sidus olorum inter sidera Poli candidae gentis Polonae exortum, in Alexandro Kochowski expressum, ab iuventute rhetorica Coll. Varsaviensis SJ tragico actu representatum anno 1721 [Warszawa 1721 Druk. Coll. SJ] 2° k. nlb. 2.

4. Violenta vinolenta bacchi sacra, inter convivales ludos, vinaque praelis elisa falernis praelia pro Christo subeunti Christiana Maxentio Juveni in odium fidei a truce Licinio rege Thraciae instaurata... a juventute Coll. Nowogrodensis SJ sub convivales Lycaei ferias Antecinerali dramate proposita... B. m. 1731 2° k. nlb. 2.

5. Listy: 16 listów do Radziwiłłów. AGAD Arch. Radz. dział V teka 430 nr 17435.

III.

JANOCKI J.D.: Lexikon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Breslau 1755 T. 1 s. 174; [TITIUS J.]: Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* R. 1841 t. 19 s. 96; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 424; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1135-1136; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 918; Wilkinowicz Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 310; POPLATEK J.: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie. *Aten. Wil.* R. 7: 1930 z. 1/2 s. 221; ZAHORSKI A.: Dzieje polityczne i wojskowe Płocka do początków Sejmu Czteroletniego. W: *Dzieje Płocka.* Płock 1973 s. 181; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 2: cz. 1: Programy teatru jezuickiego. Wr. 1976 s. 180, 221-223, 386-387. — ARSJ., Lit. 22-30 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1757); Lit. 57-59 (katalogi roczne z lat 1708-1757); Lit. 65 f. 425 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 886 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wilkoszewski (Wilkoszowski) Antoni Franciszek (2 poł. XVIII w.), członek krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Miał doktorat filozofii i obojga praw. Uczył dialektyki w Szkołach Nowodworskich, natomiast w latach 1746-1749 spotykamy go na sta-

nowisku rektora Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. W Krakowie był profesorem prawa kanonicznego. W latach 1787, w czasie reformy uczelni przez Kołłątaja był także adiunktem w uporządkowanej wtedy bibliotece akademickiej przy prefekcie J. Przybylskim. Związany z Akademią przeznaczył w 1768 r. na jej cele sumę 5.000 złp.

Twórczość Wilkoszewskiego to rozprawy w formie tez najpierw ówczesnym zwyczajem, publicznie dyskutowane, a potem wydawane drukiem. W rozprawie o immunitecie kościołów udowadniał, że azyl, zgodnie z pojęciem biblijnym i prawa kanonicznego, rozciąga się nie tylko na świątynie, ale i na osoby duchowne. W traktacie o testamentach przeprowadził tezę, że sam akt wymaga odpowiednich form odpowiadających tak prawu krajowemu, jak i cywilnemu. Opierał się tutaj na prawie rzymskim, kościelnym, a także na współczesnych kanonistach. Jego rozprawy były ujęte w formę scholastyczną.

Wilkoszewski był kanonikiem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, penitencjarzem, proboszczem u św. Mikołaja w Krakowie i w Modlnicy, także kustoszem kolegiaty św. Anny. W czasie działalności w Poznaniu pełnił tam funkcje asesora przy konsystorzu, egzaminatora i cenzora ksiąg religijnych. Podobno usiłował wtedy w kapitule poznańskiej utworzyć rodowy kanonikat, przeznaczając na ten cel sumę 18.000 złp. Kapituła poznańska nie zgodziła się na to zamierzenie.

I.

1. Quaestio iuridica de immunitate ecclesiarum, coemeterii et rerum ad eas pertinentium... per... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1739 Typis Collegii Maioris 8° k. nlb. 64.

2. Quaestio iuridica de testamentis et ultimis voluntatibus... ritu solemni... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1740 Typis Collegii Maioris 4° k. nlb. 78.

3. Quaestio iuridica de duellis... per me... disputationi publice proposita. Cracoviae 1744 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis cancelarii... circa suum solennem ingressum ab academica iuventute opera per... expeditum. Cracoviae 1736 Typis Collegii Maioris Universitatis 2° k. nlb. 37.

III.

CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna. Wr.-Kr. 1959 s. 146-47; NOWACKI J.: Diecezja Poznańska. T. 2. P. 1964 s. 700; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 358, 592.

Ks. Jan Wysocki

Wilkowski (Wilgowski) Kasper (XVI w.), lekarz, polemista, teolog ascet.

Urodził się i wychował w rodzinie luterańskiej, która przeszła następnie do sekty arian. Ojcu było na imię Balcer. Studiował w Niemczech, później „za powodem" krakowskiego aptekarza Sz. Ronenberka wyjechał do Włoch. Posiadał doktorat medycyny. Jako lekarz praktykował w Lublinie. W 1583 r. przeszedł na katolicyzm pod wpływem jezuity Stanisława Warszewickiego i nieznanego bliżej Z. Pikarskiego. Powody swojej konwersji przedstawił w osobnej pracy (Przyczyny nawrócenia...), w której w sposób umiarkowany wykazał błędy arian. Na książkę tę zareagowali arianie specjalnymi broszurami: Grzegorz z Żarnowca (Antidotum albo lekarstwo na odtręt od ewangelików pana Kaspra Wilkowskiego... B. m. r.) i Jan Niemojewski (Ukazanie iż Kościół rzymski papieski nie jest apostolski... Przy tym odpowiedź na potwarzy doktora Wilkowskiego... B. m. r. [1583]). Na tę ostatnią Wilkowski znowu odpowiedział.

Nie czując się bezpiecznym w Lublinie z powodu „potężnych przeciwników", przeniósł się Wilkowski do Wilna na stanowisko lekarza nadwornego Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła. Dokonany przez Wilkowskiego przekład hiszpańskiego podręcznika ascetyki (autor nieznany) „Desiderosus..." był w Polsce bardzo poczytny, a benedyktynki reformy chełmińskiej miały zaleconą lekturę dzieł Wilkowskiego. Dalsze koleje życia Wilkowskiego i rok jego śmierci są nieznane.

I.

1. Przyczyny nawrócenia do wiary powszechnej od sekt nowokrzczeńców samosateńskich Kaspra Wilkowskiego medyka lubelskiego. Cz. 1-2. W Wilnie 1583 Nakł. i pracą samego K. W[ilkowskiego] 4° k. nlb. 14, s. 156; Księgi wtóre s. 96 k. nlb. 2. — Przedr. fragm. A. BRÜCKNER: Różnowiercy polscy. W. 1905 s. 220--234. — Przedr. fragm. L. SZCZUCKI, J. TAZBIR: Literatura ariańska w Polsce XVI wieku. Antologia. [W.] 1959 s. 557--575.

2. Na Antidotum kalwińskie odpowiedź i z Nowokrzczeńcami rozprawa z strony przyczyn nawrócenia Kaspra Wilkowskiego. Przy: E. CAMPIANUS w: Dziesięć mocnych dowodów... B. m. [Wilno] 1584.

3. Przekł.: E. CAMPIANUS: Dziesięć mocnych dowodów iż adwersarze Kościoła powszechnego w porządnej o wierze dysputacyey upaść muszą... z łacińskiego na polski język z pilnością przetłumaczone... B. m. [Wilno] 1584 4° k. 5, s. 91.

II.

1. Przekł.: Desiderosus albo ścieszka do miłości bożej i do doskonałości żywota chrześcijańskiego. Dialog dziwnie nabożny i ucieszny z hiszpańskiego na włoski, francuski, niemiecki, niderlandzki i łaciński język, a teraz na polski nowo przełożony przez... W Krakowie 1589 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 18, 128, nlb. 8. — Toż. W Krakowie 1594 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 10, 128, nlb. 8. — Toż. Kraków 1599 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 10, 128, nlb. 4, 4. — Toż. Teraz znowu do druku podany przez o. Kasjana SAKOWICZA zakonnika religii greckiej. W Krakowie 1625 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 246, 4. — Toż. Teraz nakładem kapłana jednego tak jako dawno znajdował się przedrukowany. W Krakowie 1734 w Druk. Akadem. 8° s. 217, k. nlb. 8. — Toż. Teraz zaś dobroczynnym sumptem tąż samą z Dezyderozym drogą idącej z Najjaśniejszych Królów J. Oświeconej pierwszej w Polsce Xiężnej przedrukowany. We Lwowie 1747 w Druk. Pawła Józefa Golczewskiego 8° s. 299, k. 9.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 392-393, tamże literatura. — Ponadto: CHMAJ L.: Bracia polscy. Ludzie, idee, wpływy. W. 1957 s. 27, 30, 39; SZCZUCKI L. TAZBIR J.: Literatura ariańska w Polsce XVI wieku. *Antologia.* [W.] 1959 s. 651; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 158; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1. Lub. 1962 s. 78.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wincenty zw. Kadłubkiem (ok. 1150-1232), błogosławiony, biskup krakowski potem cysters, kronikarz.

Wincenty, nazwany później Kadłubkiem urodził się ok. 1150 r. w Kargowie między Stopnicą a Szydłowem. O jego rodzinie, na której temat snuto różne hipotezy, nic właściwie nie wiadomo. Późniejsze ustosunkowania Wincentego pozwalają przypuszczać, że należała ona do średniego rycerstwa. Pierwsze nauki pobierał Wincenty być może w dworskiej książęcej szkole w Stopnicy, następnie uczył się prawdopodobnie w krakowskiej szkole katedralnej. Studia uniwersyteckie odbył w Paryżu, a prawdopodobnie także i w Bolonii. Wynikiem studiów było uzyskanie ok. 1183 r. stopnia magistra, zapewne sztuk wyzwolonych. Ze studiów przywiózł Wincenty także duży, jak na ówczesne czasy, zasób wiedzy i wysoką kulturę umysłową o wyraźnych wpływach francuskich. Wróciwszy do kraju przed 1189 r., przebywał w Kra-

kowie, gdzie przypuszczalnie był kapelanem księcia Kazimierza Sprawiedliwego i pracownikiem jego kancelarii.

Po śmierci Kazimierza w 1194 r. przeniósł się do Sandomierza i tam objął prepozyturę kolegiacką. W wyniku pierwszej w Kościele polskim wolnej elekcji kanonicznej został wybrany w 1208 r. biskupem krakowskim. Sakrę przyjął z rąk arcybpa Henryka Kietlicza, którego polityki i dążeń reformistycznych był zawsze zwolennikiem. W czasie dziesięcioletnich rządów Diecezją Krakowską uczynił dla niej dużo. Zreformował kapituły kolegiackie, troszczył się o uporządkowanie spraw patronatu, konsekrował kościół Św. Floriana na Kleparzu za murami Krakowa i cystersów w Jędrzejowie, poczynił nowe nadania, zadbał o kult bpa Stanisława, popierał zakony, zwłaszcza cystersów, będących awangardą reformy dążącej ku teokracji. Związany z programem Kietlicza brał udział w reformatorskich synodach w Borzykowie w 1210 r., w Mstyczowie w 1212 r., w Wolborzu w 1214 r. i zjazdach biskupów, natomiast stronił od spraw politycznych. Razem z Kietliczem brał udział w IV soborze laterańskim w 1215 r., który najpełniej skonkretyzował program papieskich dążeń reformatorskich. Mimo aktywności zrezygnował Wincenty w 1218 r. z nieznanych powodów z biskupstwa za zgodą pap. Honoriusza III i osiadł jako cysters w opactwie w Jędrzejowie. Zmarł w tymże opactwie 8 III 1223 r. i został pochowany przed głównym ołtarzem jego kościoła. Otaczany czcią wiernych, został beatyfikowany w 1764 r. W 1962 r. wszczęto proces kanonizacyjny.

Dziełem życia Wincentego i owocem jego wielkiej erudycji była „Chronica Polonorum", obejmująca w 4 księgach dzieje Polski od czasów legendarnych do 1202 r., będąca pomnikiem kultury narodowej swej epoki. Dzieło to, o złożonej kompozycji i wysokich walorach literackich, zawiera także elementy teologii i prawa kanonicznego. Dało też podnietę do podjęcia zabiegów o kanonizację św. Stanisława. Było pierwszym używanym podręcznikiem dziejów Polski, komentowanym nawet w XV w. w Akademii Krakowskiej. Do dziś jest jednym z bardziej kontrowersyjnych dzieł historiograficznych polskiego średniowiecza, o którym formułowano sądy od bardzo negatywnych do podnoszących wysoko jego walory. Czas powstania Kroniki nie jest definitywnie ustalony. Pisanie jej przerwała śmierć autora.

I.

1. Chronica Polonorum. Wyd. J. Szczęsny HERBURT: Historia polonica... Dobromil 1612 J. Szeliga 8° k. nlb. 11, s. 575. Dalsze wydania podaje *Nowy Korbut*. T. 2 s. 299. Pełne tłum. polskie: K. ABGAROWICZ i B. KÜRBIS: Mistrza Wincentego Kronika Polska. W. 1974 PWN 8° s. 71-239.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 299-302, tamże literatura; SZYMAŃSKI J.: Wincenty. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 522-529, tamże literatura, s. 529-540, zestawiona przez R. GUSTAWA. — Ponadto: GRABOWSKI A.F.: Związek polskiej tradycji dziejowej z uniwersalną w historiografii polskiej do końca XII w. W: *Zesz. Nauk. Uniw. Łódz.* Ser. 1 z. 21: 1961 s. 25-50; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 70-82 i passim; RECHOWICZ M.: Myśl teologiczna w Polsce do czasu założenia Wydziału Teologicznego w Krakowie. *Zesz. Nauk. KUL*. R. 9: 1966 nr 1/2 s. 91, 94; KÜRBISÓWNA B.: Czy mistrz Wincenty Kadłubek był historykiem? *Zesz. Nauk. Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu*. Historia. Z. 7: 1967 s. 163-177; WIESIOŁOWSKI J.: Kolekcje historyczne w Polsce średniowiecznej. Wr. 1967 s. 55-97; ZWIERCAN M.: Komentarz Jana z Dąbrówki do kroniki mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem. Wr. 1969; SCHENK W.: Z dziejów liturgii w Polsce. W: *Księga tysiąclecia*. Cz.

1 s. 195; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. Tamże s. 227, 230, 242; STARNAWSKI J.: Nurt katolicki w literaturze polskiej. Tamże. Cz. 2 s. 142-143; SUŁOWSKI Z.: Nad pierwszą księgą Kroniki mistrza Wincentego. W: *Europa — Słowiańszczyzna — Polska*. P. 1970 s. 375-384; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Rezygnacje biskupów krakowskich Wincentego i Iwona. *Nasza Przeszł.* T. 33: 1970 s. 35-44; SAWICKI W.: „Plemię Kadłubka" i „Szczep Anonima". *Zesz. Nauk. KUL.* R. 13: 1970 nr 1 s. 11-25; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 65-68, 70-72 i passim; KÜRBISÓWNA B.: Motywy makrobiańskie w Kronice Mistrza Wincentego a szkoła w Chartres. *Stud. Źródłozn.* T. 17: 1972 s. 67-80; OBERTYŃSKI Z.: Kadłubkowe „inter infulas". Tamże, s. 139-140; STABIŃSKA J.: Mistrz Wincenty. Kr. 1973; ŁOWMIAŃSKI H.: Początki Polski. T. 5. W. 1973 s. 310-332; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 284-285; RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej. W: *Dzieje teologii* T. 1 s. 81-82; KÜRBIS B.: Mistrza Wincentego Kronika Polska Wstęp. W. 1974 s. 5-70; LABUDA G.: Mistrz Wincenty — autor i utwór. *Stud. Źródłozn.* T. 20: 1976 s. 3-9; GIEYSZTOR A.: Ośrodki i peryferie kultury umysłowej w Europie XII wieku. Tamże s. 10-18; SULOWSKI J.: Elementy filozofii XII wieku w Kronice mistrza Wincentego. Tamże s. 19-21; ŁOWMIAŃSKI H.: Wątki literackie i tradycja historyczna w Kronice Kadłubka (I księga). Tamże s. 22-27; LEWANDOWSKI I.: Mistrz Wincenty a Justyn — epitomator Pompejusza Troga. Tamże s. 28-34; VETULANI A.: Prawo kanoniczne i rzymskie w Kronice mistrza Wincentego. Tamże s. 35-45; SZACHERSKA S.M.: Mistrz Wincenty a Saxo Gramatyk. Tamże s. 46-55; BOGUCKI A.: Terminologia polityczna w Kronice mistrza Wincentego. Tamże s. 56-63; KÜRBISÓWNA B.: Jak mistrz Wincenty pojmował historię Polski. Tamże s. 64-70; MAISEL W.: Prawo karne w Kronice Wincentego Kadłubka. Tamże s. 71-75; KARŁOWSKA-KAMZOWA A.: Męczeństwo św. Stanisława w relacji Wincentego Kadłubka. Próba interpretacji symbolicznej. Tamże s. 76-84; PLEZIA M.: Retoryka mistrza Wincentego. Tamże s. 88-94; LIMAN K.: Tropika w Kronice polskiej Wincentego Kadłubka. Tamże s. 95-105; ZWIERCAN M.: Komentarze i przeróbki Kroniki mistrza Wincentego. Tamże s. 106-114; SZYMAŃSKI J.: O recepcji Kroniki Wincentego w środowisku krakowskim w XV wieku. Tamże s. 115-122; Mistrz Wincenty Kadłubek — pierwszy uczony polski — w 750-lecie śmierci. Sympozjum naukowe zorganizowane w Poznaniu staraniem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Polskiego Towarzystwa Historycznego w dniach 23-24 XI 1973 r. Tamże s. 85-87, 123-140; PLEZIA M.: Tradycja rękopiśmienna Kroniki Kadłubka. W: *Ars Historica. Studia z historii... Księga ku czci G. Labudy*. P. 1976 s. 377-391.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Wincenty z Kielc (ok. 1200 — ok. 1261), dominikanin, hagiograf.

Pochodził z okolicy Kielc, zapewne z rodziny rycerskiej, ale szczegóły jego życia są niepewne. Kształcił się najprawdopodobniej w krakowskiej szkole katedralnej. Jako ksiądz świecki związany był najpierw z kolegiatą kielecką — stąd nazywał siebie Wincentym z Kielc, następnie ok. 1222 r. pełnił obowiązki kapelana bpa krakowskiego Iwona Odrowąża, któremu zawdzięczał przynależność do kapituły krakowskiej w latach 1227-1235. Ok. 1237 r. został dominikaninem. W 1237 r. przewoził zwłoki bpa Iwona z Modeny do Krakowa.

Przebywając w krakowskim klasztorze, był propagatorem kultu św. Stanisława i na życzenie bpa Prandoty oraz jego kapituły przystąpił do opracowania „Vita sancti Stanislai Cracoviensis", znanego w dwu redakcjach jako tzw. „Vita minor" i „Vita maior". Czasu powstania tego dzieła do dziś nie ustalono ostatecznie. Jedni badacze przyjęli, że „Vita minor" powstała wnet po 1242 r. w związku ze staraniami o kanonizację św. Stanisława przeprowadzoną w 1253 r., a „Vita maior" w latach 1257-1261, natomiast według innych obie wersje powstały ok. 1260 r. Wincenty dał w swym dziele kościelną interpretację dziejów Polski, wywierając znaczny wpływ ideologiczny na sakralizację

polskiego procesu historycznego. Wiążąc kult św. Stanisława ze sprawą polską, przyczynił się swym dziełem do rozwoju świadomości narodowej i idei zjednoczenia rozbitego kraju. Wincenty był ponadto autorem sekwencji o św. Stanisławie.

W latach 1258-1260 miał Wincenty przebywać w Raciborzu jako przeor tamtejszego klasztoru (według ustaleń G. Labudy: Twórczość hagiograficzna..., s. 104). Zmarł w siódmej dekadzie XIII w.

I.

1. Vita sancti Stanislai episcopi Cracoviensis. Tekst znany w dwóch redakcjach: a).Vita minor. Wyd. I. POLKOWSKI: Legenda minor de S. Stanislao Martyre et Pontifice... opere autographico. B. m. 1882. — Toż. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI pt. Vitae et miracula Sanctorum Poloniae Patronorum Adalberti et Stanislai. W: MPH. T. 4 i w osob. odb. Lw. 1883 s. 238. — Fragm. wyd. M. PERLBACH: Ex sancti Stanislai Cracoviensis vitis et miraculis. W: *Monumenta Germaniae Historica. Scriptores.* T. 29 (1892) s. 504-506. — b). Vita maior. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 4 s. 362-438 i w osob. odb. Lw. 1883 s. 238. — Fragm. wyd. M. PERLBACH: Ex Sancti Stanislai Cracoviensis vitis et miraculis. W: *Monumenta Germaniae Historica. Scriptores.* T. 29 (1892) s. 508-517.

II.

1. De sancto Stanislao. (Sekwencja, inc.: Jesu Christe, rex superne...). Powst. ok. 1253. Wyd. M. KOWALEWICZ: Cantica Medii Aevi Polono-Latina. T. 1. Sequentiae. W. 1964 s. 17. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. T. 14.

2. Dies adest celebris... (Oficjum rymowane o św. Stanisławie). Powst. ok. 1253. Autorstwo niepewne. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 4: 1884, s. 355-362 i w osob. odb. pt.: Vitae et miracula sanctorum Poloniae patronorum Adalberti et Stanislai. Lw. 1883 s. 155-162. — Toż wyd. G.M. DREVES: Liturgische Reimofficien des Mittelalters. W: *Analecta Hymnica Medii Aevi.* T. 5: 1889 s. 223-226. — Toż wyd. W. SCHENK: Kult liturgiczny św. Stanisława biskupa na Śląsku w świetle średniowiecznych rękopisów liturgicznych. Lubl. 1959 s. 81-82.

3. Laeta mundus... (Sekwencja o św. Stanisławie). Powst. ok. 1253. Autorstwo niepewne. Wyd. G.M. DREVES: Liturgische Reimofficien des Mittelalters. W: *Analecta Hymnica Medii Aevi.* T. 5: 1889 s. 223. — Toż wyd. M. KOWALEWICZ: Cantica Medii Aevi Polono-Latina. T. 1: Sequentiae. W. 1964 s. 16. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. T. 14. — Przekł. pol. ogł. M. PLEZIA: Najstarsza poezja polsko-łacińska (do połowy XVI wieku). Wr. 1952 s. 18-20. Bibl. Narodowa. Ser. 1 nr 141.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 393-395, tamże literatura. — Ponadto: DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. W. 1964 s. 87-92; WITKOWSKA M.: Zagadnienie mentalności religijnej w świetle „Miracula" z XIII/XIV wieku. W: *Kośc. w Pol.* T. 1 s. 591-592, 597-598, 619-626; TAŻ: Miracula małopolskie z XIII i XIV wieku. *Rocz. Hum.* T. 19: 1971 z. 2, s. 37-38; 43-51; LABUDA G.: Twórczość hagiograficzna i historiograficzna Wincentego z Kielc. *Stud. Źródłozn.* T. 16: 1971 s. 103-137; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6. s. 744; SCZANIECKI P.: Nauka o modlitwie i życiu wewnętrznym. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 323-324; WITKOWSKA A.: Hagiografia. Tamże, s. 347-348; KŁOCZOWSKI J.: Zakon Braci Kaznodziejów w Polsce 1222-1972. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 37-38; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. Tamże, s. 313-314; SUŁOWSKI Z., WIKTORZAK Z.: Stanisław ze Szczepanowa. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 420, 433.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Winnicki (Vynnyckij) Inocenty Jan h. Sas (†1700), unicki biskup przemyski, kanonista.

Ród Winnickich, pieczętujących się herbem Sas, zamieszkiwał w XVII w. wsie Uroża i Winniki k. Sambora. Stamtąd też prawdopodobnie wywodził się Inocenty Winnicki, bratanek prawosławnego metropolity kijowskiego Antoniego i brat takiegoż metropolity unickiego Jerzego. Nie ma bliższych wiadomości o jego dzieciństwie. Na początku 1680 r. otrzymał z rąk prawosławnego administratora metropolii kijowskiej

Józefa Szumlańskiego święcenia kapłańskie, a w końcu tego roku został konsekrowany przez Szumlańskiego na biskupa przemyskiego. Przy postrzyżeniu przed konsekracją „w mnichy" przyjął imię Jana. W 1681 r. złożył potajemnie na zamku królewskim w Warszawie na ręce łacińskiego bpa kijowskiego Jana Stanisława Witwickiego katolickie wyznanie wiary. Akt ten powtórzył publicznie 23 VI 1691 r. W latach 1691-1692 zaprowadził unię w eparchii przemyskiej, a w 1693 r. odbył synod diecezjalny w Samborze. Czynił starania w Rzymie o założenie seminarium duchownego dla unitów, początkowo w Jarosławiu, potem w Przemyślu. Napisane przezeń „Ustawy rządu duchownego" stanowią jedną z pierwszych prób kodyfikacji prawa unickiej Cerkwi w Polsce. „Ustawy" pochwalił w 1693 r. i zalecił drukować unicki metropolita kijowski Cyprian Żochowski. Winnicki zmarł w 1700 r.

I.

1. Ustawy rządu duchownego in ritu graeco unito, Dioecesii Przemyskiej, na Kongregacji Sobornej uchwalone... Cracoviae 1694 Typis Nicolai Alexandri Schedel 2° s. 20. — Toż wyd. w oryg. j. ruskim H. ŁAKOTA: Pravyla duchovnoho pravinnia v hrec'kim zjedynenim obriadi Peremys'koji eparchii uchvalenie na sobornim zbori. W: Try synody peremys'ki i eparchialni postanovy valavs'ki. Peremyšl' 1939 s. 10-24.

II.

1. Listy: 4 listy do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów C. Barberiniego i A. Santacroce z 1693-1697. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 4 s. 220-221, 225-227, 233-234, 252-253.

III.

ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1859 s. 292, 534-535; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. T. 2. Würzburg 1881 s. 347-351; PROCHASKA A.: Władyka Krupecki w walce z dyzunią. *Prz. Powsz.* R. 35: 1918 t. 139 s. 731-732; R. 36: 1919 t. 141/142 s. 289-292; TENŻE: Walka Szumlańskiego z Winnickim. *Prz. Powsz.* R. 38: 1921 t. 150 s. 261-266; TENŻE: Władyka Winnicki wobec bazylianów. *Prz. Powsz.* R. 39: 1922 t. 153-154 s. 42-58; TENŻE: Charakterystyka metropolity Winnickiego. *Prz. Powsz.* R. 39: 1922 t. 153-154 s. 273-286; DERUGA A.: Piotr Wielki a unici i unia kościelna 1700-1711. Wil. 1936 s. 10-11, 15, 38; BILANYCH J.: Synodus Zamostiana an. 1720. Romae 1960 s. 1, 2, 3; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 854, 857, 858, 903, 905, 921, 968, 974. — THEINER A.: Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. T. 3. Romae 1863 s. 678, 729, 733, 746; *Archiv Jugozapadnoj Rossii.* Cz. 1 t. 10: 1904 s. 368, 371, 376-377, 474-476, 745-756; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 644, 645, 646, 647, 663; Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 2. Romae 1954 s. 74, 80, 86, 94, 99, 101, 102, 113, 119, 125, 126, 127, 136, 141, 143, 155, 157, 160, 162, 169, 176, 182, 185, 188, 207, 228, 230, 231, 278; Litterae S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 244; T. 2. Romae 1955 passim; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 50, 52, 66, 67, 68, 98, 106, 107, 108, 109-120, 124; Epistolae Metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 3. Romae 1958 s. 6, 53, 67,. 68, 69, 144, 151, 156, 162, 167, 184, 221, 225, 253; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 323, 330; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1963 s. 88, 91; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 3. Romae 1967 s. 227, 228, 370; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 12. Romae 1968 s. 105-106; T. 13. Romae 1969 s. 175-176, 219-222, 225-228, 229-232, 237, 238, 241-243, 266.

Bp Edward Ozorowski

Wisner Daniel (XVII w.), prawnik.

W „Tractatus brevis" napisał Wisner o sobie, że był doktorem filozofii i kandydatem prawa i byłym wiceekonomem królewskiej ekono-

mii malborskiej. Innych wiadomości o nim brak. Pracę dedykował braciom Krzysztofowi i Łukaszowi Opalińskim, możliwe więc, że przeszedł na ich służbę. Z treści rozprawy „Tractatus brevis" widać że Wisner znał doskonale prawo rzymskie, kanoniczne i niemieckie i był oczytany w literaturze prawniczej polskiej i obcej. Rozprawę pisał w celu pouczenia sędziów oraz dla obrony osób, często niewinnie o czary sądzonych i torturowanych. Drugie dziełko „Czarownica powołana" zostało wydane anonimowo. K. Koranyi sądzi, że napisał je ktoś inny, K. Estreicher zaś, że Wisner, ponieważ użyto w nim tych samych argumentów i zacytowano te same powagi prawnicze co w „Tractatus". Księdzem chyba Wisner nie był.

I.

1. Tractatus brevis de extramagis lamiis, veneficis allisque malefactoribus a consciis suis in quaestionibus seu torturis nominatis inculpatisque et utrum cognitio horum criminum spectat ad forum spirituale an saeculare an mixtum... Posnaniae 1639 in Officina Alberti Reguli, excudebat Paulus Böttcher 4° k. nlb. 5, s. 30, k. 1.

2. Czarownica powołana albo krótka nauka i przestroga z strony czarownic zebrana z rozmaitych doktorów tak w prawie bożym jako i świeckim biegłych... W Poznaniu 1639. (Autorstwo niepewne). — Toż. W Gdańsku 1714 u Jana Stolla 4° s. 86.

III.

O osobie Wisnera brak informacji w literaturze. O jego „Tractatus" pisali: MAKAREWICZ J.: Polskie prawo karne. Część ogólna. Lw. 1919 s. 27-28; KORANYI K.: Danielis Wisneri „Tractatus brevis de extramagis lamiis, veneficis" a „Czarownica powołana". W: *Pamiętnik trzydziestolecia pracy naukowej prof. dr Przemysława Dąbkowskiego.* Lw. 1927 s. 129-147; ESTREICHER, który dał krótką informację na temat autorstwa „Czarownicy powołanej" w: Bibliografia polska. T. 33 s. 71; BARDACH J.: Historia państwa i prawa Polski. T. 2. Wyd. 3. W. 1968 s. 430.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wiśniewski Antoni Jakub (1718-1774) pijar, polemista.

Urodził się 22 VII 1718 r. w Smogulcu w woj. łęczyckim. Początkowo uczył się w Łęczycy, a potem w kolegium pijarów w Łowiczu. W 1736 r. wstąpił do pijarów w Podolińcu, przyjmując imię Antoniego od Samuela. Po ukończeniu tamże studiów został nauczycielem gramatyki i składni w Łowiczu 1740-1741, zaś w 1742 r. — fizyki w Warszawie. Teologii poświęcił studia w Warszawie w 1743 r., jednocześnie pełniąc funkcje podprefekta. Tam też w 1744 r. nauczał poetyki, w 1746 r. zaś fizyki w słynnym Collegium Nobilium. W 1747 r. udał się za granicę jako wychowawca Kacpra Lubomirskiego, wojewodzica krakowskiego. Zwiedził wtedy ośrodki naukowe Rzymu, Turynu i Wiednia. Także jako guwerner hr. Lowendhela poznał Paryż, Halle i Lipsk, gdzie zapoznał się ze współczesną fizyką, filozofią, a także z nowocześnie urządzonymi gabinetami fizyko-matematycznymi. Po powrocie do kraju w 1751 r., urządził gabinet fizyczny na wzór zachodni w Collegium Nobilium i objął wykłady tamże filozofii i fizyki doświadczalnej. Wtedy publicznie już zaczął występować z tezami w obronie i propagowaniu filozofii recentiorum. Stąd też stał się przedmiotem gwałtownych ataków ze strony zwolenników filozofii tradycyjnej, a zwłaszcza jezuitów. W tych publicznych wystąpieniach dzielnie go wspomagał Włoch, teatyn Tori, także zwolennik nowoczesnej filozofii. Był także Wiśniewski bliskim współpracownikiem Stanisława Konarskiego w jego pracy nad szkolnictwem pijarskim.

W 1756 r. towarzyszył Janowi Karolowi Mniszchowi w jego posel-

stwie do Konstantynopola, a po udanej legacji otrzymał od króla tytuł nadwornego teologa. Znawca nowych metod wychowania i nauczania kierował w 1759 r. Collegium Nobilium jako jego rektor. Aby pogłębić swą wiedzę udał się powtórnie w 1763 r. do Paryża, a po powrocie stamtąd otrzymał probostwo w Podolińcu. Wcześniej, bo w 1760 r. zajmował także ważny urząd asystenta polskiej prowincji pijarów. Wreszcie w latach 1766-1768 otrzymał najwyższą godność w swoim zakonie w Polsce, kierował prowincją jako jej prowincjał. Po trudach pracy osiadł w Podolińcu i tam dokończył życia 14 III 1774 r.

Wiśniewski, mimo że był przedmiotem ataków ze strony zwolenników filozofii scholastycznej, to jednak w swych wypowiedziach oficjalnych i dysputach potrafił zachować umiar i zręcznie rozładować często bardzo napiętą atmosferę. Stąd też mógł dojść i do wysokiej godności w zakonie i nie był szkalowany, jak to miało miejsce z innymi zwolennikami nowej filozofii.

Miał też bogatą twórczość pisarską, zwłaszcza z dziedziny filozofii. Ma jednak także zasługi i na polu teologii. Jest współautorem konstytucji i przywilejów swego zakonu, gdzie są także zawarte ważne źródła do dziejów pijarów polskich. Nie można go też pominąć jako teologa polemisty i moralisty. Jego rozprawy filozoficzne na temat Boga, jego przymiotów, duszy ludzkiej i jej nieśmiertelności, moralnego postępowania człowieka w sposób dowodny świadczą o jego teologicznej twórczości i kwalifikują ko do grona teologów polskich XVIII stulecia.

I.

1. Rozmowa filozoficzna z etyki o uszczęśliwieniu człowieka w życiu... Warszawa 1757 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 1, s. 58.

2. Rozmowa filozoficzna o boskich, prócz jedności przymiotach przeciw niegodziwie sobie przywłaszczającym nazwisko deistów... Warszawa 1758 Druk. Soc. Jesu 8° k. nlb. 1, s. 113, k. nlb. 1.

3. O nieśmiertelności duszy ludzkiej. [Na drugiej karcie tytuł]: Rozmowa filozoficzna o nieśmiertelności duszy ludzkiej... Warszawa 1761 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 2, s. 102.

4. Constitutiones Clericorum Regularium Scholarum Piarum. 1: Constitutiones cum notis. 2: Regulae et ritus communes. 3: Compendium privilegiorum. 4: Directorium capitulorum. 5: Directiorum visitationis Provinciae et poenae canonicae. Varsaviae 1768 Druk. Schol. Piarum 4° s. 168. Współautorstwo.

II.

1. Grammatica Gallica brevis et facilis. Varsaviae 1743 Typis Schol. Piarum 8° k. nlb. 1, s. 111, nlb. 1. — Toż. Varsaviae b. r. Typis Schol. Piarum 8° k. 2, s. 111, s. 1. — Toż. Varsaviae b. r. Typis Schol. Piarum 8° s. 116. — Toż. Varsaviae 1753 Typis Schol. Piarum 8° s. 115. — Toż. Editio tertia correctior. Varsaviae 1758 Typis Schol. Piarum 8° s. 116. — Toż. Varsaviae 1763 Typis. Schol. Piarum 8° s. 116. — Toż. Varsaviae 1770 Typis Schol. Piarum 8° s. 116. — B. m. 1771 8° s. 116. — Toż. Varsaviae 1775 Typis Schol. Piarum 8° s. 115.

2. Propositiones philosophicae ex phisica recentiorum... Varsaviae 1746 Typis Schol. Piarum 2° k. nlb. 4.

3. Propositiones philosophicae ex phisica recentiorum in aedibus Zaluscianis... coram Regni conventui ab... propugnatae. Varsaviae 1746 Typis Schol. Piarum 2° k. 10.

4. Propositiones philosophicae ex illustrioribus veterum recentiorumque philosophorum placitis... Varsaviae 1752 4°.

5. Kolęda warszawska od r. 1753-1774 Druk. Schol. Piarum. Współwydawca.

6. Propositiones philosophicae quas Ilmo J. Małachowski... Varsaviae 1754 Typis Schol. Piarum 4° k. nlb. 2.

7. Propositiones ex geometriae elementis selectae... Varsaviae 1754 Typis Schol. Piarum 4°, k. nlb. 4.

8. Oratio de utilitate ex Varsaviensi bonarum artium et scientiarum academiae in Poloniam redundantura ad novos academicos in ipsis academiae auspiciis... dicta... Lipsiae (?) 1754 4° s. 15. — Toż przedr. w : *Neuvelle Bibl. Germanique.* T. 15 cz. 1 s. 118 in. — Toż. W: Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen 1754. —

Toż przekł. pol.: M. PLEZIA w: Nauka polska w dobie Oświecenia. W. 1953 s. 188-197.

9. Epistola ad auctorem apologiae pro arte disputandi peripateticorum. Varsaviae 1755 Typis Schol. Piarum 4° k. 8.

10. Carpophorus Philalethes ad auctorem apologiae pro arte disputandi peripateticorum. Werona 1754. — Toż. Elbląg 1775. (Przytacza się za *Nowym Korbutem*, t. 6 s. 430). — Toż przekł. pol.: Z. NAUMANOWA: Karforus Filalates do autora apologii sztuki dowodzenia sposobem perypatetycznym. W: *Studia i materiały z dziejów nauki polskiej*. T. 4. 1965 s. 328-338.

11. Rozmowa na czym dobro i szczęście Rzeczpospolitej zawisło... Warszawa 1757 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 3, s. 90.

12. État général de la Republique de Pologne... par... 1759. Folio tablicowe. Przytacza się za ESTREICHEREM.

13. Tableau de la diête de la Republique de Pologne... par... 1760. Folio tablicowe. Przytacza się za ESTREICHEREM.

14. Table de la Republique de Pologne... par... 1760. Folio tablicowe. Przytacza się za ESTREICHEREM.

15. Rozmowa o ciekawych i potrzebnych filozoficznych i politycznych materiach... Warszawa 1760 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 8, s. 336. (Jest to przeróbka z tłumaczenia uwag Monteskiusza, dostosowana jednak do sytuacji polskiej). — Toż. T. 2. Warszawa 1761 8° k. nlb. 5 s. 388. — Toż pod zm. tyt.: Rozmowy o poprawie obyczajów polskich przez kawalerów uczących się w Collegium Nobilium... Warszawa 1760/61 Druk. Schol. Piarum 8° s. 388.: — Toż. T. 3. Rzeczy o ciekawych i potrzebnych filozoficznych i politycznych materiach... Warszawa 1762 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 7, s. 1-102, k. nlb. 3, s. 103-294. — Toż. B. m. r. 8° s. 356, k. 3. — Toż. Warszawa 1791 Druk. Schol. Piarum 8° s. 394.

16. Propositiones philosophicae... Varsaviae 1761 Typis. Schol. Piarum 8° k. nlb. 72.

17. Propositiones philosophicae... Varsaviae 1769 Typis. Schol. Piarum 4° k. nlb. 3.

18. De vera felicitate cum privata hominum tum publica regnorum disceptiones philosophicae per... Varsaviae 1775 Typis Schol. Piarum 8° k. nlb. 8, s. 323. — Toż. T. 2. Varsaviae 1775 Typis Schol. Piarum 8° s. 207, s. nlb. 3.

19. Listy z 1763-1769. Rkps Landeshaupt.-Archiv. w Dreznie, sygn. Loc. 13545 conv. 12.

20. Listy i materiały. Korespondencja z J.A. Załuskim z 1759-1763. Rkps BN, sygn. 3259, 3263.

21. Listy prowincjalskie z 1765-1768. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2339.

III.

Nowy Korbut. T. 6, s. 430-433, tamże literatura. — Ponadto: OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 270, 280-81, 286, 291, 328, 452, 467; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 395, 413, 415. — Historia Domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 81, 89, 109, 114, 117, 118, 120, 166, 171, 185, 187.

Ks. Jan Wysocki

Wiśniowski Piotr Tomasz (XVIII w.), kanonik łucki, pisarz ascetyczny.

Był doktorem obojga praw, kanonikiem łuckim i proboszczem grodzieńskim. Mamy zasygnalizowane jedno jego dzieło z teologii ascetycznej „Fasciculus spinarum". Dowodzi w nim Wiśniowski potrzeby i wartości modlitwy, zwłaszcza modlitwy uwielbienia Boga. Swoje wywody podbudowuje odpowiednio dobranymi cytatami z Pisma św. Od strony 184 w swej pracy podał wybrane modlitwy i psalmy, które mają praktycznie pomóc w osobistej modlitwie i kontakcie z Bogiem. Nie znamy daty jego urodzenia, ani też śmierci. Z wydanej pracy wnioskujemy, że działał w połowie XVIII w.

I.

1. Fasciculus spinarum inter pungentes et ad cor animae penetrantes tribulationes in roseam et coronariam capitis fasciam efflorescens. Illmo... Joanni Friderico comiti in Kodeń Sapieha... per... dedicatus. Varsaviae 1732 Typis Collegii Soc. Jesu 4° k. nlb. 19, s. 196, k. nlb. 2.

III.

Informacje z karty tytułowej „Fasciculus spinarum...".

Ks. Jan Wysocki

Witeliusz (Vitalius) Jakub (1587-1648), kanonik trzech kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodził się w Przeworsku w 1587 r. jako syn zamożnego mieszczanina Stanisława. Wójt przeworski W. Hanuszek był wujem Witeliusza. W 1609 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1611 r. uzyskał bakalaureat, a w 1615 r. mistrzostwo artium. W latach 1617--1619 wykładał w Szkołach Nowodworskich, których od 1624-1627 był zastępcą prowizora, a w latach 1634-1637, 1643-1648 prowizorem. Do Kolegium Mniejszego wszedł w 1619 r., a do Większego w 1623 r. W tym też roku był dziekanem Wydziału. Jako tzw. profesor Tylicianus na katedrze wymowy z fundacji bpa Tylickiego wytworzył Witeliusz w Akademii licznymi swymi utworami barokowy model okolicznościowych przemówień oraz pisanych panegiryków i elegii. Znał 3 języki i specjalizował się w klasyce.

Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. Z beneficjów kościelnych posiadał kanonie w krakowskich kolegiatach św. Anny i św. Floriana oraz od 1647 r. doktorską kanonię w katedrze.

Doktorat teologii uzyskał w 1637 r. w Rzymie, lecz nostryfikował go dopiero w 1646 r. przy przejściu na Wydział Teologiczny. Sześć razy sprawował urząd rektora, był też podklanclerzym Akademii. W 1645 r. brał udział na życzenie bpa P. Gembickiego wraz z dwoma innymi profesorami w toruńskim Colloqium charitativum. Opiekował się księgozbiorami uczelni, od 1639 r. był kustoszem, a od 1647 r. prowizorem biblioteki Kolegium Większego. Teologiczny dorobek naukowy Witeliusza jest niewielki.

Zmarł w Krakowie 26 IV 1648 r. W testamencie zapisał swą bibliotekę 3 kolegiom, dzieła teologiczne bibliotece Kolegium Większego, dzieła filozoficzne Kolegium Mniejszemu, a książki treści humanitycznej Kolegium Nowodworskiego.

I.

1. Quaestio, an caelum supremum sit in loco, proposita ad disputandum in alma Academia Cracoviensi a... Cracoviae 1619 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 9.

2. Confutatio convicii a F. Stanislao Zakrzewski ordin. Canon. Regul. contra Academiam Crac. in comitiis Warszaviensibus iactati a... Cracoviae 1623 in Officina Typogr. Francisci Cesarii 4° k. nlb. 1.

3. Quaestio theologia de certitudine infallibili Scripturae Canonicae, proposita ad disputandum in Academia Cracoviensi a... Cracoviae 1641 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 7.

4. Quaestio theologica de ineffabili unione Verbi Divini cum natura humana... ad disputandum in Academia Cracoviensi... a... Cracoviae 1643 in Officina Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 5.

5. Quaestio theologica de iustificatione impii... proposita ad disputandum in Academia Cracoviensi pro loco inter doctores obtinendo... Cracoviae 1646 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 4.

II.

1. Lachrymae in funere... Gregorii Brodowski... de omnibus bene meriti maecenatis a... Cracoviae 1617 in Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 5. Wiersz.

2. Plaudens Apollo... Martino Szyszkowski episcopo Cracoviensi... in primo episcopatus sui ingressu a... Cracoviae 1617 in Officina Basilii Skalski 4° k. nlb. 9.

3. Ode encomiastica... F. Alexandro Pinczovio Ord. Can. Reg. Custodum SS. Sepulchri... Conventus Miechoviensis... professo secundam lauream... consequenti a... Cracoviae 1618 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 7. Wiersz.

4. Aeternis Manibus... Jacobi Janidlovii U.I. Doctoris hac ode parentali... Cracoviae 1620 apud Haeredes Jacobi Sibeneycher 4° k. nlb. 4.

5. Wiersz przy: J.A. RYBKOWICZ: Disputatio theologica... Cracoviae 1620.

6. Pean hendecasyllabus in alma Academia Cracoviensi studiosae iuventuti vetustum Ss. Rosarii famulitium ad eadem Ss. Trinitatis dominica primo Octobris anno Domini 1621 instaurantis... Cracoviae 1621 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 5.

7. Panegyricus... Wladislao Sigismundo... Poloniae principi... feliciter e bello Turcico redeunti et Academiam Cracoviensem... invisenti a... Cracoviae 1621 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 4.

8. Quaestio de rebus orbe philosophico compraehensis in alma Academia Cracoviensi ad disputandum proposita... a... Cracoviae 1623 in Officina Typogr. Francisci Cesarii 4° k. nlb. 7.

9. Wiersz przy: Jakub PIOTROWICKI: Quaestio de principiis... Cracoviae 1623.

10. Epigramaty w: S. STAROWOLSKI: Hecatontas... Francoforti 1625.

11. Hermes Trismegistus virtuti et honori... Adami Opatovii S. Th. Doctoris... dum pro loco inter S. Theologiae doctores... disputaret a... oblatus. Cracoviae 1628 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4. Wiersz.

12. Wiersze przy: F. BIRKOWSKI: Kazania na niedziele i święta doroczne. [W Krakowie] 1628; Przy: Petrycy Jan Innocenty: Comitia sapientium... Cracoviae 1628.

13. Oratio de insigni... Petri Tylicii episcopi Cracoviensis... in eloquentiam et Academiam liberalitate habita a... Cracoviae 1629 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 19.

14. Paraenesis ingenuo iuveni Thomae Sixto Leopoliensi dum primum in artibus et philosophia lauream in Academia Cracoviensi publice obtineret... Cracoviae 1629 in Officina Typographica Francisci Caesarii 4 °k. nlb. 4. Wiersz.

15. Wiersz przy: B. ROSPARCARIUS: Quaestio de disputationibus... Cracoviae 1629.

16. Illustrissimo... Antonio Sanctacrucio S.E. Cardinali... nuncio apostolico in adventu Cracoviam plausus Apollinei a... oblati. Cracoviae 1630 apud Franciscum Caesarium 4° k. 11. Wiersz.

17. Illustrissimo... Antonio Sanctacrucio S.R.E. Cardinali... apostolico nuncio... felicem Cracoviam adventum gratulatur... Cracoviae 1630 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 17.

18. Soteria sive votum salutis quod... Stanislaus Comes in Wiśnicz Lubomirski palatinus Terrarum Russiae... ob... ex Osmano... Turcarum tyranno in Valachia victoria... basilica in Wiśnicz... extructa... PP. Carmelitarum Discalceatorum Ordini tradita exsolvit... Cracoviae 1630 in Typographia Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 7.

19. Panegyricus... Andreae Lipski episcopo Cracoviensi... in primo ad episcopatum Cracoviensem ingressu a... oblatus. Cracoviae 1631 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° s. 38, k. 2.

20. Mnemosynon victurae famae... Nicolai de Szczekarzowice Tarło [palatinidis Lublinensis] Lovanii... functi... oblatum. B. m. [Cracoviae] 1632 4° k. nlb. 6.

21. Epinicion in celeberrima inauguratione... Vladislai IV regis Poloniae... B. m. r. [1633] 4° k. nlb. 19. Wiersz.

22. In solenni Sacrificio quod... ob exemptam... Smolenscum... Academia Cracoviensis in templo S. Annae... ritu celebri obtulit oratio a... dicta. B. r. [Cracoviae 1633] 4° k. nlb. 27.

23. Labarus funebris... Alexandri Caroli Poloniae et Sueciae principis... Cracoviae 1635 2° k. 12. Autorstwo wątpliwe.

24. Lucerna splendens... sive laudatio funebris... Sebastiani Nucerini S. Th. Doctoris... vita functi a... in funere proposita. Cracoviae 1635 ex Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 7.

25. Immortalis memoria in funere... Joannis Preclaidae olim in Academia Cracoviensi S. Th. professoris... a... consecrata... Cracoviae 1635 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5.

26. Elogium... Jacobo Zadzik episcopo Cracoviensi... in primo ac celebri ad cathedram... ingressu a... Cracoviae 1636 in Officina Francisci Caesari 4° k. 16.

27. Wiersz przy: L. SKROBKOWICZ: Vita... Simonis de Lipnica... Brunsbergae 1636.

28. Chrysologus Romanus defunctus sive oratio in exequiis... Abrahami Bzovii... Annalium Ecclesiae... scriptis Romae... vita functi. Cracoviae 1637 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 12.

29. Wyd.: Zygmunt DENHOFF: Gratitudo institutionis memoranda sive oratio qua... Sigismundus Denhoff... exsoluit... Cracoviae 1637 in Officina Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 11.

30. Plausus sarmaticus in adventu Caeciliae Renatae... Cracoviae 1637 in Officina Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° ark. 3.

31. Pompa regalis... Cracoviae 1637 in Officina Mathiae Andreoviensis 4°.

32. Via prosperitatis sive fausta precatio qua fortunatum iter... iuvenibus Stanislao et Sigismundo Denhoff palatinidibus Siradiae... ex animo vovet et

optat. Cracoviae 1637 in Typographia Matthiae Andreoviensis 4° k. A-C_3.

33. Votum nuptiale... Renatae Caeciliae... archiducissae Austriae... regis Poloniae... sponsae Vienna Cracoviam... venienti... dedicatum... Cracoviae 1637 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 17.

34. Perennis memoria... D. Joanni Cantio... ad posthumam posteritatem relata... B. m. 1638 2° k. 6.

35. Panegyricus... Petro Gembicki episcopo Cracoviensi... in primo et auspicato ad episcopatum Cracoviensem adventu a... dedicatus... Cracoviae 1643 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 21.

36. [Protestatio contra Christophorum Nyman civem Cracoviensem]. [1644] 4° k. 2. Protestację tę wniósł do akt notariusza publicznego Melchiora Franczkowica.

37. Augusta Regni felicitas in primo... et celeberrima inauguratione aditu... Vladislai IV regis Poloniae... a... expressa... Cracoviae 1663 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° s. 56.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2 s. 314-315; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 230-231; BARYCZ H.: Lata szkolne Jana i Marka Sobieskich w Krakowie. Kr. 1939 s. 23-25. Krak. Nr 28; TENŻE: Historia Szkół Nowodworskich. Od założenia do reformy H. Kołłątaja (1588-1777). Kr. 1939-1947 s. 74-78, 116-118; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki 1585--1657. Kr. 1957 s. 213, 258, 284; URBAN W.: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549--1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 281, 294; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 168-170, 182, 184, 222, 225, 240; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 749-750. — Statuta nec non liber promotionum s. 271, 276, 289; Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 13; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 95, 410.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Witkowski Franciszek (1724- po 1773), jezuita, po kasacie zakonu kanonik lwowski, profesor Akademii Lwowskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się w Połonnem, diec. łuckiej, 17 IX 1724 r., był synem Tomasza i Anny. Do zakonu jezuitów wstąpił 10 VIII 1742 r. Filozofię studiował w Ostrogu (1744-1747), a teologię w Krakowie (1750-1754). Uczył filozofii w Lublinie (1756-1758), Jarosławiu (1758-1761) oraz w Krasnymstawie (1761-1764), a teologii w Przemyślu (1764-1767), Łucku (1767-1770) oraz w Akademii Lwowskiej (1771-1773). Po kasacie zakonu (1773) został kanonikiem lwowskim. Data śmierci nie jest znana.

I.

1. Praelectionum theologicarum tractatus de fide, spe, charitate, anno 1766 Premisliae. De Deo, anno 1767 Luceoriae. De beatitudine, angelis et actibus humanis, anno 1768 Luceoriae. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1263.

III.

ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowania na Białej Rusi. T. 2. Lw. 1875 s. 100. — ARSJ., Pol. 27-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1743-1773); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 63v (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Witkowski Jan h. Nowina (1671-1732), jezuita, liturgista, dogmatyk.

Urodził się 11 VI 1671 r. był synem Pawła i Bogumiły Bielskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 IX 1687 r. Studium pedagogiczne odbył w Lublinie (1689-1690), następnie studiował filozofię (1690-1693) i wykładał gramatykę i poetykę w Ostrogu, Brześciu Litewskim i we Lwowie (1693-1697). Teologię studiował w kolegium krakowskim (1697--1701), gdzie w 1700 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był nauczycielem retoryki w Sandomierzu (1702-1703), kaznodzieją w Jarosławiu, Krasnymstawie i w Krakowie (1703-1706), wykładowcą etyki i teologii mo-

ralnej w Lublinie (1706-1707), filozofii w Sandomierzu (1709-1722). W latach 1726-1731 był rektorem w Poznaniu, a w 1731 r. wyjechał do Francji i wnet zmarł 4 XI 1732 r. w Chambord.

I.

1. Obserwacje święte czasu rocznego albo dni niektóre w roku honorowi Jezusa, Matki Najświętszej i świętym Pańskim poświęcone... to jest nabożeństwo na niektóre dni i święta przedniejsze przez rok podane. Poznań 1730 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 5, s. 600.

2. Tractatus theologicus de Angelis et homine... In Collegio Sandomiriensi SJ, 1712. Rkps BN., sygn. akc. 5580.

II.

1. Pole nad śmiercią otrzymane albo tropheum nieśmiertelnej chwały.... Pana Jana Radomickiego... po spędzonej śmierci potomnemu światu wystawione kazaniem pogrzebowym w kościele poznańskim Societatis Jesu pokazane... roku 1728. Poznań 1728 Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 21.

2. Ścieszka do miłości Boga. Poznań 1729 4°. Druk. obecnie nie znany.

3. Marnotrawny syn po długim w obcej krainie oddaleniu do ojca nawrócony, żywy obraz duszy zakonnej, do Pana Boga nawracającej się przez ćwiczenia duchowne... Sandomierz 1733. Druk. Coll. SJ 4° k. A-Ff$_2$.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 365; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 424-425; Witkowski Jan. W: *Enc. kośc.* T. 31 s. 512; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1180; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 152, 658; Witkowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 342. — ARSJ., Pol. 20-25 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1730); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1688-1732).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Witoszyński Ignacy (1746-1809), jezuita, po kasacie zakonu kanonik kamieniecki, autor wykładów teologii pastoralnej.

Urodził się 8 I 1746 r. w Przemyskiem. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 VIII 1760. Nowicjat oraz studium pedagogiczne odbył w Ostrogu (1760-1763), po czym studiował filozofię w kolegium św. Jana w Jarosławiu (1763-1766). W latach 1766-1769 nauczał w Jarosławiu kolejno infimy, gramatyki i syntaksy. Odbył następnie we Lwowie dwuletnie studia matematyczne (1769-1771). W 1771 r. rozpoczął teologię w Lublinie, a w roku następnym kontynuował ją w Wiedniu, gdzie w 1773 r. zastała go kasata zakonu. W 1776 r. był plebanem w Powsinie pod Warszawą i kanclerzem bpa A.S. Młodziejowskiego i w tym czasie rozpoczął w Warszawie działalność kaznodziejską. W 1780 r. został mianowany kanonikiem kamienieckim. Był następnie kaznodzieją królewskim, a w czasie Sejmu Czteroletniego kaznodzieją sejmowym. Wsławił się śmiałymi kazaniami patriotycznymi. Na początku 1790 r. został mianowany kanonikiem koadiutorem warszawskim. Uczestniczył w przygotowaniach do powstania w 1794 r. Po upadku państwa przebywał w Satanowie, i na kanonii w Kamieńcu. Zmarł w 1809 r. w Kamieńcu.

I.

1. Theologia pastoralis in usum alumnorum Seminarii Graeco Premisliensis dioecesani per... tradita. Rkps Bibl. Ossol., Zbior Pawlikowskich, sygn. 78.

II.

1. Propositiones selectae ex universae philosophiae adnotationibus illustrata. Auctore P. Gregorio ARAKIEŁOWICZ e Soc. Jesu quas indiscrimatim defendendas suscepit mense Junio... 1768. Premisliae 1768 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 56.

2. Przekł.: Ch.T. GELLERT: Napomnienie na piśmie dane od ojca synowi przy wysyłaniu go na nabywanie nauk do Akademii, z pism Christiana Gellerta wyjęte i z niemieckiego na polski przetłumaczone. Wilno 1774 Druk. Akad. 8° ark. 4. — Toż. Wilno 1781 Druk. JKM przy Akademii 12° s. 95.

3. Kazanie do... księży proboszczów

i plebanów dekanatu piaseczyńskiego... na zwykłym wiośnianym zgromadzeniu... w kościele ujazdowskim dnia 21 maja roku 1776 miane... Warszawa 1776 Druk. XX. Schol. Piarum 8° ark. 2.

4. Kazanie przy uroczystym ogłoszeniu policzenia w poczet błogosławionych powagą Piusa VI... Michała od Wszystkich Świętych zakonu Trójcy Najświętszej Trynitarzy Bosych na Solcu dnia 27 września R. 9. 1780... Warszawa 1780 Druk. JKM u XX. Schol. Piarum 8° k. nlb. 17.

5. Kazanie na pogrzebie... Adama Kolumny Cieciszowskiego, pisarza wielkiego koronnego... w kolegiacie warszawskiej... 23 maja 1783... miane. Warszawa 1783 4° k. nlb. 11.

6. Kazanie na uroczystych egzekwiach za duszę śp. Gabriela Wodzińskiego, biskupa smoleńskiego... w kościele warszawskim Ś. Krzyża 11 grudnia 1788... miane. Warszawa 1788 Druk. XX. Misjonarzów 8° s. 72, k. nlb. 4.

7. Kazanie o powinnościach i cnotach młodego wieku do szlachetnej młodzi pod rządem i dozorem... XX. Pijarów w Konwikcie Warszawskim zostającej... 10 stycznia R. P. 1790... mówione. Warszawa 1790 Druk. XX. Schol. Piarum 8° k. nlb. 18.

8. Kazanie na pogrzebie... Jana hr. Korwina Krasińskiego, starosty opinogórskiego... w kościele warszawskim Świętego Krzyża... 5 marca 1790 miane. Warszawa 1790 Druk. J.K.M i KEN 4° s. XIV, 15-32.

9. Kazanie na uroczystość św. Stanisława... w czasie biegu obrad sejmowych... w kościele warszawskim Ś. Krzyża d. 8 maja R.P. 1790 mówione. Warszawa 1790 Druk. Nadwor. JKM i KEN 4° s. 40.

10. Kazanie o cnotach chlubnych i potrzebnych dla płci żeńskiej na obchodzie żałobnego nabożeństwa za duszę... Konstancji z Czapskich Małachowskiej, referendarzowy W.K... w kościele Św. Krzyża warsz... dnia 16 marca R. P. 1791 mówione. Warszawa 1791 Druk. Nadw. JKM i KEN 4° k. nlb. 1, s. 24.

11. Kazanie o środkach i sposobach zachęcających do cnoty i zrażających występki w celu i widokach duchownych razem i politycznych uważanych. W dzień... Św. Stanisława... Do Najjaśniejszych Rzeczpospolitej Stanów w podwójnym posłów składzie na Sejm Ordynaryjny... zgromadzonych. W kościele warszawskim Ś. Krzyża... 8 maja R. P. 1791 mówione. Warszawa 1791 Druk. Nadw. JKM i KEN 4° s. 36.

12. Nauka z okazji zgromadzonego w dzień niedzielny na słuchanie mszy świętej do kościoła powsińskiego Batalionu Regimentu Szefostwa JW. Działyńskiego, maszerującego do obozu pod Gołąb, przez plebana... mówiona dnia 26 sierpnia 1791. Warszawa 1791 Druk. Mich. Grölla 4° s. 11.

13. Mowa kaznodziejska na żałobnym nabożeństwie za dusze mężne trupem poległych w obronie ojczyzny... w dniach pamiętnych 17 i 18 kwietnia w kollegiacie warszawskiej dnia 29 kwietnia 1794... miana. Lublin 1794 Druk. Rzeczp. XX. Trynitarzów 4° s. 16.

14. Kazanie patriotyczne zachęcające naród do posłuszeństwa i ufności w Najwyższym Rządzie aktem powstania ogłoszonym i wyznaczonym. Na nabożeństwie o Duchu Świętym w obecności króla IMci, Najwyższej Rady pod naczelnictwem Tadeusza Kościuszki, magistratur, rycerstwa, obywatelów miasta i licznego ludu, w Warszawie w kościele Św. Krzyża dnia 10 czerwca 1794... miane. Warszawa 1794 Druk. Wydz. Instrukcji 4° s. 23.

15. Kazanie na pogrzebie... Michała Ciołka Poniatowskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego... dnia 18 sierpnia Roku Pańskiego 1794 w kolegiacie warszawskiej Ś. Jana... Warszawa 1794 Druk. Wydz. Instrukcji Rządowej 4° s. 26.

16. Kazanie przy uroczystym obchodzie imienin... Monarchini Katarzyny Wtórej... w kościele katedralnym obrządku łacińskiego dnia 5 grudnia nowego kalendarza Roku Pańskiego 1795 mówione. Poczajów 1796 4° k. nlb. 14. Tekst polski i rosyjski.

17. List do Stanisława Augusta z 1796. Rkps AGAD, Korespondencja Stanisława Augusta t. 2 k. 1268.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 434-436, tamże literatura.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Witoszyński Teofil (1803-1876), wykładowca Seminarium Duchownego w Przemyślu, autor artykułów o starożytnościach kościelnych.

Urodził się w 1803 r. w Krystynopolu k. Sokala. Nie wiemy, gdzie ukończył szkołę średnią. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym w Przemyślu i w 1828 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie przez 2 lata studiował teologię we Wiedniu, gdzie złożył egza-

min konkursowy w zakresie biblistyki. W 1832 r. począł wykładać w przemyskim Seminarium Duchownym St. Testament i języki wschodnie. W latach 1836-1839 wykładał zastępczo także prawo kanoniczne. Był egzaminatorem diecezjalnym. Z profesury przeszedł w 1847 r. na probostwo w Dynowie, gdzie zmarł 25 II 1876 r.

Ogłoszone przez Witoszyńskiego w 16 zeszytach „Przyjaciela Chrześcijańskiej Prawdy" artykuły z zakresu starożytności kościelnych zostały oparte w zasadzie na ukazującym się właśnie wielotomowym (7 tomów w 16 częściach) dziele A.J. Binterima „Die vorzüglichsten Denkwürdigkeiten der christkatholischen Kirche aus den ersten, mittlern und letzten Zeiten... (Mainz 1825-1841).

I.

1. Starożytności kościelne. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 2 s. 75-83; Z. 3 s. 71-77; R. 4: 1836 z. 1 s. 52-66; Z. 2 s. 60-68; Z. 3 s. 57-68; Z. 4 s. 72-89; R. 5: 1837. Z. 1 s. 61-78; Z. 2 s. 72-97; Z. 3 s. 59-72; Z. 4 s. 71-81; R. 6: 1838 Z. 1 s. 66-77; Z. 2 s. 68-85; Z. 3 s. 73-91; Z. 4 s. 78-108; R. 7: 1839 Z. 1 s. 67-82; Z. 58--68; Z. 51-58; Z. 4 s. 68-78; R. 8: 1840 z. 1 s. 108-122; Z. 2 s. 148-161; Z. 3 s. 77--89.

III.

KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 225; KOCHOWSKI W.: Historia Seminarium Duchownego w Przemyślu. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, s. 262. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1833-1876.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Witwicki Stanisław Jan h. Sas (ok. 1630-1698), biskup kolejno kijowski, łucki, poznański, moralista, teolog ascet.

Urodzony ok. 1630 r. w Smolniku k. Sanoka był synem Samuela i Anny Rościeskiej. Uczył się u jezuitów w Lublinie i Braniewie, następnie w Rzymie i Paryżu. Stopnia naukowego nie zdobył, a przy prekonizacji na biskupstwo kijowskie uzyskał dyspensę od doktoratu. Po powrocie do kraju obrał stan duchowny — nie wiemy jednak, kiedy przyjął święcenia kapłańskie — i dostał się w charakterze sekretarza na dwór króla Jana Kazimierza. Z prezenty królewskiej wszedł w 1665 r. do kapituły gnieźnieńskiej. W 1671 r. został prepozytem infułatem kolegiaty w Ołyce, w 1676 r. opatem komandataryjnym w Płocku, oraz kanonikiem warszawskim; zrzekł się wówczas kanonii w Gnieźnie.

W kancelarii królewskiej służył trzem kolejno monarchom: Janowi Kazimierzowi, Michałowi i Janowi III. Zostawszy jeszcze za Jana Kazimierza regentem kancelarii królewskiej, zyskał opinię zdolnego pracownika. Był sekretarzem poselstw do Francji i Danii, samodzielnie zaś posłował do cesarza Leopolda I. Jan Sobieski mianował go w 1677 r. biskupem kijowskim. Gorliwie zajął się diecezją, nie mniej jednak nie zarzucił spraw politycznych. Był komisarzem królewskim przy układach z Moskwą oraz do przeprowadzenia zjednoczenia polskiej Cerkwi Prawosławnej z Cerkwią Unicką.

W 1681 r. przeszedł Witwicki na biskupstwo łuckie. W 1684 r. odbył w Brześciu synod diecezjalny, przeprowadził ogólne przeszkolenie księży parafialnych oraz w 1685 r. założył w Janowie na Podlasiu Seminarium Duchowne (istniało już w Ołyce i w Łosicach), oddając je kierownictwu księży komunistów. W 1688 r. został Witwicki przeniesiony na biskupstwo poznańskie. Rezydując przeważnie w Warszawie,

odbył w Poznaniu w 1689 r. synod i zwiększył uposażenie poznańskiego Seminarium Duchownego. Zmarł w Warszawie 4 III 1698 r. i został pochowany w podziemiach kolegiaty św. Jana.

Niektórzy współcześni uważali Witwickiego za moralnego sprawcę skazania na śmierć za ateizm w 1689 r. Kazimierza Łyszczyńskiego. Naprawdę domagał się nań wraz z innymi biskupami podczas procesu sejmowego tylko wyroku skazującego, a 3 lata wcześniej (1686) jeszcze jako biskup łucki ekskomunikował Łyszczyńskiego za wydanie córki wbrew przepisom prawa kościelnego za bliskiego krewnego. Nie pełnił natomiast w procesie funkcji instygatora (publicznego oskarżyciela).

W swych pracach teologicznych reprezentował Witwicki kierunek moralizatorski.

I.

1. Nauka powołania do stanu duchownego i obowiązków chrześcijańskich w dwóch częściach... Cz. pierwsza, w której się daje nauka powołania do stanu duchownego i obowiązków w tym stanie będących... Cz. wtóra, w której się daje nauka powołania chrześcijańskiego katolickiego... W Warszawie 1684 w Druk. Scholarum Piarum 8° cz. 1 k. nlb. 8, s. 202; cz. 2 k. nlb. 2, s. 381, nlb. 5. (Podręcznik etyki). — Toż. Cz. 1 pod zm. tyt.: Obraz prawdziwego kapłana w obowiązkach stanu duchownego... W Krakowie 1751 w Druk. M.J.A. Dyaszewskiego 8° k. nlb. 2, s. 208. — Toż. Cz. 2 pod zm. tyt.: Obraz prawdziwego chrześcijanina w obowiązkach nie tylko w powszechności ale i w szczególności każdemu stanowi należących... W Krakowie 1751 w Druk. M.J.A. Dyaszewskiego 8° s. 333, k. 2. — Toż. Całość w skróceniu pod zm. tyt.: Zbiór powinności chrześcijańskiej duchownego i świeckiego stanu... W Wilnie 1757 w Druk. XX. Franciszkanów 8° k. 12, s. 330, k. 1.

2. Grammatica alias literatura eiusque constructiones ad dogmata christiano-politico-moralia... in gratiam studiosae ac dioecesanae iuventutis per... Varsaviae 1687 Typis Caroli Ferdinandi Schreiber 8° k. nlb. 2, s. 332.

3. Traktat compendiose zebrany... o doczesnej Ojca Świętego i Biskupów władzy. W Warszawie 1693 w Druk. Collegii Scholarum Piarum 8° s. 106. — Toż w przekł. łac.: Tractatus de auctoritate Romani Pontificis in temporalibus et Episcoporum potestate... in lingua vulgari per... lingua latina redditus per F. Laurentium CZEPAŃSKI augustianum... Varsaviae 1693 in Collegio Scholarum Piarum 8° s. A-G_4.

II.

1. Dies sine occasu Olszovianae gloriae exortus in persona... Andreae Olszovii... archiepiscopi Gnesnensis... Praesentatus eidem... in ingressu ad ecclesiam primatialem. B. m. 1675 2°.

2. Serenissimi... Joannis III. electi et coronati regis Poloniae... electio... compendiose delineata et... praesentata... Cracoviae 1676 2° k. nlb. 26.

3. Pacierz albo raczej kontrakt między Bogiem a człowiekiem przez Pośrednika Chrystusa Pana spisany... W Wilnie 1676 w Druk. Akademickiej Soc. Jesu 4° k. nlb. 40. (Medytacje). — Toż. B. m. r. [ok. 1700] 4°. — Toż. W Wilnie 1700 12° s. A-L_4.

4. Prima, felix, fausta ac fortunata Joannis III regis Poloniae... inter festivas tutelaris diei congratulationes... oblata. Leopoli 1678 2°.

5. Kazanie... na pogrzebie... Doroty Gnińskiej wojewodziny chełmińskiej... u Ojców Reformatów w Warszawie... W Warszawie 1680 2° s. A-C_1.

6. Tuba verum spargens sonum super sceptra nationum... B. m. 1681 4° k. nlb. 8. — Toż pod zm. tyt.: Exhortatio ad bellum Turcicum. Coloniae Agrippinae 1680 4° s. A-B_4.

7. Synodus Luceoriensis et Brestensis per... Stanislaum in Magna Witwica Witwicki... episcopum Luceoriensem et Brestensem celebrata... anno Domini 1684. Varsaviae [1684] excudebat Carolus Schreiber 4° s. 61. Redakcja statutów w znacznej mierze WITWICKIEGO.

8. Abrys doczesnej szczęśliwości między cieniami ludzkiego nieukontentowania na widok wystawiony dla pożytku duchownego Diecezji Łuckiej i Brzeskiej przez... W Warszawie 1685 u Karola Ferdynanda Schreybera 8° k. nlb. 3, s. 238. — Toż. W Wilnie 1748 w Druk. Akademickiej S.J. 8° k. 8, s. 238. — Toż. W Wilnie 1754 w Druk. XX. Franciszkanów 8° k. 8, s. 238. — Toż pod zm. tyt.: O szczęśliwości doczesnej pisma... W Warszawie 1779 w Druk. Nadw. J.K.Mci 8° s. 237, k. 2.

9. Synodus Posnaniensis... celebrata per Nos Stanislaum in Magna Witwica... episcopum Posnaniensem... in ecclesia cathedrali convocata anno 1689. Varsaviae [1689] Typis Collegii Scholarum Piarum 4° k. nlb. 4, s. 68. Redakcja w znacznej mierze WITWICKIEGO.

10. Opis podróży po Francji, Włoszech, Niemczech i Danii. Rkps według H. JUSZYŃSKIEGO (Dykcjonarz..., t. 2 s. 336) był w posiadaniu bpa A. Krasińskiego.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 404-405, tamże literatura. — Ponadto: SYMON F.A.: De ecclesiis, collegiata, seminario clericorum scholisque academicis quondam Olycensibus. W: *Acad. Eccl. Petrop. Anno Acad. 1890-1891.* Petropoli 1891 s. 93-135; P[RUSZKOWSKI] J. PODLASIAK: Janów Biskupi czyli Podlaski. Kr. 1897 s. 63-68; DŁUGOSZ T.: Z dziejów biskupstwa kijowskiego. *Collect. Theol.* R. 13: 1932 s. 74; NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. [P.] 1964 s. 108, 280-281, 334, 707, 726, 762, 775; NOWICKI A.: Łyszczyński Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 609-610. — SAWICKI J.: Synody Diecezji Łuckiej i ich statuty. W: Concilia Poloniae. T. 3. W. 1949 s. 40-44; TENŻE: Synody Diecezji Poznańskiej i ich statuty. W: Concilia Poloniae. T. 7. P. 1952 s. 104-109.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wiwani Jerzy Antoni (XVII w.), profesor Akademii Krakowskiej, hagiograf.

Pochodził z Diec. Krakowskiej. Nie znamy daty jego urodzenia, ani imion rodziców. Studia rozpoczął w 1627 r. w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je doktoratem sztuk wyzwolonych i filozofii. Był w Akademii profesorem. Napisał biografię Michała Giedroycia, którą ks. Samuel Brzeżewski dokończył i wydał drukiem.

I.

1. Żywot pobożny, cuda i śmierć szczęśliwa B. Michała Giedroycia... przez sławnego Jerzego WIWANIEGO... napisany... a przez księdza Samuela BRZEŻEWSKIEGO... dokończony i do druku podany. Kraków 1655 Łukasz Kupisz 4° k. nlb. 9, s. 64. — Toż. Kraków 1769 Druk. Seminarium Duchownego 4° k. nlb. 8, s. 137.

III.

ESTREICHER K. T. 33 s. 144-145. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 4 s. 109.

Ks. Józef Mandziuk

Włocki Jan Franciszek (1688-1773), pijar, moralista.

Urodził się w woj. krakowskim. Wstąpiwszy do zakonu pijarów, ukończył tam studia i był nauczycielem w niższych i wyższych klasach ich kolegiów. W 1720 r. spotykamy go na katedrze teologii w warszawskim Kolegium Królewskim. Wiele lat był także spowiednikiem żeńskich zgromadzeń zakonnych m. in. wizytek warszawskich. Urząd ten sprawował nie tylko z gorliwością, ale z roztropnością i wielką umiejętnością. Zabłysnął jednak na polu kaznodziejstwa i pracował przez 40 lat w tej dziedzinie. Współcześnie był uważany za jednego z najwybitniejszych kaznodziejów. Istotnie głosił kazania na różne tematy: przygodne, niedzielne, w czasie różnych uroczystości kościelnych i państwowych, a także panegiryki związane z wybitnymi osobistościami. Dzisiaj one nas rażą swym „makaronizmem", ogólnikami, nie rzadko frazesami. Współcześnie uważano je za stojące na wysokim poziomie kaznodziejskim.

Do teologii polskiej, w ścisłym tego słowa znaczeniu wszedł przez wydanie wskazań i zasad dla spowiedników zakonnic. Stały się one swoistym podręcznikiem dla kapłanów spowiedników zgromadzeń żeńskich. Umarł Włocki w Krakowie 31 III 1773 r.

I.

1. Institutiones confessionum pro monialibus. Kr. 1753 Druk. Schol. Piarum 4°, k. nlb. 8, s. 122.

II.

1. Motrix intelligentia diva Catharina Alexandrina martyr. In festa nominis sui solennitate pro rostris oratoriis Radomiensis Scholarum Piarum academiae declamata... Stephano Tymiński pincernae Ciechanoviensi... consecrata. B. m. 1718 4° k. 9.

2. Łaskawa od tronu Najjaśniejszego nieba i ziemie Augusta, acz strzałami otoczonego deklaracja z ambony warszawskiej, przy najcelniejszej uroczystości archikonfraterni Mariae de Gratiis publikowana... Warszawa 1723 Druk. Schol. Piarum 2° k. 16.

3. Odsiecz triumfalna od niepamięci czasów windykowanego po zeszłej ostatniej Słuszczance Ostoi... Albo kazanie pogrzebowe na konkluzji żałosnego aktu dnia trzeciego po złożeniu w Częstochowie... ciała pani wojewodziny. Warszawa 1724 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 20.

4. Pamięć wdzięcznych po zeszłej śp... Konstancji Słuszczance Denhoffowy wojewodziny malborskiej... względem duszy do nieba, względem ciała do grobu denhoffskiego z Warszawy do Częstochowy przeniesiona, świeżym mianej mowy przy wyprowadzeniu, na rekwizycją wielu Ich Mciów podaniem do druku odnowiona... Warszawa 1729 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 13.

5. Światło na objaśnienie narodów oczyszczenie Przenajświętszej Panny Marii, przy solennym akcie profesji... Franciszki Olędzkiej, marszałkównej wołkowyskiej w kościele wielebnych Panien Benedyktynek produkowane... Wilno 1728 Druk. Akademicka Soc. Jesu 2° k. nlb. 2, s. 24.

6. Sława sprawiedliwego trybunału w imieniu i protekcji św. Stanisława biskupa i męczennika... patrona Korony Polskiej i W. Księstwa Litewskiego za dyrekcji Jana Fryderyka Sapiehy, hr. na Kodniu... przy powitaniu trybunału w bazylice katedralnej św. Stanisława biskupa przez... ogłoszona. Wilno 1729 Druk. Akademicka Soc. Jesu 2° k. 8.

7. Traktament feralny Zbawicielowi Panu od złośliwej Jerozolimy i niezbożnych grzeszników wystawiony albo kazania postne na dyscyplinach niedzielnych w kościele warszawskim... Scholarum Piarum przez... pewnemu szlachcicowi polskiemu... dedykowane. Wilno 1729 Druk. Akademicka Soc. Jesu 4° k. 14, s. 145.

8. Prawdzic za prawdą i sprawiedliwość zelujący św. Stanisław męczennik i biskup krakowski w katedralnej wileńskiej bazylice przy powitaniu trybunału panegirycznym kazaniem ogłoszony... Wilno 1730 Druk. Akademicka Soc. Jesu 2° ark. 8.

9. Sprawa nowa prawującego się człowieka, w której Bóg sędzia patronem. W kazaniu na dzień Trójce Najśw. przy powitaniu... sędziów kapturowych, pod protekcją... ks. W. Rychłowskiego, kan. gnieźnieńskiego, proboszcza piotrkowskiego, oficjała wolborskiego z ambony Kolegium Piotrkowskiego Scholarum Piarum wyprowadzona. Częstochowa 1733. Druk. Jasnej Góry Częstochowskiej 2° k. tyt., k. nlb. 12.

10. Nauka bez cenzury z cenzurą życia pospolitego na katedrze krzyża sformowana życiem wszystkich żyjących, to jest przykładem umierającego Zbawiciela, siedmiu ostatnich słów rezonującego wyprobowana, do uniwersalnej ludzi reformy przy quadragezymalnym ćwiczeniu w archikatedralnym kościele krakowskim... przez... ogłoszona... Kraków 1736 Druk. Jakuba Matyjaszkiewicza 4° k. nlb. 1, s. 182, k. nlb. 4.

11. Pasterz między dobrymi najlepszy św. Wojciech, arcybiskup gnieźnieński, prymas polski, a korony Chrystusa męczennik, kazaniem w bazylice jędrzejowskiej pod swem zostającej imieniem, przy dorocznej festywie ogłoszony... ks. W. Zimmickiemu S. Cisterc. Ordinis przeorowi i proboszczowi jędrzejowskiemu... na wiązanie przez... ofiarowany. Kraków 1738 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 11.

12. Opieka niezawiedziona św. Michała Archanioła dla wszystkich uciekających się do niego w kazaniu na to święto w Mogielankach mianym wyprobowana i przy imieninach na wiązanie... M.S. na Zakliczynie Jordanowi, wojewodzie bracławskiemu... przez... prezentowana. Kraków 1738 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 10.

13. Kazania postne na pasjach w Warszawie w kościele Scholarum Piarum r. 1729, a drugie w Krakowie na P. Maryjej in circulo roku 1726 miane. Na usilne pragnienie i expostulacje wielu przyjaciół... powtórnie do druku, przy protekcjonalnych faworach... Heleny z Potockich Morsztynowej, wojewodziny inflanckiej... przez... podane. Kraków 1740 Druk. Akademicka 4° k. 4 s. 104, k. nlb. 2.

14. Propozycja od Najwyższego Króla Ukrzyżowanego Jezusa do korony serc ludzkich podczas interregnum po zmar-

łym... Auguście II, królu polskim podana, w kazaniach na piątki marcowe, do konfraterni Serca Jezusowego należące mianych z ambony piotrkowskiej ogłoszona... księżnie... Helenie... z Czartoryskich Myszkowskiej... kasztel. sandomierskiej prezentowana od... Kraków 1740 Druk. Schol. Piarum 4° s. 65 k. 4.

15. Kazania na różnych publikach, tak w ordynaryjne, jak i w inne partykularniejsze święta, po pierwszych w Polsce i W. Księstwie Litewskim ambonach a mianowicie w katedralnym krakowskim kościele rozmaitymi czasy miane... przez... Kraków 1741 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 9, s. 582, k. nlb. 9.

16. Zapłata wieczysta za święte życie i męczeńską cierpliwość św. Małgorzacie patronce nowosądeckiej kolegiaty oddane, krótkim na jej uroczystość kazaniem wywiedzina... ks. Janowi Orzechowskiemu, dziekanowi nowosądeckiej kolegiaty, plebanowi męcińskiemu... ofiarowana przez... Kraków 1744 Druk. Michała Dyaszkiewicza 2° k. 12.

17. In lapides D. Stephani Protomartyris 50 argutiae poeticae nomini et honori... Stephani... comitis Jordan... palatinidae Braclaviensis ipso recurrente natali die per... dedicatae. B. m. 1747 4° k. nlb. 7. Utwór składa się z 50 strof, zwanych arqutiae na cześć św. Szczepana.

18. Przykłady z cnót i życia świętych pańskich zebrane, na większą chwałę Pana Boga, dla pożytku wiernemu chrześcijaństwu, wprzód po różnych ambonach ogłoszone. a teraz dla skuteczniejszego naśladowania pod imieniem... Marii Józefy z Wesslów Sobieskiej Królewiczowej polskiej... do druku podane, przez... Kraków 1750 Druk. Michała Józefa Antoniego Dyaszkiewicza 4° k. nlb. 5, s. 636, k. 6.

19. Doskonałość dobroci w czworako odmiennym życia stanie nie odmieniająca się, to jest kazanie podczas solennego beatyfikacji aktu sługi bożej Joanny Franciszki Fremiot de Chantal... przez... w kościele... wizytek konwentu krakowskiego. Kraków 1752 Druk. Adama Kleina 2° k. nlb. 15.

20. Honor Krzyża Chrystusowego przez solenną cząstki jego introdukcją do kościoła bobińskiego rozszerzający się kazaniem przy luźnym zgromadzonych na ten akt gości konkursie podczas sumy przez... ogłoszony, imieniowi... Stanisława Kostki... Dembińskiego, starosty wolbromskiego... przy dorocznych imieninach jego na wiązanie oddany. Kraków 1752 Druk. Michała Dyaszewskiego 2° k. nlb. 19.

21. Grzesznik pokutujący zbawiennymi Ducha Przenajświętszego namowami pobudzony albo kazania w archiprezbiterialnym kościele Panny Marii w Krakowie in circulo podczas Wielkiego Jubileuszu roku 1751 miane przez... Kraków 1753 Druk. Sebastiana Hebanowskiego 4° k. nlb. 11. s. 200, k. nlb. 4.

22. Objawienie tajemnic łask i dobrodziejstw Boga w otwartym Jezusa Sercu czyli kazanie na uroczystość Serca Jezusowego miane w kościele... wizytek konwentu krakowskiego przez... Kraków 1754 Druk. Michała Dyaszewskiego 2° k. 12.

23. Nadzieja pewna do wszystkiego dobra przy narodzeniu bł. Józefa z Kopertynu zakonu św. Franciszka Serafickiego... z pierwszych początków życia uformowana, podczas solennej beatyfikacji w kościele krakowskim z ambony ogłoszony... Teraz pod imieniem ks. Marcina Stawskiego, kan. wiślickiego, proboszcza mszańskiego do druku podana, przez... Kraków 1755 Druk. Michała Dyaszewskiego 2° k. nlb. 9.

24. Kazanie na dzień bł. Józefa z Kopertynu zakonu św. Franciszka Seraficznego... podczas ogłoszenia solennej beatyfikacji, przypadającej w oktawę Narodzenia Najśw. Marii Panny miane, w kościele krakowskim... franciszkanów, a teraz pod imieniem... ks. Norberta Zielęckiego, dziekana skalskiego, proboszcza minockiego, golczewskiego, do druku podane. Kraków 1756 Druk. Michała Dyaszewskiego 2° ark. 5.

25. Kazania adwentowe z postnymi imieniowi... Aleksego na Reklewie Reklewskiego, pisarza grodzkiego, wojskiego sądeckiego... podczas publicznej funkcji dedykowane, a przez... in circulo w kościele P. Marii w Krakowie przed kilku lat miane. T. 1-2. Kraków 1756 Druk. Michała Dyaszewskiego 4° t. 1 k. nlb. 5, s. nlb. 110; T. 2 s. 200, k. nlb. 4.

III.

[BIELSKI S.]: Vita et scripta quorundam e Congregatione Cler. Reg. Scholarum Piarum in provincia Polona professorum... Varsaviae 1812 s. 39; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. T. 2. Kr. 1896 s. 309-310. — Historia domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 157.

Ks. Jan Wysocki

Włyński Zygmunt Aleksander (ok. 1740-1831), proboszcz parafii św. Floriana w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, popularyzator teologii.

Urodził się ok. 1740 r. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie, studiując równocześnie na Wydziale Filozoficznym Akademii Krakowskiej. Studia te zostały uwieńczone uzyskaniem 17 VII 1760 r. stopnia bakałarza, 15 X 1762 r. zaś doktoratu. Święcenia kapłańskie przyjął Włyński w 1763 r., rozpoczynając najpierw pracę jako wykładowca religii w gimnazjum w Krakowie. Powołany przed 1775 r. na stanowisko profesora na Wydziale Filozoficznym Akademii Krakowskiej wykładał początkowo wymowę. W r. szk. 1777/78 pełnił urząd dziekana na tymże Wydziale. Obok drobnych prac z pogranicza teologii i filozofii, które wyszły spod pióra Włyńskiego, zajmował się także poezją, ogłaszając kilka okolicznościowych wierszy. Dużą wartość językową miały również jego tłumaczenia niektórych dzieł Stanisława Orzechowskiego. W 1815 r. przeszedł Włyński na emeryturę i mimo podeszłego wieku sprawował jeszcze kolejno obowiązki proboszcza najpierw w Smardzewicach k. Ojcowa, potem przy kościele św. Anny w Krakowie i wreszcie w 1824 r. został proboszczem parafii św. Floriana w Krakowie. Zmarł 23 IX 1831 r.

I.

1. Korzyść zabawy szkolnej z dziejopisów pierwiastkowego Kościoła... Kraków 1770 Druk. Akademicka Kolegium Większego 8° k. nlb. 4.

2. Dissertatio de brutorum anima... Cracoviae 1776 Typis Seminarii Episcop. Academ. 8° k. nlb. 5, s. 65.

3. Przekł.: S. ORZECHOWSKI: List... do Juliusza III papieża względem bezżeństwa kapłanów po polsku i po łacinie. B. m. r., s. 2, 62. (Przekład Z.A. WŁYŃSKIEGO niepewny).

II.

1. Exemplar vitae et mortis... Hyacinthi Augustini Łopacki sanctae theologiae et medicinae doctoris, canonici cathedralis et archipresbiteri Cracoviensis... Cracoviae 1762 8° k. nlb. 26.

2. Conclusiones ex universa philosophia peripatetica et nova. Cracoviae 1763 4°.

3. Oratio pro Seraphico Doctore Ecclesiae S. Bonaventura... 1766 die 14 Julii dicta... Cracoviae [1766] Typis Seminarii Episcop. Academ. 4° k. nlb. 10.

4. Powinszowanie nowo zaślubin... Józefowi Makaremu ze Złotego Potoka i Elżbiecie z Wielopolskich Potockim... imieniem szkół Nowodworskich Akademii Krakowskiej złożone w r. 1767 4 czerwca. Cracoviae 1767 8°.

5. Przekł.: S. ORZECHOWSKI: Kroniki Stanisława Orzechowskiego... z łacińskiego na polski przetłumaczone w roku... 1767. Kraków 1767 Druk. Semin. Biskup. Akademick. 8° k. 6, s. 281, k. nlb. 6; — Toż. Wyd. 2. Sanok 1856 Druk. Pollaka 8° s. 216, XXVI; — Toż. Wyd. 3. Ostrowo 1860 Druk. Priebatscha 8° s. 216, XXVI.

6. Przekł.: S. ORZECHOWSKI: Sen na jawie albo widowisko Stanisława Orzechowskiego... z łacińskiego na polski przetłumaczone w roku... 1767. Kraków 1767 Druk. Semin. Biskup. Akademick. 8° k. nlb. 5, s. 86, k. nlb. 1.

7. Przekł.: M. KROMER: M. Kromera, biskupa warmińskiego, do króla, panów i rycerstwa polskiego na sejmie warszawskim zgromadzonych list... z łacińskiego na polski przez... przełożony. [Kraków] 1768 8° k. nlb. 32.

8. Oratio in laudem sacratissimae Lauretanae Domus, maximis mysteriis, gratiis et miraculis orbe toto clarissimae... b. m. 1769 4° k. nlb. 6.

9. Sanctus Thomas Aquinas Ecclesiae Doctor Angelicus die suo nomini sacra in aedibus sacerrimi Ordinis Praedicatorum Cracov... laudatione publica celebratus. Cracoviae 1771 Typis Seminarii Acad. Dioecesani 4° k. 13.

10. Powinszowanie imienin... Ewie z Męcińskich Małachowskiej, wojewodzinie sieradzkiej... ojczystym rymem wyrażone... b. m. 1776 8° k. nlb. 7.

11. Portret niebieskich pieszczot z obrazu... św. Anny w kościele akademickim [w Krakowie]... Annie z Jabłonowskich Lanckorońskiej, wojewodzinie bracławskiej, przez... ofiarowany... b. m. 1776 8° k. nlb. 7.

12. Na śmierć.. Makarego Kurdwanowskiego, podkomorzego bełzkiego... Warszawa [1780] Druk. Nadw. Królewska 8° k. 2.

13. Wiersz z okoliczności śmierci... Cieciszowskiego, pisarza wielkiego ko-

ronnego... Warszawa 1783 Druk. Piotra Dufoura 8° k. 2.

14. Wiersz... epokę bytności N.J.Kr. Mości w Krakowskim r. 1787 prawdziwie zadumienia godną wdzięcznej potomności podający... Kraków 1787 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 1.

15. Najwyższa komisjo organizująca! [Prośba do Najwyższej Komisji Organizującej Rzeczypospol. Krakowskiej o umieszczenie siebie w etacie emerytów Akademii Krakowskiej]. 29 maja 1817 r. [Kr.] 1817 8° s. 11.

16. Do J.W. Prezydującego w zgromadzeniu reprezentantów Rzeczypospolitej Krakowskiej. 10 krudnia 1819. [Kr.] 1819 4° k. 1.

17. Przekł.: S. ORZECHOWSKI: Dzieła w niektórych przedmiotach pisane... tłumaczenie z łacińskiego na język ojczysty przez... T. 1-2. Wr. 1826 Druk. Korna 12° t. 1 s. 278; T. 2 s. 288, XII,

18. Hymn na cześć św. Piotra, Książęcia Apostołów. b. m. r. 8°.

III.

BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 2. W. 1814 s. 82-83; Wiadomość o uczonym ks. Zygmuncie Aleksandrze z Włynia Włyńskim. *Przyj. Ludu.* (Leszno). R. 12: 1845 nr 2 s. 12-14; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 552-560; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Włyński Zygmunt Aleksander. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 27 s. 565; Włyński Zygmunt Aleksander. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 98; Włyński Zygmunt Aleksander. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 374; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja 1777-1786. Wr.-W. 1957 s. 46, 95, 364, 368; GLEMMA T.: Wydz. Teol. U.J. s. 61-62, 104, 198. — Statuta nec non liber promotionum, s. 414, 416, 427, 432-433.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wnorowski Kazimierz (1818-1885), biskup lubelski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, biblista.

Urodził się 1 III 1818 r. w Łęczycy w rodzinie nauczycielskiej. Skończywszy kielecką szkołę wojewódzką, wstąpił w 1833 r. do miejscowego Seminarium Duchownego. Po 2 latach wysłano go na studia do Seminarium Głównego w Warszawie. Ukończył je już w Akademii Duchownej w 1839 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1841 r.

W tymże roku powołano Wnorowskiego na zastępcę profesora hermeneutyki, introdukcji do ksiąg N. Testamentu i j. greckiego w warszawskiej Akademii Duchownej. Wykładał ponadto archeologię biblijną. Jako wykładowca cieszył się dobrą opinią. W 1847 r. został hon. kanonikiem kieleckim. W 1850 r. aresztowano Wnorowskiego i osadzono w cytadeli, a następnie wywieziono do Wielkiego Ustiuga, gdzie przeżył 5 lat. Powodem tego był prawdopodobnie jakiś udział Wnorowskiego w spisku Henryka Krajewskiego, który choć nie doprowadził do wybuchu powstania pomimo wezwań Mierosławskiego, ściągnął jednak po jego wykryciu represje na wielu ludzi weń zamieszanych.

W 1855 r. został ułaskawiony, wrócił do Kielc i objął profesurę w tamtejszym Seminarium Duchownym. W 1862 r. otrzymał probostwo w Szańcu, a w 1872 r. został regensem Seminarium. W 1883 r. pap. Leon XIII prekonizował Wnorowskiego na biskupa lubelskiego. Po 2 latach rządów zmarł 29 IV 1885 r. Na cmentarzu oraz w katedrze lubelskiej postawiono mu pomniki.

I.

1. Rzecz o zasadzie tłumaczenia Biblii i warunkach dobrego tejże rozumienia, czytana na akcie uroczystym zakończenia roku szkolnego 1848/49 w Akademii Duchownej... 10 lipca (28 czerwca) 1849 roku przez... *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 17 s. 149-182. — Toż w osob. odb. B. m. r. 8° s. 34.

2. Nauka moralna (o środowisku cnoty chrześcijańskiej). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 241 k. 29.

3. Nauka moralna o powinnościach względem nas samych. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 255 k. 23.

II.

1. Przemowa nad grobem miana na Cmentarzu Powązkowskim przy pogrzebie śp. Jana Majorkiewicza zmarłego d. 23 marca 1847 roku przez... W. 1847 Druk. Strąbski 8° s. 12.

2. Mowa na pogrzebie śp. Edwarda Oraczewskiego... w kościele lisowskim dn. 26 lipca 1871 r. przez... poprzedzona przemową ks. N. BIERONŃSKIEGO... w kaplicy morawickiej... Kr. 1871 Druk Czasu 8° s. 22.

3. Przekł.: K. FREPPEL: Konferencje o bóstwie Jezusa Chrystusa mówione do młodzieży szkolnej. W. 1872 Nakł. tłum., Druk. J. Sikorski 8° s. III, 237.

4. Mowa na pogrzebie śp. X. Kanonika Juliana Ciechanowskiego... proboszcza parafii Daleszyce... dnia 18 lutego 1874 przez... Kr. 1874 W. Ciechanowski 8° s. 40.

5. Współaut.: J. KAMOCKA: Krótki wykład katechizmu jako podręcznika dla matek według planu i wskazówek ks. Kazimierza WNOROWSKIEGO... ułożyła W. 1880 8° s. III, 129, III.

III.

Śp. ksiądz Kazimierz Wnorowski biskup lubelski. *Kłosy*. T. 40: 1885 nr 1035 s. 281-282; J. Ch.: Kazimierz Wnorowski biskup diecezji lubelskiej. *Prz. Pedagog.* R. 1885 s. 323-324; Ks. Kazimierz Wnorowski biskup lubelski. *Kron. Rodz.* Ser. 4. R. 1885 t. 13 s. 288; Śp. Kazimierz Wnorowski biskup lubelski. *Bies. Liter.* T. 19: 1885 nr 487 s. 274; Pogrzeb śp. ks. K. Wnorowskiego biskupa lubelskiego. Tamże, nr 488 s. 293-294; Śp. ksiądz Kazimierz Wnorowski biskup lubelski. *Rola.* R. 3: 1885 nr 17 s. 195-196; Pogrzeb śp. ks. biskupa Wnorowskiego. Tamże, nr 18 s. 215; F[ILOCHOWSKI] R.: Pogrzeb śp. biskupa diecezji lubelskiej. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 19 s. 297-298; Z powodu pogrzebu śp. biskupa Wnorowskiego. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 21 s. 325--326; TENŻE: Śp. ksiądz Kazimierz Wnorowski biskup lubelski. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 25 s. 385-387; nr 26 s. 401-403; nr 27 s. 417-420; nr 28 s. 433-437; [Informacja o sprzedaży biblioteki po bpie Wnorowskim]. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 35 s. 552; Poświęcenie pomnika w Lublinie śp. biskupowi Wnorowskiemu. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 29 s. 457; D[ĘBIŃSKI] K.: Wnorowski Kazimierz Józef Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 41/42 s. 392-393; WRÓBEL T.: Katolog rektorów, wicerektorów, profesorów... W: *Księga jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach.* [Kielce] 1977 s. 457; WOLNIEWICZ M.: Spór o metodę nauczania Pisma św. w polskich uczelniach teologicznych w XIX wieku. *Collect. Theol.* T. 47: 1977 z. 3 s. 68-69.

Ryszard Żmuda

Wohlgemuth (de Heilsberg, de Prussia) Ludwik Jan (XV w.), bernardyn, pastoralista.

Przed wstąpieniem do zakonu nosił imię Jan. Pochodził z Lidzbarku, zapewne z zamożniejszej rodziny mieszczańskiej, skoro mógł udać się na studia do Kolonii. Uzyskał tam stopień magistra. Potem był kolejno rektorem szkoły w Zgorzelcu na Dolnym Śląsku i w Poznaniu. W 1465 r. magistrat Torunia zaprosił go na rektora szkoły w swym mieście. Bawił tu tylko do 1466 r., ponieważ wstąpił w tym czasie do zakonu bernardynów, gdzie po odbyciu nowicjatu wnet chyba przyjął święcenia kapłańskie. Przy wydzielaniu w 1467 r. zakonnej prowincji polskiej z dotychczasowej austriacko-czeskiej Wohlgemuth pozostał w tej ostatniej. Pracował na Śląsku, potem na Morawach. Zmarł prawdopodobnie w Brnie ok. 1493 r.

Napisanym przez Wohlgemutha dziełem zaopiekował się po jego śmierci współbrat zakonny Paulin ze Lwowa i za pośrednictwem innego zakonnika Mikołaja Glasberga z Moraw przesłał do Norymbergi do druku.

I.

1. Trilogium animae non solum religiosis, verum etiam saecularibus praedicatoribus confessoribus... lumen intellectus et ardorem affectus administrans. Nürnberg 1498 per Anthonium Koberger 4° k. Aa-Ff$_8$, A-Z$_8$, a-g$_5$.

III.

TYNC S.: Dzieje Gimnazjum toruńskiego (1568-1772). T. 1. *Rocz. TN Tor.* 34: 1928 s. 70; KANTAK K.: Bernardyni. T. 1 s. 23; Informacje z karty tyt. Trilogium.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wojciech z Pilzna (†1565), kanonik lwowski i przemyski, profesor Akademii Krakowskiej, autor rozprawy kanonistycznej.

Dwóch Wojciechów z Pilzna zapisało się w latach 1521 i 1522 na studia w Akademii Krakowskiej, Wojciech syn Andrzeja i Wojciech syn Mikołaja. Jeden z nich, późniejszy doktor dekretów i kanonik, uzyskał w 1523 r. bakalaureat artium. Sądząc po okresie studiów, był nim Wojciech syn Andrzeja.

Bezpośrednio po studiach rozpoczął Wojciech wykłady na Wydziale Filozoficznym, a równocześnie studiował prawo, w zakresie którego osiągnął w 1536 r. doktorat dekretów. W tym samym roku otrzymał z prezenty Akademii kaznodziejską kanonię (fundi Buszkowice) w kapitule przemyskiej. Pozyskał też, również w 1536 r., kanonię w kapitule lwowskiej, a niebawem jeszcze probostwo w Górze. Zamieszkał w Przemyślu, gdzie był prawą ręką zarówno kapituły, jak i biskupów. W 1540 r. został audytorem kurii bpa S. Tarły, wikariuszem generalnym i oficjałem był za bpa J. Dziaduskiego w latach 1564-1547 i 1551-1559, za bpa F. Padniewskiego w 1560 i za bpa W. Herburta 1561-1565. Po przeniesieniu Padniewskiego do Krakowa pełnił urząd administratora diecezji. Z ramienia Dziaduskiego jeździł w 1547 r. na synod prowincjonalny w Łęczycy, a w 1564 r. jako delegat bpa Herburta i kapituły na synod prowincjonalny we Lwowie. Tuż przed śmiercią przeszedł w Przemyślu na lepszą kanonię fundi Pikulice Dolne. Zmarł w 1565 r.

Za czasów swej profesury ogłosił drukiem tylko jedno dziełko z zakresu kanonistyki.

I.

1. Regulae iuris libri Decretalium Gregorii Papae Noni cum figuratione casuum. Cracoviae 1535 Hieronymus Vietor excudebat 8°.

II.

1. Listy: List do S. Marycjusza z Pilzna z 1554. Wyd. S. KOT: Szymona Marycjusza z Pilzna Korespondencja z lat 1551-1555. Kr. 1929. Arch. do Dziej. Liter. i Ośw. Ser. 2. T. 1 nr 2 s. 185-186.

III.

PAWŁOWSKI F.: Premislia sacra sive series et gesta episcoporum r. 1. Premisliensium. Cracoviae 1869 s. 244, 258, 262, 280, 293; SARNA W.: Biskupi przemyscy obrz. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 2: 1902 s. 300, 385, 413, 417; FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 13: 1913 s. 20-21, 112-113. — Statuta nec non liber promotionum, s. 177; Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 210, 215; PIRAWSKI T.: Relatio status almae Archidioecesis Leopoliensis. Wyd. C.J. HECK. Leopoli 1893 s. 63; Acta rectoralia Univ. Crac. T. 1 s. 826; T. 2 s. 2-3; Conclusiones Univ. Crac., s. 208.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wojciech z Sierpca (Sierpicius, Sierpiczius, Sierpezius, Syerpcius, Szerpcius, z Sierpca, z Sierpcza) (1548-1620), pleban w Podstolicach, profesor Akademii Krakowskiej, autor pism o treści teologiczno-moralnej.

Urodził się w 1548 r. w rodzinie mieszczańskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1577 r. zdobył mistrzostwo sztuk wyzwolonych pod kierunkiem Jakuba Górskiego. W 1582 r. już jako kolega mniejszy został plebanem w Podstolicach. W 1584 r. zabiegał bezskutecznie o kanonię katedralną przemyską. W tym okresie uzyskał ba-

kalaureat teologii (do stopnia doktora prawdopodobnie nie doszedł) i prowadził wykłady tego przedmiotu. Zaniedbywał wszakże obowiązki profesorskie, pochłonięty całkowicie zarządzaniem przyznanego mu w międzyczasie majątku uniwersyteckiego we wsi Sidzina k. Tyńca. Uciskał chłopów, wymuszając na nich karami cielesnymi czynsze i robocizny, czym przysporzył Akademii wiele kłopotów. W 1611 r. dziekan Wydziału Teologicznego Stanisław Bątkowski oskarżył go przed sądem rektorskim o opuszczanie posiedzeń wydziałowych i prelekcji teologicznych. Podobnych skarg było więcej.

Wojciech z Sierpca brał udział w sporze Akademii z jezuitami. W dziełku „De poenitentia sermones tres" zamieścił wskazania dla kaznodziejów i spowiedników o tym, jak uczyć wiernych o cnocie i sakramencie pokuty. Zmarł 5 VII 1620 r.

I.

1. De horis canonicis libellus... editus. Cracoviae 1596 16° k. nlb. 60.

2. De poenitentia sermones tres. Quibus adiunctae sunt duae orationes, prima de mysteriis S. Crucis, altera de jejunio Quattuor Temporum observando... Cracoviae 1619 Basilius Skalski impressit 4° k. nlb. 17.

II.

1. Oprac. i wyd.: Annotationes in M.T. Ciceronis divinationem in C. Verrem: E. Jacobi GORSCI praelectionibus et aliorum commentariis... collectae. Cracoviae 1585 ex Officina Mathiae Garvolinii 8° k. nlb. 8, k. 88.

2. Exhortatio... in congregatione totius Universitatis Cracoviensis... de causis malorum praesentis saeculi et eorundem remediis... Cracoviae 1592 in Architypogr. Lazari 4° k. 7. — Toż przy: De poenitentia sermones tres. Cracoviae 1619 4° k. 9.

III.

FRANKE J.: Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 103; BARYCZ H.: Szkice z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1933 s. 104-126. — Statuta nec non liber promotionum, s. 217; Conclusiones Univ. Crac., s. 408-409, 418, 431, 450.

Bp Edward Ozorowski

Wojewódzki Paweł Jan h. Abdank (†1693), prałat kapituł kolegiackich, profesor Akademi Krakowskiej, autor „Quaestio theologica".

Pochodził z podlaskiej drobnoszlacheckiej rodziny Wojewódków vel Wojewódzkich. W 1667 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej bakalaureat, a w roku następnym mistrzostwo i doktorat filozofii. Studia uzupełniał w Lowanium i w Rzymie. W Akademii Krakowskiej był profesorem na katedrze wymowy fundacji bpa P. Tylickiego, a równocześnie kaznodzieją w katedrze wawelskiej. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiemy. W 1676 r. wszedł do Kolegium Większego. W 1681 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W swym ręku skupił sporo beneficjów kościelnych: scholasterię w krakowskiej kolegiacie św. Anny, kustodię w kolegiacie św. Floriana, kancelariat kolegiaty łęczyckiej, kanonię kolegiaty pilickiej, probostwo w Minodze. W 1691 r. uzyskał doktorat na Wydziale Teologicznym, na który już wcześniej się przeniósł. Prac naukowych nie pozostawił. Poza drobnymi rozprawkami z teologii i filozofii ogłosił tylko 6 panegiryków. Zmarł w 1693 r.

I.

1. Quaestio theologica ex 3-tia parte Summae Theologicae divi Thomae Aquinatis... quaest. 15. De impeccabilitate Christi Domini per... publice ad disputandum... pro loco inter... s. theologiae doctores proposita. Cracoviae 1691 Typis Universitatis 2° k. 2.

II.

1. Laudes seraphica divus Bonaventura... suae anniversaria solennitatis die

in... basilica D. Francisci Cracoviae... publico elogio celebratus a... Cracoviae 1669 apud Stanislaum Piotrkowczyk 2° k. 11.

2. Joannes in Vinculis venerantis affectus et officiosae venerationis... P. Joanni Waxman Ord. Praedicatorum... solenni divi sui Tutelaris die inter faustas natalis apprecationes a... representatus... Cracoviae 1672 in Officina Typogr. Balthasari Śmieszkowic 2° k. A-B_3.

3. Leo Woienscius... solenni die natali... Stanislai a Brzezie Wojeński... Cracoviensis canonici... celebratus per... Cracoviae 1672 apud Albertum Gorecki 2° k. nlb. 2, A-B_2.

4. Philtrum Palladium auspicato hymenaeo... Francisci in Lachovice Sapieha praefecti stabuli M.D. Lithuaniae... nec non... sponsae Annae comitissae... Lubomirsciae... per... oblatum... Cracoviae 1672 apud Albertum Gorecki 2° k. nlb. 10.

5. Quaestio phisica de continuo... per... Cracoviae 1675 2° k. 2.

6. Quaestio metaphysica de substantiis spiritualibus, Deo et intelligentiis... a... pro loco in Majori Collegio... ad disputandum proposita. Cracoviae 1676 Typis Universitatis 2° nlb. 4.

7. Sublimis honor theologicus... dum... Simon Stanislaus Makowski... doctor in sacra theologia crearetur ac renunciaretur celebratus elogio gratulatorio per... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. nlb. 5.

8. Panegyricus funebris... Demetrio Georgio Korybuth duci in Wiśniowiec et Zbaraż castellano Cracoviensi... dum... funebria persolverentur consecratus... Cracoviae 1682 Typis Universitatis 2° k. 1, 27.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 392; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. Wyd. J. BARTOSZEWICZ. W. 1859 s. 212. — Statuta nec non liber promotionum, s. 336, 337, 349; Szczegóły biograficzne w panegirykach na cześć P.J. Wojewódzkiego pióra K. PROKOPOWICA (Colossus... Cracoviae 1691) i T.J. SOWIŃSKIEGO (Magnitudo... Cracoviae 1691).

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wojtarowicz Józef Grzegorz (1791-1875), biskup tarnowski moralista. Urodził się 10 III 1791 r. w Szynwałdzie k. Tarnowa. Studia teologiczodbył we Lwowie w Seminarium Generalnym i na Uniw. Wiedeńskim jako alumn Diecezji Przemyskiej. Święcenia kapłańskie przyjął w 1815 roku. Po wikariacie w Jarosławiu wykładał teologię moralną w Seminarium Duchownym w Przemyślu w latach 1819-1835. W 1827 r. został kanclerzem przemyskiego konsystorza i inspektorem szkół ludowych w Diecezji. W 1835 r. został scholastykiem, a w 1836 r. prepozytem przemyskiej kapituły katedralnej, a równocześnie objął urząd wikariusza i oficjała generalnego. Po śmierci bpa M. Korczyńskiego rządził diecezją jako wikariusz kapitulny.

W 1840 r. mianowano Wojtarowicza biskupem tarnowskim. Wizytował gorliwie Diecezję, utworzył w niej 7 nowych dekanatów, założył Towarzystwo Wstrzemięźliwości, wprowadził nowy porządek nabożeństw do kościołów w Diecezji, rozbudował szkolnictwo parafialne, zreorganizował Seminarium Duchowne, a po rabacji 1846 r. zarządził w Diecezji misje ludowe. Pod presją rządu zrezygnował w 1850 r. z biskupstwa tarnowskiego, osiadł najpierw w Mogile, potem w Krakowie na probostwie św. Mikołaja, następnie św. Floriana, gdzie też zmarł 31 V 1875 r. W 1975 r. jego zwłoki przeniesiono do podziemi katedry w Tarnowie.

I.

1. O postach. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 1 s. 19-27; z. 2 s. 21-30.

2. Układy Bossueta z Leibnicem względem połączenia protestantów z Kościołem Rzymskim podług dzieła francuskiego ks. M. de GENOUDE: Raison du christianisme, t. 12. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 1 s. 21-48; z. 2 s. 31-65; z. 4 s. 68-91.

II.

1. Listy: Epistola pastoralis ad universum clerum z 29 XI 1840. Tarnoviae 1840

2° ark. 1½; Przedr. pt. List pasterski... na wstępie do Diecezji wydany do duchowieństwa. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 4 s. 272-283. — [List pasterski o wstąpieniu na stolicę biskupią do wiernych z 29 XI 1840]. Tarnów 1840 2° k. 3; Przedr. pt. List pasterski do diecezanów świeckich. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 4 s. 285-298. — List pasterski do wiernych z 20 II 1846. Wyd. K. OSTASZEWSKI-BARAŃSKI: Krwawy rok. Złoczów 1897 s. 177-178; Przedr. O. BEIERSDORF: Papiestwo wobec sprawy polskiej w latach 1772-1864. Wybór źródeł. Wr. 1960 s. 340. — Do arcyksięcia Ferdynanda d'Este gubernatora Galicji z 31 III 1846. Wyd. J. SIERADZKI, C. WYCECH: Rok 1846 w Galicji. Materiały źródłowe. W. 1958 s. 201-204; Przedr. O. BEIERSDORF jw., s. 341-344.

III.

FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 9: 1909 s. 598-599; STACH P.: Misje jezuitów w diecezji tarnowskiej. *Aten. Kapł.* R. 38: 1946 t. 45 s. 389-390; TENŻE: Z dziejów diecezji tarnowskiej. *Currenda*. (Tarnów). R. 99: 1949 nr 1 s. 44-54; GAWLIK F.: Pierwsze „przepisy" Seminarium Duchownego w Tarnowie. W: *Alma Mater Tarnoviensis. Księga pamiątkowa z okazji 150 rocznicy założenia Instytutu Teologicznego i Seminarium Duchownego w Tarnowie 1821-1971*. Tarnów 1972 s. 204; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* R. 43: 1975 s. 225-226; RZEPA J.: Schematyzm Diecezji Tarnowskiej na rok 1977. [Kraków 1977] s. 44; KOCHOWSKI W.: Historia Seminarium Duchownego obrz. łac. w Przemyślu. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Przemyślu, s. 271-272.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wolan Jan zw. Dobkiem († 1649), bernardyn, polemista.

Nie wiemy, gdzie się urodził, gdzie się uczył i kiedy wstąpił do zakonu bernardynów. Spotykamy go dopiero w latach 1604-1605 na urzędzie przełożonego klasztoru w Kalwarii Zebrzydowskiej. Musiał Wolan być już wówczas poważnym zakonnikiem, skoro powierzono mu kierownictwo zakładanej wtedy przy tym klasztorze kalwarii. Po raz drugi pełnił urząd gwardiana w kalwaryjskim konwencie w latach 1625-1628. Trudno powiedzieć, czy piastował w zakonie inne jeszcze funkcje, wiadomo tylko, że był wzorowym zakonnikiem i dobrym kaznodzieją.

W latach 1631-1637 był kapelanem w Dobczycach, chyba w rezydencji miejscowego dziedzica, skąd jeździł do okolicznych dworów, w tym na pewno do Dobrej, do Krzysztofa Morsztyna w Raciborsku, do Zegartowic, usiłując nawrócić na katolicyzm ariańskich dziedziców. Prowadził także polemikę z predykantami, Salomonem Paludiusem i Janem Stojeńskim za pomocą korespondencji. W lipcu 1637 r. bawił Wolan znowu w Kalwarii, a w 1641 r. drukował w Krakowie swe „Scripta". Zmarł w Kalwarii 12 XII 1649 r.

I.

1. Zwierciadło porywcze ludziom w różnych opiniach, a w presumpcjach swych zbawienie swe pokładających, dla ich prędkiego w ślepocie swej dusznej przejrzenia z Pisma św. złożone. Kraków 1631.

2. Scripta... do... Pana Jana Stoińskiego przedniego praedicanta... Nowych Chrystianów professiej Bóstwu w Chrystusie Panu przeczącym. Także do Pana Palladiusza tejże professiej praedikanta i do... Pana Krzysztofa Morsztyna na Raciborsku... Kraków 1641 Franciszek Cezary 4° s. 553.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 144; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu OO. Bernardynów. Lw. 1874 s. 295-296; MORAWSKI S.: Arianie polscy. Lw. 1906 s. 163; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 238, 338; WYCZAWSKI H.E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 22, 94, 150, 156, 208, 216, 229; CHMAJ L.: Bracia polscy. W. 1957 s. 43; NATOŃSKI Bronisław: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 169. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-74, k. 168.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wolborius Baltazar (1570-1638), jezuita, biblista, polemista.

Urodził się w Ziemi Sieradzkiej (ex tractu Siradensi) w 1570 r. Po ukończeniu szkół jezuickich włącznie z filozofią wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 18 IX 1597 r. Nowicjat odbył w Krakowie, teologię studiował w kolegium poznańskim (1603-1607). Od 1608 r. przebywał stale w kolegium poznańskim i nauczał Pisma św., j. hebrajskiego, a od 1610 roku, również teologii polemicznej. W 1626 r. został ponadto wyznaczony na tłumacza i rewizora polskiego tłumaczenia biblii. Wszystkie te obowiązki spełniał aż do swej śmierci w Poznaniu 29 VIII 1638 r. Miał opinię dobrego biblisty i prawdopodobnie zostawił w rękopisie nowe tłumaczenie biblii, które nie ukazało się drukiem.

I.

1. Wyd. i zaopatrzył wstępem: S. GRODZICKI: Consiones. T. 8. Ingolstadii 1614 8° k. nlb. 3, s. 822.

2. Assertiones ex controversiis de justificatione et bonis operibus. Defenduntur publice in Collegio Posnaniensi Societatis Jesu... Anno 1619 mense Junio... B. m. 1619 2° k. nlb. 1. Druk. wklejony w rkpsie wykładów z Pisma św. Por. poz. 3.

3. Commentarius in Genesim cum quaestionibus controversiis de justificatione et bonis operibus, ac de sacrosancto sacrificio Missae... In Collegio Posnaniensi Soc. Jesu... 1618-1619. Rkps spisany przez Adama PĘSKIEGO w Bibl. Kapucynów w Sędziszowie, sygn. S 38.

4. Controversiae de Sacrificio Missae... In Collegio Posnaniensi Soc. Jesu... 1619. Rkps Bibl. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, sygn. 581 I.

5. Commentarius in prophetiam Oseae... In Collegio Posnaniensi Soc. Jesu... 1621-1622. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 612 k. 1-80.

6. Disputatio de Verbo Dei. In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. T 316. Autorstwo niepewne.

III.

DRZYMAŁA K.: Ks. Stanisław Grodzicki SJ. Kr. 1973 s. 155. — WIELEWICKI Jan: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 3. Kr. 1889 s. 47. *Script. Rer. Pol.* T. 14. — ARSJ., Pol. 8-10 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1639); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1598-1638); Pol. 68 f. 329 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 33 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Woliński Franciszek, krypt.: X. F.W., (1800-1852), misjonarz, pastoralista, wydawca.

Pochodził z powiatu drohiczyńskiego. Uczył się najpierw w Siemiatyczach, a następnie w Drohiczynie. Do zgromadzenia misjonarzy wstąpił w Wilnie prawdopodobnie w 1816 r., w każdym razie w 1818 r. był już po ślubach. Seminarium Duchowne ukończył w 1822 r. Jako alumn uczęszczał na wykłady do Szkoły Głównej wileńskiej. W 1823 r. pracował w Krasławiu jako nauczyciel w prowadzonej tam przez misjonarzy szkole parafialnej. Od 1824 r. natomiast uczył łaciny i j. polskiego w Iłłukszcie na terenie Kurlandii. Następnie wykładał teologię w Seminarium Duchownym w Worniach, a potem w Wilnie, pełniąc tam jednocześnie w latach 1835-1837 urząd dyrektora Seminarium. Kolejną placówką jego pracy był Żytomierz. Woliński pełnił tam obowiązki regensa Seminarium Duchownego i wykładał przedmioty teologiczne. W 1840 roku został przeniesiony ponownie do Wilna. Po kasacie misjonarzy w 1842 r. pozostał przez kilka lat w Wilnie i wykładał w tamtejszym Seminarium Duchownym. Potem oddawał się pracy duszpasterskiej w Krzemieńcu, gdzie też zmarł w 1852 r.

I.

1. Przekł.: [A.J.] STOPF: Nauka pasterska o administrowaniu sakramentu małżeństwa potrzebna dla kuratów i plebanów. Wil. 1832 Druk. Diecezjalna XX. Misjonarzy 8° s. VI, 276.

2. Nauki z teologii pastoralnej o rzeczach w rytuale czyli agendzie zawartych w jedno zebrane. Wil. 1834. Druk. Diecezjalna XX. Misjonarzy 16° s. 294, nlb. 8.

II.

1. Homilie na niedziele całego roku. T. 1-2. Wil. 1838-1839. Druk. B. Neumana 16° t. 1 s. 302, nlb. 2; T. 2 s. 251, nlb. 3. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2. Wil. 1845 Druk. Zymelowicza 8° t. 1 s. 393, nlb. 2; T. 2 s. 329, nlb. 2. — Toż popr. i pomn. przez X. Tomasza DĄBROWSKIEGO. Lw. 1879 Druk. Ludowa. 8° s. VII, 375 nlb. 5.

2. Mowa duchowna na pogrzebie Michała Gołębiowskiego, katedry żytomierskiej kanonika, miana w roku 1836 dnia 25 kwietnia. Wil. 1836. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

3. Homilie na święta całego roku. T. 1-2. Wil. 1844 Druk. M. Romana 16° s. 190, nlb. 1; 135.

4. Mowa, którą na pogrzebie X. Marcina Krzyżanowskiego prałata i officjała Diecezji Łucko-Żytomierskiej... r. 1845 d. 15 lutego w kościele katedralnym żytomierskim powiedział... Wil. 1845 16° s. 14.

5. Przekł.: Misja domowa czyli książka do nabożeństwa i nauki dla katolików X. A. Xięcia HOHENLOHE. Wydanie nowe popr. Wil. 1853 Druk. Józefa Zawadzkiego 16° s. 392, nlb. 4.

III.

KAMOCKI M., PERBOYRE J.: Mémoires de la Congrégation de la Mission. Paris 1864 s. 488-249; ROSSET E.: Notices bibliographiques sur les écrivains de la Congrègation de la Mission. Angoulême 1878 s. 238-239; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Księża Misjonarze w Iłłukszcie. Gniezno 1909 s. 31; TENŻE jako SMORA: Z przeszłości Obydwóch Zgromadzeń w zaborze rosyjskim. Seminaria diecezjalne pod zarządem Księży Misjonarzy. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 19: 1913 s. 230, 241; TENŻE: Misjonarze w Wilnie. Tamże. R. 21: 1915 s. 268, 270; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 394.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Wolski Jakub (ok. 1665-1734), reformat, polemista.

Według Janockiego pochodził ze znanej rodziny wielkopolskiej. W 1692 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Śluby złożył 18 VII 1693 r. Studia teologiczne odbywał w Warszawie w latach 1697-1699, na początku których otrzymał święcenia kapłańskie. Przebywając w stolicy, pełnił obowiązki kaznodziei (1706-1708, 1715-1716), lektora teologii (1708-1714) oraz gwardiana (1716-1719). Teologii uczył również w Poznaniu. Do tej pracy wrócił pod koniec życia, prowadząc wykłady filozofii i teologii moralnej.

W latach 1713-1716 był definitorem, w okresie 1719-1722 prowincjałem, a od 1725-1728 kustoszem czyli zastępcą prowincjała. Ostatnie lata życia spędził w klasztorze w Toruniu-Podgórzu, gdzie od 1732-1733 był gwardianem. Tam też zmarł 7 VI 1734 r.

I.

1. Alphabetum dogmaticum. Posnaniae 1731 Typis Academicis 8° k. nlb. 6, s. 170, k. nlb. 1.

II.

1. Konsekracja kościoła duchownego przez najwyższego dusz ludzkich Biskupa i Pasterza Ducha Świętego odprawiona... w święta świąteczne przy poświęceniu dwóch kościołów farnego i ojców reformatów w Węgrowie ogłoszona przez... roku 1711 dnia 26 maja. [Warszawa 1711] w Druk. Warszawskiej OO. Scholarum Piarum 4° k. nlb. 17.

2. Instalacja na nowe nowosiedlin gospodarstwo dwóch Serafinów... przy solennej introdukcji ojców reformatów Prowincji Wielkopolskiej do nowego konwentu węgrowskiego promulgowana przez... roku... 1715 dnia 14 lipca. W Warszawie 1715 w Druk. J.K.M. w Kolegium Ojców Scholarum Piarum 4° k. nlb. 17. Zawiera także kazanie Mansweta LEPORINIEGO wygłoszone podczas tejże uroczystości.

3. Proces beatyfikacji błogosławionego Jana Franciszka Regis Societatis Iesu na ambonie wywiedziony... w Warszawie 1718 w Druk. Coll. Societatis Iesu 4° k. nlb. 11.

4. Męka Pańska trzema adumbrowana allegoriami. [Cz. 1-2]. W Poznaniu 1731 w Druk. Akademickiej 4° [cz. 1] k. 6, s. 96; [Cz. 2] s. 180. Kazania.

5. Listy: 10 listów do podległych klasztorów z 1719-1722 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocolla Conventus Vladi-

slaviensis (1680-1734), s. 538-545, 547-575; 2 listy do Anny z Sanguszków Radziwiłłowej z 1722 r. Rkps AGAD, Arch. Radziwiłłów dz. V sygn. 12990.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do Kronik Braci Mniejszych. Warszawa 1722 s. 186, 187, 188, 191, 226; JAŃOCKI J.D.: Lexicon. T. 1 s. 177; KLECZEWSKI S.: Kalendarz seraficzny. Lwów 1760 s. 142-143; MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 5, 23; Dogmat nieomylności papieża stwierdzony wiarą narodu polskiego. *Tyg. Katol.* R. 13: 1872 s. 678; SYDRY S.: Czcigodny Sługa Boży o. Stanisław od Jezusa i Marii Papczyński i jego dzieło w świetle dokumentów. W. 1937 s. 185; SZTEINKE A.J.: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warszawie 1625-1867. Lubl. 1970 (maszynopis w posiadaniu autora). — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Hypomnema annalium. Series patrum et fratrum s. 103; Scrutinium Conventus Varsaviensis, T. 2 s. (21-23) 29-36; Liber mortuorum pro Conventu Coninensi (1624-1800), k. 30v; Protocolla Conventus Vladislaviensis (1680-1734), s. 821, 839.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Wolski Jan Kazimierz (XVII w.), pisarz grodzki, polemista.

Pochodził z Rusinowa, był pisarzem grodzkim i podczaszym województwa wileńskiego. W swoim piśmie polemicznym wystąpił bardzo ostro przeciw posądzonemu o ateizm Kazimierzowi Łyszczyńskiemu, wołając „nie czekajmy, póki się sam Pan Bóg krzywdy swojej mścić nie będzie". Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Manifest objaśniający Boga zaciemniający bezbożnego ateusza Kazimierza Łyszczyńskiego... przez... ofiarowany. Warszawa 1689 Druk. Collegium Scholarum Piarum 4° k. nlb. 11.

III.

Informacje z karty tytułowej: „Manifest..."; ESTREICHER K. T. 33 s. 296.

Ks. Józef Mandziuk

Wolski Kazimierz h. Ogończyk (1644-1690), jezuita, autor rozprawy dogmatycznej.

Urodził się w Ziemi Wieluńskiej w 1644 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1661 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1663-1667), a teologię w Poznaniu (1669-1673), gdzie w 1672 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Poznaniu (1674-1675) i w Kaliszu (1675-1678), a teologii scholastycznej w Poznaniu (1679-1688). Był następnie kaznodzieją we Lwowie (1688-1689) i Poznaniu (od 1689), gdzie też zmarł 25 IV 1690 r.

I.

1. Vindiciae S. Augustini et D. Thomae Doctoris Angelici, seu disputationes de mente utriusque; S. Doctoris circa scientiam Dei mediam, explicatae. Posnaniae 1695 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 3, s. 208.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... księdza Macieja Mariana Kurskiego biskupa ennеńskiego, sufragana poznańskiego... roku 1681 dnia 17 kwietnia. Poznań 1681 Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 16.

2. Disputationes physicae... Calissii 1676-1677. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 51.

3. Naturalis scientia vulgo physica... Calissii 1676-1677. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 68.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 404; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856 T. 2 s. 322; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 426-427; WOLSKI Kazimierz. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 237; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1203-1204; N[IEDZIELSKI] J.: Wolski Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 8; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 24; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Stu-

dia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 187; PIECHNIK L.: Akademie i uczelnie jezuickie. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 85. — ARSJ., Pol. 14-20 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1690); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1662-1690); Pol. 68 f. 939 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wolski Konstanty od Nawiedzenia N.P. Marii Andrzej (1709-1767), trynitarz, historyk swego zakonu.

Urodził się 13 II 1709 r. w rodzinie szlacheckiej w okolicach Jarosławia. Do zakonu trynitarzy wstąpił w 1724 r. i po odbyciu rocznego nowicjatu w klasztorze św. Mikołaja we Lwowie, przebywał na studium zakonnym w Stanisławowie i ponownie we Lwowie, ucząc się filozofii i teologii, a następnie przyjmując święcenia kapłańskie w 1730 r. W tym samym roku wyjechał do Rzymu dla kontynuowania studium teologii dogmatycznej oraz dla załatwiania bieżących spraw swojej prowincji zakonnej. Powróciwszy po kilku latach do kraju, był przez pewien okres czasu kaznodzieją i magistrem kleryków kursu filozoficznego w Stanisławowie, potem lektorem w studium teologii we Lwowie i wikariuszem klasztoru, a w końcu przełożonym klasztoru lwowskiego. W 1736 r. opublikował we Lwowie opracowanie na temat fundatorów klasztorów trynitarskich w Polsce, dając tym samym zarys dziejów fundacji. Od 1740 r. był przez podwójną kadencję regensem studium teologii we Lwowie, ok. 1751 r. prowincjałem, potem definitorem generalnym zakonu (ok. 1754), a w końcu przez ostatnie 10 lat życia przebywał w Lublinie jako przełożony tamtejszego klasztoru (1757-1767). Na tym ostatnim urzędzie zabrał się z dużym nakładem sił do budowy kościoła przy klasztorze lubelskim, pozostawiając „fabricam ecclesiae" zaawansowaną, ale nie ukończoną ostatecznie z powodu przewlekłej choroby i śmierci, która nastąpiła 12 XII 1767 r.

I.

1. Lucina orti sub sole Lechico Ordinis SS. Trinitatis de Redemptione Captivorum... Josepho Potocki... a Provincia Polona s. Joachim consecratum. Leopoli 1736 4° ark. 2 i s. 132.

II.

1. Korona szacunkiem łask nieprzebranych ozdobiona Maryja. Kazanie nr 15. W: Hasło Słowa Bożego... Panny Marii w obrazie lwowskim ukoronowanej roku generalnego jubileuszu 1751... czyli kazania przez całą oktawę tak koronacji, jako i anniwersarz tejże, w kościele lwowskim Bożego Ciała Zakonu Kaznodziejskiego miane. Lwów 1754 Druk. Bracka ss. Trójcy 2° kart 7, ark 1-D_1.

III.

TACZALSKI O.: Facies chronologica Ordinis ss. Trinitatis. Leopoli 1748 s. 529; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 poz. 5434; ESTREICHER K. T. 20 s. 34; Monumenta Ordinis Excalceatorum ss. Trinitatis Redemptionis Captivorum ad provincias s. Joachim [Poloniae] et s. Joseph [Austriae-Hungariae] spectantia. Ed Antonius ab Assumptione [ŻAKOWSKI]. Romae 1911 s. 24-25, 167.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Wołodkowicz Jan Chryzostom h. Łabędź († 1616), hagiograf.

Pochodził z osiadłej szlachty litewskiej. Długie lata służył wojskowo pod Janem Karolem Chodkiewiczem, biorąc udział w kampaniach w Inflantach i na Ukrainie. Dosłużył się urzędu wojskiego i pisarza ziemskiego żmudzkiego (od 1599 r. Chodkiewicz był żmudzkim starostą). Spod pióra Wołodkiewicza wyszedł pierwszy w j. polskim żywot św. Kazimierza. Jest to przekład łacińskiego życiorysu Kazimierza, napisanego przez bpa Zachariasza Ferreriego (Vita b. Casimiri... B. m. r.; 2 wyd. Torunii 1521), nie wiadomo tylko, czy z oryginału, czy też z prze-

druków w „Acta Sanctorum" (Martii I s. 345-354) lub ks. Grzegorza Święcickiego (Theatrum S. Casimiri... Vilnae 1604). Rozpoczął także opracowywać historię kawalerów mieczowych (krzyżaków inflanckich), lecz jej nie ukończył z powodu śmierci w 1616 r.

I.

1. Żywot przechwalebnego wyznawce S. Kazimierza królewica polskiego z łacińskiego na polskie przetłumaczony. W Wilnie 1606 8° k. nlb. 4, 36.

II.

1. Cnotliwy Litwin ku wiadomości braciej swej narodu litewskiego podaje, jakie prawo zdawna naród litewski ma do Ziemie Liflandskiej i braterstwo, confederatią unią, a naród polski nic do tego nie miał. [Wilno] 1592 4° s. 65.

2. Wojny w Inflanciech za Stef[ana] Batorego pod Janem Zamoyskim... Vilnae 1610 4°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

3. Historia decennalis belli Livonici. Vilnae 1610. Znana tylko z przekazu NIESIECKIEGO.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 9 s. 412; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. — T. 2 s. 320; Wołodkowicz Chryzostom. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 260; Wołodkiewicz Chryzostom. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 12.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wołonczewski (Volančius) Maciej Kazimierz (1799-1875), biskup żmudzki, historyk Kościoła, popularyzator teologii.

Rodzicami Wołonczewskiego byli Michał i Anna ze Stonkusów, pochodzenia chłopskiego, mieszkający we wsi Nabrany na Litwie, gdzie też Maciej Kazimierz urodził się 29 XII 1799 r. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił w 1822 r. do Seminarium Duchownego w Worniach, skąd po 2 latach pobytu został wysłany na dalsze studia do Seminarium Głównego w Wilnie. Tutaj po 4 latach studiów otrzymał stopień magistra teologii i równocześnie 19 V 1828 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk sufragana wileńskiego Tadeusza Kundzicza. Pierwszą placówką duszpasterską Wołonczewskiego był wikariat w Mozyrzu, a następnie od 1834 r. w Krożach. Powołany w 1839 r. na stanowisko adiunkta w Wileńskiej Akademii Duchownej, doktoryzował się tamże z teologii 29 VI 1842 r. Po przeniesieniu Akademii Duchownej z Wilna do Petersburga w 1842 r., również i Wołonczewski wraz z innymi profesorami udał się nad Newę. W 1845 r. wrócił jednak do pracy duszpasterskiej, otrzymując najpierw nominację na prefekta gimnazjum w Krożach, a następnie 1 IX tegoż roku obejmując urząd rektora Seminarium Duchownego w Worniach. Na tym stanowisku zastała Wołonczewskiego w końcu 1849 r. nominacja na biskupa żmudzkiego. Sakrę biskupią przyjął 25 II 1850 r. w kościele św. Katarzyny w Petersburgu z rąk arcybpa mohylewskiego Kazimierza Dmochowskiego.

Jako biskup żmudzki rozwinął Wołonczewski działalność w trzech kierunkach. Pierwszym z nich były dokładne wizytacje pasterskie poszczególnych parafii, które rozpoczął prawie natychmiast po objęciu diecezji i konsekwentnie realizował przez wszystkie lata swoich rządów biskupich. Drugą dziedziną pracy duszpasterskiej Wołonczewskiego było zakładanie bractw wstrzemięźliwości w diecezji, które miały na celu powstrzymanie szerzącego się alkoholizmu, szczególnie wśród ludności wiejskiej. I wreszcie trzecią dziedziną jego działalności, rozpoczętą jeszcze w okresie, kiedy był wykładowcą w Akademi Duchownej w Petersburgu i rektorem Seminarium Duchownego w Worniach, była działalność pisarska. Na tym polu położył Wołonczewski znaczne zasługi

przede wszystkim dla rozwoju j. litewskiego, gdyż wszystkie jego dzieła były pisane w tym właśnie języku. Duże znaczenie dla historii Kościoła posiada jego „Opis biskupstwa żmudzkiego", przetłumaczony pod koniec XIX w. również na j. polski. Inne dzieła, które wyszły spod ręki Wołonczewskiego, miały charakter bardziej popularny, a pisane po litewsku miały podnieść uświadomienie religijne wiernych Diecezji Żmudzkiej. Ta rozległa i intensywna działalność Wołonczewskiego bardzo nadszarpnęła jego zdrowie. Wyjechawszy w 1874 r. za granicę na kilkumiesięczną kurację powrócił tylko z częściowo poprawionym zdrowiem. Zmarł 17 V 1875 r. w Kownie i tam też został pochowany w podziemiach katedry.

I.

1. Žemajtiu wiskupiste a praše. (Opis biskupstwa żmudzkiego). T. 1-2. Vilniuj 1848 Druk. Zawadzkiego 8° t. 1 s. VI, 337; T. 2 s. 274; — Toż. Wyd. 2. Biskupstwo żmudzkie. Ze żmudzkiego na język polski przełożył... M. HRYSZKIEWICZ. Kr. 1898 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. XIV, 247.

2. Pamokimas apej sakramenta Dirmavones. (Nauka o sakramencie bierzmowania). Wil. [1850].

3. Przekł.: TOMASZ a KEMPIS: Tomašiaus iš Kempis apeisekime Jezaus Kristaus. (O naśladowaniu Chrystusa). Wilniuj 1852 Druk. Dworczaiusa 12° s. 336.

4. Istorije šventa senoje istatima. (Historia święta Starego Testamentu). [Wil.] 1852.

5. Živatas Jezaus Kristaus arba istorije naujoje istatima. (Żywot Jezusa Chrystusa albo historia Nowego Testamentu). [Wil.] 1853.

6. Žywataj šwentuju. (Żywoty świętych). T. 1-2. [Wil.] 1858-1868 Druk. Zawadzkiego.

7. Apej brostva blaivistes. (O bractwie trzeźwości). [Wil.] 1858 Druk. Zawadzkiego.

8. Prade ir išsipletimas kataliku tikieima. (Początek i rozszerzenie się wiary katolickiej). [Wil.] 1862 Druk. Zawadzkiego.

9. Przekł.: Psałterz Dawida: Wisas psalmes s. Davida Karalaus. [Wil.] 1864.

10. Apej brostvas su istatimajs s. Dominika. (Bractwa św. Dominika). [Wil.] 1869.

11. Givenimos švenčiauses Marijos Panos. (Żywot N. Marii Panny). [Wil.] 1870.

12. Trzy audiencje biskupów u Mikołaja I. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 67 s. 42-50.

II.

1. List pasterski... biskupa telszewskiego do duchowieństwa i wiernych Chrystusowych Diecezji Telszewskiej. Wil. 1850 8° s. 71.

2. Žme kajp rejk atlikti spavednę iš visa amžiaus. (Wiadomość o tym, jak należy odbyć spowiedź z całego życia). [Wil.] 1852.

3. Dawatku kninga. (Brewiarzyk tercjarski). Wilniuj 1863 Druk. Zawadzkiego.

4. Vajku knigiele. (Książeczka dla dzieci). [Wil.] 1864.

5. Patarles Žemajčiu. (Przysłowia żmudzkie). [Wil.] 1867.

6. Paaugusiu žmoniu knigiele. (Książeczka dla ludzi dorosłych). [Wil.] 1868.

7. Parkratimas saužines. (Rachunek sumienia). (Wyciąg z rękopisu ks. PABREŻA). [Wil.] 1869.

III.

B[ARTOSZEWICZ] J.: Wołonczewski Maciej Kazimierz. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 27 s. 777-779; Maciej Kazimierz Wołonczewski, biskup telszewski. (Wspomnienie pośmiertne). *Kłosy.* T. 21: 1875 nr 523 s. 17-18; RACZKOWSKI H.: Życiorys śp. biskupa żmudzkiego Macieja Wołonczewskiego, zmarłego dn 17 maja 1875 r. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 35 s. 545-549; nr 36 s. 561-564; G[OLIAN] Z.: Ksiądz biskup Wołonczewski. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 12 s. 189-194; STANKIEWICZ M.: Studia bibliograficzne nad literaturą litewską. T. 2: Bibliografia litewska od 1547 do 1701 r. Kr. 1889 s. IX, XI, 40, 62; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 114; T. 3 s. 177, 493-495; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 3. Kr. 1900 s. 351; Przyczynek do biografii śp. ks. biskupa Macieja Wołonczewskiego. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 3-4 s. 87-90; PELCZAR J.: Pius IX i jego pontyfikat na tle dziejów Kościoła w XIX wieku. T. 2. Przemyśl 1908 s. 360, 371, 395; D[ABROWSKI] A.: Wołonczewski Maciej. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 260-266; N[IEDZIELSKI] J.: Wołonczewski Maciej Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.*

T. 43/44 s. 13; BOUDOU A.: Stolica Święta a Rosja. T. 2. Kr. 1930 s. 12, 17, 46, 87, 91, 131, 372, 382, 399, 400, 408, 430, 437, 443, 615; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 498; PETRANI A.: Kolegium Duchowne w Petersburgu. Lubl. 1950 s. 101; TENŻE: Nauka prawa kan., s. 26, 124; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822--1895. W. 1975 s. 226.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wroński (Wrona) Maksymilian (1881-1921), misjonarz, popularyzator patrystyki.

Urodził się 7 X w ubogiej rodzinie robotniczej w Chorzowie jako syn Józefa i Zuzanny z d. Fischer. Wcześnie osierocony, wychowywał się w prowadzonym przez SS. Boromeuszki zakładzie fundacji ks. Łukaszczyka. Gimnazjum rozpoczął w r. 1894 w Chorzowie, a od r. 1895 kontynuował je w Małym Seminarium Księży Misjonarzy w Krakowie. Do zgromadzenia wstąpił w r. 1898, święcenia kapłańskie natomiast przyjął w 21 I 1906 r. W latach 1907-1916, a częściowo i w r. 1917 uczył łaciny i greki w Małym Seminarium w Krakowie na Nowej Wsi. Od r. 1916 pracował zasadniczo w Krakowie na Stradomiu, wykładając nadal wspomniane przedmioty na wyższych latach misjonarskiego gimnazjum. Pełnił też obowiązki bibliotekarza, a pod koniec 1919 roku został sekretarzem wizytatora ks. Słomińskiego. W połowie r. 1921 objął również redakcję misjonarskiego kwartalnika pt. „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń". Mimo licznych zajęć z zamiłowaniem tłumaczył pisma Ojców Kościoła, przedwczesna śmierć nie pozwoliła mu jednak opublikować ich. Zmarł w Krakowie 30 XI 1921 r.

I.

1. W sprawie lektury autorów chrześcijańskich. W: *Małe Seminarium Ks. Ks. Misjonarzy*. Kraków-Nowa Wieś. (Niższe gimnazjum). Sprawozdanie roczne (1913--1914) Nr 2. B. m. r. s. 3-18.

2. Przekł.: Św. BAZYLI Wielki: Słowo do młodzieży o czytaniu z korzyścią autorów pogańskich. *Mies. Katech. Wychow.* R. 8: 1919 s. 84-93, 130-136.

3. Śp. ks. Stanisław Grabowski. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 23: 1921 s. 85-113. — Toż w osob. odb. pt. Ks. Stanisław Grabowski artysta malarz. Kr. 1921 Druk. Związkowa 8° s. 31.

4. Śp. ks. Feliks Dejewski. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 23: 1921 s. 123-125.

III.

Nekrolog Wrońskiego. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 25: 1923 s. 63-67; SCHLETZ A.: Wybitniejsi misjonarze Ślązacy w Polsce pierwszej połowy XX wieku. *Nasza Przeszł.* T. 44: 1975 s. 272-273.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Wróbel (Passer, Passerinus, Posnanianus, Walenty z Poznania) Walenty (ok. 1475-1537), prebendarz i kaznodzieja kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu, profesor Akademii Krakowskiej, polemista, biblista.

Urodził się w Poznaniu ok. 1475 r. jako syn mieszczanina rzemieślnika. Studiował na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej i w 1502 r. otrzymał bakalaureat, a w 1504 r. magisterium sztuk wyzwolonych. Na tymże Wydziale wykładał od 1504-1516 r., ulegając początkowo kierunkowi scholastyczno-skotystycznemu, następnie skłaniając się do humanizmu. Jego wykłady cieszyły się dużą popularnością. Po 1513 r. uzyskał stopień bakałarza na Wydziale Teologicznym. Obdarzony między r. 1508-1513 altarią w kolegiacie św. Marii Magdaleny w Poznaniu, przeniósł się tam w 1516 r. i do śmierci pełnił w wymienionej kolegiacie urząd kaznodziei. Być może wykładał równocześnie w Akademii Lubrańskiego. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiemy.

Wróbla uważa się za najwybitniejszego przed Hozjuszem polemistę polskiego (Rechowicz), chociaż w tym przedmiocie napisał tylko jedno dzieło: „Propugnaculum...", powstałe z jego wykładów do duchowieństwa poznańskiego z 1535 r. przeciw rozszerzającym się w Polsce protestantom. Druga jego praca „Opusculum quadragesimale" jest rodzajem podręcznika ascetyczno-kazuistycznego. Trzecie dzieło Wróbla, najbardziej rozpowszechnione, „Zołtarz Dawidów', jest pierwszą w Polsce egzegezą psalmów. Zmarł Wróbel 2 IV 1537 r.

I.

1. Propugnaculum Ecclesiae adversus varias sectas huius tempestatis. Lipsiae 1536 Melchior Lottherus 8° k. nlb. 174.

2. Opusculum quadragesimale... In hoc opusculo continetur Tractatulus de poenitentia et partibus eius. Tractatus de decem praeceptis Dei, Declaratio orationis Dominicae, Declaratio symboli apostolorum. [Lipsiae] 1537 ex Officina Melchioris Lottheri 8° k. nlb. 5, 255.

3. Zołtarz Dawidów przez... na rzecz polską wyłożony. [Wyd. ANDRZEJ GLABER z KOBYLINA]. Cracoviae 1539 ex Officima Ungleriana 8° k. nlb. 342. — Toż. Grachoviae 1539 in Officina Matthiae Scharffenberger 8° k. A-T_{tvII}. — Toż. W Krakowie 1540 przez Jeronima Wietora 8° k. 6, 336. — Toż. Gracchoviae 1540 in Officina Matthiae Szarffenberger 8° k. 5, 339. — Toż. Cracoviae 1543 in Officina Matthiae Scharffenberger 8° k. 339. — Toż. Cracoviae 1547 Matthias Scharffenbergk 8° k. nlb. 8, k. 349. — Toż. Kraków 1551 [Ungler]. — Toż. W Krakowie 1567 w Druk. Mikołaja Szarffenbergera 8° k. nlb. 8, k. 336, nlb. 7.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 417-419, tamże literatura. — Ponadto: RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 49-50; SMEREKA W.: Biblistyka polska (wiek XVI-XVIII). Tamże s. 232.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wszelaki Teofil (1783-1855), dominikanin, popularyzator teologii.

Urodził się w 1783 r. w Janowie Lubelskim. Do szkoły uczęszczał w Lublinie, gdzie wstąpił do zakonu dominikanów w 1799 r. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1806 r. Początkowo pracował jako katecheta szkół w Lublinie, wykładając obok religii także j. polski i łaciński. W 1815 r. został Wszelaki obrany przeorem klasztoru w Lublinie i sprawował ten urząd z kilkuletnimi przerwami aż do 1846 r. Jako przeor położył duże zasługi przy odbudowie zniszczonego klasztoru, a także dał się poznać jako wybitny kaznodzieja, głoszący z powodzeniem kazania również na terenie Krakowa i Warszawy. Pełnił ponadto z polecenia biskupów lubelskich odpowiedzialne funkcje w Diecezji Lubelskiej: był cenzorem książek, prosynodalnym egzaminatorem duchowieństwa oraz kierował działalnością charytatywną na terenie Lublina. W latach 1846-1855 został Wszelaki prowincjałem polskiej prowincji dominikanów. Zmarł 11 IX 1855 r. w Warszawie.

I.

1. Rys chronologiczny historii świętej Starego Testamentu od stworzenia świata oraz dzieje ludu izraelskiego od początku jego istnienia aż do zburzenia ostatniego kościoła jerozolimskiego... W. 1856 Druk. S. Orgelbranda 8° s. 399, CII, k. nlb. 2.

II.

1. Krótki zbiór nauki chrześcijańskiej z przydatkiem modlitw porannych i wieczornych. W. 1826 Druk. R. Jabłońskiego 12°. — Toż. wyd. 2 rozszerzone. Częstochowa 1829 Druk. J. Góry 12° s. 116. — Toż. Wyd. 3. Puławy 1830 8° s. 90. — Toż. Wyd. 4. W. 1835 Druk. XX. Pijarów 12° s. 58. — Toż. Wyd. 5. Częstochowa 1838 Druk. Jasnej Góry 16° s. 120.

2. Katechizm dla dzieci... W. 1846 Druk. XX. Misjonarzy.

3. Książka dla nieumiejących czytać... B. m. r. (12 miedziorytów męki Chrystusa wraz z tekstem).

III.

Nekrolog T. Wszelakiego. *Pam. Rel.-Mor.* T. 29: 1855 s. 658-668; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 281-287; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Wszelaki Teofil. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 27 s. 912; P[ĘSKI] A.: Wszelaki Teofil. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 336-337; Wszelaki Teofil. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 33.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wujek (Vangrowecz, Vangrovicius, Wuiecus, Wuykus) Jakub (1541-1597), jezuita, dogmatyk, tłumacz Biblii.

Urodził się w 1541 r. w Wągrowcu w zamożnej rodzinie mieszczańskiej. Ojciec Maciej był sędzią prawa magdeburskiego, potem ławnikiem sądu miejskiego, matka miała na imię Elżbieta. Początkowo uczył się Wujek w szkole miejscowych cystersów i już tu ujawnił duże zdolności. W 1555 r. udał się na dalszą naukę na Śląsk, zapewne do Wrocławia. Ponieważ zaczął prowadzić tam życie swobodniejsze i skłaniać się ku luteranizmowi, rodzice odwołali go i umieścil na posadzie nauczyciela w nieznanej bliżej miejscowości. Pod wpływem lektury dzieła Hozjusza „Confesio fidei catholicae christiana" zarzucił sympatie luterańskie. Dnia 26 IV 1558 r. zapisał się do Akademii Krakowskiej, gdzie już w 1559 r., zapewne po uwzględnieniu jego studiów śląskich, uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. Na skutek wybuchłej w Krakowie zarazy przerwał Wujek studia i udał się na dwór bpa kujawskiego Jakuba Uchańskiego, który poruczył mu nauczanie j. łacińskiego, greckiego i niemieckiego w swej szkole pałacowej. W 1562 r. wysłał go Uchański w charakterze mentora swych bratanków Jana i Arnolda do Wiednia. Zamieszkawszy w konwikcie jezuitów, rozpoczął Wujek w jezuickim kolegium studia filozofii, matematyki i j. greckiego, uzyskując w 1564 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Uchański obdarzył go dochodami z pewnego bogatego probostwa, a po powrocie do kraju wprowadził go już jako prymas do kapituły łęczyckiej i zamianował swym sekretarzem. Wujek jednak nie myślał o karierze, lecz o wstąpieniu do zakonu jezuitów.

Dnia 11 V 1565 r. udał się do Rzymu, gdzie przyjęty przez generała zakonu św. Franciszka Borgiasza rozpoczął tegoż roku 25 VII nowicjat w rezydencji św. Andrzeja na Kwirynale. Pierwsze śluby złożył już 8 XII i zaraz rozpoczął studia teologii w Kolegium Rzymskim, ucząc równocześnie, choć przejściowo j. greckiego i geometrii sferycznej. Ponieważ świeżo założone kolegium w Pułtusku odczuwało brak wykładowców, Wujek przerwał z woli przełożonych studia teologii i w 1567 r. udał się do Polski. We Wiedniu z polecenia generała promowano go na jezuickim Wydziale Teologicznym na magistra filozofii i bakałarza teologii. W Pułtusku objął Wujek wykłady retoryki i naukę katechizmu. 3 X 1568 r. złożył profesję 3 ślubów i w tymże jeszcze roku otrzymał święcenia kapłańskie. Zaraz począł głosić kazania w miejscowej kolegiacie i objął urząd prokuratora domu. W Pułtusku rozpoczął działalność pisarską, którą prowadził niestrudzenie do końca życia. Zaczął od prac dogmatyczno-polemicznych.

W 1571 r. opuścił Pułtusk. Jeździł na Ruś dla ustalenia miejsca pod zamierzoną fundację kolegium przez Zofię ze Sprowy Tarnowską (Jarosław) i w tymże roku został wyznaczony na rektora fundowanego również wtedy, kolegium w Poznaniu. Obok kierowania budową kolegium pełnił obowiązki zwyczajnego kaznodziei w kolegiacie św. Marii

Magdaleny. 25 VI 1573 r. otwarł szkołę. Nie powiodły się natomiast zabiegi Wujka o utworzenie w Poznaniu jezuickiej Akademii. W Poznaniu napisał Wujek swoje „Postylle". Z Poznania wyjechał w maju 1578 roku, w związku z widokami na założenie w Wilnie Akademii. Zamianowany rektorem kolegium wileńskiego miał doprowadzić do szczęśliwego końca zabiegi o Akademię Tu obok rektoratu objął wykłady j. hebrajskiego i egzegezy. Niebawem udał się do Rzymu i swymi zabiegami doprowadził do wydania 29 IX 1579 r. przez papieża bulli, erygującej Akademię.

Tymczasem na życzenie króla Stefana Batorego musiał Wujek już w sierpniu opuścić Wilno i udać się do Koloszwaru w Siedmiogrodzie dla zorganizowania tam zakonnego kolegium. Na nowej placówce przebywał od 1579-1584 r., pełniąc w trudnych warunkach urząd rektora, organizując, a potem kierując szkołą i pracami apostolskimi ojców, oraz rozpoczynając budowę Seminarium Papieskiego. Nie wypuszczał też w Koloszwarze pióra z ręki. Odwołany w 1584 r. z Siedmiogrodu zamieszkał Wujek w kolegium jarosławskim, gdzie przygotowywał do druku napisane w Koloszwarze prace oraz drugie wydanie „Postylli". Następnie wziął udział w kongregacji zakonnej w Kaliszu, podczas której dyskutowano nad koniecznością przekładu na j. polski Biblii. Wyznaczony przez kongregację do tego zadania udał się Wujek jesienią 1584 r. do Rzymu po odpowiednie zezwolenie papieskie. W 1585 r. prowincjał Paweł Campano zamianował Wujka wiceprowincjałem polskich klasztorów. Ponieważ na skutek panującej w 1586 r. w Siedmiogrodzie zarazy groziła tamtejszym jezuitom zagłada, wysłano tam niebawem Wujka na wyraźne życzenie króla Stefana dla nowego zorganizowania kolegium i szkoły w Koloszwarze oraz innych domów, jakie w międzyczasie tam powstały. Osiadłszy w Białogrodzie, gdzie zajął się wychowaniem dorastającego księcia Zygmunta Batorego, kierował odbudową zakonu w Siedmiogrodzie. Po śmierci króla Stefana, opiekuna małoletniego Zygmunta, podnieśli głowę protestanccy magnaci siedmiogrodzcy i wymogli w 1588 r. na Zygmuncie podpisanie dekretu, wydalającego jezuitów z kraju. Przez Mołdawię Wujek znowu wrócił do Polski na początku 1589 r.

Zaraz zamianowano go superiorem domu św. Barbary w Krakowie, który to urząd pełnił do 1592 r., przeżywszy i tu grasującą w 1591 r. zarazę. Równocześnie pracował nad przekładem Biblii. W 1589 r. miał gotowy już przekład Nowego Testamentu. Po złożeniu przełożeństwa poświęcił się tylko tłumaczeniu. Sądząc, że w Poznaniu znajdzie dogodniejsze warunki do pracy, poprosił w 1594 r. o przeniesienie do tamtejszego kolegium. Tymczasem prace jego znacznie zahamował nowy, trzeci już z rzędu wyjazd do Siedmiogrodu. Kiedy bowiem po dojściu do władzy księcia Zygmunta nastały tam sprzyjające warunki do powrotu jezuitów, przełożeni orzekli, że tylko Wujek jako rzeczoznawca spraw siedmiogrodzkich potrafi reaktywować opuszczone domy. Tak więc 19 IX 1595 r. udał się Wujek do Siedmiogrodu i w przeciągu 2 lat doprowadził do otwarcia nie tylko wszystkich dawnych domów, ale także i szkół. Pracował też tu w wolnych chwilach nad przekładem Biblii. Widząc, że byt jezuitów w Siedmiogrodzie jest ustabilizowany, poprosił generała o pozwolenie na powrót do Polski. Wrócił z począt-

kiem 1597 r. i zamieszkał w domu św. Barbary w Krakowie, kończąc swój przekład i pisząc ostatnią pracę „Żywot i nauka... Jesu Christa".

Zmarł Wujek 27 VII 1597 r. i został pochowany w podziemiach kościoła św. Barbary. Kustosz bernardynów krakowskich Andrzej z Mogilna powiedział w kazaniu na jego pogrzebie, że „runął jeden filar Kościoła Bożego[7]". Przetłumaczoną Biblię, skorygowaną niestety przez cenzorów jezuickich, wydano w 1599 r.

I.

1. Przekł.: Św. PIOTR KANIZJUSZ: Maluczki katechyzm Kościoła Powszechnego albo nauka krześcijańskiej pobożności... W Krakowie 1570 Maciej Siebeneycher 16°.

2. Przekł.: J. LEDESMA: Nauka chrześcijańska albo katechizmika dla dziatek. Kraków [1572] 12° k. nlb. 134.

3. Judicium albo rozsądek niektórych katholików o Confessiey Sędomierskiey roku 1570 wydaney. W Krakowie 1570 w Druk. Mikołaja Szarffenbergera 8° k. nlb. 14, 264, nlb. 24.

4. Postilla catholica to jest kazania na każdą niedzielę i na każde święto przez cały rok. [Cz. 1-2.] W Krakowie 1573 u Mattheusza Siebeneychera 2° k. nlb. 16, s. 849, k. nlb. 3. — Postille catholicznej część trzecia... Przydane są i żywoty niektórych z pewnych historii zebrane. Przydana jest i Passia to jest Historia męki Pana Zbawiciela naszego. W Krakowie 1575 Mattheus Siebeneycher 2° k. nlb. 6, s. 575. — Postilla catholica to jest kazania na Ewangelie niedzielne i odświętne przez cały rok teraz znowu przejrzana i poprawiona. Przydane są niektóre nowe kazania i Obrona tej Postylle naprzeciw... potwarcom Postylle kacerskiej. W Krakowie 1584 w Druk. Siebeneycherowej 2° k. nlb. 13, s. 448. — Postylle katholicznej na niedziele część wtóra letnia, od Troyce s. aż do Adwentu. W Krakowie 1584 w Druk. Siebeneycherowej 2° k. nlb. 4, s. 1-242. — Postylle katholicznej o Świętych część wtóra letnia. W Krakowie 1584 w Druk. Siebeneycherowej 2° s. 243-514; Dołącz.: Apologia to jest Obrona Postylle Katholicznej przeciw... potwarcom Postylle heretyckiej. K. nlb. 2, s. 515-702, k. nlb. 16. — Toż. Cz. 1-2. Kr. 1868-1870 Nakł. i Druk. W. Jaworskiego 4° cz. 1 s. XXIX, 1582; Cz. 2 s. 1450. — Fragm. pt. O obraziech. Przedr. W. TOMKIEWICZ: Pisarze polskiego Odrodzenia o sztuce. Wr. 1955 s. 233-242. Teksty źródłowe do dziejów teorii sztuki. T. 4.

5. Passia to jest historia męki Pana naszego Jezusa Chrystusa ze czterech ewangelistów krótko zebrane... Wyd. jako część Postylli większej. Kraków 1575. — Toż jako część Postylli mniejszej. Kraków 1582 i Kraków 1590. Wyd. osobno. Poznań 1582 w Druk. Jana Wolraba 2° s. 85.

6. Brevis augustissimi ac summe venerandi Sacrosanctae Missae Sacrificii... contra impium Francisci Stancari Mantuani scriptum assertio. Coloniae Agrippinae 1577 apud Haeredes Arboldi Birckmanni 8° k. nlb. 5, 65.

7. Czyściec to jest zdrowa a gruntowna nauka o modlitwach, o mszach i jałmużnach za umarłe wierne i o mękach czyścowych po śmierci. W Poznaniu 1579 Jan Wolrab 8° k. nlb. 7, s. 284, k. nlb. 2. — Toż. Kraków 1870 Nakł. i Druk. W. Jaworskiego 8° s. XVI, 285, III.

8. Postille mniejszej część pierwsza ozimia to jest krótkie kazania albo wykłady świętych Ewangelii od Adwentu asz do Przenajświętszej Trojce. Postille mniejszej część wtóra letnia... ode dnia Przenajświętszej Trójcy asz do Adwentu. Posnania 1579-1580 ex Officina Joannis Wolrabi 4° cz. 1 k. 8, s. 551; Cz. 2 k. 4, s. 496, k. 3. — Toż. Cz. 1-2. Posnaniae 1582 ex Officina Joannis Wolrabi 2° cz. 1 k. nlb. 4, s. 434, k. 1; Cz. 2 k. 2, s. 235; Dod.: Passia to jest historia męki Pana naszego Jezusa Chrystusa. K. 1, s. 85. — Toż. W Krakowie 1590 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. nlb. 5, s. 635. — Toż. W Krakowie 1596 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 6, s. 597. — Toż. W Krakowie 1617 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 7, s. 1003, s. nlb. 3. — Toż. T. 1-4. Wr. 1843 S. Schlechter 8° t. 1 s. XVII, 309; T. 2 s. 299; T. 3 s. 192; T. 4 s. 190. — Toż. Kr. 1868-1870 W. Jaworski 8° s. 1582, XXXII. — Toż. T. 1-2. W. 1870 Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. J. Ungra 8° t. 1 s. V, 396; T. 2 s. IV, 367. — Toż. T. 1-2. Kr. 1871 Nakł. i Druk. W. Jaworskiego 8° t. 1 s. XIII, 764; T. 2 s. 765-1263. — Toż. Popr. i wyd. A. KWIECIŃSKI. W. 1909 E. Wende i Sp. 8° s. VIII, 565. — Toż w przekł. na j. czeski: A. MODESTINA: Postylla aneb kázáni evangelitska na nedele a svathy celeho roku z polského preložena... W Lithomysli 1592 Andreas Granudenc 4° k. 6, CCXLVI, LXXI. — Toż. Praha 1629 u Pavla Sessya 4°. — Toż w przekł. na

j. litew.: M. DAUKŠA. Vilniui 1599 Druk. Akademios Soc. Jesu 2° k. nlb. 5, s. 627.

9. Przekł.: A.M. GRATIANI: Prawdziwa sprawa o rozmowie albo disputacyey, którą miał Pan Jakub Niemoiewski w Warszawie na Seymie przy zacnych ludziach z Franciszkiem Toletem teologiem Societatis Jesu roku 1572. W Poznaniu 1580 w Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 34.

10. Dialysis to jest rozwiązanie albo rozebranie Asserciy Pana Jakuba Niemoiewskiego z dowodami iego naprzeciw Jesuitom poznańskim wydanych. W Poznaniu 1580 w Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 231. — Toż. fragm. w: Wybór tekstów do dziejów kultury Wielkopolski. P. 1962 s. 47-50.

11. O Kościele Pana Chrystusowym prawdziwym rosprawa stateczna a dowodna. Z odpowiedzią na dowody przeciwne Pana Jakuba Niemoiewskiego. W Poznaniu 1580 w Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 15, s. 206.

12. Apologia tho jesth obrona Postylle katholiczney przeciw sprosnym wykrętom y potwarzom Postylle heretyckiey w Krakowie wydaney... 1582. Dołączona do Postylla catholica... Kraków 1584 s. 515-702.

13. Passya to jest historia męki i śmierci Pana naszego Jezusa Chrystusa. Dołączona do: Postilla catholica. W Krakowie 1584 s. 254-315. (Praca różna od poz. 5). — Toż pod zm. tyt.: Historia męki Pana naszego Jezusa Chrystusa Boga i Człowieka prawdziwego z czterech ewangelistów zebrana, na dziewięć części podzielona. Przejrz. i do nowej pisowni przystosował P. P[AWELSKI]. Kr. 1931 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 206.

14. De transsubstantiatione disceptio theologica... O transsubstanciaciey to jest o przemienieniu istności w Naiświętszym Sakramencie Eucharystiynym theologickie rozbieranie. Poznaniae 1589 in Officina Typogr. Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 19. Równorzędny tekst pol. i łac.

15. Przekł.: R. BELLARMIN: O bóstwie Syna Bożego y Ducha Świętego... przeciwko starym i nowym Żydom y machometanom, aryanom, samosatenom, serwetianom, gentilistom, nowokrzczeńcom... W Krakowie 1590 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 15, s. 198.

16. Przekł.: Nowy Testament Pana naszego Jezusa Christusa znowu z łacińskiego y z greckiego na polskie wiernie a szczyrze przełożony y argumentami abo summariuszami każdych ksiąg y rozdziałów y annotacjami po brzegach obiaśniony. B. m. r. [Kraków 1593 Andrzej Piotrkowczyk] 4° s. nlb. 43, 890, nlb. 56. — Toż. W Krakowie [1594] w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 10, s. 883, k. 5. — Toż. (Przedr. wyd. z 1593). W Krakowie 1605 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 10, s. 893, k. nlb. 10. — Toż. W Krakowie 1617 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 8, s. 895, k. 5. — Toż. W Krakowie 1647 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 7, s. 893, k. 5. — Toż pod zm. tyt.: Biblia Nowego Testamentu. Nowy Pana naszego Jezusa Chrystusa Testament przez... W Chełmnie 1772 8° k. nlb. 2, s. 396; Cz. 2: Nowy Pana naszego... Dzieje Apostolskie, Listy Pawła, Iakuba, Piotra, Jana, Judy y Obiawienie s. Jana zawierający... W Chełmnie 1772 8° s. 483, k. 5. — Toż. Petersburg 1815 Nakł. Zgromadzenia Rosyj. Biblij., w Druk. Morskiej 8° k. nlb. 2 s. 585. — Toż. Moskwa 1819 Nakł. Komitetu Moskiew. Zgromadzenia Rosyj. Biblij., Druk. Semena 16° s. nlb. 2, 868. — Toż. Cztery Ewangelie. T. 1-2. P. 1820 Głoskami Druk. Nadwor. W. Deckera i Sp. 8° t. 1 s. 396; T. 2 s. 483, nlb. 8. — Toż. (Przedr. Nowy Test. z 1819). Moskwa 1821 Druk. S. Sieliwanowskiego 8° s. nlb. 4, 290. — Toż. Lipsk 1830 Druk. Karola Tauchnitza 16° s. nlb. 4, 586. — Toż. Lipsk 1831 Druk. Karola Tauchnitza 16° s. nlb. 4, 586. — Toż. Lipsk 1832 Druk. Karola Tauchnitza 16° s. 586. — Toż. Lipsk 1833 Druk. Tauchnitza 16° s. 586. — Toż. Lipsk 1836 Druk. Karola Tauchnitza 16° s. nlb. 2, 586. — Toż. Lipsk 1838 Wyd. J.N. Bobrowicza, Nakł. J. Baumgärtnera 8° s. 410. — Toż. Lipsk 1844 Wyd. J.N. Bobrowicza, Nakł. J. Baumgärtnera 4° s. 458. — Toż. (Przedr. wyd. z 1830). Lipsk 1851 Druk. Karola Tauchnitza 16° s. nlb. 4, 586. — Toż. z dod. Psalmów. W. 1852 Druk. XX. Misjonarzy. — Toż. (Popr. przedr. wyd. J.N. Bobrowicza z 1844). Lipsk 1854 J. Baumgärtner 4° s. 458, II. — Toż. (Przedr. wyd. z 1830). Lipsk 1856 Druk. Karola Tauchnitza 16° s. nlb. 4, 586. — Toż. (Popr. przedr. wyd. J.N. Bobrowicza z 1844). Lipsk 1858 J. Baumgärtner 4° s. X, 458. — Toż. Berlin 1859 Wyd. Turowicz i Syn 8° s. 503. — Toż. (Popr. przedr. wyd. J.N. Bobrowicza z 1844). Lipsk 1862 J. Baumgärtner 4° s. II, 458. — Toż. (Przedr. wyd. z 1859). Berlin 1862 Wyd. Turowicz i Syn 16° s. nlb. 4, 448. — Toż. Ewangelia św. Marka. T. 1-2. (Pismem Breinla dla ociemniałych). W. 1870 Wyd. Instytutu Głuch. i Ociemn. 4°. — Toż. (Przedr. Nowy Test. z wyd. 1859). Berlin 1871 Wyd. Turowicz i Syn 16° s. 422. — Toż. pt. Nowy Testament z komentarzami błędom wieku odpowiednimi. T. 1: Święty Mateusz. Wyd. S. STOJAŁOWSKI. Kr. 1872 S. A. Krzyżanowski

12° s. XL, 176 (nakład wycofany i zniszczony). — Toż. (Nowy Test.). Wiedeń 1875 Nakł. A. Reicharda, Druk. A. Holzhausena 16° s. 423. — Toż. Wiedeń 1878 Nakł. A. Reicharda i Sp., Druk. A. Holzhausena 16° s. nlb. 3, 428. — Toż. Wiedeń 1883 Druk. A. Holzhausena 16° k. nlb. 2, s. 428. — Toż. P. 1887. — Toż. Nowy Testament. Listy błogosławionego Pawła Apostoła... Wstępami i przypisami objaśnił F. JACZEWSKI. Lubl. 1888 M. Arct 4° s. 282. — Toż. (Nowy Test.). Wiedeń 1890 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. nlb. 4, 428. — Toż. Wiedeń 1891 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. nlb. 4, 430. — Toż. (Przedr. wyd. z 1887). P. 1891. — Toż. Wiedeń 1892 Nakł. Bryt. Zagr. Tow. Biblij., [Druk. A. Holzhausena] 16° s. nlb. 4, 436. — Toż pt. Nowy Testament Pana naszego Jezusa Chrystusa. Wyd. nowe z objaśn. podług J.F. ALLIOLI, ozdobione 78 ilustracjami G. DORÉ. Przyg. do druku W. KNAPIŃSKI, J. KRAJEWSKI, T. MATUSZEWSKI. W. 1892 Druk. S. Orgelbranda i Synów 2° s. nlb. 4, kol. 416, nlb. 3, tabl. 78. — Toż. T. 1-2. Ze skróconym koment. WUJKA przez A. JASKULSKIEGO. P. 1892-1893 Zarząd Bibl. Kórnickiej 16°. — Toż. P. 1893 Nakł. Bibl. Kórnickiej 8° s. 619. — Toż. Cz. 1: Cztery Ewangelie. Tekst popr. przez T. KOWALEWSKIEGO z koment. J.F. ALLIOLI. W. 1893 Gebethner i Wolff 8° s. 254, V. — Toż. (Nowy Test.). Kolonia 1895. — Toż. Wiedeń 1896 Bryt. Zagr. Tow. Biblii. 16° s. nlb. 4, 450. — Toż. Lipsk 1898 Druk. Pöschela i Treptego. — Toż. Ewangelia według ś. Mateusza. Lipsk 1898 W. Drugulin 16° s. 93. — Toż. (Nowy Test.). Popr. A. SZLAGOWSKI. W. 1900 Nakł. Księg. E. Wendego i Sp., Druk. Laskauera i Babickiego 16° s. V, 874, k. nlb. 2, map 3. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. Popr. i krótkim koment. opatrzył J. KRUSZYŃSKI. W. 1907 Wyd. Pol. Tow. Wydawania Pisma św. — Toż. W. 1908. — Toż. W. 1909 Druk. W. Anczyca i Sp. w Krakowie 16° k. nlb. 1, s. 492. — Toż. Ewangelie-Harmonia pt. Żywot Pana naszego Jezusa Chrystusa słowami ewangelistów opowiedziany cztery Ewangelie w jednej. Oprac. A. WEBER. W. 1909. — Toż. (Nowy Test., przedr. wyd. z 1900). W. 1913 Nakł. Księg. E. Wendego i Sp. 16° s. nlb. 4, 2, 1190, nlb. 2, 3. — Toż. Lipsk 1914 Nakł. Bryt. Zagr. Tow. Biblij., Druk. Pöschela i Treptego 16° s. 352, 92, mapa 1, tabl. 1. — Toż. Listy św. Pawła. Oprac. E. GÓRSKI. Radom 1917 Druk. J. Grodzickiego i Sp. — Toż. (Nowy Test. przedr. wyd. z 1900). Kr. 1923 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 1090, tabl. 1. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. (Przedr. wyd. z 1900). W. 1923 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 558. — Toż. W. 1923 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 352. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. (Przedr. wyd. z 1907). P. 1924. — Toż. (Nowy Test., przedr. wyd. z 1900). Kr. 1928 Wyd. Apostolstwa Modlitwy 16° s. 1096, mapa 1. — Toż. Ewangelia według ś. Marka. W. 1930 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 57. — Toż. Cztery Ewangelie dla wszystkich. Wyd. A. SZLAGOWSKIEGO, wstępy i objaśn. J. NIEDERHUBERA. Spolszczył i wydał J. KORZONKIEWICZ. Kr. 1931 Księg. Krakowska 8° s. 700, mapa 1. — Toż. Kr. 1932 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 1090. — Toż. Święta Ewangelia Jezusa Chrystusa. Oprac. przez A. SZLAGOWSKIEGO, objaśn. M.J. LAGRANGE i in., do niniejszego wydania przystosował J. ZIEJA. W. 1936 Verbum 8° s. 524, nlb. 4. — Toż. (Nowy Test.). Oprac. L. SEMKOWSKI. Kr. 1936 Wyd. Apostolstwa Modlitwy 16° s. 758, nlb. 2, map 4. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. Kr. [1937] Wyd. Apostolstwa Modlitwy 16° s. nlb. 3, 431, nlb. 1. — Toż. Cztery Ewangelie. Oprac. J. ARCHUTOWSKI. Mikołów 1937 Nakł. XX. Salwatorianów, Druk. Powściągliwość i Praca w Krakowie 16° s. 373, nlb. 1. — Toż. Ewangelia według ś. Jana W. 1937 Bryt. Zagr. Tow. Biblij., Druk. M. Arcta 16° s. 75. — Toż. Ewangelia według ś. Mateusza. W. 1937 Bryt. Zagr. Tow. Biblij., Druk. M. Arcta 16° s. 93. — Toż. Ewangelia według ś. Marka. W. 1937 Bryt. Zagr. Tow. Biblij., Druk. M. Arcta 16° s. 57. — Toż. Ewangelia według ś. Łukasza. W. 1937 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 100. — Toż. (Nowy Test.). Przedm. J. ANDRASZ. Kr. [1938] Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. nlb. 3, 431, nlb. 1, map. 4. — Toż. Ewangelia według ś. Mateusza. W. 1938 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 93. — Toż. Ewangelia według ś. Marka. W. 1938 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 57. — Toż. Ewangelia według ś. Łukasza. W. 1938 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 100. — Toż. Ewangelia według ś. Jana. W. 1938 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 39. — Toż. (Nowy Test.). Kr. 1939. — Toż. Święta Jezusa Chrystusa Ewangelia według Jana. Budapeszt 1941 Bibl. Polska 16° s. nlb. 2, 60, nlb. 1. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. Jerozolima 1941 16° s. 487. — Toż. Święta Ewangelia..., Dzieje Apostolskie. Rzym 1942 Druk. Poliglotta Vaticana 16° s. 511. — Toż. Cztery Ewangelie. Oprac. Aureliusz BORKOWSKI. Jerozolima 1945. — Toż. Przedm. J. GAWLINA. Londyn 1946 F. Mildner and Sons 16° s. nlb. 4, 758. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. Kr.

1949 Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. 755. — Toż. Wyd. nowe przejrz. i objaśn. Kr. 1949 Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. nlb. 4, 759. — Toż. Kr. [1950] Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. 432. — Toż. Przedm. W. LOHN. Kr. 1951 Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. nlb. 4, XVI, 755. — Toż. Ewangelie i Dzieje Apostolskie. Oprac. W. LOHN. Kr. 1954 Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. XV, 421. — Toż. Kr. 1955 Wyd. Apost. Modlitwy 16° s. XV, 759. — Toż. Wyd. fototyp. Nowego Testamentu z 1593. Wstęp W. SMEREKA. Kr. 1966 Pol. Tow. Teol. 8° s. LXXV, nlb. 15, 41, nlb. 1, 890, nlb. 56.

17. Przekł.: Ewangelie i epistoły tak niedzielne jako i świąt wszystkich... W Krakowie 1593 [Andrzej Piotrkowczyk] 12° k. nlb. 1, 151. — Toż. W Krakowie 1611 16° k. 154. — Toż. W Krakowie 1616 4° k. nlb. 206. — Toż. W Krakowie 1617 16° k. 154. — Toż. Cz. 2: Ewangelie i epistoły na dni postne, powszechne i na niektóre święta w pierwszej Postylce opuszczone. W Krakowie 1626 12° k. 163, nlb. 95. — Toż. (Całość). W Krakowie 1636 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 12° s. 192. — Toż. Sandomierz 1637 Druk. Jezuitów 12° (wyd. wątpliwe). — Toż. Cz. 1-2 oraz przydatek Lekcji i Ewangelii świąt uroczystych, Pasji Wielkopiątkowej i nauki chrześcijańskiej katolickiej początków. W Krakowie 1651 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka 12° cz. 1 k. nlb. 154; Cz. 2 k. nlb. 96, 18. — Toż. Cz. 1-2. W Krakowie 1665-1672 w Druk. Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka 12° cz. 1 k. 154; Cz. 2 k. nlb. 53. — Toż. Lublin 1686 Druk. Coll. S.J. 12° k. 311. — Toż. W Krakowie 1685 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 12° s. 352. — Toż. Cz. 1-2. W Krakowie 1689--1692 w Druk. Akademickiej 12° cz. 1 k. 155; Cz. 2 k. nlb. 114. — Toż. Cz. 1-2. W Wilnie 1713 w Druk. Akademickiej Soc. Jesu 8° cz. 1 s. 343; Cz. 2 s. 122, k. nlb. 5. — Toż. W Krakowie 1713 w Druk. Akademickiej 12° s. 269. — Toż. W Kaliszu 1734 w Druk. Coll. Soc. Jesu 12° s. 282, k. nlb. 4. — Toż. W Lublinie 1758 12°. — Toż. We Lwowie 1760 12°. — Toż. Cz. 1-2. W Supraślu 1760 w Druk. OO. Bazylianów 16° cz. 1 s. 206, k. nlb. 3; Cz. 2 s. 244, k. nlb. 5. — Toż. W Kaliszu 1763 12°. — Toż. Sandomierz 1764 w Druk. Coll. Soc. Jesu 12° s. 432, nlb. 5. — Toż. Wilno 1765 12°. — Toż. W Poznaniu 1767 w Druk. Coll. Soc. Jesu 12° s. 300. — Toż. W Wilnie 1787 w Druk. przy Akademii 12° s. 269, k. 10. — Toż. W Poczajowie 1790 12° — Toż. Warszawa 1793 w Druk. XX. Misjonarzów 8° s. 442, k. 6. — Toż. W Poczajowie 1801 w Druk. XX. Bazylianów 8° s. 543, k. nlb. 3. — Toż. Połock 1802 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 422, k. nlb. 4. — Toż. Częstochowa 1808 Druk. Jasnej Góry 12° s. 324. — Listy i Ewangelie... Kr. 1808 w Druk. Gröblowskiej 8° s. 277. — Toż. Epistoły na niedziele, wielki post i wszystkie święta. W. 1811 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 454. — Toż. Ewangelie na niedziele, na święta, na wielki post... W. 1814 12° s. 513, k. nlb. 11. — Toż. Częstochowa 1819 Druk. Jasnej Góry 16° s. 384, nlb. 12. — Toż. Ewangelie porozdzielane i objaśnione, niedzielne i świąteczne, służące katechistom... w cesarsko--królewskich państwach. Lw. 1820 w Druk. Pillerowskiej 8° s. 188. — Toż. Ewangelie i epistoły z krótkim onychże wykładem przez pewnego kapłana Diecezji Chełmińskiej. W. 1821 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 264, k. nlb. 4. — Toż. [Kr.] 1827 12° s. 513, k. nlb. 11. — Toż. Wil. 1828 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 468, k. nlb. 6. — Toż. Opole Druk. I.F.W. Weilshäusera 8° k. nlb. 1, s. 270. — Toż. Ewangelia Pana naszego Jezusa Chrystusa na niedziele i wszystkie uroczyste święta całego roku... 1830 Druk. Z. Pressa 8° s. 247. — Toż. W. 1832 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 387 k. nlb. 4. — Toż. Wil. 1840 Druk. R. Rafałowicza 12°. — Toż. (Według wyd. z 1830). Wil. 1841 Druk. Romma 12° s. 231, k. nlb. 7. — Toż. Lekcje i Ewangelie na wszystkie niedziele i święta całego roku. W Lesznie i Gnieźnie 1841 Czcionkami i nakł. Ernesta Günthera 12° k. nlb. 4, s. 313. — Toż. Listy i Ewangelie na cały rok... z... uwzględnieniem świąt Diecezji Wrocławskiej i dodatkiem śś. Patronów polskich. Wr. 1850 8° s. 364. — Toż. Ewangelie i epistoły. Wil. 1853 Nakł. i Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. 396. — Toż. Ewangelie na wszystkie niedziele w roku ze stosownymi do nich naukami oraz czytania i przemówienia przygodne do parafian... T. 1-2. W. 1853 Nakł. G. Sennewalda, Druk. J. Ungra 8° t. 1 s. 371; T. 2 k. nlb. 2, s. 439, k. nlb. 2. — Toż. Ewangelie polskie i żmudzkie na niedziele i wszystkie święta całego roku. Wil. 1858 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 12° s. 386. — Toż. Ewangelie na niedziele i święta całego roku, na wielki post i dni kwartalne, na Msze przygodne i procesje uroczyste... Wil. 1861 Druk. Blumowicza 12° s. 250. — Toż. (Według wyd. z 1830). Wil. 1861 Druk. Zymelowicza 12° s. 213. — Toż. W. 1862 w Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 334. — Toż. Ewangelie, listy na wszystkie niedziele całego roku z dodaniem meki Zbawiciela naszego. Wiedeń 1862 C.K. Dyrekcja Szkol. Nakładów 8° s. 216. — Toż

Wiedeń 1863 8° s. 216. — Toż. Wiedeń 1865 8° s. 216. — Toż. Wiedeń 1867 8° s. 216. — Toż. Wiedeń 1870 8° s. 216. — Toż. Ewangelie i lekcje na wszystkie niedziele i święta... Wr. i Lipsk 1870 Günther 8° s. IV, 324. — Toż. Wr. i Lipsk 1870 12° s. IV, 304. — Toż. (Według wyd. z 1862). Wiedeń 1871 8° s. 216. — Toż. Wil. 1873 Nakł. i Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. 396. — Toż. (Według wyd. z 1862). Wiedeń 1874 8° s. 216. — Toż. Wiedeń 1877 8° s. 216. — Toż. W. 1879 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiry 16° s. 360. — Toż. Gniezno 1880. — Toż. (Według wyd. z 1862). Wiedeń 1885 8° s. 216. — Toż. Ewangelie i lekcje z krótkim ich objaśnieniem przez S. M. KOZŁOWSKIEGO... Żytomierz 1888 Druk. Sukcesorów S. Brodowicza 12° s. 306. — Lekcje i Ewangelie na wszystkie niedziele i święta. Wyd. S. TOMICKI. Gniezno b. r. Nakł. i Druk. J.B. Langego 16° s. IV, 304. — Toż. Gniezno 1892 Nakł. J.B. Langego 8° s. 339. — Toż. Wil. 1893 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. 384. — Toż. (Według wyd. z 1862). Nowy Sącz 1894 Nakł. i Druk. J.K. Jakubowskiego 8° s. IV, 173. — Toż. (Według wyd. z 1888). Petersburg 1896 Druk. J. N. Findeizena 16° s. 328, k. nlb. 2. — Toż. (Według wyd. z 1888). Petersburg 1897 Druk. C. Kreisa i Sp. 16° s. 239, 112. — Toż. Ewangelie na niedziele i święta z objaśnieniami ks. H. JACKOWSKIEGO. Kr. 1897 Nakł. ks. A. Friedricha, Druk. W.L. Anczyca 8° 47 zeszytów s. 368. — Toż. (Według wyd. z 1897). Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 509. — Toż. (Według wyd. z 1888). Petersburg 1899 Druk. C. Kreisa 8° k. nlb. 1, s. 338, km nlb. 1. — Toż. (Według wyd. Kr. z 1897). Kr. 1902 Druk. Czasu 16° s. 509, III. — Toż. Kr. 1907 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 481. — Toż. Kr. 1916 Druk. E.K. Koziańskich 16° s. 476. — Toż. Kr. 1923 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 471. — Toż. Ewangelie całego roku. [Budapest 1941] Wyd. Katol. Duszp. Pol. na Węgrzech 16° s. nlb. 2, 147, VII. Powiel. — Toż. Lekcje i Ewangelie w niedziele i święta. Zestawił W. MAJCHER. Kr. 1945 Wyd. Apostolstwa Modlitwy 8° s. 372. — Toż w przekł. na j. lit.: Ewangelie polskie i litewskie tak niedzielne jako i wszystkich świąt, które w Kościele Katolickim... przez cały rok czytają. Przekł. lit. J. JACHNOWICZA. Wil. 1637. Dalsze, b. liczne wydania zestawiono w poz. 1/I w biografii J. JACHNOWICZA.

18. Przekł.: Psałterz Dawidów teraz znowu z łacińskiego, z greckiego i z żydowskiego na polski język z pilnością przełożony i argumentami i adnotacjami objaśniony... W Krakowie 1594 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 26, k. nlb. 2, s. 286, k. nlb. 8. — Toż. W Krakowie 1616 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 12° k. 2, s. 343, k. 5. — Toż. W Krakowie 1626 w Druk. Piotrkowczyka 12° s. 343, k. nlb. 8. — Toż. B. m. r. [1688] 4° s. 289. — Toż. (Tekst łac. i pol.). W Krakowie 1714 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 8, s. 464, k. 4. — Toż. (Bez tekstu łac.) pt. Najpoważniejsze i najdawniejsze Kościoła Bożego nabożeństwo... to jest Psałterz Dawidów. Wilno 1764 w Druk. XX. Bazylianów 4°. — Toż. (Przedr. wyd. z 1714). Zamość 1765 w Druk. Akademii Zamojskiej 4° k. 3, s. 384, k. nlb. 17. — Toż. Dod. Officium defunctorum po łac. i pol. W Warszawie 1777 w Druk. Mitzlerowskiej 8° k. nlb. 148. — Toż. (Tekst ruski i pol.) pt. Psaltir blażennaho proroka i carja Davida... [Poczajów] 1775 izdan w Sviatije Čudotvorniej Lavrie Počajevs'koj Čyna S. V[asylija] V[elykoho] 12°. — Toż. (Tekst ruski i pol.). W Wilnie 1778 4°. — Toż. (Tekst ruski i pol.). V Lavrie Počajevs'koj 1779 8° k. 261. — Toż. (Tekst ruski i pol.). [Poczajów] 1789 Tipom... Lavrie Počajevs'koj 2° k. nlb. 3, 34, 253. — Toż. (Przedr. wyd. z 1777, tekst ruski i pol.). V Lavrie Počajevs'koj 1798 8° k. 262. — Toż. (Tekst pol. przedr. wyd. z 1777). Poczajów 1819 Druk. XX Bazylianów 8° k. nlb. 3, k. 157. — Toż. Z koment. MENOCHIUSZA. Wyd. S. KOZŁOWSKI. Wil. 1863 J. Zawadzki 8° s. 232. — Toż. T. 1-4. Psałterz czyli księga psalmów. (Tekst z 1599) z przydatkiem pieśni biblijnych, które w brewiarzu rzymskim przychodzą i Trenów Jeremiaszowych. T. 1-4. Oprac. ks. F. PAWŁOWSKI. Kr. 1872 Wyd. Dzieł. Katol. 8° t. 1 s. LI, 52-544; T. 2 s. 546, nlb. 4; T. 3 s. 383, nlb. 4; T. 4 s. 471, nlb. 13. — Toż. (Tekst łac. i pol.). Psałterz Dawidowy z koment. J. MENOCHIUSZA i WUJKA. Oprac. ks. Leonard SOLECKI. Lw. 1882 Druk. K. Pillera 8° s. 405. — Toż. Wil. 1892. — Toż. pt. Księgi psalmów. Lipsk 1896 Druk. Pöschela i Treptego. — Toż. (Przedr. wyd. z 1863). Lipsk 1896 Bryt. i Zagr. Tow. Biblij. 8° s. 92. — Toż. Wil. 1898 J. Zawadzki 4° s. 230, nlb. 2. — Toż. pt. Dawida księga psalmów. Oprac. ks. J. KRUSZYŃSKI. W. 1909 Druk. Laskauera i Sp. 8°. — Toż. pt. Wykład Psałterza Dawidowego. Oprac. ks. E. GÓRSKI. Sandomierz 1916. — Toż. W. 1923 Bryt. Zagr. Tow. Biblij. 16° s. 92. — Toż. (Przedr. wyd. z 1916, tekst łac. i pol.). Sandomierz 1930 Nakł. Księg. Powsz. W.Ł. Lisieckiego w Radomiu 8°.

19. Żywot i nauka Pana naszego Jesu Christa albo ewangelia ze czterech jedna. W Krakowie 1597 w Druk. Jakuba Siebeneychera 8° k. nlb. 19, s. 391.

20. Przekł.: Biblia to jest Księgi Starego i Nowego Testamentu według łacińskiego przekładu starego w Kościele powszechnym przyjętego na polski język znowu z pilnością przełożone... W Krakowie 1599 w Druk. Łazarzowej 2° k. nlb. 36, s. 1479, 56. — Toż. Cz. 1-2. W Wrocławiu 1740 w Druk. Akademickiej Coll. Soc. Jesu 8° cz. 1 k. 6, s. 2218 (ma być 1318); Cz. 2 s. 440, k. 35. — Toż pt. Biblia sacra Latino-Polonica Vulgatae editionis auctoritate Sixti V et Clementis VIII Pontificum Maximorum recognita... T. 1-2. Vratislaviae 1771 Typis Academicis 4° t. 1 k. nlb. 18, s. 1386, k. nlb. 2, s. 558, k. 2; T. 2 s. 524. — Toż ze zm. kartą tyt. T. 1-2. Vratislaviae 1806 apud G.T. Korn 4° t. 1 k. 18, s. 1386, k. 2, s. 558, k. 2; T. 2 s. 524. — Toż. Moskwa 1821 Nakł. Tow. Biblij. Rosyj., Oddz. Moskiewskiego, Druk Symeona Sieliwanowskiego 8°. — Toż. T. 1-3. W. 1821 Nakł. Tow. Biblij. Warsz., Druk. N. Glücksberga 8° t. 1 s. 774, k. nlb. 6; T. 2 s. 775-1318, 109, 15; T. 3 s. 376, 155. — Toż. T. 1-2. Moskwa 1822 w Druk. S. Sieliwanowskiego 8° t. 1 k. nlb. 2, s. 1126; T. 2 s. 290. — Toż. 1-2. Lipsk 1838-1839 Wyd. J.N. Bobrowicza, Nakł. J. Baumgärtnera, Druk. Breitkopfa i Haertla 8° t. 1 s. VII, 538; T. 2 s. 539-1249, 4. — Toż. T. 1-3. Lw. 1839-1840 Nakł. B. Jabłońskiego i Syna, Druk. P. Pillera 8° t. 1 s. 864; T. 2 s. 865-1468; T. 3 s. 406, LVIII. — Toż. T. 1. Lipsk 1839 Nakł. J. Baumgärtnera 8° s. VIII, 1249. — Toż. T. 1-2. Lipsk 1839-1841 Nakł. J. Baumgärtnera 8° t. 1 s. 1249; T. 2 s. 410. — Toż. T. 1-4. Wr. 1843 8°. — Toż. T. 1-2. (Przedr. wyd. J.N. Bobrowicza z 1838-1839). Lipsk 1844-1846. Nakł. J. Baumgärtnera, Druk. Breitkopfa i Haertla 4° t. 1 s. nlb. 6, VIII, 1249; T. 2 s. 458. — Toż. Księgi Starego Testamentu. (Przedr. wyd. J.N. Bobrowicza z 1838-1839). Lipsk 1860 J. Baumgärtner 4° s. VIII, 1258, L. — Toż. pt. Biblia łacińsko-polska czyli Pismo św. Starego i Nowego Testamentu. Z koment. J. MENOCHIUSZA. T. 1-4. Oprac. ks. S. KOZŁOWSKI. Wil. 1861-1864 Nakł. i Druk. Józefa Zawadzkiego 4° t. 1 s. XXVIII, 542; T. 2 s. 1065; T. 3 s. 686; T. 4 s. 844. — Toż. (Przedr. wyd. J.N. Bobrowicza z 1838-1839). Lipsk 1862 4°. — Toż. Wyd. nowe z objaśnieniami podług J.F. ALLIOLI... ozdobione 230 ilustracjami Gustawa DORÉ. T. 1-2 [Oprac. ks. W. KNAPIŃSKI, ks. J. KRAJEWSKI, ks. T. MATUSZEWSKI]. W. 1873-1875 Nakł. M. Glücksberga, Druk. B.G. Teubnera w Lipsku 2° t. 1 s. XXXVI, 958, k. 2; T. 2 k. nlb. 2 szp. 1076. — Toż. (Przedr. wyd. z 1873-1875). W. 1879 Druk. S. Orgelbranda i Synów 2° zeszyt I-XXI. — Toż. Moskwa 1882 Wyd. Zgromadz. Rosyj. Biblij. — Toż. T. 1-4. (Przedr. wyd. wileń. z 1861-1864). W. 1885-1887 Druk. Gebethnera i Wolffa. — Toż. T. 1-2. W. 1890 M. Arct 2° t. 1 s. 846; T. 2 s. 416. — Toż pt. Pismo św. Starego i Nowego Testamentu... z objaśnieniami J.F. ALLIOLI, ozdobione przeszło 1000 ilustracjami. T. 1-3. (Tekst nieco zmodernizowany przez ks. KOSSOWSKIEGO i ks. R. FILOCHOWSKIEGO). W. 1893-1895 Nakł. Redakcji „Wędrowca", Druk. S. Sikorskiego 8° t. 1 s. XII, kol. 1732; T. 2 s. 1016; T. 3 s. 818, XLVI. — Toż. T. 1-4. (Przedr. wyd. wileń. z 1861-1864). Wil. 1896-1898 Nakł. Józefa Zawadzkiego 4° t. 1 s. XXIV, 542; T. 2 s. 1065; T. 3 s. 686; T. 4 s. 844. — Toż. T. 1-2. Lipsk 1898 Nakł. Bryt. i Zagr. Tow. Biblij., Druk. W. Drugolina 2° t. 1 s. 862; T. 2 s. 286. — Toż. (Przedr. wyd. warsz. z 1873-1875). W. 1893 Druk. S. Orgelbranda i Synów 8°. — Toż. Wiedeń 1899 Bryt. Tow. Biblij., Druk. Drugolina w Lipsku. — Toż. Toledo (Ohio) 1899. — Toż. (Przedr. wyd. wileń. z 1861-1864). T. 1-4. Wil. 1907-1909 Nakł. Józefa Zawadzkiego 4° t. 1 s. XXIV, 542; T. 2 s. 1065; T. 3 s. 686; T. 4 s. 844. — Toż. (Przedr. wyd. warsz. z 1893-1895). T. 1-3. W. 1909 Nakł. Redakcji „Wędrowca". Druk. M. Arcta 8°. — Toż. Pięcioksiąg Mojżeszowy. Popr. i nowym koment. opatrzył arcybp Franciszek Albin SYMON. Mikołów-W. 1909-1912 Nakł. K. Miarki. Druk. „Polaka Katolika" 8° s. 589, IV. — Toż. T. 1: Słowa Pisma św. podane do rozmyślań. Genesis — Księga rodzaju. T. 2: Exodus. Kuźnice 1909-1912 Zakład Kórnicki. — Toż pt. Pismo św. T. 1-4: Stary Testament; T. 5: Nowy Testament (Ewangelie, Dzieje Apostolskie). Oprac. XX. J. ARCHUTOWSKI, W. HOZAKOWSKI, J. KRUSZYŃSKI, W. MICHALSKI, F. ROSŁANIEC, P. STACH, W. SZCZEPAŃSKI. P. 1926-1932 Wyd. Księg. św. Wojciecha 8° t. 1 s. XIII, 656, nlb. 2; T. 2 s. VIII, 517; T. 3 s. VIII, 690; T. 4 s. VIII, 765; T. 5 s. XII, 666. — Toż. W. 1928 Wyd. Bryt. Tow. Biblij. — Toż pt. Pismo św. Starego i Nowego Testamentu. Tekst popr. oraz wstępami i krótkim komentarzem opatrzyli: St. Testament ks. S. STYŚ, N. Testament ks. J. ROSTWOROWSKI. Kr. 1935 Wyd. Księży Jezuitów 8° s. 1121, 286, nlb. 2. — Toż. (Księgi: Izajasza, Jeremiasza, Barucha, Eze-

chiela, Daniela). Wyd. ks. S. B[EŁCH]. Londyn 1945 F. Mildner and Sons 8° s. nlb. 5, 788-1005. — Toż. (Cała Biblia). T. 1-2. W. 1950 Bryt. i Zagr. Tow. Biblij. 8° t. 1 s. 862; T. 2 s. 286. — Toż pt. Pismo św. Starego i Nowego Testamentu. Oprac. ks. S. STYŚ. Kr. 1956 Wyd. Apost. Modlitwy 8° s. 1136, nlb. 2, mapy 2. — Toż. Opr. ks. S. STYŚ, ks. W. LOHN. Kr. 1962 Wyd. Apost. Modlitwy 8° s. 1462, k. nlb. 2.

II.

1. Przekł.: TOMASZA a KEMPIS: O naśladowaniu Pana Chrysta i o wzgardzie wszelkiej próżności świata tego. Kraków 1571 Druk. Mateusza Siebeneychera 12° k. nlb. 18, k. 306, k. nlb. 10. — Toż. Kraków 1586 Druk. Jakuba Siebeneychera 16° k. nlb. 7, k. 280. — Toż. Kraków 1603 Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 6, s. 327, k. nlb. 8.

2. Przekł.: INNOCENTY III pap.: O wzgardzie świata albo o nędzy stanu człowieczego troje książki. B. m. 1571 16° k. nlb. 12, 66. Nie jest pewne, czy Wujek był tłumaczem.

3. Przekł.: Officium abo godziny Błogosławionej Panny Mariey niedawno reformowane i z rozkazania Piusa papieża piątego wydane. B. m. r. (Kraków) 12°. — Toż. W Krakowie 1598 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 12° k. nlb. 14, s. 661, nlb. 3. — Toż. B. m. r. W Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 12° s. 355. — Toż. W Krakowie 1653 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka 12° k. 12, s. 712, k. 2. — Toż. Kraków 1680 Druk. Franciszka Cezarego 8° s. 629. — Toż. Sandomierz 1739 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 119, 128. — Toż. Lublin 1754 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 5, s. 263.

4. Autobiografia. Wyd. w: *Pol. Sacra.* R. 3: 1950 z. 1/4 s. 3-6.

5. Listy: 84 listów do przełożonych F. Sunieriusa, św. Franciszka Borgiasza, L. Magiusa, H. Natalusa, E. Mercurianusa, O. Monareusa z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI: Korespondencja księdza Jakuba Wujka z Wągrówca z lat 1569-1596. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* R. 44: 1917 s. 295-359; R. 45: 1919 s. 125-160. Toż w osob. odb. P. 1917 8° s. 208. — 3 listy do św. Franciszka Borgiasza z 1569-1570 i 3 listy do Klaudiusza Aquavivy z 1588. Wyd. J. POPLATEK: Obecny stan badań nad życiem Jakuba Wujka TJ i program dalszej pracy. *Pol. Sacra.* R. 3: 1950 s. 66-80, 83-90. — Listy z Siedmiogrodu. Wyd. A. VERESS: Epistolae et acta Jesuitarum Transylvaniae temporibus principum Bathory 1571-1613. Wiedeń-Budapeszt 1911-1913. *Fontes Rerum Transylvanicarum.* T. 1-2.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 419-424; tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1227-1242; KOCH L.: Jesuiten Lexikon. Paderborn 1934 s. 1860-1861; GĄSIOROWSKI K.: Ks. Jakub Wujek jako tłumacz Psałterza Dawidowego. *Rocz. Teol.-Kanon.* R. 7: 1960 z. 3 s. 39-49; BEDNARZ M.: Jezuici i religijność polska 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 162-163, 187-188; KOREWA J.: Z dziejów Diecezji Warmińskiej w. XVI. Geneza braniewskiego Hozianum. P. 1965 s. 88--89, 200-201; 220; SMEREKA W.: Wstęp do: Nowy Testament w przekładzie ks. Jakuba Wujka z roku 1593. (Wyd. fototyp.). Kr. 1966 s. VII-XLVIII; TENŻE: Zasługi polskich jezuitów w dziedzinie nauczania i przekładów Pisma św. W: *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy 1872--1972.* Kr. 1972 s. 107-114; TENŻE: Biblistyka polska. (Wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 239-241, 246-247; NATOŃSKI B.: Geneza i budowa katedry lubelskiej (kościoła pojezuickiego). *Nasza Przeszł.* T. 27: 1967 s. 93-97; TENŻE: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 119, 130, 132, 137, 151, 156-157; KOSSOWSKA M.: Biblia w języku polskim. T. 1. P. 1968 s. 313-360; CZERNIATOWICZ J.: Niektóre problemy naukowe grecystyki w pracach biblistów polskich XVI i XVII w. Wr. 1969. Monografie z Dziej. Nauki i Techn. T. 53 s. 70-84; EBOROWICZ W.: Ks. Jakub Wujek tłumaczem Państwa Bożego. *Stud. Pelpl.* T. 2: 1971 s. 251-252; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 765-766; CHMIEL J.: Młodość i wykształcenie ks. Jakuba Wujka. *Stud. Gnesn.* T. 1: 1975 s. 355-358; GĄSIOROWSKI K.: Ks. Jakub Wujek jako tłumacz Psałterza Dawidowego. Tamże, s. 363-366; GRZYBEK S.: Ks. Jakub Wujek jako biblista i teolog. Tamże, s. 305-314; HANELT T.: Ks. Jakub Wujek w zakonie jezuitów. Tamże, s. 358-360; JÓŹWIAK F.: Współczesne Wujkowi tłumaczenie innowiercze (Biblii). Tamże, s. 372-374; KAZNOWSKI Z.: Przekład Ewangelii i Nowego Testamentu ks. J. WUJKA. Tamże, s. 360-363; KŁONIECKI F.: Pisma dogmatyczno-apologetyczne ks. Jakuba Wujka. Tamże, s. 377-385; PAŚCIAK J.: Pisma kaznodziejskie i ascetyczne ks. Jakuba Wujka. Tamże, s. 374-

-377; SAWICKI S.: Biblia Wujka w kulturze polskiej. Tamże, s. 315-320; SZYMANEK E.: Przekład całej Biblii ks. Jakuba Wujka. Tamże, s. 366-368; ZAWISZEWSKI E.: Dzieje Biblii Wujkowej. Tamże, s. 368-372; FRANKOWSKI J.: Od Biblii Wujka do Biblii Tysiąclecia. *Znak*. R. 27: 1975 s. 709-737.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Wujkowski (Woykowski) Jan Stanisław Kostka (XVIII w.), norbertanin, potem kanonik pułtuski, polemista.

Należał do zakonu norbertanów profesji witowskiej. Zajmował się także duszpasterstwem jako dziekan grodzicki, natomiast w diecezji płockiej miał — zapewne po sekularyzacji — kanonię pułtuską, na którą instalował się 17 III 1725 r. Zrezygnował z niej 9 X 1729 r.; powodów rezygnacji nie znamy.

Wujkowski był ostatnim teologiem polemicznym, który rozwiązywał zagadnienia sporne z dysydentami metodą tradycyjną. Nie uwzględniał jeszcze nowych prądów, takich jak: ateizm, racjonalizm, lub też jansenizm. Jego praca „Kontrowersje polskie" wyraźnie zamyka dawną epokę, podręcznikowej teologii polemicznej. Dysponował pięknym językiem, choć brał na warsztat trudne zagadnienia teologiczne. Stąd ma zasługi na polu tworzenia polskiego języka teologicznego. Sprawy sporne wyjaśniał nie tylko Pismem św., ale też i pisarzami kościelnymi. Jak było we zwyczaju, stosował metodę scholastyczną i stawiał tezy, potem dawał wyjaśnienia na gruncie nauki katolickiej i odpierał zarzuty dysydentów. Wykładał istotę Kościoła, dając jego definicję, ale także gruntownie wyjaśniał naukę o Eucharystii i Mszy św. Jego prace są podsumowaniem osiągnięć polskiej teologii polemicznej.

Wydany przez Wujkowskiego katechizm w 1733 r. był kilkakrotnie przedrukowany. Można z tego wnioskować, że był przydatny i potrzebny dla osób tak duchownych jak i świeckich. Dzieło składało się z 4 traktatów, wyjaśniających prawdy wiary. Traktat pierwszy poświęcono wykładowi katechizmu, drugi — traktował o nadziei i modlitwie, trzeci — o miłości, czwarty — o sakramentach. Wywody swe objaśniał autor licznymi przykładami, sięgając nawet do historii starożytnej. Jak można wnioskować, w pracy skorzystał z dzieła jezuity Dauruhiusa. Dołączone do katechizmu „speculum curatorum" były pytaniami dla duszpasterzy, które ułatwiały im nauczanie i egzekwowanie podanego materiału. Wreszcie dołączył autor do wspomnianego dzieła „Przewodnik na drogę wieczności", który był kilkakrotnie osobno przedrukowywany, a zawierał akty wiary, psalmy, modlitwy za konających itp. Jednym słowem był praktycznym podręcznikiem dla duchownych w ich pracy pasterskiej. Temuż celowi a także osobistej ascezie służyły wydane i również kilkakrotnie przedrukowywane „Refleksje duchowne". Wskazał tu na sposób przeprowadzania rekolekcji, ich kierownictwa i tematykę. Dla ułatwienia i rozszerzenia podał tu prace polskich teologów (Morawskiego, Tylkowskiego, Wielowiejskiego).

Dla osobistego uświęcenia duchownych, także i dla świeckich, służyły wydane przezeń „Medytacje na każdy dzień całego roku" oparte na Piśmie św., także na życiu i cnotach świętych.

Odpowiednią wartość homiletyczną posiadają kazania Wujkowskiego. Są w nich szczegóły obyczajowe i społeczne, odważne wystąpienia przeciw uciskowi poddanych i lichwie. Przeciwstawił się także, co było

charakterystyczne i także odważne, zabobonom, gusłom i wróżbom, tak licznym w jego okresie. Nie bez znaczenia dołączono tam ciekawy i obszerny opis morowego powietrza w Polsce w 1705 r.

I.

1. Chleb duchowny wszystkim chrześcijanom na posiłek w drodze do nieba idącym wystawiony, albo raczej katechizm na świat polski wychodzący, krótkie nauki chrześcijańskiej w sobie zebranie mający, nadto jako najłatwiejszym i osobliwszym do pojęcia każdemu, tudzież katechizowania sposobem przez... Z przypadkiem na końcu przewodnika na drogę wieczności dla dusz ludzkich obmyślonego, kapłanom zaś, a osobliwie pasterzom na śmierć dysponującym ku używaniu podanego. Kalisz 1733 Druk. Collegium Soc. Jesu 8° k. nlb. 10, s. 608 k. nlb. 26, s. 1-48. Przy końcu: Speculum curatorum et eorum vicariorum. Współopr. pod osob. tyt.: Przewodnik na drogę wieczności. s. 1-88. — Toż. B. m. r. 8° k. nlb. 4 s. 522, k. 23; Speculum.. s 1-43; Przewodnik... s. 1-86. — Toż. Kalisz B. r. Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, s. 552. rejestr k. 23; Speculum... s. 1-43. — Toż. Kraków 1745 Druk. Dominika Sierakowskiego 4° k. nlb. 1 s. 338, k. nlb. 12; Speculum..., s. 1-24; Przewodnik na drogę wieczności..., s. 1-46. — Toż. Kraków 1746 Druk. Dominika Sierakowskiego 4° s. 335, k. 12, k. 11; Speculum..., s. 1-42; Przewodnik..., 1-46. — Toż. Kraków 1781 Wyd. Ignacego Gröbla 8° k. nlb. 3, s. 552, k. nlb. 23, s. 42. — Wyd. oddzielne: Przewodnik na drogę wieczności, czyli modlitwy... Kraków 1733 Druk. Dominika Sierakowskiego 12° s. 88. — Toż. Kraków 1744 12° s. 132. — Toż. Kraków 1745 4° s. 46.

2. Rekolekcje duchowne na kilkanaście dni rozłożone, ludziom zaś wszelkiej kondycji, nie tylko duchownym, ale i świeckim ku pożytkowi dusz... służące... przez... wydane. Warszawa 1736 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4 s. 155, k. nlb. 9. — Toż. Kraków 1759 Druk. Fabiana Sebastiana Hebanowskiego 4° k. 2, s. 176, k. nlb. 10. — Toż. Warszawa 1787 Druk. XX. Misjonarzów 4° k. 6, s. 157.

3. Kontrowersje polskie albo prawda otwierająca dyssydenckie oczy do poznania prawdy prawdziwej wiary Chrystusowej, wiary katolickiej na Theatrum polskim wystawiona przez... z przydatkiem o niewierności i ślepocie żydowskiej i o płonnej ich nadziei oczekiwanego przyjścia Mesjasza. Warszawa 1737 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. 28, s. 383.

4. Medytacje na każdy dzień całego roku z refleksjami i na święta ruchome z Pisma św. wyjęte, w których się zamyka prawdziwie duch boski i duch doskonałości chrześcijańskiej z przydatkiem na końcu każdej medytacji o cnotach świętych pańskich... ludziom wszelkiej kondycji nie tylko duchownym... ale i świeckim wygodny nawet i samym kaznodziejom do powzięcia materii bardzo pożyteczne przez... doskonałym sposobem napisane. T. 1-2. Warszawa 1742 Druk. Schol. Piarum 4° t. 1 k. 7 s. 676; T. 2 k. nlb. 7 s. 565, s. 11 i 23, k. 2.

II.

1. Żarliwa głosu apostolskiego odnowa przy dorocznych uroczystościach świętych bożych ku zbudowaniu dusz... To jest kazania na wszystkie święta roczne duchem apostolskim miane i łatwym sposobem do pojęcia w wymowie napisane przez... Z przydatkiem na końcu kazań pasyjnych i adwentowych. T. 1-2. Warszawa 1723 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 5, s. 367, s. CXXXIII, s. 61, 68; T. 2 pt. Grot słowa bożego wskroś serce grzesznika przenikający, tj. kazania na niedziele całego roku w żarliwości ducha miane i łatwym sposobem... napisane przez... z przydatkiem na końcu kazań pasyjnych i adwentowych i niektórych ekstraordynaryjnych. Kalisz 1732 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 6, s. 306, s. 35, s. 26, s. 69, k. nlb. 10. — Toż. T. 1 pt. Kazania na wszystkie święta roczne przez... Warszawa 1729 Druk. Coll. Piarum 8° s. 367, s. 131, s. 61.

III.

NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 s. 211-212. — Arch. Diec. w Płocku. Rkps 2 k. 132 i 209.

Ks. Jan Wysocki

Wulfers Stefan (1732- po 1797), jezuita, apologeta.

Urodził się w Warszawie 18 X 1732 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VIII 1747 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1747-1749), po czym studiował filozofię w Akademii Wileńskiej (1749-1752). W latach 1752-1754 uczył w wileńskim kolegium szlacheckim gramatyki łacińskiej i j. nie-

mieckiego. W latach 1754-1756 studiował w Akademii matematykę, a następnie uczył tamże geografii (1756-1757). Teologię studiował w Akademii (1757-1759) i w kolegium w Pińsku (1759-1761). W latach 1765--1769 pełnił obowiązki kustosza w Bibliotece Załuskich i rozpoczął współpracę z pismem „Monitor". W 1769 r. wyjechał do Saksonii jako guwerner Hieronima Radziwiłła. Po powrocie w 1773 r. (prawdopodobnie już po kasacie zakonu) podjął pracę w Bibliotece Załuskich, ale kontynuował ją prawdopodobnie tylko do śmierci J.A. Załuskiego. W 1797 r. pracował jako cenzor kościelny we Lwowie.

I.

1. Listy chrześcijańskie filozofa do młodzieńca spod dozoru nauczycielów wychodzącego pisane, w których jasno i co najkrócej dowody najgruntowniejsze religii potrzebę i ustanowienie stwierdzające zebrane są i wyłożone. Warszawa 1766 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 2, s. 409.

II.

1. Znaczenie wychowania pierwiastkowego. *Monitor*. R. 1769 nr 58-59, 79-80, 82-83, 90-91, 94-95, 100-102; R. 1770 nr 8--9, 22, 27. Wydane pod nazwiskiem W. Mitzler de Kolof.

2. Listy: 6 listów do J. A. Załuskiego z 1753-1768. Rkps BN., sygn. 3253 t. 5 k. 65-66, 3259 t. 6 k. 40-48, 3268 t. 2 k. 90--93. — 114 listów do Radziwiłłów z 1770--1780. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V nr 18090 teka 458.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 466-467, tamże literatura. — Ponadto: BARANOWSKI I.: Biblioteka Załuskich w Warszawie. W. 1912 s. 70-71; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1: 966--1795. Lubl. 1962 s. 199-201; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 96-98.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wykowski Felicjan Jan Kanty, pseud.: Odenil Apesuntski, Odenil Apesuntski pasterz arkadyjski, Odenillo Apesunzid, (1728-1784), pijar, autor „Propositiones theologicae", tłumacz.

Urodził się 9 VI 1728 r. w Diec. Krakowskiej. Do zakonu pijarów wstąpił w Podolińcu 3 IX 1743 r. Śluby zakonne złożył tamże w 1745 r. Kształcił się w kraju, a potem w Rzymie i tam w 1752 r. otrzymał święcenia kapłańskie i został powołany na członka Akademii Arkadyjskiej. Po powrocie do kraju, uczył w różnych kolegiach pijarskich, w latach 1766-1772 zaś pełnił funkcje prowincjała prowincji litewskiej. W początkach 1766 r. wyjeżdżał do Rzymu, następnie do 1774 r. był przełożonym konwiktu w Wilnie. Potem przebywał jakiś czas w Warszawie i w latach 1774-1777 współpracował z czasopismem „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne". W 1782 r. został nagrodzony przez króla Stanisława Augusta złotym medalem za przekład książki „Widok rzeczywistości religii chrześcijańskiej". Zmarł w Wojciechowicach k. Sandomierza 17 X 1784 r.

I.

1. Propositiones theologicae iuxta mentem Angelici Praeceptoris. Romae 1752 ex typographo Joan. Zempel 4° s. 9.

2. Przekł.: S.D. JENNINGS: Widok rzeczywistości religii chrześcijańskiej wziętej w sobie samej, po angielsku napisanej przez... po francusku przełożonej przez Le TOURNEUR, a po polsku wytłumaczony przez... W Warszawie 1782 Druk. Nadworna JKMci i Rzplitej 8° s. 146.

II.

1. Na imieniny JW. JX. Pawła Ksawerego Brzostowskiego, referendarza. W.X. Lit. (Wiersz) 2° k. 1. — Toż. W: *Zabawy Przyj. i Pożyt*. T. 10: 1774 cz. 2 s. 403--404.

2. Na dzień urodzin Szczypianówny, podstolanki W.X.Lit. *Zabawy Przyj. i Poż.* T. 16: 1774 cz. 2 s. 388-9.
3. Do podkomorzego woj. wileńskiego [Giedroycia] po odebranym orderze św. Stanisława 1778 B. m. r. 2° k. 1.
4. Oświadczenie prawdziwej przyjaźni WJP. Józefowi Wińczy skarbnikowi orszańskiemu w dzień jego imienin. W Wilnie 1778.
5. Malowanie JW. Tyszkiewiczowej, pisarzowej WXLit. B. m. r. 2° k. 1.
6. Najjaśniejszemu Panu swemu Miłościwemu udarowany medalem złotym tłumacz książki o rzeczywistości religii chrześcijańskiej dzięki czyni. B. m. 1782 4° k. 2.
7. Institutiones mathematicae. Rkps.
8. Observationes astronomicae. Rkps.
9. Listy do Konstancji z Dembińskich Wodzickiej z 1766. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11622/II.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 479-480, tamże literatura. — Ponadto: CHROMECKI T.: Krótki rys dziejów Zgromadzenia Szkół Pobożnych. Kr. 1880 s. 108.

Ks. Jan Wysocki

Wysocki Adam (1734 — po 1779), jezuita, autor pracy teologiczno-moralnej.

Urodził się 10 IV 1734 r., był synem Kazimierza i Marianny Orlikowskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VIII 1752 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1754-1757), a teologię w Poznaniu (1760-1764), gdzie w 1763 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był wykładowcą filozofii w Gdańsku (1767-1769) i kaznodzieją w Koniecpolu (1766-1767) oraz w Gdańsku (1769-1773). Po kasacie zakonu pozostał nadal w Gdańsku. Data śmierci nie jest znana.

I.

1. Język powszechność nieprawości, Jac. 3, 6. Czyli zbiór nieprawości języka przez abecadło ułożony, a z wyłożeniem każdej i z lekarstwem na każdą nieprawość podany... Gdańsk 1779 Druk. J.E.F. Müllera 8° s. 334.

II.

1. Przekł.: R. BELLARMIN: O jęczeniu gołębicy czyli o dobru łez... [Gdańsk] 1776 8° s. 358.
2. Przekł.: R. BELLARMIN: O głosie ostatnim umierającego Zbawiciela, czyli o siedmiu słowach Pańskich... Gdańsk 1778 Druk. J.E.F. Müllera 8° s. 251.
3. Przekł.: J. VANIÈRE: Folwark dobry z wiersza łacińskiego na rym polski przełożony. Gdańsk 1780 Druk. J.E.F. Müllera 8° k. nlb. 12, s. 328.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 438; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1311; Wysocki Adam. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/ /44 s. 86; BAJDA J.: Teologia moralna w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 291. — ARSJ., Pol. 32-37 (katalogi trzyletnie z lat 1754-1770); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1753-1773); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 77 (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wysocki Baltazar (1722 — ok. 1773), jezuita, profesor Akademii Lwowskiej, autor traktatu kanonistycznego.

Urodził się 28 XII 1722 r. w Bychawie (Lubelskiej), był synem Jakuba i Teofilii. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 VIII 1739 r. Po nowicjacie w Krakowie studiował filozofię w Ostrogu (1741-1744) i teologię w Poznaniu (1747-1751), gdzie 25 VI 1750 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Kamieńcu Podolskim (1753-1755), Lwowie (1755-1757) i w Krzemieńcu (1757-1759) oraz teologii w Lublinie (1759-1765) i w Akademii Lwowskiej (1765-1770), gdzie pełnił również obowiązki dziekana Wydziału Teologicznego. Był następnie prefektem studiów w Krasnymstawie (1771-1772) i w Lublinie (1772-1773). Zmarł w Lublinie na przełomie roku 1772/1773.

I.

1. Tractatus de iure et iustitia... in Collegio Lublinensi SJ, 1763-1764. Rkps Bibl. Ossol., Zbiory Pawlikowskich, sygn. 65.

III.

ARSJ., Pol. 27-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1740-1773); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 54 (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wysocki Sebastian Samuel (1706-1771), pijar, teoretyk wymowy.

Urodził się we wsi Wysoka w woj. sandomierskim w 1706 r. Do zakonu pijarów wstąpił w 1724 r. w Lubieszowie i tamże ukończył studia W latach 1728-1729 uczył gramatyki w klasach niższych w szkołach pijarskich, w 1730/31 poezji, zaś w 1732/36 retoryki. W latach 1737-1740 był prefektem szkół, a przez jeden rok także wychowawcą dzieci Granowskich. Następnie w latach 1743-1745 był kaznodzieją katedralnym w Krakowie. Wreszcie w latach 1752-1754 pełnił funkcje rektora w Warszawie, gdzie w znacznym stopniu przyczynił się do powiększenia i uposażenia biblioteki pijarskiej. Także wspólnie z S. Konarskim pracował nad reformą szkolnictwa pijarskiego. Wysocki zajmował ważne urzędy w zakonnej prowincji polskiej. Od 1746 r. był jej sekretarzem, potem konsultorem i wreszcie powołany do Rzymu objął tam stanowisko generalnego asystenta pijarów. Do kraju powrócił w 1759 r. i tutaj w szczególniejszy sposób poświęcił się piśmiennictwu.

Z jego drukowanej twórczości mamy kilka tomów kazań, które niejednokrotnie były wznawiane. Specjalną formę i treść mają jego kazania, głoszone dla członków Trybunału Skarbowego w Radomiu. Poza tym wydał szereg kazań pojedyńczych, przemówień i panegiryków. Forma i treść ich nie stoją na najwyższym poziomie, pochodzą bowiem z okresu „makaronizmu" saskiego, ale są też one dla nas odbiciem i dokumentem epoki.

Dla teologii polskiej ma Wysocki pewne zasługi. Jego podręcznik wymowy „Orator Polonus" był przydatny także i dla kaznodziejów. Mamy w nim również materiały historyczne do początków chrześcijaństwa, jego rozwoju, wiadomości o obrzędach, biskupach, zakonach i herezjach. „Tractatus de formandis epistolis" — to obszerny traktat o epistolografii. Był on także używany w kancelariach urzędów kościelnych, a poza tym dawał również sporo materiału historyczno-kościelnego, np. listy prymasa T. Potockiego, biskupów Jana Małachowskiego, Szembeka, Szaniawskiego, kard. Hozjusza, a także listy związane z pijarami polskimi. Są to więc ważne i cenne źródła do poznania historii Kościoła w Polsce. Wreszcie jego „Nauki, homilie i materie kazań" są praktycznym podręcznikiem homiletyki dla duszpasterzy. Wyraźnie o tym wspomina autor w przedmowie do traktatu, dodając, że idzie tu w ślady św. Karola Boromeusza i Bellarmina. Stąd też dawał tu wiele cytatów z Pisma św., a także wyjątki z dawnych pisarzy kościelnych. Dyspozycje do kazań były tak ułożone, że stanowiły cenny materiał dla duchownych w pracy kaznodziejskiej.

Zakończył Wysocki życie w Warszawie 1 III 1771 r.

I.

1. Orator Polonus aliquot instructionibus de comitiis, legationibus, militia, politica, deinde occasionibus ibidem dicendi, modis, materiis, exemplis et supplementis informatus... Juventuti Scholas Pias frequentanti in exemplar propositus... per... Varsaviae 1740 Typis Scholarum Piarum 4° k. nlb. 6, s. 884, k. nlb. 4.

2. Tractatus de formandis epistolis

iuxta normam veterum recentiorumque scriptorum Oratori Polono in suplementum... conscriptus per... Cracoviae 1743 Typis Michaelis Josephi Antonii Dyaszewski 4° k. nlb. 5, s. 608, tabl. 2, k. nlb. 10. — Toż pod tyt. pol.: Mowy różne, listy i ich responsa w różnych materiach służące albo suplement do Oratora Polskiego wydane przez... Kraków 1752 4° k. nlb. 5, s. 608, k. nlb. 10, tabl. 2.

3. Nauki, homilie i materie kazań na wszystkie w całym roku dni święte ku większej Boga chwale... dla pożytku dusz ludzkich, pasterzów i ich kaznodziejów przysługi napisane przez... T. 1-3. Warszawa 1762-1768 Druk. Schol. Piarum 4° t. 1 k. nlb. 6, s. 1198, nlb. 27; T. 2 k. nlb. 5 s. 1114, nlb. 29; T. 3 k. nlb. 4, s. 1171, k. nlb. 12.

II.

1. Alcides infractus religionis succolator Cruce... in reformatione... PP. Carmelitarum Discalceatorum Ordinis... coaditur sacris suo nominis Idibus. S. Joannes a Cruce... in basilica conventus Varsaviensis oratorio... demonstratus... per... Varsaviae 1732 Typis Schol. Piarum 2° k. nlb. 13.

2. Niebo herbowego księżyca nie zgasło honorów, imienia i zasług pełnią... wypogodzone na nowiu doszłego szczęśliwie mariażu... Zofii Granowskiej... z... Tomaszem Lipskim, chorążym buskim... Warszawa 1732 Druk. Schol. Piarum 2° ark. 15.

3. Nuntia pacis... contra dissidentes sapientum sensus pro Deo, fide, Ecclesia, religione, D. Catharina Idibus suo nomini sacris expedita et P. Antonio a B. Conigunda... rectori delegata. Varsaviae 1736 Typis. Schol. Piarum 2° k. 11.

4. Anima regnorum inter mortes eruditio post finitas vacationum ferias Rhetorici in renovatione Studii argumento ab exedris eloquentiae Sarmatici in corde imperii producta... per... Varsaviae 1737 Typis. Schol. Piarum 2° k. nlb. 4, k. A-F_2.

5. Orator e Crucis suggestu amorem ad populum ab exemplo perorans Christus Patiens in vim compassionis mutuae menstrua lucubratione per elogia declamatus... Varsaviae 1737 Typis Schol. Piarum 2° s. nlb. 22.

6. Verbum mentis divinae pacem militanti declarans Ecclesiae D. Thomas Aquinas... sacris suo nomini Idibus in publico Scholarum congressu regiae e suggestu eloquentiae declamatum ac in annuo tutelaris recursu... inter solennes gratulantium applausus in votivum ligamen solutum per... Varsaviae 1737 Typis Schol. Piarum 2° k. A-F_2.

7. Honor virtutis comes fortunae sponsus in auspicatissima nuptiarum solennitate... Georgii... Mniszech... nec non... Bilhildae de Szembekiis... neosponsorum... Varsaviae 1738 Typis Schol. Piarum 2° **k. 8.**

8. Plenilunium omnigenae perfectionis sine decrescenti s. Joseph Sponsus BVM sacra suo nomini luce in publico hospitum scholarumque... ab exedris eloquentiae humilis umbra styli demonstratum... Varsaviae 1738 Typis Schol. Piarum 2° k. nlb. 6.

9. Summa dignitatis et gloriae omni laude sibi ipsi s. Josephus... inter solennes sui nominis aplausus publico ab exedris gestu per M. Brzostowski... auditorem eloquentiae declamatus... suffragante penna... Varsaviae 1739 Typis Schol. Piarum 2° k. nlb. 2.

10. Praedicata thomisticae gloriae olim gloriae Dei... nunc vero ipsa die nominis ejusdem Thomae Aquinatae... in basilica s. Hyacinthi Ord Praedicatorum conventus Varsav. publice sollenni ab exedris plausu declamata... per... Varsaviae 1739 Typis Schol. Piarum 2° k. nlb. 3.

11. Majestas reginae animorum eloquentiae stemmaticis... rhetorum titulis et insignibus nec non magnis eorundem natalibus ac nominum serie augusta in... Varsaviensi... Collegio mutui in mnemosynon effectus pratas inter discipulos et professorem... posita sub tempus scholasticorum commitiorum... Varsaviae 1739 Typis Schol. Piarum 2° ark. 13.

12. Honor fortunie i cnocie zaślubiony przy akcie weselnym... Urszuli Potockiej starościanki trembowelskiej i Hieronima... Wielopolskiego, starosty żarnowieckiego przez... Warszawa 1741 Druk. Schol. Piarum 2° k. 13.

13. Kazania podczas Trybunału Skarbowego w kościele farnym radomskim miane... przez... Warszawa 1742 Druk. Schol. Piarum 4° k. 7 s. 175.

14. Trybunał skarbu koronnego z Duchem św. wszystkim na dobre wychodzący, kazaniem w poniedziałek świąteczny podczas wotywy na zaczęciu tegoż Trybunału w kościele farnym radomskim pokazany... przez... Warszawa 1742 Druk. Schol. Piarum 2° ark. 10.

15. Życie ze śmiercią... Elżbiety hr. z Branickich Tarłowej, wojewodziny sandomierskiej... wszystkim na wzór i przykład kazaniem podczas aktu pogrzebowego... w Opolu pokazane przez... Warszawa 1746 Druk. Schol. Piarum 2° k. tyt., k. nlb. 13.

16. Różaniec nad wszystkie insze modlitwy, nabożeństwa i akty kazaniem na uroczystość NMP. Różańcowej w koście-

le OO. Dominikanów warszawskich pokazane... Warszawa 1746 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 16.

17. Chwała chwalebnego świętych swoich Boga i świętych w Bogu uwielbionych kazaniami na wszystkie w roku całym dni święte i niektóre akty publiczne po różnych katedrach chrześcijańskich do naśladowania pobożności ogłoszona... Jerzemu... Mniszchowi, marszałkowi nadwornemu koronnemu na dowód życzliwości... zapisana. T. 1. Warszawa 1747 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 5, s. 562, k. 1. Na końcu, a bez paginacji, dodano 3 kazania później dodrukowane: 1) Kazanie na pogrzebie Tarłowej, woj. sandomierskiej miane w Opolu 1746 2° k. nlb. 12; 2) Kazanie na pogrzebie... Józefa Łaszcza, biskupa koadiutora kijowskiego... miane we Lwowie, w kościele jezuitów w 1748 r. 2° k. nlb. 9; 3) Kazanie na pogrzebie Jana Tarły, woj. sandomierskiego... w kościele warszawskim XX. Schol. Piarum 1750 2° k. nlb. 9. T. 2: Święta roku całego na większą cześć, chwałę Pana Boga i świętych w Bogu chwalebnych kazaniami w krakowskiej na zamku katedrze i po różnych w Polsce ambonach zapowiedziane... z przydatkiem kazań na publicznych aktach i o Męce Pańskiej przez... Warszawa 1753 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 3, s. 572, s. nlb. 7. — Toż. W Warszawie 1769 u Groella 2°. Druk. notowany tylko przez A. JOCHERA.

18. Zejście z tego świata na inszy bez rozstania ostatniego z familii... Józefa... Łaszcza biskupa koadiutora kijowskiego, kanclerza gnieźnieńskiego i hebdowskiego opata... kazaniem podczas aktu pogrzebowego w kościele lwowskim XX. Jezuitów dnia 27 VI pokazana przez... Warszawa 1748 Druk. Schol. Piarum 2° k. A-E_1.

19. Adwent z postem kazaniami o sądzie bożym, o męce Pańskiej, o pokucie, o umartwieniu pięciu ciała zmysłów i innych prawdach wiary chrześcijańskiej, ku większej chwale boskiej i pożytkowi dusz ludzkich po różnych katedrach z regestem kaznodziejskim na wszystkie roku niedziele zapowiedziany... przez... Warszawa 1749 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 5, s. 775, s. nlb. 9. — Toż. Warszawa 1752 2° s. 845, k. 2. — Toż. Warszawa 1760 Druk. Schol. Piarum 2° s. 845, k. 2.

20. Kazanie na pogrzebie serca... Jana... Tarła, wojewody sandomierskiego... w kościele warszawskim XX. Schol. Piarum miane przez... Warszawa 1750 Druk. Schol. Piarum 2° k. tyt., k. nlb. 12.

21. Żal z pociechą podczas aktu pogrzebowego... Aleksego hr. na Skrzynnie Dunina... kazaniem w kościele miedniewickim OO. Reformatów wypowiedziane przez... Warszawa 1750 Druk. Schol. Piarum 2° ark. 7.

22. Kazanie podczas Trybunału Skarbu Koronnego w kościele farnym radomskim miane... przez... Warszawa 1752 Druk. Schol. Piarum 4° k. 7, s. 175.

23. Kazania tak w dzień uroczystości Józefa Kalasancjusza, fundatora i pierwszego generała zakonu Schol. Piarum, jak też podczas aktu beatyfikacji jego miane... oddane przez... Warszawa 1753 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 4.

24. Kazanie na uroczystość Imienia NMPanny przed... Marią Józefą, królową polską w kościele naszym warszawskim miane... na wiązanie oddane przez... Warszawa 1753 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 19.

25. Kazania podczas Trybunału Skarbu Koronnego w kościele farnym radomskim miane... przez... Warszawa 1754 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 4, s. 401, k nlb. 4.

26. Kazanie na dzień pierwszy solennego pogrzebu... Adama... Komorowskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, Korony Polskiej i W. Księstwa Litewskiego prymasa... w kolegiacie łowickiej miane przez... Warszawa 1759 Druk. Schol. Piarum 2° k. tyt., i k. nlb. 15.

27. Przemowa z kazaniem do... wizytek warszawskich przy wprowadzeniu Najśw. Sakramentu do kościoła nowego i solennym jego poświęceniu... miana... Ludwice H. Zborowskiej tegoż klasztoru warszawskiego matce przełożonej na dzień imienin na wiązanie oddana przez... Warszawa 1761 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 3, s. 127.

III.

PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. T. 2 Kr. 1896 s. 195, 268; KONOPCZYŃSKI W.: Stanisław Konarski. W: 1926 s. 109-111, 137, 142, 268, 417. — Historia domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 10, 14, 45-51, 62, 65, 72, 110, 114, 163, 174.

Ks. Jan Wysocki

Wysocki Stanisław (1876-1917), profesor Uniw. Lwowskiego, kanonista.

Urodził się 4 IV 1876 r. w Złoczowie, gdzie również ukończył gimna-

zjum. Do Seminarium Duchownego wstąpił we Lwowie, i po kursie teologii na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego otrzymał święcenia kapłańskie w 1899 r. Jeszcze przed uzyskaniem święceń kapłańskich podjął studia z dziedziny historii i literatury polskiej na Wydziale Filozoficznym Uniw. Jagiellońskiego. Po święceniach kapłańskich wyjechał na dalsze studia do Innsbrucka, gdzie uzyskał doktorat teologii w 1901 r. Wróciwszy do kraju, otrzymał stanowisko prefekta Seminarium Duchownego i jednocześnie powołano go na adiunkta na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego. Po przeprowadzeniu habilitacji z zakresu prawa kanonicznego został docentem na tymże Wydziale w 1906 r. Obok pracy dydaktycznej na Uniwersytecie i w lwowskim Seminarium Duchownym rozwinął Wysocki także dosyć szeroką działalność pisarską, drukując szereg artykułów na łamach „Gazety Kościelnej". Był ponadto współpracownikiem czasopisma „Archiv für katholisches Kirchenrecht". W 1912 r. opuścił Lwów, przenosząc się do Krakowa, gdzie został mansjonarzem przy kościele Mariackim. Zmarł 7 XI 1917 r. w Krakowie.

I.

1. De parocho quaestiones selectae. Leopoli 1904 Typis Gubrynowicz et Schmidt 8° s. 172.

2. O kongregacjach dekanalnych w dawnej Polsce. Studium z prawa kościelnego polskiego. Lw. 1906 Druk. J. Chęcińskiego 16° s. nlb. 4, 120.

3. Czy wystarczy do ważności małżeństwa obecność jakiegokolwiek proboszcza? *Gaz. Kośc.* (Lwów). R. 14: 1906 nr 18 s. 213.

4. O Mszy za wiernych. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 9 s. 102-103.

5. Krótka wiadomość o drukowanych zbiorach ustaw synodalnych prowincji i archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 36 s. 421-422; nr 37 s. 430-432; nr 38 s. 444-445; nr 39 s. 456-458; nr 40 s. 472; nr 41 s. 478-480.

6. Krótki komentarz do dekretu „Ne temere" podług broszurki O. NOLDINA S.J. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 25 s. 296--268; nr 26 s. 307--307; nr 27 s. 320-322; nr 29 s. 346-347.

7. Dekret Piusa X o ogłaszaniu (promulgacji) praw kościelnych. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 49 s. 588.

8. Orzeczenie separacji z powodu winy męża. Lw. 1908 Druk. Gazety Kościelnej 8° s. 93.

9. Rec.: W. ABRAHAM: Forma zawarcia zaręczyn i małżeństwa w najnowszym ustawodawstwie kościelnym. Lw. 1909. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 24 s. 280-281; nr 25 s. 290.

10. Kongregacja „De disciplina Sacramentorum" o władzy dyspensowania od przeszkód małżeńskich w razie zachodzącego niebezpieczeństwa życia. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 26 s. 305.

11. Jeszcze słów parę o władzy dyspensowania, udzielonej kapłanom „in mortis periculo" dnia 14 maja 1909. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 30 s. 356-357.

12. Ufundowanie kapłańskiego domu poprawy w Lipowcu przez biskupa Felicjana Szaniawskiego. Lw. 1910 Druk. Gazety Kościelnej 8° s. 418.

13. Z dziejów seminarium zamkowego w Krakowie. *Gaz. Kośc.* R. 18: 1910 nr 2 s. 15-16; nr 3 s. 29-32; nr 6 s. 55-56; nr 7 s. 69-71.

14. Seminarium zamkowe w Krakowie, jego dzieje i ustrój. Lw. 1910 Druk. Gubrynowicza i Syna 8° s. XVII, 336.

15. Dekret „Maxima cura" o usuwaniu proboszczów w drodze administracyjnej. Lw. 1911 Druk. Gubrynowicza i Syna 8° s. nlb. 6, 58, nkb. 1. — Toż. W przekł. niem.: Das Dekret „Maxima cura" über die administrative Amotion der Pfarrer. *Archiv für katholisches Kirchenrecht.* T. 92: 1912 s. 18-54.

16. Rec.: T. GROMNICKI: Forma zawierania zaręczyn i małżeństw według dekretu „Na temere" z dnia 2 sierpnia 1907 r .z uwzględnieniem prawa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego. Kr. 1910 *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 nr 1 s. 9-10.

17. Rec.: J. ROTH: Zur Frage über das gegenseitige Rechtsverhältnis zwischen Lateinern und Ruthenen. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 63: 1910; R. 64: 1911. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 nr 23 s. 272.

18. Z Kongregacji rzymskich. S. Congregatio S. Officii. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 nr 24 s. 284.

19. O sędziach polubownych w prawie

kościelnym. W: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu 250-tej rocznicy założenia Uniwersytetu Lwowskiego.* T. 2. Lw. 1912 s. 1-18.

20. Instrukcja dla dziekanów Diecezji Paderbornskiej. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 2 s. 14-17; nr 3 s. 27-30.

21. Dekret Kongregacji Konsystorialnej z 15 lutego 1912 roku. *Gaz. Kośc.* R. 1912 nr 13 s. 147.

22. F. BĄCZKOWICZ: Komentarz prawno-historyczny do dekretu „Ut debita" wydanego przez Św. Kongregację Soboru z dn. 11 maja 1904 r. Wydanie uzupełnione tekstami dekretów rzymskich. P. 1912. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 19 s. 221.

23. Rec.: M. SIENIATYCKI: Początki hierarchii kościelnej. Studium historyczno-dogmatyczne. Lw. 1912. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 27 s. 320-321.

24. Dekret św. Kongregacji „De Sacramentis" z 3-go czerwca 1912 (Circa impedimentum ex adulterio cum attentatione matrimonii proveniens). *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 28 s. 333.

25. Rec.: W. ABRAHAM: Forma zawarcia zaręczyn i małżeństwa w najnowszym ustawodawstwie kościelnym. Wyd. drugie przejrz. i popr. Lw. 1913. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 25 s. 299-300; nr 27 s. 314-315.

26. Rec.: I. GRABOWSKI: Prawne środki w procesie kanonicznym. Studium historyczno-prawnicze. Lw. 1913. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 31 s. 364-365; nr 32 s. 374.

27. Potrzeba nowego polskiego podręcznika prawa kanonicznego: główne zarysy tej pracy i tej trudności. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 44 s. 527-528; nr 45 s. 540-541; nr 46 s. 552-553; nr 47 s. 563-564.

28. Ekspozyci a Msza za parafian. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 19 s. 255-226.

29. Ks. Gomoliński, biskup łucki (1600-1604) o zakazie polowania, obowiązującym duchownych. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 51 s. 604-606.

30. Rec.: I. GRABOWSKI: Ekscepcje w procesie kanonicznym. Studium historyczno-prawne. Lw. 1917. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 11 s. 129-130.

31. Kilka słów w sprawie patronatu świeckiego. (Z okazji listu podpisanego przez X. J.T. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 20 s. 238-239). *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 23 s. 273-275.

32. Zmiany w wewnętrznym ustroju kurii rzymskiej. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 25 s. 291-294.

33. Ogłoszenie przez Stolicę Apostolską nowego kodeksu prawa kanonicznego i związane z tym faktem zadania niższych prawodawców kościelnych i kanonistów. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 36 s. 421-423; nr 37 s. 435-437; nr 38 s. 447-449; nr 39 s. 462-464; nr 40 s. 473-474.

34. Przepisy kodeksu Piusowego o poście ścisłym i połowicznym. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 43 s. 508-509; nr 44 s. 519-520.

35. Statuta seminarium poznańskiego z ostatnich lat dziesiątków przed wprowadzeniem doń misjonarzy (1759-1784). *Tow. Przyj. Nauk w Pozn. Wydz. Teolog. Rozprawy.* Ser. 2 poszyt 4/I: 1918 s. 87-181. Dodatek: Statuta z roku 1759.

III.

Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. T. 2: 1898/99-1909/10. Zestawił W. HAHN. Lw. 1912 s. 224, 286, 303-304; B[ARTYNOWSKI] M.: Wysocki Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 88; Śp. ks. dr Stanisław Strzemię Wysocki. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 47 s. 563; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwow. Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.* s. 27; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 20, 190-191; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku (z ogólną charakterystyką okresu międzywojennego). W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 65; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie oświecenia oraz w XIX i XX wieku. Tamże, s. 405.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wysocki Szymon h. Odrowąż (1546-1622), jezuita, tłumacz.

Urodził się w Kurzanach na Rusi Czerwonej w końcu 1546 lub na początku 1547 r., był synem Franciszka i Jadwigi. Studiował do dialektyki włącznie we Lwowie i w Akademii Krakowskiej. W chwili wstąpienia do zakonu jezuitów 2 II 1569 r. był diakonem Archidiecezji Lwowskiej. Nowicjat odbył w Rzymie i tam studiował teologię 2 lata, święcenia kapłańskie przyjął w 1572 r. Pod koniec 1572 r. powrócił do Polski i pracował w Poznaniu (1572-1578), a następnie był przez 5 lat spowiednikiem Katarzyny, królowej szwedzkiej i wychowawcą Zygmunta Wazy. Przez pewien czas (ok. 1583) był penitencjarzem w bazylice

św. Piotra w Rzymie. Od 1584 r. przebywał w Wilnie jako prefekt kościoła i bursy studenckiej. Kilka lat był kaznodzieją w Kaliszu (1604--1606, 1608-1611), a w 1611 r. osiadł w domu profesów w Krakowie, oddając się prawie wyłącznie tłumaczeniu książek religijnych na język polski. Przyswoił polskiej literaturze szereg dzieł ascetycznych, żywotów i pierwszych relacji z terenów misyjnych. Zmarł w Krakowie 12 VI 1622 r.

I.

1. Przekł.: L. CERQUER: Nowiny pewne z Nowego Świata, mianowicie z Japonu, to jest o chwalebnej śmierci sześciu szlachciców Japończyków, którą podjęli dla Jezusa Chrystusa Pana i Boga naszego roku 1603... Kraków 1608 M. Lob 4° k. nlb. 22.

2. Przekł.: W. CEPARI: Żywot błogosławionego Alojzego albo Ludwika Gonzagi, Societatis Jesu... Kraków 1609 Druk. Mik. Loba 8° k. nlb. 4, s. 511. — Toż. pt. Żywot św. Alojzego Gonzagi. Peplin 1872 Nakł. J.N. Romana 16° s. 456. — Toż. Kr. 1891 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 408. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 47. — Toż. Kr. 1910 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 360.

3. Przekł.: P. RIBADENEIRA: Żywot błogosławionego ojca Ignacego Loyoli, fundatora zakonu Societatis Jesu... Kraków 1609 Druk. Mik. Loba 8° k. nlb. 4, s. 211.

4. Przekł.: R. KAPUAN: Żywot przedziwny świętej dziewicy Katarzyny Seneńskiej... Kraków 1609 Druk. Mik. Loba 8° k. nlb. 8, s. 520.

5. Przekł.: J. RODRIGUEZ, M. RICCII: Nowiny albo dzieje dwuletnie z Japonu i z Chiny, krain pogańskich nowego świata... Kraków 1611 Druk. Jana Szarffenbergera 4° k. nlb. 35.

6. Przekł.: F. PASIO: Opisanie chwalebnego męczeństwa dziewięciu chrześcian japońskich podjętego dla wiary chrześcijańskiej w królestwach tamecznych, w Fingu, Sussamie i Firandze, przesłane... r. 1609 i 1610. Kraków Druk. Mik. Loba 4° k. nlb. 24.

7. Przekł.: M. TRIGAWT: Nowiny albo dzieje chineńskie... Kraków 1616 Druk. Łazarzowa 4° k. nlb. 54.

8. Sposób spowiadania się dla tych, co często do tego sakramentu przystępują. Druk obecnie nie znany.

9. Żywot Jana Kalwina, herezjarchy. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Przekł.: Fortka niebieska, to jest dzielne ćwiczenia żywota duchownego, w których kto się będzie chciał ćwiczyć, doskonałości chrześcijańskiej snadnie może dostąpić... Wilno 1588 Jan Karcan 8° k. nlb. 8, s. 247, k. nlb. 2. — Toż. Kraków 1599 Druk. A. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 9, s. 257, k. nlb. 2.

2. Kazanie na pogrzebie... Pana Jana Symeona Olelkowicza... książęcia słuckiego i kopylskiego... miane... w kościele w Lublinie 29 Aprilis 1593. Wilno 1593 Druk. Akad. SJ 4° nlb. 4, s. 48.

3. Przekł.: F. ANDROTIO: Skarbnica duchowna rozmaite książeczki nabożne z drogimi naukami w sobie zamykająca... 1600. B. m. 1600 12° k. nlb. 12, s. 192, 170, 71. — Toż pt. Skarbnica ludzi pobożnych. Pelplin 1872 Nakł. J. N. Romana 16° s. VI, 152.

4. Kształt pobożności, to jest żywot świątobliwy i śmierć chwalebna... P. Katarzyny z Maciejowic Wapowskiej, kasztelanki przemyskiej... Kalisz 1606 Druk. Wojciecha Gedeliusza 8° k. nlb. 4, s. 84.

5. Przekł.: F. ANDROTIO: Nauka jako stan wdowi przystojnie i chwalebnie może być prowadzony. Każdej personie, nabycia prawdziwego nabożeństwa pragnącej, bardzo potrzebna i pożyteczna. Kalisz 1606 Druk. Wojciecha Gedeliusza 8° s. 208. Do druku tego dodano Kształt pobożności... Por. poz. 4.

6. Przekł.: J. PLATA [Piatti]: Dobra duchowne stanu zakonnego... Kalisz 1606. Druk. Wojciecha Gedeliusza 4° k. nlb. 10, s. 1054.

7. Przekł.: Ł. PINELLI: O doskonałości zakonnej, księgi czworo. W których jest mowa o środkach i powinności, którą każdy zakonnik obowiązany jest, aby jej dostąpił... Kraków 1607 Druk. Mikołaja Loba 8° k. nlb. 8, s. 493, k. nlb. 3.

8. Przekł.: B. GRADY: Palma panieńska albo rozprawa o stanie dziewiczym wielce służąca tak pannom, które pragną podobać się oblubieńcowi niebieskiemu, jako i wszystkim tym, którzy chcą żyć w czystości... Kalisz 1607 Druk. Wojciecha Gedeliusza 8° k. nlb. 5, s. 354.

9. Przekł.: F. AVILA: Excitarz duszny albo przestrogi chrześcijańskie dla życia w każdym stanie bez obłądzenia... Kraków 1608 Druk. Mikołaja Loba 8° k. nlb. 4, s. 355, k. nlb. 5.

10. Przekł.: J. BUSSAEUS: Nowy raj duszy to jest rozmyślanie nabożne na

wszystkie niedziele, na święta uroczyste, na święta świętych, o męce Pańskiej, o Najświętszej Pannie i o innych rzeczach dla duchownego pożytku z rozmaitych autorów zebrane... Kraków 1608 Druk. Mikołaja Loba 8° k. nlb. 6, s. 738. — Toż. Warszawa 1682 Druk. K.F. Schreidera 8° s. 257, k. nlb. 11.

11. Przekł.: F. ANDROTIO: Rozmyślanie o drogiej męce Pana naszego Jezusa Chrystusa. Kraków 1611 Druk. Jana Szarffenbergera 8° s. 92, k. nlb. 2.

12. Przekł.: F. ARIAS: Zdrój wody żywej albo ćwiczenia wielce świątobliwe o przytomności Bożej... Kraków 1611 Druk. Jana Szarffenbergera 8° k. nlb. 4, s. 63.

13. Przekł.: F. ARIAS: Traktat albo nauka o różanym wianku Najświętszej Panny Marii, w którym się tego różańca odprawowania osobne sposoby podają i dziwne jego pożytki opisują. Kraków 1611 Druk. Jana Szarffenbergera 8° k. nlb. 4, s. 284.

14. Przekł.: J. MAJOR: Wielkie zwierciadło przykładów... Kraków 1612 Druk. Jana Szarffenbergera 4° s. 1327. — Toż. Kraków 1621 Druk. Mac. Andrzejowczyka 4° s. 352.

15. Przekł.: A. CAPELLA: Ogródek duchowny kwieciem rozmaitym ćwiczenia nabożnego ozdobiony. Kraków 1613 Druk. Mik. Loba 12° k. nlb. 5, s. 269, k. nlb. 3.

16. Przekł.: F. ARIAS: O naśladowaniu Paniej naszej, Panny przeczystej Bogarodzicy Marii, książka. Kraków 1613 Druk. Mik. Loba 12° s. 569.

17. Przekł.: LUDWIK z GRENADY: O dwunastu przywilejach albo dobrodziejstwach ludzi pobożnych... Kraków 1613 Druk. Mik. Loba 12° k. nlb. 28.

18. Przekł.: J. ALVAREZ: O żywocie zakonnym, jako ma być świątobliwie prowadzon, albo o każdodziennym w cnotach świętych ćwiczeniu... Kraków 1613 Druk. Mik. Loba 12° s. 752, k. nlb. 4.

19. Przekł.: Ł. PINELLI: Monstrancja nowa albo ćwiczenia duchowne i rozmyślania wielce nabożne o najświętszym Sakramencie. Kraków 1614 Druk. Mik. Loba 8° k. nlb. 12, s. 440.

20. Przekł.: D. PLATUS [Piatti]: Morze Czerwone, albo męki Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa nabożne opisanie... Kraków 1615 u Dziedz. J. Sybeneychera 8° k .nlb. 5, s. 655, k. nlb. 4.

21. Listy: 4 listy do generałów zakonu z 1574-1597. Rkps ARSJ., Germ. 154 f. 61, 136 f. 423, 137 f. 297, 177 f. 102.

III.

RIBADENEIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antverpiae 1613 s. 214-215; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gesù. Venezia 1730 T. 2 s. 69-70; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 317-318; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 27, 58, 64, 65, 79, 228; [IWANOWSKI E.] HELLENIUSZ: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. T. 1. Lw. 1894 s. 77-78; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI 1536-1612. Kr. 1913 s. 250-252, 270, 334; N[IEDZIELSKI] J.: Wysocki Szymon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 87-88; LECHICKI Cz.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 31, 33; TERLAGA J.: Działalność ks. Jakuba Wujka TJ jako rektora kolegium poznańskiego. Kr. 1936 s. 15-17, 22-25, 65, 72, 96, 102; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia. Kr. 1938 s. 134-135; BEDNARSKI S.: Stanisław Warszewicki. Studium z dziejów Kościoła w Polsce XVI w. Kr. [1939] s. 51 (Druk nieukończony, egz. w ATJ Kr.); ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Cz. 2. Lub. 1949 s. 89, 93, 186; WARSZAWSKI J.: Polonica z rzymskiego kodeksu nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego (1565-1586). Rzym 1955 s. 89-91; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska (1564-1964). *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 168, 186, 206, 208, 218; POPLATEK J.: Studia jezuitów polskich w Akademii Krakowskiej w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 96; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 232-234; NATOŃSKI B.: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce, 1564-1580. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa Jezusowego. T. 1: Początki Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1969 s. 445, 462, 467, 476; GUSTAW R.: Aneks. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 724 tamże literatura; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2. cz. 1 s. 452. — WUJEK J.: Korespondencja... z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 21, 23, 25-27, 30-33, 40, 58. — ARSJ., Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1622), Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1622); Pol. 68. f. 56, 81 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 26 (biogram); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 33-37 (Catalogus jesuitarum in domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Wysz Piotr h. Bróg (ok. 1450-1414), biskup krakowski i poznański, kanonista.

Urodził się ok. 1450 r. w Radolinie pod Pyzdrami w rodzie Leszczyców jako syn Jana Maczudy. Jego braćmi byli wojewoda gniewkowski Maczuda i kanonik włocławski Zygmunt z Lubstowa. Początkowe nauki pobierał zapewne w Poznaniu, a dalsze może w Krakowie. Następnie studiował na Uniwersytecie w Padwie, gdzie dwukrotnie w 1379 i 1385 roku został wybrany rektorem ultramontanów, a 3 IV 1386 r. otrzymał stopień doktora prawa kanonicznego, i jesienią tegoż roku doktora obojga praw. Przypuszcza się, że w 1387 r. wykładał tam prawo.

Po powrocie do kraju wszedł na dwór królewski i rozpoczął ożywioną działalność publiczną. Już wiosną 1388 r. występował jako jeden z przedstawicieli Polski w rokowaniach z Zakonem Krzyżackim w Toruniu. W 1389 r. wydelegowany został do Kurii rzymskiej w sprawie przeciwko krzyżakom i otrzymał tam godność referendarza papieskiego oraz prepozyturę włocławską. W tymże roku zamianowany został przez pap. Urbana VI nuncjuszem i kolektorem Kamery Ap. na Polskę na okres jednego roku. W 1390 r. znowu uczestniczył w rokowaniach z krzyżakami. W tym czasie zapewne osiągnął na krótko urząd kanclerza królowej Jadwigi, której stał się szczególnie zaufanym powiernikiem. W latach 1391-1392 przebywał w Rzymie, wysłany przez dwór królewski w obronie prawomocności małżeństwa Władysława Jagiełły z Jadwigą, podważanego przez Wilhelma austriackiego i krzyżaków. Został w tym czasie pracownikem Kurii rzymskiej, wyrabiając sobie tam rozległe wpływy i otrzymując od pap. Bonifacego IX nominację na protonotariusza ap.

Dzięki poparciu królowej Jadwigi otrzymał 4 XII 1392 r. prowizję papieską na biskupstwo krakowskie. Jako biskup rozległej diecezji rozwinął gorliwą działalność pasterską, starając się o powiększenie ilości kościołów i liczby duchowieństwa, równocześnie bronił kościelnych praw do dziesięciny wobec narastającego oporu szlachty. Jako zwolennik reformy kościelnej starał się jej zasady wprowadzić w życie diecezji, głównie w zakresie dyscypliny kleru. Odbył 3 synody diecezjalne: w 1394, 1396 i 1408 r.

Równocześnie rozwijał Piotr żywą działalność polityczną, będąc doradcą królowej i króla. W 1393 r. delegował go król do wznowienia pertraktacji z Zakonem Krzyżackim. Jako mąż zaufania królowej Jadwigi został wraz z kasztelanem krakowskim Janem z Tęczyna wykonawcą jej testamentu. Realizując testament królowej, był głównym organizatorem odnowienia Akademii Krakowskiej i utworzenia w niej Wydziału Teologicznego. W reaktywowanej uczelni wygłosił w 1400 r. wykład inauguracyjny i został jej pierwszym kanclerzem. Ze strony kościelnej przyczynił się do umocnienia podstaw materialnych Akademii, nadając jej w 1401 r. 2 kanonie w katedrze krakowskiej, beneficjum kościoła parafialnego w Luborzycy i prebendy krakowskich kościołów św. Marii Magdaleny i św. Wojciecha. W 1407 r. udał się jako przedstawiciel króla do Włoch w sprawie unii kościelnej, na projektowany sobór w Sienie, ale odwrócił się od pap. Grzegorza XII i łamiąc bieg dotychczasowej polityki polskiej, wiernej papieżom rzymskim, przeszedł do obozu kardynałów secesjonistów i wziął udział w synodzie

w Pizie, uznając antypapieża pizańskiego Aleksandra V. Po zakończeniu obrad w Pizie udał się w pielgrzymkę do Ziemi świętej. Wracając z tej dalekiej podróży, zachorował w Wenecji i źle leczony popadł w chroniczne niedomagania, tak iż po powrocie do kraju przez pewien czas nie brał udziału w życiu publicznym. W wyniku intryg ambitnego bpa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca, został Piotr przeniesiony na biskupstwo poznańskie jako uboższe i odsunięte od centrum życia politycznego kraju. Translokacja obydwu biskupów nastąpiła 1 I 1413 r. Z okresu krótkich rządów Piotra w Diecezji Poznańskiej brak ważniejszych wiadomości. Wziął jeszcze udział w akcie unii horodelskiej 2 X 1413 r., a zmarł 31 V 1414 r. w Ciążeniu i pochowany został w katedrze poznańskiej.

Piotr przejawiał także twórcze zainteresowania naukowe, które ujawniły zwłaszcza nowsze badania. Zachowały się drobne kwestie kanonistyczne jego autorstwa. Przypuszcza się, że jako wytrawny kanonista i gorliwy biskup w dużym stopniu inspirował redagowanie lub nawet był autorem statutów synodalnych przyjętych na dwu pierwszych jego synodach: 1 X 1394 r. w Krakowie i 29 X 1396 r. w Wiślicy. Synod w 1408 r. odbył się bez jego udziału. W najnowszych badaniach przyjmuje się, że był on autorem słynnego traktatu „Speculum aureum de titulis beneficiorum", pierwszego polskiego traktatu eklezjologicznego o charakterze prawnym, przypisywanego dotąd na ogół Pawłowi Włodkowicowi.

I.

1. Quaestiones factae per M. Stephanum et Petrum episcopum Cracoviensem. Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. 18757.

2. Speculum aureum de titulis beneficiorum. Powst. 1404 r. Autorstwo niepewne. Wyd. F. WALCH: Monimenta medii aevii. T. 2 fasc. 1. Getynga 1876 s. 67-216. — Toż. Wyd. E. BROWN: Fasciculus rerum expetendarum et fugiendarum. Londyn 1690 s. 63-101.

III.

KIJAK S.: Piotr Wysz biskup krakowski. Kr. 1933, tamże literatura. — Ponadto: BRZOSTOWSKI T.: Ze studiów nad Pawłem Włodkowicem. W sprawie autorstwa Speculum aureum. *Stud. Źródłozn.* T. 5: 1960 s. 25-34; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 37, 40-42, 44, 46, 49, 56, 59, 65; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 78-80; GĘBAROWICZ M.: Psałterz Floriański i jego geneza. Wr. 1965 s. 22-84 i passim; BEŁCH S.: Paulus Vladimiri and His Doctrin Concerning. International Law and Politics. T. 1. London 1965 s. 161; Słownik biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia. W. 1968 s. 364; WOLNY J., MARKOWSKI M., KUKSEWICZ Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich. Wr. 1969 s. 145; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 67 i passim; PETRANI A.: Kanonistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 369, 375, 395; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 770; SEŃKO W.: Johannes Falkenberg OP: „De monarchia mundi". Wstęp. *Mater. Hist. Średn. w Pol.* T. 9 (20): 1975 s. VII-LVI; KAŁUŻA Z.: Eklezjologia Mateusza z Krakowa. Uwagi o „De praxi Romanae Curiae. *Stud. Mediew.* T. 18: 1977 s. 1 s. 51, 160-172.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Wyszyński Walerian (1684-1754), pijar, tłumacz.

Urodził się na Mazowszu w 1684 r. Wstąpił do zakonu pijarów, u których też w Warszawie ukończył swoje studia. W działalności zakonnej przez wiele lat był profesorem dyscyplin filozoficznych i rektorem w różnych kolegiach pijarskich. Pełnił też obowiązki spowiednika u wizytek, stąd też chyba zrodziło się jego szczególne zainteresowanie życiem

i działalnością teologiczną św. Franciszka Salezego. Dał temu szczególny wyraz, tłumacząc na j. polski tego autora „Theotimus" czyli traktat o miłości bożej. Tłumaczenie to było dwukrotnie wznawiane po jego śmierci. Zakończył życie 10 XI 1754 r. w wieku 71 lat.

I.

1. Przekł.: Traktat o miłości bożej we dwudziestu księgach przez św. Franciszka de Sales biskupa... zawarty... przez... na styl polski przetłumaczony. Warszawa 1750 Druk. Schol. Piarum 4° k. 6, s. 912. — Toż. Warszawa 1751 Druk. Schol. Piarum 4° s. 913. — Toż. Warszawa 1781 Druk. Schol. Piarum 4° s. 915.

II.

1. Polityk św. Franciszek Salezjusz książę i biskup genewski, patryarcha... panien Nawiedzenia Panny Najśw. w kościele krakowskim, na dzień jego uroczystości prezentowany... Kraków 1699 Druk. Franciszka Cezarego 2° k. nlb. 2.

2. Argumentum... theologicum... promissis magnorum... meritorum... Petri Venceslai Franc. per Poloniam et Lithuaniam praepositi prov, a studio theol. Varsaviensi S.P. nomini obligatissimo... expositum. Varsaviae 1708. Typis Schol. Piarum 2°. Tylko według ESTREICHERA.

3. Niebo z herbownych Ogończyka i Nowiny klejnotów w nowe honorów i fortun zaszczyty ozdobione, weselnymi... pochodniami wyjaśnione... Gabrielowi Nieronowiczowi Szpilowskiemu, wojskiemu ziemi wiskiej... oraz Helenie Ryszkowskiej, podczaszance łukowskiej... Supraślii 1715 Typis Monasterii Supraślensis PP. Basilianorum 2° k. 10.

4. Przekł.: Argenida po zawartych z Poliarchem ślubnych kontraktach... z łacińskiego języka wierszem polskim przetłumaczona przez... Wilno 1756 Druk. XX. Franciszkanów 8° k. 8 s. 716.

III.

[BIELSKI S.]: Vita et scripta quorundam e Congregatione Cler. Reg. Scholarum Piarum in Provincia Polona professorum... Varsaviae 1812 s. 36-37; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 277.

Ks. Jan Wysocki

Wyżycki Mikołaj Ignacy h. Gerald (1682-1757), arcybiskup lwowski, polemista.

Syn Jana, chorążego kijowskiego, i Żaboklickiej wojewodzianki podolskiej, po otrzymaniu święceń kapłańskich zaangażował się w kaznodziejstwie. Posuwał się też w godnościach duchownych. Był scholastykiem warszawskim, kanclerzem, archidiakonem i wreszcie w 1726 r. dziekanem kapituły krakowskiej. Mianowany w 1736 r. arcybiskupem lwowskim przeprowadził owocną wizytację Archidiecezji. Sprowadził też do Archidiecezji szereg zakonów jak kamedułów, karmelitów, i siostry miłosierdzia. Był też fundatorem seminarium duchownego, które powierzył misjonarzom św. Wincentego, sprowadzonym przez siebie i u których zakończył życie w 1757 r.

Przeszedł do historii jako gorliwy i światły biskup. W twórczości teologicznej znany jest jako polemista z oratorianinem francuskim De le Borde, który w traktacie o istocie i granicach dwóch władz przeciwstawiał się jurysdykcji duchownej w sprawach świeckich. Owa praca De la Borde'a została potępiona przez pap. Benedykta XIV. Taki sam los spotkał w 1755 r. tłumaczenie tej książki na język polski wraz z przedmową. Wyżycki w swych wywodach zbijał tezy autora i stwierdzał: „że jako władza świecka nie rządzi samym tylko ciałem, lecz całym człowiekiem, tak władza duchowna nie rządzi samą tylko duszą lecz całym człowiekiem co do spraw duchownych". Przypisuje się mu także, chociaż bez całkowitej pewności, przetłumaczenie z j. francuskiego Pisma św. Starego i Nowego Testamentu.

I.

1. Odpisanie na książkę francuską autora De le Borde, Oratorii Jesu, przetłumaczoną na polski język, który tytuł: Nauki o istocie różnej i granicach dwóch władz tj. duchownej i świeckiej przez... Lwów 1756 Druk. Collegii Soc. Jesu 8° k. nlb. 5, s. 227, k. nlb. 3.

2. Przekł.: Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, albo Biblia wierszami polskimi z francuskiego wytłumaczona. Lwów 1756 Druk. Collegii Soc. Jesu 12°. (Autorstwo niepewne). Druk. rejestruje się za ESTREICHEREM.

II.

1. Konstantyn Wielki pierwszy sarmackiego pacyfikator... Stanisław dziewiąty, biskup krakowski męczennik, kaznodziejską mową głoszony... krakowskiemu biskupowi F.K. Szaniawskiemu dedykowany przez... w sam rok święty Wielkiego Jubileuszu... Kraków 1725 Druk. Jakuba Matyjaszkiewicza 2° k. nlb. 16.

2. Skarb zakryty w święto-złotych Karmelu róż przy uroczystości zakrytego skarbu bożego Anny prześwietnej, na Wesołą do nowo erygowanej fundacji reformowanego Teresy św. Karmelu introdukcją otworzony pod zaszczytem... Jana Szembeka, kanclerza wielkiego koronnego... i klasztoru fundatora kaznodziejskim piórem opisany przez... Kraków 1725 Druk. Jakuba Matyjaszkiewicza 2° k. nlb. 29.

3. Epistola pastoralis ante ingressum Cathedram. Leopoli 1737 Typis Confrat. S. Trinitatis 2° k. A-G_2.

III.

BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 168, 382; *Smoleński* W.: Przewrót umysłowy w Polsce w XVIII w. Wyd. 3. W. 1949 s. 210, 212. — *MUH.* T. 6 s. 89, 90, 269.

Ks. Jan Wysocki

Zabielski Stanisław h. Trzaska (1550-1624), jezuita, autor dysertacji kanonistycznej.

Urodził się w Zabielach na Mazowszu w 1550 r. Uczęszczał do jezuickich szkół w Pułtusku. Do zakonu jezuitów wstąpił 11 V 1570 r. Nowicjat odbył w Braniewie (1570-1571), następnie uczył się retoryki w Pułtusku (1571-1572), w Akademii Wileńskiej studiował filozofię (1575-1578) i teologię (ok. 1579-1581). Kilka lat uczył w szkołach jezuickich. Od początku 1587 r. pracował w Siedmiogrodzie jako administrator gospodarczy rezydencji w Białogardzie. Prawdopodobnie w 1589 r. przeniósł się do Wilna i był prefektem Seminarium Diecezjalnego. Od 1590 r. przebywał w Poznaniu. W latach 1593-1599 był w Rzymie penitencjarzem. Od 1600 r. przebywał aż do swej śmierci w Krakowie, w domu profesów, gdzie był spowiednikiem oraz polemizował z arianami. Zmarł 31 X 1624 r.

I.

1. Ecclesiasticorum beneficiorum succincta consideratio... nulli privilegio seu indulta perpetua de non residendo aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur Concil. Trident. de reform sess. 6 cap 2... Cracoviae 1610 4° k. nlb. 6. Wydane pod nazw. Alberta Kozubskiego.

2. Opusculum de pluritate beneficiorum... Druk obecnie nie znany.

II.

1. Listy: 4 listy do generała zakonu Klaudiusza Aquavivy z 1592-1601. Rkps ARSJ., Germ. 169, 171, 180. — List do Marcina Laterny z 1586. Rkps ARSJ., Romanum Soc. Jesu, Germ. 166 f. 245. Wyd. A. VERESS w: Epistolae et acta Jesuitarum Transilvaniae temporibus principum Bathory. T. 2. Budapest 1913 s. 190-192. Przedr. L. LUKÁCS w: *Monumenta antiquae Hungariae.* T. 2. Romae 1976 s. 980-981.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 10 s. 7; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 442; Zabielski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 112. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 4. Kr. 1899 s. 106, 174, 179-180. *Script. Rer. Pol.* T. 17; Epistolae et acta Jesuitarum Transilvaniae temporibus principum Bathory. Ed. A. VERESS. T. 2. Budapest 1913 s. 161, 190, 192, 209, 213-214; *Monumenta antiquae Hungariae.* Ed. L. LUKÁCS. T. 2. Romae 1976 s. 904, 980-981, 986, 1020. — ARSJ., Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1622); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1624); Pol. 68 f. 59 (nekrolog); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 46-48 (Catalogus Jesuitarum in domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zaborowski Jakub (Jakub z Zaborowa) h. Kuszaba, († 1449), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Wywodził się z drobnej szlachty z Zaborowa pod Grójcem. Był synem Piotra. Zapisał się w 1405 r. na Wydział Artium Akademii Krakowskiej i był uczniem Łukasza z W. Koźmina, który promował go w 1412 r. na mistrza. Następnie studiował prawo pod kierunkiem Stanisława ze Skalbmierza i Pawła Włodkowica, otrzymując w 1420 r. doktorat dekretów. W następnym roku był krótko wikariuszem generalnym bpa Wojciecha Jastrzębca. Pięciokrotnie był rektorem Akade-

mii Krakowskiej: — pierwszy raz w semestrze zimowym 1420/21 i następnie w latach 1424/25, 1437, 1444, 1447. Jego uczniem, a potem protektorem był Aleksander, książę mazowiecki, w 1422 r. rektor krakowskiej wszechnicy, a od 1423 r. biskup Trydentu.

W 1426 r. Zaborowski przyjął godność dziekana kapituły trydenckiej i udał się do Trydentu, ale po 2 latach, zrażony stosunkami panującymi na dworze bpa Aleksandra, wrócił do Krakowa. Będąc profesorem prawa, podjął energiczną działalność na rzecz Akademii, ustanowiwszy kilka fundacji m. in. dla ubogich scholarów. Z godności kościelnych posiadał od 1427 r. kustodię kolegiaty św. Idziego w Krakowie, od 1431 r. kanonię katedralną krakowską, a w 1436 r. zamienił dziekanię trydencką na scholasterię poznańską. Dzierżył poza tym kilka mniejszych beneficjów. Jego liczne pisma i mowy przepadły, a pozostały tylko ich znikome okruchy. Zmarł przed 21 II 1449 r.

I.

1. Orzeczenia kazuistyczne. Rkps Bibl. Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. 621, f. 296va-297ra, 308vb-310va.

2. Pochwała Aleksandra, ks. mazowieckiego, rektora w 1422 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1629, f. 333v-336. Autorstwo niepewne.

III.

BUDKOWA Z.: Jakub z Zaborowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 368-369, tamże literatura. — Ponadto: PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 109-110, 133-134, 136; MARKOWSKI M.: Mikołaj z Kozłowa. W: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 5: 1965 s. 100-101; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV wieku. Wr. 1970 s. 20, 22 i passim; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 771.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Zaborowski Stanisław h. Ostoja (†1530), dziekan uniejowski, kanonista.

Pochodził z Ziemi Sieradzkiej, lecz gdzie i kiedy się urodził oraz w jakich szkołach się kształcił, nie wiadomo. W młodości służył w wojsku, później przyjął święcenia kapłańskie i przeszedł na służbę królewską. Król Aleksander ustanowił go pisarzem skarbu koronnego, a Zygmunt I poborcą poradlnego z powiatu krakowskiego, a następnie swym podskarbim. Współpracował również z kanclerzem Janem Łaskim i prawdopodobnie zredagował wydany przezeń tzw. Statut Łaskiego. Z beneficjów kościelnych posiadał dziekanię kolegiaty w Uniejowie, probostwo w Sandomierzu — zapewne św. Piotra — altarie św. Krzyża i św. Erazma w katerze krakowskiej. Prebendy te zajmował chyba kolejno, ponieważ — jak zapisał Mikołaj Prokopiades z Szadka na jednym egzemplarzu dzieł Zaborowskiego w Bibliotece Jagiellońskiej — kontentował się przez całe życie jednym tylko beneficjum, choć mógł dzięki przychylności króla skupić ich naraz kilka. Prowadził Zaborowski życie świątobliwe i żył w ubóstwie. Pisane przezeń dzieła miały na celu zaprowadzenie ładu w stosunkach ludzkich, w liturgii, nawet w ortografii polskiej. Zmarł w 1530 r.

I.

1. Tractatus de natura iurium et bonorum regis et de reformatione regni ac eius reipublicae regimine. Cracoviae 1507 J. Haller 4° k. nlb. 44, 6. — Toż wyd. M. BOBRZYŃSKI w: *Starodawne prawa polskiego pomniki.* T. 5. Kr. 1877 s. 17-312. Zaborowski opiera swą pracę w znacznej mierze na prawie kanonicznym, na Summie św. Tomasza i na innych powagach kościelnych.

2. Contra malos divites et usurarios

tractatus. Cracoviae 1512 opera Floriani [Ungler] 4° k. nlb. 11.

3. Wyd. rozszerzone J. BURCHARDA: Ordo servandus... in celebratione missae. Romae 1502 pt. Ordo missae secundario diligentissime correctus cum notabilibus et glossis sacri canonis noviter additis... Cracoviae 1512 cura Floriani Unglerii 4° k. nlb. 4, 75, nlb. 1. — Toż. pt. Ordo missae secundum institutionem sacrosanctae Ecclesiae Romanae... Cracoviae 1529 per Mathiam Scharffenberg 4° k. nlb. 4, 76.

4. De celibatu christianorum et praesertim sacerdotum ac virginum... Na końcu S. ZABOROWSKIEGO: Ordo missae... Cracoviae 1529. — Toż. Cracoviae 1529 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 15.

II.

1. Orthographia seu modus recte scribendi et legendi Polonicum idioma quam utilissimus. Cracoviae [ok. 1513 Florianus Ungler] 8° k. 11. — Toż. W Krakowie 1518 u pana Hallera 4° k. nlb. 6. — Toż. [Cracoviae] 1519 4°. — Toż. Cracoviae 1526 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 6. — Toż. Cracoviae 1529 Mathias Scharffenberg 4° (łącznie z Grammatices rudimenta). — Toż. Cracoviae 1536 Mathias Scharffenberg 4° k. 4 (łącznie z Grammatices rudimenta). — Toż. Cracoviae 1539 Hieronymus Vietor 4° k. 4 (łącznie z Grammatices rudimenta). — Toż. Cracoviae 1560 Siebeneycher 8° k. 8 (łącznie z Grammatices rudimenta). — Toż. Cracoviae 1564 Siebeneycher 8° k. 8 (łącznie z Grammatices rudimenta). — Przekł. pol.: A. KUCHARSKI: Księdza S. Zaborowskiego Ortografia polska... z przydaniem uwag tłumacza. W 1825.

2. Grammatices rudimenta seu octo partium orationis examen cum forma seu modo verba exponendi. Graccoviae 1518 opera Joannis Haller 4° k. 58. — Toż. Cracoviae 1519. — Toż. Apud Cracoviam 1523 Hieronymus Vietor 8° ark. A-N. — Toż. Cracoviae 1526 apud Hieronymum Vietorem 4°. — Toż. Cracoviae 1529 per Mathiam Scharffenberg 4° k. nlb. 52. Do tego wydania i do następnych dołączono: 1) Orthographia; 2) Aeliusa DONATUSA: *Ars minor*; 3) Erotemata de octo partibus orationis (zbiór pytań i odpowiedzi z gramatyki łac.). — Toż. Cracoviae 1535/36 per Mathiam Scharffenberg 4° k. nlb. 55. — Toż. Cracoviae 1539 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 55. — Toż. Cracoviae 1560 apud Matthaeum Siebeneycher 8° k. nlb. 135. — Toż. Cracoviae 1564 apud Matthaeum Siebeneycher 8° k. nlb. 135.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 426-428, tamże literatura. — Ponadto: SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o Mszy św. Ser. 2 P. 1966 s. 129-134, 148, 151; SCHENK W.: Z dziejów liturgii w Polsce. W: *Księga tysiąclecia*. T. 1 s. 155, 156; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 772; ZAHAJKIEWICZ M. T.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii*. T. 1 s. 235, 236, 139.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Zaborski Władysław (1830-1900), jezuita, religioznawca, tłumacz.

Urodził się 25 V 1830 r. w Przybyszowie na Mazowszu. W 1848 r. brał udział w powstaniu węgierskim, a następnie zaciągnął się do pułku gen. Zamoyskiego w Konstantynopolu, gdzie brał udział w pogrzebie Adama Mickiewicza. Studia inżynierskie odbył w Paryżu. Pracował najpierw w Londynie, a później na Podolu. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VII 1870 r. Nowicjat odbył w Starej Wsi (1870-1872), gdzie też studiował filozofię (1872-1873). Studia teologiczne przeszedł w kolegium krakowskim (1873-1875) i 29 VII 1875 przyjął święcenia kapłańskie. Trzecią probację odbył w Tronchiennes w Belgii (1875-1876). Pracował jako wykładowca fizyki, matematyki i j. francuskiego w konwikcie tarnopolskim (1877-1881), a następnie w Krakowie, gdzie należał do założycieli i pierwszych współpracowników „Misji Katolickich" i „Przeglądu Powszechnego". Zmarł w Krakowie 4 III 1900 r.

I.

1. Przekł.: Św. ALFONS de LIGUORI: O godnościach i obowiązkach kapłańskich. Tarnopol 1880 Nakł. tłumacza, Druk. Podolska 16° s. 341, k. nlb. 4. — Toż. W. 1885 Gebethner i Wolff, Druk. S. Niemiery 8° s. 365, k. nlb. 2. — Toż. Kr. 1896 Nakł. tłumacza, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° k. nlb. 1, s. 353 k. nlb. 1. — Toż. Kr. 1903 Nakł. tłumacza 8° s. 353, k. nlb. 3.

2. Darwinizm wobec rozumu i nauki.

Prz. Powsz. R. 1: 1884 t. 4 s. 177-207, 396-426; R. 2: 1885 t. 6 s. 211-230; 321--343; T. 7 s. 15-41; T. 8 s. 221-241, 407--429. Toż w osob. odb. Kr. 1886 Nakł. Przegl. Powsz., Druk. W.L. Anczyca 16° s. 261.

3. Źródła historyczne Wschodu odnośnie do Pisma św. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 153-170, 352-379; T. 15 s. 73-90, 242-259, 356-376; T. 16 s. 20-40, 252-269; R. 5: 1888 t. 17 s. 35-54, 156-174, 299--309. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 Nakł. Przegl. Powsz., Druk. W.L. Anczyca 8° k. nlb. 1, s. 273.

4. W Północnej Ameryce: Atabaska Mackenzi. *Misje Katol.* R. 8: 1889 s. 175--183, 210-219, 246-255, 257-271. — Toż w osob. odb. Kr. 1890 Nakł. Misji Katol., Druk. Czasu 8° s. 112. Dotyczy organizacji i historii Kościoła w Półn. Ameryce.

5. Ariowie i ich siedziby. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 153-178.

6. Pojęcia religijne Persów za Achemenidów. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 49-63, 174-193.

7. Pierwotna jednobożność ludów erońskich. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 69--84, 176-195, 403-420.

8. Hindowie i ich religia. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 30 s. 313-327; T. 31 s. 44--61, 232-246, 373-391.

9. Wspólne tło pojęć religijnych u Hindów. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 177--194, 380-394.

10. Pierwotna religia Hindów. Prawedyzm. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 34 s. 353--369; T. 35 s. 196-212, 384-406.

11. Hinduizm. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 256-268, 372-382.

12. Buddyzm. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 40 s. 58-75, 184-203.

13. Przebieg pojęć religijnych u Chińczyków. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 313-337; T. 44 s. 23-43, 222-249; R. 12: 1895 t. 46 s. 161-179, 376-394.

14. Ludy turajskie i ich pojęcia religijne. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 49 s. 12--33, 355-372; T. 50 s. 1-31; T. 51 s. 358--379; T. 52 s. 22-51. — Artykuły od poz. 5 do 14 zostały też wyd. w osob. odb.: Religie Ariów Wschodnich. Kr. 1894 Nakł. Autora, Druk. W.L. Anczyca 8° s. XII, 430. — Toż pod zm. tyt.: Najstarsze ludy na świecie. Studium etniczno-religijne. Kraków 1898 Nakł. Autora, Druk. W.L. Anczyca 8° s. 245.

II.

1. Tonkin. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 145-158.

2. Horwaci w Dalmacji. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 197-228.

3. Rec.: *Sbornik Velehradsky*. Red. J. VYKYDAL. Praha. R. 1-3: 188-1883. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 127-130.

4. Piśmiennictwo bułgarskie. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 302-305.

5. Kolej żelazna arulańska. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 305-307.

6. Słowianie na Węgrzech. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 116-127.

7. Lublana. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 497-504.

8. Rec.: M. STRASZEWSKI: Dzieje filozofii w zarysie. T. 1. Ogólny wstęp do dziejów filozofii i dzieje filozofii na Wschodzie. Kr. 1894. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 42 s. 398-403.

9. Rec.: *Lud.* Kwartalnik. R. 3: 1897. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 58 s. 121-130.

10. Rkpsy: W ATJ Kr., znajdują się: Utwory literackie (sygn. 882); Hymn do św. Józefa (sygn. 227); Opowiadania Starego Testamentu o raju (sygn. 1234 I); Fragmenty historii Bułgarów (sygn. 1234 II); Fragmenty historii Albanii (sygn. 1234 III).

III.

ZAŁĘSKI S.: Nekrolog. *Czas.* R. 53: 1900 nr 59 (7 III); MORAWSKI M.: Śp. ks. Władysław Zaborski T. J. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 66 s. 189-192; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 981, 982, 991, 1179, 1180, 1187, 1188; Zaborski Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 114-115; BRZĄKALSKI J.: O. Antoni Reinchenberg. Wyd. 2. Kr. 1922 s. 27; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 71; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kr. 1972 s. 44--46, 49, 215; NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 198, 202-216. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae Soc. Jesu in annum 1871 [...in annum 1900]; rkps 878 XVI (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zachariasiewicz Franciszek Ksawery (1770-1845), biskup tarnowski, później przemyski, profesor Uniw. Lwowskiego, historyk Kościoła.

Urodził się 1 XII 1770 r. w Stanisławowie w rodzinie ormiańskiej. Studia teologiczne ukończył we Lwowie i tu w obrządku ormiańsko--katolickim otrzymał święcenia kapłańskie w 1795 r. Uzyskawszy w 1797 r. doktorat teologii na Uniw. Lwowskim, wykładał następnie w la-

tach 1800-1816 historię Kościoła, a w latach 1806-1827 prawo świeckie na tymże Uniwersytecie. W r. 1826/27 piastował urząd rektora Uniwersytetu. W międzyczasie, w 1812 r., przeszedł Zachariasiewicz na obrządek łaciński, otrzymawszy w 4 lata później (1816) kanonię w metropolitalnej kapitule lwowskiej, w 1831 r. zaś został prałatem kustoszem tejże kapituły. Od 15 XI 1833-9 XI 1834 r. był wikariuszem kapitulnym Archidiecezji Lwowskiej.

W 1835 r. otrzymał Zachariasiewicz nominację na biskupa tarnowskiego. Za jego rządów dokonano otwarcia Seminarium Duchownego w Tarnowie. Był także czynnym współpracownikiem czasopisma teologicznego, ukazującego się w Przemyślu w latach 1833-1840, „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Przeniesiony w 1840 r. na biskupstwo przemyskie pracował przede wszystkim nad rozszerzeniem w diecezji Bractwa Trzeźwości, poświęcając również wiele pilnej uwagi studium w Seminarium Duchownym w Przemyślu. Mimo licznych zajęć związanych ze stanowiskiem biskupa, najpierw tarnowskiego, a potem przemyskiego, nie zaniedbywał Zachariasiewicz także pracy naukowej, ogłaszając drukiem w tym okresie życia kilka pozycji z historii Kościoła. Zmarł 12 VI 1845 r.w Przemyślu.

I.

1. Początki katedralnego kościoła obrządku łacińskiego we Lwowie. Czasop. *Nauk. Ossol.* R. 2: 1829 z. 4 s. 78-90.

2. Historia metropolitalnej kapituły lwowskiej obrządku łacińskiego... *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 6: 1838 z. 3 s. 125--138; z. 4 s. 134-142; R. 7: 1839 z. 1 s. 103-106; z. 2 s. 88-92; z. 3 s. 79-85; z. 4 s. 100-108.

3. Vitae episcoporum Premisliensium ritus latini, tam quae in manuscripto anno 1744 continentur, additis super hisce notitiis ex aliis rerum polonicarum scriptoribus, quam ab hinc usque ad praesentia tempora succedentium. Annexae etiam sunt observationes super origine episcopatuum latinorum in Russia, et amplitudine limitibusque modernarum dioecesium ritus latini in Galicia. Viennae 1844 Typ. Mechitaristar. 8° s. LXVIII, 199. Opracował na podstawie rękopisu ks. M. KURYŁOWICZA.

4. Wiadomość historyczna o najdawniejszych biskupstwach w Polsce. Lw. 1850 Druk. Piller i Sp. 8° s. 29.

II.

1. Książka zawierająca modlitwy i pieśni dla użytku parafialnych kościołów. Lw. 1821 Druk. Schnaydra 12° s. 216.

2. Kazanie w czasie żałobnego nabożeństwa przy sprowadzonych zwłokach śp.... Adama Czartoryskiego... marszałka polnego... miana w kościele lwowskim pojezuickim dnia 11 kwietnia 1822 r.... Lw. 1822 Druk. Józefa Schnaydra 8° s. 20.

3. Kazanie przy wyniesieniu z kościoła zwłok śp.... Franciszka barona Hauera, królestw Galicji i Lodomerii gubernatora... w kościele archikatedralnym lwowskim dnia 30 listopada 1822 r.... miane. L. 1822 Druk. Jana Józefa Pillera 8° s. 16.

4. Kazanie w czasie uroczystego wprowadzenia na arcybiskupstwo lwowskie obrządku łacińskiego... Franciszka Ksawerego Luschin, miane dnia 9 listopada 1834 r. Lw. 1834 Druk. J. Pillera i Sp. 8° s. 23.

5. List pasterski do duchowieństwa tarnowskiego. Tarnów 1836 s. 3.

6. List pasterski do wiernych przy objęciu Diecezji Tarnowskiej. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 4: 1836 z. 3 s. 111--115; z. 4 s. 116-120.

7. Przemowa... miana do ludu z okazji wyniesienia na godność infułata... ks. Jana Fukiera, proboszcza kościoła katedralnego i oficjała diecezji tarnowskiej. Tarnów 1838 Druk. Karnstädta 8° s. 8.

8. Epistola pastoralis ad clerum dioecesis Premisliensis. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 8: 1840 z. 3 s. 100-114.

9. List pasterski do wiernych przemyskiej diecezji przy objęciu rządów. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 8: 1840 z. 3 s. 114--134.

10. Wiadomość o Ormianach w Polsce... Lw. 1842 Druk. J. Schnaydra 8° s. 35.

11. Allocutio ad alumnos Seminarii Premisliensis ritus latini... [Przemyśl 1843] 4° s. 8.

12. List pasterski względem towarzystwa wstrzemięźliwości z dnia 8 paździer-

nika 1844 r. Przemyśl [1844] 2° 1 ark.
13. Kazania na niektóre święta i z innych okoliczności miane. Lw. 1845 Druk. Sollingera 8° s. 328.

III.

Nekrolog F.K. Zachariasiewicza. *Gaz. Lwow.* R. 1845 nr 122; BARĄCZ S.: Żywoty sławnych Ormian w Polsce. Lw. 1856 s. 386-389, 430-432; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Zachariasiewicz Franciszek Ksawery. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 28 s. 175-176; PAWŁOWSKI F.: Premislia sacra sive series et gesta episcoporum r. 1. Premisliensium. Cracoviae 1869 s. 659-661; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 1. Lw. 1894 s. 90, 138, 165-166, 242, 264-268; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 354; SARNA W.: Dzieje Diecezji Przemyskiej. Cz. 1: Episkopat przemyski obrządku łacińskiego. Przemyśl 1902 s. 533-538; B[ARTYNOWSKI] M.: Zachariasiewicz Franciszek Ksawery. W: *Enc. kośc.* T. 32 s. 466-467; N[IEDZIELSKI] J.: Zachariasiewicz Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 116-117; KWOLEK J.: Archiwum Diecezji Przemyskiej. *Kron. Diec. Przemys.* R. 27: 1927 s. 261; GLEMMA T.: Wydz. Teol. U.J., s. 169; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D.I. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 226-229, 233-234; RECHOWICZ M.: Nauczanie historii Kościoła. Okres do roku 1814. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 345, 347, 349.

Ks. Kazimierz Gabryel

Zachariaszewicz (Zacharyaszewicz) Grzegorz h. własnego (1740-1814), jezuita, biskup sufragan łowicki, moralista, tłumacz.

Urodził się 20 VI 1740 r. we Lwowie w rodzinie ormiańskiej. Ukończył studia filozoficzne i teologiczne we Lwowie i Warszawie u jezuitów, do których wstąpił w 1760 r. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1766 r. Posiadał doktorat teologii i obojga praw, uzyskany w Akademii Wileńskiej. Jeszcze jako jezuita dał się poznać z wybitnego talentu kaznodziejskiego i nie zaniedbał go w czasie całego swojego życia. Po kasacie zakonu był kolejno proboszczem w Inowłodzu, Chruślinie i w Rawie Mazowieckiej. Poznał się na jego zdolnościach prymas A.K. Ostrowski i zatwierdził go w charakterze regensa swojej kancelarii. W tym czasie, za poparciem prymasa, otrzymał kanonię inflancką i łowicką, wreszcie w 1788 r. prepozyturę infułacką kamieńską. Od 1795 r. stał się Zachariaszewicz bliskim współpracownikiem arcybpa J. Krasickiego w charakterze audytora, wikariusza generalnego i kierownika jego kancelarii. W zmienionej wtedy sytuacji politycznej państwa i Kościoła służył radą i pomocą w jego rządach. Jego korespondencja z Krasickim ukazuje, jak wielkie usługi oddał Zachariaszewicz rządcy Gnieźnieńskiej Archidiecezji w trudnym okresie rządów pruskich. Za swoje zasługi otrzymał wtedy godność prepozyta infułata kolegiaty w Łasku. Należy dodać, że nobilitację uzyskał w 1795 r.

Apogeum jego działalności administracyjno-prawnej nastąpiło w czasach Księstwa Warszawskiego u boku arcybpa I. Raczyńskiego, który był jednocześnie administratorem Warszawskiej Diecezji. Konsekrowany 3 VII 1809 r. na sufragana łowickiego, a jednocześnie desygnowany na dziekana tamtejszej kapituły, został Zachariaszewicz od 1808 r. do końca swoich dni wiceadministratorem Warszawskiej Diecezji. Na tym stanowisku, zamieszkawszy w Warszawie, oddał duże usługi Kościołowi w Księstwie przez swoją postawę w obronie zagrożonych praw Kościoła, przez współredagowanie memoriałów do władz państwowych. Jego osobiste pisma, znajdujące się w „Sześcioletniej Korespondencji Władz Duchownych z Rządem Księstwa", są ważnym źródłem do poznania sytuacji Kościoła w Księstwie Warszawskim. Umarł Zachariasze-

wicz w Warszawie 16 V 1812 r. i został pochowany na Cmentarzu Świętokrzyskim.

Z drukowanej jego twórczości zasadniczą pozycję stanowią kazania, wygłaszane w różnych okolicznościach. Kazania te to właściwie traktaty, świadczące o nieprzeciętnej znajomości ich autora teologii, zwłaszcza teologii moralnej. Mamy też niezłe jego tłumaczenie z j. francuskiego z dziedziny filozofii (etyki) z jego dodatkami i objaśnieniami. Z zakresu historycznoprawnego znamy jego „Wykaz konstytucji apostolskich", dotyczący obrządku unickiego w Polsce, wydany już pośmiertnie w 1821 r.

I.

1. Przekł.: J.A. NAIGEON et P.Ch. LEVESQUE: Krótki zbiór starożytnych moralistów z francuskiego na polski język przełożony przez... T. 1-5. Łowicz 1784--1787 Druk. Prymasowska 8° T. 1: Treści zdań moralnych Epikleta, 1784, k. 2, s. 195, k. nlb. 2; T. 2: Myśli moralne Konfucjusza. 1784 k. 2 s. 195, k. nlb. 2; T. 3: Myśli moralne różnych filozofów chińskich. 1784 k. 2 s. 183, k. nlb. 2; T. 4: Myśli moralne Cycerona. 1785, k. 2, s. 180, k. nlb. 2; T. 5: Obyczaje wielkiego Teofrasta, opisane przez niegoż z przydatkiem myśli tegoż filozofa i ucznia jego Menandra. 1787 k. 2, s. 161, k. nlb. 1. Przy T. 1 wstęp do filozofii stoickiej i dowodzenie na przykładzie S. Konarskiego, że chrześcijanie z pożytkiem mogą czytać dzieła stoickie i zawarte w nich myśli moralne. Myśli moralne Konfucjusza są okazją do atakowania ateistów i materialistów. Sporo przypisów pochodzi od tłumacza.

2. Wykaz konstytucji apostolskich na stronę obrządku greckokatolickiego w Polsce 1812 JW. biskupowi lubelskiemu, w celu zapobieżenia przemawiania na obrządek łaciński, przesłany od biskupa chełmskiego, dla wiadomości zaś kleru ruskiego drukiem ogłoszony. Wyd. F. CIECHANOWSKI. W. 1821 Druk. JCKmci Rząd. 8° s. 39.

II.

1. Kazanie do pokuty wzbudzające podczas dwutygodniowej w Warszawie misji w kościele XX. Societatis Jesu prowincji mazowieckiej, w Wielkim Poście roku 1771 odprawionej... z przydaniem dwu innych, dawniejszych, przygodnych kazań w tymże roku podane przez... W Warszawie 1771 Druk. IKMci i Rzplitej in Coll. Soc. Jesu 8° s. XVI, 440, k. nlb. 2. (Od s. 46 osnowa każdego kazania). — Toż. Wyd. 2. Wyd. J. REJOWICZ. W Kr. 1904 8°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Kazanie o powinności szanowania króla istotnej w świętej chrześcijańskiej katolickiej religii po przypadku dnia 3 XI zdarzonym, na uroczystym dziękczynieniu Panu Bogu za cudowne ocalenie zdrowia i życia królewskiego, w Warszawie w kościele XX. SJ. prowincji mazowieckiej odprawionym, miane przez... a potem w niektórych miejscach dla objaśnienia przypisami rozszerzone i dla powszechnego dusz chrześcijańskich pożytku za dozwoleniem zwierzchności wydrukowane. W Warszawie 1772 Druk. JKMci i Rzplitej w Coll. SJ. 8° s. 86. — Toż w: Kazania... zob. poz. 4.

3. Kazanie.. miane na pogrzebie ks. Stanisława Konarskiego Scholarum Piarum dnia 5 sierpnia roku 1773. W Warszawie 1773 Druk. JKMci i Rzplitej in Coll. SJ 4° s. 19. — Toż. w: Kazania... Zob. poz. 4.

4. Wyd. zbior.: Kazania na wszystkie w roku święta. Po większej części przeciw gorszącym teraźniejszego wieku zdaniom przystosowane przez... T. 1-2. W Kaliszu 1776 Druk. JKMci i Rzplitej 8° k. 21, s. 448 i 54; T. 2 k. 1, s. 475, 53, k. 2. Tom ten, oprócz dziesięciu kazań na różne święta, zawiera przedrukowane kazania: O powinności szanowania króla, s. 337; — na s. 428 Kazanie na pogrzebie S. Konarskiego; Od s. 453-475 Kazanie o uszanowaniu biskupom należącym. (Na konsekracji bpa M. Garnysza w 1776 r.).

5. Nauka o odpustach i o jubileuszu na wzór katechizmu ułożona przez... Łowicz 1776 Druk. Prymasa 12° s. 3 k. 90. — Toż. Wyd. 2. Częstochowa 1826. Wyd. niepewne.

6. Kazanie miane podczas generalnej wizyty kolegiaty łowickiej przez... W Łowiczu 1780 Druk. Prymasa 8° k. 19.

7. Kazanie przy poświęceniu nowego kościoła w Skierniewicach hojnym nakładem... Antoniego Kazimierza z Ostrowa Ostrowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego... ozdobnie wymurowanego miane przez... roku Pańskiego 1781 dnia 30 września. W Łowiczu [1781] Druk. Prymasa 8° k. nlb. 17.

8. Kazanie żałobne po wielkiej i drogiej pamięci mężu... Antonim Kazimierzu z Ostrowa Ostrowskim arcybiskupie gnieźnieńskim... dnia 26 sierpnia 1784 r. w Paryżu zmarłym przy złożeniu serca jego w kościele parafialnym skierniewickim miane przez... roku 1784 dnia 5 listopada. W Łowiczu [1784] Druk. Prymasa 8° s. 78.

9. Przekł.: J. NECKER: Uwagi francuskiemu narodowi podane we francuskim języku napisane przez... przetłumaczone przez... B. m. r. 1792 Druk znany tylko z ESTREICHERA.

10. Kazanie o pożytkowaniu z pomieszania złych pomiędzy dobrymi na uroczystości św. Michała Archanioła mówione w kolegiacie łowickiej r. 1785. W Łowiczu 1785 Druk. Prymasa 8° k. nlb. 2, s. 46.

11. Kazanie w kościele XX. Filipinów z Studziannie na uroczystości przeprowadzenia cudami słynącego Matki Boskiej obrazu... w r. 1776 przypadłe, miane przez... a przez ks. K. PRZYBYLSKIEGO do druku podane r. 1808. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

12. Listy: Listy dotyczące Diecezji Warszawskiej. W: Sześcioletnia korespondencja władz duchownych z rządem świeckim Księstwa Warszawskiego służąca do historii Kościoła polskiego. Zebrał i oprac. J. JAKUBOWSKI. W. 1816 s. 459-570. — Do J. Jakubowskiego. Wyd. A. SCHLETZ: Józef Jakubowski żołnierz i kapłan (1743-1814). Kr. 1945 s. 169--177. — Listy do kapituły gnieźnieńskiej. Rkps Arch. Kap. Gnieźń., sygn. 13 (Listy prałatów i kanoników), nr 73-84.

III.

Nowy Korbut. T. 4 s. 143; T. 6 cz. 1 s. 508-509; T. 4 tamże literatura. — Ponadto: KWIATKOWSKI W.: Kwestia prymasostwa polskiego pod koniec XVIII w. W. 1935 s. 15, 18, 23, 25-26, 29; TENŻE: Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu. W. 1939 s. 129, 139, 144, 155, 160, 189, 190, 193, 194, 211, 218, 460; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników kapituły łowickiej. W. 1971 s. 33, 119-123; WYSOCKI J.: Biskupstwo warszawskie. *Nasza Przeszł.* T. 35: 1971 s. 82, 86, 98--101, 104, 111. — Regesty wybranych zapisek z działalności arcybiskupów gnieźnieńskich. Wyd. H. RYBUS. *Arch. Bibl. Muz.* T. 3: 1961 s. 114, 115, 388, 391.

Ks. Jan Wysocki

Zadarnowski Ignacy od Wszystkich Świętych (1721-1795), trynitarz, hagiograf, historyk swego zakonu.

Pochodził z rodziny szlacheckiej, osiadłej w woj. brzesko-litewskim. Urodzony w 1721 r., do zakonu trynitarzy wstąpił w Brześciu Litewskim w 1736 r. Uczył się w studium zakonnym w Wilnie na Antokolu i we Lwowie, wyświęcony na księdza w 1744 r. Był dobrym znawcą greczyzny. Po raz pierwszy został prowincjałem polskiej prowincji zakonnej przed 1781 r., a po raz drugi w latach 1788-1790. Pod koniec życia mieszkał w redempcji (klasztorze) w Beresteczku, gdzie też zmarł 24 VI 1795 r.

Nie wiadomo, czy któreś z jego pism było ogłoszone drukiem. K. Estreicher (t. 34 s. 72) wymienia je za Ł. Janczakiem.

I.

1. Documenta vitae spiritualis S. Philippi Nerii. Rkps nieznany.

2. De viris illustribus Provinciae Polono-Lituanae Ordinis Discalceatorum... centuriam primam anno primo saeculari 1785 ab introductione Ordinis in Poloniam publicae exhibitum. Rkps nieznany.

3. Character Patrum et Fratrum Provinciae Polonae Ordinis S. Trinitatis defunctorum. Rkps nieznany.

II.

1. Poesis claustralis. Rkps nieznany.

2. Modus dicendi novum rosarium seu potius coronam B.V. Mariae. Rkps nieznany.

3. Compendium B. Michaelis a Sanctis. Podobno miało być drukowane w Berdyczowie, następnie w Lublinie i w Wilnie.

III.

J[ANCZAK] Ł.: Trynitarze w Polsce. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 227-228; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 81, 83, 105-106; TENŻE: Zniesione kościoły i klasztory rzymsko-katolickie... w wieku XIX... *Nova Pol. Sacra*. T. 1: 1928 s. 134; ESTREICHER. T. 34 s. 72.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Zagajowski (Zagajewski) Ambroży (1663-1721), dominikanin, historyk kultu Matki Boskiej w Gidlach.

Studiował w Rzymie, gdzie prawdopodobnie uzyskał doktorat teologii. W końcu XVIII w. spotykamy go na stanowisku profesora teologii w krakowskim studium dominikanów, gdzie był także jego regensem. Był także przeorem konwentu sieradzkiego. Wydał kilka drobnych rzeczy z dziedziny teologii, ale zasadniczą jego pracą było studium dotyczące kultu obrazu Matki Boskiej w Gidlach.

W przedmowie zajął się ogólnie kultem Matki Boskiej, związanym z obrazami słynącymi łaskami. W części pierwszej przedstawił dzieje znalezienia figury Matki Boskiej w Gidlach w 1516 r. przez rolnika Czeszka, rozwój samego kultu i nadane w związku z tym przywileje przez panujących. W części drugiej zawarł otrzymane łaski do początku XVIII w., przy czym dał obszerny rejestr osób, które otrzymały owe łaski. Rzecz sama w sobie o tyle ważna, że wnosi wiele elementów historycznych nie tylko do lokalnego kultu Matki Boskiej, ale także do ogólnej atmosfery, która wtedy panowała, a wyraziła się dobitnie w licznych koronacjach obrazów i rzeźb Matki Boskiej na ziemiach polskich w okresie saskim.

I.

1. Analogia. [Na końcu]: Disputabuntur in generali studio Cracoviensi conventus Trinitatis Ord. Praedicatorum. Objectis satisfaciet religiosus... sub praesidentia... Dominici Fridrichovic. 1681. B. m. r. 2° k. 8.

2. Vernales Violae s. Hyacintho oblatae disputab. sub tempus comitiorum provinc. in conventu Siradiensi Ord. Praedicatorum. Cracoviae 1684 2° ark. 2.

3. Rosa theologico-thomistica serenissimae coeli terraeque Reginae... semperque Virgini Mariae in debitae venerationis tributum oblatae ac archiconfraternitatis ss. Rosarii superioribus scilicet, praenobili... H. Zayfert, consuli Cracoviensi... M. Avedyk, scabino Cracoviensi... Lucae Czerkiewicz, S. Cholewiński, civibus Crac. archiconfraternitatis thesaurariis ad offerendum porrecta ab... regente... Cracoviae 1718 Typis Joannis Domański 2° ark. 2. Oprócz prozy i wierszy na cześć M. Boskiej są tam także konkluzje teologiczne według zasad św. Tomasza z Akwinu.

4. Skarb wielki woj. sieradzkiego na roli Gidelskiej znaleziony, każdemu potrzebującemu wspomożenia otwarty: to jest obrazu gidelskiego N. Panny Marii w woj. Sieradzkim na roli gidelskiej znalezionego. Cuda wielkie i łaski podane do druku ogłoszone przez... Na zachęcenie każdego, w jakiejkolwiek potrzebie będącego do żebrania ratunku od Panny Najświętszej. Kraków 1724 Druk. Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 96, s. 131, k. nlb. 11.

III.

KOSIŃSKA J.A.: Biblioteka w Sieradzu XVI/XVII w.: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 403; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia Dominicana apud extraneos. Tamże, s. 503.

Ks. Jan Wysocki

Zakrzewski (Zakrzevius) Stanisław (XVI/XVII w.), kanonik reg. later., autor broszury przeciw Akademii Krakowskiej.

Ze względu na tę broszurę, która, nie wchodząc w zakres nauk teologicznych, odzwierciedla atmosferę walki Akademii Krakowskiej z zakonem jezuitów, wymienia się tutaj nazwisko Zakrzewskiego.

Jako absolwent kolegium jezuitów w Lublinie wstąpił Zakrzewski do zakonu kanoników regularnych laterańskich w Czerwińsku. Wyświęcony na kapłana, uzyskał w zakonie po bliżej nieznanych studiach stopień lektora teologii. Czy jednak wykładał teologię, nie wiemy. Spotykamy go w latach 1618-1628 na stanowisku kaznodziei przy kościele św. Jerzego w Warszawie. W 1623 r. włączył się wspomnianą broszu-

rą — podobno z sugestii jezuity Fryderyka Szembeka — do sporu Akademii Krakowskiej z Towarzystwem Jezusowym o prawo zakonu do założenia szkół w Krakowie. Chwaląc szkoły jezuickie, zarzucił akademikom m. in. nieuctwo w sposób zbyt brutalny „jak nikt dotąd przeciw Akademii jeszcze nie pisał". Broszura Zakrzewskiego wywołała replikę ze strony aż 4 profesorów Akademii: Adama z Opatowa (Tarcza obrony... przeciwko procy... B. m. 1623), Jana z Przecławia (Vindiciae scripto F. Stanislai Zakrzewski... appositae... Cracoviae 1623), Jakuba Witeliusza (Confutatio convicii... Cracoviae 1623) i anonimowego autora (Obżałowanie przeciwko OO. Jezuitom... B. m. 1623).

I.

1. Proca Dawidowa piącią kamieni uzbrojona abo list pokorny do Ich Mościów Posłów Koła Rycerskiego na Sejm blisko przyszły w roku Pańskim 1623 przeciwko... pisaniu Ich MM. PP. Akademików krakowskich na sejmiki przeszłe... na świątobliwy i niewinny zakon jezuicki przysłanemu przez... B. m. 1623 4° k. nlb. 4.

I..

1. Comitia generalia seu oratio ecclesiastica habita in amlissima ecclesia Ordinis Praedicatorum Varsaviae Dominica III Quadragesimae... Cracoviae 1618 ex Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 11.

2. Rubus ardens seu constitutiones comitiorum generalium a S. Spiritu in die Pentecostes cum Apostolis celebratorum auctore... Cracoviae 1618 ex Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 8.

3. Thesaurus regius seu pecunia spiritualis... Cracoviae 1618 ex Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. 17.

4. Josephus Patriarcha seu oratio ecclesiastica de B. Ignatio fundatore Societatis Jesu authore... Calisii 1620 ex Officina Alberti Gedelii 4° s. 35, 1.

5. Orationum ecclesiasticorum dominicalium tomi primi pars prima... Calisii 1620 in Officina Alberti Gedelii 4° k. nlb. 3, s. 1-250, k. nlb. 2, s. 251-400. Szkice kilkudziesięciu kazań.

6. Rozsiewacz gospodarny albo kazanie o B. Janie Kantym Akademii Krakowskiej profesorze... W Poznaniu 1623 w Druk. Jana Rossowskiego 4° k. nlb. 12.

7. Droga częstochowska albo Kazania podróżne o Najświętszej P. Marii przy kompanii błońskiej Różańca Świętego. Przy tym Kazanie o S. Ignacym... W Poznaniu 1623 w Druk. Jana Rossowskiego 4° k. 1, s. 105. Dziewięć kazań wypowiedzianych podczas pielgrzymki z Błonia i Warszawy do Częstochowy.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 227-232; NIEDZIELSKI J.: Zakrzewski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43 s. 171.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Zalaszowski Mikołaj h. Półkozic (1631-1703), prałat kapituły poznańskiej, profesor Akademii Krakowskiej i Lubrańskiego w Poznaniu, kanonista.

Urodził się w Żelisławicach pod Krakowem 17 VIII 1631 r. w rodzinie szlacheckiej h. Półkozic, nobilitowanej w 1555 r. Imatrykulował się w Akademii Krakowskiej w 1648 r., gdzie uzyskał stopień magistra filozofii w 1652 r. i wyjechał na dalsze studia do Italii i tutaj w Sapienzy 14 II 1656 r. otrzymał doktorat obojga praw. Wróciwszy do kraju w 1659 r., został powołany do Kolegium Prawniczego Akademii Krakowskiej i z jego upoważnienia z końcem roku objął rektorat i wykłady z prawa w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Pracował tutaj do 22 XI 1666 r. W latach 1666-1669 wykładał prawo kanoniczne i cywilne w Akademii Krakowskiej, a także w Akademii Lubrańskiego. Mianowany kanonikiem (1669), potem archidiakonem kapituły katedralnej poznańskiej (1695), osiadł w Poznaniu, zwolnił się od wykładów i poświęcił się w ścisłym sensie pracy naukowej, udzielał się także w pracach kapituły i konsystorza poznańskiego.

Zalaszowski był jednym z najuczeńszych ludzi w ówczesnej Polsce. Jego praca „Jus Regni Poloniae" (1699-1702) miała wielkie uznanie i w programie szkolnym S. Konarskiego używana była do wykładów z prawa polskiego. W drugiej pracy „Jus capituli" na początku umieścił 44 życiorysów biskupów poznańskich, ale trzeba stwierdzić, że są to biogramy bezkrytyczne. Zalaszowski zakończył życie w Poznaniu 21 IX 1703 r.

I.

1. Quaestio de rebus Ecclesiae non alienandis a... ad publicam trutinam pro Collegio exposita... Cracoviae 1695 apud Viduam et Haeredes Francisci Cezary 4° k. nlb. 4.

2. Jus Regni Poloniae ex statutis et constitutionibus ejusdem Regni et MDL. collectum. Et additionibus ex iure civili Romano, canonico, Saxonico, necnon ex constitutionibus provincialibus Gnesnensibus auctum historicisque illustratum. In quattuor libros et duos tomos distinctum a... in lucem publicam editum. T. 1-2. Posnaniae 1699-1702 Typis Academicis 2° t. 1 k. nlb. 10, s. 810, k. nlb. 26; T. 2 k. nlb. 21, s. 1045. — Toż. T. 1-2. Reimpressum Varsaviae 1741-1742 Typis Collegii Soc. Jesu 2° t. 1 k. nlb. 4, s. 669, k. nlb. 1; T. 2 k. nlb. 4, s. 669, k. nlb. 1.

3. Jus capituli seu tractatus novus et absolutus de potestate capituli sede vacante in quinque partes distributus... per... opus posthumum... Posnaniae 1706 Typis Academiae Posnaniensis 4° k. nlb. 3, s. 1-44 i 1-52.

III.

MALINOWSKA L., M. Zalaszowski polski prawnik XVII stulecia na tle ówczesnej nauki prawa, Kr. 1960. — Ponadto: NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska. T. 2. P. 1964 s. 109, 294, 320, 689, 692, 694, 697-8, 707, 713; PETRANI A.: Nauka prawa kanon., s. 101, 225-257; TENŻE: Historia prawa kanonicznego w XVI-XVII w. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508, 510; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 774.

Ks. Jan Wysocki

Załęski Anzelm (1800-1879), eksbenedyktyn, nauczyciel religii w szkołach warszawskich, tłumacz.

Urodził się 26 I 1800 r. Szkołę średnią ukończył w Pułtusku i następnie wstąpił do zakonu benedyktynów. Święcenia kapłańskie przyjął w 1823 r. i był potem nauczycielem w szkołach prowadzonych przez benedyktynów. Prawdopodobnie ok. 1845 r. opuścił zakon i przeszedł do Archidiecezji Warszawskiej. Tutaj początkowo był nauczycielem religii w szkole gospodarstwa wiejskiego na Marymoncie (w latach 1846-1855), a następnie (w latach 1857-1867) uczył religii w warszawskich szkołach dla dziewcząt i w szkołach elementarnych. W 1868 r. przeszedł na emeryturę. Dziełem jego całego życia było tłumaczenie z oryginału greckiego kilkudziesięciu kazań i homilii św. Jana Chryzostoma, które zamieścił w „Pielgrzymie" i w „Pamiętniku Religijno-Moralnym", oraz innych jego pism, wydanych w czterech tomach w latach 1854-1861. Zmarł 12 VIII 1879 r. w Warszawie.

I.

1. Wiadomość o cudownym obrazie Matki Boskiej Sokalskiej... *Pielgrzym.* R. 3: 1844 z. 2 s. 211-214.

2. Wiadomość o życiu i pismach św. Jana Chryzostoma. *Pielgrzym.* R. 3: 1844 z. 3 s. 292-308.

3. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma o łagodności. *Pielgrzym.* R. 3: 1844 z. 3 s. 309-321.

4. Przekł.: Mowa wyjęta z dzieł św. Jana Chryzostoma na uroczystość Zwiastowania NMPanny. *Pam. Rel.-Mor.* T. 8: 1845 s. 343-350.

5. Przekł.: Mowa o wychowaniu dzieci wyjęta z dzieł św. Jana Chryzostoma. *Pam. Rel.-Mor.* R. 5: 1845 t. 8 s. 497-508.

6. Przekł.: JAN CHRYZOSOM św.: Traktat... w którym dowodzi przeciwko Żydom i poganom, że Chrystus jest Bogiem z tego, co na wielu miejscach o nim u proroków powiedziano. *Pam. Rel.-Mor.*

R. 5: 1845 t. 9 s. 219-237, 289-307, 408--430, 481-493.

7. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma o jałmużnie. *Pielgrzym* R. 5: 1846 z. 3 s. 105-113.

8. Przekł.: Wyjątek z homilii św. Jana Chryzostoma... na Ewangelię św. Mateusza rozdz. 7: Że do dobrej wiary potrzebne są uczynki, bo bez takich uczynków zbawić nas sama nie może. *Pielgrzym.* R. 5 :1846 z. 3 s. 114-123.

9. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma po powrocie z pierwszego wygnania. *Pielgrzym.* R. 5: 1846 z. 4 s. 5-11.

10. Przekł.: Mowa na pochwałę św. Szczepana pierwszego męczennika, wyjęta z dzieł św. Jana Chryzostoma. *Pam. Rel.-Mor.* R. 7: 1847 t. 13 s. 431-468.

11. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma zawierająca wykład podobieństwa czyli przypowieści Jezusa .Chrystusa, którą św. Mateusz umieścił w Ewangelii w rozdz. 20: *Pam. Rel.-Mor.* R. 8: 1848 t. 14 s. 413-432.

12. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma o faryzeuszu i celniku. *Pam. Rel.--Mor.* R. 8: 1848 t. 15 s. 411-419.

13. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma wyjaśniająca przypowieść Jezusa Chrystusa o słudze, któremu dziesięć tysięcy talentów długu pan darował... *Pam. Rel.-Mor.* T. 8: 1848 t. 15 s. 189-210.

14. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma na dzień Zmartwychwstania Pana naszego Jezusa Chrystusa... *Pam. Rel.--Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 255-262.

15. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma na uroczystość Zesłania Ducha Przenajświętszego. *Pam. Rel.-Mor.* T. 9: 1849 t. 16 s. 311-322.

16. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma na dzień zaduszny. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 17 s. 383-389.

17. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma, w której naprzód wyjaśnia przypowieść Jezusa Chrystusa o dziesięciu pannach, a potem o dobrych uczynkach... *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 150--158.

18. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma miana w dzień ścięcia św. Jana Chrzciciela. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 477-501.

19. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma na uroczystość świętych apostołów Piotra i Pawła. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 125-137.

20. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma o patriarsze Józefie i o czystości. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 359--375.

21. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma o Zuzannie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 443-455.

22. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma na uroczystość św. Marii Magdaleny. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 76-88.

23. Przekł.: JAN CHRYZOSTOM św.: Pisma... Sześć ksiąg o kapłaństwie, Arcydzieło, Heroiczną mową Tegoż przed samym wyjściem na pierwsze wygnanie, List z wygnania do Cyriaka biskupa także na wygnaniu będącego, przełożył z greckiego na polski... i wydał tak z uwagami, jak z objaśnieniami stosownymi. T. 1-4. W. 1854-1861 t. 1-3 Druk. S. Orgelbranda, t. 4 Druk. A. Krethlowa 8° t. 1 s. XVI, 267; T. 2 s. 262, k. nlb. 1; T. 3 s. 349, II; T. 4 s. IX, 246.

24. Przekł.: Mowa św. Jana Chryzostoma o świętej i współistotnej Trójcy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 30 s. 547-575, 601--610.

II.

1. Chrestomatica grecka i słownik grecko-łacińsko-polski. W. 1826 8°.

2. Przekł.: K.M. SARBIEWSKI: Pieśni... i inne poezje. W. 1831 8° s. 76.

3. Do Jaśnie Wielmożnego Tomasza Chmielewskiego, biskupa i sufragana i administratora archidiecezji warszawskiej, kawalera orderu św. Stanisława. W. 1843 2° k. 2.

4. Wiadomości o życiu i pismach Jana Ostroroga, wojewody poznańskiego. *Bibl. Warsz.* R. 4: 1844 t. 1 s. 423-437.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Załęski Anzelm. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 28 s. 236; Ks. Anzelm Załęski (wspomnienie pośmiertne). *Prz. Kośc.* R. 7: 1886 nr 42 s. 325; Załęski Anzelm. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 178; Załęski Anzelm. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 9; SZYMUSIAK J.M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 81, 84. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1846, 1857, 1868, 1880.

Ks. Kazimierz Gabryel

Załęski Stanisław, pseud.: Prawdomówny, (1843-1908), jezuita, historyk Kościoła, apologeta.

Urodził się w Krakowie 11 IX 1843 r., był synem Jana Karola, emigranta z guberni grodzieńskiej, oraz Teofili Rudnickiej. Po śmierci ojca

(na przełomie 1843/1844 r.) przeniósł się z matką do Ropy k. Gorlic, gdzie zaczął uczęszczać na naukę do miejscowego organisty. W 7 roku życia wyjechał do Gorlic i tam uczęszczał do szkoły „normalnej". Niższe klasy gimnazjalne przeszedł w Nowym Sączu, gdzie matka jego osiedliła się na stałe. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 XI 1857 r. Nowicjat odbył w Baumgartenbergu w Austrii. W 1859 r. przybył do Starej Wsi k. Brzozowa, gdzie uczył się retoryki, a od 1861 r. filozofii.

Pod wpływem powstania styczniowego 1863 r. zainteresował się dziejami Polski i przystąpił do prywatnych studiów w tej dziedzinie. W 1864 r. został profesorem literatury polskiej w konwikcie tarnopolskim. Tu przystąpił do pisania pierwszych książek, które ukazały się drukiem. Teologię studiował w kolegium krakowskim (1867-1869). Prowincjał K. Szczepkowski, posądzając Załęskiego o zbyt wielki liberalizm, przerwał mu studia teologiczne i wysłał do Tarnopola na nauczyciela łaciny. Tu dopiero 10 VIII 1870 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1871 r. przeniósł się do Lwowa, gdzie był kaznodzieją i współpracował z „Przeglądem Lwowskim"; tu też prywatnie ukończył studia teologiczne i zdał wymagane egzaminy.

Życzliwy Załęskiemu prowincjał Franciszek Kautny wysłał go w 1875 r. na badania archiwalne do Francji, skąd z powodu choroby powrócił już w roku następnym do kraju. W latach 1879-1881 nauczał literatury i historii polskiej w konwikcie tarnopolskim. W 1881 r. osiadł w Krakowie przy kościele św. Barbary jako kaznodzieja i pisarz. W 1883 r. rozpoczął ożywioną działalność rekolekcyjną dla inteligencji Galicji, Poznańskiego i Śląska. Współpracował z redakcjami „Misji Katolickich" i „Przeglądu Powszechnego". W lipcu 1885 r. został superiorem domu przy kościele św. Barbary w Krakowie, wskrzesił wówczas Kongregację Sodalisów Marii i urządził w 1886 r. pierwsze rekolekcje dla młodzieży uniwersyteckiej. W 1892 r. przekazał rządy rezydencji św. Barbary Henrykowi Jackowskiemu, a od grudnia 1893 r. objął zarząd rezydencji w Nowym Sączu, którą odbudował po pożarze w 1894 r. W 1895 r. przeniósł się do Krakowa, ale banitowany stąd przez bpa J. Puzynę wyjechał do Stanisławowa. W latach 1894-1895 przeprowadzał kwerendy w Archiwum Centralnym Jezuitów i Archiwum Watykańskim. W latach 1896-1899 pracował w Nowym Sączu nad pierwszymi tomami „Jezuitów w Polsce" i prowadził walkę na pióra z socjalistami. Od 1899-1902 r. był superiorem rezydencji lwowskiej, a w sierpniu 1902 r. powrócił do Nowego Sącza. Równocześnie w latach 1890-1907 dawał liczne rekolekcje w Galicji i w Księstwie Poznańskim, opiekował się licznymi sodalicjami. Od 1906 r. był nadto konsultorem czyli doradcą prowincjała. Zmarł 23 VIII 1908 r. w Nowym Sączu.

Był człowiekiem bardzo chorowitym i niemal całe życie pozostawał pod opieką lekarzy i wiele razy przebywał w zagranicznych uzdrowiskach. Dzięki wielkim zdolnościom i energii potrafił wykorzystywać wszelkie możliwości dla zbierania i opracowywania nagromadzonych materiałów historycznych i ascetycznych. Prace historyczne pisane w dużym pośpiechu nie przedstawiają wielkiej wartości syntetycznej, ale posiadają wartość drugorzędnego źródła, były bowiem w wielkim stopniu bezpośrednim publikowaniem dostępnych mu zródeł archiwal-

nych, szkoda tylko, że bez częstszych odniesień, skąd zostały czerpane. Należy dodać, że „Jezuici w Polsce" jako dzieło wyprzedziło podobne mu historie innych narodowości.

I.

1. Czy jezuici zgubili Polskę? *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 545-554, 582-592; T. 2 s. 32-39, 81-98, 171-180, 246-255, 315--331, 378-390, 453-480, 550-575, 605-634, 721-725, 749-793, 852-878; R. 2: 1872 t. 3 s. 23-43, 95-111, 171-184, 213-229, 281-296, 368-384, 464-488, 535-562. — Toż w osob. odb. Lw. 1872 Nakł. Prz. Lwowskiego, Druk. Ossolińskich 8° s. 394; — Toż. Lw. 1874 Nakł. autora, Druk. Przegl. Lwowskiego 8° s. 492, k. nlb. 4. — Toż. Kr. 1883 Nakł. autora, Druk. Czasu 8° s. X, 527, k. nlb. 2.

2. Memoriał biskupów niemieckich. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 4 s. 611-616.

3. Pisma O. Hieronima Kajsiewicza. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 4 s. 451-463, 523--528, 592-601, 676-680.

4. Rec.: A. KRECHOWIECKI: Chrystianizm w stosunku do rodziny i kobiety. Lw. 1872. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 4 s. 619-628.

5. X. arcybiskup Ledóchowski wobec rządu pruskiego i Polaków. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 488-492.

6. Memoriał biskupów w państwie pruskim. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 317-321.

7. Wykłady historii kościelnej na Wszechnicy Lwowskiej. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 17-64.

8. Historia zniesienia jezuitów i jego zachowanie na Białej Rusi. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 629-636, 722-743, 814--827, 892-903; T. 6 s. 34-50, 112-129, 180--200, 261-276, 387-408, 458-473, 524-543, 606-624, 681-699, 741-749, 789-807; R. 4: 1874 t. 7 s. 8-25, 70-86, 142-162, 207-223, 285-322, 358-398; T. 8 s. 7-64, 111-158, 207--253, 293-326, 387-432, 471-508, 576-608, 653-692, 741-776, 855-881, 921-969, 1025--1092. — Toż w osob. odb. Cz. 1. Lw. 1874 Nakł. autora, Druk. Ludowa 8° s. 390, k. nlb. 2; Cz. 2 Ogólnej historii kasaty zakonu. T. 2. Lw. 1875 Nakł. autora, Druk. Ludowa 8° s. 519. — Toż w przekł. franc. A. VIVIER: Les Jésuites de la Russie-Blanche. T. 1-2. Paris 1886 8° t. 1 s. XIV, 476; T. 2 s. 492. — Toż w przekł. włoskim A. BUZZETTI: I Gesuiti della Russia Bianca. Prato 1888 8° s. XX, 547.

9. Sprawa Kościoła w wiedeńskiej Radzie Państwa. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 412-419, 473-480.

10. Pogląd na stosunki obyczajowo-religijne za czasów Stanisława Augusta. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 1-9, 81-91, 157-165, 306-314, 378-384.

11. Sobór Watykański, X. Augustyn Theiner i Sobór Trydencki. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 145-157.

12. Kardynał prymas Ledóchowski. *Czas.* R. 1875 nr 201-203 s. 1-2.

13. Król Jan Kazimierz więźniem, jezuitą i kardynałem. *Czas.* R. 1875 nr 254 — nr 258. — Toż w streszcz. w: *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 10 s. 663-665.

14. O święceniu niedzieli i dni świątecznych. Lw. 1876 Druk. Ludowa 16° s. 19. — Toż. Kr. 1877 Druk. W. Korneckiego 16° s. 23.

15. Jezuici w Polsce. W: *Encyklopedia kościelna.* T. 10. W. 1876 s. 65-91.

16. Obecne prześladowanie Kościoła w Prusiech. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14 s. 225-239, 281-292, 409-421, 627-633, 670--691.

17. Rec.: A. KANTECKI: Pius IX. P. 1877. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 736--741.

18. Rec.: Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1507-1795. T. 1: Andreae Zebrzydowski episcopi Vladislaviensis et Cracoviensis epistolarum libros ad anno 1546-1553 continens. Ed. W. WISŁOCKI. Kr. 1878. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 16 s. 679-687.

19. OO. Jezuici we Lwowie. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 1-20, 51-62, 305-320, 369-379, 408-427, 480-491, 525-540, 577--586. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Kościół OO. Jezuitów we Lwowie pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła. Lw. 1879 Nakł. OO. Jezuitów, Druk. Ludowa 8° s. 35. — Toż pt.: OO. Jezuici we Lwowie. Lw. 1880 Druk. Ludowa 8° s. 118. Pierwsza odbitka obejmuje tylko fragmenty artykułu z *Prz. Lwow.*, druga jest pełnym odbiciem.

20. Czerwony klasztor w Pieninach. Szkic historyczny. *Czas.* R. 1880 nr 164 — nr 166. — Toż w osob. odb. Kr. 1880 Druk. Czasu 8° s. 32.

21. Kilka uwag nad dziełem ks. dra Pełesza. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 17 s. 651-667; R. 10: 1880 t. 19 s. 13-24, 89-97, 158-164, 215-225. — Toż w osob. odb. Lw. 1880 Druk. Ludowa 8° s. 78.

22. Rec.: E. LIKOWSKI: Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku, uważane ze względu na przyczyny jego upadku. Napisał... P. 1880. *Czas.* R. 1880 nr 102 — nr 104.

23. Kilka uwag nad książką ks. prałata Likowskiego „Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku, uważane ze względu na przyczyny jego

upadku..." P. 1880 Druk. J. Leitgebra 8° s. 126.

24. Słowo o książce Juliana Bartoszewicza „Szkic dziejów Kościoła Ruskiego". Lw. 1881 Druk. Ludowa 8° s. 16.

25. Kilka uwag nad dziełem ks. dra Pełesza o Unii. Tom 2. *Czas*. R. 1881 nr 49; nr 52; nr 53 — nr 56. — Toż w osob. odb. Kr. 1881 Druk. Czasu 8° s. 42.

26. Misje w Persji w XVII i XVIII wieku pod protektoratem Polski. Szkic historyczny. *Misje Katol.* R. 1: 1882 s. 3--10, 25-31, 49-66. — Toż w osob. odb. Kr. 1882 Druk. Czasu 16° s. 119, k. nlb. 3.

27. Przekł.: J. MARTINOV: Plan zniesienia Kościoła grecko-unickiego w Rosji... Dokument historyczny. Kr. 1882 Druk. Czasu 8° s. VII, 45.

28. Siostry Felicjanki polskie w Ameryce. *Misje Katol.* R. 1: 1882 s. 19-20, 35-43.

29. Święta Kinga i jej klasztor starosądecki. Szkic historyczny. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 23 s. 1-15, 79-90, 157-163, 193-207, 270-276, 525-543, 593-601, 623-638; T. 24 s. 1-7, 91-107. — Toż w osob. odb. Lw. 1882 Druk. Ludowa 8° s. 121.

30. Żywot wielebnego księdza Piotra Skargi Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1882 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 34. — Toż w: SKARGA P.: Żywoty świętych starego i nowego zakonu. T. 11. Kr. 1882 s. 1-32. — Toż pt. Ks. Piotr Skarga T.J. Chyrów 1930 Nakł. Chyr. Koła Tow. im. Piotra Skargi, Druk. Styfiego w Przemyślu 16° s. 47.

31. Reforma Księży Bazylianów w Polsce w XVII w. Szkic historyczny. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 24 s. 377-395, 445-472. — Toż w osob. odb. Lw. 1883 Druk. Ludowa 8° s. 48.

32. Schizmatyckie fałsze. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 25 s. 27-35.

33. Rec.: J. BUKOWSKI: Dzieje reformacji w Polsce. Kr. 1883. *Wiad. Katol.* R. 1: 1883 s. 91-92.

34. Trzechsetletni jubileusz kongregacji „Sodalisów Marii". *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 135-141.

36. Najnowsze wydanie kazań Skargi. (Rec.: SKARGA P.: Kazania roczne niedzielne. Lw. 1883). *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 450-459.

37. Rec.: M. SCHLESINGER, S. SPITZER: Krótki rys historii Izraelitów od czasu zburzenia drugiej świątyni do czasów najnowszych. Kr. 1883. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 3 s. 276-278.

38. Przed 800 lat. (Dotyczy Grzegorza VII). *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 74-91, 218-246.

39. Wstęp do: P. SKARGA: O jedności Kościoła Bożego... oraz Synod Brzeski i Obrona Synodu Brzeskiego. Kr. 1885. Wstęp historyczno-bibliograficzny na podstawie M. DZIEDUSZYCKIEGO: Piotr Skarga i jego wiek obejmuje s. XVI.

40. Żywot czcigodnej Matki Magdaleny Zofii Barat założycielki Towarzystwa Sióstr Najświętszego Serca Jezusowego oraz szkic dziejów tegoż Towarzystwa osobliwie na ziemi polskiej. Kr. 1885 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 452, IV. — Fragm. pt.: Szkic dziejów Towarzystwa Serca Jezusowego na ziemi polskiej. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca 8° s. XI, 150.

41. Rec.: Monumenta saeculi XVI historiam illustrantia. Ed. P. BALAN. Vol. 1. Clementis VII epistolae per Gadoletum scriptae, quibus accedunt variorum ad Papam et ad alios epistolae. Oeniponte 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 268-270.

42. Rec.: W. WITKOWSKI: O czci Najśw. Serca Jezusa, studium historyczne. Kr. 1884. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 460--463.

43. Rec.: D. BARTOLINI: Pamiątki historyczne, krytyczne i archeologiczne świętych Cyryla i Metodego oraz apostolstwa ich wśród narodów słowiańskich. P. 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 427-428.

44. Rec.: P. SKARGA: O jedności Kościoła Bożego pod jednym pasterzem i o greckim i ruskim od tej jedności odstąpieniu. Wyd. 6. Kr. 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 455-456.

45. Rec.: I. IWANOWICZ: Über die historische Bedeutung des Basilianerordens in Galizien. Leipzig 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 106-111.

46. Rec.: J.H. MERLE d'AUBIGNE: Historia reformacji XVI wieku. Cieszyn 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 270--272.

47. Historia Jezuitów Wiszniewskiego wynaleziona przez „Kraj". *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 474-477.

48. Rec.: J. BUKOWSKI: Dzieje reformacji w Polsce. T. 2. Kr. 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 98-106.

49. Konferencje i nauki rekolekcyjne. Kr. 1887 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 326, IV. — Toż. Kr. 1888 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 368, IV. — Toż. Kr. 1901 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 370, IV. — Toż. Kr. 1911 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 370, IV. Są to przeważnie konferencje apologetyczne.

50. Z przed 300 laty. Karta z dziejów Kościoła w Anglii. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 1-16.

51. Rozbiór Dekalogu dla klas wykształceńszych. P. 1888 Nakł. i Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. 93. — Toż. P.

1892 Nakł. i Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. 95. — Toż. Nowy Sącz 1896 Nakład i Druk. J.K. Jakubowskiego 8° s. 99. — Toż. Nowy Sącz 1902 Druk. J.K. Jakubowskiego 8° s. 95. Jest to przedruk 4 konferencji. Por. poz. 49.

52. Rec.: B. ULANOWSKI: O pracach przygotowawczych do historii prawa kanonicznego w Polsce. Kr. 1887. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 90-92.

53. O masonii w Polsce od roku 1742 do 1822 na źródłach wyłącznie masońskich. Kr. 1889 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca 8° s. IV, 372, XXXVI. — Toż. Kr. 1908 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca 8° s. VII, 274, 248. — Toż we fragmentach w: *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 18 s. 295-317; T. 19 s. 42-66, 316-334; T. 20 s. 210-229.

54. Masonia r. 1889, jej statystyka i działalność. Kr. 1890 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 53. — Toż we fragmentach w: *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. 141--151.

55. Przekł.: A. BEAULIEU LEROY: Państwo carów i Rosjanie. Ich religia. Kr. 1890 Druk. Czasu 8° s. 58.

56. Geneza nihilizmu w Rosji. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 29 s. 226-244; Historyczny rozwój nihilizmu w Rosji. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 30 s. 76-100, 228-247, 346-359; T. 31 s. 83-98, 341-359; T. 32 s. 173-191, 351-372. — Toż w osob. odb. Geneza i rozwój nihilizmu w Rosji. Kr. 1892 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 256, III. — Toż. Kr. 1894 Druk. W.L. Anczyca 8° s. IV, 396.

57. Persecuzione della Chiesa cattolica in Russia. Milano 1894 16° s. 31.

58. OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Szkic historyczny. Nowy Sącz 1896 Druk. J.K. Jakubowskiego 16° s. 293.

59. OO. Jezuici w Stanisławowie. Szkic historyczny. Nowy Sącz 1896 Druk. J.K. Jakubowskiego 8° s. 85.

60. Pierwsi jezuici na ziemi polskiej. Pierwsze kolegium (1555-1565). *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 51 s. 155-173, 326--346.

61. Rec.: E. LIKOWSKI: Unia Brzeska. P. 1896. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 52 s. 108-117.

62. Kolegium jezuitów w Nieświeżu. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 54 s. 239-252.

63. Kolegium OO. Jezuitów w Poznaniu (1572-1608). *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 56 s. 1-29.

64. Jakub Wujek z Wągrówca. *Ruch Katol.* R. 1897 nr 24 — nr 28.

65. Rokosz Zebrzydowskiego i jezuici. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 57 s. 406-422; T. 58 s. 48-64, 188-204.

66. Jezuici w Gdańsku (1584-1608). *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 59 s. 161-186.

67. Nawrócenie się królewicza Fryderyka Augusta (1700-1720). *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 65 s. 333-358; T. 66 s. 67-94, 238-265.

68. Jezuici w Polsce. T. 1: Walka z różnowierstwem. Lw. 1900 Druk. Ludowa 8° s. XVI, 819; T. 2: Praca nad spotęgowaniem ducha wiary i pobożności, 1608--1648. Lw. 1901 Druk. Ludowa 8° s. XVI, 762; T. 3: 1648-1773. Lw. 1902 Druk. Ludowa 8° s. XIX, 1244. T. 4: Dzieje 153 kolegiów i domów jezuitów w Polsce. Kr. 1905 Druk. W.L. Anczyca 8° s. XXXII, 1881. T. 5: Jezuici w Polsce porozbiorowej, 1773-1905. Kr. 1906 Druk. W.L. Anczyca 8° s. VII, 1300. Dzieło ukazało się w 11 osobno oprawnych woluminach. — Osobno ukazały się skróty poszczególnych tomów: Jezuici w Polsce. T. 1 w skróceniu. Walka z różnowierstwem, 1555-1608. Lw. 1904 Nakł. Druk. Ludowej 8° s. 67. — Jezuici w Polsce. Z powodu wyczerpania dwóch pierwszych tomów. Kr. 1908 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 95. — Jezuici w Polsce. W skróceniu 5 tomów w jednym. Kr. 1908 Druk. W.L. Anczyca 8° s. XVIII, 369. — Osobno też ukazały się szczegółowe spisy treści w tłum. łac.: Elenchus rerum contentarum in primis tribus tomis Historiae Societatis Jesu in Polonia, 1555-1773. Leopoli [1903] Druk. Ludowa 8° s. 15. — Elenchus rerum contentarum V tomis, XI volumnibus Historiae Societatis Jesu in Polonia, 1555-1905. Cracoviae 1906 W.L. Anczyc 8° s. 34.

69. Vota i Sobieski. *Prz. Powsz.* R. 18: 1901 t. 72 s. 168-187; R. 19: 1902 t. 73 s. 52-64, 206-220, 342-354.

70. Na lata Piotrowe Leona XIII. *Prz. Powsz.* R. 19: 1902 t. 74 s. 1-14.

71. Jezuici w Królewcu. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 79 s. 233-248, 336-349; T. 80 s. 79-93.

72. Jezuici w Kamieńcu Podolskim. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 84 s. 252-270.

73. Rec.: [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Spis klasztorów unickich Bazylianów w województwie wołyńskim. Kr. 1905. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 86 s. 399-400.

74. Rec.: W. CHOTKOWSKI: Powrót i powtórne zniesienie Jezuitów w Galicji, 1820-1848. W. 1904. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 87 s. 435-440.

75. Rec.: [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Lista opatów bazyliańskich w Grodnie. Kr. 1905. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 87 s. 440-441.

76. O. Henryk Jackowski T.J. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 86 s. 1*-4* (przed s. 1).

77. Masonia w Austrii i na Węgrzech.

Na źródłach wyłącznie masońskich. *Czas.* R. 61: 1908 nr 51-53 (2-4 III).

78. Rkpsy: Bogate zbiory notatek z archiwów krajowych i zagranicznych na temat historii Kościoła, a szczególnie jezuitów znajdują się w ATJ Kr., m. in. sygn. 1 I-XIV, 2 I-II, 97, 157, 448 I-II, 770-1247, 1520.

II.

1. Rec.: A.D.: Kilka słów o wychowaniu i wykształceniu dziewcząt naszych. Lw. 1871. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 390-404.

2. Rec.: T. MORAWSKI: Dzieje narodu polskiego. P. 1871. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 3 s. 113-116.

3. Jubileusz Mikołaja Kopernika. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 412-415.

4. Rec.: O nowej książce P. KRASZEWSKIEGO: Polska w czasie trzech rozbiorów. P. 1873. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 822-830.

5. Broszura P. Korybuta. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 224-234.

6. Rec.: K. OLEJOWSKI: Teresa. Powieść tegoroczna. T. 1-2. Lw. 1874. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 715-720.

7. O Stanisławie Konarskim w odpowiedzi Gazecie Narodowej. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 261-267.

8. Czytania majowe dla ludu. Lw. 1877 16° s. 164. — Toż. Lw. 1878 Nakł. X. O. Hołyńskiego 16° s. VIII, 160. — Toż. Lw. 1879 Druk. Ludowa 16° s. 140. — Toż pt. Nabożeństwo majowe, czyli zbiór krótkich rozmyślań na każdy dzień miesiąca maja o świętach i uroczystościach Najświętszej Panny Marii. Lw. 1893 Druk. Ludowa 16° s. 160. — Toż pt. Nabożeństwo... Nowy Sącz 1895 J.K. Jakubowski 16° s. VIII, 182. — Toż pt. Nabożeństwo... Kr. 1909 Druk. A. Koziańskiego 16° s. VII, 200. — Toż pt. Miesiąc Marii, czyli zbiór krótkich rozmyślań... Kr. 1914 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 173, k. nlb. 2. — Toż pt. Majowe nabożeństwo, czyli zbiór krótkich rozmyślań... Kr. 1917 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. VII, 200.

9. Komedia na Kapitolu. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 510-517.

10. Koronacja N. Marii Panny w Starej Wsi. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14 s. 213-216.

11. Ks. Prałat Koźmian. Nekrolog. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14 s. 382-386.

12. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Maurycego hr. Dieduszyckiego... miana w kościele katedralnym we Lwowie, dnia 24 kwietnia 1877 r. Lw. 1877 Druk. Ludowa 8° s. 19.

13. Przeglądowi Krytycznemu w odpowiedzi. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 503-506.

14. Psychologia samobójstwa. *Prz. Pol.* R. 1877 t. 3 s. 398-420; t. 4 s. 49-78. — Toż w osob. odb. Kr. 1877 Druk. Czasu 8° s. 54.

15. Sposób odprawiania medytacji według metody św. Ignacego. Lw. 1877 Druk. Ludowa 16° s. 24.

16. Rec.: W. WISŁOCKI: Urszula ochmistrzyni Łabędzianka i jej korespondencja z Piotrem Gembickim roku 1627. (*Prz. Pol.* R. 1877). *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14 s. 421-427.

17. Maria Teresa i pierwszy rozbiór Polski. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 15 s. 149-167, 365-385, 421-433, 485-496.

18. Pamiątka majowego nabożeństwa w kościele OO. Jezuitów we Lwowie. 1878. Lw. 1878 Druk. Ludowa 16° s. VII, 39.

19. Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście. *Czas.* R. 1880 nr 266 — nr 268; nr 270.

20. Kilka uwag nad dziełem ks. Kalinki „Sejm Czteroletni". P. 1880 Druk. J. Leitgebra 8° s. 31.

21. Mowa żałobna nad grobem śp. Józefa Prus Czarneckiego, wychowańca Konwiktu OO. Jezuitów w Tarnopolu, miana dnia 1 listopada 1880 r. Tarnopol 1880 Druk. Pawłowskiego 8° s. 13.

22. O. Józef Brown. Nekrolog. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 267-270.

23. O Sejmie Czteroletnim. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 591-603, 651-666; T. 20 s. 9-19, 325-343.

24. Kalikst Cygemberg Orłowski. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 21 s. 621-629; T. 22 s. 1-14. — Toż w osob. odb. Wspomniena pośmiertne. Kalist Cygemberg Orłowski. Lw. 1881 Druk. Ludowa 8° s. 27.

25. W sprawie nekrologu śp. Kaliksta Orłowskiego. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 21 s. 703-707.

26. Z Karlsbadu. *Czas.* R. 1881 nr 174 — nr 175.

27. Pamiątka 500-letniego jubileuszu wprowadzenia cudownego obrazu N. Marii P. na Jasną Górę w Częstochowie. Kr. 1882 Nakł. Ks. Paulinów, Druk. Czasu 16° s. 40.

28. Koronacja cudownego obrazu Matki Bożej w kościele OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie w dniu 8 września 1883. Kr. 1883 Druk. Czasu 16° s. 29.

29. Piotr Wielki i Sorbona. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 25 s. 27-35.

30. Śp. O. Paweł Kladny. *Dobry Pasterz.* R. 1: 1883 s. 26-27.

31. Z Pragi. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 473-480.

32. Wojenne plany Stefana Batorego

w latach 1583-1586. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 345-369; T. 3 s. 30-50.

33. Rec.: H. LISICKI: Antoni Zygmunt Helcel. Lw. 1882. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 281-285.

34. Rec.: W. KALINKA: Sejm Czteroletni. Lw. 1884. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 3 s. 442-444.

35. Rec.: Z. FELIŃSKI Szczęsny: Konferencje duchowne. Lw. 1885. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 282-284.

36. Rec.: W. JASKULSKI: Mowy pogrzebowe i kazania. P. 1884. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 284-285.

37. Rec.: Toruń. Toruń 1884. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 286-288.

38. Rec.: H. BIEGELEISEN: Pan Tadeusz Mickiewicz. Studium estetyczno-literackie. W. 1884. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 274-276.

39. Wydanie zbiorowe dzieł Józefa Szujskiego. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 454-455.

40. O sodalisach Marii. Kr. 1886 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 45.

41. Stefan Batory. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. IX-XXXII; R. 4: 1887 t. 13 s. I-XXIV. — Toż w osob. odb. Stefan Batory w trzewiczkową rocznicę jego śmierci. Kr. 1886 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 51.

42. Śp. O. Adolf Kamieński. *Wiad. Katol.* R. 4: 1886 s. 14-15.

43. Rec.: W. KALINKA: Sejm Czteroletni. Lw. 1884-1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 258-272.

44. Rec.: S. TARNOWSKI: Pisarze polityczni XVI wieku. Kr. 1886. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 313-324, 477-491.

45. Przedmowa do: STECKI T.J.: Z boru i stepu, obrazy i pamiątki. Kr.-W. 1888 8° s. IV (przedmowa), 347.

46. Niewola w Afryce. Kr. 1889 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca 8° s. 70.

47. Niewola w Afryce. II. Pamiętnik niewolnika afrykańskiego. Kr. 1889 Druk. Czasu 8° s. 23.

48. Niewola w Afryce. III. Zaida niewolnica afrykańska. Dramat w pięciu aktach. Wolny przekład z niemieckiego. Kr. 1889 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 71.

49. Niewola w Afryce. IV. Szkaplerz niewolnika afrykańskiego. Kr. 1890 Nakł. Tow. przeciw niewoli w Afryce. 8° s. 16.

50. Loyola i Manreza, wspomnienie z podróży w sierpniu 1891. P. 1891 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. 27.

51. Mowa żałobna na egzekwiach za spokój duszy śp. ks. A. Krasińskiego, biskupa niegdyś wileńskiego... miana w kościele św. Barbary w Krakowie, dnia 14 maja 1891 r. Kr. 1891 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 20.

52. Socjaliści i terroryści polscy pod zaborem rosyjskim. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 85-106.

53. Rec.: S. KOŹMIAN: Rzecz o roku 1863. Kr. 1894. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 44 s. 413-416.

54. Triduum dla kapłanów. W.-Kr. 1895 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 246.

55. Socjaliści nasi wobec rozumu. Nowy Sącz 1896 Nakł. autora, Druk. J.K. Jakubowskiego 16° s. 76, IV. Pod pseud. Prawdomówny.

56. Socjalistom naszym na kolendę. Czerwony sztandar. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 24.

57. Rec.: S. DEMBIŃSKI: Rok 1846. Kronika dworów szlacheckich. Jasło 1896. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 50 s. 424-426.

58. I. Czerwony sztandar. II. Teolog socjalistów, Daszyński. Nowy Sącz 1897 Nakł. i Druk. J.K. Jakubowskiego 16° s. 40.

59. Rec.: A. KARBOWIAK: Szkoły parafialne w Polsce w XIII i XIV wieku. Kr. 1896. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 53 s. 102-103.

60. Rec.: A. KARBOWIAK: Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich. Cz. 1. Petersburg 1898. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 57 s. 266-274.

61. Wydawnictwa Towarzystwa Naukowego w Toruniu. (Recenzja). *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 61 s. 241-247.

62. Przemówienie na pogrzebie śp. Natalii hr. Dzieduszyckiej w kościele św. Marii Magdaleny, 21 lutego 1900 r. Lw. 1900 Druk. E. Winiarza 16° s. 15.

63. Program na rok 1900. Credo i pieśń galicyjskich socjalistów... Lw. 1900 16° s. 55.

64. I. Socjaliści a Żydzi. II. Czerwony katechizm socjalistów. Lw. 1900 Druk. Z. Golloba 16° s. 48.

65. Kazanie na prymicje X. Winc. Pruszyńskiego T.J. Kr. 1904 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 15. Drukowano jako rękopis.

66. Rec.: J. DROHOJOWSKI: Kronika Drohojowskich. Kr. 1904. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 91 s. 215-218.

67. Brat Franciszek Ksawery Stankiewicz. *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1909 s. 592-593.

68. Kazania Załęskiego były drukowane w zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1" Kr. 1898 s. 410-436; T. 2. Kr. 1898 s. 149-160. T. 5. Kr. 1901 s. 271-289, 313-315, 353-375. T. 6. Kr. 1902 s. 3-9, 189-196. T. 8. Kr. 1904 s. 242-252. — *Serce Jezusowe. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1910 s. 270-276. Toż. Wyd. 2. Kr. 1928 s. 289-294. — *O męce Pana Jezusa. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezu-*

sowego. Kr. 1912 s. — *Na święta Pańskie. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1913 t. 1 s. 309-320; T. 2 s. 21-33, 142-150.

69. Liczne drobne artykuły i recenzje zostały spisane m. in. w rkpsie 1081 s. 579-626 oraz 1248 IV ATJ Kr.

70. ATJ Kr. posiada rkpsy: Szkice dziejów Polski, 1573-1815, sygn. 97; Krótki zarys Królestwa Polskiego i Rzeczypospolitej Polskiej, sygn. 165; Utwory poetyckie, sygn. 227, 367, 882 I, III, 909 A; Pamiętnik od 1843 r., sygn. 1248 II; Artykuły i ulotki, sygn. 1248 VI; Pamiętniki, sygn. 1718; Korespondencja, sygn. 293, 991, 1385.

71. Listy: 2 listy do T. Wierzbowskiego z 1877-1880. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1880 t. 2 k. 69, 1881 t. 4 k. 68. — Do ks. J. Ostapowicza z 1879. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7846 k. 35-37. — 2 listy do Józefa Szujskiego z 1880. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12185 s. 111-118. — 16 listów do Wojciecha Kętrzyńskiego z 1883-1905. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6230. — 2 listy do Władysława Bełzy z 1885-1890. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12663 s. 99-106. — Ponadto bogata korespondencja ATJ Kr.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici w Polsce. T. 5. Kr. 1906 s. 1162-1163, 1184-1187; CISEK S.: Jubileusz zakonny O. Stanisława Załęskiego. *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1909 s. 415-417; CZERMIŃSKI M.: Śp. X. Stanisław Załęski. *Czas.* R. 1908 nr 193 (24 VIII). Toż w osob. odb. Kr. 1908 16° s. 11; PAWELSKI J.: Ks. St. Załęski. Wspomnienia pośmiertne. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 99 s. 1°-7° (po s. 294); RZEPIŃSKI S.: Ks. Stanisław Załęski. Wspomnienia pośmiertne. *Sod. Mar.* R. 7: 1908 s. 227-232. Toż w osob. odb. Kr. 1908 8° s. 8; TARNOWSKI S.: X. Stanisław Załęski. *Prz. Pol.* R. 43: 1908 t. 169 s. 558-561; HUZA W.: Mowa na nabożeństwie żałobnym... za duszę śp. ks. Stanisława Załęskiego. Nowy Sącz 1908 16° s. 23; N[IEDZIELSKI] J.: Załęski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 177-178; BARTYNOWSKI M.: Załęski Stanisław. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 9-12; WOJTOŃ W.: Wspomnienie o O. Stanisławie Załęskim T.J. *Nasze Wiad.* T. 10: 1931-1934 s. 83-86; 50-lecie Sodalicji Mariańskiej kupców i mieszczan krakowskich, 1886-1936. Kr. 1936 s. 5, 8, 11, 12; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 215-216; BARYCZ H.: Zbiór ocalałych resztek listów do Szczęsnego Morawskiego z lat 1852-1897. *Rocz. Sądec.* T. 2: 1949 s. 349-352; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy*, 1872-1972. Kr. 1972 s. 48-50, 216. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae SJ in annum 1858 [...in annum 1908], rkps 878 XVI (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Załuski Andrzej Chryzostom h. Junosza (1648-1711), biskup warmiński, historyk, tłumacz.

Siotrzeniec prymasa Olszowskiego, urodził się w 1648 r. z Aleksandra woj. rawskiego i Katarzyny Olszowskiej. Początkowe nauki pobierał w kolegiach jezuickich, poczem kontynuował studia filozoficzne, historyczne i prawnicze w Wiedniu, Rzymie, Paryżu i w Lowanium. W studiach doświadczał pomocy materialnej swojego wuja prymasa. Po powrocie do kraju w 1673 r. przyjął niższe święcenia, poczem w latach 1674-1675 posłował do Hiszpanii, Portugalii i Francji. Po powrocie otrzymał funkcje sekretarza koronnego. Po przyjęciu wyższych święceń w 1679 r. został mianowany biskupem kijowskim, potem przeszedł na diecezję płocką (1692-1698) i wreszcie na warmińską (1698-1711). Od 1702 r. był w. kanclerzem kor. Wybitny polityk i biskup w skutek ówczesnych układów przez pewien czas był więziony przez Augusta II najpierw w Dreźnie, a potem w Ankonie. Przebywał także na wygnaniu w Królewcu. W rezultacie jednak wrócił na swą stolicę warmińską, gdzie też zakończył życie 12 V 1711 r. w Dobrym Mieście.

Jak się ogólnie stwierdza, Załuski mimo swych zajęć politycznych nie zaniedbywał pasterskich obowiązków w diecezjach i był jednym z gorliwszych biskupów swego okresu.

Przy wszystkich swoich zajęciach zajmował się także piśmienni-

ctwem. Obok urzędowych swych przemówień przy różnych okazjach, a także kazań, wniósł niemały wkład do teologii polskiej. W znanych „Epistolae historico-familiares" zawarł nie tylko listy, akta, pisma, jednym słowem źródła historyczne do politycznych dziejów państwa, ale też wiele miejsca poświęcił tam sprawom kościelnym. Mamy tam materiały, odnosząc się do innowierców, prymasostwa, obsadzania opactw, dóbr duchownych, i walk o przywileje Kościoła. Korespondencja w sprawach duchownych ze świeckimi, biskupami i Rzymem dopełniła reszty. Stąd owe „Epistolae" są także ważnym źródłem do poznania dziejów Kościoła w Polsce z tego okresu.

Inną stroną piśmiennictwa teologicznego bpa Załuskiego są przekłady dzieł ascetycznych zwłaszcza teologów obcych, a także przekład z francuskiego St. i N. Testamentu. Te przekłady, wielokrotnie wznawiane, są świadectwem ich zapotrzebowania przez Kościół polski. To wszystko dowodzi, że Załuski dobrze się zasłużył teologii polskiej końca XVII i początku XVIII stulecia.

Do bibliografii podmiotowej nie zostało włączone dzieło „Polnisches Legations-Rechts" wydane rzekomo we Frankfurcie w 1727 r. i jego tłumaczenie łacińskie w Kolonii z 1728 r., które w niektórych bibliografiach przypisuje się Załuskiemu. Przekonuje nas tu Estreicher, który rzecz kwalifikuje jako pamflet, z jednej strony mający zwrócić uwagę zachodnich protestantów na rzekomo trudną sytuację innowierców w Polsce, z drugiej zaś, nieprzychylnie nastawić do Polski Stolicę Apostolską. A to z pewnością nie leżało w zamiarach bpa Załuskiego, męża stanu i dobrego patrioty.

I.

1. Przekł.: L.F. de BLANC, L. La VALIERE: Refleksje o miłosierdziu boskim... Warszawa 1685 Druk. Soc. Jesu 2° k. 2 s. 158.

2. Przekł.: L. GRENADA: Przewodnik grzeszników... Lublin 1687 Druk. Soc. Jesu 4° s. 395, k. 3.

3. Przekł.: D.J. STELLA: Wzgarda próżności świata... Kraków 1690 Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 4° k. nlb. 3, s. 457 s. nlb. 1. — Toż. Kalisz 1730 Druk. Soc. Jesu 2° s. 189 k. nlb. 2.

4. Nauki chrześcijańskie z ksiąg św. Augustyna... na polski język przetłumaczone. Warszawa 1699 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 4. 135. — Toż. Kalisz 1730 Druk. Soc. Jesu 2° k. A-NN_2.

5. Przekł.: J. MANSI: Pamiątka pasterskiego afektu... w obronie prawdziwego kapłana... Warszawa 1699 4° k. nlb. 4, s. 184. — Toż. Kalisz 1730 Druk. Soc. Jesu 2° k. 2 s. 204.

6. Przekł.: K.G. ROSIGNOLI: Prawdy wieczne wyrażone w naukach potrzebnych tym osobliwie co ćwiczenia duchowne albo rekolekcje czynią... Warszawa 1701 Druk. Soc. Jesu 4° s. 463. — Toż. Kalisz 1703 Druk. Soc. Jesu 2° k. 2 s. 137. — Toż. Wilno 1705 Druk. Soc. Jesu 4° k. nlb. 5 s. 326. — Toż. Warszawa 1707 Druk. Soc. Jesu 4°. — Toż. Kalisz 1723 Druk. Soc. Jesu. — Toż. Lublin 1730 4°. — Toż. Warszawa 1730 4°. — Toż. Lublin 1732 Druk. Soc. Jesu 4° k. 429. — Toż. Kalisz 1740 Druk. Soc. Jesu 4° s. 411: — Toż. Lublin 1748 Druk. Soc. Jesu 4° s. 400, k. A-B_1. — Toż. Kalisz 1753 Druk. Soc. Jesu 4° k. 5 s. 288, k. 4. — Toż. B. m. r. 4° s. 411. — Toż. Kraków 1753 4°. — Toż. Wilno 1754 4° s. 322. — Toż. Wilno 1757 4°. — Toż. Lublin 1759 Druk. Soc. Jesu 4° k. 1 s. 429. — Toż. Kalisz 1753 4°. — Toż. Lublin 1787 4° s. 152. — Toż. Warszawa 1787 Druk. XX. Misjonarzy 4° k. 4 s. 276. — Toż. Połock 1792 Druk. Soc. Jesu 4° s. 216.

7. Przekł.: R.F. RAPIN: Pokazanie jako powinien chrześcijanin myśleć i pilno chodzić około zbawienia duszy swojej... na wygnaniu Królewiec 1704. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA). — Toż. Braniewo 1704 Druk. Soc. Jesu 4° k. 75.

8. Przekł.: ROYAUMONT [N. FONTAINE] L.J. LEMAISTRE de SACY: Historia Starego i Nowego Testamentu, według porządku chronologicznie zebrana... przez... Braniewo 1708. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA). — Toż. Braniewo 1709 Druk. Soc. Jesu 4° s. 710. — Toż. Warszawa 1755 8°. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA). — Toż. War-

szawa 1763 Druk. Schol. Piarum 8° s. 446. — Toż. Warszawa 1766 Druk. Schol. Piarum 8° s. 443. — Toż. Warszawa 1776 Druk. Schol. Piarum 8° s. 444. — Toż. Warszawa 1780 8°. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA). — Toż. Warszawa 1782 Druk. Schol. Piarum 8°. s. 543. — Toż. Warszawa 1800 Druk. Schol. Piarum 8° s. 541. — Toż. Warszawa 1836 Wyd. J.... 8° s. VIII s. 376, s. 226. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

9. Przekł.: Księgi duchowne od... lub skoncypowane lub z łacińskiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego języka na polski przetłumaczone. T. 1-2. Kalisz 1730 Druk. Soc. Jesu 2° k. 3 s. 568.

10. Epistolarum historico-familiarium... T. 1-4. Brunsbergae 1709 2° k. nlb. 13, s. 720, k. nlb. 60, k. nlb. 4; T. 2: 1710 k. nlb. 2 s. 721-1540, k. nlb. 4; Toż. T. 2: 1711 2° s. 946, k. nlb. 4; 3: 1711 s. 16, s. 908, k. nlb. 4; T. 4: Vratislaviae 1761 Sumptibus Joannis Jacobi Kornii 2° s. 10 s. 419, s. nlb. 11. Przygotował do druku z dodatkiem życiorysu bp Józef Andrzej ZAŁUSKI. Wydał Jan Jerzy KUNIGK, który — jak twierdzi M. Grzybowski — był współautorem tego wydawnictwa.

11. Wyd.: Jus Culmense correctum und cum processu Dioecesi Varmiensi... Brunsbergae 1714. Typis Soc. Jesu 2° s. 167, 26, 27. Wspólnie z JJ. KUNIGHEM.

II.

1. Kazania na pogrzebie... Marii Anny z Kazanowa Jabłonowskiej... hetmanowej W. koronnej... Warszawa 1687 Druk. Schol. Piarum 2° k. nlb. 11.

2. Mowy na radach i sejmach przez... różnymi czasy miane... Oliwa 1689 Druk. Jan Jakub Textor 4° k. tyt. k. nlb. 3, s. 148. — Toż. zm. Kalisz 1702 Druk. Soc. Jesu 2° k. tyt. k. nlb. 2 s. 136, s. 57. — Toż. Kalisz 1718 Druk. Soc. Jesu 8° k. 8 s. 458. —Toż. Kalisz 1734 Druk. Soc. Jesu 8° k. 1 s. 335. — Toż. Kalisz 1753 Druk. Soc. Jesu 12° k. tyt. s. 445.

3. Mowy różne przez... Warszawa 1690. Druk. Schol. Piarum 4° k. 3 s. 269. (Są tu na końcu kazania o męce Pańskiej).

4. Votum JM... B. m. r. [1696] 2° k. 8.

5. Kazania, które się naprędce zebrać mogły... a roku 1696 w grudniu do druku podane. Warszawa 1697 Druk. Schol. Piarum 4° k. tyt. k. nlb. s. 407, k. 1. — Toż. pod zm. tyt. Kazania różne przez... na różnych miejscach miane. Kalisz 1702 Druk. Soc. Jesu 2° k. tyt. s. 223: — Toż. B. m. 1730 2° k. 2, s. 223.

6. Kazanie... na solennej wotywie o Duchu św. przy zaczynającej się elekcji... Kraków 1697 Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 4° k. tyt. k. nlb. 8. — Toż. Warszawa 1697 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. k. nlb. 15.

7. Sermo... ad omnes. Poloniarum regni ordines, in basilica Varsav. Collegiatae... Varsaviae 1697. Typis Schol. Piarum 4° k. nlb. 4.

8. Votum J.M.... B. m. 1697 2° k. nlb. 4.

9. Ihro Hochwuerdigen Gnaden Herrn... zu Warschau in der Pfarr-Kirchen gehaltene Wahl-Predigt... Thorn 1697 Bey John Christ. Lauer 4° s. 29.

10. Mowa... na poparciu elekcji w Warszawie w 1697, 28 Augusti miana i do druku podana. B. m. 4° s. 29. (Współopr. z Ihro Hochwuerdigen Gnaden...).

11. Kazanie na dzień św. Teresy przez... Warszawa 1698 Druk. Schol. Piarum 4° k. tyt. k. nlb. 16.

12. Kazanie na św. Ignacego... w Reszlu miane... Brunsberga 1700 Druk. Soc. Jesu 4° k. 10. — Toż w języku niemieckim, przeł. J.A. RAHDT. Brunsberga 4° k. 10.

13. Sermo... post evacuationem a milite extraneo. Elbingae... B. m. 1700 4° k. 2.

14. Przekł.: D. BOUHOURS: Rozmyślania krótkie chrześcijańskie na każdy dzień miesiąca... Warszawa 1701 Druk. Soc. Jesu 16°. — Toż. Warszawa 1702 4°. — Toż. Warszawa 1707 8°. — Toż. Warszawa 1708 8°. — Toż. Sandomierz 1726 Druk. Soc. Jesu 8°. — Toż. Wilno 1738. — Toż. Sandomierz 1748. — Toż. Lublin 1755. — Toż. Warszawa 1775. Wydania znane tylko z opisu ESTREICHERA.

15. Przekł.: F. NEPUEV: Krótkie i pobożne rozmyślania na każdy dzień całego roku... Warszawa 1702 Druk. Schol. Piarum 4° s. 357.

16. Wyd.: Korona miesięczna albo nauki i uwagi chrześcijańskie na każdy dzień miesiąca przez o. Soc. Jesu dla pożytku ludzi z francuskiego... przetłumaczone... Warszawa 1702 Druk. Soc. Jesu 4°. — Toż. Kraków 1704 Druk. Akademicka 8° s. 289 i ark. — Toż. Kalisz 1709 Druk. Soc. Jesu 8°. — Toż. Kalisz 1719 Druk. Soc. Jesu 16°. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

17. Przekł.: D.J. STELLA: Medytacje na różne teksty Pisma św.... Kalisz 1702 Druk. Soc. Jesu 2° s. 586. — Toż. Warszawa 1731 Druk. Soc. Jesu 2° s. 586. — Toż. Kalisz 1733 Druk. Soc. Jesu 2°. — Toż. Warszawa 1733 Druk. Soc. Jesu 2°. Niektóre wydania znane tylko z opisu ESTREICHERA.

18. Przekł.: Refleksje nabożne nad męką i śmiercią Chrystusa Pana, które służyć mają do rozmyślania podczas postu i w piątki całego roku. Na wygnaniu w Królewcu... przetłumaczone. Braniewo 1705 Druk. Soc. Jesu 4° k. nlb. 70.

19. Przekł.: J. CRASSET: Uwagi chrześcijańskie albo rozmyślania krótkie... na wygnaniu w Dreźnie przetłumaczone... T. 1-4. Braniewo 1707 Druk. Soc. Jesu 4° t. 1 s. 366; T. 2 s. 216; T. 3 s. 212; T. 4 s. 202. — Toż. Wilno 1738 Druk. Soc. Jesu 4°. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

20. Przekł.: J.P. PINAMONTI: Ulga w krzyżach albo refleksje i pobudki do cierpienia... na wygnaniu w Ankonie... Brunsberga 1709 Druk. Soc. Jesu 12° s. 161, k. nlb. 2. — Toż. Sandomierz 1728 Druk. Soc. Jesu. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA). — Toż. Sandomierz 1741 Druk. Soc. Jesu 8° s. 102. — Toż. Wilno 1752 Druk. Soc. Jesu 12° s. 161. — Toż. Wilno 1758 Druk. XX. Franciszkanów 12° k. 4, s. 236.

21. Copia literarum in latinum idioma traductarum A.Ch. Załuski... ad Petrum Theofilum Baranowski confoederatae militiae marechalcum... Varsaviae B. r. Typis Schol. Piarum 2° k. nlb. 33. Przedruk z t. 2 Epistolae.

22. Series et acta praecipua ducum et regum Poloniae quorum effigies... in palatio Zalusciani... B. m. r. 4° k. nlb. 7.

23. List do nieznajomej osoby z Heilsbergu 9 X 1709. Wyd. G.B.U. i W. SKRZYDEŁKA: List z czasów Jana III i Augusta II, Kr. 1870.

24. Listy do nuncjusza, do Jerzego Wilhelma księcia brunszwickiego. Wyd. J. DANEYKOWICZ-OSTROWSKI W.: Swada polska i łacińska. T. 1-2. Lublin 1745-1747.

25. Rkps, b. sygn. Korespondencja A.Ch. Załuskiego w Ossolineum, w Bibl. Czartoryskich w Krakowie, w Bibl. Narodowej w Warszawie.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 431-432, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER K. T. 34 s. 156-173; SZORC A.: Z działalności kościelnej biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego. *Stud. Warm.* T. 4: 1967 s. 35-82; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 456; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów Diecezji Płockiej. Płock 1976 s. 57. — Korespondencja I. Krasickiego. Z papierów L. Bernackiego. Wyd. Z. GOLIŃSKI, M. KLIMOWICZ, R. WOŁOSZYŃSKI. T. 2. Wr. 1958 s. 391-393. — *MUH.* T. 5 s. 73, 153.

Ks. Jan Wysocki

Załuski Andrzej Stanisław h. Junosza (1695-1758), biskup kolejno płocki, łucki, chełmiński, krakowski, kanonista, mecenas nauki.

Urodził się 2 XII 1695 r. w Jedlance pow. radomskiego jako najstarszy syn Aleksandra Józefa, wojewody rawskieego, a brat Józefa Andrzeja. Wykształcenie odebrał w szkołach jezuickich i pijarskich, a także w Gdańsku, gdzie w 1715 r. studiował matematykę. Z bratem Józefem zwiedził w latach 1716-1718 Niemcy, Francję, Holandię oraz Włochy i w Rzymie w 1717 r. uzyskał w Sapienzy doktorat obojga praw. Przeznaczony do stanu duchownego już w 1708 r. został kanonikiem krakowskim, dziekanem pułtuskim, potem prepozytem kapituły płockiej i objął przywiązane do tej prałatury tzw. księstwo sieluńskie. Wróciwszy do kraju, otrzymał w 1723 r. biskupstwo płockie, w 1737 r. przeszedł na łuckie, a w 1739 r. na chelmińskie. Był ponadto komendataryjnym opatem paradyskim i czerwińskim. Od 1746 r. do śmierci był biskupem krakowskim. Widać wyraźnie, że w karierze kościelnej szedł utartą drogą przechodzenia z biskupstw słabszych ekonomicznie na coraz bardziej intratne.

Politycznie związany był początkowo z dworem saskim, potem przerzucił się na stronę Stanisława Leszczyńskiego, by znowu wrócić do Sasa i otrzymać wielką pieczęć koronną (1735-1746). Na tym stanowisku dał się poznać jako reformator, zwłaszcza w dziedzinie reform wewnętrznych państwa (program reform ustrojowych i społeczno-gospodarczych). Również w Diec. Krakowskiej inicjował reformy gospodar-

cze (górnictwo, hutnictwo, przemysł, handel i rolnictwo). Podejmował także próby reformy Akademii Krakowskiej w kierunku unowocześnienia studiów, wprowadzenia filozofii recentiorum, nauczania prawa natury i prawa krajowego. Założył seminarium duchowne Akademicko-Diecezjalne, także drukarnię. Utrzymywał żywe stosunki ze współczesną myślą filozoficzną Zachodu, stąd jego kontanty z Lipskiem, Halle, z Christianem Wolffem. Był współtwórcą biblioteki Załuskich i popierając brata Józefa w tym względzie, kupił w Warszawie kamienicę Daniłowiczowską (1736), gdzie umieścił swój księgozbiór. Przy nim założył gabinet matematyczno-przyrodniczy i obserwatorium astronomiczne. Był też Załuski mecenasem artystów. Zmarł w Kielcach 16 XII 1758 r.

Andrzej Załuski nie pisał traktatów teologicznych, niemniej umieszczamy go w gronie teologów polskich jako prawnika redagującego doskonale rozpodzenia prawno-moralne, a także instrukcje dla podległego duchowieństwa i wiernych, które niejednokrotnie trzeba wyżej postawić, niż mizerne prace niektórych profesorów krakowskiej Akademii.

I.

1. Instrukcja Ichmościom komisarzom klasztorów panieńskich jurysdykcji naszej biskupiej podległych z przydatkiem praw, ustaw i konstytucji kościelnych. W Krakowie 1747 4° k. nlb. 17. — Toż. W Krakowie 1750 Druk. Książęcia Biskupa Krakowskiego 4° s. 37, k. nlb. 1. — Toż. Kraków 1757 4° s. 69 k. nlb. 2.

2. Wyd.: Konstytucja Benedykta XII... z łaciny na polski język przełożona. W Krakowie 1749 2°. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

3. Postanowienie względem naznaczenia spowiednika extraordynaryjnego... Kraków 1749 Druk. Książęcia Biskupa Krakowskiego 4° s. 44.

4. Instructio familiaris aspirantibus ad statum spiritualem de ordine clericali, auctoritate. Cracoviae 1750 in Typogr. Episcopali 8° s. 32.

5. Wyd.: Monita generalia de officiis confesarii ad usum dioecesi Argentinae edita, nunc, iussu... pro utilitate Dioecesis Cracoviensis reimpressa... Cracoviae 1753 Typis in pallatio episcopali 8° s. 300, k. 2.

6. Wyd.: Compendio delle vita, virtu e miracoli di s. Stanislao di Cracovia. Romae 1753 Presso gli Eredi Barbiellini, mercanti di Libri, a stampatori, a Pasquino 8° s. 88. — Toż. Roma nella Stemperia di generosi Salomoni 8° s. 94. — Toż w j. pol. pt.: Zebranie życia cnót heroicznych św. Stanisława za staraniem... do druku podane. Kraków 1753 Druk. Książęcia Biskupa Krakowskiego 8° s. 92.

7. Publikacja odpustów wiecznych od Stolicy Apostolskiej nadanych... Kraków 1754 4° s. 24.

8. Wyd.: Monita ad continendas sacerdotum mores ex sacris conciliis Ecclesiae patribus collecta. Posnaniae 1759 Typis Academicis 12° s. 70.

II.

1. Wywód jasny praw i racji dla których Żydzi w księstwie Mazowieckim nie powinni być cierpiani. Warszawa 1725 Druk. Soc. Jesu 8°. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

2. Wyd.: Constitutiones et decreta synodi dioecesanae Plocensis sub... celebratae. Varsaviae 1735 Typis Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 11, s. 264, k. nlb. 8.

3. Refutatio solidissima contra libellum cui titulus est demostratio ac si jus aliquot eligendi ducum Curlandiae... 1736 2° ark. 12.

4. Solida... demostratio... quod Statibus Curlandiae tamquam vassalis... jus liberae electionis competat. 1742 4° k. 4, s. 239.

5. Processus de non fovendis et conservandis Hebreis. B. m. r. 2° k. 1.

6. Processus suplicationum... B. m. r. 2° k. 1.

7. Processus in suffragium animae archiep. Gnesnensis... Przytacza się za ESTREICHEREM.

8. Processus... 1746 B. m. r. 2° k. 1.

9. Processus... B. m. r. 1746 2° k. 1.

10. Epistola pastoralis ad clerum dioecesis Cracoviensis... Cracoviae B. r. Typis Dominici Adalberti Siarkowski 4° s. 8.

11. Constitutiones synodales editae et

promulgatae... ab... Brunsbergae 1746 Typis Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 3, s. 211, k. nlb. 14, s. 52.

12. List przeciw żydowskim lekarzom... B. m. 1748 2° k. 1.

13. Edictum contra vagos clericos. B. m. 1749 2° k. 1.

14. Inharendo decreto. (List przeciw wędrującym kapłanom). B. m. 1749 4° k. 1.

15. Modus reformandi cleri a Celssisimo Pastore prae oculis positus et ad praxim Deo adjuvante deducendus. B. m. r. 2°.

16. Processus suplicationum pro avertendis malis. B. m. 1749 2°.

17. Processus ad decanos foraneos. Kraków 1749 2° k. 2.

18. Processus ad clerum dioecesis Cracoviensis. Kraków 1749 2° k. 2.

19. Ordynacja procesji w oktawę Bożego Ciała. Kraków 1749 2° k. 2.

20. Litteras sancti Benedicti XIV... (O jubileuszu). B. m. 1750 2° k. 2.

21. Universo clero... dioec. Cracoviensis. Kraków 1750 2° k. nlb. 2.

22. Cum universas ecclesiae militantis pupiles... (Dotyczy rozwiązywania przez kler trudności prawno-teologicznych). Kielciis 1750 2° k. 1.

23. Jubileum universale anni sancti pontificatus... Benedicti... XIV Romae a... 1750 celebratum... B. m. 1750 2° O odpustach i sakramentach.

24. Cum vicissitudine quadam rebus humanis... (Edictum contra dissidentes). Kielciis 1749 2° s. 4.

25. Processus de suspensione indulgentiarum durante jubileo universali. B. m. 1750 2°.

26. Processus suplicationum pro felicissimo successu tempore Comitiorum extraordinariorum. B. m. 1750 2°.

27. Processus... de Judiciis... B. m. 1751 2° k. 1.

28. Ordo processionum tempore jubilei magni per sex menses ad quattuor ecclesias designatas Cracoviae peragendarum. B. m. 1751 2° k. 2. Afisz z porządkiem procesji.

29. Edictum ad clerum... B. m. 1751. 2° k. 1.

30. Processus pro chartulis circa confessionem. B. m. 1754 2° k. 1.

31. Processus suplicationum pro successu tempore Comitiorum ordinariorum. B. m. 1755 2° s. 4.

32. Santissimus Dominus Noster... (Potępienie książki de LABORDE). B. m. 1755 2°.

33. Edictum contra non residentes in beneficiis et de non locandis bonis ecclesiasticis in arendam nisi ex rationabili causa et obtenta ad id speciali licentia... B. m. 1756 2° k. 4.

34. Processus... universo clero... B. m. 1756 2° k. 1.

35. Processus pro suffragio animae Ser. Reginae Poloniae. B. m. 1757 2°. Nakazuje modły za Marię Józefę.

36. Gorliwość o domy Boże trawi nas... (O bezpieczeństwie świątyń). B. m. 1757 2°.

37. Processus pro manutenendo bono regimine ecclesiarum in dioecesi. B. m. 1758 2° s. 4.

38. Processus pro suplicationibus peragendis ad effectum amovendorum malorum imminentium. B. m. 1758 2°.

39. Processus in suffr. animae defuncti papae... B. m. 1758 2°. Nakazuje modły za duszę Benedykta XIV.

40. Processus publicationis papae noviter electi... B. m. 1758 2°. Nakazuje modlitwy w intencji Klemensa XIII.

41. Processus pro implorando divino auxilio Comitiis Regni Generalibus. B. m. 1758 2°.

42. Processus pro congregando clero ad synodum dioecesanam. B. m. 1758 2° k. 2.

III.

FIAŁKOWSKI J.: Młodość i pierwsze lata kościelno-politycznej działalności bpa Andrzeja Załuskiego. *Pol. Sacra.* R. 9: 1957 nr 1 s. 245-268; TENŻE: Kanclerz w. kor. bp Andrzej S. Załuski wobec pierwszej inwazji Fryderyka W. na Śląsk (1740-1741). *Collect. Theol.* T. 16: 1956 s. 289-310; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. W.-Kr. 1959 s. 166; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 35; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 388, 386, 404, 407-415; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 141, 308, 430, 512, 513, 519; T. 4 s. 22-23; OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 259, 277, 280-281, 285, 289-292, 416, 422; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 774-775; WYCZAWSKI H.E.: Kościelne zbiory biblioteczne. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 525, 550; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII w. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 14, 18, 28; DUKAŁA J.: Szkoła księży misjonarzy. Tamże, s. 113; WOJTYSKA D.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych. Tamże, s. 503.

Ks. Jan Wysocki

Załuski Józef Andrzej h. Junosza (1702-1774), biskup kijowski, pisarz historyczny, polemista.

Syn Aleksandra Józefa, woj. rawsko-mazowieckiego, urodził się 12 VIII 1702 r. w Jedlance w pow. radomskim. Młodość spędził na dworze stryja Andrzeja Chryzostoma, bpa warmińskiego. Wykształcenie średnie zdobył w kolegiach pijarskich: w Szczuczynie, Warszawie i w Piotrkowie. W 1715 r. studiował w Gdańsku matematykę. W latach 1716-1718 wraz z bratem Andrzejem, późniejszym bpem krakowskim, odbył podróż po Niemczech, Holandii, Francji i Italii, gdzie od 1718 r. kształcił się w kolegium jezuitów. Lata 1718-1720 spędził w kraju, by w latach 1720-1723 znowu zamieszkać we Francji. Tutaj w Sorbonie i Seminarium Duchownym św. Sulpicjusza poświęcił się studiom teologicznym i uzyskał stopień bakałarza. Powróciwszy do kraju przyjął święcenia kapłańskie w 1727 r. i otrzymał kanonię krakowską oraz opactwo komandatoryjne w Przemęcie. Wcześniej, bo w 1724 r. uzyskał doktorat obojga praw w Akademii Krakowskiej.

W tym czasie zbliżony do dworu saskiego otrzymał od Augusta II kanclerstwo kurfirsta, a w 1728 r. referendarię kor. Niedługo, bo w 1733 r., widzimy go na dworze Stanisława Leszczyńskiego w Luneville, pełniącego funkcje wielkiego jałmużnika, kanclerza królowej, a także opata klasztoru w Fontenay i Villers-Betnach. Opuścił Lotaryngię w 1742 r. i po powrocie do kraju odzyskał dzięki protekcji brata i jezuitów łaski u dworu saskiego. Dopiero jednak w 1752 r. otrzymał opactwo wąchockie, w 1758 r. zaś biskupstwo kijowskie. Zwolennik Wettynów i przeciwnik Stanisława Augusta Poniatowskiego, występował też zdecydowanie przeciw dysydentom i ingerencji Moskwy w sprawy polskie, stąd też z bpem K. Sołtykiem i innymi senatorami został porwany przez posła rosyjskiego Repnina i w 1767 r. wywieziony do Kaługi, skąd wrócił po pierwszym rozbiorze Polski w 1773 r. Zmarł w Warszawie 1774 r.

Załuski był znawcą i miłośnikiem książek. Gromadził już je od 15 roku życia. Wspólnie z bratem Andrzejem Stanisławem, bpem krakowskim utworzył pierwszą w Polsce bibliotekę publiczną (Biblioteka Załuskich), otwartą w Warszawie w 1747 r. i liczącą ponad 200.000 tomów. Koło niej skupił liczne grono uczonych, pisarzy, wydawców i bibliotekarzy (Janocki, Dogiel, Mitzler de Kolof, Minasowicz). Utrzymywał żywe kontakty z bibliotekarzami i księgarzami za granicą i ośrodkami bibliofilskimi w kraju, patronował różnym przedsięwzięciom edytorskim. Z Mitzlerem założył w 1765 r. Towarzystwo Literatów i umożliwił wydanie „Warschauer Bibliothek". W 1761 r. przekazał bibliotekę jezuitom i zamierzał oddać ją na cele publiczne.

Zasłużył się także Załuski w teologii polskiej. W zbiorze „Analecta historica" zawarł własne poglądy i wywody autorów obcych, związane ze średniowiecznym zwyczajem błogosławienia i przesyłania przez papieża miecza i kołpaka jako odznak władzy dla panujących. W „Dwóch mieczach", pracy polemicznej przeciw innowiercom, uwidocznił swoje stanowisko wobec tego istotnego w jego czasach problemu w Polsce, dał też tutaj wiele historycznego materiału do dziejów reformacji i walk z dysydentami. Jego „Conceptus legum ecclesiasticarum" zawiera spis synodów polskich, ich uchwał i wiele cennych

rękopisów pisarzy kościelnych, które także są ważnym źródłem dla historyka Kościoła Polskiego. Ważne są także jego dalsze prace teologiczne: „Liturgia Ecclesiae Romano-ortodoxae" i „Objaśnienie błędami zabobonów zagrożonych", gdzie rozprawiał się dowodnie z tym negatywnym zjawiskiem w życiu Kościoła Polskiego, tak często jeszcze występującym w jego okresie. Rzecz opracowana krytycznie była także przydatna spowiednikom. Nie bez znaczenia były jego tłumaczenia pisarzy kościelnych obcych, a także działalność wydawniczo-kościelna, która znalazła wyraz choćby w wydaniu statutów synodu kijowskiego z obszernym, własnym materiałem. Poza tym pozostawił Załuski sporo dzieł teologicznych w rękopisach. Były to bądź prace własne, bądź też przekłady pisarzy obcych. Wszystko to świadczy o stosunkowo bogatej jego twórczości teologicznej.

I.

1. Analecta historica de sacra in die Natali Domini a Romanis Pontificibus quotannis usitata caeremonia ensem et pileum benedicendi eaque munere principibus christianis mittendi in quibus exterarum nationum plurima Poloniae omnia exhibentur exempla praecipue vero exacta relatio ultimae horum Benedicti XIII. P. M. munerum collationis Ser. Augusto, regi Poloniae et electorali Saxoniae principi. E fontibus auctorum ecclesiasticorum tum et profanorum... collecta. Varsaviae 1726 Typis Schol. Piarum 4° k. nlb. 59, tabl. 1.

2. Wyd.: D.J. STELLA: Wzgarda próżności świata albo księga, w której zamykają się traktaty rozmyślania nabożnego o miłości Boskiej... przez J.CH. ZAŁUSKIEGO... na polski język przetłumaczona, wydana teraz powtórnie... od autora synowca... Kalisz 1730 Typis Soc. Jesu 2° s. 189, k. nlb. 2.

3. Dwa miecze katolickie w królestwie ortodoxejskim odsieczy przeciw natarczywym dyssydentów polskich zamachom. Jeden defensive drugi zaś offensive się mający, to jest broń odsieczna od impetycji polskich dyssydentów... W Warszawie 1731 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 3, k. nlb. 2, k. nlb. 1, k. nlb. 4, s. 437, k. nlb. 65, k. nlb. 7.

4. Przekł.: Krótka relacja o męczeństwie obywatelów rzymskich Prymusa i Felicjana, tudzież o translacji i podwyższeniu ich ciał świętych w kościele św. Szczepana in Monte Coelio w Rzymie... 1754 8° s. 52.

5. Conceptus novae collectionis legum Ecclesiasticorum Poloniae tum et aliae collectionis scriptorum Ecclesiasticorum Poloniae ineditorum, tum, et editorum quidem sed rarissimae obviorum quarum impressionem... collector... Varsaviae 1744 Druk. Schol. Piarum 4° s. 79, nlb. 1.

6. Wyd.: Liturgia Ecclesiae Romano Ortodoxae in conciliis oecumenis et in textibus Sanctorum quattuor priorum a Christo saeculorum. Adinventa et semicenturiis demonstrationem expressa contra DD. acatholicos Missae Sacrificium inventionem humanam posteriorum saeculorum esse perperam asserentes. Edidit... Vilnae 1760 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 10.

7. Wyd.: B. HERBEST: Wiary kościoła rzymskiego wywody... przeciw schizmatykom... Warszawa 1761 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 18.

8. Wyd.: Statuta synodalia Dioec. ortodoxae Kijoviensis... Culmae 1764 Druk. Typhogr. Culmae in Prusia 2° s. XXVI, s. 614, k. nlb. 4, s. XLI, s. 15, s. nlb. 7.

9. List pasterski... bullę Ojca św. Klemensa XIII Institutum Soc. Jesu na nowo stwierdzającą w Rzymie... 7 Idus Januari 1764... Warszawa 1765 Druk. Mitzlera 8° k. nlb. 6. Poświęcony zasługom jezuitów na polu piśmiennictwa i szkolnictwa. Zwalczający plotki i potwarze.

10. Objaśnienie błędami zabobonów zarażonych oraz opisanie niegodziwości, która pochodzi z sądzenia przez próbę pławienia w wodzie niecnych czarownic, jako takowa próba jest omylna, dowodami przez... stwierdzone dla pożytku każdego, osobliwie sędziów i spowiedników, aby sędziowie poznali niepewność takiej próby, a spowiednicy wierzących takim zabobonnym próbom z błędu wyprowadzić mogli. Berdyczów 1766 Druk. OO. Karmelitów Bosych 8° k. nlb. 35.

11. Wyd.: P. PABLE: Wywody i obrona prawdziwej religii. Według katolickich autorów przeciwko ateuszom, deistom, libertynom, Żydom, poganom... w łacińskim języku wydana, a teraz znowu nakładem... przedrukowana, [tłumaczenia P.M. PAŁUCKIEGO]. Warszawa 1773. Przytacza się za *Nowym Korbutem*.

II.

1. Kazania przy introdukcji nowokanonizowanych ss. Stanisława Kostki i Alojzego. Warszawa 1727 Druk. Soc. Jesu 2° b. pag.

2. Sermon pour veture de Madl. la Mothe. Varsovie 1729 Druk. Schol. Piarum 4° b. pag.

3. De situ Varsaviae r. 1. W: Ch. ERNDTELIUS: Varsavia physice illustrata. Dresdae 1730 apud John. Crist. Zimmermanii et Joh. Nicol. Gerlachium 4° s. 132.

4. Programma literarium ad bibliophilos, typothetas, bibliopegos, tum et quosvis liberalium artium amatores. Varsaviae 1732 Druk. Schol. Piarum 4° s. 54. — Toż. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 162. (Tekst w j. polskim z wtrętami łacińskimi). — Toż w przekł. łac. Gedani 1743 apud G.M. Knoch 4° k. nlb. 9, s. 78, tabl. 1.

5. Inwentarz Konstytucji Koronnych przez M. Ładowskiego krótko zebrany, a przez... w różnych miejscach i cytatach skorygowany, przydatkiem opuszczonych artykułów poprawiony i supłementem obszernym opatrzony. Lipsk 1733 ex Officina Weidmaniana 2° k. 6, s. 676, k. 2. Opracował J.A. ZAŁUSKI wspólnie z M. ŁADOWSKIM.

6. Specimen historiae Polonae criticae constans animadversionibus in hist. Ludovici Polonorum et Hung. regis... descriptum... a... Gedani 1735 4° k. 11, s. 197, k. nlb. 2. — Toż. Varsaviae 1735 4° k. tyt. 2, k. nlb. 9, s. 197, k. nlb. 2. — Toż. W zbiorze: *Scriptorum Rerum Polonicarum et Prussicarum.* Gdańsk 1753.

7. Do pewnego szlachcica tak się nazwanego w Responsie na list do Imci ks. Hozjusza, biskupa poznańskiego pisany, czyniącego się uważać statum rei głęboko. B. m. 1735.

8. Na aplauz... Antoniny... Zamoyskiej ordynatowej przy założeniu pierwszego kamienia nowej fundacji na Marywilu, przez... Warszawa 1743 2° s. nlb. 4.

9. Przekł.: D. HARTLEY: Sekret wielu experiencjami doświadczony służący do uleczenia ludzi chorujących na kamień... Warszawa 1743 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 14.

10. Projekt asocjacji kilkunastu osób lub kilkudziesięciu uczonych lub w czytaniu nowowychodzących w cudzych krajach ciekawych lukubracji kochających się osób podany przez... Warszawa 1743 4° s. 8. — Toż w j. franc.: Project d'Assotation de plusieurs personnes amateurs de belles lettres... 1744. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 115.

11. Przekł.: FERVENEUS: Traktat o szczęśliwości kanoniczki... Warszawa 1745 8° k. 84.

12. Mowa... przy reasumpcji sądów relacyjnych. B. m. 1746 2° k. nlb. 4.

13. Mowa na sądach sejmowych... B. m. 1746 2° k. nlb. 2.

14. Wyd.: M. BEMBUS: Trąba gniewu Bożego gromiąca grzeszników... wystawiona roku 1618... a teraz przez... teraźniejszymi czasami akomodowana, po edycji krakowskiej 1648 przedrukowana... Kraków 1746 8° k. nlb. 32.

15. Przekł.: J. BERKLEY: Dwa sekreta doświadczone i dziwnie skuteczne. Pierwszy do uleczenia ludzi na różne choroby utyskujących, drugi na prezerwatywę będzie... Warszawa 1747 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 19. — Toż. Zamość 1747 Druk. Bł. Jana Kantego 16° k. 54.

16. Wiersz na ślubny związek... Salomei Rostworowskiej z Józefem Sołtykiem... B. m. r. 4° ark. 4/5.

17. Wiersz eludujący do herbu Junoszów baranka. B. m. r. 4° s. 2.

18. Wyd.: P. POTOCKI: Opera omnia... Haec singula scripta anecdota ex sua bibliotheca... edidit... Varsaviae 1747.

19. Wyd.: Ł. GÓRNICKI: Dzieje w Koronie Polskiej za Zygmunta I, Zygmunta II Augusta... spisane przez... a teraz na nowo wydane przez... Warszawa 1750 4° s. nlb. 12.

20. Wyd.: Ł. GÓRNICKI: Rozmowa o elekcji, o wolności, o prawach i obyczajach polskich... Pisana przez... Teraz nowo wydana i w stylu staropolskim nieco poprawiona przez... Warszawa 1750.

21. Przekł.: Apteka dla tych co jej, ani lekarza nie mają, albo sposób konserwowania zdrowia, mianowicie dla tych spisana co lekarza nie znają, apteki nie mają... do druku podana... Warszawa 1750 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 3, s. 139.

22. Polonia litterata nostri temporis auctore J. JANOCKI... Vratislaviae 1750 apud Johann J. Korn 8° s. 142. Domniemane współautorstwo ZAŁUSKIEGO.

23. Anecdota Jablonoviana seu singularis quaedam de cel. Jablonoviorum domo collecta a... Varsaviae 1752 4° s. 639. — Toż. Varsaviae 1752 Typis Schol. Piarum 4° s. 446. Jest to właściwie tylko nowy tytuł i wyrzucenie niektórych rodzin. — Toż. Varsaviae 1755 Druk. Schol. Piarum 4° k. nlb. 6, s. 58, s. nlb. 7. Jest to dodatek do właściwych Anecdota.

24. Zbiór poetów polskich przez... We Lwowie 1751 Druk. św. Trójcy 2° k. nlb. 99.

25. Przekł. i Wyd.: G. BERKELEY: Ekscerpt niektórych refleksji z książki...

wydanej pod tytułem The Querist... drukowanej w Londynie 1750 in 8° tłumaczonej exercitii linquae gratia przez... [S. GARCZYŃSKI] pt. Anatomia Rzeczpospolitej Polskiej synom Ojczyzny ku przestrodze i poprawie tego, co z klubu wypadło... Z przydatkami teraz wydana... Warszawa 1751 4° s. nlb. 12.

26. Wyd.: Boguphali II de armis et domo Rosarum... Chronicon Poloniae continuatione. Warszawa 1752.

27. Wyd.: Zebranie rytmów przez wierszopisów żyjących, lub naszego wieku zeszłych pisanych. T. 1-5. Warszawa 1752--1756 Druk. Schol. Piarum 4° t. 1 k. nlb. 8, s. 208 i 387, k. 3; T. 2 s. 504; T. 3 s. 12 i s. 512; T. 4 cz. 1 k. nlb. 2, s. 332; Cz. 2, s. 324, k. nlb. 4; T. 5 cz. 3 k. nlb. 5, s. 370, k. nlb. 2; Cz. 4 k. nlb. 1, s. 71. Ostatnie dwa tomy przygotował do druku J.E. MINASOWICZ, ale Załuski miał wpływ na ich układ. Stąd K. ESTREICHER zalicza je do całości. Wśród wierszy są też utwory Załuskiego.

28. Przekł.: D.M. BOILEU: Próba pióra nowego poety w trzech starych satyrach, która dyspensuje od miłości Bożej... Warszawa 1753 Druk. Soc. Jesu 4° k. 3, s. 107.

29. Wyd.: P. VERGILIUS MARO: Księgi wszystkie, to jest ksiąq dwanaście... razem do druku podane staraniem... Warszawa 1754 Druk. N. Bibliopolo w Marywilu 4° k. nlb. 35, s. 527, k. 1. Dołączono: J.A. ZAŁUSKI: Bibliotheca Poetarum Polonorum qui Patrio Sermone Scripserunt to jest katalog trojaki polskich wierszopisów ojczystym językiem piszących... 4° s. 101. Współpraca z J.E. MINASOWICZEM.

30. Satyra o mowie obojętnej dworskiej alias ekwiwokacji. Warszawa 1754.

31. Dziękowanie JW. biskupa kijowskiego za toż biskupstwo na senatus consilium... B. m. 1758.

32. Przekł.: R. ARCHDEKIN: Sidła zbawienne na szczęśliwy dusz połów do prawowiernej religii katolickiej z ksiąg... zebrane i do druku podane przez... Warszawa 1758.

33. Eiusdemque episcopi [Josephi Andreae ZAŁUSKI] ad praelatos illos responsio. W: Praelatorum Kijoviensium ad desiqnatum episcopum suum, oratio. Varsaviae 1759.

34. Decretum visitationis... Dioec. Kijoviensis. B. m. 1760 2° s. nlb. 1.

35. Informacja o fundacji biblioteki... B. m. 1761 4° k. tyt. k. nlb. 3. — Toż w j. niem.: Nachricht von der von... gemachtens Stiftung der öffentlichen Warschau-Bibliothek. B. m. 1761. — Toż. Przedr. F.M. SOBIESZCZAŃSKI: Materiały do historii bibliotek w Polsce. *Bibl. Warsz.* R. 8: 1848 t. 2 s. 560-567.

36. Kondycje prenumeracji na przedrukowanie kolekcji wszystkich synodów prowincjalnych... B. m. r. 4° k. 2.

37. List do Imci... domestici praelati... B. m. 1761 2° k. 8.

38. Zdanie... o redukcji monet. B. m. 1761 2° k. 2. — Toż. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 316/II. — Toż. Rkps Bibl. Czart., sygn. 862.

39. Mowa podczas senatus consilium warszawskiego. B. m. 1762 2° s. 8.

40. Nauka dla dziatek pierwszy raz do spowiedzi idących... Berdyczów 1762 Druk. OO. Karmelitów Bosych 8° k. nlb. 26.

41. Kazanie jubileuszowe przy konkluzji wolnej annui gratiae walnego dwudziestopięcioletniego lata miłościwego... przez... Warszawa 1762 Druk. Soc. Jesu. B. p.

42. Pamiątka pasterskiego afektu diecezjanom swoim od... oddana na misji w r. 1762. B. m. i pag.

43. Uwaga na refleksje osoby nie wiążącej się do żadnej strony nad poróżnieniem się szlachty z duchowieństwem w Polsce. B. m. 1762. b. pag.

44. Mowa na radzie senatu. B. m. 1763 2° s. 8.

45. Mowa na konferencji prymasowskiej po śmierci Augusta III. B. m. 2° k. 4.

46. Memoriale rythmicum brevi facilique methodo sacerdotis boni munus comprehendens ad usum Dioec. Kijoviensis. Varsaviae 1763 2°, b. pag.

47. Manuale iuris publici Poloniae... de iudiciis capturalibus... ex historiae Polonae scriptoribus pro usu privato collectum. Varsaviae 1764 Druk. Mitzleriana 8° s. 150. — Toż. Przekł. na j. franc. J. DUCLOS: Manuel du droit et des usages publices de Pologne pendant l'interrègne... Varsovie 1764 de l'Imprimerie Mitzleriane 8° s. 144.

48. Mowa na konferencji generalnej 1764. B. m. r. 2° k. 2.

49. Mowa w senacie o monecie bitej zagranicą. B. m. 1764.

50. Mowa miana na sejmie coronationis. B. m. 1764 2° s. 12.

51. List pasterski... bullę Ojca św. Klemensa XIII institutum S. Jesu na nowo stwierdzającą... We Lwowie b. r. — Toż. Warszawa 1765 Druk. Mitzlera 4° k. nlb. 7.

52. Mowa... pro immunitate ecclesiastica. B. m. 1764, b. pag. — Toż. Przekł. w j. łac. Sermo... B. m. 1773.

53. Strena pastoralis clero dioecesano ab... a Czernichow... 1764 oblata. Berdyczów 1764, b. p.

54. Litania za Najjaśniejszego Króla z samych słów Pisma św. ułożona i na polski przetłumaczona język. Warszawa 1765 8° k. 4.

55. Vota onomastica regi Polonorum Stanislao Augusto nuncupata... a... B. m. 1766 2° k. nlb. 6.

56. Mowa miana na senacie 16 octobris. Także inne pisma de immunitate. Wyd. A. ŻOŁĘDZIOWSKI. W: Dowody gorliwości polskiej o wiarę świętą katolicką rzymską na Sejmie Walnym Warszawskim okazane. R.P. 1766. Kraków 1766 4° k. nlb. 96. — Toż. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 238 k. 124 n.

57. Proces nakazujący modlitwy o szczęśliwy sukces sejmu. Warszawa 1767, b. pag.

58. Rozmowy dwóch kawalerów, katolika z dysydentem, o piśmie, które wyszło z napisem: Wykład praw dysydenckich wiernie spisany... Kraków 1767 Druk. Akademicka 8° s. 44 i s. 14.

59. Przekł.: D. DIDEROT: Obraz nędzy ludzkiej. Tragikomedia w pięciu aktach. Warszawa 1768 8° s. 108. — Toż pod zm. tyt.: Ludzkość litująca się czyli Obraz nędzy ludzkiej. Tragikomedia w pięciu aktach. Warszawa 1795 8° s. 94. — Toż według wydania pierwszego J. PAWŁOWICZA. W: Drama mieszczańska. Teatr Polskiego Odrodzenia W. 1955.

60. Przekł.: Kard. SPINELLI: Formularz nabożeństwa codziennego przy nawiedzeniu N. Sakramentu... Warszawa 1773 Druk. Schol. Piarum 8° s. 17.

61. List pasterski... Warszawa 1773 ark. 1.

62. Parentem Patriae Stanislaum Augustum Poloniae Regem... Varsaviae 1773 4° k. 1.

63. Przypadki niektóre JW. Józefa Załuskiego... które mu się w niewoli moskiewskiej półszostaletniej trafiły... wiernie opisane. Wyd.: J.E. MINASOWICZ. Warszawa 1773 8° s. 52. — Toż. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3135.

64. Przekł.: J.B. ROUSSEAU: Pas Czarnoksiężnika. Komedia w jednym akcie... Tłumaczył z francuskiego... dla panien świeckich w klasztorach... na smoleńskim wygnaniu w 1768. Warszawa 1781.

65. Testament. Częściowo ogł.: J. LELEWEL: Bibliograficznych ksiąg dwoje. T. 2. Wil. 1826 s. 114. — Toż. W. 1927. — Toż. M. ŁODYŃSKI: Z dziejów biblioteki Rzeczpospolitej Załuskich zwanej... W. 1935 s. 14. — Rkps BN., sygn. 3215 (13) k. 26-29.

66. Diariolum meum. Wyd. B. S. KUPŚĆ, K. MUSZYŃSKA. W: Korespondencja J.A. ZAŁUSKIEGO 1724-1736. Wr. 1967. Załącznik. — Toż. Przekł.: B.S. KUPŚĆ: Nieznana autobiografia J.A. ZAŁUSKIEGO. *Prz. Bibl.* R. 28: 1960 z. 4 i nadb.

67. K. ESTREICHER (Bibliografia polska. T. 34 s. 224-232) zestawił następujące rękopisy J.A. ZAŁUSKIEGO, które zostały zniszczone w ostatniej wojnie. Przy nielicznych ocalałych zaznaczono ich obecne miejsce i sygnaturę: A. Rękopisy teologiczne: 1) Notata różne należne 1796. — 2) Vita s. Aloysi Gonsagae et s. Stanislai Kostka... 1726 4° k. 98. — 3) Przewodnik prowadzący prosto bliskich śmierci na szczęśliwą wieczność, mając w sobie przydane kontrowersje z ateistami, heretykami... i inne nauki 1727 8° s. 301. — 4) Notata z różnych autorów zebrane do dysponowania na szczęśliwą śmierć pasterzom dusz ludzkich należące 1728 k. 66. — 5) Rozwagi ascetyczne. Dzieło do druku przygotowane 4° s. 215, k. 5; Współopr.: De passione Jesu Christi 1732; Żywot Konstantyna Wielkiego; O wielkiej i niewinnej męce Pana i Zbawiciela. — 6) De saint Bernard sur la devotion du temps. Panégyrique pour la féte du s. Bernard, par... abbé du FONTENAY 1737-1738. Rkps BN., sygn. 3562, k. 16. — 7) Manaulik medytacji króciuteńkich na każdy dzień miesiąca zebranych dla osób świeckich, tudzież powinności wszystkich stanów i kondycji ludzi, dawniej złożone z samych słów Pisma św. i Ojców św., teraz przez... duszom krwią Chrystusa odkupionym, ofiaruje... 1749 k. 125. — 8) Przekł.: Traktat o miłości Bożej 1750 k. 12. — 9) Przekł.: Paraenesis do antagonistów duchowieństwa polskiego z niemieckiego tłumaczona 1753. — 10) Żywot biskupa Uchańskiego. — 11) Żywot św. Stanisława, biskupa krakowskiego, wierszem 4° s. 11. — 12) Żywot świątobliwej m. Kolumby Potkańskiej, przeoryszy dominikanek w Górze k. Warszawy, s. 64. — 13) Relation de la nouvelle secte... qu'ont appelient communement Phillippiens 2° k. 11. — 14) Nemus Paradisi in quo lignum vitae et lignum scientae, boni mali et omnia ligna silvarum, seu compendium variarum, emblematum scientiarum... 4° k. 130. — 15) Notata ex Baronio. — 16) Monita episcopalia. — 17) Maria Regina Poloniae. — 18) Information touchant les Juifs, leur Talmund et les infanticides 1759, Rkps BN. sygn. 3207, 3208. — 19) Nauki dla odprawujących duchowne ćwiczenie 1760 k. 40. — B. Kazania, mowy i listy pasterskie: 1) Mowy publiczne w Sorbonie 1720. — 2) Kazania w kościele św. Sulpicjusza w Paryżu 1720. — 3) Zbiór różnych pism (tamże kazania). — 4) Notata ex Stanislai Bie-

licki SJ. contionibus, spisane porządkiem alfabetycznym 2° k. 11. — 5) Kazania różne J.A. Załuskiego, własnoręczne 4° k. 84. — 6) Kazania niektóre 4° k. 81. — 7) Kazania niedzielne i odświętne, także i pogrzebowe 4° k. 322. — 8) Kazania francuskie i polskie 4°. — 9) Contiones a Paschate ad Dominicam ultimam post Pent. et aliquot festa 4° k. 877. — 10) In Dominica Adventus et sequentes contiones Polonicae 4° k. 718. — 11) Contiones variae Polonicae 4° k. 76. — 12) Contiones Polonicae a me collectae 1724 k. 102. — 13) Kazanie u wizytek w Warszawie w r. 1725. — 14) Eminencja, albo kazanie o św. Stanisławie Kostce i Alojzym 1726 4° k. 30. — 15) Kazanie żałobne na cześć woj. Stanisława Chomentowskiego 1728. — 16) Mowa na pogrzebie hetm. Stanisława Denhoffa 1730. — 17) Mowa... z podziękowaniem za referendarią 1730. — 18) Kazanie miane na pasji dnia 27 marca 1732 w kościele św. Jana w Warszawie. — 19) Kazanie miane w kościele św. Jana w Warszawie dnia 25 maja 1732 podczas konsekracji księdza Lipskiego na biskupa łuckiego. — 20) Kazanie miane na żałobnym nabożeństwie po śp. ks. Szaniawskim, biskupie krakowskim w katedrze krakowskiej 29 lipca 1732. — 21) Kazanie przy otwarciu sejmu 1733. — 22) De optima presbytheri forma 1733. Kazanie na synodzie płockim. — 23) Kazanie na św. Kajetan u teatynów warszawskich miane 1735. — 24) Kazanie na Podwyższenie Krzyża 1735. — 25) Mowa do króla Augusta II 1740. — 26) Mowy synodalne o tym, co w kapłaństwie jest najświętszego w 1741 r. w St. Diez. w Lotaryngii. — 27) Kazanie dnia 14 grudnia 1743 na pogrzebie Jakuba Ludwika Sobieskiego w Żółkwi. — 28) Kazanie u kanoniczek w Warszawie dnia 5 maja 1745. — 29) Mowa żałobna na cześć ks. Michała Wiśniowieckiego 6 października 1745. — 30) Mowa na pogrzebie J. Prospera Załuskiego w Łasku 17 grudnia 1745. — 31) Kazanie żałobne dnia 30 marca 1746 na cześć Jana Aleksandra Lipskiego, biskupa krakowskiego. — 32) Dysputa teologiczna z Jerzym de Hylzen, biskupem smoleńskim w seminarium XX. Misjonarzy w Warszawie 1747. — 33) Kazanie po niemiecku, że Najświętszy Sakrament tylko pod jedną postacią winni przyjmować ludzie świeccy. Podczas wyznania wiary Janockiego u kapucynów w Warszawie 13 XI 1750. — 34) Kazanie jubileuszowe gratiae Walnego lata miłościwego, 1 dnia 1751 w bazylice św. Jana warszawskiej. — 35) Trzy mowy synodalne podczas synodu Diecezji Kijowskiej. W Berdyczowie 1960. — 36) Mowa miana na radzie u Imci JO. Prymasa w Warszawie 7 Novem. 1763. — 37) Mowa... na sejmie z dnia 16 XI 1766. — 38) Kazanie na pogrzebie brata 1767 k. 41. — 39) Kazania żałobne na cześć biskupa Wł.Al. Łubieńskiego z r. 1767. — 40) Homilia moja miana na koronacji NMPanny w Miedniewicach w dniu Zielonych Świątek 1767. — C. Prace genealogiczne: 1) Genealogia Leszczyńskich 1725. — 2) Genealogia Ossolińskich napisana w Paryżu. — 3) Genealogia Sapiehów. — 4) Genealogia panów polskich kawalerów Złotego Runa. — 5) Polonia Zalusciana. Rejestr senatorów, ministrów, urzędników wielkich, urzędników dworskich, starostów grodowych, kawalerów Orła Białego i św. Stanisława, posłów na sejm, z którymi ród Załuskich był spokrewniony lub skoligacony. — 6) Zalusciana gens sancta 1768 czyli abecadłowy spis 169 rodzin polskich i obcych z którymi Załuscy byli spokrewnieni. — 7) Zebranie rodzin opuszczonych w Niesieckim i Duńczewskim 4°. — D. Prace autobiograficzne: 1) Diariusz z podróży S.A. Załuskiego i brata jego J. biskupa kijowskiego 1718-1719. — 2) Diariusz wojny z różnych okoliczności zebrany 1744 k. 16. — 3) Vita propria. — 4) Itinerarium per Germaniam, Galiam... 1768. — 5) Miejsca pryncypalne, gdziem się znajdował, którego roku i ewenta przedniejsze mojego życia. Pisane w Smoleńsku 1768. — 6) Opisanie życia własnego z dodaniem relacji aresztu i annotacji anegdotycznych 1768. Część pierwsza do 1732. Część druga prozą do roku 1757. Część trzecia wierszem do chwili powrotu do Warszawy. — 7) Rekapitulacja o różnych moich w życiu kazusach i przypadkach 1769. — 8) Mensonges imprimes, tj. łgarstwa w druku o JA. Załuskim 1771. — E. Prace historyczne i prawne: 1) Dissertatio de historicis Poloniae. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1162. — 2) Bullarium Romano-Polonicum. — 3) Conceptus scriptorum historiae Polonae. — 4) Collectio scriptorum ecclesiasticorum Poloniae ineditorum, tum et editorum quidem sed rarissime obviorum 2°. — 5) Epithome actorum capituli Cracoviensis ab a. 1464 ad 1547. — 6) Historia Polono-critica 4°. — 7) Komentarz o obowiązkach i prerogatywach Wielkiej Korony Polskiej sekretarza 4°. — 8) Kronika Glinczera. (Tłum. łac.). — 9) Mémoire justificatif au roi. — 10) Maximum Lexicon Universale Historico-Polonicum, seu Miscelanea curiosa Polonica sacram et prophanam omnis aevi Histo-

riam Patriam tangentia, ordine alphabetico exhibentia 2°. — 11) Opisanie diariuszy sejmowych od r. 1550. (Uzupełnienie KAJSERLINGA). — 12) Orationes nuntiorum Sanctae Sedis. — 13) Pochwały o referendarzach koronnych. — 14) La Pologne ditte Paradis des Juifs... — 15) De Rosa benedicta. — 16) Sermones ab Illustrissimis Comitibus Zalusciis variorum negotiorum causa. — 17) Fundacje cywilne i duchowne Załuskich i Janoszyców 1768. — 18) Rozporządzenie do exjezuitów Diecezji Kijowskiej 3 XI 1773. — F. Prace encyklopedyczne i katalogowe: 1) Bibliographia Zalusciana. — 2) Biografie Polaków. — 3) Catalogus bibliothecae quam... ingenti sumptu ac longe maiori studio ex omnibus Europae partibus integro tricennio sibi conquisivit, eamque nunc publico Patriae ac civium bono Varsaviae litavit. — 4) Corpus scriptorum rerum Polonicarum ineditorum, 2°. — 5) Descriptio status praesentis Poloniae, 4°. — 6) Elenchus universalis Codicum manuscriptorum in bibliotheca Zalusciana tum in quibusvis Poloniae et adiacentium ac sceptro Ser. Regis Augusti III parentium provinciarum, basilicis, caenobiis, urbiumqune ac privatorum hominum bibliothecis latentium, 2°. — 7) Enumeratio omnium ecclesiarum parochialium Poloniae et Lithuaniae. — 8) Imiona różnych urzędników Królestwa Polskiego, k. 440. — 9) Index generalis in tres tomos Epistolarum Zaluscianarum. — 10) Index do Kochanowskiego Klimakteru, którego posiadał manuskrypt. — 11) Index do listów Reszki. — 12) Loci communes, k. 105. — 12) Miscelanea niemieckie. — 13) Notaty różne. — 14) Purpura Lechica seu vitae cardinalium. — 15) Spisy proboszczów polskich. Wykorzystane w dziele Marangoniego: Thesaurus parochorum, Roma 1726 i 1730. — 16) Spis dykcjonarzy różnych nauk i języków. — 17) Synodicum Poloniae Orthodoxae seu Collectio synodorum tam provincialium quam dioecesanarum. Priores ordine chronologico, posteriores ordine Dioeceseon tum, dein chronologico sunt dispositae. — 18) O polskich senatorach. — 19) Tytuły księgarni Publicznej Załuskiej. — 20) Urzędy ziemskie litewskie podane ręką własną. — 21) Vocabularium Polono-hagiologicum. — 22) Geografia Uniwersalna k. 106. — 23) Bibliotheca Polona magna universalis 1742-1773. T. 1-10. — 24) Cathalogus cognominum authorum omnium et singulorum codicum manuscriptorum quos... in variis bibliothecis praesertim Poloniae... usurpare et perlustrare contigit 1742-1745, k. 36-140. — 25) Rejestr medalionów... 1747. — 26) Cathalogus ordine alphabetico cognominum authorum dispositus omnium et singulorum codicum manuscriptorum Bibliothecae Zaluscianae Varsaviensis publice... conscriptus 1748. — 27) Excerpta ex cathalogo — 24 vol. Cathalogi universalis Bibliothecae Casanatensis Publicae, Romae ad s. Mariam supra Minervam in conventu Ord. Benedictinorum facta et descripta a... Romae 1754. — 28) Cathalogus omnium et singulorum codicum manuscriptorum Zaluscianae Bibliothecae ex ipso autographo... Clarissimum virum Michaelem Abraham TROTZ Lipsiae descriptus a 1757. — 29) Ciekawości świata porządkiem abecadłowym 1768 spisane prozą. — 30) Miscelanea. Spisy rozmaitych różności 1768. T. 1-2. — 31) Cała Polska za złoty, to jest opisanie Polski trojakie, z historii duchownej, z historii cywilnej, z historii literackiej, wierszykami technicznymi dla lepszej pamięci wyrażone przez... w areszcie smoleńskim r. 1768. Rkps BN., sygn. 3209, k. 294; Toż. Przygotował do druku J. E. MINASOWICZ: Polska w obszernych wiadomościach swoich skrócona z podziałem na trzy części, z których I.: Opisanie Polski topograficzne i cywilne. II.: Historię Polską literacką. III.: Historię Polską duchowną, zawiera. Rzecz cała przez... częścią w Płocku, częścią w Kałudze zebrana i wierszami techniczymi ku lepszej pamięci ułożona... 1768... Przez J.E. MINASOWICZA przejrzana, poprawiona i w niektórych miejscach dopełniona i drukiem na widok podana, opus posthumum. W Warszawie 1774. (Nie wydana). Rkps BN., sygn. akc. 5317; Toż. Odpisy całości i przeróbki prozaiczne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 210, 5655, nr akc. 170/51 D.; Bibl. Ossol. (Zbiory Pawlikowskich), sygn. 163. — 32) Zbiór złoty za talar bity, to jest biblioteka techniczna zawierająca Pismo św., historię duchowną, historię cywilną, geografię, topografię, różne matematyczne, gramatyczne kwestie i całą historią ,topografią, geografią i ius publicum Polski w wierszykach technicznych i mnemotechnicznych... w areszcie smoleńskim złożył... r. 1768. Rkps sygn. 3210, k. 296. — 33) Gigantomachia bezwierców pognębiona, to jest poczet Bogaprzeczców, czy ateuszów, deistów i Kościoła Bożego oszczerców, teistów, panteistów... wierszem opisany przez... w areszcie kałudzkim 1770. T. 1-2. — 34) Nomenklator Biblioteki Publicznej w Warszawie Załuskiej i jej fundatorowi znających literatów, to jest krótka rekapitulacja literatów polskich i wirtuozów, którzy od początku tego wieku co do druku

podali, albo choć nie podali, ale pisali, albo choć nie pisali, lecz w jakimś kunszcie celowali, wierszem nierymowanym, a czasem też i rymowanym... pisana w areszcie kałudzkim r. 1771, aresztu czwartym, a w Warszawie annotacjami różnymi... aukcjonowana. — G. Prace poetyckie i literackie: 1) De arte graphica carmen k. 75. — 2) Carmina anecdota satyrica curiosa et mordacissima. — 3) Carmina Polonica inedita. — 4) Carmina Polonica miscelanea-panegiryca-macaronica, collecta a... — 5) Filii Heroum decora seu elogia principum regiorum. — 6) Gadki tłumaczone i przerobione. — 7) Nowe hymny brewiarza paryskiego. — 8) Principum poetarum Trias Poloniae. Zbiór polsko-łacińskich poetów. — 9) Psalterium. — 10) Wiersze duchowne. — 11) Swoboda po niewoli zaprzedanego od braci do Rgiptu Józefa, rytmem ojczystym na wolny świat polski przez wielkiego z panów polskich senatora z Pisma św. wyprowadzona. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1277, 1300. — 12) Przekł.: M.A. METASTASIO: Demofontes. — 13) Carmina Mariana 1719-1720. — 14) Facecje rytmowane i różnych wierszów tłumaczenia. T. 1-2. Zbiór Rytmów. T. 3-4, 1768-1773. Razem 6365 fraszek. — 15) Komedie prosaiczne 1768. — 16) Zbiór facecji rymowych oraz wierszy 1768. — 17) Przekł.: P.A. METASTASIO: Demofontes. Opera. — 18) Przekł.: P.A. METASTASIO: Wyspa bezludna. Opera 1768. — 19) Przekł.: P. MARIVAUX: Wyspa roztropności albo Pigmajczykowie. Komedia w 3 aktach 1768. — 20) Przekł.: Śmierć Abla. Tragedia w 3 aktach 1768. — 21) Przekł.: D. BRUEYS, J. PALAPRAT: Gniewosz fuklisy. Komedia 1768. — 22) Przekł.: S. GRESNER: Drama pastoralne 1768. — 23) Przekł.: L. HOLBERG: Solcerieres 1768. — 24) Przekł.: J. RĒGNARD: Menchowie, albo bliźniacy. Komedia 1768. — 25) Autor nie dla kształtu. Tragikomiczny dialog o 1 akcie dla szkolnej młodzieży 1768. — 26) Czarnoksiężnik kandora pełny naszej krwi szafarz. Tragedia duchowna 1768. — 27) Głupiec Jezusowy. Drama duchowny bez persony niewieściej 1768. — 28) Gorzkie skutki zbrodni. Tragedia o trzech aktach i o trzech aktorach dla młodzieży szlacheckiej 1768. — 29) Lichwa mariańska. Tragikomedia dla szkolnej młodzi, bez persony niewieściej 1768. — 30) Marian albo zysk wielki z wielkiej miłości do Panny Marii. Drama szkolne bez persony niewieściej 1768. — 31) Miłości ofiara Teofil. Tragedia dla młodzi szkolnej bez persony niewieściej 1768. — 32) Toletańczyk. Tragiczne drama duchowne bez persony niewieściej 1768. — 33) Wokacja do stanu zaniedbania, ukarana. Tragedia dla szlacheckiej młodzi bez persony niewieściej w 3 aktach 1768.

68. Listy: Do F.M. Ossolińskiego z 1729. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 702/I k. 117-118. — Do Radziwiłłów z 1729. Rkps AGAD Dz. V teka 466, m. 18414. — Do NN, z 1733. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 399. — Korespondencja z J.A. Jabłonowskim z 1734-1763. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1162. — Korespondencja z H. v. Brühlem z 1736-1757. Rkps Landeshauptarchiv w Dreźnie, sygn. L c. 461, 3588, 3589, 3591, 3592. — Do Ch.A. Clodiusa. Rkps Sachsische Landesbibliotek w Dreźnie, sygn. C. 110. a. — Do J.A. Jabłonowskiego. Rkps Lwowskiej Państw. Naukowej Biblioteki, sygn. F. 417 — 36 ekscerptów z listów J. A. Załuskiego. Rkps Lwow. Państw. Nauk. Bibl., sygn. 717. — Korespondencja J.A. Załuskiego referendarza wielkiego koronnego z 1737. Rkps BN., sygn. II. 3237 k. 116. — Korespondencja z 1738. Rkps BN., sygn. II. 3238 k. 136. — Korespondencja z 1739. Rkps BN., sygn. III. 3239 k. 278. — Korespondencja z 1740. Rkps BN., sygn. III. 3240 k. 26. — Korespondencja z 1741. Rkps BN., sygn. III. 3241 T. 2 k. 146-156. — Korespondencja z 1742. Rkps BN., sygn. III. 3242. T. 4 k. 136, 128, 129, 132. — Korespondencja z 1743. Rkps BN., sygn. III. 3243. T. 2 k. 166, 163. — Listy do J.A. Jabłonowskiego z 1743. Wyd. J.A. JABŁONOWSKI: Tabulae Jablonovianae. Cz. 1. Amsterdam 1743. — Korespondencja z 1744. Rkps BN., sygn. III. 3244. T. 3 k. 123, 143, 112. — Korespondencja z 1745. Rkps BN., sygn. III. 3245. T. 4 k. 133, 89, 118, 164. — Korespondencja z 1746. Rkps BN., sygn. III. 3246. T. 4 k. 128, 113, 103, 159. — Korespondencja z 1747. Rkps BN., sygn. III. 3247. T. 5 k. 141, 155, 125, 110, 118. — Korespondencja z 1748. Rkps BN., sygn. III. 3248. T. 5 k. 117, 110, 133, 130, 114. — Korespondencja z 1749. Rkps BN., sygn. III. 3249. T. 4 k. 163, 185, 149, 186. — Korespondencja z 1750. Rkps BN., sygn. III. 3250. T. 3 k. 150, 195, 172. — Korespondencja z 1751. Rkps BN., sygn. III. 3251. T. 3 k. 148, 152, 107. — Korespondencja z 1752. Rkps BN., sygn. III. 3252. T. 4 k. 175, 250, 120, 158. — Korespondencja z 1753. Rkps BN., sygn. III. 3253. T. 5 k. 138, 156, 170, 145, 156. — Korespondencja z 1754. Rkps BN., sygn. III. 3254. T. 5 k. 161, 149, 158, 124, 122. — Korespondencja z 1755. Rkps BN., sygn. III. 3255. T. 4 k. 132, 161, 171, 128. — Korespondencja z 1756. Rkps BN., sygn. III. 3256 k. 135. — Korespondencja z 1757. Rkps BN., sygn. III. 3257 k. 138. —

Korespondencja z 1758. Rkps BN., sygn. III. 3258. T. 4 k. 128, 121, 128, 101. — Korespondencja z 1757. Rkps BN., sygn. III. 3259. T. 6 k. 168, 138, 142, 132, 168, 124. — Korespondencja z 1760. Rkps BN., sygn. III. 3260. T. 5 k. 172, 149, 119, 129, 124. — Korespondencja z 1761. Rkps BN., sygn. III. 3261. T. 5 k. 146, 144, 129, 122, 113. — Korespondencja z 1762. Rkps BN., sygn. III. 3262. T. 4 k. 190, 165, 170, 149. — Korespondencja z 1763. Rkps BN., sygn. III. 3263. T. 6 k. 140., 144, 148, 137, 157, 163. — Korespondencja z 1764. Rkps BN., sygn. III. 3264 k. 25. — Korespondencja z 1765. Rkps BN., sygn. III. 3265 k. 24. — Korespondencja z 1766. Rkps BN., sygn. III. 3266 k. 21. — Listy z 1766-1768. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2734-2735. — Korespondencja z 1767. Rkps BN., sygn. III. 3267. T. 3 k. 107, 133, 135. — 8 listów z Kaługi do ks. Wąsowicza z 1768-1733. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1085. — Korespondencja z 1773. Rkps BN., sygn. III. 3268. T. 2 k. 129, 101. — List do Stanisława Augusta z 1773. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2220/I. Wyd. F.M. SOBIESZCZAŃSKI w: *Bibl. Warsz.* R. 8: 1848 t. 2 s. 570-572. — Korespondencja J.A. Załuskiego z lat nieustalonych. Rkps BN., sygn. III. 3269. T. 14 k. 128, 100, 135, 101, 93, 82, 108, 74, 76, 118, 148, 124, 143, 145.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1, s. 511-528, tamże literatura; ESTREICHER K. T. 34 s. 186-234. — Ponadto: ŻELEŃSKA CHEŁKOWSKA A.: Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. W: *Historia Archiwum Uniw. Jagiellońskiego.* Kr. 1965 s. 54, 65, 105, 133; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 775-776; OPAŁEK K.: Oświecenie. Tamże T. 2 s. 268, 275, 281, 285, 287, 290, 310, 311; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 20, 150, 256; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 407; WYCZAWSKI H.E.: Kościelne zbiory biblioteczne. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 525, 550.

Ks. Jan Wysocki

Załuski Łukasz, Stanisław h. Kościesza (1604-1673), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor rozprawki teologicznej.

Urodzony 1604 r. w woj. mińskim, wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 30 VIII 1620 r. Po nowicjacie powtarzał jeszcze rok retorykę w seminarium pedagogicznym w Nieświeżu, studia zaś filozoficzne (1625-28) i teologiczne (1629-33) odbył w Akademii Wileńskiej. W tejże Akademii wykładał Pismo św. (1636), a następnie filozofię (1637-1640). W czasie profesury otrzymał stopień magistra filozofii (5 X 1630). Kompendium swoich wykładów z filozofii wydał w 1640 r. pod nazwiskiem ucznia Michała Mniszka.

W latach 1652-1654 wykładał Załuski w Akademii Wileńskiej teologię scholastyczną. Przed objęciem katedry teologii scholastycznej został promowany na doktora teologii (18 IV1652).

Załuski często zmieniał miejsce pracy i podejmował bardzo różnorodne obowiązki. Katalogi chociaż niepełne, dają wyobrażenie o tej różnorodności zajęć: W domu profesorów w Wilnie pracował jako „explanator Scripturae" (1641/2), na podobnej placówce w Warszawie był kanodzieją (1643/47), w Nieświeżu prefektem studiów (1658), w Braniewie profesorem teologii (1659), w Krożach profesorem teologii moralnej i przewodniczącym zebrań. dla wyjaśnienia przypadków moralnych, dotyczących sumienia (prefekt „casuum") i tamże po 2 latach kierownikiem budowy i polskim kaznodzieją, a następnie znowu w Nieświeżu widzimy go na stanowisku kaznodziei, spowiednika, prefekta „casuum" i opiekuna Kongregacji Ciała Chrystusowego. W ostatnich latach życia powierzono Załuskiemu stanowisko przełożonego placówki w Mińsku. Znamienny jest fakt, że przy często zmieniających się zajęciach przez 28 lat pełnił obowiązki kaznodziei. Zmarł w Wilnie 20 VIII 1673 r.

I.

1. De sumptione Sacrae Eucharistiae sub utraque specie. Vilnae 1637 Typ. Acad. SJ 2°.

2. Disputationes theologicae de Deo Trino et Uno... In Academia Vilnensi SJ, 1651. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2910 k. 1--138.

II.

1. Universa philosophia publice asserta in Alma Academia Vilnensi Soc. Jesu. [Vilnae 1640] Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 3, s. 276. Wydane pod nazw. Michała Mniszka.

2. Pompa wspaniałego wjazdu... Krzysztofa Chodkiewicza wojewody wileńskiego, krewskiego... Wilno 1642 Druk. Akad. SJ 2° k. nlb. 7. Wydane pod nazw. Aleksandra Jakuba Wodoradzkiego.

3. Thesaurus illustrissimae. Kiszkarum familiae. Vilnae 1644 Typ. Acad. SJ 2°. Wydane pod nazw. Aleksandra Jakuba Wodoradzkiego.

4. Panegyricus soluta et vincta oratione Sigismundo Denhoff. Varsaviae 1646 In offic. P. Elerti 2°.

5. Virtus Honorata inter felicissimos Hymenaeos Samuelis Georgii Dagoberti de Husiatyn Kalinowski... et Ursulae Brigittae Georgii ducis de Ossolin, comitis in Tenczyn... in lucem data. Varsaviae b. r. Typ. Elertianis 2° k. nlb. 16.

6. Kazanie o św. Teresie pannie serafickiej matce reformowanego Karmelu miane w kościele wileńskim OO. Karmelitów Discalceatów. Wydanie obecnie nie znane. — Toż w zbiorze: Echo zawołanych czasu swego kaznodziejów Societatis Jesu, albo kazania. Vilnae 1701 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 12.

7. De missione ad sylvas conterminas Prussis instituta Anno 1650. Rkps niegdyś w Bibl. Cesarskiej w Petersburgu, sygn. Lat. FII123.

III.

ROSTOWSKI S.: Lituanicarum historiarum Societatis Jesu libri decem. Parisiis 1877 s. 385, 434; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1450; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 270; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 642, 643; T. 3 s. 84, 910. 1504; Załuski Łukasz Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 180; STRUVE H.: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W. 1911 s. 196-197; WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1958 s. 68; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 777; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filozofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 199, 201, 393, 488 — ARSJ Lit. 6-14 (katalogi trzyletnie z lat 1628--1675); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1620-1673); Lit. 61 f. 511 (nekrolog). Bibl. Uniw. w Wilnie. Rkps Laureae Academicae, sygn. F2-KC 1 f. 102.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Załuski Marcin h. Junowsza (1702-1768), jezuita, biskup sufragan płocki, autor „Refutatio apologetico-theologica".

Urodził się 30 IV 1700 r., był synem Aleksandra i Teresy Potkańskiej. Kształcił się w szkołach pijarskich. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 IX 1715 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1715-1717), studium pedagogiczne odbył w Słucku (1717-1718), filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1718-1721), a po rocznym nauczaniu infimy w Warszawie, rozpoczął w 1722 r. teologię w Rzymie, gdzie w 1723 r. wystąpił z zakonu. Po powrocie do kraju został w 1725 r. dziekanem płockim, w 1729 kanonikiem krakowskim i w 1732 r. sufraganem płockim. Był też sekretarzem koronnym i opatem sulejowskim. W 1765 r. zrzekł się urzędów i powrócił do zakonu. Zamieszkał w fundowanej przez siebie stacji misyjnej w Kobyłce pod Warszawą, gdzie zmarł 11 VII 1768 r.

I.

1. Refutatio apologetico-theologica... Ad infamem ac adulteram resolutionem theologicam ex captosis cad (!) illaquendas animas sophismatibus compilatam, an verius famosum libellum rogo cremari dignum scomaticis proscidentem calumnis, irreprehensibiles, ejus processus propter manutenendam Deo juratam fidem, debitamque fidelitatem legitimo regi Poloniae Stanislao I heroico profugio et... exilio... Anno 1735. B. m. 4° s. 32. — Toż w tłum. franc. Refutation dogmatique... B. m. 1735 4° s. 56.

II.

1. Manifeste de M. le Conte Załuski evêque de Dresde et secretaire de la cou-

ronne... Manifest JEMC X. Marcina Załuskiego biskupa drezdeńskiego, sekretarza koronnego. B. m. [1735] 4° s. 8. Tekst polski i francuski. — Toż po franc.: Manifest... A La Haye 1735 chez Jean van Duren 4° k. nlb. 2.

2. Listy: Obfita korespondencja z Józefem Andrzejem Załuskim z 1732-1768 w BN., rkpsy 3232-3268.

III.

JANOCKI J.D.: Lexicon derer itzlebenden in Polen... Breslau 1755 t. 2 s. 11-23; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 295-296; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856 t. 2 s. 553; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 4. s. 430-434; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 204. — ARSJ., Lit. 57 (katalogi roczne z lat 1716-1723).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zapartowicz (Miechovius, Miechowita, Justyn z Miechowa) Justyn (ok. 1591/92-1649), dominikanin, dogmatyk.

Urodził się w Miechowie ok. 1591/92 r. i na chrzcie otrzymał imię Wojciech. Ojciec miał zdaje się imię Benedykt. Do zakonu dominikanów wstąpił pod imieniem Justyna w 1607 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1613 r. W 1616 r. wyruszył pieszo do Bolonii na dalsze studia, gdzie też zapewne uzyskał lektorat. W maju 1626 r. odbył w Lublinie publiczną dysputę, a bronione tezy w liczbie 127 ogłosił drukiem (Atlas thomisticus...). Na dominikańskim studium krakowskim zdobył w 1628 r. bakalaureat, a w 1635 r. doktorat teologii. W międzyczasie był przez pewien okres przeorem w Gdańsku oraz też przez jakiś czas mieszkał w Łowiczu.

Główne pole pracy Zapartowicza, to wykłady w krakowskim studium zakonnym, którego w latach 1635-1639 był regensem, oraz twórczość teologiczna. Po „Atlas thomisticus..." wydał w 1638 r. rozprawkę polemiczną przeciw arianom i w 1640 r. główne swe dzieło dogmatyczne o NMP „Discursus praedicabiles...". Inne prace pozostały w rękopisie. Niewyraźne sformułowanie w „Discursus" nauki o Niepokalanym Poczęciu NMP wywołało szeroką dyskusję teologów ostatnich lat, przeczących i twierdzących, że Zapartowicz uznawał tę prawdę wiary. Zmarł w Krakowie w 1649 r.

I.

1. Atlas thomisticus gravissimarum quaestionum ac controversiarum theologicarum philosophicarum molem sustinens disputationi publicae... Lublini... expositus. Cracoviae 1626 in Officina Typogr. Caesarii 4° k. nlb. 12.

2. Ethnicismus renovatus enervatus seu theses contra novos ethnicos, creaturarum cultores, homines phanaticos, arianos novos, creaturam deificantes, hoc est cultum unius viri Dei et creaturas transferentes... Cracoviae 1638 ex Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 12.

3. Discursus praedicabiles super Litanias Lauretanas Beatissimae Virginis Mariae in duos tomos distributi. Lugduni 1640. — Toż. T. 1-2. Lutetiae Parisiorum 1642 sumptibus Sebastiani Cramoisy 2° t. 1 k. nlb. 10, s. 436, k. nlb. 26; T. 2 k. nlb. 8, s. 672, k. nlb. 33. — Toż. T. 1-2. Lugduni 1660 sumptibus Phil. Berdae, Laur. Arnaud 2° t. 1 k. 11 s. 444, k. 28; T. 2 k. 10, s. 582, k. 2. — Toż. T. 1-2. Augustae Vindelicorum et Dilingae 1735 Sumptibus Caspari Berncard Viduae et Consort. 2° t. 1 k. 12, s. 444, k. nlb. 25; T. 2 k. 10, s. 582, k. 26. — Toż. Neapoli 1857. — Przekł. w j. franc. pt. Conférences sur les litanies... traduites par M. l'abbé A. RICARD. T. 1-5. Parisiis 1868-1869. — Toż. Wyd. 2 Parisiis 1870.

4. Rosa mystica coelestem exhalans odorem, candida... iuxta terquina SS. Rosarii mysteria. Excerpta et selecta per... H.M. GRATIANI... pars 1. Ancona 1698 12° s. 342. — Toż pod zm. tyt.: De Rosario mystico discursus praedicabiles... Ratisbonae 1889. Autorstwo niepewne.

5. Virgo veneranda. Wg R. ŚWIĘTOCHOWSKIEGO praca ta miała być drukowana w Paryżu.

6. Oeconomia salutis humanae. Generał Dominikanów pozwolił w 1645 r. wydać tę pracę. Rkps nieznany.

7. Discursus et documenta in Evange-

lium Matthaei. Była to postylla w 3 tomach. W 1647 cenzurowano ją ze strony władz. Diec. Płockiej. Rkps nieznany.

III.

Scriptores Ordinis Praedicatorum. Ed. J. QUETIF, J. ECHARD. Vol. 2. Parisiis 171 s. 529; NOWOWIEJSKI P.: Phoenix decoris et ornamenti Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum... Posnaniae 1752 s. 84; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 177; K[NAPIŃSKI] W.: Miechowita Justyn. W: *Enc. kośc.* T. 14 s. 283-284; Miechowita Justyn. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 50; WĘGRZYNIAK T.: Słynny mariolog polski o. Justyn Zapartowicz. *Ruch Biblij.* R. 4: 1951 nr 1/2 s. 113-121; WOLNIAK J.: De morte et assumptione BMV iuxta doctrinam Justini Miechoviensis OP dissertatio. Civitas Vaticana 1955; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Z dziejów literatury mariologicznej w Polsce. *Aten. Kapł.* R. 49: 1957 t. 54 z. 3 s. 466; TENŻE: Un mariologue peu connu Zapartowicz Justin de Miechów. *Ephemerides Mariologicae.* R. 4: 1965 fasc. 2/3 s. 307-311; TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 224-226, 275, 281-282; TENŻE i CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia Dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222-1972.* T. 2 s. 483; BRACHA F.: Zarys historii mariologii w Polsce. W: *Gratia plena. Studia teologiczne o Bogarodzicy.* P. [1965] s. 467; SZEWCZYK J.: L'Immaculée Conception selon l'enseignement de Justin de Miechów Zapartowicz OP (1590-1649). Lyon 1968.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Zapolski Ignacy Franciszek h. Pobóg (1645-1703), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 28 X 1645 r. w woj. sieradzkim, był synem Stanisława, starosty dybowskiego. Do zakonu jezuitów wstąpił 30 VIII 1663 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1663-1665), filozofię studiował w Kaliszu (1665-1668), następnie nauczał w jezuickich szkołach w Kaliszu i w Poznaniu (1668-1670). Studia teologiczne odbył w kolegium poznańskim (1670-1674) i tam przyjął święcenia kapłańskie. Po odbyciu trzeciej probacji w Jarosławiu (1674-1675), uczył retoryki i filozofii w Kaliszu (1675-1679) oraz teologii polemicznej i scholastycznej w Poznaniu (1679-1684). W latach 1686-1688 był rektorem kolegium w Toruniu. W 1689 r. wyruszył na misje do Chin, ale do celu nie dotarł, car bowiem odmówił misjonarzom przejścia przez Syberię. Udał się więc na Kaukaz i do Persji, gdzie pracował jako misjonarz i ambasador polski przy dworze szacha. W celu propagandy misji perskiej i zbiórek na ten cel przebywał też przejściowo na terenie Polski. Zmarł 6 XI 1703 r. we wsi Sawa w Persji.

I.

1. Tractatus theologicus de sacramento poenitentiae... In Collegio Conarsciano SJ, 1682. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 732.

2. Tractatus theologicus... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 807.

II.

1. Listy: 12 listów do generała zakonu z 1669-1697. Rkps ARSJ., Pol. 78-79, Lit. 44 f. 9. 2 z nich z 1669 i 1672 ogł. J. KRZYSZKOWSKI. W: Entre Varsovie et Ispahan. Le P. Ignace-François Zapolski SI. *Arch. Hist. S.J.* R. 18: 1949 fasc. 35 s. 87-88. — 4 listy do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. Rkps Arch. Propagandy Wiary w Rzymie, Inform. vol. 136 f. 152, 159, 166-167, 170-173. — 2 listy do Jana III Sobieskiego z 1693 i b. d. Wyd. S. ZAŁĘSKI: Jezuici. T. 3 s. 870-871, 873-874 (bez podania źródła). — Do Tomasza Szpota z 1689. Rkps ARSJ., Pol. 81 f. 138. Wyd. J. GAGARIN. W: *Études de Théologie.* Paris. R. 2: 1857 s. 508-509.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. s. 76-77; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici we Lwowie. Lw. 1880 s. 100; TENŻE: Misje w Persji w XVII i XVIII wieku pod protektorem Polski. *Misje Katol.* R. 1: 1882 s. 3-10, 25-31, 49-66; TENŻE: Jezuici. T. 3 s. 868-876; PIERLING P.: La Russie et Le Saint-Siége. T. 4. Paris 1907 s. 435; FLOROVSKÝ A. V.: Čeští jesuité na Rusi. Praha 1941 s. 127-128; KRZYSZKOWSKI J.: Entre Varsovie et Ispahan. Le P. Ignace-François Zapolski S.I. *Arch. Hist. S.J.* R. 18: 1949 fasc. 35 s. 85-117; BEDNARZ M.: Ignacy Franciszek Zapolski SI, dy-

plomata i misjonarz w Persji pod koniec XVII w. W: PLATTNER F.A.: Gdy Europa szukała Azji. Kr. 1975 s. 371-386; PREISS V.: De restauratione missionum in Persia saec. XVII Poloniaeque partibus tempore regum Sigismundi III, Vladislai IV et Joannis Casimiri in eis stabiliendis atque conservandis. Roma. 1939. Maszynopis w Arch. Pontificio Instituto Misionale. — ARSJ., 14-22 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1700); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1664-1703).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zaranek Zygmunt h. Korczak (1607-1667), jezuita, dogmatyk.

Urodził się w 1607 r. na Podlasiu, do zakonu jezuitów wstąpił 16 V 1625 r. Studium pedagogiczne odbył w Sandomierzu (1627-1628), filozofię studiował w Kaliszu (1628-1631), a teologię w Poznaniu (1631-1635), gdzie w 1634 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Kaliszu (1638-1644), a teologii dogmatycznej w Poznaniu (1644-1651). Był następnie rektorem kolegium w Poznaniu (1651-1654), sekretarzem prowincjała (1654-1657), rektorem w Kaliszu (1657-1661). Zmarł w Poznaniu 19 X 1667 r.

I.

1. Theses theologicae... Posnaniae 1655 Offic. Vid. A. Reguli 4° s. 32.

2. In 2am et 3am partem S. Thomae... commentarius. Posnaniae 1643-1645. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 85.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 10 s. 78-79; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 2. Paris 1899 s. 330-331; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1469; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 125. — ARSJ., Pol. 9-14 (katalogi trzyletnie z lat 1625-1665); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1626-1668); Pol. 68 f. 576 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zaremba Aleksander, pseud.: Barmarcin, Ex-proboszcz, Szlachcic spod Czyżewa, krypt.: X.Z., Ks. A.Z., (1857-1907), kanonik katedralny płocki, redaktor „Encyklopedii kościelnej".

Urodził się 27 III 1857 r. we wsi Rosochate-Nartoły w pow. łomżyńskim jako syn podlaskiego szlachcica Marcina i Marcjanny z Dmochowskich. Początkowe nauki pobierał w miejscowej szkole, a w latach 1869-1874 uczęszczał do gimnazjum w Łomży. W 1874 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, w którym przebywał przez 3 lata. Obdarzony wybitnymi zdolnościami został wysłany w 1877 r. do Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył w 1881 r. ze stopniem magistra teologii, Święcenia kapłańskie otrzymał 10 VII 1881 r. Po powrocie do Płocka został skierowany do pracy w Seminarium Duchownym w charakterze profesora. Wykładał przez 25 lat Pismo św., teologię dogmatyczną, filozofię, j. hebrajski i grecki. Poza pracą dydaktyczną prowadził owocną działalność pisarską, szczególnie na tematy biblijne. Pismo św. było przedmiotem, nad którym specjalnie pracował i znał je doskonale, w czym pomagała mu znajomość języków semickich i podróże do Ziemi św. W 1890 r. otrzymał godność kanonika katedralnego, a w 1904 r. prałata domowego. Od 1893 r. pełnił funkcję wizytatora klasztorów.

Współpracował z bpem M. Nowodworskim w redagowaniu „Encyklopedii Kościelnej" od 17 tomu. Z rozporządzenia tegoż biskupa wszedł Zaremba po jego śmierci (1896) we wszelkie prawa redaktora i wydawcy Encyklopedii. Od 22-29 tomu Encyklopedia jest dziełem ks. Zaremby.

Oprócz pracy redaktorskiej sam opracował wiele haseł z biblistyki. Zmarł 23 II 1907 r. we wsi Sasiny par. Rosochate i tam został pochowany.

I.

1. Z Płocka. Śp. ks. Ludwik Borowski. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 34 s. 556-557.

2. Krótkie sprawozdanie o introdukcji do ksiąg St. i N. Testamentu. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 9 s. 142-143.

3. Rec.: L. FILLION: Atlas archeologique de la Bible. Paris 1886. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 26 s. 415-416.

4. Kilka słów o czytaniu Pisma św. do braci kapłanów. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 28 s. 433-436; nr 29 s. 449-453.

5. Rec.: A. LIGUORI: Droga uświątobliwienia. T. 3. Wyd. 2. Kr. 1888. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 32 s. 511.

6. Rec.: P. JOSEPHO: Epistola B. Pauli Apostoli ad Romanos. Ratisbonae 1888. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 47 s. 752.

7. Rec.: V. THALHOFER: Handbuch der Kath. Liturgik. Freiburg 1883-1887. *Prz. Katol.* R. 28: 1889 nr 49 s. 783-784.

8. Rec.: L. FILLION: La Sainte Bible. Paris 1889. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 12 s. 191-192.

9. Rec.: *Etudes Ecclesiastiques.* Paris 1889. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 26 s. 416.

10. Rec.: L. FILLION: La Sainte Bible. T. 2. Paris 1889. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 52 s. 832.

11. Rec.: L. FILLION: La Sainte Bible. T. 1. Lyon 1888. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 32 s. 512.

12. Rec.: L. CHEVALIER: De scientia regiminis animarum supernaturalis. Nancei 1888. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 37 s. 576.

13. Rec.: L. FILLION: La Sainte Bible. T. 2. Paris 1889. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 52 s. 832.

14. Biblia wobec nowoczesnej krytyki i egzegezy. W. 1891. Druk. S. Niemiry 8° s. 125.

15. O dziewicach Bogu poświęconych w czterech pierwszych wiekach Kościoła św. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 3 s. 33-36; nr 4 s. 49-52; nr 5 s. 69-72.

16. Rec.: RODRYGEZ: Doskonałość chrześcijańska. T. 1. W. 1892. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 23 s. 368.

17. Ks. Kneipp i jego metoda leczenia. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 33 s. 513-516; nr 34 s. 529-531; nr 36 s. 567-569.

18. Rec.: I. PRANAJTIS: Christianus in Talmude Judeorum sive rabinicae doctrinae de christianis secretae. Piotrogród 1892. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 1 s. 15-16.

19. Kilka słów o prawdziwej ascezie do braci kapłanów. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 1 s. 8-10; nr 2 s. 22-24; nr 26 s. 406-409; nr 27 s. 426-428; nr 28 s. 439-442; nr 29 s. 454-457; nr 30 s. 473-475; nr 46 s. 724-725; nr 47 s. 742-745; nr 48 s. 761-762; nr 49 s. 776-778; nr 50 s. 789-791.

20. Rec.: Biblia. W: *Wiel. enc. powsz. ilustr.* T. 59-60. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 7 s. 110-112.

21. Rec.: F.J.: Tajemnice magii i spirytyzmu w świecie nauki. W. 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 8 s. 127-128.

22. Rec.: *Revue Thomiste. Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 8 s. 128.

23. Rec.: V. THALHOFER: Handbuch der Kathol. Liturgik. Abtheil 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 33 s. 527-528.

24. Rec.: F. VIGOUROUX: Dictionnaire de la Bible. Paris 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 45 s. 719-720.

25. Nowy system chronologii biblijnej. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 47 s. 737-739.

26. Kilka słów o natchnieniu i tłumaczeniu Biblii. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 1 s. 1-7; nr 4 s. 49-53; nr 5 s. 65-68; nr 6 s. 83-86; nr 7 s. 97-100.

27. Biblia i archeologiczne odkrycia. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 19 s. 289-293; nr 20 s. 305-309; nr 21 s. 321-324; nr 23 s. 353-356; nr 25 s. 385-390; nr 26 s. 401-405; nr 27 s. 419-425; nr 28 s. 433-437; nr 29 s. 449-454; nr 31 s. 481-486; nr 32 s. 497-502; nr 33 s. 513-518.

28. Rys z życia św. Bernardyna Seneńskiego. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 3 s. 32-37; nr 4 s. 49-52; nr 5 s. 66-70.

29. Rec.: K. NIEDZIAŁKOWSKI: O chrześcijańską zasadę życia. T. 1. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 11 s. 176.

30. Biblia i odkrycia archeologiczne. Nowy Testament. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 38 s. 593-596; nr 39 s. 609-613; nr 40 s. 629-632; nr 41 s. 644-646; nr 42 s. 659-663; nr 43 s. 676-678; nr 45 s. 707-708; nr 46 s. 725-728; nr 47 s. 742-744; nr 48 s. 757-758; nr 49 s. 773-775; nr 50 s. 786-788; nr 51 s. 803-807.

31. Ezdrasz i Nehemiasz. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 28 s. 433-434; nr 29 s. 454-456; nr 30 s. 467-470.

32. Sprawozdanie z prac biblijnych, pomieszczonych w kwartalniku „Revue Biblique" za rok 1894. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 10 s. 159-160; nr 11 s. 174-176; nr 12 s. 191-192; nr 13 s. 207-208; nr 14 s. 224; nr 15 s. 238-240; nr 16 s. 255-256; nr 18 s. 287; nr 19 s. 302-303.

33. Rec.: F. HUMMELAUER: Commen-

tarius in Genesim. Paris 1895. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 43 s. 686-687.

34. Rec.: J. NIRNSTEIN: Przysłowia Salomona. W. 1895. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 46 s. 736.

35. Rys z życia św. Bernardyna Seneńskiego z francuskiego przerobiony. W. 1895. Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 43.

36. Biblia i archeologiczne odkrycia. Dodatek o raju. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 20 s. 307-309; nr 21 s. 322-324; nr 22 s. 339-341; nr 24 s. 372-374.

37. Rec.: M. VIGOUROUX: La Sainte Bible Polyglotte. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 53 s. 852.

38. Rec.: T. KOWALEWSKI: Historia Biblijna Starego Testamentu. Płock 1897. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 13 s. 206-207.

39. Biskup Michał Nowodworski pasterz Diecezji Płockiej (1831-1896). *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 14 s. 212-214; nr 15 s. 230-232; nr 16 s. 242-244; nr 17 s. 261--262; nr 18 s. 276-277.

40. Odnalezienie oryginału tekstu Księgi świętej Eklesjastyka. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 28 s. 435-436.

41. Rec.: K. CLEMENS: O miłości ukrzyżowanego Zbawiciela. Przekł. H. KOSSOWSKI. W. 1897. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 13 s. 208.

42. Ku czci Ducha św. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 40.

43. Rec.: H. KOSSOWSKI: Pisma Świętej Teresy. T. 1. W. 1898. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 51 s. 815-816.

44. Plac Zaśnięcia N.M. Panny czyli Dormitio. *Prz. Katol.* R. 38: 1899 nr 5 s. 65-67.

45. Rec.: S. CHODYŃSKI: Documenta Historica Seminarii Vladislaviensis. Varsaviae 1897. *Prz. Katol.* 37: 1899 nr 5 s. 79-80.

46. Rec.: H. JOLY: Święci Pańscy czyli Dzieje Kościoła Katolickiego w Żywotach Świętych. W. 1899. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 21 s. 335-336.

47. Rec.: Science et religion. Etudes pour les temps presents. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 3 s. 48.

48. Rec.: I. RAHMAN: Testamentum Domini Nostri Jesu Christi. Moguntiae 1899. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 3 s. 47-48.

49. Kartka z cudownej historii ascetów Wschodu. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 4 s. 52-54; nr 5 s. 72-74; nr 6 s. 85-86.

50. Mały ikonoklasm. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 21 s. 328-329.

51. O powołaniu do stanu kapłańskiego w czasach obecnych. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 32 s. 501-504.

52. Brak powołań kapłańskich. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 38 s. 597-600.

53. Rec.: B. Honorat [KOŹMIŃSKI]: Święty Franciszek Seraficki i jego naśladowcy. W. 1901. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 47 s. 751-752.

54. Rec.: H. KOSSOWSKI: Pisma św. Teresy. T. 3. W. 1901. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 40 s. 639-640.

55. O powołaniu Bożem jednostek i narodów. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 41 s. 646-647.

56. Rec.: T. KOWALEWSKI: Krótka historia Święta albo Biblijna Starego i Nowego Testamentu oraz mały katechizm. Płock 1901. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 46 s. 719-720.

57. Śp. Ks. Walenty Jędrzejewski. (Nekrolog). *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 9 s. 142.

58. Świętej pamięci biskup Henryk Piotr Dołęga Kossowski. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 23 s. 359-362.

59. Rec.: S. CHODYŃSKI: Monumenta Historica dioeceseos Vladislaviensis XXII. Vladislaviae 1903. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 25 s. 400.

60. Po długim doświadczeniu i rozmyślaniu. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 16 s. 252-253; nr 24 s. 376-377; nr 31 s. 488--490.

61. Rec.: H. KOSSOWSKI: Pisma św. Teresy. T. 3 cz. 2. W. 1903. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 31 s. 495-496.

62. Kilka uwag prawnych z powodu tolerancji religijnej. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 36 s. 553-554.

63. Śp. Biskup Henryk Piotr Dołęga Kossowski. W: *Kalendarz informacyjny płocki.* R. 4: 1904 s. 94-98.

64. Rec.: W. KNAPIŃSKI: Teoria O. Hummelanera S.J. o formacji Pentateuchu. W. 1903. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 44 s. 703-704.

65. Kacerska sekta mankietników, jej początek i odstępstwo od Kościoła. W. 1906 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 71.

66. Sprawa „Mateczki" Kozłowskiej. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 23 s. 344-346.

67. Red.: *Encyklopedia kościelna.* Od t. 22-29.

68. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (Ks. M. Nowodworskiego). Artykuły obszerniejsze: Ozeasz (t. 17 s. 607-617); Pentateuch albo Pięcioksiąg (t. 19 s. 44--87); Pieśń nad pieśniami (t. 19 s. 249--268); Pieśni nabożne (t. 19 s. 268-279); Piotr Apostoł (t. 19 s. 347-377); Poezja biblijna (t. 20 s. 54-88); Poliglotta (t. 20 s. 253-258); Potop (t. 20 s. 522-536); Prorockie szkoły (t. 21 s. 460-466); Proroctwo (t. 21 s. 466-509); Przekład Biblii (t. 22 s. 19-24); Przekłady Biblii (t. 22 s. 24--70); Przenośnie (t. 22 s. 189-195); Przypowieści Salomona (t. 22 s. 296-313); Psalmy (t. 22 s. 380-430); Raj (t. 23 s. 12-18);

Rękopisy (t. 23 s. 380-393); Rolnictwo u Żydów (t. 23 s. 453-457); Ruth (t. 23 s. 595-600); Rzymianie (t. 24 s. 96-107); Sakramentki w dawnej Polsce (t. 24 s. 216-222); Salomon (t. 24 s. 251-256); Sanhedryn (t. 24 s. 357-362); Siedemdziesięciu przekład (t. 25 s. 266-276); Sienieński (t. 25 s. 288-294); Sjonici i Sjoniści (t. 25 s. 342-366); Skotnicki Jarosław (t. 25 s. 490-498); Śmierć (t. 26 s. 5-10); Socynianie (t. 26 s. 104-111); Sprowski Jan (t. 26 s. 335-341); Stany Zjednoczone (t. 26 s. 440-475); Starowolski Szymon (t. 26 s. 496-520); Strauss Dawid Fryderyk (t. 26 s. 599-604); Sumienie (t. 27 s. 134-139); Surowicki Karol (t. 27 s. 148-152); Świątynia jerozolimska (t. 27 s. 183-196); Święci (t. 27 s. 198-205); Symboliczne księgi (t. 27 s. 339-351); Teodoret (t. 28 s. 325-332); Teologia (t. 28 s. 359-373); Tessaloniczanie (t. 28 s. 432-439).

II.

1. Przykład przyjacielskiego pożycia proboszcza ze swymi pomocnikami. *Prz. Katol.* R. 28: 1889 nr 27 s. 243-245.

2. Rec.: A. CUVELHIER: Meditationes brevissimae in usum sacerdotum, religiosorum etc. Turyn 1880. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 43 s. 687-688.

3. Rec.: B. KOZŁOWSKI: Nabożeństwo kościelne oraz Ewangelie i lekcje z krótkim ich objaśnieniem. Żytomierz 1888. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 43 s. 687.

4. Kilka słów o brewiarzu. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 34 s. 535-537; nr 35 s. 550-552; nr 37 s. 582-584.

5. Czy można ufać winu z firm handlowych, mających aprobatę konsystorską o prawdziwości wina? *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 44 s. 696; nr 47 s. 743.

6. Rec.: O. Honorat [KOŹMIŃSKI]: Nabożeństwo wynagradzające do Oblicza Pańskiego, do Imienia Bożego i niektórych Tajemnic św. W. 1890. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 27 s. 432.

7. Rec.: *Revue Biblique* 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 3 s. 31-32.

8. Szarzyński. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 9 s. 139.

9. Słówko o restauracji naszych kościołów. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 37 s. 582-585.

10. „Supplet Ecclesia". *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 2 s. 21-23; nr 3 s. 40-42.

11. Katolicki międzynarodowy wiec w Brukseli. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 27 s. 429.

12. Rec.: R. REMBIELIŃSKI: Podręcznik wakacyjny dla użytku seminarzystów i młodych kapłanów. W. 1894. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 32 s. 512; nr 33 s. 528; nr 34 s. 543-544.

13. Rec.: M. FULMAN: Skarbiec odpustowy czyli zbiór modlitw odpustowych z odpowiednimi uwagami do codziennego użytku. W. 1894. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 47 s. 751-752.

14. Rec.: L. KASZEWSKI: Mały katechizm dla młodzieży rzymsko-katolickiej. Lubl. 1894. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 49 s. 784.

15. Rec.: K. GAY: Wykład tajemnic Różańca św. W. 1895. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 1 s. 15-16.

16. Chleb dla ubogich ku czci św. Antoniego. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 26 s. 401-405.

17. Słowo o wydawnictwie „Encyklopedii kościelnej". *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 32 s. 512.

18. W odpowiedzi „Roli". *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 45 s. 702-703.

19. Salezjańskie zakłady wychowawcze w Galicji. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 49 s. 780-781.

20. Rec.: Science et religion. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 3 s. 48.

21. Wrażenia z kongresu i kilka uwag o braku u nas powołań. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 42 s. 660-662.

22. Jaki p. Korzon krytyk! *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 45 s. 709-710.

23. Zastrzeżenie. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 37 s. 588.

24. Rec.: T. GROMNICKI: Teoria o początku prawa kościelnego. W. 1902. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 37 s. 591, -592.

25. Odpowiedź na objaśnienia ks. kan. Z. Chełmickiego. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 39 s. 620-621.

26. Z dekanatu nieszawskiego. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 31 s. 491-492.

27. Witowo. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 31 s. 492.

28. Słówko do naszych reformatorów. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 6 s. 89-90.

29. Masońskie bractwo Elenterya. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 9 i 10 s. 131-132.

30. Videant consules! *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 31 s. 480.

31. Parę uwag o wzajemnych stosunkach przełożonych i podwładnych w seminariach duchownych. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 19 s. 287-288; nr 20 s. 303-306; nr 21 s. 319-321.

32. O higienie pasterskiej. *Mies. Past. Płoc.* R. 1: 1906 nr 10 s. 265-267.

33. Przekł.: List Apostolski. O sposobie uczenia Pisma św. w Seminariach Duchownych. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 18 s. 259-261.

34. Bezmankietnicy w Lesznie i odbiór kościoła. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 41 s. 638.

35. Poświęcenie kościoła w Nowogrodzie. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 44 s. 685.

36. Pięćdziesięcioletni jubileusz kapłaństwa ks. Erazma Kluczewskiego. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 47 s. 726-729.

III.

A.R.: Śp. ks. Aleksander Zaremba, kanonik katedr. płocki, prałat papieski. (Nekrolog). *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 3 s. 53-55; Ks. Aleksander Zaremba profesor seminarium płockiego (ur. 1857-1907). Płock 1907 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 26. Wyd. P. BORNIŃSKI; SYSKI A.: Śp. ksiądz Aleksander Zaremba. (Nekrolog). *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 14 s. 218-221; NOWOWIEJSKI A.: Ksiądz Aleksander Zaremba. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 11 s. 168-171; TENŻE: Ksiądz Aleksander Zaremba. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 3 s. 56-60; Mowa żałobna wypowiedziana przez ks. Ant. Nowowiejskiego 27 II 1907 r. w kościele rosochackim przed wyniesieniem na cmentarz zwłok śp. ks. Aleksandra Zaremby. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 3 s. 61-63; Toż. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 12 s. 183-185; Śp. ksiądz Aleksander Zaremba. (Nekrolog). *Mazur.* R. 2: 1907 nr 9 s. 2; BARTYNOWSKI M.: Ksiądz Aleksander Zaremba. Wspomnienie pośmiertne. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 10 s. 105; Ks. Aleksander Zaremba kanonik katedralny płocki, redaktor Encyklopedii kościelnej (ur. 1858 r. †1907 r.). W: *Enc. kośc.* T. 30 s. 3-12.

Ks. Michał Grzybowski

Zawieszko (Leopolita, Lwowczyk, ze Lwowa, Zawisza) Gabriel (†1646), dominikanin, pisarz ascetyczny.

Był bratem Mikołaja. Do zakonu dominikanów wstąpił prawdopodobnie we Lwowie, gdzie przed 1604 r. prowadził wykłady. Jako przeor włodzimierski (do 1601 r.) zabiegał o zjednoczenie prawosławnych z Kościołem Katolickim. W 1608 r. przeszedł do prowincji polskiej i oddał się głównie pracy pisarskiej. Odznaczał się surowością życia i wymową kaznodziejską. W opublikowanych w latach 1611-1619 swych licznych kazaniach i rozmyślaniach zawarł wykład podstawowych prawd wiary chrześcijańskiej oraz zasad życia wewnętrznego. Stanowią one źródło do poznania dziejów teologii w Polsce w XVII w. Zmarł w 1646 r. w Samborze. Kazanie na pogrzebie wygłosił jezuita Jan Płocki.

I.

1. Księgi ćwiczenia chrześcijańskiego... Na Przedmieściu Jaworowskim 1611 4° k. 4, s. 173.

2. Iustus iudex ex iustissimi iudicis Jesu Christi omnibus iudicibus christianis ad imitandum propositus... In Suburbio Javoroviensi ad Sanctum Nicolaum 1615 4° k. 1, s. 40. — Toż. Leopoli 1618 4°.

II.

1. Historia o Jonaszu dla rozmyślania najdroższej męki Pana Jezusowej... W Lwowie 1618 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 4, s. 132.

2. Wąż miedziany, albo rozmyślania najdroższej męki Syna Bożego... We Lwowie 1618 w Druk. Jana Szeligi 4° k. 4, s. 147.

3. Zwierciadło pokutujących z przykładów S.M. Magdaleny uczynione... We Lwowie 1618 4° k. nlb. 6, s. 222.

4. Kazania na modlitwę Pańską... Na Przedmieściu Jaworowskim 1619 w Druk. Jana Szeligi 4° s. 753, nlb. 3.

5. Oratorium płaczu duchownego... We Lwowie 1619 4° k. 4, s. 753, k. 1. — Fragm. wyd. S. BARĄCZ w: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. Lw. 1861 s. 161-163.

6. Przysmaki duchowe, gorczyca i kwas... Na Przedmieściu Jaworowskim 1619 4° k. 6, s. 196. Kazania.

7. Fragmenty kazań. Wyd. K. MECHERZYŃSKI w: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 391-400.

8. Ćwiczenia chrześcijańskie na tydzień święty; Wykład pacierza; Pałasz duchowny czyli kazania na święta i niedziele. Dzieła zaginione. Wiadomość podał F. SIARCZYŃSKI w: Obraz wieku panowania Zygmunta III. 1 s. 268.

9. List do Zachariasza Sernego z 1618. Wyd. T. UJAZDOWSKI w: *Pam. Sandom.* T. 1: 1829 s. 358-363.

III.

UJAZDOWSKI T.: O dziełach X. Gabriela Lwowczyka zakonu kaznodziejskiego. *Pam. Sandom.* T. 1: 1829 s. 354-363; MECHERZYŃSKI K.: Historia wy-

mowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 389-400; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 160-163; JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 195--198; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Wykaz klasztorów dominikańskich prowincji ruskiej. Cz. 2. Kr. 1923 s. 276; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 405-406; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 240, 282; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 497.

Bp Edward Ozorowski

Zbyszevius Andrzej (XVI w.), kanonik kruszwicki, tłumacz.

Wiadomo o nim tylko, że pochodził z Wągrowca i był kanonikiem kolegiaty w Kruszwicy (notowany pod 1586 r.). Czy występujący w 1578 r. pleban w Rogoźnie Andrzej Zbyszewski jest tą samą osobą, trudno orzec. Zbyszevius był niewątpliwie człowiekiem światłym, skoro zabrał się do przekładu na j. polski dzieła słynnego belgijskiego teologa, bpa Roermond, później Gandawy, Wilhelma Damazego Van der Linden (Lindanus); przekład dedykował Zbyszevius bpowi włocławskiemu H. Rozrażewskiemu.

I.

1. Przekł.: Dubitantius to jest o prawdziwej i pewnej do wiecznego zbawienia drodze nauka... na troje ksiąg rozdzielona... W Wilnie 1583 w Druk. i nakł... Mikołaja Christofora Radziwiłła 8° k. nlb. 21, s. 437.

III.

Statuta synodalia Dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae Ed. Z. CHODYŃSKI. Varsaviae 1890 s. 118; NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. [P.] 1964 s. 381; Dedykacja Zbyszeviusa do „Dubitantius...".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Zbyszewski Leon, krypt.: X. L. Z., (1832-1907), zmartwychwstaniec, potem sekularyzowany, socjolog.

Urodził się 17 VI 1832 r. w Wierzbówce k. Starego Konstantynowa jako syn ziemian Jana i Marii ze Śląskich. Naukę rozpoczął w domu, do gimnazjum uczęszczał w Odessie, a ukończył je w Warszawie. Nauki społeczne studiował w Paryżu, pisząc równocześnie artykuły i rozprawy polityczne po polsku i po francusku. Był sympatykiem Hotelu Lambert i przyjacielem Waleriana Kalinki. W 1867 r. wstąpił do Zgromadzenia Zmartwychwstańców (śluby zakon. 8 XII 1868 r.) w Rzymie, gdzie też odbył studia teologiczne na Gregorianum, uzyskując licencjat teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał 30 III 1872 r. Wkrótce został członkiem rady gener. zgromadzenia i prokuratorem (1873 r.), następnie ekonomem Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie, które w 1878 r. przeniósł z Via Salaria Vecchia na Via Maroniti 22. Od 1880 r. kierował nowicjatem w domu Mentorella, odnawiając zarazem ten cenny zabytek. W latach 1884-1886 założył dom zmartwychwstańców w Krakowie, pełniąc w nim obowiązki przełożonego i mistrza nowicjatu. Od r. 1887 był znowu prokuratorem generalnym zgromadzenia.

W 1890 r. uzyskał zwolenienie ze ślubów na tle dążeń reformatorskich i został inkardynowany do Diec. Krakowskiej. Rozwinął w Krakowie działalność oświatową i społeczną, organizując Szkółkę Dzieciątka Jezus na Salwatorze (1893-1901) dla budzenia powołań, następnie Zakład Naukowo-Wychowawczy dla Dziewcząt im. Świętej Rodziny (1898--1950) i Seminarium Nauczycielskie (1901-1950) przy ul. Pędzichów 11/13.

Dla prowadzenia tych żeńskich instytutów nawiązał współpracę z Oblatkami Serca Jezusowego w Montluçon we Francji i przeszczepił je na teren polski (s. Anna Szymańska i s. Teofila Drężewska). Zmarł 20 VIII 1907 r. w Krakowie.

I.

1. W sprawie nekrologu ks. Semenenki. *Czas.* R. 39: 1886 nr 271 s. 2.

2. Memoria sullo stato della Congregazione della Risurrezione di N.S.G.C. [Merano 1889]. 4° s. 75.

3. Echange d'idees. *Le Moniteur de Rome...* R. 11: 1892 nr 145, 148, 149.

4. Demokracja katolicka w Polsce. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 48 s. 427-428; R. 2: 1894 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 9-11; nr 3 s. 19-20; nr 4 s. 27-28; nr 5 s. 36-37; nr 6 s. 48-49; nr 7 s. 59-61; nr 8 s. 68-70; nr 9 s. 81-83; nr 10 s. 90-91; nr 11 s. 102-104; nr 12 s. 112-114; nr 14 s. 137-139; nr 17 s. 167-168; nr 18 s. 179-181; nr 19 s. 191-193; nr 20 s. 202-204; nr 22 s. 222-225; nr 23 s. 234-237; nr 24 s. 245-247; nr 25 s. 255-257; nr 42 s. 400-402; nr 43 s. 412-414; nr 44 s. 419-421; nr 45 s. 432-435; nr 46 s. 445-447; nr 47 s. 452-454; nr 48 s. 465-467; nr 49 s. 479-482; nr 50 s. 488-489; nr 51 s. 496-498; nr 52 s. 505-508; R. 3: 1895 nr 1 s. 2-4; nr 2 s. 10-11; nr 3 s. 18-20; nr 4 s. 30-31; nr 5 s. 39-40; nr 6 s. 50-52; nr 7 s. 58-61; nr 8 s. 72-75; nr 9 s. 83-87; nr 11 s. 105-107; nr 12 s. 117-119; nr 13 s. 125-128; nr 14 s. 136-139; nr 15 s. 147-150; nr 16 s. 157-160; nr 17 s. 166-169; nr 18 s. 176-178; nr 19 s. 186-188; nr 20 s. 196-199; nr 22 s. 213-215; nr 23 s. 224-226; nr 26 s. 248-251; nr 29 s. 276-277; nr 35 s. 328-329; nr 39 s. 364-367. — Toż w osob. odb. Lw. 1896 Gubrynowicz i Schmidt, Druk. W. Kosińskiego 8° s. nlb. 4, XVII, 428. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1897 Nakł. Księg. Katol. 8° s. nlb. 6, XVII, 428. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1903 Nakł. D. E Friedleina, Druk. Literacka 8° s. XVII, 428.

5. Szkółki Dzieciątka Jezus. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 12 s. 109-110; nr 13 s. 124-125; nr 14 s. 139-140; nr 15 s. 147-148. — Toż w osob. odb. pt. Szkółki Dzieciątka Jezus z listem aprobacyjnym J. E. ks. kard. A. Dunajewskiego, księcia-biskupa krakowskiego. Lw. 1894 Nakł. autora, Druk. W. Manieckiego 8° s. 16.

6. Szkółka Dzieciątka Jezus (roczne sprawozdanie). *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 6 s. 49-50.

7. [W sprawie Szkółki Dzieciątka Jezus]. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 37 s. 351.

8. Prawowitość i lojalizm, kryzys myśli polskiej. Kr. 1896 Nakł. G. Gebethnera i Sp., Druk. W. L. Anczyca 8° s. nlb. 2, 107, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1901 Nakł. Księg. Literackiej 8° s. nlb. 2, 107. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1903 Nakł. D. E. Friedleina, Druk. Literacka 8° s. 107.

9. Jakie są szczególniejsze zadania, które katolicyzm u nas w Polsce ma dzisiaj do spełnienia. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 89 s. 177-179.

10. Nota o niebezpieczeństwach religii w Polsce i środkach zaradzenia. Rkps Arch. Kurii Metrop. w Krakowie, sygn. „Zmartwychwstańcy" s. 10.

11. Pamiętnik. T. 1-2. Rkps Arch. Zakł. Nauk.-Wychow. im. św. Rodziny w Krakowie (depozyt u ks. Jerzego Mrówczyńskiego Kraków ul. Kremerowska).

II.

1. Korespondencja z Paryża. *Kron. Wiad. Kraj. i Zagr.* R. 3: 1857/8 nr 5 s. 2-3; nr 37 s. 4-5; nr 40 s. 1-3; nr 41 s. 3-4; nr 44 s. 1-3; nr 47 s. 4-5; nr 56 s. 1-3; nr 65 s. 1-3; nr 75 s. 3-4; nr 83 s. 1-3; nr 90 s. 2-3; nr 94 s. 2-3; nr 106 s. 2; nr 114 s. 1-3; nr 122 s. 2-4; nr 138 s. 1-3; nr 151 s. 2-4; nr 161 s. 1-2; nr 163 s. 2-3; nr 174 s. 2-4; nr 182 s. 3-4; nr 192 s. 2-3; nr 199 s. 1-2; nr 204 s. 1-3; nr 208 s. 2-3; nr 210 s. 2-4; nr 215 s. 2-3; nr 221 s. 1-3; nr 227 s. 1-2; nr 266 s. 1-3; nr 276 s. 1-3; nr 289 s. 2-3; nr 295 s. 1-3; nr 304 s. 2-3; nr 316 s. 3-4; nr 320 s. 1-3; nr 325 s. 1-3; nr 332 s. 2-3; R. 4: 1858/9 nr 1 s. 2-3; nr 8 s. 1-3; nr 17 s. 1-3; nr 21 s. 1-3; nr 70 s. 1-2; nr 80 s. 2-3; nr 91 s. 2-3 (anonimowo).

2. La Pologne et la cuse de l'ordre, par un Polonais. Paris 1863 Libr. E. Dentu, Impr. de Soye et Bouchet 8° s. IV, 164 (anonimowo).

3. Des conditions d'une paix durable en Pologne, par l'auteur de la „Pologne et la cause de l'ordre". Paris 1863 Impr. Martinet 8° s. nlb. 4, 256, nlb. 1 (anonimowo).

4. Śp. Bernard od Wcielenia. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 nr 37 s. 230.

5. Przemówienie przy zawarciu ślubu Marcina Czosnowskiego z Marią Rakowską d. 16 VI 1894 r. w kościele Sióstr Felicjanek w Krakowie odbytego. Kr. 1894 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca 8° s. 4.

6. Przemówienie przy ślubie p. Józefa Kozłowskiego z panną Julią Szajewską, odbytym w kościele P. Marii w Krakowie d. 30 X 1895 r. Kr. 1895 8° s. 4.

7. Towarzystwo Dom Rodzinny w Krakowie. [Kr.] 1898 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 4° s. nlb. 2.

8. Szkoła Świętej Rodziny dla Nauczycielek Ludowych. (Odezwa). *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 29 s. 233.

9. [Pierwszy] Statut Stowarzyszenia Dom Rodzinny w Krakowie z 25 II 1896 r. Rkps Arch. Zakł. Nauk.-Wychow. Św. Rodziny w Krakowie.

10. Projekt wychowywania nauczycielek ludowych z 1 II 1898 r. Rkps Arch. Zakł. Nauk.-Wych. Św. Rodz. w Krakowie.

11. [Drugi] Statut Stowarzyszenia... z dnia 7 X 1901 r. Rkps Arch. Zakł. Nauk.-Wychow. Św. Rodz. w Krakowie.

12. Rekolekcje wielkopostne. Rkps Arch. Zakł. Nauk.-Wych. Św. Rodz. w Krakowie (depozyt u ks. J. Mrówczyńskiego, Kraków ul. Kremerowska).

13. Listy. 10 listów i fragmentów listów do J. Felińskiego z lat 1874-1880. W: Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki... T. 1. W. 1949 s. 165-173, 187-206, 457-462. — 2 listy do Redakcji „Kroniki..." z 1857 r. Rkps AGAD, sygn. AOU-835 s. 1-6. — 410 listów do zmartwychwstańców z lat 1865-1903. Rkps Arch. Congr. a Resur. Romae, sygn. 38351-38760. — 60 listów do M. Darowskiej z lat 1869-1904. Rkps Arch. SS. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P.11.3.I. — 11 listów do J. Felińskiego z lat 1874-1880. Rkps Arch. SS. Niepok. w Szymanowie, sygn. P.12.1.IV. 17 i sygn. P.13.4.II.46. — List do P. Semenenki z 1879 r. Rkps Arch. SS. Niepok. w Szymanowie, sygn. P.13.3.II.36. — 19 listów do J. Zamoyskiej z lat 1879-1905 (w tym 1 do W. Zamoyskiego z 1905). Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 208 s. 131-172. — Listy do W. Czartoryskiego z lat 1880-1885. Bibl. Czart., sygn. Ew. 1208 b. pag. — 3 listy do Kajetana i Konstancji Morawskich z lat 1880-1889. Rkps Arch. Rodz. Morawskich z Jurkowa w Warszawie. — Listy do Izy Działyńskiej z 1883-1886. Rkps Bibl. Czart., b. sygn. i b. pag. — 16 listów do Konsystorza Biskupiego w Krakowie z lat 1885-1907. Rkps Arch. Kurii Metrop. w Krakowie, sygn. „Zmartwychwstańcy" i Pers. A.941. — 2 listy do A. Dunajewskiego z 1886, 1890 r. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krakowie, sygn. I.T. —1137 b. pag. i Arch. Kurii Metrop. w Krakowie, sygn. „Zmartwychwstańcy" b. pag. — List do S. Pawlickiego z 1887 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8699—III t. 6 k. 635-640. — List do pap. Leona XIII z 18 III 1890 r. Rkps Arch. Kurii Metrop. w Krakowie, sygn. „Zmartwychwstańcy" b. pag. — List do Z. Celichowskiego z 1890 r. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. AB 223 k. 261-262. — 2 listy do S. Tomkowicza z 1893 r. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1998 k. 143-146. — 66 listów do Oblatek Serca Jezusowego (w tym 19 do s. A. M. Desgrand) z lat 1893-1907. Rkps Arch. Obl. Ser. Jez. w Montlucon we Francji, b. sygn. i b. pag. — 15 listów do L. Mańkowskiego z lat 1895-1905. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7648-II t. 18 k. 216; sygn. 7649-II t. 19 k. 22, 72; sygn. 7650-II t. 20 k. 82, 219; sygn. 7651-II t. 21 k. 71, 147-148; sygn. 7653-II t. 23 k. 57-58; sygn. 7654-II t. 24 k. 134-135, 172-173, 175; sygn. 7655-II t. 25 k. 210; sygn. 7657-II t. 27 k. 25-26; sygn. 7659-II t. 29 k. 39, 193. — List do M. Bobrzyńskiego z 1899 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8085-III k. 34-35. — Listy do s. A. Szymańskiej i s. T. Dreżewskiej. Rkps Arch. Zakł. Nauk.-Wychow. w Krakowie (depozyt u ks. J. Mrówczyńskiego, Kraków ul. Kremerowska).

III.

Śp. ks. Leon Zbyszewski... *Czas.* R. 60: 1907 nr 190 (poranny) s. 1; nr 190 (wiecz.) s. 3; Ks. Leon Zbyszewski. *Tyg. Ilustr.* R. [48]: 1907 t. 2 nr 36 s. 738-739; Kalendarz Krakowski Józefa Czecha. Kr. 1908 s. 76; W. KWIATKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. Albano 1942 s. 279, 285, 288 293, 294, 307, 310, 314, 316, 320, 321, 326, 328, 332, 333, 337, 338, 345, 481, 482. — Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1-2. War. 1949 (passim); J. MRÓWCZYŃSKI: Ks. Walerian Kalinka. Poz. 1972 s. 227, 271, 282, 289, 303, 306, 327, 340-342, 348, 349, 355, 361, 384, 485, 434, 486, 519, 527, 585, 587, 599, 622, 651; M. SZABLEWSKI: Kardynał Albin Dunajewski i zmartwychwstańcy. Rzym 1974 (passim). — H. KAJSIEWICZ: Pamiętnik o początkach Zgromadzenia Pańskiego. W: TENŻE: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 402-525; Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1886-1888, 1891-1908; P. SEMENENKO: Dziennik. Wyd. E. ELTER. Rzym 1955 s. 59, 104, 106, 114, 124, 140, 157, 160, 168, 175, 183, 187, 198, 209, 214, 217.

Ks. Bolesław Micewski CR

Zebrzydowski Andrzej h. Radwan (1496-1560), biskup kolejno kamieniecki, chełmski, włocławski, krakowski, polemista.

Urodził się w 1496 r. w Więcborku pod Bydgoszczą z ojca Wojciecha

i matki Elżbiety z Krzyckich, siostry prymasa A. Krzyckiego i siostrzenicy P. Tomickiego, bpa krakowskiego. Wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej w r. akad. 1517/18, ale z nauk korzystał w niej niezbyt długo, kształcąc się dalej prywatnie u profesora tejże uczelni Leonarda Coxe'a, angielskiego humanisty. Za radą swego mentora — propagatora erazmianizmu, udał się z początkiem 1528 r. do Bazylei, gdzie słuchał wykładów Erazma z Rotterdamu i nawiązał z nim oraz z innymi bazylejskimi humanistami trwalsze kontakty. W 1529 r. korzystał z wykładów teologii i prawa w Paryżu; a w następnym roku w Padwie.

Po powrocie do kraju przebywał krótko w otoczeniu P. Tomickiego i A. Krzyckiego, a w 1530 r. dzięki poparciu tych hierarchów dostał się na dwór królewski jako kapelan królowej Bony, a następnie sekretarz królewski. Zyskał łaski króla Zygmunta Starego oraz jego następcy Zygmunta Augusta i dzięki ich poparciu otrzymał intratne beneficja i zrobił błyskotliwą karierę kościelną. Był dziekanem łęczyckim i kanonikiem krakowskim (od 1530 r.), kanonikiem płockim (od 1531 r.), a nadto posiadał szereg innych prebend. W 1543 r. został prepozytem gnieźnieńskim i biskupem kamienieckim, przy zachowaniu wszystkich dotychczasowych beneficjów. Uchodził za dobrego dyplomatę, ale w życiu politycznym nie brał żywszego udziału. Jedynie w 1542 r. wyprawił go król na sejmik generalny wielkopolski w Środzie, natomiast jako biskup posłował dwukrotnie na Węgry w 1543 i 1548 r.

Dzięki protekcji królewskiej przechodził stopniowo na coraz lepiej uposażone biskupstwa. W 1544 r. przeszedł na biskupstwo chełmskie, skąd w 1546 r. jako nominat kijowski został przeniesiony na biskupstwo włocławskie i wreszcie w 1551 r. otrzymał biskupstwo krakowskie. Typowy protegowany duchowny doby renesansu, szukający przede wszystkim możliwości powiększenia fortuny, stanął jako biskup krakowski wobec trudnych zadań, gdyż w diecezji ponad połowa kościołów znalazła się w rękach dysydentów, których poczynania groziły jeszcze gorszymi następstwami. Pozbawiony głębszej religijności i mocnych zalet moralnych, zbliżony do kół erazmiańskich w Krakowie, stał się jednak Zebrzydowski, pod naciskiem kapituły, jednym z głównych przeciwników reformacji i zwany był „postrachem ministrów kalwińskich". Zwalczał duchownych dysydenckich poprzez liczne procesy, wytaczane im w sądach biskupich. Prócz tego występował w sejmie z ostrymi mowami w obronie Kościoła, w których domagał się ustawowego karania odstępców od wiary katolickiej. Podjął także z innowierstwem polemikę piórem, występując przeciwko pismom kalwińskiego teologa Marcina Krowickiego.

Mimo gorliwości wykazanej w zwalczaniu wpływów innowierstwa nie potrafił Zebrzydowski sprostać należycie narastającym zadaniom. W 1558 r. opuścił diecezję, która była w ogniu starć z dysydentami, i osiadł w swym rodzinnym Więcborku, co pogłębiło w niej rozstrój. Przynaglony groźbami kapituły podjął decyzję powrotu do diecezji, ale zmarł w drodze we Wrześni 23 V 1560 r. i pochowany został w katedrze krakowskiej.

I.

1. Krótka odpowiedź... na artykuły obłędliwe Marcina Krowickiego. Kraków 1556 Druk. Łazarza Andrysowica 8° nlb. 126. Zredagował A.P. NIDECKI.

2. Oratio de haeresi tollenda. W: Ora-

tiones Conciliorum Regni fere aureae ad Sigismundum Augustum Poloniae Regem de pestifera et contagiosa haeresi tollenda. Cracoviae 1550 16° s. nlb. 16. Zredagował A.P. NIDECKI.

3. Pro sua et collegarum religione ac iurisdictione oratio postrema ad regem habita. (Powst. 1556). Druk. B. m. 1557 8°. Zredagował A.P. NIDECKI.

4. Adjecta est Epistola ad suae dioecesis homines. B. m. r.

II.

1. Korespondencja z lat 1546-1553. Wyd. W. WISŁOCKI. Kr. 1878. *Acta hist.* T. 1 s. 1-579 i wstępu s. I-XXXII.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 124-129; WISŁOCKI W.: Andrzeja Zebrzydowskiego korespondencja z lat 1546-1553. Wstęp. Kr. 1878 s. III-XXXIII. *Acta hist.* T. 1; KORYTKOWSKI J.: Prałaci. T. 4 s. 454-481; TRUSKOLAŃSKI T.: Andrzej Radwan Zebrzydowski, biskup włocławski i krakowski (1496-1560). Lw. 1907; TENŻE: Dzieje reformacji polskiej w latach 1556-1560 skreślone w związku z działalnością Andrzeja Zebrzydowskiego biskupa krakowskiego. Lw. 1907; F[AJĘCKI] A.: Zebrzydowski Andrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 201-202; BARTYNOWSKI M.Z.: Zebrzydowski Jędrzej. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 156-158; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 785-786.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Zegarliński Stanisław (1882-1918), profesor Uniw. Jagiellońskiego, moralista.

Urodził się 16 X 1882 r. w Brzozowej w tarnowskiem. Do gimnazjum uczęszczał najpierw w Bochni (w latach 1895-1899), a następnie w Krakowie (w latach 1900-1902). Tutaj po uzyskaniu świadectwa dojrzałości wstąpił do Seminarium Duchownego, rozpoczynając jednocześnie studia na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Po 2 latach studiów został wysłany na Uniwersytet w Innsbrucku, gdzie w 1909 r. uzyskał doktorat teologii. W międzyczasie, w 1906 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Po powrocie do kraju był początkowo katechetą w szkole ćwiczeń w żeńskim Seminarium Nauczycielskim w Krakowie, następnie wikariuszem w Nowym Targu i wreszcie prefektem studiów w krakowskim Seminarium Duchownym. Pracę naukowo-dydaktyczną na krakowskim Wydziale Teologicznym rozpoczął Zegarliński w roku 1911 jako adiunkt przy katedrze teologii moralnej. 7 II 1913 r. nastąpił jego przewód habilitacyjny. Po zatwierdzeniu habilitacji 11 XII 1914 r. podjął Zegarliński wykłady jako docent, a od 1 X 1917 r. jako profesor nadzwyczajny, kierując katedrą teologii moralnej na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej. Zmarł 12 XII 1918 r.

I.

1. Zapatrywania J. Dunsa Scota na własność. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 3 s. 347-358, 459-471.

2. Dekret „Ne temere" a iura stolae. *Gaz. Kośc.* R. 18: 1910 nr 7 s. 84-85.

3. Zgromadzenia społeczno-moralne. Cz. 1: Prawo własności. Kr. 1911 8° s. 316.

4. Spowiadanie się z grzechu nowo popełnionego jako z grzechu już odpuszczonego sakramentalnie. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 3 s. 30-32.

5. Źródła moralności. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 10 s. 33-46.

6. Dobro i zło. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 5: 1913 t. 10 s. 173-194.

7. Rozkładowe działanie moralności ewolucyjnej. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 26 s. 306-307; nr 27 s. 322-324; nr 28 s. 335-337.

8. Źródła moralności. Moralność katolicka a skrajnie ewolucyjna. P. 1914 8° s. 108.

9. Podpalacz i jego powierniczka. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 nr 11 s. 127-129. — Przedr. w: *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 6 s. 208-213.

10. Z nowszych badań nad genezą religii i moralności. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 nr 41 s. 487-489.

11. Nowela o prawach nieślubnych dzieci. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 1 s. 6-8.

12. Zmniejszanie się liczby urodzin. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 14 s. 163-164.

13. Źródła restytucji. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 18 s. 210-211; nr 19 s. 222-223.

14. Powstanie przekonań i obrzędów

religijnych według Malinowskiego. (W związku z pracą B. MALINOWSKIEGO: Wierzenia pierwotne i formy ustroju społecznego. Pogląd na genezę religii ze szczególnym uwzględnieniem totemizmu. Kr. 1915). *Prz. Powsz.* R. 33: 1916 t. 131 s. 135-154, 196-211, 327-345.

15. Nauka moralna Epikura a chrześcijańskie zapatrywanie na najwyższe dobro człowieka. Kr. 1917 8° s. XII, 324.

16. Obowiązki wzbogaconego bankruta. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 48 s. 573-574; nr 49 s. 585-586; nr 50 s. 597.

17. Nowe prawo o rezerwatach biskupich. *Prz. Diec.* (Kielce). R. 7: 1917 z. 2 s. 11-14.

18. Post ścisły i lekki według kodeksu Piusa X. *Prz. Diec.* (Kielce). R. 8: 1918 z. 1 s. 8-10.

19. Nowy kodeks o ślubach. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 2 s. 16-17; nr 3 s. 27-28; nr 4 s. 39-40; nr 5 s. 49-51.

II.

1. Nowy obrońca Marksa. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 3 s. 100-112.

2. Wolność w prawach. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 nr 31 s. 365-367; nr 32 s. 379-381.

3. Szopka, turoń i starodawne zwyczaje. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 2 s. 60-65.

4. W szczęściu nieszczęście. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 5 s. 58-59.

5. Zmiana co do świadków (testamentu) rozporządzeń ostatniej woli. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 6 s. 71.

6. Nauka Epikura o stosunku bogów do ludzi. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 8 s. 88-89.

7. Z powodu zmiany rządowego czasu. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 nr 20 s. 237-238.

III.

KORZONKIEWICZ J.: Śp. ks. Stanisław Zegarliński. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 nr 3 s. 33-34; Zegarliński Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 203; Zegarliński Stanisław. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 159; WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 z. 2 s. 140-143; MICHALEWSKA K.: Habilitacje w Uniwersytecie Jagiellońskim 1848-1918. *Zesz. Nauk. U.J.* T. 71: 1963 z. 12 s. 99; BARTEL W. M: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego na przełomie dwóch wieków (od II poł. XIX w. do końca I wojny światowej). *Anal. Crac.* T. 1: 1969 s. 409, 414, 419-420, 424; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 264, 270; STRZESZEWSKI C.: Rozwój katolickiej nauki społecznej. Tamże. Cz. 2 s. 222.

Ks. Kazimierz Gabryel

Zembowski (Zębowski) Andrzej h. Trestka (1704-1770), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 15 XI 1704 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 VIII 1720 r. Studium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1722-1723), filozofię studiował w Kaliszu (1727-1730), a teologię w Poznaniu (1730-1733) i w Kaliszu (1733-1734). Był zawiadowcą gospodarczym domów jezuickich w Lublinie, Chojnicach, Krośnie i w Grudziądzu, rektorem kolegium w Chojnicach (1749-1752) i wykładowcą teologii moralnej w Grudziądzu (1752-1755). Zmarł w Bydgoszczy 13 VII 1770 r.

I.

1. Tractatus theologiae moralis de confessione et censuris in particulari, ex anno 1754 in annum 1755 propositus die 1ma Novembris Graudenti a R.P. Zembowski tunc casuum professore. B. m. 4° k. nlb. 19. Druk zachowany w rkpsie w Bibl. Misjonarzy w Krakowie, sygn. 116 II C_1.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 10 s. 156; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1206-1207. — ARSJ., Pol. 24-37 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1721-1770).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zieliński Daniel († 1664), bernardyn, teolog ascet., kronikarz.

Do zakonu bernardynów wstąpił w 1631 r. w Krakowie. Nie znamy jednak przebiegu jego studiów i nie wiemy, co robił w pierwszych latach po przyjęciu święceń kapłańskich. W 1649 r. jest notowany jako

kaznodzieja w Alwerni, później jako kapelan w Chrzanowie u „kasztelana bieckiego", w 1652 r. jako spowiednik bernardynek w Krakowie u św. Agnieszki i tymczasowy mistrz nowicjuszów w klasztorze „na Żłóbku", w latach 1653-1656 był kaznodzieją w Tarnowie. Po raz wtóry znalazł się w Alwerni w 1661 r. najpierw w charakterze wikarego konwentu, a od 1662 r. gwardiana. Tu też zmarł 22 II 1664 r.

Obok 2 zbiorów rozmyślań dla zakonnic napisał Zieliński podręcznik ascetyczny, przeznaczony głównie dla nowicjuszy, a który Karol Górski ocenił jako jeden „ze szczytowych osiągnięć (teologii ascetycznej) w Polsce w 1 poł. XVII wieku". Napisane przezeń kroniki klasztorów w Alwerni i w Tarnowie stanowią dziś główne źródło do dziejów tych klasztorów.

I.

1. Manuale seraphicum seu manu religiosa antiquitas in sacro Ordine Seraphico observata... vitae spiritualis metodus ad mentem S. Bonaventurae. Cracoviae 1661 in Off. Typogr. Schedeliana 12° s. 152.

2. Archivium conventus Alvernensis ad S. Stigmata... S. Francisci ab anno fundationis et introductionis PP. Bernardinorum in montem Alvernensem 1616... compactum... per... a.D. 1649, qui... a. D. 1659... reliqua apposuit. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. II-1, Rkps kontynuowany różnymi rękami.

3. Continuatio archivii conventus Alvernensis ad Sancta Stigmata... Sancti Francisci ab anno fundationis et introductionis PP. Bernardinorum in montem Alvernensem 1616... compactum... per... anno Domini 1649. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. II-3. Rkps kontynuowany przez A. Hlavsę i innych.

4. Archivium conventus Tarnoviensis PP. Bernardinorum collectum et scriptum a. D. 1656 per... sub M.V.P. Antonio Szumlański guardiano. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. XIV-a-1. Rkps kontynuowany różnymi rękami.

II.

1. Szata wzorzysta doskonałości zakonnice w oczach Boskich zdobiąca i wszelkim stanom ludzi żyć duchownie pragnących pożyteczna przez jednego kapłana Ojców Bernardynów... sporządzona. Kraków 1649 Druk. F. Cezarego 8° s. 307, nlb. 5.

2. Ogród lilij duchownych Barankowi Bożemu w klasztorze krakowskim Jagnieszki świętej panien zakonnych reguły św. Franciszka przez jednego z Ojców Bernardynów... przygotowany... Kraków 1661 w Druk. Wdowy i Dziedziców A. Piotrkowczyka 8° s. nlb. 14, 247, nlb. 4.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 294; K[ANTAK] K.: Zieliński Daniel. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 208; TENŻE: Bernardyni. T. 2 s. 206, 376; SOKOŁOWSKI E.: Dzieje klasztoru OO. Bernardynów pod nazwą „Żłóbek" w Krakowie. Kr. 1949 s. 79; WYCZAWSKI H. E.: Alwernia. Dzieje klasztoru OO. Bernardynów. Kr. 1957 s. 38, 69, 72, 73, 84-86, 99-100; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. (Wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 433, 442-443. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-76, k. 234-236.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ziemiański Józef, krypt.: X.J.Z., X.J.A.Z., X.Z., (1807-1878), prałat kapituły przemyskiej, pastoralista.

Urodził się w 1807 r. w Brzozowie. Do gimnazjum chodził w Przemyślu i tam ukończył filozofię. Na studia teologiczne wyjechał do Wiednia. Wyświęcony na kapłana w 1833 r. był przez rok wikariuszem w Krośnie, a w 1834 r. został ojcem duchownym w przemyskim Seminarium Duchownym. W latach 1835-1853 wykładał w tymże Seminarium teologię pastoralną, z tym że w 1848 r. zdawał we Wiedniu egzamin konkursowy. W 1851 r. wszedł do przemyskiej kapituły, był proboszczem katedralnej parafii, w 1877 r. posunął się w kapitule na prałaturę scholastyka i w 1878 r. dziekana. Zmarł 26 III 1878 r.

Oprócz artykułów z zakresu teologii pastoralnej opublikował zbiór pieśni kościelnych w oparciu o tego rodzaju wcześniejsze wydawnictwa.

I.

1. Wykład nauki o Opatrzności Boskiej. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 1 s. 3-9; Zm. tyt.: O Opatrzności Boskiej. Z. 2 s. 3-20; z. 3 s. 3-15; z. 4 s. 3-14; R. 5: 1837 z. 1 s. 3-17; z. 2 s. 3-20; z. 3 s. 3-14; z. 4 s. 3-14; R. 6: 1838 z. 1 s. 3-18; z. 2 s. 3-20; Zm. tyt.: O Opatrzności względem rozszerzenia i utrzymania światła ewangelicznego. Z. 3 s. 3-16; Zm. tyt.: O Opatrzności Boga nad dziełem Ewangelii. Z. 4 s. 3-16. — Początek tej rozprawy ogłosił ks. Sebastian IWAŃSKI. Tamże. R. 4: 1836 z. 1 s. 3-18; z. 2 s. 3-20.

2. Nie ma zbawienia zewnątrz Kościoła Chrystusowego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 1 s. 3-20; z. 2 s. 3-38.

3. Jakie uczynki pokutne przy spowiedzi zadawać. Podług „Linzer Monatschrift". *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 1 s. 63-81; Zm. tyt.: O uczynkach pokutnych. Z. 2 s. 85-127.

4. Papież. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 3 s. 3-12.

5. O małżeństwach mieszanych. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 4 s. 3-59. — Toż. w osob. odb. pt. Rozprawa o małżeństwach mieszanych przez... Przemyśl 1848.

6. O spowiedzi powszechnej, dożywotniej, generalnej. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 4 s. 136-180. Autorstwo niepewne.

II.

1. Czego dziś więcej pragnąć w pasterzach dusz należy, czyli nauk wysokich bez przymiotów apostolskich czy raczej mniej nauki w połączeniu z przykładnością obyczajów i gorącym powołaniem w swym zawodzie. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 7: 1839 z. 1 s. 36-49; z. 2 s. 26-37; Zm. tyt.: Skąd pochodzi, że w pierwszych wiekach miał Kościół więcej prawdziwie zacnych kapłanów? Z. 3 s. 33-42; Zm. tyt.: Dlaczego w czasach dzisiejszych mniej znajdujemy kapłanów czcigodnych. Z. 4 s. 30-45.

2. Konsekracja biskupa Wojtarowicza na biskupa tarnowskiego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 3 s. 158-160.

3. Instalacja biskupa Zachariasiewicza w Przemyślu. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 3 s. 147-158.

4. Szkółka w Odrzykoniu pod Krosnem. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 3 s. 184-186; z. 4 s. 368.

5. O przyjmowaniu protestantów do Kościoła. Obrzęd przyjęcia *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 4 s. 216-228.

6. Wybór modlitw i nabożeństwa codziennego z przydatkiem pieśni. Przejrzał i pomnożył... Wyd. 6. Rzeszów 1857 Druk. i Nakł. J.A. Pelara. — Toż. Wyd. 7. Rzeszów 1860 Nakł. i Druk. J.A. Pelara 8° s. XVI, 408, VIII. — Toż. Wyd. 8. Rzeszów 1862 J.A. Pelar 8° s. 332. Nie udało się dotrzeć do wydań poprzednich, stąd nie wiadomo, czy Ziemiański jest autorem „Wyboru modlitw", czy tylko wydawcą zbioru obcego.

7. Kantyczki czyli zbiór pieśni nabożnych według obrządku Kościoła świętego Katolickiego na uroczystości całego roku z przydatkiem niektórych pieśni osobliwie o Bożym Narodzeniu. Zebrał, poprawił i pomnożył... Wyd. 4. Rzeszów 1876 Nak. i Druk. Księgarni J.A. Pelara 16° s. 584, VIII. — Toż. pod zm. tyt.: Kantyczki i kancionał czyli zbiór pieśni nabożnych według obrządku Kościoła św. rz.-kat. na uroczystości całego roku z przydatkiem nowych pieśni o Bożym Narodzeniu oraz nowenny na Adwent. Wyd. 5 popr. i pomn. Rzeszów 1888 Nakł. i Druk. J.A. Pelara 16° s. 634, IX. Wydania poprzednie nieznane.

III.

SARNA W.: Biskupi przemyscy obrz. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 7: 1907 nr 5 s. 169; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 227-228; KOCHOWSKI W.: Historia Seminarium Duchownego obrz. łac. w Przemyślu. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, s. 274.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ziemkiewicz Norbert (XVII/XVIII w.), dominikanin, autor konkluzji teologicznych.

Wiadomo jedynie, że Ziemkiewicz studiował w krakowskim studium generalnym dominikanów i tam dnia 13 IV 1690 r. odbył publiczną dysputę teologiczną. Inne szczegóły z jego życia nieznane.

I.

1. Selectiores conclusiones theologicae de legibus. Ex Prima Secundae Angelici Doctoris... obiectis satisfaciet... sub assistentia... B. m. r. [ok. 1690] 2° k. 2.

III.

Informacje z „Selectiores conclusiones...".

Ks. Józef Mandziuk

Zierkowski Karol (XVII w.), augustianin, autor dysertacji teologicznej.

Dysertację przygotował na dysputę, której przewodniczył 11 VII 1683 r. w klasztorze augustianów na Kazimierzu przy Krakowie Tomasz Linca, profesor augustiańskiego studium teologicznego. Zierkowski był już wówczas księdzem. W swoim zakonie nie zaznaczył się Zierkowski chyba niczym szczególnym, skoro historyk augustianów Grzegorz Uth nie uczynił w swym dziele (Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930) żadnej o nim wzmianki.

I.

1. Conclusiones theologicae ex prima D. Thomae doctoris angelici, parte depromptae defendentur... a... Cracoviae 1683 2°. Druk b. rzadki. Istniejący w 1840 r. w Bibl. Jagiell. zaginął.

III.

ESTREICHER. T. 14, s. 347; Karta tyt. dysertacji.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Zimmermann Kazimierz pseud.: Tektander (1874-1925), prałat kolegiaty św. M. Magdaleny w Poznaniu, profesor Uniw. Jagiellońskiego, moralista, socjolog.

Urodził się w 1874 r. w Trzemesznie. Po ukończeniu gimnazjum w Poznaniu tam również wstąpił do Seminarium Duchownego. Teologię studiował w Gnieźnie i Würzburgu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1897 r., a następnie pracował w Poznaniu początkowo jako prebendarz kościoła podominikańskiego, potem od 1902 r. przy kolegiacie św. Marii Magdaleny jako kanonik, a później prałat-kustosz. Obok pracy duszpasterskiej brał Zimmermann czynny udział w katolickiej pracy społecznej, prowadzonej na terenie Poznania. Wyrazem tego było redagowane przezeń w latach 1902-1903 i 1907-1910 czasopismo „Ruch Chrześcijańsko-Społeczny", ukazujące się w Poznaniu w latach 1902-1910. W 1900 r. został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pełniąc w nim równocześnie do 1903 r. funkcje sekretarza Wydziału Historyczno-Literackiego. W latach 1905-1907 odbył Zimmermann specjalistyczne studia z socjologii w Monachium, zakończone uzyskaniem doktoratu. Po powrocie do Poznania został członkiem komisji powołanej przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk dla reaktywowania Wydziału Prawniczo-Ekonomicznego przy tymże Towarzystwie. Na ten okres życia Zimmermanna przypadła także jego bliska współpraca z wybitnym działaczem społecznym w Wielkopolsce ks. Piotrem Wawrzyniakiem, zasłużonym organizatorem instytucji gospodarczych w zaborze pruskim.

Kiedy w 1908 r. powstała na Wydziale Teologicznym Uniw. Krakowskiego katedra chrześcijańskich nauk społecznych, powierzono ją Zimmermannowi. Wykłady rozpoczął jednak dopiero w r. akad. 1910/11 po zatwierdzeniu nowej katedry przez Ministerstwo. Od tej pory Zimmermann związał się na stałe z uczelnią krakowską, piastując w niej szereg funkcji, m. in. dziekana Wydziału Teologicznego i rektora Uniwersytetu. Zmarł 6 IV 1925 r. w Krakowie.

I.

1. Założenie i znaczenie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. W 900 rocznicę założenia... P. 1900 Druk. św. Wojciecha 8° s. IX, 78.

2. Społeczne znaczenie wiecu katolików niemieckich Rzeszy Niemieckiej, odbytego w Strassburgu. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 4: 1905/1906 s. 1-5.

3. Kilka zdań o potrzebie działalności społecznej duchowieństwa. P. 1906 Druk. św. Wojciecha 8° s. 73.

4. Rec.: T. TRZCIŃSKI: Krótki przewodnik pracy społecznej w diecezjach gnieźnieńskiej i poznańskiej. P. 1907. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 5: 1906/1907 s. 447-454.

5. O środkach szerzenia wykształcenia społecznego w sferach katolickich, a szczególniej wśród duchowieństwa. W: *Kursa społeczne odbyte w Warszawie.* W. 1907 s. 1-13.

6. Znaczenie stanu robotniczego dla społeczeństwa i Kościoła. Wykład miany na kursie społecznym w Poznaniu dnia 25 listopada 1907 r. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 6: 1907/1908 s. 353-360, 384-391, 413--421, 442-447, 499-504, 523-534.

7. Socjalna polityka na wiecu katolików Niemiec w Düsseldorfie. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 6: 1907/1908 s. 633-645.

8. Obecne zadania i rozwój Towarzystwa Ludowego dla katolickich Niemiec i jego biura centralnego w M.-Gladbach. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 6: 1907/1908 s. 661--667; R. 7: 1908/1909 s. 5-10; 34-38.

9. Organizacje robotnicze, Towarzystwa katolickie robotników polskich w W. Ks. Poznańskim. W: *Księga jubileuszowa „Dziennika Poznańskiego" 1859-1909.* P. 1909 s. 169-178.

10. Dom zdrowia dla kapłanów katolickich w Zakopanem. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 4 s. 203-204.

11. Ks. Patron Wawrzyniak. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 109 s. 15-29, 199-215, 337--349; t. 110 s. 73-89.

12. Żywy pomnik na rocznicę Skargi. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 114 s. 312-328.

13. Wykształcenie społeczne duchowieństwa. Referat (wygłoszony na zjeździe skargowskim). *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 116 s. 165-186.

14. Udział duchowieństwa w pracy społecznej. Kr. 1917 Druk. J. Czerneckiego 16° s. 36.

II.

1. O towarzystwach robotników. P. 1901 Druk. św. Wojciecha 16° s. 24.

2. W sprawie handlu żywym towarem. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 3: 1904/1905 s. 1-6, 29-34, 77-82, 102-108.

3. Z okazji ćwierćwiekowej działalności Towarzystwa Czytelni Ludowych. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 4: 1905/1906 s. 289-295.

4. O ubezpieczeniu osób pozbawionych pracy w Danii. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 5: 1906/1907 s. 553-556.

5. Z okazji kursów socjalnych odbytych w Warszawie [od] 26 do 30 sierpnia [1907 r.] *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 5: 1906/ /1907 s. 639-644.

6. Die „Bank Przemysłowców" e[ine] G[esellschaft] m[it] b[eschrenkten] H[aftung] in Posen, ihre Gründung, Entwicklung und Bedeutung im Rahmen des „Verbandes der Erwebs- und Wirtschaftsgenossenschaften im Grossherzogtum Posen und Westpreussen". Posen 1907 St. Adalbert 8° s. XXXV, 148, tabl. 13.

7. Ocena ordynacji (majoratów) ze stanowiska gospodarczo-społecznego. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 6: 1907/1908 s. 549-558.

8. Pogląd na działalność wydziału prawniczo-ekonomicznego Towarzystwa Przyj. Nauk w Poznaniu w roku 1893 i 1894. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 7: 1908/1909 s. 61--67.

9. Uregulowanie prawne umów taryfowych w Niemczech. (Referat wygłoszony dnia 27 X 1908 r. na posiedzeniu wydziału prawniczo-ekonomicznego w Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu). *Ruch Chrześc.--Społ.* R. 7: 1908/1909 s. 177-184, 221--230.

10. Powstanie i rozwój spółek zarobkowych i gospodarczych polskich w W. Ks. Poznańskim. W: *Księga jubileuszowa „Dziennika Poznańskiego" 1859-1909.* P. 1909 s. 143-167.

11. Koalicja robotnika rolnego ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju historycznego prawa koalicji robotnika w ogólności. P. 1909 Druk. św. Wojciecha 8° s. 62, nlb. 1.

12. O warunkach powstania i rozwoju towarzystw robotniczych. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 35-43.

13. Rozwój stowarzyszeń kobiet pracujących. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 463-467.

14. O społecznych zadaniach i potrzebie organizacji nauczycielek. *Ruch Chrześc.-Społ.* R. 8: 1909/1910 s. 57-64, 130-137, 194-199.

15. O konieczności pracy społecznej kobiet warstw inteligentnych i środkach nabycia potrzebnej wiedzy. *Ruch. Chrześc.-Społ.* R. 8: 1909/1910 s. 247-259, 382-387, 445-455.

16. Moja pani. Studium z natury. Przyczynek do psychologii księżych gospodyń. P. 1911 Druk. św. Wojciecha 16° s. 173. Na karcie tyt. pseud. autora: Tektander.

17. Mowa... przy rozpoczęciu obchodu Konstytucji 3 maja w kościele OO. Karmelitów w Krakowie 1912 r. Lw. 1912 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 14.

18. Rec.: S. SYCHOWSKI: Praktyczny podręcznik dla opiekujących się wychodźcami. P. 1913. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 121 s. 406-408.

19. Fryderyk Wielki i jego kolonizacja rolna na ziemiach polskich. T. 1-2. P. 1915 Druk. św. Wojciecha 4° t. 1 s. XX, 398; T. 2 s. XII, 496, tabl. 11, mapy 2.

20. Wojna obecna w świetle religii. Kazania wygłoszone w kościele akademickim św. Anny w Krakowie w d. 30 kwietnia — 4 maja 1915 r. przez XX. profesorów Uniw. Jagiell.: ks. Antoniego Bystrzonowskiego, ks. Jana Korzonkiewicza, ks. Konstantego Michalskiego, ks. Kazimierza Zimmermanna oraz o. Zygmunta Janickiego. Kr. 1915 Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 98, k. 2.

21. Frédéric II de Prusse et la colonisation agraire des territoires polonais après l'annexion. *Bulletin International de l'Académie des Sciences de Cracovie.* No 1-7. Kr. 1916 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 73-81.

22. U kolebki militaryzmu pruskiego. *Rok. Polski.* Nr 12: 1917.

23. Zagadnienie wykształcenia obywatelskiego wobec reformy szkolnictwa w Polsce. *Rok Polski.* Nr 7-8: 1919.

24. Boża Dziecina. Książeczka do nabożeństwa dla Dziatwy Polskiej. Ułożył przyjaciel dzieci... P. 1920 Druk. św. Wojciecha 8° s. 187, nlb. 3.

25. Klasa przygotowawcza w seminariach nauczycielskich. *Muzeum.* R. 39: 1924 z. 4.

III.

Ks. dr Kazimierz Zimmermann. *Bies. Liter.* R. 34: 1910 t. 68 nr 50 s. 476; Zimmermann Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 219; Śp. ks. Kazimierz Zimmermann. *Kur. Pozn.* R. 1925 nr 81-82; TYSZKOWSKI K.: Ks. Kazimierz Zimmermann. *Kwart. Hist.* R. 40: 1926 s. 312-13; WOJTKOWSKI A.: Historia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W: Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu w latach 1857-1927. P. 1928 s. 352, 366, 405-407, 409-410; KARWOWSKI S.: Historia W. Ks. Poznańskiego. T. 3. P. 1931 s. 36, 154; WYSZYŃSKI S.: Zimmermann Kazimierz. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 218-219; WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 z. 2 s. 140, 142; GLEMMA T.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego 1397-1947. Tamże, z. 3/4 s. 209; JAROCKI S.: Katolicka nauka społeczna. Paryż 1964 s. 258; BARTEL W.M.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego na przełomie dwóch wieków. *Anal. Crac.* R. 1: 1969 s. 408-409, 413, 419, 421, 424; STRZESZEWSKI Cz.: Kościół katolicki w Polsce wobec zagadnień społeczno-gospodarczych (966-1918). W: *Księga tysiąclecia.* T. 3 s. 380, 383-384, 390-392, 396, 400-402, 418; TENŻE: Rozwój katolickiej nauki społecznej. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 222; TENŻE: Ewolucja katolickiej nauki społecznej. W. 1978 s. 119.

Ks. Kazimierz Gabryel

Złotnicki Arsen (XVIII w.), karmelita bosy, dogmatyk.

Nie znamy jego pochodzenia, studiów, ani też funkcji pełnionych w zakonie. Natomiast dwie jego prace wyraźnie kwalifikują go jako teologa dogmatyka.

I.

1. Integer cursus theologicus iuxta mentem et ordinem divinissimi Thomae. Leopoli 1752 Typis Soc. Jesu 2° b. pag.

2. Disputationes theologicae dogmatico-scholasticae iuxta mentem SS. Patrum ac praesertim divi Thomae Aquinatis Angelici Ecclesiae doctoris. B. m. r.

III.

Że był karmelitą bosym, dowiadujemy się z „Integer cursus..."

Ks. Jan Wysocki

Zrzenczycki (Zrenczycki, Zrzecycki, Zrzeszczyński, Jan z Zrzeczyc) Jan (XVI/XVII w.), polemista.

Urodził się w końcu XVI w. prawdopodobnie we wsi Zręczyce w pow. wielickim. Możliwe, że nauki pobierał w którymś z kolegiów jezuickich, był bowiem ich zwolennikiem. Znał j. grecki i hebrajski. Inne szczegóły z jego życia nie są znane.

I.

1. Przekł.: ERAZM z Rotterdamu: Anatomia Martynusa Lutra przez Dezyderiusza Erazma... odprawiona... przełożona z niemieckiego języka przez... B. m. r. [po 1600] 4° k nlb. 16. Fragm. przedr. H. JUSZYŃSKI: Dykcjonarz. T. 2 s. 384-385.

II.

1. Nowiny z Czech i o przyrodzeniu tych ludzi tudzież o zbuntowaniu przeciw cesarzowi, przy tym i Podolski zaciąg. Kraków 1619 4° k. nlb. 12.

2. Wielkie a podziwienia godne niebieskie cudo, które Pan Bóg... pokazał w Morawie i w Węgrzech. B. m. 1619 4° k. nlb. 8. — Przedr. K. NIESIOŁOWSKI: Otia domestica. B. m. 1745.

3. Nowe nowiny z Czech, z Tatr i z Węgier. B. m. 1620 4° k. nlb. 8.

4. Straszliwe i nader dziwne na niebie znaków cudownych... widzenie. B. m. 1620 4° k. nlb. 6.

5. Mantyssa albo wróżki. Kraków 1622 4° k. nlb. 8. — Fragm. przedr. H. JUSZYŃSKI: Dykcjonarz. T. 2 s. 384.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 453, tamże literatura.

Ks. Józef Mandziuk

Zwan Augustyn (XVIII w.), dominikanin, liturgista.

Był dominikaninem z klasztoru łuckiego. Przebywał na studiach w Bolonii i tam, jako kantor, ogłosił pracę w j. włoskim „Rubriche generali".

I.

1. Rubriche generali per recitare l'offizio del tempo et del santi conforme il rito del sacro Ordine Praedicatori estradotte dal latinum al volgare per magior facilito delle religiose Novicie... dal Padre... Bologna 1710. Cytuje się za BARĄCZEM.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 506.

Ks. Jan Wysocki

Zychowicz Kasper (1587-1646), jezuita, autor „Praelectiones theologicae".

Urodził się prawdopodobnie w Krakowie w 1587 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 IX 1603 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1606-1609), a teologię w Poznaniu (1614-1618). Uczył w szkołach jezuickich retoryki w Jarosławiu (1610-1611), gramatyki i poetyki w Kaliszu (1611--1613), samej poetyki w Toruniu (1613-1614) oraz retoryki w Jarosławiu (1620-1621). Teologię moralną wykładał w kolegium lwowskim (1622--1624, 1628) oraz ostrogskim (1629-1631). Od 1631 r. przebywał bądź w Łucku, bądź też na dworze Czartoryskich. Zmarł w Łucku 27 IV 1646 r.

I.

1. Praelectiones theologicae... In Collegio Leopoliensi SJ, 1628. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2156.

III.

NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce, 968-1831. W. 1932 s. 56. — ARSJ., Pol. 8-11 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1645); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1604-1645).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Zygmunt z Pyzdr (†1428), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda.

Syn Hińczy pochodził z Pyzdr w Wielkopolsce, z rodziny mieszczańskiej. Studia w Akademii Krakowskiej rozpoczął w 1411 r., już w 1412 r. został bakałarzem filozofii, a magistrem dopiero w 1417 r. Bakalaureat teologii uzyskał prawdopodobnie w r. akad. 1422/23. Był profesorem Wydziału Artium, a w 1426 r. także jego dziekanem, natomiast na Wydziale Teologicznym prowadził tylko wykłady „pro forma" z Pisma św.

(od 1423 r.) i z Sentencji P. Lombarda (w latach 1426-1428). W 1423 r. piastował godność rektora Akademii. Zajmował kanonię w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu, a w ostatnich latach życia był także proboszczem kościoła akademickiego św. Anny. Zdobył opinię znakomitego kaznodziei, ale rękopisy jego kazań nie są znane; postylla (rkps Bibl. Jag., sygn. 1651) czasem mu przypisywana, nie jest jego dziełem. Przedwczesna śmierć w 1428 r. sprawiła, że Zygmunt nie zdobył ani licencjatu, ani doktoratu z zakresu teologii i nie zdołał też ukończyć komentarza do Sentencji P. Lombarda, jedynego dzieła, które się zachowało.

I.

1. Principium in I, II et IV librum Sententiarum P. Lombardi. Rkps Bibl. Jag., sygn. 325, f. 251-255, 260, 262-264v, 264a--270v, 275-284. Fragm. wyd. Z. WŁODEK: Filozofia a teologia. Wybór tekstów krakowskich z wykładów wstępnych do Sentencji P. Lombarda z XV w. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1/12: 1970 s. 64--73.

2. Glossa marginalis et interlinealis in primum librum „Sententiarum". Rkps Bibl. Jag. sygn. 1533, f. 1r-267v.

III.

SZUJSKI J.: Dwie listy profesorów teologii. W: *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw. w Pol.* T. 1: 1878 s. 85-94; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 369; BRÜCKNER A.: Kazania średniowieczne. W: *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 9: 1895 s. 38--97; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV w. Kr. 1898 s. 22, 79; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1. Kr. 1900 s. 59, 61-62; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 289; BRÜCKNER A.: Literatura religijna w Polsce średniowiecznej. T. 1. W. 1902 s. 12, 38; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2. Petersburg 1903 s. 155-252, 258, 417; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce, s. 64; PILAT R.: Historia literatury polskiej w wiekach średnich. T. 1 cz. 2. W. 1926 s. 222, 264; BARYCZ H.: Szkice z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1933 s. 7; PÓŁTAWSKI A.: Communis lectura Pragensis. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 1: 1958 s. 11-27; ŚWIEŻAWSKI S.: Pour mieux connaitre l'ambiance philosophique en Pologne médievale. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 4: 1961 nr 1 s. 85-118; KUKSEWICZ Z.: Jan ze Słupczy. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 1: 1961 s. 85-117; MARKOWSKI M.: Wykład wstępny Andrzeja z Kokorzyna. Tamże. T. 2: 1962 s. 3-51; TENŻE: Poglądy filozoficzne Andrzeja z Kokorzyna. *Stud. Mediew.* T. 6: 1964 s. 55-136; TENŻE: Spis osób wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 167, 181--182; TENŻE: Zygmunt z Pyzdr. Tamże. T. 5: 1965 s. 169-205; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV w. W: *Munera Poznaniensia.* P. 1965 s. 87--88; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 26 i passim; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1/12: 1970 s. 41--42; MARKOWSKI M.: Zygmunt z Pyzdr. W: *Fil. w Pol. Słow.*, s. 451-452; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 790-791.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Żabicki Jan (1654-1693), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Do zakonu jezuitów wstąpił w 1670 r. Studiował filozofię w Pułtusku (1674-1677), a teologię w Akademii Wileńskiej (1679-1683), gdzie w 1682 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Połocku (1685--1688) i w Akademii Wileńskiej (1688-1691), teologii pozytywnej i polemicznej w kolegium warszawskim (1691-1692) i teologii scholastycznej w kolegium braniewskim (1692-1693). Zmarł w Braniewie 12 XII 1693 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Braunsbergensi SJ, 1692-1693. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2059.

II.

1. Wykłady z filozofii w Akademii Wileńskiej, 1689-1691. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2005.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 20; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 489-490. — ARSJ., Lit. 13-19 (katalogi trzyletnie z lat 1672-1693); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1672-1693); Lit. 62 f. 128 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Żagiel Benedykt (1690-1737), trynitarz, pisarz ascetyczny, historyk swego zakonu.

Urodził się w powiecie wiłkomirskim. Nie znamy jego studiów ani też funkcji pełnionych w zakonie. Za Giżyckim (Wołyniakiem) podajemy jego prace drukowane i te, które były w rękopisach. Według Giżyckiego, który je widział, dzieła te stawiają Żagla wysoko, jako teologa.

I.

1. Annales primi saeculi, diarium provinciae et analisys domorum. Cytuje się za GIŻYCKIM.
2. Cohortatio ad perfectionem spiritualem... Przytacza się za GIŻYCKIM.
3. De vera conpunctione cordis. Przytacza się za GIŻYCKIM.
4. Incintamenta ad vitam solitariam. Przytacza się za GIŻYCKIM.
5. Lucerna ad demonstrandum ignorantibus coelestis Redemptricis Religionis S. Trinitatis originem, revelationem, institutum... Przytacza się za K. ESTREICHEREM.
6. Ornamentum Ordinis S. Trinitatis. Przytacza się za K. ESTREICHEREM.
7. Soliloqium animae. Przytacza się za GIŻYCKIM.
8. Alveare. (Żywoty niektórych sławnych ojców). Rkps Bibl. Trynitarzy w Łucku.

III.

[GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912, s. 106.

Ks. Jan Wysocki

Żagielski Józef Antoni (XVIII w.), bazylianin?, historyk.

Nie znamy jego rodowodu, wykształcenia, ani też przynależności do obrządku. Z zainteresowania Kościołem Unickim przypuszczamy, że był obrządku wschodniego, może nawet należał do zakonu bazylianów. Znany jest jako wydawca akt Kościoła Unickiego i jako autor samodzielnych opracowań. Zarówno data jego urodzenia, jak też i śmierci są nam nieznane.

I.

1. Vita et res gestae Leonis Kiszka primum protoarchimandritae congregationis Ruthenorum Lithuanae, post episcopi Vladimiriensis ac demum metropolitae totius Russiae. Supraslii 1746 Typis Basilianis 4° ark. 3.
2. Professio ortodoxae fidei ab orientalibus facienda, Poczajów 1750 Typis Ord. Basilianis 4° ark. 6.
3. De Pinscensi episcopatu et episcopis. Leopoli 1750 Typis Confr. Ss. Trinitatis 8°. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.
4. Wyd.: Acta colloquii a praesulibus Ruthenis s. Sedi Apostolicae Rom. unitis in Lublin... Vilnae 1752 Typis Academicis. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.
5. Wyd.: Cyprian ŻOCHOWSKI: Colloqium lubelskie między zgodną i niezgodną bracią. Wilno 1752 Druk. Akademicka. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

III.

ESTREICHER K. T. 34 s. 78.

Ks. Jan Wysocki

Żarnowiecki Longin (1842-1915), biskup sufragan łucko-żytomierski, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, liturgista.

Urodził się w 1842 r. na Wołyniu. Do szkoły średniej uczęszczał w Żytomierzu, gdzie też po jej ukończeniu wstąpił do Seminarium Duchownego. Na dalsze studia został wysłany do Akademii Duchownej

w Petersburgu i uzyskał tam stopień magistra teologii. Po święceniach kapłańskich, które otrzymał w 1866 r., powrócił do Diecezji Łucko-Żytomierskiej, obejmując stanowisko wikariusza w katedrze w Łucku. Następnie został powołany na profesora Seminarium Duchownego w Żytomierzu. Kolejnym etapem pracy Żarnowieckiego było probostwo w Monasterzyskach na Ukrainie, gdzie obok spełniania funkcji duszpasterskich dał się poznać jako badacz historii kościelnych szat liturgicznych. Ok. 1895 r. został kanonikiem kapituły łuckiej i żytomierskiej.

Powołany na profesora Akademii Duchownej w Petersburgu, przez 9 lat (1901-1910) piastował urząd rektora tejże Akademii, tworząc nowe katedry: egzegezy biblijnej N. Testamentu, teologii pastoralnej i socjologii chrześcijańskiej. W tym czasie został również członkiem korespondentem Akademii Umiejętności w Krakowie. W 1910 r. otrzymał Żarnowiecki sakrę biskupią i nominację na sufragana Diecezji Łucko-Żytomierskiej. Obok spełniania normalnych obowiązków biskupich kontynuował w dalszym ciągu swoje badania nad szatami kościelnymi. Odbył w tym celu kilka podróży zagranicznych, zwiedzając wystawy szat liturgicznych oraz nawiązując kontakty z producentami paramentów kościelnych. Położył duże zasługi na polu badań na tym odcinku. Redagował specjalne pismo poświęcone sztuce kościelnej „Ozdoba domu Bożego". Żarnowiecki zmarł 29 IX 1915 r.

I.

1. Starożytne szaty kościelne w Diecezjach Łuckiej i Żytomierskiej... Kijów-Odessa 1891 Druk. S. W. Kulżenki 8° s. 24, nlb. 1, 4 światłodruki.

2. Ornat na wystawie starożytności w Warszawie. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 29 s. 456-460.

3. Altembas. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 24 s. 372-376.

4. Nasza paramentyka. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 16 s. 246-249; nr 18 s. 279-283.

5. Godzili się przerabiać szaty świątowe na aparaty liturgiczne? *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 4 s. 55-57; nr 5 s. 69-71.

6. Szaty liturgiczne w pierwszych pięciu wiekach Kościoła. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 8 s. 116-119; nr 9 s. 133-135; nr 10 s. 148-150; nr 11 s. 169-171; nr 12 s. 183-185; nr 23 s. 357-360; nr 24 s. 371-373; nr 25 s. 391-393.

7. Symbolizm a zwłaszcza tzw. „bestiarium" na tkaninach kościelnych. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 36 s. 566-568; nr 37 s. 581-585; nr 38 s. 600-603.

8. Historia i technika haftarstwa kościelnego. W. 1902 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 136, VIII, nlb. 2, tablic 78.

9. Barwy liturgiczne w Kościele rzymsko-katolickim pod względem historycznym, liturgicznym, symbolicznym i estetycznym. W. 1902 8° s. 53.

10. Red.: Ozdoba domu Bożego. Dzieło ilustrowane, poświęcone szatnictwu liturgicznemu i kunsztom, w służbie Kościoła zostającym. W. 1904-1913 Druk. K. Zakusiłła 4° zesz. 1 1904 s. 88; Zesz. 2 1905 s. 41; Zesz. 3 1907 s. 71; Zesz. 4 1909 s. 89; Zesz. 5 1913 s. 155.

11. Kielich w Kościele rzymsko-katolickim pod względem historycznym, liturgicznym, estetycznym i praktycznym. W. 1907 Druk. P. Laskauera i S-ki 8° s. 73, nlb. 3, tablic 44.

12. Historia tkanin jedwabnych. Kijów 1915 Druk. Polska 4° s. 160.

II.

1. Odpowiedź na krytykę. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 18 s. 178-180; nr 19 s. 298-301.

III.

NOWOWIEJSKI A.: Wykład liturgii Kościoła katolickiego. T. 2. W. 1902 s. 5, 27, 32, 106; T. 3. Płock 1905 s. 184; Ks. dr Longin Żarnowiecki, biskup mozypolitański, sufragan łucko-żytomierski. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 25 s. 483-484; Ks. biskup Longin Żarnowiecki. (Wspomnienie pośmiertne). *Aten. Kapł.* R. 6-7: 1914-1915 t. 12-13 s. 184-185; A[UGUSTAJTYS] F.: Żarnowiecki Longin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 292-293; B[RZUSKI] H.: Żarnowiecki Longin. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 404; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 293; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 3 s. 54, 62.

Ks. Kazimierz Gabryel

Żebrowski Szczęsny († 1613), pleban w Lesku, polemista.

Nowy Korbut sugeruje, iż pod nazwiskiem tym ukrywał się jezuita Marcin Łaszcz. Możliwość tę wykluczał M. Wiszniewski, a wątpliwości co do osoby Żebrowskiego rozstrzygnął ostatecznie H.E. Wyczawski. Żebrowski kształcił się u jezuitów w Wilnie, deklarował się uczniem Marcina Śmigleckiego, prawdopodobnie zdobył doktorat filozofii, był biegły w matematyce. Przez całe życie dawał dowody wdzięczności dla jezuitów. Między 1593-1597 r. przeniósł się do Krakowa, a potem do Lanckorony i tam z sugestii jezuitów zajmował się wychowaniem wojewodzica Jana Zebrzydowskiego, z którym ok. 1604 r. zwiedził Niemcy, Francję, Hiszpanię i Włochy. Żebrowski wraz z bernardynem Chryzostomem a Capranica sporządził plan zakładanej przez Mikołaja Zebrzydowskiego Kalwarii na gruntach wsi Zebrzydowice pod Lanckoroną. Założył też bractwo akademickie w Krakowie, któremu zapisał w testamencie 100 zł. Zmarł w 1613 r. na probostwie w Lesku w Ziemi Sanockiej. Pozostawił po sobie kilka pism polemicznych z prawosławnymi i arianami.

I.

1. Recepta na plastr Czechowicza ministra nowokrzczeńskiego. W Krakowie 1594. — Toż w Krakowie 1597 u Łazarza. Egz. obu wydań nieznane.

2. Kąkol, który rozsiewa Stephanek Zizania w Cerkwiach Ruskich w Wilnie. Przy tym napomnienie krótkie do uniej Kościoła Ruskiego z Łacińskim. W Wilnie 1595 w Druk. Bractwa Cerkiewnego 4° s. 36. — Toż. wyd. K. STUDYNSKI w: Pamiatki ukrainsko-ruskoj movi i literatury. T. 5. U Lvovi 1906 s. 13-30.

3. Próba Minucyj Latosowych z obroną kalendarza poprawionego i pokazaniem, że Paszkę na pełni święcić nie tylko jest przystojna ale i zwyczajna w Kościele Bożym. W Krakowie 1598 w Druk. Łazarzowej 4° s. 43.

4. Probatia próby na Minucje Latosowe, gdzie się dowodnie wywodzi słuszność święcenia paszki po nowemu. Kraków 1598 Druk. Łazarzowa 4°.

5. Zwierciadło roczne na trzy części podzielone. Pierwsza ma czas kościelny i polityki opisany. Wtóra, respons na skrypt Latosów. Trzecia, co trzymać o wróżbie gwiazdarskiej. W Krakowie 1603 w Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 5 s. 182.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 458-459, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1859; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370-1632. W. 1934 s. 318; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s .554-555; WYCZAWSKI H.E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 23, 24, 38, 47.

Bp Edward Ozorowski

Żeglicki Arnulf Kazimierz (1696-1766), pijar, moralista.

Urodził się w Głogowie k. Rzeszowa. Wstąpiwszy do pijarów w Podolińcu w 1712 r., studiował filozofię i teologię, potem przez kilka lat nauczał w klasach niższych w pijarskich kolegiach, następnie wykładał — także kilka lat — retorykę i filozofię. W latach 1737-1742 był wicerektorem, a potem rektorem kolegium pijarskiego w Chełmie, w 1743-1754 rektorem w Podolińcu i w latach 1755-1756 rektorem w Warszawie. Od 1757-1759 pełnił funkcje asystenta prowincji. Zmęczony wysiłkiem i ciągłą intensywną pracą, przeniósł się do Podolińca, gdzie zakończył życie 22 X 1766 r.

Mieszkając w Warszawie, współpracował z drugim znanym pijarem, Wiśniewskim, nad powiększeniem tamtejszej biblioteki pijarskiej, przyozdobił także i odnowił fronton zakonnego kościoła. Żeglicki napisał sporo. Ułożył Inwentarz praw, statutów i konstytucji koronnych. W dziedzinie teologii zasłużył się wydaniem „Biblioteca gnomico-historico-

-symbolico-politica", w której alfabetycznie zawarł myśli i sentencje Ojców Kościoła, teologów i mówców kościelnych. Wreszcie, co najważniejsze, wydał „Bibliotheca sacromoralis" w 8 tomach — rzecz bardzo przydatną w pracy duszpasterskiej. Jego „Schola pietatis", kilkakrotnie wznawiana, była podstawą w wychowaniu religijnym młodzieży.

I.

1. Bibliotheca gnomico-historico-symbolico-politica... T. 1-2. Varsaviae 1742--1743 Typis Schol Piarum 4° t. 1 s. 798; T. 2 k. nlb. 4, s. 699, 4.

2. Bibliotheca sacro-moralis in quo praeter Sacram Scripturam SS. Patrum ac Theologorum sententiae, tum conceptus morales et argumenta moralia collecta... T. 1-8. — Varsaviae 1757-1759 Typis Schol. Piarum 4° t. 1 k. nlb. 1, s. 759; T. 2 s. 470; T. 3 s. 743; T. 4 s. 752; T. 5 s. 450; T. 6 s. 410; T. 7 s. 490; T. 8 s. 238.

3. Schola pietatis Dei divorumque cultus studiosae Scholarum Piarum juventuti ad animae profectum adaperta... Varsaviae 1764 Typis Schol. Piarum 16° k. nlb. 11, s. 382. — Toż pod zm. tyt.: Schola pietatis seu selectiores devotiones ad usum juventutis Schol. Piarum, Varsaviae 1781. (Wydania tego nie napotkano w bibliotekach). — Toż pod zm. tyt.: Schola pietatis seu collectiores devotiones... Petricoviae 1794 16° s. 26, s. 475. — Toż. Varsaviae 1792. — Toż. Warszawa 1812. Razem z przekł. polskim. — Toż. Połock 1825. Tylko za *N. Korbutem* (Był też przekład francuski i niemiecki, do których jednak, jak i do wydań z 1792 i 1812 nie udało się dotrzeć). — Przekł. pol. pt. Szkoła pobożności, w której zamknięte są modlitwy i pieśni po łacinie i po polsku w Kościele Bożym używane. W. 1820. Tytuł przytacza się za *Nowym Korbutem.*

II.

1. Adagia Polonica selectionibus... Varsaviae 1735 Typis Schol. Piarum 8°. — Toż. Varsaviae 1751 Typis Schol. Piarum 8°. Oba wydania przytacza się za K. ESTREICHEREM.

2. Inwentarz nowy praw, statutów, konstytucji, znajdujących się w sześciu tomach *Volumina Legum,* niegdyś przez M. ŁADOWSKIEGO od... 1550 do... 1683, potem przez J.A. ZAŁUSKIEGO... aż do 1726... zebrany, a teraz... do 1736... kontynuowany... i wielce ułatwiony. Warszawa 1754 Druk Schol. Piarum 2°. Tytuł przytacza się za K. ESTREICHEREM. — Toż. Inwentarz praw, statutów, konstytucji... przez... pomnożony... teraz przez Teodora WAGĘ z potrzebnymi dodatkami na nowo powtórnie przedrukowany. W Warszawie 1789 Typis Schol. Piarum 2° k. tyt. k. nlb. 1, s. 925, s. nlb. 8.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 545, tamże literatura. — Ponadto: CHROMECKI T.: Krótki rys dziejów Zgromadzenia Szkół Pobożnych. Kr. 1880 s. 73, 101. — Historia Domus Varsaviensis Schol. Piarum. Opr. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 51.

Ks. Jan Wysocki

Żelazowski Karol (1865-1899), profesor Seminarium Duchownego w Lublinie, autor podręcznika ascetyki.

Urodził się 25 X 1865 r. w Warszawie, gdzie również uczęszczał do szkoły średniej. W 1883 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie, skąd po dwóch latach pobytu został wysłany na dalsze studia teologiczne do Rzymu. Po powrocie do kraju otrzymał w 1888 r. święcenia kapłańskie z rąk arcybpa warszawskiego, Wincentego Chościak-Popiela i jednocześnie został mianowany wikariuszem przy katedrze lubelskiej. W 1898 r. powołano go na stanowisko profesora Seminarium Duchownego w Lublinie. W swojej pracy naukowej zajmował się głównie teologią ascetyczną, zostawiając po sobie w rękopisie szereg tłumaczeń dzieł obcych teologów. Zmarł 12 VI 1899 r. w Lublinie.

I.

1. Bądźcie doskonałymi. Na podstawie dzieła J. SACRAMELLEGO „Direttorio ascetico" opracował... W. 1898 Druk. M. Machwitza 8° s. 270, nlb. 2, 273, nlb. 1; — Toż. Wyd. 2. W. 1904 8°; — Toż. Wyd. 3. W. 1913 Druk. Kroniki Rodzinnej 8° s. 413.

III.

Żelazowski Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 297; Żelazowski Karol. W:

Enc. kośc. T. 33 s. 405; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 324. — Schemat. Diec. Lubelskiej na lata 1887, 1899, s. 104.

Ks. Kazimierz Gabryel

Żelechowski Benedykt h. Leliwa († 1658), prałat kolegiaty zamojskiej, profesor Akademii Zamojskiej, kanonista.

Nie znamy daty urodzenia, ani imion rodziców Żelechowskiego. Pochodził prawdopodobnie z rodziny szlacheckiej osiedlonej w Krakowie. W 1612 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, zdobywając w 1616 r. bakalaureat, a przed 1620 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Jako docent-extraneus miał wykładać prawo w Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu. Doktorat prawa zdobył prawdopodobnie w Bolonii przed 1629 r. W latach 1629-1645 wykładał prawo kanoniczne w Akademii Zamojskiej, promując pierwszych doktorów tej umiejętności na terenie Zamościa. Jako rektor w latach 1630-1637 i 1642-1643 doprowadził w 1637 r. do przyłączenia do Akademii szkoły w Ołyce. Zajmował się ponadto praktyką sądową jako asesor sądów trybunal. W 1641 r. wszedł do kapituły zamojskiej. W hierarchii kościelnej doszedł do godności kustosza tej kolegiaty, prepozyta turobińskiego i proboszcza w Sitańcu pod Zamościem, gdzie w 1650 r. restaurował kościół. Rozwinął również działalność na polu kaznodziejskim. Zmarł w Sitańcu 25 III 1658 r.

I.

1. Quaestio de testamentis. Zamosci 1637. Druku tego nie udało się zobaczyć.
2. Quaestio de sponsalibus et matrimonio a... pro solemni inauguratione in doctorem juris utriusque ad disputandum proposita. Zamosci 1644 in Typogr. Academiae.
3. Quaestio de iure patronatus. Zamosci 1644 in Typogr. Academiae.

II.

1. Digestum iuris saxonici provincialis partibus sex comprehensum et novis expositionibus atque cum iure communi conciliacionibus claris, ad omnium praesertim, qui forum agunt, usum communem illustratum. Zamosci 1643 in Typogr. Academiae 4° k. nlb. 8, s. 557, k. nlb. 11.
2. Symbolorum amoris academ. Mart. Foltinowicz et And. Abrek. Zamosci 1644 in Typogr. Academiae.
3. Tropheum Palladis virtuti Mart. Foltinowicz et Andr. Abrek. Zamosci 1644 in Typogr. Academiae.
4. Monumentum vigiliarum cleonitarum. 1649.

III.

BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych. T. 2. W.-Wil. 1814 s. 265; ESTREICHER K. T. 8 s. 222, 245, 249; KOCHANOWSKI J.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 86-87, 96, 116, 118, 129, 321; WADOWSKI A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 34, 39, 110-116, 282, 310; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 198; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 792. — Statuta nec non liber promotionum, s. 278; Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 31.

Ks. Józef Mandziuk

Żochowski (Żochowieński, Żochovskyj, Żokouski) Cyprian (ok. 1635-1693), unicki metropolita kijowski, autor prac historycznych.

Urodził się ok. 1635 r. w rodzinie szlacheckiej na Białej Rusi. Był synem Aleksandra i Anny Mohylnickiej. Wstąpił do bazylianów w Byteniu, skąd po odbyciu tyrocinium wyjechał w 1658 r. na studia do Kolegium Greckiego w Rzymie. Tam w 1663 r. przyjął święcenia kapłańskie, a ok. 1664 r. uzyskał doktorat filozofii i teologii. Przez pewien czas po studiach zajmował się w Rzymie sprawą beatyfikacji Józafata Kuncewicza.

Wróciwszy do kraju został archimandrytą dermańskim, potem nadto

dubieńskim, a w 1668 r. — leszczyńskim, którą to archimandrię odebrał z rąk prawosławnych. Ten ostatni urząd przekazał w 1670 r. unickiemu bpowi przemyskiemu Janowi Małachowskiemu. Od 1667 r. był pomocnikiem, a od 1673 r. koadiutorem z prawem następstwa unickiego metropolity kijowskiego Gabriela Kolendy i jego wikariuszem generalnym w wakującej Archieparchii Połockiej. Zasłynął jako mówca. W 1671 r. otrzymał w Wilnie z rąk Kolendy sakrę biskupią jako sufragan w Witebsku i Mścisławiu unickiej Archidiec. Połockiej. Pełnił też obowiązki protoarchimandryty zakonu bazyliańskiego, której to godności zrzekł się w 1675 r. na kapitule bazylianów w Żyrowicach.

W 1674 r. po śmierci Kolendy został Żochowski metropolitą. Na tym stanowisku rozwinął szeroką działalność unijną. Nakłonił prawosławnych władyków — przemyskiego Innocentego Winnickiego i lwowskiego Józefa Szumlańskiego — do złożenia wyznania wiary katolickiej, tak że prawosławna dotąd Diec. Przemyska przeszła na unię w 1692 r., a Lwowska w 1700 r. W 1684 r. wszedł Żochowski ponownie w obowiązki protoarchimandryty bazylianów. Zatroszczył się wówczas o odnowę życia zakonnego, poprawił księgi liturgiczne dla unitów. Zmarł 26 X 1693 r.

I.

1. Relacja czternastoletniego wygnania z katedry połockiej B. Męczennika Jozaphata... W Wilnie 1667 w Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. 10.

2. Colloquium lubelskie między zgodną i niezgodną bracią Narodu Ruskiego, vigore Konstituciej Warszawskiej, na dzień 24 stycznia anno 1680 złożone... Leopoli 1680 w Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 3, s. 96, nlb. 1. — Toż. wyd. przez J. A. ŻAGIELSKIEGO pt. Acta colloquii a praesulibus Ruthenis... instituti. Vilnae 1752 Typ. Acad. 2°.

3. Dobry pasterz dla owieczek swoich albo sposób godnej administracji siedmiu sakramentów w Kościele Bożym. Łowicz 1780 Druk. Prymasa 8°. — Toż: Lwów 1783 Druk. Bractwa św. Trójcy 8°.

II.

1. Kasztel krwi książęcej... Stanisława Białozora... Anny Kolędzianki... Halszki Białozorówny Montygajłowej sławiony. W Wilnie 1668 w Druk. Akad. Soc. Jesu 4°, ark. 5.

2. Dobry pasterz w żywocie i śmierci to jest B. Jozaphat Kuncewicz... kazaniem... wsławiony... Kraków 1669 w Druk. Stanisława Piotrkowczyka 2° k. nlb. 8.

3. Legacja niebieska do rzeczypospolitej ziemskiej z prokurą uniej między Bogiem a ludźmi w dzień Zwiastowania Panny Mariej... kazaniem opisana. W Warszawie 1670 2° k. 7.

4. Panna Królewic Kazimierz święty z lilią i crucifixem w ręce. W oktawę uroczystości jego w kościele kathedralnym wileńskim... W Wilnie 1671 w Druk. OO. Bazylianów 2° k. nlb. 6.

3. Pasowany od Chrystusa na ziemi a... w niebie tiarą chwały ukoronowany... Borgiasz Franciszek... kazaniem wspomniany. W Wilnie 1672 w Druk. OO. Bazylianów 4° s. nlb. 13.

6. Świętołdycz albo starożytnej domu... Kisielów herbowny klejnot... reprezentowany... W Wilnie 1683 w Druk. Akad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 10.

7. Applauz szczerożyczliwy do stolice i kathedry swej primatialnej wjeżdżającemu... Konstantemu Kazimierzowi Brzostowskiemu... biskupowi wileńskiemu... uczyniony. W Wilnie 1688 w Druk. Akad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 4.

8. Wyd.: Mszał dla unitów. [ok. 1690 r].

9. Narodzony Zbawiciel pod święta Wschodniej Cerkwi in pussillo magnus... ogłoszony. W Wilnie 1693 w Druk. Akad. Soc. Jesu.

10. Listy: 100 listów do pap. Innocentego XI i Aleksandra VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów A. Barberiniego, H. Casanaty, F. Martelliego i O. Pallavicino z 1670-1693. Wyd. A. WELYKYJ w: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 3. Romae 1958 s. 11-169. — 4 listy z l. 1674-1684 do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary i kard. F. Nerliego z 1674-1684. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 4. Romae 1967 s. 64--65, 107-110, 160-161. — 4 listy do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary i do narodu ruskiego z 1669-1679. Wyd. A. WELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam

Ucrainae illustrantes. T. 3. Romae 1974 s. 92-93, 172-173, 175-176, 191-192.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 390; ŚWIĘCKI T.: *Historyczne pamiątki* znamienitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 2. W. 1859 s. 570-571; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche. T. 2. Würzburg 1881 s. 274--287; LIKOWSKI E.: Dzieje Kościoła Unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku. W. 1906 s. 2, 48-51; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370-1632. W. 1934 s. 266, 282, 298, 304, 373, 378; DERUGA A.: Piotr Wielki a unici i unia kościelna 1700-1711. Wil. 1936 s. 9, 37--38; NAZARKO J.: Kijevski i halycki mytropolyti. Rym 1962 s. 59-67; BIEŃKOWSKI L.: *Organizacja Kościoła wschodniego* w Polsce. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 853, 870, 872, 874, 878, 880, 888, 891--894. — THEINER A.: Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. T. 3. Romae 1863 s. 582, 639, 649, 680, 683; Archiv Jugozapadnoj Rossii. T. 4. Kiev 1871 s. 37-38, 41, 45; Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 268, 292; T. 2. Romae 1954 s. 16, 23, 25, 26, 28, 29, 31, 35, 37, 40, 42, 44, 46, 50, 55, 58, 64, 67, 69, 70, 72, 75, 79, 81, 84, 87, 88, 90, 91, 98, 102, 105, 109, 112, 114, 118, 120, 121, 127, 137, 157, 287; T. 3. Romae 1954 s. 24, 97, 236; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. Romae 1953 s. 616, 640, 642, 646, 665, 666; Litterae S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 2. Romae 1955 passim; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 26, 33, 37, 38, 44, 55, 69, 89, 257, 260; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 208, 210, 211, 233, 234, 239, 241, 242, 244, 245, 247, 252, 254, 257, 262, 268, 270, 290, 298, 306, 309, 315; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1963 s. 82; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 3. Romae 1967 s. 214, 215, 270, 217, 222, 223, 226; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 11. Romae 1967 s. 215, 218, 219, 272, 273; T. 12. Romae 1968 s. 8, 28--31, 39, 41-42, 54-56, 60, 82, 84, 85, 88, 92-94-102, 105, 106-109, 119, 125, 127, 134, 136, 143, 147, 170, 256; T. 13. Romae 1969 s. 73-74, 99-200, 227, 237, 258-259, 264, 281--282; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 3. Romae 1974 s. 93, 120, 121, 124, 132, 134, 137, 143, 146--148, 150, 162-164, 168, 169, 173, 176, 182, 191, 192, 195, 199, 221, 240, 241, 246, 256, 268, 284, 289, 300, 321.

Bp Edward Ozorowski

Żochowski Jan (1841-1912), proboszcz kolejno w Wilnie, w Brześciu Litewskim i w Briańsku, moralista.

Urodził się 1 IX 1841 r. w Machniszkach na Litwie. Po ukończeniu Akademii Wojskowo-Medycznej w Petersburgu brał udział w powstaniu styczniowym, a po jego upadku musiał opuścić kraj i udał się do Francji. Tam doktoryzował się z medycyny i został dyrektorem szpitala w Montpellier. W 1879 r. ożenił się, ale po zgonie żony powrócił do kraju i w 1888 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Wilnie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1890 r. i pracował następnie jako wikariusz przy kościele św. Ducha w Wilnie. Potem był kolejno proboszczem przy parafii WW. Świętych w Wilnie, w Brześciu Litewskim i wreszcie w Briańsku. Zmuszony przez władze carskie do opuszczenia granic Diecezji Wileńskiej przybył Żochowski w 1908 r. do Warszawy i tutaj aż do samej śmierci pracował jako wikariusz przy kościele św. Antoniego. Zmarł 11 V 1912 r.

I.

1. Celibat a prawa natury. Wil. 1903 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 70. — Toż. Wyd. 2. W. 1912 Druk. „Kroniki Rodzinnej" 16° s. 72.

2. Przekł.: E.V. MAUMUS: Moderniści. W. 1910 Druk. Księg. Nakładowej 16° s. 198.

III.

Śp. ks. dr Jan Żochowski. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 20 s. 318; Żochowski Jan (nekrolog). *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 8 s. 76; Śp. ks. Jan Władysław Żochowski. *Rola.* R. 30: 1912 nr 20 s. 315; Śp. ks. Jan Żochowski. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 2: 1912 nr 7-8 s. 218-219; Żochowski Jan.

W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 301; Żochowski Jan. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 427. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1909, 1913.

Ks. Kazimierz Gabryel

Żołędziowski Antoni Józef (1711-1783), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, teolog spekulatywny.

Pochodził z Wielkopolski, ale od wczesnej młodości przebywał w Krakowie. Uczęszczał tutaj do Szkół Nowodworskich, potem (1722) do Akademii Krakowskiej. Uzyskał bakalaureat w 1726 r., a w 1729 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Do 1732 r. wykładał na Wydziale Filozoficznym jako docent extraneus. W r. sz. 1732/3 został wysłany do Poznania jako profesor filozofii w Akademii Lubrańskiego; równocześnie w Poznaniu był wiceprefektem i profesorem teologii w Seminarium Duchownym. Wróciwszy do Krakowa w 1743 r., wszedł do Kolegium Mniejszego (1744), w roku następnym został dziekanem Wydziału Filozoficznego i wreszcie wszedł do Collegium Majus w 1747 r. Następne 17 lat spędził w Rzymie (1752-1768) jako prokurator kanonizacji bł. Jana Kantego i przyczynił się walnie do jego kanonizacji. Zebrał także tutaj bogaty księgozbiór, kolekcję numizmatów i medali i to wszystko przed śmiercią ofiarował Akademii Krakowskiej. Po raz pierwszy został wybrany rektorem Akademii w r. szk. 1768/9. Urząd ten pełnił siedmiokrotnie, ostatni raz w 1782 r. Po objęciu rektoratu przez H. Kołłątaja, który pochlebnie wyrażał się o Żołędziowskim, został podkanclerzym Akademii. W 1770 r. promował się na doktora teologii. Miał także kilka beneficjów kościelnych, w tym kanonikat katedralny krakowski. W opinii J. Śniadeckiego Żołędziowski zajmował krytyczną postawę wobec metod przestarzałego nauczania i całkowicie popierał reformę Komisji Edukacji Narodowej wprowadzoną w życie przez H. Kołłątaja. W swoim testamencie Szkole Głównej Krakowskiej zapisał 40.000 zł. Zmarł w Krakowie 24 VIII 1783 r.

Niewiele wydał Żołędziowski. Niemniej mamy kilka jego prac, pozwalających zaliczyć go do grupy teologów spekulatywnych.

I.

1. Transcendens creatae sapientiae doctor Angelicus D. Thomas Aquinas... deductus a... Posnaniae 1733 Typis Academicis 2°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

2. Analogia divinae sapientiae in... Thoma Aquinate demonstrata. Posnaniae 1738. Typis Academiae 2°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

3. Quaestio metaphysica de essentia et existentia pro loco in Collegio Majori obtinendo publice ad disputandum... proposita. Cracoviae. Typis Universitatis 1747 2° k. nlb. 2.

4. De rebus gestis s. Joannis Cantii. Romae 1767 Typis Barbelini. — Toż. Cracoviae 1768 Typis Universitatis. Wydanie znane tylko z opisu K. ESTREICHERA.

5. Dissertatio theologica... Cracoviae 1770 Typis Coll. Majoris Universitatis 4° ark. 4/5.

II.

1. Accrescens immortalis gloriae post descendentem... Francisci Libowitz... dum piis... manibus in ecclesia cathedrali Posnaniensi justa parentalia... magno dolore persolveretur... observatum. Posnaniae 1734 Typis Academicis 2° k. nlb. 8.

2. Naufragium dolentium animorum... Alexandri de Bnin Opaliński... dum... lugubribus caeremoniis persolverentur maesto calamo... indicatum. Posnaniae 1734 Typis Academicis 2° k. nlb. 9.

3. Pulchri gressus solae Kierscianae dum... Josephus Kierski... eppus Bolinensis... a... adoratur Posnaniae 1737 Typis Academicis 2° Opis druku powtarza się za K. ESTREICHEREM.

4. Fervidi Academiae et Ecclesiae dolores in obitu... Francisci Kolewski... dum in ecclesia Collegiata D. Annae cum lacrymis omnium tumularetur... calamo offensi... Cracoviae 1747 Typis Coll. Majoris Univ. Cracoviensis 2° k. nlb. 7.

5. Parasceve in obitu... Joannis Lukini... dum in ecclesia B. Mariae Virginis... omnium dolore tumularetur lugubri calamo descriptum... Cracoviae 1750. Typis Coll. Majoris Univ. 2° k. nlb. 9.

6. Imago magni praesulis... Michaelis Kunicki... dumque ei in ecclesia cathedrali Cracoviensi justa funebria persolverentur... exposita... Cracoviae 1751 Typis Coll. Majoris Univ. 2° k. nlb. 14.

7. Maius in coronamentum emeritae virtutis... Martini Kurowski... dumque justa ei parentalia in ecclesia Collegiata s. Floriani... persolverentur... explicatum... Cracoviae 1752 Typis Universitatis 2°. Za ESTREICHEREM.

8. Andreae Zaluski... dum ei in Ecclesia Polonorum de Urbe III Kal. Febr... peragerentur exequiae laudatio funebris. Romae 1759 Typis Generosi Salomoni 4°. Druk. Znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

9. Virtuti et eruditioni... 2 dae laureae candidatorum dum sub protectione... Cajetani I. Soltyk a... magisterii in AA. LL. et Philos. licentiam obtinerent praemium a... Cracoviae 1771 Typis Coll. Majoris Univ. 4°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

10. Mowa... kanonika krakowskiego i rektora Akademii Krakowskiej. Kraków 1773 Druk. Kol. Majus Uniw. 2° k. nlb. 1.

11. Mowa... kanonika krakowskiego i rektora Akademii Krakowskiej. Kraków 1777 Druk. Kol. Majus Uniw. 2° k. nlb. 1.

12. Honor academicus eruditae virtuti IX... licentiatorum... post obtentam a... rectore ad gradum magisterii in... licentiam Cracoviae 1779 Typis Seminarii Acad. Dioecesiani 8°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 317; Żołędziowski Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43 s. 301; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Wr.-Kr. 1959 s. 41; ŚNIADECKI J.: Krótki zbiór życia i zasług ks. A. Żołędziowskiego. W: TEGOŻ: Pisma pedagogiczne. Wyd. J. HULEWICZ. Wr. 1961 s. 205-212; NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska. T. 2. P. 1964 s. 700; CHAMCÓWNA M.. Epoka wielkiej reformy. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 11, 18, 27-28, 30; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655--1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 387, 388, 417, 419, 423; TENŻE: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist: nauki pol.* T. 6 s. 793--794; WYCZAWSKI H. E.: Kościelne zbiory biblioteczne. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 523; CZERWIEŃ M.: Szkoła paulińska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 533.

Ks. Jan Wysocki

Żółtowski Władysław h. Ogończyk (1683-1760), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 15 VIII 1683 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1698 r. Studium pedagogiczne odbył w Jarosławiu (1700-1701), filozofię studiował w Lublinie (1701-1704), a teologię w kolegium krakowskim (1707--1711), gdzie w 1710 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał filozofię w Poznaniu (1713-1715) i Lublinie (1716-1717), a teologię dogmatyczną, polemiczną, moralną i Pismo św. we Lwowie (1718-1728). Był następnie prefektem studiów we Lwowie (1728-1732), rektorem kolegium w Krakowie (1732-1734), prowincjałem polskim (1732-1740), prepozytem domu profesów w Krakowie (1740-1743), rektorem kolegium NMP. w Jarosławiu (1745-1752) i w końcu rektorem kolegium św. Piotra w Krakowie (1754-1760). Zmarł w Krakowie 26 II 1760 r.

I.

1. Tractatus theologicus... de iure et justitia, Leopoli 1727-1728. Rkps ATJ Kr., sygn. 189.

II.

1. Listy: Do bpa przemyskiego M. Wodzickiego z 1758. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11596. — Do M. Ludera z 1737. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra 707. — Do T. Lewieniewskiego z 1737. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra 703.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 10 1845 s. 190; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 115-116; TENŻE: Jezuici. T. 3 s. 770-774, 777, 1052; T. 4 s. 322, 607, 642, 665; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Pol-

sce. Kr. 1933 s. 44, 114, 396. — ARSJ., Pol. 22-34 (katalogi trzyletnie z lat 1700-1761); Pol. 45-48 (katalogi roczne z lat 1699-1760); Pol. 89 f. 88 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Żórawski Krzysztof h. Trzaska (1738-1808), prałat kilku kapituł, audytor kancelarii M. Poniatowskiego, kanonista.

Urodził się 22 II 1738 r. z ojca Wojciecha, chorążego lwowskiego, i Anny Spinek h. Prus. Studia prawnicze prawdopodobnie ukończył za granicą ze stopniem doktora obojga praw. Chyba był jezuitą, lecz opuścił zakon za dyspensą papieską. Nieprzeciętnie zdolny na arenę publiczną wystąpił w 1767 r., zostawszy kanonikiem warmińskim. Był także kanonikiem krakowskim, prepozytem kolegiaty w Kielcach, scholastykiem łęczyckim, opatem komendataryjnym w Wągrowcu i dziekanem kolegiaty w Warszawie. Trzeba zaznaczyć, że wszystkie beneficja kumulował do końca swoich dni.

Żórawski związał się z Michałem Poniatowskim od 1773 r., a więc od chwili objęcia przez tegoż rządów Diecezji Płockiej. Był zaufanym audytorem i sędzią generalnym w jego kancelarii i taką samą rolę pełnił od 1785 r. u jego boku jako prymasa w Archidiecezji Gnieźnieńskiej, z tym dodatkiem, że był ponadto regensem prymasowskiej kancelarii. Był Żórawski również najbliższym doradcą i współpracownikiem Poniatowskiego w sprawach politycznych. W zarządzie Diecezji Płockiej, potem Archidiecezji Gnieźnieńskiej oddał Żórawski ogromne usługi prymasowi, który zaangażowany w prace Komisji Edukacyjnej i w politykę nie miał możliwości zajmowania się sprawami diecezji. W zasadzie był Żórawski faktycznym rządcą Diecezji Płockiej na mocy dekretu biskupa z 8 I 1774 r.

Żórawski to człowiek o wybitnym umyśle, rozległych horyzontach, także niezmordowany w pracy. Z pod jego pióra i z jego pomysłów wyszły znane „Rozporządzenia i pisma pasterskie na Diecezję Płocką", które — formalnie przypisane bpowi Poniatowskiemu — stały się wzorem dla zarządzeń sąsiednich biskupów tego okresu. Oparł się tutaj Żórawski na wcześniejszych Statutach Kościoła polskiego. Był też Żórawski twórczy w dziedzinie prawa kanonicznego. Wszedł na trwałe do historii polskiej kanonistyki przez stworzenie dzieła: „Codex Ecclesiae Polonae ex contitutionibus Apostolicis praesertim pro Regno Poloniae editis". Kompilacja ta jest zbiorem polskiego prawa kościelnego, choć nie została wydana za życia autora. Przeleżała wiele lat w bibliotece misjonarzy w Warszawie. Przygotował ją do druku dopiero zasłużony historyk i kanonista ks. Z. Chodyński. W redakcji zmieniono tytuł „Codex" i wydano najpierw w Poznaniu w 1869 r. tom 1-szy, a w latach 1882-1883 całość. Poza krótką wzmianką w przedmowie nie wspomniano, że głównym twórcą dzieła był ks. Żórawski. Życie swoje zakończył Żórawski w Warszawie 11 XI 1808 r. i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. Decretales Summorum Pontificum pro Regno Poloniae et Constitutiones synodorum provincialum et dioecesanarum Regni eiusdem ad summum collectae. T. 1. Ed. J. STAGRACZYŃSKI (tak na okładce, na karcie tyt. zaś: Curantibus plerisque sacerdotibus Posnaniensibus editae). Posnaniae 1869 J. Leitgeber 4° s. IV, 461, 18. (Zbiór K. Żórawskiego uzupełniony przez G. ZACHARIASZEWICZA, popr. Z. CHODYŃSKI, przedmowę napisał E. LIKOWSKI). — Toż w całości. T. 1-3. Ed. Z. CHODYŃSKI, E. LIKOWSKI. Posna-

niae 1882-1883 Druk. J. Leitgebra 4° t. 1 s. IV, s. 361, 18; T. 2 s. 524, 27; T. 3 s. 275, nlb. 14. — Toż. T. 1: Complectens librum 1 Decretalium. Ed. innovata. Posnaniae 1884 Druk. J. Leitgebra 4° s. IV, 361, 18.

II.

1. Rozporządzenia i pisma pasterskie za rządów... Michała Jerzego Poniatowskiego biskupa płockiego do Diecezji Płockiej wydane dla wygody tejże Diecezji zebrane i do druku podane. T. 1-4. W Warszawie 1785 [Druk. Nadw. Królewska i Kom. Eduk. Nar.] 8° t. 1 k. nlb. 5, s. 589, k. nlb. 4; T. 2 k. nlb. 3, s. 504; T. 3 k. nlb. 1, s. 454, k. nlb. 3; T. 4 k. nlb. 4, s. 522. Rozporządzenia i pisma firmowane przez biskupa, potem arcybiskupa, M. Poniatowskiego, były autorstwa K. ŻÓRAWSKIEGO.

III.

BISKUPSKI S.: Krzysztof Żórawski polski kanonista XVIII stulecia. Włocławek 1950, tamże literatura. — Ponadto: SCHLICHTING A.: O zbiorze Ustaw synodalnych polskich Żórawskiego. *Bibl. Warsz.* R. 46: 1886 t. 1 s. 60-80; PETRANI A.; Nauka prawa kan., s. 54, 112-113; WYSOCKI J.: Józef Ignacy Rybiński biskup włocławski i pomorski 1777-1806. Rzym 1967 s. 106-107.

Ks. Jan Wysocki

Żórawski Mikołaj (1585-1621), jezuita, autor „Theologia moralis".

Urodził się w Poznaniu najprawdopodobniej w 1585 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 VIII 1602. Nowicjat odbył w Krakowie (1602-1604), studium nauczycielskie przeszedł w Lublinie (1604-1605), filozofię studiował w Kaliszu (1605-1608), a teologię w Poznaniu (1610-1614). Nauczał teologii moralnej we Lwowie (1615-1617) i w Poznaniu (1618-1619) oraz logiki w Kaliszu (1617-1618). W latach 1619-1621 był kaznodzieją w Jarosławiu. Zmarł 4 VI 1621 r. w domu profesów św. Barbary w Krakowie.

I.

1. Theologia moralis... In Collegio Posnaniensi SJ, 1619. Rkps Bibl. Uniw. Adama Mickiewicza w Poznaniu, sygn. 581 I.

III.

WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 4. Kr. 1899 s. 48-49. *Script. Rer. Pol.* T. 17. ARSJ., Pol. 7-8 (katalogi trzyletnie z lat 1603-1622); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1603-1621); Pol. 68 f. 55, 155 (nekrolog); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 33 (Catalogus Jesuitarum in domo Sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Żukowski Jan (1870-1911), referent kurii metrop. lwowskiej, profesor Uniw. Lwowskiego, dogmatyk.

Urodził się 27 V 1870 r. w Gródku Jagiellońskim. Szkołę średnią ukończył w Czerniowcach w 1889 r., wstępując następnie do Seminarium Duchownego we Lwowie. Po rocznym pobycie w Seminarium został wysłany na dalsze studia teologiczne do Innsbrucka. W 1893 r. otrzymał święcenia kapłańskie, natomiast w dwa lata później został odwołany ze studiów w Innsbrucku i powrócił do kraju. Tutaj pełnił początkowo obowiązki wikariusza na Bukowinie, a po kilku miesiącach powołano go na prefekta studiów w lwowskim Seminarium Duchownym. 21 VII 1896 r. uzyskał stopień doktora teologii na uczelni w Innsbrucku.

Dalsze losy Żukowskiego związane zostały z Uniw. Lwowskim. Najpierw został adiunktem (1897 r.), potem docentem (1899 r.), a wreszcie profesorem (1904) na tymże Uniwersytecie, wykładając początkowo dogmatykę ogólną, a od 1909 r. dogmatykę specjalną. W latach 1905/6 sprawował urząd dziekana, w 1906/7 r. zaś prodziekana Wydziału Teologicznego. Obok pracy naukowej i dydaktycznej na Uniwersytecie, oddawał się także Żukowski pracy w metropolitalnej kurii lwowskiej,

pełniąc obowiązki radcy sądu arcybiskupiego do spraw małżeńskich, a potem referenta metropolitalnej kurii i członka archidiecezjalnej rady nadzorczej „Consilium a vigilantia". Zajmował się także muzyką kościelną. Utwory z tego zakresu drukował w wydawnictwie „Śpiewy Kościelne", ukazującym się we Lwowie. Zmarł 12 V 1911 r.

I.

1. De certitudine per revelationis demonstrationem comparata necnon de officiis hominis inde fluentibus dissertatio. Leopoli 1898 8° s. 158.

2. Tajemnicza miłość — zagadkowa nienawiść czyli uczucia ludzkości względem Chrystusa. Dowód bóstwa Chrystusowego i prawdziwości Kościoła katolickiego. Lw. 1901 8° s. 47; — Toż. Wyd. 2. Lw. 1912 Druk. Chęcińskiego i Zienkowicza 8° s. 73.

3. O źródłach niewiary. Lw. 1903 8° s. 518.

4. Maria tarczą wiary czyli stanowisko Bogarodzicy w apologii chrystianizmu. Lw. 1907 8° s. 72; — Toż. Wyd. 2. Lw. 1912 Druk. Zienkowicza 8° s. 96.

5. Religia wobec pragnień szczęścia. Lw. 1909 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 147.

6. Objawienie jako jednolity system. Lw. 1912 Druk. Zienkowicza 8° s. 21.

7. Cierpienia zwierząt a Opatrzność. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 4 s. 40-42; nr 5 s. 53-54; nr 7 s. 76; nr 8 s. 89-90; nr 9 s. 102-103; nr 10 s. 115-116; nr 11 s. 128.

II.

1. W krainę dziecka, rzecz o uroku dziecięctwa młodym i starym ku rozwadze i rozrywce. Lw. 1910 Druk. Zienkowicza i Chęcińskiego 8° s. 192.

III.

P[ECHNIK A.]: Śp. ks. Jan Żukowski. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 nr 12 s. 271-272; Nekrolog J. Żukowskiego. *Aten. Kapł.* R. 3: 1911 t. 6 s. 80-81; Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1 (1894/95-1897/98). Lw. 1899 s. 118; T. 2 (1898/99-1909/10). Zestawił W. HAHN. Lw. 1912 s. 172, 213, 264, 284-286, 295-296; B[ARTYNOWSKI] M.: Żukowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 303; KORSZYŃSKI F.: Żukowski Jan. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 429-430; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 133; NAGY S.: Apologetyka polska. Tamże, s. 204; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. Tamże, s. 268.

Ks. Kazimierz Gabryel

Żukowski Wojciech (1812-1879), kanonik hon. kolegiaty kaliskiej, dogmatyk.

Urodził się 23 IV 1812 r. na Podlasiu. Do Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie wstąpił w 1831 r., otrzymując święcenia kapłańskie w 1835 r. Początkowo był nauczycielem religii w warszawskiej szkole sztuk pięknych, a potem tamże w gimnazjum realnym. Przed 1854 r. został odznaczony honorowym kanonikatem kolegiaty kaliskiej w Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. W 1859 r. został proboszczem w Łęczycy i równocześnie katechetą w miejscowej szkole powiatowej. Przeniesiony na probostwo w Niesułkowie w 1869 r. pełnił tutaj swoje obowiązki duszpasterskie aż do samej śmierci, która nastąpiła 3 III 1879 r.

I.

1. Dogmatyczno-moralny wykład religii katolickiej. Cz. 1 i 3. W. 1854 Druk. J. Ungra 8° cz. 1 s. X, VI, 183, nlb. k. 3; Cz. 3 s. 223, nlb. 8. — Toż. Wyd. 2. Pomnożone wykładem obrzędów Kościoła katolickiego. W. 1875 Druk. M. Orgelbranda 8° s. 331, XIII; — Toż. Wyd. 3. W. 1880 8°.

II.

1. Krótki wykład religii katolickiej sposobem katechetycznym ułożony... W. 1854 Druk. J. Ungra 8° s. IX, 231, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. W. 1858 Druk. A. Ginsa 8° s. 385, nlb. 2.

III.

Żukowski Wójciech. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 303; WYCZAWSKI H.E.: Archidiecezja warszawska w świetle schematyzmu z 1863 roku. *Stud. Theol. Vars.* R. 6: 1968 nr 1 s. 306, 324; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 146. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1859, 1869, 1880.

Ks. Kazimierz Gabryel

Żułkiewski Karol (1740-1829), jezuita, egzegeta, liturgista.

Urodził się 6 XI 1740 r. w Sandomierskiem, był synem Józefa i Heleny Leśniowskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 18 X 1756 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1756-1758), filozofię studiował w Kaliszu (1759-1762), a teologię w Krakowie (1764-1768), gdzie w 1767 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Toruniu (1770-1772) i Kaliszu (1772-1774), gdzie zastała go w 1773 r. kasata zakonu. Przez kilkanaście lat (do 1789) był wykładowcą teologii w Prusach, gdzie jezuici egzystowali do 1780 r. Później pracował jako kapelan wojskowy i kaznodzieja. Po 1800 r. powrócił do jezuitów na Białej Rusi, odnowił w 1807 r. śluby zakonne i pracował do 1820 r. w Łozowicach i Chalczu. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji w 1820 r. mieszkał jako schorowany starzec w klasztorze dominikanów w Podkamieniu, a od 1823 r. w Starej Wsi k. Brzozowa, gdzie też życie zakończył 24 VIII 1829 r.

I.

1. Kazania ku religii prawdziwej utwierdzeniu, naprawie obyczajów, z przygody miane. Kalisz 1779 Druk. JKM Rzeczyp. 8° t. 1 k. nlb. 2, s. 368, T. 2 k. nlb. 2 ,s. 347.

2. Kazania o męce Pańskiej. Kalisz [1779] Druk. JKM Rzeczyp. 8° s. 232. Zarazem: Pozorne przeciwieństwa miejsc niektórych Pisma świętego, s. 113, k. nlb. 2. „Pozorne przeciwieństwa..." jest rzadką na owe czasy „encyklopedią" egzegetyczną, wyjaśniającą przeciwieństwa St. i N. Testamentu.

3. Ritus sacrificii missae et vesperarum solemnium ex Rubricella, Missali Romano et Commentariis Gavanti, Lohneri, Merati, collecti ad usum Societatis Jesu in basilica ss. Apostolorum Petri et Pauli Cracoviae, Anno 1766. Rkps bibl. Jag., sygn. 2527.

II.

1. Święty Alojzy. Dramat grany w szkole jezuickiej w Gdańsku, 1770. Rkps ATJ Kr., sygn. 945.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 446-447; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 1535-1536; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1144; Żułkiewski Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 304; Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie, 1773--1794. Wyd. T. WIERZBOWSKI. Z. 24. W. 1906 s. 6; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 216-217. — ARSJ., Pol. 33-37 (katalogi trzyletnie z lat 1758-1770); Pol. 48 (katalogi roczne z lat 1757-1774); ATJ Kr., Catalogus personarum et officiorum Societatis Jesu in Alba Russia in annum 1807 [...in annum 1820]; Catalogi sociorum et officiorum provinciae Galicianae Societatis Jesu ex annis 1821-1832. Cracoviae 1900.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Żyła Władysław (1877-1925), profesor Uniw. Lwowskiego, historyk sztuki kościelnej.

Urodził się 21 I 1877 r. w Bursztynie, we wschodniej Małopolsce. Po ukończeniu gimnazjum w Stanisławowie wstąpił do Seminarium Duchownego we Lwowie. Otrzymawszy święcenia kapłańskie w 1900 r., wyjechał na dalsze studia teologiczne do Rzymu i Innsbrucka, wieńcząc je stopniem doktora teologii w 1902 r. Po powrocie do kraju był początkowo nauczycielem religii w szkołach średnich w Tarnopolu i we Lwowie, a następnie w 1912 r. wyjechał na studia w zakresie historii sztuki do Paryża i Monachium, kończąc je we Lwowie w 1916 r. uzyskaniem stopnia doktora filozofii z historii sztuki i archeologii klasycznej. W 1917 r. habilitował się Żyła na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego z historii sztuki kościelnej i jako docent wykładał na tymże wydziale do 1919 r. Nominację na profesora nadzw. otrzymał 1 X 1919 r., a 1 VII 1921 r. został profesorem zw. W 1921/22 r. był dziekanem Wy-

działu Teologicznego. Obok pracy pedagogicznej brał Żyła czynny udział w różnych komisjach konserwatorskich, których celem była ochrona i zabezpieczenie zabytków sztuki na ziemiach polskich. W 1920 r. został mianowany współpracownikiem Komisji Historii Sztuki PAU i w 1921 r. członkiem Lwowskiego Towarzystwa Naukowego. Zmarł 18 V 1925 r. we Lwowie.

I.

1. Kościół OO. Dominikanów w Tarnopolu (1749-1779). Lw. 1917 Druk. Polska 8° s. VI, 82, tabl. 22, ilustr. 58.

2. Zadania duchowieństwa wobec zabytków sztuki kościelnej w czasie wojennym. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 2 s. 14-15.

3. Zabytki kościelne w Wilnie. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 3 s. 23-24.

4. Dworek Sióstr Opatrzności w Lackiem. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 4 s. 36--37.

5. Portret J.E. Ks. Arcybiskupa Bilczewskiego w auli uniwersyteckiej. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 5 s. 41.

6. Nieco o kościele anglikańskim. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 5 s. 41.

7. Ważniejsze rady i wskazówki, dotyczące ochrony zabytków kościelnych. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 5 s. 44; R. 26: 1919 nr 1 s. 6.

8. Katedra ormiańska we Lwowie. Kr. 1919 Druk. Narodowa 8° s. VIII, 160, tabl. 8, ilustr. 13.

9. Kościoły gotyckie w Małopolsce i na Mazowszu. *Gaz. Kośc.* R. 27: 1920 nr 1 s. 3-4.

10. O metodzie w historii sztuki starochrześcijańskiej. (W związku z książką T. KRUSZYŃSKIEGO: Dzieje sztuki starochrześcijańskiej. T. 1. Wieliczka 1914). *Prz. Powsz.* R. 38: 1920 t. 145/146 s. 106--119.

11. Rec.: F. DETTLOFF: Stosunki artystyczne biskupa poznańskiego Uriela z Górki z Norymbergą. P. 1919. *Prz. Powsz.* R. 38: 1920 t. 145/146 s. 397-399.

12. El Greco jako impresjonista i wizjoner. Charakter i geneza jego twórczości artystycznej. *Gaz. Lwow.* R. 1920 s. 119-123.

13. Rozwój w stylu twórczości Rafaela. *Gaz. Lwow.* R. 1920 s. 146-147.

14. Pietro Perugino. *Gaz. Lwow.* R. 1920 s. 23.

15. Najstarszy zabytek z epoki romańskiej we wschodniej Małopolsce. *Słowo Polskie.* R. 1920 s. 226, 230.

16. Marmury Wita Stwosza. *Słowo Polskie.* R. 1920 s. 277-278.

17. Projekt nowego kościoła we Lwowie. *Słowo Polskie.* R. 1920 s. 507, 514, 516, 518, 520.

18. Dante a sztuka. *Gaz. Kośc.* R. 29: 1922 nr 37 s. 442; nr 40 s. 464; R. 30: 1923 nr 1 s. 2.

19. Kościół i klasztor Dominikanów we Lwowie. Lw. 1923 Druk. Tow. „Biblioteka Religijna" 8° s. 76, tabl. 9.

II.

1. Wiec salzburski w sprawie ochrony zabytków. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 nr 2 s. 14.

2. Z podróży na Wschód. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 3 s. 24-25; nr 4 s. 39; nr 5 s. 41-43.

3. Korespondencja z Bergamo. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 1 s. 4.

4. Ukraińskie Muzeum Nacjonalne we Lwowie. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 nr 4 s. 38-39.

5. Rec.: T. SZYDŁOWSKI: Ruiny Polski. Kr. 1919. *Gaz. Kośc.* R. 27: 1920 nr 1 s. 6.

6. Jak należy patrzeć na dzieła sztuki. *Gaz. Kośc.* R. 27: 1920 nr 2 s. 17.

7. Rec.: T. SZYDŁOWSKI: Ruiny Polski. Kr. 1919. *Prz. Powsz.* R. 38: 1920 t. 145/146 s. 217-219.

8. Zniszczone przez wojnę pomniki kultury polskiej. *Słowo Polskie.* R. 24: 1920 s. 176-177.

9. W sprawie zabudowania placu obok kościoła Dominikanów. *Słowo Polskie.* R. 24: 1920 s. 197.

10. Jubileusz prof. Antoniewicza. *Słowo Polskie.* R. 24: 1920 s. 215.

11. Zabytki Dobromila i okolicy. *Słowo Polskie.* R. 24: 1920 s. 244-245.

12. Z badań nad plastyką średniowiecza. *Słowo Polskie.* R. 24: 1920 s. 300, 302, 304.

13. Wystawa zdobnictwa ludwisarskiego. *Słowo Polskie.* R. 24: 1920 s. 484, 487, 489, 518.

14. Rec.: T. SZYDŁOWSKI: Ruiny Polski. Kr. 1919. *Kwart. Hist.* R. 33: 1919 s. 86.

15. Problem nowego stylu w architekturze polskiej. *Gaz. Kośc.* R. 29: 1922 nr 37 s. 438.

16. Muszyna i jej zabytki. *Gaz. Kośc.* R. 31: 1924 nr 8 s. 96.

17. Z podróży po Włoszech. *Prz. Współcz.* R. 4: 1925 nr 33 s. 112-116.

III.

Śp. ks. Władysław Żyła. *Prz. Teol.* R. 6: 1925 s. 503-504; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 33; STACH P.: Wydział Teologiczny w latach 1918-1933. Tamże, s. 61, 81, 84, 90, 94, 117-118; KLAWEK A.: Prace Wydziału Teologicznego na innych polach. Tamże, s. 150, 153; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 67.

Ks. Kazimierz Gabryel

Żymicjusz Andrzej (ok. 1579-1625), paulin, autor historii Obrazu Częstochowskiego.

Był kaznodzieją i przeorem na Jasnej Górze (ok. 1620), przeorem w Krakowie na Skałce (1613-1615), ponadto przeorem w Mochowie oraz dyrektorem braci na Jasnej Górze. Przez 3 lata przebywał w Rzymie. Cieszył się opinią dobrego zakonnika. Zmarł w wyniku zaczadzenia na Jasnej Górze 8 I 1625 r.

Trwałym pomnikiem jego działalności literackiej jest spolszczona historia obrazu M.B. Częstochowskiej, dość wiernie oddająca wersję M. Lanckorońskiego, wzbogacona jednak nowymi szczegółami i datami, wraz z rzeczową syntezą narastającego kultu.

I.

1. Skarbnica kościoła Jasnej Góry Częstochowskiego (sic), w której się zamyka historia o cudownym obrazie Panny Marii z dawnych historii pilniej niż przedtem zebrana i do druku podana. Przez... W Krakowie 1618 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. nlb. 4, 78.

III.

SZAFRANIEC S.: Jasna Góra. Studium z dziejów kultu Matki Boskiej Częstochowskiej. *Sacr. Pol. Mill.* T. 4: 1957 s. 22; TENŻE: Konwent Paulinów Jasnogórskich. 1382-1864. *Arch. Ord. S. Pauli I Er.* T. 1: 1966 s. 48-51. — Rkps AJG, sygn. 77 s. 346-347; Rkps AJG, sygn. 575; Liber privilegiorum monasterii Clari Montis. 1378-1686, s. 172-173.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Żyskar Fryderyk Jozafat, pseud.: X. Ahasfer, (1868-1919), proboszcz w Dorpacie, historyk Kościoła.

Urodził się w 1868 r. w mieszanym małżeństwie i to zarówno pod względem wyznaniowym jak i narodowościowym. Ojciec, katolik, był Francuzem (Giscard), natomiast matka była wyznania ewangelickiego. Wychowany w atmosferze obojętności religijnej swoją łączność z Kościołem rzymsko-katolickim pogłębił dopiero, przebywając w korpusie kadetów w Petersburgu. Po jego ukończeniu wstąpił w Petersburgu do Seminarium Duchownego, otrzymując święcenia kapłańskie w 1891 r.

Pierwszą jego placówką duszpasterską był wikariat parafii św. Katarzyny w Petersburgu. Mimo ograniczonych możliwości rozwinął tutaj szeroką działalność religijno-społeczną. Założył dwa przytułki dla ubogich dziewcząt i chłopców, organizując także środki materialne dla ich dalszego funkcjonowania. Przeniesiony jako proboszcz do Dorpatu w ciągu 2 lat wybudował tam nowy kościół, a ponadto rozpoczął Żyskar dalekie wędrówki po całej Białorusi, niosąc posługę religijną ukrywającym się unitom. Wytropiony jednak przez policję carską zmuszony był uciekać za granicę, gdzie przebywał przez pewien czas we Włoszech. Po powrocie do kraju został aresztowany i skazany na rok więzienia w cytadeli warszawskiej, a następnie na zesłanie w głąb Rosji. Ułaskawiony po 1905 r. był najpierw proboszczem w Irkucku, potem w Rewlu i wreszcie ponownie w Dorpacie. Tutaj rozpoczął szeroko zakrojoną pracę nad opisem kościołów, znajdujących się nie tylko na

terenie Archidiecezji Mohylewskiej, ale także na innych ziemiach Polski w granicach przedrozbiorowych. Niestety opracował tylko kościoły znajdujące się na terenie ziemi mohylewskiej, witebskiej i mińskiej. Dalszą pracę przerwała Żyskarowi wojna światowa, a potem śmierć, która nastąpiła w 1919 r. w Moskwie.

I.

1. Kilka słów prawdy w sprawie braku powołań. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 50 s. 791-793; nr 51 s. 808-810.

2. Kronika kościelna wewnętrzna. Z Romien, Diec. Mohylowska. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 42 s. 654-655.

3. Polacy w rozproszeniu. Tułacz tułaczom poświęca wspomnienia z piętnastu lat prac kapłańskich w Cesarstwie. Petersburg 1909 Druk. Piętkowskiego 8° s. 200.

4. Kronika powszechna. Z Cesarstwa. Kapłan przed sądem. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 19 s. 377.

5. Wizytacja kanoniczna parafii Grosswerderskiej gub. czernihowskiej. *Wiad. Kośc.* (Petersburg). R. 4: 1912 s. 43-47.

6. Wspomnienia z pielgrzymki z Diecezji Mohylowskiej do Częstochowy 1912 r. [Wil. 1913].

7. Nasze kościoły. Opis ilustrowany wszystkich kościołów i parafii, znajdujących się na obszarach dawnej Polski i ziemiach przyległych. T. 1: Archidiecezja Mohylowska. W. 1913 Druk. Laskauera 8° s. 120.

8. Nasze kościoły. Zesz. 1: Dekanat witebski. [W. 1913].

9. Nasze kościoły. Zesz. 2: Dekanat miński. [W. 1914] s. 48.

10. Tunka. Opowiadanie o wsi Tunka, gdzie było na wygnaniu przeszło 150-ciu księży, oparte na wspomnieniach naocznych świadków i odnośnych dokumentach. W. 1929 Druk. Domu Prasy Katolickiej 8° s. 183. Na k. tytułowej pseud. autora: X. Ahasfer.

II.

1. Luźne kartki. *Wiad. Kośc.* (Petersburg). R. 3: 191 s. 58-59.

2. Obrazki z Syberii. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 41 s. 804-806; nr 45 s. 884-886; nr 52 s. 1024-1029; R. 50: 1912 nr 3 s. 34-37; nr 4 s. 50-54; nr 5 s. 66-72; nr 8 s. 114-118; nr 10 s. 146-150; nr 17 s. 258-260.

3. Kilka słów o poszukiwaniu chleba na obczyźnie. Wil. 1912 Druk. Znicz s. 31.

III.

GRUCHALSKI S.: Informacja biograficzna o ks. Jozafacie Żyskarze. *Aten. Kapł.* R. 6: 1914 t. 11 s. 469-471; Śp. ks. Jozafat Żyskar (wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 nr 10 s. 121-122; CZ[ECZOTT] W.: Żyskar Fryderyk. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. 327; TENŻE: Ks. Fryderyk Jozafat Żyskar. W. 1926 s. 1-16; Żyskar Fryderyk. W: *Enc. kośc.* T. 33 s. 478-479; RUTKOWSKI F.: Arcybiskup Jan Cieplak (1857-1926). Szkic biograficzny. W. 1934 s. 60, 94, 413; URBAN W.: Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem (1815-1965). Rzym 1966 s. 297.

Ks. Kazimierz Gabryel

Wykazy teologów
według chronologii oraz różnych środowisk

Treść: 1. Uniwersytet Krakowski; 2. Uniwersytet w Pradze; 3. Akademia Lubrańskiego w Poznaniu; 4. Uniwersytet Wileński; 5. Akademia Zamojska; 6. Uniwersytet Lwowski; 7. Akademia Połocka; 8. Uniwersytet Warszawski; 9. Uniwersytet Kijowski; 10. Akademia Duchowna w Wilnie. Akademia Duchowna w Petersburgu; 11. Akademia Duchowna w Warszawie; 12. Duchowni świecy spoza ośrodków akademickich; 13. Zakon Augustianów; 14. Zakon Bazylianów; 15. Zakon Benedyktynów; 16. Zakon Bernardynów; 17. Zakon Bonifratrów; 18. Zakon Bożogrobców; 19. Zakon Cystersów; 20. Zakon Dominikanów; 21. Zakon Duchaków; 22. Zakon Franciszkanów Konwentualnych; 23. Zakon Jezuitów; 24. Zakon Kamedułów; 25. Zakon Kanoników Regularnych Laterańskich; 26. Zakon Kanoników Regularnych od Pokuty (Marków); 27. Zakon Kapucynów; 28. Zakon Karmelitów Bosych; 29. Zakon Karmelitów Trzewiczkowych; 30. Zakon Kartuzów; 31. Zakon Krzyżaków; 32. Zakon Norbertanów; 33. Zakon Paulinów; 34. Zakon Pijarów; 35. Zakon Reformatów; 36. Zakon Teatynów; 37. Zakon Trynitarzy; 38. Zgromadzenie Filipinów; 39. Zgromadzenie Komunistów (Bartoszków); 40. Zgromadzenie Marianów; 41. Zgromadzenie Michalitów; 42. Zgromadzenie Misjonarzy; 43. Zgromadzenie Zmartwychwstańców; 44. Teologowie świeccy; 45. Zakon Bazylianów. C.d.

Wykazy obejmują chronologiczne zestawy teologów (opracowanych w „Słowniku"), wykładających w polskich i zagranicznych uczelniach akademickich, następnie teologów z kleru świeckiego niezwiązanych w swej działalności z żadną szkołą akademicką, wreszcie z różnych zakonów. Na końcu podano świeckich pisarzy teologicznych (do 1815 r.). Za podstawe układu wzięto datę zgonu teologów. Pisarzy zmarłych w tym samym roku zestawiono alfabetycznie bez względu na dzienną datę ich śmierci. Jeżeli data śmierci teologa nie jest znana, a tylko wiek, w którym żył, wówczas podano jego nazwisko na początku odpowiedniego stulecia, względnie na początku połowy wieku. Ponieważ niektórzy teologowie byli związani z dwiema uczelniami, a sporo teologów zakonnych wykładało w uczelniach akademickich, w takich wypadkach ich nazwiska znalazły się na dwóch miejscach. Od zasady tej odstąpiono jedynie przy teologach zakonnych sekularyzowanych, zaznaczając sekularyzację przy ich nazwiskach w odpowiedniej grupie zakonnej oraz ewentualnie akademickiej, lecz nie nanosząc ich nazwisk do wykazu duchownych świeckich.

Wykazy te wydają się być pomocne przy szybkim wyszukaniu w „Słowniku" teologów z interesującej Czytelnika epoki i środowiska.

1. UNIWERSYTET KRAKOWSKI

Mikołaj Ligatoris zw. Goleszko XV w.
Bartłomiej z Jasła ok. 1360- ok. 1407
Szczekna Jan ok. 1355-1407, cysters
Isner Jan ok. 1345-1411
Łukasz z Wielkiego Koźmina ok. 1370- ok. 1412
Maciej z Legnicy ok. 1350- ok. 1413
Wigandi Mikołaj ok. 1355- ok. 1414

Rwaczka Maurycy † po 1418, marek, początkowo prof. Uniw. w Pradze
Mikołaj Lypoldi ok. 1350-1420, dominikanin
Mikołaj Budissen †1423 lub 1424
Piotr Wolfram †1428
Zygmunt z Pyzdr †1428
Paweł z Worczyna ok. 1383- ok. 1430
Stanisław ze Skalbmierza ok. 1360-1431
Franciszek z Brzegu ok. 1370-1432
Andrzej z Kokorzyna 1379-1435
Jan z Kluczborka ok. 1370- ok. 1436
Jan z Jastrzębi † ok. 1439
Maciej z Koła ok. 1375-1441
Kozłowski Mikołaj ok. 1378-1443
Paweł Włodkowic ok. 1369-1443, początkowo prof. Uniw. w Pradze
Eliasz z Wąwolnicy † po 1446
Jan Snesewicz † po 1448
Wawrzyniec z Raciborza 1381-1448
Zaborowski Jakub †1449
Bartłomiej z Radomia ok. 1401-1450
Jan z Radochoniec †1450
Dersław z Borzymowic ok. 1390-1452, później kanonik reg. later.
Elgot Jan †1452
Maciej z Łabiszyna ok. 1400-między 1452--1456
Jakub z Żurawiec Parkoszowic † ok. 1455
Hesse Benedykt ok. 1389-1456
Strzempiński Tomasz 1398-1460, później biskup
Grzegorz Cieniawa z Mysłowic † po 1460
Orient Jan † ok. 1460
Paweł z Zatora †1463
Jakub z Paradyża 1380-1464, cysters, potem kartuz
Paweł z Pyskowic † ok. 1470
Dąbrówka Jan ok. 1400-1472
Maciej z Sąspowa †1472
Jan z Kęt 1390-1473
Tempelfeld Mikołaj przed 1400-1474
Jakub z Lisewa ok. 1420-1475
Maciej z Kościana † po 1486
Jan ze Słupczy 1408-1488
Bernard z Nysy †1490
Stanisław z Zawady †1491
Andrzej z Buku ok. 1393-1493
Jan z Latoszyna †1494
Kusanus Jan XV/XVI w.
Andrzej z Bochni XVI w.
Gabriel Eutropiusz z Szadka XVI, później jezuita
Jakub z Tuchowa XVI w.
Stanisław ze Lwowa, XVI w.
Jan Taczel z Raciborza ok. 1440-1503, cysters
Jakub z Gostynina ok. 1454-1506
Jan Vitreatoris †1515, bernardyn
Garsias Quadros †1518
Jan ze Stopnicy ok. 1470- ok. 1518, później bernardyn
Dominik z Secemina †1519
Jan z Szamotuł ok. 1480-1519
Jan z Oświęcimia 1443-1527
Falkener Michał ok. 1460-1534
Leopolita Jan 1482-1535
Wróbel Walenty ok. 1475-1537
Grzegorz z Szamotuł ok. 1480-1541
Mateusz z Kościana †1545
Liban Jerzy 1464- po 1546
Coxe Leonard †1549
Nowopolczyk Wojciech ok. 1504-1559
Antoni z Napachania 1494-1561
Mikołaj z Szadka 1489-1564
Wojciech z Pilzna †1565
Gundelius Filip †1567
Jan z Trzciany ok. 1510-1567
Baseus Wojciech † po 1570, duchak
Grzepski Stanisław 1524-1570
Roizjusz Piotr ok. 1505-1571
Leopolita Jan ok. 1523-1572
Jan z Turobina 1511-1575
Marycjusz Szymon 1516-1576
Piotr z Poznania pocz. XVI w. - 1579
Górski Jakub ok. 1525-1585
Glicjusz Marcin 1528-1591
Rosselli Hannibal 1525-1593, bernardyn
Sokołowski Stanisław 1537-1593
Groblicki Benedykt XVII w.
Kawiński Wawrzyniec XVII w.
Nagod Wojciech XVII w.
Wiwani Jerzy XVII w.
Miernikowicz Wojciech 1 poł. XVII w.
Osędowski Stanisław 1 poł. XVII w.
Walenty z Widawy 1537-1601
Dobrocieski Mikołaj 1559-1608
Rochman Andrzej †1608, bernardyn
Schoneus Andrzej 1552-1615
Janidło Jakub †1619
Wojciech z Sierpca 1548-1620
Leopolita Jan †1624
Halicjusz Szymon 1576-1625
Wacławowicz Jan 1571-1630
Jan z Krosna 1589-1631
Przecławczyk Jan 1573-1635
Skrobiszewski Jakub †1635
Foks Jan 1566-1636
Najmanowic Jakub 1583-1641
Starnigel Zachariasz †1641
Wadowita Campius Marcin 1567-1641
Piotrkowczyk Andrzej †1645, przedtem prof. Akad. Zamojskiej i Akademii. Lubrańskiego w Poznaniu
Pudłowski Stanisław 1597-1645
Blosius Maciej †1646
Borowski Wojciech 1572-1646
Adam z Opatowa 1574-1647
Czaplic Stanisław 1590-1648
Draski Adam †1648
Herka Paweł †1648
Witeliusz Jakub 1587-1648
Papenkowic Jakub †1649
Miroszewski Jan 2 poł. XVII w.
Brożek Jan 1585-1652
Górski Jakub 1585-1652

Gregorowic Zygmunt †1652
Cynerski Rachtamowicz Jan †1654
Skrobkowic Ludwik †1657, potem bernardyn
Wieczorkowski Stanisław †1657
Speronowic Joachim †1663
Radymiński Marcin 1602-1664
Rosczewicz Adam †1666
Jurkowski Stanisław 1601-1669
Wałkowic Wojciech 1615-1669
Sulikowski Mikołaj †1670
Kucharski Andrzej †1679
Temberski Stanisław †1679
Papenkowic Wojciech †1681
Stryjewicz Sebastian 1621-1681
Racki Jan 1610-1682
Dąbrowski Wojciech †1683
Grabianowski Andrzej †1683
Makowski Szymon †1683
Łańcucki Wojciech †1686
Baltazarowic Jakub 1624-1687
Formankowic Jan 1626-1692
Bieżanowski Stanisław 1628-1693
Wojewódzki Paweł †1693
Michalski Jan 1621-1694
Arteński Rafał †1699
Sowiński Krzysztof †1699
Celejowicz Maciej XVII/XVIII w.
Cyrus Jan XVII/XVIII w.
Kawalczewski Benedykt XVII/XVIII w.
Lureński Walenty XVII/XVIII w.
Olszyński Bazyli XVII/XVIII w.
Topiński Kasper XVII/XVIII w.
Foltański Stanisław XVIII w.
Jankiewicz Jan XVIII w.
Mąsiorski Franciszek XVIII w.
Mirowski Józef XVIII w.
Przewoski Franciszek 1629-1701
Liminski Tomasz †1703
Słowikowski Marcin †1703
Zalaszowski Mikołaj 1631-1703, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Psojecki Maciej ok. 1646-1705
Dzielski Wojciech †1706
Piskorski Sebastian 1636-1707
Kowalczewski Benedykt † ok. 1709
Kowalczewski Grzegorz † ok. 1709, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Praczlewicz Piotr ok. 1647-1711
Tesznarowicz Zachariasz †1712
Styrkowski Adam †1714
Sawicki Bazyli ok. 1667-1715
Czyrzyczkowic Augustyn †1718
Oślinski Marcin 1647-1720
Sarnecki Jakub ok. 1672-1722
Krupecki Andrzej 1644-1725
Kubalewicz Kazimierz †1727
Płaszczewski Bazyli †1728
Ekart Jan †1729
Waleszyński Marcin 1669-1739
Federowicz Maciej 1686-1744
Kolendowicz Mateusz †1745
Kurowski Marcin †1745
Kropski Stefan ok. 1680-1749
Borlikowski Aleksander 2 poł. XVIII w.
Dziedzicki Mikołaj 2 poł. XVIII w.
Kaszewicz Maciej 2 poł. XVIII w.
Kuczankowicz Jakub 2 poł. XVIII w.
Trębski Jan 2 poł. XVIII w.
Wilkoszewski Antoni 2 poł. XVIII w.
Lukini Jan 1675-1750
Miciński Wojciech †1754
Goszkowski Wojciech †1757
Pałaszowski Kazimierz 1693-1758
Popiołek Józef 1698-1758
Herka Klemens 1713-1759
Filipowicz Stanisław ok. 1690-1760
Mamczyński Stanisław ok. 1700-1761, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Jarmundowicz Kazimierz 1698-1762, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Pohorecki Franciszek ok. 1725-1762
Pałaszowski Jan ok. 1700-1763, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Szymakowski Piotr 1680-1764
Biegaczewicz Wojciech †1767
Grzymała Wojciech †1767
Orłowski Andrzej ok. 1730- po 1768
Barański Stanisław ok. 1716-1772
Stęplowski Kazimierz ok. 1700-1772
Marciszewski Jakub 1718-1773
Ficzkiewicz Stanisław †1775
Jungling Chrystian † ok. 1776, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Foltański Wojciech 1724-1777
Rygalski Jan 1718-1779
Declos Józef 1709-1781
Bularni Wawrzyniec ok. 1731-1782
Camelin Antoni 1741-1782
Niegowiecki Jakub 1719-1783
Toryani Jan 1733-1783
Żołędziowski Antoni 1711-1783
Banaczkowski Szymon †1784, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Minocki Franciszek 1731-1784, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Putanowicz Józef 1737-1788
Matawowski Franciszek † ok. 1789 lub 1790
Mrugaczewski Michał ok. 1718-1790
Muszyński Józef †1793
Patelski Stanisław 1724-1793, przedtem prof. Akad. Lubrańskiego w Poznaniu
Bogucicki Józef 1747-1798
Krzanowski Antoni 1709-1798
Ćwierzowicz Franciszek 1738-1799
Popławski Hiacynt 1739-1799, pijar
Meldonowicz Maciej XVIII/XIX w.
Małyszko Tomasz ok. 1721-1801
Szabel Józef 1735-1805
Marxen Karol 1730-1808
Czochron Sebastian 1750-1819
Garycki Bonifacy 1742-1822

Trzciński Andrzej 1749-1823
Jaroński Feliks 1777-1827, pijar sekularyzowany
Włyński Zygmunt ok. 1740-1831
Kudrewicz Florian 1766-1834, bazylianin
Janowski Jan 1758-1836, franc. konw. sekularyzowany
Kozłowski Mateusz 1759-1839, dominikanin
Przybylski Jan 1798-1840
Łańcucki Józef 1756-1841, pijar sekularyzowany
Mastelski Jan 1782-1849
Stachowski Franciszek 1790-1850, jezuita sekularyzowany
Lurysiewicz Leon 1798-1854, ob. gr.-kat.
Penka Ignacy 1793-1855, przedtem prof. Uniw. Lwowskiego
Staroniewicz Jan 1821-1858
Mioduszewski Michał 1787-1868, misjonarz
Pękalski Piotr 1790-1874, bożogrobiec
Wilczek Józef 1805-1880
Golian Zygmunt 1826-1885, przedtem prof. Akad. Duch. Warsz.
Drożdziewicz Jan 1812-1888
Krukowski Józef 1828-1900
Morawski Marian 1845-1901, jezuita
Trznadel Antoni 1857-1908
Knapiński Władysław 1838-1910, przedtem bibliotekarz Akad. Duch. Warsz.
Gabryl Franciszek 1866-1914
Pawlicki Stefan 1839-1916, zmartwychwstaniec
Zegarliński Stanisław 1882-1918
Spis Stanisław 1843-1920
Krzysiak Jan 1840-1922
Pelczar Józef 1842-1924, potem biskup
Wądolny Czesław 1859-1925
Zimmermann Kazimierz 1874-1915

2. UNIWERSYTET W PRADZE

Szczekna Jan ok. 1355-1407, cysters, później prof. Akad. Krak.
Mateusz z Krakowa ok. 1345-1410, później prof. Uniw. w Heidelbergu, biskup
Maciej z Legnicy ok. 1350- ok. 1413, później prof. Akad. Krak.
Wigandi Mikołaj ok. 1355-ok. 1414
Rwaczka Maurycy † po 1418, marek, później prof. Akad. Krak.
Palecz Stefan †1422
Paweł Włodkowic ok. 1369-1444, później prof. Akad. Krak.

3. AKADEMIA LUBRAŃSKIEGO W POZNANIU

Wymienieni niżej byli w zasadzie profesorami Akademii Krakowskiej, a w Akademii Lubrańskiego wykładali dorywczo, względnie byli jej rektorami.

Piotrkowczyk Andrzej †1645, przedtem prof. Akad. Zamojskiej
Przewoski Franciszek 1629-1701
Zalaszowski Mikołaj 1631-1703
Kawalczewski Grzegorz † ok. 1709
Mamczyński Stanisław ok. 1700-1761
Jarmundowicz Kazimierz 1698-1762
Pałaszowski Jan ok. 1700-1763
Jungling Chrystian † ok. 1776
Banaczkowski Szymon †1784
Minocki Franciszek 1731-1784
Patelski Stanisław 1724-1793

4. UNIWERSYTET WILEŃSKI

Zestawienia dokonano następująco: I. Akademia Wileńska (1578-1781), w której do 1773 r. wykładali wyłącznie jezuici; II. Szkoła Główna W. Księstwa Litewskiego (1781-1802) i Uniwersytet Wileński (1802-1832). Nie oddzielono Szkoły Głównej od Uniwersytetu, ponieważ profesorowie ze szkoły pierwszej wykładali nadal w szkole drugiej.

I.

Arias Antoni 1546-1591
Faunt Artur 1552-1591
Rostoga Tomasz 1589-?
Brant Jan 1554-1602
Stefanowski Hieronim 1566-1606
Bartsch Fryderyk 1552-1609
Tobolski Wojciech ok. 1538-1611
Pętkowski Kasper 1544-1612
Skarga Piotr 1536-1612, początkowo ksiądz świecki
Grodzicki Stanisław 1541-1613
Śmiglecki Marcin 1563-1618
Klinger Piotr 1581-1619
Becanus Michał 1550-1622
Alabiano Garsia 1549-1624
Ortiz Jakub 1563-1625
Tyszkiewicz Jerzy ok. 1571-1625
Szyrwid Konstanty 1579-1631
Olszewski Jakub 1587-1634
Bartilius Wawrzyniec 1569-1635

Frisius Filip 1572-1638
Ortiz Michał 1560-1638
Sarbiewski Maciej 1595-1640
Vega de Emanuel 1553-1640
Bembus Mateusz 1567-1645
Grużewski Jan 1578-1646
Makowski Hączel Alojzy 1598-1649, potem bożogrobiec, potem kanonik reg. later.
Łęczycki Mikołaj 1574-1653
Soxo de Benedykt 1586-1658
Chądzyński Jan 1603-1660
Ginkiewicz Michał 1594-1663
Klage Tomasz ok. 1598-1664
Ageison Gorgoniusz 1604-1665
Rywocki Jan 1599-1666
Schönhoff Grzegorz 1596-1667
Lauksmin Zygmunt 1597-1670
Załuski Łukasz 1604-1673
Kojałowicz Wijuk Kazimierz ok. 1617--1674
Kojałowicz Wijuk Wojciech 1609-1677
Czyrski Aleksander 1626-1679
Sadkowski Jan 1630-1683
Mazowiecki Michał 1618-1684
Korman Jan 1633-1686
Kitnowski Piotr 1630-1691
Żabicki Jan 1654-1693
Tylkowski Wojciech 1625-1695
Kretzmer Marcin 1631-1696
Rybski Andrzej 1625-1698
Schill Grzegorz 1625-1700
Klaws Jerzy 1641-1701
Kmicic Adam 1664-1702
Krasnodębski Adam 1628-1702
Dymszewicz Abraham 1652-1703
Weis Leonard 1640-1703
Narmunth Mikołaj 1650-1704
Burba Hieronim 1645-1705
Kulesza Jan 1660-1706
Łosiewski Stanisław 1657-1706
Narewicz Władysław 1656-1708
Rochell Jan 1644-1708
Brictius Jan 1654-1710
Drews Jan 1646-1710
Schwang Jan 1637-1710
Krüger Andrzej 1646-1712
Łosiewski Krzysztof 1649-1712
Jeleński Aleksander 1662-1713
Tengis Jan 1660-1714
Rasch Jakub 1661-1717
Gizbert-Studnicki Bogusław 1682-1730
Kierśnicki Atanazy 1678-1733
Paunicz Michał 1684-1736
Puzyna Stefan 1667-1738
Staszewski Jakub 1676-1739
Sokulski Stanisław 1678-1740
Bartold Karol 1680-1745
Dauksza Aleksander 1677-1747
Chądzyński Antoni 1687-1750
Bartold Jakub 1670-1753
Bekanowski Aleksander 1682-1755
Wierzbicki Kazimierz 1704-1755
Poszakowski Jan 1684-1757
Wilkinowicz Ignacy 1690-1757
Wierzbicki Feliks 1699-1761
Korytyński Felicjan 1718-1769
Lilienthal Franciszek 1717-1770
Aucepius Teodor 1691-1773
Tołoczko Józef 1715-1775
Wysocki Adam 1734- po 1779
Rostowski Stanisław 1711-1784
Dobszewicz Benedykt 1722- po 1794
Pilchowski Dawid 1735-1803, później biskup
Benisławski Jan 1736-1812, później biskup

II.

Syruć Bernard 1731-1784, pijar
Kaliński Wilhelm 1774-1789, misjonarz
Hussarzewski Tomasz 1732-1807, misjonarz
Tomaszewski Augustyn 1759-1814, bazylianin
Stroynowski Hieronim 1752-1815, pijar sekularyzowany, później biskup
Bogusławski Józef 1754-1819, pijar sekularyzowany
Chodani Jan 1769-1823, kanonik reg. later. sekularyzowany
Golański Filip 1753-1824 pijar
Sosnowski Platon 1799-1827, ob. gr.-gat.
Dowgird Anioł 1776-1835, pijar sekularyzowany
Skidełł Jan 1790-1837
Kłągiewicz Andrzej 1761-1841, później biskup
Jundziłł Bonifacy 1761-1847, pijar sekularyzowany
Bobrowski Michał 1784-1848, ob. gr.-kat., potem prawosł.
Borowski Ignacy ok. 1786-1852
Hołubowicz Michał 1787- po 1856, ob. gr.--kat.
Jakubielski Antoni 1809-1871, później prof. Akad. Duch. w Petersb.
Fijałkowski Antoni 1797-1883, później prof. Akad. Duch. w Wilnie, arcybiskup

5. AKADEMIA ZAMOJSKA

Wielkowicz Adam XVII w.
Convalis Dominik ok. 1565-1605, franc. konw.
Drezner Tomasz 1560-1616
Stefanides Mélchior †1638
Piotrkowczyk Andrzej †1645, później prof. Akad. Krak.
Abrek Andrzej †1656

Bytomski Kolumbin †1657
Żelechowski Benedykt †1658
Wcisłowski Walenty 1681-1747
Ćwikliński Tomasz 2 poł. XVIII w.
Sikorski Józef ok. 1720-1772
Kochnowski Melchior Jan †1788, później biskup
Rydulski Dominik ok. 1718-1795
Dulewski Baltazar ok. 1718-1796
Trembiński Aleksander 1708-1796
Karasiewicz Paweł †1799
Human Fryderyk ok. 1750-?
Degen Marcin ok. 1753-?
Podziomkiewicz Klemens ok. 1720-1800
Olgierd Mikołaj ok. 1730-1806

6. UNIWERSYTET LWOWSKI

Zestawienie składa się z dwóch grup: I. Akademia Lwowska (od 1763), w której wykładali do 1773 r. sami jezuici; II. Uniwersytet Lwowski (od 1784). Założona przez Jana Kazimierza w 1661 r. Akademia fungowała do 1763 r. tylko jako kolegium.

I.

Wysocki Baltazar 1722- ok. 1773
Witkowski Franciszek 1724- po 1773
Popiel Tomasz 1721-1781
Kowalski Jan 1711-1782

II.

Finsiger Jan koniec XVIII w.
Angełłowicz Andrzej XVIII/XIX w., ob. gr.-kat.
Bielecki Andrzej XVIII/XIX w., ob. gr.-kat.
Radkiewicz Arseniusz 1759-1821, bazylianin
Hryniewiecki Modest 1758-1823, bazylianin
Potoczki Jan 1759-1832, później biskup
Harasiewicz Michał 1763-1836, ob. gr.-kat.
Zachariasiewicz Franciszek 1770-1845, później biskup
Ławrowski Jan 1773-1846, ob. gr.-kat.
Penka Ignacy 1793-1855, później prof. Uniw. Krak.
Lewicki Michał 1774-1858, ob. gr.-kat., później arcybiskup, kardynał
Jachimowicz Grzegorz 1792-1863, ob. gr.-kat., później arcybiskup
Manastyrski Antoni 1803-1896, później biskup
Malinowski Ludwik 1822-1872
Janota Eugeniusz 1823-1878
Król Michał 1798-1879
Hołowacki Jakub 1814-1888, ob. gr.-kat.
Delkiewicz Józef 1822- po 1894, ob. gr.-kat.
Laskowski Józef 1842-1894
Paliwoda Marceli 1840-1895
Skrochowski Eustachy 1843-1895, zmartwychwstaniec sekularyzowany
Pełesz Julian 1843-1896, ob. gr.-kat. później biskup
Filarski Wojciech 1831-1898
Sembratowicz Sylwester 1836-1898, ob. gr.-kat., później arcybiskup, kardynał
Solecki Łukasz 1827-1900, później biskup
Sarnicki Klemens 1832-1909, bazylianin
Żukowski Jan 1870-1911
Lenkiewicz Zygmunt 1845-1913
Ślósarz Jan 1850-1917
Wysocki Stanisław 1876-1917
Lewicki Rudolf 1833-1919
Bartoszewski Jan 1852-1920, ob. gr.-kat.
Boczar Józef 1861-1921
Jaszowski Błażej 1856-1921
Bilczewski Józef 1860-1923, później arcybiskup
Żyła Władysław 1877-1925

7. AKADEMIA POŁOCKA

Angiolini Józef 1747-1814
Piotrowicz Stanisław 1780-1826
Pietroboni Ignacy 1749-1831
Brzozowski Rajmund 1763-1848
Rozaven Jan 1772-1851
Buczyński Wincenty 1789-1853

8. UNIWERSYTET WARSZAWSKI

W zestawieniu uwzględniono Wydział Teologiczny Uniw. Warszawskiego (od 1816) i związane z Uniwersytetem (do 1831) Seminarium Główne, a istniejące do 1835 r. Profesorowie z Wydziału wykładali następnie w Seminarium Głównym.

Rzymski Paweł 1784-1833, misjonarz
Szweykowski Wojciech 1773-1838, pijar sekularyzowany
Ossoliński Wojciech 1796-1842, później prof. Akad. Duch. Warsz.
Szarkiewicz Jakub 1776-1846, misjonarz

sekularyzowany, później prof. Akad. Duch. Warsz.
Wierzbowski Michał 1782-1848
Szymański Paweł 1782-1852, ob. gr.-kat., później prof. Akad. Duch. Warsz.
Szcześniak Władysław 1858-1926, prof. Uniw. Warsz. (powst. 1918).

9. UNIWERSYTET KIJOWSKI

Dobszewicz Tomasz 1807-1881
Hołowiński Ignacy 1807-1842, później prof. Akad. Duch. Petersb., arcybiskup

10. AKADEMIA DUCHOWNA W WILNIE AKADEMIA DUCHOWNA W PETERSBURGU

Obie Akademie zestawiono razem, ponieważ stanowią one w zasadzie jedną uczelnię. Wileńska Akademia Duchowna (powst. 1833) została w 1842 r. przeniesiona wraz z profesorami i studentami od Petersburga.

Osiński Alojzy 1770-1842, pijar sekularyzowany, potem biskup
Łaski Marcin 1799-1853
Hołowiński Ignacy 1807-1855, początkowo prof. Uniw. Kijow., potem arcybiskup
Jakubielski Antoni 1809-1871, początkowo prof. Uniw. Wil.
Ważyński Aleksander 1812-1872
Bagieński Adolf 1811-1872
Fijałkowski Antoni 1797-1883, przedtem prof. Uniw. Wil., później arcybiskup
Borowski Kasper 1802-1885, później biskup
Iwaszkiewicz Jerzy 1820- ok. 1885
Feliński Zygmunt Szczęsny 1822-1895, później arcybiskup
Kozłowski Szymon 1819-1899, później arcybiskup
Kłopotowski Bolesław 1848-1903, później arcybiskup
Retke Andrzej 1851-1907
Niedziałkowski Karol 1846-1911, później biskup
Żarnowiecki Longin 1842-1915, później biskup
Pranajtis Justyn 1861-1917
Symon Franciszek Albin 1841-1918, później arcybiskup
Bałtruszys Ignacy 1864-1919
Radziszewski Idzi 1871-1922, później rektor KUL

11. AKADEMIA DUCHOWNA W WARSZAWIE

Ossoliński Wojciech 1796-1842, przedtem prof. Uniw. Warsz.
Szarkiewicz Jakub 1776-1846, misjonarz sekularyzowany, przedtem prof. Uniw. Warsz.
Jasiński Mateusz 1781-1847
Bessler Józafat 1810-2 poł. XIX w.
Szymański Paweł 1782-1852 ob. gr.-kat., przedtem prof. Uniw. Warsz.
Mętlewicz Jan 1808-1858, pijar sekularyzowany
Przybylski Dominik 1798-1857
Przewłocki Aleksander 1815-1858
Topolski Leon 1816-1863
Szelewski Adam 1799-1885, pijar sekularyzowany
Sławianowski Franciszek 1818-1867
Butkiewicz Bonawentura 1797-1871
Krupiński Jan 1814-1876
Buliński Melchior 1810-1877
Szpaderski Józef 1816-1877
Szczygielski Józafat 1805-1883
Feliński Julian 1826-1885, później zmartwychwstaniec
Golian Zygmunt 1826-1885, później wykład. Uniw. Krak.
Wnorowski Kazimierz 1818-1885, później biskup
Orzeszkowski Wincenty 1801-1887
Olszański Paweł 1804-1892, później biskup nom.
Nowodworski Michał 1831-1896, później biskup
Sotkiewicz Antoni 1826-1901, później biskup
Kossowski Henryk 1828-1903, później biskup
Marciński Antoni 1821-1906
Englisz Adam 1838-1907
Knapiński Władysław 1838-1910, później prof. Uniw. Krak.
Jaźdżewski Ludwik 1838-1911
Popiel Wincenty 1825-1912, później arcybiskup

12. DUCHOWNI ŚWIECCY SPOZA OŚRODKÓW AKADEMICKICH

Zestawiono tu teologów: biskupów, prałatów i kanoników kapituł, plebanów, innych beneficjatów, wykładowców seminariów duchownych. Znak pytania (?) przy nazwisku oznacza wątpliwość odnośnie stanu duchownego teologa.

Jakub ze Żnina † ok. 1148, arcybiskup
Jan XIII w.
Piotr XIII w.
Jakub ze Skaryszewa †1268
Stefan Polak † po 1275
Wawrzyniec z Polski †1301
Jan z Czarnkowa ok. 1320- ok. 1387
Henryk z Przemyśla XIV/XV w.
Jan z Oławy XIV/XV w.
Andrzej z Jaszowic XV w.
Maciej z Milejowa XV w.
Piotr Wysz †1414, biskup
Jan z Ziębic †1416
Andrzej Łaskarz 1362-1426, biskup
Marcin z Holeszowa † ok. 1440
Mikołaj z Błonia † przed 1448
Plastwig Jan † po 1464
Bitczyn Konrad ok. 1395- ok. 1470
Rosicz Zygmunt 1406-1470
Długosz Jan 1415-1480, arcybiskup nom.
Maciej z Raciąża † ok. 1483
Jan z Targowisk †1492, biskup
Dobergast Marcin XV/XVI w.
Henckel Jan XV/XVI w.
Stanisław ze Lwowa XV/XVI w.
Baliński Hieronim XVI w.
Cechovius Stanisław XVI w.
Gątkiewicz Maciej (?) XVI w.
Morawicki Stanisław (?) XVI w.
Nowak Jan XVI w.
Ramułt Jan (?) XVI w.
Sebastian z Szamotuł XVI w.
Walicht Józef XVI w.
Wilkowski Kasper XVI w.
Zbyszevius Andrzej XVI w.
Kotwicz Mikołaj ok. 1435-1507
Jan z Łukowa †1514
Zaborowski Stanisław †1530
Łaski Jan 1456-1531, arcybiskup
Leopolita Jan 1482-1535
Byliński Stanisław †1536
Krzycki Andrzej 1482-1537, arcybiskup
Sebastian z Felsztyna ok. 1485- po 1543
Giese Tiedeman 1480-1550, biskup
Śliwnicki Maciej †1551
Cervus Jan † ok. 1557
Rydzyński Piotr ok. 1500- po 1558
Zebrzydowski Andrzej 1496-1560, biskup
Solfa Jan 1483-1564
Orzechowski Stanisław 1513-1566
Kuczborski Walenty 1525-1572
Grodecki Jan 1525-1574, biskup
Hozjusz Stanisław 1504-1579, biskup, kardynał
Nidecki Andrzej 1522-1587, biskup
Iłowski Stanisław †1589
Kromer Marcin 1512-1589, biskup
Płaza Tomasz 1530-1593
Krasiński Stanisław 1534-1598
Pliski Andrzej ok. 1550- po 1598
Wereszczyński Józef ok. 1530-1599, biskup
Białuski Jan (?) XVI/XVII w.
Marcin z Klecka XVI/XVII w.
Tecno Jan XVI/XVII w.
Twardowski Jan (?) XVI/XVII w.
Ubiszewski Maciej XVI/XVII w.
Wąpierski Sebastian (?) XVI/XVII w.
Zrzenczycki Jan (?) XVI/XVII w.
Bachowski Feliks XVII w.
Cerazym Jerzy XVII w.
Chelipski Samuel (?) XVII w.
Duński Stanisław XVII w.
Gabrielowicz Ignacy (?) XVII w.
Gostkowski Michał XVII w.
Haskowski Andrzej XVII w.
Kopecki Maciej XVII w.
Krusius Daniel XVII w.
Kurszeński Jan XVII w.
Łubieński Stanisław XVII w.
Mankiewicz Szymon XVII w.
Mars Dawid (?) XVII w.
Mirowski Paweł XVII w.
Mojecki Przecław XVII w.
Niemierza Tomasz XVII w.
Olekszewski Paweł XVII w.
Otrembusz Jan XVII w.
Pajęcki Paweł XVII w.
Perowic Jan XVII w.
Pomorski Stanisław XVII w.
Półgęskowic Wojciech XVII w.
Rudzki Maciej XVII w.
Rychtarski Andrzej XVII w.
Sikorski Jan (?) XVII w.
Sikrański Albrecht XVII w.
Sławosz Wojciech XVII w.
Stancewic Franciszek (?) XVII w.
Steczewicz Jan XVII w.
Szeliha Jan (?) XVII w.
Szenrath Mateusz (?) XVII w.
Szydłowski Stanisław XVII w.
Świderski Jan XVII w.
Waśniowski Wojciech XVII w.
Mirowski Andrzej (?) 1 poł. XVII w.
Skrzyński Ignacy 1 poł. XVII w.
Herbest Jan †1601
Emporyn Wojciech †1603
Karnkowski Stanisław 1520-1603, arcybiskup
Reszka Stanisław 1544-1603
Solikowski Jan Dymitr 1539-1603, arcybiskup
Warszewicki Krzysztof 1543-1603
Jurgiewicz Andrzej †1604
Kretzmer Jan ok. 1554-1604
Goślicki Wawrzyniec †1607, biskup
Grabowiecki Sebastian †1607
Pstrokoński Maciej 1553-1609, biskup
Szczerbic Paweł 1552-1609
Treter Tomasz 1547-1610
Grochowski Stanisław †1612
Januszowski Jan 1550-1613
Pociej Hipacy 1541-1613, metropolita ob. ar.-kat.
Powodowski Hieronim ok. 1543-1613
Żebrowski Szczesny †1613
Wawrzyniec z Wszerecza ok. 1538-1614

Cichocki Kasper 1545-1616
Kłodziński Maciej 1551-1616
Krzysztanowic Stanisław †1617
Święcicki Jerzy 1577-1617
Happ Kasper 1563-1619, biskup
Makowski Sebastian †1619
Biskupski Piotr †1620
Niszczycki Krzysztof †1621
Kuncewicz Józafat 1580-1623, arcybiskup ob. gr.-kat.
Pirawski Tomasz 1568-1625, biskup
Dycjusz Mikołaj †1630
Gilewski Marcin 1564-1630
Szyszkowski Marcin 1554-1630, biskup
Śliwski Jakub †1630
Jędrzejowczyk Maurycy †1631
Lipski Andrzej 1572-1631, biskup
Morochowski Joachim †1631, biskup ob. gr.-kat.
Miaskowski Baltazar †1632, biskup
Michałowicz Grzegorz †1632, biskup ob. gr.-kat.
Arkudiusz Piotr ok. 1562-1633, ob. gr.-kat.
Próchnicki Jan 1552-1633, arcybiskup
Smotrycki Melecjusz ok. 1578-1633, arcybiskup ob. gr.-kat.
Płoszyński Błażej (?) 1588-1634
Węgrzynkowicz Jan †1634
Nuceryn Sebastian 1565-1635
Rochowicz Stanisław †1636
Łukomski Andrzej †1637
Ostrowski Jakub †1637
Rutski Welamin Józef ok. 1574-1637, metropolita ob. gr.-kat.
Kretkowski Erazm 1595-1639
Kreuza Rzewuski Leon †1639, arcybiskup ob. gr.-kat.
Korsak Rafał ok. 1595-1640, metropolita ob. gr.-kat.
Łubieński Stanisław 1574-1640, biskup
Trzciński Krzysztof 1568-1640
Paprocki Wacław †1642, biskup
Januszowic Bartłomiej 1588-1644
Symplicjan Paweł z Przasnysza †1646
Mieszkowski Piotr †1646, biskup
Piasecki Paweł 1579-1649, biskup
Brzeziński Bonawentura 2 poł. XVII w.
Charzyński Kazimierz (?) 2 poł. XVII w.
Denisewicz Andrzej (?) 2 poł. XVII w.
Faściszewski Stanisław 2 poł. XVII w.
Luborski Andrzej 2 poł. XVII w.
Orański Woyna Pachomiusz †1653, biskup ob. gr.-kat.
Słowikowski Just 1595-1654
Sielawa Anastazy Antoni ok. 1583-1655, metropolita ob. gr.-kat.
Starowolski Szymon 1588-1656
Dąbski Łukasz 1575-1665
Skuminowicz Teodor †1668, biskup ob. gr.-kat.
Alembek Fryderyk 1598-1672
Olszowski Andrzej 1621-1677, arcybiskup
Gawath Jakub 1598-1679
Węgrzynowicz Gabriel †1684
Susza Jakub Jan 1610-1685, biskup ob. gr.-kat.
Gawłowicki Szymon † po 1686
Markiewicz Jan 1603-1687
Rychalski Michał 1645-1688
Noskowic Jan ok. 1606 — ok. 1690
Bużeński Stanisław †1692
Żochowski Cyprian ok. 1635-1693, metropolita ob. gr.-kat.
Michałowski Jacek †1695
Denhoff Jan 1649-1697, kardynał
Moręski Stefan 1617-1697
Witwicki Stanisław ok. 1630-1698, biskup
Litmanowski Piotr XVII/XVIII w.
Młynarski Kazimierz XVII/XVIII w.
Senkler Józef XVII/XVIII w.
Bogdanowicz Roszko Stefan XVIII w. ob. orm.-kat.
Gierczyński Ernest (?) XVIII w.
Giżycki Andrzej (?) XVIII w.
Kowalski Maciej XVIII w.
Kromer Józef XVIII w.
Lipiewicz Michał XVIII w.
Łowisz Wincenty XVIII w.
Martynowicz Sebastian XVIII w.
Mikulski Szczepan XVIII w.
Mikołajewicz Stefan XVIII w., ob. orm.-kat.
Święcicki Feliks XVIII w.
Wędrychowski Jan XVIII w.
Wiśniowski Piotr XVIII w.
Barry Antoni 1 poł. XVIII w.
Ciepliński Stanisław 1 poł. XVIII w.
Fiołkowicz Kasper (?) 1 poł. XVIII w.
Herkenrath Jan 1 poł. XVIII w.
Joszczyński Błażej (?) 1 poł. XVIII w.
Siemaszko Stanisław † ok. 1700
Winnicki Inocenty †1700, biskup ob. gr.-kat.
Cieński Kasper †1703
Praetorius Mateusz 1635-1707
Balicki Franciszek †1708
Nersesowicz Deodat 1645-1709, biskup ob. orm.-kat.
Załuski Andrzej Chryzostom 1648-1711, biskup
Boecler Johann †1717
Sawicki Bazyli †1717
Frankowic Marcin †1718
Kunigk Jan 1648-1719
Józefowicz Jan 1662-1728
Kiszka Leon 1663-1728, metropolita ob. gr.-kat.
Kurdwanowski Jan 1645-1729, biskup
Treter Szymon 1659-1731
Szaniawski Felicjan 1668-1732, biskup
Wessel Augustyn 1678-1735, biskup
Ancuta Jerzy ok. 1697-1737, biskup
Pachowski Kasper ok. 1675-1737
Lipski Jan 1690-1745, biskup, kardynał
Szembek Krzysztof 1667-1748, arcybiskup
Błażowski Stanisław 2 poł. XVIII w.

Bojański Kazimierz 2 poł. XVIII w.
Brzyski Marcin 2 poł. XVIII w.
Chołoniewski Andrzej 2 poł. XVIII w.
Cyroński Bartłomiej (?) 2 poł. XVIII w.
Dąbczyński Andrzej 2 poł. XVIII w.
Drozdowski Maciej 2 poł. XVIII w.
Flisiński Franciszek (?) 2 poł. XVIII w.
Kienig Ludwik 2 poł. XVIII w.
Koronczewski Antoni 2 poł. XVIII w. ob gr.-kat.
Kraygier Antoni 2 poł. XVIII w.
Walkiewicz Wawrzyniec 2 poł. XVIII w.
Rudnicki Lubieniecki Teodozjusz †1751 biskup ob. gr.-kat.
Nowakowski Marcin 1704-1753
Wyżycki Mikołaj 1682-1757, arcybiskup
Szembek Józef ok. 1696-1758, biskup
Załuski Andrzej Stanisław 1695-1758, bis kup
Komorowski Adam 1699-1759, arcybiskup
Awedyk Michał ok. 1700-1760
Gromalski Mikołaj †1760
Tyszkiewicz Antoni 1709-1760, biskup
Mańka Paweł †1761, prof. Akad. Cheł mińskiej
Dembowski Antoni 1682-1763, biskup
Heide Jerzy 1706-1765
Grabowski Adam 1698-1766, biskup
Łubieński Władysław 1703-1767, arcybis kup
Łubieński Maciej po 1705-1770
Załuski Józef Andrzej 1702-1774, biskup
Hylzen Jerzy 1692-1775, biskup
Łopaciński Jan 1708-1778, biskup
Jaśkiewicz Mikołaj 1717-1779
Młodziejowski Andrzej 1717-1780, biskup
Sierakowski Wacław Hieronim 1699-1780, arcybiskup
Grodzicki Józef 1703-1783
Górski Józef † ok. 1785
Janocki Jan 1720-1786
Sołtyk Kajetan 1715-1788, biskup
Ryłło Maksymilian 1715-1793, biskup ob. gr.-kat.
Massalski Ignacy 1726-1794, biskup
Poniatowski Michał 1736-1794, arcybiskup
Bukaty Tadeusz 1740-1795, biskup
Minasowicz Józef 1718-1796
Tumanowicz Jakub 1713-1798, arcybiskup ob. orm.-kat.
Behm Jakub XVIII/XIX w.
Leontowicz Jan XVIII/XIX w.
Manugiewicz Krzysztof XVIII/XIX w., ob. orm.-kat.
Murzynowski Józafat XVIII/XIX w.
Jazumowicz Antoni XIX w.
Jazumowicz Wincenty XIX w.
Rożański Feliks XIX w.
Lubieniecki Paweł 1733-1800
Brodowicz Teodozy †1803, ob. gr.-kat.
Kitowicz Jędrzej 1728-1804
Juchnowski Ignacy 1743-1806
Olechowski Józef 1735-1806, biskup
Sierakowski Wacław 1741-1806
Kamieński Tomasz 1734-1807
Kossakowski Jan 1755-1808, biskup
Żórawski Krzysztof 1738-1808
Szembek Onufry †1809, biskup
Legowicz Józef †1811
Kołłątaj Hugo 1750-1812
Bardziński Ignacy 1750-1813, biskup
Sołtyk Michał †1814
Fredro Konstanty ok. 1760-1819
Minasowicz Florian 1760-1820
Dłuski Michał 1760-1821
Kraiński Wincenty 1786-1822, lektor Uniw. Wrocł.
Popiel Bazyli 1737-1823
Kosiarski Mateusz †1825
Siestrzeńcewicz Bohusz Stanisław 1731-1826, arcybiskup
Brzostowski Paweł 1739-1827
Skarszewski Wojciech 1742-1827, arcybiskup
Grabowski Joachim 1756-1829
Juszyński Michał 1760-1830
Parczewski Stanisław †1830
Dobrowolski Józef †1832
Sobiech Szymon 1749-1832
Paszkowicz Adam 1784-1834
Faygiel Franciszek 1777-1836
Prażmowski Adam 1764-1836, biskup
Giedroyć Józef 1754-1838, biskup
Korczyński Michał 1784-1839, biskup
Jarmusiewicz Jan 1781-1844
Marczyński Wawrzyniec 1779-1845
Chołoniewski Stanisław 1791-1846
Urban Andrzej 1808-1847
Ihnatowicz Konstanty ok. 1800- po 1850, ob. gr.-kat.
Modrzejewski Michał 1784-1855
Gintyłło Jan 1789-1857
Degórski Tomasz 1777-1858
Pociej Jan 1799-1858, ob. gr.-kat.
Bielecki Adam 1811-1859
Barthel Karol 1802-1861
Harasiewicz Jan 1781-1861, ob. gr.-kat.
Tyc Antoni ok. 1795-1861
Ficek Jan 1790-1862
Gładyszewicz Mateusz 1798-1862
Izopolski Erazm ok. 1812- po 1862
Firsiukowski Teodor 1815- po 1863
Kiliński Teodor 1801-1863
Piątkowski Franciszek 1804-1865
Smoleniec Deodat 1813- po 1865, ob. gr.-kat.
Bowikowicz Józef 1794-1866
Lewartowski Karol 1821-1866
Gierasiński Jakub 1806-1868
Łętowski Ludwik 1786-1868, biskup
Mika Jan 1795-1868
Gawroński Konstanty 1800-1869
Jabczyński Jan 1799-1869
Boniewski Karol 1800-1870
Ostrawski Andrzej 1795-1871
Kozłowski Feliks 1803-1872

Prusinowski Aleksy 1819-1872
Frenzel Antoni 1790-1873
Herburt Mamert 1789-1873
Kotarbiński Stanisław 1803- przed 1873
Kozaczyński Alojzy 1805 lub 1806-1874
Ostrzykowski Bonifacy 1800-1874
Tylkowski Marcin 1819-1874
Ulanowski Stanisław 1818-1874
Majewski Florian 1835-1875
Nowicki Franciszek 1805-1875
Sulikowski Józef 1796-1875
Wojtarowicz Józef 1791-1875, biskup
Wołonczewski Maciej 1799-1875, biskup
Pawłowski Franciszek 1807-1876
Tomicki Aleksy 1815-1876
Witoszyński Teofil 1803-1876
Dobrzański Antoni 1810-1877, ob. gr.-kat.
Alzog Jan 1808-1878
Małyszewicz Józef 1804- po 1878
Przyjałgowski Wincenty 1818-1878
Ziemiański Józef 1807-1878
Hildebrand Augustyn 1811-1879
Żukowski Wojciech 1812-1879
Feliński Stanisław 1828- po 1880
Chądzyński Julian 1805-1881
Fabisz Paweł 1819-1881
Martusiewicz Józef 1828-1881
Matuszyński Paweł 1832-1881
Rojewski Józef 1816-1881
Kluczyński Jakub 1807- przed 1883
Fankindejski Jakub 1844-1883
Kloczkowski Jan 1812-1884
Ślósarski Józef 1837-1884
Gałecki Antoni 1811-1885, biskup
Gwiazdoń Wawrzyniec 1822-1885
Jamiołkowski Stanisław 1834-1885
Jasieński Karol 1809-1885
Graff Józef 1798-1886
Mikoszewski Karol 1832-1886
Narkiewicz Jan 1806-1886
Buchwald Feliks 1819-1887
Chełmecki Jan 1816-1887
Chodyński Zenon 1836-1887
Cichowski Wincenty 1820-1877
Hoppe Józef 1808-1887
Pociej Emilian 1826- ok. 1887, ob. gr.-kat.
Hankiewicz Julian 1812-1888, ob. gr.-kat.
Korytkowski Jan 1824-1888, biskup nom.
Polkowski Ignacy 1833-1888
Kulaszyński Mikołaj 1826-1889
Raczkowski Hieronim 1825-1889
Bańkowski Emil 1827- ok. 1890, ob. gr.-kat.
Grzegorzek Wojciech 1810-1890
Hollak Józef 1812-1890, biskup
Renier Józef 1822-1890
Bober Ludwik 1834-1891
Gieburowski Stanisław 1825-1891
Gruszka Jan 1810-1891
Janiszewski Jan 1818-1891, biskup
Kobyliński Piotr 1814-1891
Serwatowski Walerian 1810-1891
Gondek Feliks 1821-1892
Bończyk Norbert 1837-1893
Kantecki Antoni 1847-1893
Krzyżanowski Wiktor 1832-1893
Łukaszewicz Maksymilian 1821-1893
Śleczkowski Marceli 1822-1893
Delert Jan 1817-1894
Fabisz Stanisław 1855-1894
Hórnik Michał 1833-1894
Knothe Apolinary 1844-1894
Łunkiewicz Jan 1810-1894
Damrot Konstanty 1841-1895
Karczewski Ludwik 1821- po 1895
Kubowicz Stanisław 1841-1895
Osiecki Józef 1826-1895
Basiński Tomasz 1816-1896
Filochowski Roch 1838-1896
Gorzelański Mikołaj 1835-1896
Koszutski Hilary 1822-1896
Bojarski Józef 1822-1897, ob. gr.-kat.
Dydyński Józef 1819-1897
Findliński Karol 1833-1897
Rzewuski Gracjan 1827-1897
Paszyński Julian 1820-1897
Krechowiecki Antoni 1838-1898
Ołdakowski Julian 1838-1898
Bieroński Nestor 1816-1899
Gabrysz Józef 1865-1899
Galicz Suliński Jan 1830-1899
Odelgiewicz Zygmunt 1820-1899
Hytrek Adolf 1853-1899
Smoleński Maciej 1832-1899
Żelazowski Karol 1865-1899
Czernecki Wasyl 1837-1900, ob. gr.-kat.
Królicki Antoni 1836-1900
Łobos Ignacy 1827-1900, biskup
Morawski Seweryn 1819-1900, arcybiskup
Chwaliszewski Marcin 1831-1901
Isakowicz Izaak 1824-1901, arcybiskup ob. orm.-kat.
Podgórski Antoni 1822-1901
Kożuchowski Antoni † po 1902
Siarkowski Władysław 1640-1902
Brandowski Aleksander 1837-1903
Mazurkiewicz Józef 1843-1903
Smoczyński Wincenty 1842-1903
Stryjakowski Władysław 1833-1903
Strzelichowski Piotr 1836-1903
Bukowski Julian 1837-1904
Dziedziński Aleksander 1839-1904
Borkowski Antoni 1848-1905
Piotrowicz Ludwik 1839-1905
Stagraczyński Józef 1840-1905
Bornik Franciszek 1870-1906
Gronkowski Ignacy 1841-1906
Jaskulski Augustyn 1841-1906
Jaskulski Władysław 1840-1906
Kluczewski Erazm 1831-1906
Stablewski Florian 1841-1906, arcybiskup
Andersz Wojciech 1850-1907
Dobkiewicz Julian 1842- po 1907
Domański Szymon 1821-1907
Jagodziński Teofil 1833-1907

Malarski Szczęsny 1864-1907
Puszet Stanisław 1841-1907
Zaremba Aleksander 1857-1907
Cytrynowski Józef 1839-1908
Jachimowski Władysław 1826-1908
Jaworski Jan 1845-1908
Nowakowski Wawrzyniec 1831-1908
Szczeklik Karol 1864-1908
Kotecki Wawrzyniec 1841-1909
Smoleński Julian 1834-1909
Szaniawski Antoni 1856-1909
Warmiński Ignacy 1850-1909
Gapczyński Teofil 1875-1910
Grabowski Kazimierz 1859-1910
Krokowski Feliks 1851-1910
Majewski Konstanty 1842-1910
Niewiarowski Stanisław 1849-1910
Tauer Antoni 1873-1910
Dębicki Władysław 1853-1911
Glabisz Leonard 1844-1911
Grabowski German 1836-1911
Kieroński Aleksander 1832- po.1911
Magnuski Władysław 1833-1911
Lipnicki Augustyn 1821-1912
Mariański Bronisław 1863-1912
Maryański Aleksander 1845-1912
Rozwadowski Wojciech 1855-1912
Trzciński Tadeusz 1873-1912
Żochowski Jan 1841-1912
Brykczyński Antoni 1843-1913
Drzewicki Maksymilian 1840-1913
Hornicki Eugeniusz 1859-1913, ob. gr.-kat.
Jaczewski Franciszek 1852-1914, biskup
Kopyciński Adam 1849-1914
Kujot Stanisław 1845-1914
Matuszewski Teofil 1842-1914
Augustajtys Franciszek 1848-1915
Doroszewski Kazimierz 1826-1915
Kukliński Wawrzyniec 1848-1915
Lendo Józef 1836- po 1915
Leśniak Franciszek 1846-1915
Likowski Edward 1836-1915, arcybiskup
Pobłocki Gustaw 1840-1915
Solecki Leonard 1842-1915
Lewandowski Piotr 1850-1916
Bugajczyk Wojciech 1866-1918
Bułakowski Alfons 1838-1917
Górka Jakub 1864-1917
Kochowski Władysław 1872-1917
Kurczewski Jan 1854-1917
Chmielowski Antoni 1841-1918
Fudalewski Władysław 1840-1918
Guziur Józef 1829-1918
Jendzink Paweł 1851-1918, biskup
Chodyński Stanisław 1836-1919
Choiński Antoni 1863-1919
Dąbrowski Tomasz 1841-1919
Gajkowski Jan 1866-1919
Maciejowski Adam 1874-1919
Podolski Edward 1835-1919
Surzyński Józef 1851-1919
Żyskar Fryderyk 1868-1919
Bernacki Jan 1856-1920
Siemieński Jan 1836-1920
Łobczowski Józef 1860-1921
Macko Andrzej 1871-1921
Nojszewski Antoni 1868-1921
Chełmicki Zygmunt 1851-1922
Hołyński Otton 1840-1922
Jarniński Franciszek 1848-1922
Gruberski Eugeniusz 1870-1923
Łękawski Teofil 1834-1923
Starowieyski Franciszek 1850-1923
Skulik Bernard 1867-1924
Gnatowski Jan 1855-1925
Pleszczyński Adolf 1841-1925
Pruszkowski Józef 1837-1925
Ruszkiewicz Kazimierz 1836-1925, biskup

13. ZAKON AUGUSTIANÓW

Merkelin Jan przed 1325- ok. 1400
Jodok z Głuchołazów †1447
Stanisław Brasiatoris †1490
Dryjacki Fulgenty XVII w.
Zierkowski Karol XVII w.
Gołębiowski Jan †1700
Czepański Wawrzyniec †1724
Niedzielski Alipiusz 1756-1827
Michalski Piotr 1843-1913, później sekularyzowany
Gumowski Edward

14. ZAKON BAZYLIANÓW

Ohilewicz Pachomiusz XVII w.
Symanowicz Tymoteusz XVII w.
Fiedorowicz Piotr † ok. 1602
Dubowicz Jan †1646, potem bernardyn
Sakowicz Kasjan ok. 1576-1647
Borowik Teodozy †1652
Kulczyński Marcjan XVII/XVIII w.
Narolski Józef XVIII w.
Żagielski Józef XVIII w. (?)
Michniewicz Benedykt †1718
Kulczyński Ignacy 1707-1747
Bułhak Jerzy ok. 1697-1769, potem biskup ob. gr.-kat.
Ważyński Skarbek Porfiry 1730-1804, potem biskup ob. gr.-kat.
Stebelski Ignacy †1805 lub 1808
Szczurowski Tymoteusz 1740-1812
Tomaszewski Augustyn 1759-1814
Radkiewicz Arseniusz 1759-1821, prof. Uniw. Lwow.
Hryniewiecki Modest 1758-1823, prof. Uniw. Lwow.

Antonowicz Julian ok. 1750-1824
Kudrewicz Florian 1766-1834, prof. Uniw. Krak.
Andruszkiewicz Eliasz 1799-1884
Sołtanowski Jonasz 1800-1889
Sarnicki Klemens 1832-1909, prof. Uniw. Lwow. — C.d. na s. 585.

15. ZAKON BENEDYKTYNÓW

Gall Anonim XI/XII w.
Bruno z Kwerfurtu ok. 874-1009, arcybiskup
Michał z Kleparza ok. 1410-1476
Maciej z Połczyna † po 1500
Tomasz ze Zbrudzewa ok. 1500-1567
Krzyżanowski Hieronim 1537-1572
Ruffin Wojciech XVI/XVII w.
Kwiatkiewicz Marcin 2 poł. XVII w.
Szczygielski Stanisław 1616-1687
Cytrynowicz Maur †1729
Mirecki Stanisław 1659-1733
Jabłoński Jacek † ok. 1750
Andrzejowski Karol poł. XVIII w.
Kieszkowski Mikołaj 2 poł. XVIII w.
Chyliński Benigny †1774
Starzeński Franciszek 1715-1779
Musiałowski Wojciech 1723-1782
Sobański Hugo 1733-1785
Stakłosiński Leander 1740-1785
Kowalski Hieronim 1737-1791
Protasewicz Leon 1728-1794
Schwartz Izydor 1734-1794
Ganowicz Augustyn 1715-?
Śmietanka Faustyn 1757- ok. 1842
Załęski Anzelm 1800-1879, potem sekularyzowany
Radziwiłł Benedykt 1842-1895, początkowo ksiądz świecki

16. ZAKON BERNARDYNÓW

Pod I zestawiono franciszkanów sprzed epoki konwentualizmu (Stanisław) oraz franciszkanów obserwantów spoza Polski.

I.

Stanisław XIII w.
Mikołaj z Koźla 1390- po 1431
Hillebrant Michał †1550

II.

Wohlgemuth Ludwik XV w.
Bal Michał †1496
Jan Vitreatoris †1515, wykładowca Akad. Krak.
Jan ze Stopnicy ok. 1470- ok. 1518, początkowo ksiądz świecki i prof. Akad. Krak.
Anzelm Polak † między 1519-1522
Jan z Komorowa ok. 1465-1536
Bartłomiej z Bydgoszczy ok. 1480-1548
Stanisław ze Lwowa †1556
Ramułt Klemens †1562
Ostrowski Daniel † po 1566
Rosselli Hanibal 1525-1593, wykł. Akad. Kr.
Andrzej z Mławy 1589-?
Baroniusz Marcin XVI/XVII w.
Pudłowski Wacław XVI/XVII w.
Bernardyn z Radzynia XVI w.
Jakubowski Wawrzyniec XVII w.
Rzekiecki Cyprian XVII w.
Sławek Tomasz XVII w.
Rochman Andrzej †1608, wykładowca Akad. Krak.
Mysław Jan † po 1608
Boguski Ludwik †1618
Czartoryski Franciszek ok. 1600-1624
Bernardyn z Bydgoszczy †1630
Bonawentura z Kościana †1636
Starczewski Leonard †1638
Piwko Marcin †1639
Godziszewski Jerzy 1581-1640
Miecznikowski Adam ok. 1560-1640, później reformat
Kolęcki Florian ok. 1580-1641
Łęczycki Paweł 1572-1642
Grzegorz z Kościana †1643
Lipczyński Hieronim †1643
Morawski Wincenty ok. 1580-1645
Dubowicz Jan †1646, początkowo bazylianin
Horno Cyryl ok. 1614-1648
Paweł z Kcyni †1649
Wolan Jan †1649
Albert z Opoczna †1650
Marian z Kościana †1651
Ciepliński Augustyn †1652
Kakowski Hieronim 1584-1652 (1653)
Mikołaj ze Skalbmierza †1654
Piotr z Poznania †1655
Podborski Jakub †1656
Skrobkowic Ludwik †1657, początkowo ksiądz świecki i prof. Akad. Krak.
Kaliski Bernardyn 1601-1658
Strzała Krzysztof †1659
Ludwik ze Zbąszynia †1662
Zieliński Daniel †1664

Kochanowski Domnik †1666
Skutowicz Dominik ok. 1625-1667
Rychłowski Franciszek 1611-1673, później reformat
Damirski Cyprian 1616-1676
Dygoń Tomasz 1588- przed 1681
Dzielowski Franciszek ok. 1630-1681
Kurski Maciej po 1600-1681, później biskup
Kochanowski Franciszek ok. 1625-1686
Kęszycki Jacek †1694
Święcicki Konstanty XVIII w., potem sekularyzowany
Stanisław z Grodziska ok. 1620-1707
Szulc Antoni †1715, początkowo reformat
Kamieński Jan 1676-1730
Gamalski Serafin ok. 1675-1733
Borzykowski Franciszek 1652-1735
Markiewicz Kazimierz ok. 1672-1741
Szysiecki Jan ok. 1680-1753
Grabowski Manswet †1757
Pikulski Gaudenty †1763
Sokolnicki Benedykt †1774, później reformat
Kotficki Benedykt †1781
Przyłęcki Franciszek 1702-1785
Lankiewicz Andrzej ok. 1735-1787
Charkiewicz Juwenalis ok. 1720-1788
Tłubicki Wacław †1788, później reformat
Bogneyzer Wiktor †1790
Jordan Andrzej †1791
Theen Marian †1791
Juszkiewicz Herkulan 1796-XIX w.
Serwan Paschalis †1802
Smukalski Idzi †1803?, potem sekularyzowany
Bachmiński Bonawentura †1808, początkowo reformat
Błachowicz Piotr 1789-1853
Sobalski Franciszek 1822-1880
Schultz Serafin ok. 1831-1905, potem sekularyzowany
Golichowski Norbert 1848-1921
Stateczny Euzebiusz 1864-1821
Osmołowski Hadrian 1838-1924

17. ZAKON BONIFRATRÓW

Ciosnowski Ludwik XVII w.
Kudziński Kazimierz XVII/XVII w.
Perzyna Ludwik 1742-1812

18. ZAKON BOŻOGROBCÓW

Stojko Stanisław †1395
Słończewski Leonard †1562, później biskup
Bieda Stanisław †1574
Mokrski Hączel Alojzy 1598-1649, początkowo jezuita, potem kan. reg. later.
Nakielski Samuel 1584-1652
Mysłowski Wojciech XVIII w.
Wcisłowski Walenty 1681-1747
Muratowicz Wacław †1753
Radliński Jakub ok. 1680-1762
Bujdecki Florian 1702-1765
Mirkiewicz Wacław †1768
Laskiewicz Jan †1783
Pękalski Piotr 1790-1874, prof. Uniw. Jag.

19. ZAKON CYSTERSÓW

Wincenty zw. Kadłubkiem ok. 1150-1223, biskup
Stanisław Polak XIV w.
Szczekna Jan ok. 1355-1407, prof. Uniw. w Pradze i w Krak.
Bielczyc Piotr †1440
Jakub z Paradyża 1380-1464, potem kartuz, prof. Akad. Krak.
Jan Taczel z Raciborza ok. 1440-1503, prof. Akad. Krak.
Mikołaj z Krakowa ok. 1437-1505 lub 1506
Białobrzeski Marcin ok. 1530-1586, później biskup
Ostrowski Zdzieszek Stanisław ok. 1550-po 1596
Domiechowski Przemysław XVII w.
Łącki Symplicjusz XVII w.
Markiewicz Gabriel XVII w.
Paczowski Paweł XVII w.
Wągrowiecki Jan XVII w.
Chlewski Andrzej †1633
Dobrowolski Augustyn †1665
Karp Andrzej †1678
Hoffman Jan †1683
Sierakowski Hugo XVIII w.
Hacki Michał 1630-1703
Bogdanowicz Bernard ok. 1640-1722
Boszkowski Filip ok. 1685-1746
Leski Wojciech 1702-1758, później biskup
Fliger Tobiasz †1772
Kramski Marcin †1780
Kronenberger Jędrzej 1848-1888
Kowalski Gerard 1891-1919

20. ZAKON DOMINIKANÓW

Wincenty z Kielc ok. 1200- ok. 1261
Henryk Heidenreich †1263, później biskup
Marcin Polak †1279, później arcybiskup
Hawrer Henryk XIV w.

Peregryn z Opola †1333
Jan ze Swenkenfeldu †1341
Stanisław z Krakowa ok. 1300-1365
Jan Sartoris † ok. 1394, później biskup
Jan zw. Sutorka † ok. 1399
Oczko Franciszek ok. poł. XIV- pocz. XV w.
Henryk Bitterfeld z Brzegu † ok. 1405
Mikołaj Lypoldi ok. 1350-1420, prof. Akad. Krak.
Falkenberg Jan ok. 1364-ok. 1435
Wichman Piotr ok. 1370-1440
Jan z Ząbkowic †1446
Biskupiec Jan ok. 1376-1452, potem biskup
Hayn Maciej †1476
Grzegorz Heintze † przed 1483
Tyburcius 1 poł. XVI w.
Mikołaj z Kamieńca †1522
Sporn Marcin †1545
Maciej Walerian z Warszawy †1547, potem biskup
Niezabitowski Leonard † ok. 1583
Melchior z Mościsk ok. 1507-1591
Cyprian ze Środy † 1594, później biskup
Michał z Mościsk †1598
Ciranius Maciej XVI/XVII w.
Columbinus Marian XVI/XVII w.
Ambroży z Radoszyc XVII w.
Chamocki Adam XVII w.
Charzewski Rajmund XVII w.
Gabriecki Franciszek XVII w.
Godzimirski Gabriel XVII w.
Grzybowicz Ambroży XVII w.
Jan Paweł z Czarnkowa XVII w.
Jastrzębski Bazyli XVII w.
Kamieński Petroniusz XVII w.
Kaznowski Alfons XVII w.
Krzewiński Dominik XVII w.
Lipczyński Augustyn XVII w.
Rusiecki Wojciech XVII w.
Sierakowski Jacek XVII w.
Tomicki Tomasz XVII w.
Turski Bartłomiej XVII w.
Walenty z Raciborza XVII w.
Kamil z Sambora †1605
Lubomlczyk Seweryn 1532-1612
Kownacki Ignacy †1613
Suski Jacek †1616
Bartłomiej z Przemyśla † po 1618
Antonin z Przemyśla †1619
Olewiński Gabriel †1622
Pegaz Bernard †1628
Kołek Bernard †1630
Mycielski Rajmund †1630
Mikołaj z Mościsk 1559-1632
Radawiecki Andrzej †1634
Litwanides Walerian 1574-1635
Birkowski Fabian 1566-1636
Sękowski Jacek 1556-1636
Bzowski Abraham †1637
Mąkoliński Tymoteusz † ok. 1637
Mądrowicz Rajmund †1640
Sokołowski Jan †1640
Samuel z Lublina †1642
Śladkowski Abraham †1643, później biskup
Grocholski Walerian †1644
Zawieszko Gabriel †1646
Mijakowski Jacek 1608-1647
Ambroży z Wojnicza †1648
Jasiński Kamil 1573-1649
Zapartowicz Justyn ok. 1591-1649
Polewicz Jan †1652
Okolski Szymon †1653
Kaznowski Alfons † ok. 1657
Marian z Jaślisk †1658
Ruszel Paweł 1593-1658
Gosławski Jan †1659
Kamieński Petroniusz †1663
Bajer Jan †1670
Śledziewski Norbert † po 1670
Grabiecki Wojciech †1673
Agnelli Ludwik †1674
Barankowic Ludwik †1674
Dziwlowski Jan †1676
Grabiecki Franciszek 1614-1678
Ślewicz Bernard † po 1681
Križanic Juraj Augustyn †1683
Słowikowski Just †1689
Wieloński Hieronim XVII/XVIII w.
Ziemkiewicz Norbert XVII/XVIII w.
Wilczek Michał XVIII w.
Zwan Augustyn XVIII w.
Borkowski Pius 1 poł. XVIII w.
Nargielewicz Tomasz †1700
Szulc Tomasz †1705
Bardziński Jan 1657-1708
Januszowski Ohm Ferdynand 1639-1712
Filipkowicz Bazyli 1650- po 1713
Oborski Mikołaj ok. 1655-1716
Mojecki Rajmund †1717
Frydrychowicz Dominik 1647-1718
Zagajowski Ambroży 1663-1791
Drogoszewski Piotr 1652-1729
Hubczyński Ignacy 2 poł. XVIII w.
Królikowski Kazimierz 2 poł. XVIII w.
Filipowicz Augustyn 1700-1751
Siejkowski Michał ok. 1695-1752
Hoffman Józefat †1756
Kijanowski Kajetan ok. 1697-1758
Konieczkiewicz Kasjan ok. 1693-1759
Nowowiejski Felicjan ok. 1689-1760
Stobiecki Cyryl †1760
Kliszowski Jacek ok. 1702-1762
Pomian Hilary †1762
Sokołowski Antoni 1728- po 1763
Stobiecki Jan ok. 1714-1779
Bogucki Henryk 1728-1782
Szołucha Wojciech 1722-1784
Bagiński Wojciech 1726-1785
Kiriakiewicz Wawrzyniec 1717- ok. 1789
Downarowicz Dominik † po 1790
Czerwiński Grzegorz ok. 1736-1791
Chodykiewicz Klemens 1715-1797
Teleszyński Wawrzyniec 1743-1800

Malinowski Antonin 1742-1816, później biskup
Starzeński Jacek 1753-1816
Domosławski Bernard 1734-1821
Ciecierski Faustyn 1760-1832
Kozłowski Mateusz 1759-1839, prof. Uniw. Jag.
Trebnic Jerzy † ok. 1840
Plebankiewicz Wincenty 1806-1844
Dzieszkowski Damian 1770-1847
Haynn Jacek †1855
Wszelaki Teofil 1783-1855
Ulanowski Leon 1799-1857
Małopolski Maksymilian 1820-1864
Piątkowski Donat 1813-1877
Snarski Stanisław 1795-1880
Wierciszewski Władysław 1837-1885, później sekularyzowany
Barącz Sadok 1814-1892
Garlikowski Eutychiusz 1832 — po 1895
Górnisiewicz Andrzej 1830-1900
Klimowicz Ignacy 1833-1902
Wadowski Jan Ambroży 1839-1907, potem sekularyzowany

21. ZAKON DUCHAKÓW

Jakub z Nowego Sącza † ok. 1434, prof. Akad. Krak.
Baseus Wojciech † po 1570, wykładowca Akad. Krak.

22. ZAKON FRANCISZKANÓW KONWENTUALNYCH

Piotr z Miłosławia XV w. (?)
Fantini Albert †1516
Niger Daniel XV/XVII w.
Sporecius Bonawentura XVI/XVII w.
Chojewski Feliks XVII w.
Gałecki Antoni XVII w.
Hageński Sebastian XVII w.
Liricjusz Hipolit XVII w.
Rupniewski Marcin XVII w.
Paytowicz Jan XVII w.
Saxilius Cyprian XVII w.
Convalis Dominik ok. 1565-1605, prof Akad. Zamojskiej
Goski Adam 1579- ok. 1627, później biskup
Bratkowic Adrian †1639
Rutkowski Placyd †1648
Korona Marek †1651
Meler Dydak †1651
Gutowski Walerian 1629-1693
Jabłoński Franciszek †1699
Korendowicz Ambroży XVIII w. (może reformat)
Kotlarski J. Tomasz XVIII w.
Tchórznicki Leon XVIII w.
Tozbat Juwenalis XVIII w.
Karkutkiewicz Gabriel 1 poł. XVIII w.
Spruszyński Benedykt †1700
Grabia Rafał 1647-1720
Biernacki Kazimierz 1629-1725
Horolt Stanisław †1736
Elbing Ludwik 1670-1737
Miśkiewicz Łucjusz †1737
Grzybowski Antoni †1742
Chybiński Ludwik †1748
Hettowicz Mikołaj 2 poł. XVIII w.
Jaroszyński Kajus 2 poł. XVIII w.
Łosiewski Fortunat †1751
Wąsowski Gordian 1670-1751
Gidloski Protazy †1767
Miske Ludwik ok. 1692-1768
Halkiewicz Michał †1770
Błędowski Andrzej 1708-1777
Bujalski Bonawentura 1726-1782
Towiański Feliks 1720-1782, potem biskup
Korczyński Kasjan 1725-1784
Musiałkowski Wincenty †1784
Baczyński Ludwik †1792
Rybicki Konstanty †1792
Makowski Bonawentura 1706-1795
Cybulski Franciszek †1802
Ledecki Antoni †1802
Surowiecki Karol 1750-1824, później reformat
Janowski Jan 1758-1836, później sekularyzowany, prof. Akad. Krak.
Piasecki Jakub 1794-1849

23. ZAKON JEZUITÓW

Poniższe zestawienie nie obejmuje wszystkich teologów jezuickich. Profesorów Akademii Wileńskiej w liczbie 91 wymieniono w wykazie 4-tym ad I, 4 profesorów Akademii Lwowskiej umieszczono w wykazie 6-tym ad I i 6 profesorów Akademii Połockiej znalazło się w wykazie 7-mym. Znak (k) przy nazwisku oznacza sekularyzację na skutek kasaty zakonu w 1773 r., znak (B) oznacza jezuitów, jacy pozostali po kasacie na Białorusi.

Gabriel Eutropiusz z Szadka XVI w. przedtem ksiądz świecki, prof. Akad. Krak.
Marcin z Ujazdu 1542-1589
Nikowski Szymon 1550-1591
Warszewicki Stanisław ok. 1530-1591, przedtem ksiądz świecki
Herbest Benedykt ok. 1531-1593

Ernhofer Zygmunt 1547-1597
Wujek Jakub 1541-1597
Laterna Marcin 1552-1598
Pisanus Alfons 1528-1598
Hostounsky Baltazar 1534-1600
Pallavicinus Fabricius 1555-1600
Szafarzyński Jakub 1552-1601
Rogerius Ludwik 1558-1602
Lilia Piotr ok. 1546-1604, potem sekularyzowany
Quadrantinus Fabian 1546-1605
Junga Adrian 1550 lub 1551-1607
Possevino Antonio 1533-1611
Rabb Justus 1543-1612
Uber Jan 1559-1612
Konarski Jan 1545-1614
Łaszcz Marcin 1551-1615
Radzimiński Adrian 1557-1615
Rościszewski Wojciech 1560-1619
Tolgsdorf Erdman 1550-1620, przedtem ksiądz świecki
Sawicki Kasper 1552-1620
Wargocki Andrzej 1557- po 1620, potem sekularyzowany
Żórawski Mikołaj 1585-1621
Norvegus Wawrzyniec 1538-1622
Wysocki Szymon 1546-1622
Zabielski Stanisław 1550-1624
Cyrowski Mikołaj 1569-1625
Argenti Jan ok. 1561-1626
Goszczewski Krzysztof 1578?-1626
Sokołowski Wojciech 1586?-1631
Biesiekierski Jan 1567-1635, później kanonik reg. laterański
Massucci Tomasz 1570-1636
Świętosławski Jan 1582?1637
Wolborius Baltazar 1570-1638
Obrębski Andrzej ok. 1564-1639
Wielewicki Jan 1566-1639
Susliga Wawrzyniec ok. 1580-1640
Aland Jan 1559-1641
Chomętowski Jan 1594-1641
Bruchman Andrzej 1575-1643
Bucki Wilhelm 1585-1643
Kosteński Jan 1579-1643
Szembek Fryderyk 1575-1644
Trzaskowski Mikołaj 1599?-1645
Oborski Mikołaj 1576-1646
Zychowicz Kasper 1587-1646
Ugniewski Szymon 1584-1647
Mościcki Paweł 1600-1648
Brzechwa Stanisław 1587-1649
Golemowski Jakub 1584-1650
Fenicki Franciszek 1592-1652
Warszawski Mateusz ok. 1578-1652
Fabricius Melchior 1575-1653
Bolesławius Tomasz 1580-1654
Elżanowski Tomasz 1592-1656
Kosiński Stanisław 1587-1657
Makowski Adam 1575-1657
Bieżanowski Jan 1620-1658
Boym Michał 1612?-1659
Kreitzen von Karol 1606-1660
Drużbicki Kasper 1590-1662
Löwenstein Teodor 1610-1664
Darowski Jan 1605-1666
Downarowicz Eliasz 1624 lub 1625-1666
Olszewski Marcin 1608-1667
Zaranek Zygmunt 1607-1667
Jachnowicz Jan 1589-1668
Hińcza Marcin 1592-1668
Cichowski Mikołaj 1595-1669
Stibigt Andrzej 1618-1669
Boym Benedykt 1629-1670
Nieradzki Hieronim 1619-1670
Elger Jerzy 1586-1672
Pawłowski Daniel 1627-1673
Kwapich Szymon 1606-1676
Śrzedziński Sebastian 1626-1678
Pikarski Adrian 1615-1679
Szrubowski Franciszek 1620-1680
Hennig Jan 1611-1682
Tłuczyński Maciej 1606-1684
Hostyński Jan 1630-1685
Młodzianowski Andrzej 1626-1686
Młodzianowski Tomasz 1622-1686
Leski Samuel 1611-1687
Wąsowski Bartłomiej 1617-1687
Bujnowski Michał 1632-1690
Wolski Kazimierz 1644-1690
Godebski Jan 1645-1691
Agoes Ernest 1643-1692
Hacki Jan 1637-1696
Stempel Maciej ok. 1621-1697
Dankwart Bartłomiej 1629-1699
Fabrycy Franciszek 1632-1699
Morawski Jan 1633-1700
Rutka Teofil 1622-1700
Solski Stanisław 1622-1701
Kwiatkiewicz Jan 1629-1703
Zapolski Ignacy 1645-1703
Borhard Jakub 1661-1705
Grabski Franciszek 1635-1705
Kirstejn Michał 1649-1705
Baranowicz Bartłomiej 1655-1707
Kraszewski Jan 1633-1708
Rakowski Marcin 1646-1711
Grzembosz Błażej 1635-1714
Kneyssel Marcin 1638-1714
Poniński Franciszek 1661-1714
Bethman Jakub 1661-1717
Miłuński Maciej 1646-1719
Perkowicz Tomasz 1652-1720
Szapiel Jan 1663-1720
Preyschoff Jan 1663-1721
Wielowiejski Stefan 1654-1721
Karpiński Szymon 1645-1722
Schmit Antoni 1679-1723
Arent Tobiasz 1646-1724
Queck Walenty 1641-1725
Perkowicz Paweł 1658-1726
Rudolski Marcin 1662-1726
Brictius Marcin 1665-1727
Gengell Jerzy 1657-1727
Świrczyński Antoni 1670-1727
Daleszyński Jan 1669-1729

Głowacki Ignacy 1667-1729
Hannenberg Gotfryd 1680-1729
Heintz Franciszek 1668-1729
Krüger Franciszek 1658-1729
Łącki Tomasz 1661-1729
Trąbczyński Marcin 1671-1732
Witkowski Jan 1671-1732
Dębski Jerzy 1668-1733
Sczaniecki Stefan 1658-1737
Trembecki Stanisław 1688-1737
Andrzejowicz Józef 1665-1739
Miaskowski Adrian 1657-1737
Koczorowski Franciszek 1687-1743
Pożarski Andrzej 1685-1744
Kobielski Józef 1693-1745
Kwiatkowski Piotr 1664-1747
Krasowski Michał 1693-1748
Alscher Augustyn 1693-1749
Świrski Kazimierz 1688-1750
Wieczorkowski Michał 1673-1750
Pudelski Michał 1687-1754
Baczyński Tomasz 1690-1756
Chojecki Jan 1684-1756
Nahzer Michał 1687-1758
Balsam Kasper 1715-1759
Żółtowski Władysław 1683-1760
Rychłowski Karol 1716-1762
Łączyński Andrzej 1696-1763
Przanowski Maciej 1682-1764
Ubermanowicz Sebastian 1698-1764
Domaradzki Józef 1689-1765
Gutkowski Jan 1696-1765
Sobieszczański Aleksander 1700-1765
Wietrzyński Władysław 1703-1765
Wielowiejski Michał 1698-1766
Kozłowski Stanisław 1700-1768
Koźmiński Franciszek 1702-1768
Kurzeniecki Marcin 1705-1768
Raychlicki Kazimierz 1695-1768
Załuski Marcin 1702-1768, później biskup
Bielicki Jan 1694-1769
Hebda Adam 1717-1769
Narolski Andrzej 1727-1770
Zembowski Andrzej 1704-1770
Awedyk Konstanty 1708-1721
Bystrzonowski Józef 1694-1771
Niepokojczycki Krzysztof 1695-1771
Stein Henryk 1689-1771
Pruszyński Franciszek 1716-1772
Borowski Kasper 1707- po 1773
Dewin Jerzy 1719-1773
Gatey Piotr 1742- po 1773 (k)
Grabiński Kazimierz 1732- po 1773 (k)
Kuczyński Stefan 1704- po 1773 (k)
Mikułowski Adam 1709- po 1773 (k)
Moszczyński Ignacy 1721- po 1773 (k)
Przynowski Jakub 1703- po 1773 (k)
Trendel Jerzy 1734- po 1773 (k)
Chrzanowski Adam 1710- po 1774 (k)
Kozicki Michał 1723- po 1775 (k)
Hulewicz Jan 1722- po 1777 (k)
Łucki Jan 1714- po 1778 (k)
Łukaszewicz Jan 1699-1779 (B)
Pruszak Aleksander 1730-1779 (k)
Orłowski Michał 1710- po 1780 (k)
Rzepnicki Franciszek 1710-1780 (k)
Bystrzonowski Wojciech 1699-1782? (k)
Roth Michał 1721-1785 (B)
Bieńkowski Franciszek 1730 — po 1786 (k)
Borowski Ignacy 1709-1786 (k)
Słabniewicz Andrzej 1722-1786 (k)
Skrzynecki Rafał 1714-1788 (k)
Bartochowski Maciej 1722- po 1789 (k)
Odrzywolski Ignacy 1721-1789 (k)
Borowski Franciszek 1712- ok. 1790 (k)
Leśniewski Franciszek 1720- po 1790 (k)
Grochowicki Kajetan 1725- po 1791 (k)
Łoyko Jan 1724-1791 (k)
Filipecki Andrzej 1729-1792 (k)
Pilarski Ignacy 1725- po 1793 (k)
Bohomolec Jan 1724-1795 (k)
Wulfers Stefan 1732- po 1797 (k)
Waluszewicz Tomasz 1747-1800 (k)
Lubowicki Franciszek 1724-1801 (B)
Grodzicki Tomasz 1718-1802 (k)
Wichert Michał 1733-1802? (k)
Kniażewicz Grzegorz 1737-1804, później sekularyzowany
Muśnicki Nikodem 1765-1805 (B)
Albertrandi Jan 1731-1808, potem biskup
Witoszyński Ignacy 1746-1809 (k)
Zachariaszewicz Grzegorz 1740-1814 (k), potem biskup
Borowski Franciszek 1743-1817 (B)
Bohusz Franciszek 1746-1820 (k)
Brzozowski Tadeusz 1749-1820 (B)
Raczyński Ignacy 1741-1823, później arcybiskup
Żułkiewski Karol 1740-1829 (B)
Szantyr Stanisław 1764- po 1846 (k)
Stachowski Franciszek 1790-1850, później sekularyzowany
Hawryłowicz Piotr 1791-1854
Arciszewski Bazyli 1795-1856
Perkowski Józef 1781-1857
Brown Józef 1801-1879
Hoppe Rudolf 1839-1885
Hołubowicz Józef 1835-1887
Kraetzig Amandus 1848-1888
Czeżowski Iwo 1814-1889
Bartkiewicz Zdzisław 1852-1890
Badeni Jan 1858-1899
Fihauser Gustaw 1874-?
Zaborski Władysław 1830-1900
Morawski Marian 1845-1901, prof. Uniw. Jag.
Mrowiński Walerian 1832-1901
Langer Antoni 1833-1902
Długołęcki Władysław 1854-1905
Załęski Stanisław 1843-1908
Stojałowski Stanisław 1845-1911, później sekularyzowany
Wall Tomasz 1855-1911
Feliś Karol 1881-1912

Rothenburger Jan 1848-1912
Wiecki Wiktor 1867-1912, później sekularyzowany
Mohl Aleksander 1864-1913
Titz Wacław 1830-1914
Popławski Aleksander 1835- po 1914, początkowo misjonarz, później sekularyzowany
Sygański Jan 1853-1918
Klimke Fryderyk 1878-1924, prof. Uniw. w Innsbrucku i Gregor.
Arndt Augustyn 1851-1925
Haduch Henryk 1870-1925
Tylka Jacek 1857-1925

24. ZAKON KAMEDUŁÓW

Hieronim Jan z Pragi ok. 1370-1440, początkowo norbertanin
Szober Wojciech Stanisław †1664
Andrychiewicz Serafin †1773

25. ZAKON KANONIKÓW REGULARNYCH LATERAŃSKICH

Michał z Janowca XV w.
Andrzej †1435
Dersław z Borzymowic ok. 1390-1452, początkowo ksiądz świecki, prof. Akad. Krak.
Sędziwój z Czechła ok. 1410-1476, początkowo ksiądz świecki
Drążyński Andrzej ok. 1456-1522
Benedykt z Poznania † między 1522-1527
Zakrzewski Stanisław XVI/XVII w.
Łęczyński Stanisław XVII w.
Pukał Paweł †1631
Biesiekierski Jan 1567-1635, początkowo jezuita
Mokrski Hączel Andrzej 1598-1649, początkowo jezuita
Łoniewski Krzysztof 1576-1656
Ranotowicz Stefan †1657
Damalewicz Stefan †1673, początkowo ksiądz świecki
Liberiusz Jacek 1599-1673
Kotarski Sebastian XVII/XVIII w.
Laskowski Jerzy XVII/XVIII w.
Łęczyński Stanisław XVII/XVIII w.
Łasiński Piotr XVIII w.
Grabia Stanisław 1 poł. XVIII w.
Gorczyński Akwilin 1656-1713
Matuszewicz Jan †1737
Lipiewicz Andrzej ok. 1724-1778
Marszałkowski Łukasz przed 1750-1822
Chodani Jan 1769-1823, potem sekularyzowany, prof. Uniw. Wil.

26. ZAKON KANONIKÓW REGULARNYCH OD POKUTY (MARKÓW)

Rwaczka Maurycy † po 1418, prof. Uniw. w Pradze i w Krakowie
Brzeżewski Samuel XVII w.
Przeworski Krzysztof XVII w.

27. ZAKON KAPUCYNÓW

Rozrażewski Franciszek †1658
Magni Walerian 1586-1661
Krawczyński Tadeusz 1749-1811
Szymański Beniamin 1793-1863
Leszczyński Prokop 1812-1895
Nowakowski Wacław 1829-1903
Gratowski Bernard 1834-1904
Koźmiński Honorat 1829-1916

28. ZAKON KARMELITÓW BOSYCH

Gliński Jan XVII w.
Sebastian od Matki Boskiej XVII w.
Opacki Mikołaj 1594-1627
Centurione Jan 1589-1634
Brzechwa Andrzej 1584-1640
Cyrus Hieronim 1603-1647
Marchocka Teresa 1603-1652
Kucharski Hieronim 1595-1653
Cyryl od św. Franciszka †1658
Ignacy od św. Jana Ewangelisty †1677
Bolski Sebastian 1610-1684
Frezer Bonawentura 1638-1687
Drzewicki Hieronim 1625-1695
Hilarion od św. Grzegorza XVIII w.
Złotnicki Arsen XVIII w.
Głuchowski Łukasz Wacław 1644-1705
Jan od św. Władysława 2 poł. XVIII w.
Joachim od św. Franciszka 2 poł. XVIII w.
Trześniewski Grzegorz 2 poł. XVIII w.
Kwaczyński Agnell ok. 1739-1798
Jakubowski Gabriel 1760-1819
Kalinowski Rafał 1835-1907
Adamski Celestyn 1841-1918

29. ZAKON KARMELITÓW TRZEWICZKOWYCH

Charzewic Marcin XVII w.
Choicki Palacjusz XVII w.
Gdowski Zygmunt XVII w., prof. Akad. Krak.

Jarocki Bazyli XVII w.
Knyper Serapion XVII w.
Melecius Brohard Michał XVII w.
Powsiński Franciszek XVII w.
Solecki Grzegorz XVII w.
Duracz Jacek †1623
Czepiel Wojciech †1648
Kośliński Aleksander †1655
Behm Marcin 1649-1683
Krakowski Zenobiusz XVII/XVIII w.
Miedziński Fulgenty XVII/XVIII w.
Głogowski Franciszek 1 poł. XVIII w.
Ostroróg Anioł ok. 1654-1733
Idliński Eliasz 1658-1748
Postępski Anioł 1704-1767
Gruszczyński Walerian † ok. 1777
Rubczyński Marcin 1707-1794
Chodynicki Ignacy 1786-1847

30. ZAKON KARTUZÓW

Jakub z Paradyża 1380-1464, początkowo cysters, prof. Akad. Krak.
Gieniusz Paweł 1805-1848

31. ZAKON KRZYŻAKÓW

Jan z Kwidzyna 1343-1417

32. ZAKON NORBERTANÓW

Hieronim Jan z Pragi ok. 1370-1440, później kameduła
Rzyskiewicz Łukasz XVII w.
Ożarowski Augustyn XVIII w.
Wujkowski Jan XVIII w., później sekularyzowany
Juszczakiewicz Florian 2 poł. XVIII w.
Kraszewski Józef †1758
Ciepłowski Hroznat †1797

33. ZAKON PAULINÓW

Emeryk Węgier 1 poł. XVI w.
Mikołaj z Wilkowiecka ok. 1524-1601
Żymicjusz Andrzej ok. 1579-1625
Biedrzykowski Kacper 1598-1630
Bolesławski Bartłomiej 1596-1638
Mstowiusz Benedykt †1650
Kłodawski Paulin ok. 1600-1651
Adamowicz Jan 1606-1652
Puchalski Piotr 1626-1652
Staszewski Mikołaj 1595-1658
Terecjusz Grzegorz 1596-1659
Gołdonowski Andrzej 1596-1660
German Chryzostom ok. 1635-1671
Kordecki Augustyn 1603-1673
Rychtalski Daniel 1615-1680
Nieszporkowicz Ambroży 1643-1703
Szotarewicz Mikołaj 1648-1706
Napolski Stanisław 1652-1712
Szotarewicz Bartłomiej 1647-1713
Pollacz Rudolf 1667-1717
Chełstowski Dionizy 1670-1719
Stawiński Teodor 1709-1720
Ścisłowski Remigiusz 1691-1729
Świtalski Mateusz 1684-1731
Pokorski Inocenty 1657-1734
Moszyński Konstanty 1670-1738, później biskup
Bielski Remigiusz 1703-1741
Pawłowski Jan 1697-1747
Chojnacki Brunon 1704-1753
Koźbiałowicz Chryzostom 1676-1753
Kiedrzyński Anastazy 1676-1756
Perelski Damazy 1700-1756
Gniatkowski Rafał 1702-1758
Langer January 1690-1758
Dytryński Tadeusz 1696-1763
Porębski Maciej 1702-1765
Sołtyk Kajetan 1732-1773
Bogucki Ambroży 1712-1774
Jankiewicz Józef 1727-1777
Puthier January 1718-1779
Bogusławski Tyburcy 1720-1780
Rendak Justus 1714-1780
Gottwald Olaf 1708-1782
Rotter Franciszek 1708-1784
Wiktor Jan 1725-1784
Lubojeński Chryzostom 1722-1788
Wargawski Anastazy 1718-1789
Strauch Remigiusz 1724-1790
Widliński Sebastian 1723-1795
Smoniewski Damian 1735-1799
Krupski Konrad 1747-1807
Meress Bonawentura 1731-1808
Szmidt Józef 1753-1809
Walęcki Walenty 1737-1810
Bobrowski Hilary 1755-1822
Porubski Urban 1784-1830
Hawelski Eustachy 1803-1868
Knézsa Tyburcy 1809-1891
Kurdyś Florian 1835-1899
Jodel Józef 1845-1910

34. ZAKON PIJARÓW

Horlicjusz Jan XVII w.
Joachim od Nawiedzenia NMP XVII w.
Gorajewski Maciej 1644-1697
Kraus Michał 1626-1703

Mudran Jan 1647-1705
Góralewicz Joachim 1643-1711
Machowski Cyprian 1665-1746
Madejski Idzi 1691-1746
Wyszyński Kazimierz 1684-1754
Komorowski Marek Cyprian 1700-1755
Czetwertyński Światopełk Michał 1741--1766
Żeglicki Arnulf 1696-1766
Wysocki Sebastian 1706-1771
Konarski Stanisław Hieronim 1700-1773
Włocki Jan 1688-1773
Chojnacki Antoni 1709-1774
Wiśniewski Antoni 1718-1774
Frąckiewicz Michał 1730-1780
Sikorski Kazimierz 1736-1780
Kamieński Adolf 1737-1781
Obermeier Fulgenty 1733-1783
Ustrzycki Andrzej 1739-1783
Syruć Bernard 1731-1784, prof. Szkoły Gł. W. Ks. Lit.
Wykowski Jan 1728-1784
Piotrowski Gracjan 1724-1785
Michałowski Sebastian 1721-1787
Moszczeński Marcin 1731-1790, później luteranin
Chojnacki Dominik 1721-1794
Węgleński Józafat 1730-1795
Lenarski Michał 1717-1798
Chróścikowski Kasper Samuel 1730-1799
Popławski Hiacynt 1739-1799, prof. Akad. Krak.
Kozierowicz Wacław 1774-?
Ostrowski Teodor 1750-1802
Tukałło Maciej 1727-1807
Linowski Zygmunt 1739-1808
Chrościński Izydor 1739-1811
Stroynowski Hieronim 1752-1815, później sekularyzowany, prof. Uniw. Wil., biskup
Kopczyński Onufry 1735-1817
Krajewski Dymitr 1746-1817
Bogusławski Józef 1754-1819, później sekularyzowany, prof. Uniw. Wil.
Golański Filip 1753-1824, prof. Uniw. Wil.
Karoli Teofil 1739-1825
Bielski Szymon 1745-1826
Jakubowski Wincenty 1751-1826
Jaroński Feliks 1777-1827, potem sekularyzowany, prof. Uniw. Jag.
Siarczyński Franciszek 1758-1829, potem sekularyzowany
Dowgird Anioł 1776-1835, potem sekularyzowany, prof. Uniw. Wil.
Szweykowski Wojciech 1773-1838, potem sekularyzowany, prof. Uniw. Warsz.
Łańcucki Józef 1756-1841, potem sekularyzowany, prof. Uniw. Jag.
Osiński Alojzy 1770-1842, później sekularyzowany, prof. Akad. Duch. Wil., biskup
Jeżowski Maciej 1796-1846, potem sekularyzowany
Jundziłł Bonifacy 1761-1847, potem sekularyzowany, prof. Uniw. Wil.
Kurowski Franciszek 1796-1857
Mętlewicz Jan 1808-1858, potem sekularyzowany, prof. Akad. Duch. Warsz.
Szelewski Adam 1799-1865, później sekularyzowany, prof. Akad. Duch. Warsz.
Dąbrowski Onufry 1802-1867, potem sekularyzowany
Dębiński Ignacy 1800-1869
Podlewski Piotr 1804-1873
Solarski Mateusz 1808-1873, potem sekularyzowany
Gacki Józef 1805-1876, potem sekularyzowany
Jakubowicz Władysław 1841-1876
Lenartowicz Kazimierz †1878
Baranowski Walenty 1805-1879, później sekularyzowany biskup
Jakubowski Adam 1801-1882, później sekularyzowany
Krasiński Adam 1810-1891, potem sekularyzowany, biskup
Moszyński Antoni 1800-1893, potem sekularyzowany
Słotwiński Adam 1834-1894
Krzepiński Franciszek 1836-1898
Chromecki Tadeusz 1836-1901
Biegański Paweł 1860-1913

35. ZAKON REFORMATÓW

Miecznikowski Adam ok. 1560-1640, początkowo bernardyn
Rychłowski Franciszek 1611-1673, początkowo bernardyn
Dobrosielski Chryzostom ok. 1605-1676
Bolesławiusz Klemens ok. 1625-1689
Gutowski Berard ok. 1633-1696
Różycki Ludwik †1698
Brykner Daniel 1633-1706
Krotsch Symeon †1708
Szulc Antoni †1715, później bernardyn
Węgrzynowicz Antoni 1658-1721
Koralewicz Aleksy ok. 1656-1722
Dąbrowski Józef †1724
Leporini Manswet ok. 1665-1728
Wolski Jakub ok. 1665-1734
Barteczko Andrzej ok. 1670-1739
Arakiełowicz Symworian ok. 1678-1742
Neverani Protazy †1743
Rudziński Antoni †1744
Malinowski Bazyli †1764
Wierzbicki Marcjan 1718-1770
Jaroszewicz Florian 1694-1771
Mitkowski Honoriusz 1721-1772
Kwinta Karol 1716-1783
Sokolnicki Benedykt †1774, początkowo bernardyn
Jerzykowicz Piotr †1776

Kleczewski Stanisław 1714-1776
Ritter Józef †1788
Tłubicki Wacław †1788, początkowo bernardyn
Synakiewicz Feliks † po 1792
Borowicz Teodor 1742-1794
Kowalewicz Dionizy 1734-1799
Przonkowski Bonawentura 1743-1800
Poliński Ludwik ok. 1730-1804
Bachmiński Bonawentura †1808, później bernardyn
Drohojowski Józef 1739-1811
Męciński Józef 1748-1814
Mysłkowski Onufry 1744-1818
Surowiecki Karol 1750-1824, początkowo franc. konw.
Orłowski Franciszek 1800-1856
Aulich Manswet 1793-1861
Laassner Feliks 1805-1865
Sobociński Erazm 1841-1890
Możejewski Martynian 1830-1899, później sekularyzowany
Bielak Jukundyn 1834-1900
Wilczyński Maurycy 1841-1903
Drzewicki Wiktor 1840-1908
Szczepanik Florentyn 1871-1916
Maciejczyk Joachim 1842-1923

36. ZAKON TEATYNÓW

Galano Klemens 1610-1666
Tori Józef 2 poł. XVIII w.
Pidou Alojzy 1637-1717, potem biskup

37. ZAKON TRYNITARZY

Żagiel Benedykt 1690-1737
Danilewicz Onufry 1695-1753
Sikorski Marian 1713-1767
Wolski Konstanty 1709-1767
Wielhorski Józef 1706-1790
Węcławski Aleksander 1728-1791
Kronenberg Andrzej 1728-1794
Zadarnowski Ignacy 1721-1795
Tensi Jan 1742-1798
Orłowski Adam 1727-1801
Grabowski Ignacy 1727-1810
Missiuna Antoni 1743-1812
Krzyszkowski Inocenty 1739-1865

38. ZGROMADZENIE FILIPINÓW

Grudowicz Stanisław 1611-1684
Dominikowski Kasper 1781-1839
Brzeziński Bonifacy 1820-1898
Łukowski Jan 1846-1904, początkowo ksiądz świecki

39. ZGROMADZENIE KOMUNISTÓW (BARTOSZKÓW)

Szaniawski Franciszek 1763-1830, później sekularyzowany, prof. Uniw. Warsz.

40. ZGROMADZENIE MARIANÓW

Szwernicki Krzysztof 1812-1894

41. ZGROMADZENIE MICHALITÓW

Markiewicz Bronisław 1842-1912

42. ZGROMADZENIE MISJONARZY

Maszterowski Józef 1722-1772
Śliwicki Piotr 1705-1774
Siemiński Mikołaj 1717-1788
Jachimowski Jakub 1724-1789
Kaliński Wilhelm 1774-1789, prof. Szkoły Gł. W. Ks. Lit.
Barszczewski Michał 1719-1802
Hussarzewski Tomasz 1732-1807, prof. Szkoły Gł. W. Ks. Lit.
Jakubowski Józef 1743-1814
Pohl Andrzej 1742-1820
Stankowicz Józef 1769-1824
Rzymski Paweł 1784-1833, prof. Uniw. Warsz.
Długołęcki Adam 1781-1839
Laws Ignacy 1761-1842
Bohdanowicz Józef ok. 1787-1846
Szarkiewicz Jakub 1776-1846, później sekularyzowany
Woliński Franciszek 1800-1852
Dąbrowski Jan 1791-1853, później biskup
Korniłowicz Adam 1805-1856
Putiatycki Antoni 1787-1862

Mioduszewski Michał 1787-1868, zast. prof. Uniw. Jag.
Pawlicki Józef 1802-1868
Płoszczyński Franciszek 1800-1873
Dorobis Andrzej 1815-1883, potem sekularyzowany
Smoleński Ignacy 1816-1899, potem sekularyzowany
Wdowicki Wojciech 1868-1902
Buczkowski Antoni 1876-1904
Popławski Aleksander 1835- po 1914, później jezuita, potem sekularyzowany
Janczak Łukasz 1835-1918
Sokołowicz Józef 1866-1918
Sosnowski Jan 1880-1918
Gawroński Hilary Feliks 1835-1919, później sekularyzowany
Wroński Maksymilian 1881-1921
Bączkowicz Franciszek 1877-1923

43. ZGROMADZENIE ZMARTWYCHWSTAŃCÓW

Jański Bogdan 1807-1840
Kajsiewicz Hieronim 1812-1873
Jełowicki Aleksander 1804-1877
Feliński Julian 1826-1885, później sekularyzowany
Kalinka Walerian 1826-1886
Semenenko Piotr 1814-1886
Terlecki Hipolit 1808-1889, później archimandryta
Hube Józef 1804-1891
Przewłocki Walerian 1828-1895
Skrochowski Eustachy 1843-1895, sekular.
Brzeska Tomasz 1818-1900
Lutrzykowski Franciszek 1834-1906
Zbyszewski Leon 1832-1907
Bakanowski Adolf 1840-1916
Pawlicki Stefan 1839-1916, prof. Uniw. Jag.
Dąbkowski Stefan 1870-1917
Weber Józef 1846-1918, biskup

44. PISARZE ŚWIECCY

Kallimach Filip 1437-1496
Stafylus Fryderyk 1512-1564
Lang Jan 1503-1567 (może duchowny)
Modrzewski Frycz Andrzej ok. 1503-1572
Herburt Jan po 1524-1577
Siennik Marcin † ok. 1588
Radziwiłł Stanisław 1559-1599
Baranowski Stanisław 1589-XVII w.
Wilcki Walerian XVI/XVII w.
Berkowski Jan XVII w.
Knogler Kwiryn XVII w.
Löwenstein Teodor XVII w.
Skumieński Kasper XVII w.
Wisner Daniel XVII w.
Wolski Jan XVII w.
Radziwiłł Mikołaj Krzysztof †1616
Suski Jędrzej †1616
Wołodkowicz Jan †1616
Smogulecki Maciej †1617
Nikloszewski Krzysztof 1591-1641
Grodzicki Adam †1647
Lubomirski Stanisław 1583-1849
Cezary Franciszek 1583-1651
Ciekliński Dobiesław †1653
Radziwiłł Albrycht Stanisław 1593-1656
Opaliński Łukasz 1612-1662
Kobierzycki Stanisław †1665
Pruszcz Piotr 1605- ok. 1668
Konarzewski Adam 1640-1676
Leszczyński Jan 1603-1678
Fredro Andrzej †1679
Treter Maciej 1623-1692
Chyliński Baltazar XVIII w.
Lewek Jan Krzysztof XVII w.
Lewenbergen Józef XVIII w.
Staropolski Roman XVIII w.
Chlibkiewicz Jan 2 poł. XVIII w.
Sienicki Ludwik 1677- ok. 1750
Ołpiński Jan ok. 1749-1787, prof. Akad. Chełmińskiej
Dawidson Jerzy †1792
Opolski Antoni † koniec XVIII w.
Czarnewski Jan 1766- po 1827

45. ZAKON BAZYLIANÓW. C.d. ze s. 574-5.

W wykazie 14 (Zakon Bazylianów) opuszczono przez nieuwagę 12-tu teologów bazyliańskich, którzy zostali biskupami, umieszczając ich niewłaściwie w wykazie 12. Oto ich nazwiska:

Kuncewicz Józafat św. 1580-1623, potem arcybiskup
Morochowski Joachim †1631, potem biskup
Michałowicz Grzegorz †1632, potem biskup
Rutski Welamin Józef ok. 1574-1637, potem metropolita
Kreuza Rzewuski Leon †1639, potem arcybiskup
Korsak Rafał ok. 1595-1640, potem metropolita

Orański Woyna Pachomiusz †1653, potem biskup
Sielawa Antoni ok. 1583-1655, potem metropolita
Susza Jakub 1610-1685, potem biskup
Żochowski Cyprian ok. 1635-1693, potem metropolita
Kiszka Leon 1663-1728, potem metropolita
Ryłło Maksymilian 1715-1793, potem biskup

Zestawił

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski